

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries
and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-
ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

107

✓ TAYLOR INSTITUTION.

—
BEQUEATHED
TO THE UNIVERSITY
BY
ROBERT FINCH, M.A.
OF BALLIOL COLLEGE

CORPUS
SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.

EDITIO EMENDATIORE ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE
BORUSSICAE

CONTINUATA.

GEORGIUS PACHYMERES.
VOLUMEN ALTERUM.

BONNAE
IMPENSIS ED. WEBERI
MDCCCXXXV.

GEORGII PACHYMERIS

DE MICHAELE ET ANDRONICO

PALAEOLOGIS

LIBRI TREDECIM.

RECOGNOVIT

IMMANUEL BEKKERUS.

VOLUMEN ALTERUM.

CUM TABULA LAPIDI INSCRIPTA.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXV.

PETRUS POSSINUS
L E C T O R I.

I. **D**ispungo ecce non vetus nomen; et quam debere ante hoc biennium coeperam partem alteram Pachymerianae historiae, haud nimis sera, si moles aestimetur operis, solutione repraesento. describit ea sex et viginti priores annos imperii Andronici Palaeologi, ab ipsi cognomine nepote nec valde concorde collega vulgo distingui senioris adiuncto soliti. est haec infeliciissimi principatus imago a nostro historico formata, magis conditione argumenti quam ingenio pingentis, Parrhasianae illius similis, qua Plinius testatur demon, sive populum, Atheniensem ab isto summo artifice sic adumbratum, ut mores eius motusque, licet inter sese contrarii, simul tamen in tabula sui sensum cierent; agnosceretque uno intuitu spectator eundem varium et constantem, iracundum et exorabilem, iniustum et clementem, gloriosum et humilem, ferocem et fugacem. pari siquidem exemplo, dum sincera narratione noster Andronici acta exprimit, unum ipsum exhibet, hinc audacissimum religionis contemptorem, illinc superstitionissime formidolosum; plerumque sollicitum discordiarum ecclesiae componendarum, mox vehementissimum disturbatorem conciliae tot laboribus a patre pacis ecclesiarum; aliquando frugi ac parcum, statim effusissime prodigum; semper versutissimum in excogitatione rationum quod vellet efficiendi, numquam non imprudentissimum in electione consiliorum; frequenter supra modum affectantem famam officiosi erga domesticos, nec raro ferina impietate debacchantem, violandis sine respectu necessitudinibus sanctissimis, utique qui non modo non sit veritus amantissimi et nimis in ipsum benefici parentis memoriam iustis funebribus fraudare; ma-

trem viduam tyrannicis minis ad viri ipsius, patris sui, iudicium scripto damnandum adigere; coniugem regis Ungariae filiam, cuius tenerrime dilectae mortem mollissime flevisset, ex levi suspicione, sepulturae honore multare; fratrem Porphyrogenitum circumferre clathrata cavea et diro carcere ad mortem macerare: verum et horum partem non dubitarit, uti facinora praeclara, iactabundis gloriose ostentare concionibus.

II. Moribus tam instabilibus principis unus constanter respondit perturbatissimus et calamitosissimus universae rei publicae status. aerarium exinanitum, semper exhausti tributis immanibus populi, interversa ministrorum quoque Palatinorum auctoramenta, ad mendicitatem redacti pudendam ipsi ecclesiae proceres; classis funditus neglecta, arcium limitanearum praesidia subtracta, terrestres exercitus plane dissipati, inerme imperium irritatis temere barbaris obiectum, summa tutelae ac salutis publicae infidis feris rapacibus exteris inconsultissime commissa, hinc statim consecutis necessariis effectibus talium causarum, vastationibus provinciarum, direptionibus urbium, depredatione captivitate caede fuga populorum, desolatione omnium fando umquam auditarum tristissima, cunctarum latissime in utraque Asiae Europaeque continente Romano subiectarum imperio regionum; ipsa vix urbe regia, cuius portibus, cuius portis mari classes piraticae, terra latrocinantium infestae acies barbarorum impune semper insultabant, ipsa, inquam, imperii sede Constantinopoli vix liberum spiritum muro et propugnaculis tutante, inter grassantem intus famem, saevientem luem, seditionum ferro face depraeliantium sanguinarios furores, terrae motus, dira incendia, et id genus immissas divinitus clades; quae dubitare cives miserrimos cogerent utra esset minus calamitosa fortuna, gementiumne sub servitute barbarica semel abductorum, an adhuc sub tecto patrio extremis terroribus aestuantium, et quo casu perituri mox forent, cruciabili anxietate incertorum.

III. Tam atrox irati numinis vindicta quibus tunc sceleribus provocaretur, disquisitum a plurimis anxie, ipsum quoque se non dissimulans eius abstrusae rei sciscitatorem

curiosum, non semel Pachymeres affirmat. aperiamus hoc nos illis arcanum, et indigitemus trabem, quam quia infixam gerunt oculis, videre illusi nequeunt. relapsio in haeresim S. Spiritus processionem e patre simul cum filio negantem, repetitum schisma, rebellio iterata in Christi vicarium Romanum pontificem, vestra Byzantini hoc opere publicata crimina sunt. ne quaerite alias istarum sub quibus gemitis exitialium, tenore continuissimo nexarum, aucta semper gradibus atrocitate crescentium causas calamitatum. utcumque probi mites iusti principes vestri videantur, populus satis compositus, clerus gravis et honestus, unum est odio in vos dei concitando vel efficacissimum flagitium, pertinax amplexus reprobis dogmatis, pervicax contemptus supremae ecclesiasticae auctoritatis in Petri successore Romano episcopo Christi ipsius institutione constitutae. haec vobis Lerna malorum, origo cladum, fons infortuniorum omnis generis unus est omnium. doletis vestros exercitus numerosissimos, ductante per se ipso vestro Augusto Michaële iuniore, nunc incompositis nec multis oppositos in Asia barbaris, nunc in Occidua continente paucis imparatis extorribus obiectos acie Latinis, terrore fuisse consternatos panico, fusos, fugatos, profligatos? consternavit, disiecit, perdidit divina Nemesis, haeresim in vobis et schisma vindicans. an vero ex quo legitimum antistitem, orthodoxi dogmatis de processione S. Spiritus ex patre filioque eruditissimum disertissimum constantissimumque defensorem, throno patriarchali Ioannem Veccum deturbastis, vestra umquam in ulla vel umbra tranquillitatis conquievit ecclesia? non ille quem pro Vecco intrusistis Gregorius Cyprius, iactationibus concussus assiduus, praeceps tandem sede corruit? non paria passus illi suffectus Athanasius? paria Ioannes Cosmas? similia, immo peiora, iterum contra ius fasque repositus in recte ablato patriarchatu Athanasius idem, vobis insuper ipsis infestissimus et abominatissimus? quid memorem saevas, immanes, rabiosis commissas et vobiscum et invicem iurgiis sectas Arsebianorum, Iosephitarum, Hyacinthinorum, aliorum, modo Georgii Moschamparis, modo Marci discipuli Cyprii, modo Andronici Sardensis, modo Ioannis Ephesini, modo Nicetae

Dyrrhachiensis, modo Theolepti Philadelphiensis partes tuentium? quis aestus implacabiliter rixantium? quam immediabilis furor obnixis irrevocabiliter studiis sese mutuo instantium? coelo ipso, cuius de vestris controversiis iudicium illo Atramyttiensi conventu per quandam superstitiose curiosam pyromantiam exploratum iveratis, partis utriusque scriptis sacra flamma concremandis, luculenter declarante aeque omnia vestra conventicula deo esse ac superis exosa.

IV. Sed frustra laboramus admonendis iis quos voluntaria caecitas a videndo, quod palam est, prohibet. nos potius hunc fructum ex huius historiae lectione referamus, ut non dubitandum putemus amplius quin ad puniendum Graecorum in Oriente imperantium schisma contumax, dogma reprobum, deus Ottomanorum potentiam excitaverit. statim fere atque Andronicus Palaeologus senior compos factus imperii vires eius convertit universas ad labefactandam extirpandamque ab eius patre Michaële initam cum apostolica sede concordiam, eruperunt e Perside in Christianas terras tumultuariae latronum manus. harum dux unius, quem noster Atmanem vocat, aliis Ottomanes nominatus, ex obscuro egente infirmo inclarescere ditari corroborari paulatim non desiit, quoad multis, prout Pachymeres sparsim hic memorat, auctus successibus, praedis locupletatus, arcibus urbibus provinciis suae ditioni subditis, Prusae tandem, quam in Bithynia occupaverat, regnum instituit, circa Christi annum millesimum trecentessimum, Andronici nostri huius in imperio duodevicesimum. Ottomanique qui triginta circiter post annis successit in regno morienti filius Orchanes, capta Nicaea altera regia Byzantinorum Augustorum, Nicomediam praeterea reliquasque tractus eius civitates inclytas, tum Mysiam Lycaoniam Phrygiam Cariam cunctasque ad Hellespontum et Euxinum regiones, Romano ereptas suo adiecit imperio. cuius etiam adhuc regnantis auspiciis Solimanis filius, ante patrem deinde mortuus, in Thraciam traiciens Ottomanicis primus Europam armis delibavit. sic gestum Orchanes annis duobus et viginti principatum transmisit Amurati ex se genito, superstiti relicto, qui Callipoli Hadriano-poli et subiectis urbi utrique regionibus Romanam minuens

artavit, Ottomanicam adaugens dilatavit ditionem. ex hoc Baiazethes natus Thessaliam Macedoniam Phocidem Atticam Mysiam et Bulgariam Graecis eripuit. vicit et abduxit Tamerlanes Baiazethem, sub cuius filiis, Solymane Musa Mahomete I, breves velut induciae malorum Byzantinos recrearunt, expectante deo an resipiscerent. sed schismate illic et haeresi perseverantibus novus ultor exurrexit Amurates II, Mahometis primi filius, secundi pater. hic Thessalonicam urbem maximam expugnavit, Hungaricis Ioannis Huniadis, Epirensibus Scanderbegi successibus, retardatus a Constantinopolitano funditus imperio delendo. interim enim clementissimus dominus ultimum velut experiri conatum voluit Graecos restituendi catholicae communioni ac fidei, congregata circa Christi annum 1440 sacra oecumenica Florentina synodo, in qua nova ecclesiae Graecae cum Latina tandem est conciliatio sancita. verum et ab hac rursus plerisque ipsorum resilientibus, Mahometes II, Amuratis secundi successor et filius, Constantinopolim vi cepit anno Chr. 1453 et urbis expugnatae ruinis obruto Constantino imperatore eius nominis octavo, Palaeologorum Andronici posterorum ordine sexto, sorte ultimo, imperium Orientale abolevit, manifeste ultus rescissam a Graecis secundam cum Latinis conventionem publice initam Florentiae, sicut ad prioris violationem in Lugdunensi coalitae concilio vindicandam excitatus divinitus fuerat in maiorum eius serie continua retro sextus Ottomanes.

V. Huius orbi universo luctuosissimae tragoediae primus actus Pachymere docente in hac, cuius modo siparium reducimus, scena velut quadam luditur. nusquam alibi principatus istius *xyplas dôxas*, vota, orsa, destinata, machinamentorum obliquos flexus, fucosas species obtentuum, astutarum arcana molitionum, vafra eademque cassa plerumque successu artium illaudatarum tentamenta reperias descripta candide, patefacta simpliciter a conscio et autopta. summos modo harum apices rerum pervolans stringit Gregoras, unus, quod sciam, alius Graecorum tempus istud tractans, idemque non omnium inspector praesens, quippe iunior Pachymere, nec comparandus huic dignitate et impar iudicio; in-

super favore nimio in partes sibi amici senioris adversus iunio-rem declarato Andronicum, studio erga Barlaamum haeresiarcham, invidia factionis Acyndinianaë, cuius erat signifer, licentia obtrectandi principibus et monachis, indelebilibus maledici ac mendacis ab ipsius aequali Cantacuzeno stigmatibus inuri meritis; denique parum etiam Cantacuzeno deferentium et liberorum omni praeiudicio lectorum aequa sententia notabilis, quod sibi famam fidei, quae est anima historiae, non satis solícite sit tuitus adversus iustas suspensiones styli affectibus obnoxii et ingenii venalis.

VI. Unicum ergo Andronici actorum testem hunc, prudens lector, habe idoneum Pachymerem; nec metue perniciem quae a narratione felicium scelerum cavenda merito legentibus praescribitur, ne ad imitationem incautos allectent. magna hic Andronici senioris, sed vindictae acris nec dilatatae praesenti velut antidoto, nullo iam periculo cognoscendum, crimina produntur. exhibetur is foedifragus, perduellus Christi vicario, contumax, contumeliosus, ingratiſſimus ecclesiae apostolicae Romanae: sed et continuo idem ostenditur imprudentissimus in omni consilio, infelicissimus in omni coepto; nulli quamvis imbecillo non succumbens hosti, nulli non ludibrium adversari auso praebens; impune semper contemptus, cum lucro irrisus; cuius minae nullum pondus, nullam constantiam decreta, nullam fidem verba, nullum desideria successum habuerint; umbra imperatoris, larva principis, scopus sortis adversae, foecundus in suum dedecus ac damnum, longaevus ad perpetuitatem miseriae; denique, a quo inclinationem ultimam ad exitium irreparabile inclyto decem saeculis novae Romae imperio datam omnis iure deplo-rans et detestans posteritas queretur. haec, candide lector, occurrerunt quae in hoc tibi limine praefarer. nam de mea interpretandi ratione, de ordine ac methodo notandi eadem quae in fronte prioris partis admonui, dicta hic quoque velim intelligi. vale. Scribebam Romae pridie Idus Ianuarii anno Christi 1668.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ. 1. ὅπως ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τὰ κατὰ τοὺς Τοχάρους διώκησεν. 2. ὅπως ὁ βασιλεὺς περὶ τῶν κατὰ τὸν πάπαν ἀπελογεῖτο. 3. ὅπως ὁ βασιλεὺς τὸν Βέκκον ἀφίει καὶ τῷ Ἰωσήφ προσετίθειτο. 4. ἀναχώρησις τοῦ πατριάρχου Βέκκου εἰς τὴν τῆς Παναχράντου μόνην. 5. ἀνάβασις τοῦ Ἰωσήφ εἰς τὸ πατριαρχεῖον. 6. περὶ τῶν διδομένων ἐπιτιμίων ἱερωμένοις καὶ λαϊκοῖς. 7. ὅπως καὶ πότε οἱ περὶ τὸν Ἰωσήφ εἰς κοινωνίαν παρεδέχοντο τοὺς τῆς ἐκκλησίας. 8. περὶ τῶν τελουμένων συνόδων. 9. περὶ τοῦ Βέκκου καὶ τῆς αἰτίας ὅπως ἔγραφεν. 10. ὅπως ὁ Βέκκος μετακαλούμενος εἰς τὴν σύνοδον ἐπεδήμησεν. 11. ὅπως κατὰ τὴν Προῦσαν ὁ Βέκκος περιορίζετο. 12. περὶ τῶν Ἀρσενιατῶν καὶ τῆς τοῦ Ἰωσήφ νόσου. 13. περὶ τῆς τελευτῆς τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῶν τότε συμβάντων. 14. ὅπως μὴ ἀποδοκιμάζων τοὺς Ἀρσενιάτας ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ δεξιούμενος διὰ τὴν εἰρήνην,

GEORGII PACHYMERIS ANDRONICUS PALAEOLOGUS

S I V E

HISTORIA RERUM
AB ANDRONICO PALAEOLOGO SENIORE
IN IMPERIO GESTARUM USQUE AD ANNUM EIUS AETATIS
UNDEQUINGAGESIMUM
INTERPRETE PETRO POSSINO S. I.

CAPITA LIBRI PRIMI. 1. ut imperator Andronicus res cum Tocharis composuerit. 2. ut imperator conventiones cum papa initas se improbare significans, quod in eas non consensisset, excusaverit. 3. ut imperator Vecco dimisso se Iosepho adiunxerit. 4. secessus patriarchae Vecci in Panachrantae monasterium. 5. restitutio Iosephi in patriarchatum. 6. de multis et poenis quibus sunt subiecti cum ecclesiastici tum laici. 7. quomodo et quando qui Iosephi nomine res administrabant, ecclesiasticos in communionem receperint. 8. de celebratis synodis. 9. de Vecco et causa cur scripserit. 10. ut Veccus citatus in synodum adfuerit. 11. ut Prusam relegatus Veccus fuerit. 12. de Arsenianis et morbo Iosephi. 13. de morte Iosephi et his quae tunc contigerunt. 14. ut imperator, non reprobans Arsenianos, sed pacis causa liberaliter tractans,

καὶ τὸν Κύπριον εἰς πατριάρχην ἀνήγαγεν. 15. χειροτονία τοῦ πατριάρχου Κυπρίου, καὶ τὰ περὶ ταύτης. 16. περὶ τοῦ φανέντος κατὰ μεσημβρίαν ἀστέρος. 17. περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων καθαιρέσεως ἐν ταύτῳ. 18. περὶ τοῦ κατενεχθέντος ὡς δῆθεν αἵματος οὐρανόθεν. 19. περὶ τῆς Ἀυγούστης Θεοδώρας καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. 20. περὶ τῆς γυναικὸς τοῦ Τερτερή. 21. περὶ τῆς ἐπ' ἀνατολὴν βασιλέως ἐξελύσεως. 22. περὶ τῶν γεγονότων συνθεσιῶν ἐν πυρὶ ἐν τῷ Ἀτραμυτίῳ. 23. ὅτι ὁ Σάρδεων Ἀνδρόνικος ἐγκληθεὶς δίκην καθοσιώσεως καὶ ἀποστρέφεται παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἀτιμάζεται. 24. ὅπως ὁ Κοτανίτζης ἀπὸ τῆς Προύσης φυγὰς ἐγένετο. 25. περὶ τῆς ἐπὶ δύσιν ἐκατρατείας τοῦ πρωτοβεστιαρίου Ταρχανειώτου. 26. ὅτι αἱ τριήρεις τῆς Ῥωμαϊδὸς κατημελήθησαν. 27. περὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου, καὶ ὡς ὕστερον κατωρθώθη τὰ κατὰ τὸν Μιχαήλ. 28. περὶ τοῦ ἱεροῦ ἄρτου. 29. περὶ τῶν παριστρίων Σκυθῶν, ὅπως κατεπολεμήθησαν. 30. ἀξιώσις παρὰ βασιλέως τῶν σχιζομένων διὰ τὰ τελεσθέντα τέρατα. 31. περὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου. 32. περὶ τῶν κατὰ Συρίαν δεινῶν. 33. περὶ τοῦ δευτέρου συνοικεσίου τοῦ βασιλέως. 34. ὅπως μετακληθεὶς ἀνήχθη Βέκκος ἀπὸ Προύσης, καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ κρίσεως. 35. διάλεξις τοῦ Βέκκου μετὰ τῶν περὶ Γρηγόριον. 36. ἄφιξις τοῦ βασιλέως πρὸς Ἰωάννην τὸν ἀπὸ βασιλέων. 37. περὶ τῆς ἀγγελίας τοῦ πειρατικοῦ στόλου καὶ μετακομιδῆς τοῦ βασιλικοῦ σώματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ. 1. πῶς καὶ ἐπὶ ποταῖς αἰτίαις ὁ τόμος τῷ πατριάρχῃ Γρηγορίῳ συντέθεται. 2. ὅτι εἰς χεῖρας λαβῶν τὸν τόμον ὁ Βέκκος κατηγιάτο καὶ ἀνταίρειν ἤρξατο. 3. τὰ κατὰ τὸν ἐσκαμματισμένον, καὶ ὅπως κατηγιάτο ὁ τόμος. 4. τὰ κατὰ τὸν Μάρκον, καὶ ὅπως ἀνήφθη τὸ τῶν ἀρχιερέων σκάνδαλον. 5. τὰ κατὰ τοὺς πατριάρχας, τὸν τε Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν Ἀντιοχείας. 6. ἀναχώρησις ἐκ τοῦ πατριαρχείου τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου. 7. τὰ κατὰ τὸν Γρηγόριον,

Cyprium promoverit in patriarchatum. 15. inauguratio patriarchae Cyprii, et quae circa eam contigerunt. 16. de stella circa meridiem apparente. 17. de condemnatione et e gradu deiectione antistitum in Blachernis. 18. de sanguine, ut existimatum est, e coelo lapso. 19. de Augusta Theodora et patriarcha Alexandrino. 20. de uxore Terteris. 21. de profectione imperatoris in Orientem. 22. de conventionibus Atramyti per ignem initis. 23. ut Sardensis Andronicus delatus laesae maiestatis, reiectus ab imperatore ac dehonestatus fuerit. 24. ut Cotanitzza Prusa fugerit. 25. de protovestiarii Tarchaniotae expeditione in occiduos tractus. 26. ut triremes Romaidis neglectae fuerint. 27. de protovestiario; et ut deinde successum habuerint quae contra Michaëlem comparabantur. 28. de sacro pane. 29. de Scythis Danubii accolis, ut debellati fuerint. 30. ut imperator signis tunc editis motus vehementer institerit ut discissi conciliarentur. 31. de reportatione reliquiarum patriarchae Arsenii. 32. de cladibus Christianorum in Syria. 33. de secundo matrimonio imperatoris. 34. ut evocatus Prusa Veccus sit, et de eius iudicio. 35. colloquium Vecchi cum Gregorio et eius sequacibus. 36. profectio imperatoris ad Ioannem olim imperio deiectum. 37. de nuntiata incursione piratica, et translatione corporis imperatoris.

CAPITA SECUNDI. 1. quomodo et quas ob causas tomus a patriarcha Gregorio compositus fuerit. 2. ut sumpto Veccus in manus tomo invenerit in eo quae accusaret; et ut coeperit insurgere. 3. de excartophylace; et ut accusatus fuerit tomus. 4. de Marco; et ut antistitum exarserit scandalum. 5. de patriarchis Alexandrino et Antiocheno. 6. secessio patriarchae Gregorii e patriarchio. 7. de Gregorio, ut ab

ὅπως ἀπαιτεῖτο παραιτησιν. 8. ὅπως συναχθέντες οἱ ἀρχιερεῖς κατὰ τὸ παλάτιον ἐμολόγησαν τὸν Γρηγόριον ὀρθόδοξον. 9. libellus παραιτήσεως ἐπὶ τῷ θρόνῳ τοῦ Γρηγορίου. 10. ἀναχώρησις τοῦ πατριάρχου πρὸς τὴν τῆς Ἀριστινῆς. 11. ὅπως τὸν τόμον τοῦ Γρηγορίου ἐπειρῶντο διελθεῖν. 12. περὶ τῶν σχιζομένων καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. 13. περὶ τοῦ Ἀθανασίου, ὅπως εἰς τὸ πατριαρχεῖον προέβη. 14. ὅπως τὰ κατὰ τὸν Ἀθανάσιον λαληθέντα ἐξητάζοντο. 15. περὶ τῆς προβλήσεως Ἀθανασίου εἰς τὸ πατριαρχεῖον. 16. περὶ τῶν ὑψηροτέρων μοναχῶν τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου. 17. θάνατος τοῦ πατριαρχεύσαντος Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου. 18. ἐξέλευσις τοῦ βασιλέως πρὸς Νύμφαιον. 19. τὰ κατὰ τὸν πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον. 20. περὶ τοῦ μοναχοῦ Σάβα. 21. ὅπως οἱ κληρικοί, ἔπειτα δὲ καὶ ἀρχιερεῖς, ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ ἐσκανδαλίσθησαν. 22. ἀναχώρησις τοῦ Ἀθανασίου ἐκ τοῦ πατριαρχείου. 23. τὰ ἐν τοῖς ὁστροάκοις παρὰ τοῦ πατριαρχεύοντος γεγενημένα. 24. παραιτήσις ἐγγράφος τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου. 25. περὶ τῆς προπολήσεως τῆς μεγάλης ἀγορᾶς τῆς πόλεως. 26. περὶ τοῦ μετὰ τοῦ πρωτοβεστιάριου Μουζάλωνος κήδους τοῦ βασιλέως. 27. τὰ περὶ τοῦ ἱερομοναχοῦ καὶ πνευματικοῦ τοῦ βασιλέως Κοσμᾶ. 28. ψῆφος τοῦ ἱερομοναχοῦ Κοσμᾶ εἰς τὸ πατριαρχεῖον, καὶ περὶ τοῦ μοναχοῦ Γρηγορίου. 29. κοινὴ σύναξις γεγενησά περὶ τῶν κατακρίτων τῷ βασιλεῖ. 30. τὰ κατὰ τὸν ὀνομαζόμενον Λαχανᾶν. 31. θάνατος τοῦ πρωτοβεστιάριου. 32. περὶ τῆς τοῦ κανικλείου ἐπὶ τοῦ μέσου ἀποκαταστάσεως, καὶ τῆς τοῦ βασιλέως εἰς ἅπαν καρτερίας.

ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ. 1. στεφνοφορία τοῦ νιοῦ βασιλέως Μιχαήλ. 2. προβολὴ παρὰ βασιλέων εἰς δεσπότηαν τοῦ νιοῦ Ἰωάννου. 3. ὅπως τεὰρ προβαίνει βασιλεὺς νομοθεσία περὶ τῶν χειροτονιῶν. 4. περὶ τοῦ θανάτου τοῦ δεσπότη Νικηφόρου καὶ τῆς πρὸς βασιλέα ἀξιώσεως.

eo petita abdicatio sit. 8. ut congregati episcopi apud palatium palam declararint orthodoxum esse Gregorium. 9. libellus abdicationis throni a Gregorio datus. 10. secessus patriarchae in monasterium Aristinae. 11. conatus adhibitus ad correctionem tomi a Gregorio editi. 12. rursus de illis qui ab ecclesia se abscederant. 13. de Athanasio, ut in patriarchatum sit electus. 14. ut expensa fuerint quae varie, hinc in vituperium inde in laudem, de Athanasio erant dicta. 15. de promotione Athanasii in patriarchatum. 16. de ministris monachis patriarchae Athanasii. 17. mors expatriarchae Gregorii Cyprii. 18. profectio imperatoris Nymphaeum. 19. de Porphyrogenito Constantino. 20. de monacho Saba. 21. ut apud clericos primum, deinde apud ipsos etiam episcopos graviter Athanasius offenderit. 22. recessus Athanasii e patriarchio. 23. scriptum quod patriarcha vasis inclusum testibus reliquit. 24. cessio scripto expressa patriarchae Athanasii. 25. de incendio magni fori civitatis. 26. de affinitate imperatoris cum protovestiario Muzalone. 27. de hieromonacho et confessario imperatoris Cosma. 28. concursus suffragiorum in electionem hieromonachi Cosmae in patriarchatum; et de monacho Gregorio. 29. communis conventus causa condemnatorum ab imperatore celebratus. 30. de eo qui Lachanae nomen usurpavit. 31. mors protovestiarii. 32. de promotione praefecti canicleo in primariam curam principum negotiorum, deque imperatoris invicti quorumvis tolerantia laborum.

TERTII. 1. filius imperatoris Michaël coronatur. 2. promotio ab Augustis facta in despotae dignitatem Ioannis Andronici imperatoris filii. 3. qua ratione novella imperatoria de ordinationibus perlata et promulgata fuerit. 4. de morte despotae Nicephori; et ut petitum ab imperatore fuerit ut eius filius Augustus iunior filiam mortui despotae duceret

5. περὶ τοῦ ἐπὶ τῷ νύμφῳ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ κήδους, καὶ περὶ τῶν εἰς τοῦτο σταλέντων. 6. γάμος τοῦ βασιλέως Μιχαήλ. 7. ὅπως συνήγεν ὁ βασιλεὺς τοὺς σχιζομένους πάλιν καὶ εἰρηνεύειν ἤξιον. 8. περὶ τῆς κατὰ ἀνάγκην ἐξασθενήσεως τῶν κοινῶν. 9. περὶ τοῦ Φιλανθρωποῦ καὶ ἀποστασίας αὐτοῦ. 10. περὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίτη Λιβαδαρίου, καὶ ὅπως περιεγένετο τοῦ Φιλανθρωποῦ. 11. ὅπως παρεδόθη ὁ Φιλανθρωπὸς. 12. ὅπως καὶ πότε ὁ βασιλεὺς ἤκουσε τὰ τῆς ἀποστασίας. 13. περὶ τῶν ἀγαθῶν ἀγγελιῶν καὶ τῆς πρὸς τὴν θεοτόκον τοῦ βασιλέως εὐχαριστίας. 14. περὶ τῶν περὶ τὸν Φιλανθρωπὸν ὄντων Περσῶν. 15. περὶ τῆς γενομένης στάσεως μεταξὺ Γεννουϊτῶν καὶ Βενετικῶν, καὶ περὶ τοῦ γεγονότος σεισμοῦ. 16. περὶ τῆς λιτανείας καὶ τῆς τοῦ βασιλέως δημηγορίας. 17. περὶ τοῦ χρυσοβουλλείου λόγου διὰ τοὺς κριτὰς καὶ κρίσεις. 18. περὶ τῆς ἐπελεύσεως τῶν Βενετικῶν κατὰ τῶν ἐν πόλει Γεννουϊτῶν. 19. ὅπως ὁ βασιλεὺς μεταπεμψάμενος τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν πρεσβείαν στέλλει. 20. περὶ τῆς τῶν Γεννουϊτῶν κατὰ τῶν ἐν τῇ πόλει Βενετικῶν ἐπιθέσεως. 21. περὶ τῆς εἰς Βενετικούς πρεσβείας διὰ ταῦτα τοῦ βασιλέως. 22. περὶ τοῦ ῥιφθέντος τόμου ἐν ᾧ ἐγγράπτο κατηγορημάτων τινα, καὶ περὶ τῆς τούτου ἀπολογίας τοῦ βασιλέως. 23. περὶ τοῦ κινηθέντος κατὰ τοῦ Φιλαδελφείας ἐγκλήματος. 24. περὶ τῶν ἀποτεθειμένων χαρτίων καὶ ὅπως εὐρέθησαν. 25. περὶ τοῦ Ταρχανειώτου Ἰωάννου, ὅπως κατ' ἀνατολὴν στρατηγὸς ἀπεστάλη. 26. περὶ τῶν κατὰ τὰ βόρεια Τοχάρων καὶ τοῦ Σφεντισθλάβου. 27. περὶ τοῦ κήδους τοῦ πρὸς Τουκταῖν τοῦ βασιλέως. 28. περὶ τοῦ ῥαγδαίου ὕετοῦ καὶ τῶν τότε συμπεσόντων. 29. περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Λαζῶν Ἰωάννου, καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βέκκου. 30. περὶ τοῦ κράλη Σερβίας καὶ τοῦ Κοτανίτζη. 31. περὶ τοῦ πρὸς κράλην Σερβίας ἐπὶ τῇ θυγατρὶ κήδους τοῦ βασιλέως. 32. περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς δεσποσύνου, πῶς Σιμωνίς ἐκλήθη. 33. περὶ τοῦ μεγίστου χειμῶνος.

coniugem. 5. de affinitate ab imperatore filii Michaëlis nuptiis contracta, deque missis ad tractandum id negotium legatis. 6. nuptiae imperatoris Michaëlis. 7. ut rursus imperator tentaverit reducere ad concordiam schismate discissos, et ut quiete pacem colerent petierit. 8. de debilitatione reipublicae e dudum invalescentibus corruptelis necessario secuta. 9. de Philanthropeno et eius rebellionem. 10. de protovestiarito Libadario, ut is Philanthropenum in suam potestatem redegerit. 11. ut deditus Philanthropenus fuerit. 12. quomodo et quando imperator audierit de rebellionem. 13. de faustis nuntiis et imperatoris ad deiparam gratiarum actione. 14. de Persis qui cum Philanthropeno fuerant. 15. de seditione Genuenses inter et Venetos coorta, deque terrae motu. 16. de supplicatione et imperatoris concione. 17. de constitutione aurea bulla firmata circa iudices et iudicia. 18. de irruptione Venetorum in Genuenses urbis inquilinos. 19. ut imperator accito ad se duce classis Venetae legationem Venetias miserit. 20. de incursione Genuensium in Venetos qui erant in urbe. 21. de legatione ad Venetos ob hoc missa. 22. de iacto tomo in quo scriptae erant accusationes quaedam; et ut de iis se purgarit imperator. 23. de mota in Philadelphiensem criminatione. 24. de chartis in occulto reconditis, et ut eae sint inventae. 25. de Tocharis septentrionalibus et Sphenthistlabo. 27. de affinitate cum Tuetaine ab imperatore contracta. 28. de imbre vehementi et iis quae tunc contigerunt. 29. de morte principis Lazorum, deque obitu Vecci. 30. de crale Serbiae et Cotanitza. 31. ut imperator crali Serbiae propriam filiam desponderit. 32. de nomenclatione imperatoriae virginis, cur fuerit Simonis appellata. 33. de maxima hieme.

ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ. 1. ἐξέλσεις τοῦ βασιλέως ἐπὶ Θεσσαλονίκης. 2. περὶ τῆς εἰς Σηλυβρίαν τοῦ πατριάρχου ἀφίξεως. 3. ὅπως ἐν Θεσσαλονίκῃ διατρέβων ἐνηργεῖ ὁ βασιλεὺς. 4. περὶ τῶν ἀντιδοθέντων ὁμήρων διὰ τὸ κῆδος. 5. ὅπως ὑπεδέξατο βασιλεὺς τὸν κράλην Σερβίας. 6. περὶ τῆς τῶν Βενετικῶν περὶ τὴν Θεσσαλονικὴν πρεσβείας. 7. περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. 8. περὶ τῆς ὑποστροφῆς τοῦ βασιλέως, καὶ ὅπως εἰσῆγετο. 9. ὅπως ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ πατριαρχεῖον παραγίνεται καὶ πείθει ἀνέναι. 10. περὶ τῶν κατὰ τὸν Ἐφέσου Ἰωάννην. 11. περὶ τῶν κατὰ τοῦ πατριάρχου κατηγοριῶν τῶν ἀρχιερέων. 12. ὅπως πρὸς βασιλέα ὁ πατριάρχης ἀπήντα καὶ μὴ κληθεῖς. 13. ὅπως Μιχαὴλ ὁ δεσπότης τὴν τοῦ Τερετῆ θυγατέρα εἰς γάμον ἡγάγετο. 14. περὶ τοῦ φαινομένου κατ' οὐρανὸν ἐσπέρας κομήτου. 15. περὶ τῆς ἐκλείψεως τῆς σελήνης δι' ὅλου. 16. περὶ τῶν προσχωρησάντων τῷ βασιλεὶ Ἀλανῶν. 17. περὶ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ καὶ τῆς αὐτοῦ ἐπ' ἀνατολῆς ἐξελεύσεως. 18. ὅπως ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἀπέτυχε θήρας πολεμικῆς. 19. ὅπως οἱ Ἀλανοὶ κατηγάγον τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ἀνεθῆναι τοῦ πολέμου. 20. ἀναχώρησις τοῦ βασιλέως ἀπὸ Μαγνησίας. 21. ἀναστάσις τῶν κατὰ ἀνατολὴν χωρῶν. 22. ἀναχώρησις Ἀλανῶν ἐκ βασιλέως, καὶ τὰ κατὰ τὸν μέγαν δομέστικον Ραούλ. 23. περὶ τῶν προσβολουσῶν τῇ πόλει Βενετικῶν νεῶν. 24. περὶ τῶν κατὰ τὴν νῆσον Πριγκίπων τελεσθέντων τοῖς πειραιαῖς. 25. ἦττα τοῦ ἐταιρειάρχου Μουζάλωνος κατὰ Νικομήδειαν. 26. καταφυγὴ τῶν ἔξω πανοικί πρὸς τὴν πόλιν. 27. περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων ἐνοχλήσεως καὶ τοῦ Σηλυβρίας. 28. ὑβριοπάθους πατριάρχου διὰ τὴν συνοφαντίαν καὶ ἀναχώρησις. 29. παραίτησις τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου. 30. περὶ τῶν κατὰ τὸν Κουξίμπαξιν Τοχαρον. 31. συνοδικαὶ σκέψεις περὶ τῆς τοῦ πατριάρχου παραίτησεως. 32. περὶ τῆς πρὸς Ἰωάννην τοῦ Ἀλεξανδρείας ἀφίξεως καὶ τῆς ἀπολογίας ἐκείνου. 33. περὶ τῆς δοκιμασίας τῶν Ἀρσενιατῶν.

QUARTI. 1. profectio imperatoris Thessalonicam. 2. de patriarchae adventu Selybriam. 3. quid Thessalonicae commorans egerit imperator. 4. de obsidibus invicem datis ad securitatem tractatus de affinitate. 5. ut exceperit imperator cralem Serbiae. 6. de legatione Venetorum ad imperatorem Thessalonicae commorantem. 7. de filia praefecti canicleo. 8. de reditu imperatoris et festo Constantinopolim ingressu. 9. ut imperator ad aedes patriarchae se contulerit, suaseritque ei se reddere functionibus suae potestatis. 10. de causa Ephesii Ioannis. 11. de accusationibus patriarchae impactis ab episcopis. 12. ut imperatorem patriarcha non vocatus adierit. 13. ut Michael despota Terteris filiam uxorem duxerit. 14. de apparente in coelo ab ocaseu cometa. 15. de lunae defectione. 16. de Alanis transeuntibus in partes imperatoris. 17. de imperatore Michaële, et eius expeditione in Orientales tractus. 18. ut imperator Michaël rei contra hostes bene gerendae occasionem amiserit. 19. ut Alani coegerint Michaëlem imperatorem dare ipsis missionem a militia. 20. recessus imperatoris a Magnesia. 21. desolatio regionum Orientalium. 22. recessus Alanorum e ditione imperatoris, et de actis ea occasione magni domestici Raūlis. 23. de appulsis ad urbem Venetis navibus. 24. de iis quae piratae in insula Principum egerunt. 25. clades hetaeriarcae Muzalonis prope Nicomediam. 26. concursatio ture degentium cum suis omnibus in urbem confugii causa. 27. de novis inter episcopos turbis et dicto Selybriensis. 28. indignatio patriarchae propter calumniam, et secessus eiusdem. 29. abdicatio patriarchae Ioannis. 30. de rebus Cuximpaxis Tochari. 31. synodicae deliberationes circa patriarchae abdicationem. 32. de Alexandrini ad Ioannem accessu et huius responso. 33. de exploratione Arseniatarum.

34. περὶ τοῦ διαμνηνύματος καὶ τοῦ λόγου τῆς συμβουλῆς τοῦ Ἀθανασίου. 35. περὶ τῆς τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν συνάξεως καὶ τῆς τοῦ βασιλέως ἐρωτήσεως. 36. περὶ τῆς δημηγορίας τοῦ βασιλέως καὶ τῆς πρὸς τὸν Ἀθανάσιον ἀφίξεως.

ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ. 1. ὅπως ὁ βασιλεὺς ἄμ' ἀρχιερεῦσι καὶ λαῷ ἀπῆλθεν εἰς Ἀθανάσιον. 2. περὶ τοῦ τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ σχίσματος. 3. περὶ τῆς εἰς τὸν Ἰωάννην τοῦ βασιλέως ἀφίξεως καὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος ἀφορισμοῦ. 4. περὶ τοῦ θανάτου τῆς δεσποίνης Θεοδώρας. 5. τὰ περὶ τῆς ἐξελεύσεως τῆς δεσποίνης Εἰρήνης καὶ τῶν γάμων τῶν παιδῶν αὐτῆς. 6. συσκέψεις περὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος παρ' Ἰωάννου ἀφορισμοῦ. 7. περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ναῷ συνάξεως διὰ ταῦτα. 8. περὶ τοῦ Μελιτᾶ. 9. περὶ τῆς τῶν ὄλων διαφθορᾶς καὶ ἐπαναστάσεως. 10. περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς Κϋζικον, εἶτα εἰς Πηγὰς ἀναχωρήσεως. 11. περὶ τῶν γενομένων σεισμῶν ἐν τῷ διὰ Ῥόδου κλίματι. 12. περὶ τῶν ἐκ προσκλήσεως ἐλθόντων Λατίνων, καὶ ὅποια ἔδρασαν. 13. περὶ Μιχαὴλ τοῦ δεσπότη, ὅπως ὑποπευθεὶς ἐπεσχέθη. 14. μάχη Κατελάνων καὶ Γεννουϊτῶν, καὶ φόνος τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου. 15. περὶ τοῦ κατὰ τὴν Μαγνησίαν τεραστικοῦ θανάτου. 16. περὶ τοῦ κατὰ τὰς Σάρδεις τῶν ἡμετέρων ἐκ περινοίας ἀνδραγαθήματος. 17. περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς τὴν πόλιν ἐπανελεύσεως. 18. περὶ τῆς καταδρομῆς κατὰ τὸν Αἴμον τοῦ Σφεντισθλάβου. 19. περὶ τῆς καταδίκης τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ τοῦ Ἀγγέλου. 20. περὶ τῆς εἰρήνης τῶν ἀποσχισθέντων ἀρχιερέων διὰ τὸν Ἀθανάσιον. 21. περὶ τῶν καταλαβόντων τὴν περαιᾶν δεινῶν, καὶ ἔτι τῶν ὀπηδήποτε, ἐξαγγελία. 22. θάνατος τοῦ πορφυρογεννήτου. 23. περὶ τοῦ μεγάλου καὶ ἔτι δυνκός. 24. περὶ τοῦ Ἀτταλειώτου καὶ τῶν Μαγνησιωτῶν καὶ τοῦ δούκα Νοστόγγου. 25. περὶ τῶν κατὰ τὴν Τρίπολιν τὴν κατὰ Μαϊάνδρον συμβάντων. 26. περὶ τοῦ μεγάλου καὶ ἔτι δυνκός καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀτταλειώτην. 27. περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ

34. de indicio imperatori facto praedictionis et consilii Athanasii. 35. de conventu sacrorum virorum coacto et imperatoris interrogatione. 36. de concione imperatoris et projectione ad Athanasium.

QUINTI. 1. ut imperator cum episcopis et populo adierit Athanasium. 2. de schismate episcoporum ob Athanasium. 3. de imperatoris accessu ad Ioannem, et ei ab hoc pronuntiata excommunicatione. 4. de morte dominae Theodoraе. 5. de projectione ex urbe dominae Irenes et nuptiis filiorum eius. 6. deliberationes circa pronuntiatam a Ioanne excommunicationem. 7. de episcoporum in sanctorum apostolorum templo conventu super his. 8. de Melita. 9. ut tractus Orientales pessumdati omnes subversique funditus fuerint. 10. de imperatoris Michaelis primum Cyzicum, inde Pegas recessu. 11. de terrae motibus qui contigerunt in climate Rhodio. 12. de Latinis qui vocati advenerunt; et qualia egerint. 13. de Michaelē despota, ut suspectus redditus sit comprehensus. 14. pugna Catelanorum et Genuensium, et caedes magni drungarii. 15. de miro apud Magnesium prodigio. 16. de re bene per solertiam a nostris apud Sardes gesta. 17. de imperatoris Michaelis in urbem reditu. 18. de incursione Sphenthisthlabi in subiectas Haemo regiones. 19. de condemnatione despotae Michaelis Angeli. 20. de pace abscissorum antistitum ob Athanasium. 21. rursus de malis ulteriores continentem inundantibus, et allatis undecumque tristibus nuntiis. 22. mors Porphyrogeniti. 23. adhuc de magno duce. 24. de Attaleota et de Magnesiensibus, deque duce Nostongo. 25. de iis quae Tripoli ad Maeandrum acciderunt. 26. adhuc de magno duce et de Attaleota. 27. de Ioanne

Χοιροβοσκῷ τοῦ καὶ Ματζουκάτου λεγομένου. 28. ἐκστρατεία τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς τὰ περὶ δύοσιν. 29. ἀνδραγαθία κατὰ Γεννουϊτῶν τοῦ τῶν Λαζῶν ἄρχοντος Ἀλεξίου. 30. τὰ κατὰ τὴν Ἀννην τὴν κατὰ δύοσιν βασιλίσσαν. 31. ἀπόδρασις Ἀλανῶν ἐκ τοῦ μεγάλου δονκός, καὶ ἀνδραγαθία περὶ τὰς Πηγάς. 32. τεράστιον τελεσθὲν παρὰ τῆς ἁγίας δειομάρτυρος Θεοδοσίας.

ΤΗΣ ΕΚΤΗΣ. πρόλογος. 1. περὶ τοῦ τῶν ἀνατολικῶν Τοχάρων Κάνι τοῦ Καζάνη. 2. δημηγορία τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς σχιζομένους, καὶ ἀπολογία ἐκείνων. 3. διαπεραίωσις τοῦ μεγάλου δονκός σὺν τοῖς Κατελάνοις πρὸς δύοσιν. 4. περὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Μπυριγερίου Τέντζα Κατελάνου καὶ τῶν κατ' αὐτόν. 5. δημηγορία πρὸς Κατελάνους τοῦ βασιλέως. 6. προσαγγελία πρὸς βασιλέα κατὰ Κατελάνων τῶν Γεννουϊτῶν. 7. ἄφιξις πρὸς βασιλέα τοῦ μεγάλου δονκός καὶ ὑπὲρ τοῦ Μπυριγερίου ἀξιώσις. 8. αἰτία τῆς τοῦ σιτοκρίθου συναγωγῆς ἀπὸ δύοσιν. 9. ἐπισκευασία τῶν κατ' αὐτοὺς Γεννουϊτῶν κατὰ τὴν περαίαν. 10. περὶ τοῦ πειρατοῦ Ἀνδρέου καὶ τῆς αὐτοῦ παραδοχῆς. 11. μετάνησις παρὰ βασιλέως Μπυριγερίου Τέντζα. 12. ὅρκοι τοῦ Μπυριγερίου Τέντζα καὶ ἀξιώματα. 13. ἀτασθαλία κατὰ δύοσιν τῶν Κατελάνων. 14. πρεσβεία τῶν Κατελάνων πρὸς βασιλέα, καὶ ἀπολογία τοῦ βασιλέως. 15. ἀπόδρασις τοῦ μεγάλου δονκός Μπυριγερίου Τέντζα. 16. ἀποστολὴ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν ἀπὸ μεγάλων δονκῶν, καὶ ἐπαγγελίαι τοῦ Καίσαρος ἀξιώματος. 17. ὅρκοι τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν ὃν Καίσαρα καθίστα καὶ ἀποστολαί. 18. δημηγορία πρὸς τοὺς συνηλεγμένους τοῦ Ἰταλοῦ Ρουντζέρη καὶ Καίσαρος μετ' ὀλίγον. 19. πρεσβεία καὶ αὐθις τῶν Κατελάνων πρὸς βασιλέα καὶ τοῦ αὐτῶν ἐξηγουμένου. 20. κατάστασις τοῦ πανυπερσεβαστικοῦ ἀξιώματος ἐπὶ τῷ νιῷ τοῦ πορφυρογενήτου. 21. περὶ τοῦ φαιμόσου, καὶ τοῦ τελεσθέντος εἰς τὸν Ἀρμένιον.

Choerobosco, qui et Matzucatus est dictus. 28. expeditio imperatoris Michaelis in partes occidentales. 29. pugna prospera principis Lazorum Alexii contra Genuenses. 30. de rebus Annae reginae in occiduus tractibus degentis. 31. fuga Alanorum e castris magni ducis, eorumque successus bellicus ad Pegas. 32. prodigium patratum a sancta martyre Theodosia.

SEXTI. prologus. 1. de Orientalium Tocharorum Kani Cazane. 2. oratio imperatoris ad schismate discissos, et horum ad illam responsio. 3. traiectione magni ducis cum Catelanis in occidentalem continentem. 4. de adventu Mpyrigerii Tentzae Catelani, et de huius rebus. 5. oratio imperatoris ad Catelanos. 6. indicium imperatori delatum a Genuensibus adversum Catelanos. 7. accessus ad imperatorem ducis magni et pro Mpyrigerio petitio. 8. occasio et ratio tributi quod tritichordeum est dictum. 9. Genuensium apud Peraeam habitantium apparatus ad bellum per se, sine imperatoris cooperatione, sustinendum. 10. de pirata Andrea et eius exceptione. 11. imperator Mpyrigerium Tentzam accersit. 12. iuramenta Mpyrigerii Tentzae et dignitates. 13. flagitia Catelanorum in occiduo tractu. 14. legatio Catelanorum ad imperatorem, et huius ad illos responsum. 15. magni ducis Mpyrigerii Tentzae recessus ex urbe insalutato Augusto. 16. legatio imperatoris ad Rontzerium qui magnus dux fuerat, et oblatio Caesareae dignitatis. 17. iuramenta imperatoris quibus se obstrinxit ei quem Caesarem constituit, et legatio ad eundem. 18. oratio Itali Rontzerii, qui paulo post Caesar fuit, ad suos congregatos. 19. legatio altera Catelanorum et ducis ipsorum ad imperatorem. 20. filius Porphyrogeniti in panypersebasti dignitate constitutus. 21. de libello famoso, deque eo quod mire accidit Armeno; superque illo

καὶ δημηγορία τοῦ βασιλέως. 22. ἀνάρρησις τοῦ Καίσαρος Ἰταλοῦ. 23. ὅπως ἀπῆλθε πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ ὁ Καῖσαρ, καὶ τὰ κατ' ἐκείνου. 24. φόνος τοῦ Ἰταλοῦ Καίσαρος. 25. ὅτι Κατελάνοι ὑποκνισθέντες τὰ κατὰ δύσιν ἠρώμουν. 26. περὶ τῶν διὰ τὸν ἀμνηραλὴν πραχθέντων. 27. περὶ τῶν ἐκ Γεννούας φανεισῶν ἐς μακρῶν νηῶν. 28. περὶ τῶν διὰ τοὺς φρερίους τοὺς κατὰ τὴν πόλιν συμβάντων. 29. ὅπως Ἀμογάβαροι τε καὶ Κατελάνοι κατεπολεμήθησαν. 30. ὅπως ἐσφάλησαν κατὰ πόλεμον οἱ Ῥωμαῖοι. 31. δημηγορία τοῦ βασιλέως περὶ τῆς τοῦ λαοῦ ἀταξίας καὶ περὶ ὄρκων. 32. περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μάχης πρὸς Ἀμογάβαρους. 33. περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀδριανονπόλει ἐγκεκλεισμένων Ἀμογαβάρων. 34. περὶ τοῦ Ἀνδρέου Μουρίσκου καὶ τῶν ἐκείνῳ πᾶπραγμένων. 35. περὶ τῶν μετὰ τῆς Σμιλτζαίνης συνοικεσίων.

ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΗΣ. 1. μεταχειρίσις εἰρηνικὴ τοῦ βασιλέως πρὸς Ἀμογάβαρους. 2. δημηγορία πεμφθεῖσα Κατελάνοις πρὸς βασιλέως. 3. πῶς οἱ Πέρσαι ἀντιπερᾶν εἰς ἀνατολὴν ἐκωλύθησαν. 4. ἀποστασία τῶν Ἀλανῶν καὶ τῶν Τουρκοπούλων. 5. περὶ τοῦ ῥιφέντος φαμούσου τόμου. 6. περὶ τῆς Μαδύτου, ὡς ἐάλω Ἀμογάβαροις. 7. ἀπαγωγὴ Μπυριγερίου πρὸς Γέννουαν. 8. τὰ περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. 9. τὰ συμπεσόντα δεινὰ Κουβουκλείοις. 10. περὶ τοῦ γεγονότος ἐμπρησμοῦ κατὰ τὴν πόλιν. 11. περὶ τοῦ Ἀνδρέου Μουρίσκου. 12. περὶ τοῦ Ῥομοφόρτου Λατίνου. 13. ἄλωσις Θυραίων καὶ τῆς Ἐφέσου. 14. ἀποστολὴ βασιλέως πρὸς Γέννουαν ὑπὲρ συμμαχίας. 15. περὶ τοῦ Μελλῆκ Ἰσαάκ. 16. περὶ τοῦ πάπα Ἀλεξανδρείας. 17. περὶ τοῦ μοναχοῦ Ἰλαρίωνος. 18. περὶ τῶν ἐκ Γεννούας ἀναχθεισῶν νηῶν. 19. ἐκστρατεία Ἀμογαβάρων κατ' Ἀλανῶν. 20. καταγωγὴ καὶ αὐθις τῶν ἐς Λάζους ἀναχθεισῶν νηῶν. 21. ὡς ἐάλωσαν τὰ κατὰ τὸν Γάνον. 22. τὰ κατὰ τὸν Μελλῆκ καὶ πάλιν Ἰσαάκ. 23. τὰ περὶ τῆς ἐκκλησίας τάξιν συμ-

concio imperatoris. 22. acclamatio Caesaris Itali. 23. ut adierit Michaëlem Augustum Caesar, et quid eo congressu inter eos actum. 24. caedes Itali Caesaris. 25. ut irritati Catelani tractus occiduos desolaverint. 26. de actis per et propter Ameralem. 27. de apparentibus e Genua sexdecim longis navibus. 28. de iis quae geri paulo ante contigit circa frerios in urbe. 29. ut Amogabari et Catelani praelio victi sint. 30. ut successu infelici Romani pugnaverint. 31. concio imperatoris de populi sese inordinate commoventis immodestia; deque fide in principes novo civium iureiurando firmata. 32. de pugna Michaelis Augusti cum Amogabaris. 33. de conclusis Adrianopoli Amogabaris. 34. de Andrea Murisco et ab eo actis. 35. de connubiis cum Smiltzaena tractatis.

SEPTIMI. 1. tractatio de pace imperatoris cum Amogabaris. 2. oratio ad Catelanos ab imperatore missa. 3. ut Persae transfretare rursus in orientem prohibiti fuerint. 4. defectio Alanorum et Turcopulorum. 5. de libello famoso clam iacto. 6. de Madyto, ut capta fuerit ab Amogabaris. 7. de Mpyrigeria ut Genuam sit abductus. 8. de patriarcha Alexandriae. 9. quae mala acciderint arci dictae Cubuclea. 10. de incendio quod in urbe contigit. 11. de Andrea Murisco. 12. de Romoforto Latino. 13. Thyraeorum et Ephesi expugnatio. 14. legatio imperatoris missa Genuam ad armorum societatem statuendam. 15. de Meleco Isaacio. 16. de papa Alexandriae. 17. de monacho Hilarione. 18. de navibus e Genua appulsis. 19. expeditio Amogabarorum in Alanos. 20. secundus appulsus in urbem reducum e Lazis Genuensium navium. 21. ut quae ad Ganum sunt, capta fuerint. 22. rursus de Isaacio Meleco. 23. quae circa ordinem ecclesiae contigerunt. 24. de magno

βάττα. 24. τὰ περὶ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου τοῦ Κασσιανοῦ. 25. περὶ τῆς τῶν Ἰβήρων συμμαχίας, καὶ ὅπως αὐτῆς ἀπετύγχανον. 26. πῶς οἱ ἐχθροὶ τινὰ τῶν ἀνὰ τὸν Γάνον φρουρίων παρεστήσαντο. 27. πρεσβεία Γεννοῦϊτῶν ἅμα καὶ βασιλέως πρὸς Ἀμογαβάρους. 28. τὰ κατὰ τὴν Βιζύην πραχθέντα. 29. ἔτι τὰ κατὰ τὸν Ἰσαὰκ Μελὴν καὶ τοὺς Τούρκους. 30. περὶ τοῦ Φαρέντα Τζιμῆ. 31. τὰ κατὰ τὴν Ῥόδον συμβάντα. 32. περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἀμογαβάρων. 33. ἄλωσις τῆς Τρικονίας παρὰ Περσῶν. 34. περὶ τῶν ἐπὶ νεῶν τῶν μετὰ Γίδον Ἀμογαβάρους ἐπιστὰσιν. 35. τὸ πρὸς τὸν πατριαρχοῦντα ἀποσταλὲν γράμμα παρὰ τῶν ἀρχόντων τῆς ἐκκλησίας. 36. πῶς διήλθον Ἀμογάβαροι καὶ ἐν Τούρκοις, καὶ πρὸς Κασάνδρειαν κατήντησαν.

primicerio Cassiano. 25. de societate cum Iberis ab imperatore tentata, et quomodo ea exciderit. 26. ut hostes quasdam ex arcibus ad montem Genuum sitis subegerint. 27. legatio Genuensium simul et imperatoris ad Amogabarios. 28. de gestis ad Bizyam. 29. adhuc de Isaacio Meleco et Turcis. 30. de Pharendia Tzime. 31. quae Rhodi contigerint. 32. de discessu Amogabarorum. 33. expugnatio Tricocciae a Persis. 34. de navibus septem cum Gida ad Amogabarios appulsis. 35. epistola missa ad patriarcham a primoribus ecclesiae. 36. ut digressi sint Amogabari cum Turcis, et ad Cassandream in se mutuo concurrerint.

A.

Οὕτω μὲν τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μεταλλάξαντος ὁ ἐξ ἐκείνου P 4 Ἀνδρόνικος αὐτόθεν τὸ κράτος ἔχων, τειναιωμένος εἰς βασιλέα, ἐπειληφθαι καὶ μόνος τῶν πραγμάτων κατηναγκάζετο, καὶ μᾶλλον ὅτι τὸ Τοχαρικὸν ἐπιστὰν ἔτοιμον ἦν κατὰ τὰς προφθάσας ὁμολογίας ὁρμᾶν ὅπη ἄρα καὶ κελευσθεῖν πρὸς βασιλέως. μηδὲ γὰρ εἶναι κενὸς ὑποστρέφειν, αἰμοχαρεῖς γε ὄντας καὶ μόνον ὁρῶντας πρὸς τὸ κερδαίνειν, ὁπόθεν δὲ καὶ τίσι, μηδ' ἐπαίειν ἔχοντας, ὡς κινδυνεύειν, εἰ μὴ γε σκύλων ἐξ ἄλλοδαπῆς ἐπιβάλ- B

I.

Defuncto in hunc modum imperatore Michaële filius eius Andronicus, iam ante coronatus in Augustum et patri consors imperii, capessere solus habenas reipublicae coactus est, urgente ad id maxime cura Tocharicarum copiarum, quae evocatae e patria priori tractatu praesto aderant, paratae ad imperatoris nutum. non enim iam eo progressi persuaderi facile poterant ut domum vacui redirent. sanguinaria quippe gens et lucrum ac quaestum unice spectans, unde aut e quibus praedas ageret, nihil pensi habebat, neque vel primam mentionem audire sustineret sanae admonitionis, si quis eis ut cupiditatem iustitiae subiungerent suadere conaretur; ut periculum esset, nisi occasio eis spoliiorum ex terra quadam

λοιντο, ἐπὶ Ῥωμαίους ὁρμᾶν καὶ γ' ἐτοίμους κειμένους εἰς προ-
 νομὴν ἀπάγειν τε καὶ σκυλεύειν τὸν σφῶν τρόπον καὶ νόμον, μη-
 δὲν μηδενὸς φροντίζοντας. τῷ τοι καὶ νέος ὢν ὁ ὑπολειφθεὶς,
 ἔτη γεγονὼς τέσσαρα πρὸς τοῖς ἑκοσι τηνικάδε, πρὸς τοιοῦτον
 ὄγκον ἀρχῆς κατωρρώδει. ἠῦξε δὲ τὴν ὀρρωδίαν καὶ ἡ τῶν πρα- 5
 γμάτων σύγχυσις, καὶ ὅτι πολλοῖς ἐπεισφρῆσαν τὸ τῆς ἐκκλησίας
 σκάνδαλον ἀποστατεῖν ἐποίει τὰς γνώμας τοῦ βασιλεύοντος, εἰ
 καὶ τοῖς σώμασι τέως ὑποτετάχατο. τὰ μὲν οὖν παρὰ πόδας καὶ
 C λίαν ἐξεθεράπευε, πλείστοις μὲν καὶ ἄλλοις συμβούλοις χρώμε-
 νος, μάλιστα δὲ καὶ διαφερόντως τῷ Μουζάλωνι Θεοδώρῳ, ὃν 10
 ὁ πατὴρ εἰς μέγαν λογοθέτην τοῦ Ἀκροπολίτου ἀποθανόντος
 ἔτιμα. καὶ δὴ ἐκ μεγάλου παπίου εἶτα δὲ καὶ πιγκέρνου εἰς μέ-
 γαν κονοσταῦλον τὸν Ταρχανειώτην τιμήσας Γλαβᾶν τοῖς Τοχά-
 ροις ἐφίστησιν, οὐκ ὀλίγου καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ περὶ τὸν δεσπότην
 Μιχαὴλ ὄντος, ἐφ' ᾧπερ σφᾶς ὀρμῆσαι ἔξω πον τῆς τῶν Ῥω- 15
 μαίων εἰς Τριβαλλῶν, οὐ χρεῖα τέως πολέμου, ἀλλὰ κέρδους
 D τῶν κεκλημένων καὶ σκύλων καὶ λημμάτων ἕνεκα, ὥς μὴ κενὴν
 σφίσι γενέσθαι τὴν ἐκστρατείαν, καὶ μᾶλλον παρακεκλημένοις
 πρὸς βασιλέως, ἐξ ὧν καὶ καταδραμοῦνται μισθοφορήσουσιν.
 ὁ δ' οὖν βασιλεὺς τὰ εἰκότα ἐκείνους καὶ λόγοις καὶ δώροις φιλο- 20
 φρονησάμενος συνάμα τοῖς ἀμφὶ τὸν δεσπότην καὶ τὸν μέγαν κο-

extera rapiendorum offerretur, ne ipsi ea sibi Romana regione, inermi tum et ad omnem iniuriam exposita, agenda ferendaque magno publico damno conficerent, quippe homines innutriti latrociniis et nullam umquam iuris et aequi soliti habere rationem. tali vice rerum ac periculi publici, destitutus parentis obitu iuvenis imperator, annos natus quatuor supra viginti, merito ad tantam impendentem rerum molem exhorrescebat. augebantque horrorem domesticae turbae reipublicae, e religionis scandalo natae; unde contigerat imperatorem ab ecclesiae auctoritate iam animo deficere, utcumque corpore ac specie adhuc in subiectione perstaret. ac negotio quidem tum maxime urgenti Tocharici terroris abunde providit Andronicus, prudenti usus consilio cum multorum aliorum, tum potissimum Muzalonis Theodori, quem pater in magni logothetae dignitatem loco Acropolitae mortui promoverat. ex huius igitur sententia cum Tarchaniotem Glabam ex magno papia et postea pincerna magnum conostaulum declarasset, ducem praeficit Tocharis, Romanas copias non paucas circa se habente Michaelē despota, ut eos ex Romanorum terris in Triballos duceret, non quod magna tunc necessitas Triballici belli esset, sed ut obicerentur unde avaritiam explerent mercenariis accitu imperatoris ea spe profectis, qui non facile inducerentur ad revertendum vacuis manibus. quare illis praedarum opimarum, spoliolorum rapinarumque seges erat alicubi quarendā, in quam famelicorum, ex amicis, si hostes deessent, paratorum lucra congerere, impetus averteretur. igitur imperator eos verbis et donis delinitos cum despota magnoque conostaulo ac sequentibus unumquemque

νοσταῦλον ἀπέπεμπε, ἅμα μὲν προσβαλοῦντας ἅμα δὲ καὶ κερ-
 δαιοῦντας ἐτέρωθεν. αὐτὰς δὲ διὰ ταχέων ἄρτι πρώτως μηνο-
 λογησάμενος πρόσταγμα τῷ πατριαρχοῦντι ἐπέστελλε, γράψας δι' P 5
 ἀπορρήτων καὶ τῷ μεγάλῳ τζαουσῷ τῷ Παπύλῳ, ἐκείνῳ μὲν τὰ
 5 εἰς φυλακὴν ἀσφαλειστάτην τῆς πόλεως προτρεπόμενος, τῷ δέ γε
 πατριάρχῃ τὸν τοῦ βασιλέως δηλοποιούμενος θάνατον, καὶ ὡς
 αὐτὸς ἐπιστήσεται κατὰ πόδας· μηδὲ γὰρ ἂν ἄλλως εἶναι γινῶναι
 τὴν Αὐγοῦσταν περὶ τῶν συμβάντων πρὶν ἂν αὐτὸς ἐπιστῇ κατὰ
 παραμυθίαν ὡς δῆθεν τὴν πρέπουσαν. ὁ γοῦν πατριάρχης ἔτυχε
 10 μὲν καὶ πρὸ τοῦ τὸ δρᾶμα μαθεῖν, καὶ θρήνοις ὡς εἰκὸς τὸν τοῦ
 βασιλέως ἀφωσιώσατο θάνατον, μὴ γνωσθὲν ὅλως τοῖς περὶ B
 ἐκεῖνον ἐφ' ᾧ καὶ θρηνοίη. τότε δὲ δεξιόμενος τὸ τοῦ βασιλέως
 πρόσταγμα παρὰ τοῦ Παπύλου, καὶ ὡς εἰκὸς ἐποικτισάμενος,
 ἐκείνῳ μὲν τὰ εἰκότα κοινολογησάμενος ἀποπέμπει, τῷ δέ γε συγ-
 15 γραφεὶ παρέχει τὸ πρόσταγμα, ἐρωτῶν εἰ αὐτὸς ἔχοι γινῶναι δια-
 στοχασάμενος οὗ τινὸς ἂν εἴη τὸ μηνολύγημα· ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ
 καὶ παρῆκτο τοῖς τοῦ πατρὸς ὡς μὴ ῥηδῖως διαγινῶναι ἔχειν καὶ
 τὸν εἰδῆμονα, ἐκ μόνης δὲ τινος ἔνσκηψης βραχυτάτης ἐπὶ τῇ
 παραλλάξει κατανοούμενον ὑπονοεῖν ἐδίδου τὴν χεῖρα. καὶ γνω- C
 20 ρίσασιν ἤδη τὸ σύμβαμα τότε καὶ δῆλος μὲν ἦν πατριάρχης
 ἀλύων, δῆλος δὲ καὶ παραμυθούμενος, τὰ μεγάλα παρὰ βασι-

horum copiis eo quo diximus dimisit, sane volentes, ut in expeditionem
 ipsis quaestuosam. inde ipse conscriptas celeriter regias literas, et men-
 sis tum primum ac temporis appositione consignatas, ad patriarcham misit,
 arcanis etiam mandatis commendata magno tzaüsio Papylae custodia urbis
 quam intentissima. patriarchae vero nuntiabat imperatoris mortem, ac
 mox se adfuturum confirmabat, ut iacturam communem ipse praesens in-
 dicaret Augustae, quam utique non oporteret tam acerbi casus indicio
 turbari priusquam ipse praesto esset qui ei consolationem adhibere con-
 venientem posset. ac patriarchae quidem iam innotuerat quod evenerat.
 quare is sibi soli adhuc notam imperatoris mortem luctu magno et mani-
 festo, sed cuius causa in obscuro esset, prosequabatur, cum regias a Pa-
 pyla quas diximus literas accepit. quibus cum ea qua par erat doloris
 significatione lectis, quae tempus exigebat clam collocutus cum Papyla,
 ipsum dimisit. ac ipsi huius historiae scriptori forte praesenti traditis quas
 recens a iuvene Augusto acceperat literis, percontabatur ecquid assequi
 coniectura posset cuius esset ea subscriptio mensis annotatione firmata.
 adeo enim exacte referebat paternam manum, ut ne periti quidem facile
 discernent. una quippe intererat vix observabilis differentia brevissimi
 puncti sub flexus apicum, ex qua intelligi manus utriusque discrimen posset;
 ad quod ii fere soli adverterent, qui cognita Michaelis patris morte non
 alium huius scripturae suspicari auctorem quam filium Andronicum pos-
 sent. tunc vero non se lugere solum patriarcha declaravit, sed et in
 luctu consolationem accipere, ex spe nimirum quam ex nota religione novi

λέως ἔχειν ἐλπίζων περὶ τῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ὡς εἰκὸς ἀνυψώ-
σεως, αὐτοῦ γε νύττοντος. καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τοῦ βασι-
λέως, πολλή τις οὔσα καὶ θαυμαστή, ἐχέγγυον τῶν ἐλπιζομένων
εἰς πίστιν ἦν. ὁ μὲν οὖν ἐν τούτοις ἦν.

- D 2. Ὁ δὲ γε βασιλεὺς μεθ' ἡμέρας καταλαβὼν τὴν Κων- 5
σταντινούπολιν ἐμφανῆς ἦν λογισμοὺς στρέφων καὶ μάλα δια-
νοούμενος περὶ ὧν ἂν καὶ πράξοι, ἐφ' ᾧ τὸ τῆς ἐκκλησίας σχίσμα
συνουλωθεῖη κατασταλέντος τοῦ ἀνοικοῦντος. τὸ δ' ἦν οὐκ
P 6 ὀλίγης καὶ τῆς τυχοῦσης μελέτης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναγκαίας, ὡς
ἐώκει, καὶ προύργου παντός. ἔτυχε γὰρ καὶ ἡ αὐτοῦ θεία ἡ 10
Εὐλογία βουλὰς εἰσάγουσα πιθανάς, καὶ τὰ πολλὰ κατεπείγουσα
καὶ ἄλλως παρακεκινημένον ἐξ ἑαυτοῦ τὸν κρατοῦντα τὰ χθὲς καὶ
πρὸ τρίτης ἀναλαμβάνειν καὶ τοῖς σχιζομένοις ἀπολογεῖσθαι, ὡς
παρὰ γνώμην τῷ πατρὶ συμπράξοι καὶ ὡς καταγνοίῃ τῆς πράξεως,
ὡς ὑπ' αὐτοῖς ὅλον γενέσθαι, κἄν τι δικαιοῖεν ἐκεῖνοι παθεῖν αὐ- 15
τόν, ἐτοίμως ὑπέχειν τὰς δίκας ὡς ἁμαρτήσαντα. καὶ τῷ μὲν
B οὕτως ἐδόκει, ὑποποιουμένῳ τὰς γνώμας τῶν σχιζομένων, ὥσπερ
ἂν εἰ ἀνερωγόςτος βοθύνου ἑξαπινάως πεσὼν ἐζήτει παρ' ἐκεί-
νων ἀναλαμβάνεσθαι. αἱ γὰρ διὰ χρυσοβουλλείων λόγων πίστεις

8. τὸ] τό τε P.

9. τῆς ante τυχ. deerat.

principis concipiebat amplissimam evehendarum in maius ecclesiae rerum
opera imperatoris, quem ad id non frustra stimulandum a se benevolentia
insignis quaedam Andronici in patriarcham signis iam ante non dubiis de-
clarata suadebat, et quasi certo pignore firmabat securam eius rei fiduciam.

2. At imperator post paucos dies Constantinopolim appulsus acri
cura pungebatur, cuius indicium extabat in vultu cogitabundo et sane so-
licito, anxie videlicet quaerens secum quid ageret quave ratione asseque-
retur ut schisma ecclesiae velut hians vulnus coalesceret, repressis noxiis
humoribus quibus tumescens hactenus coire in cicatricem fuerat prohibitum.
in ea momenti non vulgaris et necessitatis, ut apparebat, cui praeverti nil
deberet deliberatione versanti Augusto supervenit eius amita Eulogia plau-
sibile suggerens consilium, magnopereque urgens, quo etiam per se ultro
ipse Andronicus propendebat, ut quaecumque nuper circa pacem ecclesia-
rum convenissent rescinderet irritaque redderet, profitens se invitum pa-
tris auctoritate ad ea probanda tractum nunc damnare infectumque velle
quod perperam egisset, atque adeo ecclesiae proceribus qui contraria sen-
tirent poenitentem se subiicere, exhibereque paratum ad poenas omnes sub-
eundas quascumque in expiationem tanti criminis praescribere ipsi voluis-
sent. In hanc ille sententiam concessit, statimque aggressus adversantium
paci delinire infensas in se voluntates, allegavit eis assentabundus et sup-
plex esse cur miseratione ipsis et venia dignandus videri posset suus la-
psus, qui non tam volens aut sustinere sese valens cecidisset, quam subsi-
dente deorsum absorptus in praeceps terra voragine quadam haustus es-
set. nam fidem papae datam diplomatibus aurea bulla munitis, quibus
subscribere post patrem nequivisset ipse recusare, tum iuramenta istis ad-

καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ὄρκοι, καὶ ὅς' ἄττα ξυμβεβήκει τοῖς βασιλεύουσιν, αὐτῷ δηλονότι καὶ τῷ πατρί, εἰς τὴν τῆς τελεσθείσης εἰρήνης βεβαίωσιν, οὐκ ἀπεικὸς πρὸς βοθύνους ἔχειν καὶ φάραγγας παρ' αὐτῷ, οἷς ὀλίθῳ γνώμης ἐμπειεῖν ᾔετο. οἱ δέ γε πρὸς 5 τοῦτο παρακινουῦντες (ἡ Εὐλογία οὗτοι καὶ ὁ Μουζάλων Θεόδωρος) ἐώκεσαν μὲν καὶ κινουμένοις εἰς ζῆλον διὰ τὰ πραχθέντα, καὶ γε ζητοῦντες τὴν τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν κατεφαίνοντο, ἐδόκουν δὲ τοῖς πολλοῖς προκατειλημμένοι τὰς γνώμας καὶ κατὰ τοῦ ἀπογομένου μηνύοντες οἷς ὅτι ἡ μὲν εἰς τὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου 10 φρεσίν συνάμα παιδὶ τῇ τοῦ 'Ραοῦλ γυναικὶ ἐξωρίζετο, ἐπαύξεντος καὶ τοῦ κατὰ τὴν Μαρίαν συμβάντος τὸ ἔχθος, ἣν θυγάτηρα ταύτης καὶ Βουλγάρων δέσποιναν ὁ λόγος προυδείκνυ, ὁ δὲ ζήλῳ δόξας καὶ τὴν εἰς Ἱταλοὺς πρεσβείαν ἀποποιούμενος ἐνὶ γε 15 καὶ μόνῳ εἰς τιμωρίαν ἀλλακτῇ τῷ αὐταδέλφῳ ἐχρήσατο Λέοντι τὰς ἐπιφορὰς τῶν ῥάβδων δεχόμενος. συνάμα δ' ἄμφω τὰς αἰτίας πρὸς τὸν πατριαρχοῦντα ἀνάγοντες, δεινὸν κατ' ἐκείνου ὡς δόξαντος τὴν αἰτίαν εἰληφέναι τῆς ἐπ' ἐκείνους ἀγανακτῆσεως.

3. Ὡς γοῦν ἡ τῶν Χριστοῦ γενεθλίων προσήλυνεν ἑορ- P 7
αὐτή, καὶ ἔδει μὲν, ὡς εἰθιστο, προελθεῖν βασιλέα, ἔδει δὲ καὶ

18. deest verbum.

dita, caeteraque acta circa hoc negotium pacis ecclesiarum utrimque solemnitate tanta stipulatae, num minus ineluctabilem putarent habuisse ad se pertrahendum vim quam subito casu dehiscens solum ad quamvis molem, quae supra steterit, ruina tristissima sternendam? ignoscerent igitur pro communi humanitate, ac sublevandum venia censerent se, non tam infirmitate prolapsam propria quam aliena propulsione, cui resistere haud potnerit, deiectionem in foveam. ad hanc Andronicus profitendae praeteritorum poenitentiae humilitatem descendit auctoribus maxime Eulogia et Theodoro Muzalone; qui quamvis prae se ferebant incitari se ad ea suadenda zelo religionis et studio reponendae in statum optimum perturbatae, ut aiebant, his novitatibus ecclesiae, non fallebat tamen plerosque rerum transactarum memores et prudentes aestimatores actionum humanarum, indulgere in hoc utrumque horum irae odioque in mortuum Augustum propriis, cuius actis rescindendis et memoria foedanda ulcisci studebant, Eulogia quidem exilium quod eius iussu pertulerat, in arcem sancti Gregorii ab illo cum filia Raülis uxore relegata, praetereaue eiectionem Mariae alterius filiae e regno Bulgariae, Theodorus vero Muzalon atrox probrosamque supplicium fustuarii, quod sub oculis imperantis Michaelis fratris Leonis manu pertulerat in poenam recusatae ad Italos legationis. Caeterum ambo in patriarcham haud dubie fremebant, eique iam non dissimulanter exitium minabantur, auctorem eum sibi ferentes malorum omnium quae ex odio in ipsos Augusti defuncti redundassent.

3. Igitur illuscescente anniversaria die Christi domini natali, cum illo festo de more oporteret prodire Augustum et mysticum sacrificium in

τὴν μυστικὴν ἐν ἀνακτόροις ἱερουργίαν τελεῖσθαι, καὶ ἡ μὲν
 προέλευσις κατὰ δεῖγμα λύπης, κάτω που τοῦ βασιλέως ἱσταμέ-
 νου, οὐκ ἐγεγόνει, τὰ δὲ τῆς μυστικῆς ἱερουργίας ἡπράκτει, μή
 πως καὶ ὁ εἰς πατριάρχην ἔτι τελῶν μνημονεύοιτο. ὁ δὲ καὶ κεῖ-
 νοι μὲν ἐπεῖλυνον τέως αἰτίας πλαττόμενοι, δῆλοι δ' ἦσαν ἄλλοις 5
 B τὰ μὴ ὄντα προφασίζόμενοι. ἡ γὰρ Εὐλογία νόμῳ μὲν συμπα-
 θείας ἐθρῆναι τὸν ἀποιοχόμενον, τὸ δὲ πλέων θρηνεῖν προσεποιεῖτο
 τὴν τοῦ ἀδελφοῦ διὰ τὸ χθρὲς γεγονὸς ἐξαπώλειαν, καὶ τὴν Αὐ-
 γοῦσταν θρηνοῦσαν τὸν σύζυγον ἐν οὐ καλαῖς περὶ ἐκεῖνον ἐλπί-
 σιν ἐποίει, ὥς οὐδὲν ἐντεῦθεν τοῦ ὑπὲρ ἐκείνου πραχθήσομένου, 10
 καὶ ὁ τι καὶ ἡ, βοηθήσοντος. ὅθεν καὶ τοῖς πατριάρχαις συνελ-
 θοῦσι κατὰ παραμυθίαν ἐκεῖνη κατώδυνος οὔσα τὸ ποιητέον ὑπὲρ
 τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐπυνθάνετο. καὶ πρώτως ἔδειξεν ἐκεῖνη
 C τοιαῦτ' ἐρωτῶσα τὸ παρὰ τοῦ βασιλέως βυσσοδομούμενον.
 ἐκεῖνος γὰρ καὶ νύκτας ὅλας παρὰ Ἰωσήφ ἴανε, καὶ ἀνάγειν ἐπει- 15
 ρᾶτο οὐνεκα σμικρᾶς πνοῆς νέκυν τὸ σύνολον ὄντα. ὥς δ' οἱ

sacra aede palatina ritu solemni celebrari, neutrum horum est factum. ac exitus quidem domo et progressus in publicum tali die omissi ab Augusto causa utcumque plausibilis ferebatur luctus eius ex recenti patris morte, ob quam adhuc consternatus sederet moerens et lucis fugitans imis in conclavibus domus augustae. omissae mysticae oblationis vera erat ratio (utcumque illam ii quos petebat suspicio, negabant, vanos alios comminiscences prae-textus) vera, inquam, erat ratio, ne patriarchae, quem novus Augustus exauctorari volebat, necesse esset in palatino templo recitari nomen inter sacra, et sic eum in novo quoque principatu tenere possessionem primi honoris. erat et aliud quod contrariarum Augusto defuncto principes par-tium ista liturgiarum in aede sacra palatina intermissione sequebantur, id videlicet agentes ut fraudaretur interim piacularibus officiis ac sacris anima principis, et sic ei quasi mortuo in haeresi atque anathemate suf-fragia ecclesiae, ut inutilia irrevocabiliter damnato, denegari putarentur. hanc enim palam inurere conabatur ignominiam Eulogia memoriae fratris exosi, artificii pietate speciem affectans moeroris ultra sororiae necessitu-dinis modum exaggerati, quasi quae non temporarium corporis solum, sed aeternum praeterea interitum animi Tartaro irreparabiliter addicti flere in germano videri vellet. quem etiam in sensum pertrahere viduam Augustam, et nil ei sperandum de sempiterna salute viri sui mortui persuadere co-nata est, prae-fracte denuntians, quidquid precum aut piaculorum vel ad-hiberet ipsa vel impendi ab aliis curaret ad purgandam animam impera-toris defuncti, frustra omnino fore. nec parvam ea vox curae ac doloris accessionem imperatrici scilicet obtulit. unde illa anxia, cum decessor successorque patriarchatus ad eam simul consolandam convenissent, utrum-que moestissima interrogavit quid sibi faciendum praescriberent quo iuvari anima coniugis posset. atque haec percontatio Augustae non ad Ioannem duntaxat tunc unum patriarcham, verum ad Iosephum etiam dudum ista dignitate defunctum directa primum indicium extitit machinationum Andro-nici arcanarum, restituere patriarchali throno Iosephum molientis, si qui-

περὶ ἐκεῖνον ἐκ τοῦ παραχρῆμα πεισθέντες μόνον οὐ κατήπειγον
τὴν ἀνάβασιν, οἱ μὲν ὥς ἂν γε τὰ τῆς ἐκκλησίας δῆθεν κατα-
στήσωσι πράγματα τοῦ κατὰ τὸν πάπαν λυθέντος σκανδάλου, οἱ
δὲ ὥς ἂν καὶ πλείον τοῦ εἰκότος κατεπαρθεῖεν καὶ γ' ἀνακαθάρ-
σεις μὲν ἐκκλησίας, ἀπομόρξεις δ' ἐκείνων καὶ ἱερῶν ἄλλων,
ἐπιτιμήσεις δὲ καὶ κολάσεις τῶν τῆς ἐκκλησίας πείθοντες πατριάρ- D
χην τελέσειαν (ἦσαν δ' οὗτοι καὶ μᾶλλον ὁ Γαλησιώτης τε Γαλα-
κίων καὶ ὁ Μελέτιος, ὃς καὶ ἅγιος, ὁ ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου καὶ
δικαίου Λαζάρου κείμενος, ὃν ὁ μὲν στέρησιν ὁμμάτων ὁ δ' ἐκ-
10 τομῇ γλώττης πέπονθεν, ἐπ' αἰτίαις ὁ μὲν ψεύδους, ὥς ἴδοι
βασιλέα λέγων ἄζύμοις εἰς ἁγιασμόν χρώμενον, τὴν ἀνατολὴν
διερχόμενος, ὁ δ' ὕβρεως, Ἰουλιανὸν ἄλλον τὸν βασιλέα εἰπὼν
κατὰ πρόσωπον), ὁ βασιλεὺς ἔνθεν μὲν ἀποστέλλων τὸν πα-
τριαρχοῦντα Ἰωάννην τὴν ἐκείνου ἀπελογεῖτο παρόρασιν, ὥς βίαι
15 καὶ ἔξ ἀνάγκης γεννησομένην. τὸ γὰρ ἐκ πολλῶν σκάνδαλον P 8

13. τὸν] πρὸς τὸν?

dem ille (quod non erat ignotum Augustae) magnopere nitebatur adducere
Iosephum decrepita aetate vix spirantem ad denuo capessendum ecclesiae
regimen, atque hoc ut seni moribundo persuaderet replicatis sine fine in-
stantiis, totas apud eum exigebat noctes, in quo illum partiarri Iosephi,
schismatis duces, non perfunctorie iuvabant, quippe ad quorum rationes
et spem rescindendi negotii concordiae peraccommodatum id ipsis iure vi-
deretur. ergo cum ad Iosephi familiarium flagrantia eius restitutionis de-
sideria aegre ac tandem ipsius quoque debilissimi senis assensus accessis-
set, statim omnes arrectis animis factionis pacem Latinam non probantis
antesignani ultro instare apud Andronicum vehementissime, ne quam mo-
ram tam salubri ac necessario, ut aiebant, consilio interponeret. In qua
communi opera negotii urgendi suas quique diversas spes et vota variis
affectibus consentanea sequebantur. quorumdam hic unus scopus erat,
restituere in pristinum statum res ecclesiae amoto papae agniti scandalo.
alii hoc minime contenti spes immoderatus tollebant, efferreque sese iusto
altius meditabantur, destinantes iam tum expiationes ecclesiae tanquam
recentibus actis pollutae, purificationes imaginum et rerum sacrarum alia-
rum, denique poenas graves in ecclesiasticos qui pacem procurassent aut
in eam consensissent, ea se omnia persuasuros Iosepho, si eum patriar-
cham iterum haberent, confidentes. talia prae caeteris mente versabant
Galesiota Galactio et Meletius, qui et sanctus vocabatur, in monasterio
sancti et iusti Lazari residens. quorum ille quidem excaecationem, hic
vero linguae abscissionem passus erat, in poenam posterior quidem men-
daci quo temere affirmaverat a se per Orientem peregrinante visum
alicubi Michaëlem Augustum azymis utentem in perceptione eucharistiae,
prior autem contumeliae verbo illatae, imperatori ausus in os impro-
perare esse illum alterum Iulianum apostatam. caeterum Andronicus im-
perator, quam his de causis moliebatur Vecci depositionem quam mi-
nima vi posset ac strepitu administrare volens, diligenter apud ipsum ex-
cusavit per certos ad hoc allegatos homines, nullo se ad hoc consilium
eius contemptu aut odio impelli, sed periculo reipublicae et mera necessi-

- ἀναζεῖν πεῖθον καὶ τὸν εὐνόον ἀποστατεῖν, αὐτὸν δὲ νέον εἰς ἀρχὴν καθιστάμενον ἀνάγκην ἔχειν τὸ ἀνορμοῦν καταστέλλειν καὶ γε τὰς γνώμας, καθόσον ἔστι, τῶν ὑποδεχομένων ἐξημεροῦν. πολλοὺς δ' ἀκούειν σχίζεσθαι καὶ μεγάλους προφασιζομένους τὴν τοῦ Ἰωσήφ ἀναχώρησιν καὶ τὸ σκάνδαλον. ὃ δὴ πρωῒζά ξυνέβη, 5
- B οὗς παρορᾶν μηδ' ὅλως ξυμφέρειν νεωστὶ μοναρχοῦντι. καὶ δὴ καὶ ἐπ' αὐτῷ γε μεγίστην πληροφορίαν ἔχειν ἀγάπης ἧς ἦδει τῆς ἀπ' ἐκείνου πρὸς ἑαυτόν, μὴ μόνον πατριάρχου τιμὴν ἀλλὰ γε δὴ καὶ ζωὴν αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως προεῖσθαι καὶ τῆς ἐκείνου συστάσεως. ἄλλως μέντοι μηδὲ χολᾶν ἀξιῶν, αὐτὴν ἐκείνην 10 τὴν ἀγάπην ἣν ἦδει καὶ τὴν τιμὴν ἔχοντα παρ' αὐτοῦ, εἰ καὶ ἄλλος τῆς ἐκκλησίας προστήσεται. καὶ ταῦτα μὲν πέμπων τὸν
- C Μελιτηνιώτην χαρτοφύλακα καὶ ἀρχιδιάκονον θερμῶς τὴν ἀνάγκην ἀπελογεῖτο, ἐκεῖθεν δὲ συνδιανυκτερεύων τῷ Ἰωσήφ καὶ τοῖς περὶ ἐκείνον τὴν εἰς τὸ πατριαρχεῖον προκαθίστα ἀνάβασιν. 15
- P 9 4. Ὁ μὲν οὖν Ἰωάννης καὶ ἄλλως εὐθὺς ὢν, ἔτι δὲ καὶ τῆς τοῦ πατριάρχου τιμῆς ἐπικόρως ἔχων, ὥς πολλάκις καὶ λέ-

tate firmandi novi principatus. nam effervescere nunc quam unquam aestuosius sopita patre vivente studia partium paci constitutae adversarum, adeoque invalescere scandalum, ut bonos etiam et natura placidos, nedum impotentes ac praefractus, resilire ac rebellare palam cogat. Abunde magnis agitatam motibus imperium pervenisse ad se, ut sit ipsi tenera aetate regnum auspicanti omni sedulitate praecavendum ne novis praeterea procellis misceri rempublicam contingat. id haud dubie futurum nisi, quatenus fas est, a se deliniantur animi multorum inquiete inhiantium mutationi ac turbis. intelligere se vocibus multorum efferrari plerosque reductione in ordinem Iosephi, quem verum adhuc esse patriarcham autumant, et vi aiunt iniusta prohiberi ab exercendo ecclesiae regimine; unde ortum contendunt quod nuper extitit scandalum, tranquillitate, si throno ille restitueretur, statim ultro reditura. haud sibi esse tutum in teneris initiis imperii negligere tot istorum ac tam potentum minas apparatusque novitatum. exarmandam sibi esse factionem demendo praetextu schismati, si periculum praesentissimum amittendi principatus velit effluere. plane confidere se ex perspecta Ioannis in sese caritate, paratum cum pro sua imperatoris incolumi securitate non modo patriarchalem pacisci dignitatem, sed vitam quoque ipsam profundere. nec vero aegre ferre aut indignari debere ipsum quod tam necessariis de causis throno tantisper cedere cogatur; cui utique imperator spondeat pari apud se gratiae loco ac prius, pari existimatione ac dignatione honoris, ubi ad vitam privatam redierit futurum, utcumque alius pro eo ecclesiae praefecturam gerat. haec per chartophylacem Meliteniote et archidiaconum iussit Andronicus a se renuntiari Vecco, sollicite necessitatem excusans quae ipsi tale consilium, ut aiebat, extorqueret invitissimo. interim ipse magnam nocturnam partem cum Iosepho et eius studiosis transigens, sedulo consultabat qua optime ratione ille reponi thronum in patriarchalem posset.

4. Ioannes porro, qui et aliunde rectus esset, quemque praeterea satias iam cepisset patriarchalis honoris, ut saepe dictis factisque ostende-

γων καὶ πράττων ἔδειξεν, ἐλπίζων δὲ καὶ τι γενέσθαι τῶν ἀγα-
θῶν ἐκ τῆς τοῦ Ἰωσήφ ἀναβάσεως (τὰ γὰρ ξυμβάντα οὐκ ἂν πάν-
τως ξυνέβη ζῶντος ἐκείνου, ὥς ἐκ πολλῶν ἔστιν ὑπονοεῖν), διὰ
ταῦτα ἔτοιμος μὲν ὢν ἐκεῖνος κατὰ τὴν Χριστοῦ ἑορτὴν λειτουρ-
5 γεῖν, ἔτοιμος δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἀποικομένου κατὰ τὸ εἶκος μνη- B
μης φροντίζειν, ἀφείς τὰ πάντα τῇ ὑστεραίᾳ τῆς ἑορτῆς κάτεισι,
καὶ τῇ τῆς Παναχράντου μονῇ φέρων ἑαυτὸν δίδωσι, ζητήσας
παρὰ βασιλέως καὶ τοὺς ἀπάξοντας, πρόφασιν μὲν ὥς ὑπερα-
σπισῶντας, ἦν τις τῶν τοῦ κλήρου ἀπαιδευτῶς ἐπ' ἐκεῖνον ὁρ-
10 μῆς, τῷ δὲ βαθυτέρῳ σκοπῷ τὴν τοῦ λειποταξίου ἐκφεύγων κα-
τηγορίαν, ὥς ἐκεῖνος ᾤετο, παρὰ θεῷ κρίνοντι. καὶ ταῦτα μὲν
ἐπράττετο εἰκοστῇ ἑκτῇ μηνὸς Σκιροφοριῶνος. (5) τοῦ δ' αὖ- A
τοῦ μηνὸς μετὰ τὴν τριακοστὴν τὸ πρὸς ἐσπέραν ἐντεθεὶς λίχνῳ
ὁ Ἰωσήφ, μόνον οὐκ ἄπνους, πολλῶν παρ' ἐκάτερα παρεπομέ-
15 νων καὶ ἐπενφημούντων τὰ προπεμπτήρια, ἐφ' ὕμνοις καὶ κρό-
τοις ἀνθρώπων, ἔτι δὲ καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας συνακτηρίων κω-
δώνων, εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀνάγεται. οἱ δὲ τοῦ κλήρου μύλις
τὴν ἐσπερινὴν ὕμνωδιαν καθ' ἑαυτοὺς ἐκτελέσαντες, ἐπεὶ ὕρ-
θρος ἦν καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀπήντων κατὰ τὸ σύνθητες, σφί- B
20 σιν ἑαυτοῖς ἄβατον τὸν ναὸν κατενόουν, ὥς μηδὲ σημάντροις
καὶ κώδωσιν ἡθροισμένοι. ὥς δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἐμάνθανον,

15. ὕφ'?

rat, sperans insuper extitutum ex Iosephi restitutione boni quidpiam (nam quae contigerunt haud quaquam eventura vivente Iosepho, multis ex indi-
ciis licet conicere), cum et instante Christi festo solemne sacrum fa-
cere, et quod funus Augusti de more flagitabat, parentare ritu sacro Mi-
chaëli nuper defuncto tum maxime pararet, cunctis his repente omissis,
postridie festi descendens patriarchio in Panachrantae monasterium se
contulit, impetratis ab imperatore abductoribus, ne in dei iudicio locum
sponte deseruisse posset argui. quamquam imperator Vecci petitioni eius-
modi annuens, videri studuit non vis inferendae, sed praesidii causa ei
armatos mittere. quia enim palam erat multos illi e clero vehementer in-
sensos haud facile omissuros occasionem proterve illudendi decedenti pa-
triarchali dignitate, professus imperator est eo se duntaxat, ut haberet
Veccus qui se ab inimicorum insultibus tegerent, militaris ipsi manus co-
mitatum addidisse. et haec quidem sic gesta sunt sexta et vicesima De-
cembris die. (5) eiusdem mensis post diem tricesimam, sub vesperam,
impositus gestatorio Iosephus tantum non exanimis, multis utrimque co-
mitantibus et certatim acclamantibus faustum reditum, cum hymnis et
plausibus hominum, inter increbrescentes praeterea tinnitus campani ae-
ris, quo in ecclesiam convocari populus solet, in aedes patriarchales re-
portatur. at clerici aegre vespertina hymnodia privatim expleta, cum di-
luculo de more convenirent in ecclesiam, obseptum repagulis obiectis
templum repererunt: neque enim consuetum coeundi signum aere campano

- πρόσταγμα μὴδ' εἰσηγῆσθαι εἶναι εἰς ἐκκλησίαν ἐκείνοις Θεοῦ, ἔξω που στάντες καὶ τὰ τῆς εὐχῆς ἐκτελέσαντες (τὸ γὰρ τῆς ἑορτῆς περιφανὲς καὶ παραβαίνειν τὰ σφίσιν δοκοῦντα ἔπειθον
- P 10 τοὺς τοῦ κλήρου) τέλος ἐπὶ τῶν οἰκιῶν καθισθέντες ἐκαρπαζόμενοι τὸ μέλλον, καὶ τί δεῖ νοεῖν τοῖς παραγεγονόσι τὸ πρόσταγμα. 5
- ἐπέφωσεν ἡ ἡμέρα, καὶ οἱ μὲν ἐπιβατηρίους εὐχὰς ἐσχεδιάζον ὡς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καθαιρεσθαι προσδοκῶντες, οἱ δὲ ἐτέλουν ἁγιασμοὺς τοὺς δι' ὕδατος, καὶ πρόστωα καὶ ἐξώστωα ἀναστήματα τε καὶ κίονες, ἀλλὰ καὶ τρίμια εἰκόνες τοῦ μεγίστου
- B νεῷ διὰ τῆς τοῦ ὕδατος ἐπιρραντίσεως ἡγιάζοντο. διήρχετο τοί- 10
- νον τυφλῷ ποδὶ χειροκρατούμενος ὁ Γαλακτίων καὶ ἐπερράντιζε, καὶ τό, ὡς ἐκείνοις ἐδόκει, μύσος τῶν σεβασμῶν εἰκόνων ὑπ' αὐτοῖς ἀπεκαθαίρετο ἡγιάζουσιν. ἐζήτουν δὲ καὶ οἱ ὁρῶντες ἀπολυμαίνεσθαι, (6) καὶ δὴ ἄλλα μὲν λαϊκοῖς ἄλλα δὲ ἱερωμέ-
- A νοις ἐσχεδιάζοντο ἐπιτίμια. καὶ τὰ μὲν τῶν λαϊκῶν μέλον ἦν 15
- ἐκτιθέναι τοῖς μοναχοῖς, καὶ ὡς σφίσιν ἐδόκει, πολλῶν καὶ ὀλίγων ἐτίμων τοῖς προσιοῦσιν, εἰ μὲν ἐπὶ μόνῃ ψαλμῳδίᾳ καὶ ἱεροῦ κλάσματος μεταλήψει τὰ τῆς κοινωνίας εἶχον, μετρίοις, εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν θείων δώρων μετοχῇ, ἐπιτιμῶντες τοῖς μέλουσιν.

3. ἔπειθε?

fuerat editum. ut autem eius novitatis percontati causam audierunt vetitum esse ipsis ingressum in ecclesiam dei, extra stantes, et ibidem persoluto precum ecclesiasticarum penso (eam enim festi praecipui, quod in eam diem inciderat, religionem esse statuerunt, ut contra quorumvis interdictum sacra rite obire officia deberent) domum quisque recesserunt, ibique quiescentes expectabant quid futurum esset, non sine anxia inquisitione causae quae movisset interdicti denuntiatores ad sic agendum. illi vero exortu posterae diei, preces in primo aditu nondum sacrati templi ritu ecclesiastico pronuntiari solitas expediebant, ut sic progredirentur ad expiationem loci quem profanatum rebus in eo nuper actis videri volebant. mox per quosdam ipsorum porticus exteriores ac peristylia vestibuli suggestusque in iis sigillatim et columnae signaque ac sacrae imagines aquae lustralis aspersione purgabantur quasi a pollutione prius contracta. minister piacularis ceremoniae procedebat manu deductus, quippe oculis carens quibus gressus regeret, Galactio; a quo, ubi sacris praesertim iconibus multa infusione lustralis undae maculam, ut putabat, contractam studiosius eluisset, spectantes etiam poscebant, ut se quoque ipsos labe, si quam susceperant, mundaret. (6) supplicia hinc alia laicis, deo dicatis alia hominibus raptim indicebantur. ac in laicos quidem arbitrium eius generis monachis permissum, qui prout ipsis libuerat, magno aut modico taxabant adeuntes reconciliationis gratia. nempe ut admitterentur at psalmodiam et panis benedicti participationem, mediocre pretium exigebatur: sin supplex usque ad sacrae perceptionem eucharistiae restitui cuperet, maiori videlicet id erat collatione promerendum, episcopos

ἀρχιερεῦσι δέ γε καὶ κληρικοῖς, αὐτοὶ τῷ πατριάρχῃ ὑποβαλλόμενοι ἐκείνῳ προσανέτιθουν τὰ πρόστιμα. καὶ δὴ νοσοκομουμένον αὐτοὶ πράττοντες, ἔστι δ' οὗ κακείνῳ τὰ τῆς ἰδίας προσανατιθέμενοι γνώμης, ἐν πολλοῖς ἐπομένῳ καὶ ἄκοντι, καθίστων 5 τὴν ἐκκλησίαν ὡς σφίσι δέδοκτο. ποινὰ γὰρ βαρεῖαι τοῖς κατὰ, τι προστησομένοις εἶποντο. ὅθεν καὶ τοῦ ναοῦ πᾶσιν ἐγκεκλεισμένον, τῶν ἀρχιερέων προσελθόντων ἐφ' ᾧ καὶ μαθεῖν ἐπὶ τίσιν αἰτίαις πράττειν ταῦτα, αὐτοὶ τὸν μὲν πατριάρχην προθέντες C ἄψυχον οἷον φόρτον, τὸν δὲ μοναχὸν Γεννάδιον προστησόμενοι, 10 τὰ φρίκης ἐκείνα πλήρη ἀπελογοῦντο, ὡς παρανερόμηται μὲν σφίσι τὰ μέγιστα, παραβέβασται δὲ τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον. ἐφ' ᾧ καὶ δεινοπαθήσασι ταραχὴ καὶ θόρυβος ἐγεγόνει, καὶ κατεμύφοντο τοῦ εἰπόντος, καὶ γε τοῦ πατριάρχου διεπνυθάνοντο εἰ αὐτοῦ θέλοντος λέγοιντο ταῦτα. ὁ δὲ ἀπέσχωπε τὸν εἰπόντα, P 11 15 καὶ ὡς οἷόν τε τὰ παριστάμενα προσωμάλιζε. τέλος ἐκτιθεῖσι γνώμην τοῦ πατριάρχου καὶ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκουσιν, ἀρχιερεῦσι μὲν καὶ κληρικοῖς τρίμηνον καιρὸν προστιμῶντες, λαϊκοῖς δὲ κατὰ τὸ μέτρον τῆς κοινωνίας, πλὴν ἐπ' ἔλαττον τὰ τῶν ἐπιτιμημάτων τάττοντες. τοῖς δέ γ' ἀρχidiaκόνοις, τῷ τε Με- 20 λιτηνιώτῃ φημὶ καὶ τῷ Μετοχίτῃ, ὅτι πρέσβεις ἐκπεμφθέντες

et clericos, ubi accederent, ad patriarcham remittebant. qui tamen cum adiri ob morbum non posset, ipsi videlicet tanquam eo convento ex eius sententia pronuntiabant qua quemque opus esset multa poenave expiationem redimere. et ad quaedam senex licet aegre ac subinvitus annuebat ab illis suggesta; quaedam impune ipsi comminiscebantur et velut a patriarcha edicta exigebant ipsius nomine, pro gradu communionis quem quisque supplicum ambiret intendentes poenarum gravitatem. sic istis arbitrato suo ecclesiam praetextu restituendi turbantibus, et templo cunctis clauso persistente, coeuntes episcopi ministros harum novitatum interrogarunt quibus de causis talia facerent. ad haec illi producto patriarcha, velut massa exanima, per monachum Gennadium eius vice loquentem horribilia illa intonarunt, quibus defendi quae egerant putabant, „gravissimo vos scelere obligastis: sacrum evangelium violatum est.” quae illo vociferante murmur extitit et tumultus abominantis audita multitudinis; quare, velut de fide alieno loquentis nomine, iure se rati dubitare antistites, ex ipso percontabantur patriarcha ecquid volente ipso talia dicerentur. ad quae ille abnuens etiam eum qui sic erat loquutus obiurgavit, convicio pernegans ex suo ista sensu prolata; tum aliis quibus poterat verbis et modis sedare turbas, et praesentia componere studuit. tandem scripto conceperunt patriarchae de his sententiam, et apud ecclesiam legerunt; qua episcopis et clericis in trimestre suspensio infligebatur, laicis vero pro modo usurpatae cum Latinis communionis congruae, singillatim ad minima descendendo, indicebantur poenae. archidiaconis vero Meliteniotae et Metochitae, quod legati ab imperatore missi celebranti missam

- B** πρὸς βασιλέως ξυνῆλθον τῷ πάπα λειτουργοῦντι καὶ γε συνί-
 σταντο, ἐπεὶ περ καὶ ἐνταῦθα οἱ ἀμφὶ τὸν Παράστρον Ἰωάννην
 φρέριοι, καὶ αὐτοὶ πρὸς τοῦ πάπα κατὰ πρεσβείαν σταλέντες,
 οὕτως ἔπραττον λειτουργοῦντος τότε τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ, καὶ
 γ' ἀνεκτὸν ἐδόκει καὶ μηδὲν ἔχον πρόκριμα, ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τοιαύ- 5
 ταις αἰτίαις ὡς παραβῶσι τὰ μέγιστα τέλειαν ἐπῆγον καθαίρεσιν.
- A** 7. Ἐἴτα μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος πέμπτῃς ὁψὲ ἱκανῶς τὸν
 ναὸν καθαρῶς ἀνέστησαντες (ἤπειγε γὰρ ἡ τῶν Θεοφανείων ἑορτὴ) εἰς
 κοινωλίαν τοῦ ψάλλειν τοὺς τῆς ἐκκλησίας παραλαμβάνουσι. καὶ
 δὴ τελεσθέντων τῶν ὕμνων, ἐπεὶ ἔδει καὶ τὴν τοῦ ἁγιάσματος 10
 γίνεσθαι τελετήν, συνέρχονται μὲν ἀμφὶ τὴν φιάλην τῆς ἐκκλη-
 σίας ἅμα μὲν ἐκείνοι ἅμα δὲ κληρικοὶ ἅμα δὲ καὶ λαός, ὅσοι τῶν
 Γραικῶν καὶ ὅσοι τῶν Ἰταλῶν, προῖστωσι δὲ τὸν τυφλὸν Γα-
B λακτίωνα τῆς τελετῆς ἔξαρχον, καὶ ὑπὸ πολλῶ καὶ δαυσιλῇ τῷ
 φρωτί, δοθέντων κηρῶν καὶ αὐτοῖς Ἰταλοῖς, τὰ τῆς ἑορτῆς ἔτε- 15
 λοῦντο. καὶ οἱ μὲν ταῦτα, τοῦ βασιλέως, ὡς σφίσις ἤρεσκε,
 πάνθ' ὑφιέντος πράττειν. ὡς ἂν γοῦν μόνον τὰ τῆς χθελιστῆς
 καταγίδος καταστορεσθεῖν, ἧς χάριν δῆλος ἦν τοῖς ἀμφ' ἐκεῖ-
C νον πιστοῖς καὶ πρότερον ὀδυνώμενος, τῷ πατρὶ συνάρχων τε
 καὶ συμπράττων, εἰ καὶ μηδ' ὅλως ἀντιβαίνειν εἶχε, ταῖς τοῦ 20
 καιροῦ δυσκολίαις ἀγχόμενος. οἱ μὲν οὖν οὕτως συμπαραλαβόν-

papae adstiterant, quamquam pari modo se Constantinopoli Ioannes Para-
 stron et eius socii Frerii a papa legati gesserant, sacrum facienti pa-
 triarchae tum Iosepho et ipsi assistentes, quo removeri omne a tali facto
 crimen plerisque videbatur, tamen eam ob causam, ut atrocissimi reis
 sceleris, perpetuam dignitatis amissionem irrogarunt.

7. Mensis inde Ianuarii quinta sub vesperam, cum templum satis
 purgassent (urgebat enim imminens Theophaniorum festum) in communio-
 nem psallendi ecclesiasticos assumunt. absolutis vero hymnis, quoniam
 oporteret et sanctificationis ceremoniam peragere, conveniunt circa phia-
 lam ecclesiae simul illi, simul et clerici, una praeterea populus, quotquot
 Graeci, quotquot Itali. ante omnes statuunt caecum Galactionem cere-
 moniae praesulem; et cum numeroso et abundanti lumine, datis etiam
 ipsorum unicuique Itolorum cereis, quae festi ritus poscebat peragebantur.
 haec isti sic egerunt, imperatore ipsos cuncta pro libito permittente fa-
 cere, in eum solum finem, ut quae nupera illa tempestate turbata fuerant
 componerentur. nam ea dum ferveret, offensum illum indoluisse iis quae tum
 fierent, ipso etiam patri cooperante, norant familiares arcanorum eius con-
 scilii sensuum et si eos palam non prodebat, nec obluctari contra quam proba-
 bat agentibus conabatur, difficultatibus temporum constrictus. porro tam qui
 sic clericos in societatem sacrae functionis assumpserant, quam alii, Italos
 spectantes cum cereis adstare, propter quos heri et nudius tertius ecclesia
 expiationibus subiecta vix tandem multa precum piacularium recitatione pa-
 tefacta fuerat, somnia se videre, non res intueri quae vere fierent, putabant.
 caeterum prius illud tempus finem acceperat, et haec hactenus erant acta,

τες καὶ τοὺς τοῦ κλήρου, ἄλλοι δὲ γε τοὺς Ἰταλοὺς ὀρῶντες ἱστα-
 μένους μετὰ κηρῶν, δι' οὓς χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἢ ἐκκλησίᾳ
 καθαιρομένη ὑπ' εὐχαῖς ἱλαστηρίοις ἡνοίγετο, ὀνείρους ἐδόκουν P 12
 ὀρᾶν τὰ τελούμενα. ἀλλ' ὁ τότε καιρὸς ἐξεχώρει, καὶ τοιαῦτα
 5 τέως ἐπράττετο. ὁ γὰρ βασιλεύς, νοῦς ὢν ἐκεῖνος φιληδῶν τῷ
 καλῷ, καὶ τῆς ἐκκλησίας εἰρήνης καὶ αὐτὴν ψυχὴν προϊέμενος,
 ἠφίει πόλλ' ἅττα καὶ παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην γίνεσθαι, μόνῳ
 τῷ τέλει πιστεύων, ἔν' εἴ πως ἐντεῦθεν ὁ λαὸς εἰρηνεύσειε τῶν
 τῆς διχοστασίας ἀπαμβλυνθέντων κέντρων. παρ' ἣν αἰτίαν καὶ
 10 σφίσι ἐξεκεχώρητο πρᾶττειν, καὶ τὰ δεινὰ ἐφῆπται ὥς παραβε-
 βηκόσι τοῖς κοινωνεῖν ἀναγκασθεῖσιν, ὅπου γε κἂν εἰ κακίας δι- B
 κας ὑπέχειν ἐδικαιοῦντο διὰ ταῦτα ἃ δὴ καὶ βιασθέντων ἐπράχθη-
 σαν, ἄλλους ἐχρῆν εἶναι τοὺς προστιμῶντας, οὐ τοὺς χάριν βα-
 σιλικῆς εὐμενείας βιασαμένους, οἳ δὴ καὶ μίαν εἶχον τῆς μὲν
 15 πλημμελείας ἀπολογία τῆς δὲ προτροπῆς ἀποφυγὴν, εἰ καὶ αὐ-
 τοὶ χωροῖεν ὁμῶσε τοῖς βιασθεῖσιν. ἀλλ' οὕτω ταῦτα. ἔτι δ'
 ἐπετύφετο τοῖς ταλαιπώροις τὸ χαλεπὸν, κἂν τέως λόγοις ἡμέ-

nequaquam propaganda in posterum. nam imperatoris bono gaudens ani-
 mus, parati etiam ecclesiae paci procurandae vitam ipsam impendere,
 multa ista quae diximus, utcumque parum sibi probata, fieri siverat,
 unum unice in scopum intuens restituendae populo quietis, dissensionis
 hebetatis aculeis. ea illi connivendi causa fuit ad vexationes etiam ini-
 quas, quales erant haud dubie subiicere piaculis gravibus, velut infandi
 compertos sceleris, eos qui Latinis communicare coacti fuerant; qui vel
 si rem in eo nefariam fecissent, excusationem haberent culpaе, quam non
 voluntate libera sed adacti necessitate ineluctabili conscivissent; cuius
 certe qualiscumque peccati alios potius quosvis poenas exegisse oportue-
 rat, quam eos ipsos qui principi tunc dominanti gratificantes vim intule-
 rant ad hoc ipsum faciendum, quod modo ut crimen atrox inexorabiliter
 ultum ibant, qui uno sane modo excusare poterant violentiam grassationis
 tunc exercitae, et piaculum quod alios ad malum adurgendo contraxerant
 a se deprecari, si se coniungerent iis quos insectabantur, et in pari aut
 in peiori se agnoscentes causa consortium eorum in poena luenda ultro
 deposcerent, quos sese recordarentur peccare coëgissee. sed nondum vide-
 licet horum supplicii tempus advenerat. coquebatur enim et his infelici-
 bus malum, tumescentibus, at adhuc utcumque pressis ultionis in illos de-
 stinationibus eorum ipsorum qui ministris istis ad alios hactenus male
 multandos utebantur, verbis interim eos lactantes blandis, vel artificio
 dissimulandi arcanum odium, vel metu patriarchae, quem vere sciebant
 abhorrere ab huiusmodi genere acerbitalis. a qua ipsi moderatione mul-
 tum aberant, in animo habentes, quamvis adhuc dissimularent, hos qui
 essent imperatori obsecuti adigendis ad amplectendam Latinorum commu-
 nionem Graecis, ut summi sceleris reos extremis subiicere suppliciis, cum
 ipsos contra patriarcha dignos veniam duceret, memor vehementi eos tunc
 regnantis imperio ad id compulsos. quippe imperator Michael nihil mitius
 poena laesae maiestatis reis infligi solita, intentabat iis qui sibi obsequi
 in iis quae iuberet ad negotium conciliationis ecclesiarum opportuna ne-

- ροῖς καὶ τῇ τοῦ πατριάρχου ἐνστάσει ταῖς ἀληθείαις συνεκαλύπτε-
C το. τοῖς μὲν γὰρ τῶν ἐσχάτων προσημαῖαν ἐδόκει ὡς πλημμελή-
 σαι καὶ τὰ ἔσχατα, πατριάρχῃ δὲ τὴν βίαν εἰδότε καὶ τὴν πάλαι
 τοῦ βασιλέως ἐπίθεσιν, ὡς καὶ καθοσιώσεως τοὺς ἀνθισταμένους
 ἐγκαλεῖσθαι καὶ γε δὴ τὰ τῶν καθοσιωμένων εἰς τιμωρίαν ὑπέ- 5
 χειν, συγγνωστὰ τὰ ἐκ βίας διεγινώσκοντο. πλὴν ἄλλ' αὐτῷ
 μὲν μέλον ἦν τῶν νοσοκομιῶν, ἐκεῖνοι δὲ τοὺς ἀρχιερεῖς ὑπο-
 ποιούμενοι τὸ πᾶν τῆς αἰτίας προσανεντίθουν τῷ γε πατριαρχεύ-
D σαντι, ὥσπερ ἂν οὐκ αὐτὸς ἦν, ἄλλον μὴ καταδεχομένου τὴν
 τοῦ θρόνου τιμὴν. πλὴν τὸ δύσζηλον, ὥσπερ ἀλόγοις, οὕτω 10
 δὴ καὶ λογικοῖς ἐφῆπται. καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν ἄλλους ἀμη-
 γέπη τῶν μῶμων ἀνέσαν καὶ τῆς μέμψεως, πλεον δ' ἐκείνῳ
 ἐπεῖχον ὡς ἀδικήσαντι, καὶ γε αὐτὸν μὴδ' ἐν ἐπιεικέσι λογίζε-
 σθαι σπουδὴ ἦν πάσης ἀσχολίας καθυπερτέρα. εἰς τί γὰρ ἔδει
 καὶ κρίνεσθαι, καὶ μᾶλλον διὰ τὸ εἶναι ποιμένα τὸν τοῦ θρόνου 15
E καθαιρεθέντα τοῦ πρώτου προσημαθέντος, καὶ καλῶς εἶχε τῆς
 γνώμης καὶ μὴ, εἰ μὴ γε αὐτὸν μὲν ἐβούλοντο ἀχρειοῦν, τοῖς
 λοιποῖς δὲ προστρίβειν ἄγος τὸ μέγιστον, καὶ οὐς τέως εἶχον κατ'
 ἐκείνου συλλήπτους ὡς ὀρθοσεβεῖς σφαλέντος, τούτους καταδι-

glexissent. est autem is tantus et tam in virum etiam constantem cadens metus, ut merito ei excusandum videretur quidquid eius instinctu erat factum. itaque ignoscendum censebat, et quantum in ipso erat benigne infirmos sublevabat condolens. eius autem inclementes ministri, ut sibi obnoxios et ad quae tunc agebant adiutores promptos antistites haberent, eos simulabant se omni perperam prius actorum crimine solvere, quorum universam invidiam in Veccum avertabant, quasi, nisi ipse fuisset, haud alium extitutum putarent qui throni honorem admitteret. nimirum malus livor ut brutis belluis, ita hominibus quoque ratione praeditis obrepit. hinc alios scilicet culpa liberabant et irreprehensos dimittebant, illum unum, ut totius fontem mali omnisque iniuriae auctorem vehementer incursabant. eratque illis unum studium, una cunctis praevertenda reliquis occupatio, in tantum diffamare obrectationibus et querelis Veccum, quoad assequerentur ut ne tolerabilis quidem ac mediocriter malus homo vel aliqua saltem parte laudis summa vitia redimens haberetur. nisi enim hoc furore ruerent, quid attinebat Veccum in ius trahere, eo praesertim nomine quod pastorem usurparet dignitatem, cum eam throno delectus abdicasset et honorem decessori reddidisset? an parum hinc manifeste patet id egisse summo conatu illos, ut hunc summa deformatum ignominia inutilem ad quidvis redderent, et hoc ipsum fundamentum iacerent calumniae in caeteros, quibus interim parcebant, ut postmodum ipsos, quod homini videlicet criminosisimo utcumque adhaesissent, tanquam hoc ipso atrocissimi manifestos sceleris, piaculis subiicerent maximis, et quos ut rectae cultores religionis adiutores adhibuerant ad Veccum velut a ritu legitimo aberrantem evertendum, eosdem postea damnarent, quod ei erranti commu- nicassent, et ex illius, cui se alias iunxissent, contagione pestilenti labem

κάζειν ὡς κοινωνοὺς ἐσφαλμένου καθύστερον, ὡς καὶ τινα τότε τῶν ἡγεφρόνων λέγειν (ὁ Ἀδριανουπόλεως δ' οὗτος ἦν ὁ Θεόκτιστος) ὡς νῦν μὲν εἰς ὅπτησιν τὴν ἐκείνου ὀβελοῖς ξυλίνοις χρῶνται τοῖς κρίνουσιν, ὕστερον δὲ καὶ αὐτοὶ πυρὶ δοθέντες καυθή- P 13
5 σονται· ὁ καὶ γέγονεν ὕστερον.

8. Τότε δ' οὖν ὑποποιούμενοι μὲν ἀρχιερεῖς, ὑποποιούμενοι δὲ παντοίως καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας πατριάρχην Ἀθανάσιον, ἄνδρα πολλοῦ τινὸς ἄξιον, θρόνους τε προτιθεῖσι δύο, ὃν μὲν κῆν εἰς τιμὴν καὶ σχῆμα τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, 10 ὃν δὲ τὸν Ἀλεξανδρείας προκαθεζόμενον ἔχοντα. καὶ γ' ἑαυτοὺς καθιστῶσιν εἰς δικαίῳ τοῦ πατριάρχου ἤδη νοσοῦντος τοποτη-
15 ρῶντας, σύνοδόν τε συγκροτοῦσιν ἀρχιερέων, παρόντος μὲν Β ἐκείσε καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου, παρόντος δὲ καὶ Γεωργίου τοῦ Κυπρίου καὶ τοῦ ῥήτορος Ὀλοβώλου, ἄρτι ἐκ τῆς τοῦ με-
20 γάλου Ἀγροῦ μονῆς ἐπιδεδημηκότος τῇ Κωνσταντίνου, καὶ γε τοῦ μοναχοῦ Θεοδοσίου Σαπωνοπούλου, ὃν ἐν πρωτονοταρίοις ἔχοντος τοῦ κρατοῦντος ὁ μοναχὸς διεδέξατο βίος, καὶ ἄλλων πλείστων προκαθημένων. καὶ τὰ τῶν γραφέντων εὐθύνην ἡβού-
25 λοντο, οὐκ εἰρηρικῇ σκέψει μᾶλλον, τὸ μὲν ἀσφαλὲς ἐγκρίνοντες C
30 τὸ δ' ἀπεμφαῖνον εὐθύνοντες· ἄλλ' ὅτι τὰ σκάνδαλα ἤρετο, καὶ

ad extremum omni acerbitate luendam in sese traxissent. quae causa viro tum prudenti fuit Adrianopolitano Theoctisto dicendi nunc quidem auctores huius tumultus uti episcopis in synodum ad iudicium vocatis tanquam veribus ligneis ad assandum Veccum, in animo habentes eosdem postmodum, Vecco absumpto, illis iisdem flammis exurere. ita ille non vanus vates, ut eventa deinde probaverunt.

8. Tunc igitur huius motores machinae omni genere delinimentorum cum caeteros qui aderant antistites, tum Alexandrinum prae omnibus patriarcham Athanasium, virum existimationis et auctoritatis maximae, in suas attrahere partes non inutiliter conati, duos thronos statuerunt, alterum vacuum, insignibus ornatum patriarchae Constantinopolitani Iosephi et quasi eum repraesentantem, quod is morbi necessitate decumbens praeesse synodo nequiret; alterum cui palam praesideret Alexandrinus Athanasius, se autem ipsos, ut Iosephi aegroti vicarios et eius sensuum nuntios ac voluntatis executores, in capite synodi fixerunt. frequens inde convenit episcoporum coetus, praesente ibidem magno logotheta, praesente insuper Georgio Cyprio et rhetore Holobolo nuper ex magni agri monasterio Constantinopolim reverso, assidente praeterea monacho Theodosio Saponopulo, qui ex ordine protonotariorum imperatoris in vitam monasticam transierat, aliisque pariter assistentibus plurimis. delatae ad hunc conventum Ioannis Vecci et praecipuorum cum illo concordiae duarum ecclesiarum auctorum accusationes sunt; de quibus qui pro Iosepho agebant, ferri sententias studebant, non quae dogma ipsum diiudicarent, et quid ut securum ad pacem ecclesiae tenendum, quid ut minus probatum reiiciendum esset, declararent: sed quia causabantur scandalum ortum ex intem-

- καλῶς οἱ γράφοντες εἶχον τῆς δόξης, οὐχ ὅπως ἔκρινον ἐξετάζειν, ἀλλὰ μόνον ὅτι καὶ δόγματα ἐλαλήθησαν καὶ γραφαὶ ἀνεπτύχθησαν καὶ λόγοι πατέρων εἰς ἀκοὴν ὠτίου ἐτέθησαν, μεγίστην ταῦτα παραβασίαν ἡγούμενοι, τοὺς μὴδ' ὅ τι καὶ αἵρεσις εἴη γνώσκοντας ὥς τὰ μέγιστα παραβάντας ἔκρινον, καὶ μὴδὲν ὁρθοῦ ὁλῶς παρεκκλῖναι διατεινομένους λιβέλλους ἐζήτουν πίστεως. εἰ δ' ἔγρουξέ τις περὶ δογμαίων γράψας, οὐ τὸ γραφέν, τὸν γράψαντα δ' αἰτιώμενοι καταδίκαις ὑπῆγον ἐσχάταις. καὶ προηγουμένως αὐτὸς δὴ ὁ τῶν λογοθετῶν μέγας, ὁ καὶ πῦρ πνέων ὑπὲρ δογμαίων, ὥς ἐώκει, παρεῖχε τὸ σύγγραμμα καίεσθαι, οὐχ ὅτι 10
- B ἔσφαλται οἱ, καθὰ δὴ καὶ αὐτὸς ἔνορκος ἐπὶ τῇ συνόδῳ διωμολόγει, αὐτόθεν λογογραφοῦντι περὶ δογμαίων, ἀλλ' ὅτι γράφειν ἐπήει καὶ συντάττειν πατέρων ῥητὰ χρήσιμά πως δοκοῦντά οἱ πρὸς τὰ τότε τελούμενα, ταῦτα καὶ πολλῶν πρότερον καὶ μεγάλων αὐτοῖς δὴ συγχρησαμένων ἐφ' ὁμοίαις ταῖς ὑποθέσεσιν. 15

8. ἐπῆγον P.

14. τὰ decret.

peste ventilatione quaestionum quas inexploratas relinqui praestiterat, contendebant non esse inquirendum rectene an secus qui de controversiis nuper motis suas ediderant sententias scripsissent, verum eos hoc ipso quod dogmata movissent, quod in disputationem prius in usu habita vocassent; quod scripturas replicassent, quod per illos fando audita dum recitarentur patrum auctoritates essent, tanquam perturbatores quietis publicae ac gravissimi reos criminis condemnari satagebant; et obsequentibus quos convocaverant, re vera condemnandos curaverunt, ac gravissima quaeque animadversionis ecclesiasticae exempla in eos ediderunt, quos se ne minima quidem aspersione conscientia haerescos, et nusquam a recta fidei declinasse regula et affirmantes et paratos demonstrare offerentes, ut atrocium convictos delictorum damnaverunt poenisque addixerunt maximis. in quo erat haec mira procedendi ratio. libellos ab unoquoque flagitabant quibus exponerent quid crederent. prolatis iis, si quid quispian de dogmatibus mussitasse videretur, damnabatur, non scriptum, ut aiebant, sed scriptor; isque idcirco solum quod ea consignasset literis quae prava rectane essent in medio relinquebatur, extremis ecclesiasticae censurae notis affectus declarabatur. primus ad caeterorum exemplum isti se subiecit ignominiae, quasi remedium canonicae absolutionis poenitentiae professione ambiens, magnus logotheta Muzalo; qui simulans se de doctrina nihil praeiudicare, frustra erat. eminebat enim eius flagrans studium in partes processionem ex filio spiritus negantium; cuius dogmatis tanto flagrabat zelo ut flammam spirare videretur. tamen ille libellum a se prius imperante Michaële palam datum, quo se professus erat idem cum Latinis credere, ultro iam execrans et comburendum offerens, iureiurando etiam interposito est coram synodo professus sese haud ideo flammis hoc scriptum donare, quod sibi esset conscius pravam in eo aut a sana doctrina exerrans quidpiam positum, sed quoniam agnosceret eo ipso se graviter peccasse, quod omnino scribere de dogmate ausus esset, quod de talibus disserere, quod patrum testimonia de his inquirere, congerere, accommodata et utilia tunc visa ad causam quae ageretur, licet non igno-

ἀλλ' ὅμως ἐπέπερ οὐκ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἐλέχθησαν, ἀλλ' ὅτε
 δεινόν τι κῶμα καὶ τετριγὸς κατεστρόβει τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῆς
 τῶν πολλῶν ἀνεγέρσεως, ἅμα δὲ καὶ τῷ δοκεῖν περιεῖναι οἱ τῆς
 εὐσεβείας, οὐχ ὥς ῥητὰ πατέρων ἐδίδου τὰ συνταχθέντα πυρὶ, C
 5 ἀλλ' ὥς ἴδιον σύγγραμμα. καθ' ἑξῆς δ' ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸ τοῦ
 παλαιοῦ μεγάλου λογοθέτου σύγγραμμα, ὁμοίως καὶ κεῖνο ἔχον,
 καὶ ἄλλοις οἷς γράφειν ἐπήει καὶ μόνον μεμνησθαι δογμάτων ἐπά-
 γοντες μῶμον, πυρὶ παρεδίδουν τοὺς τόμους.

Ἐντεῦθεν οὐδὲ τὸν πατριαρχεύσαντα Ἰωάννην αἰτιῶν
 10 ἡφίον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐκεῖνον αἰτίαις ὑπῆγον αἰρέσεως, ὅτι
 καὶ ἐπὶ τοῖς πατέρων ταῖς ἀληθείαις ῥητοῖς λιχνευσάμενος ἀντι-
 λαβὰς διδόναι τοῖς αἰτιωμένοις ὥς εἰκὸς ἐκινδύνευε, καὶ παρὰ τὸ D
 εἰκὸς ταῖς ἐννοίαις τῶν ῥητῶν ἐμβαδύνων ἐπὶ τοῖς ὑπὲρ νοῦν ἀν-
 θρωπίναις διανοαῖς παρατολμᾷν· τὰ γὰρ περὶ θεοῦ σιωπῇ μῦλ-
 15 λον ἔχειν τε καὶ τιμᾶν ἢ λόγοις συνιστᾷν καὶ δεικνύειν πέφυκεν.

(9) ἐκεῖνος τοίνυν τὸ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ τὸ πνεῦμα παρὰ τῶν P 15
 πατέρων λεγόμενον ἐκπορεύεσθαι ἐπὶ τῇ θεολογίᾳ τοῦ πνεύματος,
 μὴ τοῦτο μόνον λαμβάνων ὅτι πρόσθεσις καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις
 πατράσι τετόλμηται ἐπ' αὐτῇ δὴ ταύτῃ τῇ ἀνεκνοήτῳ ἐκ πατρὸς
 20 ἐκπορεύσει τοῦ πνεύματος, ἐφ' ᾧ γε τὴν προσθήκην τῶν Ἰτα-
 λῶν ἰᾶσθαι μετρίως ἴσως, εἴπερ ἐβούλετο, ἀλλὰ καὶ διδόνς ἐξε-

raret idem olim a multis et magnis viris simili occasione factitatum. ve-
 rum quia illa tunc a se non tempore pacis allegata fuissent, at importune
 oggesta tum cum atrox et vehementissima procella saevis hinc inde flu-
 ctibus multorum undecumque insurgentium ecclesiam ageret ferretque,
 ergo quia in eo se religione supervacanea intemperanter elatum sero tan-
 dem poenitens intelligeret, velle in detestationem eius erroris igne con-
 sumi hoc suum scriptum, non quatenus testimonia continebat patrum, sed
 quatenus sui ipsius foetus esset ingenii. consequenter scriptum super eo-
 dem argumento veteris magni logothetae productum, aliaque aliorum, et
 quibus qualiscumque mentio inesse dogmatum deprehensa est, universa ut
 eo nomine abunde rea igni sunt tradita.

His quasi praestructis ad Vecci causam praeiudiciis, ipsum sunt de-
 nique aggressi animo infensiori, quippe quem non intempestivae modo
 motionis dogmatum sed haereseos reum peragere studerent. et erat ille
 quidem haud dubie eius affinis de qua modo est dictum, intemperantiae,
 nimia curiositate scrutandarum arcanarum veritatum quas scriptis abstru-
 sas patrum, illic tanquam in sacro quodam operto, ut humano superiores
 capto, tacite obnoxieque venerari fuerat satius: caeterum ulterius nite-
 bantur eius accusatores, qui eum ista investigatione impetu concitatum
 nimio praecipitasse in haeresin demonstrare conabantur. (9) nimirum
 illud quod patres, dum S. Spiritus theologiam explicant, affirmasse con-
 stabat, eum ex patre per filium procedere, praeterquam eo trahebat,
 hactenus tolerabiliter, ut Latinorum additionis exemplo ausorum paria
 Graecorum patrum invidiam minueret, etiam prurigine studii proventus

τάσει καὶ τὰ ὑπὲρ νοῦν ἔρευνῶν ἀνθρωπίνους νοήμασιν ἔλαθεν
B οὐκ οἶσταῖς αἰτίαις περιβαλὼν ἑαυτόν. οὐ χεῖρον δ' εἶπειν καὶ
 διασαφῆσαι τό γε ξυμβεβηκός, καὶ τίσι περιπαρεῖς τῶν γραφῶν
 οὐ καλαῖς ταῖς αἰτίαις ξυνείχετο, καὶ μόνος ἐκεῖνος, μηδενὸς
 ἄλλου συμπράττειν τολμῶντος, θεολογίας ἄπειρον πέλαγος μι- 5
 κρῶ τινι ἀκατίῳ, ἀνθρωπίνῳ νοῦ, παραμετρεῖν ἐτόλμα πειρᾶ-
 σθαι, τῷ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ζήλῳ ὥσπερ τινι φώσσωνι, ὥς ἐκεῖ-
 νος ᾤετο, κουφιζόμενος, πιστεύων τοῖς ὀψιγόνοις, ὥς ἔλεγε,
 καὶ οἱ παρόντες οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ ἐγχείρημα. ἐκεῖνος τοίνυν
C τὰς τῶν ἁγίων γραφὰς ἐπιμελέστερον διερχόμενος, τὸ μὲν ἐκ πα- 10
 τρὸς δι' υἱοῦ προχεῖσθαι ἐκλάμπειν χορηγεῖσθαι προῖέναι τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον πολλῶν καὶ πολλάκις λεγόντων ἐμάνθανε, τὸ
 δὲ καὶ ἐκπορεύεσθαι πρῶτως μὲν παρὰ τῷ μεγάλῳ Μαξίμῳ ῥη-
 θέν ἐύρισκε, δευτέρως δὲ καὶ παρὰ τῷ θεολογικωτάτῳ Δαμα-
 σκηνῷ, ἐφ' οἷς καὶ τὸν μέγαν Τυράσιον σὺν ἐβδόμῃ πάσῃ συνό- 15
 δῳ, ἐπὶ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως πρὸς τοὺς ἀνατολικοὺς πατριάρ-
D χους, ἀριδῆλως κατενόει θεολογοῦντας. εὐρὼν γοῦν τὸν τοῦ
 Μαρωνείας Νικήταν καὶ χαρτοφύλακα, ὕστερον δὲ καὶ Θεσσα-
 λονίκης πρόεδρον, καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸν Βλεμμίδην Νικηφόρον
 γραφαῖς συγχρησαμένους εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν Ἰταλῶν ὥς δῆθεν 20
 ἀπολογίαν, καὶ Φώτιον αὐτὸν λέγοντα ὥς καὶ Ἀμβρόσιός τε καὶ
 Ἀύγουστίνος καὶ τρίτος Ἱερώνυμος οὕτω μετὰ προσθήκης ἐθεο-

in altiores easque humanis invias mentibus indagationes divinitatis, litibus sese imprudens non sane ferendis implicuit. quo de toto eius facto consiliisque ac processu ancipitis coepti tradere hic aliquid distinctius operae pretium existimo, ut intelligatur quibus transfixus accusationibus, non iustis sane causis, reus sit peractus, qui eatenus tantum culpae affinis videri potuit, quod solus, nemine alio ipsi cooperari ad hoc auso, theologiae immensum pelagus exigua cimba humani ingenii transfretare conari non dubitaverit, studio pacis velut quodam velum impulsuro, ut quidem putabat, a puppi vento provehendus in optatum portum, confidensque, quod dicere solebat, posteris certe laudandum suum consilium, si minus id praesens aetas probare voluisset. ergo ille sanctorum scripta attentius perlegens in horum plerisque saepe dici observavit Sanctum Spiritum ex patre per filium profundum, explendescere, praeberi, prodire. procedere quin etiam primum affirmari reperit a Sancto Maximo, deinde a summo quoque theologo Damasceno; quibus consentaneae magnum praeterea Tarasium cum universa septima synodo in confessione fidei ad Orientales patriarchas manifeste deprehendit disseverasse. ad haec cum insuper invenisset Maronensem Nicetam, chartophylacis etiam dignitate insignem ac postea in Thessalonicensem evectum cathedram, itemque post hunc Nicephorum Blemmidam elucubrasse ac vulgasse scripta testimoniis firmata scripturarum in defensionem Italorum, ipsumque Photium fateri Ambrosium Augustinum et Hieronymum processionem Sancti Spiritus ex patre

λόγον περὶ τοῦ πνεύματος, ἀλλ' ὡς Ῥωμαῖοι πάντως καὶ οὐχ
ὡς Γραικοὶ ἔγραφόν τε καὶ ἔλεγον τὴν προσθήκην, τῆς μὲν λύ- P 16
σεως τούτου καὶ λίαν ὡς ἀσθενοῦς κατεγίνωσκεν, ὥσπερ ἂν ἦν
ἱκανὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἓνα πατέρα νῦν μὲν ὡς Γραικὸν μεγαλύνειν
5 πῦν δ' ὡς Ῥωμαῖον αἰρέσεως γράφεσθαι, Ἰερώνυμον δὲ καὶ Αὐ-
γουστίνον τὸν μὲν ὑπὸ Δαμάσῳ παιδευθέντα καὶ σύγχρονον Βα-
σιλείου τοῦ πᾶνυ καὶ μέγαν ἐγνώριζεν, Αὐγουστίνον δὲ τὸν Ἰπ-
πῶνος καὶ ἐπὶ τῆς ἕκτης συνόδου μακαρίας μνήμης ἡξιωμένον καὶ
ἐφημούμενον, τὸν δὲ τρίτον Ἀμβρόσιον καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῆς
10 ἐκκλησίας μεγαλυνόμενον. τὸ γοῦν τὸν Φώτιον οὕτω λέγειν περὶ B
ἐκείνων καὶ ἀποφαίνεσθαι οὐκ ἔκρινε συνετὸν καὶ ἄλλως δίκαιόν
τε καὶ ἰσχυρόν, ἐκείνων δὲ ταῖς βίβλοις προσσχὼν καὶ τι παθὼν
ἀνθρώπινον, φιλοτιμησάμενος, εἴ γε καὶ αὐτὸς σφίσι τῆς γνώ-
μης συνάροιτο, εἰ καὶ οὐδεὶς ἄλλος προσάπεδέχετο τὸ ἐγχείρημα,
15 βᾶζιν παρηρητημένην ἐντεῦθεν οὐκ ἐπαινετὴν δεδιώς, μέτεσι τε
φιλοπονώτερον τὰς γραφὰς καὶ τὰ παρεγγεγραμμένα τοῖς λόγοις
ἐκείνων ῥησιδίδια ἐξ ὅλων λόγων τῶν ἁγίων συνέλεγε. καὶ νῦν C
μὲν εὑρίσκειν Ἀθανάσιον λέγοντα “ἦν δὲ ἀδύνατον ἐν τῇ τῆς
τριάδος τάξει τὸ πνεῦμα γινώσκεισθαι μὴ προοδικῶς ὃν ἐκ Θεοῦ
20 δι' υἱοῦ, ἀλλὰ ποιητικῶς, ὡς λέγουσι”, νῦν δὲ τὸν μέγαν Βα-
σίλειον “ἁξιώματι μὲν δευτερεύειν τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα παραδί-

cum additione ex filio docuisse, caeterum eos patres ut Romanos, non ut
Graecos, additionem comprobasse, haec Photii exceptio nimium quam in-
firma Vecco visa est. quomodo enim videri possit consentaneum eundem
patrem nunc ut Graecum magni facere, mox ut Latinum haereseos accu-
sare? quos autem et quales viros? primum Hieronymum a Damaso eru-
ditum, aequalem Basilii magni; deinde Augustinum Hipponensem, a sexta
synodo, quae virum illum beatae memoriae praedicat, commendatum;
tertium Ambrosium, cuius etiam apud nos acta in ecclesia magnis laudi-
bus efferuntur. ex quibus colligebat nec pudenter nec prudenter nec ve-
risimiliter aut ad persuasionem valide Photium de tantis patribus ita lo-
cutum videri debere. horum igitur omnium libris Veccus in manus sum-
ptis acri attentione meditandis quiddam passus est humanitus, indulgens
plusculum ambitioso cuidam studio aggregandi sese ad sententiam tam ce-
lebrum auctorum; quam in rem hac aetate nullus alius expedire impe-
tum auderet. ac facile providens, ut tum erant sensus praeoccupatarum
alia quadam opinione mentium, famam sibi ex hoc facto secuturam an-
cipis potius pendulique in praiceps quam laudabilis incepti, corrogavit ad
sui defensionem testimonia diligentius, et labore magno hinc inde longis
auctorum omnium veterum scriptis inspersas in rem suam sententiolas
congeassit. ac nunc quidem invenit Athanasium dicentem “fieri autem non
poterat in trinitatis ordine cognosci spiritum, non progressive existentem
ex deo per filium, sed efficienter aut productivum, ut loquuntur,” nunc
magnum Basilium “posteriores quidem origine filio spiritum tradit videli-

δωσιν ἴσως ὁ τῆς ἀληθείας λόγος.” τὴν δὲ κατασκευὴν τῆς προ-
 τάσεως, ἐν πολλαῖς μὲν τῶν βίβλων κειμένην καὶ ταύτην, ἐν δὲ
 γ’ ἐνταῖς παρηρημένην εὗρισκεν. ἐτέρωθι τὸν Νύσσης Γρηγό-
 ριον οὕτω πως διαιροῦντα τὰς περὶ Θεοῦ δόξας ὡς τὸ μὲν αἷτιον
 πιστεύειν τὸ δὲ ἐκ τοῦ αἵτιου, καὶ ἐξ αἵτίας ὄντος πάλιν ἄλλην⁵
 διαφορὰν ἐννοοῦμεν· τὸ μὲν γὰρ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ
 δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου. καὶ αὖθις ἐν τῷ τέλει τοῦ
 τῶν Ἀντιρρητικῶν πρώτου “δευτερεύει μὲν ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς
 αἵτιου, δευτερεύει δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ κατὰ τὸν τῆς αἵ-
 τίας λόγον.” ἀλλαχοῦ δὲ τὸν μέγαν Κύριλλον λέγοντα “τὸ ἐκ¹⁰
 ἀμφοῖν οὐσιωδῶς ὑπάρχον, τουτέστιν ἐκ πατρὸς δι’ υἱοῦ”, καὶ
 αὖθις στόμα μὲν τοῦ πατρὸς λέγοντα τὸν υἱόν, θεολογοῦντα δὲ
 περὶ τοῦ πνεύματος “καθάπερ διὰ στόματος τὴν ἰδίαν ἡμῖν
 ὑποσημαῖνον ὑπαρξιν.” Ἐπιφάνιον δὲ καὶ ἐν πολλοῖς καὶ πολλά-
 κισ τὰ αὐτὰ λέγοντα κατελύμβανεν. ἔδοξεν οὖν ἐκείνῳ ταῦτά τε¹⁵
 καὶ πλείω συνάγειν καὶ λογογραφεῖν τὴν τῶν πατέρων θεολογίαν,
 ὡς ᾤετο. καὶ τὸ ἀτηρὸν μὲν τῆς κατηγορίας τῶν Ἰταλῶν, ὃ δὲ
 P 17 καὶ τοῖς κοινωνοῦσι διὰ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ὀνόματος προσετρί-
 βετο, ἐξιῶσθαι τέως κατὰ τὸ δυνατόν καὶ θεραπεύειν ἡβοῦλετο·
 δεδιὼς δ’ αὖθις καὶ τὰς κατηγορίας τῆς τόλμης, ταῖς ἀληθείαις²⁰
 ὄρκους προανετάττετο τοὺς φρικώδεις ἢ μὴν μὴ ὡς δῆθεν κατα-

3. post παρηρημένην P iterum καὶ ταύτην.

cet vera doctrina.” rationem porro affirmationis qua filius patre, Spiritus Sanctus utroque origine posterior dicitur, in quibusdam quidem libris disertim expressam, in aliis omissam aut oblique tantum insinuatam reperit. alibi Nyssenum invenit in hunc modum distincte tradentem tenendas de deo sententias, ut credatur in eo aliud causa, aliud ex causa. tum eius quod ex causa existat aliam differentiam intelligimus, ut aliud sit citra medium ex primo, aliud per id quod citra medium ex primo est. et rursus in fine primi Antirrheticorum “secundus a patre filius quod ex eo ut causa sit. secundus item a filio spiritus iuxta causae rationem.” alias vero magnum Cyrillum dicentem de spiritu existere ipsum ex ambobus substantialiter, hoc est ex patre et filio. et rursus os quidem patris appellans filium, divinitatem vero Spiritus ita declarantem ut per os suam is nobis existentiam indicet. Epiphanium quoque deprehendit et multis in libris et saepe in unoquoque eadem affirmantem. visum igitur Vecco haec et plura colligere, complectique ac disserere scriptis commentariis theologiae patrum, ut putabat. quo duram nimirum illam accusationem Itolorum, quae et in Graecos propter nuper admissam nominis papae inter sacra mentionem cum iis communicantes contagione quadam propagabatur, emolliret aut purgaret prout poterat. rursus metuens ne audaciae accusaretur, suis illis de vera doctrina dissertationibus addebat horrenda iuramenta, quibus studebat persuadere se nequaquam haec alle-

γινώσκειν τῶν ἡμετέρων ἢ ἐγκαλεῖν ἐλλείψεως, καὶ κείνοις προσκεῖ-
σθαι ὡς κρείττονως λέγουσιν, ἢ τι τοιοῦτον καὶ ἐννοεῖν γρά-
φοντα, ἀλλ' ἵνα τέως καὶ μόνον τὸ ἐγκλημα θεραπεύοιτο, οὐ
τῶν Ἰταλῶν, οὐ μὲν οὖν (ἐκείνοις γὰρ, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἀφιῶνται B
5 τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ τολμῆσαι προσθεῖναι τῷ συμ-
βύλῳ τὴν λέξιν ἐγκλημα κεῖσθαι τὸ μέγιστον), ἀλλὰ τῶν κοινω-
πύων ἐκείνοις εἰρήνης τρόπον καὶ παλαιᾶς καταστάσεως ἕνεκα.
ἀντεπεξῆγε δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ μονογενοῦς ἕκ εἰς τὴν διὰ κατὰ τὴν
τῶν προθέσεων ἀντιπαραχώρησιν, ὅπου ἂν καὶ ἐν ταῖς περὶ τοῦ
10 εἰοῦ τόποις εὐρίσκηται. οὕτω γὰρ φησι διδάσκειν καὶ τὴν ἱερὰν
ἐλοθῆκεν, βίβλον οὖσαν ἐγκρινομένην ταῖς γνησίαις τῆς ἐκκλη- C
σίας. τοῦτο δ' ἐποίει τὴν τῶν Ἰταλῶν προσθήκην τοῖς ἡμετέ-
ροις βουλόμενος ἐξισοῦν. καὶ τέλος ἡ κορωνὶς τῆς τόλμης, ὅτι
εὐρίσκων μὲν καὶ τὸν θεολογικώτατον Δαμασκηνὸν ἐν τρεισκαιδε-
15 κὰτ τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ κεφαλαίων λέγοντα “καὶ διὰ λόγου
προβολεὺς ἐκφαντορικοῦ πνεύματος,” ἐκλαμβανόμενος δὲ τὸ
προβόλεϋς εἰς τὸ αἷτιος (μηδὲ γὰρ εἶναι τὴν λέξιν ἐπ' ἄλλου ση-
μαινομένου λαμβάνεσθαι) καὶ διὰ λόγου αἷτιον τὸν πατέρα λέ- D

9. ἀντιπεριχώρησιν P.

gare, ut aut damnaret nostros aut defectus argueret, neque quo Latinis
tanquam melius loquentibus, spretis suis, se adiungeret; quorum nihil ne
prima quidem cogitatione tenus sibi venisse in mentem scribenti deierabat.
solum voluisse purgare crimen, non illud proprium Latinorum quo ipsos
attentanda additione ad symbolum prolapsos fatebatur, gravissime pec-
cando contra disciplinam, non tamen a fide aberrando, sed crimen hae-
reseos, quod si haerere in Latinis putaretur, haud dubie in Graecos
quoque cum iis communicantes redundaret. consuluisse igitur se suis
Graecis opera illa, et de iis bene meritum, utique cum sic ostenderit
nihil eos nefarium egisse, quando propter pacis bonum et veterem rerum
ecclesiae statum reducendum consenserant in communionem cum iis usur-
pandam, quos puros ab omni haereseos macula esse constaret. porro ae-
quivalentiam inter sese ac promiscuam notionem praepositionum ἐκ ex et
διὰ per maximopere adstruxit, contendens persuadere, quoties eae tra-
denda filii aeterni theologia usurparentur, sic omnino intelligendas tam-
quam unum idemque ambae significarent, idque diserte doceri aiebat in
opere cui sacra hoplothea sive sacrum armamentarium nomen est, qui
liber inter authenticos et sanam ecclesiae doctrinam recte declarantes
censeri solet. id ille faciebat quo Italorum additionem nostris tolerabi-
liorem minusque invidiosam redderet. denique, quod ei culmen audaciae
fuit, cum invenisset summum theologum Damascenum in tertio decimo
theologicorum suorum capitum dicentem de patre “et per verbum προ-
βολεὺς productor enuntiatorii spiritus,” intelligens in voce προβολεὺς
vim principii et causae, quin contendens id vocabulum in alio significatu
sumi non posse, sicque affirmans patrem per verbum principium sive

γων τοῦ πνεύματος, χώραν αἰτίας δεδώκει καὶ οὐ παροπτέας, οὐδέ γε μὴν τῆς τυχούσης, συνδοξάζειν αἷτιον τὸν υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ πατρὸς αἰτία τοῦ πνεύματος. καίτοι γε τὰ μέτριά γε τοῖς λόγοις αὐτοῦ προσαρχόμενος, ὅτε τις καὶ ἀντεπῆγεν αὐτῷ τὴν αἰτίαν, ὡς πολλῶν ἐπὶ Θεοῦ λεγομένων καὶ δὴ καὶ κακίας ἐπιφερόντων ἔμφασιν τὰ μὲν λεγόμενα ὡς ἁγίων ῥήματα προσιέμεθα, τὸ δ' ὑπεμφαῖνον οὐ προσδεχόμεθα, “λέγετέ” φησιν, “ὦ οὗτοι, Θεὸς τέλειος ὁ πατήρ, καὶ Θεὸς τέλειος ὁ υἱός, καὶ Θεὸς τέλειος ἡ ὁ παράκλητος. ἄρ' οὖν διὰ τὸ τρεῖς Θεοὺς ὑπεμφαίνεσθαι καταρρυπαροῦμεν τὴν Θεολογίαν;” τέως εἰς ἀποφυγὴν τοῦ ἐγκλήματος καὶ τρισὶ κεφαλαίοις τὸν ἐπὶ τῇ τῆς ὀρθοδοξίας ἡμέρᾳ ἀναγνωσκόμενον ὅρον ἐπ' ἐκκλησίας ἐπηύξανε προστιθείς, ποιούμενος ὑπ' ἀνάθεμα τρίτον τὸν ἥτοι δοξάζοντα ἢ αἷτιον ἢ μετὰ τοῦ πατρὸς συναἷτιον τὸν υἱὸν τοῦ πνεύματος, ἢ συγκοινωνεῖν ἐν γνώσει καταδεχόμενον τοῖς οὕτω λέγουσι καὶ δοξάζουσι. ταῦτα 15 ἔλεγε, ταῦτ' ἔγραφεν. “εἰ δ' ἀνήκει τι”, φησί, “τῇ διὰ εἰς

causam spiritus esse, locum accusationi sui dedit haud sane contemnendae, cum non levis nec vulgaris error videatur, praeter vim principii et causae quae in patre a cunctis agnoscitur respectu spiritus, etiam filio attribuere rationem principii et causae erga spiritum eundem. nec ille non sentiebat invidiam dicti, quam ut emolliret, moderationis quandam speciem inserebat ac velut ad flexum commodum inarticulabat disputationi alioqui rigidiusculae, occurrendo ultro ingenio lectoris, ex allegatis patrum sententiis, ut primum erat, collecturi falsam re vera et veteri ecclesiae doctrinae contrariam esse Graecorum hodie vigentem opinionem, qua Sanctus Spiritus ex patre dumtaxat ab iis agnoscitur procedens, cum ratio principii et causae, respectu spiritus attributa per sanctos ipsorum patres etiam filio, ex ipso quoque procedere ipsum iuxta Latinorum mentem demonstrare videatur. contra hoc enim ille praescribebat multa de deo necessario affirmari, sic irrefragabili auctoritate subigente, ex quibus mala de ipso et nequaquam admittenda clare consequi appareat; quam ideo consecutionem orthodoxi non admittunt, cum antecedentia, ex quibus inferitur, recipiant. igitur et nos, Veccus aiebat, hic quoque patrum diserta testimonia recipimus: sed quod ex his apparet consequi, non recipimus. instabatque argumento e Graecis ducto ipsis, an non, inquit, vos quoque et dicitis et recte dici fatemini patrem esse perfectum deum, perfectum item deum esse filium, denique paracletum perfectum et ipsum deum esse? utrum igitur quia inde tres esse deos videtur inferri, falso isto et respuendo corollario theologiam inquinabimus? haec ille, quae ad subterfugium criminis astute ipsum praeparare sibi palam erat. quem etiam ad finem decretum de fide legi solitum in ecclesia die quae vocatur orthodoxiae, tribus auxit capitulis, ei adiungens triplex anathema, in eum qui ut dogma fidei assereret filium esse causam spiritus, qui diceret filium esse cum patre concausam spiritus, postremo qui sciens communicaret nec adiungi renueret quibusvis ita loquentibus et credentibus. haec dicebat, haec scribebat, illud quoque addens: si quis inesse contenderit praepositioni διὰ per notionem causae, audax id dictu

τὸν τῆς αἰτίας λόγον, τοῦτο τόλμημα μὲν λέγειν ἢ ἐννοεῖν, εἰ δέ P 18
τις τολμῶη, τὸ ἐκ τοῦ λόγου μὲν ἐρεῖ ἐμφαινόμενον, αἰτίαν δὲ
πάντως ἀποίσεται τοῦ τολμήματος."

Ταῦτα κατὰ τὸν Βέκκον ταῖς ἀληθείαις, καὶ πλέον οὐδέν.
5 διὸ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐξεπίτηδες τὰ τῆς ἱστορίας κατὰ λεπτὸν ἐπλατύν-
ταμεν, ἵν' ἡ δῆλον ὅπως καὶ ἐφ' οἷα αἰτίαι ὅσον οὐκ ἤδη ἡ
ἐκκλησίᾳ πᾶσα τοῦ κακοῦ παραπολαύειν ἤμελλε. σῶφρον ἦν οὖν
κατ' ἐμὴν γνώμην μηδὲν περὶ τούτων κινεῖσθαι. ἀλλ' ὅμως τέως B
καὶ οἱ ἐκεῖνον ἐποτρύνοντες αἵτιοι· βουλόμενος γὰρ τοῖς αἰτιω-
10 μένοις ἀπολογεῖσθαι καὶ ἔγκλημα φεῖγειν αἰρέσεως ἔλαθεν αἰρέσει
δόξας δικαίως περιπαρεῖς.

Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐν εἶχον κατὰ σκοπόν, τὸ καθυποκλῖναι
τὸν Ἰωάννην τῷ Ἰωσήφ, καὶ παρ' ἐκείνου πείθειν ζητεῖν συγ-
γνώμην οἷς ὅτι ζῶντιος ἐκείνου ἐπιβῆναι τοῦ θρόνου τολμήσειε,
15 καὶ τὰ τῆς εἰρήνης μὴ καταδεχομένου, ὥς καὶ ὑποχωρεῖν διὰ ταύ- C
την, ἐκεῖνος μὴ ὅτι γε μόνον τὴν πατριαρχίαν καταδέχοιτο, ἀλλὰ
καὶ γραφαῖς πειρώτο δεικνύειν τὴν πρῶξιν ἀνεπιτίμητον. ὅθεν
καὶ ὁσμέραι σύνοδον μὲν ἐντελῇ καθίστων, (10) κρότοις δὲ
συχνοῖς τῶν τῆς ἐκκλησίας κωδῶνων ξύγκλυδας ξυμφοροῦντες καὶ
20 πλήθῃ, εἴ ποὺ τις ὥς ἡσέβησαν πείθοι, παρακινήσειοντα τὰς

cogitatuque fuerit; et quisquis id ausit, affirmabit is sane quod ex pa-
trum testimoniis videtur consequi: caeterum idem temeritatis omnino ac-
cusationem ausi poenam feret.

Haec plane sunt quae Veccus circa hoc negotium scripsit dixit ges-
sit, et nihil his plus; quae data opera studui minutatim ac paulo latius
historiae commendare, ut sit manifestum quomodo et quibus ex causis in
extremum ecclesiae periculum magni subeundi venerit. temperantius
autem Veccus, mea quidem sententia, fecisset, si nihil circa hoc mo-
visset. tamen eius culpaē magnam partem sustinent, qui hoc illi faciendi
vehementem impulsu et quandam quasi necessitatem imposuerunt. ac-
currentes quippe is ad iustam defensionem Latinorum contra eos a quibus
immerito haereseos damnabantur, induit se non advertens et studio ela-
tus in iustas suspensiones eius labis qua purgare satagebat alios, visus in
haeresim impingere.

Atque in praesens quidem, qui res istas gubernabant, unum hoc spe-
ctabant, ut Ioannem Iosepho subiicerent volentem, persuadendo illi ut ab
hoc veniam supplex peteret, quod ipso adhuc vivente thronum conscen-
dere ausus esset, et quod cum videret Iosephum adeo ab ecclesiarum
pace abhorreere ut, ne illam probaret, cedere patriarchatu mallet, tamen
ipse vacuum eius secessu patriarchale solium non modo non dubitaverit
oblato admittere, sed etiam libris editis conatus fuerit evincere nihil in
ea pace reprehensibile fuisse. haec ut ab eo extorquerent, synodum ple-
nam quam primum studuerunt cogere. (10) pulsibus ergo crebris aeris
ecclesiae campani turbam simul advenarum sibi faventem, urbanum simul
populum magno numero convocarunt. congregandae multitudinis haec fa-

- P 19 ὁρμὰς καθ' ὧν ἄρα τοῦ ὁρθοῦ παρακινήσαντων σφῶς ὑποπίπτει-
 σιαν, καὶ μάλα θερμῶς ἠξίουσιν τὸν Ἰωάννην καταπέμπεσθαι
 κριθησόμενον. συγχῶν γοῦν διαμηνυμάτων πρὸς ἐκεῖνον γινο-
 μένων ἐφ' ᾧ παραγίνοιτο λόγον δώσων τῶν γεγραμμένων, καὶ
 μάλ' ἐκείνων ἐπιδεικνυμένων τοῖς πλήθεσιν, ἐκεῖνος τὸ ἄλογον 5
 τῆς ὁρμῆς τῶν πολλῶν δεδιὼς ἐπὶ πολὺ τε ὥκνει καὶ ἀνεβάλλετο
 τὴν ὡς ἐκείνους ἄφιξιν· δῆλην γὰρ εἶναι τὴν παρακινδύνευσιν,
 εἰ πληθὸς ἀσεβῆσαι πεισθείη, ὥστε μὴ μένειν ἐπὶ τοῦ καθεστῆ-
 B κότες τρόπον ἀλλ' ὅλαις ὁρμαῖς ἐπὶ τὸν αἴτιον τρέπεσθαι. ἀλλ' ὁ
 μέγας λογοθέτης ἐμβριθέστερον τὴν τοῦ πλήθους παρακίνησιν 1
 καταστείλας, ὡς εἰς αὐτὸν βασιλεία τοῦ ἐπ' ἐκεῖνον ἀτακτήσον-
 τος δόξοντος ἀμαρτεῖν, καὶ οἱ δηλώσας τὴν εὐτρέπισιν ἀσφαλῆ,
 οὕτω πείθει παραγενέσθαι. καὶ δὴ τὸν ἔσχατον τόπον ἐλθόντι
 δόντες ἐκεῖθεν ἀπολογεῖσθαι καθήμενον κατηνάγκαζον. ἐκεῖνος
 δὲ πάντῃ μᾶλλον εἰδὼς ἀπολογίας καιρὸν ἢ ἐκεῖνον, τὴν τοῦ γρά- 1
 C φειν αἰτίαν ἐπὶ καιροῖς ἐτίθει, οὗς οὐκ εἶναι τότε διωμιολόγει,

ctiosa erat causa. sperabant ipso apparatu synodi, quae cogi ferebatur ad emendanda quae perperam acta fuerant in conventionem cum Latinis, intellecturos homines e vulgo se deceptos ab auctoribus conventionis eius in impietatem fuisse prolapsos, quam nunc expiari oporteret. inde autem confidebant exarsuros eos et in seditionem concitandos adversus Veccum, quem eius rei totius praecipuum artificem suspicarentur. quare illum huic invidiae obiecturi, ardentem petebant citari rite ac iuberi se sistere iudicandum a synodo. crebris igitur viatorum missitationibus Veccus comparere coram congregatis patribus iussus est ad reddendam rationem eorum quae scripserat; idque dum fieret, interim qui haec curabant, scripta illa Vecchi ut errorum et fraudum plena invidiosissime apud populum traducebant, magnopere ostentantes exaggerantesque perniciem illorum. id Veccus non ignorans cunctabatur obtemperare vocantibus, morasque innectebat longas suo in vadimonium occursui, non inverisimiliter allegans manifestum esse periculum, ne populus persuasus gravi se implicatum malo piaculoque subiectum per pacem cum Latinis initam, furiose in eius pacis auctorem erumperet, cum is primum in conspectum esset datus. itaque cum non ignoraret arte adversariorum totam eius negotii culpam in se conferri, haud sibi videri tutum proficisci quo vocaretur, discerpens utique a multitudine, cui qui se vellent perditum sinistris ante sparsis rumoribus persuaserant penes se unum residere causam mali omnis. haec iure causari eum magnus logotheta intelligens, acri nec inutili opera incubuit ad seditionem comprimendam populi metu huic admoto ab imperatore, quem, si qua vis fieret, offendendum graviter et severe animadversurum in violentiae compertos denuntiavit. sic sedato plebis impetu, Veccum aggreditur, demonstrans non esse iam quod causaretur ullam a seditione formidinem. nec ille abnuvit venire. cui comparenti ultimus in synodo locus datus est; indeque ut causam ille sedens diceret, seseque purgaret ab obiectis circa scripta sua vehementer instabant. at Veccus aliud potius quodvis, quam quod tunc erat, talia purgandi tempus esse sciens, respondebat causas quibus defendi suum scribendi consilium pos-

καὶ πράγμασι ζητοῦσι καὶ ταῦτα, ἄλλως ἢ ὡς τὸ παρὸν ἔχουσιν, ὃν μετακινήθენტων ἀνάγκην εἶναι καὶ τὰ γραφόμενα προσαργεῖν. αἰτίας γὰρ εἶναι τὰς ἀναγκαίας, δι' ἧς καὶ γεγράφεσαν, μηδενὸς αὐτόθεν ὁρμήσαντος. τὸ γοῦν κινεῖν λόγους τῶν πραγμάτων ἀπόντων ἐφ' οἷς ἐλέχθησαν, ὥσπερ τοῖς ἐρωτῶσιν ἔχειν τὸ παρακαίριον, οὕτω τοῖς ἀπολογουμένοις τὸ μάταιον. ἀναγκαῖον δ' εἶναι καὶ μόνον τὴν σύνοδον ἀποφαίνεσθαι εἰ ὃν εἰς ἀρχιερωσύνην προσεκαλέσαντο μήτε μὴν εἰδύτα μήτε μὴν ἄξιοντα, ἀργήσαντα τέως λυθέντων ἐκείνων καὶ τοῦ γνησίου ἀνακληθέντος ποιμένος, D
 10 ἁξίον ἔστι, καὶ αὐτοὶ κρίνουσι, τὴν τιμὴν καὶ ἔτι ἐκείνον κατέχειν ἣν ἔσχεν ἀρχῇθεν ψηφισομένων καὶ προσκαλούντων αὐτῶν. τὸ δ' ἦν ἄρα εἰπόντος ἐκείνου τοῖς πολλοῖς ἥλος κατὰ καρδίαν, καὶ "ποῦ γε ἄρα" φασὶν "ἀρχιερατεύσεις γνησίου τέως παρόντος ἀρχιερέως, ἀνὴρ καὶ λίβελλον ἐπὶ πίστει δίκαιος ἐκτίθεσθαι
 15 καὶ πληροφορεῖν ἐξ ἀνάγκης τὸ ὁρθὸν τοῦ σεβάσματος;" οἱ μὲν οὖν οὕτω παρακρουσάμενοι τὴν ἄξιωσιν ἐμβριθῶς, εὐμενῶς ἄλ- E
 λως λαβόντες αὐτόν, ἄγουσι παρὰ τὸν Ἰωσήφ καὶ μετανοία ἔξι-

3. ἐγράφησαν?

11. αὐτόν P.

set, ei fuisse tempori affixas quod nunc praeteriisse fatebatur. scire sese, qua tempestate illa scripsisset quae modo in crimen vocabantur, exegisse a se tunc praesentem rerum statum ut talia scriberet. inique secum agi si post conversionem rerum tantam praestare nunc cogatur ea recta esse, quae cum suam ab opportunitate rectitudinem ducerent, mutatione quae incidit temporum suam quasi defensionem amiserunt. omit-
 tatur ergo crimen modo intempestivum, aut in tempus differatur eius quod nuper extitit simile. res quae tunc gerebantur imposuisse sibi necessitatem scribendi quae scripserit, nemine alio ad id agendum occurren-
 te quod publice intererat ab aliquo fieri. vocare autem in examen sermones bene in tempore prolatos, remotis iam circumstantiis quibus illorum opportunitas palam monstrabatur, ut in rationem exigentibus in-
 quisitionem habet intempestivam, sic respondentibus conditionem iniungit iniquissimam, causae talis dicendae cuius omnis defendendae conatus vanus ac stultus merito existimetur. illud solum decidere oportere patres synodi praesentis, an non eum quem nec cogitantem nec volentem ad patriarchatum ipsi vocaverunt, modo redactum in ordinem per illos, et priore in proprium thronum revocato pastore, aequum sit, ipsis iudican-
 tibus, retinere etiamnum honorem quem illorum antea eligentium et ad patriarchatum vocantium suffragiis acceperat. haec postrema praesertim Veci propositio plerorumque cordibus infixit spiculum; audiebanturque indignantium voces: "tu scilicet patriarchatus honore gaudebis, prae-
 sente iam legitimo patriarcha? tu, inquam, suspectus haereseos, a quo iure scripto edita fidei professio exigatur, cuique multis argumentis opus sit ad persuadendum te recte ac catholice sentire?" sic illi repulsa iracunde Veci postulatione mitius deinde cum illo agentes, blande perpule-
 runt ut sistere se coram Iosepho vellet. quo ipso adducto, et persuaso

λεοῦσθαι ὡς δῆθεν δυσμενίζοντα πείθουσιν, εἴτα καὶ λίβελλον ἐκτιθέντες εἰς ὁμολογίαν μὲν τοῦ ὀρθοῦ ἀποβολὴν δὲ τῶν εἴ τι καὶ παρεξείλεχθη, καὶ αὐτῆς δὴ τέλος τῆς ἱερωσύνης παραιτήσιν, ὑπογράφειν διδοῦσι, καὶ οὕτω τὰ εἰκότα φιλοφρονησάμενοι ἀπο-
P 20 πέμπουσιν. ὅπερ μαθὼν ὕστερον Ἰωσήφ τὴν ἐπὶ τῇ παραιτήσει βίαν ὀρθοσεβοῦντος ὡς οὐ κανονικὴν ἄδικον ἔκρινεν. (11) ὁλίγον τὸ μεταξύ, καὶ βασιλεῖα πείθουσιν εἰς Προῦσαν περιορίζειν ᾧ τέως καὶ διεκύνοντο. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τάξας αὐτῷ καὶ τὸ σιτηρῆσιον αὐταρκες, ἐκεῖνον μὲν τοῖς ἀπάξουσιν ἐπὶ Προῦσης ἐκδίδωσιν, αὐτοῖς δ' ἐχρῆτο τῶν ἄλλων ἐνεγκαιρῆσας, εἴ τι ἄρα προ-
B πλήρου τῶν ἀναγκαίων ὑπομιμνησκόντων. ἐβεβαλου δὲ καὶ τὰς γνώμας λεγόντων καὶ πρόθέσει καρδίας καὶ γράμμασιν, ὥν τὸ μεῖζον καὶ πρῶτον μὴ ἂν ποτ' εὐφήμεου μνήμης, μὴ ψαλμιωδίας, μὴ ταφῆς ἀξιωθῆναι τὸν ἀποιχόμενον. 15

Οἱ μὲν οὖν οὕτω ταῦτα, βασιλεὺς δ' οἰόμενος πραγμάτων ἀπαλλαγῆναι τὸ πᾶν κατορθοῦν ἐνόμιζε. τὸ δ' ἄρα ἦν ὕναιρος.
P 21 (12) οἱ γὰρ Ἀρσενιῦται ἀδελφὸς καὶ κείνοι λαβόμενοι πείθοντος

delinire sibi offensum supplici significatione poenitentiae, deinde ipsi compositum libellum, quo professio rectae fidei coniungebatur cum amolitione suspicionum si quae in contrarium extarent, quibus ad extremum annectebant abdicationem sacerdotii, Vecco ut subscriberet dederunt; atque ita verbis officiisque paulo benignioribus commodiuscule tractatum dimiserunt. quod cum postea Iosephus cognovisset, vim illatam homini orthodoxo ut dignitatem abdicaret, uti minime regulis patrum conformem, iniustam fuisse iudicavit. (11) non ita multo post iidem imperatori persuadent ut Veccum, a quo tamen sibi satisfactum prae se tulerant, Prusam exulatum mitteret. destinavit igitur imperator qui eum illuc abducerent, assignatis ibi ei pensionibus ad victum sufficientem. porro istis qui nomine Iosephi ecclesiam curabant, familiariter ad caetera quoque se indulgebat imperator, admittens quoties vellent, audiendisque illis et expediendo quodcumque poscerent perlibenter vacans, quin et cum quidvis pro quolibet intercederent aut peterent, prompte annuens, multaque ex usu praesenti faciens, prout illi fieri omnino debere suggessissent. confirmabat autem sententias horum sibi loquentium cum prompta significatione benevoli assensus, tum ubi res posceret, literis et diplomatibus ad earum sancendum effectum datis. istorum hisce concessorum a principe hoc maximum et primum fuit, quod iis suadentibus vetuit ne signo ullo honorificae memoriae nec iustis funebribus cantu psalmorum rite celebratis, immo ne sepultura quidem ecclesiastica pater eius Augustus nuper defunctus dignaretur.

Et haec illi quidem sic egerunt. imperator autem propensa ista ad eorum nutus omnes facilitate obsequendi, defunctum se turbis et magnam in posterum, cunctis compositis, se sibi tranquillitatem confecisse arbitrabatur; id quod vanum somnium sibi faventis animi fuit. (12) Arseniani quippe, ex mutatione et ipsi temporum fiducia arrepta suas res

τοῦ καιροῦ, καὶ πανταχόθεν ὑπεξαναδύντες τῶν φωλεῶν, τοῦ βασιλέως ἀνιέντος ὡς κἀκείνους εἰς εἰρήνην ἄγειν ἐλπίζοντος, ὑπέ-
 τρεχον τοὺς πολλοίς, καὶ μᾶλλον θαρροῦντες ἐπ' Ἀνδρονίκῳ τῷ
 ἀπὸ Σάρδεων, ὃν ὅσον οὐπω ἤξαντα προσεδέχοντο, εἶναί τε τὸν
 5 Ἰωσήφ ἐπ' ἀφορισμὸν ἐκ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου διεβεβαίουν,
 καὶ τὴν ἐκείνου κοινωνίαν μὴ ὅτι γ' ἐκεῖνοι ὡς ἄγος ἐξέκλινον,
 ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἔπειθον φεύγειν, ὥστε καὶ ὁσημέραι πλείους Β
 ἐκείνοις προστίθεσθαι, καὶ ὀλίγων τῶν πρώτων πολλοὺς γίνε-
 σθαι. ἀλλ' ἐφ' ὅσον μὲν ὁ Ἰωσήφ ἀρρώστως ἔχων τοῦ σώματος
 10 τῆς πατριαρχείας ἐπείληπτο, καιρὸν ἥμισυ εἶχον ἐκεῖνοι πρὸς βα-
 σιλέα· τὸ γὰρ σφῶν ἀκατάλλακτον οἱ τοῦ Ἰωσήφ ἐκ πλείστου εἰ-
 δότες, καὶ ὅτι αὐτοὶ μὲν πατριάρχην τὸν Ἰωσήφ εἶχον, ἐκεῖνοι
 δὲ οὐδ' ἄξιον Χριστιανικῆς ὁμιλίας ἔκρινον, καὶ διὰ ταῦτα ἀδύ-
 νατον τὴν ξύμβασιν κρίνοντες προκατελάμβανον βασιλέα, μαρ- C
 15 τυροῦντες σφίσι τὰ χεῖριστα, καὶ ὡς οὐδ' ἐπ' ἀγαθοῖς αὐτῷ βα-
 σιλεύοντι ἐκεῖνοι τὴν ἐκκλησίαν σχίζουσι λέγοντες φροντίσιν οὐ
 ταῖς τυχοῦσαις ἐδίδουν. ἐπεὶ δ' ἐκραταιοῦτο τῷ πατριάρχῃ ἡ
 νόσος, καὶ ἤδη ἐς ἅπαν ἐκλελυμένος ἦν ὡς καὶ τὸν θάνατον ἀπεκ-
 δέχεσθαι, καὶ διὰ ταῦτα παρηγεῖτο τὴν προστασίαν, καὶ γράμμα

4. ἤξοντα?

agendi, undique prodeuntes e latibulis (connivente Augusto, qui hos qua-
 dam lenitate adduci ad pacem posse sperabat) multos ambire atque in
 partes trahere coeperunt. columen eius tum factionis erat Andronicus
 olim episcopus Sardium, quem nuperrime appulsum exceperant avide, eo-
 que auctore magnopere freti fidenter affirmabant subiacere Iosephum ana-
 themati in eum quondam intorto ab Arsenio cum patriarchatum gereret;
 ipsiusque ea de causa communionem non modo ut piaculum vitabant, sed
 et non paucis ut ab illa se abscinderent persuadebant. unde multis quo-
 tidie ad paucos qui primum apparuerant se aggregantibus, exiguo tem-
 pore in numerum ingentem excrevit Arseniana factio. hi tamen quoad
 Iosephus patriarchatus utcumque possessionem, gravi licet urgente morbo,
 tenuit, parum apud Augustum valuerunt. nam cum ex longo compertum
 haberent qui Iosephum sequebantur, irrevocabili Arsenianos in eum in-
 stinctos odio, nec superesse viderent conciliationis spem ullam inter par-
 tes tam acri discidio commissas, ut quem alia principem sacrorum vene-
 retur, altera ne laica quidem communione dignandum Iosephum duceret,
 mature pro sua caetera apud Andronicum auctoritate eum in contrarium
 praemuniabant, gravium Arsenianos accusantes criminum, metumque in-
 tentantes, ne hoc schisma invalescens non ecclesiae modo sed imperio
 quoque ipsi perniciosissimum ad extremum evaderet; quibus credulus
 princeps auditis in non vulgarem ab Arsenianis cavendi sollicitudinem con-
 trahebatur. postquam vero intendente se gravibus augmentis patriarchae
 morbo, adeo ut aeger plane iam defectus viribus et haud dubie mortem
 expectans patriarchatum abdicaret, cuius abdicationis scriptum rite for-
 matum prodijt, qui eius nomine res gerebant despondere animos et dif-

προύβαινε παραιτήσεως, ὑπορρέουσι μὲν οἱ τούτου, εἰς πλῆθος δὲ ξυστάντες ἐκεῖνοι, ὥς καὶ τὸν πᾶνν θαρραλέον δεδιέναι καὶ τὴν ἐκείνων ὑποποίησιν ἀναγκαίαν ἡγεῖσθαι, λόγου μελζονος D ἀξιοῦσθαι, νύσαντος ἐπὶ τούτους τοῦ βασιλέως, καὶ πολλῶ τινὲ νικῶνται τὸ πλῆθος τοὺς τοῦ Ἰωσήφ. ἐξῆρχε μὲν οὖν ἐκείνων 5 ἔνθεν μὲν ὁ Ταρχανειώτης Ἰωάννης καὶ τοῦ βασιλέως αὐτανένσιος (τῆς γὰρ Μάρθας τῶν τριῶν νύτων ὕστερος ἦν), σὺν ᾧ δὴ καὶ αἱ ἀδελφαὶ τούτου, ἡ τε Θεοδοσία καὶ ἡ Νουστόγγισσα, ἐκείθεν δὲ ὁ προδηλωθεὶς Ὑάκινθος. εἶχον δὲ καὶ τὸν ποτὲ Σάρδεων προηγούμενον, ὅς δὴ καὶ πρὸς βασιλέα συχνὰς προσόδους ποιοῦ- 10 μενος — ὁ γὰρ Ἰωάννης καὶ προσγενὴς ὢν, ἀλλ' ὁμως ἐπ' ἀκριβείᾳ μεγίστη κατορθῶν τὰ τοῦ ζήλου, ὥς ᾤετο, πλείστα τῶν P 22 περὶ τὸν Ὑάκινθον κατεγίνωσκε καὶ τὰ πολλὰ καὶ αὐτῶν ἀπεσχίζετο. διὰ ταῦτ' ἐκεῖνος τὰ τῆς παρηρησίας σφίσι προωδοποιεῖ, ὥς ἀσφαλὲς εἰς ὃ καὶ λέγοιεν ἔξουσιν. 15

13. Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ μηνὸς ἐνισταμένῳ Κρονίου νόσῳ τε καὶ γήρᾳ τρυχωθεὶς Ἰωσήφ ἐκδημεῖ, καὶ ὁ νεκρὸς ἐκείνου τῇ μνητὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου εἰς ταφὴν δίδεται. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ἀπαλλαγείς ἐκείνου τοὺς Ἀρσενιάτας ὁρμῇ μεγίστῃ ἐπειρᾷτο

4. ἀξιοῦνται?

5. τοὺς] οἱ?

fluere coeperunt. quo fidentius sese iam Arseniani ostentantes tanto se numero ferebant, ut terrorem adversariis non parvum incuterent, curamque adderent Augusto necessariam eos ne saevirent delinendi. in eam ergo partem ille incubuit, maiori quam antea honoris significatione Arsenianos tractans; quo brevi effectum ut hi multitudine longe vincerent Iosephi assecletas. capita eminebant huius numerosae turbae ac velut factionis duces hinc quidem Ioannes Tarchaniota consobrinus imperatoris, quippe Marthae, sororis Michaëlis eius patris, trium filiorum natus minimus, cum quo et eius sorores Theodosia et Nostongissa, inde autem superius memoratus Hyacinthus. hi uno consensu praeire sibi universis partiebantur antiquum episcopum Sardium, qui nomine omnium crebro imperatorem conveniebat, huic libentius partes illas cedente atque adeo pro sua ob consanguinitatem gratia admissionem facilem parante Ioanne, qui exquisita quadam religionis diligentia, zelo, ut putabat, veriori obsequens, minus in multis probabat quae Hyacinthus agebat, haud adeo superstitione communionem alienorum a secta sua vitans quam necesse Tarchaniotae videbatur. unde ab illo et eius sequacibus plerumque secedens conventiculum sibi seorsum habebat proprium, nec tamen se plane palam abscindens, ne robur factionis enervaret, quin pro virili Andronicum Sardanensem adiuvans in his quae in sectae utilitatem ac securitatem universae cum imperatore transigebat.

13. Inter haec, mense Martio ineunte, morbo et senio consumptus Iosephus obiit, et eius cadaver in monasterio S. Basilii sepultum est. at imperator ab eo expeditus impetu maximo incubuit in conatum adiungendorum sibi Arsenianorum. itaque admittens eos in colloquium frequenter

καταλαβέσθαι, καὶ δὴ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀνειακῶς πρόσοδον λόγοις
 ἐπείρω παντοίοις. τὰ γὰρ παρὰ τῶν Ἰωσηφιτῶν κέντρα, καὶ μὴ B
 παρόντων πλήξαντα, οὐλὰς ἐνεποίει καὶ φόβου καὶ ὑπονοίας,
 καὶ παντός γε μᾶλλον διὰ ταῦτα τέως αὐτοῦ γε χάριν τὰ κατὰ
 5 σφῶς ἀνέκρινε, Πάτροκλος δ' ἔδοξεν Ἰωσήφ, τῷ μὲν φαινομένῳ,
 δέει τοῦ μὴ σχισθῆναι τοὺς ἄμφ' ἐκείνον παρορμαθέντος ἐκείνου,
 ὥς δέ τινες ὑπενόουν, μερίμνη τῇ περὶ αὐτοῦ μεγίστῃ, μὴ τὰ
 τῆς στεφηροφορίας ἐκείνου μωμένοιτο δόξαντος ἀνιέρου ὅλως ἐκεί-
 νου καὶ γε φέροντος ἄγος ἀφορισμοῦ. ὁμῶς πολὺς ἦν τὰς γνώ- C
 10 μαις ἐκείνων ὑποποιούμενος, τοῦτο μὲν φιλοφρονοούμενος λόγοις,
 τοῦτο δὲ καὶ τοῖς κατὰ σφῶς ἐδωδίμοις ἀρκούντως δωρούμενος.
 οἱ δὲ τὰ μὲν τῆς ὑπονοίας τοῦ βασιλέως ὥς εἶχον ἐξεθεράπευον,
 τὰ δὲ καθ' αὐτοὺς συνιστῶντες ὥς ἐνδίκως καὶ τρόποις θείας
 βουλῆς ἐξημμένοις σχίζονται, πρὸς θεοσημείας ἀπειδον καὶ τέ-
 15 ρατα. καὶ δὴ σφίσι ναὺν εἰς προσευχὴν ζητήσασιν, εἴ που μό- D
 ρον ἐκ παλαιτάτου τὰ τοῖς ἱερεῦσιν νομιζόμενα ἠπράκτουν ἐκεῖ,

6. τοὺς] αὐτοὺς P.

omni ope tentabat verbis demulcere exulceratos eorum animos metu et
 suspicionem, quoniam etsi hostes eorum Iosephitae non vigeant iam nec
 eos infestabant amplius, tamen quae ab illis, dum rerum potirentur, ac-
 ceperant vulnera, cicatrices adhuc teneras et nec dum satis obdurate
 reliquerant. quare in iis observandis deliberandoque uti se cum illis ge-
 reret perattente versabatur, sua causa, quippe metuens ne quid turba-
 rent, et ad id praevertendum invigilans. Iosephum quod attinet, quam-
 quam, ut a quo nihil iam metueret, non anxie curabat, prae se ferebat
 tamen studium acta eius et memoriam tuendi, non vero affectu sed in
 speciem, ne sectarios ipsius, si contemnere illum videretur, a se abalie-
 naret. aliam quoque nonnulli simulationis huius causam non inverisimilem
 suspicabantur, ex cura ductam ne, si praevaluisset Arsenianorum opinio,
 Iosephi patriarchatum illegitimum censentium ut intrusi per vim in sedem
 iure non vacantem, et praeterea ob anathema contractum eius dignitatis
 incapax, inauguratio ipsius Andronici in imperium ab eo facta irrita vi-
 deri posset. verum utcumque prae se ferens a Iosepho se stare, multam
 sane adhibebat diligentiam in deliniendis sibi conciliandis Arsenianorum
 animis, qua blandis eos verbis alloquens, qua large et liberaliter prae-
 bens quibus ad victum indigebant. ponebant et hi vicissim haud segnem
 in hoc operam, ne sinistris ullis de se Augusti suspicionibus gratiae, quam
 benigne ipsis offerebat, periclitari constantiam aut vim diminui continge-
 ret, perseverantes tamen fiducia maxima in affirmanda suae secessionis
 aequitate, quippe in quam causis iustissimis et non dubia divinae indica-
 tione voluntatis sese asserebant fuisse impulsos, exhibentes se quin etiam
 ad id signis humana vi superioribus comprobandum. verum ut praestare
 id possent, necessariam sibi esse causabantur aedem sacram non pollutam
 contagione Iosephi, sequaciumque ipsius, qui scilicet templa omnia quae
 tunc Constantinopoli paterent, sacris illegitime attentandis profanave-
 rant, ut iam in nullo eorum caste ac rite propitiari numen posset. assi-

ὥς μηδὲν ἐπιφέρεισθαι τῶν ἐσφύστερον μετὰ τὸν πατριάρχην πρα-
 χθέντων Ἀρσένιον ἄγος, ὥς ᾤοντο, ὁ τῶν ἁγίων πάντων ναὸς
 ἐδίδοτο, εὖ μὲν μεγέθους καὶ κάλλους ἔχων ἅμα μὲν εἰς ὑποδο-
 P 23 χὴν τῶν ἀφικνουμένων ἅμα δὲ καὶ εἰς οὐ μετρίαν παραψυχὴν καὶ
 τέρψιν, ἐκ παλαιοῦ δὲ κεκλεισμένος, ὥς μηδὲ πολλοὺς μεμνη- 5
 σθαι ἦν τί που καὶ ἐτελέσθη ἐν τούτοις τῶν ἱερῶν τελετῶν. ὥς
 γοῦν ἐκεῖσε συναχθέντες ὑπ' ὀπτηρσι πιστοῖς, ὥς μὴ λαθῶν τις
 εἰσίοι τῶν σφίσι ἀκοινωνήτων, τὰς συνάξεις ἐτέλουν, καὶ συ-
 χνάκις πέμπων ὁ βασιλεὺς τοῦ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐν φροντίσι μεγά-
 λαις ἔχειν παρεῖχε δόκησιν, αὐτοὶ ἐπὶ πλέον θαρσύναντες πρὸς 10
 τὰ ἐν Χαλκηδόνι πάλαι τελεσθέντα, ὥς ὁ λόγος αἰρεῖ, ἐπὶ τῷ
 B τῆς καλλιπαρθένου καὶ μάρτυρος Εὐφημίας σώματι ἀνάγουσι τὴν
 ἐνθύμησιν, καὶ γε καὶ αὐτοὶ ὑπὸ σώματι ἁγίῳ πάλαι κατατε-
 θνεῶτος νεκρῷ τὰ κατ' αὐτοὺς ὥς ἀρεσκείας ἐξημμένα θείας δει-
 κνύειν ἤθελον, καὶ ἅμα τῷ δεῖξαι, ὥς ἡλπίζον, σφίσι προσσχεῖν 15
 ἡξίουν τοὺς ἄλλους καὶ πείθεσθαι, κἄν ὁ τι λέγοιεν τε καὶ πρῶτ-
 τοιεν. πείθεται τούτοις ὁ βασιλεὺς, καὶ σῶμα μὲν τὸ τοῦ Δα-
 μασκηνοῦ καὶ θείου πατρὸς Ἰωάννου αὐτοῖς αἰτήσασι δίδωσιν,

gnaretur modo sibi templum, si quod esset, ubi post expulsum Arsenium nemo fuisset operatus sacris: in eo sese confidere impetraturos, re sacra canonice religioseque peragenda, ut deus manifesto miraculo monstraret Arsenii sanctitatem suaeque ipsorum innocentiam sectae rectitudinemque actorum. inclinatus Andronicus ad morem iis gerendum templum sanctorum omnium attribuit, satis capax magnae multitudinis magnificeque ornatum, ut in id qui convenirent cum iucundo sensu animi consolationeque non modica dare operam religioni possent, at idem (quod praesertim quaerebatur) ex tam longo vacans et clausum tempore, ut pauci viventium recordarentur ullam in eo functionem sacram exerceri se vidisse. ibi ergo cum suos Arseniani conventus, fidis ad valvas custodibus appositis, ne quis irreperet eorum cum quibus communicare nefas arbitrabatur, coepissent concursu ingenti celebrare, affectabat iis demerendis intentus imperator certos e suis illuc frequenter mittere, qui praesto ipsis essent et securitatem quam optarent maximam praestarent, ac sibi esse curae res ipsorum fidem facerent certissimam. inde illi aucti animis polliceri ausi sunt se miraculo eius simili quod olim apud Chalcedonem in corpore sanctae virginis et martyris Euphemiae ostensum fuisse fama ferret, veritatem suae doctrinae iustitiamque sectae probaturos. petebant igitur dari sibi corpus aliquod sancti dudum mortui, certo confidere se aientes demonstraturum per illud deum, quidquid ipsi egissent, se hactenus volente ac iubente factum; quo viso deinde par esset adversarios ipsorum divinae auctoritati cedere, nec iam amplius, sicut ad hanc usque diem fecerant, de innocentia ipsorum sanctitateque dubitare. assensit et his Augustus, sanctique et divini patris Ioannis Damasceni sacrum ad hoc experiendum corpus iis tradidit. quia vero Arseniani iactabant se scripta professionem suae ipsorum fidei iuriumque assertionem complectentia ad sancti corporis pedes posituros, postmodum vero eadem scripta e pedibus

ὥς ἂν δὲ μή τι καὶ ῥαδιουργηθῇ ἐπὶ τοῖς προσδοκωμένοις τέρα- C
 σιν ἢ μὴν καὶ ὑποπτευθῇ ῥαδιουργηθῆναι, (τόμοις γὰρ ἐπιτεθη-
 σομένοις τῷ σώματι τὰ καθ' αὐτοὺς ἐπιτρέπειν ἡβούλοντο) ἐξ
 αὐτῆς βασιλεὺς προστάσσει ἐπισκευασθῆναι μὲν ἐτέραν μείζονα
 5 θήκην, καὶ σῶμα καὶ θήκην αὐτὴν ἐν ᾗ τὸ σῶμα χωρήσουσαν,
 οὕτω δὲ ταύτην οἶαν τ' εἶναι ἀσφαλισθῆναι καὶ κλεισὴ καὶ σφρα-
 γίσιν ὥς μηδὲ τὸν ἐντεχνότατον κατὰ Δαίδαλον παρεγγχειρῆν
 μηδ' ὁτιοῦν δύνασθαι. αὐτὸν μὲντοι παρεῖχεν ἔτοιμον, εἰ προσ-
 ληφθεὶ ταῖς τοῦ ἁγίου χερσὶν ὁ τόμος πρὸς ποσὶ τεθείς, τὰ γε- D
 10 γραμμένα πρᾶττειν ἀναμφιβόλως. ἐν ὅσῳ μὲν οὖν ταῦτ' ἐπράτ-
 τετο, καὶ κείνοι νηστεῖαις καὶ προσευχαῖς παντοδαύτοις προετιλοῦντο
 καὶ παννυχίσιν ὑμνωδίαις ἐσχόλαζον, ὁ βασιλεὺς, κἂν αὐτὸς
 ἐφ' ἑαυτοῦ κἂν ἄλλου γε ὑπομνήσαντος, περὶ ἑαυτοῦ, ὥς ἔδοξεν,
 ὑπονόησας, μήπως καὶ ἐπ' αὐτῇ βασιλείᾳ καὶ τῇ περὶ ταύτης
 15 ζήτησει (καὶ ταῦτα γὰρ ἐλέγετο ζητεῖν ἐκείνους) ἀμφισβητεῖν
 προαχθεῖν, καὶ γ' ἐπὶ τοῦτ' ἀδοξήσας ἀναλαμβάνει τε τὰς ὁμο-
 λογίας ἑξαίφνης, καὶ πέμψας, ὑστράκου φασὶ μεταπεσόντος, E
 διακωλύει τοῦ γένημα, τὸ τῶν πολλῶν καχυπονόητον ἀναστέλ-
 λων, εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς ὥς εἴπερ μὴ ἐπιτρέπειν ἐννοίαις ἡμετέ-

ad manus sancti divina vi promota repertum iri, sollicitus imperator ne
 fraus interveniret in eo quaeipiam ac (quod suspicatu pronum erat de
 hominibus ingenti, quae palam extaret, toto in hoc negotio cupiditate
 ruentibus) ipsi manu adiuvarent, ut quod studebant divinitus effectum
 appareret, hanc eius periculi praecavendi rationem prudenter iniit. prae-
 ter thecam in qua sancti Damasceni reliquiae servabantur conditae, intra
 quam suas Arsenianos deponere chartas oportebat, aliam maiorem parari
 arcam iussit, in quam eadem theca coniceretur scriptis iam in eam mis-
 sis. arcam porro exteriorem istam seris sigillis clavibus muniri curavit
 ita firmiter, ita contra omnium astutiarum dolos impenetrabiliter, ut ne
 Daedalus quidem, aut si quis isto versutior, fraudem in eo moliri ullam
 attentareve indeprehensus posset. ingens erat eventus expectatio, Arse-
 nianis ieiunando, pervigilandis in hymnodia noctibus, omni denique sup-
 plicii ac religionis exquisitissimae genere voti effectum apud superos ur-
 gentibus, quando imperator vel per sese veritus coepti ancipitis exitum,
 vel ab aliquo monitus quantae rei aleam iaceret, cum manifeste constar-
 et, si coelesti testimonio Arseniani commendarentur, suam ut ab illegi-
 timo et excommunicato patriarcha factam evectionem ad imperium haud
 dubie vocandam in controversiam, si non et pro inani ac plane nulla re-
 probandam, revocavit trepide quae decreverat, et misit repente qui rese-
 rari sacrum loculum, explorarique ecquid situm scripturae illic depositae
 mutassent, omnino prohiberent; simul Arsenianis renuntiari a se iussit,
 re melius perspecta sibi visum expectari reverenter oportere divina ora-
 cula, dum sua se sponte proferant, non impatienti curiositate praelicenter
 ab irrumpentibus in adyta exquiri. hoc enim esset a cogitationibus po-
 tius nostris quam a dei provida sapientia consilium in dubiis incidentibus

ραις τὰ πράγματα ἀξιοῦμεν ἀλλὰ τὴν θεόθεν ζητεῖν συμβουλὴν
(καὶ γὰρ οὕτω καὶ ἄξιον), ἀργεῖν μὲν ἀνάγκη ἐκ παλαιοῦ τὰ ση-
μεῖα, τῆς εὐσεβείας πλατυνθείσης, ἔχειν δὲ τὰς γραφὰς τῶν πα-
τέρων, ἐξ ὧν καὶ χειραγωγουμένους τὰ κατ' ἀρέσκειαν τοῦ θείου
P 24 τελεῖν· τοῦ γὰρ πλουσίου ζητοῦντος ἐξαναστῆναί τινα καὶ διδά- 5
ξαι τοὺς ἀδελφούς, ἔχειν ἐκείνους Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας
λελέχθαι, ὡς αὐτῶν ἱκανῶν ὄντων πείθειν τε καὶ διδάσκειν.
οὕτω μὲν οὖν ἐκκρουσθέντων τῆς ἐγχειρίσεως τῶν Ἀρσενιατῶν,
B ὁ βασιλεὺς μᾶλλον τῷ μέρει τοῦ Ἰωσήφ ὡς εὐθυτέρῳ προσκείμε-
νος οὐδὲ τοὺς Ἀρσενιάτας καθάπαξ ἀπεδοκίμαζε· τὸ γὰρ περὶ 10
ἐκείνους πλῆθος παρεῖχε καὶ σφῶν ἐπὶ μᾶλλον φροντίζειν.

14. Τῷ τοι καὶ τὴν μέσσην ἐγνωκὼς βαδίζειν, ὡς μήτ' ἀ-
νιῶν τούτους, καὶ ἐκείνους δέχεσθαι τῷ τὰ ζητούμενα παρ' ἐκείνων
συγχωρεῖν γίνεσθαι (τὰ δ' ἦσαν πάντως ἢ τῆς ἐκκλησίας ὡς εἰ-
πεῖν μεταποίησις), ἐκλέγεται μὲν εἰς πατριάρχην τὸν ἐκ Κύπρου 15
Γεώργιον, ἄνδρα λόγοις ἐντραφέντα καὶ σφραγίδα τοῦ πατριάρ-
χου Ἰωσήφ φέροντα, τὸ τοῦ πρωτοαποστολαρίου εἰς ἀνακτόρων
P 25 ἐπιφερόμενον σέμνωμα, καὶ τούτῳ δὲ δύξας Ἰωσηφίτας μὲν ἐκ

petere. dudum esse cum videmus cessasse divinum numen a crebra edi-
tione mirabilium signorum; audivimusque a doctoribus sacris causas plane
idoneas cur expediat talia promiscue non ostendi, vera iam religione per
orbem late diffusa satisque stabilita, cui spargendae ac fundandae talia
olim, quando id conveniebat, fuisse constat utiliter adhibita. sufficiat no-
bis habere scripturas patrum, quibus manuduci ad mores probos et ad
intelligendum quid deo cordi sit a nobis fieri satis erudiri possumus. nam
et diviti scimus illi apud evangelium poscenti ut mortuus aliquis ad vivos
rediens fratres suos admonitum mitteretur, divinitus responsum habere
illos Mosem et prophetas, a quibus admoneri docerique sufficienter vale-
rent. in hunc modum repressis ab incepto audaci Arsenianis, cautior
Andronicus in posterum ut in iustiore suaеque securitati accommodatio-
nem studiosius propendit Iosephitarum sectam, sic tamen ut Arsenianam
haud prorsus reprobare videretur, quippe quam numero praevalidam haud
quaquam contemnendam in seque temere irritandam merito duceret, acri
semper et anxia in eam solitudine intentus.

14. Mediam itaque inter utriusque offensionem factionis ingredi viam
constituit, ita ut neque Arsenianos contristaret et Iosephitas tamen am-
plexeretur, quae hi cuperent permittens fieri. cupiebant vero illi nihil
minus quam totius, ut verbo dixerim, transformationem ecclesiae. eligit
igitur in patriarcham oriundum e Cypro Georgium, virum doctrinis innu-
tritum, quem commendaret Iosephitis a Iosepho patriarcha benedictio ac-
cepta. quippe illum ad functionem primarii ecclesiasticis palatinae concio-
nis, consueta sacris ritibus tali occasione bene precandi formula palam a
se delegatum, certo caractere suae approbationis ac favoris Iosephus,
dum viveret, insigniverat; unde hoc promovendo non dubiam inire se a
Iosephi sectariis gratiam sentiebat imperator. qui tamen idem eo deme-

τῆς σφραγίδος ὑποποιούμενος, Ἀρσενιάτας δὲ τῷ μὴ κατὰ τὰ διατεταγμένα τῷ Ἰωσήφ ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ συγχωρεῖν γίνεσθαι καὶ λίαν ἔξενμενίζειν εἰς εἰρήνην ἐλπίζων, ὀρχιερεῖς μὲν ἐκείνους καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐπὶ τῷ πατριαρχεύσοντι ψῆφον μὴδ' ἔκταρ εἰς 5 νοῖν βύλλων, ἀψηφίστως δὲ πάλιν ἀνάγειν μὴ εὐπρεπὲς δοκιμάζων καὶ εὐσχημον. μᾶλλον μὲν οὖν τῇ πρῶξει καὶ εἰς καιρὸν προσιτησόμενον, τινὰς τῶν δοκούντων ἐκλεξάμενος, καὶ τούτους καθ' ἕνα, ἅμα μὲν αὐτοῖς τὴν βουλὴν ἐκοινοῦτο, πληροφοροῦν B ὥς εἶχε καὶ τὸ σφίσιν ἰσαυθις ἀκίνδυνον, ἅμα δὲ καὶ ὥς ψῆφον 10 τὴν ἀπ' ἐκείνων ἐκχώρησιν ἐλογίζετο. ἐφ' οἷς καὶ τὴν τοῦ ἀπὸ Σάρδεων Ἀθανασίου εἴτ' οὖν Ἀνδρονίκου γνώμην δεξάμενος, ὅν δὴ καὶ εἰς πατέρα ἔταπτε γράφων ὁ βασιλεὺς, κἀντεῦθεν τὸ τῆς ἀπεντεύξεως τῆς πατριαρχείας ἐκείνου τὰ πολλὰ τεχνιτεύοντος ἐπὶ τούτοις ὠμάλιζεν, ὥς καὶ αὐτὸν δὴ τὸν πατριάρχην ὕστερον κα-

4. πατριαρχεύσαντι P.

rerī Arsenianos se putabat et proniores ad assensum in reconciliationem sperabat reddere, quod componi res ecclesiasticas iuxta Iosephi decreta non sineret. porro a sic decreta sibi Cyprii electione liberis antistitum committenda suffragiis longissime Andronicus abfuit, ac ne prima quidem deliberatione tenus eiusmodi quippe nimium anceps et exitu dubium consilium admisit. aliunde tamen secum reputans evectionem privati hominis in patriarchalem thronum, citra qualiacumque ius ad talem electionem habentium suffragia tentatam, omni carituram apud populum ratae auctoritatis specie, ut rei vitium, quam quomodocumque coeptam usu tandem ac tempore convalituram confideret, quantum ad impune inchoandum necesse videretur, occultaret in principiis, quosdam ex electoribus, faciliores videlicet et flexibilioris ad nutum indolis ex caetera vitae consuetudine speratos fore, singillatim evocatos edocuit quid pararet, omni asseveratione confirmans nihil ipsis damni proprii ex hac, publicis alioqui rationibus necessaria, Georgii promotione metuendum. petere idcirco magnopere, sibi ut ad illam commodare ne gravarentur, si minus disertum assensum, saltem tacitam conniventiam: ultra enim hanc, et usum in praesens et apud se meritum pleni suffragii habituram, aliud se modo non quaerere. viderent quantulo esset contentus; nec dubitarent nullo suo labore, nulla invidia, immortaliter sibi obstringere principem. hac arte cum alios ex antistitibus, ne sibi obstarent, adstrinxit, tum in primis ex Sardensi olim Andronico nunc taedio suo magno adhuc monachum Athanasium, quem non intactum cupiditate patriarchatus, quo se in praesens exclusum throno alterius in eum evectione levius ferret, praeoccupavit astutus princeps gratissimo ipsi deferendo, scriptis etiam literis, titulo spiritualis patris. erat in eo cum praesens honoris fructus tum spes in posterum crescendi; quo utroque delinitus ambitiosus animus inquietudinem composuit ad tempus, et machinari nova desinens securitatem quam captabat in usum obvium praebuit Augusto; qui ut eadem ansa teneret hominem, ne is priusquam esset rebus commodum fueo animadverso resiliiret, gnaviter in simulatione studendi Andronico perstitit, adiuvante ipso pro se quoque, postquam est patriarcha creatus, Cyprio, dum se

- C θυποκλίνειν εἰς εὐλογίαν τὴν παρ' ἐκείνου, οὐ χρεῖα μᾶλλον ἢ κολακεία καὶ ὑποποιήσῃ σφοδρᾷ καὶ ἀφύκτῳ, τὸ ἱκανὸν ἔχειν καὶ βέβαιον ἐπὶ ταῖς ψήφοις ἐπίστευεν. ἐπεὶ δ' ἔδει καὶ τελεῖσθαι τὰ μεῖζω ὥς εἰθιστο, οἱ δ' ἀρχιερεῖς ὠβελίζοντο (καὶ πῶς γὰρ οὐ; ὅπου γε καὶ εἰς ψήφους μόνας οὐκ ἤξιοῦντο), τῶν τινὲ ἐπι-5 σκόπων Κοζύλης, πεμφθέντι κατὰ χρεῖαν πρεσβείας ἐκ δυτικῶν, καὶ ἀχράντῳ δόξαντι ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι πάλαι ὥς ξένῳ μᾶλα τῶν
- D ἡμετέρων, γλυκὺς ἀγκῶν ὃ δὴ λέγεται (τινὲς γάρ, ὥς ἐλέγετο, ἦσαν οἱ καὶ τοῦτον ἐς ἅπαν εἰδότες, τῷ μεγάλῳ κυρίῳ Φιλίππῳ, περὶ οὗ καὶ φθάσαντες ἱστορήκαμεν, καὶ ζῶντι ἱερατικῶς ἐκδου-10 λεύοντα, καὶ σφαγέντος, ἐπὶ χρυσέου πίνακος προκειμένης τῆς κεφαλῆς, οὕτω δόξαν τῇ συζύγῳ Φραντζαίνῃ, τὰ τῶν ἐπιτελευ-τίων ὕμνων εἰς μνήμην ἐπιτελοῦντα), τὰ τῆς τελετῆς τοῦ πα-τριαρχεύσαντος ἐγχειρίζουσιν· ὅς δὴ καὶ τοῦ αὐτοῦ Κρονίου μη-νὺς παραλαβὼν ἐκεῖνον εἰσάγει τὴν τοῦ Προδρόμου τῆς πέτρας 15
- E μονὴν σὺν ὀλίγοις τισί, καὶ ναὸν εὐρόντες ἐπ' ἀμπελῶνος, ἀργὸν ὥς ἐδόκει καθεῖνον ὄντα, ἐκεῖσε τὰ εἰκότα τελέσας μοναχὸν μὲν ἐκ λαϊκῶν ἀποδείκνυσσι, διάκονον δ' ἐξ ἀναγνώστου χειροτονεῖ. τῆς δ' αὐτῆς ἡμέρας καὶ πατριάρχην ὃ βασιλεὺς ἐκεῖνον προβάλλ-

inclinare sustinuit usque ad eulogiam ab eo accipiendam, non usu alio quam adulandi, et tanto strictioribus fictae honorificentiae vinculis gloriosum monachum causae ac partibus alligandi. inde porro abunde se faventium suffragiorum ad tuto peragendam Cyprii promotionem habere ratus Andronicus, ubi progredi ad maiora ipsamque ordinationem adoriri tempestivum est visum, nullius Orientalium antistitem ad tale ministerium operam probavit (nec erat sane consequens ad eius illos ab Augusto consecrationem adhiberi, quorum ne suffragia quidem ad electionem dignatus fuerat requirere) sed functionem illam detulit episcopo Cozyles ex Occiduis tractibus legationis causa nuper appulso, et quod peregre vixisset in summa disiunctione a rebus nostris, nulla contaminato contagione piaculorum, quae ex actis antehac Constantinopoli plerique illic degentium aut contraxerant aut contraxisse putabantur. erat is homo praeterea gratificari quidvis poscentibus facilis, et iuxta tritum adagium, dulcis cubitus, quem videlicet ad quidquid ex usu foret placide sequacem flecteres. nonnullis enim, quibus fuerat anterior eius vita plane perspecta, notum erat magno eum domino Philippo, de quo alias narravimus, et viventi operam sacerdotalem grate atque obnoxie navasse, et ad eius occisi propositum in aureo disco caput, quod sic eius coniugi Phrantzaenae visum esset, sacra funebria, pronuntiandis hymnis, quibus mortuorum memoriam prosequi fas est, rite peregissee. hic igitur commissam sibi designati patriarchae ordinationem auspicaturus, mense Martio susceptum eum introducit cum paucis in monasterium a prodromo et petra nominatum, ubi templo in vinea reperto, in quo et ipso apparebat rem divinam ex longo fieri desiisse, in eo consuetis ceremoniis monachum ex laico instituit Cyprium, moxque diaconum e lectore ordinat. eadem porro die eundem imperator declarat patriarcham. hinc iam patriarcha, qui multorum sua-

λεται. ἔντεϋθεν ἐκεῖνος ἐκκεχωρημένον ἔχων διὰ προτροπῶν ἐνεργεῖν τὰ οἱ προσήκοντα, τὸν τοῦ Ἀκακίου, ἀνδρὸς εὐλαβοῦς καὶ τὰ πολλὰ συντηρημένου καὶ ἐπὶ τοῖς χθρὲς πραχθεῖσι δόξαντος ἡμφιγνωμονεῖν, μαθητὴν Γερμανόν, εὐλαβῇ γε καὶ κεῖνον ἐς ἅπαν P 26
 5 καὶ τὸ ἦθος ἀπλοῖκόν ὥς καὶ ἐν πνευματικοῖς ταχθέντα τῷ πατριαρχεύσαντι, ἅμα μὲν σὺν τῷ Κοζύλης πρόεδρον Ἡρακλείας τῆς κατὰ Θράκην καὶ χειροτονητὴν ἑαυτοῦ ψηφίζονται, ἅμα δὲ τῷ ἐπισκόπῳ προτρέπεται, οὕτω τοῦ καιροῦ σχεδιάζοντος, εἰς μητροπολίτην χειροτονεῖν· καὶ ὁ τῆς παλαιᾶς Εἰρήνης θεῖος ναός, B
 10 πολλὰ καταπλυνθείσης πρότερον τῆς ἱερᾶς καὶ μυστικῆς τραπέζης καὶ τισιν ἁγιασθείσης εὐχαῖς, τὴν ἐκείνου εἶδε χειροτονίαν. αὐτὸς δ' αὖθις καὶ κεῖνος πρῶτον μὲν ἱερέα, εἶτα δὲ καὶ τῇ λαμπρᾷ ἑορτῇ τῶν βαῦτων ἀρχιερέα τὸν πατριάρχην χειροτονοῦσιν. οὐ χεῖρον δὲ μικρὰ καὶ περὶ τῆς χειροτονίας διαλαβεῖν.
 15 15. Ἡγνιστο μὲν εὐχαῖς τε καὶ ἁγιάσμασιν ἡ τῆς μεγλ- A
 σης ἐκκλησίας ἱερὰ τράπεζα, συνήγοντο δὲ περὶ τὸν χειροτονη-
 θησόμενον οἱ δὲ καὶ τῶν σχιζομένων συγκατεκλίνοντο, ἄνδρες
 πρὸς μὲν τὰ τελούμενα ἁμαρτίας, δόξαντες δὲ τῷ ζήλῳ προστε- P 27
 τηκέναι. μαρτύριον δὲ τὸ μηδ' εἰδέναι μηδ' ὅλως μὴ ὅτι γε χει-

sionibus inductus certum ac plane constitutum haberet non alium adhibere ad sui consecrationem quam eum de quo inter omnes constaret longe alienum esse ab omni specie piaculi, quale plerique antistitem contraxisse mutuis flagrantium factionum insimulationibus culpabantur, discipulum Germanum, filium Acacii viri pii et valde circumscripti, qui se in palam nuper actis quasi neutrum habuerat, assensum in partem utramvis sustinens et utrique, quantum dumtaxat satis erat ad securitatem, favens, hunc quoque ipsum multa religionis existimatione commendatum, praeterea ita moribus simplicem ut eum ille qui patriarchatum nuper gesserat spiritualibus accensuisset, hunc, inquam, quasi de quo nulla esse posset cuiusquam plausibilis exceptio, in sui ordinatorem praeparavit, eligens eum, suffragante in id pariter Cozyleno, in praesulem Heracleae Thraciae. post quod episcopo mandavit ut eum confestim (res enim moras non ferebat) in eam sedem rite metropolitam ordinaret. isti functioni delectum est antiquae Irenes divinum templum, cuius sacra et mystica mensa multis prius purgationibus expiata et certis sanctificata precibus Germani novi Heracleensis inaugurationem vidit. hic porro vicissim promotorem suum Cyprium primum quidem sacerdotio initiavit, deinde in celebri palmarum festo, cooperante antistite Cozyles, patriarcham ordinavit. de qua ordinatione non erit abs re quaedam hic distinctius referre.

15. Lustrata primum est precibus et piacularibus ritibus maximi templi sacra mensa. congregati deinde sunt circa designatum pontificem schismaticorum sodales, viri sacrorum rituum rudes, qui sibi vice omnis caeremoniarum peritiae sufficere putarent, quo uri ac quasi tabescere videbantur, zelum. documento fuit, quod consecrationis pontificalis, quam

ροτονίας τάξιν, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴν τὴν τοῦ βήματος, ὡς καὶ κιν-
 δυνεύειν διὰ ταῦτα παροραθῆναι τὴν ἐκείνων ἀκριβῆ παρατήρη-
 σιν. ἐκείνοις γὰρ ἦν ὁ σκοπὸς ἀπερεῖν κληρικοῖς μὴ παρεῖναι
 μηδ' ὄψιν προσβάλλειν τοῖς τελουμένοις, καὶ ὅστις καὶ εἴη· ἡ
 δ' ἀνάγκη τῶν πραττομένων, ὡς εὐοδοῖντο τὰ τῆς τελετῆς ἄμη- 5
 γέπη, ἕνα τῶν τοῦ κλήρου προσληφθῆναι, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀδύ-
 B τοῖς τὸ μέγιστον, τὸν ἐκκλησιαρχὸν ἔπειθεν, ἐφ' ᾧ ξυνεπιλαμ-
 βάνειν σφίσι καὶ πρῶτοντα καὶ διδάσκοντα. καὶ οὕτω μὲν ἐκεί-
 νοις ἀποχρῆν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐδόκει, εἰ παραβάντες τὸ μέρος
 τὸ καθόλου διαφυλάττειντο. οἱ δὲ τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησίας 10
 μὲν τὸ παρῶπαν ἐξεκλείοντο, ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ μέγας λογοθέ-
 τής, μηδενὸς κωλύοντος, ἀλλ' αὐτός γε κρῖνων τὴν ἀπουσίαν
 ἑαυτοῦ ἄξιαν τοῖς τελουμένοις, μακρόθεν ἐπεζυγμένης τῆς πύ-
 λης ἱστάμενος μύλις ἑώρα καὶ τῷ ὑπεσταλμένῳ τοῦ ἡθους τὸ
 C ἀνάξιον παρεδείκνυ· ἄνω δὲ πού τῶν κατηγουμενέων παραβυό- 15
 μενοι ὀπιτήμας εἶχον τοῦ μὴ παρακύψαι μηδ' ἰδεῖν τὰ πραττό-
 μενα, ὡς ἐντεῦθεν κωλυθησομένου δῆθεν τοῦ μὴ δυναμένου ὑπέ-

celebraturi convenerant, ordinem ignorabant funditus. sed ne sacri qui-
 dem altaris ac divini sacrificii functio quo pacto exerceretur, tenebant;
 ut propterea periculum esset ne despiceretur et ut praepostere sedula lu-
 dibrio esset illa exquisita observatio, quippe cuius accuratissima diligen-
 tia ne id quidem teneret, sine quo irrita iure censeretur posset, quam mo-
 liebantur, ordinatio. illorum autem obnixum studium ad eum scopum ten-
 debat, ut clerici arcerentur a sacra illa ceremonia, ac ne quivis illorum,
 quantaecumque alioqui dignitatis, vel visu procul usurpare quidquam ea
 occasione gerendorum posset. coëgit tamen eos mera necessitas defun-
 gendi utcunque ministerii adhibere unum saltem aliquem e clero gnarum
 ordinis sacrorum, cuius ductu admonituque regerentur, praesertim in ea
 parte quae praecipua primariaque, sed eadem arcanis et perplexe multi-
 plicibus constans ritibus intra ipsa penitus agitur adyta. adsciverunt igi-
 tur ecclesiarchum, qui partim ipse faceret partim ipsis suggereret quae
 quove pacto fas erat tali occasione fieri. ac sic in praesens sibi satis
 cautum putaverunt, ut omissa licet parte consuetarum circumstantiarum
 negotium tamen ipsum subsisteret, quantum ad ratam auctoritatem esset
 satis. omnes ergo, praeter unum, clerici prorsus exclusi templo sunt,
 dum in eo patriarcha consecratur, quando et modestiam ostentare mi-
 ram logotheta ipse magnus affectavit, dum nemine licet aedis sacrae in-
 gressum prohibente, ultro velut se indignum admissione in sacri conscien-
 tiam reputans extra procul stetit, ex adverso templi ostii foribus obdu-
 ctis clausi, demissis etiam in terram oculis et humili habitu quasi prae se
 ferens agnoscere se iure arceri quippe indignum ac profanum, et iustam
 animadversionem boni consulere. ne qui autem in superioribus vestibuli
 odeis, quae Catechumenea vocabantur, forte delitescerent furtivis illinc
 delibarent obtutum coniectibus quae tunc in templo gerebantur, aderant
 qui hoc vetarent speculatores ibi locati, neminem per crates aut fenestras

χεσθαι τῷ ἀξίῳ τῆς τῶν συμπαρόντων ἀναξιότητος χάριν δι' ἀ-
 γαστότητα πνεύματος. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ τῆς τελετῆς διήνυστο, καὶ
 τρισὶ προηγιασμένοις ἄρτοις, ὡς ταῖς τρισὶν ἡμέραις τῆς μεγά-
 λης ἐβδομάδος ἀρκέσουσι, τὸ τῆς ἐκκλησίας πυξίον ἐνικανούτο,
 5 ὁ πατριάρχης πρὸς βασιλεία αὐτόθεν ἀπήντα ἐκτελέσων μετ' ἐκεί-
 νου τὴν ἑορτὴν κατὰ τὸ σύνθησις, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ τῶν ἱερῶν D
 συνάξεων ἐξεκλείοντο, παρ' οὐδέν θεμένων τὰς τοῦ Ἰωσήφ προσ-
 τιμῆς. ἐπέφωσκεν ἡ δευτέρα, καὶ τοῖς μὲν τοῦ πατριάρχου
 ὁ ναὸς ἀνεῖτο, τοῖς δὲ γε κληρικοῖς ἄβατον τὸ τέμενος ἦν. ἐπέ-
 10 στη ἡ τρίτη, καὶ τὰ αὐτὰ διεπράττετο. ὡς δ' ἡ τετάρτη παρῆν
 καὶ ἡδὴ συγχωρεῖν ἔμελλον σφίσιν, ἐπεὶ οὐκ ἦν συμφωνεῖν ἐκεί-
 νους ἐπὶ τοῖς δόξασιν ἀλλ' ἁμφεγνωμόνουν ἐπὶ πολὺ, ὡς καὶ
 παρελθεῖν τὴν τῆς προηγιασμένης τελετῆς ὥραν, μόλις στήσαν-
 15 τες ἐφ' ἐκάτερα ὄχλον ἄλλως καὶ πληθὺς δοκοῦν ἐν ζηλωταῖς E
 ὑφ' ἑαυτοῖς, μέσον ἐκείνων παρὰ θάτερα τῶν ὡραίων πυλώνων
 παρείχον τοὺς τῆς ἐκκλησίας διερχομένους προσπίπτειν καὶ συγ-
 γνώμην αἰτεῖν καὶ οὕτως ἀξιόους νομίζεσθαι τῆς συνεκκλησιάζσεως.

13. τὴν deerat.

demittere oculos in ecclesiam sinentes; ut quos videlicet in officio spon-
 taneae a sacris, quibus erant indigni, absentiae non contineret suae ipso-
 rum modesta reputatio labis et verecundia poenitentes decens, eos denun-
 tiatio custodum, et nisi audirent, vis utique addenda prohiberet a teme-
 randis procaci aspectu sacris; in quorum usurpationem irrumpere haud
 par fasve esset noxae inextinguibilis sibi conscios, praesertim exemplo admo-
 nitos aliorum paris affinium piaculi, quos viderent aequo animo ferre sui
 ab iis exclusionem. ubi vero peractum mysterium est et sacra pyxis ec-
 clesiae tribus est praeconsecratis instructa panibus, quot ad tres hebdo-
 madae maioris dies, quibus nonnisi ex praesantificatis sacra fieri fas est,
 erant ex recepto usu necessarij, patriarcha quidem ad imperatorem recta
 inde se contulit, celebraturus cum eo de more festum. at clerici nihilo-
 minus sacris synaxibus excluderentur a nihili ducentibus sanctiones Iosephi
 patriarchae nuperi, utcunque et ipsas poenarum ecclesiasticarum iniun-
 ctione firmatas. illuxit secunda hebdomadae dies, qua item familiaribus
 novi patriarchae permissus ingressus in templum est, clericis vero prohi-
 bitus. supervenit et tertia, qua et ipsa similiter est actum. ut vero
 quarta dies adfuit, qua decrevisse videbantur remittere iam clericis in-
 terdicti poenam nec eos de caetero sacris arcere: verum ad hoc prius ab
 ipsis exigebant certum assensum ad quaedam ipsis placita, quem cum
 plerique clericorum non statim expedirent, sed deliberabundi verentesque
 consultarent, quidam etiam clare abnuerent, in his altercationibus hora
 legitima sacri ex praesantificatis tali die celebrari soliti praeteriit. sero
 tandem, re in conventionem adducta qualemcumque, dispositis magno nu-
 mero in duplicem seriem altrinsecus a dextris et sinistris portae speciosae
 iis e populo sibi obnoxio, qui zelo maiori sensa decretaque ipsorum am-
 plecti putabantur, patefactis foribus prae buerunt aditum extra stantibus,
 cum eo ut in limine procidentes veniam poscerent, sicque digni deinceps

ἅμα γοῦν τὰ τῶν ἐσπερίων ὕμνων ὑπὸ σκότῳ τελέσαντες, παρι-
 δόντες τὴν λειτουργίαν, οὐκ οἶδα διὰ τὸν καιρὸν μὴ ἐκχωροῦντα
 P 28 ἢ μᾶλλον διὰ τὸ μὴ δικαιοῦν ἔτι ἁγιασθῆναι τοὺς συγχωρηθέντας
 τῷ ἱερῷ κλάσματι, ὡς ἡ ὑστεραία ἔδειξεν, ἐπ' οἴκου ἀπελύετο
 ἕκαστος. ὡς δὲ τῆς ἱερᾶς καὶ μεγάλης πέμπτης ἐτελεῖτο ἡ λει-
 τουργία καὶ αὐτοὶ συμπαρήσαν, ἐκεῖνοι θέλοντες σφίσι παραλο-
 γίσασθαι τὸν ἁγιασμόν, πέμψαντες κρυφηδὸν ἐξ ἀγορᾶς λαμβά-
 νουσιν ἄρτον, καὶ κλάσαντες εἰς λεπτὰ μηδὲν εἰδόσι μετεδίδουν
 ὡς ἱεροῦ ἄρτου κλασμάτων, ὃ δὴ καὶ γνωσθὲν ὕστερον οὐκ εἶχον
 B ὃ τι ἐξ ὑπερτέρας ἀνίας καὶ γένοιτο. ὅμως δὲ πρὸς τὰ ἑσαῦθις 1
 ἐλπίζόμενα οἰστὸν καὶ κεῖνο ἐδόκει, καὶ φέροντες τὰ τῶν κακῶν
 προσεδόκων μεῖζω, οὐτόσον τοῖς παροῦσι διὰ τὴν πεῖραν ὅσον
 τοῖς προσδοκωμένοις διὰ τὴν ἐλπίδα ἐξανιώνενοι. τὸ γὰρ παρὸν
 λυπηρόν, ἐπιστὰν ἀνθρώποις φύσιν ἔχουσι φέρειν καὶ τὰ ἀνύποι-
 στα, λυπεῖ μὲν ὡς εἰκὸς καὶ ἀνιᾶ τὸν πειρασθέντα τῶν δυσχε- 15
 ρῶν, τῇ δὲ παρὰ τῶν πολλῶν παραμυθία ἐκλύεσθαι πέφυκεν.
 ἐλπίζόμενον δὲ δυσδιάθετον τὴν φροντίδα τῷ πεισομένῳ παρέχει.

10. ἀνοίας P.

admissione in synaxes indicarentur. dum haec fierent, hymni vespertini decantabantur, quibus absolutis, nocturnis iam tenebris, dimissa ecclesia est, sacra liturgia, quae iuxta receptum ritum ea die fieri debuerat, praeterita, haud scio an quod eius hora, ut dixi, esset elapsa, an potius, quod qui modo in templum introduci coeperant, nondum satis purgati antiquis piaculis viderentur, ut sacro fragmento impertirentur; quam ultimam suspicionem veriore adstruit id quod postridie actum est. igitur tunc quidem omnes in hunc modum ad sua quisque recesserunt. cum vero luce postera solemne sacrum feriae quintae hebdomadae maioris celebraretur, praesentibus iam cunctis, quippe sine discrimine admissis universis, qui rei praeerant, frustrari communione reconciliatos pridie sine ipsorum sensu, quod ita decreverant, studentes, panem e foro clam allatum et sectum in frustula iis ignaris tamquam sacri panis particulas distribuerunt. quod cum illi deinde rescivissent, immane quantum indignati efferatique sunt. verum ita in ruinam res ipsorum incumbabant, ut reputantibus quid verisimiliter in posterum timerent, tolerabilia existimari praesentia utcumque acerbissima par esset. ferebant igitur ut poterant, et durabant se ad patientiam graviorum, acrius inquietati formidine impendentium incommodorum quam sensu iam appulsorum. nam malum praesenti vi pungens homines natura expositos incursum longe magis atrocium malorum contristat quidem et cruciat pro conditione mortalitatis ei subiectum caput, non tamen sine levamento consolationis eius quae ex consortio multorum paria tolerantium offerri miseris solet: quae autem imminere in posterum calamitas creditur, acriori fere cura et nullius temperato admistione solatii dolore aestuantes angit animos et aerumnosius sauciat. quare istos his quae nunc patiebantur utcumque tolerandis pa-

ταῦτ' ἄρα κακίοις τὸ παρὸν τῶν κακῶν ὡς ἐνῆν φέρουσι δεινὴν C
ἐλπίδα τὸ ἐπελευσόμενον ἦγε, καὶ οἷστον ἐδόκει τὸ ἐπιστὰν πρὸς
τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος λυπηροῦ.

Ἦν ταῦτα, καὶ ἡ κυρία ἐπέστη τῶν ἑορτῶν, καθ' ἣν ἔδει
καὶ συνδεῖσθαι τοὺς τῆς ἐκκλησίας, Χριστιανούς γε ὄντας, ἀγά-
πης φιλήματι. καὶ δὴ προσεκαλοῦντο μὲν ἀρχιερεῖς προσεκα-
λοῦντο δὲ κληρικοί, καὶ τῆς ἐπὶ τῇ πρώτῃ καὶ κυρίᾳ δευτέρας
συναχθέντες ἅμα φιλήμασιν ἀγίοις, ὡς ἢ τε ἡμέρα παρήνει
καὶ τὸ χρεὼν ἤπειγε, τὴν πρὸς ἀλλήλους συνίστιον ἀγάπην.
10(16) Ἦν δὲ ἄρα γέλως καὶ εἰρωνεία τὸ τότε πραχθέν, ὃ δὲ P 29
καὶ ἀστὴρ ὃν Κρόνον οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ λέγουσι παρεδείκνυ,
ἵνα μὴ λέγω καὶ τὸ καθ' ὅπνους δόξαν τινὲ τῶν ἀρχιερέων, ὡς
ἅμα καθεζομένων ἀπάντων ἐν συνόδῳ μείζονι συντετριφθαι μὲν
ἐξαίφνης τὸν μακρὸν θρόνον ἐκείνον, ἅμα δὲ πάντας κατὰ γῆς
15 ἀσχημόνως ἐρριφθαι, καὶ οὕτω κεῖσθαι ἔλκοντας τὸν ἀπὸ πολ-
λῶν ἔλεον. ἀλλ' οἷον τὸ τοῦ ἀστέρος. μεσούσης γὰρ ἡμέρας,
τοῦ ἡλίου λάμποντος, μηνὸς Βοηδρομιῶνος ἱσταμένου, ὅτε τὴν B
ἑσπέρην τροπὴν παρελαύνων ἥλιος καθαρώτερος ἢ πρότερον δει-
κνυται τῶν χειμερινῶν νεφῶν διαλυομένων, κατ' οὐρανὸν μέσον
20 ἐπέφωσκε στίλβων, εἰ καὶ μὴ στίλβειν οἱ πλανῆται διὰ τὸ ἐγγυὲς
ᾧ καὶ λέγονται. ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος, τοῦτο μὲν τῆς κατ' αὐτὸν

10. ἄρα] ἅμα P.

15. τὸν] τῶν P.

res, exanimabat atrox expectatio sequentium, et minas futurae miseriae
saeviores ad se excrucandos experiebantur illo ipso quo tum maxime ve-
rabantur infortunio.

Inter haec evolutis sanctioris hebdomadae feriis princeps sole-
mnitatum dominica resurrectionis illuxit, qua ex more oportebat
Christianos omnes, nedum ecclesiae ministros pacis invicem et cari-
tatis osculo mutuam profiteri germanitatem. convocantur ergo anti-
stites, convocantur et clerici; omnesque secunda post primum Pa-
schae festum die sanctis inter se osculis, prout tempus et officium po-
scebat, suum pro se quisque in caeteros fraternum amorem declarabant.
(16) sed quae tunc fiebant, nihil nisi mimus videlicet erant et quasi
e scena ostentata ridicula fictio; id quod indicare visa est apparitio prae-
ter solitum diurna stellae, quam periti rerum talium sidus Saturni fuisse
contendunt, ut interim omittam visum cuidam tunc episcopo per somnium
oblatus huiusmodi: videbatur ipsi, considentibus cunctis in maiori synodo,
repente longum illum subselliorum ordinem inopinatissime confringi, cor-
ruereque indecenter universos et sic humi iacere, vertentes in sese mi-
serationem multorum spectantium. sed de stellae phaenomeno distinctius
referamus. media igitur die, lucente sole, sub initium Aprilis, quando
vernum cardinem iniens sol purior quam prius cernitur discussis nebulis
ac nobilibus hibernis, astrum Saturni clare coelo medio emicuit scintillans,
scintillans, inquam: etsi enim non me fugit de planetis negari scintillare

Georgius Pachymeres II.

σφαίρας ὑψώματι τοῦτο δὲ καὶ τῷ τὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας δεχομένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ κατ' αὐτὰς ἀρρωστεῖν περιχύματι, εἴ-
 C περ καὶ ἔξ ἀτονίας τὸ στίλβειν, καθ' ὅσον ἦν ἔστιλβεν. οἱ μὲν
 οὖν ἐν ἀγαθοῖς ἔταττον τὸ σημεῖον· περιλάμψαι γὰρ σφίσι τὸ
 τῶν ἀγαθῶν φῶς μέλλειν καὶ πᾶν σκοτῶδες καὶ ἀμαυρὸν ἀπέλα- 5
 θῆναι τῇ τοῦ πατριαρχεύσαντος παρουσίᾳ. λόγοιοι δὲ ἀνδρῶν
 μεγίστων ἀφανισμόν καὶ τῆς κατὰ σφᾶς τιμῆς φθορὰν ἐνενόουν,
 κρείττω μαντευόμενοι· τὸ γὰρ ἀστέρος ὑψωμα τῷ μεγαλείῳ τῶν
 ἀνδρῶν παραβάλλοντες τὸ κρονικὸν καὶ ψυχρὸν αὐτοῖς ἐνετίθουν,
 ὡς πηχθησομένοις τῷ κρύει τῶν συμφορῶν, ὃ δὴ κατὰ πόδας 10
 ἠκολούθει.

P 30 17. Τῆς γὰρ δευτέρας ἐβδομάδος μετὰ τὴν ἀναστάσιμον,
 ἦν δὴ καὶ διακινήσιμον λέγουσιν, ἐκτίθεται μὲν δόγμα βασιλίων,
 κατασκευάζεται δὲ ὁ τέως μοναχὸς Ἀθανάσιος εἰς ἀρχιερεῖα Ἀν-
 δρόνικον, τάττεται δὲ καὶ γράφεται ὁ Σύρδεων καὶ εἰς πατέρα 15
 τῷ βασιλεῖ, ὡς δ' ἐγὼ τινων ἤκουσα, ἀνδρῶν μὴ οἶων τε ψεύ-
 δεσθαι, καὶ δικαίῳ Θεοῦ, οὐ παρ' ἄλλων, ἀλλ' αὐτὸς παρ'
 ἑαυτοῦ ἑαυτὸν φημιζῶν, καὶ λέγων φυλάττεσθαι γὰρ παρὰ τῆς

15. ὁ decret.

ipsos propter terrae viciniam maiorem, tamen ille tum quidem scintillabat, sive quod forte in apogeo vel abside summa suae sphaerae positus eam supra caeteros planetas omnes attigisset a globo terreno distantiam, quae ad scintillationem respectu e terra cernentium sufficeret, sive tali tempore conspectum ex accidenti scintillare contigerit, quod scilicet intuentium oculi solis prope fulgentis percursi radiis et sic coacti nictare scintillationem visae stellae tribuebant, quae ipsorum infirmitati trepidantium ex vi plena iubaris solaris verius imputaretur. utcumque sit, hoc quidem ostentum in omen aliqui trahebant prosperum, quippe qui significari augurerentur exorituram ipsis felicem lucem, tenebris cunctis et caliginosis offuscis errorum ac factionum procul abigendis fausto ac salutari regimine patriarchae, qui nunc ecclesiae gubernacula capesseret. contra sapientiores portendi eo signo maximorum virorum abolitionem in nihilum et ipsius dignitatis qua florisset hactenus ipsorum ecclesia corruptionem atque interitum ominabantur vaticinantes opinor verius, dum celsissimi planetae exaltationem summam minari verticibus eminentissimorum capitum, gelu vero tetricum Saturnii sideris sibi communiter denuntiare tristissimas hiemes calamitatum, quarum rigore glaciali mox congelascerent, interpretabantur; id quod statim est eventibus probatum.

17. Nam feria secunda hebdomadis quam diakinesimam vocant, statim sequentis post diem resurrectionis, proponitur edictum imperatoris, et qui fuerat eatenus monachus Athanasius in antistitem Andronicum transformatur, idemque non modo decernitur et scribitur episcopus Sardium, sed et in patrem ac confessionum imperatoris arbitrum legitur. quamquam audiui equidem a viris omni mendacii exceptione aut suspitione propter summam religionem remotissimis, haud hosce illi titulos ab aliis

προνοίας ἐφ' ᾧπερ ἐκδικῆσαι τὸ θεῖον τοῖς ἀνέροις ἐπεξιώντα. B
καὶ τό γ' ἐλεεινὸν καὶ ξένον, τὸ ἐπ' ἄλλοις μὲν τοὺς ἐκχωροῦντας
ἐφιέναι ταῦτα γίνεσθαι, ἐπ' ἄλλοις δ' ἐκείνον τὰς ἐκδικήσεις
ποιεῖν ἐτοιμάζεσθαι. ἐκείνοις μὲν γὰρ ἦν θελητὸν τὰ χθές καὶ
5 πρὸ τρίτης ἐπὶ τῷ πάπᾳ πραχθέντα κατὰ κανόνας τέως, ὥς κἀ-
κείνοι ἐλεγον ἀξιοῦντες, μετιέναι καὶ καθιστᾶν, ἐκείνῳ δὲ τὰ
πάλα ξυμβάντα διὰ τὰ εἰς τὸν Ἰωάννην παρηνομημένα τὸν υἱὸν
τοῦ Λάσκαρι βασιλέως, καὶ τὴν τοῦ πατριάρχου παρόρασιν Ἀρ-
σενίου διὰ τὴν ἐκείνου ζηλοῦντος παραθεώρησιν, καὶ τρίτον τὴν C
10 αὐτοῦ ὑποχώρησιν, ἐφ' οἷς δεῖν εἶναι κἀκεῖνους ξυνέπεσθαι ἀρ-
χιερεῖς γε ὄντας, καὶ τῷ πατριάρχῃ συναίρεσθαι σὺν αὐτῷ τῆς
σπουδῆς, μὴ μέντοι ἀθετεῖν ἐκείνον καὶ ἄλλον ζητεῖν, καὶ αὐτὸν
μὲν παρορᾶν ζηλοῦντα, ἀντεισάγειν δὲ τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ τὸν
Χαλαζᾶν· ἐφ' οἷς καὶ παρακεκνισμένος τοῖς μὲν καθ' αὐτὸν
15 ἐχόλα καὶ παλαιοῖς, ὅσοι δὴ καὶ περιῆσαν εἰσέτι, ὅμως δ' ἐπει-

delatos, verum usurpatos palamque iactatos ab ipso sese arroganter ostentante, dum etiam praedicabat se videlicet a providentia servatum ultorem laesi olim divini numinis per acta nefaria, quibus debitam nunc tandem sua opera rependi poenam oporteret. in quo et miserum et inopinatum erat, illos qui et ipsi tempori cesserant ac consequenter affines erant eiusdem culpae si qua erat, tam iniquo discrimine partiri sortes unius cum ipsis alioqui classis hominum, ut alios quidem ex iis poenae secum immunes esse vellent, in alios saevum hunc iratumque immitterent vindicem. nam istis quidem placebat, ea quae heri ac nudius tertius de papa constituta fuerant, uti contra canones, quemadmodum ipsi loquebantur, attentata, retractare ac reformare in statum pristinum: hic autem ardente incumbebat studio ad ea immisericorditer punienda, quae olim publice peccata criminabatur, primum quidem in exauctoratione Ioannis, filii Lasca- ris Augusti, deinde in deturbando e sede patriarchali Arsenio, quod is amotum a successione imperii legitimum heredem inique ferret, postremo in suo ipsius ad vitam monasticam e pontificali gradu descensu, ad quem se coactum fuisse, quoniam illa non probaret, querebatur. atqui utriusque temporis quaecumque demum erat invidia pariter moderatores nunc arbitrosque rerum ac quosvis alios gravabat. unde isti manifeste contra sua ipsorum in hoc exempla et praeiudicia ruebant, tam severam parari ultionem permittentes et volentes participibus paris secum criminis, se autem ipsos aequum ducentes extra omnem animadversionis aleam securos et dominantes florere. an non enim hos, si, ut videri volebant, zelo movebantur dumtaxat ob violatum agnitione primatus papae ius Byzantinae sedis, satis fuerat in hoc ipsum experrecto cooperari et obsecundare patriarchae Graecos utique ac Constantinopolitano patriarchatui subiectos antistites? quid igitur attinebat quasi ei diffisos alium quaerere, velutque illum in ordinem redigere altero suffecto? nihil quippe minus agere sunt visi, dum Cyprium quantumvis acri studio satagentem emendare nuper acta contempserunt, ac pro eo ecclesiae Chalazam imposuerunt, irritatum hominem et longa succenso mora odio flagrantem ad persequendas paene obliterati querelas temporis, et si qui supererant iam senes conscitae olim

λύνων τὴν γνώμην κοινῶς ἐπεξήκει πᾶσι. τοίνυν καὶ πρόσταγμα
 μὲν ἐκτίθεται βασιλέως, αὐτὸν μὲν εἰς πατέρα τάττον, ὡς εἴρη-
 D ται, τὰ δὲ γ' ἐκείνῳ δόξαντα βεβαιοῦν· ἀντιπροσωποῦντες δὲ
 τῷ κρατοῦντι οἱ ἀμφὶ τὸν Στρατηγόπουλον πέμπονται Μιχαήλ,
 ὃς ἑσαῦθις καὶ τῷ τοῦ πρωτοστράτορος τετίμητο ἀξιώματι· τό- 5
 πος δὲ τῆς ἐκείνων συνάξεως συμπαρόντος καὶ πατριάρχου ὁ τῆς
 Βλαχερνῶν τῆς Θεοτόκου ναός. ἦν δὲ σὺν ἄλλοις καὶ κεῖνο προσ-
 τεταγμένον, τὸν κατὰ τι τοῖς δόξουσιν ἀντιστησόμενον ὡς ἐπὶ
 καθοσιώσει κρίνεσθαι. προκαθίστηται τοίνυν ἅμα μὲν πατριάρ-
 χης, ἅμα δὲ καὶ ὁ Σάρδεων καὶ οἱ ἀμφ' ἐκεῖνον τῶν σχιζομένων 10
 παμπληθεῖς ὅσοι· οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἐτέρωθεν ἔκδικοι τῶν πρά-
 P 31 ξων προσεκάθηντο. οἱ μέντοι γε ἀρχιερεῖς μετακεκλημένοι εἰσή-
 γοντο κριθησόμενοι. καὶ πλεον οὐκ ἦν ἐκεῖσε τὸ ἀκουόμενον ὅτι
 μὴ “ἀχθήτω ὁ δεῖνα,” καὶ κατὰ πρόσωπον ἢ κατηγορία ὡς πα-
 ρηνόμησεν. ἦσαν δ' οὖν καὶ τῶν μοναχῶν, οἳ δὲ καὶ παρίστων 15
 ὡς ἐδιώχθησαν. καὶ εὐθὺς ὁ μὲν κρίνων “ἀρθήτω,” οἱ δὲ τὸ
 “ὁ ἀσεβής” ἐπέλεγον, οἱ δὲ τῶν τοῦ παλατίου χειρῶν καὶ ποδῶν
 ἡμμένοι μετ' ἀτιμίας ἐξῆγον σέροντες τὸν κατάκριτον, τῶν δὲ
 B μοναχῶν οἱ μὲν ἐδίδουν μεγαλοφώνως τῷ ἀναθέματι, οἱ δὲ καὶ

11. δὲ deerat P.

in iuventute, quam ipse vocabat, culpaе, in eandem pariter cum iuvenibus
 et recentius lapsis poenae communis, eiusque atrocis, sortem durissimam
 compingere, nudata modo, cum primum per tempus licuit, immanis propo-
 siti sententia. sed ut querelis omissis rem exponamus ipsam, proponitur,
 ut dictum est, palam edictum imperatoris, Chalazam titulo spiritualis Au-
 gusti patris honestans, ac quidquid ipse decrevisset, ratum esse iubens.
 delegatur praeterea qui personam imperatoris repraesentaret Michael Stratego-
 pulus, qui postea protostratoris dignitate ornatus est. locus autem
 conventui, cui et ipse adfuturus patriarcha esset, deiparae templum as-
 signatur in Blachernis situm. erat autem et hoc praeter caetera statu-
 tum, ut quisquis adversaretur qualicumque istius synodi decreto, reus lae-
 sae maiestatis ageretur. praesidebant porro simul quidem patriarcha, si-
 mul autem Sardensis, una cum plurimis eorum qui occasione damnationis
 et secessus Arsenii sese dudum a communione caeterorum absciderant,
 assidebant ex adverso regii ministri missi ad exequendam inexorabiliter
 quamcumque synodus decerneret reorum ob acta nuper et olim, tunc vi-
 tuperabilia visa, peragendorum vindictam. tunc qui accusabantur antisti-
 tes singillatim causam dicturi, citati nominatim introducebantur. nihilque
 ibi audiebatur aliud nisi ducatur hic aut ille. mox cuique in faciem dica
 impingebatur violatarum legum. plerique accusantium monachi erant, sum-
 mam criminis in eo ipso constituentes quod, ut querebantur, persecutio-
 nem ab his iniustam passi essent. subito iudex, torve reum intuens, tol-
 latur, aiebat. nempe impius et malo dignus, acclamabant assessores. quas
 ad voces imperatorii qui aderant satellites condemnatum vinctis manibus
 et pedibus ignominiose trahebant foras, monachis iuterim accusatoribus

προσυπτόμενοι ἰταμώτερον διέσχιζόν τε μανδύας αὐτῶν καὶ διε-
τίθεισαν τὰ δεινὰ ὡς ἀναξίως δῆθεν φορούντων. τούτων οὕτω
τελουμένων τῆς ἑβδομάδος ἐκείνης, καὶ μηδενὸς ἐκφυγεῖν δυνα-
μένου τὰς ἄρκυς τῆς τιμωρίας, ὁ μὲν πατριάρχης δυσαρειστῶν
ἦν, ὡς ἐδόκει, καὶ τὸ πλεῖστον πραττομένων διαπεφωνήκει,
ὁμῶς δ' εἶπετο καὶ τοῖς δόξασι κατετίθετο. κρύφα δὲ καὶ πονη-
ρὸν συνέδριον τὴν ἐκείνων σύνοδον καλεῖν οὐκ ἀπώκνει. τέλος,
ἐπεὶ καὶ τοὺς μὴ ἐκουσίως ἀπαντῶντας πέμποντες καὶ ἄκοντας
ὑπὸ βασιλικοῖς ὑπηρέταις ἔφερον, ζητοῦσι καὶ τὸν Κυζίκου Θεό- C
10 δωμον. ὁ δὲ τῇ τοῦ Προδρόμου μονῇ ὡς εἶχε παραδνόμενος
ἐπιρᾶτο διαφεύγειν τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν· οὐ γὰρ τὰ τῆς
καθαιρέσεως ἐκείνοις τόσον ἦν ἐπαχθῆ ὅσον τὰ τῆς ἀτιμίας ἦν
παρ' ὧνδηποτοῦν ὑφίσταντο. καὶ δὴ πέμπονσι τοὺς ἀπάξοντας.
ὁ δ' ἀντέτεινε καὶ ἀντέσπα, καὶ ὡς λεπὰς πέτρας τῆς μονῆς εἶ-
15 χετο. ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἐπισυνάπτουσι τοῖς προτέροις καὶ αὐθαίς
ἄλλους, καὶ κατηνάγκαζον τῆς μονῆς ἀποστάντα τῷ κατὰ σφῶς
ἐπιστῆναι συνεδρίῳ. ὡς δ' οὐκ ἦν ὅλως πείθεσθαι καὶ βίαν D
ἐκείνοι προσάγειν ἠβούλοντο, αὐτὸς προκαταλαβὼν εἰσέρχεται
τὰ ἄδυτα τοῦ ναοῦ, καὶ ὡς ἱερῇ ἀσυλῇ τῇ μυστικῇ τραπέλῃ

1. τε] τὰς?

6. πονηρῶν?

partim magna voce diris devoentibus damnatos, partim manus saevas non abstinentibus a pulsandis miseris et sacris eorum penulis, quas indigne gestari ab iis exprobrabant, contumeliose discerpendis. dum ea per illam hebdomadam ita gererentur, nemine retia undique tensa crudelitatis vindictae inhiantis effugere valente, haud obscuris indiciis deprehendebatur iniquo haec animo patriarcham ferre. at is, utcumque ringebatur moerore ac indignatione intimis, cernens quae fierent, sequebatur tamen praeeuntes assentiens in speciem ipsorum placitis, caeterum clam damnans et detestans immania decreta, adeo ut privatim apud fidas aures non dubitaret illorum synodum vocare conciliabulum sceleratum. denique cum eos qui se ultro non sisterent, trahere frustra repugnantes per ministros imperatorios coepissent, incessit eos cupido Theodori quoque Cyziceni coram se in reorum subselliis videndi. quare satellitibus ut eum abducerent mandarunt. porro ille non comparere certus, quam potuerat tutissime se absconderat in Prodromi monasterio, procellam sub tecto dum detonaret opperiens. causa huic et aliis declinandi vadimonii non tam erat iudicii periculum et damnationis aut de gradu deiectionis ignominia, quam metus contumeliarum intolerabilium, quibus se coram illic a vilissimis homunculis debonestandos prius expertorum acerbiter illam exemplo didicerant. igitur missi a synodo corripuerunt repertum in latebris Theodorum. at ille obliuctans resistebat, ut lepas petrae, sic monasterio inhaerens. lictores trahendo impares sociis adhibitis vim ingeminabant; quam saepius auxerunt aliis atque aliis accitis. quorum inter summa ope conantium et ad invisum tribunal raptantium infestas manus elapsus ille templi adyta subit, et inviolabili, ut putabat, sacrae mensae asylo potitus inde per ec-

- χρώμενος, ἐκεῖθεν ἀντιπέμπειν τοὺς ἀπεροῦντας μὴ ἐξελθεῖν μήτε μὴν ἀφικέσθαι, κἂν ὅτι καὶ πράττοιεν. ὥς γοῦν ἀνεσε- σόβητο μὲν ἡ θήρα τοῖς ὑπηρέταις, ὑπέστρεφον δὲ κενοὶ πρὸς τοὺς ἀποστελλαντας, τῆς ἡμέρας ἐν τούτοις τελεσθείσης, ἐπα- λαστήσαντα τὸν ὥς κριτὴν καθεζόμενον εἰπεῖν ὥς ἡ πρὸς τὸν Κυ- 5
- E** ζίκου ἀσχολία πλείστας ἐπὶ τοῖς λοιποῖς πράξεις ἤργησε, καὶ μη- δὲν προσθέντα ἀναστῆναι, κανόνα θέμενον καὶ ἐπὶ τοῖς λοιποῖς τῷ πατριαρχοῦντι, ᾧ δὴ στοιχῶν ἂν ἐκεῖνος τὰ ὅμοια καὶ τοὺς ἄλλους διάθοιτο. οὕτω μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς προτέροις καὶ τῶν λοι- πῶν ἐρήμην κατακριθέντων, τοῦτο πλεον σχόντων τὸ μὴ μετ' 10
- P 32** ἀτιμίας καθαιρεῖσθαι, πρὸς ἓν τοῦτο συμπαθῶν φανέντων τῶν καθαιρούντων, (18) μηνὸς ἐνστάντος Πυαντιῶνος, καθ' ὃν εἰς τέλος ἅπαν δένδρον καὶ πᾶν ἐκ γῆς ἀνατέλλον πεφύλλωτο, ψιάδες αἵματος οὐρανόθεν ἐφέροντο, ὅσαι μὲν εἰς γῆν ἐπιπτον, τοῖς χώμασιν ἐπειλνόμεναι μηδεμίαν παρέχουσαι τισιν αἴσθησιν, 15 ὅσαι δὲ φύλλοις ἢ πέτραις ἢ ἱματίοις κατερράδατο, ἐπιμιαίνου-
- B** σαι τὰ δεχόμενα, ἀκριβῶς παριστῶσαι τὴν φύσιν. ἐμοὶ μὲν οὖν ἀναμφιβόλως φάσκειν διὰ ταῦτα συμβῆναι κάκεῖνα, οὐ πίστις ἔνε- σтин ἀκριβής· ἱστοροῦντι δὲ λέγειν καὶ ταῦτα, κἂν ἐκείνων κἂν ἄλλων ἔνεκα γένοιτο, οὐκ ἀπῶδον, οἶμαι, δοκεῖ. ἄλλους 20

3. πείρα P.

clesiasticos ministros, quorum eo penetrandi ius est, denunciabat satelliti- bus se neutiquam, quidquid contra molirentur, inde abscessurum. quare illi, die in his frustra consumpto, coacti sub vesperam redire re infecta, ut synodo renuntiarunt quod evenerat, percussus qui ut iudex sedebat, nempe, ait, inanis circa Cyzicenum longi temporis opera otium inutiliter consumpsit, multis caeterorum absolvendis causis suffecturum. et his di- ctis surrexit, praescripta patriarchae formula quam tenere deberet in aliis pari exemplo puniendis. ita post eos, qui vexati maleque multati prae- sentes fuerant, reliqui ut contumaces in absentia damnantur, hoc uno be- nigne agere in hos visis feris illis arbitris, quod acerbitates contumelio- sissimarum incomitiationum in praesentes exercitarum remisere, loco mo- vere non comparentes citra ignominiosam ipsorum adstantium traductionem contenti. (18) Ineunte Maio mense, quo arbor omnis et quidquid e terra oritur fruticat, guttae sanguinis e coelo destillarunt. harum quotquot in terram inciderunt, aut exsuctae bibula superficie aut naturali nec plane absimili soli subrubentis colore confusae sui sensum ad oculos non per- tulere, sed inobservatae vanuerunt. quae vero foliis frondentium planta- rum, quae petris quaeque velis ac textu vestium sunt exceptae, uti disco- lore macula pingentes subiectam materiam, clare sui naturam animadver- tendam praebuere. id ostentum utrum a deo sit immissum ad eius signi- ficandam de rebus quae tunc gerebantur sententiam, haud equidem de- finire certo affirmareve ausim. quod autem historici officium exigit, non dissimulabo, visum quibusdam hoc pertinere tum ad ea quae modo retuli-

μέντοι γε ἐκείνοι ταῖς ἐκκλησίαις ἀντισηκώσαντες, κατὰ τρόπον
 τὰ τῆς ἐκκλησίας ὡς εἶχον διίθουνον, τυραννοῦντες οἷον εἰς τὰ
 πολλὰ τούτων καὶ τὴν βασιλικὴν ἡμερότητα, ἐνὸς καὶ μόνου τὰ
 πάντα καταπροϊέμενον, τῆς κοινῆς ὁμονοίας καὶ καταστάσεως, C
 5 ὡς ὑπέσχοντο. (19) ἀπῆτουν μὲν οὖν καὶ τὴν Αὐγοῦσταν P 33
 Θεοδώραν λίβελλον μὲν πίστεως, ἀποβολὴν δ' ἔγγραφον τῶν
 χθρὲς γεγονότων, ἀσφάλειαν δὲ καὶ τοῦ μή ποτε ζητῆσαι περὶ τὰν-
 δρὸς αὐτῆς ἐφ' ᾧ περ ἐν ψαλμωδίαις ταφῆσεται· καὶ τὸ ἐπὶ τού-
 τοις ἄθλον, ὡς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, φασί, βασιλικῶς σὺν τῷ
 10 τῷ μνημονεύοιτο. ἀπῆτουν δὲ καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανά-
 σιον, ὁμογνωμοσύνην μὲν ἐπὶ τοῖς καθαιρεθείσιν, ἀποβολὴν δὲ
 καὶ αὐτὸν τῶν πραχθέντων, ἐπεὶ καὶ αἰτίαις ταῖς προορηθείσαις B
 φθάσας συγκεκοινώνηκεν, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς δηλονότι τὰ ὅμοια
 κατασημασιάζετο ἐν τοῖς διπτύχοις τοῖς πατριάρχαις συμνημο-
 15 νεύοιτο. τῷ γὰρ Ἀντιοχείας Θεοδοσίῳ τῷ Πρίγκιπι λεληθὸς μὲν
 δέος ἐμπίπτει μὴ καὶ τι δρῶσιν τοῦτον τῶν ἀβουλήτων, φανε-

5. ὡς] ἤ?

mus, tum ad alia, quae pari immanitate tunc a rerum potentibus impune designabantur, acta réprobanda, quasi scilicet ille cruor vice naturalis pluviae demissus e nubibus adumbraret intrusionem violentam novorum antistitum in sedes per vim electorum. utcumque sit, isti certe, dum suo arbitratu ad ecclesiam, sicut videri volebant, componendam tam vehemente incumbabant opera, tyrannica in multis grassari licentia non immerito censebantur, abutentes mansuetudine imperatoris, qui vana spe inductus ab illis facta pacis ac concordiae plene restituendae, si agere ipsos quae vellent sineret, cuncta in eorum arbitrium proiecerat, effectum exoptatissimum et promissum publicae tranquillitatis bene quovis emendum pretio ratus, et e tali conniventia prudenter, ut ipsi videbatur, expectans. (19) sed ut ad synodi acta redeamus, in his et illud est. ab Augusta Theodora fidei libellum exegerunt, praeterea ut scripto dato se renuntiare profiteretur conventioni ecclesiarum et obedientiae papae paulo ante publice admissis, sancte denique polliceretur se numquam petituram persolvi viro suo defuncto iusta funebria decantatione psalmorum et caetero ecclesiastico ritu celebranda. harum rerum merces ostentabatur honos commemorationis nominis eius in ecclesia, inter sacra coniungendi cum nomine imperatoris ipsius filii. ab Alexandrino item patriarcha postulavit Athanasio, ut assensu comprobaret suo damnationem et deiectionem e gradu privatorum suis sedibus antistitum; insuper ut ipse quoque diserte declararet pro irritis et perperam decretis se habere, quae nuper in causa papae ac conciliationis Graecae cum Latina ecclesiarum statuta fuissent. hoc postremum ab eo petendi causa fuit, quod is propter rationes a nobis ante memoratas communicasset cum iis qui illa egerant. addebatur, hac dumtaxat conditione, si haec scripto et chirographo firmaret, ei tribuendum ut e sacris diptychis nomen eius inter caeteros patriarchas memoraretur. at Antiochenus patriarcha Theodosius Princeps, occulto tactus metu ne quid hi gravius in sese consulerent, exterius tamen prae-

ρῶς δ' ὑπερηφάνει καὶ ὑπεριώρα τῶν πραττομένων. ἀμέλει τοι
 C καὶ πέμψας, τοῦ βασιλέως μὴ εἰδότης, παρηγεῖτο κατὰ Συρίαν
 καὶ ἄλλω παρεχώρει τοῦ θρόνου· ἔτι γὰρ ἐσώζετο μὲν Τρίπολις,
 ἐσώζετο δὲ ἡ κατὰ Συρίαν Πτολομαῖς, περιῆν δὲ Βηρυτὸς καὶ
 Σιδὼν καὶ Τύρος καὶ τὰ παράλια, τῆς Ἰταλικῆς ἀρχῆς κραταίο- 5
 τέρας οὔσης τῶν Αἰθιοπῶν. οἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης δεξά-
 μينوὶ τὴν παραίτησιν, κοινῇ ψήφῳ τὸν Ἀγιοσυμεωνίτην καθι-
 D στῶσιν Ἀρσένιον, ἄνδρα τὸ σῦμπαν ἁγιοπρεπῆ καὶ σεβάσιμον,
 ὃν δὴ καὶ τέως μὲν οἱ ἐνταῦθα δεξάμενοι ἐπὶ τῶν ἱερῶν ἐκοινώ-
 νουν ἐκείνῳ τῆς μνήμης διπτύχων, ὕστερον δὲ αἰτίαν σχόντα ἐκ 10
 φήμης ἠκούσης ὡς οὕτω συμβὰν τῷ ῥηγὶ τῆς Ἀρμενίας τῆς ἐπὶ
 τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκοινώνησε στάσεως, μηδὲν ἀναμείναντες συνεξετά-
 ζειν τὸ γεγονός ἐνχερῶς ἐξαιροῦσι τοῦνομα. ἐκείνου δὲ μηδ' ἐς
 E βραχὺ περιγενομένου (ἴσως γὰρ ἂν καὶ ἀπῆντα πρὸς τὴν κατη-
 γορίαν, εἰ περιῆν) οἱ ἀρχιερεῖς ἀμφιγνωμονήσαντες, οἱ μὲν κατὰ 15
 Κιλικίαν τὸν Πομπηίουπόλεως Διονύσιον, οἱ δὲ ἀμφὶ Συρίαν
 τὸν Τύρου Κύριλλον καθιστῶσι· καὶ τοῦ Διονυσίου κραδαινομέ-
 νου φθάνει προκριθεὶς ὑπὲρ ἐκείνον ὁ Κύριλλος. τὸν γοῦν Ἀλε-
 ξανδρείας ἐνταῦθα παρόντα οὔτ' ὠδύνα τὸ μὴ τοῖς ἄλλοις συμ-
 P 34 μνημονεύεσθαι (τὰ γὰρ τοῖς πολλοῖς συμβεβηκότα τὸ καθ' αὐ- 20
 τὸν λυπηρὸν ἀπέκρυπτεν) οὔτε μὴν τὸ ἀξιοῦσθαι μετέχειν σφίσι

se ferebat haud sibi probari, sed nec ad se quidquam arbitrari pertinere,
 quae fierent. ergo aspernabundus et speciose securus conscriptam abdi-
 cationem patriarchatus, imperatore inscio, Antiochiae reliquit, ipse in Sy-
 riam migrans, ubi Latinorum in potestate multae tum adhuc, et magnae
 civitates erant, Ptolemais, Berytus, Sidon, Tyrus, oraque illa maritima
 universa, in qua Itali adversus opes Aethiopum suum egregie imperium
 tuebantur. clerus porro Antiochenus abdicatione Principis accepta con-
 cordibus calculis patriarcham creavit Hagio-Symeonitem Arsenium, virum
 praeclara sanctimoniae specie venerabilem, quem statim Constantinopoli-
 tani agnoscentes in communionem admisierunt, pronuntiato palam eius e
 diptychis nomine. postmodum tamen fama sparsa communicasse ipsum
 cum rege Armeniae ab ecclesia discisso, minime sumpto ad inquisitionem
 veri spatii cupide multarunt honore isto et e sacris tabulis eius nomen
 expunxerunt. contigit autem ipsum sub hoc tempus e vivis cedere; quem
 est credibile, si vel modicum superfuisset, ad causam dicendam Constan-
 tinopolim venturum. caeterum antistites ad ei successorem eligendum
 congregati duas in sententias scissi sunt: Cilices quippe Pompeiopolita-
 num Dionysium, Syri vero Cyrillum Tyrium in patriarchatum vocaverunt.
 inter quae deliberante ac trepidante Dionysio praeoccupavit thronum Cy-
 rillus, et in eo firmatus praevaluit. igitur Alexandrinum hic Constantino-
 poli degentem nullo admodum doloris affecit sensu, quod inter patriarchas
 non recitaretur nomen eius: societas enim in pari sorte multorum priva-
 tam ipsius molestiam levabat. neque spes illi oblata istius honoris adi-

τῆς μνήμης ἔθαλπε· τὰ γὰρ παρὰ τὸ πρέπον πραχθέντα, οἷς κοινωθεῖν ἦν γεγονότα, συγκάταινον περιύστατο.

20. Ἀλλὰ τούτων ἀνηρτημένων καὶ ἔτι ὁ βασιλεὺς τοῦ Τερτερῆ, ὃν δὴ βασιλέα Βουλγάρων ὁ λόγος ἐδείκνυ τοῦ Ἀσάν 5 ἐκεῖθεν ἀναχωρήσαντος, πέμψαντος καὶ ἀξιοῦντος περὶ τῆς γυναικὸς (τὴν γὰρ τοῦ Ἀσάν αὐταδέλφην ὡς παρανόμως συζευχθεῖσαν ἀπέστεργε, καὶ ἄλλως ὅτι καὶ τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας μὴ παραδεχομένης αὐτὸν ἐν ἁγιασμοῖς, ὡς ἔλεγε, περὶ τὴν σύζυγον ἀνομήσαντα) ταῦτα τοῦ Τερτερῆ διαμνηνομένου καὶ τὰς ἑσαῦθις ἀγαπῶντος σπονδὰς, ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς καὶ ἀγαγὼν τὴν γυναῖκα Νικαίαθεν (ἐκεῖ γὰρ καὶ συνετηρεῖτο) ἀπολύει πρὸς τὸν Τερτερῆν, 10 πέμψοντα καὶ κεῖνον αὐτίκα τὴν τοῦ Ἀσάν ἀδελφὴν, ὃ δὴ καὶ γέγονε. καὶ τὸ ἐντεῦθεν, ἐπεὶ ἀδύνατον ἦν τὸν Ἀσάν βασιλεύειν Βουλγάρων κραταιωθέντος ἤδη τοῦ Τερτερῆ, ἐκείνῳ μὲν σπέν- 15 δεται (τὰς γὰρ δυνάμεις τῆς Ῥωμαίδος πολεμησηούσας ἐκλείπειν), τὸν δ' Ἀσάν κατὰ τὰς προτέρας συνθεσίας τοῦ πατρὸς δεσπότην Ῥωμαίδος ἀποκαθίστησιν.

21. Αὐτὸς δὲ ἔμμονον μέριμναν ἔχων τῆς περὶ τὴν ἐκ- P 35 κλησίαν ὁμονοίας καὶ καταστάσεως, δι' ἣν καὶ ταῦτα πάντ'

piscendi magnum habuit illicium, praesertim quod caro emenda proponeretur, exacta in id comprobatione inconvenientium actorum synodi praesentis; quorum quin se fundum et auctorem ferret, ac consequenter eorum invidiam in se susciperet, qui talia gerentibus communicaret, vitare non posse facile videbat.

20. Verum his adhuc in deliberatione versantibus, contigit instaurationis foederis inter imperatorem et Terterem, is in regnum Bulgariae post Asanis inde secessum, ut alias diximus, evectus, religioni se ducere proficiens tenere in contubernio sororem eiusdem Asanis, quam repudiata contra fas priore legitima coniuge duxisset, nec ferre amplius, ut aiebat, valens se ab ecclesia sui regni sacrorum exsortem eo nomine censi atque a communione reiici, misit ad imperatorem, qui haec ipsa exponerent et paratum sese ad pacem cum eo sancendam affirmarent ea conditione, si veram sibi suam, quae Nicaeae detinebatur, uxorem redderet. ad quae imperator annuens eductam custodia mulierem ad Terterem remisit, pactus ut is vicissim sororem Asanis ad se remitteret; quod et factum est. moxque, cum iam Asani spes nulla esset recuperandi regni Bulgarici, cuius in possessione validissime firmatus appareret Terteres, optimum facta putavit imperator foedus cum hoc icere, utique parum ad manum habens Romanarum copiarum alacrium ad pugnas et ad rem bene gerendam cum tam vicino strenuoque hoste promptarum satis. convenit ergo cum Bulgaro, Asani, iuxta pacta prius a patre cum eo inita, dignitatem despotae Romaidis in qualemcumque regni amissi compensationem tribuens.

21. Hac cura soluto imperatori acrior alia et perseverantior altius insidebat animo, concordiae tandem in ecclesia bona fide statuendae;

ἐπράττετο (ἡ γὰρ τῶν Ἀρσενιατῶν ἐπισύστασις πολλή τις οὔσα καὶ καθ' ἐκάστην πληθυομένη ἡρεμεῖν οὐκ εἶα), ἀπάρας τῆς Κωνσταντίνου ἐπ' ἀνατολῆς ἤλαυνεν, ἐπισκήψας καὶ πατριάρχῃ καὶ τοῖς λοιποῖς, ὅσοι τε περὶ τὸν πατριάρχῃν ἦσαν καὶ ὅσοι τῆς ἐναντίας μοίρας, ἐκεῖσε περὶ πον τὰς Ὑποπλακίους Θήβας ἀπαν- 5 τῶν τὴν ταχίστην ὑπὸ βασιλικαῖς τριήρεσί τε καὶ ἐφοδίοις, ὥς B ἐκεῖ κινηθησομένων τῶν ὄλων. οὐκ ὀλίγον γὰρ καὶ περὶ τῶν χθρὲς πραχθέντων ἀνέζη τὸ σκάνδαλον, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ τῶν παρ' Ἰωσήφ ἢ καὶ παρὰ τῶν ἀμφ' ἐκεῖνον πραχθέντων παραβε- βασμένων αὐτοὶ ζηλοῦντες ἐντεῦθεν καὶ τὴν τῶν Ἀρσενιατῶν πα- 10 ραδοχὴν ὑποπτέοντες τοῖς παθοῦσιν ἐπωκτίζοντο καὶ ἄδικα πάσχειν διωμολόγουν. διὰ ταῦτα καὶ συνόλους ἐκεῖ ὁ κρατῶν συνήγεν, ὥς ἂν ἐντελοῦς γεγονυίας τῆς συνελεύσεως τὸ ποιητέον

quam unice ad rem etsi cuncta quae nunc maxime fierent referebantur, tamen nihil admodum hactenus esse profectum apparebat. ergo sollicitum tali causa principem cessare in inquisitione ulteriori mediorum ad finem tam necessarium, cum minime sineret flagrans plusquam umquam et pol- lens numero inque dies augescente multitudine succrescens Arseniana factio, movens Andronicus Constantinopoli versus Orientem tendit, prae- scripto patriarchae cum suis aliisque antistitibus, cunctisque pariter qui partes his adversas tuerentur, ut sibi quantocius circa Hypoplacias The- bas frequentes occurrerent, imperatoriis eo deferendi triremibus, quas co- piosissimis et quantaevīs implicitorum isti causae hominum multitudini, vel si nemine dempto universi accederent, suffecturis ad hoc ipsum instrui com- meatibus iusserat. ut tam multos tamque varios convenire unum in locum imperator vellet, inde erat quod studentī perfectam ecclesiae resti- tuere concordiam necessario faciendum videbatur, ut multiplicium auctores sectariivae factionum una consulerent, suisque singuli allegatis iuribus ac votis communi consensu cuncta componerent. nam non exigua in plero- rumque animis adversus nuper initam cum Latina ecclesia Romanoque pontifice conventionem fervebat offensio, tertiae praetextus plausibilis coi- tionis, eo iam damnosioris, quod duabus dudum antea conflatis commissis- que ac per acria nunc maxime discidia grassantibus in mali cumulum su- pervenerat. Nondum quippe resederat oblocutorum Iosephi contra eius, quam vocabant, intrusionem in patriarchatum, et acta, ut ipsi iactabant, multis nominibus illegitima, murmuraciones, favore comprobatae plurimo- rum. vigeat item his fronte adversa comparata et flagrantibus infesta iurgiis Arseniana coniuratio. nec Iosephitarum tamen in Arsenianos in- fense certantium non quaedam in iis concordia erant studia sensaque. ut enim utrique sese invicem aemulatione inquietissima suspectabant, et ure- bat praesertim Iosephitas minime iam dissimulata necnon magnam rebus ipsorum securim infligens, imperatoris erga venerantes Arsenii memoriam indulgentia, quae ne usque in plenam ipsorum admissionem comprobatio- nemque proficeret, verebantur, ita utrisque ex aequo parum place- bant quae saeva immaniaque a modo in ecclesia dominantibus decerni ge- rique cernebant; palamque ambae partes miseratae sedibus delectos anti- stites, iniuste ipsos sibi videri passos talia conspiratione non dubia pro- fitebantur. his tot tam variis ac perplexe complicatis una mederi studens

ἀπὸ κοινῆς τῆς σκέψεως γένηται. καὶ δὴ συνελθόντων, καὶ τῶν C
 εἰκότων προνοούντος σφίσι τοῦ βασιλέως ὡς διαχειμεριοῦσι περὶ
 τὸ Ἀτραμύτιον, ἀργήσας πᾶμπαν τῶν ἔξωθεν δουλειῶν ὁ κρα-
 τῶν σχεδὸν τὰ περὶ τοῦ πῶς ἂν οἱ Ἀρσενιῶται τοῖς πραχθεῖσι
 5 συγκατανεύσειαν εἰρηνεύσαντες διεσκέπτετο. συνήγοντο τοίνυν
 ἔνθεν μὲν οἱ περὶ τὸν πατριάρχην, οἷς συνῆν τὰ πλεῖστα καὶ ἡ
 Εὐλογία καὶ γε αἱ θυγατέρες αὐτῆς, ἥ τε Θεοδώρα καὶ ἡ ἐκ δυ-
 τικῶν Ἄννα ἡ καὶ βασίλισσα, ἄρτι τότε κακείνη κατὰ φήμην τῶν
 γεγονότων ἀναχθεῖσα πρὸς βασιλέα, καὶ ὁ ῥηθεὶς μέγας λογο- D
 10 θέτης ὁ Μουζάλων τὰ πολλὰ παρὰ βασιλεῖ δυνάμενος καὶ γε τι-
 μηθεὶς καὶ τῇ τῶν μεγιστάνων χρυσοκοκκίνῳ καλύπτρῳ καὶ παρὰ
 τὴν τοῦ προσόντος αὐτῷ ὀφφικίου τάξιν, ἐκεῖθεν δὲ οἱ ἀμφὶ τὸν
 Ὑάκινθον μοναχοί, οἷς συνηριθμοῦντο καὶ οἱ χθιζὰ παθόντες
 καὶ τυφλωθέντες, Λάζαρός τε ὁ Γοριανίτης καὶ ὁ Περιστέρης
 15 Μακάριος· ὁ γὰρ Λεπενδρηνὸς Ἀθανάσιος ἐκ τῶν παλαιῶν ζη-
 λωτῶν ἦν καὶ μεγάλων. οὐκ ὀλίγοι δ' ἦσαν σὺν τούτοις, τοῦ
 βασιλέως ἐνδόντος ἀνέδην φαίνεσθαι πάντας, καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν
 καὶ γε τοῦ παλατίου, οἷς δὴ καὶ συγκαλουμένοις ὁ βασιλεὺς ἐν P 36

18. συγκαλούμενος P.

imperator opera discidiorum ecclesiam misere discerpentium causis, uni-
 versos seducto in loco unum cogere in coetum utile putavit, fore autumans
 ut sic collato consilio viam communiter aliquam inirent consensionis adeo
 publice necessariae firmandae. cum igitur omnes Atramytii convenissent,
 ubi cunctis ad victum in totam hiemem necessaria large imperator provi-
 derat, ipse interim sepositis civilium negotiorum curis, atque a quotidianis
 quoque caeteris principatus functionibus ferari, quoad haec expedisset,
 volens, unice in propositum incubuit ecclesiae pacandae. cuius negotii
 principium ab Arseniatarum reconciliatione ducendum ratus, totum ferme
 stadium ad hanc procurandam vertit. congregantur ergo hinc quidem pa-
 triarcha et huic adhaerentes, quibuscum frequens versabatur Eulogia, nec
 non huius filiae, Theodora videlicet et quae occiduis e tractibus ad ha-
 rum famam rerum recens in comitatum accurrerat Anna, cui et nomen
 reginae tribuebatur; praeterea quem memoravimus magnus logotheta Mu-
 zalo, plurimum apud imperatorem valens, a quo in gratiae singularis in-
 dicii honoratus fuerat facultate gestandi tegmen capitis auro et cocco
 textum, proprium insigne megistanum et decus excedens meritum ac gra-
 dum istius quod gerebat officii. altera ex parte comparebant Hyacinthus
 cum manu monachorum coniurantium secum. his connumerabantur gravia
 nuper passi excaecatique Lazarus Gorianites et Macarius cognomine Co-
 lumba: nam Lependrenus Athanasius ex antiquis zelotis erat, atque adeo
 inter eos magnus. non pauci autem ad horum se partes aggregabant, in-
 dulgentia imperatoris cuique ad audendum profiteri libere sensus arcanos
 faciente animum. unde plena fiducia concepta ipsi iam sortis infimae ple-
 beii, ipsi palatini, quibus utpote peculiariter auctoratis obsequio princi-
 pam minus quam caeteris licere videbatur acta ipsorum improbare, minime

ἡμέραις τεταγμέναις τῆς ἑβδομάδος ἑκάστης ὥμιλει, ἔχων παρ' ἑκάτερα καὶ τοὺς τοῦ πατριάρχου, καὶ γ' ἐπείρα δι' ὅλης τῆς τεσσαρακονθήμερου συμβιβάζειν καὶ συννεοῦν ἀμφοτέρους εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῆς κοινωνίας συμπλήρωσιν. ἀλλ' οὐκ ἔπειθεν, ὅτε μὲν παρακαλῶν ὅτε δ' ἐλέγχων; καὶ πᾶσι τρόποις ὑπο-
 B τρέχων καὶ δουλαγωγῶν γνώμας ἀπανθρωπισθείσας οἷον τῷ χρο-
 νῷ, καὶ ὑπὸ τισι θεόθεν σημείοις ἐθελούσας καὶ μόνοις καθυ-
 ποκλίνεσθαι· τὸ γὰρ οὕτω πεισθῆναι λόγοις καὶ παρευθὺς εἰρη-
 νεύειν, ὑφεικότας τόσης ἀκριβείας, δεικνύντων εἶναι γνώμης αὐτα-
 A ρεσκούσης καὶ τὰ τῆς πρὶν ἐνστάσεως ὑπελάμβανον. (22) ὅθεν 11
 καὶ πρὸς τὰ πάλαι τοῦ θεοῦ σημεία, οἷς δὴ ἐνεθauμαστοῦτο
 τοῖς ἁγίοις, ἀπέβλεπον, καὶ ὥσπερ εἶναι τὸν αὐτὸν νῦν τε καὶ
 P 37 πάλαι, οὕτως αἰ καὶ τὰ σημεία μὴ διακρινομένων μόνον ᾤοντο
 γίγνεσθαι, καὶ τέρασι θεοῦ ἐζήτουν ἑαυτοὺς ἐπιτρέπειν, ὥς ἐκεί-
 νοις ἐπομένων πάντως καὶ ἀμφοτέρων οἷς δὴ καὶ θεὸς ἐμφανεῖ 15

tunc profiteri dubitabant sua in partes ac memoriam Arsenii a Michaële Augusto relegati studia incensa. hos simul omnes idem, qui convocaverat, imperator statim quavis hebdomade diebus per totam alloqui Quadragesimam perseveravit, apparens in conventu, adsistentibus hinc inde sibi patriarcha cum suis, et summo conatu in id incumbens ut quam efficacissimis orationibus persuaderet eis concordiam et communionem invicem. sed cum modo moneret, modo argueret, interdum rogaret, aliquando minaretur, nihil non denique moveret, neque ad extremam dicendi agendive, quae ad id facerent, contentionem sibi quidquam reliqui faceret, frustra tamen semper fuit, haud ulla ratione arteve mitigare valens efferatas inveteratis odiis mentes obnixae in proposito utrimque perstantium, nec nisi signis divinitus editis cessuras sese profitentium, aut persuaderi contraria creditis hactenus passuras. sic enim apud sese disserebant, verti suam ipsorum in hoc existimationem et famam sectae, nec si verbis tantum et rationibus humanis de tam constanter hucusque affirmata sententia dimoverentur, vitare ipsos posse quin iure viderentur, arbitraria solum prae fracti animi contumacia, sine argumento fundamentove auctoritatis idoneae, antiquis adeo inflexibiliter placitis haesisse. (22) itaque rati sic excusari dumtaxat posse praeteritam pertinaciam, si nonnisi signo manifesto divini contrarii iudicii palam ostenso veterem persuasionem remisisse dicerentur, ultro provocabant ad prodigia, qualium ad coarguendas aliter ac res erat opinantium humanae ratiocinationibus mentis indeprehensibiles allucinationes usum extitisse olim in veteribus rerum ecclesiasticarum monumentis celebrem, sese observasse meminerant. in quo adeo sibi favebant larga priorum aestimatione meritorum, ut suam inter et sanctorum quorumque hominum sortem nihil discernendum autumarent; et cum idem utique qui olim, nunc quoque polleret deus, dubitandum non putarent quin ipsis intrepida fiducia poscentibus paria suae supremae indulgeret experimenta potestatis iis, quae in sibi carorum quondam et spectatae sanctimoniae hominum gloriam mirabiliter patrare sibi duxisset gloriosum. hoc igitur et audacter et magnifice iactabant, permittere se rem deo: declaraturum haud dubie ipsum mira cuiuspiam editione portentis favorem in causam ipsorum suum, ea evidentia cui neutrius partis quanta-

ἀρεσκόμενος. καὶ δὴ αὐτοὶ μὲν καὶ βασιλεὺς (οἱ γὰρ ἀμφὶ τὸν πατριάρχην, ὡς ἐδείκνυνον, ἀπηρέσκοντο, ὥστε μὴ φανερῶς συμ-
 πράττειν) τὰς συνθεσίας ἐπλήρουν. αἱ δέ γε συνθεσίαι, αὐτοὺς
 ἀνὰ μέρος συνθεῖναι τε καὶ γράψαι οἱ ὅσα σφίσι προσιστάμενα
 5 τῷ εἰρηνεύειν ἐδόκουν, ἐκείνους δ' αὖθις ἕτερον τόμον συντάτ-
 τειν καὶ δηλοῦν ἐφ' ὅσον εἶχον ἐγκαλούμενοι παρ' ἐκείνων ἀπο- B
 λογεῖσθαι, καὶ ἅμα πῦρ ἐναύσαντας, οἷόν τ' ὄν συντῆξαι καὶ
 τὸν ἀδάμαντα, ἐνίεναι, καὶ μὲν ὅς φυλαχθεῖη, καὶ μὴν καὶ ἀμ-
 φοτέρους τῷ ἀβλαβεῖ διατηρηθέντι τιμὴν ὡς ἐπὶ τούτῳ δεικνύν-
 10 τος τοῦ Θεοῦ τὴν ἀρέσκειαν, εἰ δ' ἀμφοτέροις διαλυμανεῖται τὸ
 πῦρ, καὶ αὖθις συνιέναι καὶ εἰρηνεύειν ὡς ἐν πυρὶ γεγονυῖων τῶν
 συνθεσιῶν ἀπασῶν. ἦν ταῦτα, καὶ βασιλεὺς μὲν ὅλην παρα-
 σχὼν ἀργύρου ἕξ ἀφνειοτάτης χειρὸς (καὶ τί γάρ; ἀλλὰ καὶ αὐτὴν
 βασιλείαν προεῖτο ἄν, ὡς ἐδόκει, τῆς εἰρήνης ἐκείνων) τὸν πν- C
 15 ροδέκμονα λέβητα ἐκέλευεν ἀργυροτυποῦσθαι, αὐτὸς δέ, ἐπεὶ
 καὶ ἡ μεγάλη καὶ ἁγία ἐβδομὰς ἐφειστήκει, ἡμέραν ἔχουσιν τὸ
 πλέον τοῦ μεγαλείου καὶ πρὸς τῇ ἀναστασίμῳ οὔσαν εἰς τὴν δο-
 χιμὴν ἐκείνην ἐπέταττεν. ἡ δ' ἦν ἡ τοῦ μεγάλου πάντως σαβ-
 βάτου. καθ' ἣν συναχθέντες ἅμα, πρότερον πολλὰ τὸ θεῖον

8. καὶ μὴν] νέμειν?

vis obniti pertinacia sustineret. non displicuit imperatori propositio.
 ergo is (utcumque patriarcha suspectam haberet ancipitem novitatem, et
 ei palam cooperari facinus se dignum haud duceret) in istam cum Arse-
 nianis conditionem cupide convenit, ut hi quidem primum scripto prolixè
 commentario mandarent suas de adversantibus querelas ac quibus eos
 purgari piaculis iuberet, post quae suscepta bona fide ipsos in communio-
 nem non gravaturi essent admittere, Iosephitae contra volumini pariter
 otiose concinnato committerent defensiones suas, quibus Arsenianorum ob-
 iecta refellerent. tum pyra succenderetur tanti ardoris qui consumendo
 vel adamanti par paene futurus videri posset, et in eam scriptura utraque
 conliceretur. si una ex his vi flammae consumpta illaesa altera perstaret,
 superstiti ut divino testimonio probatae universi acquiescerent, et sectae
 a qua esset scripta, veritas et innocentia cum veneratione debita et prom-
 pta executione praescriptorum agnosceretur. sin utrumque volumen aequè
 ignis exureret, tunc quoque velut abolitis divino iussu dissensionum causis
 concordia sincera iniretur, et flamma usae arbitra, pacatis iam animis, in
 societatem ambae partes coirent intimam atque in tempus omne durabi-
 lem. sub haec pactis ita firmata sanctissimis, imperator coelesti experi-
 mento pretiosum apparandum instrumentum ratus, magnum argenti pondus
 confiatori dedit, ex quo lebes formaretur ignis sacri receptaculum. quidni
 vero? qui totum ipsum, paene dixerim, imperium in spem conciliationis
 longe sibi optatissimae libenter profligaturus videretur. destinavit prae-
 terea tanti momenti ceremoniae diem omnium sacerrimam, hoc est, quon-
 iam maior iam hebdomas institerat, sabbatum ipsum sanctum, Paschae
 festorum principis vigiliam. tali ergo luce congregatis cunctis, propitiato

περὶ τῶν προκειμένων λιτανεύσαντες, ὑπὸ τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς, παρόντος ἐκεῖ καὶ τοῦ βασιλέως, εὐλαβῶν χερσὶν τοὺς τῶ-
 D μους ἐπίστευον, οἳ δὴ καὶ πᾶσαν ὑπονοίας αἰτίαν ὑποτεμόμενοι
 ἐμβάλλουσι τῷ πυρὶ τοὺς χάρτας, θεοκλυτούντων ἐκείνων καὶ
 τὰ θεοφιλῆ ποτνιωμένων ἐφ' ᾧ προσχεῖν τὸν θεὸν καὶ ἐμφανίσαι
 τὴν οἰκείαν βούλησιν, τὴν μακρὰν σφῶν ταλαιπωρίαν δυσωπη-
 θέντα. ὥς γοῦν ἐνεβλήθησαν, καλάμη ἦσαν πρὸς κάμινον καὶ
 ἀμφοτέροι, καὶ τὸ πῦρ οὐκ ἡγνόει τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, καὶ
 συνεπτυγμένων ἀραρότως ἐπελαμβάνετο, ὥστε καὶ μιᾶς ἢ καὶ
 E δευτέρας ὥρας σποδὸν γενέσθαι καὶ ἀμφοτέρους. τότε γοῦν 10
 τελέως ἀποκαρδοκήσαντες, τρόπον τῶν τόμων, ὥσπερ ἐκείνοι
 πυρὶ, οὕτως οὗτοι βασιλεῖ ἐνεδίδουν καὶ δῆλοι ἦσαν ὑποκλινοῦν-
 τες τῷ πατριάρχῃ. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς διαχυθεὶς οἷον ἐκεῖθεν
 ὥς τι δράσας τῶν θαυμαστῶν (θαυμαστὸν γὰρ ἐδόκει γνώμας
 ἰσχυρὰς ἐν ἀκαρεῖ μαλαχθῆναι), ὥς ἤδη τὸ ὅλον κατωρθωκὸς 15
 ἐξ αὐτῆς λαφυραγωγῆς προσάγειν τῷ πατριάρχῃ ὥς εἶχεν
 P 38 ὄρμα, καὶ κρυμώδη κατανίφοντος ἡφροντίσκει, καὶ λαβὼν ἐκεί-
 νους ἅμα πεζῇ βαδίζων ὀψὲ σαββάτου τῷ πατριάρχῃ παρίστησιν.

11. τρόπον P.

14. δράσαι P.

longis communiter orationibus deo, ut coepta fortunare dignaretur, tandem universis inspectantibus, ipso praesente Augusto, piorum hominum et neutri parti suspectorum manibus volumina utrimque consignantur. ea illi, quod bene verteret, in ignem iaciunt, intendentibus preces cum maxime per summam fiduciam Arsenianis, et quasi deum admonentibus adesce tempus declarandi sui numinis in gratiam ipsorum zeli pro eius gloria tamdiu frustra tabescentis, ac longissimas miseras patientissime pro veritate toleratas clarissima sui favoris, qui calumnias humanorum errorum cunctas dilueret, significatione consolandi. haec illis orantibus stipula in fornace ambo pariter libri fuere. nihil utriusvis respectu acris suae virtutis remisit flamma. et quamquam pro modulo lebetis haud multum prunarum erat, atque utrumque codicem pro suo quaeque pars studio sedulo complicatum et compactum validis insuper involucris sepserat protexerat, tamen una alterave hora nihil ex utroque nisi cinis superfuit. hic iam confusi frustrata expectatione. Arseniani praesertim, imitati suas chartas, ut illae igni, sic ipsi Augusto cesserunt, et fidem pactorum reposcenti ostenderunt haud se recusaturos subiici deinceps atque obtemperare patriarchae. quo successu incredibiliter exultans gratulansque imperator (miram quippe rem divinitus interpretabatur factam, quod tam invicta, tam annoso velut callo indurata pertinacia momento emollita resolutaque cerneretur), veluti iam voti vix sperati plene compos, festinavit victoriae suae quasi manubias ac spolia patriarchae sistere. eademque hora, etsi tum forte contigit asperam desaevire tempestatem, ninguidis floccis coelo passim hiemante depluentibus, per nives et gelu pedes viam mediam emensus, eadem sabbati sancti vespera, patriarcham adit eique Arsenianos offert; qui supplices admoti eulogias ab eo et sacri panis fragmentum ac-

οἱ δὲ καὶ αὐτόθεν προσιόντες εὐλογίας τε μεταλαγχάνουσι καὶ
 ἱεροῦ μεταλαμβάνουσι κλάσματος, δῆλοι τε ἦσαν ἐξ ὧν ἔλεγόν τε
 καὶ ἔπραττον πάντ' ἐῶντες ἐφ' οἷς τὸ πρῶτον ὡς ἰσχυροῖς ἐξ
 ἀνάγκης μεγίστης ἐσχίζοντο. ἐπέφωσκεν ἡ ἡμέρα, καὶ τὸ θερ-
 μὸν ἐκεῖνο καὶ ἔντονον πρὸς εἰρήνην ψυχροῦσθαι καὶ καταχαλᾶν
 ἤρχετο, καὶ ὡς κατασοφισθεῖσι σφίσιιν ἑαυτοῖς προσεῖχον. ἐν B
 ἄφανι δὲ τέως τὰ τῆς μεταβολῆς ἔχοντες, (κτῆμα γὰρ εἶναι πει-
 θοῦς τὴν εἰρήνην ἀλλ' οὐ τύχης ἔκρινον) μόλις καὶ ἐς ἐκείνης
 ἡμέρας ἐσπέραν, ὡς ἀφυλάκτως ἐμπεσόντες, ἐν δεινῷ τιθέμενοι
 10 ἵμενον, πρῶτας δὲ πλὴν ὀλίγων πάντες παρεκεκίνητο. ὁ γοῦν
 κρατῶν ἐπεὶ ἔγνω τὸ πᾶν εἰργασμένος μάτην, συνάγει τε τοῖς
 προύχοντας καὶ δημηγορεῖ. καὶ τὸν μὲν πατριάρχην ἔσω που πα-
 ραβύσας ἐστολισμένον στολαῖς ἱεραῖς προσέειπεν ἡρεμεῖν, αὐ-
 τοῖς δὲ στρέφων οἷον διττά, καὶ τεχνιτεύων ὡς ἦν πρὸς τὰς ἐκεῖ- C
 15 των διπλόας, ὅπως ἂν ἔχοιεν γνώμης τὸν πατριαρχοῦντα διεπνυ-
 θάνετο. τοῖς δὲ μὴ ὁμολογεῖν μὲν ἐκεῖνον πατριάρχην ὁ παρ'
 ἐκείνου ἁγιασμός καὶ ἡ εὐλογία προσίστατο, ὁμολογεῖν δέ, τέως
 δ' ἔχειν ἅττα καὶ λέξιαν σκανδάλου παρεκτικά, οἷς δὲ καὶ πολ-

cupiunt, plane, ut tum apparebant, significantes renuntiare se pristinis per-
 suasionibus, et vero tandem agnito dedoctos cuncta illa superiora, quae
 pro necessariis abscindendi sese ab ecclesia causis habuerant, remittere
 ac velle oblivisci bona fide. caeterum vix posterae inde diei sol exortus
 illuxerat, cum horum studium illud in pacem pridianum coepit languescere.
 ne sibi esset illud transacta retractantes verebatur; ac tantam sui
 nictu properatam oculi mutationem admirati, nullis sibi argumentis, nisi
 casus eventu fortuiti, tam alte insculptas animis evelli potuisse persuasio-
 nes querebantur, sero iam agnoscentes scilicet doctrinae solidae, non sor-
 tis instabilis talem par fuisse effectum existere. aegre ad eius diei vespere-
 ram novorum istiusmodi sensuum qualiscumque dissimulatio pervenit: ure-
 bat quippe penitus et inquietissime, ut indicia erumpentia vix tenerent,
 agitabat superbos animos memoria imprudentiae, qua se incaute obiecis-
 sent periculo ruinae, in quam et praecipitaverant. larvam tamen ea uti-
 que luce non deposuere. postridie, praeter paucos, universi palam motu
 ingenti reclamarunt. imperator ubi frustra se laborasse intellexit, convo-
 cat capita ipsa sectae, et orationem ad eum coetum habet. sed antequam
 dicere aggrediretur, patriarcham pontificali ornatu praesto esse
 iubet, expectantem in vicino conclavi. Arsenianos ipse interim implicare
 callide conatur, anceps quaesitum ad eorum utrimque pervias ambiguitates
 opponens. percontatur videlicet ex iis quid de patriarcha, qui nunc talis
 vocetur, sentiant; ecquid eum tali revera dignitate, cuius nomine digne-
 tur, agnoscant praeditum. haerebant in expediendo responso. hinc enim
 durum videbatur et parum consequens, profiteri se illum pro patriarcha
 non habere, a quo ipsi volentes eulogiam, a quo eucharistiae participatio-
 nem admisissent. tribuere illi confessione quoque sua honorem cuius a
 cunctis ferret titulum, excipere tamen aliqua in eo se culpae, quae quia
 multos offenderent, eius interim communione abstinendum putarent, minus

- λοι προσκρούοντες τὴν ὁμόνοιαν ἀπαναλίνοντο, εὐσχημον δοκοῦν, ὁμῶς ἀμφοτέρωθεν περιίσταντο καὶ ἐξέφευγον. ὁμολόγουν δὲ τέως τὸν Γρηγόριον πατριάρχην· τοῦτο γὰρ ἦν ἐκεῖνω καὶ τὸ ἐκ
- D** Γεωργίου μοναχικὸν ὄνομα. καὶ εὐθὺς ἀπροόπτως παραστὰς ἐκεῖνος πάνυ τοῦ βασιλέως οἰκονομήσαντος, καὶ αὐτῷ ἀκούσας ὡς πατριάρχης λέγοιτο, ἐπεγκαλεῖ μὲν αὐτίκα σφίσι τὴν ἀποστασίαν καὶ τὴν τῶν συνθηκῶν παράβασιν, ὡς οὐκ ἀνθρώποις διαψευσαμένων ἀλλὰ θεῷ, ἐπιφέρει δὲ εὐθὺς τὸν ἀφορισμόν, ἀνδρας εὐλαβεῖς διὰ ταῦτα οἰηθεῖς προσάξασθαι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἀμφὶ τὸν Ὑάκινθον καὶ τὸν Λεπενδρηνόν, οἳ δὴ καὶ τοὺς λοι- 10
- E** ποὺς ἐπεσύροντο. τὸ δ' ἄρ' ἦν μᾶλλον ἐκείνοις πρὸς ἀποστασίαν παρότρυνσις, καὶ ἀφίσταντο μικρὰ τῶν ἀφορισμῶν ἐκείνων φροντίσαντες. ἐπέμειναν δὲ καὶ τινες, οἷς δὴ ὡς πᾶσιν ἡσμένιζον. ἀπήτουν δὲ καὶ ἐκεῖνοι τὰ ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ δεινὰ, ἃ δὴ πολλοῖς ἐμπλησθέντων τῶν πρώτων ἐλείφθησαν. τὰ δ' ἦσαν χει- 15
- P** 39 ροτονίαν μὲν πᾶσαν τοῦ Ἰωάννου ἀργεῖν, καὶ αὐτὸς ἦν ὁ χειροτονητὴς καὶ ἐκ προτροπῆς ἐχειροτόνουν ἕτεροι, πλὴν ἐπὶ τοῖς ἐν- τὸς τῆς μεγαλοπόλεως, τοῖς δ' ἐκτὸς ἐπιτιμηθεῖσι κατὰ καιρὸν ἀνέεσθαι τε καὶ ἐνεργεῖν· διώκταις δὲ (διωγμὸν ἐκύλουν, καὶ τις

quidem apparere improbabile: caeterum ab hoc quoque proferendo alter-
nantibus metu ac pudore tardabantur, et deliberationi concludendae spa-
tium cunctando ac tergiversando captabant. ad extremum, ne nihil dice-
rent, illud unum responderunt, haud negare sese patriarcham esse Gre-
gorium: nam hoc Cyprio, ex Georgio mutatum, cum professionem in
praeparatione patriarchatus assumeret monasticam, nomen insederat. tum
enimvero patefactis repente iussu imperatoris valvis coram adfuit prope dis-
positus in latebris Cyprius; et audisse se praefatus agnosci ab Arsenianis
patriarcham, iure illius potestatis uti velle addidit in hominum sibi sub-
iectorum rebelli defectione castiganda. sic ingressus perfidiosam infra-
ctionem conventorum vehementer obiurgavit, haud hominibus ipsos sed
deo mentitos increpans. intorsit sub haec excommunicationis in contuma-
ces fulmen, eo terrore non perfrictae plane frontis nec nullius religionis
homines, Hyacinthum praesertim et Lependrenum, reducidos ad frugem
et in fide pactorum confirmandos opinatus. In quo eum spes fefellit sua:
nam unde illos revocandos ad subiectionis officium credidit, inde sunt ad
defectionem urgentius impulsī. palam ergo rebellarunt, spretis minis ana-
thematis inflicti. perstiterunt nihilominus ab iis se abscondentes quidam,
plerisque se iam statutis acquiescere professi, exigentes et hi tamen ut
quae ex antea promissis nondum impleta causabantur, dura sane quaedam
et ecclesiae gravia, executioni mandarentur, ut nimirum suspenderentur
ab ordinum exercitio quicumque Ioanne Vecco patriarchatum gerente or-
dinati fuerant, sive illis ipse per sese manus imposuisset, sive alii nutu
et auspiciis ipsius, dumtaxat intra urbem Constantinopolim. nam iis qui
alibi sic fuissent inaugurati, correptis obiurgatisque post tempus aliquod
restitutionem in usum ordinum legitimamque sacerdotii functionem annue-

καὶ τοῖς διαφόροις ἔγρυψε παραινῶν, ἥ μὴν μετιῶν προδό-
ταις καὶ συνεργοῦσι) πρόστιμον εἶναι τὴν εἰσαεὶ ἀπραξίαν, καὶ
ἐντὸς εὐρίσκοιντο καὶ ἐκτός· τοῖς δ' ἄλλοις τῶν κληρικῶν ἐπιτι- B
μηθεῖσι τὴν λύσιν δίδοσθαι, πλὴν μὴ ἐς μείζω προκόπτειν
βαθμόν, καὶ ἐς ὅποσον προΐοιεν ἀρετῆς. ταῦτα τάξαντές τε
καὶ γράψαντες ἐπαγγέσαν.

23. Οὐ μὴν δὲ κατὰ Λάμπσακον πρὸ τοῦ καὶ ἡ δίκη ἐπὶ P 40
μήκιστον χρόνον ἀργὸς ἦν, ὥς εἴθιστο τὰ πολλὰ διαμέλλουσα,
ἀλλὰ τῷ ἀρχηγῷ τῶν τοιούτων, τῷ ἀπὸ Σάρδεων, καὶ οὐ πα-
10 ρῆν πραττομένων, παλίμπους οὔσα ἐξ ὑπερτέρας περιέστη χει-
ρός. καὶ δὴ παρὰ μαθητοῦ αὐτοῦ τοῦ μοναχοῦ προσαγγέλλεται
Γαλακτίωνος χεῖριστα καὶ φρονῶν καὶ λέγων κατὰ βασιλέως. ὥς
δὴ καὶ ὑποπτευθεὶς τὰ μέγιστα πρὸς πολλὰ δίκαις καθοσιώσεως
καθυπάγεται. τὸ δ' ἐντεῦθεν ἀπάσαις τε λοιδορίαις περιβλη-
15 θείς καὶ ἐλεγμοῖς τοῖς εἰκόσιν, ὅτι καὶ μοναχὸς ὢν οὐκ ἔφριξεν B
ἀθετήσας τὸ σχῆμα καὶ πρὸς τὸν τῶν ἀρχιερέων μεταπηδήσας
βαθμόν, καὶ τὰ δεινὰ παθὼν ἐκ πολλῶν, τέλος πυγμαῖς τε καὶ

bant. persecutoribus vero (persecutionem vocabant, si quis vel monendi
gratia compellasset asperius, aut proditoribus delatoribusque ipsorum coo-
peratus esset) poenam sanciri utique volebant suspensionem irrevocabilem
in tempus omne, sive ii intra urbem sive extra reperirentur aut degerent.
caeteris e clero castigatis remissionem deiectionis e gradu post aliquam
poenitentiam relaxabant, sic tamen ut provectionem in superiorem ordi-
nem non concederent, quantumvis deinceps in virtute profecissent. his
statutis et in scripta relatis ad sua se quisque receperunt.

23. Caeterum ut olim apud Lampsacum lucem fulguris detegentem
insidias barbarorum statim secuta dicitur vis ultrix fulminis ac flamma,
qua sunt iidem hostes absumpti, sic et nunc divina iustitia non longum,
ut alias plerumque consuevit, spatium interposuit inter culpam et poenam
auctoris horum malorum et artificis praecipui, quondam antistitis Sarden-
sis, cuius ductu impulsuque hactenus narrata, licet non interesset coram
ipse praesens, geri atque administrari palam erat. hunc ergo, quem im-
pone hactenus peccantem quasi praeteriisse dissimulans coelestis censura
videbatur, converso strenue vestigio rediens severo supercilio revisit, alte-
que sublatae manus ictu immedicabili afflixit immiserabilem. nam cum a
Galactione quodam eius discipulo monacho delatus ad imperatorem esset
tamquam pessima in eum machinans et loquens, is indicio tali ad suas
caeteras gravissimas suspiciones adiuncto, plane persuasus pravum esse
istum, ac sibi capitaliter infestum hominem, poenis eum perduellium et
laesae maiestatis reorum addixit. ergo in os proscissus conviciis, et per
omnes contumelias, quibus incomitari compertos scelerum ac deprehensos
in flagranti vindicta insultans solet, ignominiosissime traductus a passim
exprobrantibus, quod suscepta professione monastica non esset veritus de-
honestare sacrum habitum ambitione insolenti, qua in gradum antistitem
insilire rursus seque intrudere affectasset, tum progredientibus verbis ad
verbera, pugnis plagisque multorum manus certatim inferentium contusus,

Georgius Pachymeres II.

ὠθισμοῖς ἀνάρπαστος γεγωνὼς ἔξω πον τοῦ κοινοῦ συνεδρίου πα-
 ρέρριπται, ὅτε καὶ ὁ Λαρίσσης Νίκανδρος τῆς Ἰωάννου χειρο-
 τονίας ὧν καὶ διὰ τοῦτο παρ' ἐκείνου καθαιρεθεῖς, ἐκεῖσε παρῶν
 καὶ γ' ἀτίμως ἐκείνον ἐκριφθέντα θεώμενος, λαβὼν μοναχικὸν
 ἐπιτύμβιον μεθ' ὅσου μυκτῆρος καὶ χλευασμοῦ ἐπιτίθῃσιν. ὁ δὲ
 πρὸς τοῦτο μόνον ἐν ἑαυτῷ γεγωνὼς (τὰ γὰρ πλεῖστα ἔξω νοδὸς
 C ἦν) ἐρρίπτει τε παρενθὺς ἐπισχὼν τὴν καλύπτραν ἐκ σφενδοῶν,
 καὶ ταῖς ὀξείαις βολαῖς τοῦ ἡλίου γυμνὴν ἐδίδου καθυπακούειν
 τὴν κεφαλὴν. ὁ δὲ καὶ αὖθις ἀναλαμβάνων ἐπετίθει, καὶ αὖ-
 θις ἐκεῖνος ἀπέρριπτεν. καὶ τοῦτο πολλάκις γεγωνός, γέλως
 ἤρετο παρὰ τῶν παρόντων καὶ χλεύη καὶ ἐπιτίμῃσι οὐ μικρά.
 οἱ δὲ γε προσεκτικώτεροι, ἀνάγοντες τὸν νοῦν πρὸς ἅπερ ἐκεῖνος
 ἐποίει τοὺς ἀρχμερεῖς πρότερον, ὁμοίαις δίκαις ὑποβάλλουσιν
 ἐκείνον κατενόουν τὴν πρόνοιαν.

P 41 24. Ὁ μέντοι γε Κοτανίτζης τὸ σχῆμα φέρων τῶν μονα-
 χῶν καὶ τῇ τῆς Περιβλέπτου μονῇ ἀσκῶν, ὑποκρινόμενος δὲ καὶ
 πᾶσαν ἀπλότητα ὡς ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσας τὴν πολιτείαν καὶ ταύτη
 συναποθανεῖν αἰρούμενος, καὶ τοιαύταις ἀπάταις τοὺς μοναχοὺς

10. ἀπέρριπται P.

ad extremum raptatione dira tractus extra consessum longe inde proiectus
 est, quando Larissensis Nicander, qui quod fuisset ordinatus a Ioanne
 Vecco, Chalazae opera motus loco fuerat, forte hic praesens et suae au-
 ctorem ignominiae ignominiosissime vicissim eiici haud invitus cernens, pa-
 ratum ad meditatam irrisiōnem cucullum monachi Chalazae, dum se coram
 asportatur, capiti obiter iniecit. hoc punctus aculeatissimae subsannatio-
 nis stimulo velut expergisci Chalaza visus est, cum ad caetera hebes ob-
 torpuisset. sensu igitur sic demum recepto, reiecit maximo statim conatu
 insigne invisae professionis. sed dum superimpositum ei, quem prius ge-
 stabat, proprio antistitum pileo monachicum operculum cupide excutit, ar-
 reptis simul forte laciniis, fundae figura hinc inde pendentibus, calyptrae,
 hanc quoque simul abiciens, nudum iam verticem solaribus acriter uren-
 tibus exposuit radiis. quo Nicander viso iterum caputium ingessit, iterum-
 que illud sine mora Sardensis excussit. tertio et saepius idem ludicrum
 certamen inter ambos frequentatum est, magno adstantium risu, ambitio-
 nem pseudoantistitis monachi extrema in calamitate perdurantem effusa
 cachinnatione traducentium, interim dum prudentiores quique, reputantes
 acta nupera Chalazae, providi numinis aequum iudicium venerabantur,
 quo supplicia, quibus hic paulo ante subiecisset immeritos antistites, me-
 rito nunc retorta in eius ipsius agnoscebant caput.

24. At Cotanitza susceptum, ut in loco retulimus, habitum monachi
 adhuc gerens in Periblepti monasterio egregie religionem simulare institit,
 prae se ferens tali vitae consentaneam simplicitatem, omnibusque conte-
 stans indicibus ex animo acquiescere se asceticae professioni, in eaque us-
 que ad spiritum extremum perseverare plane decrevisse. sic suorum sibi

ἐπελθὼν, πείθει ἰφείναι τούτῳ καταλαβεῖν τὴν ἐν Προίῃ μεγίστην μονήν, ἥ δὲ ἀφιγμένος ἐκεῖθεν τεχνιτεύει τὴν ἐπὶ τὰ οἰκία δραπέτευσιν. γράφει γὰρ δι' ἀπορρήτων, ἐνασχολουμένου τοῦ βασιλέως τοῖς ἄλλοις καιρὸν εὐρηκὼς τὸν ἀρμόδιον, καὶ B
5 ἄλλως ἐνήρης παρὰ τῶν οἰκείων ἐντρεπισθεῖσα ἵππους φέρουσα πέμπεται. καὶ δὲ προσισχούσης αἰγιαλῷ τῆς νεῶς οἱ ταύτην ἄγοντες δηλοποιοῦσι τῷ Κοτανίτζῃ τὴν ἄφιξιν, καὶ ὁρισθείσης νυκτὸς αὐτοὶ μὲν τῷ τείχει τῆς μονῆς ἅμα καὶ πόλεως ἐφιστῶσι τοὺς ἵππους, ἐκεῖνος δὲ ὑποχαλασθεὶς σχοίνῳ καὶ ἐπιβὰς ἵππου.
10 καταλαβὼν τὸν αἰγιαλόν, αὐτοφυεῖ ἀνάγεται καὶ τὴν φυγαδεῖαν ὡς εἰκὸς διατίθεται.

25. Ὅπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐν δεινῷ ποιησάμενος, A
ἐπεὶ καὶ τὸν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δούκα καὶ δυσικοῦ σεβαστοκράτο-
ρος υἱὸν Μιχαὴλ πολλὴν δραστηριότητα ἔχειν ἐμάνθανε, τοῦ
15 μὲν τὸ θερμορρογὸν ὑπονοῶν ὅμως εἰς καιρὸν ἐτίθει τὴν περὶ αὐ-
τοῦ σκέψιν, τοῦ δὲ τὸ αὐτίκα δραστήριον τὰ πολλὰ ὑποπτεύσας
ὡς ἱσομένου πολεμίου ἀπαραιτήτου πρὸς ὃ δὲ καὶ ὁρμήσειε, λό-
γους τε κινεῖ περὶ τούτου καὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτανεψίᾳ συσκέπτεται
Ἄννη τῇ βασιλίσσῃ. ἥ δ' ἐκ τῶν δυνατῶν καὶ βασιλεῖ χαρίζο- P 42

parato favore sodalium, facile ab iis impetravit ut bona moderatorum gra-
tia in maximum Prusae monasterium se transire paterentur. huc porro
ille translatus agere vafer opportuno loco, quod dudum coquebat, coepit,
suam nimirum in patriam ac familiarem larem fugam machinari. scripsit
enim arcano per fidissimos nuntios suis domesticis quae ab ipsis fieri vo-
lebat, tuto iam administranda, quando imperator diversissimis intentus, ad sen-
sum inopinatissimae molitionis adversurus mentem, timeri haudquaquam
posset. cognatis ergo Cotanitzae tali articulo non cessantibus, comparuit
brevi Prusae piscatoria remis instructa equos advehens, qua littori ap-
pulsam excendentes vectores Cotanitzae necessarii clam hominem conven-
tum ad fugam invitant. condita inde nocte isti muro monasterii, qui ab
ea parte idem cum muro urbis erat, cum equos admovissent, descendit
ipse fune demissus e pinnis moenium, equoque consenso, abundante ad
iter quod ad mare restabat noctis ad id lectae tempore, littus tempestive
attigit, naveque exceptus velis de caetero remisque servientibus abiit.

25. Ea fuga nuntiata gravem incussit imperatori dolorem ex solici-
tudine, qua reputans Cotanitzam gnavum et exercitatum bellis hominem
paratum instrumentum res novandi facile futurum Michaëli Ioannis Ducae
Occiduorum tractuum sebastocratoris filio, strenuo et inquietae indolis iu-
veni, de Cotanitzae quidem, quamvis suspectos merito habebat eos, quo-
rum alias damnis publicis specimen dederat, ardentes ad rebellionem im-
petus, intentiorem in tempus aliud curam distulit: statim autem occur-
rendum ratus erupturis haud dubie proxime in apertum bellum Michaëlis,
pro eius et aetatis et ingenii fervore, consiliis, anxie inquisivit ecquid illi
posset utile praeoccupando vel arcendo comminisci. secum tandem ac
cum aliis deliberato negotio, tentandum putavit animum, specie cum ea
consultandi, Annae reginae consobrinae suae, quippe ex Eulogia natae pa-

μένη καὶ γειτονοῦν κακὸν ἑαυτῇ ὠθοῦσα, ὥς εἶχε καθυπισχεῖτο παντοίως τὸν ἀνεψιὸν μετελθεῖν, καὶ μηδὲν ἀνεῖναι δουλαγωγῆσαι, καὶ ὥς δυνήθειν ἐκείνον περισχεῖν ἀφύκτως εἰς χεῖρας καὶ πέμπειν τῷ βασιλεῖ. συνέταττε δὲ καὶ δυνάμεις ὁ βασιλεὺς ἀφιζομένης συνάμα τῷ πρωτοβεστιάριῳ Ταρχανειώτῃ πρὸς δύσιν 5 πεζῇ καὶ τῇ Δημητριάδι ἐπιμιζομένης, ὥς κατασχεῖν μὲν ὅποσον B καὶ τῶν ἐκεῖ δυνήθειν νόμῳ πολέμου καὶ μάχης, ἔτοιμον δ' εἶναι λαμβάνειν πεμπόμενον παρὰ τῆς Ἄννης, εἰ κατασχεῖν εὐδοίτο, τὸν Μιχαήλ. ταῦτα τάξας τε καὶ κυρώσας ὁ βασιλεὺς τὴν Ἄνναν μετ' εἰρήνης ἀπέπεμπε καὶ τιμῆς, αὐτὸς δὲ παντοίως 10 ὑποποιούμενος τὸν πρωτοβεστιάριον καὶ τιμᾶν αἰρούμενος τοῖς μεγίστοις, ὥς καὶ τῷ τοῦ Καίσαρος ἀξιώματι σεμνύνειν καθυπισχεῖσθαι, πρὸς τὴν δύσιν ὥρμα. ὁ δὲ μόλις ἀξίωμα μὲν C ἔλεγε τότε λαμβάνειν διδόντος, ὅτε καὶ αὐτὸς ἄξιόν τι Ῥωμαίοις ἐπεξεργάσεται κατόρθωμα, ὥς μὴ δωρεὰν ἀλλ' ἄθλον λαμβά- 15 νειν· τότε δὲ χρεὶας ἐνούσης χρημάτων αὐτὸς μὲν ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμείου, ὥς αὐτὸν διαβεβαιούσθαι πρὸς τοὺς οἰκείους ὕστερον,

tris sui sorore. nec Anna cunctata est animum et studium accommodare votis imperatoris. reputans enim securius quaestuosiusque sibi fore Augusti propinqui demereri gratiam cooperando ad depressionem ferocis adolescentis e viri sui fratre notho geniti, a cuius et ipsa praecipiti natura malum impendere sibi nec modicum nec longe differendum intelligebat, quam potuit asseverantissime ad fidem promissi faciendam Andronico confirmavit daturam sese pro viribus operam, et ad id fiducia quam necessitudo affinitatis sibi erga natum ex germano mariti sui tribueret, perite usuram, ut callide circumventum suspectum iuvenem et redactum in potestatem tuto ad imperatorem mitteret. huius incepti promovendo successui, decrevit Andronicus exercitum alio praetextu in Occiduos tractus itinere terrestri mittere, praeposito ei summo duce protovestiario Tarchaniota; quem iussit usque ad Demetriadem cum copiis progredi, bellumque illic ducere occupando quantum terrarum posset ac manus hostium obvias fundendo, interimque, quod arcanum et praecipuum destinatum erat, expectando dum captum dolo Michaëlem Anna, iuxta condita, ipsi transmitteret. his in hunc modum clam constitutis imperator Annam primum cum pace et honore dimisit; ac quem post illam mittere protovestiarium parabat, quo penitus sibi prius devinciret atque ad fideliter strenueque rem gerendam tanto certius obstringeret, exquisitis omnis generis affecit honoribus, adeo ut ipsa quoque se illum insignitum Caesaris dignitate polliceretur. quod is audiens modeste reposuit vix se quidem umquam tali dignum fastigio futurum: caeterum tum minus inconvenienter tanta cumulandum gloria, cum edito aliquo in magnum usum Romanae rei memorabili facinore consecutus foret, ut non gratis sed in praemium navatae operae in eum apicem videri evectus posset. quae porro erant propinquo ad hanc expeditionem Tarchaniotae necessario numerandae pecuniae, eas petierat ille quidem ex publico promi aerario, quemadmodum apud suos deinde familiares affirmavit: verum iis quibus tunc imperator

εἴηται τὰ χρήματα, ἥ δὲ περὶ τὸν βασιλέα βουλὴ ἐκ κοινῆς συγκροτήσεως συλλέγεσθαι ἐδικαίουν. ἥ δ' ἦν τὸ τῆς προνοίας τῶν ἐχόντων προνοίας δέκατον. ὁ δὲ καὶ συνήγειτο μὲν ὡς δῆθεν ἐκ τῶν δικαίων τῶν δεσποτῶν, τὸ πᾶν δ' οἱ παροικοῦντες ἀπειλῶν δυναστευόντων ἐκείνων. συναχθέντων μὲν μεγάλων χρημάτων ἐντεῦθεν, ταῦτα λαβὼν ὁ πρωτοβεστιiάριος ἅμα πλείσταις δυνάμεσιν ἐπὶ Δημητριάδος καὶ τῶν ἐκεῖ ταχέως ἐξώρμα, πῆλ' τὰς δυνάμεις ἄγων. (26) τὸ δὲ ναυτικὸν ὁ ἐκείνου γαμβρός 'Ραοὺλ 'Αλέξιος ἤγε, περὶ πού τὰς ὀγδοήκοντα ναῦς· συν-
 10 ἦν δ' αὐτῷ καὶ ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Συναδηνός. καὶ χρήσιμον ἐδόκει τὰ μέγιστα τότε ναυτικὸν τοῖς 'Ρωμαίων πράγμασιν, εἰ καὶ μετὰ τὴν ὑποστrophὴν οὕτω δόξαν κατημελεῖτο ὡς ζημιοῦν πλέον ἢ συνοῖσον κατὰ καιρούς. ὑπενοεῖτο γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ πρὸς τὸ πιστεύειν ἦσαν τινες οἷς ἤρεσκε τὸ οὕτω πεπρωχθαι, ὡς
 15 ἐπεὶ γε τὴν ἐκκλησίαν ἐν ἀταραξίᾳ καταστῆναι ξυνέβη βασιλέως σπένσαντος, πᾶν ἐντεῦθεν πολέμιον συσταλῆναι τότε καὶ ἀπρα- B

5. μὲν] γοῦν?

utabatur consiliariis satius visum eam summam ex nova collatione conficere. edictum ergo est ut quicumque pensiones annuas e fisco acciperent, earum pensionum decimam in huius exercitus sumptum conferrent. quod cum statim esset exactum, videbatur quidem parvum plebi, reiecto in procures talis vectigalis onere. caeterum contra contigit: nam summam quisque pro potestate a sibi subditis expressit quantum in id solvendum fuit. magnum igitur inde contractum pecuniae numerum auferens protovestiarius cum numerosis copiis celeriter ad Demetriadis viciniam se contulit, terra exercitum ducens. (26) negligebatur enim classis, qua cursus in eas partes fieri commode potuerat. praeerat illi eiusdem Tarchaniotae gener Alexius Raül, octoginta circiter naves habens. cum hoc erat magnus quoque stratopedarcha Synadenus. ac quamquam satis apparebat perutilem Romanis rebus esse maritimam potentiam, tamen post conversionem rerum quae capessente imperii habenas Andronico facta est, ea curari oscitanti coeperat, praevaletibus consiliis opinantium recte sacrificii sumptum istum posse, quod plus damni, ut aiebant, quam commodi ex instructis impensa maxima classibus reipublicae proveniret. allegabant ad hoc persuadendum non argumenta illi quidem satis valida, ac ne verisimiles quidem coniecturas, sed suspiciones fere meras. tamen haec pronis accipiebantur auribus, et quod deerat verisimilitudini rationum, studia gratiosorum apud Augustum et voluntates proprio isthuc propendentes impetu supplebant. quorum etiam audiebatur oratio, ex actis imperatoris, et contentione qua ad res ecclesiae componendas incumberet, augurantium inutilem deinceps classem fore, deo sic videlicet remuneraturo velum sibi gratum principis, restituendae in integrum religioni tam solliciti intenti, ut nutu eius dislicerentur omnes infensae molitiones oppositarum nostrae continenti gentium, et nulla de caetero vis ab iis foret inferenda, quam ad propulsandam usum habere possent aliquem copiae navales. his primo magis non reprehensis quam probatis, deinde quodam quasi successu impunitatis increbrescentibus, fiebat ut etsi nondum publico

- κτῆσει τοῦ θεοῦ νέοντος. ἐκεῖθεν δὲ καὶ τινες τῶν βασιλικῶν ἀρχόντων καὶ βουλευφόρων βουλὰς εἰσῆγον, πολὺ μὲν τὸ ἀντερετικὸν εἶναι πολὺ δὲ τὸ κατὰ τὰς ναῦς μισθοφορικόν, ὧν ἐκείνων μὲν τὰ τέλη τῷ δημοσίῳ ταμειῷ καταβαλλόντων, χρημάτων εὐπορεῖν πολυβδάλουσαν βασιλείαν, καὶ τούτοις κατὰ σπονδάς τε 5 καὶ συνθεσίας ἀκονιτὶ τε καὶ ἀπραγμόνως διαφέρειν τὰ τῆς ἀρχῆς. ταῦτ' ἐκεῖνοι πείθοντες βασιλέα, οὐκ ἐνιδόντες καὶ πρὸς
- C τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων, ὥς οὐχ οἷας τ' οὔσης ἀρχῇθεν τοῖς οἰκείοις ἐμμένειν, ἀλλὰ ζημίαν ἡγοῦμένης εἰ μὴ καὶ ἄλλα προσλάβοιτο, καὶ ὅτι τῆς Κωνσταντίνου κρατούσης 10 καὶ νήσους ἐχούσης ἀδύνατα δίχα τριήρων ἄρχειν, καὶ ταῦτα τοῦ Ἰταλικοῦ ἐξ ὅτι πλειστής κορυΐνης ἀνεγχερόμενον πρὸς ἀνάληψιν ὧν χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἐκείνων ἦσαν καὶ τῇ ἀρχῇ τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῶν τριήρων προσεκτῆθησαν. ταῦτα βασιλεὺς μὲν ὡς εἰκὸς ξυνεώρα, ἱκανῶς ἔχων καὶ πρὸ τῆς ἐς ἅπαν ἡλικίας 15
- D τῆς ἐς μάλιστα βασιλικῆς ἐπιστήμης, καὶ τῶν νεῶν εἶχετο· ἀλλ' ἐνίκα τὸ μόρσιμον, καὶ τοῖς λέγουσι πείθειν ἦν. καὶ τὸ εἰρημικὸν δὲ τοῦ καιροῦ, συνυποκλινομένων καὶ τῶν λοιπῶν Βενετι-

decreta consilio foret dimissio exercitus maritimi, tamen in deliberationibus de sumptu in rempublicam faciendo, si qui praecipuorum imperii ministrorum commendare se providae parsimoniae specie volebant, tum pronissime audirentur cum dicerent supervacaneum ali numerum remigum, mercede conductam in naves militiam exterorum in nimiam excrevisse multitudinem. cuius duplicis generis hominum, si priores quidem vectigalia, ut caeteri suae sortis, aerario imperata solverent, hi vero exauctorati militia gravare rempublicam impendio stipendii desinerent, fore haud dubie ut fiscus multiplici reffectus hinc inde sumptu, nec largis erogationibus exhaustus, abundaret pecunia, qua perite princeps utens facile hostes exarmaret, stabiliretque securum otium subditis citra pulverem ac pugnam, conciliandis prudenter conventionibus ac pactis, quibus certius quam victoriis strepitu ac discrimine quaesitis salus quiesque publica, quantum ad felicem imperii cursum optandum esset, firmaretur. talia cum isti disputarent, non statim quidem probabant Andronico; qui et usu iam quodam principatus, et indole pro aetate regnandi artium capaci, animo praeterea gloriae avido ac servare illibatum imperio Romano suum antiquum decus, prout posset, certo, satis utique sentiebat ad splendorem imperantis orbi civitatis, nec non ad defensionem insularum obiectarum incursibus gentis Italiae, partim avitis odiis partim ira recenti curaque recuperandi nuper amissa in nostras semper iniurias armatae, maxime opportunum esse praesidium triremium. tamen nescio quo fato sensim praevaluit utcumque non creditum nec firmis nixum rationibus consilium, seu divinae providentiae deprimere res nostras statuentis vis ineluctabilis haec fuit, seu principis et principatus ministrorum supine indormiens fiducia praesentis tamquam duraturae in aevum omne pacis improvida quaedam et gravibus olim luenda damnis socordia. Videbant tunc nimirum obnoxie quiescere Latium omne nomen, nec quemquam ex Italia magis quam Venetos et Ge-

καὶς τε καὶ Γεννοῦταις, ἐκποδὼν μάλιστα καὶ τοῦ Καρούλου γε-
 νομένου, εὐδιάθετον τὴν γνώμην εἶλθαι. οἱ μὲν οὖν τὰς ναῦς
 παριδόντες ἐνῆκαν ἐκείναις χρόνον ἱκανὸν καὶ μόνον δίχα τοῦ συν-
 εργοῦντος εἰς φθορὰν λογιζόμενον. τὸ δὲ ἐπὶ ταύταις ἀποτε-
 5 ταγμένον στρατιωτικόν τε καὶ μάχιμον παρ' οὐδὲν ἔχοντες, τοῖς
 μὲν βαναύσας τέχνας μεταχειρίζειν ἐφῆκαν εἰς ἀποστροφὴν, ὅπό-
 ση τις ἐκεῖθεν δυνατὴ ἦν, τοῖς δὲ καὶ αὐτομολεῖν τοῖς ἐχθροῖς, P 44
 ὥστε συνάμ' ἐκείνοις πειρατῶν τρόπῳ τὴν Ῥωμαίων κακοῦν.

Τότε δὲ τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἐξορμῶντος πολὺ τι πλῆθος
 10 εἶπετο ἐπὶ δύσει. καὶ δὴ προσβαλὼν Δημητριάδι ἐκεῖ συνέ-
 τατε τὰς δυνάμεις, οὓς μὲν πέμπων εἰς σκῦλα καὶ ἀρπαγὰς,
 οἷς δ' ἐπὶ ἀνοικοδομὴν τῶν ἐκεῖ χρώμενος πολισμάτων, ἀποκα-
 ραδοκῶν καὶ τὴν τῆς βασιλείας προῦξιν ἐπὶ τῷ ἀνεπιῷ Μιχαήλ,
 ὡς λέλεκται. καὶ πρῶτον αὐτῷ τῶν ἔργων πύργοις ξυλίνοις αὐ- B
 15 θημερὸν εἰς εἴκοσι καὶ τέσσαρας ποσούμενοις περιβαλέσθαι Δη-
 μητριάδα, διχῇ τε περιταφρεῦσαι, καὶ ὕδωρ ἐκ θαλάσσης ἐνεῖ-

4. δὲ deerat.

nuenses, qui tranquillissime in terris imperii degerent, adversus dominan-
 tem Constantinopoli Augustum hostilia machinari, sublato scilicet e medio
 Carolo, cunctos ad id incitare, dum viveret, solito. hinc subrepsit usu
 quod ratio non probaverat, ut compendium fieret sumptuum in classem
 tuendam impendi solitorum; dumque sic agitur quasi constaret lucro ac-
 crescere publico quidquid subtraheretur rationibus navalis apparatus, sen-
 sim deventum eo est ut Romana classis non flammis illa quidem uno mo-
 mento absumenda traderetur, caeterum permetteretur abolenda tempori,
 et nulla in navium, quibus illa constabat, tuitionem aut restorationem
 parte curae impensa, tantum dumtaxat relinqueretur duratura, quanto
 erat opus spatio ut naves omnes mero neglectu putrescerent aut soluta
 compage abolerentur. istud postea contigit, hoc praeorsum ac repraesentatum
 maturius est. classarii milites multi ac fortes, nec parum exercitati
 praeliis, spreti omnes multatque stipendio, partim ad artes sese con-
 ferre mechanicas quibus victum quaererent, partim ad hostes transfugere
 sunt coacti, quorum inde ductu piraticis incursibus rem oramque nostram
 infestarunt.

Tamen hoc quo de scribimus tempore, plurimi horum in pedestres
 centuriati copias protovestiarium sunt secuti, expeditionem in tractus Oc-
 ciduos ducentem; qua is progressus Demetriadem usque ibi constitit, co-
 piasque in manus divisas partim excurrere ac e vicinis hostium terris
 praedas agere, partim restaurare oppida Romanae ditionis incursionibus
 deformata hostilibus iussit, ipse interim opperiens, ut dictum est, effectum
 promissorum reginae Annae, et simul illa in suos laqueos incautum in-
 duxisset Michaëlem leviri sui filium, sibi que iuxta condita tradidisset, cor-
 repturus tutoque perducturus ad Augustum. haec quippe vera erat morae
 causa, cui speciose obtendebatur quam dixi labefactorum iniuria vel
 temporis vel belli moenium reparatio; cuius primum specimen fuit qua-
 tuor et viginti ligneorum turrium in circuitu Demetriadis uno die perfecta

ναι τοῖς τάφροις, καὶ οὕτως ἀνέδην κατ' ὀλίγον κτίζοντα ἀνεγεί-
 ρειν λίθοις τὸ πόλισμα. διὰ ταῦτα καὶ ἀνοχὰς ἐποιεῖτο, καὶ
 P 45 ἀεργὸς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἐφαίνετο. (27) τοῦ γοῦν καιροῦ
 τριβομένου νόσος ἐμπίπτει τῇ στρατιωτικῇ βαρεῖα πάντῃ καὶ
 αὐτουργὸς τοῖς πολλοῖς θανάτου· βαρεῖας γὰρ χεῖρας ὁ λοιμὸς 5
 ἐκείνοις ἐφῆκε, καὶ ἐπασσύτεροι ἔθνησκον. τέλος δὲ καὶ αὐτὸς
 ὁ στρατηγὸς πρωτοβεστιάριος νόσου γέγονε παρανάλωμα, κἀν-
 τεῦθεν οἱ περιληφθέντες μηδὲν τῶν γεναίων πράξαντες ὑπανε-
 ζεύγνον. ὕστερον δὲ αὐτὴ καθ' αὐτὴν ἡ βασίλισσα συνάμα τῇ
 B ἀνδρὶ Νικηφόρῳ, δόλοισι ὑπελθόντες καὶ ὄρκοις ἐξαπατήσαντες 10
 τὸν Μιχαὴλ ὡς γαμβρὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἀξόμενοι, μηδ' αὐτὸ
 τὸ κεκωλυμένον ἐκ γένους ὑπονοήσαντα ὑπὸ χεῖρας ποιοῦνται, καὶ
 τῷ βασιλεῖ, συχνὰ τῶν χρημάτων λαβόντες, πέμπουσι δέσμιον·
 ὃν ὁ βασιλεὺς ὑπὸ φρουροῖς καὶ ἀνέσειν ἔχων ἐτίμα, καὶ τὴν
 ἀνεψιὰν τὴν τοῦ Ἀσάν θυγατέρα εἰς γάμον δὴ κατηγγύα. ἀλλ' 15
 C ἐκεῖνος πολλάκις μὲν ἐπεχείρησε φεύγειν, τοσαυτάκις δὲ οἱ ἐμπο-

extructio, quibus et fossa praeducta duplex est, aqua insuper e mari vi-
 cino in utramque derivata. quibus deproperatis ad tutelam operis, intra
 id vallum secure iam est solidorum e saxo moenium per otium aedificatio
 curata. in his diu suum exercitum protovestiarium occupatum habuit, ni-
 hil admodum interea negotii hostibus facessens. (27) caeterum in Roma-
 norum castrorum milites longam tali loco et opere trahentes moram gra-
 vis incubuit calamitas pestilentis morbi; quo multi sunt brevi spatio ne-
 cati. lue quippe per contagia grassante, ac corrupto magis magisque
 coeli tractu saevam augente vim, frequentatis in momenta funeribus inex-
 pleta Libitina feritate bacchabatur, foeda strage cadaverum late cuncta
 consternens, adeo nec ipsis parcente principibus clade, ut protovestiarium
 quoque ducem eius exercitus supremum pestis extinxerit; quo sublato re-
 liquiae copiarum, nulla re gesta tanto apparatu et expectatione digna, in-
 glorie reverterunt. postea tamen ipsa per se regina, cooperante pro vi-
 rili coniuge ipsius Nicephoro, dolis aggressa Michaëlem unam illi fallendo
 efficacissimam reperit machinam, speciosum ostentatae affinitatis nomen.
 ubi enim promitti sibi Michaël audivit nuptias regiae virginis Nicephori
 despotae et Annae reginae filiae, et tam splendidi sponsionem matrimonii
 utriusque sibi puellae parentis iuramentis sanctissimis firmari, facile se
 speratorum socerorum potestati permisit, imprudens qui non reputaverit
 quam esset incredibile velle revera despotas collocare legitimam haeredem
 nothi filio, nec vereri maculare avitam nobilitatem admistione spurii ge-
 neris. verum iuvenis ambitione praeceps ne suspicione quidem prima te-
 nus tam iustum admittens metum, caeca fiducia in laqueos se induit.
 dans quippe se in manus insidiantium propinquorum, vinctus ab iis et
 grandi est imperatori pecunia venditus, qui eum ad se adductum in tuta
 quidem, libera tamen custodia tenuit, variis ipsum remissionibus et signi-
 ficatione honoris delinire studens, adeo ut etiam sororis propriae filiam
 ex Asane natam in matrimonium ipsi promitteret. sed placando feroci
 animo iniuria prodicionis irritato nullae satis aut blanditiae praesentes
 aut ostensae in posterum gratiae fuerunt. involvens se irrevocabili con-

δὼν ἔστι ἡ τύχη καὶ ἡλίσκετο παραντίκα, ὥστε καὶ φυλακαῖς
 δίδοσθαι διὰ ταῦτα. οὗ δὲ καὶ μίαν φυγὴν τὴν ὑστέραν μετὰ
 χρόνους συμβῆσαν καθ' εἰρμὸν τοῦ λόγου καὶ διηγῆσομαι. ἀπε-
 δῆμι μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς εἰς Θεσσαλονίκην, ὡς αὐτίκα κατὰ
 5 καιρὸν ἐροῦμεν, κατείχετο δὲ οὗτος ἐν φυλακαῖς, σὺν αὐτῷ δὲ
 ἦν καὶ ἡ αὐταδέλφη τούτου, ἣν δὲ παρὰ πατρὸς τοῦ Ἰωάννου
 σεβαστοκρατοῦντος δεξιόμενος Τερτερῆς ὡς μνηστὴν τῷ νύμφῃ D
 Ὀσφεντισθλάβῳ, ἔτι ἐν ἀνηβότητι οὔσαν, ἐπειδὴ αὐτὸς τὰς
 πρὸς βασιλέα σπονδὰς ἡγάπησε, συνάμα τῇ τοῦ Ἀσάν ἀδελφῇ
 10 καὶ αὐτὴν ἐς βασιλέα πέμπει. ἦν οὖν σφίσι μία ἡ φυλακή, οὗ
 δὲ καὶ τῷ Ἐρρῇ ἐξ Ἑγκλίνων ὄντι συνάμα ἑτέροις καὶ τρίτῳ παιδί
 εἰς φυλακὴν ἐπιτετράφατο. ὑπέρχεται γοῦν ὁ Μιχαὴλ τὸν Ἐρ-
 ρὴν ὑπισχνούμενος γαμβρὸν ἔξειν ἐπ' ἀδελφῇ ταύτῃ, ἣν δραπε-
 τέυσεν. εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι καὶ πορνικῶς ἐκείνη ὁ ἐξ Ἑγκλί- E
 15 νων συνήρχετο, τὰ πιστὰ τῆς ἐπιγαμβρίας ἐντεῦθεν λαμβάνων.
 ἦν γοῦν ὁ Ἐρρῆς καὶ τῶν λοιπῶν φυλάκων ἐπιστάτης, καὶ πολ-

tumacia Michaël totus stabat intentus expediendae per fugam furtivam li-
 bertati. at crebri eius elabendi conatus adversa semper fortuna successu
 caruere, retracto ipso quoties evaserat, et vinculis reddito, quae in longa
 post hoc tempora semper invitissimo haeserunt. unam hic ego eius,
 quamquam aliquot abhinc annis, postremo tentatam fugam, argumenti co-
 gnationi seriem temporum posthabens, referam. profectus erat Thessalo-
 nicam imperator, ut mox suo tempore narrabimus, relicto Michaële sub
 custodia, cuius in societatem propria ipsi soror accesserat tali occasione.
 dissidens ab imperatore causis quas diximus Bulgariae rex Terteres Ioan-
 nis sebastocratoris patris huius Michaëlis firmare se foedere curaverat,
 despondenda suo filio Osphentisthlabo filia ipsius, quam et ad se trans-
 missam adhuc impubem domi habuit. verum securius deinde rebus suis
 Terteres reputans pacem, uti retulimus, cum imperatore facere, sponsali-
 bus cum filia sebastocratoris abruptis, puellam una cum sorore Asanis ad
 imperatorem misit, quam is eidem quo Michaël tenebatur frater virginis
 carceri mandavit. erat ambobus custodiendis praefectus Erres quidam,
 sic vocatus, oriundus ex Enclinis *). huic suberant duo milites, quibus
 tertius accesserat puer administer, aetatis tenerae. venit in spem Mi-
 chaël eluctandi tam exigui praesidii, si attrahere in partes Erren prae-
 fectum potuisset. ergo in id incumbens multis hominem ambivit precibus,
 promisso etiam ipsi coniugio sororis in praemium operae quam eis in li-
 bertatem asserendis contulisset. sunt qui dicant delibatum iam tum usum
 istius ostentati connubii praesumpta inter destinatos sponsores stupri licen-
 tia, nec inscio nec invito Michaële, qui nihil pensi haberet vel tam turpi
 sibi pignore tanto certius oppignerare fidem Enclinensis in repraesentanda
 quamprimum promissa solutione captivitatis exosissimae. huius rei facul-
 tatem non parvam habebat Erres, quod praeterquam, ut dixi, summum

*) immo Henricus (Harry) Anglus.

λοὺς ἀνὰ χεῖρας ἔχων, πιστὸς τὰ πολλὰ δοκῶν βασιλεῖ. δειλεύ-
 ζεται τοίνυν ὁ βάρβαρος μελίσσιν ἢ καθ' αὐτὸν ὑποσχέσεται, καὶ
 P 46 κατανεύει τὴν προῶξιν. καὶ δὴ εὐτρεπίζεται μὲν παρὰ τῶν οἰ-
 κείων τῷ Μιχαήλ, οἳ δὴ καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ διάγοντες ὑπουργοῦν
 ἐκείνῳ τὰ ἀναγκαῖα, ἄλλιας ταχυνναυτοῦσα καὶ ἄνδρες ἐρέται μι- 5
 σθοῦ τοῦ μεγάλου οἱ τέως αὐτάρχεις, καὶ ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἐκεῖ-
 νοι μὲν τῇ κατὰ δύσιν θαλάσσῃ προσχόντες σταθίσονται, αὐτοὶ
 δὲ τῆς φυλακῆς ἐκβάντες ἐπιβήσονται, ἐς τὸ ἀκριβὲς τάττεται.
 κάπειδὴ δὲ ὄντας οὐκ ἦν καταγωνίσασθαι τοὺς λοιποὺς (οὐδὲ
 γὰρ πᾶσιν ἔκπυστος ἦν ἡ βουλὴ) μερίζουσιν ἐκείνους ὥς ἐπὶ 10
 B πράξει πέμποντες, καὶ καθ' ἓνα ὑποδεχόμενοι κτείνουσι, τοῦ
 δευτέρου μὴ εἰδότος τὸ τῷ προτέρῳ συμβάν. οἴκτος δὲ σῶζει
 τὸν παῖδα καὶ μόνος, συμποδίσαντές τε καὶ ἐπαγκωνισάμενοι καί
 γε δεσμὸν ἐμβαλόντες τῷ στόματι ἀφιῶσιν. ἐκεῖνοι δ' ὥς εἶχον
 ὑπὸ κλεισί τὴν φυλακὴν σφραγίσαντες, ὥς μὴ ἐκκυλισθὲν τὸ παι- 15
 δίον ἐμφανὲς πρὸ καιροῦ τὸ δρᾶμα ποιήσειεν, ὑπὸ πρώτας φυ-
 λακὰς τῆς νυκτὸς ἐξίασι. τῷ γὰρ Ἑρρῇ, ὥσπερ αἱ φυλακαί,
 C οὕτω καὶ αἱ τῆς πύλης τῆς ἐκεῖ κλεῖδες ἐπιτετράφατο. ὥς ἂν
 δὲ μὴ δόξῃ δόλος τὸ δρώμενον, ἐκεῖνος κάτωθεν τοῖς φύλαξιν
 ἐκφωνεῖ, διυπνίζων δῆθεν πρὸς τὴν τῶν κατεχομένων φυλακὴν, 20
 ὥς αὐτοῦ γε τάχα ἐν ἀπορρήτοις δουλείαις σχολάζοντος· καὶ

eius custodiae arbitrium obtinebat, etiam eius fidei secure acquiescebat
 imperator. quare quid posset sentiens, facile ad ostentatum honorem
 tanto superioris sua sorte affinitatis arrexerat animum, et facturum se quod
 rogabatur prolixè recepit. age, venit ad apparatus negotii. conferun-
 tur consilia cum libertate fruentibus amicis necessariisque Michaëlis. hi,
 quod opus erat, navem clam comparant, remigio et commeatu caetero
 largiter instructam, haud parvo in hoc sumptu facto. condicatur hora
 qua Occiduo maris littori lembus paratus admoveretur, excepturus e cu-
 stodia elapsos; qui ut tuto exirent, caetera erat Erri diligentia curandum.
 obstabat duorum, de quibus dixi, subservientium ipsi satellitum praesentia,
 quorum tentare fidem communicato arcano anceps nimis periculosumque
 videbatur. decretum, quod longe apparebat tutius, utrumque occidere.
 nec difficile fuit iniunctis ministeriis disiunctos conficere singillatim infe-
 lices. puerum sola aetatis miseratio servavit. sufficere visum est pedes
 lacertosque adolescentuli adstringere validis vinculis. sic igitur eum,
 vinctis etiam, ne vociferari posset, faucibus, dimiserunt, exeuntes sub pri-
 mam noctis vigiliam, et clavibus, quas habebant, diligenter occluso car-
 cere, ne puer sese torquendo foras prorepens praemature indicium fugae
 faceret. sic eductis Erres captivis duobus, inclamavit voce contenta re-
 liquis intus satellitibus, quasi excitaturus tum forte dormientes, ut vigi-
 liam se utique absente intenderent. valitum hoc non frustra credidit
 ad discutiendas suspiciones obviatorum, tali hora notum imperatoris mini-
 strum tendere ad littus cum duobus eductis custodia cernentium. itaque

γάρ τινες ἰδόντες οὐδὲν ἄλλο ὑπενόουν τότε ἢ ὅτι ὀρισθὲν πρὸς βασιλέως δι' ἀπορρήτων αὐτὸς οἰκονομοίῃ τὰ προσταττόμενα καὶ τοὺς ὀρισθέντας ἐκφέρει νυκτὸς ὅπου ἂν καὶ προστάσσοιτο. ἐκεῖνοι δὲ τὰς φυλακὰς ὑποδραμοῦντες ἐπιβαίνουσι τῆς νηός. καὶ 5 ἦν αὐτοῖς ὥς καὶ πᾶσι γνωσθέντος ὁ νοῦς ἐν ἐλπίσιν ἀναμφιβό- D
λοις, ὥς οὐδὲν ἐμποδὼν ἐσεῖται δυοῖν ἢ καὶ τριῶν ἡμερῶν τῇ Εὐρίπῳ προσσχεῖν καὶ τῶν τῆς φυγῆς ἀνεθῆναι φόβων, τῆς ἀδελφῆς κυριευούσης τῆς νήσου. ἀλλ' ἡ παλίμπους περιστάτο δίκη, καὶ τὰ τῶν φονευθέντων αἵματα δεσμὸς ἦν τὴν πρόσω πορείαν 10 πωλύνων ἄρρηκτός τε καὶ ἄλυτος. ἀντιπνεῖ γὰρ ἐξαίφνης πνεῦμα βίαιον νότου, ὥς καὶ τὰς ἐλλιμενίζούσας ἐξοκέλλειν ἐκ βίας, καὶ ἄνεμος ἐμποδὼν ἔστι παρανομήσασιν. οὐ γὰρ μίαν ἢ καὶ δευ- E
τέραν ἡμέραν ἡπλόει ἐκ βιαιῶν νότων τὸ πέλαγος, ἀλλ' ἐφ' ἡμέραις, μέχρ' ἂν ἐκεῖνοι κατὰ τὴν Ῥαιδεστόν ἐξοκέλλαντες ὑπὸ 15 χεῖρα γένοιοντο τοῖς τυχοῦσι.

Καὶ ταῦτα μὲν μετὰ χρόνους πέπρακται, τῆς δ' ἀκολουθίας διδούσης τοῦ λόγου ἐνταῦθα προανατίεταται. ἡμῖν δὲ ἰτέον πρὸς τὰ ἐξῆς. ἐμπης δὲ προσθέντων καὶ τοῦτο σφίσι· ἐπικοινωνεῖ γὰρ τοῖς προανατεταγμένοις. ὁ γὰρ ἐκ τούτου

4. ἀποδράσαντες?

non aliud in mentem venit forte occurrentibus nisi mandatum arcanum quoppiam Erren tali tempore exequi, et vinctos quo esset iussus transportare. per hanc speciem etiam, quas pertransire oportuit, nocturnorum vigilum custodiis elusis, inobservati incolumesque omnes navem expectantem conscenderunt, optima spe gestientes felicissimi successus; nec dubitabant quin, ut initia se dabant, cunctis ad votum fluentibus, biduo tri-duove appellerent Euripum, atque apud isti dominantem insulae sororem ipsorum, miserarum anxiae fugae formidinum et longi carceris aerumnarum unice securi, tranquillam de caetero vitam agerent. verum intervertit successum cruenti coepti persequens homicidas coelestis ultio, sanguine scilicet miserorum quos incautos oppresserant clamante ad deum, et remoram iniiciente fugitivis ineluctabilem. vix altum tenuerant, cum eis in adversum tam vehemens auster incubuit, ut adhuc tenentes portum naves in illa ipsa tuta statione concuteret, ac quo momento aura inopinatissime reflavit, qua perseverantia duravit, tantum non clare appareret sceleribus fugientium infensum coelum receptus ipsis securi negare facultatem. non enim uno alterove die intractabile violentissimis austris mare horruit, sed pluribus continue diebus, quoad infelix navigium sustinendo impar reiectum ad Rhaedesti oram ibi forte inventis Augusti ministris, quos vehebat fugitivos, in manus tradidit.

Haec postquam, ut indicavi, posterius gesta ex occasione praeoccupavimus exponere, resumere ordinem eventuum, et ad ea quae deinceps fieri contigit eadem qua transacta sunt serie referre sermonem debueramus: piget tamen hinc discedere non imposita longo negotio clausula.

- P 47 χρόνου διανυσθέντος, καὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ δὲ ζητούντων τῷ
 πρεσβεύεσθαι παρὰ βασιλέα καὶ καθυπισχνεῖσθαι τὰ μεγάλα, εἰ
 μόνον ἀνείτο τῶν φυλακῶν καὶ πρὸς αὐτοὺς γένοιτο, ὃ μὲν κρα-
 τῶν ἀνήρτα τὰ περὶ τούτου, καὶ λόγοις οἰκονομίας οὔτε ἀάμπαν
 ἀνήνατο οὔτε μὴν κατένευεν ἐς τὸ παντελές. τὰς γοῦν τοιαύτας 5
 ἀναβολὰς μανθάνων ἐκεῖνος βουλὴν βουλευέται κακίστην μᾶλλον
 ἢ συνετήν. ἐγγειτονῶν γὰρ τῶν ἀνακτόρων ἐγκλεισμένος ὅπου
 B δὴ καὶ βασιλεὺς ὄκει, ἔγνω πῦρ ἐνιέναι τοῖς οἴκοις, ὥς δὴ τι
 γενναῖον ποιούμενος τὸ εἰς τοιοῦτον ἀναρρίπτειν κίνδυνον. καὶ
 δὴ νυκτὸς ἄωρὶ κάγκανα ξύλα ἐτοιμασάμενος, ὥς δὴθεν θερμαί- 10
 νοιτο (χειμῶνος γὰρ ἐπράττετο ταῦτα, περὶ ποῦ Σκιρροφοριῶ-
 νος τὰ μέσα, ὅς ἐστιν ὁ Δεκέβριος), τὰς θύρας τῆς εἰρκτῆς
 ἀσφαλισάμενος ἐνδοθεν πῦρ ἐνέησιν, ὃ δὴ καὶ τῆς ὥρας κατατα-
 χῆσαν ἐξῆπτε καὶ τοῖς ἐκτὸς δῆλον ἦν. φθάνει δὲ καὶ τὸν βασιλέα
 ἀγρυπνοῦντα ἔτι τὸ γεγονός. καὶ ὅς τοὺς ἀμννουμένους οὐκ 15
 C ἐκείνον ἀλλὰ τὸ πῦρ εἰς κατάσβεσιν ἀπέπεμπε. καὶ τις τῶν ἄλ-
 λων ἐκτομίας Κάρβας λεγόμενος προσφθάσας ταῖς θύραις προσή-

7. ἐκ γειτόνων?

addatur ergo qui lentis diu dilatus intervallis tandem supervenit, novissi-
 mus et plane tragicus fabulae actus. octavum iam in custodia infelix
 Michaël annum expleverat, cum necessariis ipsius crebris legationibus im-
 peratorem urgentibus et magna pollicentibus, si miserum tantisper vincu-
 lis solutum ad suos redire permisisset, Augustus non ille quidem prae-
 fracte negavit, aut omnem supplicibus impetrandi aliquando quod pete-
 rent spem abscidit, verum tamen nec plane annuit, sed verbis placidis et
 exorabilis, ubi maturum foret, animi quadam humana significatione condi-
 tis anxie sollicitorum vota delinivit. has Michaël Andronici tergiversatio-
 nes et artificiosas, ubi cognovit, detestatus moras, consilium init et coeptu
 et eventu potius desperatissimum ac pessimum quam ullo astutiae ingenio
 commendabile. cum enim in turri servaretur Palatinis admota aedibus in-
 tra quas ipse diversabatur imperator, visus sibi est generosum aliquid
 facturum, si flammis suo carceri subiectis ipsius quoque invisi principis
 contiguum incenderet domicilium. nocte igitur intempesta, prius obsera-
 tis diligenter carceris valvis, ignem iniecit in struem lignorum aridorum,
 quam ante conghesserat specie habendae ad manum materiae necessariae
 foco cubiculi longum in tempus alendo, prout rigor brumalis tempestatis
 requirebat: nam haec circa Decembris medium acta sunt. flamma rapto
 fomite celeriter pyram obviam amplexa, luculentis horae spatio inclare-
 scens auctibus, per erumpentes e tecto intra quod coeperat fumosos immi-
 stis scintillis globos, usque ad sensum extra degentium in proximo indicia
 sui pertulit. rem in primis adhuc commodum vigilans Augustus animad-
 vertit; ac raptim, pro instantia periculi, satellites quotquot ad manum
 fuere, iussit accurrere ad carcerem, non poenas inflicturos incendiario,
 quem adhuc quis esset nesciebat, sed incendium ipsum extincturos. ante
 omnes ad iussum evolavit eunuchus Carbas nomine, tentatisque foribus,

ραττεν ὡς ἀνοίξων· ὡς δ' οἷα ἦν ἀνοίγειν ἡσφαλισμένας, ἀξι-
 ναις τὰς θύρας αὐτοῖς μοχλοῖς καὶ βαλανάγραις ἐξετίνασσον.
 οὐπω δὲ καλῶς ὁ ἐκτομίας ἔφθη οὐδοῦ ἐπιβεβαῶς, καὶ κεῖνος ἐν-
 δοθεν τῇ μαχαίρᾳ προσυπαντᾷ, καὶ τοῖς σπλάγχνοις ταύτην ἐμ-
 5 βάλλει καὶ αὐθις ἄλλην καὶ τρίτην ἐπὶ ταύταις, καὶ νεκρὸς ὁ D
 πληγείς αὐτίκα. καὶ εὐθὺς πολλοὶ μὲν ἐσερύνησαν, τὸ δὲ πελεκυ-
 φόρον τάγμα βασιλῆιον, ἀγαιόμενοι τῷ συμβάντι, πελέκεσιν
 ἐκείνον ἀνηλεῶς κατακτείνουσι, καὶ τὸν οὕτως ὑπὸ τρυφῇ τρα-
 φέντα ἔξω που ἐκβεβλημένον κατὰ τὴν ἀργυρᾶν λεγομένην εἰκαίως
 10 πως καὶ ὡς ἔτυχε θάπτουσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον,
 εἰς δεῖγμα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ ὅτι σκιαῖς μᾶλλον
 ἢ τούτοις πιστεύειν ἄμεινον.

28. Ἐπηλήθευσε δὲ τοῖς τότε τετελεσμένοις καὶ τι συμ- P 48
 βὰν φοβερὸν μὲν ἰδεῖν φοβερὸν δ' ἀκοῦσαι, οὗ δὴ καὶ ἄλλος
 15 ἄλλο τι ἂν αἰτιάσαιτο καὶ ἕλλο ἄλλος, οὐδεὶς δ' ἂν οἶμαι εὖστο-
 χον θεῖν τὴν κρίσιν, καὶ πολλὰ κάμοι προσερευνῶν· τίς γὰρ
 ἔγνω νοῦν κυρίου, εἰς δὲ τὰ ἔσχατα τῆς σοφίας αὐτοῦ τίς ἀφί-
 κειτο; φησὶν ὁ Ἰωβ. τὸ δ' αὖ ἐκ τοῦ παρεικότος ἐπὶ τοῖς θείοις
 τοιαῦτα γίνεσθαι λέγειν ἢ καὶ δοξάζειν οἷα δὴ καὶ ἐροῦμεν, μα-

ubi munitas impenetrabiliter sentit, securibus effractas cum seris simul
 ipsis ac vectibus subruit, obstaculaque amolitus intro irrumpit. vix limini
 pedem iniecerat, cum adversus irruens Michaël ensem ei adigit in viscera,
 repetitisque bis terve similibus plagis miserum sternit exanimem. ad fa-
 cinoris atrocitatem subitis, ut fit, clamoribus momento divulgatis confluxere
 statim plurimi, et inter hos cohors securigerorum excubare ad regiam so-
 lita. hi cruento spectaculo percussi auctorem caedis nefariae, ira omnem
 misericordiae sensum obruente, crudeliter securibus conciderunt. talem
 nactus finem est filius Ioannis sebastocratoris, quem longe dissentanea
 mollitiei principalis educationis sepultura sic mortuum excepit, humo te-
 mere iniecta obiter, contemptimque tumultum loco profano extra urbem,
 prope paludem quae dicitur argentea. haec prolata velut in specimen
 sint vanitatis pompae humanarum; quae recte quis aestimans, non plus
 reputet claritati natalium opumque ac titulorum illustrium splendori quam
 umbris prorsus inanibus fidendum.

28. Hoc porro, ut ad intermissa me referam, tempore tetro et por-
 tentoso experimento deprehensum est ex vero convenire sacris nostris
 vulgo eis attributam appellationem τῶν τετελεσμένων, sed ea rariori no-
 tione qua ista interdum vox pollutum et contaminatum designat quidpiam.
 contigit quippe res visu quidem horribilis, auditu quin etiam infanda;
 cuius aliam alii causam ubi quantavis contendendo perscrutatione quaesi-
 erint, aut vel argutissimis nixi coniecturis assignarint, haud tamen certo
 indicio definiant vel quo per homines contractus casu vel quo dei
 consilio permissus foedus hic et infaustus eventus fuerit. quis
 enim cognovit sensum domini? aut quis, ut Iob ait, usque ad
 ultimos eius sapientiae pervenit terminos? nam mera fortuiti temeri-
 tate occursus, citra ullam certos sequentem fines numinis cuncta re-

- B** νίαισιν ὑποκρέκει, φησὶ Πίνδαρος. ἔμοι δ' ἅπαξ ἔμμαντὸν κα-
 θεικότι εἰς ἀγγελίαν τῶν γενομένων, ἣν πον καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς
 γέγονεν, οὐδ' ἀδικαίως ἂν καὶ παραιτητέον εἴη ὃ τι λέγοιμι. νέμει
 γὰρ τὸ θαρρεῖν ἢ ἀτρέκεια. καὶ οὐδὲν χεῖρον, οἶμαι, ὑπὸ τῶν
 ἀκουσόντων ἂν πάθοιμι λέγων ὧν ἔμμαντὸν ἴσως δράσαιμι μὴ εἰ- 5
 πῶν. ἐκεῖθεν μὲν γὰρ δόξαν ἀπολοσάιτ' ἂν τις τοῦ πάντ' ἐπέχειν
- C** ἐκ φιλαυτίας τοῖς τότε ξυμβᾶσι, καὶ γ' ἀνάγειν πρὸς ἓν τι τὸ
 μὴ κατὰ τρόπον ἐκεῖνα καὶ τὰσφαλὲς πεπεῤῥχθαι· ἐντεῦθεν δὲ
 ἄλλ' εἰ μὴ τί γε πλεόν, τῷ γοῦν ἐκόντα παρατρέχειν τὸ ξυμπε-
 σὸν ἐκ δαιμονίου οἶμαι προνοίας ῥυπαίνοιτ' ἂν ἡ καθ' ἱστορίαν 10
 ἀλήθεια. τῷ τοι καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις λεγέσθω, δαίμα
 μὲν φέρον θεοῦ προνοίας, πρὸς ὃ τι δὲ φέροι ἢ παρελθὼν ἢ ἐσό-
 μενον ὡς εἰκὸς ἀγνοούμενον.
- P 49** Ἡμέρα μὲν οὖν τῆς τυρινῆς κυριώνυμος τότε ἐφρίστατο,
 ἐκάλει δὲ τὸν ἐπ' ἐκκλησίας ἱερουργοῦντα τὸ σύνηθες· τὸ δ' ἦν 15
 τὸ προηγιασμέναις ἀναφοραῖς τὸ ἱερὸν πυξίον ἐς ὃ τι μάλιστα
 ἐμπιπλᾶν κατὰ χρεῖαν τῶν τεταγμένων λειτουργιῶν. ἐπεὶ γοῦν

9. τῷ] τὸ P.

gentis providentiam, fieri cernique qualia mox referam qui diceret aut existimaret, huius equidem vel affirmationem vel sententiam ausim dicere, iuxta Pindarum, haud longe a furore discrepare. mihi utcumque insuavis accidit commemoratio istiusmodi monstrorum inauspicatae mentionis, non est tamen liberum, ex quo istam ultro necessitatem subii, suscepta professione qualescumque res gestas exponendi, ab his scripto mandandis abstinere. in quo intrepide affirmandi facit animos evidentia testatissimae veritatis; nec deterret verisimiliter excepturus narrationem meam quidam horror auditorum ex me casum dictu foedum; qualia delicati genii lectores haud fere citra indicia fastidii et quasi abominabundi transmiserint. etenim dum reputo rem attentius, facile sentio impelli me ad idem conspirantibus in unum, hinc respectu iudiciorum alienorum, hinc proprii officii praescripto, cum nec utique me fugiat culpari ab eruditis historicos, si quos deprehenderint indulgere privato gustui, damno memoriae publicae, accommodanda narratione ad certam adamatam ipsis concinnitatis fucosae speciem, quam quoad confecerint, nihil pensi habeant dissimulare ac detorquere in subiecto argumento, si quid isti formae reluctari contumacius viderint; nec dissimulare possim convicia conscientiae, quid meum a me munus exigat, monentis, edicentisque quadam inexorabili severitate censurae me, si conscio silentio involverim quod nunc divino haud dubie nutu contigit, maculam, si nihil aliud, inustum quamdam historicae veritati. quare illud ante omnia dicatur, divinae quidem characterem providentiae praeferens; de quo tamen prudenter aestimetur ignorari quid tandem vel respiciat praeteritum vel auguretur ac portendat eventurum.

Dominica illuxerat proprio vocabulo dicta Tyrine a casei tunc adhuc usu permissio; qua ritus consuetus vocabat sacerdotem ad praeparandas in sacra pyxide tot oblationes consecrati panis, quot ad celebrandas iuxta morem instantes liturgias ex praesantificatis oportebat. ubi ergo est, in-

τετέλειστο μὲν ἡ τῆς ἱερᾶς θυσίας ἀναφορά, ἀνεπτύσσειτο δὲ τὸ
 πυξίον ἐφ' ᾧ τοὺς ἱεροὺς ἄρτους τεθῆναι, εὔρηται τις εὐθὺς ἐν-
 τὸς τῶν προηγιασμένων ἀναφορά, ἣν δὴ καὶ εἵκασέ τις ὁρῶν
 μίαν τῶν τριῶν ἐκείνων εἶναι, ἣν καὶ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης τε-
 5 τράδος μέλλουσιν ἀκαφίρεσθαι, συμβὰν τότε, καθὼς λέλεκται, B
 μὴ τὰ τῆς ἱερᾶς τελεσθῆναι θυσίας διὰ τὴν ἐπ' ἐκκλησίας τῶν
 ἐκκλησιαστικῶν παρ' οἰωνοδηποτοῦν ὁψὲ τῆς ὥρας γεγονυῖαν συγ-
 χώρησιν, ἐκεῖσέ που ἀφεθεῖσαν τῆς πράξεως κεῖσθαι συνέβαιεν.
 ἡ δ' ἡχρεῖωτο πᾶμπαν καὶ σέσηπτο, ὥς μὴδ' εἰκόνα φέρειν ἄρ-
 10 τιν, μὴ ὅτι γ' ἄρτον καὶ ἀμηγέπη φαίνεσθαι, ἀλλὰ τινα τύπον
 θρυμμάτων μελάνων θηριακῆς ἢ τινος ἄλλου τοιούτου σκευάσμα-
 τος. τρόμος οἷν ἰδόντα παραντίκα λαμβάνει τὸν ἱερέα, καὶ
 ὅτι πρῶξι (οὐδὲ γὰρ ἦν ἐκεῖνον ἐνοῦν εἰς κατάληψιν τοῖς προσ- C
 φάτοις) διανοεῖτο. καὶ τὸ πρᾶγμα φοβερόν ἔδοξεν, οὐ παθὼν
 15 τόσον ὅσον φανέν, ἐπέπερ τὰ τῆς εὐθετήσεως ἡμηχάνηται.
 τοίνυν καὶ εἰς κοινὴν θέαν προυτέθη, καὶ τὸ ποιητέον μεθ' ὅτι
 πλείστης ἐζητεῖτο τῆς εὐλαβείας. ἀλλ' ὅ ἦν καὶ ἐδόκει καὶ πρέ-
 πον ἦν, τὸ περιὼν τῆς παραλλαγῆς οὐκ ἐδίδου γίνεσθαι, καὶ δὴ
 πρὸς τὴν μετάληψιν ὀκνῶν ὁ ἱερεὺς οὐ προσέετο. θεῶ δ' ἀνα-
 20 φέρειν ἄλλως οὐκ ἦν μὴ μεταλαβόντα τὰ δῶρα. καὶ ἐνθεν μὲν

cruenti sacrificii peracta functione, aperta pyxis ad collocandos intra eam
 consecratos panes, inventa intus quaedam apparuit ex praesanctificatis ob-
 latio, quam quis intuens suspicaretur unam ex iis esse quae anno supe-
 riori feria quarta hebdomadae maioris cum offerri debuisset, oblata minime
 fuerat, ut indicatum est superius, propter recessum ecclesiasticorum ex
 ecclesia, qualibuscumque de causis praeversum ceremoniae debitae tali
 diei, ac propterea ibi fuerat relictæ neglectaque ad hoc usque tempus;
 quo spatio corrupta scilicet ac plane iam putris destinatis inepta usibus
 fuerat reddita, quippe quae ne speciem quidem retineret panis, sed for-
 mam quamdam haberet fragmentorum atrorum theriacae aut similis alte-
 rius confectionis eius generis. dirigit visu repente inopinatissimo sacer-
 dos, et tremore totius corporis horrorem ac aestum animi declarans, in-
 certus quid ageret, haerebat. neque enim miscere se putabat posse ve-
 terem illam particulam cum recentibus, quasi, ut haec, sic illa offerri per-
 cepturis posset et sacrificio ex praesanctificatis celebrando digna hostia
 censeretur. cum ergo ad spectaculum tam deforme, ad tam anceps utrimque
 periculum, arcente hinc et inde metu, et tamen agendi necessitate cunctari
 prohibente, diu deliberabundus expediret nihil; denique adhibuit circum-
 stantes ad consilium, vocatisque ostenso quod videbat, quid opus facto
 videretur suggerere ne gravarentur, summa contentione demississime ora-
 vit. statim occurrebat cunctis factu optimum fore, si fragmen sacri panis
 mucidum illud et vetustate alteratum sacerdos edendo consumeret, vacuo-
 que iam vasi a se modo consecrata recentia inderet. sed tam tetra erat
 eius species, ut tantum imperare stomacho celebrans se negaret posse, ac
 ne summis quidem labris adeo rancidum frustum omnino sustineret attin-

D φόβος ἐκεῖθεν δ' ἀπορία τοὺς θεωμένους διμεριζέτην, οὐκ ἔχον-
 τας ὅ τι καὶ πράξοιεν. ὁ γοῦν φόβος τὰς σφῶν γνώμας συνέ-
 στελλε πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἄγων βουλήν, τὸ τὸν ἱερέα,
 καὶ ὅ τι καὶ πάθοι, προσήσσεσθαι τὸ φαινόμενον. τοῦ δὲ μηδ'
 ὅλως προσιτὸν ἐκεῖνο νομίζοντος μηδ' ἄκροις ὡς εἰπεῖν χεῖλεσι τὸ 5
 παράπαν, ἣ ἀπορία παρατολμήσασα ἐσχεδίαζε μηχανὴν πολὺν
 E μὲν τῶν ἀξίων ἀποδέουσιν, ἀναγκαίαν δ' ἄλλως ὑπὲρ πᾶν ἕτερον
 ὃ δὴ καὶ ἐννοήσκει τις πώποτε. θεῶ μὲν οὖν ἄρα τῶν τιμῶν
 καὶ ἱερῶν ἐκείνων μέλειν εἰκός, καὶ ἔμελε πάντως, ἐκεῖνον δὲ
 τότε ὁ τοῖς τοιούτοις ἀφιερῶμενος τόπος ἐκ παλαιοῦ, ὅς δὴ καὶ 10
 ἱπνὸς ἅγιος λέγεται, ὁσίως ἐπιρριφέντα ὁσίως δέχεται. ἀλλὰ
 ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

P 50 29. Τότε δὲ καὶ νέφος Σκυθῶν παριστριῶν ἐπισυναχθέν,
 οὐκ οἶδ' ἔκποθεν καὶ ἐκ ποίας τῆς ἀφορμῆς, εἰς δέκα σχεδὸν
 χιλιάδας ποσούμενον, διελθὼν τὴν Βουλγάρων γῆν καὶ τῶν πέριξ 15
 πολλὰ ληϊσάμενον κατὰ τὸν ἔξω ζυγὸν γίνεται. καὶ δὴ προσδό-
 κимον ἦν ἐκδραμούμενον καὶ τὰ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης
 B λείων ποιῆσον τὴν τῶν Μυσῶν ἑμνουμένην. ἔτυχε δὲ τότε τὰ
 ἀμφὶ τὴν Μεσέμβρειαν κατέχων ἄρχοντας τρόπον καὶ στρατηγοῦ
 ὁ κουροπαλάτης Οὐμπερτόπουλος, ἀνὴρ ἀγαθωσύνη χαίρων καὶ 20
 εὐβουλία κοσμούμενος· ὅς δὴ καὶ συμπλακεῖς ἑξαίφνης, θαρρή-

gere. absolvi tamen sacrificium non poterat, nisi statueretur circa hoc quidpiam et quomodocumque amoveretur inde nauseabilis ista eucharistiae sacrae portio. inita denique via est magis utique necessaria quam decens, ad quam sponte sacerdos multo angore cruciatum animum tandem advertit. divinae nimirum providentiae permittendam putavit consumptionem ultimam illius fragmenti sacri, seponendo illud in seductum locum, qualia in sacrariis parari antiquus ecclesiarum usus obtinet: furnum sanctum nostri vocare consueverunt, alveum cavernae forma sub sacris adytis cavatum, quo sacrarum rerum aevo aut situ marcentium inutiles reliquiae reverenter, quantum fas est, condantur. in id conceptaculum putrefacta particula caute honesteque reposita, ibi videlicet quoad aboleretur remansura, expeditus utcumque sacrificus est, perintricati perplexitate nodi qualitercumque sic defungens.

29. Illa porro tempestate nubes Scytharum e circumdanubianis collecta tractibus, quo animo quave occasione incertum, numerum fere implens capitum decies millium, transcurso Bulgaria vicinisque isti regionibus vaga direptione vastatis ad iugum exterius consedit, non ibi haud dubie quietura, sed procellam minans irruptionis barbaricae, e finitimis Macedonia vel Thracia praedas mox, quas aiunt, Mysorum abacturae. praeerat tum forte Mesembreae circumsitisque terris auctoritate ducis summi curopalates Umpertopulus, vir et probitate gaudens et prudentia ornatus. hic fretus religione imperatoris, qua oppigneratum eius armis divinum favorem crederet, quas sub se habebat modicas copias commit-

σας τῇ τοῦ βασιλέως θεοσεβείᾳ, ὀλίγους ἐπάγων πολλοῖς τοῦ προτερήματος ἐγεγόνει, ὥς τοὺς μὲν ἔργον μαχαίρας γεγονέναι, C τοὺς δὲ καὶ ἀποπνιγῆναι κατὰ τὸν ἐκεῖ παραρρέοντα ποταμόν. ὀλίγοι δ' ἐκ πολλῶν διαδράντες, μηδ' ὅπη γῆς χωροῖεν εἰδότες, σιὰς δυσχωρίας διεκπαλόντες, ἢ ποδῶν εἶχον ἔφευγον, ἄρτι πρῶτον μαθόντες ὥς ἄβουλον πλῆθος εὐβουλία μᾶλλον ἢ ἀνδρεία καταγωνίζεται. ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ πρῶτον μὲν δοξάσας τὴν θείαν ἀντίληψιν, εἶτα δὲ καὶ ὑπερθανμάσας τὸν ἄν- D δρα πολλοῖς δωρεῖται, ὁφέλλων τὴν ἐκείνου τιμὴν, οὐκ ἄλλα-
 10 γὰρ μόνον ἱματίων ἀλλὰ χρυσῷ καὶ ἵπποις αὐτὸν δεξιούμενος, ἐφ' οἷς καὶ τὴν τοῦ μεγάλου παπίου δωρεῖται τιμὴν ὥς ἄθλον ἀρετῆς καὶ τρόπαιον ἄξιον.

30. Βασιλεὺς δ' ἐπιστὰς τῇ πόλει οὐ καθάπαξ ἤφει P 51 τοὺς σχιζομένους τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τρόπῳ μετεχειρίζε τὴν
 15 ἐκείνων ὁμόνοιαν. ὅθεν πέμπων, ἔστι δ' οὗ καὶ προσκαλούμενος, πολλὰς ἦν δεικνύων διὰ φροντίδος ἔχων τὰ ἐκείνων μὴ δεχομένης παραίτησιν, καὶ μᾶλλον ὅτι τέρατ' ἄττα τελούμενα κατεμάνθανεν, οἷά τ' ὄντα καὶ τὸν λίαν θαρροῦντα δεδίττεσθαι. ἐχόμενα γὰρ τοῦ περιπύστου νεῶ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας, ἐν τινι
 20 δημοτικῷ οἰκῆματι, ἐν τοίχῳ τῆς θεοτόκου εἰκὼν καθιστόρητο, B

tere statim cum quantacumque istorum multitudine minime dubitavit, eo successu ut virtus numerum vinceret et pauci longe pluribus cladem inferrent multo maximam, siquidem plerisque Scytharum gladio caesis in acie, permultis aliis vicino amne haustis, qui rari effugerunt, ignari locorum per calles avias quanta maxima poterant pedum pernecitate ferebantur, tristi tum primum experimento edocti expertem consilii turbam consilio certius quam fortitudine superari. his imperator cognitis primum ingentes egit deo gratias pro ea, cuius praesens et illustre documentum isto eventu dederat, benevola protectione imperii: deinde curopalatae virtutem maiorem in modum admiratus multis eum nec parum splendidis remuneratus est donis, dignitatem eius augens non solum pretiosis vestibus sed et auro et equis, quorum illum magnifica largitione honoravit, accumulans super omnia munus amplissimum magni papiae, quod in praemium virtutis et dignum tam illustri victoria tropaeum contulit.

30. Reversus in urbem imperator neutiquam indormiit negotio conciliandorum ecclesiae qui se ab ea disciderant, nec iis quae semel erat eo in genere conatus, tamquam exonerandae suae conscientiae sufficientibus acquievit, sed velut rem quam omni ratione confectam vellet ac quantovis emendam bene pretio duceret, eorum concordiam urgere infatigabiliter instituit. itaque nunc missis ad eos certis hominibus, interdum ipsis ad se vocatis, multus erat in demonstrando haudquaquam se admittere ipsorum excusationes nec pertinacem probare recusationem. ad hoc autem sic agendum magis magisque incitabatur nuntiatis sub id tempus prodigiis, talibus sane quae vel praefidens summeque audax ingenium terrore percellerent. nam in privata quadam domo, contigua inclyto

καὶ ἡ εἰκὼν ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις ἔδακρυρροεῖ, ἀμάρτας ἕξ ὀφθαλ-
μῶν χέουσα, ὥστε καὶ σπόγγοις τὸ ἐκρέον συνάγεσθαι. ἐλθόν-
τος δὲ καὶ αὐτοῦ βασιλέως, ἅμα μὲν κατὰ προσκύνησιν ἅμα δὲ
καὶ κατὰ θείαν τῶν τελουμένων, καὶ προσταγὴν ἀσφαλισθέντος
τοῦ οἴκου βεβαίως, τὰ αὐτὰ ἦν καὶ πάλιν τοῖς πρότερον. καὶ 5
C αὐθις ἐν τοῖς Χαρσίου αἵμα τῆς εἰκόνης τοῦ λαμπρὸν ἐν μάρτυσι
λάμποντος Γεωργίου δαψιλῶς ἀνέβλυξε. ταῦθ' ὁρῶν κρατῶν
δειδήμων ὢν, ὡς τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ εὐλα-
βῆς, φόβον οὐ μικρὸν εἶχε, μήπως Θεῷ δοκοῦν ἐκείνοις προσέ-
χειν αὐτὸς ἐπ' ἄλλοις ἔχοι τὸν νοῦν καὶ γ' ἕξω τοῦ Θεοῦ θελή- 10
ματος διαπράττειτο. ὁθεν καὶ συγκαλῶν παρεκάλει, καὶ ἰδίᾳ
D καὶ φανερώς, καθιστῶν συνόδους λαῶν, γενέσθαι ποτὲ τῆς εἰ-
ρήνης ἡξίου, καὶ ἀπιδεῖν πρὸς τὴν τῆς ἐκκλησίας ὁμόνοιαν.
ἀλλ' οὐκ ἔπειθεν· ἦν γὰρ ἐκείνοις φανερώς προσιστάμενον τὸ
τοῦ Ἰωσήφ μνημόσυνον καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας, ὡς ᾤοντο λέγον- 15
τες, ῥύπασμα, κοινωνούσης ἀφορισμοῖς. ἀφορισμὸν δ' ἔλεγον
τὸν τοῦ Ἀρσενίου πρὸς Ἰωσήφ. οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ τὰ ὠρκωμο-
E τημένα πάλαι μὴ λαβόντα λύσιν, ἃ δὲ ἔχειν λύειν ἐγκεχωρημένον

17. εἰ deerat.

18. α] ὁν P.

templo divinae Sapientiae, depicta in pariete deiparae imago multis die-
bus lacrimas emisisse ferebatur, fontes uberes fundens ex oculis, adeo ut
spongiis collecta liquoris copia congregaretur. contulit eo se imperator,
qua venerandi religione qua curiositate cognoscendi; post quod cum eius
iussu prohibitus esset eo concursus, obserato diligenter conclavi, fluxus
tamen lacrimarum, plane ut prius, perseveravit. rursus in aedibus Char-
siae sanguis ex effigie splendide illustris inter martyres Georgii copiose
manavit. haec imperator videns, homo natura, ut verum fatear, paulo
formidolosior in talibus, metum haud modicum concepit, ne forte deus
per haec indicaret minime sibi probari, quod princeps ecclesiae pacandae
cura remissa interim aliis attenderet; unde etiam secuturum videlicet erat
ut quaecumque susciperet, aversi causa ista numinis favore destituta male
succederent. tali solitudine instinctus vocat congregat alloquitur singil-
latim, palam adhortatur, plebem etiam densam in hos conventus admit-
tens, nec indignum se reputans humillimos etiam ambire admonendo sua-
dendo rogando quemque, pro se ne gravaretur ad pacis negotium con-
ferre: miserarentur ecclesiae scissuras, et his resarciendis modicum quid
impendere privatarum ne cunctarentur rationum. ita ille. sed surdis ea
cuncta canebantur. obnixe perstabant Arseniatae in his in quae palam
convenerant, haud se nunquam cessuros nisi satis ipsorum arbitratu ad-
versa pars purgaret labem, ut rebantur, contractam primum admittenda
in sacris commemoratione Iosephi, deinde anathemate communiter ab ec-
clesia contracto ex contagione Iosephi eiusdem, quem excommunicatum,
ut putabant, quod non solum communione dignata sed velut patriarchani
fuisset venerata, maculam ipsius in se attraxerat. suberat et forte alia
ex clam constitutis et iureiurando quondam sancitis inter ipsos causa ob-

παρὰ Ἀρσενίου τὸν Ὑάκινθον λαβόντα τὸν θρόνον διεβεβαίουν, μέρος ἦσαν καὶ ταῦτα συμβαλλόμενον πρὸς τὸ ῥύπασμα. εἰ δὲ καὶ τὸ κατὰ τὸν πάπαν προσετίθουν τρίτον, μὴ τοῖς πρότερον ἱκανοῦμενοι, ἔστω καὶ τοῦτο. καθ' ἃ δὴ πάντα αὐτοὺς ἀθιγεῖς ὄντας καθάπαξ τῶν ῥυπασμάτων αὐτοὺς καὶ τὴν διόρθωσιν δικαίους εἶναι πράττειν, ἄλλως δὲ μηδ' ὅπως οὖν καταδέχεσθαι τὴν ὁμόνοιαν.

31. Ἦν μὲν οὖν καὶ τῶν Ἀρσενιατῶν τισὶν εἰρηνεύσασιν, P 52 καὶ μάλιστα ὅτι καὶ κατὰ τὸ Ἀτραμύτιον συνελθοῦσιν, ὡς εἰρηται, ἐσπούδαστο ταῦτα, ἦν οὖν τότε καὶ σφίσιν ἔφεσις ἐπὶ τοῖς προτέροις ἐκείνοις ἀνακομίζειν τὸ σῶμα τὸ Ἀρσενίου ἐκ Προκοννήσου. οἱ δὲ καὶ αὐθις βασιλεῖ προσανέφερον καὶ ἤξιον. πλὴν καὶ σκῆμμα τι βαθὺ καὶ γενναῖον ἐν τούτοις ἦν, ὡς ἔδειξεν, ἀξιοῦσιν· ὁ γὰρ ὡς ἀδίκως ἐκβληθεὶς ἐπὶ τὴν προτέραν τιμὴν 15 ἀναγόμενος εἶχε δηλοῦν ἐντεῦθεν τὸν Ἰωσήφ ἐπιβήτορα, ᾧ δὲ B καὶ ἀφορισμὸς προστριβόμενος, ὡς ἔλεγον, παρ' ἐκείνου ἔπορρῃν τὰ κατ' ἐκείνου τελῶς ἐδίδου ἂν παρὰ τοῖς αὐτὸν ἐκείνον

scurior. nempe coniurasse Arsenianos aliqui ferebant numquam se bona fide inituros cum adversariis concordiam, nisi Hyacinthus, quem sibi substituisset vicarium iniuste detrusus Arsenius, in patriarchalem evectus thronum ligatos anathemate legitima demum absolutione reconciliaret sacris. ut ut de hac fama sit, haud plane ad liquidum explorata, tertiam certe agnitam iam publice obiectabant ecclesiae labem, admissi principatus papae; cuius piaculi cum esset in confesso ipsos unos fuisse prorsus expertes, solos haberi debere ipsos idoneos qui modos id purgandi praescriberent. id ni fieret, haud sese omnino umquam in pacem conventuros.

31. Harum rerum apud imperatorem urgendarum pro Arseniatis caeteris cura incumbere quibusdam ipsorum, satis ad hoc gratiosis, quod in manus, ut dictum est, apud Atramyttium dedissent, Augustoque datam fidem soli adhuc ex omnibus servarent. his causam reliquorum agentibus plurimum Augustus favoris impertiebat, quod per eos speraret alios trahendos. per istos igitur interpretes Arseniana factio, cum referre plurimum ad summam sui status reputaret reportari Arsenii cadaver e Proconneso in urbem, id ab Andronico petere institit. erat haec perartificiosa et valde astuta petitio, quippe quae fronte prima nihil praeferens periculosius ea erat tamen qua concessa recusare Iosephitae non possent quin et pseudopatriarcha et vero percussus anathemate Iosephus agnosceretur. cum enim reportatione ossium Arsenii e loco exilii, quo eiectus fuerat, in metropolim sui patriarchatus verum ipsum, etiam dum exularet, atque adeo ad mortem usque, fuisse patriarcham declararetur, palam erat Iosephum, qui eo vivente locum ipsius tenuit, nihil nisi sedis invasorem alienae per vim intrusum videri et dici posse; et quod ab eodem Arsenio ante suam electionem interminatione anathematis prohibitus idem Iosephus fuisset imperatori peccata confitenti absolutionem impertiri, quod hunc tamen fecisse nihilo secius constaret, manifestum indidem apparere Iosepho, dum sedi praeesset, excommunicationem adhaesisse. praeiudicia ergo praecipuorum causae suae capitum in hac Arsenii reliquias reportandi fa-

θαυμάζουσιν. ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς πρὸς τὴν τῆς ἐκκλησίας
 ὁλως ἀφορῶν εἰρήνην, ὡς τοὺς ὀρῶντας πιστεύειν, προκαταλαμ-
 βάνων δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν (τὸ γὰρ σφίσις ἰσχυρὸν προ-
 τεινόμενον ἢ ἔξορία τοῦ πατριάρχου ἦν, δι' ἣν ὑπήγοντο τοὺς
 ἄλλους ἀδίκως ἐκβεβλημένον, ὃ δὲ καὶ προαναστέλλειν ἠβούλετο
 τῷ πρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ τὴν ἐκ τῆς μετακομιδῆς τοῦ σώ-
 Cματος τιμὴν γίνεσθαι), παραχρῆμα νεύει πρὸς τὴν ἀξίωσιν. ἦν
 δὲ μόνον εἰς τοῦτο τῷ βασιλεῖ προσιστάμενον τὸ φθάσαι λεχθῆ-
 ναι παρὰ τινων ὡς ἀφορισμὸς ἐπὶ κεῖναι παρ' ἐκείνου τοῖς ὁτεδή-
 ποτε τὸ σῶμα μετακομίσουσιν, παρ' ὃ καὶ μόνον ἔτοιμος ἦν ἐκ 10
 τοῦ παραχρῆμα τῇ καταγωγῇ τοῦ σώματος τὸν ἐξορισθέντα τι-
 μᾶν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο παρὰ τῶν εἰδόντων ἐλέγετο ὡς ψευδῶς ἐλέχθη
 καὶ ὡς ἐπλάσθη παρὰ τοῦ μαθητοῦ ἐκείνου Ματθαίου τὸ φημι-
 ζόμενον, τῷ τόπῳ προσμένειν μετὰ τοῦ σώματος θέλοντος, εὐ-
 θὺς ταχυναντοῦντες ἐν ἐνῆρει οἱ ἀμφὶ τὸν Μανουηλίτην Θεόδω- 15
 P 53 ρον ἡτοιμάζοντο· οἱ δὲ καὶ ἡμερῶν ὀλίγων ὑπὸ προσηκούσῃ τιμῇ
 καὶ αἰδοῖ ἀξίᾳ μετ' εὐπλοίας πάσης τὴν Κωνσταντίνου καταλαμ-
 βάνουσι. καὶ τότε ξυνέρχεται μὲν βασιλεὺς ξὺν πάσῃ συγκλήτῳ,
 συνέρχεται δὲ πατριάρχης συνάμ' ἀρχιερεῦσι, καὶ τῶν κληρικῶν
 ὅσοι μετ' ἐκεῖνον εἰρήνευον, καὶ λαὸς ἅπας τῆς πολιτείας, οἱ 20

cultate dolose latentia captabant, cum hanc per suos ab Andronico po-
 stularent, qui tamen praecoccupatus studio ingenti pacificandae quomodo-
 cumque ecclesiae, et illectus spe blandiente se per istam concessionem,
 nulli, ut videbatur, admodum rei damnosam, exarmaturum omnem reli-
 quam eius sectae contumaciam, et Arsenianos iam universos, delinitos
 inani honore celebrium exequiarum eius a quo nomen ducerent, plane se
 habiturum in potestate, coniuncturumque pro voto caeteris, facile annuens
 permittere se translationem dixit, cum eo tamen, si prius declararetur
 verum non esse quod aliqui iactabant, vetuisse Arsenium, antequam in
 Proconneso diem suum obiret, ne suum umquam ibi mortui corpus inde
 tolleretur, ac si quis id alio transferre attentasset, excommunicationi sub-
 iaceret. verum istam haud difficulter Arseniani exceptionem submoverunt,
 adhibitis rei consciis testibus idoneis probantes haud umquam tale aliquid
 ab Arsenio vetitum vel minis anathematis sancitum, sed fictum eum ru-
 morem a Matthaео quodam discipulo ipsius, qui cum prope sepulcrum pa-
 triarchae statione sibi commoda perstare in totam vitam cuperet, eam fa-
 bulam excogitaverit et sparserit quaestuoso ipsi sed inanissimo commento.
 his ita declaratis, pleno iam in rem sibi optatissimam imperatoris assensu
 avide Arseniatae arrepto, expediunt strenue cum instructissima remigio
 triremi Theodorum Manuêlitem in Proconnesum; qui paucis diebus, navi-
 gatione usus prospera, Constantinopolim rediit, honore ac veneratione
 consentaneis referens Arsenii cineres peregre dudum extincti. praesto
 fuit iis excipiendis ipse primum imperator, universo senatu comitante;
 convenit ad id ipsum patriarcha cum episcopis et cunctis clericis, qui
 huius communionem amplectebantur, populus quoque ac cives plane omnes,

μὲν προσκληθέντες οἱ δὲ καὶ αὐτόκλητοι. καὶ τὰ τοῦ Εὐγενίου
 καταλαβόντες θήκην μὲν ἐκείνην πέπλω τῶν καλλίστων περικα-
 λύπτουσι, καὶ χερσὶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ τὸ προσῆκον πιστεύ- B
 οντες ὑπὸ φωσὶ δαυιλέσι καὶ θυμιάμασιν, ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς
 5 καὶ εὐφημismoῖς τοῖς πρέπουσι, πέζῃ καὶ βύδην τὸ μέγα καὶ ἱε-
 ρὸν τέμενος τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καταλαμβάνουσι, καὶ σφίσι
 ὥσπερ αὐτοῖς οἰκειοῦν τὸ τῶν Ἀρσενιατῶν βουλόμενοι σέμνωμα,
 ὡς καὶ τοῦ πατριάρχου κοινωνοῖς φανέσι καὶ συλλειτουργοῖς ἄν-
 τιχρως, ἐπενδύοντο μὲν τὰς ἱερὰς ἐσθῆτας, πρὸς τῷ τελεῖν δὲ
 10 τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ὄντες, τῶν ἀντιφώνων ψαλλομένων, στο-
 λὴν καὶ τὸ σῶμα τῶν ἱερῶν ἐπενδύσαντες χερσὶν ἀρχιερέων φερο- C
 μένῃ συνεισοδεύουσιν. εἶτα πρὸς τῷ συνθρόνῳ δόξαντες ἐπι-
 καδιζάνειν, τὰ τῆς ἱερᾶς τελετῆς συνεπλήρουν εἰς τέλος πρὸ τῆς
 ἱερᾶς τραπέζης ἱσταμένῳ τῷ σώματι. ἐντεῦθεν καὶ περὶ τὰ δε-
 15 ξιά τοῦ βήματος τῷ κιβωτίῳ ἐνθέντες ἱστῶσι, κλεισὶ καὶ σφρα-
 γίσιν τὴν ἐκ τῶν Ἀρσενιατῶν κλοπὴν, ὡς ἐνῆν, φυλατιόμενοι,
 καὶ τρίτης ἐκάστης ἐβδομάδος πρὸς τὴν τῶν Ὁδηγῶν κατ' ἔθος
 λαοῦ συντρέχοντος, κάκεινο ὑπανοιγόμενον τοῖς προσιοῦσιν ἄνε- D
 τον ἦν. ἐν ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ ἡ Ῥαούλαινα πρωτοβεστιάρισσα
 20 ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου μονῇ τοῦ τῆς κρίσεως ἱερὸν οἶκον εἰς

partim evocati nominatim, partim sponte occurrentes. quae universa mul-
 tudo ubi locum ab Eugenio nomen nactum attigit, theca quidem qua
 Arsenii cadaver claudebatur velo e pulcherrimis delecto contexta est. tum
 qui ceremoniam curabant, feretrum manibus sacrorum hominum rite con-
 signatum, multiplici facum lumine ac thymiamatum suffitu, inter hymno-
 rum canticorumque modulationes, acclamationibusque decentibus, lento et
 gravi passu ad sacrum usque templum dei sapientiae, prosequentibus cun-
 ctis, perduxerunt, certante, ut apparebat, pro se unoquoque studium in
 memoriam tamquam veri demum ipsorum patriarchae ostentare, ut ne
 ipsis quidem in hoc cedere Arsenianis videri vellent. adeo ipsi etiam qui
 vel intime patriarchae nunc ecclesiam regenti adhaerere eique ad nutum
 inservirent, sumptis ultro sacris stolis contendebant inter primos cooperari
 venerationi Arsenii sacra in eius honorem liturgia rite celebranda; qui
 etiam dum antiphonae cantarentur, corpus eius ornatu indutum patriarcha-
 chali, cum manibus antistitem in thronum ad consessum patriarchae por-
 taretur, eo usque dum illuc esset illatum comitati sunt, moxque relato
 inde atque ante sacram mensam reposito iusta caetera funebria, prout ri-
 tus poscebat, persolverunt, nulla parte ceremoniae omissa. tum illud ar-
 culae a dextris altaris paratae indentes, clavibus eam sigillisque munie-
 runt, caventes scilicet ne id Arseniatae furari attentarent. deinceps porro
 tertia quaque feria cuiusvis hebdomadae, ad venerationem angelorum in
 via salutis ducum populo de more concurrente, reserabatur arca deposi-
 tum Arsenii continens, idque omnium visere studentium liberis obtutibus
 exponebatur. aliquanto post tempore Raūlaena protovestiarissa in sancti
 Andreae monasterio a iudicio cognominato sacram aedem exquisito artí-

- κάλλος ἐξησκημένον καὶ μέγεθος ἀνιστᾷ. καὶ ἐπεὶ σπουδὴν εἵ-
 χεν ἐκείνη πρὸς τὸν πατριάρχην οὐ τὴν τυχοῦσαν καὶ ζῶντα καὶ
 τελευτήσαντα, ἄξιοι βασιλέα καὶ λιπαρῶς δέεται δοθῆναι τὸ
 E σῶμα τῇ κατ' αὐτὴν μονῇ, ἐφ' ᾧ περ ἀποτεθῆναι τῷ παρ' αὐ-
 τῆς ἀνεγερθέντι ναῶ. ὃ δὲ καὶ γέγονεν, ἐτέρας τότε συστάσης 5
 κατὰ τὸ εἶκος πανηγύρεως, καθ' ἣν βασιλεὺς καὶ σύγκλητος καὶ
 τῶν ἱερωμένων σχεδὸν οἱ πάντες, οὐδὲ τῆς λαώδους λειπούσης
 μοίρας, ἐκεῖθεν πεζοποροῦντες τὴν τιμὴν ἐτέλουν τῷ πατριάρχῃ,
 οὐκ ὕλγια τοῦ βασιλέως καταβαλόντος καὶ τὰ τῶν πόνων ἐφόδια.
 P 54 32. Τότε καὶ τὰ κατὰ Συρίαν ἐπράττετο πάνδεινα. ὃ γὰρ 10
 τῆς Βαβυλῶνος σουλτὰν πρὸ χρόνων λαβὼν Ἀντιόχειαν καὶ εἰς
 ἔδαφος κατερείψας, ἀφῆκε τοῖς μετ' ἐκεῖνον ἀκήρυκτον ἔχειν
 μάχην μετὰ τῶν Ἰταλῶν τῶν τὴν παραλίαν οἰκούντων ἐκ πα-
 λαιοῦ. ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν τότε καιρῶν στρατολογησάμενοι Ἀρα-
 βες ἢ μὴν Αἰθίοπες πρῶτον μὲν αἰροῦσι τὴν Τρίπολιν καὶ ἤβη- 15
 B δὸν τοὺς ἐν αὐτῇ κατασφάπτουσι, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν πόλιν ἀνα-
 τρέπουσιν ἐκ θεμέθλων, ἔπειτα καὶ τὴν πολυπληθῆ Πτολεμαῖδα
 τὰ ὅμοια δρῶσι, καὶ πᾶσαν τὴν παραλίαν ἐξανδραποδισάμενοι
 τὰ θαύματα τῆς Συρίας ἠφάνισαν. καὶ ἔδοξε τὰ ἡμέτερα τέ-
 ρατα ἐπ' ἐκείνοις φανέντα τε καὶ τελειωθέντα· δάκρυα γὰρ ἐκεῖ- 20

ficio elaboratam exstruxit; ac quoniam non vulgari ea mulier studio se amplecti patriarcham illum, quoad vixit et postquam decessit, semper ostenderat, consentanee huic noto eius affectui enixe oravit imperatorem, ut dari iuberet Arsenii corpus suo isti monasterio, honorifice scilicet ab ea deponendum in isto erecto a se templo. quod cum impetrasset, ita factum est, idque apparatu et pompa non minus quam in priori translatione magnificis. nam tunc quoque congregato coetu magno iterum per urbem supplicatio processit, Augusto ipso ac senatu, nec non ecclesiasticis ferme omnibus, nec minori quam antea populi multitudine, ordinato et lento incessu funus perhonorifice prosequentibus, quam in celebritatem non modicum etiam sumptum imperator fecit, artificibus, qui qualemcumque ad id contulissent operam, larga de suo stipendia persolvens.

32. Circa hoc tempus gravissimae Syriam calamitates affligerunt. nam Babylonis Sultan capta olim et solo aequata Antiochia, internecinum in Italos oram Syriae maritimam obtinentes bellum odiis perpetuandum hereditariis dudum transmiserat. cui per haec tempora obsequentes Arabes, aut potius Aethiopes, primum quidem expugnata Tripoli omnes in ea repertos puberibus maiores interfecerunt, urbemque ipsam a fundamentis eversam solo aequarunt. idem postmodum fecerunt et populosissimae Ptolemaidi; et ora universa maritima subacta, mancipatis in diram servitutem Christianis eius incolis, praeclarum illum et mirificum florentis hactenus Syriae statum exciderunt. visaque sunt nostra illa, quae nuper memoravimus, portenta clades istas indicasse; lacrimasque illas et cruorem ex imaginibus fusa longe alio respexisse ac velut in longinquas a nobis

να καὶ αἵματα πρὸς τὰ μακρὰν ἡμῶν ἀνεφέροντο, ἀποπεμπομέ-
 των τὰ φοβερὰ ἡμῶν ἑτέροις τοῖς μὴ ὅτι γ' εἰς πεῖραν ἀλλ' οὐδ' C
 εἰς θάνατον δυναμένοις μόνην τῶν ἰδίων κακῶν ἡμῖν κοινωνῆσαι.
 τὸ δ' ἦν ἄρα παραψυχὴ καὶ κακῶν ἀνάρτησις, γνωσθέντος πα-
 5 θούσιν ὡς ὅπου τὸ τῶν δεινῶν σημεῖον, ἐκεῖ συμβαίνει καὶ τὸ
 ἀποτέλεσμα γίνεσθαι.

33. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς υἱοὺς ἔχων ἐξ Ἀννης τῆς ἐξ P 55
 Οὐγγρων δύο, Μιχαήλ τε καὶ Κωνσταντῖνον, τὸν μὲν βασιλι-
 κῶς ἀνῆγε καὶ ὡς τῆς βασιλείας διάδοχον ἐθεράπευε, τὸν δὲ
 10 Κωνσταντῖνον εἰς δεσπότην ἔτρεφε. τῷ μέντοι γε Μιχαήλ καὶ
 ὁ πάππος αὐτοῦ Μιχαήλ τῆς εἰς τὴν βασιλείαν καταστάσεως ἤρχε,
 καὶ ὡς βασιλεὺς παρῆχε κηρύττεσθαι ὡς οὐ μικρὰν παραψυχὴν
 τῷ πατρὶ διὰ τὸν τῆς δεσποίνης ἀλύοντι θάνατον. παρ' ἦν B
 αἰτίαν καὶ τὸ ἐκ ῥηγῶν τῶν μεγίστων κῆδος κατὰ δεύτερον συνοι-
 15 κέσιον μὴ ἔχων ὅλως περιποιεῖν ἑαυτῷ, ὡς ὑπ' ἀρχὴν πάντως
 ἰσομένου τοῦ ἐξ αὐτῶν, τὴν ἐκ μαρκεσίων Εἰρήνην καὶ γ' ἐκγό-
 νην τοῦ ῥηγὸς Ἰσπανίας, ἀγαθὸς ἀγαθὴν οὐχ ἤττον τὸ γένος ἢ

fuisse amandata terras, in iis explenda malis quorum non dicam expe-
 rientia, sed ne conspectus quidem aut e vicino sensus ad nos pertingeret,
 uti nec illis ipsis vicissim gentibus, quae nos urgebant adversa, nota
 erant, abrupto a nobis invicem commercio. id quod ubi est animadver-
 sum, valuit ea observatio ad relevandam in nostris moestitiam ex minis
 signorum istiusmodi conceptam. recrearunt illi scilicet animos et bene
 sperare perrexerunt, ubi compertum et re ipsa demonstratum apparuit
 haud veram esse pervulgatam opinionem illam, qua sibi hactenus homines
 persuaserant eventa significationum funestarum illis omnino in locis exti-
 tura, in quibus prodigia clades istas minantia fuissent edita.

33. At imperator cum ex Anna Ungara duos superstites haberet
 filios, Michaëlem et Constantinum, priorem quidem iam in imperii consor-
 tium evectum regio uti collegam et successorem designatum cultu honora-
 bat, minorem alterum in despoticae dignitatis insignibus educans. at Mi-
 chaëlis quidem supremæ potestatis participatione cum certa spe succes-
 sionis ornandi auctor avus ipsius Michaël fuerat, qui post nuntiatam
 Annae nurus mortem afflictissimum eo casu Andronicum non parum re-
 creaverat filio eius parvulo sibi cognomini conferendis insignibus imperii,
 eundemque ut collegam Augustae potestatis promulgando iam nunc, et
 agnoscere colique ab omnibus iubendo. caeterum illa ipsa causa fuit cur
 in secundas nuptias aliquam maximorum regum filiam sibi petendam Au-
 gustus non duceret. cum enim nascituro e secundo coniugio filio destinare
 imperium alteri iam oppigneratum successori nequiret, non erat aequum
 ad gignendos privatos coniugem e summo rerum humanarum adsciscere
 fastigio. elegit igitur Irenen, e dynastis quidem dumtaxat minoribus quos
 marcesios sive marchiones appellant, caeterum neptem regis Hispaniae,
 quam bonus bonam, nec minus moribus probatam quam genere illustrem,

τοὺς τρόπους, ἄγεται. Γρηγόριος δ' ἦν ὁ ταινιωτής, καὶ τὰ στέφη ἢ Ἀυγοῦστα καὶ μήτηρ ἐδέχετο.

- C 34. Ἐπεὶ δ' ἐπὶ τῇ Προύσῃ ἐπικεκήρυκτο πρόεδρος ὁ ἐξ Ἀμαγειρεύτων Νικόλαος, μετονομασθεὶς ἐκ μοναχῶν εἰς Νεόφυτον (καὶ τοῦτο γὰρ κανὼν ἐτίθετο παρ' ἐκείνοις, εἰ καὶ μὴ ἔχων 5 κατὰ τοὺς ἄλλους τὸ ἀπαραίτητον, τὸ σήμερον μὲν ἰστῶν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ τὰς συνθήκας ἀπαιτεῖν τῆς μοναχικῆς τάξεως, εἴτα τὸν εἰς ὑποταγὴν ταχθέντα τὴν αὖριον εἰς Ἀρχιερέα χειροτονεῖν· ὃ δὲ καὶ αὐτὸ ἐδόκει πολλοῖς ἐπιλήψιμον), καταλαβόντι τὴν λαχοῦσαν τῷ ἱερεῖ ἔδοξε καινόν τι ποιεῖν παρὰ 10 τὰ πραχθέντα διὰ τὸ χθεσινὸν τοῦ πάπα μνημόσυνον, καὶ δὴ κοινῇ προστάσσει ἐφ' ἡμέραις τισὶν ἀπέχεσθαι τῶν κρεῶν ὡς πρόστιμον τοῦ ῥυπιάσματος. τὸ δ' οὖν βαρὺ Προυσαίοις δόξαν, P 56 τῷ αἰτίῳ τῶν χθὲς συμβάντων ἐνίπτοντες κατηρῶντο καὶ μάλιστα οἱ ἐνεφόρου ὕβρεις. ὁ δ' ἦν δι' ὃν, ὡς ἔλεγον, ἔμελλον νη- 15 στεῖλαις προστιμῶσθαι καὶ κακουχίαις. τοῦτ' ἀκουσθὲν Βέκκω (πολὺ γὰρ ὑφεῖρπε, καὶ πάντες ἀναφανδὸν ἐλοιδόρου, καὶ οἱ ἐκείνου ἔξω διάγοντες κατὰ πρόσωπον ὠνειδίζοντο) οὐκ ἀνεκτὸν ἐδόκει, οὐδ' ὥστε καὶ ἐνεγκεῖν φορητόν. ὅθεν καὶ θυμὸν ἀναλαμβάνει μεῖζω, καὶ ἐπὶ μέσης σταθεὶς τῆς τῆς μονῆς μεγίστης 20

rite uxorem duxit, coronante ipsam, et ubi mater est facta, in Augustam solemniter inaugurante Gregorio.

34. Cum vero Prusae declaratus praesul fuisset Nicolaus quidam ex olim emeritis coquinae imperatoriae ministris, qui Neophyti nomen tractum ex monachis, ad quos e palatina familia transierat, ad thronum ecclesiae pertulit (hanc enim isti frequentandis talium assumptionum, utcumque aliis minus probatarum, exemplis iam sibi quasi regulam fecerunt, ut pro gradu ad episcopalem dignitatem eligatur suscepta in eum finem humilitas professionis monasticae, ac qui hodie coram deo et angelis in spontaneam se obedientiam abiecerit, oppignerasse hoc ipso infulas sibi et iure promeruisse videatur crastinam in episcopatum promotionem; quod reprehensioni obnoxium qui censeant multi sunt). huic igitur novo Prusae antistiti visum est factu optimum insignire auspicia sui sacerdotii quadam inusitata significatione zeli sui adversus nuper admissam usurpatamque papae inter sacra commemorationem. indicit ergo communiter universis certi numeri dierum abstinentiam ab esu carniū in expiationem videlicet tanti criminis; quam importuni ieiunii molestiam pertaesi Prusaeenses dira, ut fit, imprecabantur auctori talis commemorationis, incommodissimo nunc ipsis piaculo luendae. occurrebat autem in quem hoc nomine stomachum erumperent relegatus, ut dictum est, apud Prusam Veccus; qui populari odio tali se obiectum calumniae sentiens, et convicia non ferens quibus, ubicumque appareret, proscindebatur petulantia plebeculae in os ipsi exprobrantis esurie se macerari culpa ipsius maledictaque impotenter accumulantis, non in eum solum sed et in eius familiares, quoties in publicum prodirent. eam Veccus contumeliam nec tolera-

αὐλῆς, ὡς παρὰ πάντων ἀκούοιτο, τῷ μὲν τῆς Προύσης καὶ Β
 λαν καταφρονητικῶς ἔχειν ὡς ἀμαθεῖ τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτόθεν
 ἔρχει, τῷ δὲ πατριαρχοῦντι Γρηγορίῳ καὶ λαν τοῖς λόγοις ἐπεῖχε.
 καὶ “τί παθόντες” ἔλεγεν “ἐμὲ μὲν τὸν παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἐκ
 5 Ῥωμαίων γεννηθέντα τε καὶ τραφέντα συχναῖς περιβάλλοντες λοι-
 δορίαις ἔπειτα φεύγετε, ἄνδρα δὲ παρ’ Ἰταλοῖς γεννηθέντα τε καὶ
 τραφέντα, καὶ οὐπω ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς στολαῖς καὶ γλώτ-
 τη πρὸς τὰ ἡμέτερα παρεισφρήσαντα, εὐφημοῦντες δέχεσθε; εἰ C
 δὲ δογμάτων ἕνεκα λέγετε, βασιλεὺς προσκαλείτω, καὶ συναχθέν-
 10 των ἀπάντων ἀκούετω τὸ φρόνημα, καὶν δόξω κακῶς φρονῶν,
 ξυνετῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γραφῶν κρινόντων καὶ εὐλαβῶν· εἰ δ’
 οὖν, ἀλλ’ ἵνα τί λόγοις ἀμαθῶν καὶ βαναύσων ἐπόμενοι ἐμοὶ τὰ
 χεῖριστα περιῴπτετε;” ταῦτ’ ἔλεγε Βέκκος ἀναφανδόν, καὶ δῆ-
 λος ἦν θέλων καὶ βασιλεῖ προσαγγέλλεσθαι. ὃ δὲ καὶ οὐκ εἰς
 15 μακρὰν ἐγεγόνει. κοινῇ τε γὰρ σκέπει κατὰγεται, καὶ τῇ μονῇ D
 τοῦ Κοσμιδίου προσίσχει τῆς νηὸς ἀποβάς, ὠριστό τε ἡμέρα τῆς
 διαλέξεως, καὶ σύνοδος ἱερῶν ἀνδρῶν, παρόντος καὶ αὐτοῦ βα-
 σιλέως, ἀνὰ τὸν Ἀλεξιακὸν τρίκλινον γίνεται. παρῆν μὲν οὖν
 ὁ πατριαρχεύων Γρηγόριος, παρῆν δὲ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἀθα-
 20 νάσιος, ἀρρώστως ἔχων τοῦ σώματος κλινοπετῆς τε καὶ ἐπὶ σκίμ-

bilem nec sibi dissimulandam ratus, stans aliquando medius in impluvio
 monasterii maximi, ut ab omnibus exaudiretur, clara voce Prusaenum tam-
 quam ecclesiasticarum imperitum rerum libero contemptu reprehendit, in
 patriarcham quoque Gregorium non parcus invectus, “qui, malum, vos
 transversos error agit,” inquit, “aut quae malesuada urget vesania
 opprobriis conscindere, lacerare rabiosis dicteriis ac tam aspernanter
 aversari me Romanum hominem e novae Romae civibus natum, ibidemque
 educatum, interim dum pro patriarcha veneramini plausuque et acclama-
 tionibus honoratis Cyprium advenam, in ea Latinae ditionis insula e La-
 tinis genitum, cultu adhuc et linguae sono istius peregrinitatis signa hic
 quoque clara praeferentem? quodsi non personarum praeiudicato disci-
 mine sed zelo religioso dogmatum in istam vos iniquitatem abripi causa-
 mini, age convocet coetum imperator, et nos audiat pro causa disputa-
 tes, scripturisque allegatis et sententiis patrum veterum suffragia sapien-
 tium corroget, sicque statuatur de negotio non invidiosis tumultibus sed
 tranquilla disceptatione, more maiorum, decidendo. dum hoc quidem in
 mora est, quorsum plaustra in nos plebeiae dicacitatis effunditis, vestram
 ipsorum traducetes inscitiam, nec rudium sellulariorum indoctis iudiciis
 veremini stultam credulitatem addicere?” haec Veccus palam proloquens
 haud dubitabat quin cito ad imperatorem deferrentur, hoc ipso animo id
 agens. nec sua eum spes fefellit: statim quippe admonitus Augustus
 Prusa Veccum accersit. neque is cunctatus nave ad Cosmidii monaste-
 rium appulsa eo exscendit. dicta hinc dies colloquio. coit synodus eccle-
 siasticorum, praesente ipso principe, in triclinium Alexiacum. adest pa-
 triarcha Gregorius; Alexandrinus quoque Athanasius, quod forte tunc

- Ε** ποδος. συνῆν δὲ καὶ πᾶσα τῶν ἀρχιερέων ὁμήγυρις. ἦσαν δὲ καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας καὶ μοναχοὶ πλεῖστοι, καὶ τῶν λαϊκῶν οἱ ἐλλόγιμοι. ἐφ' οἷς προνέμετο βασιλεύς, καὶ ἀμφ' ἐκείνων ἦσαν ὅσοι τε τῶν μεγιστάνων καὶ τὸ τῆς συγκλήτου ἅπαν περιφανές. ἦν δὲ καὶ ὁ μέγας λογοθέτης, τὰ πρῶτα τῶν συνει-
 5 λεγμένων, συνάμα πατριάρχῃ ἀναδεξάμενος τὰ τῆς διαλέξεως. ἐπὶ τούτοις ὁ τῆς ἐκκλησίας ῥήτωρ, ὅς δὴ καὶ τῶν διαλόγων
P 57 κατήρχετο. (35) καὶ “ἵνα τί” φησὶν, “ὦ οὗτος, ὑγρῶν οὐ-
 σῶν καὶ ἔτι τῶν σῶν συλλαβῶν ἐφ' οἷς ὡμολόγεις ἐσφάλαίθαι καὶ
 συγγνώμην ἐξήτεις καὶ παραίτησιν ἐποιῶ, σήμερον ἀναλαμβάν-
 10 νεις τὰ ὡμολογημένα καὶ ἀδικεῖσθαι δυσχυρίζῃ, ὥστε καὶ τοιαύ-
 την δὴ καὶ τοσαύτην συγκροτηθῆναι τὴν παροῦσαν σύνοδον;”
B “ὅτι” φησὶ “λόγους πατέρων εἰπόντες καὶ λόγον ἀπαιτούμενοι
 περὶ τούτων ἡμεῖς, ἄλλον μὲν εἰδότες καιρὸν τὸν τῆς ἐκείνων
 ἀναπτύξεως, ἄλλον δὲ τὸν τότε παρόντα, εἰρηνεύειν θέλοντες
 15 μόνον, ἀφέντες τὰ πάντα ταῦτ' ἐπράττομεν, οὐ μὴν δὲ καὶ
 ὥστε τοὺς βουλομένους ἐργολαβεῖν καὶ περιάπτειν ἡμῖν αἰρέσεως
C ἔγκλημα.” καὶ τὸν λόγον ἀναλαβόντα τὸν πατριάρχῃ Γρηγόριον
 “καὶ τί γε τὸ δοξάμενον” φάναι “τοῖς ἀμφὶ σέ;” ἦσαν γὰρ σὺν
 ἐκείνῳ καὶ οἱ πάλαι ἀρχιδιάκονοι, ὃ τε Μελιτηνιώτης Κωνσταν-
 20

10. ἐξήτεις P.

aegrotaret, decumbens in lectulo portatur. ordo universus antistitum con-
 venit, nec clerici desunt, nec plerique monachorum, nec laicorum quique
 lectissimi. his praesidebat imperator, circa se habens summatum primo-
 res et senatus capita ipsa ac columina. in primis eminebat logotheta,
 suas in colloquio simul cum patriarcha partes obiturus. prima omnium
 vox extitit ecclesiae rhetoris Veccum in haec verba compellantis.
 (35) Quorsum heus tu, salvo adhuc et extante libello supplicationis tuae,
 quo errasse te confessus veniam poscebas renuntiabasque dignitati, hodie
 resumis quae rite stipulatus abdicaveras, et iniuste actum tecum sero
 tandem contendis, principesque coëgistī hanc talem tantamque causae. isti
 cognoscendae congregare synodum? Quia quam memoras abdicationem
 non eo quo credere quidam videntur fecimus animo. vexationem quippe
 dumtaxat intempestivam per illam voluimus redimere, minime autem, ut
 vos putatis, praeiudicare quidquam circa dogma. itaque invidia inde in
 nos conflata quod patrum dicta probando protulissemus, cum eo nomine
 causam tumultuose iuberemur dicere, nos reputantes in illis fluctibus con-
 citationis popularis locum haud fore tranquillae indagationi veritatis,
 aliudque ab hoc expectandum tempus, quo istae dogmaticarum controver-
 siarum perplexitates utiliter evolverentur, cunctis omissis ea quae dicis
 fecimus, sponte honorem abdicantes, non tamen per hoc ansam praebere
 arbitrarie insultantibus volentes reos nos erroris peragendi et impingendi
 nobis crimen haereseos. Hic patriarcha Gregorius sermonem occupans:
 quis autem, inquit, horum qui sunt circa te de dogmate sensus est? erant
 quippe cum Vecco quondam archidiaconi Meliteniotes Constantinus et

τῆς καὶ Μετοχίτης Γεώργιος. οἱ δὲ “εἰ μὲν τὴν ἀπλῶς Θεο-
 λογίαν βούλει μαθεῖν, καὶ τὴν δόξαν ἣν καὶ καρδίᾳ πιστεύομεν
 καὶ ὁμολογοῦμεν στόματι, αὕτη ἐστὶν ἣν ἅπας Θεολογεῖ, ἥ καὶ D
 ἡμεῖς ἐμμενοῦμεν μέχρι καὶ αὐτῆς τελευταίας ἀναπνοῆς. εἰ δὲ
 5 ζητεῖς καὶ τὴν τῶν πατέρων, ἣν οὐκ ἐναντίαν φαιμέν τῷ συμβόλῳ
 τῆς πίστεως, ἀλλ’ ἀνάπτυσιν καὶ διασαφήνισιν μᾶλλον τῶν κει-
 μένων ἐν τῷ συμβόλῳ, εὐρίσκομεν ἐν γραφαῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
 χορηγούμενον διδόμενον ἀποστελλόμενον προερχόμενον ἐκ πατρὸς E
 δι’ υἱοῦ, ἔστι δ’ οὗ καὶ παρ’ ἐνίοις τῶν πατέρων ἐκπορευόμε-
 10 νον. λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Δαμασκηνὸς Ἰωάννης καὶ προβο-
 λεύς διὰ λόγον ἐκφαντορικοῦ πνεύματος. ταῦτόν
 δὲ τὸ προβολεύς τῷ αἰτίῳ γινώσκομεν. αἷτιον οὖν οὗ φαμεν τὸν
 υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ πατρὸς προόδῳ τοῦ πνεύματος, οὔτε μὴν συναί- P 58
 πιον, ἀλλὰ καὶ ἀναθεματίζομεν καὶ ἀποβαλλόμεθα τὸν οὕτω λέ-
 15 γοντα. τὸν δὲ πατέρα αἷτιον δι’ υἱοῦ τοῦ πνεύματος λέγομεν,
 ἐπείπερ τὸ προβολεύς εἰς αἷτιον ἐκλαμβάνεται.” “καὶ πῶς, ὦ
 οἱ τοι”, φησὶν ὁ μέγας λογοθέτης, “οὐ ποιεῖτε αἷτιον τὸν υἱὸν
 ἐπὶ τῇ ἐκ πατρὸς προόδῳ τοῦ πνεύματος, ἐπείπερ διὰ λόγον αἷ-
 20 τιον ὁμολογεῖτε τὸν πατέρα τοῦ πνεύματος; δείκνυτε γὰρ ἐξ ὧν B
 λέγετε, ὡς οὐκ ἂν ὁ πατὴρ προύβαλε πνεῦμα, εἰ μὴ υἱὸν ἐγέννα.
 τὸ δ’ ἐστὶν ἐμφαινόμενον αἷτιον.” τοὺς δὲ θέλοντας ἐκφεύγειν
 τὸ ὑπονοούμενον ἄτοπον φάναι ὡς πολλὰ ἐπὶ τῆς Θεολογίας λέ-

Metochita Georgius. qui sic continuo, responderunt. siquidem bona fide
 vis quid de Spiritus Sancti processione sentiamus ex nobis discere, quam
 de hoc dogmate sententiam et corde credimus et ore profitemur, haec
 eadem est quam quivis consueta formula fidem de deo suam profitens ex-
 primit, cui et nos haeremus, perstare in ea certi usque ad extremum spi-
 ritum. sin autem quaeris sententiam de hoc patrum, quam non contra-
 riam esse contendimus symbolo fidei, sed explicationem potius et declara-
 tionem verborum symboli, reperimus in scriptis authenticis Spiritum San-
 ctum praeberi, dari, mitti, prodire ex patre per filium; interdum et a
 quibusdam patrum dici procedere. ait autem et de patre magnus Ioannes
 Damascenus esse illum productorem per verbum enuntiatorii spiritus. in
 voce autem productoris principii activi notionem agnoscimus. causam
 igitur non dicimus filium in sua ex patre processione Sancti Spiritus, ac
 neque concausam: quin et anathematizamus et reiicimus sic loquentem.
 sed patrem causam per filium Sancti Spiritus dicimus, quandoquidem vo-
 cabulo προβολεύς productor principii activi significatus subest. Et quo-
 modo, heus vos, non facitis filium in processione ex patre causam S. Spi-
 ritus, quandoquidem per verbum causam eius profitemini patrem? osten-
 ditis enim ex his quae dicitis, haud quaquam futurum fuisse ut pater
 produceret Spiritum Sanctum, nisi generaret filium, ex quo apparet ve-
 ram causae proprietatem filio convenire respectu Spiritus. Ad ea illi vi-
 tandi absurdi quod inferebatur hanc rationem iniere. dixerunt multa esse

γονται ἂν δὴ μικρῷ τῷ λόγῳ τὰ μεγάλα σταθμώμενα ἐμφαίνουσι
 C τι ταῖς χαμερπέσιν ἐννοίαις καὶ ἄτοπον ὅλως καὶ μὴ πρέπον θεῶ.
 “οὐ λέγομεν τέλειος θεὸς ὁ πατήρ, καὶ τέλειος θεὸς ὁ υἱός, καὶ
 τέλειος θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; οὐχ ὑπονοεῖται τριθεΐα τὸ συν-
 αγόμενον. οὐ λέγομεν ἐγέννησεν ὁ πατήρ τὸν υἱόν; οὐκ ἀναζῇ 5
 Ἄρειος, ἐννοῶν ῥιπὴν καὶ ἄτομον χρόνου μέσον τοῦ γεννῶντος
 καὶ τοῦ γεννωμένου. ἀλλὰ τὸ βλάβσημον ἀποφεύγομεν, ἰστά-
 μεθα δὲ καὶ ὅροις τῆς εὐσεβείας, καὶ τὸ τῶν γραφῶν ὁμολογοῦν-
 τες καὶ τὸ κακεμφαῖνον οὐ παραδεχόμενοι.” ἐντεῦθεν ὁ Μοσκάμ-
 D παρ Γεώργιος, χαρτοφύλαξ ὢν τῆς ἐκκλησίας τότε, νόθον ἔλεγε 10
 τὸ ῥητόν. ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτόν ὁ μέγας λογοθέτης, ἄγχι σχῶν
 κεφαλὴν, ἵνα μὴ πυθοίαιτο ἄλλοι, “καὶ πῶς, ὦ οὔτος”, φη-
 σὶν, “ἰσχυρῶς λέγειν δόξομεν οὕτως ἀπολογούμενοι; ἐπεὶ ἐν τῇ
 βίβλῳ τῆς ἱερᾶς ὁπλοθήκης κατὰ ῥῆμα κεῖται τὸ ῥητόν ὡς ἁγίου
 E ῥητόν καὶ τοῦ μεγάλου Δαμασκηνοῦ.” ἀλλὰ τρανῶς πρὸς τοὺς 15
 ἀντιλέγοντας ἔλεγεν ὡς “δέχομαι μὲν τὸ ῥητόν ἁγίου εἶναι, πλὴν
 οὐχ ὁμολογήσω τὸ πνεῦμα διὰ λόγου τε καὶ υἱοῦ τὴν αἰτίαν
 ἐκ τοῦ πατρός. οὕτω γὰρ καὶ παραβολώτερον εἶποιμι τῶν ἐκ
 πατρὸς καὶ υἱοῦ λεγόντων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι,

in tota explicatione divinae trinitatis, quae si quis metiatur angusto mo-
 dulo rationis naturalis et ad libram exiguitate sua tam magnis rebus pon-
 derandis imparem examinet, utique apparenter inferant absurdum et deum
 dedecens quidpiam. an non enim exempli gratia dicimus, pater est per-
 fectus deus, filius item perfectus deus, Spiritus quoque Sanctus et ipse
 perfectus deus? unde quis non videt apparere inferendam admittendam-
 que, quam tamen respuimus, deorum trinitatem? similiter cum dicimus
 genuit pater filium, nonne videmur dare Ario ansam affirmandi interces-
 sisse momentum aliquod aut punctum temporis medium inter generantem
 et genitum? verum hoc tamquam blasphemum aversamur, cum illud unde
 in speciem consequitur, tamquam orthodoxum teneamus. sic igitur in
 praesenti quoque controversia facimus, stantes intra terminos religionis,
 et profitentes quidem quod diserte scriptis authenticis expressum cerni-
 mus: quod ex iis videtur absurdum sequi, repudiamus ac repellimus. hic
 Moscampar Georgius, qui tunc erat ecclesiae chartophylax, spurium et
 supposititium esse affirmavit istud attributum Damasceno testimonium.
 verum ad eius aures capite proxime admoto, ne alii audirent, magnus
 logotheta insusurravit, “et quomodo”, inquiens, “proferre ad evincendum
 efficacia videbimur, tam infirma defensione utentes? quandoquidem hoc
 dictum a te reiectum ut apocryphum, diserte ac syllabis totidem extat in
 sacra Hoplothea, libro, ut scis, auctoritatis omni exceptione maioris, ad-
 iuncto etiam clare nomine magni Damasceni, eius auctoris.” Quibus sub-
 misse immurmuratis, sublata iam voce archidiaconos logotheta intuens:
 admitto, ait, testimonium, et sancti esse vere Damasceni agnosco: caete-
 rum non assentiar spiritum per verbum et filium originem ex patre tra-
 here. sic enim dicens audacius loquerer quam ii qui affirmant ex patre
 et filio Sanctum Spiritum procedere, quoniam in hoc Latinorum dicto

παρ' ὅσον ἐκεῖ μὲν τῆς αὐτῆς προθέσεως ἐπ' ἴσης κειμένης καὶ τοῖς δυσὶ, κἄν κατὰ τὴν ἰσοτιμίαν τῶν ὑποστάσεων, τὸ ταῦτόν P 59 τῶν προθέσεων κείμενον τὸ ἀτηρὸν τῆς τόλμης ἀμηγέπη πέφυκεν ἐπιλύειν, ἐνταῦθα δὲ τὸ διάφορον τῶν προθέσεων, διάφορον 5 καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως ἐργαζόμενον, διαφορὰν παραστήσει μεγίστην ἐπὶ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς προόδου τοῦ πνεύματος τῶν θαρχικῶν ὑποστάσεων, ὡς ἄλλην μὲν αἰτίαν εἶναι τὸν πατέρα ἄλλην δὲ τὸν υἱόν, οὗ τί ἂν εἴη τὸ χεῖριστον; οὕτως εἰπόντος καὶ ἰσχυρὰ πάννυ δόξαντος λέγειν, ἐκείνους μὴ δυναμένους ἀπο- B 10 λογεῖσθαι πρὸς ταῦτα μόνον λέγειν "καὶ τί πρὸς ἡμᾶς λέγεις ταῦτα; λέγε πρὸς τὸν εἰπόντα· καὶ εἰ μὲν κενοφωνεῖν οἶει τὸν Δαμασκόθεν, εἰ δὲ τὸν λόγον δέχῃ, ἵνα τί ἡμεῖς ἐν αἰρέσει κατηγορούμεθα, εἰ ταῦτά σοι πράττομεν καὶ τὸν λόγον καὶ αὐτοὶ ὡς ἁγίου λόγον τιμῶμεν;" "τιμᾶ τις τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον," ὁ C 15 πατριάρχης φησὶ, "λέγων μείζονα τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα. ἀλλ' οὐχ ἱκανὸν τοῦτο καὶ μόνον, εἰ μὴ καὶ ὁρθῶς ἐξηγοῖτο τὸ θεοπαράδοτον λόγιον. τί γοῦν εἰ καὶ ὑμεῖς δεχόμενοι τὸ ῥητὸν στρεβλοῦτε τὴν ὑπονόησιν; ἄλλως τε δὲ καὶ ἀλληλένδετά εἰσι τὰ τῶν ἁγίων ῥητὰ καὶ ἀλληλόπλοκα, ἐπεὶ καὶ ἐξ ἐνὸς καὶ ἀπλοῦ 20 πνεύματος διαφόρως ἐρρέθησαν. δεῖξον τοίνυν τὸν λόγον τοῦ-

communio praepositionis ex pariter adaptatae patre filioque ad aequalitatem hypostasum inter se adstruendam magis quadrans, audaciae invidiam nisi plane diluit, emollire certe plurimum potest. in alia vero sententia dum Spiritus ex patre per filium asseritur procedere, illa diversitas praepositionum patri filioque accommodatarum emphasim nescio quam absolutam differentiae immiscet uni simplici processioni Sancti Spiritus ex thearchicis hypostasibus, velut subindicans aliud esse S. Spiritus principium activum, patrem, aliud eiusdem principium activum, filium; quo quid peius damnabiliusque dici potest? Sic magno logotheta locuto, et valide ac ineluctabiliter a cunctis existimato disputasse, archidiaconi nihil quod contra sententiam hiscerent idoneum in promptu habere visi, hoc dumtaxat de auctoritate reposuerunt. quid ad nos ista dirigis? refer potius ad auctorem dicti contra quod disputas, quem agnoscis et magni aestimas, Ioannem Damascenum. hunc incesse ac temere locutum pronuntia, quod dici necesse est, si quam a te modo audivimus admittitur oratio. sin id quidem attentare haud sustines, et tanti patris verecundia erroris suspicionem liberandam censes orthodoxisque accensendam genuinam et citra dubium legitimam Ioannis e Damasco sententiam, cur nos haereseos accusamur, quod paria tecum et testimonium a te quoque pro vero agnitum sancti Damasceni honoramus? Honorat quis, inquit hic patriarcha, sacrum evangelium, admittens in eo vere dici maiorem filio patrem. sed hoc non sufficit, nisi recte ac sensu catholico exponat, iuxta maiorum traditionem, illud ipsum oraculum. quare igitur vos admittentes Damasceni testimonium, rectam eius interpretationem pervertitis? praesertim cum sint invicem nexa et mutuo implicata sanctorum effata, utique cum

- τον, ὃν ὑμεῖς λέγετε, συγκροτούμενον καὶ ἐξ ἄλλων. εἰ δ' οὐκ ἔχετε, καθὼς ἄρα οὐδ' ἔχετε, τί ἄλλο βούλεται ἡ τοιαύτη περὶ νόησις εἰ μὴ στρεβλοῦν τὸ ῥῆμα πρὸς διάνοιαν ξένην τῆς κοινῆς τῶν πατέρων ἐννοίας καὶ ἀπεμφαίνουσαν; ταῦτ' εἰπόντος τοῦ πατριάρχου, καὶ μάλα γενναίως ἐνστάντος, ἐκεῖνοι πρὸς τὸ δυνά- 5
- E** τερον ἀτονήσαντες πρὸς τὸ πρῶτον ἀπελογοῦντο, “τὸ μὲν τοῦ εὐαγγελίου ῥητόν, ὡ τῶν,” λέγοντες, “ἰδίαν ἔχει παρὰ τῶν πατέρων τὴν ἐξηγήσιν πρόσφορον, καὶ κακὸς πάντως ὁ μὴ ταύτην δεχόμενος· τὸ δὲ προκείμενον τοῦτο ῥητόν ἐξ ἀνάγκης σημαντικὸν ἐννοίας ἐστί. δέικνυε τοιγαροῦν τὴν ἐξηγήσιν, καὶ ἡμεῖς 10 ἐψόμεθα. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ σὺ λέγε, ἐπεὶ τὴν ἡμετέραν οὐ πα-
- P** 60 ραδέχῃ, καὶ ἀκουσόμεθα.” “ἐκεῖνοι τὸ ῥητόν” φησὶν ὁ πατριάρχης “ἐξηγοῦνται, οἳ δὴ ἐκ πατρός φασὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι.” “καὶ τίς οὐ φρονεῖ τοῦτο;” φασίν. “τοῦτο καὶ ἡμῖν ἀγαπητὸν καὶ σωτηρίας ἐλπίς.” “καὶ εἰ δέχεσθε τοῦτο” 15
- B** ὁ μέγας λογοθέτης φησί, “τί ἐκεῖνο προβάλλεσθε;” ὅτι καιρὸς ἀπῆται εἰς ἐθνῶν εἰρήνην τὸ ταῦτα λέγειν” φασί. “νῦν δὲ” φησὶν ὁ Βέκκος, “εἰ μὲν βούλεσθε, σιγητέον ἡμῖν τὸ ῥῆμα πολὺ τὸ τολμηρὸν ἔχειν δοκοῦν. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραβασίας περὶ τὰ ἱερὰ ἐγκαλουμένοις δόγματα αἰτία, ὥς οἶμαι, μείων ἀπολο- 20

ex uno et simplici spiritu differenter efferantur. ostendite igitur hanc quam profertis patris unius sententiam conflare confirmarique ex aliis quoque. sin id non potestis, ut re vera non potestis, quid aliud est vestra ista obtrusio dicti obscuri et ancipitis quam detorsio veri effati ad sententiam alienam a sensu patrum atque a catholica dissonam regula? Talia, quae archidiaconos valide urgebant, patriarcha cum dixisset, illi secundae eius orationis parti nihil habentes quod obiicerent, adversus priorem sic se tutari sunt aggressi, atqui evangelicum, inquiennes, dictum quod memoras, o bone, legitimam habet et erudito cuivis obviam traditam a patribus expositionem, quam qui non receperit, palam se damnabilem praebeat. effatum autem quo de agitur, aliquid significet oportet, utique a recto non aberrans. quale autem id demum sit, ostende sis, et Damasceni admissum a te testimonium, prout debet intelligi, enarra. sequemur expositionem quam probam attuleris. nec recusare potes quin interpretationem proferas tuam, cum nostram reiicias. loquere igitur, audimus. Dictum hoc, patriarcha reponit, satis illi exponunt qui dicunt Spiritum Sanctum ex patre procedere. Et quis non ita sentit? inquiunt. hoc et nos amplectimur; in hac fide salutis spem fundamus. Si hoc recipitis, ait magnus logotheta, quid illud aliud obtenditis? Propterea quod, respondent illi, tempus poscebat ad pacem gentium conciliandam talia proferri. Veccus hic resumpto sermone, siquidem ita vultis, ait, silentio deinceps premendum erit hoc dictum, cui a vobis magnae audaciae nota inuritur. caeterum ex hoc hactenus allegato, post silendo, hunc saltem obiter iure, opinor, nostro fructum legimus, ut in ea quae impingitur nobis accusatione perversionis sacrorum dogmatum minor incumbat in po-

γῆσθαι. καὶ δὴ πρόσχες μοι, κύριέ μου,” φησί, “μέγα λογο-
 θῆτα· σὲ γὰρ ὁρῶ (καὶ οὐχ ὑποτρέχων λέγω) διαλεκτικοῖς κανόσι C
 χρώμενον καὶ κατὰ τὸ προσῆκον διαλεγόμενον.” “ἀλλὰ μὴ θώ-
 πευε” ἐγκόψας φησὶν ἐκεῖνος. “μὴ γένοιτο” ἔφη. “ἀλλ’ ἐμοὶ
 5 μὲν ἐξεικονίζειν τὰ ἀνεικόνιστα φόβος μέγας, τῶν δὲ ἁγίων λε-
 γόντων ἔπεσθαι, ἐχόμενος πάντως τοῦ προτειχίσματος, ἀσφα-
 λῶς ἔξω ἐς ὃ τι καὶ λέξω. ἥλιον ἀκτῖνα καὶ φῶς τῶν ἀνεικονί-
 στων εἰκόνα φέρουσι, καὶ αὐτοῖς ὁφθαλμὸν πηγῆς, ὕδωρ καὶ πο-
 ταμόν. οὐχ οὕτω λέγουσιν ἐπὶ τῆς μακαρίας τριάδος οἱ θεολό-
 10 γοι πατέρες; ἰδοὺ γοῦν, ἥλιος, καὶ ἡ ἀκτὶς προσεχῶς ἐξ αὐτοῦ, D
 δι’ αὐτῆς δέ, πρὶν τι καινὸν παρεμπεσεῖν νόημα, καὶ αὐτὸ τὸ
 φῶς ἐξ ἡλίου. ἄρ’ ἡ ἀκτὶς ἢ ὁ ἥλιος αἴτιον; εὐθετεῖ μοι τὸν
 λόγον καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος λέγων τοῦ δὲ ἐξ αἰτίας ὄν-
 τος, τουτέστι τῶν αἰτιατῶν, πάλιν ἄλλην διαφορὰν
 15 ἐννοοῦμεν· τὸ μὲν γὰρ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου,
 τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου.” πρὸς E
 ὃν ἐκεῖνοι “καὶ οὐχ ὁμολογεῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον προσεχὲς τῷ P 61
 πατρὶ, ὥσπερ καὶ τὸν υἱόν; καὶ πόλα ἂν ἀκοῇ τὸ τοιοῦτον παρα-
 δέξαιτο, εἰ ὁ μὲν υἱὸς προσέχεται τῷ πατρὶ, τὸ δὲ πνεύματος
 20 τοπικῇ τινὲ διεχέει διίσταται, τῆς ἀτοπίας. εἰ γὰρ ὁ κύριος λέ-
 10. ἡ] εἰ P.

sterum necessitas defensionis, quippe satis excusatis auctoritate quam al-
 legamus. Atque hic Veccus Muzalonem intuens: commoda, oro te, mihi
 brevem attentionem, domine mi, magne logotheta. te enim video (nec
 palpum obtrudendi gratia loquor) te, inquam, novi dialecticis in disserendo
 uti regulis, et accommodare ad veri diiudicationem disputare. Hic logo-
 theta concitate interpellans, ne aduleris, ait. cui Veccus, absit id qui-
 dem. moxque pergens subiunxit: etsi equidem multum vereor assimilare
 conari quae ulla satis exprimi similitudine nequeunt, cum mihi tamen vi-
 dear verbis insistens patrum et intra eorum exempli auctoritatem, quasi
 cis antemurale solidissimum, tuto ac secure stare ac loqui, non dubitabo
 uti comparationibus, quas illi adhibuere ad divinas utcumque emanationes
 adumbrandas. afferunt hi videlicet solem radium et lucem, rudes utique
 imagines nullo pingi simulacro valentium processionum beatae trinitatis.
 afferunt rursus oculum fontis, aquam et fluvium. sicque harum effigie
 formarum divinarum trium personarum, quoad licet humano captui, in-
 sinuare speciem satagunt, ecce, aientes, sol et radius continue ex ipso,
 per radium porro priusquam quisquam novus interincidat sensus, et ipsum
 lumen ex sole. Utrum igitur radius an sol luminis causa? adaptat hunc
 mihi sermonem Nyssenus Gregorius, dum ait “eius quod ex causa est,
 hoc est causatorum, rursus aliam differentiam intelligimus. aliud enim est
 continue ex primo, aliud per eum qui est continue ex primo.” Ad quod
 Patriarcha cum suis interpellantes occurrerunt, tunc, aientes, non confite-
 ris Spiritum Sanctum continuum patri esse, sicut et filium? quis autem
 audire sustineat filium quidem continuum patri, Spiritum vero locali qua-

γει ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί, ἀλλ' οὖν
 εὐλογον τὰ αὐτὰ λέγειν καὶ περὶ τοῦ πνεύματος, εἶπερ ὀρθοδοξεῖν
 βουλόμεθα, τὸ πνεῦμα ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν τῷ πνεύματι,
 καὶ αὐθις ἐν τῷ νύῳ, καὶ ὁ νῖός ἐν τῷ πνεύματι. ἢ οὐ ταῦθ'
 B οὕτως ἔχει;" Βέκκος "ναί" φησίν. "προσεχὲς μὲν ὁμολογεῖν 5
 τοῦ πατρὸς τὸ πνεῦμα, ὅτι καὶ ἀδιάστατον, ἐπεὶ καὶ τὸ φῶς
 προσεχὲς τῷ ἡλίῳ (ἔτι γὰρ ἔχομαι τῆς εἰκόνης), τῶν λίαν εἰκό-
 των ἐστὶ, καὶ οὐ διαμάχομαι· προσεχῶς δ' ἐννοεῖν τὸ πνεῦμα ἐκ
 τοῦ πατρὸς ὁ λόγος οὐ δίδωσι τῆς διαφορᾶς. τὸ μὲν γάρ, φησί,
 προσεχῶς τοῦ διὰ τοῦ προσεχῶς· ὑμεῖς δὲ τοπικῶς διαστάσεις ἢ 10
 C μὴν καὶ χρονικὰς ἐμβάλλοντες συνάγετε πάντως τὸ ἄτοπον. τὸ
 γοῦν γεννᾶσθαι καὶ τὸν νῖόν ἐκ τοῦ πατρὸς ἀπορροήν τινα καὶ
 διέχειαν τοπικὴν σχεδὸν δίδωσιν ἐννοεῖν. ἀλλὰ τὸ ἀδιαστάτως
 προσκείμενον καὶ τὸ ἐξ ἐκείνου εἶναι δηλοῖ τὸν νῖόν, καὶ τὸ ἐκεί-
 νῳ καὶ αὐθις εἶναι οὐκ ἀφαιρεῖται. οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ πνεύματος 15
 νόει μοι. ἢ μᾶλλον ἐπὶ τῆς εἰκόνης ὁ λόγος γινέσθω, ὥς ἂν
 ἀσφαλέστερον λέγοιμεν. ἀκτῖνα λέγομεν ἐξ ἡλίου, ἀποτομὴν ἐξ
 ἐκείνου ταύτης οὐκ οἶδαμεν. φῶς λέγομεν δι' αὐτῆς ἐξ ἡλίου,
 D καὶ τὴν μεσιτείαν ἐννοοῦμεν, καὶ τὸ προσεχίζεσθαι τὸ φῶς τῷ
 ἡλίῳ διὰ τὴν τῆς ἀκτίνος μεσιτείαν οὐκ ἀπαρνούμεθα. διὰ τοῦ- 20
 το καὶ ἐπιφέρει ὁ ἅγιος τῆς τοῦ νῖου μεσιτείας καὶ αὐ-

5. καὶ Βέκκος?

dam separatione distare? o absurditatem! si enim dominus dicit "ego in
 patre, et pater in me," convenit utique nos eadem de spiritu quoque di-
 cere, siquidem orthodoxe sapere volumus, credere nimirum spiritum esse
 in patre et patrem in spiritu, rursus spiritum in filio et filium in spiritu.
 an non haec ita se habent? Ita, respondit Veccus. fateri, inquam, con-
 tinuum patri spiritum utique indistantem (nam et lumen continuum soli
 est: haereo quippe adhuc in similitudine) consentaneum est maxime, non
 repugno. sentire autem continuum ex patre filium ratio non concedit
 differentiae. nam Gregorius de filio quidem ait esse illum continue ex
 patre, de spiritu vero esse per eum qui continue ex patre est. vos vero
 locales distantias aut spatia interiicientes temporum absurditatem omnino
 inducitis. enimvero generari filium ex patre, cum solum auditur, praebet
 quidem animo nescio quam speciem quasi effluxus et localis egressionis
 distantiam inferentis. sed corrigitur imaginatio, cum additur indivulse
 indistincteque generari, vere sic ex patre significans esse filium, ut simul
 in patre sit; nec enim esse ex aufert esse in. sic et mihi ratiocinare
 de spiritu. aut potius ad similitudinem superius adductam referatur ser-
 mo, ut securius loquamur. radium dicimus ex sole, et tamen abscissum
 ex sole quidpiam non existimamus esse radium. lumen dicimus per ra-
 dium esse ex sole, et mediationem intelligimus, et continuari lumen soli
 per radii mediationem non negamus. propterea et addit sanctus haec

τῷ τὸ μονογενὲς φυλαττούσης, καὶ τὸ πνεῦμα
 τῆς τοῦ πατρὸς σχέσεως μὴ ἀπειργούσης.” ταῦτ’
 εἰπόντος τοῦ Βέκκου, ὁ Ἀλεξανδρείας αὐτόθεν ἀπὸ τοῦ σκίμπο-
 δος πρὸς αὐτὸν ὡς “ἡμεῖς τῆς ἐκκλησίας κρατοῦμεν τὰ δόγματα, E
 5 αὐτὰ καὶ παρελάβομεν, ταῦτα δὲ λέγειν οὐκ ἐδιδάχθημεν. εἰ μὲν
 οὖν πλατικῶς ἐκράτει ταῦτα ἢ ἐκκλησία, οὐκ ἂν καὶ ἡμεῖς ἐξ
 ἀνάγκης διέλαθεν. ἐπεὶ δὲ ἀπλῶς τὴν πίστιν καὶ ἀπεριέργως
 ἔχομεν καὶ τὰ τῆς πίστεως δόγματα, οἷς ἄρα καὶ συνανειτρόφη-
 10 μέν, τί γοῦν ἰσχυρίζεσθε εἰσάγειν ἐν ἐκκλησίᾳ θεοῦ παρὰ παρε-
 λάβομεν λέγειν; γενέσθαι δὲ τῆς εἰρήνης, τὰ πολλὰ ταῦτ’ ἀφέν-
 τας, ξυμφέρι.” οἱ δὲ “ἀλλ’ ἐγκαλούμεθα αἰρέσεως, δέσποτα.” P 62
 καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας “ναί” φησι· τὸ συνιστᾶν θέλειν ἀσύνηθες,
 καὶ ἀσφαλὲς ἦν, αἵρεσις ἂν λογισθεῖη. ὁ δὲ καὶ ἐατέον, παρα-
 καλῶ, τῆς κοινῆς δόξης γεγονότας καὶ φανεροῦς, καὶ τῆς εἰρή-
 15 νης, ὁ δὲ καὶ ξυμφέρι, καὶ ταῦτα τοῦ ἁγίου βασιλέως μεσολα-
 βούντος.” καὶ ὁ πατριάρχης εὐθὺς πρὸς αὐτοὺς “ἀλλ’ ὑμεῖς B
 φρατὲ ἰσοδυναμεῖν ἐπὶ τούτοις τῇ ἐκ τὴν διὰ, ὡς τοῦ ἁγίου λέ-
 γοντος τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου ὑμεῖς
 λέγειν καὶ ἐκ τοῦ πρώτου. ὁ δὲ καὶ ποῖον τρόπον ἀμαθίας οὐ
 20 παρελήλυθεν; ὅπου γε καὶ ἡ ἀδολεσχία μεῖζων καὶ προφανής.
 εἰ γὰρ ἐκ τοῦ προσεχῶς, πῶς ἐκ τοῦ πρώτου; εἰ δὲ ἐκ τοῦ πρώ-

verba “filii mediatione, et ipsi unigeniti proprietatem servante, et spiri-
 tum a patris relatione non arcente.” Haec cum dixisset Veccus, Alexan-
 drinus patriarcha ex lectulo in quo iacebat, sic est eum allocutus. nos
 ecclesiae dogmata mordicus tenemus, prout ex traditione accepimus. ita
 vero loqui non didicimus. si autem explicite talia tenuisset ecclesia, nos
 utique non laterent. quoniam igitur simpliciter fidem et citra curiosita-
 tem habemus, simpliciter habebimus et fidei dogmata, quibus scilicet in-
 nutriti sumus. quid igitur nitimini inducere in ecclesia dei licentiam lo-
 quendi praeterquam accepimus? dare autem se paci, multis istis praeter-
 missis, expedit. Atqui, responderunt Veccus cum suis, accusamur haere-
 ses, domine. Et quidem merito, reposuit Alexandrinus: nam appingere
 dogmati ecclesiastico insuetum quiddam, etiamsi securum foret, haeresis
 utique reputetur. quod ut facere desinatis, magnopere auctor vobis sum,
 et ut vos redigatis ad sententiam communem palamque manifestam, sic-
 que in pacem conveniatis, quemadmodum expedit, praesertim sancto im-
 peratore sequestrem se paci huic conciliandae adhibente. Hic patriarcha
 ad Veccum et socios. nempe vos dicitis eiusdem esse potestatis in his
 patrum testimoniis praepositiones ἐκ ex et διὰ per, ita ut, cum S. Gre-
 gorius dicit de Spiritu “hic vero per eum qui continue ex primo est,”
 vos iure vestro putetis, nihil ab eo discrepando, posse dicere “ex eo qui
 continue ex primo est.” quod quidem ultra quem inscitiae non excedit
 modum? ubi enim plus clare deprehendatur nugatoriae loquacitatis quam
 in eiusmodi oratione, quae simul et ex primo esse et ex eo qui continue
 ex primo est eidem tribuit? quam qui admittunt quid respondebunt inter-

- του, πῶς ἐκ τοῦ προσεχῶς; ὁρᾷτε εἰς ποῖα ἀρκύστατα πίπτετε, τὴν θεολογίαν καταρρυπαίνοντες.” καὶ οἱ περὶ τὸν Βέκκον
- C “ὁμολογοῦμεν τὸ παρατόλμημα, καὶ συγγνώμην αἰτοῦμεν. οὐδὲ γὰρ αὐτόθεν ἡμῖν ἡ ὁρμὴ τοῦ ταῦτα λέγειν ἐκ ματαίας ὀρφέως, ἀλλ’ ἦν τὸ παροτρῦναν αἴτιον. τὸ δ’ ἦν νομιζομένη τῆς τῶν 5 ἐκκλησιῶν διχονοίας διάλυσις, ὥστε ἐκείνων μὲν χρωμένων τῇ ἐκ ἡμῶν δὲ τῇ διὰ, προστιθέντων καὶ ἀμφοτέρων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τῆς θεολογίας τόπου, οὐκ ἄλλως ἔχειν συμβιβάζειν, εἰ μὴ οὕτω
- D λέγοιμεν. τί δαὶ διὰ τοῦτο παραβασίας ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἐφ’ αἰρέσει κριθείημεν, ὥς ἀθετεῖσθαι μὲν χειροτονίαν, καταπλι- 10 νεσθαι δὲ τὰ ἅγια, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ τελεστικὸν ἅγιον ἀθετεῖσθαι μύρον καὶ παραρρίπτεσθαι, ὅτι ἡμῖν τετέλεσται; ἐπεὶ τοί γε” φασὶ “καὶ ὑμῖν παραβέβασται τι θεολογοῦσιν, ὥς δεῖξομεν. ἄρ’ οὖν διὰ ταῦτα, ἀφέντες ὑμῖν ἐγκαλεῖν, τὸ πᾶν ἀφανίσομεν;”
- P 63 καὶ τῶν εἰπόντων “καὶ ποῦ καὶ ἐπὶ τίσιν ἡμῖν παραβέβασται;” 15 ἐκείνους ἐκβαλεῖν ἐνθὺς χάρτην καὶ ἐμφανίζειν. καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀναγνόντας ἀρνεῖσθαι καὶ ἀνάθεματίζειν τὸν λόγον, σχεδὸν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν γράψαντα. ἀλλὰ τὸν Μοσχάμπαρα ἰδόντα ὁμο-

roganti: si ex primo est, quomodo et ex eo qui continue ex primo est? videte in quas vos perplexitates induitis, theologiam conspurcantes. Fatemur temeritatem et veniam poscimus; qua et digni videri possumus, quatenus non levi prurigne novitatis aut iactabundae curiositatis instinctu in ista volentes incurrimus, sed spe ingentis operae pretii pertracti; quod ista sola ratione putabantur vetera et perniciose discidia dudum infestorum invicem ecclesiarum Graecae Latinaeque posse componi. cum enim in eo cardo litigii verteretur, quod in explicando divinarum emanationum dogmate Latini praepositione ex uterentur, nos vero praepositione διὰ, quae ipsis valet per, manifestum est non fuisse aliam controversiae finienda rationem, utrisque in praeiudicata sententia obnixe perstantibus, quam demonstrando recte, hac duarum vocularum synonymia, conciliari partes ambas, et in unam orthodoxi dogmatis locutiones specie discrepantes adaptari sententiam. quid autem? an hoc agendo nefariae a tota fide ac religione catholica defectionis crimen conscivimus? an commeruimus ut haereseos manifestae damnaremur? num tanta est invidia procuratae sic pacis, ut et nostram ordinationem ideo rescindi fas fuerit, ut sancta contaminata declarari, ut sacrum ipsum chrisma, quod nostra esset benedictione sanctificatum, abiici ut profanum conculcarique debuerit? atqui a vobis quoque in modo de divinis emanationibus loquendi offensum est quidpiam, ut ostendamus. num propterea vos a nobis pro excommunicatis vitari par est? num et nos labis eius conscios religio subigit abrumperere hoc colloquium, et communionem vestram tamquam anathemate percussorum aversari, ac sic omnem conciliandae concordiae spem viamque praecidere? Hic Patriarcha cum suis e Vecco requisivit ubi et quibus in verbis erratum a se foret. statim Veccus chartam e sinu prolatam ostendit. quam cum illi legissent, suam negarunt, et non modo quod erat in ea scriptum, sed et ipsum bene scripti auctorem, quicumque foret, sub

λογεῖν ἑαυτοῦ τὸ σύγγραμμα εἶναι καὶ ἀπολογεῖσθαι πειρᾶσθαι.
 ἐφ' οἷς ὁ Βέκκος, μεθ' ὅσον εἴποι τις ἂν τοῦ χαριεντισμοῦ, "ἡμεῖς
 μὲν προσεδοκῶμεν σὸν εἶναι" πρὸς τὸν πατριάρχην φησὶν· "εἰ
 δὲ μὴ σὸν ἀλλὰ τούτου, ὡς καὶ αὐτὸς ὡμολόγησε, ψύλλα τις B
 5 ἐπικαθίσασα τῷ τῆς ἀμάξης ῥυμῷ οὔτ' ἀνασπᾶν οὔτε κατασπᾶν
 ἔχει τὴν πείρινθα." τοῦτο δ' εἶπε διωνυμουμένου τοῦ χαρτο-
 γύλακος. "πλὴν εἰ δοίημεν ἅν" φησιν, "ὅποια τὰ ἐπιτίμια
 ἐπάξεις τῷ παραδογματίσαντι;" ἐπὶ πολὺ γοῦν τριβομένων τῶν
 λόγων, τὸν Βέκκον αὐθις ἐπενεγκεῖν "ἢ βούλῃσθε, κἀγὼ τῆς
 10 εἰρήνης ὣν ἑρασιτῆς γνῶμην οἶσω, ἀπλῶς καὶ ἀπεριέργως τοῖς λό-
 γοις χρῶμενος; ἡμεῖς μὲν οὖν τὰ τῶν ἁγίων ῥητὰ ἐπὶ καιρῶν
 εἰρόντιες ζητούμεν, ὡς ἀσφαλῶς ἔχοντα καὶ ὀρθόδοξα προσηκά- C
 μεθα. καὶ τὸν μὲν ὁμολογοῦντα ἐκ πατρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
 ἐκπορεύεσθαι καὶ ἀπεδεχόμεθα καὶ ἀποδεχόμεθα· λόγος γὰρ τοῦ
 15 σωτήρος καὶ τῆς συνόδου, καὶ ἡμεῖς καθ' ἐκάστην οὕτως ὁμολο-
 γοῦμεν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ λέγοντα
 ἐκπορεύεσθαι ὡς συνόδῳ πάσῃ τῇ ἐβδόμῃ ἐπόμενον ἀποδεχόμεθα
 καὶ αὐτόν, τὸν δέ γε μὴ τιμῶντα τὰ τῶν ἁγίων ῥητὰ τόλμης

6. τοῦ deerat.

12. καὶ deerat.

detestatione anathematis abominati sunt. hic Moscampar, qui sibi erat
 conscius se scripsisse, nec infitiri sustinebat manifestam rem, suam eam
 scripturam fassus esse; quod eam exarasset, est conatus excusare. quo
 Veccus audito, renidenti ac spirante multam gratiam vultu patriarcham
 intuens, Expectabamus nos quidem, inquit per urbanissimam facetiam, te
 hoc scriptum pro tuo agniturum. nunc si non tuum illud sed huius est,
 prout fatetur ipse, pulex quispiam plaustro insidens nec incitare nec re-
 flectere aut sufflaminare currus utique ruentis impetum valeat. haec Vec-
 cus dixit, lepide alludens ad nomen aliud chartophylacis Moscamparis:
 erat enim vir ille binomius. caeterum, subdidit, cognoscere libenter
 quam tu huic poenam inflicturus sis, manifesti iam erroris in dogmatis ex-
 pressionem comperto. hoc loco cum varii varia dixissent, nec reperiret exitum
 frustra productus sermo, resumens Veccus sic intulit. sequar quo vos
 praeire votis video, quaque vultis occurro. en ego quoque, quam deside-
 ratis, cuius causa satagitis, nemine remissius pacem amans, proponam sim-
 pliciter, si permittitis, et verbis fuci expertibus, meam super hac decla-
 rabo sententiam. nos quidem testimonia sanctorum cum invenissemus,
 negotiis quae tunc tractabantur exigentibus opportune protulimus ut se-
 cura et plane orthodoxa. et ut eum qui dixerit Spiritum Sanctum ex pa-
 tre procedere, suscepimus et suscipimus pro recte sentiente loquenteque
 (hoc enim salvator docuit, hoc synodus sancivit; idem et nos quotidie
 symbolo recitando profitemur), sic nec illum aversari fas putamus qui di-
 cere voluerit Spiritum ex patre per filium procedere. quidni enim et
 hunc recipiamus, qui synodi septimae universae auctoritatem in hoc se-
 quatur? itaque nos haud dubitemus, si quis sit qui disertis testimoniis
 sanctorum patrum honorem non habuerit, hunc temeritatis damnare. en

- D** γραφόμεθα. ἰδοὺ γοῦν σήμερον πάρεσι μὲν πατριάρχαι, πάρεσι δ' ἀρχιερεῖς καὶ κληρὸς ἅπας καὶ μοναχοὶ εὐλαβεῖς καὶ τῶν λαϊκῶν οἱ ἐλλόγμοι. Θέλω καὶ ὀρθοδοξοῦσιν ὑμῖν κοινωνεῖν, καὶ κοινῶς ὁπωσδήποτε τοῦ ὀρθοῦ σφαλεῖσι τὴν μεθ' ὑμῶν καταδίκην αἰροῦμαι παρὰ θεῷ κρίνοντι ἢ μόνος τὴν ἡμετέραν ἀσφάλειαν. 5 τὸ γοῦν ὑμᾶς ἐμὲ ζητεῖν τε καὶ ἀναγκάζειν καὶ τοὺς μετ' ἐμοῦ ἀποβαλέσθαι δόγμα πατέρων, οὕτω δὴ παλαιὸν καὶ παρὰ πολλῶν λεγόμενον, ὑμᾶς δὲ μηδὲν περὶ τούτων φροντίζειν, οὐ μοι δοκεῖ
- E** ἔχειν τὸ εὐλογον. ἔστι γὰρ καὶ ἐμοὶ εὐλάβεια μή πως παρασφαλῶ τοῦ ὀρθοῦ. ἀλλ' ἰδοὺ καὶ τὴν κατ' ἐμαυτοῦ γνῶσιν ἀφείς ὅλως 10 ὑμῶν γίνομαι, καὶ διδασκάλους ὥσανεῖ τισι χρῶμαι. ὑμεῖς προηγείσθε, καὶ γὰρ ἔσομαι πρῶττον. ἐκτιθέσθω τόμος, καὶ ἀποπεποιθήσθω τὸ δόγμα, καὶ ἀποβεβλήσθω τὸ δι' υἱοῦ, εἰ βούλεσθε. καὶ μὴ ἔσομαι καὶ αὐτός, καίτοι γ' εἰδὼς πατέρων ὑπὸν καὶ μέ-
- P 64** γαν ἐπηρητημένον τῆς παροράσεως κίνδυνον, αὐτὸς αἰτίαν ἔξω, 15 εἴτε μὴν πεισμονῆς εἴτε μὴν καὶ αἰρέσεως. Θέλω γὰρ σὺν ὑμῖν πᾶσι καὶ δικαιοθῆναι καὶ κατακριθῆναι. εἰ δ' ὑμεῖς μὲν διευλαβεῖσθε τὴν πρᾶξιν, ἡμῖν δ' ἐπιφορτίζετε τὴν ἀποβολήν, εὐλογον εἶναι πάντως, ἵνα μὴ καὶ ἀναγκαῖον εἴπω, ὑμῶν διευλαβουμένων

igitur hic hodie adsunt patriarchae, adsunt episcopi, una est clerus universus, nec non monachi religiosi, et e laicis quique lectissimi. volo et vobis orthodoxe sentientibus communicare, et cum iisdem vobis, si forte communiter quacumque ratione a recto deflexistis, poenae omnis ac noxae qua hoc nomine a deo iudicante afficiamini, consortium subire paratus sum. caeterum quaerere vos a me, et nos omnino ad hoc cogere, ut abiciamus dogma patrum adeo antiquum, ab adeo multis assertum, vos autem nullum habere velle respectum rationum allegationumque nostrarum, nec omnino reputare quam validis defensionibus obiecta repellimus, haud mihi videtur aequum esse aut consentaneum moderationi in iis necessariae qui bona fide dirimendis controversiis pacique conciliandae dant operam. nempe ad hoc utrimque cedere quidpiam tractantes convenit. cedo autem ego, etiam ad vivum resecans, etiam vim faciens proprio sensui. inest porro et mihi religiosus metus aberrandi a recto dogmate. tamen ecce proprium abdicans iudicium plane vester fio, disciplinaeque me vestrae subiicio. docilem eni me habetis auditorem; ducite magistri quo lubet credulitatis paratae discipulum. edatur tomus, reprobetur dogma, reiciatur, si ita vultis, ex declaratione divinarum emanationum mentio processione Spiritus Sancti ex patre per filium. nisi sequar et ipse (utcumque conscius contrarii patrum effati, nec ignorans quam magno periculo auctoritas tanta negligatur), ipse culpam habebam sive temerariae persuasionis seu etiam haereseos. volo enim vobiscum communiter omnibus et iustificari et condemnari. sin vos tenet verecundia ne reprobare dicta patrum audeatis, et in nos deoneratis facti eius invidiam, ita ut quam per vos refugitis decernere abrogationem doctrinae a sanctis clare traditae, nobis attentandam iniungatis, aio meo iure ac contendo consentaneum

καὶ διαμελλόντων καὶ ἡμῶς δεδιέναι, μή πως παρασφαλεῖσιν ἡμῖν
καὶ μόνοις τὰ τοῦ κινδύνου περιστήσεται.” “ἀλλ’ οὐ γεγράφαμεν B
ἡμεῖς” φασὶν οἱ περὶ τὸν πατριάρχην ἀπολογούμενοι. “ὑμῖν γέ-
γραπται καὶ κεκίνηται. ὑμῖν καὶ ἀποβλητέον ταῦτα.” “καὶ τί γε
5 τὸ ἐμποδών;” οἱ περὶ τὸν Βέκκον, “ἐθαρρεῖτε,” φασὶν, “ὅπου
καὶ ἀδελφοὺς προσλήψετε θεραπεύσαντες.” ἀλλ’ οὐκ ἔπειθον λέ-
γοντες. ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τραχυνθέντος κατ’ ἐκείνου τοῦ πατριάρ-
χου, ὡς καὶ ὕβρει διαλοιδορήσασθαι, τὸν Βέκκον παροξυνθέντα
ἐκείνῳ μὲν εὐφυνῶς ἐπιπλῆξαι, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα ἐπιστραφέντα C
10 μεγαλοφώνως εἰπεῖν μεθ’ ὅρκου ὡς εἰ μὴ αὐτὸς ἐξέλθοι τοῦ πα-
τριαρχείου, οὐκ ἂν ποτε τὸν τῆς ἐκκλησίας καταστορεθῇσεν
κλύδωνα. καὶ οὕτως εἰπόντος, ὀργῇ ληφθέντα τὸν βασιλέα ἔξανα-
στῆναι καὶ “τί δαί” φάναι ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας δεινοπαθήσαντα.
“οὐκ ἄρκεῖ τὰ πρότερα, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὴν ἐκκλησίαν ταράξετε;
15 καὶ δυσὶ περιβαλεῖτε πολέμοις, ἔνθεν μὲν ταῖς τῶν σχιζομένων
προσβολαῖς, ἐκείθεν δὲ καὶ ταῖς παρ’ ὑμῶν αὐτῶν ὡς εἰπεῖν
ἐνευκαιρίαις, ὥστε κινδυνεύειν τὴν μίαν καὶ ἄρρηκτον ἐκκλησίαν D
καθ’ αὐτὴν στυσιάζουσαν ἐν τῷ ἱσθμῷ τοὺς αὐτῆς ἀλλήλους

5. θαρρεῖτε?

rationi esse, ut non et factu necessarium dicam, timentibus ac cunctantibus
in re tanta vobis, nos quoque metnere, ne forte postmodum in eo quod
citra vestrum exemplum privata fiducia inceperimus, aberrasse a recto
atque offendisse deprehensi soli luamus inconsultam audaciam, in exitium,
quod vos sapientius timuistis, immiserabili ruina praecipites lapsi. Hic
patriarcha cum suis, ut argumentationis, qua urgebantur, Veci vim a
sese depellerent, atqui nos, inquit, ista non scripsimus; nos ista libel-
lis editis non indidimus testimonia. vos haec allegastis, a vobis illa sunt
mota. vos proinde solos abiicere ac revocare talia oportet. ad ea Vec-
cus, quid autem impedit quominus et vos, ait, audeatis occupare quae
praescribitis, et exemplo praeire, magno utique operae pretio, quando sic
fratres vobiscum assumetis, adiungetisque iam per vos curatos ab eo quo
laborare illos erroris aut culpa morbo causamini. verum haec dicentes
Veccus, et qui ab eo stabant, non persuaserunt patriarchae, qui potius
effleratus instantia eorum, stomachum acriter in Veccum erumpens, nec
contumeliis abstinuit; quibus et hic irritatus haud sedatiora reposuit. ac
postquam (magis tamen ingeniose quam acerbe) comi libertate satis ca-
stigavit hominem, ad Augustum conversus clara inclamavit voce, iureiu-
rando etiam dictum confirmans, ne umquam speraret procellam qua modo
turbaretur ecclesia sedandam, nisi qui nunc patriarchalem insidebat thro-
num, inde amoveretur. quo talia vociferante, excandescens imperator
exurgensque, en, ait, quem fructum referimus gravium pro ecclesia labo-
rum! non sufficiunt vobis priora, sed et rursus ecclesiam turbabitis, du-
plici eam distrahentes bello, hinc quidem per vos obiectam insultibus
schismaticorum, inde autem vestris, ut levissime dicam, importunitatibus
iactatam, ut periculum esse videatur ne una, indivulsa cohaerens sibi, se-
cum iam tumultuans et suos seditionibus committens, dum illi se mordent

δαπανηθῆναι, ὑπὲρ ἧς αὐτὸς ὁ Χριστὸς τὸ οἰκεῖον αἷμα ἐξέχευε.” ταῦτα καὶ πλείω τούτων εἰπὼν δῆλος ἦν ἀλύων, μὴ εἰς καλὸν τι μὴδ’ εἰς συμφέρον, ὃ δὴ καὶ προσεδόκα, καταληξάσης τῆς διαλέξεως. τότε δὲ ὥδέ τις ἂν εἶπε πρὸς πλησίον ἄλλον, “ὦ πόποι, ἦ μέγα δὴ τὸ ταῦτα κινεῖν καὶ ζητεῖν συνιστᾶν τὴν ἰδίαν 5
P 65 δικαιοσύνην ἕκαστον, ἱκανὸν ὃν εἰ διαλυθέντος τοῦ κατὰ τὸν πάπαν σκανδάλου καὶ τᾶλλα πάντα συνδιαλύοιτο. νυνὶ δὲ ἀλλ’ ἕκαστος τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητῶν, τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην οὐ φθάσειε πώποτε, ὥς ἐκεῖνοι.” τὸ δ’ ἐς ὃ τι προῆλθε, προϊόντες ἑροῦμεν. 10

Ἐκεῖνους μὲν οὖν τότε τῆς συνόδου διαλυθείσης ἡ τοῦ Κοσμιδίου εἶχε μονή, πλὴν ὑπὸ φρουροῖς καὶ φυλακαῖς προσηκούσαις· οὓς δὴ καὶ πέμπων ὁ βασιλεὺς εἰρηνεύειν ἡξίου, καὶ πᾶσαν B δικαιολογίαν ἀφέντας διάγειν ἀνέδην καὶ τὴν ἀπ’ αὐτοῦ εὐμένειαν ἔχοντας. εἰ δ’ οὖν, ἀλλ’ ἐξορίας προσηπεῖλει καὶ κακουχίας 15 ἐπαξομένας σφίσι· μὴδὲ γὰρ εἶναι ἄλλως ἢ ὥς ἐτάχθη γίνεσθαι, αὐτοὺς δὲ φήμην κακὴν ἔχοντας παραπόλλυσθαι, εἰ μή γε μετανοήσαντες τῆς εἰρήνης γένωνται. ταῦτα τοῦ βασιλέως συχνάκις διαμηνυομένου καὶ ἀγαθὰ προτείνοντος, ἐκεῖνοι οὔτε πρὸς δέος τῶν λυπῶν προήχθησαν οὔτε πρὸς τὰς τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελίας 20
C ἐμαλακίσθησαν, διεντονοῦντες δὲ πρὸς ἀμφοτέρα ἐτοιμοὺς ἑαυτοὺς παρείχον πρὸς ὃ τι δόξει τῷ βασιλεῖ, ὥς ἐκεῖνο μᾶλλον πει-

invicem, ipsa consumatur, pro qua ipse Christus proprium sanguinem effudit. haec et plura his Augustus locutus, haud obscure ferebat sibi molestissimum accidere, quod hic congressus, longe contra quam speraverat, in nihil nec privatim honestum nec communiter utile desineret. huiusmodi tum gesta quis intuens, merito insusurraret in aurem socio: heu me! an magnum hoc quidpiam, movere ista, et quaerere suam quemque statuere iustitiam, cum aequum esset, sublato iam de papa scandalo, cunctas pariter reliquas controversias componi? nunc autem suam unusquisque iustitiam quaerens, ad dei iustitiam non perveniet umquam. ita illi mussitabant. quo vero res tandem eruperit in progressu referemus.

Veccum porro et socios soluto conventu Cosmidii monasterium excepit, caeterum illic sub fida habitos custodia: quos et dimittens imperator, ut se ad pacem inclinarent, orabat, et omissa pugnacitate iura propria tuendi mallent degere secure gratia fruenter ipsius, sin id nollent, exilia et aerumnas ipsis infligendas comminans: non enim se passurum aliter quam prout fuisset ordinatum fieri. porro ipsos coopertos infamia male perituros, nisi hactenus actorum poenitentia concepta conferrent animum ad pacem. talia cum saepe significasset imperator, et si audire vellent, prospera esset cuncta pollicitus, illi nec metu tristium adducti nec promissis laetorum emolliti sunt, obdurantes se adversus utraque, seque paratos exhibentes ad quidvis mali subeundum quod infligere ipsis voluisset imperator, ut qui omnino constituissent quamlibet potius acer-

σομένους ἡδέως ἢ τοῖς οὕτω καταδικάζουσι σπεισομένους. ἐπὶ
 μᾶλλον δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς παρωξύνετο ἀνενδότως μένον-
 τας τὸ παράπαν. πάντων δ' ἀπορηθεὶς τῶν μαλάττειν ἐχόντων
 ψυχὴν τέλος ἐξορίαις δικαιοῦν ἔγνω. καὶ δὴ πρὸς τὸ κατὰ δεξιὰ
 5 εἰσπλέοντι τὸν Ἀστακητὸν κόλπον φρουρίον, τὸ οὕτω πως τοῦ D
 ἁγίου Γρηγορίου ἐπιλεγόμενον, προστάσσει πλῶ χρησαμένους
 ἀπάγεσθαι. οὗ δὴ καὶ ἐγκλεισθέντες ὑπὸ φρουροῖς Κελτοῖς καὶ
 τινι τῶν ἐκπροκοιτούντων τῷ βασιλεῖ ἀφεῖντο, ὅσα τὰ εἰς χρεῖαν
 τῶν ἀναγκαίων ἀπρονόητοι, οὐδὲν πλέον ἀπονάμενοι βασιλέως,
 10 ὅτι μὴ μετὰ καιρὸν ἐπ' ἀνατολῆς ὁρμῶντος πατριαρχοῦντος
 Ἀθανασίου, τὸν τε κατὰ τὴν Ἑλενόπολιν περαιωθέντος πορθμόν, E
 καὶ τὸν μέγαν λογοθέτην ἐπ' αὐτοὺς πέμψαντος, ὃν καὶ εἰς πρω-
 τοβεστιάριον ἀνεβίβασεν, ὃ μὲν ἑκατὸν χρυσίνοις ἐνικανούτο, ὃ
 δὲ γε Μελιτηνιώτης πεντήκοντα. ὃ γὰρ τρίτος ὁ Μετοχίτης διὰ
 15 νόσον προκατήχθη ἐπὶ τὰ οἴκοι ἐκεῖθεν, βασιλέως προστάξαντος.
 (36) ἀλλ' ὃ με παρῆλθε μικροῦ πρότερον γεγονός, βασιλεὺς P 66
 τῆς πόλεως ἐξεληλακῶς προσβάλλει τῇ τῶν Νικητιάτων τῆς Δα-
 κιβύζης φρουρίῳ, καὶ τῷ τυφλῷ Ἰωάννῃ συμμῖξας φιλοφρονεῖ-
 ται τε τὰ εἰκότα, καὶ τὸ εἰς ἐκεῖνον παρὰ τοῦ πατρὸς γεγονός
 20 αὐτὸς ἐπειρᾶτο μαλάττειν ταῖς ὑποπιώσεις, ὥστε καὶ συγχωρη-
 θῆναι παρ' ἐκείνου καὶ οἶον κραταιωθῆναι πρὸς τὸ βασιλεύειν ἐξ

bitatem libenter perpeti quam ullo cum iis foedere coire, qui se isto
 modo condemnassent. qua eorum declarata obstinatione spem nullam re-
 linquente resipiscentiae in posterum, magis et in ipsos magisque concita-
 tus imperator; et nihil habens reliquum, cuncta frustra expertus, quo se
 speraret posse illorum animos mollire, tandem exiliis ipsos damnare con-
 stituit. iubet itaque nave deportari in arcem a dextris ingredienti sinum
 Astacenum sitam, cui nomen a sancto Gregorio est, ubi conclusi sub cu-
 stodia Celtorum, cui praeerat unus ex imperatoriis excubitoribus, relict
 sunt sine ulla interim provisione pensionis ad victum, inopia diu frustra
 praestolata necessarium ab imperatore subsidium, quoad aliquanto poste-
 rius proficiscens in Orientem patriarcha Athanasius, et ad Helenopolim
 fretum traiciens, misit ad eos magnum logothetam, postea protovestia-
 rium creatum, qui Vecco quidem centum aureos, Meliteniotae vero quin-
 quaginta donavit. nam tertius Metochita propter morbum deportatus inde
 iam ante in suam domum fuerat iussu imperatoris. (36) sed me prae-
 terierat quod paulo prius contigit, imperatorem videlicet ex urbe profe-
 ctum se contulisse ad arcem Nicetiatarum Dacibyzam, ibique custoditum
 Ioannem caecum perofficiose salutasse, excusasseque ut potuit, ac multis
 benevoli affectus significationibus exhibitionibusque honoris mitigare ten-
 tasse iniuriam ipsi a patre atrocissimam illatam, ut sic videlicet ex cir-
 cumscripto quondam nefarie pupillo principe eliceret voluntariam iuris sui
 cessionem et consensum in imperium ipsius Andronici, quo consensu, quod
 forte ipsi ad legitimam principatus possessionem deerat, utcumque supple-

- B** ἀγαθοῦ σκοποῦ καὶ χρηστῆς διαθέσεως. αὐτὸς δὲ τῶν εἰς τρυ-
φήν ἐκείνῳ καὶ ἄνεσιν προνοήσας ἀπαλλάττεται τὴν ταχίστην.
τότε δ' ἐπιστὰς ἐκείνοις ὁ πρωτοβεστιάριος, Ἀθανασίου πα-
τριαρχοῦντος, περὶ οὗ μετὰ ταῦτα ῥηθήσεται, τὰ μὲν προγεγο-
νότα καὶ διεμάλαττε, καὶ πολὺς ἐφαίνετο τοὺς ἄνδρας θωπεύων 5
τε καὶ ὑποποιούμενος, καὶ δὴ τῆς πολλῆς μὲν ἐκείνους φρουρῶς
ἀνῆκε, φρουροὺς δ' ἀφηρεῖτο, ἔστι δ' οὗς καὶ ἐνήλλαττε, καὶ
- C** ἀγαθὰς ὑπέτεινε τὰς ἐλπίδας, καὶ τὴν παρὰ βασιλέως ἡγγυᾶτο
εὐμένειαν. ἔπειτα καὶ αὐτῷ βασιλεῖ καταχθέντες τοῦ φρουρίου
ἀσμένως πάντῃ καὶ φιλοφρόνως ὠμίλησαν. ὥς γὰρ καὶ τὰ παρὰ 10
τοῦ Γρηγορίου ἀπεδοκιμάζοντο, ὥς καὶ αὐτὸ μετ' ὀλίγον ἔρου-
μεν, καὶ ἤδη διὰ ταῦτα ἔνσπονδοι ἦσαν, τὸ πᾶν τιθέντες ἐπὶ
τοῖς ἐν θεῷ βραβευούσης ἀληθείας διαγνωμονήσουσι λογίοις οὗ-
- D** σιν ἅμα καὶ εὐλαβέσι, τάξας βασιλεὺς τῆς αὐτῶν συνελύσεως
καὶ καιρὸν καὶ τόπον, τὸν μὲν μετ' οὐ πολὺ τὸν δὲ τὸ Λοπάδιον 15
(ἐκείσε γὰρ ἐξήλυνεν), ἐλευσομένον καὶ τοῦ τρίτου τοῦ Μετο-
χίτου, καθὼς καὶ ἤξιον, μετ' εὐμενείας τῆς πρὸς ἐκείνους ἀνα-

retur, et rata in posterum redderetur omnique animi religione ac scrupulo libera sua in dignitatem Augustam successio. quo impetrato, large vicissim assignatis exauctorato principi abunde suffecturis ad lautum victum cultumque caeterum, etiam delicatum, impensis, celeriter inde se recepit. post hoc demum ita factum, protovestiarius, mittente Athanasio patriarcha, de quo et eius promotione post haec dicetur, Veccum et eius socium in carcere convenit. hic igitur novi patriarchae Athanasii legatus duos captivos exules consolari modis omnibus et priorum ipsis aerumnarum delinire tristitiam sategit, ne blanditiis quidem et assentationibus, quo illos demereretur, abstinens. angustias quoque custodiae laxavit, custodumque quosdam amovit, alios placidioribus mutavit, melius etiam sperare in posterum iubens, immo ipsis spondens non vulgaris apud imperatorem locum gratiae. quin et deinde educti carcere atque ad Augustum admissionem nacti, cum ab illo sunt honorifice accepti, tum et ipsi vicissim multa eum significatione veri affectus fiduciaequae liberae venerati sunt. mutata iam quippe scena illa priori, et Gregorii, quo patriarchatum gerente damnati fuerant, reprobatis placitis (quod quemadmodum evenierit, paulo post dicemus) facile fuit deponere illos offensionem et pristinae placiditati sese reddere. ex tunc igitur depositis simultatibus et conflictu dissensionum ortis plane iam foederati erant, profitentes se in his iudicio acquieturos virorum religione ac doctrina praestantium, qui coram deo, ad amussim dominantis veritatis, de theologicis controversiis incorrupta rectitudine censerent. unus deerat reconciliationi absolvendae ipsorum cum imperatore congressus. huius imperator ipse tempus locumque constituit, diem quidem admissioni assignans mox fere adfuturam, Lopadii autem, quo tendebat, iubens Veccum et Meliteniotem sibi occurrere, una cum tertio Metochita: nam et hunc sibi adiungi petierant. excepit ibi simul omnes imperator laeto vultu, laetosque dimisit cum si-

χωρεῖ. ἔθαλπε γὰρ καὶ τούτους καὶ τὸν πρωτοβεστιάριον τὸ συμβὰν περὶ τὸν Γρηγόριον, καὶ ἐλπίζεν ἐπ' αὐτοῖς τὰ πρὸς εἰρήνην. τοῖς μὲν γὰρ οὐ πόνος ἦν ὀβελισθείσης τῆς αὐτῶν ἐξηγήσεως, ἐπεὶ καὶ ἡ τοῦ Γρηγορίου κατέγνωσται· καὶ ὅπου ἂν ἐκεῖ- E
5νος τετάσσεται, καὶ αὐτοὶ πάντως ταχθήσονται, ἐπεὶ καὶ ἄμφω εἰς θεοῦ μυστήρια παρακύναντες τὸ ὁρθὸν οὐ κατέλαβον. καὶ τοῖς μὲν οὕτως ἐλπίζεν ἐπ' αὐτοῖς, ὃ δὲ γε πρωτοβεστιάριος ᾤετο ὡς ἐκποδῶν γενομένου τοῦ δυσμεναίνειν πιστευομένου καὶ ταῦτα σφίσι παθόντος αὐτοὶ ῥαδίως πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ὁμονοήσουσιν.
10 ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον· τότε δ' ἀπαχθέντων ἐκείνων εἰς ἔξο- P 67
ρίαν, ὅσον μὲν τὸ ἀπ' ἐκείνων, ὃ βασιλεὺς ἠφροντίσκει καὶ ἐν ἀναχωαῖς ἦν, δόξας τὸ ἐνοχλοῦν ὑπεξαγαγών.

37. Τοῦ δὲ γε πειρατικοῦ κατὰ θάλασσαν πλεονάσαντος, ἐπεὶ τὸ ναυτικὸν παντελῶς ἀπῆρτητο, ἔτι δὲ καὶ τοῦ Σκυθικοῦ
15 ὁρμῶν ἠγγελμένου, (ὃ γὰρ Τερτερῆς οὐχ οἶός τ' ἦν, οὐχ ὅπως ἄλλοις, οὐδὲ ἑαυτῷ προσαρῆγειν) πέμψας ὁ βασιλεὺς τοὺς μὲν πρὸς θαλάσσην κατωκηκότας, ἔτοιμον θῆραν προκειμένους τοῖς πειραταῖς, ἐνδοτέρῳ γῆς ἀναστέλλειν προσέταττεν ὡς ἐντεῦθεν
ὑπεκδραμουμένους τὸ χαλεπὸν, τοὺς δὲ τὴν μεσογαῖον Θράκης τε B

gnificatione benevolentiae. et hos nimirum et protovestiarium recreaverat et animaverat ad bene de pace sperandum, quod circa Gregorium evenerat. nam nec Veccus cum suis laborabat adeo de nota expositioni ipsorum inusta, ex quo iam videbant aequae damnatam expositionem Gregorii; nec recusabant in eundem cum illo referri ordinem paulo curiosius scrutari ausorum mysteria divina, non sine quadam a recto aberratione. protovestiarius vero sic opinabatur, ubi amotus e medio fuisset is cui se exosos Veccus et socii credebant, et quidem sic amotus ut paria iis quae prius illi passi fuerant et ipse pateretur, facile ipsos cum ecclesia consensuros. sed haec in antecessum hic praelibavimus e multo posteriori memoria. in hoc enim nunc tempore narrando versamur, quo post colloquium publice in synodo habitum Vecci cum patriarcha, Veccus ipse cum sociis relegatus et artae custodiae mandatus est; quibus in hunc modum exterminatis levare solitudine imperator visus est remissionique se dare, quasi tranquillitatis iam cuiusdam compotem, amandatis e conspectu iis qui turbas ciebant.

37. Piratico porro latrocinio ubique per mare impune crebrescente, quippe sublato metu omni Romanae classis, funditus, ut dictum est, neglectae, ideoque omni passim maritimo commercio cessante, sed et nuntiato trepide tumultu erupturientium e suis finibus Scytharum, quibus intercludere se in Romanam ditionem transitum posse adeo Terteres diffideret, ut an sibi ipsi ac regno proprio ab eorum insultibus tuendo par esset futurum dubitaret, imperator praecavendum ratus ne piratarum rapacitas quaestu saginaretur littoralium praedarum, horum rapinis expositos maris accolae recedere in interiora praecepit, ut ita periculo se subtraherent. eos porro, qui sedes habebant in mediterraneis Thraciae ac

- καὶ Μακεδονίας κατωκημένους, ἐπεὶ καταδραμουμένους ᾗδει τοὺς
ἐξελαύνοντας ἢν μή τις κωλύοι, ὃ δὴ καὶ ἀδύνατον τηνικάδε
κατεφαίνετο, τοῖς ἐκεῖσε φρουρίοις, οὐ πολὺ τὸ ἀσφαλές ἔχου-
σιν, ἐναπέκλειε. τὸ δέ γε Βλαχικόν, ὃ δὴ σχεδὸν ἀπὸ τῶν ἔξω-
τέρῳ τῆς πόλεως ἐς Βιζύην καὶ πόρρω εἰς πλῆθος ἀριθμοῦ κρεῖτ- 5
C τον ποσοῦμενον παρατέτατο, ἔθνος δυσχωραῖς χαῖρον καὶ βοσκή-
μασι προσανέχον, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ μάχαις εἰθισμένον ἀν-
δρῶν, ὑποπτευθὲν εἰς αὐτομολλίαν ὥς τοῖς ἐξεληλακόσι καὶ αὐτὸ
προσπεσούμενον, μετοικίζειν ἐπ' ἀνατολῆς ἔγνω κατὰ τὴν τῆς
Βυζαντίδος ἀντιπεραίαν, πλὴν καὶ ταπεινοῦν ζημίαις, μή πως 10
ἄρα καὶ ὑπερηφανοῖεν πλήθει τε καὶ δυνάμει θαρροῦντες. καὶ
ἐνθεν μὲν ἐζημιοῦντο τὰ μέγιστα, ἐνθεν δὲ μετωκίζοντο ἀνοικτί,
οὐχ ἥτιον ζημίας ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὴν μετοίκησιν λογιζόμενοι.
P 68 ζῶα γὰρ ἐκεῖνα καὶ κτήσις πᾶσα τὰ μὲν εὖωνα προύκειντο τοῖς
πολλοῖς, τὰ δὲ καὶ τὸν τόπον ἀλλάζαντα καιρῷ χειμῶνος καὶ 15

Macedoniae, quoniam sciebat haud dubie incursandos a minantibus irruptionem in eas partes Scythis, nisi quis prohiberet intercludendo hisce barbaris in eas regiones transitu, cuius rei nulla tunc spes apparebat, quam solam iis consulendi reliquam rationem habuit, ea usus est, edicens ut confugerent in arces illorum tractuum, iisque res personasque periculo rapinarum obnoxias concluderent, utcumque satis norat haud adeo munita tamque validis insessa praesidiis castella ista esse ut multam iis securitatem sponderent. de Blachis eadem illi occasio sollicitudinem admovit. erat id genus hominum vagum, incertis errans sedibus, sed ea tempestate late fusum per tractus a suburbiis Constantinopoleos usque ad Bizyam et ultra pertinentes; per quae loca iam multiplicati supra modum suspecti merito erant, ne mox irrupturis (quod expectabatur) Scythis vires haud modicas adiungerent, in partes eorum vitae similitudine ac forte originis communione tracti; quippe quorum non facile numerabilis multitudo ferebatur, iuventutis ad laborum patientiam duratae incommodis educationis haud mollis, quippe in locis, ubi libenter degunt, asperis. nec deerant opes e proventu gregum et armentorum, quae numerosa in laetis pascuis alebant. postremo nec inexercitati habebantur militaribus functionibus, quarum non rudimenta solum ponere soliti erant quotidianis venatibus ferarum, sed experimenta etiam edere crebris nec infelicibus contra viros armatos certaminibus. huic periculo praevertendo factu optimum putavit gentem istam ex Occidua continente in Orientalem transferre, collocareque trans fretum in ora Byzantinae adversa civitati, sed et insuper extenuare multis et extorsionibus opes illorum, ne conscii virium propriarum sui numero et annonae copia superbirent. utrumque strenue factum: hinc enim maximis affecti damnis sunt immanium acerba exactione tributorum, et immisericorditer coacti sedes trans Hellespontum ferre. quod illis omni contributionis iniuria molestius contigit: nam et occasione transmigrationis, festinatae praesertim urgentibus implacide satellitibus, plerasque comparatarum longa mora, ubi vixerant, non parvi pretii rerum, quas transportare haud erat facile, partim perdere vel sponte relinquendo vel rapinis opportunitate utentium furum, partim da-

τότε παντελῶς διεφθείροντο. κτήσις δὲ τούτων ἡ μὲν διηρηπά-
 ζετο, ἡ δὲ γε καὶ περιούσα κακῶς παραπώλλυτο, ὥστε μὴ οἶους
 τ' εἶναι ἐγχρονίζεῖν ἐκεῖ, ἀλλὰ τοῦ κακοῦ παραδραμόντος αὐτοὺς
 καὶ αὐθις τὴν ἰδίαν ἀπολαμβάνειν, συχνῶν χρυσίων καταβολαῖς
 5 ἐξωνησαμένους τὴν κατοικίαν. τότε δὲ δείσας καὶ περὶ τῷ τοῦ B
 βασιλείῳ σώματι ὁ κρατῶν, μὴ ἐξελθόντες οἱ Σκύθαι καὶ τὸν τό-
 πον καταδραμόντες σὺν πολλοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο λαβόντες, ἢν
 μή τις πολλοῦ ἐξωνοῖτο, ὥς αὐτοῖς δόξοι βασιλικὸν σῶμα πω-
 λῶσιν, αἰσχύνωσι καὶ λυμῆνωνται, πέμψας τῆς μὲν περὶ ἐκεῖνο
 10 φιλῆς τοὺς ἐκεῖ ἀνέι, ὧν πρῶτος ἦν ὁ ἐκτομίας Ἵονοπολίτης
 καὶ μέγας δρογγάριος, ὅς καὶ τὸν ἱερομόναχον Ἀθανάσιον κατὰ
 τὰ τοῦ Γάνου ὄρη ἐνδιατρίβοντα, πρότερον τῷ πορφυρογεννήτῳ C
 συσταθέντα, παρ' οὗ γε καὶ πλείστα ἐνῆργετήτο, τῷ βασιλεῖ
 σνιστῆ. τὸ δὲ γε σῶμα προστάσσει φέροντας τῇ κατὰ Σηλυ-
 15 βρίαν τοῦ σωτῆρος μονῇ ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ αὐτῇ λάρνακι κατα-
 θῆναι. καὶ τὸ μὲν οὕτως ἀνακομισθὲν τοῦ Βουλγαροκτόνου βα-

12. τὰ deerat.

16. Βασιλείον?

nonne vendere alieno tempore, vilissimo pretio, cogeantur. accedebat
 quod rigore hiemis, qua est haec peracta translatio, magnam et mise-
 ram stragem edi contigit, cum hominum, infirmioris praesertim aetatis,
 tum tenerae pecudum sobolis; unde damnum ipsis gravissimum est fa-
 ctum; ac neutro genere novo coelo assuescere valente, mortibus in dies
 increbescens, consilium necessarium obtrusum pluribus eorum redi-
 mendae singillatim magna pecunia facultatis repetendi natalis soli, extra
 quod se suasque familias vix posse vivere ipsa eos experientia docebat.
 sub hanc et alia cura incessit Andronicum, reputantem in ea regione
 quam mox vastandam incursione Scythica metus erat nimium verisimilis,
 iacere corpus Michaëlis Augusti patris sui; quod apparebat rapaces bar-
 baros a nullo facinore, quod quaestuosum putarent, abhorrentes, viola-
 tores et asportaturos inde, ut eo scilicet nomine a defuncti memoriam co-
 lentibus pecunias exprimerent. ex quo alterum duorum in se redundatu-
 rum esset incommodum, ut aut ingentem superbo arbitrio avarissimorum
 latronum profligare auri numerum deberet redimendo patris corpori, aut
 insignis sibi foret subeunda infamia neglecti officii tam pii, augustis reli-
 quiis Christiani principis, qui sibi vitae atque imperii auctor extitisset, in
 potestate profanae impiaeque barbariei ad ludibrium relinquendis. huic
 occursurus malo, quos ad patris tumulum ei custodiendo praefecerat, iis
 ut statione decederent indulgit. primus erat horum spado Eonopolites,
 magnus idem drungarius; qui et inde rediens hieromonachum Athanasium
 circa Gani montana commorantem, uti prius Porphyrogenito commendave-
 rat, a quo maximis est beneficiis affectus, sic imperatori quoque obtulit
 in eiusque gratiam insinuavit. mandavit autem eis ut secum ablatum sui
 parentis imperatoris cadaver Selybriam deportarent, ibique apud mona-
 sterium salvatoris in eius templo deponerent, ut erat, ipsa conditum arca
 quae recens mortuum exceperat. sic translata ossa Michaëlis collocata
 sunt e regione sepulcri Bulgaroconi Augusti, cuius neglectos et irreve-

σιλέως ἑτέρωθεν, ὃν ἐκ τοῦ Ἑβδομοῦ παρημελημένον μεταγαγὼν
 D ἐκεῖνος ἐκείσε πάλαι κατέθετο, τίθεται καὶ αὐτός. ὁ μέντοι γε
 βασιλεὺς τὰ περὶ τοῦ Ἀθανασίου μαθὼν, ὅσα δὴ καὶ ἀρετῇ χαλ-
 ρων, καὶ μᾶλλον πείθοντος τοῦ καιροῦ, τὴν τοῦ μεγάλου οἱ λο-
 γαριαστοῦ παλαιὰν προσνείμας μονὴν παρ' ἐαυτῷ εἶχεν ὁσάκις 5
 ἤθελεν. εἰ γὰρ καὶ προσυνέστη τῷ πορφυρογεννήτῳ καὶ παρ' ἐ-
 κείνου μεγαλοπρεπῶς ἐθεραπεύετο, ἀλλὰ καὶ βασιλεῖ προσαχθεὶς
 ὕστερον οὐδὲν ἥτιον τῆς παρ' αὐτοῦ εὐμενείας ἐτύγγανεν.

reuter habitos cineres olim ipse Michaël ex Hebdomo illuc transferri ibi-
 que tumulari curaverat. caeterum auditis Andronicus imperator quae
 multa, pleraque de monachi Athanasii laudibus, Eonopolita memoravit,
 qua captus admiratione tantae virtutis, qua sibi talem virum in his dis-
 sensionum ecclesiae procellis non inutilem fore autumans, eum prope ad
 manum habere voluit; ideoque habitationi eius assignavit situm in vicinia
 vetus monasterium, quod magni logariastae dicebatur, unde illum facile
 quoties luberet ad colloquium posset accersere. id quod crebro deinde
 factitans, reliquit incertum comparantibus ab utro fratrum Athanasius ex-
 quisitius coleretur, amaretur ardentius, Porphyrogenitone Constantino,
 qui eum prius assiduam apud se habens magnifice honoraverat, an Augu-
 sto, qui eundem sibi postmodum admotum nihilo inferiori est gratia di-
 guatus.

B.

P 73 **Τ**ὰ μὲν κατὰ τὸν Βέκκον οὕτω τετέλεστο, μελίσσης δὲ τρό-
 πον ἐνεικῶς τὸ κέντρον ἀπήλλαττε. σφίσι μέντοι φροντὶς ἦν 10
 οὐ μικρὰ ὅπως κατ' ὀρθόδοξον νοῦν τὸ τοῦ Δαμασκόθεν πατρὸς
 ῥητὸν ξυμβιβάσειαν, ὡς μήτε κατὰ Βέκκον ἐξηγουμένους φρονεῖν
 μήτ' ἔξω πάλιν τῶν ὑπονοουμένων φέρεσθαι. τὸ γὰρ κατὰ τὸν
 Μοσχάμπαρ καὶ αὐτοὺς λέγειν ὡς νόθον δὴ τὸ ῥητὸν καὶ ὡς ἔν
 B τισι τῶν βίβλων οὐ φέρεται τὸ κεφάλαιον, οὐ ξυνετὸν ἐδόκει · 15

II.

Hunc finem res Vecci habuere. porro is in praescriptum exilium
 abiens, more apud relicto in vulnere aculeo recessit: adversariis etenim
 suis acrem reliquit curam inquirendi qua ratione in orthodoxum explicari
 sensum posset Damasceni patris dictum, ita ut neque Vecci expositioni
 assentiri viderentur, et tamen ipsi suspiciones effugerent, quibus ipsorum
 doctrina ex apparenti cum sententia tantae auctoritatis conflictu apud
 eruditos laborabat. nam quod inde Moschampar effugium tentaverat, af-
 firmando subdititium esse hoc Damasceni capitulum, utpote quod in qui-

προσίστατο γὰρ ἡ τῆς ἱερᾶς ὀπλοθήκης βίβλος, φέρουσα καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἀνάγραφτον καὶ γε τὸν γεννῆτορα μαρτυροῦσα, πλὴν οὐκ ἔχουσα πλέον εἰς θεραπείαν ἢ τὸ προφέρειν ἐν ταύτῃ τὸν Κομνηνὸν Μανουὴλ βασιλέα ὥς οὐκ ἐξ υἱοῦ ἀλλὰ διὰ λόγου τε καὶ υἱοῦ ὁ θεολογῶν ἀπεφῆνατο. εἶχε δέ τι καὶ ἄλλο εἰς τὴν κατὰ τῶν ἑμφὶ τὸν Βέκκον συνηγορίαν τοῖς ἀντιλέγουσι συναιρόμενον, καὶ ὅπλον ἀντικρυς ἰσχυρόν, ὃ συναπολέσθαι ἀνάγκη ἦν ὀβελισθέντος τοῦ κεφαλαίου. φησὶ γὰρ ἐκεῖσε ὁ ἄγιος “ἐκ τοῦ υἱοῦ δὲ τὸ πνεῦμα οὐ λέγομεν,” ὃ καὶ ἄμφηκες ξίφος ἐδόκει τοῦτο μὲν Ἰταλοῖς τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἐκείνοις συνηγοροῦσι τῷ μεταμείβειν τὴν πρόθεσιν. εἰ γὰρ ἅπαξ τὸ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἀπηγόρευται, ἀποκέκλεισται πάντως καὶ ἡ διὰ τῆς ἀντιπεριχωρήσεως τῶν προθέσεων θεραπεία τοῖς Ἰταλοῖς. τὸ γὰρ τοῦ μεγάλου **D** Μαξίμου, ὅπερ ἐκεῖνος πρὸς Μαρινόν φησιν ὡς δῆθεν συμμίσας τοῖς Ἰταλοῖς καὶ μαθὼν ἐξ ἐκείνων τὸν νοῦν τῆς προσθήκης, τὸ “ἐξ ὧν οὐκ αἰτίαν τὸν μονογενῆ σφῶς ἀπέδειξαν τοῦ πνεύματος λέγοντας, ἀλλ’ ἵνα τὸ δι’ αὐτοῦ προῖναι δηλώσωσι καὶ ταύτῃ τὸ συναφές καὶ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας παραστήσωσιν,” ὅπου καὶ δυσὶ κεφαλαίοις ἐκείνων ἐπιλαβέσθαι τοὺς τῆς ἀνατολῆς πρὸς

12. ἀντιπαρχωρήσεως?

busdam ipsius operum exemplaribus non extaret, haud prudenter allegari apparebat ex eo quod id sine ulla dubitatione legebatur in libro dudum praeiudicatae apud omnes auctoritatis, cui titulus erat sacra hoplothea; ubi inter alia patrum testimonia, nomine auctoris diserte adiecto, totidem plane syllabis recitabatur, sine ulla alia emollitione, nisi quod ibidem attexebatur exceptiuncula Comneni Manuēlis Auguati submonentis non dici a Damasceno theologiam explicante procedere spiritum ex filio, sed per filium et verbum. habebat autem et aliquid hic Damasceni locus adversus Vecci petitam ex illo defensionem eius adversariis opitulans, telum omnino validum, sed quo erat necesse etiam ipsos confodi ac letali plaga confici, qui veru configere ac pro spurio reiicere hoc capitulum tentarent. ait nimirum ibidem sanctus “ex filio autem spiritum non dicimus.” quae verba plane ancipitis instar gladii, duplici quasi mucrone pariter utrosque transadigunt, hinc quidem Latinos, illinc iis patrocinales, adstruenda aequivalentia et promiscua mutabilitate praepositionum ex et per. si enim semel improbatum processio ex filio, excluditur omnino, qua Latini magnopere nituntur ad sui excusationem, synonymia particularum ierarum, et notio utrivis conveniens eadem planeque pro libitu permutabilia. nam quod S. Maximus, qui utpote versatus cum Italis didicisse ab ipsis potuerat quid ex mente ipsorum significarent verba quae addiderunt symbolo, sic scribit ad Marinum, de Latinis agens “ex quibus non se ostenderunt affirmare unigenitum esse causam spiritus, sed ut hunc per illum prodire declararent, ac sic cohaesionem intimam immutabilitatemque essentiae adstruerent.” haec verba ex eo loco sumpta sunt in quo refert S. Maximus reprehendi Latinos ab Orientalibus in capitulis

- E** Μαρίνον παρίστησι, τὸ γοῦν τοιοῦτον ῥητὸν ἀντιπεριχώρησιν τοὺς προθέσειων φέρον οὐδ' ὅλως ἐδέχοντο, ὥς μὴ τῆς ἐπιστολῆς ἐξ ὀλοκλήρου εὐρισκομένης ἐν βίβλοις, ἀλλὰ τι μέρος ἐκείνης περὶ τῶν δύο κεφαλαίων διαλαμβάνον ἐφ' οἷς οἱ τῆς ἀνατολῆς τῶν δυτικῶν ἐπελάβοντο, ἐνὸς μὲν καὶ πρώτου τοῦ μὴ τὴν ἁμαρ- 5
- P 74** τωλὸν σάρκα ἀναλαβεῖν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον τε καὶ υἱόν, ἀλλὰ τὴν πρὸ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδὰμ ἀναμάρτητον, δευτέρου δέ γε ὡς αἰτίαν τῷ μονογενεῖ προσαπτόντων ἐπὶ τῇ ἐκπορεύσει τοῦ πνεύματος· ὧν τὸ μὲν ἐν καὶ πρώτον συνόλως ἤρνήσαντο, τὸ δέ γε δεύτερον, τοῦτο δὴ τὸ προκείμενον, ἐθεράπευον, ὥς εἰ 11 καὶ λέγοιεν ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ τὸ πνεῦμα, οὐκ αἴτιον πάντως φρονοῦσι τὸν μονογενῆ, ἀλλ' ἵνα τὸ συναφές καὶ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας παραστήσωσι. τὴν γοῦν τοιαύτην ἀντιπεριχώρησιν
- B** τῆς προθέσεως, ἐπεὶ οὐκ ἐνεκρίνετο τοῖς γνησίοις τοῦ Θεοῦ Μαξίμου τὸ τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης τεμάχιον, ἀπαράδεκτον ἔγνωσαν 1: ἔχειν. μόνῳ δ' ἐχρῶντο τῷ τοῦ Δαμασκόθεν πατρὸς, τῷ “ἐκ τοῦ υἱοῦ δὲ οὐ λέγομεν,” ὃ δὴ συνεξαιρεῖσθαι τῷ κεφαλαίῳ καὶ σφόδρ' ἐκινδύνευε. διὰ τοῦτο καὶ δεχόμενοι τὸ κεφάλαιον καὶ ὡς ἁγίου τὴν λέξιν ἔχοντες τὴν θεραπείαν ἐζήτουν κατὰ τὸ ὁρθὸν τοῦ δόγματος, καὶ τόμον γράφειν ἤροῦντο καὶ λογογραφεῖν τὴν 2

duobus. hoc inquam testimonium S. Maximi, clare inferens aequivalentiam praepositionum duarum, exceptione falsi submovebant, plane respuentes ut supposititium. istam quippe ad Marinum epistolam negabant reperiri integram in exemplaribus operum S. Maximi, sed partem dumtaxat eius aliquam duo Latinorum a Graecis accusata capitula memorantem. quorum prius hoc erat, non peccatricem carnem assumptam fuisse a dei verbo et filio, sed eam quae esset peccati expers ante inobedientiam Adami. alterum autem, quo tribuebatur unigenito ratio causae in processione Spiritus. ac primum quidem illud omnino negabant. secundum vero expositione temperabant in hunc modum: etsi dicerent ex patre filioque spiritum procedere, non tamen huius causam agnoscere unigenitum, sed ita loqui ut cohaerentiam intimam et immutabilitatem essentiae adstruerent. quod verba porro attineret illa quibus affirmabatur aequipollentia et synonymia praepositionis ex cum per, quoniam fragmentum epistolae, in quo illa legebantur, non accensebatur legitimis scriptis illius sancti doctoris, sed spurium et affictum putabatur, decreverunt neutiquam admitti oportere et pro indictis habenda. solo utebantur Damasceni patris effato illo, quo is negabat se dicere spiritum ex filio. quae verba sibi faventia, quia videbant capitulo eodem contineri quo alia illa a Vecco iactata, ac consequenter periclitari ne reiicienda essent ut spuria, si capitulum illud reprobaretur, illud se recipere dixerunt ac pro vero sancti patris scripto venerari, caeterum expositionem quaerere qua reliqua illa duriora mollirent et ad sensum catholicum recti dogmatis adaptarent. quam in rem constituerunt totum scribere ac doctrinam sacram fusius

εὐσέβειαν. σοφῶ γοῦν δοκοῦντι τῷ πατριάρχῃ, καὶ ὑπὲρ πολ- C
 λοὺς ταῖς ἀληθείαις ὄντι, τὴν τοῦ τόμου γραφὴν ἐπέτρεπον στή-
 λην καὶ εὐσεβείας ἔσεσθαι νομιζομένην καὶ τῆς τῶν παρεγκλινάν-
 των δῆθεν κακίας τοῖς ὀψιγόνοις. καὶ δὴ τὴν προῤῃσιν ὑποστάς
 5 ὁ πατριαρχεὺν γενναῖον τόμον συντίθησι, τοσοῦδε κεφαλαίοις
 ἅμα μὲν ἐπιλημμένος τῶν λεγόντων ἅμα δὲ καὶ τούτους οὕτως
 ἔχοντας ἀποβαλλόμενος. τοῦτον ἐπ' ἐκκλησίας πρότερον ἀνεγί-
 νωσκον, καὶ ἐπ' ὀκρίβαντος ἀναβάς τις καθ' ἑκαστόν τε κεφά-
 λαιον τὴν ἀποβολὴν ἐδήλου μεγαλοφώνως κατ' ὄνομα τῶν οὕτω D
 10 λεγόντων καὶ δοξαζόντων, μετέπειτα δὲ αὐτὸς βασιλεὺς διὰ κιν-
 ναβάριως καθυπέγραφε, εἴτα δὲ πατριάρχης καὶ ἐφεξῆς οἱ ἀρ-
 χιερεῖς. ἐπὶ δὲ τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἐλθόντες, ἐπεὶ κακέινους ὑπο-
 σημαίνεσθαι τὸν τόμον ἠβούλοντο, καὶ μᾶλλον ἐκείνους ὡς ὑπο-
 πτευομένους, ὡς ἔλεγον, εὐθὺς ἀνενδότους εὖρισκον καὶ ὡς εἶχον
 15 ἐνισταμένους. πλὴν γὰρ ὀλίγων, καὶ τούτων ὅσοι τυχὸν καὶ σχι-
 ζόμενοι πρότερον θερμοὶ συλλήπτορες ἦσαν τῶν ὕστερον, οἱ λοι- E
 ποὶ πάντες οὕτε θωπείαις καθυπήγοντο οὕτ' ἀπειλαῖς ὑπεκλί-
 νοντο, ἀλλ' ἰσχυρὸν ἦν σφίσιν εἰς ἀπολογία τὰ χθὲς τελεσθέντα.

3. καὶ εὐσ.] μὲν εὐσ. P.

explicare. erudito igitur existimato patriarchae (et re vera ille doctrina supra multos exercebat) scriptionem tomi demandarunt, quam perenne apud posteros monumentum fore putabant et religionis ipsorum in rectitudine dogmatis tenenda et erroris adversariorum, qui scilicet a fidei regula declinassent. admissa susceptaque patriarcha provincia, tomum validum composuit, tot illa singillatim expendentem capita motarum controversiarum; in quo haud molliter carpebat adversarios, et diserte reprobat abieciatque ut sanae doctrinae contraria asserta ipsorum. conscriptus is tomus prius in ecclesia lectus hoc modo est. conscendens quis in pulpitem, inde unoquoque capitulo recitato, eius continuo damnationem pronuntiabat voce late sonora, expressis nominibus eorum quos sic loqui et sentire aiebat. post haec ipse imperator rubrica subscripsit, deinde patriarcha, tum ordine praesules. ad clerum subinde ventum: nam et ecclesiasticorum secundi ordinis firmari subscriptionibus tomum volebant, immo ab his praecipue cupiebant approbari, quoniam non vana, uti aiebat, suspicio erat horum non paucos a doctrina tomo exposita abhorreere. quocirca exprimendum ab his existimabant mature consensus in decreta communi calculo antistitum. at non facile id negotium usu deprehensum est: praeter enim paucos, quos et observatum est ex iis fuisse qui secessionem prius fecerant, omnes caeteri clerici prima statim interpellatione de subscribendo plane ostenderunt se inflexibiliter obfirmatos ad negandam sive subscriptionem sive aliam quamvis novam declarationem suae de his sententiae. neque de hac inductione animi blanditiis deduci ullis, ac ne minis quidem dimoveri potuerunt. causam recusandi validissimam ducebant ex asperitate nuper in ipsos exercita, dum fuere sa-

εἰ γὰρ μηδὲν ἔκονσίως οὐδ' ἀρεσκείαις πάσαις ἀλλ' ἀπειλαῖς καὶ
 κολάσεσιν ὑπογράψαντες τοσοῦτον ἐπειράθησαν τῶν δεινῶν, ἐκεί-
 νων κρινόντων, καὶ γε πειρῶνται, καὶ ταῦτα μηδ' ἐπὶ δόγμασιν
 P 75 ὑπογράψαντες, τίνες γένοιντ' ἂν αὐθις, εἴγε δόξοι τισὶ (πολλοὶ
 δ' οἱ λοχῶντες) καὶ τὸν τόμον καταιτιάζουσιν; καὶ εἰ ταῦτα 5
 γένοιτο, τίς ἂν ἐξελεῖσθαι ἡμῶς, φασί, δυνατὸς τῆς ἐκείνων κρι-
 σεως; ταῦτα τοῖς τῆς ἐκκλησίας λέγουσι πολλοὶ μὲν τινες ἦσαν
 ἐκεῖνοι γινόμενοι τὴν διαφορὰν ἀντεπάγοντες τῶν πραγμάτων καὶ
 πρὸς τὴν ὑπογραφὴν ἐρεθίζοντες· ὥς δ' οὐκ ἔπειθον συχνὰς
 προσβολὰς ποιούμενοι, εἰς ὑπόψιν ἐμβάλλοντες ὧν οὐκ ᾔδεισάν 10
 B ποτ' ἐκεῖνοι, τοῦ κοινοῦ συνεδρίου ἀπῆλυν καὶ ὥς ἐχθροὺς ἐκρι-
 νον. οἱ δὲ τὴν μετ' ἐκείνων ὁμίλιαν, τοιαῦτα ζητούντων τε καὶ
 λεγόντων, ἐρημίαν οἴμενοι, τὴν δ' ἐρημίαν τὴν ἀπ' ἐκείνων
 οἷον ἀσφάλειαν, περιήρχοντο πλανῆτες, ἐστερημένοι μὲν τιμῆς
 ἐστερημένοι δὲ προσόδου πάσης, καὶ τὸ εἰκαῖον τῆς διατριβῆς 15

2. τοσοῦτων?

cris exclusi tantaque ignominia traducti, prout narravimus. si enim, aie-
 bant, cum nec benignis invitationibus omnis generis nec comminationibus,
 ne inflictis quidem poenis gravibus percelli antea potuissemus ad subscri-
 ptione ulla nostra roborandum quidquam ex iis quae publice statuebantur,
 tamen secuta postmodum conversione rerum tam atrocibus suppliciis lui-
 mus meram conniventiam, his ipsis iudicantibus et immisericorditer exe-
 quentibus iudicata, quid non metuere longe dirius debemus, postquam
 altero reciprocante dissensionum fluctu rescindi haec quae sciscuntur coe-
 perint? neque enim haec firmiori durationis inconcussae spe aut certio-
 ribus ratae auctoritatis auspiciis inchoari quam priora illa primo statim
 eversa motu orbis reipublicae solita instabilitate rotantis. multos haec
 observare de censoriis speculis, multos clam insidiari, coorituos infeste
 in accusationem tomi huius, simul aura ipsis benignior afflaverit; a quo-
 rum severissima damnatione quis satis potens nos protegeret, si nos chi-
 rographo reos tenerent, et nominum ultro suffragio nostrorum munitum a
 nobis exosum istum sibi tomum cernerent? talia ecclesiasticis causantibus,
 non deerant quidem sibi partiarri patriarchae, quin multis ostendere co-
 narentur latam inter haec ad quae subscribenda invitarentur, et illa ob
 quae tacite transmissa multati graviter essent, discrepantiam intercedere;
 moxque acriter a se decretorum subscriptionem flagitarent. verum illis
 coepta sese pertinacia involventibus, et omnes eludentibus conatus ipsos
 quomodocumque inflectere ad sibi optata contendendum, hi desperantes
 iratique ad extremum gravibus eos ex suspitione criminationibus detule-
 runt, et quae a conscientia cogitationeque ipsorum procul semper abfue-
 rant appingentes, communi eos consensu abegerunt et hostium habendos
 loco iudicarunt. illi vero convictum colloquiumque hominum talia loquen-
 tium et poscentium quavis tristiora solitudine ducentes, quin et in solitu-
 dine inventuros se asylum securum ab istorum importunissimis insultibus
 sperantes, circumibant errabundi deserta loca, privati dignitate, spoliati
 proventu omni, tamen illam ignominiosam nuditatem et neglectum hoc
 obscurumque vitae genus splendori quantovis ex honorum cum istis con-

τῆς καθ' αὐτοῦ τάξεως ἀνθαιρούμενοι. ὥς δὲ καὶ αὐθις προσ-
 εκαλοῦντο καὶ ἀνεκρίνοντο καὶ πάλιν αὐθις, καὶ γε μῶμον σφίσι C
 καὶ τὸ τοῖς προτέροις προσκεῖσθαι δοκεῖν κάκει τὸν νοῦν ἔχειν
 ἐπῆγον ὥς ἔγκλημα μέγιστον, οἱ μὲν οὐδ' οὕτως ἤθελον ὑποκλι-
 5 νεσθαι, ὑπόνοιαν ἀνυπόστατον προτιμῶντες προφανοῦς ὀρρω-
 δίας, μὴ ἀκριβῶς εἰδότες ὃ τι καὶ ὑπογράψοιεν. ἦν γὰρ ἐν τῷ
 τόμῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ τοῦ ῥητοῦ τοῦ θεοῦ Δαμασκηνοῦ
 ἐξηγήσεις οὕτως ἔχουσα "εἰ δὲ καὶ παρὰ τῷ θεολογικωτάτῳ Δα- D
 μασκηνοῦ τὸ διὰ λόγου εὑρηται προβολεύς, οὐ τὴν εἰς τὸ εἶναι
 10 καθαρώς τοῦ πνεύματος πρόοδον ἡ λέξις δηλοῦν βούλεται, ἀλλὰ
 τὴν εἰς αἰδίδιον ἔκφανσιν." τοῦτο δ' ὃ τι σημαίνοι, οὐκ ἔχειν
 εἰδέναι ἔφασκον, καὶ τὴν διαφορὰν ἐζήτουν μαθεῖν τῆς τ' εἰς τὸ
 εἶναι προόδου καὶ αἰδίδιον ἐκφάνσεως, ἵνα τὴν μὲν τῶν λέξεων
 ἀποβάλλωνται τὴν δ' ἐνστερνίσωνται· εἶναι γὰρ αὐτοῖς δοκούσας
 15 τὰς λέξεις ταυτοδυνάμους, τὴν τε εἰς τὸ εἶναι πρόοδον καὶ τὴν E
 εἰς αἰδίδιον ἔκφανσιν. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες εἰς τέλος ἀνθι-

sortio prae habentes. post aliquam in his aerumnis moram emollitos expe-
 rientia malorum arbitrati qui eiecerant, rursus eos vocatos, ecquid resi-
 puissent, interrogabant. ac cum crebris percontationibus istiusmodi unam
 semper eandemque invictae indicem constantiae responsionem opponerent,
 adesse tempus extremae denique iis expugnandis admovendae machinae
 qui hactenus frustra tentarant rati, denuntiarent minaciter ipsis, viderent
 etiam atque etiam quid agerent quove ruerent: non enim tam pertinaci
 recusatione parendi solam eos inobedientiae culpam incurrere, sed indi-
 cium praebere idoneum criminis multo gravioris. hinc scilicet apparere
 persistere adhuc illos in iis quae statuta dudum nuper rescissa fuerant,
 et cum se recedere ab iis redireque ad professionem antiquam significas-
 sent, falso id simulasse, voce dumtaxat pravis decretis renuntiantes, qui-
 bus nunc adhuc cum maxime toto animo haerent. quae res quantae in-
 vidiae quantique esset periculi, aestimare ipsos maturo iudicio par esse.
 ne haec quidem illis inflectendis valere. audita quippe comminatione
 ista ultima, declararunt malle se subiacere innoxios suspicioni fundamento
 carenti, quam apertum horrorem manifesti delicti ultro consciscere iis
 subscribendo quae ignorarent. erat enim inter alia in tomo qui subscri-
 bendus ipsis obtrudebatur quaedam expositio sententiae prius memoratae
 divi Damasceni, sic se habens "si vero a summo theologo Damasceno
 reperitur dictus pater Sancti Spiritus *προβολεύς* productior per verbum,
 haud plane ista locutio significare vult Sancti Spiritus processionem in
 extantiam sed in aeternam exsplendescantiam." hoc autem quid sibi vel-
 let, nequaquam se capere aiebant, quaerebantque monstrari sibi discri-
 men processionis et aeternae exsplendescantiae, ut sic earum vocum alte-
 ram abiicerent, alteram amplecterentur. nunc enim plane apparere ipsis
 ista vocabula mutuo aequipollentia, nec plus minusve significare quidquam
 processionem in extantiam quam processionem in aeternam exsplendescen-
 tiam. ultimum hoc fuit responsum plerorumque ex his, fixum indicans
 propositum in quo ad finem usque perstitere. quidam alii ad pacta de-
 scenderunt: declarato enim se quod poscebantur facturos, dummodo sibi

σταντο· ἔνιοι δ' ἀσφάλειαν παρ' ἐκείνων ζητήσαντες ἔγγραφον, ἢ μὴν ἀσφαλῶς ἔχειν τῆς θεολογίας τὴν λέξιν, καὶ αὐτοὺς ἐκείνους, εἰ μὴ παρ' ἀνθρώποις, ἀλλὰ γε παρὰ θεῷ κρίνοντι τὸν λόγον ὑπέχειν, οὐ πατριάρχην μόνον ἀλλὰ καὶ ἀρχιερεῖς τοὺς εἰς διδασκάλων τεταγμένους ἀξίαν, ταῦτα ζητήσαντες καὶ λαβόντες 5 ὑπέγραφον.

- P 76 2. Ὀλίγον τὸ μεταξὺ, καὶ εἰς χεῖρας γεγονὼς ὁ τόμος τῷ Βέκκῳ παρέκνιζεν ἀντιζύνειν τὸν ζύοντα. καὶ δὴ καὶ πολλοῖς μὲν ἄλλοις τοῦ τόμου ἐπελαμβάνετο, ταύτην δὲ μάλιστα τὴν ἐξήγησιν μὴ καλῶς ἔχουσιν τῆς ἐννοίας ἐπειρᾶτο δεικνύειν, ὥς ἢ μὴ 10 ὁμωνυμιζομένον δῆθεν τοῦ προβολέως καὶ ποτὲ μὲν εἰς αἷτιον B ἐκλαμβανομένον ποτὲ δὲ εἰς δότην καὶ χορηγόν τε καὶ ἀπλῶς παροχέα, ἢ εἰ μέλλοι ἀπλοῦν τὸ προβολεὺς συντηρεῖσθαι, μιᾶς ἐννοίας δηλωτικὰς εἶναι ἀνάγκη καὶ ἀμφοτέρως τὰς λέξεις, τὴν τε εἰς τὸ εἶναι πρόοδον καὶ τὴν εἰς ἀίδιον ἔκφρασιν, καὶ οὕτως εἰς 15 ταῦτόν συντρέχειν ἐκείνῳ τὸν ὡς δῆθεν διαφερόμενον. τοῦτο γράψας καὶ πέμψας τισὶ τῶν αὐτοῦ παρεῖχε τὴν περὶ τούτων κρί- P 77 σιν τοῖς ὁρθῶς ἐξετάζειν ἐθέλουσιν. οὐ μὴν δὲ ἄλλ' οὐδ' ἐκεί-

16. ὡς] εἰς P.

prius patriarcha et episcopi scriptam cautionem darent, qua in suum ipsorum caput omne periculum ambiguae dictionis averterent, ita ut si quid ea sanae de deo doctrinae re vera contrarium sonaret, fraudi id non foret sibi, qui aliena tracti auctoritate istam locutionem approbassent, sed eius rei tota culpa, si minus apud homines, certe apud deum iudicem, imputaretur auctoribus et suasoribus istius approbationis, quippe doctioribus ecclesiae atque in magistrorum communium dignitate constitutis, his data in manum est quam petebant syngrapha. qua accepta sub- scripserunt.

2. Breve in medio spatium, et perlatus tomus in manus Vecci pupugit irritabilem, ac facile perpulit ad reciprocandam cum lacescente contentione serram. ac multa ille quidem et alia in tomo reprehendebat, sed praesertim incursabat expositionem in eo traditam sententiae Damasceni, vitium eius demonstrare hunc in modum satagens. sive enim, aiebat, singulari et unica contentum notione non est vocabulum *προβολεὺς* productor, sed aliquando quidem in principii activi significato usurpatur, aliquando autem nihil aliud sonat nisi datorem, suggestorem et simpliciter praebitorem, sive una est et simplex vocis istius potestas, aequae in utrovis casu necesse est fateri unum idemque sonare ambas illas locutiones, videlicet processionem in extantiam et processionem in aeternam exsplendescentiam. sicque plane recidere in irritum omnes Cyprii conatus, cum in idem manifeste concurrant quae ille frustra distinguere contendit. haec erat Vecci argumentationis summa scripto prolixiori declaratae. quod ille scriptum cum ad quosdam sibi adhaerentium misisset, dispersum ab illis est, et iudiciis expositum lectorum ad liquidum explorare studium veritatem recti dogmatis, quorum se censuris suam disputationem

νοὺς ἐλείψθαι πάντως τοιαῦτα γράφων ἐκεῖνος, ὁργὴν δὲ ταῦτα καὶ μόνην τέως καὶ τοῦ ἀντιλυπεῖν ὄρεξιν ὥοντο εἶναι καὶ ἡφρον-
 τίστου καὶ κατημέλουν γράφοντος. πολὺ δ' ὑφείρπε τοῦτο ἀνὰ
 τὴν Κωνσταντίνου, περὶ μὲν τοῦ καθ' αὐτὸν ὑποστελλομένου
 5 τῶν ἀκουόντων ἑκάστου, ὥς μὴ δοκοῖεν ἀφ' ἐαυτῶν μέμφεσθαι,
 δεῖν δὲ καὶ ὥς ἐντὴν προσέχειν λεγόντων, μή πως ὁ λόγος ἔχοι τὸ Β
 πιθανὸν καὶ μέσον δυοῖν ἐριζόντοιν αὐτοὶ κινδυνεύοιεν. ἔφερε δὲ
 πολλοῖς νοῦν ἢ τοῦ Βέκκου ἀντίρρησις, καὶ ἐφυλοκρίνουσιν ἀκρι-
 βῶς τὴν ἐξηγήσιν, καὶ μᾶλλον ὅτι οὐδ' αὐτοὶ γε οἱ ὑπογράψαν-
 10 τες ἐπ' ἀσφάλειαν ὑπέγραψαν, ἀλλὰ τῷ παρ' ἐκείνων ἐπεριδύ-
 μενοι γράμματι. (3) συμβὰν δέ τι καὶ περὶ τὸν ἔσκαμματι- C
 σμένον χαρτοφύλακα (ὃ γὰρ Μοσχάμπαρ καὶ προαπέστη ἅμα
 μὲν ὁφφικίου ἅμα δὲ καὶ πατριάρχου, μικροψυχήσας ἐπὶ τισι,
 καὶ διὰ ταῦθ' ἐπόμενον ἑαυτῷ καὶ τὸν πεντεκκλησιώτην εἶχεν)
 15 ἐπέρωσε καὶ αὐτοῦ τὴν περὶ τὸν πατριάρχην δυσμένειαν, καὶ
 γ' οὐχ οἷός τ' ὄντες αὐτῷ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν τόμον ἀπειδον,

subiicere auctor profitebatur. caeterum iam tum, cum haec Veccus in-
 choavit, non latuit adversarios super hoc illum argumento commentari
 quidpiam. sed cum opinarentur irae dumtaxat in eo ipsum obsequi, nec
 aliud ostensurum id agendo nisi rabiosam pruriginem vicissim pungendi
 eos a quibus se confossum doleret, carituram auctoritate rebantur istam
 eius scriptionem, ideoque negligendam rem totam putarunt, securo inanis
 strepitus indormiscere contemptui statuentes sibi porro unice licere. haec
 patriarcham cum suis, ne interpellare aut impedire a scribendo Veccum
 curarent, tenuit fiducia, qua se falsos postea senserunt. nam Vecci com-
 mentarius per urbem Constantinopolim clam serpens cupide lectus a plu-
 rimis est, et plerisque aculeum infixit, contrahentibus animum pro se
 quoque, qui legebant aut legentibus aures dabant, dum arcana solici-
 tantur cura, ne perfunctorie transmittentes rem accurata consideratione
 dignam temere praeiudiciis acquiescerent in iis quae per se ipsos expen-
 disse diligenter par fuerat, committerentque ut se ipsos sero postea cul-
 pare cogerentur negligentiae supinae, oportere siquidem aequum arbi-
 trum otiose cognoscere quae dicuntur ab utrovis disceptantium, explora-
 reque ecquam verisimilitudinem forte maiorem eius oratio cui minus fa-
 vetur prae se ferat. alioqui passuros quod deprehensis in medio duorum
 certantium contingit, ut ipsi ex alieno iurgio proprium in sese periculum
 attrahant. hac ergo religione instincti lectores dissertationis contra to-
 num patriarchae a Vecco editae singula folia expendebant iudiciis acri-
 bus, maxime cum plerique reputarent haud se proprio sensu re clare
 perspecta ipsa et eius evidentia securitatem dante subscripsisse, sed fre-
 tos auctoritate scribentis scripto acquievisse. (3) quiddam porro quod
 contigit circa exchartophylacem (nam Moschampar paulo ante et cesserat
 officio et a patriarcha se removerat, quibusdam offensiunculis aversus,
 consortem quoque simultatis secum habens quinquecclesiensem) auxit
 utriusque in patriarcham odium. hi cum se haud pares cernerent ipsi
 palam oppugnando patriarchae, ad tomī accusationem animum appulere,

- D** δόξαν ἀσφαλείας δογμάτων, μὴ κενὴν διαφορὰν παρὰ πολλῶν ἀπολοῖσθαι προνοούμενοι. καὶ δὴ παρασπαίρουσαν ἔτι ὀρῶντες τὴν παρὰ τοῦ Βέκκου τῷ τόμῳ μέμψιν, τοῖς γεγραμμένοις ἐπιφνέοντες καὶ οὗτοι τὴν μάχαιραν ὥξυναν. ὁρμαῖς γοῦν παρακρο-
 τηθέντες μελῖσοι καὶ τοὺς δοκοῦντας προκαταλαμβάνουσι τῶν 5
P 78 ἀρχιερέων, ὧν καὶ μελῖσους καὶ πρῶτοι ὁ Ἐφέσου τ' ἦσαν Ἰωάν-
 νης ἔτι ἀπῶν, ὁ Κυζίκου Δανιὴλ καὶ ὁ Φιλαδελφείας Θεόκλητος,
 ὅς δὴ καὶ παρὰ τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ πολλὴν καὶ μεγάλην εἶχε
 κατὰ πληροφορίαν τὴν οἰκειότητα. οἱ δὲ καὶ μέχρι μὲν τινος
 καὶ αὐτοὶ διερχόμενοι τὰ τοῦ τόμου οὐ προσαπεδέχοντο τὴν ἐξή- 10
 γησιν. τὸ γοῦν ταυτίζειν τὴν τε πρόοδον τὴν τ' ἔκφασιν, καὶ
B ἐπὶ τούτοις τὸν γράψαντα καταμέμφεσθαι ὡς ταῦτα τῷ Βέκκῳ
 δοξάζοντα, οὐκ ἔκρινον ξυνετὸν οὐδ' ἄλλως εὐσχημον καὶ εἰς
 ἀπολογίαν εὐπρόσωπον· δοκεῖν γὰρ τοῖς πολλοῖς ἐντεῦθεν ἐπὶ
 κακίαις εὐθύνειν τὸν Βέκκον καὶ οὐ διὰ δογμάτων παραβασίαν, 15
 οἷς ὅτι καὶ αὐτοὶ ἀληθείας ἀνάγκη συνελαννόμενοι τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ
 θεολογοῦσι, καὶ ὃ φεύγειν ἔδοξαν βυσκανίας χάριν, τοῦθ' ὁμο-

uti ad rem eo faciliorem et successus pronioris, quod plausibili praetextu obtendebatur officii, quo quivis Christianus, praesertim ecclesiasticus, tenetur summo, quaerendae omni ratione securitatis in dogmate, excutiendique et explorandi in eo genere accuratissime quidquid quovis nomine ambiguum vel minimam dubitationem movet, hoc praeiudicio vulgo receptae opinionis haud immerito sperantes lucrifacturos se suspicionem iracunde ruentium in ultionem exosi capitis, et persuasuros studio se potius religioso orthodoxae doctrinae declarandae ad discussionem commentarii suspecti accedere. flagrante igitur adhuc invidia quam recens editio passim lectae confutationis Vecchi tomo patriarchae conflaverat, et trepidantibus cum maxime Cyprii sequacibus in fama eius titubante sustinenda, insurgentes et isti gladium acuerunt, vehementique ingruentes impetu praeoccuparunt traxeruntque in partes praecipuos quosque antistitum. quos inter eminebant Ephesinus Ioannes, adhuc absens, sed expectatus Constantinopoli, Cyzicenus Daniel et Philadelphiensis Theoleptus, qui et apud magnum logothetam summa et gratia et auctoritate pollebat. his cunctis sat multa tomi lectione introspectam Cyprii sententiam expendere aggressis ea minime placebat, nec admittendam Damasceni expositionem iudicabant. haud tamen alioqui consentaneum ac plausibile putarunt criminari eo nomine auctorem tomi, quod male negaret idem plane valere processionem et exsplendescentiam, cum ex ipsa eius doctrina satis clare sequeretur synonyma prorsus esse ambo ista vocabula; unde posset efficaciter involvi patriarcha in damnationem Vecchi idem ipsum asserentis, nec fugere posset quin si aberraret in hoc Vecchus a recto dogmate, paris et ipse compertus erroris teneretur. verum ne hac illum parte urgerent ea ratione avertentur, quod multi sentiebant Vecchum culparum contra disciplinam, non autem erroris adversus fidem rectam reum esse, quippe qui quod affirmaret, idem necessario dicendum esset cuivis theologo, trinitatis mysterium, sicut oportet, explicanti, prout manifeste apparuisset ex eo quod quicumque illum pervicacia potius quam zelo veri-

λογοῦσιν ἀληθείας ἔνεκα. τὸ γοῦν οὕτω τὸν τόμον καταιτιᾶσθαι
 οὐκ ἔγνωσαν δεῖν· τὸ δ' ὅτι τὸ προβολεὺς ὄνομα, ὃ ἰδιοτρόπως C
 παρὰ τῶν πατέρων ἐπὶ τοῦ αἰτίου τοῦ πνεύματος παραλαμβάνε-
 ται ὥσπερ καὶ τὸ γεννήτωρ ἐπὶ τοῦ αἰτίου τοῦ μονογενοῦς λόγου,
 5 αὐτὸς ὁμωνυμίας ἐπὶ τῆς ἀπλῶς ἐκφάνσεως ἐξελάβετο καὶ οὐκ
 ἐπὶ τῆς αἰτίας τοῦ πνεύματος καθαρῶς, ἣν καὶ πρόοδον λέγων
 τὴν λέξιν ἀπέφασκε, τοῦτ' οὐκ ἠφίλουν ἀκαταιτίαν, καὶ παρα-
 βασίας ἐκείνον ἐντιῦθεν δογματῶν ἐγράφοντο. τὸ μὲν οὖν ὑπ' ὁ- D
 δόντα παρὰ τούτων καὶ ἔτι ἐφείρπε, τὸ δὲ καὶ ἀναφανδὸν λέγειν
 10 πρὸς πάντας αἱ ἐπὶ τῷ τόμῳ ὑπογραφαὶ σφῶν οὐκ ἐπέτρεπον.
 ἔξήτουν οὖν εὐπρεπῇ καταστῆσαι τὴν κατηγορίαν, καὶ δεῖξαι τὸν
 Βέκκον Νέσσον ἄλλον ἄντικρυς, ὃς δὴ καὶ μετὰ θάνατον τὸν μέ-
 γιστον Ἑρακλέα κατηγωνίσατο. καὶ ταχὺ παρέσχεν αἰτίαν οὐκ
 οἶδα εἴτε γ' ἢ τύχη εἴτε μὴν τὸ δαιμόνιον μήνιμα. (4) μονα- P 79
 15 χὸς γάρ τις Μάρκος τοῦνομα, ἐκ γένους ἐξωτέρου Ῥωμαίων ὢν
 καὶ πρὸς λόγον φιλοτιμούμενος, συνήθειαν ἔχων ἐκ τοῦ πάλαι
 πρὸς πατριάρχην φοιτᾶν αὐτῷ καὶ διδάσκεσθαι, τότε δόξαν ἐκεί-

2. ὃ deerat.

tatis oppugnassent, ubi vicissim redigebantur ad necessitatem explicandi
 quid de mysterio eodem ipsi sentirent, declinare non poterant quin ver-
 bis similibus et eandem sententiam exprimentibus uterentur, ita ut unde
 ipsos arguendi prurigo retraxisset, eodem veritas compingeret. aliam igitur
 inire viam decreverunt impugnandi tomi, culpantes videlicet quod
 cum vox προβολεὺς productor proprie usurparetur a patribus ad signifi-
 candum principium activum Sancti Spiritus, sicut vox genitor ab iisdem
 adhibetur ad designandum principium activum unigeniti verbi, tamen scrip-
 tor tomi vocis προβολεὺς significatum retulisset ad simplicem exsplen-
 descentiam, non autem ad emanationem Spiritus Sancti e vero principio
 activo. quam emanationem vocabulo processionis exprimens, et proces-
 sionem ab exsplendescencia distinguens, haud dubie adimeret voci προβο-
 λεὺς productor notionem ipsi tributam a patribus, emanationis ut e prin-
 cipio activo. quod nihil minus esse contendebant quam defectionem a fide
 catholicae doctrinae; et ob hoc dicam apostasiae tomi auctori iure impingi
 censebant. haec eorum sub dente tunc mussitantium arcana murmuratio
 aliquandiu clam serpens timidus dumtaxat grassata susurris est: nam ac-
 cusationem mendosi scripti suscipere publicam prohibebat verecundia ma-
 gnorum nominum tomo in testimonium approbationis subscriptorum. ex-
 quirebant ergo secum modum et opportunitatem indagatum ibant tuto
 plausibiliterque defungendi delatione tot muniti auctoritatibus tomi, de-
 monstrandique Veccum, similem illius e fabulis Nessi, quem ferunt a
 morte sua magnum Herculem vicisse, ipsa sui damnatione causam exitii
 suo iudici ac censori attulisse. nec diu abfuit quin occasionem ipsis id
 agendi commodissimam seu casus seu divina suggereret ultio. (4) mo-
 nachus enim quidam, Marcus nomine, haud genere Romanus, homo do-
 ctrinarum studiis deditus, consuetudinem ex longo habens ad patriarcham
 ventitandi danda ipsi docenti opera, circa hoc tempus, nescio quo aut

νω, οὐκ οἶδα πόθεν, συνιστᾶν αὐτὸν ἐκ λογογραφίας τὰ δόγματα, γράψας ὡς δῆθεν τὰ εἰς ἀντίρρησην ἐμφανίζει τῷ πατριάρχῃ. ὁ δ' ἀνὰ χεῖρας λαβὼν τε καὶ διελθὼν καὶ τισιν ἐπιστήσας, καὶ ὡς
 B εἶωθε πάλαι ποιεῖν, διδασκάλου τρόπον χερσὶν οἰκείαις τιν' ἄττα διορθώσάμενος ἀποδίδωσιν. ἐντεῦθεν ὁ Μάρκος λαβὼν τὰ πι-5
 στὰ ὡς τις εἶναι δόξας καὶ ὑπὲρ δογμάτων γράψας, τὸ γραφὲν ἐνεφάνιζε τοῖς πολλοῖς θαρρούντως, προστιθεὶς ὡς καὶ πατριάρχῃ ἐμφανίσαιε τοῦτο καὶ ἐκείνός τινα διορθώσειεν, ἐγκαθιστῶν ἐν-
 τεῦθεν τὰ τῆς ἐκδόσεως. ταῦτα λαβοῦσί τισι, καὶ μαθοῦσιν
 C ἐκεῖθεν ὡς καὶ αὐτὸς ὁμωνυμίζει τὴν λέξιν τὴν προβολεύς, ἄφν-10
 κτον ἔχειν τὸν πατριάρχῃ ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ἐδόκει· εἶναι γὰρ καὶ ἐκείνον ταῦτα φρονοῦντα, οἷς ὅτι λαβὼν εἰς χεῖρας τὰ γράμ-
 ματα καὶ διεξελθὼν ἄλλα μὲν διορθώκει καὶ οἰκείοις γράμμασι διεσήμηνε τὴν διόρθωσιν, αὐτὴν δὲ τὴν λέξιν ἀκαταίτιον εἶ-
 σεν, ὥστε τὸν ἐν τῷ τόμῳ γρῖφον, ὡς ἂν τις εἴπῃ, καὶ τὸ τῆς 15
 γνώμης γλαφυρόν τε καὶ ὑπουλον ἐν τῷ τοῦ Μάρκου παραγυμνώ-
 D σαι καὶ δεῖξαι γράμματι. ταχὺ γοῦν τὸ τοῦ Μάρκου γράμμα λαβὼν ὁ Θεόκλητος, ἐπιστὰς τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ, ἀνδρὶ λογίῳ καὶ περὶ τὴν τῶν δογμάτων ἐκκαιομένῳ, ὥστε πολλοὺς πιστεύειν,

cuius instinctu, applicuit animum ad commentarium de theologicis tunc agitatae controversiis scribendum, confutandorum scilicet eorum gratia quae a sui magistri adversariis iactabantur. id opus ubi elucubravisset, patriarchae obtulit, qui percurrens, ut caeteras solebat discipuli scriptiunculas, quaedam in hac quoque minus sibi probata manu propria correxit, et sic emendatam reddidit. Marcus quidquid intactum in sic recensito suo commentario reperit, pro usquequaque probato habens, et sibi non parum gratulans quod tam multa inoffense commentari potuisset, opus suum ad certam gloriae spem festinata editione vulgavit; eique commendandae praefatiunculam addidit docentem visum a patriarcha et ubi opus fuit emendatum id scriptum fuisse priusquam ederetur. eunte per manus novo libro, movit quosdam quod in eo annotarunt tradi etiam clarius quam in tomo patriarchae damnabilem illam restrictionem notionis in voce προβολεύς, qua principii activi significatus contra manifestam patrum auctoritatem ab ea excluditur; quo animadverso praeclaram se nactos sunt gavisī opportunitatem oppugnandi minore invidia in discipulo magistri, cui negare iam integrum non esset se plane ita sentire, utique cum alia quaedam corrigens in scripto discipuli illud, ut suae congruens sententiae, ulla configere animadversionis nota omisisset. quare quod perplexum et subterfugiis astute paratis ambiguum, griphi, ut quis dixerit, ritu patriarcha aenigmaticè in tomo occultasset, profecto iam teneri deprehensum palam, simpliciter illud disertè declarante fusa liberaque nec ullis allegabilium excusationum offuciis insidiosè munita scriptione auditoris eius Marci, quam approbans patriarcha paucis immutatis, quid de notionē verbi προβολεύς vere sentiat clare monstraverit. cupide igitur arrepto Theoleptus Marci monachi commentario magnum adit logothetam, virum et caetera eruditum, et in disquisitionibus theologicorum dogmatum

ἀσφάλειαν, ἐκφανίζει, καὶ μεθ' ὅσης εἴπης τῆς ἐπιστάσεως διεξ-
 ῆρχετο, καὶ γε προοικονομησάμενος τὸ κακόδοξον ἐκ πολλῶν, εἰ
 οὕτως ἔχοι καὶ αὐτῷ ξυνδοκοίη, διεπυνθάνετο. καὶ τὸν ὁμολο-
 γεῖν παραντίκα, καὶ καταρριπτεῖν τε καὶ ἀποβάλλεσθαι ὡς κα- E
 5 πῶς ἔχον καὶ τολμηρῶς τὸ σύμπαν. ταῦτ' ἐκείνου διευλαβον-
 μένου περὶ τὰ γράμματα ὡς τὸ μέγιστον ἔχοντα σφάλμα περὶ τὰ
 δόγματα, τὸν Φιλαδελφείας αὐτίκα τὸν τόμον ἐξενεγκεῖν, καὶ
 "τί γε ἄλλο" φάναι "δοκεῖ σοι πρὸς ταῦτα τὸ παρὰ τοῦ πα-
 τριάρχου λεγόμενον;" ἐπέστησε κἀκεῖνος εὐθὺς τῇ λέξει, καὶ τὰ P 80
 10 αὐτὰ ὡμολόγει, καὶ ἀγνοίας τὸν πατριάρχην μεγίστης ἐγράφετο.
 καὶ τὸ πρᾶγμα δῆλον τοῖς πολλοῖς γεγονὸς μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν
 βασιλικῶν ἀκοῶν ἄναισιν. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἐπιστήσας τοῖς λεγο-
 μένοις, καὶ πολλοὺς καὶ μεγάλους βλέπων τοὺς κατατιτωμένους,
 δεῖν ἔγνω διορθοῦν τὸν λόγον πρὸς ὃ τι καὶ δόξοι τὸ εὐσεβέστα-
 15 τον· μηδὲ γὰρ εἶναι καλὸν αὐτοὺς ἄλλοις ἐγκαλοῦντας παραβα-
 σίας περὶ τὰ δόγματα ἐνέχεσθαι γε καὶ τοίτους καὶ κακῷ τὸ B
 κακὸν ἰῶσθαι δοκεῖν. ταῦτα τοῖς περὶ τὸν πατριάρχην οὐκ ἦν
 ἀγνοεῖν, ἀλλὰ κἀκεῖνος ἀκούει τὸ δρᾶμα, καὶ οὐκ ἀνεκτιῶς ὑβριο-

ingenti securae veritatis indagandae zelo cum versari solitum, tum hoc
 ipsum ostentare multitudinī gaudentem. huic ostendens commentarium
 Marci mendosum locum indigitat, accuratoque sermone vitium eius ac
 perniciem orthodoxae veritati nefarie oppositam demonstrat. tum e logo-
 theta percontatur ecquid ipse cum Marco sentiat, doctrinaeque tam cor-
 ruptae acquiescat. negavit enimvero ille statim, volumenque abiciens
 clare professus est se id totum reprobare ut malum et temerarium. qua
 in expressione indignationis suae adversus audacem novitatem, exarde-
 scienti suo more ferventius logothetae, opportune arrepto Philadelphiensis
 tempore, tomum a patriarcha editum obtulit, ex eoque illa verba legit
 quae similem damnatae iam in Marci libro pravitati sententiam, si recte
 intelligerentur, continebant; quod sic re ipsa se habere efficaci oratione
 declaravit. hic logotheta, velut apertis sibi oculis prius non animadver-
 sam intuens labem, aspectu resiliit, verbique insidiis opertum malum cum
 primum agnosceret detestari se professus, maximae patriarcham inscitiae
 damnavit. nec abfuit quin propagata ea res in notitiam multorum brevi
 ad aures imperatoris perveniret, qui et ipse in sensum arcane pravum
 verborum tomi ambiguorum facile tot iam agnoscentium admonitu pene-
 trans, multosque ac magnos viros cernens in culpando tomi loco, clarius
 a Marco expressam obscurius adstruente sententiam, unanimi assensu
 convenire, decrevit eum oportere congrua emendatione in sensum ortho-
 doxae doctrinae quam accommodatissimum reformari: non enim esse con-
 sentaneum, qui alios defectionis a vera fide accusarent, eius ipsius teneri
 convictos criminis; atque adeo isti malo curando id adhibere pro reme-
 dio, quod ipsum esse malum deprehenderetur. talia dum primo mussita-
 rentur, deinde sensim increbescerent, haud diu potuere occultari patriar-
 chae. audiit cito rem totam, et quid pararetur intelligens, in contume-
 liae non tolerabilis parte numeravit se tanta ex tam multo theologiae

παθῶν εἶχεν, εἰ τοιοῦτος ὢν ἐν λογίοις καὶ τοιοῦτος δοκῶν ἐν
 δογματῶν ἐπιστήμῃ παραβασίας καὶ αὐτὸς ἐγκαλοῖτο, καὶ τῆς
 μεγίστης, ὡς ἔπειθον. ὅθεν καὶ ἀξιούμενος διορθοῦν τὸ σφαλὲν
 αὐτός, ἐν δεινῷ ποιούμενος τὸ σφάλμα ὁμολογεῖν ἐν τοῖς αὐτοῦ
 C γράμμασιν, οὐκ ἐπείθετο, ἀλλὰ καὶ προσωργίζετο ὑπερηφανῶν. 5
 τὸ δ' ἐντεῦθεν προσιόντες βασιλεῖ πεισμονῆς ἐνεκάλουν καὶ γ' αἰ-
 ρέσεως, καὶ ἀπεσχίζοντο κατ' ὀλίγον ἐκείνου ὡς μὴ ἀγνοία δῆθεν
 D καὶ ξυναρπαγῇ περιπεσόντος, ἀλλὰ καὶ γνώμῃ. (5) τὰ γὰρ
 πρὸ τοῦ ἡπείγον τούτους τοιούτους εἶναι τε καὶ φαίνεσθαι. τὰ
 δ' ἦσαν πρῶτον μὲν τὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου, ὃν πολ- 10
 P 81 λοῖς ὑπῆγον τοῖς χαλεποῖς πρότερον, μέχρι καὶ αὐτῆς ἐξορίας
 περιστάντες τὴν δριμύτητα τῶν κακῶν, ἐφ' ᾧ τὸν τόμον καθυ-
 πογράψει, καὶ ἐκεῖνος μετὰ πολλὰς ἐπηρείας τὸν μὲν τόμον, ὡς
 μὴ δοκιμάζειν ἔχων ὡς ἄλλοεθνής καὶ τῶν ἡμετέρων δοκῶν ἀξύ-
 νητος ὁ τοσοῦτος τὴν γνῶσιν, παρεθεώρει, ἄλλην δέ τινα ὁμο- 15

8. τὰ] τὸ P.

12. περιστάντες?

doctrinae existimatione subnixum accusari aberrationis a dogmate ortho-
 doxo, eiusque, ut sui quidem adversarii persuadere conarentur, longe
 gravissimae ac turpissimae. quare ad hunc tali indignatione praeoccupa-
 tum cum venissent qui rogarent ut ipse corrigeret quod in tomo eius vi-
 tiose scriptum erat, prae fracte negavit agnoscere se quidquam in suo
 tomo quod emendari opus esset, de petitione insuper illa ipsa, uti de ir-
 rogata sibi contumelia, conquerens, iraque ex fastu non modica saeviens.
 sic repulsi qui patriarcham adierant, imperatori renuntiarunt non modo
 pravae contra fidei dogma persuasionis, sed addita huic pervicacia etiam
 haereseos compertum eum teneri. deincepsque sensim plurimi ab eius
 communione se abscindebant, ut hominis non ignorantia scilicet lapsi, aut
 in raptu mentis alio attentae caeco per lubricum impulsu in ruinam prae-
 cipitati, sed certa scientia fixaque animi pertinacia errorem amplexantis
 suum. (5) haec patriarchae contumacia ut cunctis videretur intolerabi-
 lior, faciebant quae paulo prius in summae dignitatis auctoritatisque per-
 sonas severissime in hoc genere agi omnes viderant. in recenti quippe
 memoria versabatur quam nulla fuisset habita ratio virtutis doctrinae gra-
 dusque conspicui, quibus Constantinopoli peregrinans eminebat Athana-
 sius Alexandrinus patriarcha, cum illum ecclesiastici volente imperatore
 vehementissime urserunt ad subscriptionem tomi, gravissimis inflictis re-
 cusanti poenis, usque ad ipsam electionem in exilium. quibus ille minis
 malisque non pertractus quidem prorsus est eo quo impellebatur: tamen
 acerba plurima perpessus, tandem aliquo modo satisfacere curavit, alle-
 gata excusatione plausibili, haud suum esse, hominis longe a sua ecclesia
 vitam peregre privatam actitantis, scriptum praesidis eius urbis in qua
 ipse hospes degeret, iudicio suo subicere, quod facturum videretur, si
 suum illi a se lecto subscribere nomen attentaret in signum sententiae de
 ipso suae, praesertim cum probare librum inexploratum nemo sanus de-
 beret, explorare autem aut quantum par erat expendere tam multa in
 tomo scripta otii ac facultatis non esset suae, quoniam alibi educatus usus
 ac sensus proprios Constantinopolitanae ecclesiae minus perspectos habe-

λογίαν ἐξ ἑαυτοῦ ἔγραφε καὶ ὑπέγραφεν, αὐτὴν δὲ τὴν τῶν ἀγίων
καὶ κατημαξευμένην, μηδὲν τὸ ἀσαφές καὶ ὑπονοούμενον ἔχου- B
σαν. δεύτερον τὸ κατὰ τὸν Ἀντιοχείας Ἀρσένιον, πῶς μόνον
ἀκουσθὲν συσταθεὶς ἐπ' ἐκκλησίας τῷ ῥηγὶ Ἀρμενίας τὰ ἔσχατα
5 κατεγνώσθη καὶ τῶν διπτύχων ἐξεβύλλετο. καὶ βασιλέως ὅτι τε
τὸν πατέρα δόξαντα περὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀμαρτεῖν ἄταφον ἀφῆκε
καὶ ἀμνημόνευτον, καὶ ὅτι τὴν προτέραν σύζυγον τὰ ὅμοια περὶ
τὴν εὐφημον μνείαν ἔδρα, καὶ τρίτον τὴν μητέρα, ὅτι εἰ μὴ καὶ
αὐτὴ τὸν τῆς πίστεως δέδωκε λίβελλον, οὐκ ἂν εἰς κοινωνίαν ἐδέ- C
10 ξατο. πολλή τις ἦν ἡ κατὰ τοῦ πατριάρχου μέμψις, ὅτι δόξας
σφαλῆναι μὴ διόρθωτο ἀλλ' ἰσχυρογνωμονοίη καὶ μῶμον προσ-
τρίβεισθαι θέλοι τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀπάντων μῶμον τὸν χείριστον.
ὑπέρρει γοῦν διὰ ταῦτα ἡ πρὸς ἐκεῖνον τοῦ βασιλέως διάθεσις,
καὶ οἱ κατ' ἐκεῖνον ἰσχυρον πλέον καὶ πλέον ἔτι, μέχρις ἂν καὶ τοῦ D
15 δηλωθέντος Ἀθανασίου παραγγείλαντος καὶ συμβουλευόντος δῆ-
θεν τὴν ὑποχώρησιν (ἐκοινοῦτο γὰρ καὶ τούτῳ τὴν γνώμην ὁ βα-
σιλεύς, καὶ αὐτὸς ἐπευδόκει πρὸς ταῦτα, ὡς καὶ ὑποστῆναι τὴν
πρὸς ἐκεῖνον ἄφιξιν ἐφ' ᾧ συμβουλευοί) (6) ἀπειπὼν ἐκεῖνος P 82
καὶ ἀποναρκήσας τοῖς ὅλοις, ἐν μιᾷ τῶν κυριωνύμων ἡμερῶν,

ret quam ad istud examen foret necesse. quod unum recte posset, da-
turum se scriptam professionem suae fidei, quam et exhibuit, ediditque
subscriptam a se, sanctorum dictis congruentem ac trita gradientem via
nihilque obscurum aut suspicioni obnoxium habentem. adiungebatur eo,
quod pari acerbitate consultum adversus Arsenium Antiochiae patriarcham
nuper fuerat. qui auditus solum consensisse in negotio ecclesiae cum
rege Armeniae, ultimae statim damnationi subiectus et erasus e diptychis
fuisset. tertium denique celebrabatur ecclesiasticae constantiae in tali
causa domesticae pietatis victricis luculentum exemplum, siquidem An-
dronicus ipse Augustus parentem proprium errasse in ecclesiae causa iu-
dicatum insepultum et officio memoriae mortuis reddi solitae multatum di-
miserat. quin et priorem suam coniugem pari funeris et mentionis in sa-
cris, simili ex causa, honore privaverat; denique matrem ipsam suam
nonnisi dato ab ipsa libello fidei in communionem admiserat. talia repu-
tantibus et passim iactantibus multa cunctis oboriebatur contra patriarcham
indignatio, in acres ipsius reprehensiones erumpens, quod is palam
errasse deprehensus emendari recusaret, ac sua pertinacia labem inureret
ecclesiae, labemque omnium pessimam. refrigescebat his de causis ar-
dens prius imperatoris in eum affectus, et adversariorum eius magis quo-
tidie magisque potentia crescebat. eo quidem usque ut modo memoratus
Athanasiū ipsum auctor ipsi fieret patriarchalis dignitatis ultro
abdicandae. id porro Alexandrinus non per se ausus imperatoris suasu
suscepit: nam Andronicus suum illi eius rei desiderium communicaverat.
cui ille in re tali obsequendum ratus, sustinuerat convenire patriarcham,
et quod haud gratum sciret fore, sponte consilium obtrudere. (6) aver-
satus ille quidem est invisam propositionem, nec se obsecuturum recepit.

ὁμιλίαν λαλήσας πρὸς τὸν λαὸν ὡς πολλοὶ ἐπισυνέστησαν καὶ αὐ-
τοῦ καὶ ὡς μὴ οἷός τ' εἶη ἀντέχειν εἰς πρὸς πολλούς, καὶ ταῦτα
καὶ τῶν Ἀρσενιατῶν εἰρηνεύειν ὑπισχνουμένων εἰ καὶ αὐτὸς ἐξέλ-
θοι, καὶ τέλος ὡς κατὰ δοκιμασίαν ἐξέρχεται, ἐπειπὼν ὡς εἰ μὴ
B γ' εἰρηνεύσοιεν τῇ αὐτοῦ ἀποστασίᾳ ἐπιστησόμενος αὐθις καὶ ὡς 5
θῆρ' ἐκείνους καταδραμούμενος, ἔξεισι καὶ τῇ τῶν Ὁδηγῶν μονῇ
φέρων ἑαυτὸν δίδωσιν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ ἀπρακτεῖν τελέως,
ἀλλὰ καὶ συνεισβαλλόντων τῶν περὶ ἐκεῖνον ἀρχιερέων καὶ κληρι-
κῶν συνόδους τε γίνεσθαι καὶ κρίσεις ἀποκαθίστασθαι καὶ τὰ
κατὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ αὐθις οἰκονομεῖσθαι, μνημονευομένου 10
καὶ ἔτι.

Ἄλλ' οὐδὲ καὶ τὸ ἐπ' ἐκείνῳ σκάνδαλον κατεστέλλετο, ἀλλὰ
C καὶ μᾶλλον ἐλθόντος καὶ τοῦ Ἐφέσου Ἰωάννου, ὃν καὶ μακρόθεν
οἱ κατ' ἐκείνου προκατελάμβανον, μεῖζον ἤρετο, καὶ ὁ κρατῶν
ἐν διχονομαίᾳ ἦν εἰ μνημονευομένου ἐκείνου αὐτὸς ἀγιάζοιτο ταῖς 15
θυσίαις. διὰ τοῦτο καὶ πολλῶν μεταξὺ συμβάντων χώραν σχόν-
τες οἱ κατ' ἐκείνου τὸ τοῦτου ὄνομα ἐν ταῖς συνάξεσι κατεσίγα-
ζον, καὶ παραίτησιν ἐζητοῦντο ἐφ' ᾧ περ καὶ τὸν ἄξιον προχει-
ρίσαιντο. ἀλλ' ἐν τοσούτῳ καὶ ὁ εἰς πατριάρχην Ἀντιοχείας

caeterum fractus animo et diffidens rebus suis, quadam die dominica, homilia ad populum perorata, qua questus est multos insurrexisse adversum se, nec resistendo parem esse, utique unum comparatum plurimis; velle igitur cedere, ac cum Arsenianos iactare audiret pacem ipsos amplexuros si amoveretur e medio Gregorius, cupere probare an vera dicerent, ideoque secedere tantisper, animo dumtaxat explorandi quid sint acturi, iam nunc plane denuntians, nisi illi promissis steterint et ecclesiam turbare desierint, rediturum sese, et quidem iratum et ultorem, feræ instar ad eos incursandos erumpentis. tantum effatus exiit, et se Hodegorum monasterio abiens condidit, non tamen ut functionibus prorsus inde cunctis abstinere patriarchalis potestatis: quin et convenientibus ad eum partis eius antistitibus ac clericis synodi ab iis celebrabantur et iudicia exercebantur, adeo ut paulatim totam Cyprius ecclesiae administrationem, ut ante, resumeret, quippe qui nec possessionem amisisse videretur, memorari adhuc inter sacra solitus.

Caeterum offensio erga illum publica per hanc secessionem nulla ex parte minuebatur: quin auctae potius brevi turbae sunt, adventu in urbem Ioannis Ephesini, quem absentem iam fuisse praeoccupatum tractumque in partes adversantium Gregorio diximus. inter haec scrupulus quidam angebat imperatorem, dubitantem an sacra quae adiuncta Gregorii patriarchae publica commemoratione celebrarentur, sibi ad sanctificationem prodessent. propter hoc, et alia insuper multa sub id tempus occurrentia invidiae in Gregorium inflammandae apta, captato eius inimici tempore nomen eius in synaxibus silentio presserunt, et ab ipso abdicationem petierunt, ut ad digni electionem in eius locum rite inde procederent. hoc rerum articulo Cyrillus ex Tyri episcopatu in patriarchatum

ἐπ' ἀνατολῆς ταχθεὶς ἀπὸ Τύρου Κύριλλος μετ' Ἀρσένιον, ἀνὴρ D
 εὐλαβὴς καὶ ἡσυχίας φίλος καὶ πλήρης ἐκκλησιαστικῆς καταστά-
 σεως, τῇ Κωνσταντίνου ἐπιφοιτῷ, ὃν ἔδει πάντως ἐλθόντα τὸ
 κῦρος ἐντιεῦθεν λαβεῖν ἐκ μεταθέσεως ἀναβιβαζόμενον, καὶ τότε
 5 μὴ δεχθεὶς ὕστερον μετὰ χρόνους ὀκτὼ μόλις, καὶ ὑποσχέσεις
 δοὺς ἢ μὴν μὴ κατὰ τι Ἀρμενίοις συνέρχεσθαι ἐν τῇ ἐκείνων δια- E
 γοντα, ἐπεὶ τὰ κατὰ Συρίαν ἡφάνιστο, προσεδέχθη, καὶ ταῦθα
 τὸ βιοῦν ἀπήντησεν. ὥς γοῦν ἐπιδημήσας οὗτος τῇ Κων-
 σταντίνου τῷ τότε ὑπὲρ ἄλλους ἐν τοῖς τῶν Ὁδηγῶν κατοικεῖν
 10 προτιμᾶτο, ἀπάρας ἐκεῖθεν ὁ πατριάρχης Γρηγόριος τῷ τοῦ
 ἁγίου Παύλου τοῦ ἐν τῷ Λάτρῳ μετοχίῳ μετοικισθεὶς δίδοται.
 (7) καὶ ἦν ἐκεῖ διαφιλονεικῶν πρὸς ἀρχιερεῖς καὶ βασιλέα ἐπι- P 83
 κυλούμενος, εἰ λαβόντες αὐτὸν σοφόν τε καὶ ἐντιμον νομιζόμε-
 νον, προσέτι δὲ καὶ ὀρθοδοξοῦντα, οὐχ ὅπως ἀτιμοῖεν ἐκεῖνον,
 15 ἀλλὰ καὶ προσαφαιροῖντο τὸ ἐπὶ τῇ ὀρθοδοξίᾳ σέμνωμα. καὶ
 δὴ καὶ ὥς εἶχε γράφων τὴν ἐπὶ τῷ τόμῳ τῶν κατηγορουμένων
 ἐπίλυσιν, ὅπως γράψοι τὴν ἀρχὴν καὶ ὅπως φρονοίῃ, καὶ ὥς εἰ
 μὴ οὕτως ἐξηγοῖντο, ἀνάγκη πᾶσα εἰς τὴν τοῦ Βέκκου γνώμην B
 ἐμπίπτειν, ταῦτα λέγων ἡξίου δίδοντας αὐτοὺς τὸ ἐπὶ τῷ ὀρθο-

17. εἰ deerat.

Orientalē Antiochiaē post Arsenium, translatus, vir religiosus, quietis
 amicus, plenus ecclesiastica gravitate, Constantinopolim advenit, quod
 illum ut faceret cogebat necessitas ratae reddendae promotionis suae,
 haud aliter firmam auctoritatem habituræ propter transitum ex uno
 throno in alium, cuius inde gratiam impetrari oporteret. quamquam
 tunc non impetravit ille quidem. verum post annos octo rediens, vix,
 promissionibus datis se neutiquam in ulla re cum Armenis conventu-
 rum, quando in eorum ditione degeret rebus Syriae iam perditis, de-
 nique admissus est, et hic vitam exhaustit. is igitur circa tempus cuius
 modo acta referebamus, Constantinopolim appulsus, cum propter emi-
 nentem super alios dignitatem eximie honorandus visus fuisset assi-
 gnando ei apud Hodegos diversorio, recedens inde patriarcha Gregorius
 in hospitium Sancti Pauli in Latro transmigravit, illucque se abdidit.
 (7) ibi erat altercans cum episcopis et imperatorem accusans, quod se,
 quem assumpsissent sapientem et honorabilem creditum ac praeterea or-
 thodoxe sentientem, nunc non modo ignominia afficerent, sed et ipsi pre-
 tiosum decus orthodoxe sentientis auferrent. inter haec quiritanda totus
 incumbebat in scriptitandas confutationes accusationum quae tomo a se
 edito intentabantur. istarum omnium apologiarum unus erat scopus de-
 monstrare quam iusta occasione, quam recto animo ipse a principio scri-
 bere aggressus esset, tum docere quam innocens et ab omni macula im-
 munis sententia latuerit sub quibusdam in suo tomo obscure positis ver-
 bis ambigueque perplexis; quae quidem ultro fatebatur, nisi eo modo quo
 nunc exponebat declararentur, necessario in Vecchi sententiam incidere.
 haec ita disputans, petebat dari sibi ab iis quos compellabat, antistitibus

- δόξῳ οἱ βέβαιον καὶ ὁμολογοῦντας ἀντιλαμβάνειν παρ' ἐκείνου τὴν τοῦ θρόνου παραίτησιν. τοῦτο οὖν ἐκείνοις λαβύρινθος ἀντικρὺς δυσδιέξιτος· εἰ γὰρ ὁμολογοῖεν ὀρθόδοξον, ἢ ἐπὶ τῇ παραίτησιν ἀξίωσις οὐχ ὅπως ἄδοξος ἀλλὰ καὶ τυραννικὴ κατεφαίνετο. ἀντηξίουν γοῦν διὰ ταῦτα καὶ ἐκείνοι τὸν βασιλέα κρίσει 5
- C ἐπιτραπῆναι τὰ κατ' ἐκείνον, καὶ εἰ μὲν εὐρεθείη ὑπὸ κοινῆς σκέψεως τὸ ἀσφαλὲς ἐφ' οἷς ἔγραψεν ἔχων, τελεῖν καὶ αὐτῶς εἰς πατριάρχην ἐκείνον, εἰ δέ γ' ἐξελεγχθείη ἐμπεσὼν εἰς σφάλμα δογμάτων, αὐτὸν μὲν ζητεῖν ἐν μετανοίᾳ συγγνώμην καὶ γε λαμβάνειν, αὐτοὺς δ' ἀφέντας ἐκείνον δικαίως (καὶ τίς γὰρ ἐντεῦθεν 10 παραίτησεως χρεία;) ζητεῖν τὸν ἄξιον. ἐδέξατο τὸν λόγον ὁ βασιλεὺς, καὶ γε πέμψας παρεδήλου τῷ Γρηγορίῳ τὰ παρὰ τῶν ἀντιδικούντων λεγόμενα. ὁ δὲ καθάπαξ δεινὸν ἡγούμενος εἰ καὶ
- D αὐτὸς ὁ δοκῶν ὑπὲρ ἄλλους ἐπὶ τῇ παραβασίᾳ ἀλλσκοίτο δόγματος, ἐδέχετο τὴν ἀξίωσιν καὶ ἔτοιμος ἦν ἀπαντᾶν εἰς κρίσιν. 15 ὅθεν καὶ ὠριστο μὲν ἡ ἡμέρα, ὠριστο δ' ὁ τόπος· ὁ δ' ἦν τὸ μέγα τοῦ βασιλέως παλάτιον. ἐτάττοντο οἱ κριταί, οἱ κατηγορήσοντες ἡτοιμάζοντο· οἱ δ' ἦσαν οἱ σχισθέντες ἐκείνου, ὅσοι τε τῶν ἀρχιερέων καὶ ὅσοι τῶν κληρικῶν. τὰ πάντ' εὐτρεπῆ,

videlicet et Augusto, testimonium omni auctoritatis firmitate ad fidem plenam munitum, quo illi profiterentur plane se comperisse Gregorium patriarcham haud umquam in dogmate orthodoxo titubasse, huius testimonii diplomate accepto se vicissim daturum pollicens rite conscriptam throni cessionem. id istos labyrintho inclusit inextricabilis perplexitatis, secum utique reputantes, postquam eum sine dubitatione orthodoxum declarassent, flagitationem abdicationis throni pudendam ipsis et tyrannicam apparituram. quare aliam expeditiorem viam ratī sequendam antistites imperatorem orabant ut iudicium rite institui de causa fideque Gregorii sineret, permittendo eum liberis synodi suffragiis; quibus si absolveretur et post accuratam explorationem scripta eius ab omni pravae doctrinae suspicione aliena reperirentur, confirmaretur sane in antiqua possessione patriarchalis dignitatis, et throno insidere, ut prius, pergeret: sin clare convinceretur incidisse in errorem circa dogmata, tum ipse in poenitentium ordinem redactus veniam posceret et impetratam acciperet, ipsi autem iam tum eius obedientia rite soluti (nam quae tandem in eo casu necessitas abdicationis foret?) quaererent alibi dignum qui throno subrogaretur. admisit propositionem imperator, et missis ad Gregorium certis hominibus ei significavit quid eius adversarii poscerent. hoc ille cognito, qualemcunque arripiendam occasionem putans turpissimae iniustae suo prius late inclyto nomini labis semel eluendae, prompte admisit quod offerebatur, paratissimumque se exhibuit vadimonio sistendo. dies inde dicta iudicio est, designatusque locus magnum palatium imperatoris. nominantur iudices, accusatores comparantur. erant hi quotquot ex episcopis et clericis se palam a Gregorio absciderant. parata cuncta erant, in procinctu proximo conventus. adest statuta dies, qua congregandi omnes in loco expectabantur. universos praevertit patriarcha cum suis, mane

ἴδει δὲ συνελθεῖν καὶ μόνον. ὥς δ' ἡ κυρία παρέστη καὶ ἀπαν-
 τῶν ἴδει εἰς ταῦτόν πάντας, αὐτὸς συνάμα τοῖς ἀμφ' αὐτόν P 84
 πρωϊότερον ἐτοιμασθεὶς ἔφιππος σὺν ἐφίπποις πρὸς τὸ παλάτιον
 ἀπαντᾷ, καὶ πού ἰστάμενος ἔξω ὥς ἔτυχεν ἔχων, δῆλῃν τῷ βα-
 5 σιλεῖ τὴν σφετέραν ποιούμενος ἄφιξιν ἀπαντῶν τὴν ταχίστην καὶ
 κριτὰς καὶ κατηγόρους ἡξίον. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς σοφώτερόν
 τι καὶ βαθυτέρον ἐννοῶν, ὥς γεγονυίας τῆς διαλέξεως οὐδὲν ὅλως
 χωρήσει κατ' ὀρθὸν τὸ πρᾶγμα, ὥς θάτερον ἀμφοῖν γενέσθαι,
 ἢ ἐκεῖνον φανέντα κακὸν ἡσυχάζειν ἢ ἐκεῖνους διαβολαῖς ὁμολογεῖν,
 10 ἀλλὰ παραμένειν καὶ αὐθις τὸ σκάνδαλον, φύσει εἰσέχοντων τῶν B
 λόγων λόγοις μάχεσθαι, ὥς πραγμάτων καὶ μόνων εἶναι τὴν ὁμο-
 λογίαν τῆς φύσεως, ὥς ἔχουσι φαινομένων καὶ μὴ ὥς λέγονται,
 ταῦτα σκοπήσας, καὶ μᾶλλον ὅτι τοῖς καταβαλοῦσιν οὐκ εἰς
 ἀσφαλὲς πάντῃ περιστάλῃ ἂν τὸ πραχθὲν ὥς εἰς ὀβελισμόν ἀγο-
 15 μένοις διὰ τὴν τοῦ χειροτονητοῦ παραβασίαν, καὶ μᾶλλον ὅτι
 καὶ τὸ ἐπισφαλὲς ὁμολογοῦντες ὑπέγραψαν, οὐκ ἔκρινεν εἰς συμ-
 φέρον γενέσθαι τὴν κρίσιν. ὕθεν καὶ πέμψας ἀπήρτη τὴν διαδι- C

iam tum primo eques ipse cum sociis item equitibus ad magnum palatium
 expeditus occurrens. ac ubi primum palatinos ministros reperit, consi-
 stens, nuntiare iussit imperatori suum adventum, rogareque a se ut iudi-
 ces quamprimum et accusatores coire suos vellet. verum imperator
 re attentius considerata mutaverat sententiam. repetens enim memoria
 successum similis colloquii cum Vecco habiti, ex quo nihil utile ad
 pacem ecclesiae provenisset, facile intelligebat haud maiorem expectari
 debere conventus huius fructum. alterum enim necessario secuturum, ut
 aut Gregorius peccasse iudicatus indeque redactus in ordinem privatus
 viveret, aut ipsius palam innocentia perspecta eius adversarii infamiae ac
 poenis calumniatorum subiacerent. utrumvis autem contingeret, mansu-
 rum nihilominus ecclesiae scandalum, nec remissius saevitura rixantium
 iurgia, cum sermones opponere sermonibus, et natura promptum et usu
 ac licentia infinitum sit, siquidem ubi res ipsae, quae controversias palam
 exhibitae finirent, non proferuntur nisi larvatae formis, quibus eas disse-
 rentium oratio fucavit, nulla spes restat litium finiendarum, quibus inex-
 hausta humanae linguae loquacitas scaturiginem semper suggeret aeterno
 profluvio suffecturam, una sola, sed dudum ubique desperata conditione
 certae pacis inter homines proposita, si posset effici ut de rebus prout
 re vera sunt, non prout pinguntur dicendo, iudicaretur. denique adversa-
 riorum Gregorii, hominum sibi carorum, causa et periculo maxime impera-
 tor movebatur ad vitandam aleam iudicii de homine quem ipsi patriarcham
 fecissent, cuius tomo subscripsissent, instituendi. nam hoc secun-
 dum accusantium spes ac vota damnato, statim apparebat errasse illos et
 pessime ecclesiae consuluisse, qui suis temere suffragiis suspectae doctri-
 nae virum in thronum evexissent, unde postea deprehensa eius a fide
 recta defectione deiiciendus necessario fuisset. apparebat et erroris ob
 quem is damnatus esset haud fuisse immunes eosdem, utpote qui verba
 illa suspecta, sub quibus latuisse haeresim postmodum ipsi agnovissent,

κασίαν. καὶ γὰρ καὶ οἱ ἀντίθετοι τούτῳ εὐφυνῶς ἀπεκρούοντο
 τὰ τῆς κρίσεως, οὐκ εἰς συμφέρον ἔσεσθαι τοὺς λόγους πολλῶν
 κινήθέντων διαβεβαιούμενοι, ἔπειθον δὲ βασιλέα πέμπειν καὶ
 ἄξιον παρέχειν λίβελλον παραιτήσεως. μηδὲ γὰρ εἰς συμφέρον
 ἔσεσθαι τὴν ἐξέτασιν, αὐτοὺς δ' ἐντεῦθεν ὁμολογεῖν εὐσεβῆ, καὶ 5
 μηδένα τὸν δισταγμὸν ἐπὶ ταῖς σαῖς, φησί, φέρειν δόξαις, μό-
 νον δὲ σκανδαλισθῆναι διὰ τὸ τοῦ Μάρκου γράμμα, ὃ καὶ αὐτὸς
 D σὺ φθάσας πολλάκις ταῖς ἀποβολαῖς δέδωκας ὥς παρὰ τὸ ὀρθὸν
 συντεθὲν τῆς κοινῆς δόξης τῆς ἐκκλησίας, καὶ διὰ ταῦτα δίκαιον
 εἶναι βασιλεῖ τε πείθεσθαι τὰ χρηστὰ συμβουλευόντι καὶ εἰρηνι- 10
 κῶς ἀπαλλάττειν. ταῦτα πολλάκις διεμηνύετο, ἀλλ' οὐκ ἔπειθε.
 καὶ γ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ τὸν τότε κοιαιστορα Χούμνον καὶ τὸν συγ-
 γράφοντα συνάμα πέμπων ὁ βασιλεὺς προσέταττε λέγειν καὶ
 ἄξιον τὰ αὐτὰ παρ' αὐτοῦ. τυραννεῖσθαι γὰρ τῇ εἰς ἐκεῖνον
 E ἀγάπῃ ἐπὶ τῷ μέτρῳ τόσου τὴν ἐκκλησίαν κυμαινομένην περιορᾶν, 15
 καὶ μηδὲν ἐφεῖναι τοῖς κατ' ἐκείνου ὥστε καὶ πλέον τι παρὰ τὸ εἰ-

sua festinassent subscriptione inconsultissime firmare. quo utroque nomine
 quin poenas ecclesiae deberent, non videretur posse dubitari. his secun-
 dis cogitationibus de priori tunc consilio detractus Andronicus, cum mi-
 sisset qui iudicii apparatus disiicerent, haud multum ii repugnantes inve-
 nerunt accusatores patriarchae. hi enim suum quoque ipsorum in tali
 causa verti periculum intellexerant, veriti ne motis, ut fit, ea occasione
 multis aliquid detegeretur, quod grave ipsis damnum accerseret. confir-
 marunt ergo cupide imperatorem in nova sententia iudicii omittendi, au-
 ctoresque illi fuere mittendi ad Gregorium qui libellum abdicationis sedis
 ab eo poscerent, praetextu ipsius famae consulendi. cum enim sint an-
 cipites iudiciorum exitus, videre profecto ipsum quam foret sibi turpe da-
 mnari. victoriae autem incertae fructum certum iam nunc citra certamen
 offerri: promittebant quippe, simul ab eo accepissent cessionis syngra-
 pham, se vicissim illi testimonium authenticum daturus, quo is plane or-
 thodoxus et ab omni pravae doctrinae suspicione alienus declararetur,
 culpa eius demum omni redacta in non valde pudendam negligentiam per-
 mittendae editionis commentarii Marci monachi, in quo sero tandem, quod
 et ipsum aliquoties constabat fassum, deprehendisset quaedam non usque-
 quaque ad ecclesiasticae rectitudinis normam exacta. delegati ab Augu-
 sto qui haec cum Gregorio agerent, saepe illum in istam sententiam sunt
 allocuti, saepe adhortati ad obsequendum imperatori salutaria ipsi sua-
 denti, pacateque ac secure defungendum invidioso et praecipiti negotio.
 sed surdo semper cecinerunt, quoad conficere quomodocumque rem Augu-
 stus volens, post multos alios id frustra conatos, duos ad extremum misit,
 Chumnum quaestoris tunc officio fungentem, et cum eo huius historiae
 scriptorem. hos iussit et disserere denuo et orare a se instantius eadem
 illa superius memorata, praetereaue de novo addere, hactenus se tyran-
 nica quadam vi amoris in Gregorium sui prohibitum a necessario rei pu-
 blicae pacandae, sed illi parum decoro, remedio adhibendo, et potius pas-
 sum esse iactari ecclesiam factionum fluctibus quam inducere potuerit ani-
 mum ad permittendam adversariis Gregorii traductionem ipsius nimis igno-

κὸς ἐκκηρύττειν, ἀλλ' ὀρθόδοξον ἡγεῖσθαι πείθειν καὶ ἐτοίμως
 σπένδισθαι τοῦ σκανδάλου παραιρεθέντος· τὸ δ' ἔσται πάντως,
 εἰ μετ' εἰρήνης παραιτοῖτο. ταῦτ' ἔλεγε βασιλεύς, ἀπειρηκῶς
 ἤδη πρὸς τὸ τῶν πολλῶν σκάνδαλον. ἀλλ' ἀκούων ἐκεῖνος τότε
 5 πολὺς ἦν ἀλύων, εἴπερ ἀναφανδὰ μὲν ἔφ' αἰρέσει τοῦτον διεκω-
 μώδησαν, κρυφὰ δὲ ὡς ὀρθοδοξοῦντα δέχονται. διὰ τοῦτο καὶ P 85
 τὴν ὁμολογίαν ἐζήτει ταύτην κοινῇ παρ' αὐτῶν γενέσθαι, συν-
 αχθείσης τῆς πολιτείας ἅμα συγκλήτῳ καὶ βασιλεῖ, μηδὲ τῶν
 ἐκκρίτων μοναχῶν ἀπόντων.

10 8. Ταῦτα ζητοῦντος ἐκείνου ὡς αὐτίκα καὶ τὴν παραίτη- B
 σιν δώσοντος, σκέψις ἦν μεγίστη, καὶ σχίσμα μέγα μεταξὺ τῶν
 ἀπ' ἐκείνου σχιζομένων ἐγένετο, τῶν μὲν μὴδ' ἀνεχομένων ὁμο-
 λογεῖν ἐκεῖνον ὀρθοσεβῆ, ὡς εἰ ὁμολογοῖεν, παρευθὺς ἐγκαθι-
 σταῖν τῷ θρόνῳ καὶ ἄκοντας, καὶ τοῦ αἵτιου λυθέντος αὐτὸν

11. δώσοντα P.

miniosam; et fixum semper in eo perstitisse ut salvo patriarchae honore
 publicae offensionī satisfaceret, ac non aliter quam illo vere orthodoxo de-
 clarato scandalum tolleretur rixarum nunc flagrantium causa. quocirca
 enixe nunc ultimum rogare ut foedus inire in eam conditionem velit. id
 omnino futurum, si ultro ac voluntarie patriarchatu cedat. huiusmodi fuit
 postrema Gregorio perlata denuntiatio imperatoris, iam pertaesi tam gra-
 vem tamque diuturnam perturbationem multorum. verum haec ille tunc
 audiens multus fuit in deploranda sua sorte, periniquē secum agi conque-
 rens, quem sui adversarii publice quidem infamarent ut manifeste com-
 pertum haereseos, clam autem ut orthodoxum agnoscere se dicerent et
 communione amplecti. tum sic orationem conclusit, ut omnino se velle,
 eaque tantum lege conventurum bona fide in concordiam danda sedi ab-
 dicatione affirmaret; si prius congregata civitate universa, senatu cum
 imperatore praesentibus, nec inde absentibus delectis ex universo mona-
 chorum ordine, testimonium conscriberetur, quo universi unanimi consensu
 declararent esse Gregorium plane immunem a labe omni ac suspitione
 pravae doctrinae.

8. Id cum ille ita quaereret ut ab hoc dato statim se abdicationem
 rite conscriptam vicissim daturum polliceretur, magna est et perplexa in-
 stituta deliberatio disquirentium ecquid expediret morem illi gerere. ea
 occasione qui semel a Gregorio se absciderant, rursus ab invicem scissi
 sunt, divortiis abrepti factionum, quibusdam non sustinentibus declarari
 eum orthodoxum, quod id nihil minus esse dicerent quam confirmare in
 patriarchali throno quem deiectione inde omnes vellent. quis enim non vi-
 deret, simul purgata esset pravae doctrinae labe, quae sola allegaretur
 ratio depositionis eius, perstiturum illum quam optimo iure in dudum ac-
 cepta potestate, suffragantibus vel invitis eius adversariis, et poenas sic
 luituris imprudentiae qua eius exauctorandi viam illam inivissent, quae ad
 ipsum in sedis possessione ineluctabiliter corroborandum una esset omnium
 aptissima? itaque illum haud dubie deinceps patriarcham tanta illa usu-
 rum potestate ad eos ulciscendos qui se accusassent; quos miseros e loco
 superiori pro libitu incursaret, irae obsequens et iis ipsos subiiciens sup-

- P 86 ἔχειν τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ ἐπιτιμᾶν ἀδικοῦσι καὶ τῆς ἀξίας ἐπιλαμ-
 βάνεσθαι. ἦσαν δ' οὗτοι οἱ περὶ τε τὸν Ἐφέσον καὶ τὸν Κυζι-
 κου, οἱ δὲ καὶ μᾶλλον δεῖν ἔλεγον κρῖνεσθαι τὸν Γρηγόριον, καὶ
 σφᾶς τὸ ἀποβησόμενον δέχεσθαι, μὴδ' ἐπειλύνειν τὴν κάκην,
 μὴδ' ἄλλα κεύθοντας ἄλλα βάζειν, οἰκονομοῦντας. τῶν δὲ 5
 τρόποις οἰκονομίας νευόντων ὁμολογεῖν εὐσεβῇ τὸν Γρηγόριον, ὡς
 μὴδ' ἐκ τοῦ τόμου τόσον σκανδαλισθέντας ὅσον ἐκ τοῦ τοῦ μο-
 ναχοῦ Μάρκου γράμματος, μόνον ἐκείνον ἔτοιμον εἶναι ἡξίουν
 B παρέχειν τὸν τῆς παραιτήσεως λίβελλον. καὶ ἤθελον τοῦτο, εἰ
 οἶόν τ' ἦν, πληροφορεῖν καὶ γράμμασι τὸν Γρηγόριον. ὁ δὲ 10
 πέμψαντος τοῦ βασιλέως λόγοις ἐπληροφόρει θεοῦ ἐναντίον, ὡς
 ἔλεγε, μὴ φθάσαι τούτους ὁμολογεῖν ἐκείνῳ τὸ σέβας, καὶ κείνον
 δίδόναι τὸ τῆς παραιτήσεως ἔγγραφον. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἐφέ-
 σον οὐδ' ὅλως οὔτε τὸν λόγον ἐδέχοντο οὐδὲ τὸ πρᾶγμα εὐσχημον
 ἔκρινον· οἱ δὲ περὶ τὸν Φιλαδελφείας καὶ μάλα τὸν λόγον ἔνορ- 15
 κον εἶχον ὡς ἐναντίον γίνεσθαι λεγόμενον τοῦ θεοῦ, καὶ μετα-

1. τὸ] τοῦ P.

4. ἐπιλύνειν P.

7. τόσους P.

pliciis, quae proprius illi dolor, in memoria recenti traductionis suae, iuste iniustus delatoribus posse imponi suaderet. auctores huius sententiae Ephesinus et Cyzicenus antistites, multos quisque sibi adhaerentes trahens. quorum audiebatur omnium unanimis oratio, ventilari omnino ecclesiastico debere iudicio causam Gregorii, permittique suffragiis peritorum recte ille necne circa dogma sentiret, nec reformidandum litis exitum. sese enim eventus qualiscumque iam nunc sibi periculum deposcere. praestare quippe illud longe quam dissolutissima ratione plagam incuratam fasciis solvere, alia conscie celantes alia effutire; denique fucum vanarum excusationum inexcusabilibus actis et scriptis appingere. huic opposita ex adverso invalescebat opinio multorum, compositionis viam quaeri oportere contententium, nec aspernamdam videri conditionem oblatam. caveri enim satis posse certitudini promissae cessionis: qua satis constituta, quid tandem mali esset consolari Gregorium dando illi quod petebat testimonio, cum satis constaret non tam ex eius tomo scandalum multorum ortum quam ex scripto Marci monachi? exhiberet se modo Gregorius paratum dando abdicationis libello ubi testimonium acceperit; et si queat ab ipso impetrari, fidem in id suam scripto rite consignato iam nunc obliget. tum sane consulatur eius famae, conscribendo quale postulat sanae suae doctrinae testimonio. compellatus igitur a missis ab imperatore ad hoc ipsum Gregorius de promisso abdicationis dando, ille ad id scripto concipiendum haud promptus omni verborum asseveratione coram deo, sic enim est locutus, confirmavit non prius ipsos edituros scriptum quo sibi decus incorruptae in dogmate fidei assererent, quam ipse vicissim rite conscriptum abdicationis patriarchatus libellum daret. hoc relato responso Ephesinus, et qui ei adhaerebant, haud acquiescendum arbitrabantur, multaque allegabant ob quae nec tutum nec honestum id esse contenderent. Philadelphiensis contra cum suis, illam interpositam a Gregorio dei mentionem in pollicendo pro vero iuramento interpretantes, satis eam promissionem videri debere affirma-

βάλοι τὴν γνώμην ἐκεῖνος, αὐτοὺς ἔχειν τοῦντεῦθεν δύναμιν κα- C
 θαιρεῖν ὡς ἐπιτοκίας ἀλόντα διεβεβαίουν. τῶν γοῦν περὶ τὸν
 Ἐφέσον τε καὶ Κυζίκου μηδ' ὅλως καταδεχομένων τὴν κοινωνίαν
 ἐκείνην, ἀλλὰ κρίνειν θελόντων ὃν εἶδέναι ἔλεγον ἀλισκόμενον,
 5 ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐκείνους λέγων καὶ μὴ πείθων, ἐπεὶ ἰώρα ἀνα-
 σοβουμένην τὴν θήραν ἐπὶ τῷ μηδὲν τὰς προφορὰς παύεσθαι,
 μὴ νυκτιῶν συγκαλέσας καὶ περὶ τῶν προκειμένων οὐκ ὀλίγα
 διεξιθῶν, τέλος μὴ πειθομένοις ὀργίζεται, σκληρότητα σφίσιν D
 ἐπιδίδων καὶ ἀνοικονομησίαν ὡς ἀναταράσσειν αἰετὶ τὴν ἐκκλησίαν
 10 ὀργισμένοις καὶ ἀνεγείρειν κλύδωνας μήπω κατευνασθέντας τέλειον.
 τὰς ἐκείνους μὲν καὶ ἄμφω ἀπὸ προσώπου ποιεῖται, ἐπισκήψας
 σφίσι μετ' ἐμβριθείας ἐγκλειςθῆναι τε ταῖς καταμοναῖς καὶ ἀπρὸς-
 τοὺς μένειν, ἕως οὗ ἀποκαταστάντος πατριάρχου τῇ ἐκκλησίᾳ
 τὰ κατ' αὐτοὺς ἐξετασθήσονται, καὶ μᾶλλον τὰ κατὰ τὸν Ἐφέ-
 15 σον, ἐπεὶ γε καὶ ἔφθασε γράψας Ἀσιανοῖς κατὰ Γρηγορίου τὰ E
 χίριστα. καὶ τοὺς μὲν οὕτως ἀποπεμπόμενος ὁ κρατῶν, τοῖς
 οὖν ἐκείνοις μονωθεῖσιν ἐμβριθέστερον προσφερόμενος πειθηνίους
 τε παραυτίκα δείκνυσι καὶ συννεοῖ τοῖς λοιποῖς. οἳ δὲ καὶ κατὰ

bant, quippe a qua si resilire postea Gregorius tentaret, statim, uti per-
 iurii compertus, legitime deiici patriarchatu et canonice deponi posset.
 perstabant nihilominus Ephesinus et Cyzicenus in contraria sententia, con-
 tendentes nulla ratione tam merito haereseos suspectum hominem crimine
 nondum purgato in qualemcumque communionem debere admitti, necessa-
 riumque omnino pertendentes causam eius cognosci, ac nihil se praeverti
 passuros iudicio, quo certum iam haberent eum pravae doctrinae mani-
 feste convincendum. egit cum his imperator, et sermone accurato est co-
 natus illos ab hac pertinacia deducere: sed profecit nihil. undeangebatur
 animo, feram in casses mox induendam intempestivis male cautorum ve-
 natorum abigi clamoribus dolens, infinitumque duci tumultuosissimarum
 rixarum funem ferens aegerrime. hac instinctus solitudine ad ambos hos
 praesules nocte quadam vocatos copiosissime instantissimeque de toto ne-
 gotio disseruit, ostendens quam conveniret unicam istam oblatam arripere
 conventionis ansam. ac cum nihil ab illis impetraret, excandescens ex-
 probravit durissimam utrique pervicaciam, increpans esse illos compositioni-
 nis inimicos, pacis hostes, cupere iactari aeternis contentionibus ecclesiam,
 novasque ciere tempestates veteribus nondum plane compositis. sic ira-
 cunde obiurgatos facessere a conspectu suo iussit, minacissime suis im-
 perans, irent, abducerent contumaces, abderentque disiunctos invicem in
 separatas custodias, prohibito quorumvis ad eos accessu. ita utrumque
 servarent quoad praeposito ecclesiae patriarcha novo causae ipsorum legiti-
 mo iudicio subiicerentur, maxime autem Ephesini, qui iam literas foe-
 dissimae obrectationis in Gregorium plenas Asianis inscriptas edidisset.
 his in hunc modum a se dimissis imperator, sequaces ipsorum vehementi
 adortus impetu, absentia iam ducum infirmiores facile deterruit, pertra-
 ctosque in sententiam caeteris adiunxit; quibus apud magnum coactis pa-
 Georgius Pachymeres II.

- τὸ μέγα παλάτιον συναχθέντες, παρόντος μὲν βασιλέως παρού-
σης δ' ἀπάσης συγκλήτου καὶ κλήρου καὶ μοναχῶν σχεδὸν ἀπάν-
των καὶ λαώδους οὐκ ὀλίγης μέρους, συνόντων καὶ αὐτῶν δὴ τῶν
- P 87 κατὰ Γρηγορίου τὴν ἀρχὴν ὁρμησάντων, σταθεὶς ὁ Φιλαδελ-
φείας Θεόκλητος πολλῶν τῶν κατὰ Γρηγορίου στομάτων μία⁵
γλῶσσα γίνεται, καὶ ἀνακηρύττει παρόντα τὸν πατριάρχην ὁρ-
θόδοξον, ἅπαν δ' ἐκεῖνο σκάνδαλον καὶ πᾶσαν τὴν ἀπ' ἐκείνου
ἀποστασίαν τῷ τοῦ Μάρκου γράμματι ἀνείλθει ὡς ἐκεῖθεν ἀνε-
B γηγερμένων τῶν ταραχῶν, οὗ δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ πατριάρ-
χου ἀποβληθέντος ἐκείνους μηδένα ἔχειν τὸν δισταγμὸν ἐπ' αὐτῷ¹⁰
τοῦ μὴ ὁρθόδοξον ἔχειν διωμολόγει. ταῦτα λέξας τε καὶ πλα-
τύνας ἐπίτηδες τῶν ἄλλων ἐσιώπων ἐν σιωπῇ καταπαύει τὸν λό-
C γον. (9) ὁ δὲ γε Γρηγόριος βασιλεῖ συνταξάμενος καὶ τοῖς συν-
ειλεγμένοις, καὶ τὰ εἰκότα δεξιωσάμενος, ἐκεῖθεν ἀπαίρει, καὶ
ἐπὶ σχολῆς τῇ ὑστεραίᾳ συντάττει τὸν τῆς αὐτοῦ παραιτήσεως¹⁵
λίβελλον, ἔχοντα ἐπὶ λέξεως οὕτως. “ἐμὲ προνβίβασαν εἰς τὸν
θρόνον τὸν πατριαρχικὸν καὶ εἰς τὸ τῆς ὑψηλῆς ταύτης ἀρχιερω-
σύνης ἀξίωμα οὔτε αἱ ἐμμαντοῦ σπουδαὶ οὔτε τῶν ἐμῶν φίλων
P 88 συνάρσεις, ἀλλ' ἀνῆλθον ὡς οἶδε μόνος θεός. ἐπεὶ δὲ τοῦτο γέ-
γονε καὶ διετέλεσα ἔτος ἕκτον ἤδη καὶ πρὸς εἰς τόδε τὸ λειτούρ-²⁰
γημα, πάντα ἐποιοῦν καὶ ἔλεγον ὥστε καὶ τοὺς σκανδαλιζομένους
καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποδυσταμένους εἰς εἰρήνην ἀγαγεῖν καὶ ἐνώσαι

latium, praesente imperatore, praesente universo senatu, clero insuper et monachis fere omnibus laicaeque multitudinis non exigua parte, nec non iis ipsis qui primi contra Gregorium saeve coorti fuerant, una considen-
tibus, tot prius apertarum in Gregorium buccarum unam se ferens lin-
guam Theoleptus nomine omnium declaravit, quem viderent coram adesse patriarcham, eum plane inculpatum circa fidem et orthodoxum esse, quid-
quid autem circa eum offensionis extitisset publicae secutaeque ex hac ab illo secessionis, totum esse imputandum commentario Marci, qui procella-
rum ea occasione concitatarum unica origo, causa primaria fuisset. quem commentarium cum iam palam ipse patriarcha reiecisset, nullam restare de recta eius fide inoffensaue doctrina dubitandi rationem. quare illum omnes pro recte sentiente pleneque orthodoxo se habere profiteri. ea cum dixisset et de industria fusius explicasset, cunctis in silentio perstan-
tibus, finem loquendi fecit. (9) at Gregorius gratiis imperatori et uni-
versis qui convenerant prolixae actis, cunctis perofficiose vale dicto, inde abiens diem posteram formando per otium promissae cessionis libello im-
pendit, sic ad verbum se habenti. “me in thronum patriarchalem et in hanc excelsam principalis sacerdotii dignitatem non mea ipsius promove-
runt studia, nec meorum suffragationes amicorum, sed conscendi ut deus solus novit. postquam autem est hoc factum, atque annum iam sextum et quod excurrit in hoc sum sacro ministerio versatus, omnia eo mea facta dictaque retuli ut scandalum passos et ab ecclesia divulsos ad pa-

αὐτῇ. ἀλλὰ τὸ σπούδασμα τοῦτο εἰς τοῦναντίον ἢ ἐγὼ ἐβουλό-
 μην προέβαινεν, ὥστε καὶ ἐβόων τινὲς ὡς οὐκ ἂν ἡ εὐκταία αὐτῇ
 εἰρήνη γένοιτο, εἰ μὴ ἐγὼ τὸ πατριαρχεῖον καταλιπὼν ἐκ τοῦ
 μέσου γενοίμην. οὐκ ἠνεσχόμην ἐπὶ χώρας μένειν, οὕτως ἐναν- B
 5 τίως ὁρῶν τὰ τῆς ἐκκλησίας ἔχοντα, ἀλλ' ἠγάπησα μᾶλλον σπεν-
 δομένους τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἀλλήλοις τοὺς σκανδαλιζομένους ὁρᾶν
 ἢ ἐμαντῷ τὴν τοιαύτην κατέχειν ἀρχήν. ἔνθεν τοι καὶ διὰ τὴν
 αὐτῶν τούτων ἐν Θεῷ εἰρήνην καὶ τὴν τῶν ψυχοβλαβῶν σκανδά-
 λων ἀργίαν παραιτήσιν ποιοῦμαι τοῦ θρόνου τοῦ πατριαρχικοῦ
 10 καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πατριαρχικῆς καὶ τοῦ ἀξιώματος, οὐ μέντοι
 γε καὶ τῆς ἱερωσύνης, ἐπεὶ ταύτην ἐλεοῦντός με τοῦ Θεοῦ φυλά-
 ξω ἐμαντοῦ διὰ βίου παντός, ὅτι καὶ διὰ μόνην τῶν πολλῶν εἰ- C
 ρήνην καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν αὐτῶν ἔνωσιν ποιοῦμαι τὴν τοιαύ-
 την παραιτήσιν, οὐ μὴν ὅτι ἐμαντῷ σύνοιδά τι πράττει ἀπειρ-
 15 γον τῆς ἱερωσύνης ἐμέ. ἔνθεν τοι καὶ ἔξεστι τοῦ λοιποῦ σὺν εὐ-
 δοκίᾳ Θεοῦ ἄλλον ἐκλέξασθαι πατριάρχην καὶ εἰς τὸν θρόνον τὸν
 πατριαρχικὸν καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην ταύτην ἀναβιβάσαι, ὅς ἂν
 καὶ ὑπὸ Θεῷ συμμάχῳ καὶ βοηθῷ, ὅσα καὶ κανονικὸς πατριάρ-
 χης καὶ γνήσιος ἀρχιερεύς, εἰς ἓν τὰ διεστῶτα τῆς ἐκκλησίας μέρη D
 20 συνάγειν καὶ ἐπισυνάπτειν δυνήσεται. καὶ γένοιτο τοῦτο οἰκτιρ-
 μοῖς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δυ-
 σωπομένου ταῖς τῆς πανάγνου δεσποίνης ἡμῶν παρθένου καὶ
 Θεομήτορος καὶ πάντων τῶν ἁγίων πρεσβείαις." ταῦτα γρά-

6. καὶ deerat.

cem reducerem ipsique unirem. sed studium hoc meum in contrariam ac
 ego volueram partem acceptum est, ita ut aliqui clamarent numquam suc-
 cessuram istam optatam pacem, nisi ego patriarchatu relicto e medio ab-
 irem. non sustinui haerere in loco, sic commissam infestis factionibus
 cernens ecclesiam, sed optabilius id duceus, malui foederatos ecclesiae et
 invicem videre illos qui prius offensi dissidebant, quam perstare in pos-
 sessione gaudereque honore tam illustris principatus. itaque ad assequen-
 dam horum ipsorum in deo pacem et animabus nocentium cessationem
 scandalorum, cessionem facio throni et principatus patriarchalis dignita-
 tisque, non tamen sacerdotii. nam hoc, miserante me deo, servabo mihi
 per quantum superest vitae spatium, quoniam propter solam multorum
 pacem et horum reconciliationem cum ecclesia facio talem cessionem, nec
 mihi sum conscius fecisse quidquam quod me arceat sacerdotio. quo-
 circa de reliquo licet, cum dei beneplacito, alium eligi patriarcham, qui
 thronum in hunc patriarchicum et principatum sacerdotii evehatur; qui
 deo adiuvante, ut rite iuxta canones ordinatus patriarcha et legitimus sa-
 cerdotum princeps, disiunctas ecclesiae partes redigere in unum ac coa-
 gmentare poterit. eveniat id utinam miserationibus magni dei et salvato-
 ris nostri Iesu Christi, exorati purissimae dominae nostrae virginis et dei

ψας, οὐ μὴν δὲ καὶ ὑπογράψας οὐδ' ὀτιοῦν, δῆλος ἦν συνεστὰς
 ἑαυτῷ τὸν θρόνον καὶ εἰς καιρὸν τῆς τιμῆς ἑαυτῷ προμηθεύμε-
 E νος τῷ μὴθ' ὑπογράψαι (ἔδει γὰρ τὸ "ὁ χρηματίσας" γράψαι)
 μῆτε μὴν αἰτίαν θεῖναι τῆς παραιτήσεως ἄλλην ἢ τῶν σχιζομέ-
 νων εἰρήνην, ἥς μὴ προβάσῃς ἄντικρυς, ὥς ἐπίστευεν, αὐτὸν 5
 τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχοντα αὐτὸν εἶναι καὶ αὐτὸς τὸν πατριάρχην
 ἐκ τοῦ ἀκολουθίου ξυνέβαινεν· ὁ γὰρ ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ ἀκαταίτια-
 τος, ἐπὶ δὲ μόνῃ προφανεῖ αἰτία τὴν τιμὴν παραιτούμενος, δῆ-
 λον ὥς τῆς αἰτίας μὴ προβάσῃς αὐτὸς ἂν εἴη καὶ πάλιν, θέλων
 μόνον, ὁ τὴν τιμὴν ἀναλαμβάνειν ἄξιος. οἱ μέντοι γε περὶ τὸν 10
 P 89 βασιλέα, καὶ μᾶλλον ὁ τὰ πάντα κυκλῶν Θεόκλητος, μόνον ὅτι
 γράμμα παραιτήσεως παρὰ τοῦ Γρηγορίου ἐδέχοντο, χάριν εἶχον
 ἐκείνῳ ὥς ἤδη τὸ πᾶν λαβόντες, καὶ τοὺς ἄλλους ἔπειθον μὴ
 πολυπραγμονεῖν, μὴ ζητεῖν πλέον, μὴ τὴν ὑπογραφὴν ἀπαιτεῖν,
 ἀρκεῖσθαι δὲ καὶ μόνῳ τῷ γράμματι οἰκιοχείρῳ γε ὄντι, καὶ γ' 11
 B ἀπαλαχθέντας οὕτως ἐκέλευον ἀγαπᾶν. Γρηγόριος δὲ καὶ τοῖς
 ἐκ μακροῦ δυσμενεῖν οὖσιν ἑαυτῷ πέμπων συγχώρησιν διηλλάττε-

matris ac omnium sanctorum precibus." his plane verbis conceptum hoc scriptum, idque nulla prorsus subscriptione firmatum, Gregorius ad suam fidem liberandam offerens, manifeste visus est non tam voluisse bona fide abdicare quam asserere sibi thronum et astu quodam praeparare facultatem resumendi postmodum honoris, quando scilicet, mitigatis hominum odiis, et quae tunc flagrabat invidia paululum remissa, opportunitatem esset nactus iterum exercendae, numquam vere, ut putabat, amissae potestatis. nisi enim hoc callide ageret, utique illum oportuerat consuetam illam ad scripti calcem apponere formulam "ego, quo de agitur in libello, subscripsi;" praetereaque certam et non ex incerti eventus conditione suspensam commemorare abdicationis causam. nunc non aliud allegans cur cedendum loco putaret, nisi spem conciliandae isto modo dissidentium pacis, relinquebat sibi astute ius ad sedem integrum, si, quod omnino futurum opinabatur, ne post suum quidem discessum certamina factionum quievisset. quidni enim tunc, qui diserte alioqui professus esset haud se renuntiare sacerdotio quo nulla meruisset culpa privari, legitimum sibi patere ad sedem reditum contenderet, eamque pro libito, neminem iure obstante, resumeret, hypothetica cessione, cuius patrata conditio non sit, possessionem non abdicatae absolute dignitatis prorsus abrumpere non valente, quam ad tempus duntaxat successus expectati suspenderit? verum imperator, et maxime cuncta tunc miscens Theoleptus, quomodo-cumque adepti quam tam anxie cupiverant abdicationem patriarchae, captiosane illa esset an vera parum pensi habentes, qualis erat cumque pro sufficientissima satis acceperet, gratias etiam ei qui dederat agentes. quin et iis quibus fraus suboluerat persuaserunt ne suspicionibus curiose indulgerent, ne plus quaererent, ne subscriptionem postularent, sed satis esse ducerent simplex scriptum, cum id propria patriarchae manu fuisse constaret exaratum. sic omnes qui ad ipsos expostulatum eo nomine venerunt imperator et Philadelphensis acquiescere iussos dimiserunt. Gregorius autem iis qui secum ex longo tempore simultates exercuerant, missa

το· καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις καὶ δῶρα προσαπέστελλεν, ὅσους ἄρα
 τῶν κληρικῶν ἐκ σκανδάλου τοῦ τότε δυσταμένους ἀφηρεῖτο τὰ
 σιτηρέσια, (10) τῷ δὲ γε Ἡρακλείας Γερμανῷ καὶ τῷ Προί- C
 σης Νεοφύτῳ, οὓς δὴ καὶ καθεῖλεν ἐπ' αἰτίαις, τὸν μὲν Γερμα-
 νόν, ὅτι σκανδαλισθεὶς ἐπ' ἐκείνῳ, τοὺς λογισμοὺς τὴν ἀρχὴν
 ἐκείνου δεξάμενος καὶ τελέσας εἰς μοναχοὺς καὶ πατρὸς ἐπ' ἐκείνῳ
 τάξιν ἐπέχων, τὰς ἐξαγορείας παρελογίζετο, τοῦ ἐξομολογουμέ-
 νου μὴ ὁμολογήσαντος ὥς ἐκοινώνει τοῖς προτέροις οὐχ ὅπως εὐ- D
 χῶν καὶ ψαλμωδιῶν, ὥς ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ ἁγίου κλάσματος ἄρ-
 10 του, μαθὼν παρ' ἄλλων ἐσύτερον, ἀρχιερεὺς πατριάρχην ἐγ-
 γράφως ἀφώριζε, Νεόφυτον δὲ ὥς συνυπογράψαντα καὶ ὁμολογω-
 μονήσαντά οἱ, — ἐκείνοις τότε ὑπερηφανῶν ὥς ἀμαθείσιν, ἐνευ-
 μενίζόμενος ὕστερον, πέμπων ἐλάμβανε τὴν συγχώρησιν καὶ ἀν-
 τισυνεχώρει. καὶ γε τῷ τοῖς Ἀριστινῆς μονυδρίῳ, ἐχόμενά που E
 15 κεμένῳ τῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ ἐν τῇ κρίσει μονῆς (ἐκεῖ γὰρ
 πρωτοβεστιάρισσα Ῥαούλαινα συνῆγεν, ἐξ ἐαυτῆς περιθύλπουσα
 τὰ μεγάλα) φέρων ἐαυτὸν δίδωσι.

11. Βασιλεὺς δὲ τῶν τοιούτων ἀπαλλαγείς, πολλοῦ τοῦ P 90

iniuriae condonatione reconciliatus est. aliis etiam dona adiecit, iis nempe clericis qui, quod offensi nuper exorto scandalo secessissent, male multati fuerant, ablatis quae prius praebere consueverant alimentis. (10) Heraclotae vero Germano et Prusaeo Neophyto, quod exauctoraverat, Germanum quidem, quod cum initio sensus suos ac partes fuisset amplexus, etiam evectiōni cooperans admittendo ipsum ad praeviam patriarchali ordinationi monasticam professionem, qua functione obeunda patris erga se necessitudinem induerat, idem tamen postmodum a priori iudicio susceptoque patris officio ingenti offensione resiliens, cavillatus confessionem a Gregorio monachi habitum accipiente de more factam non fuisse integram, quoniam is, prout postea certis auctoribus comperisse se aiebat, inter caetera peccata confessus haud fuisset se iis qui polluti habebantur piaculis palam antea contractis communicasse, non solum precibus et psalmodiis cum iis communiter celebrandis sed et sacri panis fragmenti participatione ab iis admissa, eum iam patriarcham ipse episcopus scripto edito excommunicaverat. Neophytum autem, quoniam in his Germano consenserat et libello excommunicationis ab eo in patriarcham intortae subscripserat. his, inquam, episcopis duobus, quos quando ista primum contra se attentarant, superbe ut imperitos traduxerat, nunc ultro placatus, allegatis ad eos conciliatoribus pacis veniam a se in illos actorum petens impetravit, vicissimque ipsis libenter accipientibus obtulit remissionem iniuriarum quibus ipsum laesissent. his peractis se abdidit in monasterium Aristinae dictum, contiguum monasterio Sanctae Andreae in Crisi, viciniam in talis delectu loci sequens protovestiariae Raūlaenae in eo S. Andreae monasterio degentis, a qua Gregorius benigne fovebatur, large de suo subministrante quae illi opus erant.

11. Imperator his defunctus curis cum animadverteret gliscere in-

- κατὰ τὸν τόμον ὑφέρποντος πλημμελήματος, οὐχ οὕτως ἤξιον
 εἶναι ἀδιόρθωτον, καὶ συνόδους συνεκρότει, καὶ πνεύματι ζών-
 τας σοφούς συνέλεγε, καὶ κοινῇ σκέψει μονωθέντα τὸν τόμον τοῦ
 βοηθοῦ (ὁ δ' ἦν Γρηγόριος) προσέταττεν ἐξετάζειν. καὶ πρῶτα
 μὲν κατὰ τὸ μέγα παλάτιον συνάμα βασιλεῖ συναχθέντων σεισμὸς 5
 B ἐνσκήψας ἐξαίφνης τὸν σύλλογον ἐκείνον καὶ τὴν σκέψιν διέλυεν·
 εἶτα κατὰ τὰ τῶν Βλαχερνῶν ἀνάκτορα καὶ αὐθις συνήγοντο καὶ
 ἐπιμελέστερον διεσκέποντο. καὶ οἱ μὲν τὰ οἱ δὲ τὰ ἐπὶ πολλαῖς
 ταῖς ἡμέραις διαφιλονεικοῦντες καὶ λέγοντες, τέλος, ἐπεὶ οὐκ ἦν
 συμφωνεῖν ἐπὶ τῇ τοῦ γράμματος διορθώσει, ὑπεξείλον τέλεον 10
 τὴν ἐξήγησιν, κρεῖττον ἡγησάμενοι μὴ ὅλως τὸ ῥητὸν ἐξηγεῖσθαι
 ἢ ἐξηγουμένους ἀναρρίπτειν κίνδυνον.
- A 12. Τούτων δὲ γεγονότων οὕτως, βασιλεὺς καὶ αὐθις
 πολὺς ἦν ἀλγῶν ἐπὶ τῇ διαστάσει τῶν Ἀρσενιατῶν, καὶ ἅπας
 ἐγίγνετο εἰ οἷόν τε συμβιβάζειν αὐτοὺς καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐνοῦν. 15
 ἔτυχον γὰρ καὶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς στασιάσαντες, ὥς δύο μοί-
 ρας γενέσθαι, τοὺς μὲν πλείους ἀμφὶ τὸν Ὑάκινθον, ἐνίους δὲ
 ἐν τῷ Ταρχανειώτῃ Ἰωάννῃ σαλεύειν, ἀκριβολογουμένους ὑπὲρ
 B ἐκείνους τὰ πλεῖστα, καὶ ὅτι χθρὲς καὶ πρὸ τρίτης ἐν πυρὶ ἐκά-
 λουν θεὸν οἱ ἀμφὶ τὸν Ὑάκινθον, πυρσολάτραις ἐκείνους ἀποκα- 20

terim ac late serpere arcanum murmur de flagitio, quod tomī mendose scripti temere probanda editione vulgo conscitum putaretur, haud quam tolerandum diutius statuit teri manibus inemendatum, ut erat adhuc, volumen istud et impune pro inoffenso securoque circumferri. ergo conventus indicit delectis in eos viris spiritu viventibus et sapientibus. hos iussit simul omnes explorare acri examine tomum per se solum, hoc est destitutum praesenti patrocínio auctoris et defensoris sui Gregorii. horum coetuum primus haberi coeperat apud magnum palatium: verum imperatore iam illic cum universis qui vocati fuerant sedente, terrae motus ingruens concilium trepide dissolvit, negotio abrupto. post haec in regia Blachernarum iterum congregati accuratius de re tota consultarunt, aliis hoc, aliis illud censentibus, quoad continuis dierum multarum altercationibus in nullum concordis de istius scripti correctione sententiae desinentibus finem, tandem convenerunt in plane tollenda enarratione loci Damasceni, praestabilius ducentes in expositum relinqui testimonium illud quam eo exponendo veritatem dogmatis et publicam quietem adducere in periculum.

12. His porro sic transactis imperator rursus multus erat in deploranda ferendaque impatientissime secessionē Arseniatarum, et totum se addebat in conatum procurandae, si fieri posset, conciliationis ipsorum et reunionis cum ecclesia. fovebat eius in eo genere spem, quod tunc commodum dissidere illos inter sese ferebatur, in factiones discissos duas, quarum numerosior ducem sequebatur Hyacinthum, pauci alii auctore Joanne Tarchaniota fluctuantes conflictabantur scrupulis subtilium cavillationum; unde in morosas aliorum sugillationes erumpebant, culpantes eos in plurimis, ac quod Hyacinthiani haud ita pridem deum in igne in-

λοῦντας κακείνων σχίζεσθαι μέχρι καὶ αὐτῆς προσλαλιᾶς ἐγνωκό-
 τας. καὶ γὰρ ἐν πυρὶ δοκιμάζειν τὰ παρὰ τῶν γραφῶν διω-
 ρισμένα οὐχ ὅπως ἀμαθὲς ἀλλὰ καὶ ἀσεβὲς ὁ Ἰωάννης οἰόμενος
 ἀπεσχίζετο μὲν καὶ τῆς ἐκκλησίας ὡς πρότερον, ἀπεσχίζετο δὲ καὶ P 91
 5 αὐτῶν δὴ τῶν περὶ τὸν Ὑάκινθον, ὡς μὴ συναινέσων κἄν ὅ τι
 ποιοῖεν. διὸ δὴ καὶ παρὰ βασιλέως, ὡς τὸ εἶκός, παρορώμε-
 νος τῷ τῆς Χηλῆς φρουρίῳ ἐξορισθεὶς ἐγκαθειργνυτο. τότε τοί-
 νυν τῆς ἐκκλησίας κεχηρωμένης, πειρῶν ἐθέλων τῶν σχιζομένων
 ὁ βασιλεὺς εἴ που σφῶς καὶ δυνηθεὶς εἰρηνεύσειε, πέμψας κατὰ-
 10 γει τὸν Ἰωάννην, καὶ που πλησίον τῶν κατὰ Βλαχέρνας παλατίων
 ἐν τῷ πάλαι ἄρματοφυλακίῳ ἐν ἐλευθερίᾳ κατέχει, ἐνδοὺς ἐκεί-
 νῳ καὶ οἷς ἰδίοις εἶχε συνοῦσι συνεῖναι τε καὶ συνομιλεῖν. καὶ B
 δὴ γνοὺς συνάγειν ἀμφοτέρους καὶ ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην, πρό-
 τερον ἀκροβολισμοῖς τισὶν ἐπειρᾶτο τοῦ Ἰωάννου. ἐν μιᾷ δὲ καὶ
 15 τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον πέμψας, μέγαν παρ' ἐκείνῳ δὴ τῷ
 Ἰωάννῃ δοκοῦντα, ὡς αὐτοῦ πρὸς βασιλέα λέγοντος μανθάνειν
 τὸν βασιλέα καὶ τῷ πατριάρχῃ τοὺς λόγους πληροφορεῖν, πέμψας
 οὖν διὰ ταῦτ' ἐκείνον διεμηνύετο τὰ δοκοῦντα, ἅμα τε προστάσ-

10. κατὰ] τῆς P.

vocassent, pyrsoletrorum illos probroso traduentes scommate, ipsorumque
 commercium tam superstitione declinantes, ut communiter irrevocabili de-
 creto statuissent illos ne brevi quidem alloquio dignari. quoniam enim
 novae per ignem explorationi subiicere (quod isti fecerant) ea quae se-
 mel constituta scriptis essent maturo consilio commissa, non imprudens so-
 lum sed etiam impium Ioannes putabat esse, non minus aequa sibi causa
 videbatur ab Hyacinthi nunc parte se abiungere quam qua prius Arse-
 niani pariter omnes ab ecclesia secessissent: pariter quippe nunc quoque
 sibi cavendum ne perseverando in communione cum illis comprobaret quod
 agebant, et ita eius culpam in se susciperet. succensuit Ioanni hoc no-
 mine imperator, eumque despiciens deportari iussum in insulam castello
 Celes inclusit. nunc autem viduatam abdicatione Gregorii cernens eccle-
 siam, tempus aptum novo reconciliationis dudum abscissorum Arseniata-
 rum tentamento ratus, abduci ad se mandat e carcere Ioannem, et prope
 palatium Blachernarum in veteri armamentario collocat in libera custodia,
 permittens illi cum suis amicis et familiaribus congressum colloquiumque
 quam crebrum et prolixum vellet. habens autem Augustus in animo re-
 ducere in consensum ambas prius factiones Arsenianae sectae, ac tum ab
 iis sua opera conciliatis impetrare ut bona fide inire rationem pacis cum
 ecclesia firmandae vellent, ante omnia velitationibus quasi quibusdam ex-
 plorare Ioannis animum tentavit, allegato etiam ad ipsum quadam die
 Alexandrino Athanasio, quod ex quodam Ioannis ad se dicto imperator
 intellexisset magnae hunc ab ipso haberi auctoritatis virum, et a quo fa-
 cilius quam alio quovis persuaderi sibi rem prius non creditam sineret.
 Athanasius ergo missu Augusti profectus ad Ioannem omnia commemora-
 vit quae apta putavit ei adducendo ad redintegrandam cum Hyacinthi

- σων καὶ ἀξιῶν ὁμονοεῖν σφᾶς ἀμφοτέρους, καὶ οὕτως εἰς ἓν κατὰ
C γνώμην συναχθέντας τοὺς σχιζομένους συναχθῆναι καὶ κατὰ τό-
 πον, συνόδου κοινῆς ὑπὸ βασιλεῖ γινομένης, ὁρέγοντι καὶ αὐτῷ
 δεξιάν, εἰ τὰ δυνατὰ καὶ ἄλλως ἑυμφέροντα λέγοιεν, βραβευθῆ-
 ναί τε τὴν εἰρήνην ἐντεῦθεν εὐδοκίᾳ θεοῦ, εἰ καὶ αὐτοὶ θέλοιεν. 5
 εἶναι γὰρ ἐν μέσῳ καὶ θεὸν τῶν ὁμονοούντων, καὶ ζητοῦσιν εἰ-
 ρήνην ὄντα τῶν μακρὰν τε καὶ τῶν ἐγγὺς καὶ σφίσι ταύτην διδόν-
 ναι, καὶ μᾶλλον ὁπότε τις μὴ τὴν ἰδίαν ἀλλὰ τὴν ἐκείνου δόξαν
D ζητοῖ. ταῦτα καὶ πλείω λέγουσι τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀλεξανδρείας
 οὐδὲν ἦν ἰκούμεν εἰ μὴ στροφὰς αἰνιγμάτων καὶ διωρίας πραγμά- 10
 των καὶ ἄλλ' ἄττα, οἷς ἄρα οἱ τὸ παρὸν ἀποκρουόμενοι καὶ
 πρὸς τὸ μέλλον τὰς ἐλπίδας ἀναρτῶντες χρῆσθαι εἰώθασι. τέως
 δὲ καὶ συνόδους ὁ βασιλεὺς συγκροτῶν, τὸ ἐκείνους, μὴ ἔχοντας
 εἰρηνεύειν πρὸς ἀλλήλους, ἑαυτῷ εἰρηνεύειν πειρᾶσθαι καὶ ἀμ-
 φοτέρους ἀδύνατον ἐκρινεν. ἀλλὰ καὶ ἀδυνάτοις, τὸ δὴ λεγόμε- 15
 νον, ἐπεχίρει διὰ τὴν πρὸς τὴν ὁμόνοιαν ζέσιν, καὶ πολλοὺς καθ'
E ἐκάστην συνέλευσιν ἐξελίττων λόγους οὐδὲν ἦνυτε τὸ παρόπαν.
 τοῦ μὲν Ἰωάννου καὶ λίαν ἀπεγίνωσκε τότε, καὶ μᾶλλον βασιλειῶν

parte gratiam, quo postea concors iam unanimiter secta universa coram plena synodo certum in locum congreganda, depositis adversus ecclesiam simultatibus, dexteras adfuturo illic imperatori in pacem longe ipsi desideratissimam darent, spe certa ingentis ineundae ab illo gratiae, si votis sensibusque ad communem utilitatem accommodatis pacem denique universalem, deo volente, Augusto auctore conficerent. esse quippe in medio duorum consentientium invicem et petentium deum; qui se idem dicat esse (prout et vere sit) pacem eorum qui longe et eorum qui prope sint, paratum hanc illis dare, maxime quando quis non propriam sed illius gloriam quaesierit. haec et his similia plura ubi disseruisset Alexandrinus, nihil pro responso aliud audivit quam contortas obliquitates ancipitium dictorum, dilationes petitaе rei, quas obtendi negationi praecisae astute dissimulatae satis appareret, effugia denique istiusmodi, quibus vitata in praesens exosa necessitate concludendi salutare quidpiam spes in incertum infinite inanes extenderentur; quo genere ludificandi, quando urgentur a potentibus, pertinaces infirmi solent uti. imperator etsi, cum excidisse se vidisset primo conatu procurandae pacificationis privatae Arseniatarum, quam sibi gradum futuram ad universalem cum ecclesia speraverat, satis videbat quam desperandum esset adduci eos posse ad consentiendum secum, quibus persuadere nequivisset ut inter sese convenirent, tamen prae flagranti quo aestuabat desiderio pacis, ne ab impossibilibus quidem, quod dici solet, aggrediendis temperandum existimans, synodis frequentibus collectis, coram accitis Arsenianos efficacissimis alloquiis, et nullum non ad id utile varie argumentum versantibus, invitare ad concordiam diu quotidie non destitit. sed cum nihil omnino proficeret, pertaesus denique irae in nodum negotii Ioannem habenas laxavit, maxime postquam ad pervicaciam adiunxisse imperii affectationem deprehensus et convictus idem est, productis in medium, quodam ex solitis conventu,

κατακριθέντος, ὥστε καὶ μιᾷ τῶν συνελεύσεων ἐς μέσον ἐμφα-
 νισθῆναι χειρίδας ἐμμαργάρους κοκκίνας καὶ ἄλλ' ἅττα ὡς δῆ-
 θεν σημεῖα βασιλικά, ἃ δὲ παρὰ τινι τῶν αὐτοῦ εὗρεθέντα τὴν
 ἀναφορὰν τῆς κατηγορίας πιστὴν ἐπ' ἐκείνῳ παρεῖχε, καὶ διὰ
 5 ταῦτα φυλακῇ καὶ πάλιν δοθέντος κατὰ τινὰ χειρίστην ὑποψίαν
 μηδὲν ἐκείνῳ προσήκουσαν. τοῖς δὲ περὶ τὸν Ὑάκινθον κηδεμο- P 92
 νικῶς ὡς δῆθεν προσήγετο, ὥστε καὶ ἐφεῖναι οἱ, ἵππον πα-
 ρασχόν τῶν καλλίστων, συχνὰς προσόδους πρὸς βασιλέα ποιεῖ-
 σθαι καὶ ὑπὲρ τῶν δεομένων ἀναφέρειν τε τὰ εἰκότα καὶ λύσεις
 10 πολλῶν ἐργάζεσθαι, ἐπεὶ τοι γε καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ὑπέσαινεν,
 ἑαυτὸν μὲν λέγων εἰρήνης φίλον εἶναι καὶ ἔτοιμον εἰρηνεύειν, χρῆ-
 ναι δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὑπέρχεσθαι, ἐφ' ᾧ περ καὶ ἐντελέστερον
 εἰρηνεύοιεν. Ἰωάννην δὲ καὶ δυσθανατῶν, καὶ γ' ὑποκεῖσθαι B
 καὶ παρὰ τῶν ἰδίων καταγνώσει, οὓς καὶ αὐτοὺς θεραπεύειν
 15 δεῖν, καὶ οὕτω τὸ τοῦ κολοιοῦ παθεῖν ἐκείνον, τῶν ἀλλοτρίων
 ἐψιλωμένον πτερῶν. εἶναι δὲ καιροῦ ταῦτα καὶ ἐπιστήμης ἀπαι-
 τούσης μακροθυμίαν, τὰς ἐκείνων ἀτασθαλίας καλύψουσιν ὡς

manicis coccineis margaritarum intextu ornatis et quibusdam id genus in-
 signibus characterem fastigii principalis habentibus, quae penes quendam
 ex eius domesticis reperta fundamentum suspicionis in eum pessimae eo
 iustius dederunt, quo caetera eius contumacia proniorem de illo faciebat
 pravae in omni genere voluntatis fidem. hoc igitur e medio amoto, et ob
 causam iam invidiosissimam, quamquam si per se sola spectaretur, nec
 verisimilem nec quidquam ad illum pertinentem, iterum in carcerem con-
 iecto, delinire, si posset, Hyacinthum imperator instituit, admissione ipsum
 crebra et perbenevola honorans, attributo ipsi etiam, quo ad se ventitare
 facilius posset, equo ex pulcherrimis; libenter quoque audiens quae pro-
 poneret aut posceret, multorumque pro quibus rogaret causas ad eius vo-
 tum expediens et solvens vincula. nec suas in hac scena desiderari pa-
 tiebatur Hyacinthus partes. respondebat enim gratiae Augusti, prout
 oportebat eius alendae augendaeque cupidum, venerabundo semper vultu,
 verbis obsequiosis, arte assentationis vafra fucum obducens facile cre-
 denti quod valde optaret principi. memorabat videlicet se quidem ami-
 cum pacis esse et paratum ad reconciliationem statim amplectendam, mo-
 ram autem unam sibi esse necessariam declarandi sui in concordiam as-
 sensus curam adducendi eodem caeteros, quorum multi arte ac patientia
 sensim pelliciendi erant, ut abhorrentem a foedere ac consensione genium
 vincerent. his, quo certius deinde constantiusque pactis conventis sta-
 rent, indulgendum esse spatium, celando interim quod iam nunc fixum in
 animo haberet. de Ioanne aiebat male illum mori cupere, hominem irre-
 vocabilis in ruendo caecitatis, ne suis quidem probatum, quos pertaesos
 morum eius et ferendo defessos operae pretium foret ab eo abducere,
 brevi sic passuro ignominiam graculi, plumis, quas commodato acceperat,
 ereptis in foeda deprehensi et irrisi nuditate. mora industriaque ad id
 opus esse, sed longanimitate inprimis et invicto robore patientiae, quae
 multas interim eorum ineptias devoret, flagitia etiam occultet dissimulando
 praeteriens, non parvo longae tolerantiae pretio, si tandem eo perducantur

κατὰ καιρὸν ἐνδωσόντων. ταῦθ' Ὑάκινθος λέγων περιεβουκό-
 λει τὰς ἐλπίδας τῷ βασιλεῖ, ὥστε καὶ τὴν τοῦ Μωσιλὲ μονήν
 C ἐκείνοις ἀνεῖναι, καὶ θαρρεῖν τὴν ἐκείνων ὁμόνοιαν οὐκ εἰς μα-
 κρὰν γενήσεσθαι. ἀλλ' ἦν ταῦτα πάντ' ὄνειρος ἐντυπούμενος
 τὰ ἀνύπαρκτα. ἀμέλει τοι καὶ ἐκείνους μὲν, ἐπεὶ πολλάκις προσμί- 5
 ξας καὶ τιμαῖς μεγίσταις δεξιωσάμενος, ὥστε καὶ τοῖς τυφλοῖς
 ὑπεξανίστασθαι προσιοῦσι καὶ μακαρίζειν τὰ πάθη καὶ παρακα-
 λεῖν μὴ καλὰ καλύπτειν κακοῖς, τὸν ὑπὲρ Θεοῦ καὶ τῶν θείων
 D ζῆλον ταῖς τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας ἀποστασίαις, τέλος ἀφίησι,
 σκέπτεται δὲ μετὰ κοινοῦ συνεδρίου καὶ ἱεροῦ ὁποῖος ἂν καὶ κλη- 10
 θείῃ εἰς προστασίαν τῆς ἐκκλησίας μετὰ Γρηγόριον. ἐκεῖνοι μὲν
 γὰρ καὶ ἀκίχνητα διώκουσιν ἐώκεσαν ἄντικρυς, ἀθετεῖν μὲν
 ἀξιοῦντες τὸν Ἰωσήφ, ἀθετεῖν δὲ καὶ δόγμα τῆς ἐκκλησίας τὸ
 διὰ τοῦ υἱοῦ ἐκ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι, ἀρχιερεῖς δὲ φιλοκρινεῖν,
 καὶ ἱερωσύνην τὴν μὲν προσέσθαι τὴν δ' ἀποπέμπειν, καὶ τινα 15
 τοιαῦτα πολὺν τὸ δυσχερὲς καὶ εἰς ἀκοὴν ἔχοντα μόνην μιᾷ τινὶ

tur, ut inflecti se sinant ad schismaticam pertinaciam in tempore remit-
 tendam. talia disserebat Hyacinthus, spe sic inani lactans credulam Au-
 gusti mentem, favoremque ipsius magis sibi magisque ac suis asserens.
 pignus eius haud contemnendum fuit quod monasterium a Mosele nomen
 habens eis indulset; praeque se iam tum tulit certo confidere universae
 Arsenianae sectae plenam cum ecclesia concordiam post non multum exti-
 turam. sed haec nihil demum aliud erant quam merum somnium, formas
 temere nectens insociabiles in unum, nonnisi fabulose conflabile coitione
 naturarum sese invicem excludentium spectrum. et sensit tandem Augu-
 stus se operam perdere. itaque post saepius admissos auditosque et ho-
 noris favorisque indiciis exquisitissimis frustra cultos primores Arseniano-
 rum, adeo quidem ut iis inter ipsos qui excaecatione puniti olim fuerant,
 venientibus ad se assurgeret, et beatos illos cicatricibus istis virtutis ac
 constantiae ipsorum indicibus praedicaret, adhortans subinde ipsos ne ve-
 tera decora recentibus maculis obtegerent, hoc est ne quem ingentem et
 valde laudabilem tunc monstrassent, cum illa sunt passi, pro deo et re-
 bus divinis zelum, ad extremum corrumpere defectionibus ab ecclesia
 ipsius, hoc est quam ipse in integrum restituisset, denique nihil se pro-
 ficere videns omnes dimisit, de caetero consultans, cum in concilio proce-
 rum ac senatorum tum etiam in antistitum et ecclesiasticorum coetu,
 quisnam vocandus videretur ad regimen ecclesiae post Gregorium. at in-
 terim Arseniani necquidquam se vexabant, instar prosequentium ardentem
 quorum assequendorum nec spes nec facultas ulla sit. instabant videlicet
 apud synodum ut declararetur Iosephum nec verum nec legitimum fuisse
 patriarcham. postulabant praeterea damnari dogma ecclesiae quo S. Spi-
 ritus ex patre per filium procedere affirmatur: deinde contendebant cre-
 bra et severa instituenda de sacerdotum ordinationibus iudicia, quibus
 haec quidem admitteretur, illa reiiceretur, difficili et perodioso discrimine.
 denique alia quaedam flagitabant perplexitatem inextricabilem summamque
 difficultatem primo ipso auditu praeferentia. sed omnes omnium istarum
 petitionum absurditates in unum quasi fascem congessisse visi sunt, cum

συμφοροῦντες ἀξιῶσι καὶ λέγοντες ὡς εὐαγγελικῶς τε καὶ κανονι- **E**
 κῶς τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν διάθωνται, εἴγ' ἐπ' ἐκείνοις τὰ
 πράγματα γένοιτο βασιλέως νεύσαντος. οὗτοι δὲ μεγάλ' ἅττα
 τῶν κακῶν ὑπειδόμενοι πρὸς τῷ ἀτόπῳ τῶν ὑπονοουμένων κα-
 5 τωρρώδουν μὴ πως ἐπὶ νεαρῇ καταστάσει τῆς ἐκκλησίας κωφὸν
 κῆμα πραγμάτων ἀναταράξειαν. ἔνθεν τοι κακείνων ἀφειμένοι
 κοινῇ περὶ τοῦ πατριάρχου κατεσκέπτοντο. (13) καὶ δὴ ψη- **P 93**
 φίζονται τρεῖς γε κατὰ τὸ σύνηδες, πρῶτον μὲν τὸν Γεννάδιον,
 ὃς δὴ καὶ ἐπὶ τῇ πρώτῃ Ἰουστινιανοῦ ψηφισθεὶς καὶ τὴν ψῆφον
 10 δέξάμενος, ἐπιδημήσας καὶ ἐγχρονίσας ἔπειτα παρηγεῖτο, δείτε-
 ρον τὸν Ἰάκωβον, ἄνδρα τοὺς τρόπους ἀπλοῖκόν καὶ εὐλαβείας
 πλήρη, τὴν τῶν κατὰ τὸν Ἄθω προστασίαν πεπιστευμένον, καὶ **B**
 τρίτον τὸν Ἀθανάσιον, ὃν δὴ καὶ κατὰ τὰ ὄρη τοῦ Γάνου ἐν-
 διατρίβοντα, ἐκ τῶν χωρῶν τῶν κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν τὴν
 15 γένεισιν ἔχοντα, τοῦ Ἥονοπολίτου βασιλεῖ συστήσαντος ἀνὰ τὴν
 Κωνσταντίνου τότε διάγοντα βασιλεὺς ἐν τοῖς πρώτοις τῶν γνω-
 ρίμων ἔταττε. διαμηνυθέντος δὲ τοῦ πρώτου καὶ τὰ πολλὰ κατα- **P 94**
 ταγκασθέντος, ἐπεὶ οὐκ ἐπείθετο, περὶ ἀμφοῖν τῶν λοιπῶν
 προσώπων ἡ κρίσις τῷ βασιλεῖ ἐνεδοίαζε, καὶ τὰ ζυγὰ τῆς ἀρε-
 20 σκείας ὑπὲρ τὸν δεύτερον πρὸς τὸν τρίτον ἔκλιναν. κἀντεῦθεν
 προσκληθεὶς Ἀθανάσιος οὐκ εὐθὺς καὶ αὐτὸς ἐνεδίδου, ἀλλὰ τὰ

quadam die in concilio dixerunt se evangelice ac canonice res ecclesiae
 composituos, si tota earum administratio, annuente imperatore, ipsis per-
 mitteretur, coherescentibus ad sonum ipsum huiusmodi verborum cunctis,
 dum horum admonitu subiiciunt animis tetram speciem malorum quibus
 religio exponeretur talibus moderatoribus commissa, a quorum impruden-
 tium aequae ac vehementium inconsultis ausibus iure metueretur ne super
 recentem ecclesiae statum procellam immitterent eo periculosiorem, quo
 sine praevio ingruens fremitu exitium minis praeverteret, nave surdis un-
 dis obruenda prius quam sonitu intumescentis maris excitati nautae ar-
 tem expedire ac conatum possent ad vim fragendam fluctus infesti. igitur
 his, ut dictum est, synodus dimissis communiter de patriarchae ele-
 ctione consultabat. (13) ante omnia, ut mos est, tres suffragiis com-
 munibus elegerunt, quorum unus praelatus caeteris patriarcha fieret.
 primus trium fuit Gennadius, qui olim electus in episcopum primae Iusti-
 nianae, et electione admissa, deinde longo tempore peregrinatus, denique
 recusaverat aut abdicaverat. alter Iacobus, vir simplicium morum et ple-
 nus religionis, cui monachorum montis Atho praefectura credita fuerat.
 tertius Athanasius, quem in monte Gano commorantem, oriundum e regio-
 nibus Adrianopoli circumsitis, ab Eonopolita imperatori Constantinopoli
 tunc degenti commendatum hic in primis atque intimis familiarium habuit.
 primus autem admonitus de sui electione, et multum ut promoveri se pa-
 teretur oratus, cum persuaderi non potuisset, reliquum inter duos alios
 iudicium in arbitrio imperatoris versabatur, cuius voluntas secundo prae-
 terito magis in tertium inclinavit. vocatus igitur Athanasius neque ipse

καθ' αὐτὸν πρὸς τοιοῦτον ὕψος ὑπεκορίζετο. τέως δὲ βία τῇ
δοκεῖν βασιλέως καὶ τῆς συνόδου κατανεύει καὶ τὴν πρόσκλησιν
δέχεται. ἦσαν δ' εὐθὺς τὰ προοίμια ἄλλ' ἄττα παρὰ τὰ φθά-
B σαντα· πεζῇ γὰρ ἡβούλετο διέρχεσθαι τὰς ὁδοὺς ἔνδυνά τε τρα-
χὺ φέρειν καὶ βλαύτας εἰκαίως ἡντιουργημένας ὑποδεδέσθαι καὶ ἐν 5
παντοίᾳ λιτότητι διαζῆν. πλὴν οὐ διὰ ταῦτ' ἐζητεῖτο. οὐ γὰρ
ἐνδυμάτων καὶ βλαυτῶν ἦν καὶ αὐτουργίας τὸ ὥς δεῖ ποιμαίνειν,
ἀλλὰ ψυχῆς εὖ ἐχούσης πρὸς τοῦτο, ἀγάπην χωρούσης Χριστοῦ,
δι' ἧς τὸ κατὰ Χριστὸν ποιμαίνειν ἐγγίνεται. εἰ φιλεῖς με γάρ,
Πέτρε, φησί, ποιμαίνει τὰ πρόβατά μου. οὐκ ἄλλο δὴ πάντως 10
ἢ εἰς Χριστὸν ἀγάπη ἢ τὸ αὐτὴν δὴ τὴν Χριστοῦ ἀγάπην ἔχειν
C ἐν τῇ ψυχῇ. ἀγάπη δὲ Χριστοῦ τὸ δοῦναι τὴν ψυχὴν καὶ ἀπο-
θανεῖν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἔτι μενόντων ἁμαρτωλῶν. τοῦτο δ' αὖ-
θις τὴν πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας συμπάθειαν παριστᾷ. τίς γάρ
ποτε τὸ οἰκεῖον μέλος νοσοῦν θεραπεύων οὐκ ἡπίως ἀφεῖται καὶ 15
ἱλαρῶς ἐκείνῳ προσφέρεται, κὰν ζήῃ σκώληκας; τίς δὲ καὶ θριαμ-
βεύσειε τὸ ἐλάττωμα ἑαυτοῦ, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον κατανοομένου
ὑπεραπολογοῖτο; τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει πᾶν, κατὰ Πίνδαρον. καὶ
D Χριστὸς μὲν, ὅτι καὶ μόνον ἔσμεν Χριστοῦ καὶ τὸ αὐτὸ φέρομεν

12. τὸ] τοῦ P.

confestim acquievit, aliquandiu persistens in detrectando tanti fastigii
ascensu. tamen ad extremum vim, ut videri voluit, quasi quandam sibi
ab imperatore ac synodo illatam non sustinens, auctoritate tanta pertra-
ctus ad assensum annuit vocationemque admisit. mox prooemia coepere
cerni speciei ac cultus patriarchae designati, satis a praecedentium con-
suetudine diversa. pedes enim iter facere instituit, vestemque ferre aspe-
ram, et calceari crepidis rudi ac subitaria ipsius opera consutis, denique
in omni vitae parte infimam tenuitatem et vilitatem affectare. caeterum
non ob haec quaesitus fuerat. non enim in vestitu ac crepidis manu pro-
pria deproperandis sacri pastoris recte fungi officio situm est, sed ad hoc
animus requiritur idoneis ei curationi sensibus et affectibus instructus,
Christi praesertim instinctus caritate, quae praecipue modum ac vim in-
spirat gregis ecclesiae iuxta Christi spiritum pascendi. nam si amas me,
Petre, inquit, pasce oves meas. non aliud nimirum eiusmodi officium
plene absolvit quam amor Christi, aut ipsam Christi caritatem in anima
habere. Christi autem caritas ea est qua ille dedit propriam animam et
mortem subiit pro nobis, cum peccatores adhuc essemus. quod rursus
compassionem in peccantes insinuat. quis enim proprium membrum curans
non id placide contrectat, non blande ac benevole illud fovet, etsi vermibus
scaeat? quis maligne traducat et publico insultans ludibrio propinaverit sui
membri, hoc est suum ipsius vitium, quod potius, si quo forte casu in alienam
notitiam emanaverit, excusare solícite debeat? nam propriae quemque rei
cura et sensus angit, iuxta dictum Pindari. ac Christus quidem, eo solum quod
Christiani sumus et ferimus sanctum ipsius nomen, membra nos et partem sui

ἄγιον ὄνομα, μέλη ἐκ μέρους λογίζεται σαπροὺς τοῖς πλημμελή-
 μασιν ὄντας· ἡμεῖς δὲ ὑπερηφανήσομεν καὶ καταγνωσόμεθα τῶν
 ἀνθρώπων, δίκαιοι ὄντες ἁμαρτωλῶν καὶ ἀνέγκλητοι ἐχόντων
 ἐγκλήματα, καὶ τὸν μὲν κολάσωμεν, τῷ δ' ἐπιπλήξωμεν, τὸν
 5 δ' ὑποπτεύσωμεν, καὶ μὴ ὄντα τῶν κακῶν πολλάκις ὡς ὄντα κα-
 τακρινόωμεν; καὶ κατορθοῦντας μὲν οὐκ ἀξίως ἐπαινεσώμεθα,
 ἀποβλέποντες πρὸς τὸ ἡμέτερον ὑψηλόν, σφαλέντας δὲ ὡς μικροῦ
 μετέλθωμεν ἀναμάρτητοι; Χριστὸς δὲ παραχωρεῖ, καὶ ὁ τῶν Ε
 μαθητῶν πρῶτος πίπτει, καὶ ὁ μετὰ ταῦτα τῆς οἰκουμένης φω-
 10 στὴρ διώκτης πρότερον γίνεται καὶ κολαστὴς εὐσεβῶν, καὶ ἁλιεῖς
 μὲν καὶ τελῶναι εἰς μαθητεῖαν παραλαμβάνονται πρὸ τοῦ φανῆ-
 ναι πάμπαν κακοί, ἐπὶ Παύλῳ δὲ χάρις παραχωρεῖ καὶ ὑποστέλ-
 λεται, ὡς ἂν μετὰ τὸ φανῆναι κακὸς καὶ διώκτης καὶ τιμωρὸς
 τῶν Χριστοῦ μαθητῶν ἀπαραίτητος τότε' ἐκείνῳ λάμψη τὸ φῶς, P 95
 15 καὶ γινῶ ματαίως διώκων ὃν ὡς θεὸν ὕστερον προσκυνεῖ. τί δαί;
 ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς ἐκεῖνος ἀποσεμνύεται καὶ τὴν εὐεργεσίαν
 κρύπτει τῆς χάριτος; οὐδαμῶς, ἀλλὰ κηρύττει καὶ μεγαλύνει
 τὸν ἔλεον. ταῦτα Χριστός, ταῦθ' οἱ Χριστοῦ, ἐκεῖνος μὲν ἵνα
 νομοθετήσῃ τὸ συμπαθές, οὗτοι δὲ ἵνα τὴν εὐεργεσίαν ἐφ' ἐυ-

reputat, putridos licet sceleribus: nos autem superbia turgebimus, et ar-
 rogantis supercilii saeva censura immisericorditer damnabimus homines,
 iusti, ut nobis videmur, peccatores, non accusati accusatos? et alium qui-
 dem poenis subiiciemus acerbis, alium probris proscindemus, alium temere
 suspectabimus, et cum re ipsa minime sit malus, tamquam malum praeci-
 piti iudicio infamabimus? et eos quidem qui recte fecerint, non prout
 digni fuerint laudabimus, velut indignum nostrae fastigio celsitudinis du-
 centes ad cognoscenda aestimandaque aliena merita descendere: si quid
 autem illi offenderint, sic rigide acerbique puniemus, plane tamquam la-
 bis nos expertes omnis ac ne capaces quidem peccati essemus? atqui
 Christo permittente primus eius discipulorum cadit. et qui postea fuit
 illuminator orbis universi, persecutor prius et vexator piorum extitit.
 cumque alii apostoli partim ex humili piscatoriae artis exercitatione,
 partim e sordida professione quaestuosae publicanorum functionis in di-
 scipulos assumpti fuerint, priusquam omnino mali apparerent, uno in Paulo
 quasi se initio contrahens locumque concedens malitiae gratia, non prius
 illum ea luce circumdedit quae mundum late totum illustraret, quam idem
 fuisset deprehensus homo plane malus, persecutor et ultor inexorabilis
 discipulorum Christi. tunc inquam illum circumfulsit illa de coelo lux,
 cuius ad radios agnovit frustra se oppugnare quem mox adoraturus ut
 deum esset. quid autem postea? num Paulus ita conversus primi sui er-
 roris indicia obruens et conscientiam dissimulans suis se discipulis quasi
 semper innoxium venditabat, ingrate celans beneficium curatricis sui gra-
 tiae? minime, sed praedicat potius et magnificat misericordiam. haec
 Christus, haec a Christo electi, Christus, ut legem sanciret misericordis
 caritatis, apostoli, ut divinae beneficentiae indulgentia primis ipsis scele-

- τοῖς πρώτοις δείξωσιν. ἀλλ' οὗ φασιν οἱ περὶ ἐκεῖνον, ἀλλὰ
 κολαστέοι οἱ ἁμαρτάνοντες, ἀλλὰ καταγνωστέοι οἱ σφίσι συμπα-
 B θοῦντες. τότε δέ γε καὶ προσδεχέσθωσαν, ὅτε καὶ τοῖς ἄξις
 προστιμοῖντο, καὶ ὡς ἐκείνοις δοκοίη, πικρῶς καὶ ἀναλήγτως τι-
 μωρουμένοις. τὸ δ' ἐμὸν εἶπω πάθος, καὶ εἰ μὲν ἐπαινετόν, εἰ 5
 δ' οὖν, ἔχον φερέτω τὴν μέμψιν. πᾶσι μὲν πιστοῖς τὴν θείαν
 φιλανθρωπίαν ἐξαπλουμένην κατανοῶ, καὶ οὐδενὶ τῆς σωτηρίας
 ἀπογιγνώσκω γνησίως μετανοήσαντι, μόνω δ' ἐμμαντῶ τὴν τοῦ
 C ἑλέους χάριν συστέλλω καὶ τρέμω τὴν θείαν κρίσιν ὡς ἐπενεχθη-
 σομένην δικαίως, καὶ ὃ τι ποιόλην. πλὴν ἐξ ἑλέους καὶ πάλιν 10
 θαρρῶ, καὶ τὸ Χριστοῦ ὄντα παρ' αὐτοῦ καὶ κολάζεσθαι φιλαν-
 θρωπίας ἡγῆμαι πέλαγος. τοῦτο πολλάκις κατ' ἐμμαντὸν ἠὲ ἁ-
 μην, οὐδενὶ τῆς σωτηρίας ἀπογιγνώσκων, καὶ τὰ φανλότατα δια-
 D πράζεται· μόνον ἢ πρὸς τὸ καλὸν ὁδηγία ἔστω καὶ ἡ ἐπὶ τοῖς
 αἰσχροῖς μετάνοια. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἶπον, ὅτι τὸ σκληρόν τῶν 15
 περὶ ἐκεῖνον ἥθος καὶ ἀτενὲς πολλαῖς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν
 παραχαῖς περιέβαλλεν ὕστερον. ἀλλ' οὕτω ταῦτα.

6. ἔχων P.

rum venia specimen ostentarent, quo spes excitaretur criminosis remissio-
 nis assequendae. longe aliter Athanasius hic, et quos sibi secum similes
 habuit, sapiebant. quorum haec erat horribilis oratio "districte plectun-
 tor quicumque peccant. his indulgere quidpiam si qui forte miserantes
 voluerint, statim immisericorditer damnantur. utrique tunc tantum ad pa-
 cem admittuntur, quando explevisse piaculorum praescriptorum numerum
 et exhausisse usque ad faeces amarum calicem istis ipsis iam plene satia-
 tis videbuntur immanibus arbitris, qui eos poenis subiecerint acerbissi-
 mis." his ego ut plane contrarie sim affectus, profitebor hic equidem
 (laudabiliter an secus, cuiusvis esto iudicium), eiusmodi vitii, si vitium
 est, qualemcumque invidiam, eadem qua fateri non dubitavi, subire auda-
 cia paratus. cunctis in Christum credentibus divinam patere benignita-
 tem confido. nullius, quem vere scelerum poeniteat, salutem despero.
 mihi metuo uni ne misericordiae gratia excludar. ne omnibus apertus
 mihi soli coartetur pacis aditus, horreo, contrahens animum ad divini iu-
 dicii terribilem aleam, ne in irrevocabilem mei damnationem iuste, quid-
 quid egero, inferendam funeste desinat. huic tamen aestui consternatae
 metu mentis aliquam a spe divinae misericordiae consolatiunculam instillo.
 nam quod esse rem Christi me scio, ab eodem ipso puniri me ad veniae
 pertinere viciniam autumo; et omen indidem traho appropinquantis gratiae,
 unde poenae praesens acerbitas ingruit. talia mihi ego ipsi, cui minus favere
 iudicando quam aliis soleo, cum tamen votis in spem audacibus augurer,
 multo scilicet magis bene opinabor de statu ac conditione caeterorum; nec
 putabo de quoquam desperandum quantorumlibet atrocissimorum comperto
 facinorum, quin ei ad salutem pateat reditus, modo ei nec ducis ad rectum
 iter fidelis pia desit opera, nec intimus flagitiose perpetratorum ab eiusdem
 serio poenitentis animo dolor absit. tantum esto hactenus dissertum a
 praelibante iam hinc memoriam secularum postea ex fero acerbique Atha-
 nasii rigoreurbationum, quae dei ecclesiam concusserunt. sed nondum ista.

14. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀκουσθὲν ὥς ἐς πατριάρχην ἐκεῖ- P 96
 νος ἐψήφιστο, πολλοὶ τινες ἐξαναδύντες τῶν καθ' αὐτοὺς φω-
 λεῶν οἱ μὲν πόλλ' ἄττα τῶν ἀχαρίτων ἐκείνῳ προσεμαρτύρουν,
 καὶ τὸ πλεον εἰς αὐτονομίαν καὶ ἀσπλαγγνίαν, ὅτι καὶ ἐξ ἐπιτα-
 5 γῆς ὄνῳ ποινὴν ἐπιθείη τῶν ὁμιμάτων τὴν στέρησιν δόξαντι ἀδίκῳ
 περὶ τὸν τῶν λαχάνων κῆπον τοῖς μοναχοῖς, οἱ δὲ καὶ ὥς θαυμα-
 τουργὸν ὠμολόγουν, ὅτι τε ἐν μιᾷ λάχανα συνάξας, λύκον εὐ- B
 ρὼν ἐπιτίθησι ταῦτα, ἐφ' ᾧ οἱ τοῦ κήπου συναίροιο, ἐπιτάξας
 ἀπάγειν εἰς τὴν μονὴν (ἦν δὲ ὁ λύκος ἄνθρωπος, εἰ καὶ παρελο-
 10 γίζοντο λέγοντες, ὥς ὕστερον ἔγνωστο), καὶ ὥς πεμφθέντος
 ἐκείνῳ παρὰ τινος ἀπὸ μελισσιέου κηρίου αὐτὸς τε φάγοι καὶ γλυ-
 κανθείη τὸν φάρυγγα, εὖξαιτο δὲ τὸν γλυκασμὸν καὶ τῷ πέμψαν-
 τι, καὶ ὥς αὐτὸς ἐντεῦθεν ὁ πέμψας ἐξ ἐκείνου καὶ ἐς ἡμέρας C
 ἀνὰ στόμα τὴν γλυκύτητα περιφέροιο, τῆς εὐχῆς ἐκείνῳ τόπον
 15 ἀποπληρωσάσης κατὰ στόμα τοῦ μέλιτος. ταῦτ' ἐκεῖνοι μὲν
 ἔλεγον, τὸ δὲ γε τοῦ ἀνδρὸς ξένον καὶ ἄηθες καὶ ἀμφοτέροις ἀνὰ
 μέρος πολλοῖς πιστεύειν ἰδίδου. ὅτι δὲ καὶ ἀσκητῆς ἐκ τῶν εἰ-
 κότων ὑποτοπάζοιο καὶ ἀκριβῆς περὶ τὰς ἐντολὰς νομίζοιο,
 μάρτυρες ἦσαν οἱ ἐκείνῳ φοιτῶντες, νήλιποι τινες καὶ ὠχρίαι

16. ἀμφοτέρως?

14. Quod huic convenit tempori, illud est. ut primum audita Atha-
 nasii designatio in patriarchatum est, multi prodeuntes e suis veluti qui-
 que cavis ac latebris, varia de illo proferre in vulgus et sibi, ut aiebant,
 comperta dicere pro testimonio coepere, multa illi parum faventia, quae
 ad duo ferme capita referebantur, nimirum pertinaciam priorum sen-
 suum legibus parum exemplisve deferentem, et immisericordem feritatem.
 huius in specimen memorabant iussum ab eo excaecari asinum, quod ne-
 scio quid damni monachorum horto comedendis oleribus intulisset. plura
 contra per eius studiosos ambitiose iactabantur de virtute ipsius et apud
 deum gratia, miraculorum etiam testimonio probata. quo in genere narra-
 bant quadam ipsum die fasce olerum ex horto lectorum facto, eum in
 monasterium ferendum lupo imposuisse, qui obedienter sancti videlicet ho-
 minis imperata fecerit. sed fucus haec erant et lusus in nomine, prout
 est postea compertum: ministro enim exportandis domum oleribus usus
 erat homine, cui nec primo nec soli Lycus sive lupo nomen obtigerat.
 addebant, cum ei quidam e propriis alveariis favos dono recentes trans-
 misisset, Athanasium melle degustato imprecatum beneficii auctori ut ista
 ipsi suavitate fauces imbuerentur; cuius voti vim statim et diu inde ille
 senserit, mellei saporis continuam in ore per dies aliquot dulcedinem sci-
 licet expertus. haec illi quidem ferebant. caeterum inusitatum et novum
 in hoc viro vitae ac cultus genus varie reputantes trahebat multos in di-
 versam credulitatem contrarie assertarum de illo rerum, prout quosque
 favor aut odium moverat, utrisque tamen fere consentientibus in sibi per-
 suadendo esse illum ascetam disciplinae austerae ac rigidum observato-
 rem mandatorum. quod quidem etiam adstruebat squalor et durities as-

- D** καὶ κατεσκληρότες καὶ γυμνοὶ καὶ ἀπέριττοι, μὴ πολλὰ λαλοῦν-
τες, μὴ περιττὰ ὁμιλοῦντες, κατηφίαι τε καὶ τὰς γνώμας ἀπα-
ραίτητοι καὶ ἀμείλικτοι τοῖς πᾶσι φαινόμενοι, ἃ καὶ δείγματ'
ἦσαν σαφῆ τῆς τοῦ διδάσκοντος ἀκριβείας καὶ τοῦ περὶ τὰς ἐντο-
λὰς δεισιδαιμονήματος. ταῦτα λεγόμενά τε καὶ φημιζόμενα φθά-5
νουνσι καὶ ἐς βασιλικὰς ἀκοάς. ὁ δὲ πολλὰ μὲν εἰδὼς καὶ ἐφ'
ἑαυτῶν ψευδῇ λαλοῦντας ἀνθρώπους, ἐκ βασκανίας κινουμένους
- E** δῆθεν καὶ παθῶν ἄλλων ὧν ὁ βίος ἐμπέλησται (μαρτύριον δὲ
τὸ μηδένα λέγειν ἐκείνου ἰδιωτεύοντος), τέως δὲ καὶ τὰ περὶ ἐκεί-
νου σκοπῶν λεγόμενα, καὶ ἀντιβάλλων τοῖς ἀγαθοῖς τὰ κακά, 10
καὶ συνετῶς κρίνων ὡς εἶπερ εὔρεθεῖεν ἀληθῆ τὰγαθὰ, ἀνάγκη
πᾶσα συναφανίζεσθαι τὰ κακά, παρρησιόσεις ὄντα ἐκ τῆς τῶν
- P 97** ἀγαθῶν ἀπουσίας, ὡς μὴ ἅμα τοῦ αὐτοῦ οἴκου καὶ φῶς καὶ σκό-
τος χωροῦντος, συνάξεις ἐπιτελέσας κοινάς, εὐρὼν τοὺς τὰγαθὰ
λέγοντας καὶ τὰ πιστὰ λαβὼν παρ' ἐκείνων ὡς μαρτυρησόντων 15
ἐνόρκως, αὐτίκα διαλαλεῖ τῷ λαῷ κοινῶς περὶ τούτων, καὶ πρῶ-
τον μὲν τὴν κακίαν ὡς ἐκ τοῦ πονηροῦ δείκνυσι, καὶ τὸν κακὸν
θησαυρὸν ὅθεν αἱ κατὰ ἀνθρώπων διαβολαὶ θριαμβεύει· ἔπειτα

siduorum apud illum macrorum quorundam, pallidorum, attritorum labori-
bus et nudos artus frigori exponentium hominum, quorum passim percelle-
bat oculos horrida species admiratione severae in omni cultu paupertatis,
cogitabundi silentii, parsimoniae verborum in defungendo quam brevissime
necessario sermone, tristis aspectus, irrevocabilis quamvis in partem in-
clinaverat sententiae, implacidaeque ac spirantis acerbitatem per omnia
conversationis. haec fama didita per ora omnium ad aures quoque im-
peratoris pervenire. is pro sua multarum iam rerum longo usu visarum
experientia facile suspicabatur multa ex iis quae pro suo quisque affectu
adversus Athanasium dicebat, livoris odii similiumve perturbationum, quali-
bus vita hominum plena est, instinctu fingi vulgarique, vel inde argumen-
tum ducens, quod cuncta haec nunc demum vocato ad patriarchatum obii-
cerentur, nemine quoad in privata vita perstitit, ulla tali de re culpae
Athanasium audito. ingressus tamen considerationem hinc inde allegato-
rum, et comparans bonis mala, denique prudenter iudicavit, si quae fere-
bantur de illo bona vera reperirentur, necessario prorsus ab eo abesse
deprehendenda quae imputarentur illi mala, quippe cum haec veram sub-
sistentiam non habeant, sed bonorum quibus opponuntur absentiam expri-
mant, forma loquendi negationes instar subsistentiarum proponente, uti
nec domus eadem lucem ac tenebras simul teneat. ergo cum ex iis con-
vocatis qui Athanasium laudabant bona reperiret ei ab ipsis tribui, etiam
affirmando cum iuramento se vere et ex certa scientia loqui, persuasus
quod volebat, ad populum de hoc argumento disseruit, primum ostendens
itenalitiā affingi exosis ex malo obtreptantium animo; lateque in hoc
campo eius oratio exultavit, magnifica declamatione traducens memoratum
evangelio thesaurum malum humani cordis, unde falsae ac calumniosae in
homines criminationes proferantur. deinde productis et ex adverso con-

δὲ καὶ παρ' ἑκάτερα στήσας τὰ ἀγαθὰ μαρτυρήσοντας, προσέ-
 ταττε λέγειν ἑκείνους ἃ δὴ καὶ συνοίδασι περὶ τάνδρὸς ἑαυτοῖς. B
 οἱ δὲ τοσοῦτον πιθανῶς ἔλεγον, προστιθέντες καὶ ὅρκους τοὺς
 ἐπὶ πίστει τοῦ βασιλέως καὶ δὴ καὶ τοὺς συνήθεις ἄλλους, ὥστε
 5 θαυμάσαι μὲν πάντας, τὸν δὲ γε μέγαν λογοθέτην καὶ γραφεῖ
 δοῦναι ταῦτα πεισθῆναι.

15. Οὕτω δὴ καὶ ἄπαξ καὶ δις ἐπὶ κοινῶν συνάξεων λα- A
 ληθέντων τῶν κατ' ἑκείνον, ἐπειδὴ ἔδει καὶ παρὰ βασιλέως προ-
 βάλλεσθαι, ὑποτεμνόμενος ὁ κρατῶν ἑκείνῳ τὸν κόπον, ἐν τῷ
 10 μεγίστῳ παλατίῳ κατὰ τὸν Ἰουστινιάνειον τρίκλινον, ὃν ὁ νέος
 Ἰουστινιανὸς ἐδομήσατο ἔξαιτον ὄντα καὶ μέγαν καὶ θαυμαστόν,
 λέχριον ὄντα τοῖς κατὰ πύλας εἰσιούσι πρῶτως καὶ ἄνωθεν ἕως
 κάτω διήκοντα, λαμπρὸν μὲν τοίχοις λαμπρὸν δ' ἐδάφει, καὶ
 περιττὸν τὸ κάλλος, ὃς τῷ χρόνῳ παρεγκλιθεὶς ἐπὶ θάτερα νό- B
 15 του βιαίου πνεύσαντος ὕστερον καταπίπτει, ὥς μηδὲ εἰ ἦν οἶκος
 ἑκείσε πάλαι καὶ τοῖς ἰδοῦσι γνωρίζεσθαι, — κατὰ τοῦτον τοί-
 ρον τὸν τρίκλινον, ἰστάμενον τότε, τῆς τάξεως γεγονίας μεγα-
 λοπρεπῶς καὶ ὥς ἔδει πατριάρχην προβάλλεται. εὐθύς τε κλό-
 νος οἶον ἐπισημαίνει τῇ γῇ, καὶ παῖς τις κατὰ τὴν Νέαν πεσὼν P 98

stitutis iis qui bona de Athanasio testabantur, iussit illos quae comperta de illo haberent dicere. hi tam copiose ac verisimilliter illum praedica-
 runt, repetitis etiam, quibus iam fidem talium Augusto fecerant, iuramen-
 tis, et adhibitis aliis eodem, quibus vulgo uti consuevere qui studiose di-
 cunt ad persuasionem, efficacibus formulis, ita cunctos in sententiam tra-
 xerunt, ut Athanasium qui aderant pro viro plane mirifico suspicerent, et
 magnus logotheta induci se sineret ad ea quae de illo splendide fereban-
 tur scripto complectenda.

15. In hunc modum cum semel et iterum in conventibus locuti de
 Athanasio fuissent qui ei favebant, nec quidquam iam desiderari videretur
 nisi ut tam dignus omni honore vir in destinatum ei thronum ab impera-
 tore promoveretur, compendifacere illi Augustus idem studens moram et
 molestiam in locum ei functioni solitum eundi, ceremoniam istam fieri vo-
 luit apud magnum palatium in triclinio Iustiniano, quod Iustinianus iunior
 extruxerat. aula haec est insignis, ampla mirificeque ornata, oblique ap-
 parens primas protinus valvas subeuntibus, a summo fastigio, sine ulla
 interpositione mediae contignationis, ad imum uno ductu pertinens, muris
 hinc inde speciosissime incrustatis, strato quoque pari magnificentia pavi-
 mento splendida, elegantiae plane incomparabilis; quod postea aedificium
 vetustate inclinatum in ruinam, superingruente denique in pronam aevi
 quassu partem austro vehementi, procubuit strage ingenti concidens, ita
 ut hodie intuentibus locum ne vestigia quidem aut reliquiae superstites ul-
 lius in eo solo, nedum tam illustris structurae illic olim erectae indicium
 faciant. in hoc ergo tunc stante triclinio congrua tali functioni magnifi-
 centia promotionem in patriarchatum Athanasii Augustus celebravit. quod
 fieri dum inciperet, auspicio statim haud prospero terra non sine fragore
 contremuit, et puer quidam circa Neam excussu corruens graviter ex

κινδυνεύει τῷ πτώματι. τετάρτη δὲ καὶ δεκάτῃ μὴνός Ἐλαφ-
 βολιῶνος ὁ προβληθεὶς πεζῇ καταλαμβάνει τὸ θεῖον τέμενος,
 μικρόν δ' ὕστερον καὶ χειροτονεῖται. γίνεται δὲ καὶ τότε σημεῖον
 σύνθητες· νηνεμίας γὰρ οὔσης τὰς πρὸς τῷ στασιδίῳ φωταγω-
 γοὺς μέσον ἐκ τῶν κατὰ κύκλον ἀπηρωρημένων, ὥς πᾶς τις τῶν
 ἐν κλήρῳ ἐπ' ἐκβολῇ πατριάρχου σημεῖον εἶχεν (ἅμα γὰρ ἐκεῖναι
 B τελουμένων τῶν ὕμνων ἐσεύοντο, καὶ ὁ βλέπων ἐκβολὴν κατενόει
 τοῦ τότε πατριαρχεύοντος· καὶ γέγονε ταῦτα ἐπ' Ἀρσενίῳ Γερ-
 μανῷ Ἰωσήφ Ἰωάννη καὶ Γρηγορίῳ), ταύτας τότε ξυνέβαινε
 σείεσθαι. καὶ πολλοῖς βλέπουσιν ἐξητάζετο τὸ τελούμενον, εἰ 10
 καὶ μὴ ἐς προὔπτον βασιλέως ἐστιῶτος διεπυνθάνοντο. ὥς δ' ὁ
 Καράκαλος Νικομηδείας τὸν ζυγὸν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου εἶλθει,
 καὶ ἤδη τὸν θεῖον θεῖσθαι χρησμὸν ἔμελλον (φέρουσι γάρ τι καὶ
 C τούτων ἐπὶ τοῖς τελουμένοις οἱ πολλοὶ πίστεις, καὶ οὐκ ἀναγκαῖα
 ἢ ἐπισήμανσις), τὸ εἰς κόλασιν ἀπόφημον ἐν τῷ ἱερῷ εὐαγγελίῳ 15
 ἐνεφανίζετο· τὸ δ' ἦν “τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.”
 εἰ δὲ καὶ προσαλήσας πρῶτος ἰδὼν ὁ Νικαίας ἐπειρᾶτο καθόσον
 ἦν συγκαλύπτειν, καὶ μεταλλάττων τὰ τῆς βίβλου φύλλα καρπὸν

casu est periclitatus. quarta porro et decima die mensis Octobris pro-
 motus iam patriarcha pedes se contulit ad divinum templum, ac paulo
 post est ordinatus. in ea functione deprehensum solitum signum est, quo
 declararetur hunc patriarcham ante mortem throno deturbandum. etenim
 quieto coelo nullisque aërem ventis cientibus, fenestrae quae ex circum
 gyrum alte dispositis sedile inaugurati superne spectabant, dum hymni
 sacri complerentur, sponte concussae sunt. observabant curiose hoc ipsum
 an fieret clerici omnes; quorum, ubi re vera sic factum animadverterunt,
 nemo dubitavit quin et hic Athanasius deiiciendus sede foret adhuc vi-
 vens, minimeque perducturus ad tumulum patriarchalem dignitatem. sic
 quippe meminerant praeindicatam similem fortunam in ordinationibus quin-
 que retro patriarcharum, Arsenii, Germani, Iosephi, Ioannis et Gregorii;
 quibus in cunctis omen sponte motarum, dum inaugurarentur, imminentium
 sedi fenestrarum secuta deinde suo tempore ipsorum e throno expulsio
 sanxisset, ac ratum verumque nec temere captatum fuisse demonstrasset.
 tunc igitur fores ac specularia fenestrarum illarum, tranquillo licet a ven-
 tis aëre, minime dubio sed multorum undique intenterum concordibus
 aspectibus clare signato concussa motu sunt. soliusque praesentis impe-
 ratoris reverentia linguas tenuit, ne quod oculi vidissent, invicem percon-
 tarentur et indicarent. ut autem Caracalus Nicomediensis iugum sancti
 evangelii posuit, et iam visuri omnes essent divinam, quae ex primum ob-
 vīo libri sacri versu ducitur, futuri praesagitionem (nam hinc quoque au-
 gurium in sortem fortunamque inaugurati multorum credulitas trahit, licet
 non sit necessario cum eventu connexa ista praesignificatio) inauspicatae
 mentionis, quippe supplicium poenasque damnatorum innuens, sententia in
 sacro apparuit evangelio, his expressa vocibus “diabolo et angelis eius.”
 quod abominans qui primus vidit Nicaeensis, conatus est quantum potuit
 abscondere, et inversis libri foliis aliam paginam aperuit, ex qua hoc pri-

ἐνέφαινεν ἕτερον. τὸ δ' ἦν “καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
 σκηνοῦσιν ἐν αὐτῷ,” ὃ καὶ αὐτὸ πολὺ τὸ ἀπεμφαῖνον ἔχειν ἰδόν- D
 και πρὸς τὰ τελούμενα τέως τὸ πρῶτον καὶ λαθεῖν σπουδάζοντες
 οὐκ εὐώδουν συγκαλύπτειν, ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς ἐφημίζετο, οὐ μὴν
 5 δὲ καὶ εἰς κατάγνωσιν ἄγειν τὰ τελεσθέντα ἐντεῦθεν, κατὰ τύχην
 μὲν οὐ λεγόντων ἐκβῆναι (πόρρω γὰρ ἢ τύχῃ τελουμένων θείων
 πραγμάτων), ἄλλο δέ τι ὑποδηλοῦν τὸ λόγιον κατὰ τὸ λοξὸν πι-
 στευόντων. ἡ δὲ πολλὰ τοιαῦτα καὶ ξυμβεβήκασιν. βρυγμὸν E
 λέγουσιν ἐκβῆναι τῷ Ἀρσενίῳ· ἀλλ' ὁ χρησμὸς ἐπ' αὐτῷ μὲν
 10 οὐδ' ὅτιοῦν ἐπληροῦτο, ὥς ἔδειξεν, ἐπὶ δὲ τοῖς κοινοῖς τῆς ἐκκλη-
 σίας καὶ λίαν, ὅπου γε καὶ τις, ὥς λέγεται, Θεοφόρος ἀνὴρ,
 ἀκουσθὲν ὡς Ἀρσένιος ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας κατέστη, εἶπεν “Ἀρσέ-
 νιος ἀρχὴ σκανδάλων,” τῇ ἀρχῇ συμβαλλομένου ἐκ τῆς ἀρχῆς
 τοῦ ὀνόματος. διὰ τοιαῦτα καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῇ προσηκούσῃ
 15 τὸν πατριάρχην καὶ κληρὸς καὶ λαὸς ἅπας ἐδέχοντο.

16. Ὀλίγον τὸ μεταξὺ, καὶ πεισφροῦσι τούτῳ ὑπηρέται P 99
 μοναχοὶ ποθεν ἔξωθεν. καὶ οἱ μὲν ἐκτὸς οἱ δ' ἐντὸς ἐκεῖνα
 ποιεῖν οὐκ ἀπώκνουν, ἡ δὲ πνευματικῶν μὲν ἀνδρῶν οὐκ ἂν εἰ-

10. δὲ] τὸ P.

mum in oculos incurrit “et volucres coeli requiescunt in ipso;” quod et ipsum longe abhorrens a mysterio quod tunc celebrabatur, est visum. ergo cum et hoc dissimulare cuperent, obstare nequivere quominus in notitiam emanaret. sed sinistris augurationibus compescendis illud vere admonuerunt, non debere haec trahi ad fixam opinionem infausti successus hanc ordinationem excepturi, non quod haec vellent dicere casu evenisse (casus enim a divinorum celebratione mysteriorum longe abest), verum innuebant oblique alia quaedam eius generis omina vulgi sermone trita, quae eventu caruisse viderentur. unum erat horum quod ferebatur, olim in Arsenii consecratione primum occurrisset dictum evangelii “stridor dentium,” grave utique infortunium intentans. quam tamen significationem in Arsenio, utcumque malis exercito, impletam vita eius etiam post exauctorationem ad mortem usque satis quieta declaret. caeterum si eius qualiscumque oraculi minae in ipso perpetratae Arsenio non sunt, videri tamen in communibus illis inde secutis perturbationibus ecclesiae abunde vim saevam tristis sui significatus exhausisse. quo pertinet quod vir quidam illorum temporum deo plenus, ubi audisset ecclesiae regimini praefectum Arsenium, exclamasse dicitur “Arsenius initium scandalorum,” praesaga videlicet allusione ad priores duas literas nominis Arsenius, quae item vocabulum quo initium Graece designatur inchoant, itemque ad tertiam eiusdem nominis literam, quae prima est in voce scandalum. his tunc et observationibus actorum et interpretationibus observatorum consentaneae fuere expectationes et arcana auguria mentium, cum quibus sic inauguratum patriarcham clerus et populus exceperunt Athanasium.

16. Brevi posthaec convenerunt ad eum quasi ministraturi externi monachi nescio unde profecti, quorum hi quidem palam, alii clam ea facere non dubitabant quae spiritualium esse hominum nemo dixerit, utpote

ποι τις, τέως δ' ἀνθρώπων καὶ μετρίων τὸ παράπαν ἦσαν οὐκ ἄξια. πολλοῖς γάρ, μοναχοῖς δὲ μάλιστα, καὶ λίαν ἐπιῖχον. καὶ ἡ πρόφασις εὐλογος, ὡς ἀδιαφοροῦσιν ἐξ ἔθους, καὶ τὰς τῆς ἐβδομάδος νησιμίους καταλύουσι μὲν εἰς διαγίαν καταλύου-
 B σι δὲ καὶ εἰς οἶνον πολλάκις καὶ ἔλαιον, καὶ παραρτίμασι χρῶν-5
 ται, καὶ παρὰ τοὺς πολλοὺς τρέφονται, καὶ ὡς χορήματά τινες ἔχουσιν. καὶ τοσοῦτον ἐφυλοκρύνουν ταῦτα καὶ ποιναῖς ἐξεκόλα-
 ζον, ὡς μὴ μόνον τοὺς ἀδιαφοροῦντας δεδιέναι καὶ τρέμειν τὴν ἐκείνων ἐπιστάσιαν, ὡς εἰ μόνον προσαγγελθεῖεν κολασθησομέ-
 νους τὰ μέγιστα, ἀλλὰ καὶ τὸν δοκοῦντα προσεκικώτατον. καὶ 10
 ὕπερ ἐπὶ τοῦ σκορπίου φασίν, ἐκ τῆς ὀπῆς ἐξιόντα μηδὲν εἰδέ-
 ναι ὅπῃ τὸ κέντρον προσβάλῃ, ἀλλ' εὐθὺς ἐνιέναι πᾶσι, καὶ
 C φυτοῖς καὶ πέτραις καὶ ζώοις καὶ γῇ, τὰ αὐτοῦ πράττοντα, οὕτω
 καὶ ἐκείνοις ἀντικρὺς ἦν τοῦ πιτήδευμα, ἐνιέει πικρίαν οἷς ἐπισταῖεν
 διὰ τὴν τοῦ πατριαρχοῦντος ἐπὶ πᾶσιν, ὡς ἐδόκει, ἀκρίβειαν. 15
 ἐκείνῳ τὸ εὐρεθὲν χρυσίον κατὰ γνώσιν, τούτῳ τὸ τῶν ἱματίων
 καινόν, ἄλλῳ τὸ δυσὶ χιτωνίσκοις ἢ καὶ τρισὶ χρῆσθαι, ἄλλῳ
 ὅτι ὁ σταυρὸς ἐξ ἀργύρου ἢ μὴν καὶ χρυσοῦ, καὶ ὅτι πολυτελής

quae ne iis quidem qui tolerabilem dumtaxat mediocritatem in vita pro-
 ficientur officii, et aliquatenus moderatis, ulla ratione convenirent. in mul-
 tos, praesertim monachos, saepe grassabantur, eo plausibili praetextu,
 quod eos causarentur licentia relaxasse disciplinam nec iam more mona-
 chorum antiquo vivere. etenim quibus quavis hebdomade diebus indi-
 ctum olim sit ieiunium, iis hos nihilo secius bis comedere, et quidem
 saepe vino et oleo adhibitis; praeterea condimentis uti ac ritu vesci sae-
 cularium; quosdam etiam ex ipsis pecunias habere. in haec tam severe
 odiosissimas inquisitiones et rigida iudicia scrutandis inhianter ac cupide
 libellis indiciisque delatorum exercebant, ut non tantum qui re vera mol-
 lioris quam status posceret monasticus sibi essent diaetae conscii, timerent
 horrentque illorum animadversionem, certi, si solum quomodocumque in-
 simularentur a quoquam, ab his statim sese pessime multandos, sed nec
 si quis videretur in eo genere vel circumspectissime se gerere, securum
 se putaret, horum siquidem indiscriminatim omnibus intemperies infesta
 minabatur, plane ut scorpionum aiunt e cavo prodeuntem, exertum caudae
 letalis aculeum aequae cunctis intentare rebus obviis, plantis saxi animan-
 tibus, nullo delectu respectu, quod suum est agentem, hoc est, innatae
 obsequentem libidini quibuscumque quam potest maxime nocendi. sic istis
 hoc studium, haec occupatio ac quasi professio una erat, immittere acer-
 bitatis suae virus in omnes quibus praeerant potestate quam ipsis com-
 municabat patriarcha, quem cum appareret summam omnis officii diligen-
 tiam velle ab unoquoque exigere, eo plus se ab illo inire gratiae putabant,
 quo immitis desaevisset in delatos aut mediocrium culparum aut rerum,
 si clementi arbitrio censerentur, ne culpa quidem affinium. quotidiana-
 rum hae ferebantur damnationum causae, aureus in huius monachi peculio
 repertus, novum alter deprehensus induisse pallium, duabus alius tribusve
 uti tunicis compertus. quin et si observaretur gestare quispiam argen-

κατεσκεύαται, ἄλλω ὥς τὸ μαχαιρίδιον εὖ ἤσκηται, καὶ ἄλλω
 ὥς λελείκωται τὸ χειρόμακτρον, ὥς ἐλοιόθη οὗτος, ὥς ἐκεῖνος P 100
 ἀπερραθύμηνεν, ὥς φίλοις ἐχρήσατο, ὥς ἀσθενήσας ἰατρῶ
 προσῆλθε. καὶ τίς ἂν τὰ αἰτιάματα ἀριθμήσειεν, ἃ δὴ καὶ ὥς
 5 ἐπὶ σκηνῆς τοῦ βίου τῶν τυλαιπιώρων ἀνθρώπων ἢ τληπαθῆς
 γήσις ὥς ἐφόλκια ἐπισύρεται; οἷς ἐκεῖνοι ἐπιφνόμενοι κατωνεῖδι-
 ζον καὶ ἡτίμουν καὶ περιέσυχρον καὶ φνυλακαῖς ἀπαρκαλήτοις δι-
 καιοῦν οὐκ ἔλθον. ἦν δὴ πον καὶ ἀπὸ μονῶν ἐξέλεγον χρήματα,
 ὥς ὕλην παθῶν ὑποσπῶντες ταῦτα καὶ τὸ πῦρ τῆς ἐμπαθείας
 10 ἐντεῦθεν ἀπομαραίνειν δικαιοῦντες· εἰ δὲ καὶ ταῖς χερσὶν ἐκείνων B
 οἱ σπινθῆρες, ὥς ἔδοξαν, ἐνεσποδιάζοντο, ἡράκλεις, τοῖς ἄλ-
 λων, ὅ φασιν, ἰατροῖς, εἰ ἔλκεσιν ἔβρυνον. ὅμως μέντοι μῖσος
 οὐκ ὀλίγον ἐντεῦθεν σφίσι παρὰ πολλῶν ἐντέτροφε καὶ ἄσπονδος
 μῆνις, καὶ κατεστύγουν ἅπαντες, ἐκείνων σπενδομένων μόνων
 15 οἷς δὴ καὶ ὥς ἰδίοις ἐχρῶντο. πολλοῖς δὲ καὶ πληγὰς ἐνέτεινον
 βαρείας ἀμαρτεῖν δόξασιν, ἀπὸ ζήλου δῆθεν καὶ ἀκριβείας, τὸ

8. δ' ὅπου?

team aureolamve cruciculam, statim ut sumptuose splendidus notabatur. sed et usque ad has minutias morosissima censura descendebat. en hic quam elaborato affabre cultello utitur! alter ille mantili quam candido manns tergit! ut iste lautus nitet! ut fracto alius et deside languescit habitu! ut amicis solícite obsequitur! ut cum aegrotaret medicum adiit! et quis istiusmodi criminationum ineptissimarum ineat numerum? nam in iis omnibus quas, velut in scena, infelícium hominum aerumnosa natura solatio urgentium necessitatum sarcinas vitae subsidiorum trahit, insidias inhumani satellites collocabant odiosarum explorationum; e quibus exurgentes in deprehensos stomachabantur, obiurgabant, multabant, prehendent immisericorditer, prehensos ignominiose trahentes in custodias tristissimas, ubi sine spe impetrandi laxamenti, sine ullo temperamento indultae consolatiunculae vel minimae, miseri contabescerent, nulla quantumvis longa tolerantia malorum crudelium istorum insatiabilem explente feritatem. nec singulos vexasse monachos contenti, monasteria ipsa opibus et pecunia tollendis exhauriebant: materiam cupiditatum everrere sese inde zelo disciplinae dictitantes, quo fomite scilicet detracto avaritiae (sic enim loquebantur) plus nimio flagrantis ardorem minuerent; cuius tamen ignis favillae in manibus ipsorum, scintillis luculenter intermicantibus, cernebantur, ut liceret exclamare tritum illud "heus vos, aliorum medici, scatetis ulceribus!" his, prout erat verisimile, ingens adversus istos odium in animis omnium aestuabat, iraque fervebat implacabilis, detestantium cunctorum tam diram acerbitem, unis dumtaxat illis in fide velut foederis cum his perstantibus, quibus quasi domesticis et interiori necessitudine familiaribus ipsi utebantur. cumulabat oleum in flammam invidiae, quod ne temperabant quidem manibus et fuste, plagis interdum contundentes quos deprehendisse in culpa sibi videbantur, hoc ipsum ostentare ad sui gloriam gaudentes, quod inde intellecturos omnes confiderent quanta in ipsorum animis exardesceret vis divini zeli, quae cohibere istas

ἀπαραιτήτον ἐπὶ πᾶσιν δεικνύμενοι καὶ ἀσυγκατάβατον, ὥς πάν-
 C τας μὲν εἶναι ἐν φόβῳ καὶ ἀγωνίᾳ, τοὺς πλείστους δὲ καὶ ἐν
 καταγνώσει λογίζεσθαι. πάντα δ' ἀνέτρεπον καὶ συνέχεον διὰ
 τὴν νομιζομένην ἀκρίβειαν κατὰ τὰ Ἀναξαγόρεια χρήματα. οἱ
 δέ γε τῆς ἐκκλησίας ὁρῶντες τὰ πλεῖστα μὲν καθ' ἑαυτοὺς κατε- 5
 μέμφοντο, ὑπομιμνήσκοντες δὲ καὶ τῷ πατριάρχῃ προσαναφέ-
 ροντες ὅτι πολλοὶ παρὰ τῶν ἀγρίων ὑπηρετῶν πληγὰς ἀνηλεῶς
 ἐλάμβανον, ὥς δῆθεν τὰ πολλὰ μὴ εἰδότες, κατεγινώσκοντο ὥς
 ἀταλαιπωρητῶς ἔχοντες περὶ τὸ καλόν, ὥστε τῷ μὴ τὸ κακὸν
 D ἐκτόπως μισεῖν μὴδὲ τὸ καλὸν τοῖς αὐτοῖς ὑποδέχεσθαι μέτροις. 10
 ἦν γάρ, ὥς ἔωκει, ὁ σκοπὸς τῷ πατριαρχεύοντι ἐκ μέσου θεῖναι
 τὸ ἀδιάφορον, εἴτε ὃν εἴτε δοκοῦν, ἐκ παλαιοῦ ἐπεισφρῆσαν
 διὰ τὴν τῶν πνευματικῶν προστατῶν, ὥς ᾤετο, ἀτημελησίαν ἢ

nequiret eruptiones in subitas et nullo respectu tardatas castigationes
 perperam actorum. moesta hinc omnia metu sollicito, aestu animorum in-
 quietissimo, videres, plerisque, dum et indignitatem praesentium et perni-
 ciam imminentium cum horrore reputant, usque ad desperationem effe-
 ratis. crescebatque in dies malum, dum nihilo secius monachi quo per
 praeceps incubuerant ruentes, novis subinde frequentandis, simulatione
 aut praetextu exactae religionis, inhumanae acerbitatis exemplis, perver-
 tebant confundebantque passim omnia, ut esset iam illic praesens species
 ecclesiae et urbis plane qualem Anaxagoras origines mundi describens
 fuisse affirmabat naturae partium mixtim ac temere coacervatarum, ante
 mentis, quae ordinem intulit, accessum. talia ecclesiastici cum cernerent,
 pleraque quidem improbabant taciti, et secum aestimantes ut nimia et
 immania damnabant. ac cum arbitrati patriarcha multa horum inscio
 fieri, eum adeuntes indicarent quae maxime intolerabilia credebant, nempe
 contra ecclesiasticam lenitatem etiam vim ac verbera per feros eius mini-
 stros plurimis crudeliter inferri, quod pro sui atrocitate omnes existima-
 rent praeter mentem et citra notitiam ipsius ab istis attentari, ille inex-
 pectatissime rem comprobans etiam ultro monitores increpabat ut hebeti
 ad mali sensum et detestationem animo, apparere vel inde aliens callum
 obductum religioni ac zelo ipsorum, qui aspectu culpabilium defectuum
 tam parum offenderentur. si enim horrore quo par fuerat ad occursum
 prave actorum commoverentur, ipso utique mali odio ad boni ipsi oppo-
 siti, nempe castigationis qua emendatur, honestatem agnoscendam perdu-
 cendi fuerant, nec temere ut nimium culpaturi supplicium, quod ex com-
 paratione ac commensuratione cum peccato quod punit, iustum esse ac
 moderatum recte consentibus intelligitur. his patriarcha obiurgationibus
 insperatissimis istos ecclesiae primores qui eum admonituri conveniebant a
 se abigens, omnem iam sibi apud eos demebat excusationem ab opinione
 ignorantiae rerum quae fiebant, et totam in suum caput attrahebat invi-
 diam, nihil pensi quidquam habens, dum palam ostentaret eo plane se
 spectare ac recta ferri, ut e medio tolleretur radicitusque extirparet omnino
 qualemcumque, seu veram seu apparentem disciplinae remissionem, vulgo
 indifferentiam vocatam, quam ex longo putabat obrepisse propter spiri-
 tualium praesidium incuriam, inolitam vero sese iam tueri quadam aucto-
 ritate ex praeiudicio consuetudinis, contra quod rite atque ordine sui mi-

καὶ συνήθειαν. ὅθεν κακῆνοι ἐπειλημμένοι προφάσεως εὐπροσώ-
 που τοιαῦτ' ἔδρων, ἦν πού τις αἰτίαν ἀδιαφορίας εἰλήφει. τέως
 δὲ περὶ τὴν τοιαύτην αἰτίαν οὐκ ὀλίγοις καὶ αὐτὸς ἐνεπικραίνεται
 τὸ ἀδιάφορον ὀνειδίζων, μὴ κρίνων, οἷμαι, ὥς μέσον κακοῦ E
 5 τε καὶ ἀγαθοῦ τὸ ἀδιάφορον κείμενον πρὸς ἐκάτερον ἐναντιοῦται
 τῶν ἁκρῶν, καὶ εἶγε πρὸς τὰγαθὸν κακὸν νομίζεται, ἀλλ' οὖν
 καὶ πρὸς τὸ κακὸν ἀγαθόν, καὶ ἀγαπητὸν ἂν μετριοπαθοῖμεν,
 μὴ τοῦ ἀπαθοῦς ἐφικνούμενοι. αὐτὸς δ' ὑπὸ κανόνι τῇ φαινο-
 μένῃ ἰδίᾳ ἔξει, εἴτε καὶ γνώμονι, τὰ τῶν ἄλλων ἡθέλεν ἀπευθύ-
 10 νειν. κἀντεῦθεν καὶ οἱ πολλοὶ διωπνίζοντο καὶ ἐν ὑπονοίαις ἦγον
 μεγίσταις τὸν ἀπευθύνοντα. ἦν δ' ἐκείνους τὸ ἐφορμοῦν πρῶ- P 101
 τον μὲν τὸ ἀπ' ἐκείνου ἀτηρὸν καὶ πρὸς ἅπαν δυσέντευκτον, τοῖς
 μὲν ἔξ ἀρετῆς δοκοῦν, τοῖς δ' ἐκ γνώμης ἐμφύτου, τοῖς δὲ καὶ
 ἐκ συνηθείας τῆς πρὸς τὴν ἄσκησιν καὶ μονώσεως (ἅπαν γὰρ
 15 δύσοιστον τὸ μὴ σύννηθεις), εἴτα δέ γε καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ὅλοις κρυ-
 πτόν τε καὶ ἀφανές καὶ ψάλλοντος καὶ ἐσθλόντος καὶ κατὰ μόνας

15. εἴτα] εἴτε P.   *ibid.* τὸ ante ἐπὶ deerrat.

nistri tenderent, plausibili usi praetextu, puniendis inexorabiliter, quae-
 cumque deferrentur aut se ultro in animadversionem offerrent, transgres-
 sionibus antiquae disciplinae, quarum mentio soleret indifferentiae voca-
 bulo molliri, ac esse in isto iudicio concordēs patriarcham et eius satel-
 lites ex eo palam extabat, quod ipse quoque per se non paucos obvios
 contristabat amaris dictis, indifferentiam ipsis exprobrans, non intelligens,
 quantum arbitror, indifferens in boni et mali medio positum e varia sui
 comparatione cum extremis contrarias utrimque ducere qualitates, ut ma-
 lum censeatur collatum bono, vicissim autem, ubi cum malo componatur,
 bonitatis aliquam induat speciem, unde ille moderate sapientium vulgo
 probabilis sensus est, praeclare agi nobiscum, in hoc vitae labilis statu
 haud pertingere valentibus ad plane imperturbabilem tranquillitatem, si
 mediocribus dumtaxat perturbationibus agitemur. porro ille propria illa
 sua, quam prae se nusquam dissimulans ferebat, rectitudine rigidae virtu-
 tis pro norma utebatur, ad quam omnino volebat exaequare mores omnium,
 et quidquid in quovis ab ea declinaret, dirigere. non poterat sic agens
 non pungere crebro plurimos, qui sensu excitati evigilabant in suspicaces
 importuni censoris observationes, explorantes ecquid in eo deprehenderent
 quod iure vicissim carperetur, et valde suspectantes non frustra id se
 quaesituros. huic coepto ut instarent, magis eos in dies magisque impel-
 lebant nova subinde feritatis eius et admissionum inhumanissimarum
 exempla extantia relatuque vulgata. quae licet aliqui moderatiores excu-
 sarent partim virtuti tribuentes partim innatae inclinationi ac genio auste-
 rae indolis, denique alii totam eius acerbitatis culpam imputarent diutur-
 nae assuetudini hominis a puero in secessu ac solitudine versati, ac ne
 nunc quidem in vita exposita congressibus, quod omne insolitum aegre
 toleretur, a latebris ac silentio repetendis subinde temperanti (animad-
 vertebatur enim nunc quoque affectare in omnibus secretum, vitareque,
 quantum poterat, arbitrorum conscientiam, solus psallere, solus comedere,

- B διάγοντος, ὥσπερ ἡσκητό τε καὶ εἰθιστο. ὁμως (τὸ γὰρ τῆς ἀνάγκης ἐστὶν ἀδήριτον) τὴν σκληρὰν ἐκείνην καὶ ὡς ἐν σιδηρᾷ ῥάβδῳ διέφερον ποίμανσιν, οἱ μὲν εὐγνωμονέστεροι σφίσιν ἑαυτοῖς τὴν αἰτίαν προστρέβοντες, ὅσοις δηλαδὴ μὴ ἦν ἐν νῦν τὰ τῶν ἄλλων κρίνειν ἀλλ' εἰς ἑαυτοὺς νεύειν καὶ ἑαυτοὺς κατὰ τὸ 5
- C προσῆκον κατανοεῖν, εἰ δὲ καὶ ἀλλήλους κατανοεῖν, εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ μύνον, συγχωροῦσι τέως τοῖς γιγνομένοις, ἀλλ' οὐ περιεργαζομένοις τοὺς ἐργαζομένους, κἂν ὅ τι ποιοῖεν. τοῖς δὲ καὶ πολυπραγμονεῖν ἐπῆρει καὶ ἀνταμύνεσθαι πάσχουσι καὶ λαμβάνειν λόγους ἐξ ἄλλων, πιθανοὺς ἄλλως ἐκ τῶν εἰκότων 10 ὡς ἀγνωῖτος πολλοῖς ὄντος ἐκείνου διὰ τὴν ἐπὶ τῇ ἀσκήσει μόνωσιν.
- P 102 17. Τούτων οὕτως ἐχόντων ὁ μὲν πατριαρχεύσας Γρηγόριος νόσῳ πολυημέρῳ κατεργασθεὶς, ὡς δὲ τινες ἔλεγον, καὶ διὰ τὴν παρόρασιν ἐκ μικροψυχίας, μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ τὸν βίον. καὶ τὸ μὲν ἐν ψαλμῳδίαις θάπτειν κατὰ τὸ εἶκος ἐδίδουν, 15
- B τὸ δ' ὡς ἀρχιερέα, ὥσπερ δὴ καὶ κείνος ᾤετο τὴν ἱερωσύνην παρακατέχων, συχνοὺς ὁ κρατῶν ἀποστέλλων ἀπέλεγε, καὶ τῇ αὐτανεψίᾳ ἐπέσκηπτεν ἐπιτάττων, ἥ τις ἦν Ραούλαινα, μή τι τοιοῦτον ἐπιτελεῖν, ὃ δὴ καὶ γίνεται.

clam et arcano, prout ascési longa insueverat, cuncta vitae officia transigere), tamen non nisi adacti magna vi necessitatis, quam nemo valet eluctari, durum istud et velut in virga ferrea regimen ferebant. quo in communi sensu gravis omnibus incommodi elucebat exquisitior aequitas quorundam sibi unis mali causam imputantium. nempe sic dudum statuerant, non arrogare sibi iudicium rerum ad alios spectantium, sed in se ipsos attentionem mentis omnem vertere, sibi cavere atque invigilare promovendis ad rectum, unice securos aliorum, nisi quatenus, suadente sic conditione eorum quae gerebantur, observare se invicem proderat ad provocationem caritatis, minime vero ubi non appareret fructus eius inspectionis alius quam solatium curiositatis prurientis in otiosam et figendi locum aculei quaerentem explorationem factorum alienorum, plerisque interim haud se intra fines parvis modestiae continentibus, verum et curiose indagantibus quae suspectaverant, et ulcisci conantibus si secus quam vellent tractarentur, et qua serere ipsos, qua sparsos ab aliis accipere liberos de his sermones et iudicia verisimilibus innixa coniecturis, pleraque Athanasium traducentia pro funditus ignaro artis hominum regendorum, quam in solitudine ascetici secessus discere haud potuisset.

17. His ita se habentibus, expatriarcha Gregorius languore dierum multorum exhaustus, ut autem quidam aiebant, aegritudine animi confectus inde nata quod ex olim tam honorato tam se hodie contemptum cerneret, paulo post vivere desiit. eius exequias psalmorum cantu de more celebrari concessum est: at eum sepeliri ut patriarcham, quod sperasse ipse videbatur dum in cessione sacerdotium retinere voluit, omnino vetare se per crebros ad id missos nuntios significavit imperator; et suae consobrinae defuncti perstudiosae Raülaenae diserte interdixit ne quid tale attentaret. privato ergo elatus est funere.

18. Αὐτὸς δὲ φθάσας ἐπ' ἀνατολῆς, τὸν πορφυρογέν- C
 ητον ἀποστείλας ἔχοντα καὶ τὴν συνοικοῦσαν ἐκ τῶν τοῦ 'Ραοῦλ
 κατὰ γένος, ἐξεληλακῶς ἐπ' ἀνατολῆς ὥρμα. καὶ διελθὼν τὰ
 τῆς Βιθυνίας μέρη, καὶ ὅσα πρὸ μικροῦ ἐρρέθη ἐπὶ τε τῷ Βέκκῳ
 5 καὶ τοῖς λοιποῖς ἐργασμένος, τῷ Νυμφαίῳ ἐφίσταται, φέρων
 καὶ τὸν Μουζάλωνα πρὸς τῷ τοῦ μεγάλου λογοθέτου σεμνώματι
 καὶ πρωτοβεστιμῆριον κλειζόμενον. οὗ δὲ καὶ σκηνήσας, ἐκεῖθεν
 τὰ κατ' ἀνατολὴν διοικούμενος, ἐσκέπτετο καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ P 103
 Μιχαήλ, ἐπαγαγεῖν ἐκεῖνῳ ἐκ τοῦ ῥηγὸς Πουλίας τὴν συνοική-
 10 σουσιν, ἣ ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βαλδουίνου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ
 Καρούλου, Αἰκατερίνα, ἣτις καὶ ἐπὶ τῷ πρὸς μητρὸς θείῳ τῷ
 υἱῷ Καρούλου θείαν εἶχε τὴν τοῦ τῆς Οὐγγρίας ῥηγὸς θυγατέρα,
 θείαν οὖσαν πρὸς μητρὸς καὶ τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ, ἣτις καὶ τοὺς
 γάμους δυοῖν ἀδελφοῖν ἀνὰ μέρος κατήπειγεν. ὅθεν καὶ αὐτὸν
 15 μὲν ἐπὶ τῆς πόλεως καταλείπει ὁ βασιλεὺς, τοὺς δὲ γε τῷ κήδει
 μεσιτεύοντας Ἰταλοὺς ἐπήγετο πρὸς τὸ Νύμφαιον, συχνὰ κατα- B
 ναλίσκων καὶ προσφιλοτιμούμενος, νέων ὅλος εἰς τοῦτο καὶ μό-
 νον οὐ καὶ συνδέσμους τῶν ἀναγκαίων ποιοῦμενος. ἐπὶ πολὺ γὰρ
 καὶ προσελιπάρουν ἐκεῖνοι, καὶ συμφέρον παμπληθὲς ἐδόκει καὶ
 20 βασιλέως ἄξιον τὸ συνάλλαγμα. ὑπέτεινε δὲ καὶ χρηστὰς τὰς

10. ἦ] ἦ δ' ἦν ἦ?

18. Ipse porro Augustus, misso prius in Orientem Porphyrogenito secum uxorem ducente, quae et ipsa erat ex Raülis stirpe, secutus ipse quoque versus Ortum movit. transgressusque partes Bithyniae, ac iis obiter, quae paulo ante memorata sunt, cum Vecco reliquisque transactis, Nymphaeum pervenit comitem habens Muzalonem, super antiquum honorem magni logothetae nova protovestiarii dignitate decoratum. hic imperator fixo Augustali attendere inde ordinandis orientalium rebus tractuum institit; simulque incubuit in curam conficiendarum nuptiarum Michaëlis filii, cui sponsam legerat regis Apuliae filiam, ex Balduini filio et filia Caroli natam. haec Aecaterina nuncupata per avunculum filium Caroli materteram habuit filiam regis Hungariae, quae matertera item erat Michaëlis eiusdem Augusti iunioris ex huius sorore geniti. quare illa coniugium istud duorum sibi e sororibus nepotum pro se, quantum poterat, urgebat. quocirca etsi Michaëlem ut se absente urbi praeesset Constantinopoli pater reliquerat, tamen Italos huius conciliatores matrimonii ad se inde accitos Nymphaei splendidissime tractavit, ingentes in eos honorandos sumptus faciens, negotiumque cura tanta et studio capessens, ut parum ab ultimo assensu atque adeo a celebratione sponsalium res abesse videretur. nam et legati regis Apuliae magnopere ut foedus fieret instabant, et utile id dignumque Augusto coniugium passim omnes censebant. votis istis multam secuturi eventus spem addebat multis signis declarata imperatoris in eam affinitatem propensio, ut Itali eius negotii tractatores

ἐλπίδας ἐκείνοις ὁ βασιλεύς, καὶ ἐνησμένιζον τοῖς μέλλουσιν ὡς
 C ἔξ ἀνάγκης ἔσομένοις. ὅθεν καὶ τοῦ συγγραφέως τῷ Νυμφαίῳ
 ἐσύτερον ἐνδημήσαντος, ἐκεῖνοι μαθόντες πολίηθεν ἐλθόντα
 ἀξιοῦσι βασιλέα ἐπ' ἀρίστῳ καθήμενον ἐρωτᾶν ἐφεῖναι ὅπως ἔχοι
 τῶν ὑγείων ὁ νέος βασιλεύς, καὶ ὅπη καὶ τίσι διάγων ἐνασχο- 5
 λοῖτο. καὶ δὴ προσέτατε βασιλεὺς ἐκείνοις τε πυνθάνεσθαι καὶ
 τούτῳ διδόναι τὰς ἀποκρίσεις. καὶ γ' ἐφ' ἐκάστῳ τῶν λεγομέ-
 νων ἀκούοντες, ἐπεὶ καὶ χρηστὰ ἔξ ἀνάγκης ἠγγέλλοντο, προσα-
 ποδεχόμενοι δῆλοι ἦσαν εὐχαριστοῦντες θεῷ.

D 19. Τῆς δ' εἰκοστῆς ἐνάτης μηνὸς Μαιμακτηριῶνος, 10
 καθ' ἣν καὶ ἡ τῶν Ἀγίων ἀποστόλων ἑορτὴ τελεῖται, διετείας
 τρεχούσης ἐστρατοπεδευμένῳ τῷ βασιλεῖ, γίνεται τι τοιοῦτον,
 ὃ δὴ καὶ κακῶν ἤρξε μεγάλων τῷ πορφυρογεννήτῳ Κωνσταντίνῳ.
 ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἑορτὴ ἦν καὶ ἔδει συνάξεις μὲν τῶν μεγιστάνων
 πρὸς βασιλέα προσόδους δὲ καὶ τῶν ματρωνῶν παρὰ τὴν Αὐγοῦ- 15
 σταν γίνεσθαι, ἀπήντων μὲν καὶ ἄλλαι πλείσται καὶ μέγισται,
 ἀπήντια δὲ καὶ ἡ εὐγενὴς γραῦς Στρατηγοπούλινα, ἡ τοῦ Ἰωάν-
 P 104 νου μὲν τοῦ Δούκα καὶ βασιλέως ἀδελφιδῆ, Κωνσταντίνῳ δὲ
 τῷ Στρατηγοπούλῳ τῷ καὶ ὕστερον τυφλωθέντι παρὰ τοῦ νιόυ
 καὶ βασιλέως συνοικήσασα. ἐπεὶ δὲ οὕτω καιρὸς ἐκάλει εἰσελ- 20
 θεῖν πρὸς τὴν Αὐγοῦσταν, ἐκείνη ἔξω που καθῆστο τὴν πρόσκλη-
 σιν ἀναμένουσα. ἀλλ' ἐφίσταται καὶ ἡ τοῦ πορφυρογεννήτου

praeciperent iam animo gaudium successus, ut se dabant indicia, certissi-
 mi. itaque cum paulo post haec contigisset huius historiae scriptorem
 Nymphaeum venire, illi ab imperatore, cui ad prandium sedenti circum-
 aderant, petiere per eum ut ipsis liceret hominem quem scirent ab urbe
 recentem interrogare ut valeret Augustus iunior, ubi diversaretur, quibus
 aut remissionibus aut occupationibus diem exigeret. annuens Augustus
 iussit et percontari eos quae volebant, et respondere ad quaesita histori-
 cum. ac mox et illis quaerentibus et hoc quae necesse erat, hoc est bona
 prosperaque referente, apparebat mirifice delectari audientes Italos et ad
 gratias deo agendas excitari.

19. Caeterum undetrigesimo mensis Iunii die, quo sanctorum apo-
 stolorum festum celebratur, altero currente anno ex quo imperator castra
 illic habebat, contigit quod mox referam, multarum in posterum Porphy-
 rogenito Constantino initium calamitatum. quoniam ut in festo tali ex
 more oportebat convenire magnates apud imperatorem, similiter autem et
 circum Augustam conventum matronarum fieri, adfuerunt ea causa cum
 aliae plurimae ac maximae, tum prae nobilis anus Strategopulina, quae ex
 Ioannis Ducae olim imperatoris fratre nata deinde nupserat Constantino
 Strategopulo, a filio Ioannis, dum is imperaret, excaecato. haec tunc,
 quod admissionis ad Augustam hora nondum venerat, extra considens,
 dum intro acciretur, expectabat, quando eodem advenit coniux Porphyro-

σύζυγος ἄβροσύνῃ καὶ χλιδῇ πρεπούσῃ ὑπὸ προπομποῖς τε πλείστοις καὶ ὀπαδοῖς. ἔπει δὲ τῇ θείᾳ ἢ μᾶλλον καὶ μάμμῃ προσήγγισεν (ἡ γὰρ πρὸς πατρὸς ἐκείνης μάμμη αὐτανεψία ταύτης ἦν, ἵππερ αὕτη μὲν ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ἀξίαν σε- B
 5 βαστοκράτορος ἐγεγέννητο, ἡ δ' ἐκείνης μάμμη ἐκ θατέρου τῶν ἀδελφῶν, ἡ δὲ καὶ τῷ πρωτοβεστιαρίῳ συνῶκει τῷ 'Ραοῦλ 'Αλεξίῳ), ἔπει γοῦν προσεγγιζούσῃ ἔδει τὴν γραῦν καθέδρας ὑπεξανίστασθαι κατὰ τὸ προσήκον τὰ δευτερεῖα πρὸς τὴν Αὐγοῦσταν φερόσῃ, ἐκείνη τοῦτο μὲν γήρα τοῦτο δὲ καὶ ὥς δῆθεν παιδί,
 10 καὶ ἐγόνῃς καταφρονήσασα, οὐδ' ἔκταρ ὑπεξανίστατο, παραιτησάμενη πρὸς ἐκείνην μόνον καὶ γῆρας προβαλλομένη καὶ τὴν τοῦ γήραος ἀσθένειαν. ὑβριοπαπαθεῖ τε παρενθὺς ἐκείνη καὶ C
 ἀκάδεκτος ἦν τὴν ὀργὴν, εἰ βασιλέως οὔσα νύμφη καὶ ἀνδρὸς ὑπὲρ δεσπότας σύζυγος οὐδὲν τῶν ἀξίων ἐπιτυγχάνει παρὰ προσ-
 15 γενοῦς μὲν βασιλέως, ἀλλὰ γε καὶ ἰδιώτιδος νομιζομένης ἐκ τοῦ τὸν ἐκείνης σύζυγον ζῶντα μηδενὸς ἐπιβῆναι ἀξιώματος. τρέπει τε τὴν ὀργὴν εἰς λύπην, καὶ κλαυθμοῖς τε καὶ ὀδυρμοῖς ἀφωσιούτο τὴν δεινοπάθειαν. τοῦτο γεγονὸς τὸν ἐκείνης οὐκ ἔλαθε σύζυγον. ὁ δὲ φιλότιμος ὢν καὶ αὐτός, ἔτι δὲ καὶ τοὺς λογι- D

15. Ἰδιώτης P.

geniti, computu apparatuque deliciarum ac pompa caetera praestantem eius decente dignitatem, multo anteaambulorum, multo comitum nec minore asseclorum ambitu. ubi vero ea prope ad materteram aut potius ad pro-
 aviam accessit (nam huius avia paterna Strategopulinae neptis ex fratre fuerat, quamquam haec quidem ex fratre imperatoris dignitate sebastocratore erat genita, eius vero avia, quae fuit coniux protovestiarii Raülis Alexii, ex ipsius altero germano) — quando igitur admoventi iam se pro-
 xime fratriae imperatoris vetulam e sella oportebat assurgere, debito ei honore quae secundum ab Augusta obtineret dignitatis locum, illa suae auctoritate subnixa senectutis, et coram femina praeterquam tanto iuniori, etiam quasi materno sibi iure obnoxia, quippe neptis suae filia, adeo se demittere supervacaneum nec se dignum ducens, ne minimum quidem as-
 surrexit, inverisimilem frigide allegans excusationem infirmitatis, quasi eniti paulisper ad istam venerationis exhibitionem prae debilitate senii nequiret. tulit impatientissime haud assueta contemptui mulier eam nega-
 tionem deferri sibi solitae reverentiae, iraeque magno aestu commota est, indignans se nurum imperatoris, viri uxorem despotas ipsos dignitate praecellentis, nihil aequum impetrare a matrona cognata quidem impera-
 toris, caeterum nihil supra privatam conditionem eminente, quod vir eius dum viveret ad nullius fastigium dignitatis ascenderat. mox iracundia in aegritudinem transeunte, querelis et planctibus dolorem suum declaravit. non latuit id quod acciderat virum ipsius, qui praeter ambitionem pro-
 priam lamentis etiam uxoris inflammatus in desiderium ultionis, modos se-

σμούς επικλασθεῖς ἐκ τῶν θρόνων τῆς γυναικός, ἀντιλυπεῖν μὲν
 τὴν γραῦν παραμυθῆσασθαι δὲ τὴν ἰδίαν ἐκ τῆς πρὸς ἐκείνην
 ὕβρεως ἐδικαίου. καὶ δὴ ἐκείνην μὲν οὐκ εἶχέ τι διαθέσθαι ἀντή-
 κεστον, εὐγενῇ τε οὖσαν καὶ μάμμην λογιζομένην τῷ βασιλεῖ-
 εἶχε δ' οἰκεῖον ἐκείνη Κωνσταντῖνον Μαυροζώμην ὠνομασμένον, 5
 ᾧ δὴ καὶ συγχρησθαι κατὰ κοίτην κρυφίαν ἐλέγετο. καὶ τοῦτο
 E δὴ μᾶλλον ἦν τὸ δοκοῦν ἐκείνῳ σοφόν, ἐφ' ᾧ ἀτιμουμένου ἐκεί-
 νου ἢ κατ' ἐκείνης ὑποτρέχουσα βάξις ἐκ τῶν δυνατῶν θριαμ-
 βεύοιτο. πέμψας γοῦν αὐτίκα καὶ περισχὼν τὸν ἄνθρωπον μηδὲν
 τῶνπραχθέντων εἰδότα, γυμνοῖ τε πᾶμπαν ἀτίμως καὶ κατὰ 1
 πᾶσαν ἀγορὰν θριαμβεύειν τοῖς οἰκείοις προστάσσει· ἅμα δὴ καὶ
 πληγὰς δεινὰς τε καὶ πλείστας ἐντείνουσι. τοῦτο γινόμενον καὶ
 ἀνενεχθὲν βασιλεῖ, πολὺς ἦν ἐκείνος τὴν τόλμαν ἐν δεινῷ ποιού-
 P 105 μενος, καὶ ἀχθόμενος τὰ μεγάλα εἰ αὐτοῦ βασιλέως ἐνδημοῦντος
 μηδὲν μηδενὸς ἐκείνος ἐπιστραφεὶς ταῦτα πράττει, καὶ ταῦτα 1
 παρὰ τοιαύτην αἰτίαν. ὅμως τοὺς θυμοὺς κατασχὼν προσέειπεν
 τὴν ταχίστην, καὶ μόλις μὲν ἄλλ' ὅμως νικησάσης τῆς ἔξουσίας
 ἐλευθεροῦται ὁ τιμωρούμενος. ἐντεῦθεν καὶ μῆνις μετὰ χόλον
 ἐντετῆκε τῷ βασιλεῖ, καὶ δεινὰ ἔστρεφε πῶς ἂν ταπεινοίῃ τὸν

cum exquisivit aegre faciendi vetulae ea ipsi reponenda contumelia, quae
 acri sui sensu Strategopulinam alte vulnerans vel compensaret vel conso-
 laretur molestiam qua cum ipse tum coniux fuissent ex eius contemptu
 contristati. ac in ipsum quidem protinus exosum caput iram expromere
 non potuit, reveritus personam nobilitate sua tutam, et affinitate principis
 commendabilem tam arta ut aviae ipsam dignatione Augustus prosequeretur.
 verum cum esset huic minister domesticus oppido carus, Constantinus
 Maurozomas nomine, quo viro ad foeda obsequia secretarum libidinum
 anus abuti ferebatur, percallide se facturum credidit, si amasio mulieris
 quam oderat insigni dedecore traducendo non solum ipsi cordolium ex malo
 dilecti grave incuteret, sed et clam iactatam popularibus susurris
 obscenae cum hoc famulo consuetudinis infamiam frequentandis de huius
 debonestatione sermonibus ventilaret ac latius spargeret, maximo suspectae
 flagitii tam pudendi principalis matronae ludibrio. confestim igitur
 immissis in Maurozomam nihil minus expectantem robustis e suo satellitio
 lictoribus corripere miserum ac spoliari iubet, totoque foro foede nudatum
 multis insuper ac gravibus plagis inflictis ignominiosissime traduci. vulgata
 momento rei fama perlatoque ad imperatorem quid familiares Porphyrogeniti
 iussu eius palam attentassent, enimvero motus ille non parum est,
 indignans vehementer nihil reveritum praesentiam imperatoris tantum
 esse ausum Porphyrogenitum. tamen compressa in praesens ira misit
 celeriter qui Maurozomam imperarent dimitti liberum; quod aegre
 quidem, tandem tamen praevalente auctoritate summa perfectum est.
 hinc iam post primam illam eruptionem excandescit constans offensae
 voluntatis aversio Augustum abalienavit a germano, versareque animo
 suasit consilia depressendi eius quem supra modum videbat efferri: suam
 quippe in contumeliam redundare interpretabatur audax eius factum, et

ἐπὲρ τὰ μέτρα κατεπαιρόμενον, εἰς ἑαυτὸν ἀνάγων τὸ γεγονὸς
καὶ τὴν τοῦ καταφρονηθῆναι δόξαν ἐν δεινῷ ποιούμενος, καὶ ἀπὸ
προσώπου ἐποίει τὸν ἀδελφόν, καὶ ἀπόντος κατημέλει, καὶ B
προσιόντι ὁφθαλμοὺς ἱλαρότητος οὐκ ἐδίδου, καὶ συνιππαζόμε-
5τος τὴν ἐγγύτητα ἀφηρεῖτο, καὶ ἦν ἐξ ἐγγίονος εἶχε τῆς ὀμιλίας
πρότερον δόξαν προσεποιεῖτο παρακατέχειν. ἀξιωματικώτερον
γὰρ κακείνος ταῖς ἀληθείαις τῶν πραγμάτων ἐφήπτετο, πολλοῖς
μὲν τοῖς ὑφ' αὐτὸν θεραπεύουσι, πολλῷ δὲ τῷ συναγομένῳ
πλυντῷ καὶ τῇ χλιδῇ ἐντυφῶν. ὑπὲρ γὰρ ἐξήκοντα χρυσίου
10 χιλιάδας αἱ οἰκονομίαι τούτῳ ἀπεκληροῦντο παρὰ πατρός, καὶ γε
σχεπὸς ἦν, εἰ περιῆν, καὶ ἐς ἑκατὸν ἐπαύξειν. καὶ μεγάλοις C
ἀνδράσιν ἄρχουσι τοῖς ἐκ τοῦ παλατίου εἰς θεραπείαν ἐκείνος
ἐπίταττε οἱ, καὶ διὰ τοῦτ' ἐκεῖνος πολλὰ μὲν προσόδων ἔχων
ὀλίγα δ' ἐξαντλῶν, εἰ μή που εἰς τὰς κατ' εὐεργεσίαν φιλοτι-
15 μίας, ὃ καὶ αὐτὸ εἰς ὑποψίαν ἔκειτο μείζω, πολλοῖς ἐνετρώφα
καὶ ἐπερηφανεύετο εἰς ὑποταγὴν τὴν ἐς βασιλέα πρόπουσαν.
ταῦθ' ὁρῶν βασιλεύς, καὶ γε τῆς ἐξ ὑπογύου ἐκείνης συμβάσης

eo, quem animi principum ex opinione proprii contemptus sentiunt acerrimum, dolore penitus stimulatus in ulciscendi cupiditatem incumbebat. primum igitur a conspectu fratrem amovit, diuque absentem se negligere funditus ostendit, ac ex intervallo rursus se offerentem haud laetis asperxit oculis. denique cum equitanti Augusto germano admoveere se ille de more tentaret, sui viciniam ademittit, procul eum ablegans. in quo non parum hominem pupugit, sic exclusum voti effectum, quo enixe affectaverat resumendo in comitatu fratris Augusti loco proximo sibi asserere existimationem, cuius in possessione diu fuerat, familiaris cum eo consuetudinis et grati ac liberi congressus, tenendis, quas multas habebat, clientelis utilem. nam re vera splendidius etiam quam pro secundo a supremo imperii apice potestatis gradu, obnoxiorum addictorumque sibi variis nominibus hominum numero affluebat, partim domestico sibi ministerio famulantium, partim statis exhibitionibus officii continuam devotionem testantium, quorum illos salariis, hos pensionibus ac largitionibus sibi alligabat, ad has et caeteri principalis cultus et luxus necessarias expensas affatim hauriens pecuniae ex uberrimis illi attributis a patre annuis censibus, summam aureorum sexaginta millium explebantibus; quos etiam idem eius parens Michael augere usque ad centum annua millia statuerat, nisi praematura mors destinata intervertisset. quia vero iussu eiusdem Augusti sui patris gratuitis is obsequiis etiam magnorum aulae ministrorum utebatur, quorum in mercedes abunde auctoratorum palatinis stipendiis sumptum non faceret, necessario eveniebat ut qui multum acciperet, parum expenderet, acervos opum domi constructos intueretur; e quibus si donativa clientibus largiretur, quod interdum faciebat, insimulabatur ambitiosis, et quod superbe videretur venerationem uni summo debitam principi a sibi obnoxiiis exigere, suspiciones imperanti movebat, tamquam haud contentus sua sorte maioribus inhiaret. his de fratre curis, quas recens eius facinus, audaciam indicans subesse dedignantem, intendebat, inquiete

αἰτίας χάριν παρακεκνισμένος, διενυκτέρευέ τε μετὰ τοῦ πρωτο-
 D βεστιαρίου ἐν νόσῳ πολυημέρῳ κειμένου· τῷ νεφρῷ γὰρ πολυω-
 δύνοις πόνοις ἐβάλλετο, καὶ οὐδὲν ἦν τὸ εἰς θεραπείαν προσαγό-
 μενον ὅπερ οὐ προσεζημίον τὸν πάσχοντα. καὶ διὰ τοῦτο μὴ
 οἶω τ' ὄντι αὐτῷ τῷ κρατοῦντι τὰς προσόδους ποιεῖν, τούτῳ⁵
 προσιῶν βασιλεὺς ὁσημέραι περὶ τῶν κοινῶν συνεφρόντιζε. τότε
 τοίνυν ἐκείνῳ συνῶν διεπονείτο τὴν τἀδελφοῦ καὶ ὑπὲρ τὰ ἔσχαμ-
 μένα ὑπέραλσιν, καὶ ταπεινοῦν συμφέρον ἀμφοτέροις ἐδόκει.
 E τὸ δ' ἦν τέως ἀποπροσποιήσεσι καὶ ἀποστροφαῖς καὶ τῷ μηδὲν
 τῶν ἐκείνου φροντίζειν, κἂν παρῇ κἂν ἀπῇ· οὕτω γὰρ ὑπομα-¹
 λάσσειν τὰ ἥθη καὶ πρὸς τὸ δουλικώτερον ὑποκλίνειν ᾤοντο.
 ἐκείνος δὲ ταῦθ' ὁρῶν βασιλέως πράττοντος, συχναῖς τε προσό-
 δοις μᾶλλον πρὸς βασιλέα ἢ πρότερον θεραπεύειν προσεποιεῖτο,
 καὶ τῇ παιδεύσει καθυποκλίνεισθαι δοκεῖν ἤθελεν. ὅθεν καὶ πρὸς
 P 106 τὸν πρωτοβεστιάριον πέμπων ἡξίου καὶ αὐτὸν προσλιπαρεῖν βα-¹
 σιλέα μὴ χολᾶν, κἂν τι καὶ ἐκ συναρπαγῆς ἐπράχθη νικήσαντος
 τοῦ θυμοῦ, συμπαθεῖν τε καὶ μὴ ὀργίζεσθαι. ἐν τούτοις οὖν
 τοῦ καιροῦ τριβομένου, καὶ τοῦ πατριαρχεύοντος μοναχὸς Σάβας
 ἐκεῖ παρῇν, καὶ τὰ συνήθη τῆς ἀτασθαλίας ἔργα διαπρατιόμε-

agitatus imperator per noctes assidebat protovestiario longo tum forte renum dolore decumbenti; quo morbo sane difficili et remediis viso ipsis aegrescere cum ille prohiberetur Augustum adire consiliis eius tribuentem plurimum, ipse ultro ad eum quotidie ventitabat imperator, cum alia referens, quorum expeditio urgebat, negotia publica, tum quae maxime illum sollicitum habebat, istam efferentem sese immodestiam germani et supra cancellos exilientem fastum. de hoc deliberantes facile in unam sententiam ambo convenerant, deprimendi hominis et eius tumorem contundendi repulsis, reiectionibus a congressu et aversione vultus in occursibus, neglectu prae se ferendo eius et ad eum attinentium, nec praesentem curando nec requiringdo absentem, ac pari contemptu sive adesset sive abesset cunctam eius mentionem transmittendo. his uno tenore aliquandiu continuatis opinabantur posse mitigari ferociam iuvenis et ad patientiam subiectionis inflecti. sic agentem secum imperatorem quodam tempore Porphyrogenitus expertus, studuit eius iram placare crebris et humilioribus solito ad eum accessibus, egregiaque simulatione obsequii, quae poenitere ipsum declararet culpa ob quam gratia exciderat, et profundiori demissione emendare velle id quod isto erga se frigore castigaret imperator. ac quo ad scopum eundem impetrandae a fratre Augusto veniae certius perveniret, misit ad protovestiarium qui eum a se rogarent ne gravaretur imperatorem orare ut ira remissa sibi ignosceret, si quid subito abreptus indignationis impetu fecisset inconsulte, miseratus humanum imprudentiae lapsum, nec inexorabiliter in poenitentem errati saevire pergens. dum his utrimque actandis tempus teritur, versabatur Nymphaei patriarchae monachus Sabas, et consuetis obsequens intemperiiis haud cessabat multa multis gravia importune ac perperam agere, connivente ad quidvis Augusto, quod forte

νος οὐκ ἀνίει, βασιλέως ἐπὶ πᾶσιν ἐφιέντος, μὴ κρίνοντος ἴσως
 πρέπον μὴδ' ἄλλως εὐσχημον ἐμποδῶν ἵστασθαι τοῖς παρὰ τῶν
 τοῦ πατριάρχου πραττομένοις λόγοις εὐλαβείας, καὶ τοῦ μὴ δο-
 κεῖν ἐμποδίζειν τοῖς εἰς διόρθωσιν τῶν πολλῶν νομιζομένοις. ἂν γὰρ B
 50 Σάβας ἔπραττε, θέλημα τοῦ πατριάρχου ὅλως ἡγεῖτο, ὥς
 αὐτὸς ὕστερον ἔφηνε πρὸς τινα τῶν ἀρχιερέων ἀπολογούμενος·
 ἐκείνου γὰρ τῷ βασιλεῖ λέγοντος ὥς εἰκὸς ἦν ἂν ἐμποδίζεσθαι
 παρ' αὐτοῦ βασιλέως ὄντος τὸν πατριάρχην, εἴπερ ἐβούλετο,
 αὐτὸς ἀπελογεῖτο ὥς οὐκ ἄξιον πατριάρχην ὡς Τζυκανδύλην Νι-
 10 κήτιαν, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ὄνομα ὑποκοριζόμενος (ὁ δ' ἦν ὁ τοῦ
 παλατίου ἐλάχιστος), παρὰ βασιλέως προστάσσεσθαι. ὥς γοῦν
 οὕτω ταῦτα καὶ ὁ μοναχὸς Σάβας συνήθης ὢν ἐκείνῳ πιστὸς ἐν C
 πολλοῖς κατεφαίνετο, ἀκούσας, ὥς ἔλεγε, παρ' ἐκείνου βασι-
 λεῖ προσήγγελεν, ὥς δὴθεν πρὸς αὐτὸν λέγοντος ἐν ἀπορρήτοις
 15 τοῦ πορφυρογεννήτου ὥς ἅμα μὲν βασιλεὺς ἐπιδημήσει τῇ Κων-
 σταντίνου, ἅμα δὲ τὸν πατριάρχην ἐκβαλὼν τὸν μοναχὸν Κοσμᾶν
 ἀντισάξειε. τότε γοῦν καὶ μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐξηγγράινεν, εἰ
 γέ οἱ ἐκπολεμῶν ἐκεῖνος καὶ αὐτὸν πατριάρχην ψευδόμενος, τοὺς
 οἰκίους ἐκείνῳ ὑποποιούμενος, καὶ ὑποψίας οὐκ ἀγαθὰς συνέλε- D
 20 γεν. ὀλίγον τὸ μεταξὺ, καὶ τινες τῶν ἐκείνου βασιλεῖ προσιόν-
 τες μεγάλ' ἄττα καὶ εἰς ἀπιστίαν τὴν κατὰ βασιλέως φέροντα λέ-

nec aequum nec honestum iudicaret obstare se iis quae a patriarchae
 ministris fierent, et religioni duceret impedire ne successum haberent res
 ad restitutionem disciplinae et correctionem multorum abusuum pertinere
 passim creditae. plane quippe persuasus erat imperator, quaecumque Sa-
 bas ageret, patriarchae voluntate fieri, prout declaravit ipse postea cui-
 dam episcopo, excusans quod facere Sabam quae vellet sineret. **¶** cum
 reposuisset episcopus, utcumque ista iussu patriarchae gererentur, tamen
 debere ipsum utpote imperatorem non permittere patriarcham impruden-
 ter ruere, etiam si vellet, ad ea Augustus unum illud in sui defensionem
 allegavit "atqui conveniens non est patriarcham pariter ac Tzycandelam
 Nicetam" (hoc ipsum enim nomen contemptum protulit hominis notae villi-
 tatis atque adeo palatinorum omnium infimi) "imperatori subiici." cum
 ea igitur sic se haberent, et monachus Sabas crebro imperatorem allo-
 quens multis ei ex vero nuntiatis opinionem sibi apud eum sinceræ fidei
 parasset, detulit is ad Augustum eundem audisse se e Porphyrogenito, id
 sibi ut rem arcanam indicante, imperatorem, simul Constantinopolim per-
 venisset, eiecturum throno patriarcham et Cosmam monachum in eius lo-
 cum promoturum. hoc vero audito magis exacerbatus imperator est, in-
 dignans armari adversum se irritarique a fratre patriarcham falsis indiciis
 confictarum rerum, ac insusurratone calumniarum istarum demereri eum
 sibi familiares eiusdem studere; in quo illum spectare invasionem imperii
 non inanis videretur esse suspicio. non multum ab hoc tempus effluxerat,
 cum aliqui e familiaribus Porphyrogeniti eiusdem Augustum adeuntes ei
 noctu nuntiarent magna illum quaedam et ad rebellionem, ut apparebat,

γειν τε καὶ φρονεῖν ἐκεῖνον συνάμα πρωτοστράτορι Στρατηγο-
 πούλῳ διανυνκτερεύοντί οἱ προσήγγελον, καὶ γ' ἐλέγχειν σφᾶς
 ἐτοίμους ἑαυτοὺς παρεῖχον ἀναδεχομένου τοῦ βασιλέως. ταῦτ'
 ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον, ἐδόκουν δὲ πάντως ἐκ τῶν γινομένων καὶ τὰ
 τῆς κατηγορίας πιθανὰ τοῖς ἀκούουσι. διὰ ταῦτα δὴ πολλὴν 5
 Ε καὶ μεγίστην πρόνοιαν ὁ κρατῶν ποιούμενος τοῦ τε λαθεῖν ἐκεῖ-
 νον ἐφ' ᾧ προσκαλοῖτο τοῦ θ' ἁλῶναι, καὶ μή τι καὶ νεωτε-
 ρισθεῖη παρ' ἐκείνου, ὥς ᾤετο, πέμψας ἄγει παρ' ἑαυτῷ τὰς
 δυνάμεις, καὶ τοῖς υἱαίοις πᾶσιν ὑπ' αὐγὰς ἑω ἐπήγγελε κατὰ
 τὸ παλάτιον συναθροῖσθαι. καὶ τότε περὶ πλήθουςαν ἀγορὰν 10
 πέμψας προσκαλεῖται τὸν ταῖς κατηγορίαις ἐνεχόμενον, μὴδὲν
 Ρ 107 ἀκριβῶς εἰδόμενα. ὃν καὶ διὰ ταχέων παραγενόμενον ὁ μὲν βασι-
 λεὺς εὐθύς, μὴ οἷός τ' ὦν κατέχειν τὰς κατ' ἐκείνου ὁργὰς, ἅμα
 μὲν ἐκεῖνον ἅμα δὲ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον, μετ' οὐ πολὺ καὶ
 τοῦτον τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι καταγνωσθέντα, ὀνειδισμοῖς τε καὶ 15
 προπηλακισμοῖς ἔβαλλε, καὶ "τί παθόντες, ὦ οὔτοι," παρού-
 σης καὶ πάσης τῆς συγκλήτου ἔβόα, "καὶ κακῶν κάκιστοι, αὐ-
 τοὶ τοσαῦτ' ἔχοντες ἀγαθὰ παρ' ἑμοῦ, τὸ εἰς ἀναβολὰς ὀφθῆναι
 πρὸς τὸν εὐεργέτην κακοὶ οὔμενον θέσθαι προεθυμήθητε, ἀλλ'
 ἐξ αὐτῆς ὁ μὲν δεσπότης καὶ αὐταδέλφον, ὁ δὲ πρότερον μὲν 20

11. προσκαλοῖτο Ρ.

spectantia loqui et machinari cum protostratore Strategopulo; ac si an-
 nueret imperator, paratos sese ad eos convincendos exhibebant. haec illi
 quidem dixerunt: magnam autem verisimilitudinis speciem ex caeteris
 quae palam geri cernebantur, eorum accusatio apud audientes obtinebat.
 propter ista cuncta decrevit imperator Porphyrogenitum comprehendere
 accitum ad se postridie. ad quod duo quaedam in primis curanda sibi
 putavit, prius sic haberi rem arcanam ut nulla ratione suspicari Porphy-
 rogenitus posset quare vocaretur, alterum habere ad manum eas copias,
 quibus ille, si forte repugnare prensantibus conaretur, resistere nequiret
 nec liber effugere. iussis ergo convenire ad se praetorianis cohortibus,
 et edicto domesticis cunctis ut ad palatium praesto essent sub crepuscu-
 lum aurorae, forum universum armatorum multitudine complevit. tunc
 misit qui sibi sisterent eum qui accusatus fuerat, nihil certo scientem de
 causa ob quam vocaretur. quo celeriter adducto, uti et paulo post Stra-
 tegopulo, in ambos ut iam praedamnatos iram non continens stomachum
 erupit, opprobriis utrumque ac conviciis proscindens, his eos compellans
 verbis voce contenta, senatu adstante universo. "quae, malum, heus vos
 in transversum abripuit vecordia, malorum pessimi, ut tot a me bonis
 acceptis non satis habentes, quod ipsum erat vituperabile, tardi apparere
 in referenda largitori gratia, etiam affectaretis maleficia benefactis repen-
 dere, tam atrocia convicti fuisse machinati, hic quidem in dominum eun-
 demque germanum fratrem, ille autem in eum cui primum debet quod ad-

αἰτίου τοῦ καὶ ἔτι βλέπειν τὸν ἥλιον, ὕστερον δὲ καὶ εὐεργέτου, B
 τοιαῦτα καταμεμελετηκότες ἐλέγχουσι;” τοῖς δ’ ἀρνούμενοις
 πάνπαν καὶ τοὺς ἐλέγχους ζητοῦσιν εὐθὺς οἱ κατειπόντες παρί-
 σταντο, καὶ ὥς ἦν ἐκείνοις ἰσχυρὸς ἅμα καὶ εἰς σπουδὴν πρόθεσις,
 5 ἔλεγον. αὐτίκα τοίνυν, οἷα φιλεῖ ἐπὶ τοιοῦτοις γίνεσθαι, θροῦς
 ἦν τῶν μὲν ἐκπληττομένων τῶν δὲ καὶ στυγούντων, ἄλλων δὲ
 καὶ πλεον τοῦ εἰκότος κατὰ τινὰ θεραπείαν παρακεκινημένων καὶ
 λέγειν καὶ πράττειν. τέλος τοὺς μὲν τὰς ἐκείνων οἰκίας πολυόλ- C
 βους οὔσας, καὶ μᾶλλον τὴν τοῦ πορφυρογεννήτου, καθέζοντας
 10 ἀποστέλλει, αὐτοὺς δὲ τὸν μὲν φυλακαῖς ἐδίδου, τὸν δ’ ἀδελφὸν
 συγγλίσας ἐν τῶν κατὰ τὰ παλάτια βασιλικῶν οἰκημάτων ἐν
 ἀσφαλεῖ καθεύδοντι. προνοίας δ’ ἐκείνας καὶ ἀγέλας καὶ ἀπο-
 θήκας παντοίων εἰδῶν καὶ χρυσόν, τὸν μὲν ἐν νομίσμασι κεκομ-
 μένον τὸν δ’ ἐν ἐκπώμασιν ἐργασμένον, καὶ ἄργυρον καὶ πέπλα
 15 παντοδαπὰ τῷ κοινῷ ταμιεῖω προσανείθεντο, καὶ ἡ χλιδὴ ἐκείνη
 καὶ περιφάνεια μιᾶς ὥρας σκηνὴ καὶ παίγνιον ἦν. καὶ θαῦμα D
 ἦν τοῖς ὁρῶσιν ὄγκος τοσοῦτος τρυφῆς καὶ οἰκίας τοιαύτης φιλο-
 τιμίας, μηδ’ αὐτῆς βασιλείου κατὰ πολὺν λειπομένης, πῶς ἐν
 ἀκαρεῖ εἰς τὸ μηδὲν κατήντησε, καὶ τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα καὶ τέως

huc solis lumen videat, deinde qui ei beneficium vitae servatae donis ul-
 tro adiectis cumulavit.” ad hanc inopinatissimam invectivam cum ambo
 pro se quisque pernegarent se conscios, nedum convictos ullius in impe-
 ratorem meditati sceleris, et proferri, quae purgare refellendo se paratos
 aiebant, accusationis argumenta poscerent, statim adfuerunt qui eos detu-
 lerant, et pro sua quisque facultate ac studio convincere infutiantes sunt
 conati. dum haec geruntur, prout solet in talibus, murmur increbuit tu-
 multuariis susurris, quos ab ista spectantibus partim verus affectus ex-
 primebat favoris aut odii varie propensi in accusatores vel in reos, par-
 tim artificiosa simulatio et cura quaestuosa hos aut illos demerendi, pro
 ratione ambitae gratiae vel formidatae offensionis longe ultra sensum in-
 titum in demonstrationes affectatas agendo dicendove prodiens. tandem
 imperator misit qui domos utriusque bonis refertas exhaurirent cunctis in
 fiscum redigendis, praesertim autem Porphyrogeniti. ipsorum autem al-
 terum quidem publicis custodiis tradidit, fratrem vero suum uno e regiis
 palatii conclavibus inclusum securo praesidio servatum detinuit. pensio-
 nes autem eius illas et greges apothecasque omni genere pretiosarum op-
 pletas specierum, aurum praeterea partim signatum in nummis partim fa-
 ctum in vasis ac poculis, similiter et argentum velaque ac vestis varii
 textus ac formae, ingentis pretii, cuncta in aerarium conferuntur. tan-
 tusque ille apparatus deliciarum, luxus illud regii choragium et speciosis-
 simus conspectus, horae unius scena in ludibrium fuit, non parum admi-
 rantibus qui cernerent, tantam vim delicatae suppellectilis ac voluptariae
 copiae unam in domum non regnantem, quae tamen in hoc regnatrici vix
 cederet, congeri potuisse, et tam exaggerato isti cumulo dissipando tol-
 lendo exportando tantulum spatium suffecisse. adeo nihil ita splendidum,

περίπυστα πνευσάσης δυσχεροῦς καὶ τελχινώδους αἵρας κατέσβεστο.

Καὶ ταῦτ' ἐπράττετο Κρονίου μηνός, ὅτε καὶ πολλοῖς μὲν
 Ε τῶν τοῦ παλατίου οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀσυνθε-
 σίας πρὸς βασιλέα ἔγκλημα δι' ἐκεῖνον ὡς δῆθεν βασιλειῶντα
 ἐφῆπται. ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις ὁ ἀνὴρ ἐς ἄκρον φιλοδωρότα-
 τος, καὶ πολλοὺς συννυῆγετο τοῖς φιλοφρονήμασιν, ὥστε καὶ
 ἀγαπᾶν εὐεργετουμένους, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ συνειδέναι οἱ ἢ δὴ
 συμβούλῃσθαι ἃ δὴ ἐκεῖνος εἰδώς καὶ βουλόμενον, ὡς οἱ κατ'
 ἐκείνου λέγοντες δεικνύειν εἶχον, ἐξηλέγχετο. τοῖς οὖν τοῦ παλα-
 10 τίου πολλοῖς τισὶν οὖσι τοῖς παρ' ἐκείνου εὐεργετουμένοις συν-
 Ρ 108 γνωμόνῃ ὁ βασιλεὺς, ὑπὲρ ἀξίαν μὲν τοῦ διδόντος, ἄξια δὲ
 τοῖς λαμβάνουσι τὰ διδόμενα κρίνων. ἐκεῖνον μὲν γὰρ ἀδελφὸν
 βασιλέως ὄντα τοσούτοις δωρεῖσθαι ὅσοις μηδὲ βασιλέα σχεδὸν
 εἰκὸς ἦν αἰτίας ἐποιεῖτο δῆθεν. τοὺς δὲ γε λαμβάνοντας μεγα-
 15 στᾶνας ὄντας, εἰ καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐλάμβανον, ἀλλ' οὖν δι-
 καλοὺς εἶναι τοιαῦτα καὶ τόσα λαμβάνειν ὑποκατακλινομένους
 Β ἐκείνῳ ἐκ τῶν εἰκότων ἰδικοῦ. τοῖς δὲ τῆς ἐκκλησίας μὴ ὅπως
 τοῖς ἐξ ἐκείνου εὐεργετηθεῖσιν ἀλλὰ καὶ ξύμπασιν αἰτίας ὁ Σάβας
 ἐπειλημμένος εὐσχήμονας, ὡς δῆθεν κατ' ἐκείνων καὶ ὑπὲρ βα-
 20

10. ἐξηλέγχοντο Ρ.

ita illustre lateque inclitum fulget, quod pestilenti afflatu malignae aurae obscurari ac penitus extingui brevi tempore non queat.

Gesta sunt haec mense Martio, quando et palatinis multis et non paucis ecclesiasticis crimen maiestatis impactum est, Porphyrogeniti causa, quasi ei beneficiis obstricti etiam ad affectationem imperii favissent. erat enim re vera vir ille profusus in largiendum ut qui maxime, multosque sibi ea devinxerat beneficentia; non tamen ut convinci posset plus istos ei rependisse quam gratum et mutuum amorem, minime autem factiosum studium velificandi spebus eius usque ad consciam conspiracy in ambitiosa vota principatus usurpandi; qualia mente versasse illum nondum demonstraverant qui detulerant. in communi porro suspitione sacris hominibus et laicis diversa utrorumque sors fuit. nam illis quidem, quos dixi, palatinis plurimis munifice a Porphyrogenito donatis ignoscendum iudicavit imperator, aiens plus quidem illum fuisse largitum quam gradus eius ferret, eos tamen quibus dedisset, cum megistanes essent nobilitate ac merito praestantes, dignos fuisse qui tantum acciperent; neque illam nimiam videri debere mercedem obsequii quo se homini non imperanti proceres tam illustres inclinare sustinuerant. in ecclesiasticos, non eos solum quos donis cultos a Porphyrogenito constabat, sed universim et indiscriminatim omnes, dira monachi Sabae grassatio incurrit, aptam scilicet arripiantis opportunitatem commissum sibi negotium agendi, hoc est exercendae plausibiliter in illum pridem exosum sibi ordinem inexplibilis immanitatis suae, specioso nunc praetextu zeli laudabilis pro imperatoris sa-

οὐλέως ζηλῶν, καὶ πρὸ τοῦ τοῖς πᾶσι κακοποιός, ἀνέδην τε
 δύστροπος ὠνόμαζε (20) καὶ διὰ τὰς οἰκονομίαις ἐκείνων ἐπέ- P 109
 χρα, παρακατέχων καὶ ἀπαιτῶν τὰς προσόδους ὥς ἂν ἐκείνων
 καθωσιωμένων. ἄπερ τοῖς κληρικοῖς μανθάνουσι πόνος ἦν, οὐ
 μὴν δὲ ὥστε καὶ ἀποφυγεῖν τὴν κατηγορίαν δύνασθαι. ὁ δὲ καὶ
 πλέον τούτους τοῦ στέρεσθαι τῶν οἰκείων ὠδύνα, καὶ οὐκ εἶχον
 τὴν κατηγορίαν διαθέσθαι καὶ ἐν μετρίοις ποιήσασθαι. ὁ δὲ
 καὶ μεγάλως τοὺς τοιούτους ἐκύμνηε, καὶ οὐκ εἶχον ὅ τι καὶ πρά-
 ξειαν, καὶ ὥς ἂν γε τῇ λύπῃ καθοσιώσαντες ἑαυτοὺς ἐν ἀπόρῳ
 10 ἦσαν. τέλος ἀποφυγὴν μίαν ἔγνωσαν τῆς κακίας τὴν πρὸς τὸν B
 πατριάρχην καταφυγὴν, ὥς αὐτίκῃ τῷ μαθεῖν ἐν δεινῷ ποιησο-
 μένου κακείνου τὴν κατὰ τῆς ἐκκλησίας διαβολήν. ἐλθόντος τοι-
 γαρ οὗ καὶ τοῦ Σάβα συνελθόντες ἐνεκάλουν τὸ πάθος, καὶ ὥς
 οὐκ ἀνεκτὴν ἐτραγώδουν τὴν συμφορὰν, καὶ “τί παθὼν, ὦ οὐ-
 15 τος,” ἔλεγον παρόντος κακείνου, “τοιοῦτοις τοὺς τοῦ κλήρου
 περιβάλλεις θειοῖς; δέον τὸν μὲν ἐπ’ αἰτίαν κείμενον κρίνεσθαι,
 τοὺς δὲ λοιποὺς ἀθώους τοῦ ἄγους μένειν.” τοῦ δὲ μηδὲν ἀπο- C

6. πλέον τοῦ τούτους στέρεσθαι τὸν οἰκείων P. 14. ἐνεκτὴν P.

lute ac statu. eos igitur pariter cunctos uno crimine involvit, infidos et
 clam infensos Augusto nominans. (20) ergo singillatim obiens irruebat in
 oeconomias illorum, partim sequestrans et detinens nondum solutos pro-
 ventus, partim iam perceptos repetens, quod eos diceret iure illis fruendi
 excidisse perduellionis crimine conscito, cuius ipsos pro plane convictis
 et rite damnatis haberet. haec videntes et patientes clerici intime scili-
 cet ringebantur, non tam ipsa accusationis invidia conturbati, quamquam
 erat bene consciis et viam eius purgandae nullam habentibus molestissima,
 quam quod eius effectus iam ante damnationem tristissimos sentirent, pri-
 vatim iam nunc bonis propriis; quae praesens experientia intolerabilium
 damnorum, dolore ipsos pungens acerbissimo, impendebat ne contempta
 falsae calumniae vanitate consolationem eam caperent, quam in mali per-
 pessione mediocris sua prudentibus virtus suggerit. quare fluctibus moe-
 roris iactati maximis, nec quo se verterent reperientes, postquam aliquan-
 diu in illa aerumna incerti animi, quasi desperato remedio sese discru-
 ciantes, tacite gemuerant, tandem confugere ad patriarcham decreverunt,
 rati eum illorum quae gererentur ignarum, simul cognovisset intentatam
 ecclesiae calumniam, improbatum et aegre se ferre declaraturum. cap-
 tato igitur tempore quo Sabas ad patriarcham venerat, simul et ipsi ac-
 cedentes questi graviter sunt de malis quae paterentur, et invidiose ex-
 aggerata communis calamitatis atrocitate, ad eius praesentem auctorem
 conversi Sabam “quae te, malum,” inquit praesente patriarcha, “in nos
 incitant intemperiae? quam ob causam clericos indiscriminatim universos,
 sine ulla innocentis aut noxii differentia, poenis subiicis, cum palam ae-
 quitas postulet, si quis nostri ordinis culpa affinis aut iure suspectus
 est, de hoc iudicium institui, alios quos nullum criminis urget indicium,
 quietos in fruitione suae famae integrae relinqui?” ad ea Sabas multa

λογουμένου τῶν ἐς λόγον κειμένων, ἀλλὰ κύκλῳ περιβαλλομένου αἰτίας μηδὲν προσηκούσας μηδ' ὁπωσοῦν, τέλος ἡξίουν πατριάρχην ἀμύνειν ἀδικουμένοις τὰ ἔσχατα. ὁ δέ, οὐκ οἶδ' ὅπως, ψυχρὸς ἐπὶ τούτοις κατεφαίνετο καὶ ἀκίνητος. ὥς δὲ πολλάκις οἱ τοῦ κλήρου ἐπέκειντο καὶ προσελιπάρον, ὁ δ' ἄφωνος ἦν καὶ 5 τῷ μή τι λέξειν ἔχοντι ἀκριβῶς ἐώκει. τέλος ἐκκλίνων τὴν ἐκ τῶν πολλῶν βίαν ἀπέπεμπε κατειρωνευσάμενος τὴν τιμωρίαν τῷ D κατειπόντι, τὴν τοῦ Πιλάτου πρὸς Ἰουδαίους φωνὴν ἐπειπὼν παραδιδόντος εἰς σταύρωσιν τὸν δεσπότην, "λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε." τοῦτο ἐπῆλθε μὲν ἐκείνῳ ἐκ τοῦ τυχόντος 10 εἰπεῖν ἀγνώστῳ πολλοῖς διαθέσει ψυχῆς, τοῖς δὲ καὶ λανθόσαν βαρὺ παρώξυνε τὰς ὁρμὰς, καὶ προσλυποῦντες καὶ οὗτοι ἐσχίζοντο, ὥστε μήτε συνέρχεσθαι οἱ μήτε μὴν συνεύχεσθαι, βασιλεῖ προσανατιθέντας τὴν περὶ τούτων ἐκδίκησιν. βασιλεὺς δὲ τῆς νόσου κατεπειγοῦσης τὸν πρωτοβεστιάριον, ὥς μηδ' ἀναπνεῖν 15 ἐώσης τοῖς πύνοις, σκέπει καὶ βουλῇ τούτου τὸν Χοῦμνον κοιαί- P 110 στορα Νικηφόρον εἰς μυστικὸν ἀνάξας ἐπὶ τοῦ μέσου καθίστησι, προσνείμας αὐτῷ κοινωνὸν (οὕτω γὰρ ἐκείνῳ καὶ μόνῳ ἐθάρρει) καὶ τὸν ἐπὶ τῶν δεήσεων Γλυκὺν Ἰωάννην. καὶ δὴ τοῦ αὐτοῦ

4. καὶ deerat.

parum ad rem facientia, nihil admodum quod clare ipsum absolveret aut tam vehementium actorum acerbiter excusaret, reposuit. unde a patriarcha magnopere clerici contenderunt ut satis iam compertam hominis improbitatem grassari ne sineret in diram oppressionem innocentium, sed tempestiva eam castigatione coerceret. tales ille preces audiens frigidus nescio quare immotusque perstabat; ac cum illi ardentius urgerent, perseverabat tamen in silentio, haud in expedito, ut apparebat, habens quid diceret. tandem, velut vi cuidam multorum simul incumbentium impar eluctandae, paulisper inflexus verbis Pilati ad Iudaeos Christi necem deposcentes vindictam ipsis calumniatoris ipsorum Sabae ironice permittere visus est, "accipite ipsum vos" inquit "et crucifigite." hanc eius vocem, incertum quo ex sensu profectam animi, audiri tunc contigit. qua graviter offensi aut potius incredibiliter efferati, quos sic eluserat, absciderunt se ab eo, congressuque ipsius in posterum atque omni precum ac sacrorum cum illo communione segregarunt, dolorem testantes suum querelis gravibus et ultionem tam insignis iniquitatis ab imperatore prae se ferentes expectare. at Augustus totus, ut dictum est, e protovestiarii consiliis pendens, prohibitus libero aditu familiaris oraculi, cruciatibus renum acerrimis ne ad momentum quidem respirare iam illum sinentibus, aegri commendatione ipsius quaestorem Nicephorum Chumnum ad dignitatem mystici promotum in partem arcanae fiduciae adscivit, deliberationibus hunc quoque quotidianis consultorem admovens. ac cum nondum speraret sufficere moli rerum unum illum posse, Ioannem praeterea cognomento Glycyn petitionibus supplicum referendis praepositum huic ad-

ἴτους, ἐπιφερόμενος καὶ τοὺς κατακρίτους, τὸν μὲν ἀδελφὸν ἐν
 κλοβῷ (εἰρκτῇ φορητῇ τις εἶπη) τὸν δὲ Στρατηγόπουλον δέσμιον,
 ἔξειθὼν Νυμφαίου ἐικοστῇ ὁγδόῃ Μαιμακτηριῶνος τὴν μεγαλό-
 πολιν εἰσεῖσιν. ἦν οὖν τοῦντεῦθεν κωφή τις ὁργὴ παρὰ βασιλέως B
 5 τοῖς τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸ μὲν ἐπαγόμενον ἔγκλημα δύσνοια, αἱ
 δὲ πρὸς τοῦτο κατασκευαὶ αἱ ἀπὸ τοῦ πατριάρχου σφῶν ἦσαν
 ὑποστολαί, ὥς κακῶς δῆθεν τὴν τῆς δυσνοίας αἰτίαν, ἦν καὶ
 παρὰ τοῦ Σάβα κατηγόρητο, δυσχεραίνοντων. ὥστε καὶ μιᾷ
 συναγωγῶν ἐκείνους ἐκ τινων ὑποπτευομένων τὴν κατὰ πάντων
 10 συνίστα δύσνοιαν, περιποιούμενος δῆθεν ἐντεῦθεν τὸν τοῦ πα-
 τριάρχου θεράποντα. Θάλασσαν γὰρ συνόλην καὶ ἀπορροὴν C
 ἐκείνης παρεδειγμάτιζεν, ὥς φύσιν ἔχοντος τοῦ παντὸς ἐκ τοῦ
 γέματος οἶον ἔστιν ἐκείνῳ γινώσκεσθαι. εἶναι δὲ καὶ τούτους
 οὐ πάντας, ἀλλ' ἐκ τινῶν ἴσως ὑποπτευομένων τοὺς πάντας ὑπά-
 15 γισθαι ταῖς αἰτίαις. ἦσαν δὲ ταῦτα δεσποτικά μᾶλλον ἢ ἀληθῆ,
 θέλοντος θεραπεύειν τὸν πατριάρχην.

21. Κἄν ἐπὶ πλεόν τῆς ἀπὸ βασιλέως διὰ ταῦτα ἐπει- D
 ρῶντο ἀγανακτήσεως, εἰ μὴ καὶ ἕτερ' ἄττα πραχθέντα βασιλέα P 111

intorem tribuit. quibus provis, hoc ipso anno, ducens secum condemna-
 tos, fratrem quidem in lectica clathrata (carcerem portatilem dixeris),
 Strategopulum autem vinctum, duo de tricesima Iunii die Constantinopo-
 lim ingreditur. Ibi eum coquere animo apparuit surdum quendam in ec-
 clesiasticos rancorem, erumpentibus subinde irae ultricis indicibus dissimu-
 lationes eluctantem. causa odii obtendebatur studium in iis rerum nova-
 rum et cogitatae defectionis crimen; cuius in argumentum rapiebatur eo-
 rum a patriarcha secessio. hanc enim interpretabatur ortam ex indigna-
 tione deprehensi delatique per Sabam indicibus occultarum quae ipsi machi-
 narentur in se molitionum. itaque illis quadam die convocatis locutus est
 in sententiam apprime congruentem sensibus Sabae et isti patriarchae mi-
 nistro gratificantem: palam enim ostendit signa quaedam minus constantis
 in se fidei, in quibusdam ipsorum observata sese in omnes extendere, at-
 que universum pariter ordinem reum peragere aversae a se voluntatis de-
 fectionisque cogitatae. dixit videlicet, aquae rivulo e mari ductae dum
 gustu salsugo deprehenditur, certo argumento colligi cuius demum saporis
 sit mare ipsum totum, quod natura ferat eandem in stilla deprehendi
 sensu qualitatem, quae universum ex quo illa est libata liquorem inficiat.
 quare licet aequae de singulis ipsorum non extarent argumenta propria
 quemque insimulandi, recte tamen ei cunctos suspicioni subiacere quae in
 quibusdam residere cerneretur. talis quaedam audita tunc est imperatoris
 oratio, domini sane potius supercilium infensi quam aequi iudicis, verita-
 tem delationum exquirentis, sedatum arbitrium praeferens. sed tanti erat
 demereri patriarcham comprobandis eius ministri actis, quorum se ipse
 auctorem non obscure ferret.

21. Et processurum fuerat haud dubie in diuturniorem graviorem-
 que clericorum vexationem hoc ita declaratum imperatoris in eos odium,

μὲν ἐθορύβει, ἀρχιερέας δ' ἐκίνει ζητεῖν αἰτίας καθ' ὧς ταῦτα
 πράττεται ξένα τῶν τῆς ἐκκλησίας νόμων δοκοῦντα· μήτε γὰρ
 ἱατροὺν χρῆναι τιμωρεῖν ἀλλ' ἱατρεύειν τὸν πάσχοντα, μήτ' ἀρ-
 χιερέα κολάζειν ἀλλὰ θεραπεύειν τὸν ἁμαρτάνοντα. διὰ τοῦτο
 καὶ συναχθέντες κοινῇ σκέπτονται, καὶ διαμηνύειν ἐκείνῳ καὶ γε⁵
 διαπυνθάνεσθαι (ἦψαντο γὰρ τὰ δεινὰ καὶ ἀρχιερέων) ἐγνώκε-
 σαν. τὸ δὲ μήνυμα, καθημένων ἐν τῷ ἐκκλησιαρχείῳ, ἐφ' ᾧ
 B σφίσι ἐφείη συνελθεῖν ἐκείνῳ ἐρωτῆσαι τε καὶ μαθεῖν πῶς ταῦτα
 πράττειντο· μηδὲ γὰρ ἐκκλησιαστικά εἶναι ἀλλὰ τυραννικά τὰ
 πραττόμενα. ταῦτα λέγοντες προσετίθουν καὶ τὰ πραχθέντα,¹⁰
 ὅσα τε ἔξω ὅσα τε ἐντὸς ἐπράττοντο. τὸν δ' ἀκούσαντα τὸ πα-
 ράπαν μηδὲ φροντίσαι, ἀλλὰ σκήψεις τοῦτ' εἶναι φάναι ἀποστα-
 σίας τῆς ἀφ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τὰ μηδὲ δίκαιον ἐγνωκέναι πρὸς
 τούτους ἀπολογεῖσθαι. ὥς δὲ καὶ αὐθις πειρῶντες οὐκ ἐπειθον,
 C διυστᾶν ἑαυτοῖς ἐκείνου ἐδικαίουν καὶ οὗτοι· τὸ γὰρ τοιούτων¹⁵
 πραττομένων συγκοινωνεῖν μὴ ἔχειν λόγον ἀπολογίας τοῖς μεμφο-

nisi alia quaedam a Saba ruere qua coeperat pergente temere attentata,
 quae licet praesertim in clericos intendebantur, tamen redundabant etiam
 in episcopos, hos movissent ad cognoscendum de negotio; unde contigit
 imperatorem quoque turbari ac titubare in proposito quod ostenderat,
 qualiacumque patriarchae ac eius ministrorum acta tota imperii auctori-
 tate defendendi. moti ergo episcopi, quod iam usque ad ipsos, ut est
 dictum, Sabae grassationes pertinere coeperant, consilio inter se habito
 decreverunt convenire patriarcham, repetereque ab eo rationem eorum
 quae nova et ab usu legibusque ecclesiae abhorrere visa gererentur. ut
 enim medici non esse poenas infligere languentibus, sed medicinam adhi-
 bere opportunam morbis illorum abigendis, ita nec officium antistitis in
 plectendo atque ulciscendo situm, verum in curandis et ad frugem emen-
 dationis revocandis qui peccarunt. his sic in conventu stabilitis patriar-
 chae indicant cupere antistites simul congregatos ipsum alloqui. assigna-
 tus ad hoc locus est in aedibus magni ecclesiarchae, quo cum venisset
 patriarcha, considentes episcopi ex eo se velle audire dixerunt quas ob
 causas ea quae Sabas attentabat fierent: non enim esse illa ecclesiastica,
 sed tyrannica acta. his dictis adiunxerunt expositionem vexationum quib-
 us Sabas ferret ageretque miseros clericos, et in ecclesiasticum ordinem
 universum clam palam, intus et extra immaniter acerbique grassaretur.
 ea ille audita sic prorsus tamquam nihil ad se pertinerent negligere fun-
 ditus visus est, addens et conquerens talia ab illis memorari praetextus
 secessionis a se faciendae quaerentibus. quare supervacaneum se arbi-
 trari curam ullam sumere objectionum istiusmodi diluendarum. his epi-
 scopi multa reposuerunt quibus ei persuadere conarentur aequa et con-
 sentanea se poscere: sed cum nihil profici animadverterent ipso inflexi-
 biliter in duritie perstante, clare ipsi denuntiarunt cogi se officio ad se
 ipsos a tam inconvenientium actorum omni participatione removendos.
 neque enim se posse iustae censuram reprehensionis ulla excusatione fu-
 gere, si perseverando in communione cum iis qui sic inordinate ac temere
 operarentur, tam improbabilibus factis approbationis suae apponere calcu-

μένοις δικαίως. ἔπειθον δὲ καὶ οἱ περὶ τε τὸν Γεννάδιον καὶ τὸν
 Συλαιώτην βασιλέα μὴ ἔαν ἀνεξέταστα ταῦτα, ἀλλ' ἐπαρήγειν
 ἀρχιερεῦσι καλῶς λέγουσιν. αὐτοὺς γὰρ εἶναι πάντως τοὺς τὸν
 εἰς τὴν πατριαρχεῖαν ἀναγόμενον χρησταῖς μαρτυρίαις συστήσαν-
 5τας, αὐτοὺς δὲ καὶ πάλιν διαγινώσκειν ὡς ἐπιχωλαῖνοι ὁ μαρτυ-
 ρηθεὶς οὐ φαῦλος ἐπ' ἄλλοις τὴν ποίμανσιν· μηδὲ γὰρ πάντα D
 πᾶσι διδόναι θεόν. ταῦτ' εἶναι θεοῦ, ὡς πάντας εἰδέναι. καί γε
 πολλάκις τὸν κατὰ τὸ ἡθικὸν οὐκ ἀπόβλητον κατὰ τὸ οἰκονομικὸν
 ὑποσκάζειν, καὶ αὐθις ἀριστεύοντα ἐπὶ τούτῳ μὴ φθάνειν τὴν
 10ἐπὶ τῷ πολιτικῷ ἀρετὴν. ἀνασιτέλλεσθαι δὲ τὴν κακίαν καλὸν
 καὶ προσῆκον εἶναι, πλὴν ἐντὸς μέτρων καὶ νόμιον Χριστοῦ. νό-
 μον δὲ Χριστοῦ πάντως εἶναι τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον. ἐκεῖ δὲ ζη-
 τούντων τῶν μαθητῶν ἔξ οὐρανοῦ καταγαγόντας πῦρ ἀφανίσαι
 τοὺς ἀπειθοῦντας, εἰπεῖν τὸν δεσπότην ὡς οὐκ οἶδατε ποίου πνεύ- E
 15ματος ἐστὶ. τὸ γὰρ καλέσαν ἐκείνους πνεῦμα, καὶν μήπω οἶδασι,
 πλήρες ἀγαθωσύνης καὶ φιλανθρωπίας καὶ συγκαταβάσεως πρὸς
 τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἀλλ' οὐ τιμωρίας καὶ ἀγανακτήσεως καὶ κο-
 λάσεως. ταῦτ' ἐκείνων λεγόντων καὶ ἀμφικλινῇ τὸν βασιλέα
 ποιούντων, καιροῦ δραξόμενοι οἱ κακῶς ἐκ τινων αἰτιῶν ἔχοντες

lum viderentur. sub haec Gennadius et Sylaeota imperatorem privatim
 conventum graviter monuerunt, non debere ipsum sinere res tam suspec-
 tae novitatis indiscussas socordi tolerantia transmitti. quin eius esse of-
 ficii succurrere praesulibus, nihil aequi a patriarcha, quamvis iusta et
 recta postulent, impetrantibus. nec enim in illos cadere exceptionem ido-
 neam suspicionis, quasi patriarchae parum faveant; quem utique ipsi pro-
 moverunt, suis eum suffragiis et honorificis testimoniis ad summae quam
 obtineret dignitatis adeptionem commendantes. caeterum eadem fide qua
 tum quae in eo laudarent praedicarunt, modo commemorare quae in eo
 postmodum desiderari deprehensum sit. prodi enim cursu temporis laten-
 tia prius hominum vitia, et occasione negotiorum naturas perspicere. sic
 eos intellexisse hunc, qui dotibus ad ecclesiae gubernationem alioqui aptis
 instructus sit, in quibusdam eius multiplicis officii claudicare partibus.
 nimirum non omnibus omnia deum dare. cunctis quippe notum esse dona
 esse dei dotes eiusmodi. itaque saepius animadverti eum, cuius mores
 non improbantur, haud aequae inoffense procedere in gubernatione domus
 propriae: rursus egregie fungentem suae regimine familiae, civilibus deinde
 carationibus admotum minime parem administrandi magistratus industriam
 probare. improbitatem coërceri honestum sane ac conveniens esse, ve-
 rum id fieri debere intra limites legum Christi. leges autem Christi
 omnino esse sacrum evangelium. illic autem legi discipulos aliquando
 ignem e coelo devocantes, qui sibi non morigeros consumeret, a domino
 audisse nescire ipsos cuius spiritus essent. nam qui vocarat ipsos spiri-
 tus, licet hoc adhuc ignorarent, plenus benignitatis humanitatis accom-
 modationis ad lapsos in culpam spiritus est, non autem ultionis indigna-
 tionis severitatis inexorabilis. tali oratione cum hi duo ambiguum fecis-
 sent imperatoris animum, captato tempore qui aliis etiam de causis exo-

ἔκλεινον ἑθορὺβουν καὶ γράφοντες κατηγορίας ἀτόπους ἐδίδουν,
 P 112 καὶ ἀνέδην λοιδορίαις μονωθέντα τῶν πολλῶν περιέβαλλον, ὥστε
 καὶ μιᾷ ἵσταμένον ἄνω που, καὶ τῶν ὕμνων ἑξανυσθέντων ἐπεν-
 λογοῦντος κατὰ τὸ σύνηθες, τινὰς ἐκείνου κάτωθεν ἵσταμένους
 κράζειν καὶ ἀπόφημα κατ' ἐκείνου λέγειν, ὥς ἂν πλεον τοῦ εἰκό- 5
 τος διὰ τὸ μῖσος κατανθαδιζομένους.

B 22. Ἐπεὶ γοῦν Ἀθανάσιος ἔγνω μονωθεὶς καὶ τὰς αἰτίας
 ἕξ αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ὠρμημένας, τὰς δὲ λοιδορίας
 ἀπὸ πολλῶν συμβαινούσας, ὥς καὶ κρίσιν θέλειν ἄγειν, καὶ οὐκ
 ἀνυστά οἱ γένοιτο εἰ βούλοιτο τὴν τιμὴν κατέχειν (μηδὲ γὰρ ἐν- 10
 τεῦθεν εἶναι τὸν εἰρηνεύσοντα ἢ καὶ προσέξοντα), καθυφίει καὶ
 C ἄκων τῆς προστασίας. οὐκ ὀλίγοι γὰρ καὶ τῶν χθὲς καὶ πρὸ τρί-
 τῆς τῶν ἰδίων παρὰ τῶν ἐκείνου στερηθέντων ὁμοῦ συμφρῆσαν-
 τες διεφόρουσαν ἄρδην τὰ ἴδια. οἱ δὲ καὶ τοῖς σιτῶσιν ἐπεχίρουν
 καὶ κατεγέλων καὶ πετωθάζον ἀνέδην τε κατηρῶντο καὶ ἀπεφή- 15
 μιζον. ἄλλοι δὲ καὶ λίθους ἔβαλον φανέντος ἐκείνου. τόσον

9. καὶ] καὶ εἰς?

15. ἐπεφήμιζον P.

sum habebant patriarcham, turbare liberius coeperunt, datis accusationum errores ipsi absurdissimos imputantium libellis, tum eundem locis a concursu seductis occurrentem probris palam conviciisque proscindentes. eo-que res processit, ut ipso quadam die e loco sublimi perfectis hymnis populo de more beneprecante succlamantes aliqui maledictis eum lacera- rent foedissimis, odio, postquam ultra modum exarserat, in iusto auda- ciores impudentiam prorumpente.

22. Postquam ergo se Athanasius destitutum a plerisque intellexit, aversionis causas ex se suisque ortas, odia vero infensorum sibi pluri- morum usque ad contumelias et convicia prorumpere, remque ad iudicium spectare, quo haud dubie coorientes undique accusationes vocent. satis patere, si vel summo conatu connitatur retinere patriarchatum, in tali offensione animorum ac rerum perturbatione frustra fore: nam orto cer- tamine omnes in unum dimicatu- ros, ne attendente quidem ullo aut saltem audire sustinente, nedum in pristinae communione pacis perseveraturo quoquam. his persuasus rationibus diu reluctatum appulit tandem animum ad cogitationem abdicandae, quam tenere nequiret etsi maxime cuperet, sacrae praefecturae. nempe iam non pauci eorum quos nuper ac paulo ante ministrorum ipsius violentae grassationes pensionibus et sacerdotio- rum fructibus multaverant, palam ablata repetebant, ac facta manu pa- ribus iniuriis irascentium, vim apertam intentantes, auferebant quae sua dicerent. quidam etiam praedia frumentariosque agros quorum fuerant possessione puls- i, concursu et factione invadebant, inter haec irridentes, dicteriiis traducentes, maledictis quoque incessentes, diris denique nullo metu aut respectu devoventes patriarcham et suos. in tantam licentiam excesserat populare odium, lassata diuturnis iniuriis plerorumque patien- tia, in furorem conspiratione multitudinis ineluctabiliter saevientem exar- descens, impunitate necessaria, securitate summa. itaque Athanasius sentiens haud procul abfore quin corripere- tur sistendus tribunali (nam

τὸ μῖσος. καὶ κατεστύγουν οἱ πλείους. αὐτὸς δὲ γνοὺς ἐντεῦ- D
θεν καὶ εἰς κρίσιν ἀπαξόμενος, ὡς τοῖς δοκοῦσι μᾶλλον ἐδόκει,
βασιλεῖ διαμηνύεται ἀποσταλῆναι μὲν τοὺς τὸ πατριαρχεῖον ἀνα-
δεξιμένους, ἀποσταλῆναι δὲ καὶ τοὺς διακομίσοντας κατὰ τὴν
5 ὁδόν, ὡς μὴ κινδυνεύοι. ἐν τοσοῦτῳ δὲ σχεδιάσας βιβλία δύο,
τὸ μὲν ἐν τῆς αὐτοῦ παραιτήσεως, θάτερον δὲ πόλλ' ἄττα πε-
ριέχον καὶ ἰδίας κατὰ τὸν βίον συστάσεως χάριν καὶ καταρῶν τῶν P 113
ὡς δῆθεν κατ' αὐτοῦ ἀποφημισάντων, ὃ μίμησιν ἀναδεξάμενος
τοῦ Χριστοῦ, τὸν μὲν ἐν ἀφανεί κρύπτει ἐν κορυφῇ κλονός τινος
10 τῶν κατὰ τὰ ἀριστερὰ εἰσιούσι κατηχουμενεῖα τοῦ μεγάλου νεώ-
ῖσταμένων, ὑπ' ὁπῆν περιστρεῶνος, δίκην φωρός, ὡς μή τις
εἰδέη προμηθευσάμενος, κλίμακά τ' αὐτὸς προσερείσας καὶ ἐπι-
θεῖς πλὴν οὐ γυμνὸν τὸν χάρτην, ἀλλὰ δυσὶν ἐκπώμασιν ἐμβα-
λὼν, ὑπογραφῇ ἰδιοχείρῳ καὶ βούλλῃ μολιβδίνῃ τὰ γράμματα B
15 ἐξασφαλισάμενος, τετρήνας καὶ σπαρτίῳ περισφίγξας, ὡς μή
τινι ἐπιβουλευθελή τῶν λυμαντήρων ἐς μακρὰν ἐκεῖ κείμενος.
θάτερον δὲ τὸν τῆς παραιτήσεως πέμπει πρὸς βασιλέα, ἀξιῶν
τὴν ταχίστην τοὺς γε τὴν ὁδὸν ἀσφαλῇ οἱ θήσοντας ἀποστεῖ-
λαι. εἶχον δ' ἐπὶ λέξεως ὃ μὲν ἐν τοῖς ἐκπώμασι χάρτης τάδε.
20 (23) "δύο τινὰ ἐφάνη πρὸς καταβολὴν τῆς ἐκκλησίας, εἰς ὠφέ- C

15. καὶ deerat.

causam eius ecclesiastico iudicio disceptari non ignorabat primores cu-
pere) occupavit significare imperatori se ab ipso petere ut mitteret qui-
bus patriarchales aedes, iis abscessurus, consignaret, quique illum quo
recessurus esset itinere tutum ab incursu infesti populi praestarent. in-
terim ipse duos libellos deproperavit, quorum uno dignitatem abdicare
videbatur: alter multa complectens partim vitam eius anteactam iacta-
bunde commendabat, partim in obtrectatores iram expromebat minis et
diris, sane impotentius quam professum imitatore Christi mansuetudinis
deceret. et hunc quidem e duobus libellum ipse furtim abscondit loco
abstrusissimo, intra foramen eorum simile in quibus columbae nidificare
amant, sito supra verticem columnae cuiuspiam in catechumeneis, ad lae-
vam introeuntium, stantis. notabilis porro est quam in hoc adhibuit so-
licitudo. primum chartam non simplicem et authenticis destitutam reliquit
signis, sed manu rite propria subscriptam bulla insuper plumbea munivit:
tam vasis duobus testeis inclusit invicem obversis, quorum labra pertusa
funiculis insertis apte commisit, ut eam undique ab iniuria omni prote-
gerent. sic conditam, scala ipse muro applicita conscensaque, manu pro-
pria deposuit in memorato prius loco, velut illic custodiendam in seram
memoriam posteritatis. alium abdicatorium patriarchatus libellum misit
ad imperatorem, orans ut quam primum ad se destinaret securos per
viam deductores, quibus a vi defenderetur. haec ambo scripta hic po-
nam, incipiens a prolixiori fictilibus indito; cuius haec fuere verba.
(23) "duo quaedam apparuerunt ad deiectionem ecclesiae, quae ad eius

- λειαν δῆθεν αὐτῆς ἐπινοηθέντα, ἕξ ἐπιβουλῆς τῶν ἐπικαιρόντων τοιούτοις, ἐν μὲν τὸ τὸν Βέκκον ἐλθεῖν εἰς τὸ διαλεχθῆναι καὶ τάχα καταγνωσθῆναι καὶ ἡττηθῆναι, ὃ ἀμήχανον ἦν τοῦ λαοῦ μεμνηνός καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν ἐχόντων τε καὶ λεγόντων, δεύτερον, ἥνίκα τῷ Ὑακίνθῳ ἐξεχωρήθη ἀπανταχοῦ τῆς Ῥωμαίων 5
- D προσκαλεῖσθαι κατὰ τῆς ἐκκλησίας οὓς εὕρισκεν οὐ συνειδήσει, οὐ νόμοις Θεοῦ τετραμμένους, ἀλλ' ἀγρυπνῶδεις καὶ τριωβολιμαίους τινάς, καὶ ἱκανοὺς καταστρέψαι τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ, καὶ ὅσα παρέλαβεν, ἀλόγῳ θράσει καὶ διαβολῇ καὶ ὕβρει, ἐν οἷς εἶχον ἐκεῖνοι τὸ ἰσχυρόν. καὶ ἔτι, ὥς ἔοικεν, ἔμελλε τοῖς δυσὶν 10
- P 114 ἐκείνοις κακοῖς καὶ τρίτον ἀναφυῆναι, ὃ καὶ διὰ πληθους ἡμετέρων ἁμαρτιῶν τῇ ἡμετέρᾳ συνέβη ἡμέρᾳ καὶ καθ' ἡμῶν ἐστρατεύσατο. τῆς γὰρ Χριστοῦ ἐκκλησίας οἷς αὐτὸς οἶδε κρίμασι τὴν φροντίδα δεξάμενοι, οὐκ ἐξησφαλίσθημεν τοῦ μήτε τοὺς σχιζομένους τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ καὶ ὕβριστὰς αὐτῆς τιμωρεῖν μήτε 15 τοὺς ἀκαθαρσίαις μοιχείαις τε καὶ πορνείαις ἐαλωκότας ἀναχαίττειν. ἡγνοήσαμεν δὲ ὅτι καὶ οἱ πατριαρχεύοντες τοιαύτας εὐ-
- B θύνας ὑπέχουσι παρὰ τῶν ἐπὶ σφάλμασιν αὐτῶν εὐθυνθέντων καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων εἰς ἃ διωκήκασιν, καὶ ταῦτα μηδὲ τοῖς ἐνεργούσι σήμερον τὰ δημόσια τοιαύτας ἐν οἷς ἐνήργησαν ὑπεχόντων 20 εὐθύνας, ὅσα ἢ κακοτρόπῳ γνώμῃ ἢ καὶ ἀγνοίᾳ κατὰ τοῦ δικαίου πεπαρωγήκασιν. ἀλλ' ὡ τῶν ἐμῶν κακῶν, ὥς μηδὲ κἄν ἴσα τού-

scilicet utilitatem excogitata fuerant, ex insidiis gaudentium talibus. unum quidem venire Veccum ad colloquium, tamquam mox sic damnandum et convincendum; quod fieri non poterat furente populo, et dulce mixtum amaro exhibentibus illis et loquentibus. alterum quando Hyacintho est permissum per Romanam ubicumque ditionem convocare contra ecclesiam quos invenit non rectae conscientiae, non legibus dei innutritos, sed agyr-tas triobolares quospiam, idoneos ecclesiae Christi destruendae abolen-disque cunctis eius traditionibus per inconsultam audaciam calumniam et contumeliam, ad quae ingens illi habebant robur. porro nunc malis illis duobus tertium, quantum licet coniicere, in cumulum succrescet; quod et propter multitudinem nostrorum peccatorum nostra contigit die et in nos militavit. ecclesiae quippe Christi, quibus ipse novit iudiciis, cura nos accepta haudquaquam secure potuimus discissos ab ecclesia Christi et ei contumeliosos punire, neque immunditiarum adulteriorum fornicationum convictos reprimere. ignoravimus autem patriarchas potestate utentes sua fuisse obnoxios reddendae talium actorum rationi iis ipsis quos in lapsi-bus deprehensos correxerint, et similibus, ius impune usurpantibus vo-candae ad suum examen eorum administrationis, cum tamen quos hodie videmus civiles exercere magistratus, minime subiaceant iudiciis subdito-rum in iis quae vi acceptae potestatis egerint, etiam quando vel malitia vel ignorantia contra ius et aequum temere quidpiam attentarunt. sed heu, vis ingens malorum meorum! ne nostram quidem longe sublimioris

τοὺς ἐξισωθῆναι καὶ τὰ ἡμέτερα. καὶ εἰ καὶ πόθεν ταῦτα ἐπῆλ-
θεν ἡμῖν, ἔδηλα τοῖς πολλοῖς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ θεῷ. ὁ γὰρ εἰ-
πὼν παρορησιασάμενος πρὸς θεὸν ὅτι ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέ-
φαγέ με, εἶπε καὶ οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον C
ἐπ' ἐμέ. οὐ γὰρ ἡμετέρων ταῦτα σφαλμάτων ἀντέκτισις, καὶ
 χάρις θεῷ· ἡμεῖς μὲν ἀδικούμενοι οὕτως ἀδικούμεθα, ὅτι τὸν
μὴ ἑαυτὸν ἀδικοῦντα οὐδεὶς δύναται παραβλάψαι, ἡ ἐκκλησία δὲ
 πάλιν ὑβρίσθη καὶ ἐζημίωται. τίς δὲ ἡ ζημία; τῶν μοναχῶν καὶ
 μοναζουσῶν καὶ λοιποῦ χριστιανύμου λαοῦ, τῶν μὲν λόγῳ τῶν
 10 δὲ καὶ βίᾳ βλεψάντων πρὸς τὸ σεμνότερον, ὡς καταιγὶς ἀγρία
 ἀθρόον ἐπεσπεσοῦσα ἢ καθ' ἡμῶν ὑβρις πρὸς τὰ πρότερα ἔστρε- D
 φεν. ἡ δὲ ὑβρις καὶ τὸ αὐτῆς λυπηρὸν τὸ μὴ κατὰ τῆς ἡμῶν
 ἐπολήψεως μόνον καὶ τὸ λίθους κρατῆσαι βαλεῖν ἡμᾶς καὶ ἀνα-
 θεματίσαι, καὶ ὅσα σωματικῆς ὑβρεως ἐπειπεῖν, ἀλλ' οἴμοι καὶ
 15 κατ' αὐτοῦ τοῦ σεβάσματος. διὸ καὶ φημί, εἰ σύνοδα ἐμαυτῷ
 πορνεία ἢ μοιχεία ἢ ἄρρενομανία ἐαλωκέναι, καὶ εἰ ἐφρόνησα
 πώποτε ἢ φρονῶ ἢ φρονήσω ἀλλότριον φρόνημα τῆς ἐκκλησίας
 Χριστοῦ τοῦ θεοῦ μου, ἀνάθεμά μοι ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ἡ μερίς E
 μου σὺν τῷ προδότῃ καὶ τοῖς τὸν κύριόν μου σταυρώσασιν. εἰ

6. οὕτως] οὕπως?

ordinis ecclesiasticam auctoritatem ad aequalitatem saltem conditionis cum politica tanto inferiori adspirare patiuntur. unde autem ista nobis accide-
runt, ignotum multis est: at non deo. nam qui ausus est deo dicere ze-
lus domus tuae comedit me, idem et hoc subiunxit, et opprobria expro-
brantium tibi ceciderunt super me. nec enim nostrorum ista sunt deli-
ctorum ultio ac multa; quo nomine deo gratias reddimus. sed et haec in
nos intorta ictum tela non perferunt, adeo ut iniuriis licet tantis appetiti
nullam tamen iniuriam patiamur, quoniam qui se ipse non laeserit, nemo
potis est laedere. verum ecclesia et contumeliam patitur et detrimentum.
quodnam vero detrimentum? nimirum e monachis et monialibus caetero-
que Christiano populo complures, partim persuasi rationibus et electione
ducti propria, partim terrore addito minisque poenarum, vi compulsi qua-
dam, sese in melius converterant sanctimoniamque respexerant, quos velut
turbo ferus ac procella in transversum dira ingruens, haec in nos contu-
melia de cursu deiecit et rursus avertit in priora. eius porro iniuriae
perniciēs, unde nobis dolendi causa est, non in famae et existimationis
nostrae iactura constitit, non in contumelia tam licenter grassantium, ut
et lapides quos in nos iacerent tulerint et anathematizaverint caeteraque
accumulaverint genera omnia sensibilibus contumeliarum: sed heu me!
(nam hoc cor vulnerat) in religionis ipsius damnum maximum tempestas
ista redundavit. quare aio: si mihi sum conscius fornicationis aut adul-
terii aut nefariae in mares libidinis, si sensi umquam aut sentio aut in
posterum sentiam alienum quidpiam a sensu ecclesiae Christi dei mei,
anathema mihi sit a Christo et pars mea cum proditore ac crucifixoribus

δὲ ὀρθῶς καὶ πιστῶς με λατρεύοντα καὶ φρονοῦντα, καὶ ἀποβα-
 λόμενον ἐκ ψυχῆς ὃ μὴ δοξάζει ἢ ἐκκλησίᾳ μηδὲ παρέλαβε, συ-
 κοφαντῆσαι οὐκ ἔφριξαν γλῶσσαι λέγειν μαθοῦσαι κακά, ὅσοι καὶ
 οἵτινες εἶεν, ἔχω αὐτοὺς καθὰ ὃ κανὼν, καὶ ἀπὸ τῆς ζωαρχικῆς
 τριάδος ἀφωρισμένους. ὅτι δὲ βιασθέντες ἄλλ' οὐ βιάσαντες ἐτέ- 5
 ϑημεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐλπίδι εἰρήνης καὶ ὠφελείας κοινῆς, οὐ
 P 115 προέβη δὲ κατὰ τὰς ἐλπίδας ὅσον διωκήσαμεν, οὕτω συμφέρον
 ἡμῖν κατεφαίνετο, μάρτυς θεός, καὶ ὃ μὴ ὡς κακὸν ἄλλ' ὡς
 πρέπον ἐπράττομεν. πλὴν εἰ ἐν ᾧ μέτρῳ μετροῦμεν ἀντιμετρη-
 θησόμεθα, τὴν τούτων διάκρισιν ἀνατίθημι τῷ ἁγίῳ βασιλεῖ καὶ 10
 τοῖς ἀρχιερεῦσι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ εἴτε ἀποδοχῆς εἴτε εὐθύ-
 νης κριθῶμεν, στέργομεν, καὶ ὡς ἐκ θεοῦ τὴν τῶν τούτων κέ-
 λευσιν ἐκδεχόμεθα. ἕτερον, εἰ καὶ ὁποῖόν ἐστιν ἐκάστου τὸ ἔρ-
 γον τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δηλοῦται, χάριν τῆς δυσφημίας ἣν ἐξήμεσε
 B καθ' ἡμῶν ὁ διάβυλος λέγομεν. εἰ σύνοιδα ἑμαυτῷ πορνείᾳ ἢ 15
 μοιχείᾳ ἢ ἀρρενομανίᾳ ἐαλωκέναι, καὶ εἰ ἐφρόνησα πώποτε ἢ
 φρονήσω ἀλλότριον φρόνημα καὶ ἀπαῖδον τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ
 τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου μου, καὶ εἰ μὴ ὡς οἱ ἄγιοι μαθηταὶ καὶ
 ἀπόστολοι τούτου παραδεδώκασι καὶ οἱ διάδοχοι τούτων θεοφό-
 ροι πατέρες, ἰδικῶς καὶ συνοδικῶς, καὶ εἰ μὴ ἦσαν ἐτερόδοξον 20
 φρόνημα, ὃ μὴ παρέλαβε καὶ κρατεῖ ἡ ἐκκλησία Χριστοῦ, παρα-

7. διωκήσαμεν οὕτως ὡς σ.?
 σθαι P.

12. τῶν] ἐκ?

14. δηλοῦ-

domini mei. sin me recte ac fideliter servientem et sapientem, reiicien-
 temque ac reprobantem ex animo quod non sentit ecclesia neque accepit,
 calumniari non horruerunt linguae doctae maledicere, quicumque et qua-
 lescumque fuerint, habeo ipsos, iuxta canonem, pro segregatis a vitae
 auctore trinitate. quoniam vero coacti, minime autem nos ipsos per vim
 intrudentes, regimini ecclesiae sumus impositi spe pacis et utilitatis com-
 munitis, non successit autem secundum spem quantum in ea administra-
 tione gessimus. nihil autem gessimus (testis sit deus) nisi quod expedire
 nobis visum est, et quod non ut malum sed ut decens a nobis fieret.
 caeterum an qua mensura mensi sumus, eadem remetiatu nobis, iudicium
 arbitrio sancti imperatoris et episcoporum coram deo permitto; et sive
 absolvamur sive damnemur ab iis, acquiescimus, et ut a deo profectum
 eorum quaecumque mandatum accipimus. aliud. etsi quale sit cuiusque
 opus, die illa declaratum iri credimus, tamen quoniam aiunt quosdam
 scandalizari propter maledicentiam quam evomuit in nos diabolus, dici-
 mus: si conscius mihi sum incidisse in fornicationem adulterium aut ne-
 fariam in mares libidinem, si sensi umquam aut sentio aut sentiam alie-
 nam sententiam et abhorrentem ab ecclesia Christi dei et domini mei, et
 nisi ut sancti discipuli et apostoli eius tradiderunt et successores horum
 deiferi patres, privatim et synodice; et nisi omnem heterodoxam doctri-
 nam, quam non accepit nec tenet ecclesia Christi, respuo subiiciens ana-

πέμπω τῷ ἀναθέματι, ἀνάθεμά μοι ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ἡ μερίς C
 μου σὺν τῷ προδότῃ καὶ τοῖς τὸν κύριόν μου σταυρώσασιν. εἰ
 δὲ ὁρθῶς καὶ πιστῶς με λατρεύοντα καὶ φρονοῦντα καὶ ἀσπαζό-
 μενον καὶ κηρύττοντα διαβολαῖς μέτινες τοιαύταις διέβαλον, ὅσοι
 5 καὶ οἵτινες εἶεν, ἐκκήρυκτοι τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ, καὶ ἀλύτῳ
 ἀφορισμῷ τῷ ἀπὸ τῆς ζωαρχικῆς καὶ μακαρίας καὶ ἁγίας τριάδος
 ἡ μετριότης ἡμῶν ὑποβάλλει αὐτούς, καὶ ἀρᾷ ἀναθέματος καὶ
 τὸν τοιοῦτοισ παρασυρέντα εἰς τὸ βλάψαι καὶ ἀδικῆσαι με. ὥς
 δὲ τοῖς ἀδίκοις καὶ βλασφημίαις αὕτη ἀρὰ παρὰ Θεοῦ, οὕτω καὶ D
 10 τοῖς φειδομένοις τὴν γλῶσσαν καὶ ἀλήθειαν ἀγαπῶσι καὶ λέγουσιν
 ἡ τοῦ Θεοῦ εὐλογία καὶ σκέπη περικυκλώσοι καὶ ὧδε καὶ ἐν τῷ
 μέλλοντι.”

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐν τοῖς ἐκπώμασι καὶ ἐν ἀποκρύφῳ τε-
 θέντα· ἃ δὲ ὅποια μὲν καὶ ὅπως ἔχουσιν, ὥς καὶ αὐτὸν τὸν πα-
 15 ρασυρέντα, ὅστις ἂν καὶ εἴη, ὑπ’ ἀνάθεμα ἄγειν, καὶ εἰ σύστα-
 σις ταῦτα ἀπαθῶν τρόπων εἴτε καὶ μή, εἰδεῖεν ἂν οἱ πνεύματι
 ζῶντες καὶ τῷ κυρίῳ δουλεύοντες. ὅμως ὕστερον εἴρεθέντα, ὥς
 μετ’ ὀλίγον ῥηθήσεται, ἱκανῶς αἰτίαις δικαίαις ὑπῆγον τὸν γρά- E
 ψαντα. ἕτερον δὲ γράμμα σχεδιάσας πρὸς τὸν βασιλέα ἀπέστει-
 20 λεν, οὕτω κατὰ ῥῆμα διωλάμβανον. “Θεῷ καὶ μετὰ Θεὸν τοῖς
 λόγοις θαυρῆσας τῆς ἐκ Θεοῦ βασιλείας σου τὴν ἐκκλησίαν ἐκρά-
 τησα. εἰ δ’ ἐγκαλοῖ μοι καὶ τις ὅτι μὴ κατὰ τὸ ἀρέσκον ἐκύστη

themati, anathema mihi sit a Christo et pars mea cum proditore et cru-
 cifixoribus domini mei. si vero recte ac fideliter me ministrantem et
 sentientem et amplectentem et praedicantem calumniis me talibus diffama-
 runt, quicumque ac qualescumque sint, extra censum habentor eccle-
 siae Christi; et insolubili excommunicationis nexui a vitae auctore, beata
 et sancta trinitate, mediocritas nostra ipsos subiicit, dirisque anathema-
 tis, et eum qui talibus tractus fuerit ad laedendum et iniuriis afficien-
 dum me. ut autem iniustis et blasphemis haec maledictio a deo est, sic
 et linguam continentes et veritatem amantes et loquentes dei benedictio
 ac protectio circumdabit, et hic et in futuro.”

Haec quidem erant in chartis intra pocula fictilia conditis et in cavo
 abstruso depositis. in quibus, quod eum quoque qui etiam vi pertractus
 ad adversantium sibi partes fuerit, quicumque tandem sit, anathemati
 subiicit, id ad humanae prohibitionis Christianaeque mansuetudinis rationes
 satis accommodatum necne fuerit, censendum relinquo viventibus in spi-
 ritu et domino servientibus. illud scio, scriptum hoc postea repertum
 vulgatumque, ut postmodum dicetur, accusationibus in eius auctorem antea
 iactatis fidei momentum addidisse, ut iam non immerito traductus ille ac
 iniuste infamatus videretur. aliud etiam scriptum concinnavit, statim ad
 imperatorem missum, haec ad verbum continens. “deo et post deum
 verbis fidens ex deo auctoritatem ducentis maiestatis tuae, ecclesiae re-
 gimen capessivi. in quo administrando si quispiam succensuerit guberna-

διώκησα, μάρτυς αὐτὸς θεός, κρεῖττον οὐκ ἐφρόνων. ἐπεὶ δὲ
P 116 Χριστὸς τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας σὲ κατέστησε
φροντιστήν, ἰθύνειν πρὸς τὸ ἀρέσκον αὐτῷ, ἐνώπιον λέγω τοῦ
κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰ καὶ ἁμαρτωλός εἰμι, ἀλλὰ πρα-
κτικῶς οὐκ ἐπίσταμαι τι ἀπειργον κατὰ κανόνας ἱερωσύνης. εἰ 5
δὲ τινες ἐξηγέρθησαν κατ' ἐμοῦ λέγειν ὅσα εἰς ἀνθρωπίνην ὕβριν
φθάει καὶ παραλύησιν, καὶ εἰσὶν οἱ πιστεύοντες ταῦτα, θέλω-
σαν εἰς καθάρσεις ὅσα ἐκ τούτων καὶ βούλονται, καὶ εἰ ἀδικηθῶ,
B ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δικαιωθήσομαι. τὴν γὰρ παραίτησιν λογιζο-
μαι ἀκανόνιστον, καὶ αὕτη μου ἡ διάκρισις. ἐπεὶ δὲ πρὸς τρέ- 10
μοντα τὰ δικαιώματα θεοῦ βασιλέα λαλῶ, εἰ κελεύεις, τὸ θέ-
λημά μου ἔω, καὶ ἀνατίθηναι τῷ θεῷ καὶ τῇ ἐξ αὐτοῦ βασιλείᾳ
σου τὰ ἐμά, ἵνα ὅπερ αὐτῇ θεάρεστον δόξει καὶ τῇ ψυχῇ μου
σωτήριον, εὐργετήσης καὶ συμβουλῆσης καὶ συνεργήσης μοι,
καὶ οὕτω παρὰ θεοῦ χαρισθῇ τῆς εὐεργεσίας τὰ ἴσα τῇ ἐκ θεοῦ 15
C βασιλείᾳ σου." ἀλλὰ τοῦτο μέν, κατὰ τὸ εἰκός, οὐχ ὑπέγραψε,
τὸ δὲ γε πρότερον οἰκιοχείρως ὑπεσημήνατο· εἶχε γὰρ "Ἀθανά-
σιος ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης." ἦν δ' ἔτι φερόμενον καὶ ἄλλο τι
ἐν κρυπτῷ γράμματι, ὅπερ οὐκ οἶδα εἰ προσειτέθη ὕστερον παρὰ 20
τῶν ἐκείνῳ προσκειμένων, ὥς "κἂν εἴ τι ποιήσω παρὰ ταῦτα,

4. πεπραχὸς?

tionem meam ad quod cuique placeret obnoxie accommodatam non fuisse, testis idem sit deus, melius non sentiebam. quandoquidem vero Christus ecclesiae suae et imperii te constituit curatorem, ut utraque ad eius beneplacitum dirigas, in conspectu loquor domini mei Iesu Christi, etsi peccator sum, tamen factum a me quidquam non memini a sacerdotii regulis abhorrens. si vero aliqui insurrexerunt contra me, dicentes quae ad deformandum contumeliis doloreque pungendum hominem pertinent, et sunt qui credunt ista, imputent licet in idoneas meae depositionis causas ea ex his quae volunt. si passus iniuriam fuero, in die illa iustificabor. abdicationem enim reputo illegitimam. et hoc quidem meum iudicium est. quoniam vero cum tremante iustificationes dei imperatore loquor, si iubes, voluntati meae renuntio, et deo permitto tuaeque ex deo auctoritatem habenti maiestati res meas, ut quod ipsi deo placitum videatur et animae meae salutare, conferre consulere cooperari mihi digneris, ut anima mea divinae beneficentiae fiat particeps similiter cum ex deo data maiestate tua." at huic quidem libello, ut fieri par fuerat, non subscripsit. priori tantum propria manu suum nomen apposuerat: sic enim ad eius calcem legebatur "Athanasius miseratione dei archiepiscopus Constantinopolis Novae Romae, oecumenicus patriarcha." ferebatur et aliud praeterea quiddam scriptum in illa priori arcana charta, quod haud scio an non additum posterius fuerit ab Athanasii fautoribus, nempe hoc: "si quid praeterquam hic scripsi me facturum egero, irritum habeo, quippe contra

ἄστοργον ἔχω καὶ ἔξω τῆς ἡμετέρας γνώμης, καὶ αὐτὴν ἐγχα- D
ράξω μου τὴν παραίτησιν."

Τίως ταῦτα γράψας, τὰ μὲν ἐν ἀφανεί τίθησι τὸν εἰρημέ-
νον ἐξασφαλισάμενος τρόπον, αὐτὸς δὲ τὸ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ
5 μόνον ἐξαποστείλας, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἐκεῖθεν, καθὼς ἴσως καὶ οἱ
ἥλπιστο, ἢ βοήθειαν καὶ τὸ ἀντιελθῆναι, ἀλλ' ἤδη μᾶλλον οἱ
νυκτὸς ἐξελευσομένον κατὰ τὴν ὁδὸν δεφενδεύοντες ἀπεστέλ-
λοντο, καὶ ἄλλοι οἱ τὸ πατριαρχεῖον ἀναδεξόμενοι, γνοὺς ἐντεῦ-
θεν ἴσως καὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος γνώμην, ὥς οὕτω τὰ καθ' ἑαυ-
10 τὸν δοκιμάζοντος εἰς συνοῖσον εἰ ἐκσταλή παρακεκινημένων τῶν E
ὄλων (οὐδὲ γὰρ ἐχώρει ἄλλως γίνεσθαι), ἄωρὶ τῶν νυκτῶν δι-
δωσιν ἑαυτὸν τοῖς ἀπάξουσι. καὶ πρὸς τῇ κατὰ τὰ Εὐγενίου γε-
γονότες θαλάσση ἀλιάδος τε ἐπιβαίνουσι, καὶ τὸν λιμένα τὸ Κέ-
ρας εἰσπλεύσαντες τὴν μονὴν τοῦ Κοσμιδίου καταλαμβάνουσι.
15 καὶ τὴν νύκτα προσμείνας στέλλει πρὸς βασιλέα τὴν αὐτοῦ πα- P 117
ραίτησιν, ἔχουσαν ἐπὶ λέξεως οὕτως. (24) "ἐπειδὴ περ λυσι-
τελείας χάριν κοινῆς εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνήχθημεν θρόνον καὶ
διὰ τὴν τοῦ χριστωνύμου λαοῦ εἰρηναίαν κατάστασιν καὶ κυβέρ-
νησιν, ἀπέβησαν δὲ τὰ πράγματα εἰς τοῦναντίον καὶ παρ' ἐλπίδα
20 τὴν ἡμετέραν καὶ τῶν βιασαμένων ἡμῶς, ὥς ἐντεῦθεν κριθῆναι
ἡμῶς τῷ λαῷ ἀδοκίμους καὶ παραιτητέους καὶ ἀδιακρίτους, ἄλ-
λως τε δὲ καὶ ὥς ἀσθενεῖς καὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνίκανοι καὶ οὐδέ

meam voluntatem et mentem actum, etiam si ipsam scripto significavero
abdicationem."

Ut cumque sit, his ita scriptis, prius quidem illud in occulto abdidit,
memorato iam munitum modo. ipse vero solum secundum libellum impe-
ratori cum misisset, nec inde quod forte speraverat auxilium ac prote-
ctionem offerri sibi videret, quin potius iam praesto adesse submissos
illinc cerneret qui se nocte profecturum per viam defenderent, et alios,
qui quas suo discessu vacuas relicturus mox foret patriarchales aedes su-
sciperent custodiendas, intellecto ex his persuasum imperatori utilem fu-
turam patriarchae depositionem perturbationi publicae pacandae, cum
aliud non posset, se ipsum intempesta nocte ultro dedit missis ad se ab-
ducendum. cum his ad oram maris loco ab Eugenio denominato conti-
guam progressus, ibi piscatoriam pariter omnes conscendunt navem, et in
portum Ceras dictum inveci ad Cosmidii monasterium perveniunt. nocte
illic transacta misit Athanasius ad imperatorem cessionem suam, sic ad
verbum habentem. (24) "quandoquidem utilitatis communis gratia in
patriarchalem promoti thronum fuimus et ad pacificum Christiani populi
statum ac gubernationem, successerunt autem res in contrarium praeter
spem nostram et eorum qui nos ad istam praefecturam admittendam coë-
gerunt, adeo quidem ut inde contigerit censi nos populo improbabiles,
reici dignos, ineptos et frivolos, cum etiam nos et ipsi sentiamus imbe-
cilles, peccatores, insufficientes nec pares ministerio tali, propterea ab-

ἄξιοι λειτουργίας τοιαύτης, διὰ τοῦτο παραιτούμεθα καὶ ἡμεῖς
 B αὐτοὺς μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ εἴ τι ἡγνοήσαμεν ἢ καὶ διε-
 πραξάμεθα ἔξω τοῦ πρέποντος, αἰτοῦμεν συγχώρησιν, καὶ ὑμῶς
 ὁ κύριος συγχωρήσοι, καὶ τὸ συμφέρον παρέξει, καὶ κυβερνήσει
 ἀμφοτέρους, καὶ ποιμένα ὄψεται τὸν ἀρμόδιον, πρεσβείαις τῆς 5
 Θεομήτορος.” εἶχε δι’ ὑπογραφῆς τὸ “Ἀθανάσιος ὁ χρηματί-
 σας ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, οἰκουμε-
 νικὸς πατριάρχης.”

Ταῦτα τὰ τῶν γραμμάτων, ταῦτα τὰ τῆς παραιτήσεως
 Ἀθανασίου. οἷς ἐννοήσῃ τις τὸ ἐμφαινόμενον τοῦ γράφοντος 10
 C ἐμπερίσκεπτον. καὶ τέως τί βούλεται τὸ “οὕτως ἐφρόνουν”
 καὶ αὖθις “κρεῖττον οὐκ ἐφρόνουν, μάρτυς Θεός;” τοῦτο καὶ
 καταποντιστῆς οἶμαι νηὸς εἶπη, ὅς αὐτοβούλως καὶ αὐτονόμως
 κινδύνῳ περιβάλλει τὴν ναῦν, ὡς κρεῖττον οὐκ ἐφρόνουν. ἀλλ’ εἵ-
 πεν ἂν τις πρὸς αὐτὸν “ἀλλ’ ἦσαν μεθ’ ὧν ἂν καὶ συνεβου- 15
 λέύσω, ὅτι οὐδὲ μόνος ἀλλὰ μετὰ πολλῶν κυβερνᾷν ἐτάχθης.”
 ἀλλὰ τὸ παρὸν “ἐκρίθην γὰρ” φησὶ “τῷ λαῷ ἀδόκιμος,” καὶ
 οὐ τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς τῆς ἐκκλησίας μοναχοῖς· λαοῦ δ’ ἀ-
 D ποδοκιμασία τί ἂν ἰσχυρὸν ἔχοι εἰς πατριάρχου παραίτησιν;
 “παραιτούμεθα δὲ καὶ αὐτοὺς” φησὶ “μετὰ τῆς ἀρχιερωσύ- 20
 νης.” οὐ θρόνον καὶ τιμὴν παραιτεῖται, ἀλλὰ λαὸν ἄτακτον
 καὶ ἀπειθῆ. πότερον δὲ τὸν λαὸν συνάμα τῇ ἀρχιερωσύνῃ πα-
 ραιτεῖται, ὥς παραιτεῖσθαι δὴ καὶ ἀμφοτέρους, ἢ λαὸν παραι-

dicamus et nos ipsos cum sacerdotio; et si quid ignorantes omisimus aut fecimus extra quam decuit, petimus veniam, et vobis dominus ignoscat. ac quod erit conducibile praebebit, et gubernabit ambos, et pastorem providebit accommodatum, precibus deiparae.” subscriptio haec fuit “Athanasius qui fuit archiepiscopus Constantinopolis Novae Romae et oecumenicus patriarcha.”

Haec in libellis, haec in abdicatione Athanasii fuere; quae si quis penitius introspexerit, quandam non bene dissimulatam scribentis astutiam animadvertet. nam quid sibi vult illud “sic sentiebam” et rursus “melius non sentiebam (deus sit testis)?” hoc et, puto, queat dicere qui navem demerserit, quod eam propria voluntate ac iudicio temere discrimini obiecerit: “melius non sentiebam.” verum respondeat ei quispiam: at erant cum quibus consultares, quandoquidem non solus sed cum multis gubernare iussus es. sed in praesens “iudicatus sum enim” ait “populo improbabilis.” non dicit episcopis et ecclesiae monachis. populi porro ac laicorum improbatio quid validae ad patriarchae depositionem causae habeat? pergit. “abdicamus autem ipsos” inquit “cum sacerdotio.” non thronum aut honorem abdicat, sed populum inordinatum et inobedientem. utrum autem populum pariter et sacerdotium abdicat, sic ut aequae ambo ista abdicentur, an populum abdicat sive reprobatur vi et au-

τεῖται μετὰ τῆς ἐνούσης αὐτῷ ἀρχιερατικῆς ἰσχύος καὶ καταστά-
σεως, ὥς εἶναι καὶ αὐτὴν ἰσχυρὰν καὶ εὐλογον τὴν ἀποβολήν;
τί δὲ βούλεται καὶ τὸ ἁρμόδιον λέγειν; εἰ μὴ πάντως τὸν τὰ
πάντα τῷ λαῷ συγκαταβησόμενον.

5 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως τῷ ἱστοροῦντι καὶ παρακαλῶντι λέλε- P 118
ται. τοῦτο δὲ τις καὶ μόνον παρατηρήσειεν, ὅτι τέσσαρσιν
ἐνιαυτοῖς τὴν ἐκκλησίαν κατέχων αὐτὴν σχεδὸν ἡμέραν εἶδε τῆς
ἐκβολῆς ἣν δὴ καὶ τῆς ἀναβάσεως ἔγνωκεν, ἥτις καὶ Ἐλαφρηβο-
λιῶνος ἐκκαιδεκάτῃ ἦν, ὅτε καὶ ὁ μέγας λογοθέτης τὸν ἴδιον λό-
10 γον καταγνοῦς οἶον ἐκ τῆς τῶν πολλῶν βλασφημίας τῶν ἐν ἐκείνῳ
γεγραμμένων, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ ὁ λύκος ὁ τῶν λαχάνων ἄνθρω- B
πος παρὰ τοῦ ἀρχιερέως ἐπὶ τὸν ἐλέγετο, πυρὶ παρεδίδου. ὁ
μέντοι γε βασιλεὺς δεξιόμενος τὴν παραίτησιν, διὰ τε τὸ τῆς
ἰδίας γνώμης εὐθύ, καὶ τοῦ μὴ θέλειν κινεῖσθαι τὰ μηδὲν ὀνή-
15 σοντα ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐκκλησίαν βλάψοντα, καὶ διὰ ταῦτα τοῖς
γεγραμμένοις μηδ' εἰς βάθος προσσχών, καὶ τοὺς ἄλλους πρὸς
τοῦτο πείσας, ἀγαπητὸν ἡγησάμενος εἰ μετ' εἰρήνης ἐξίσταται C
(οὐδὲ γὰρ συνέφερεν, ὥς ἐφύκει, κινεῖσθαι τὰ κατ' ἐκείνον καὶ

14. τοῦ] τῷ?

cloritate permanentis in se archiepiscopalis potestatis ac status, quo per
hunc modum efficax rata et firma evadat eiusmodi reprobatio. quid et
hoc autem sibi vult quod ait pastorem post se deligendum accommoda-
tum? nisi occulte innuit exposci talem qui populo quidvis gratificari et
indulgere sit paratus.

Sed haec a me forte otiosius, quam tempestivum historico erat, dis-
putata fuerint. unum tamen ad ea illud non de nihilo quis observans ad-
iunxerit, sic exacte quadriennium in patriarchatu Athanasium explevisse,
ut eandem ferme initii relictique regiminis ecclesiae numeraverit diem
sextamdecimam Octobris, quando et magnus logotheta vanitate deprehensa
encomii quod ex tunc de Athanasio auditis honorificentissimum scripserat,
suum illud scriptum poenitens credulitatis igne abolevit, quod eum ma-
xime pueret ibi pro miraculo celebrasse portata iussu Athanasii olera ex
horto domum a lupo, ex quo postea certo compererat lupum illum fuisse
hominem ita nominatum, non autem, uti persuaderi sibi siverat, bestiam
notae feritatis isto designari vocabulo solitam. caeterum imperator acce-
pto cessionis Athanasii libello, non putavit curiosius insistendum scrutan-
dae ambiguitati captiosarum, quibus erat concepta, sententiarum et vo-
cum. sed hic quoque solitam suam animi rectitudinem, et abhorrentem a
temere movendis nihil profecturis et praesenti noxa perniciosae ecclesiae
controversiis moderationem ac prudentiam secutus, cum sibi tum aliis per-
suasit temperandum ab indagatione odiosa profundorum senis sensuum sub
illa verborum astutia utcumque latentium, in lucro ponens quod is in pace
recessisset, nec interesse arbitrans quo id ille artificio vel dolo exequi
studuisset. nam maiori strepitu causam istam ventilare, iudicii desidera-
tissimi a multis, odio in Athanasium vehementi et iusto flagrantibus, ce-
lebratione permittenda, tumultuosius fore negotium providebatur quam

κρίσει δίδοσθαι, τῶν πάντων δι' ἔχθους δικαίου, ὡς ἐδόκει, ἔχόντων τὸν ἄνθρωπον), ἐκείνον μὲν τῇ ἰδίᾳ μονῇ καὶ πάλιν νυκτὸς ἐξαποστείλας ἐγκάθιστ' αὐτὸν πολλοῖς οὔσι ἐπὶ χρόνοις ἀσκεῖν ἀπρόϊτος ἔμελλε τὰ συνήθη, τοῖς δὲ γε ἀρχιερεῦσιν ἐφίησι τὸν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖν προστησόμενον. 5

- D 25. Τέως δὲ πρὸ τοῦ τάδε γενέσθαι δυσι πρότερον χρό-
νοις, — καὶ ἀφίημι τὰ κατὰ τὴν περὶ αὐτὴν τὴν δυτικὴν, ὡς καὶ
ἄπαξ καὶ δις ἐνεπρήσθη, οὕτω συμβάν, ἐπὶ Γρηγορίου πατριαρ-
χοῦντος. ἀλλ' οὖν κατὰ μῆνα μεσοῦντα Μουνυχιῶνα, ὑπ' ἀφὰς
E λύχων, ἐντὸς τῆς μεγαλοπόλεως, ὅπου τὸ τῆς ἀγορᾶς μεσαῖτα- 10
τον, ἀπὸ τῆς βασιλικῆς λεγομένης πύλης ἄρχεται τὸ δεινόν. καὶ
πάντα τὰ κύκλῳ περιλαβὼν τὸ παμφάγον καὶ ἀνυπόστατον πῦρ,
οἰκίας ἐκείνας πληθούσας παντοίων τῶν εἰς πραγματείαν εἰδῶν
αὐτονυχὶ διανεμηθὲν ἡμάθυνε τὸ παράπαν, ὥστε καὶ γυμνοὺς
P 119 ἐκφυγεῖν τοὺς ἐνωκημένους, μὴ ὅτι γε πλούτου καὶ περιουσίας 15
ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἐνδυμάτων, καὶ μηδὲν πλέον ἐγκαταλειφθῆναι
πρωΐας ὅτι μὴ κεράμων κατεαγότα ὄστρακα καὶ ἥλους σφίσιν ἐνει-
λημένους, ἀφέτους τῶν ξύλων οἷς συνέχοντες εἶχοντο. καὶ γε τὸ
τῆς ἀγορᾶς κάλλος ὡς πεδίον ἀφανισμοῦ κατεφαίνετο. ὃ μὲν αὖ-
τὸν βασιλέα λαθὼν τῷ Νυμφαίῳ ἐνδιατρίβοντα ἐπολεῖ θαυμάζειν, 20
B καὶ ἐφ' ἡμέραις ζητεῖν, εἴ ποὺ τις Βυζαντίῳθεν παραβάλλοι,

expediret ad quietem plus satis aliunde iactatarum ecclesiae ac reipublicae. quare satis habuit sine strepitu expatriarcham proprio rursus nocturna deductione recludere monasterio, ubi cum aliis familiaribus multis asceticam per otium nullo interpellante exerciturus porro esset pro suo more disciplinam. episcopis vero commisit inquisitionem idonei qui praeficeretur ecclesiae praesulis.

25. Duobus priusquam haec fierent, annis contigit incendium in urbe fori magni. omitto interim duo alia incendia quae apud transmarinum suburbium Galatam Gregorio patriarchatum gerente acciderant. circa medium igitur Novembrem, sub tempus illud vesperae quo primis tenebris accenduntur faces, intra magnam civitatem, ipso in meditullio fori, a porta quae regia dicitur, malum exortum est. inde omnia per circuitum corripiens, ineluctabili ruens impetu vorax ignis, domos illas refertas omnis generis mercium ipsa nocte absumens plane redegit in cineres, ut nudi effugerent qui illic habitabant, nudi autem non divitiis solum et ornatu, sed ipsis corpori tegendo necessariis vestibus, nihilque plus mane reliquum cerneretur quam testae fractorum laterum et clavi qui tabulas ac tigna commiserant, ferreae materiae privilegio a vi flammae servati, priori omni specie plateae illius pulcherrimae in campum informi congerie constratum ad lugubre spectaculum conversa. id quod imperatori Nymphaei tunc degenti nuntiatum admirationem incussit non modicam, et curam exquirendae occultae mali originis, ut multis inde diebus, ubi quis Byzantio

ὅπως καὶ ἀφ' οἷων τῶν αἰτιῶν γέγονεν. οὐ γὰρ ἐπ' ὀλίγον ἐπι-
 δραμόν, ἀλλ' ὅσον εἰκάσαιτ' ἂν τις, καταταχῆσαν καὶ αὐτὴν
 μέσσην τὴν πόλιν ἐν ἀκαρεῖ περιλήψεσθαι, πολλῶν μὲν οἰκιῶν
 κάλλη πολλὰ δ' ἐν αὐταῖς ἀποτιθέμενα δαρδύπτον, καὶ τὰ δεινὰ
 5 τοῖς πόρρωθεν ἀπειλοῦν, οὐ πρότερον ἔσται, πρὶν ἂν ἀμφόδοις
 περιπεσὼν εἰς πλάτος ἐνδούσαις χειροποιήτως τῶν ἐχόντων φθα-
 σάντων καταβαλεῖν καὶ προαρπάσαι τὴν ὕλην, ἐκεῖσε φθάσαν C
 οὐχ οἶόν τ' ἦν ἐκπηδῆσαι καὶ τῶν καταντικρὺ παμφάγοις ἐπιδρά-
 ξασθαι τοῖς ὁδοῦσιν. ἐπεὶ γὰρ πάντα τὰ κύκλῳ φρέατα ἔξαν-
 10 τήσαντες οὐκ ἀποχρῶν εἶχον τὸ ὕδωρ πρὸς τὴν τοιαύτην ῥύμην
 πρὸς, ἐκείνοις μὲν τὸ λοιπὸν ἀντὶ ταμιείων ἐχρῶντο, καὶ πού τι
 καὶ ἀπήρπαζον τοῦ πνρὸς, ὁμόσε τούτῳ χωροῦντες καὶ τοῦ λα-
 βῆν τι ἐν δευτέρῳ τιθέμενοι τὴν παρακινδύνευσιν, εὐθὺς κατὰ D
 τούτων ἐρρίπτουν καὶ ἐπωμάτιζον. αὐτοὶ δὲ τῷ μὲν ἄπαξ ἀλόντι
 15 οὐκ ἔχοντες προσαμύνειν, προκαταλαμβάνοντες δὲ τὰ ἐξωτέρῳ
 κείμενα προανηροῦντο καὶ μετεκόμιζον, καὶ οὕτω τὴν τροφὴν τοῦ
 πνρὸς ἐκποδῶν ποιοῦντες τῇ ἀτροφίᾳ τὸ θηρίον ἀσθενέστερον
 ἀπεργάζοντο, κἀντεῦθεν μόλις κατ' ὀλίγον ἔξασθενοῦντος περιε-

veniret, sollicite interrogaret quo modo et qualibus e causis tanta clades
 extitisset. non enim a tenui orta principio sensim, ut fere fit, ea pestis
 invaluerat, sed quantum intelligi coniectura potuit, variis simul ex par-
 tibus rapida velocitate ignis exurgens, mediam momento comprehendens
 urbem, multa ornatissima aedificia, multas in iis opes conditas voravit;
 minansque nihilo mitiora remotioribus, non prius stetit quam in angipor-
 tus via media frustra diremptos transiliens nihil in illis cui adhaeresceret
 reperit, provida industria viam praecludere malo grassanti satagentium
 prius manu eversis et congestis in late confusam stragem. prudenter enim
 illi curaverant redimere perniciosius damnum ultro accersendo ac praeoc-
 cupando leviori, sicque subtrahenda materia voraci elemento; quod si pa-
 stum invenisset illic quo insilierat, auctas ex eo vires haberet ulteriora
 incursandi, et ad cuncta continenter rapacissimis accisa dentibus exor-
 benda in nunquam explebilem ingluviem. alia quoque inita utiliter ratio
 est demendi flammae pabuli, docente ipsa calamitatis experientia mali
 partem in remedium vertere. nempe cladis auctarium fuit defectus aquae
 igni coercendo tam necessariae, exhaustis quippe iam cunctis quae illic
 erant subterraneis conceptaculis liquoris. caeterum hoc ipso animadverso
 qui satagebant, puteis ipsis cisternisque iam vacuis uti apothecarum vice
 coeperunt iis custodiendis quae apta maxime nutriendo incendio flammae
 praeripere potuerant, ea cuncta per ora hiantium cavorum devolventes,
 et ubi congerendo expleverant, imposito materiae ignem non timentis
 operculo tegentes. in quo eam adhibebant prudentiam, ut quae iam ignis
 comprehenderat, frustra ei extorquere non conantes, ea quibus se non-
 dum per circuitum admovent diligenter raperent, non sine periculo com-
 minus accedere audentes; iisque amotis, quasi per escae subductionem,
 monstrum helluatione largiori magis indomitum evasurum, velut inedia ca-
 stigatum infirmius reddebant. atque ita sensim debilitato aegre ac vix

Ε γέγοντο, οὐχ ἥττον τῶν παλαιῶν ἐμπρησµῶν καὶ αὐτοῦ τὴν ἰδίαν
 μνήμην καὶ εἰς τὸ ἐπιὸν καταλείψαντος. ἀλλὰ καὶ αὖθις συνελ-
 θόντες οἷς ἐκεῖνα διέφερον, καὶ μόλις γυμνὰ μόνα τὰ ἐδάφη γνω-
 ρίσαντες ἀπὸ τινων ἀμυδρῶν σημείων, δαψιλέστερον ἐποικοδο-
 μοῦνται, βασιλέως ἀπόντος, ὥστ' ἐπὶ μόναις ἀκοαῖς ἐκείνου τὸ 5
 πάθος στήναι, οὐ μὴν δὲ καὶ αὐταῖς ὄψουσιν. ἐφίσταται γὰρ
 ἀνοικοδομηθεῖσι λαμπρότερα, καὶ ἄλμυρὰν ἀκοὴν αἱ πότιμοι
 τῆς ὄψεως ὀπωπαὶ ἰδόντος μεθ' ἰλαρότητος ἀπεκλύσαντο.

P 120 26. Αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου καὶ μεγάλου
 λογοθέτου κήδους συνάλλαγμα ποιησόμενος, ὥστε τὸν τοῦ βα-10
 σιλέως αὐτάδελφον Θεόδωρον εἰς γάμον ἀγαγέσθαι τὴν τοῦ Μου-
 ζάλωνος, ἐπεὶ γε κατηγγυημένης οὔσης τῆς κόρης συνέβη τι ἐκ
 νοθείας πρὸς τίνα τῶν ταύτης συγγενῶν, φερούσης ἀμφισβήτη-
 σιν τῆς ζητήσεως εἰ κεκάλυται τὸ συνάλλαγμα, συνῆγε μὲν ἄρ-
 B χιερεῖς συνῆγε δὲ καὶ τοὺς τοῦ κλήρου λόγους, καὶ συνάμ' ἐκεί-15
 νοις καὶ πατριάρχην, ἐκεῖσε ὄντος καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου· οὐδὲ
 γὰρ ἡ νόσος εἶα μακρὰν πού τῶν ἀνακτόρων κατασκηνοῦν, ἀλλ'

7. λαμπρότερον?

16. πατριάρχῃ P.

tandem praepollere valuerunt, nec sic tamen assecuti quin magnam et late
 illustrem hic quoque, uti caeteri priores, funestus rogos in tempus poste-
 rum memoriam relinqueret, quamquam cito rursus coeuntes domini ab-
 sumptarum aedium, et certatim emoliti strues cineris ambustorumque ru-
 derum, solum ubi sitae illae fuerant non sine difficultate e signis tenuibus
 coniectura solerti agnoscentes, impigre reposuerunt non minus operosas
 nec inferioris prioribus elegantiae moles per absentiam imperatoris, adeo
 ut is tandem urbi redditus gratularetur solo sibi aurium indicio constare
 notitiam incendii, nullo iam oculis superstite sui vestigio sensibilis ob-
 strenue restauratam speciosioribus etiam aedificiis omnis retro ruinae iac-
 turam, cunctam plane iam amaritiem tristis auditus dulci laeti conspec-
 tus, magnificentius universa reposita monstrantis, voluptate diluente.

26. Eam hilaritatem festi sui reditus in urbem ex incendii calami-
 tate pristino splendori restitutam insignire imperator voluit luculento sui
 affectus in protovestiarium et magnum logothetam Muzalonem pignore,
 honore videlicet regiae affinitatis, qua illum aggressus admove re familiae
 Augustae, licet coeptis intervenisset obstaculum ingens, gratiae constan-
 tis abundantia quidvis eluctatus, denique quod destinaverat perfecit. ac
 principio quidem sub hoc tempus filiam Muzalonis fratri suo despondit
 Theodoro. verum celebratis iam sponsalibus, cum inopinatissime puella
 deprehensa esset uterum gerere consanguinei cuiusdam incestu vitata,
 quaestio nata est utrum illo flagitio fieret irrita desponsatio, et ecquid
 nihilominus liceret ulterius usque ad nuptias procedere. isti disceptandae
 controversiae congregavit episcopos imperator, eodem etiam adhibitis do-
 ctioribus e clero ipsoque patriarcha, praesente quoque protovestiario, qui
 propter morbum ventitare ad palatium e longinquo non valens, iussu Au-

αὐτό που διόλου ἔν τινι τῶν βασιλικῶν οἰκημάτων. ἐκεῖ τοίνυν συναγομένων αἱ σκέψεις ἐγίνοντο, εἰ ἐγχωρεῖ πορνείας ἐκείνης προβάσσης συνίστασθαι τὸ συνάλλαγμα· καὶ ἐπεὶ τοῖς μὲν τοῖς δ' οὐδ' ὅλως ἰδόκει, ὁ βασιλεὺς ἀγάλλειν ἐθέλων ἐκεῖνον ᾧ δὴ 5 καὶ συνέργῳ καὶ συμβούλῳ πρὸς πάντ' ἐχρᾶτο πρακτικωτάτῳ, C τὸ ἀμφίβολον παρεικῶς, τῷ μὲν ἀδελφῷ τὴν τοῦ πιγκέρνη Λιβαδαρίου θυγατέρα ἐκ πρωτοβεστιάριου ἐξευγενηζομένην πάππου συνεζεύγνυ πρὸς γάμους, τὴν δὲ τοῦ πρωτοβεστιάριου Μουζά- λωνος τῷ ἰδίῳ παιδί Κωνσταντίνῳ κατηγγυᾶτο. ἀλλ' οὔτε ὁ 10 Κωνσταντῖνος δεσπότης ἦν πῶ ἐξ ἀξιώματος, μόνῳ δὲ τῷ υἱὸς βασιλέως εἶναι περιφανῶς ἐκλειΐζετο, οὔτε μὴν ὁ πρωτοβεστιάριος ζῶν εἶδε τοὺς γάμους, ἀλλ' ἐν ἐλπίσι μόναις καὶ προσδοκίαις ἔτε- D λεύτα τὸν βίον. τὸ δὲ γε εἰς τέλος ἐξέβη προβληθέντος καὶ δεσπότης τοῦ Κωνσταντίνου, οὗ δὴ ὁ Θεόδωρος οὐκ ἠξίωτο. ἐκεῖ- 15 νον γὰρ καὶ λίαν ἡ μήτηρ ὀρεγομένη δεσπότην κατιδεῖν παρὰ τὰ- δελφοῦ καὶ βασιλέως φημισθέντα, καὶ πολλὰ τὸν υἱὸν ἀναγκά- ζουσα, οὐκ ἐτύγχανε τῆς ἐφάσεως, οὐχ ὅτι ἦν τῇ μητρὶ ἀπειθὴς ὁ κρατῶν, ἀλλ' ὅτι τὸ εὐλαβὲς καὶ θεοσεβὲς διεκώλυεν· ἔφθασε

1. αὐτοῦ P.

gusti ad manum habere quem assidue consuleret studentis ferme in aedi- bus regiae vicinis aut in parte domus ipsius Augustae solebat habitare. cum igitur in ipso aegroti Muzalonis diversorio coram eodem sententiae super proposito quod dixi argumento rogarentur, illaeque in contraria dis- traherentur, quibusdam aientibus, negantibus aliis, imperator consolari cupiens adeo sibi carum et fidum hominem, quo administro et consiliario peritissimo ad cuncta utebatur, disceptatione in ambiguo relictā fratri quidem coniugem dedit pincernae Libadarii filiam, cui nobilitatis praeci- puae commendationem afferebat, quod ex avo illam protovestiarīi digni- tate conspicuo constabat esse prognatam; filiam vero illam ipsam proto- vestiarīi, licet corruptam, iam nunc promisit se desponsurum Constan- tino proprio filio, qui nondum quidem despotae appellatione honorabatur, caeterum eo solo quod imperatoris erat filius, inter primos aulae consen- taneo tantae nobilitati splendore fulgebat. fuerunt hae nuptiae necessario dilatae, quod obducendum puellae vitium mora saltem quadam, et si quo modo posset, obliterandum videretur. itaque protovestiarīus morbo per- tinaci morti sensim admotus durare usque ad eius matrimonii consumma- tionem non potuit: tamen affinitatis tam amplae sola licet spe ac certa expectatione praecepit gaudium, in eoque vitam absolvit. eo mortuo rite celebratum id matrimonium est, et quidem Constantino iam ad despotae dignitatem evecto; quod minime consecutus Theodorus fuit, quantumvis eius mater valde cupiens isto decoratum nomine hunc quoque filium vi- dere, instantissimis ab Augusto suo item filio contenderit precibus ut fra- trem eo honore dignaretur. at numquam impetravit, non quod erga ma- trem obsequium imperatori deesset, sed quoniam in hoc quidem obstabat religio pietatī: casus enim quidam prius tulerat ut (nescio qua occasione)

P 121 γὰρ ὁ κρατῶν οὕτω συμβὰν ὄρκοις ἀπειπεῖν αὐτῷ τὸ ἀξίωμα, καὶ διὰ τοῦτο τηρῶν τὴν ὀρκωμοσίαν οὐκ ἤθελε δεσπότην ἐγκαθιστᾶν. διδόντος δὲ διὰ ταῦτα τὸ σεβαστοκρατορικὸν ἀξίωμα, ἐκεῖνος οὐ κατεδέχετο. κἀντεῦθεν ἀγέραςτος ἦν, ὅσον ἐξ ὀφφικίου καὶ ἀξιώματος, μόνῳ δὲ τῷ βασιλέως μὲν νιδὸς βασιλέως 5 δ' ἀδελφὸς εἶναι τε καὶ κεκλησθαι, καὶ τῶν Ῥωμαίων δεσπόσυνος, ἐκλείζετο.

- B 27. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦ προστησομένου ἔδει, ἐζητεῖτο ὁ δοκῶν ἄξιος. εἰρήσκετό τις ἀνὰ τὴν πόλιν Κοσμάς μοναχός, ἐκ Σωζοπόλεως μὲν τὸ γένος ἔλκων, ἐπὶ χρό- 10 νοις δὲ καὶ συζύγῳ συζήσας καὶ βίον ἱερατικὸν ἰδικῶς ἐξηγυκώς, C ἦν δὴ καὶ πάλαι καταλιπὼν μονάζειν αἰρεῖται συνάμ' ἀδελφῷ καὶ παιδί· καὶ δὴ καὶ ἐς πόλιν ὕστερον καταντήσας, ἐν τῇ τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ βασιλέως μονῇ ἄλλας τε διακονίας ἐξήννε καὶ αὐτὴν δὴ τὴν τοῦ ἐκκλησιάρχου. οὗτος εὐγερως ὢν καὶ πραῦς 15 ἀνὴρ καὶ τὸ σύνολον ταπεινός τε καὶ ἡμερος, κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον τὸν τοῦ σκανδάλου, ἐπεὶ καὶ πέμπων ὁ βασιλεὺς μαθεῖν D ἤθελε τοὺς τῆς οἰκείας μονῆς ὅπως ἐπὶ τοῖς πραττομένοις γνώμης ἔχουσι, καὶ ὅποιοι μὲν οἱ τῷ θελήματι οἱ προσκειμένοι, ὡς προσμενοῦντες τῇ μονῇ καὶ ἔτι, ὅποιοι δὲ καὶ ὅσοι οἱ ἐναντίως 20 ἔχοντες, ὡς αὐτίκα τῆς μονῆς ἀπελαθσόμενοι, μέρος γίνεται

iuraret imperator se numquam Theodoro dignitatem despotae collaturum. quare metu consciscendi periurii constans perstitit in hoc ei titulo negando. cuius vice oblatam sebastocratoris dignitatem Theodorus non admisit, ac propterea nulla insignis principalis potestatis appellatione mansit, sola conspicuus nomenclatione filii ac fratris Augustorum, et Romanorum desposyni, quasi dicas Romaniae dominantibus prognati cognatique, ac tam arto nexu quadam imbuti summae contagione potestatis.

27. Quoniam vero ecclesia praeside egebat, et qui ei videretur idoneus muneri quaerebatur, repertus in urbe quispiam monachus nomine Cosmas est, Sozopoli genus trahens, qui aliquot annis cum uxore vixerat et vitam sacerdotalem privatim exercuerat, sed coniuge dudum dimissa monasticam elegerat professionem, quam simul cum fratre et filio suscepit. hic postea in urbem adveniens, in monasterio imperatoris, cui Archistrategi a sancto, cui est dicatum, coelestis militiae principe nomen est, cum alia exercuit ministeria, tum ecclesiarchae officio functus est. senex is erat prosperae valetudinis specieique venerandae, vir mansuetus, modestiae in omnibus compositique citra tumorem ac fastum animi, nec non mitissimae clementiae specimen prae ferens. tempore illo factae ingenti offensione Graecorum cum Latinis pacis, cum imperator in proprium monasterium certos homines misisset iussos explorare cuius essent sententiae monachi, denunciato cunctis fore ut permanere in loco sinerentur ii solum qui voluntati Augusti suam subiungerent, qui contra sentirent, statim eiicerentur, inter parere recusantes Cosmas hic fuit. unde post lon-

καὶ οὗτος τῶν ἀνθισταμένων, καὶ μετὰ χρόνιον ἐκούσιον φυλα-
κὴν ἐν τῷ συγκατερεῖν τοῖς ἐγκλείστοις μεσιτείαις τοῦ Ἀλεξαν- E
δρείας ἀπολυθεὶς, τὸν πρώην καιρὸν ἔχων ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ
κελλίον μοναχικὸν ἐν νήσῳ τῆς θαλάσσης ἐκείνης ἐκεῖ κατασκηνοῖ.
5 ὁ μέντοι γε τηνικάδε μέγας κονοσταῦλος ὁ Ταρχανειώτης Γλαβᾶς,
ὃν καὶ πρωτοστράτορα ὁ κρατῶν μετὰ ταῦτα ἐποίει, πολὺ τοῖς P 122
τῇδε τόποις ἐνδιατρίβων (καὶ γὰρ ἐπετέτραπτό οἱ τὰ κεῖ πρὸς βα-
σιλέως) ἰδὼν κάκεῖνον, ἄλλως τε καὶ φιλομόναχος ὢν καὶ φιλά-
ρετος, ἐνησμένιζε τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἥθει, καὶ οἷον συντακεῖς αὐτῷ
10 κατὰ τινὰ διάθεσιν πολλοῖς τισὶν ἐδωρεῖτο καὶ ἐκυβέρινα οἰκτιρ-
μοῦ τρόποις καὶ χάριτος. εἴτα καὶ βασιλεῖ ἀναγγέλλει τὰ περὶ
τούτου, καὶ οἱ ποιεῖται τὸν ἄνδρα ἐράσμιόν τε καὶ ποθεινὸν ἰδεῖν.
διὰ ταῦτα καὶ ἄγων συνίστησί τε αὐτῷ βασιλεῖ καὶ τὴν ἰδίαν μο- B
νήν τὴν τῆς παμμακαρίστου Θεοτόκου εἰς χεῖρας δίδωσιν. ὁ
15 μέντοι γε βασιλεὺς καὶ λίαν ἐνησμένισε τῷ ἀνδρί, καὶ οἱ ἀγαπή-
σας τὸ ἥθος ἐν πνευματικοῖς ἔταπτεν αὐτὸν πατράσι, καὶ ἀπεδί-
δου τιμὴν τὴν προσήκουσαν. μαρτύριον δέ· ἐπεὶ τῇ Κωνσταν-
τίνου ἐπιδημήσαντι βασιλεῖ μιᾷ τῶν κυριωνύμων ἡμερῶν οἱ τοῦ
κλήρου προσῆλθον, καὶ κατὰ ναὸν ἐν καιρῷ λειτουργίας στάντες
20 ἀπένεμον τὴν προσκύνησιν, διάφοροι ὄντες πατριάρχῃ τότε διὰ
τὰ προειρημένα, ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς προσποιούμενος τὴν ὀργὴν C
διὰ ταῦτα, τὸν μυστικὸν πρὸς τὸν συγγραφεὺ πέμψας, ἐζήτει

gam voluntariam custodiam, cuius aerumnas una cum pariter inclusis for-
titer tulit, precibus Alexandrini patriarchae liberatus secessit in cellulam
solitariam, quam sibi prius in proprio paraverat praedio, apud insulam
maris illius, ibique habitavit. frequens versabatur in iis locis magnus
tunc conostaulus Tarchaniota Glabas, quem et postea protostratorem im-
perator fecit, quod huic procurationem rerum per eos tractus suarum
idem Augustus commiserat. is per istam occasionem visum illic Cosmam,
probitate viri captus, cum et alias monachorum amans et virtutis esset,
miro amplexus amore est, affectu in illum eius intimo ac vehementi qua
donis plurimis qua significationibus omnis generis miserationis gratiaeque
se prodente. idem porro imperatori subinde cum multa de hoc viro prae-
clara praedicaret, favorem in eum et eius videndi desiderium incussit.
quare ductum illum secum ex insula in urbem magnus conostaulus impe-
ratori obtulit impenseque commendavit. moxque in manus ipsi tradidit
proprium monasterium beatissimae deiparae. caeterum imperator multum
delectatus Cosmae humanitate ac probis moribus eum spiritualibus suis
patribus accensuit, congruumque isti dignitati honorem ac reverentiam
exhibuit. huius indicium sit, quod cum ad recens reversum Constantino-
polim imperatorem quadam die dominica in templo liturgiae tempore ac-
cessissent ii e clero qui ob causas prius memoratas a patriarcha disside-
bant, illumque stantes venerarentur, imperator ipsis se palam infensum
ferens, mystico ad huius historiae scriptorem misso, percunctatus de ipsis

μαθεῖν περὶ σφῶν παρ' αὐτοῦ τί παθόντες οὗτοι οὕτως ἀνέδην
 προσῆλθον, μήδ' ὅλως ξυνιέντες ὥς ὑπ' ὀργὴν κεῖνται, τοῦ πα-
 τριάρχου ἀποστατήσαντες. τοῦ δ' ὑπὲρ ἐκείνων ἀπολογουμένου
 ὡς οὐκ αὐτόθεν ἦλθον ὧ δέσποτα, ἀλλὰ τῷ σὺ πατρὶ προσελ-
 θόντες κυρίῳ Κοσμά παρ' ἐκείνου τὴν πληροφορίαν ἔσχον ὡς σε-5
 συμπάθονται παρὰ τοῦ κράτους τοῦ σοῦ, αὐτὸς πάλιν ἀνταπο-
D στείλας τὸν αὐτὸν μυστικὸν ἄλλα τε πολλὰ προσεμαρτύρει ἀγαθὰ
 τὰνδρί, καὶ ὡς ἀποθανόντος αὐτίκα, εἰ μὲν ἐκκλησία θέλοι τε
 καὶ τιμῶν ὡς ἁγίον, καὶ αὐτὸν ἐν πρώτοις τὴν ἐκείνων ἀποδέχε-
 σθαι γνώμην διωμολόγει καὶ τιμᾶν τοῖς προσήκουσιν, εἰ δ' οὐ 10
 δοκιμάζοι τοῦτο ἡ ἐκκλησία, αὐτὸν καὶ αὖθις τῆς αὐτῆς εἶναι
 γνώμης, καὶ μεγαλύνειν τὸν ἀπελθόντα καὶ τιμᾶν ὡς ἁγίον. τόσον
E ἐπληροφορεῖτο, ὡς ἐδόκει, βασιλεὺς ἐπ' αὐτῷ. ὡς γοῦν συνελ-
 θοῦσι τοῖς ἀρχιερεῦσι περὶ πατριάρχου ἢ ζήτησις ἦν, τὸ μὲν καὶ
 αὖθις καταναγκάζειν τὸν Γεννάδιον δοκοῦντα πρὸς τοῦτο χρήσι-15
 μον, καθάπαξ ἀπειπάμενον τὴν ἀρχιερωσύνην, οὐκ ἔγνωσαν εὐ-
 πρεπές, ἄνδρα δὲ ζητεῖν ἐφ' ᾧ περὶ ὁ βασιλεὺς πεπληροφόρηται,
 τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐνόμιζον. καὶ λοιπὸν οὐδένα εὑρισκόν τοῦ
 Κοσμά ἀξιώτερον καὶ ἄλλως ἁρμοδίον τῷ καιρῷ· μετὰ γὰρ χει-
P 123 μῶνα ἤδὴ τὸ ἔαρ καὶ μετὰ ζάλην ποθεινὴν γαλήνην εἶναι τοῖς 20
 πλείουσιν, καὶ μετὰ τρικυμίας καὶ ζάλας πραγμάτων καὶ ἡθῶν

ex eo est, unde hi tantum auderent, nec se coram apparere vererentur, cuius indignationi se subiacere non nescirent ob ipsorum defectionem a patriarcha. illoque sic ipsos excusante "non sine auctore, domine, istam fiduciam sumpserunt, sed prius convento patre tuo domino Cosma persuasit ab eo sunt ignovisse iam ipsis maiestatem tuam," hoc responso per mysticum relato, per rursus missum eundem mysticum multa in laudem viri congescit, in his illud, si Cosmas statim moreretur et ecclesia volente coli eum pro sancto contingeret, se in primis comprobaturum ecclesiae sententiam, et devotionem in eum suam religiosae rite officii testaturum. sin ecclesia cunctaretur sacros ei decernere honores, se tamen in proposito perstare magnificandae talis defuncti memoriae, et ea quae sanctis tribuitur veneratione prosequendae. tantum ei viro tribuebat imperator, et tam certa erat opinione praeoccupatus insignis cuiusdam eius sanctimoniae. caeterum congregatis antistibus, et quem eligerent in patriarcham disquirentibus, haud visum conveniens, quem alioqui aptum ei muneri haberent, postquam id semel oblatum recusaverat, iterum sollicitare Gennadium. at in primis necessarium, virum ad hoc quaerere, quem magnificeret cuique plurimum imperator fideret. neminem autem ista quidem nota insigniorem Cosma reperiebant; quem praeterea videbant accommodatum tempori: esse quippe post hiemem ver dulce, post tempestatem exoptari navigantibus serenitatem: sic post procellas fluctuantium negotiorum, post morum immanium malignam acerbitatem, mite tempera-

σκληρῶν ἀνωμαλίαν καὶ κάκωσιν μαλακὸν ἦθος καὶ ἡμερον αὐτό-
θεν ἀπόδεικτον. ὅθεν καὶ μιᾷς γεγονότες γνώμης τοῦτον ψηφί-
ζονται. ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ ταῖς ἀληθείαις, πλὴν ἐνὸς τοῦ ἀμνηγέπη
φιλοκερδεῖν ἐξ ἀπλότητος καὶ ιδιωτείας, ἀλλ' οὐκ ἐκ πάθους ἐν-
5 πειτηκότος ψυχῆς, τᾶλλα προσήκων τῇ ψήφῳ· τὸ γὰρ συμπαθές, B
ὅπερ καὶ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον λέγουσιν, ὑπὲρ τᾶλλα τῆς
ἐκείνου ψυχῆς μεθ' ἱκανῆς ἀπλότητος ἐπεπόλαζε.

28. Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἀποδέχεται τε ὡς εἰκὸς C
τὴν ψῆφον, καὶ προσκαλεῖται μηνύμασι, καὶ εὐθὺς κατανεύει,
10 καὶ πρὸς τῷ προβληθῆναι ἦν, καὶ ἡ κυρία παρῆν, καὶ πάντ' ἡν-
τρέπιστο. ἦν δέ τις μοναχὸς Γρηγόριος ἐν τῇ τοῦ Παντεπόπτου
μονῇ, ὅς ταῦτ' ἀκούων παρὰ τοῦ οἰκείου ἡγουμένου Λουκᾶ τὸν
λόγον οὐ παρεδέχετο· μηδὲ γὰρ Κοσμῶν ἀλλ' Ἰωάννην ἐντεῦθεν
μέλλειν γενέσθαι, κἂν ὁ τι γίγνοιτο, μὴ εἶναι τὸ βουλευόμενον
15 ἀνυστόν. τοῦτο δ' ἔλεγεν ἐκ βίβλων ἔχων, οἶμαι, ἀλλ' οὐκ ἐκ D
τίνος θειοτέρας μνήσεως. ὡς γοῦν πάντ' ἡντρέπιστο καὶ ἡ κυ-
ρία ἐπέστη, καὶ ὁ μὲν προβληθησόμενος ἤγετο, ὁ δὲ Γρηγόριος
ἐνστατικῶς τὴν πρῶξιν ἀπέλεγεν, ὡς εἶναι τῶν ἀδυνάτων Κοσμῶν
μένοντα τοῦτον πατριάρχην γίνεσθαι, εὐθὺς ὁστράκου μεταπεσόν-
20 τος, φασίν, αὐθημερὸν Ἰωάννης μετονομάζεται, οὐ γνωσθέν τισι

12. ὅς om. P.

mentum humanae clementisque indolis ipsa requiri conditione praesentium rerum. quare uno cuncti consensu Cosmam designant patriarcham, dignum re vera tali iudicio locoque, quippe in quo laudes inter omnis generis plurimas unus emerit naevus attentioris ad lucrum cupiditatis, nec illius vitio imputabilis impotenter affixi studio habendi avareque sordidi animi, sed parum circumspectae simplicitati. prona quidem ad compatiendum infelicibus miseratio, qualem deo erga homines inesse peculiarem aiunt, eius viri animae cum idonea mistura simplicis sinceritatis innatabat.

28. Hoc ubi perlatum ad imperatorem est, approbavit ille, ut par erat, electionem, indicataque re Cosmae invitavit eum ad capessendum delatum honorem; quo statim annuente apparari promotio est coepta. iamque constituta dies aderat, paratis ad ceremoniam omnibus. erat autem quidam monachus Gregorius in Pantepoptae monasterio, qui quid pareretur audiens a suo praeposito Luca, haud credidit nuntio, pertendens non Cosmam sed Ioannem vocatum iri qui proxime foret ad patriarchatum promovendus. in eoque tam fixus erat ut qualescumque quorumvis in contrarium molitiones casuras in irritum plane affirmaret. eam ille persuasionem e libris, opinor, hauserat, non ex ulla divina revelatione. apparatu nihilominus rei decretae procedente, cum iam illuxisset dies dicta et Cosmas promovendus duceretur, perstabat instantius Gregorius coeptum successurum pernegans, ac ne fieri quidem posse, intrepide aiens, ut hic quamdiu Cosmas permaneret, patriarcha crearetur. statim igitur, velut lapsu, quod aiunt, tegulae, ipsa die Ioannes transnominatur, sive

πρότερον ἢ εὐφημουμένου τοῦ προβληθέντος. τότε παρὼν ὁ
 Ε Λουκᾶς καὶ ἀκούσας τέθρηπέ τε εὐθέως, καὶ ἀπελθὼν ἐξαγγέλλει
 τῷ Γρηγορίῳ τὸ δρᾶμα, καὶ τότε ὁ Γρηγόριος πιστεύσας μᾶλλον
 τοῖς γράμμασιν, ἢ πείθειν ἄλλους σπεύδων, καὶ τὰ λειπόμεινα
 προσετίθει, καὶ ὡς τόσους χρόνους πατριαρχεύσει καὶ ὡς οὐ τῇ 5
 τιμῇ ἐπαποθανεῖται. καὶ ταῦτα γέρων ὦν καὶ πρὸς τῷ θανάτῳ
 P 124 προέλεγεν. ἀλλ' ἐκεῖνος τὴν ποιμαντικὴν βακτηρίαν λαβὼν παρὰ
 τοῦ κρατοῦντος, ὡς εἴθιστο, τιμᾶται καὶ διβαμβούλῳ. καὶ
 πρώτῃ Ἑκατομβαιῶνος μηνὸς τὴν χειροτονίαν δέχεται.

Ἐντεῦθεν ἐκείνου πᾶσαν ἐνδειξαμένου τοῖς πράγμασιν ἡμε- 10
 ρότητα, τὰ τῆς ἐκκλησίας μέλη καὶ μέρη, αἱ δὲ χθρὲς καὶ πρὸ
 τρίτης διηροῦντό τε καὶ δίσταντο ἐξ ἀντιπνοίας κυμαινούσης
 σφόδρα, συνηρμολογοῦντό τε καὶ καθίσταντο, οὐ μὴν δ' ὥστε
 B καὶ τοὺς τῆς ἐκκλησίας τελείαν ἄγειν εἰρήνην, τῶν μὲν ἐπισχομέ-
 νων τέλειον διὰ τὴν χθρυσινὴν ἀκαταστασίαν, τῶν δέ, εἰ καὶ εἰ- 15
 χον τούτους ἐν τάξει τοῦ βήματος καὶ συλλειτουργοὺς, περιορω-
 μένων ἐν μείζονι προκοπῇ, τῶν μοναχῶν προτιμωμένων ἐν ψή-
 φοις ἀρχιερότητος. ὁμῶς γε μέντοι (τὸ γὰρ κοινὸν οἰστόν, κἄν

id praeterea nomen ille antea, sed paucis notum, ferret, seu cognitam Gregorii offensionem placare designatus voluit facili mutatione nominis. audito Lucas, qui praesens aderat, vocari nunc Ioannem qui prius Cosmas audiebat, accurrit nuntiatum Gregorio miram catastrophem. tunc vero Gregorius, magis credens ipse fatidicis quas legerat literis quam persuadere aliis satagens, reliqua subiunxit ibi a se reperta, nempe tot illum annos in patriarchatu futurum, nec vitam in ea dignitate clausurum. atque haec praedixit senio confectus et morti vicinus. at Cosmas accepto, ut erat solitum, ab imperatore pastoralis baculo, honoratur et Dibambulo, kalendisque Ianuarii ordinationem accipit.

Inde illo aggresso regimen, et omnem in administratione negotiorum mansuetudinem exhibente, cuncta ecclesiae membra et partes, quas heri et nudius tertius flans ex adverso vehemens procellosus turbo dissociaverat ab invicem passimque disiecerat, adaptabantur et componebantur, non tamen ita ut ecclesiastici pace plena fruerentur, quibusdam eorum, quasi ex concussu nuperae iactationis, adhuc instabiliter nutantibus, aliis aegre ferentibus presbyterii duntaxat tenus provehi homines ipsorum ordinis, summumque quem sperare honorem possent definiri consensu cum antistitibus communi intra cancellos, et participando cum iisdem sacro altaris ministerio; in occasionibus ulteriorum promotionum despici clericos unorum rationem haberi monachorum, his solis episcopatum suffragia currere. moderatius tamen singuli communem universis molestiam ferebant, ut cuivis tolerabile censeretur vulgatum in multos pariter malum, et quantumvis acerbis per se putetur nec ferendus dolor, consortio sociorum et paritate conditionis omnes aequae prementis aliquid amittere vulgo creditur innatae gravitatis, ac consolatione nonnulla leniri. hac isti usi et se ipsos

τῶν λυπηρῶν λογίζεται καὶ ἀνύποιστον) διέφερον τὴν ὁδὴν με-
 τρώς, καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν εἰρηνεύοντες τε καὶ γαληνῶς ἔχοντες θεῶ C
 προσανέτιθουν τὰ καθ' αὐτούς. ὁ γὰρ Κοσμάς οὗτος καὶ Ἰωάν-
 νης ἔτι μὲν ἐκτὸς ὧν τῶν πραγμάτων καὶ ἰδιωτεύων ἐφ' ἅπασιν τὸ
 5 ἐπὶ τοῖς τῆς ἐκκλησίας τελούμενον ἄδικον ἔκρινε καὶ παντάπασι
 ἀκανόνιστον, καὶ δῆλος ἦν, ὡς ἔωκει, εἰ αὐτὸς ἐπισταίῃ τοῖς
 πράγμασι, λύσων τὴν καταδίκην ὡς ἱεροῖς ἀνθισταμένην κανόσι
 καὶ καιρικαῖς ἀναφύσεισαν ἀνωμαλίαις, αἷς δὲ καὶ τὸ καθε-
 σιτικὸς ταράσσεσθαι πέφυκε, φύσιν ἔχοντος τοῦ κακοῦ μὴ μόνον D
 10 ἐκεῖνο μένειν κακόν, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἐπιφύεσθαι. ἐπ' αὐτῶν
 δὲ γεγονὼς τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἄστρασι τὰ κατ' ἐκεί-
 νους ἔωκει μετρεῖσθαι, συνυπαγόμενος τοῖς λοιποῖς. ὅθεν καὶ
 πολλάκις τινῶν ἐπικλαιομένων ἐπὶ συνόδου καὶ τὴν κωφὴν κατα-
 δίκην ὁδυρομένων, ἐκεῖνοι μὴ ἔχοντες ὅπῃ ἂν σιῶσι καὶ ὑπερεί-
 15 σωνται (τὰ γὰρ τῶν κανόνων καὶ θεσμῶν τῶν πατέρων προσί- E
 σταντο ταῖς βουλήσεσι καὶ ἔλεγχος σφίσις ἦσαν) ἐπήρειδον τὰς
 πράξεις τῷ βασιλεῖ, αὐτοὶ μὲν τῶν κειμένων καταρραθυμοῦντες
 κανόνων, τῷ δὲ γε κρατοῦντι τῆς παραβασίας ἐχρῶντο κατὰ τὸ
 δυνατόν προτειχίσματι.

in pace continebant, et tranquillitatem pro se publicam, ab aliis inquie-
 tandis abstinendo, iuvabant, deo permittentes curam rationum ac iurium
 suorum, quadam etiam, praesertim initio, mutationis in melius blandiente
 spe, inde orta, quod Cosmas hic, modo Ioannes, priusquam admoveretur
 negotiis et privatam in cunctis vitam ageret, morem istum in ecclesia re-
 ceptum provehendi monachos in episcopatus, clericis exclusis, iniquum
 iudicabat et plane contrarium canonibus; praeque se ferebat, si unquam
 praeficeretur administrationi rerum, huic praeiudicio derogaturum ut sa-
 cris opposito regulis et iniquitate conflato turbulentorum temporum, per
 quae solent vel solide stabilita concuti labefactisque legitimis usibus sen-
 sim ingeri abusus, mali natura haud se continente intra sese, sed erum-
 pente ac propagante labem propriam in depravationem prius rectorum,
 ad quae adrepere potuerit. quamquam haec quidem ipsis in irritum fidu-
 cia recidit. nam Cosmas ubi coepit res ecclesiasticas administrare, velut
 astris inductam et fatali necessitate, quam privatus improbaverat, con-
 suetudinem retinuit, ac torrente quasi tractus exempli, decessorum et
 ipse in hoc quoque vestigiis insistere perrexit. unde saepe multis in sy-
 nodo deplorantibus tacitam illam reprobationem clericorum et de tam in-
 iurioso talis ordinis neglectu quiritantibus, qui rebus praeerant, haud ha-
 bentes ubi consisterent, quod omnem ipsis excusationem praecludebant
 canones et scita patrum, palam adversantia nuperis hodiernisque actis ac
 decretis eius generis, cui pares ferendae non erant, invidiam in Augu-
 stum conferebant, eo sub obtentu secure iam indormientes ipsi manifesto
 neglectui frustra iacentium in chartis antiquis canonum; quorum minas
 velut omnes et incursus eludebant, quantum poterant, nomine imperatoris
 quasi vallo illis quodam ac propugnaculo obiecto.

- P 125 29. Τότε καὶ βασιλεὺς Κρονίου μηνὸς ἐνστάντος, οὐκ οἶδα εἴτε παρὰ τῆς μητρὸς καὶ δεσποίνης ὡς ἄδικα πράξας πρὸς τὸν κάσιν παρακνιζόμενος, εἴτε μὴν καὶ προφανῇ θέλων θείναι Ῥωμαίοις τὸν ἐκείνου πρὸς ἑαυτὸν δόλον καὶ τρόπον, συμπάντας ἀγορήνδε καλεῖ, καὶ ἐν τῷ Ἀλεξιακῷ τρικλίνῳ προκαθίσταται μὲν 5
 B αὐτός, συνεδριάζουσι δ' οἱ ἐν τέλει ἀρχιερεῖς τε καὶ κληρικοί, παρίσταται δὲ καὶ τῶν τῆς πολιτείας ὅσον περιφανές τε καὶ ἔκκριτον. καὶ δῆλα τὰ τε κατ' ἐκείνον καὶ τὸν Στρατηγόπουλον γίνονται. καὶ τὸν μὲν ἐμφανίζειν εὐπρεπὲς οὐκ ἐδόκει, τὸν δὲ γε Στρατηγόπουλον ἐπὶ τοῦ μέσου παραστησάμενος τὰ κατ' ἐκεί- 10
 C νων ἐκίνει, ὡς ἐλεγχθεῖεν τὰ καὶ τὰ λέγοντες καὶ τὰ βουλευσάμενοι, κἀντεῦθεν δικαίαν ἢ μᾶλλον καὶ συμπαθῇ τὴν κατ' ἐκείνων παρίστα ψῆφον.
 D 30. Τότε καὶ τις τῶν Βουλγάρων ἔκποθεν φανείς αὐτόματος Λαχανᾶν τε ἑαυτὸν ἐπιφημίζει, καὶ δῆλος ἦν πράξειων 15
 κατά τῶν ἐχθρῶν, εἰ βασιλεὺς ἐπιτρέποι, τὰ μέγιστα. τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ αὐτὸν ἐθορύβησε βασιλέα, εἰ δὲν εἶχον πεφονευσμένον παρὰ Νογᾶ τοῦ τῶν Τοχάρων ἄρχοντος, τοῦτον βλέπουσι
 E ζῶντα καὶ τὰ μεγάλα περὶ αὐτοῦ φανταζόμενον. ὅθεν καὶ τῆς

29. Tunc porro imperator sub initium mensis Martii, haud scio an quiritationibus matris Augustae, inique actum ab eo cum fratre causantis, stimulatus, an alioqui sua interesse ratus cognosci a Romanis clare quae Constantinus despota suus germanus et cum eo conspirans Strategopulus fraudulenter in se fuissent ingratitudeque machinati, universos in coetum communem vocat. atque in Alexiaco triclinio praesidet quidem ipse, assident autem ei, qui magistratus ecclesiasticos primarios gerebant, episcopi et clerici. adstabant lectissimi et illustrissimi quique civium. ibi recitantur, quae despota, quae Strategopulus essent deprehensi clam moliri. ac illum quidem haud conveniens est visum producere. in solo Strategopulo in medium adducto tota est communis utrique convictio peracta. oppositis ei scilicet irrefragabilibus argumentis et testimoniis coactus est recognoscere, quid rerum novarum movere studuisset, quibus esset indicium coniuratio detecta, quae verba utriusque a fidis delatoribus excepta, quae arcana consilia certo fuissent explorata. his imperator demonstrandis id videlicet assecutus est, ut quae prius quibusdam videri severa potuerat amborum damnatio ac poena, iam pro gravitate criminum lenis ac moderata censeretur.

30. Ea tempestate Bulgarus quispiam alicunde sponte prodiens, se Lachanam esse illum dudum ibi celebrem iactavit, ostentans etiam sese imperatori, ac paratum offerens ad aggredienda in hostes, si permetteret, maxima. his imperator auditis turbatus primum est admiratione inopinatae novitatis, haud capiens quo casu, quem satis constabat a Noga Tocharorum principe fuisse iam pridem interfectum, is non vivus modo conspiceretur, sed magna etiam polliceri de se ac cogitare auderet. quare

ἰδίας αὐτανειφίας Μαρίας, τῆς καὶ τῷ Λαχανᾷ συνοικησάσης
 πάλαι, ᾧ δὴ καὶ παιδίον θῆλυ ἀπέτεκεν, δεικνὺς ἔξ ἀδήλου
 ἐπνυθάνετο εἰ αὐτὸς εἴη ταῖς ἀληθείαις ὁ Λαχανᾷς. τῆς δὲ μὴ
 ὅπως ἐκεῖνον εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ τὸ παράπαν ἰοικέναι οἱ διαβε- P 126
 5 βαιομένης, ἐν οὗ καλαῖς ὑπονοίαις εἶχον τὸν βάρβαρον. ὥς
 δὲ καὶ αὐτὸς ζάκοτός τις φαινόμενος οὐκ ἄντικρυς οὐδ' οὕτως
 ἑαυτῷ περιετίθει τὸν Λαχανᾶν, εἰ καὶ λέγοιτο, ἀλλ' ὅμως εὐ-
 λάβειάν τινα περὶ τὸ θεῖον ὑποκρινόμενος ἐδίδου τισὶν ὁρῶσι τὰ
 μέγιστα περὶ ἑαυτοῦ φαντάζεσθαι, ἐκεῖνον μὲν ἐν τηρήσει εἶχον
 10 καὶ φυλακαῖς ἐδίδουν, τὴν τῶν πολλῶν ἐλπιδοτριβήσιν ἐπ' αὐ-
 τῷ ἐντεῦθεν ὑποτιμνόμενοι· μηδὲ γὰρ ὅλως εἶναι βάρβαρόν τε B
 καὶ πλάνον κατανοούμενον ἀγαθόν τι ποιεῖν. πολλοὶ δ' ἐπ'
 ἐκείνῳ οὐχ ὅπως ἀκούοντες ἐλπιδοκοπούμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐλ-
 πίδας ἰσχύοντες (τοῖς γὰρ πονοῦσιν ἐσχάτως ἐκ τῶν παρόντων εἰς
 15 θεραπείαν μηδὲν βοηθούμενοις καὶ οἷς ἤλπισαν, ἄπτεσθαι καὶ
 τῶν ἀπλῶς δοκούντων χρησίμων ἀνάγκη, καὶ μᾶλλον, εἰ ξένα
 τινὰ εἴη καὶ μὴ συνήθη τὰ προσαγόμενα) οὕτως ἐκεῖνοι κακούμε-

6. οὗτος?

data prius opera ut hunc hominem certo productum loco Maria patruelis
 sua curiose inspiceret, ipsa non observata, ex ea deinde percunctatus est
 ecquid esset is revera Lachanas; in quo falli talis utique mulier nequiret,
 uxor olim veri Lachanae, ex quo conceptam peperisset filiam. quae cum
 non modo esse istum Lachanam negasset, sed etiam affirmasset nihil
 prorsus in eo se observasse Lachanae simile, haud parum suspectum im-
 peratori et iis qui sub eo res curabant hunc reddidit barbarum. unde
 cum hunc observassent ad affectationem subitae ac vehementis excande-
 scentiae, qui erat unus ex characteribus indolis Lachanae, haud satis a
 quamlibet conante tamen expressus, adiungere simulationem astutam fa-
 natiae pietatis, quo et ille in primis artificio valuerat, et hic non impari
 successu ista potissimum illecebra multorum in se levium hominum spebus
 se vanis efferri sinentium expectationem et studia vertebat, non de nihilo
 veriti ac praevertendum rati motum aliquem multitudinis insanae, sequi
 ducem hunc quocumque duceret paratae, barbarum impostorem compre-
 hensum custodiae dederunt, hoc ipso satis reum et poena dignum, quod
 esset manifeste deprehensus simulare personam alienam, fraudemque il-
 lam ad nihil nisi damnosum ac periculosum quieti publicae pertinere ap-
 pareret. id ut magis tunc necessarium consilium praecautioque videretur,
 faciebat conditio illorum temporum et miser status regionum Orientalis
 limitis, Persarum incursionibus agi ferrique solitarum. infelices
 enim illi frustra imploratis aliis undecumque praesidiis, ad famam istius
 velut novi ostensi vindicis cupidissime animos arrexerant, more usitato im-
 becillitatis humanae, cui conflictanti periculis extremis si verum auxilium
 non suppetat, falsa noxiaque avidè arripit, et si quid praesertim super-
 stitionis quodam obtentu numinis ac coelo missae novitatis speciem prae-
 ferat, velut e machina deum excipit. itaque in illo gemitu ac consterna-

νοι τοῖς ἐχθροῖς, ἤδη δὲ καὶ αὐτοὺς ἐκείνους Πέρσας μανθάνον-
 τες ὡς εἶεν ὀρρωδοῦντες τὸν βάρβαρον φημισθέντα σφίσι ἐκ τι-
 C νων τῶν παρ' αὐτοῖς μαντειῶν, καὶ πρὸς τὴν ἀπ' ἐκείνου βοή-
 θειαν ἀφεώρων, καὶ καθικέτευον ἀπολυθῆναι τοῦτον καὶ γ' ἐκ-
 χωρηθῆναι κατὰ τῶν ἐχθρῶν μετὰ Ῥωμαίων ὁρμῶν. τὴν γὰρ 5
 πρὸς αὐτὸν ὀρρωδίαν, ἣν εἶχον οἱ βάρβαροι, εἰς θάρρος τὸ
 ὑπὲρ ἑαυτῶν ἔχοντας ἐτοίμους εἶναι μετ' αὐτοῦ καὶ προκινδυνεύειν καὶ μηδὲν ἐλλείπειν τῶν ὅσα καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ πράττει
 μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ θαρρεῖν ἔχων. ταῦτ' ἀκούων καὶ βα-
 D σιλεύς, καὶ ὁσημέραι περὶ τῶν ἰδίων πονῶν, ἐπὶ νοῦν τινὰ ἔρ-10
 χεται ὅτι πολλάκις καὶ ὁ δὴ ἱατρὸς τῷ κάμνοντι ἀπηγόρευεν ὡς
 αὐτίκα τεθνηξομένῳ εἰ προσενέγκαιτο, τοῦτο κατὰ τὸ λεληθὸς ὁ
 νοσῶν προσενεγκάμενος ἐξ ὀρέξεως παράλογον εὔρε τὴν θερα-
 πείαν, καὶ ἡ μὲν τέχνη οὕτω ἐλέγχεται φαύλη τις οὕσα, τὸ δὲ
 συμβᾶν ἐκ τινος τυχηρᾶς προσπαθείας ὠφέλησε, τῷ σφοδρῷ 15
 τῆς ὀρέξεως ἀναρρωσθείσης ὥσανει κατὰ τῆς νόσου τῆς φύσεως.
 E τί γοῦν, φησὶν, εἰ καὶ Λαχανᾶν μὴ ὄντα μηδέ τινα ψῆφον περὶ
 ἑαυτοῦ διδόντα τὸν βάρβαρον, ὅμως φοβερὸν μὲν τοῖς ἐχθροῖς

tione quotidianarum a Persis grassationum audientes existere aliquem qui se divinitus missum diceret ad hostes imperii delendos, et eodem adiungentes vaticinia quaeipiam inter ipsos vulgata, polliceri simile aliquid visa, magnopere optabant dari ducem sibi qualemcumque istum Lachanam; et carcere detineri cum audissent, multis et sollicitis precibus imperatorem fatigabant ne divinitus destinatum malorum extremorum ipsis remedium invideret, neve diripi se impuneque spoliari miserrimos sineret, defensore coelitus ostenso inique arcendo a iuvandis, quibus aliud nusquam apparet cladum et calamitatum extremarum effugium. huiusmodi preces per multos subinde missitatos a populis illorum tractuum ingestae imperatori, et ab eo consiliis quae dixi mordicus haerente toties reiectae, cum nullo fine invidiosissime ingeminarentur, glisceretque iam murmur, et plebs illa fremeret non modo se, a quibus par esset, non protegi, sed promptis sibi ad bellandum hostesque repellendos arma, ducem, se suaque suo periculo laboreque propugnandi copiam ac veniam facilem negari, his concussus reputare secum coepit imperator et consiliariis proponere, "etiam medicos desperatis aegris usum remedii permittere, quod sibi profuturum ipsi, quamlibet insane, sperent. quid ergo tantum mali fore, si flagitantibus hisce populis indulgeatur quod perditae cupiunt? quin et ut mira nonnumquam accidunt, et casu res interdum melius quam consilio geruntur, forte successurum non improspere quidpiam. nam validas vires extremo afflictis morbo non raro ipsam adiicere phrenesim, et probare inopinato eventu interdum infirmos se re vera potuisse, quod cum ante factum se posse dicerent, mentiri aut delirare putabantur, summa contentione, quae sequi solet impotens desiderium licentiam diu negatam rei tentandae tandem nactum, cuncta obstantia perrumpente. scimus falsam hunc Lachanam planum ac nebulonem esse: quid tamen noceat eum exposcentibus concedere? eat, pugnet, volens volentes contra Persas hoc ipsum, ut audio,

δόξαντα χρήσιμον δὲ καὶ τοῖς κακουμενοις, αὐτὸν ἀπολύει καὶ
 ἐπιτρέπει στρατεύειν, καὶ μᾶλλον ἔξ ἑγγίονος πείρας ἐν τῇ τῶν
 Ἀλιζώνων γῇ κατὰ Σίγγαριν. ταῦτα διανοηθεὶς καὶ μετὰ τῶν
 οἰκείων σκεψάμενος ἀπολύει, προσετοιμάσας ἐκείνῳ καὶ τὰ κα-
 5 θήκοντα. οὗ δὲ καὶ ἐξελθόντος ὡς εἶχε, καὶ μόνον τῆς ὁδοῦ
 ἀπαμένου ἅπας συνεκινεῖτο καὶ ὁ πόρρω καὶ ὁ ἐγγύς, καὶ οὐδὲν P 127
 ἦν εἰκάζειν εἰ μὴ αὐτῆς οἰκουμένης καὶ γῆς μετακίνησιν. οἱ γὰρ
 ἐπὶ τῶν γεωργικῶν ἔργων καὶ σκαπάνης οὐ πλέον εἰδότες καὶ τοῦ
 κεντρίσαι τὸν βοῦν, καὶ ποιμένες θρεμμάτων καὶ ἄγροικοι ἐκείνοι
 10 τὰς οἰκείας χώρας ἀφέντες καὶ αὐτὰς γεωπονίας, ἐν ῥάβδοις μό-
 ναις καὶ ταῖς καλαύροψιν αὐτόματοι κατεφαίνοντο στρατιῶται
 καὶ ὀπλῖται ἄοπλοι καὶ συντάξεις ἀσύντακτοι, τὸ ὑπὸ Λαχανᾶ
 τετάχθαι εἰς θάρρος μέγα τοῦ νικᾶν ὅπου φανεῖεν σὺν αὐτῷ θέ- B
 μενοι. ἀμέλει τοι καὶ ἡμερῶν ὀλίγων περὶ ἐκείνον ἄπειρον πλη-
 15 θος συνῆκτο ξυγκλύδων, μὴ πολέμων εἰδόντων, μὴ παρατάξεως,
 τὸ τῆς παροιμίας αὐτόθεν πληρύντων, ὅτι γλυκὺς τοῖς ἀπείροις
 ὁ πόλεμος. οὐδὲ γὰρ ὡς πολεμήσοντες ὤρων, οὐδ' ὡς προσ-
 βαλοῦντες ἐχθροῖς, ἀλλ' ὡς σκύλων ἐπιβαλούμενοι καὶ παῖζον-
 τες μᾶλλον ἢ σπουδάσοντες. ἡ μὲν οὖν ἐκείνων ὁρμὴ περὶ τὸν C
 20 κέον στρατηγὸν τοιαύτη τις ἦν ὡς μηδὲ στήναι πληθουμένους,

formidantes ducat. si temeritas praeter spem felix fuerit, hostium cladem
 lucro apponemus: sin, quod est verisimilius, vincetur, et ipse imposturae,
 et qui temere accersiere, inconsultae cupiditatis poenas luent, eventu non
 usquequaque nostris rationibus incommodo; utcumque res ad extremum
 cadet, constituro nobis interim fructu praesenti talis consilii, eo ipso quod
 hoc homine Halizonibus amnis Sangaris accolis, Persarum limiti finitimis,
 duce, prout flagitant, imponendo, et e difficultate, quae nunc urget, ex-
 plicabimur, et invidia nos exonerabimus ingenti." haec cum suis locutus
 imperator Pseudo-Lachanam, praeparatis, quantae sufficere sunt visae,
 instructum copiis, emittit. at ecce vix se ille in viam dederat, cum mo-
 tos illarum gentium extitit maximus. concurrebant ad eum passim omnes
 vicini iuxta et longinqui, trepidatione ac tumultu tanto ut mundus univer-
 sos concuti et terra ipsa funditus commoveri videretur. opere rustico
 agricolae ac pecuarii relicto, qui nihil nisi ligonem quo terram fodiebant,
 nisi stimulum quo boves increpabant, tractare antea didicissent, pugnas
 nunc et acies fremebant, virgasque ac peda vice hastae aut lanceae ge-
 stantes apparebant subitarii velites, genus novum militiae inermis, acies
 sine ordine. sed fiduciam victoriae certam auguriumque non dubium tra-
 hebant ex eo solo, quod militarent auspiciis desideratissimi ducis sui La-
 chanae. conflatur momento turba innumerabilis trudentium se mutuo ac
 praevertere certantium; festinantium cunctorum ad novi ductoris signa.
 nusquam verius vetus illud verbum, dulce bellum inexpertis. plane rudes
 omnis bellicae artis, ab aratris atque a caulis convenae, ludibundi praelia
 meditabantur, aut potius spoliis praedisque inhiabant. non stare intra
 vallum, non tenere locum, non servare ordinem scire; quo cuicumque

οὐ κατ' ὀλίγον ἀλλὰ τρόπον πυρὸς κατ' ἀναλογίαν τὴν πολλα-
πλάσιον, ὥς ἅμα μὲν ἐξιέναι σὺν πολλαπλασίοις τούτων, δίκην
ὑνύκων ἐπιρρεόντων τῶν ἀγροίκων ἐκείνων καὶ βουκαίων καὶ βοω-
τῶν. τοῦτο μαθὼν βασιλεύς, καὶ περὶ τῷ λαῷ δέσας μή τι
D πάθοι προσβαλὼν ἀσυντάκτως καὶ ἀμαθῶς, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ 5
καὶ μή τι νεωτερισθείη ἐπιτυχόντων, πέμψας εἰς αὐτὸν μετακα-
λεῖται τὸν βάρβαρον, καὶ ἐλθόντος ἀποχειροτονεῖ παρυντικά τὸν
στρατηγὸν καὶ ἐν τῇ πρεπούσῃ τηρήσει εἶναι προστάσσει. τὸ
δ' ἀμαθὲς ἐκεῖνο πλῆθος καὶ ἄλογον ἅμα διασκεδασθὲν τὴν τα-
χίστην ἐλύετο, καὶ τὰ οἴκοι ἕκαστος κατελάμβανεν. 10

P 128 31. Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος τῇ πολυημέρῳ
νόσῳ κατεργασθεὶς τῶν νεφρῶν (οὐδὲν γὰρ ὃ ἐπενόουν εἰς ἱατρείαν
οἱ θεραπεύοντες ἱκανὸν εἰς τὴν κατὰ τῆς ἀρρωστίας ἀνταγώνισιν
ἔδοξεν, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον προσεζημίον τὸν πάσχοντα), ἀφείς τὰ
πάντα καὶ αὐτὴν τὴν κοσμικὴν ὄφρυν καὶ σκηνήν, τὸν μοναχὸν 15
ὑποδύεται, καὶ ἃ κατὰ τῶν ταλαιπώρων κληρικῶν ξυνέπραξέ τε
B καὶ ξυνεβούλευσεν ὥς δῆθεν ἐκ ζήλου, αὐτοῖς ἐκείνοις παροῦσι
διωμολόγει μετανοῶν, καὶ ἐζητεῖτο παρ' αὐτῶν τὴν συγχώρησιν.
αὐτὸν δ' ἐπὶ τοσοῦτον ὁ πόνος ὠδύνα καὶ ἔθλιβεν ὥστε καὶ τὸ
ζῆν ἐκείνῳ ποιεῖν ἀβίωτον· καὶ πού τις τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἐκ τῆς 20
ἀρτηρίας ἐπισχέσεως μετὰ βραχὺ τὴν τελευτὴν ἐπηγγείλατο, εὐερ-
γέτης ἐκ τοῦ παρασχεδὸν ἔδοξε λέγων καὶ προμηνύων οὐ πράττων

quandocumque libuerat ferri temere; quo ritu scintillae volitant, huc illuc,
ante retro, a lateribus, illinc inde inquietissime vagari; torrentium instar
confluere in conductum, statim inde cursu reflexo, qua pronum erat, elabi.
hos ita tumultuari crebris imperator nuntiis factus certior, et si ad ma-
num res veniret, cladem ac stragem populi exitialem aliquam metuens,
sed nec satis securus de fide barbari agyrtae, qui si ad defectionem a
principē plebem illam inconditam vocaret, morigeris ad quidvis esset usu-
rus, mature praecavendum incommodum ratus, accersitum ad se addu-
ctumque mature Pseudo-Lachanā exauctorat tutaque teneri custodia iu-
bet. quo vulgato confestim temeraria turba dispersa est, pro se quoque
suum mapale villamque ac familiare repetente stabulum.

31. Inter haec protovestiarius longo renum dolore sensim consum-
ptus interiit, cum quidquid ei medicando comminisci, qui eum curabant,
conferreve potuissent, adeo non par fuisset eluctandae vi languoris, ut
eam potius exasperare plusque aegro nocere visum esset, quando ille per-
taesus humanae vanitatis, et scena mundanae arrogantiae quam sit inanis
intelligens, ea despecta monachi habitum induit; et vexatos iniuste se au-
ctore ac cooperante miseros clericos recolens, ipsis illis praesentibus ea
se imprudentis instinctu zeli egisse dixisseque poenitens est fassus, ve-
niamque ab ipsis petiit. porro dolores laborantem tanti ac tam vehemen-
tes cruciabant, ut ei vivendi taedium afferrent; et quicumque ipsi explo-
rata forte arteria medicus finem propinquum ominaretur, indicium reni-

οὐδ' ἐργαζόμενος τὴν ἐκείνου ἀπαλλαγὴν. τόσος ἦν ὁ πόνος καὶ C
 ἢ τῶν νεφρῶν ὀδύνη τῷ πάσχοντι. ὥστε καὶ μετ' οὐ πολὺ με-
 ταλλάξαι, καὶ τὸν νεκρὸν Νικαίαζε κομισθῆναι, ἐν τῇ τοῦ Τορ-
 νικίου μονῇ, κατὰ τι κτητορικὸν ἀπὸ τῆς συζύγου δίκαιον ἐν-
 5 σοριασθῆσόμενον.

32. Ἐκεῖνος μὲν οὕτως ἀπεβίω, βασιλεὺς δὲ τὸ πᾶν τῆς D
 τῶν κοινῶν μεσιτείας ἐπὶ μόνῳ ἐτίθει τῷ μυστικῷ, ὃν καὶ οὐ
 μετὰ πολὺ ἐπὶ τοῦ κανικλείου καθίστα, αὐτῷ γε σὺν ὀλίγοις
 συμβούλῳ πρὸς τὰ πολλὰ καὶ συνεργῶ χρώμενος, οὐδὲν ὅσα τῶν
 10 πρὸς τρυφὴν προσποιούμενος, ὅπου γε καὶ αὐτὴν βασιλικὴν τρά-
 पेξαν, ἐξ ἧς ἦν γεραίρειν ὁσημέραι βουλευτάς τε καὶ ἀριστεῖς E
 (νότισι γὰρ καὶ Ἀγαμέμνων βοὸς διηνεκέσι τὸν ἀριστεύσαντα
 γέραιρε), καὶ αὐτὴν παρ' οὐδὲν ἐτίθει, δημοτικὴν τρυφὴν δυσ-
 χραίνων καὶ τραπέζης ἐλευθερίαν ἀποπροσποιούμενος, στάσει
 15 τε καὶ νηστεία ὁλοήμερῳ προσκαρτερῶν, οὕτω δοκοῦν, ἔκφερε P 129
 πόνου φρονήματος. ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις ἐπὶ τούτοις καὶ αὐ-
 τὸν νικῶν τὸν ἀδάμαντα τὸν τῆς παροιμίας, ὥς ἀλουτεῖν καὶ νη-
 στεῖειν καὶ καρτερεῖν, νύκτας τε καὶ ἡμέρας ἱστάμενος, καὶ πον

8. μετὰ] μετ' οὐ P.

denti vultu acciperet, debitoremque se illi pro gratia ferret, melius etiam
 de se merituro, si repraesentare quod praesagiebat, et ad voti effectum,
 quo cito dissolvi cupiebat, licite cooperari potuisset. his igitur renum
 atrocissimis tormentis confecti exanimatique tandem protovestiarii cadaver
 deportatum Nicaeam est, in monasterio illic Tornicii condendum, ubi du-
 cto a coniuge dotali patronatu sepulturae ius habebat.

32. In hunc modum sublato de medio protovestiario, ministerium
 quod ille gesserat publicae gubernationis imperator universum in mysti-
 cum transtulit; quem et non multo post canicleo praeposuit, ipso cum
 paucis consiliario ad pleraque et administro utens; haud hunc vel hos eo
 consilio sibi admovens, ut haberet quorum principales curas pro se ob-
 euntium vicarii fiducia laboris securius ipse vacaret remissionibusque se
 dederet, sed iis ipse adiutantibus pro virili collaborans, auctoritate prin-
 cipis, tolerantia et duritia non privati modo sed (paene dixerim) plebeii.
 adeo mollitiem nobilitatis omnem deliciasque reiecerat. mensa nempe
 ipsius regia, cuius accubitu quotidie aliquos e primariis senatores honora-
 bat, haud erat Homericam illam lautior, qua priscus Agamemnon
 perpetui tergo bovis excipiebat amicos.

adeoque regium eius generis luxum contempserat, ut ne civili quidem, et
 qualem non plane pauperes e plebe ferme consecantur, epularum eleganti
 diligentia sibi ministrari libenter ferret, copiam in eo moderatam quoque
 et a profusione remotam abdicans, interim dum dies totos perdurans
 ieiunius, pedibus insisteret incumbens operi, monstransque indefessum for-
 tis propositi robur, re vera, ipso (quod aiunt) adamante durior in iun-
 gendo dies noctibus, continua statione, irremissa contentione, citra laxa-
 mentum ullum lotionis aut cibi; quin ubi sic saepe ad multam noctem a

Georgius Pachymeres II.

καὶ ὅλην ἡμέραν διαγαγὼν φροντίσι κοιναῖς καὶ ἀσχολίαις φεροῦ-
 σαις τι χρήσιμον καταλαβούσης νυκτὸς προύργου τὴν πρὸς θεὸν
 B ὑμνωδῶσαν ποιῆσθαι, ἣν συνήθως εἶχε σὺν ἱερωμένοις τελεῖν,
 ἀνωτέραν πύσης ἀνέσεως, καὶ ὅψι τῶν νυκτῶν ἐν ἴσῳ τίθεσθαι
 τό τε τραφεῖναι καὶ μὴ, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιούσαν καὶ πάλιν νυκτὸς⁵
 ἀριστῶν, ὃ τι γε τύχοι. ἡ γὰρ τοῦ σώματος εὐεξία συμπλακεῖσα
 τῇ γνώμῃ οὔτε τῷ ἐθελουσίῳ τῆς καρτερίας χώραν ἐδίδου βλά-
 πτειν τὸν καρτεροῦντα, οὔτε τῷ ἀκουσίῳ τῆς ἀνάγκης λυπεῖν
 παρεῖχε τὸν καρτερεῖν ὀρεγόμενον, ἐκατέρας συγκροτούσης θα-
 C τέραν εἰς μιᾶς συμπλήρωσιν ἀρετῆς, ὥς μήτε τὸ ἐνδεὲς διὰ τὴν¹⁰
 εὐεξίαν λυπεῖν μήτ' ἀηδὲς εἶναι διὰ τὴν γνώμην τὸ σπουδαζόμε-
 νον. οὕτω μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ἐντεῦθεν ἀρξάμενος καρτερικῶς
 διεφέρε τὸ βιοῦν, συνόλην τρυφὴν καὶ βλακείαν ἀποπροσποιού-
 μενος, εἰ καὶ βασιλικὸν καὶ ἀρχαῖον ἀθετεῖσθαι συνέβαινε
 νόμιμον.

15

7. τῶν ἐθελουσίων P.

primo diluculo satagens ac plane alimenti expers pervenerat, tunc coenae
 prae habens nocturnam, si eius hora venerat, hymnodiam. nam hanc con-
 sueverat una cum domesticis celebrare sacerdotibus, ea constantia ut eam
 semper quantumvis paratae ac necessariae corporis curationi antefere-
 ret. nec raro accidit ut postquam sic die in ieiunio ac labore continuo trans-
 acta, hymnodia in epularum locum imputata, incoenatus decubuerat, rur-
 sus postridie tenore pari diem duceret, ventrem iam biduo prorsus impa-
 stum ad profundam differens vesperam, nihilque vel tunc nisi vulgare ac
 protritum gustans, et id citra multam significationem appetentiae, ut ve-
 sci aut non vesci arbitrium quidpiam nec magni, utrum utri praeoptare-
 tur, discriminis aut momenti, quod ipsum quidem spectaret, a se vel tunc
 existimari prae se ferret. nimirum conspirabat ad hoc ei laboriosissimae
 frugalitatis decus excellens asserendum, cum ferrea corporis habitudine,
 adamantina virtus animi; quibus ambabus inter sese velut quadam ae-
 mulatione commissis, et utra utram duritiae indomita vinceret certantibus,
 fiebat uti nec ulla famis aut vigiliae iniuria eius valetudo laederetur, nec
 ullo taedio ingratarum occursu vicissitudinum aut importunitatum vel mi-
 nimum concuteretur robustissima et apprime in solido fundata mentis im-
 perturbabilis constantia. Ab hoc praesertim tempore inchoatam aut fre-
 quentiori usurpatione stabilitam miram istam vitae duritiem in longam
 inde perseverantissime pertulit aetatem, prorsus abdicanda voluptate omni
 atque mollitie, quantumvis receptum olim fas ac morem palatini in curam
 Augustorum ministerii per id abrogari contingeret.

Γ.

Ἐπεὶ δ' ἀντίπαις ἦν ὁ υἱὸς Μιχαὴλ ἤδη τῷ βασιλεῖ καὶ τὸν P 133
 ἐπὶ τὸν ἔφηβον ἤλαυνεν, οὐκ ἀπεικὸς ἡγεῖτο οὐδ' ἀπρεπὲς ἄλ-
 λως μὴ βασιλικῶς ταινιοῦν, καὶ ταῦτα καὶ τόσῃν πληροφορίαν
 ἐπὶ τῷ ταινιῶσonti κεκτημένος. ὅθεν καὶ ἐξαργύρεται μὲν τὰ ἐπὶ
 5 τῇ τοιαύτῃ χρεῖᾳ προσήκοντα ἀποχρώντως λίαν καὶ φιλοτιμίως·
 καιρὸν δ' ἡγησάμενος πρόποντα ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ πρώτου
 ἐν Χριστιανοῖς βασιλέως, μᾶλλον δὲ καὶ σφίσι τῆς ἐλευθερίας B
 ἄρξαντος Κωνσταντίνου, ἐν ταύτῃ καὶ τὰ τῆς στεφηφορίας τῷ
 υἱῷ ἀπεπλήρου. καὶ εἰκοστῇ πρώτῃ Πυαντιῶνος μηνὸς κατὰ
 10 τὸν τοῦ Θεοῦ σοφίας νεών, συναχθέντων ἀπάντων, ὅσον ἦν τῶν
 ἐν τέλει καὶ ἄλλως καὶ ὑπηρετικὸν βασιλῆιον, ὅσον τῆς πολιτείας
 καὶ ὅσον τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, οὐδ' αὐτῶν ἀπόντων τῶν
 κατὰ τὴν πόλιν Ἰταλῶν, ἔτι δὲ καὶ τῶν ὅσοι κατὰ χρεῖαν C
 πρισβείας ἐπεδήμουν τῇ Κωνσταντίνου, καὶ αὐτῶν δὴ τῶν τὸ
 15 ἐπὶ τῇ Αἰκατερίνῃ κῆδος μεσιτενόντων (οἱ δ' ἦσαν οἱ ἀμφὶ τὸν
 Συρπέρων λεγόμενον), τὸ μὲν ἱερατικὸν πᾶν καὶ μοναχικὸν ἀφ'
 ἰσπέρας παννύχιον ὑπὸ δαιμιλέσι φωσὶν ἀπετέλουν τὴν ὑμνωδίαν,
 ἄνωθεν τοῦ βασιλέως ἰσταμένου καὶ ἀκροωμένου τῶν ὕμνων.

III.

Quoniam vero erat imperatori filius iam ultra puberem adultus aeta-
 tem Michaël, non incongruum neque indecens Andronicus pater arbitra-
 tus est imperiali eum insignire diademate, recte istum honorem huic prae-
 sertim deferendum ratus qui speciminibus assiduis multae pietatis et pro-
 borum morum plenam sibi fidem fecisset indolis praestantis. copiose igi-
 tur et splendide ad eam pro dignitate celebrandam ceremoniam cunctis
 comparatis, diem ei auspicatam elegit eam quae recursu anniversario con-
 secratur memoriae primi Christianorum imperatoris Constantini, a cuius
 principatu libere florere, prius tyrannice oppressa, nostra sancta religio
 incepit. prima ergo supra vicesimam Maii mensis die convenerunt in
 templum divinae Sophiae proceres ac magistratus cuncti, domus Augustae
 ministri omnes, universus ordo civium, cumque his quantum in urbe mili-
 tarium copiarum fuit, ne ipsis quidem in eo coetu desideratis Constanti-
 nopolitanae civitatis inquilinis Italis, nec aliis eius gentis qui ex Apulia
 venerant et in comitatu perstabant, tractantes matrimonium Aecaterinae
 neptis ex filia Caroli regis, cum eodem Michaële Andronici Augusti pri-
 mogenito, cuius princeps legationis Syrperus (Ser Pietro) nominabatur.
 incheata solemnitas est a pridiana vespere, a qua clerus universus cum
 omnibus monachis pervigilium in auroram perduxerunt continua hymnodia
 ad lumen ingentis numeri funeralium aut lampadum, adstante in superiori
 oedeo, unde cantum hymnorum audiebat, imperatore. sub diluculum omni-

- ὑπ' αὐγὰς δὲ συναχθέντων, καὶ τὴν τοῦ Αὐγουστεῶνος αὐλαίαν
 D πληρύντων ἐς τόσον ὥστε καὶ εἰς μίαν ἁρμογὴν καὶ συνέχειαν
 ξύμπαντας ξυνεπτύχθαι ζῶον φαινομένους ἔν, εἰς πλάτος ἐνδιδὼν
 ἀλλόκοτόν τι καὶ ξένον, μυρίαίς χρώμενον γλώσσαις, — τού-
 των οὖν ἀπάντων συναθροισθέντων, περιαιρεθέντων δὲ καὶ τῶν 5
 τοῦ τρικλίνου Μάκρωνος δρυφάκτων διόλου, ὡς καθαρὸς παρὰ
 πάντων θεῶτο ὁ εὐφημούμενος, ἐπ' ἀσπίδος τε τὸν νέον οἱ ἐν
 τέλει καθιζάνουσι καὶ μετέωρον αἵρουσι καὶ ἀνευφημοῦσι τρανό-
 E τερον. εἶτα καὶ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν τελοῦντες ἅμα μὲν αὐτὸς
 πατριάρχης ἅμα δ' ἀρχιερεῖς καὶ οἱ τοῦ βήματος πάντες, ἐφ' 10
 ἑκάστῳ τῶν τελουμένων καὶ τῷ νύῳ κατὰ τὸ εἶδος συναφωσίου
 τὰ πρόποντα τῷ πατρὶ τε καὶ βασιλεῖ. καὶ δὴ τελεσθέντων ἐκεί-
 νων ἄνεισι μὲν ἐπ' ἄμβωνος ὁ κρατῶν, ἄνεισι δὲ καὶ ὁ πατριάρ-
 χης, συνάνεισι δὲ σφίσι καὶ ὁ εἰς βασιλείαν μετὰ τοῦ πατρὸς
 P 134 χρισθησόμενος. καὶ μετὰ λαμπρῶν καὶ περιφανῶν τῶν τελετῶν 15
 στέφει μὲν βασιλεὺς τὸν νύον, συνεπιλαμβανομένου τοῦ στέφους
 καὶ τοῦ ἱεράρχου, χρίει δ' ὁ ἱεράρχης τῷ θεῷ μύρω τὸν τῆς βα-
 σιλείας συμμετασχόντα. καὶ παιᾶνες ἐντεῦθεν καὶ εὐφημαὶ καὶ
 πᾶν χαριστήριον. ῥίπτοῦνται δὲ περιερχομένων τῶν βασιλέων
 καὶ οἱ συνήθεις ἀπόδεσμοι. καὶ τότε μὲν τὸ μέγα παλάτιον μετὰ 20
 B περιφανοῦς τῆς δορυφορίας αὐτοὺς ὑποδέχεται. (2) τῇ δ' ὕστε-

2. πληροῦντες P.

3. ξυνεπτῆχθαι P.

bus congregatis, et populo, qui certatim undique concurrerat, totam quam late patet Augusteonis mediam aream ita complente, ut ex arcte invicem appressis constipatae multitudinis corporibus unum quoddam vastae molis, portentosae formae mirum animal innumeris simul linguis loquens conflatum fuisse videretur. in oculis tam numerosi conventus omnis generis hominum, septis ac cancellis longi triclinii amotis ne obex intuentibus forent, primarii magistratus adolescentem regium scuto imposuerunt, sublimemque ostentantes circumtulerunt, clara voce imperatorem acclamando. inde inter sacra solemnem liturgiae mysteria, simul ipse patriarcha, simul episcopi et quotquot intra cancellos altaris locum habent, ad singulas ceremoniae partes quibus fas et mos est imperatori beneprecari ac benedicere, filium simul cum patre in talis appellationis et honoris delatione coniunxerunt. quibus peractis conscendit ambonem imperator, conscendit et patriarcha, cumque his ambobus tertius novus et iunior Augustus, post patrem ungendus. atque hic inter splendoras et illustres ceremonias coronat quidem filium imperator, adiutante patriarcha ac coronae dum imponitur partem tenente, ungit autem eundem patriarcha, sacri ei affusione unguenti participationem imperii conferens. hinc paeanes, acclamationes, gratulationum et festorum cantuum omne undique genus audiri. nec defuit iactus solitus devinctorum in lini segmentis nummularum, procedentibus Augustis, quos post omnia, speciosa praetorianorum praeaeuntium et circumstantium deductos pompa, magnum palatium excepit. (2) Postera

ραία ταύτης μετακαλεῖται μὲν πατριάρχας ὁ βασιλεὺς, μετακα-
 λείται δ' ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς τοῦ κλήρου καὶ μοναχοὺς καὶ τὸ τῆς
 πολιτείας ὅσον καθαρὸν τε καὶ ἔκκριτον, καὶ δὴ κατὰ τὸν Μα-
 νουηλίτην βασιλικὸν τρίκλινον ἔγνω συνάπτειν πανήγυριν. καὶ
 5 τὸν υἱὸν ἀγαγὼν Ἰωάννην, ὃν ἐκ τῆς Εἰρήνης ἔσχε νέον ἔτι τε-
 λούντα, εἰς δεσπότην προβάλλεται, συνεπιλαμβανομένου τῆς
 δεσποτικῆς στεφάνης τοῦ ἀρτιστεφοῦς βασιλέως καὶ αὐτοκράτο- C
 ρος. καὶ οὕτως ἐκεῖθεν καὶ ἐς Βλαχέρνας προερχομένων τῶν
 βασιλέων, ἐρριπτοῦντο μὲν καὶ αὐθις τοῖς δήμοις ἀπόδεσμοι,
 10 πολλοὺς δ' ἐξ ἀπάντων κρότος καὶ συμμιγῆς ἤρετο εὐφημία, καὶ
 μεγαλυνόντων τοὺς βασιλεῖς.

Ἐντεῦθεν καὶ ἐζητεῖτο πρὸς βασιλέως παρὰ τῆς ἐκκλησίας
 δοθῆναι καὶ ἐπὶ τῷ νέῳ στεφθέντι ὅσον δὴ καὶ αὐτῷ παρὰ τοῦ
 πατρὸς ζητήσαντος πέπρακτο. (3) τὸ γὰρ ἐξ αὐτῆς τόμον γε- D
 15 νέσθαι, καὶ δι' ὑπογραφῶν συνήθων ἀσφαλισθῆναι οἱ τὴν βα- P 135
 σιλείαν, καὶ τῷ κατεξαναστησομένῳ δῆθεν, εἴ ποὺ τις καὶ εἴη,
 ἐθύνας ἀφορισμῶν ἀλύτων καὶ ἀρῶν ἐπιτίθεσθαι, ἐαυτῷ μὲν
 γεγονὸς παρὰ τῶν τότε ἐς τὸ ἀκριβὲς ἠπίστατο καὶ ἐδείκνυ, ἡξίου
 δὲ καὶ τῷ νύῳ ταῦτα παρ' αὐτῶν γίνεσθαι ὥς οὐ καινόν τι καὶ
 ξένον, ὥς ἔλεγεν, ἐχούσης τῆς ἀξιώσεως. ταῦτα μὲν βασιλεὺς

7. ἀρτιστεφοῦς] στέφους P. 19. αὐτῷ P.

huius die vocat patriarchas Augustus senior, vocat et episcopos, clerum
 quoque ac monachos, tum e civibus illustriorem ac lectissimum quemque.
 ad hos in Augustum triclinium Manuēliten dictum iterata et hesternae
 contigua panegyri congregatos, producit Ioannem filium, quem ex Irene
 susceperat, puerum adhuc, eumque, cooperante ac despoticae coronae,
 dum capiti adderetur, latus alterum tenente iuniore Augusto, despotam
 creat. sub haec inde procedentibus ad Blachernas Augustis panniculi
 rursus infertis nummis ligati sparguntur in plebem, multusque e cunctis
 plausus et mixta increbuit acclamatio, intextis principum laudibus.

Hinc iam incubuit imperator ad exposcendam ab ecclesia confirma-
 tionem evectionis in imperii consortium filii, eius parem quae sibi olim in
 principatus pariter collegium assumpti a patre fuisset impetrata. (3) ni-
 mirum praeclare meminerat, et hoc ipsum referens ad exempli praeiudi-
 cium urgebat Andronicus, simul ipse a patre declaratus consors imperii
 fuisset, expeditum statim a patriarcha ac synodo riteque munitum subscri-
 ptionibus caeterisque authenticis formulis, diploma emanasse, quo tum novo
 Augusto possessio principatus iure quam optimo firmabatur, tum si quis
 unquam rebellare in eum resque moliri novas deprehensus foret, diris de-
 votebatur insolubili anathematum, et quotquot infligi possunt ab eccle-
 siastica potestate, subiiciebatur poenis. istius similem nunc quoque con-
 stitutionem edi, magnopere nitens causae paritate, idque ut rem aequam
 et iam solitam iure quasi suo repetens, enixe orabat imperator: sed

- λιπαρῶς ἡξίου, ἀλλ' οὔτε πατριάρχην οὔτ' ἀρχιερεῖς ἔπειθεν, ἀλλὰ τὸν μὲν τόμον γενέσθαι καὶ ἀσφαλισθῆναι τῷ στεφθέντι
 B τὴν βασιλείαν αὐτόθεν ἔτοιμοι ἦσαν πράττειν, τὸ δὲ καὶ ἀραις περιβάλλειν καὶ ἀφορισμοῖς Χριστοῦ τῆς μερίδος χωρίζουσι τὸν εἴ τις ποτε καὶ κατεξανασταίῃ τοῦ βασιλέως, οὐκ ἐδικαίουν ὅλως.⁵ ἀποχρῶντα γὰρ εἶναι οἱ τὰ ἐκ τῶν νόμων πρόστιμα, εἰ ἀλώῃ, ὥς μηδὲν ἐντεῦθεν καὶ τὸ βιοῦν βιωτὸν ἔχειν ταῖς ἐκ νόμων καθυπαχθέντα ποιναῖς. μὴ δίκαιον δ' εἶναι πρὸς ταύταις, καὶ ἀνδράσι συμπαθείας φίλοις διεγνωσμένον, καὶ τῆς μερίδος ἐκεῖνον χωρίζεσθαι τοῦ Χριστοῦ. καὶ καλὸν μὲν βασιλεῖ προσεῖναι τὴν¹⁰
 C συμπάθειαν πλεονέκτημα· τέτακτο γὰρ αὐτῷ δηλαδὴ μὴ ἔκουσίῳ γνώμῃ ποινηλατεῖν ποτὲ τὸν ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις ἀλόντα, ἀλλ' ἄλλως εἰρκταῖς καὶ ταῖς ἐκεῖθεν κακονχλαῖς δὴ καὶ δημεύσεισι κατὰ τρόπον τοῦ πλημμελήματος δικαιοῦν καὶ κολάζειν. καλὸν οὖν εἶναι καὶ ἐπαινετὸν τὸ ταχθὲν βασιλεῖ, οὐ καλὸν δὲ οὐδ' εὐπρε-¹⁵
 πὲς ἄλλως αὐτὸν συμπαθῶς ὅσον ἐπὶ τούτῳ τοῖς πταίνουσιν ἔχοντα ἀσυμπαθῇ καταναγκάζειν τὴν ἐκκλησίαν γίνεσθαι, καὶ μᾶλ-
 D λον αὐτὴν διαφερόντως τὸ ξυμπαθὲς πρεσβεύουσιν. ὥς γοῦν ἀπετύγχανεν ὁ κρατῶν, καὶ πᾶς ἐς δικαιολογίαν λόγος ἐντεῦθεν

nec patriarcham nec episcopos promptos ad nutum aut satis faventes reperit. illi ad constitutionem quidem statim publicandam, qua recens coronato iuniori Augusto securam in omne tempus imperii possessionem assererent, paratos se ultro exhibebant: subiicere autem Christianorum quemquam diris et anathematibus, et membra ecclesiae ab eius corpore abscindere ob rebellionem si qua cogitaretur in principem, et parum consentaneum et supervacaneum videri sibi excusabant. esse enim imperatoribus abunde magna a sanctionibus legum dignitatis ipsorum tuendae praesidia, utique exauditis passim et formidatis minis tam atrocium poenarum in eos qui ab ipsis defecerint, ut perspectum quivis habeat sibi talis criminis comperto vitam amplius haud vitalem fore. quid ergo aut opus aut fas esse accumulare super haec comminationes extremi omnium spiritualis mali, nempe separationis a Christo, per eos infligendae qui ex officio professionis lenitatis partes sustinent, et nihil spirare nisi clementiam et benignitatem debent? tolerari in imperatore posse, minus interdum mansuetudinis praeferre; cui gladius ad ultionem a deo datus sit, et officium impositum improbos scelerum convictos meritis supplicii multandi, spoliationibus bonorum, carceribus, cruciatibus, aliisque id genus malis pro delictorum modo. sed quod imperatori armato honestum est, minime decere sacerdotes. matrem dici ecclesiam et esse: hoc autem ei nomen extorserit, qui saevitiam iniunxerit, quocumque nomine. suadet illa semper et praecipit omnibus, procurat etiam a deo, quantum potest, in solatium miserorum compassionem et misericordiam: quam indecens ergo sit non facere illam quod profitetur, quod postulat, quod iubet; et e visceribus maternis diras et imprecationes proferre novercales? adversus haec frustra diu luctatus Augustus senior, ut tandem sensit irri-

ἡπράκτει τῆς τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων νικώσης ἐνστά-
 σεις, τοῦτο μὲν καὶ ἄκων ὑπερετίθετο, καὶ τὸ δοκεῖν ὑπερηφά-
 νει μὴδ' αὐτὴν ἐκείνην ἦν ἐτοίμως εἶχον διδόναι τομογραφίαν ὥς
 τι τῶν ἐξ ἀνάγκης θελητῶν προσίμενος· συνεξακούεσθαι γὰρ
 5 καὶ τῷ παιδί τε καὶ διαδόχῳ κατὰ τὸ εἶκος τὴν ὡς ἑαυτὸν ὀρκω-
 μοσίαν τε καὶ ὑπὸ θεῷ καὶ τοῖς ἐκείνου νόμοις ἀσφάλειαν. αὐτὸς
 δ' ὡς ἐώκει παροξυνθεὶς ἐφ' οἷς ἄξιων ἀπετύγχανεν, ἄλλως ἀν- E
 τιζύειν ἔγνω τοὺς ἀπειθοῦντας, ἀπρεπὲς καὶ ἄλλως τὸ κατὰ συν-
 ἤθειαν πραττόμενον διακρίνων. τὸ δ' ἦν τὸ τὸν ἐπὶ ἀρχιερω-
 10 στήνῃ χειροτονοῦμενον κανοῖς τισὶ καὶ δόσει λημμάτων τοὺς χειρο-
 τονοῦντας δωρεῖσθαι καὶ γε δὴ κληρικῶν ἕκαστον διὰ τὴν προσόν-
 των αὐτοῖς ὀφφικίων δικαιοδοσίαν, ὡς εἴθιστο· Σιμωνιακὸν γὰρ
 ἀπεκάλεε τὸ πραττόμενον πάθος, καὶ ὥνιον χρημάτων κινδυνεύειν P 136
 τὴν χειροτονίαν ἐντεῦθεν λογίζεσθαι. τοῦτ' εἰς μέσον προτεί-
 15 νων, πολὺς ἦν δοκῶν καταιδεῖσθαι καὶ τὸ ἀπερισκέπτως γινόμε-
 νον ἐκφανλίζειν καὶ εἰς κρῖμα μείζον γίνεσθαι. τινὲς γοῦν οἷς δὴ
 καὶ ἦν διευλαβεῖσθαι δοκεῖν, ἀρχιερεῖς ὄντες καὶ οὗτοι καὶ τὸ
 κέρδος τοῦ ἀσφαλοῦς ἐν δευτέρῳ δοκοῦντες τίθεσθαι, συνήρουντο
 τῆς γνώμης τῷ βυσιλεῖ καὶ τὰ εἰκότα συνέπραττον. οἱ πλείους

18. συνήρουν τὸ τῆς P.

tum se voti, ac desperavit posse vincere inconcussam ad extremum pa-
 triarchae antistitumque constantiam, coepto denique abstinit, et sensum
 repulsae dissimulans praese tulit totam eam rem iam insuper habere.
 itaque diploma quoque illud ipsum quod offerebatur, velut illibenter con-
 cessum et necessitate quadam expressum, aspernatus, confidere se dixit
 suffecturam filio collegae iam suo et successori designato religionem iu-
 risiurandi qua fuissent ei omnes obstricti, divinumque numen legum a se
 statutarum vindex, ad quasvis ab eo iniurias rebellium arcendas. caete-
 rum sub hoc securae fiducia obtentu penitus exulceratum applicuit ani-
 mum indagandis modis ulciscendae istius ecclesiasticorum in se duritiei,
 aegreque vicissim iis faciendi qui sibi rem, ut putabat, honestam et faci-
 lem petenti gratificari tam praeefracte recusaverant. erat tum aliquid in
 usu ecclesiae vulgari positum, quod obnoxium censurae videretur. quoties
 nimirum ordinabatur episcopus quispiam, solebat is distributione sportula-
 rum et spargenda largitione munerum passim per omnes qui ad istam ce-
 remoniam, palam ab universis ecclesiae ministris ex more simul exercitam,
 quidquam operae suffragationisve contulissent, pro rata parte cuiusque
 officii ac functionis definito pretii donativorum modo. id vero coepit im-
 perator Simoniacae insimulare corruptelae, clerum universum alloquens, et
 non leniter exprobare, sic ab iis reddi summi collationem sacerdotii vena-
 lem. in ea oratione magnifice vectus est, rei turpitudinem exaggerans,
 pudoremque plerisque incutiens. unde antistitum nonnulli haud dubie
 confusi, ne et ipsi possent argui lucro sordido praehabuisse sanctitatem,
 assentiri se Augusto recta monenti declararunt, et emendationi abusus

- δὲ καὶ παρ' ἐκείνους ξύμπαντες, καὶ παλαιὰν συνήθειαν προβαλ-
 B λόμενοι καὶ νόμους περὶ τούτων λέγοντας καὶ δικαιοδοσίας ἐκ πα-
 λαιοῦ ὀφφικίων, οὐκ ἐνεδίδουσιν. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραβασίαν
 τοῖς κειμένοις ἐφεδρεύουσιν καὶ ὅλισθον ἐντεῦθεν ἀνηρτημένον
 ὡς εἰκὸς διεγίνωσκον, καὶ ὅτι πόρον ζωῆς ἀναγκυίας τοῖς κληρι-
 5 κοῖς ἀποκεκλειῖσθαι ξυμβαίνει. καὶ πόλλ' ἄττα τοιαῦτα λέγον-
 τες τοῖς ἀπεροῦσιν εἰς τέλος ἐώκεσαν. ἀλλ' οὐκ ἤγνων. διὸ καὶ
 νεαρὰ προβαίνει νομοθεσία, καὶ ἐπ' αὐτοῖς μόνον οὐκ ἀκριβολο-
 γουμένων κηροῖς, ὁπόσοι καὶ οἶοι ἐσοῦνται, οἷς ἡμμένοις ἐπὶ τῇ
 C τελετῇ τῆς χειροτονίας χρήσαιντ' ἂν οἱ τῶν παρόντων ἱερωμένοι. 10
 ἦν δὲ νεαρὰν ὑποσημαίνεται μὲν πατριάρχης ὑποσημαίνονται
 δ' ἱεράρχαι, καὶ πάντες πλὴν δυοῖν, τοῦ τε Σμύρνης καὶ τοῦ
 Περγᾶμου, συγκάταινοι γίνονται. πλὴν τὸ πᾶν τῆς ἀκερδείας
 οὐκ ἐπὶ τοῖς ὑπογράψασιν ἀλλ' ἐπὶ τοῖς κληρικοῖς πίπτει, ὡς
 ἄλλους μὲν ἐμπεδωθῆναι ταῖς ὁμολογίαις, ἄλλους δὲ καὶ ἄκον- 15
 τας τὰς ἐκείνων ὁμολογίας ἀποπληροῦν.
- P 137 4. Ἀλλὰ φθάνει καὶ ὁ ἐν δύσει δεσπότης ὁ ἐξ Ἀγγέλων
 Νικηφόρος τελευτῆσαι τὸν βίον, ἐπὶ δυσὶν ὑπεξουσίαις τέκνοις,

4. ἀνηρτημένων P.

intolerandi cooperari promptos ostenderunt. his paucis exceptis, contra steterunt plures caeteri, magno consensu propugnantes permissam, ut contendebant, sacris legibus et plane innoxiam consuetudinem antiquam. iura esse illa vetera et provide statutas ab ipsa ecclesia mercedes sustentandis in varia functione sacrorum rituum ecclesiae ministris; quibus illi destituti quotidiano carerent victu, nec possent de caetero vacare divino cultui et administrationi sacramentorum, splendore congruo et assiduitate ad populorum utilitatem necessaria, celebrandis. quare periculum subesse speciosae isti reformationi propositae gravissimi scandali et paene defectio- nis ab avita religione, per haud dubie secuturam inde sacrorum cessatio- nem, in ecclesiam invehendi. haec et multa talia nequidquam istis alle- gantibus, ac se perstituros ad extremum in sententia monstrantibus, institit nihilominus Augustus qua coeperat; et rite Novellam promulgavit, qua severe prohibuit omnem omnino largitionem occasione ordinationum facien- dam, ad minutissima ac tantum non ad cereos quantulumque ponderis, quibus uti sacerdotes ordinationibus assistentes consueverant, descendens. huic Novellae subscripsit patriarcha, subscripserunt et episcopi tandem omnes, praeter duos Smyrnensem et Pergamenum. caeterum damnum universum a subscriptoribus in clericos recidit, statis hactenus pensioni- bus hac nova praescriptione deinceps fraudatos, adeo ut alii quidem as- sensum in legem novam subscriptione suum testati sint, alios, quorum nec impetratus nec requisitus assensus est, totum incumbens legis pondus, quantumvis invitos et gementes inutiliter, gravavit.

4. Ante hoc tempus contigerat in Occiduis tractibus obitus despotae Nicephori, ex familia cui ab Angelis nomen, dudum illic dominante. is

παιδί τε ἄρρενι ἀτελεῖ τῷ Θωμᾷ καὶ θυγατρὶ προφερούσῃ τὴν
 ἡλικίαν τοῦ ἄρρενος τῇ Ἰθάμᾳ. καὶ ἡ ἐκείνων μήτηρ Ἄννα καὶ
 τῆς Εὐλογίας θυγάτηρ, ἐκποδὼν γεγονότος καὶ τοῦ σεβαστοκρά-
 5 τορος Ἰωάννου τὰς ἐπιτροπὰς τῶν τε παίδων καὶ τῆς τοπαρχίας
 τοῦ Ἰωάννου παῖδας δύο, τὸν Δούκαν τε καὶ τὸν Β
 Ἄγγελον (τὸν γὰρ Κομνηνὸν Μιχαὴλ φθάνει κατασοφισαμένη
 αὕτη δόλῳ καὶ ἐπισχοῦσα καὶ παραδοῦσα τῷ βασιλεῖ), γυνὴ
 ἀπόλεμος φύσει ἄνδρας καὶ πολέμοις ἐσχολακώτας ἐκτόπως ὑπώ-
 πτενε, καὶ περὶ τοῖς παισὶ καὶ τῇ ἀρχῇ ἐδεδοίκει· ὁ γὰρ σφῶν
 10 πατὴρ Ἰωάννης ζῶντα τὸν Νικηφόρον, νόθος γνήσιον, τὰ πολλὰ
 τῶν ἐκείνου προσαφαιρούμενος ἐζημίον. διὰ τοιαῦτα καὶ οὐκ C
 ἀνυστὴν ὅλως βουλήν ἐβουλεύετο· ἔγνω γὰρ ἀποστέλλειν πρὸς
 βασιλέα, καὶ λιπαρεῖν μὲν αὐτὸν λιπαρεῖν δὲ πατριάρχην καὶ ἐκ-
 κλησίαν παριδεῖν νόμους κειμένους, καὶ τῇ ἀνάγκῃ συγκαταβῇ-
 15 ναι ἐχούσῃ μέγα τὸ χρήσιμον, ὥστε τὸν νέον βασιλέα γαμβρὸν
 ἐκείνῃ γενέσθαι, καὶ πᾶσαν χώραν καὶ αὐτὴν καὶ παῖδα ὡς ἀρ-
 χαῖα ἐλλείμματα Ῥωμαῖδος ἐγχειρίζειν χαίρουσαν ὡς εἰ καὶ αὕτη

15. ante ἐχούσῃ iterum παριδεῖν P.

moriens duos reliquerat nondum per aetatem sui potentes liberos, marem
 adhuc impubem Thomam, et paulo adultiorem illo puellam Ithamarem vo-
 catam. sublatus etiam de medio fuerat Nicephori frater nothus, Ioannes
 sebastocrator; cuius pupillos duos, Ducam et Angelum, Anna vidua Nice-
 phori, Eulogiae Andronici Augusti amitae filia, tutelari iure curabat, et
 ipsos et toparchiam eorum eo nomine in potestate habens. fratrem enim
 horum maiorem Comnenum Michaëlem iam antea circumventum et dolo
 comprehensum ipsa imperatori tradiderat. haec porro pro natura mulie-
 rum imbelli, formidolosa tumultuum, cum recordaretur quot et quantis
 Ioannes sebastocrator Nicephorum virum suum damnis affecisset (nempe
 hic quoad vixit, frater fratrem spurius legitimum, infestis e vicino incur-
 sionibus inquietans, multas ex eo praedas egerat, nonnullas etiam ditionis
 eius partes illi ereptas suae adiunxerat), fortunam et genium bellicosae
 familiae, ne sibi suisque olim liberis infesta perniciose forent, metuens,
 iam nunc adversus id periculum praemunire propriam domum valido im-
 peratoriae affinitatis praesidio studuit, offerenda in sponsam Michaëli Au-
 gusto iuniori sua filia Ithamare. non ignorabat adversari huic matrimonio
 ecclesiasticas sanctiones, quod sexto consanguinitatis gradu Ithamar Mi-
 chaëli admoveretur: tamen opinata posse fieri ut politica ratio scrupulo e
 religione ducto praevaleret, et spes ingens iterum adiungendi Romano,
 unde abscissus olim fuerat, imperio dotalis puellae principatus persuade-
 ret Andronico quaestuosam super leges ecclesiae conniventiam, vehemen-
 ter cum apud imperatorem tum apud patriarcham et caeteros ecclesiae
 procures institit, ne tam utile ac necessarium reipublicae negotium vere-
 cundia paene supersticiosa canonicarum praescriptionum omitti disicive pa-
 terentur. ostendebat autem, ad tanto alliciendos eos potentius, daturam
 se operam ut non ea solum pars ditionis Nicephori despotae viri sui, quae
 suae filiae Ithamari competeret, harum nuptiarum beneficio Romano im-

D ἐπ' ἐκείνοις τόσα λαβεῖν ἔμελλε. τὸ οὖν συνάλλαγμα, ὃ συνιστᾶν ἤθελεν, ἔκτου ἦν βαθμοῦ καὶ ἐξ αἵματος, καὶ παντός γε μᾶλλον ἀπεκωλύετο. ὅθεν καὶ τῷ μὲν Θωμᾷ τὸ δεσποτικὸν ἄζιωμα ζητήσασα καὶ λαβοῦσα, τὴν δ' ἐντεῦθεν ἀσφάλειαν ἀελπίσασα, πρὸς Ἰταλοὺς ἀφορᾷ, καὶ τὸν ἔκγονον τοῦ Καρούλου ἐπιγαμβρεύεται Φίλιππον, οὐκ ὀλίγα τῶν τῆς χώρας καὶ πόλεως ἐς προῖκα δοῦσα τῇ θυγατρὶ.

P 138 5. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρέποντα γάμον τῷ παιδὶ παρεσκεύαζε. καὶ τὸν μὲν ἱερομόναχον Σοφονίαν, ἄνδρα σοφόν τε καὶ συνετόν, ἀποπέμπει πρὸς Πουλίαν τὸ κινούμενον κῆδος διαπρεσβεύσεσθαι. 10 ὥς δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀπελθὼν περιήργει (ἐδέησε γὰρ καὶ εἰς πάναν ἐκείνον γενέσθαι, καὶ οὐχὶ πρὸς ἐκείνον γράμμασιν ἱκανοῦτο B τοῖς ἐκ βασιλείως, οἷς ἔδει ἀγιώτατον γράφειν τὸν πάπαν καὶ κρῖμα τὸ μέγιστον γίνεσθαι, ὥς τοῖς ἀσφαλέσι τὴν πίστιν ἐδόκει), πολλοὶ δ' ἦσαν οἱ προσλιπαροῦντες ἄλλοθεν, ἐνθεν μὲν ἐκ τοῦ 15 ἐν τῇ Κύπρῳ ῥηγὸς ἐνθεν δὲ καὶ ἐξ Ἀρμενίων, τὰ ἐν χερσὶ τῶν προσδοκωμένων ποιούμεενος περὶ πλείονος, καὶ ἄλλως τὴν ἀπὸ

perio reiungeretur, sed et reliquum Thomae filii et pupillorum Ioannis sebastocratoris patrimonium, in quod iam utrumque plenam ipsa exerceret potestatem, sese procuraturam, quibus facile posset ac plane vellet modis, ut sub ius imperatoris reverteretur. rem insuper tam pellacis ex se plausibilitatis eo ambitu ac studio, adurgens, quasi non offerret aliis illa, sed sibi posceret, ac ex isto coniugio proventus speraret tam amplas istas opimasque provincias. frustra hic tamen eius omnis conatus fuit, imperatore ac patribus ecclesiae in constanti aversione inconcessae affinitatis perseverantibus. quare Anna hinc deiecta, petita impetrataque Thomae suo filio despoticae collatione potestatis, alio spes suas vertit, finitimorum ex alia parte Italarum opes respiciens. filiam videlicet Philippo Caroli nepoti dedit coniugem, non exigua ipsi terrarum et urbium paterni principatus parte dotis nomine attributa.

5. Hinc iam Augustus incubuit in conatum congrui aliunde nec ullis exceptionibus obnoxii coniugii filio efficaciter strenueque procurandi. ac primum quidem hieromonachum Sophoniam, virum sapientem et solertem, in Apuliam misit, ut spes eius generis inde ostensa ecquid succedere ad votum posset experiretur. plus ibi morarum quam speraverat Sophonias reperit. fuit enim illi eundum ad papam, ad quem tamen literis ab imperatore scriptis, prout oportuerat, non fuerat instructus. nec latuerat Andronicum quam opportuna ad expeditionem negotii tales literae forent: sed quia scribere papae non posset nisi eum sanctissimi titulo ipsa in literarum inscriptione cohonestaret, crimen se consciturum, si id faceret, putavit, quod ita qui observantiores religionis habebantur, de hoc ipso consulti responderant. quia ergo multis ex locis aliis regiae virgines ad has nuptias certatim offerebantur, uti a regibus hinc Cypri inde Armeniae, has e vicinia ultro in manus occurrentes longinquioribus illis et diu expectandis praeceperat, ea etiam ad id motus causa, quod si curam ob-

τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης ὑπειδόμενος ὑπερηφανίαν, τῆς φροντίδος
 ἐκείνης ἀπαλλαγείς ἔγνω ἐπὶ θατέρῳ τῶν ἀξιούντων τὰ τοῦ κή-
 δους συστήσασθαι. καὶ δὴ πρῶτον μὲν τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθα- C
 νάσιον, ἐκ Ῥόδου καὶ αὐθις τῇ Κωνσταντίνου ἐπανελθόντα μετὰ
 5 τὴν ἐκβολὴν Ἀθανασίου — ἦπτετο γὰρ τὰ κεῖθεν δεινὰ καὶ αὐτοῦ·
 τὸ δ' αἴτιον ἦ τῆς Λαύρας τοῦ ἀρχιστρατήγου μονή, καὶ ἄλλη
 ἡ τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ, τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας δοθεῖσαι παρὰ
 βασιλέως Μιχαὴλ εἰς χάριν Ἀθανασίῳ, ἀσφαλῆσιν ἐμπεδώσει
 χρυσοβούλλοις. ὃ δὲ καὶ τὰ πολλὰ ὠδύνα ἐσύτερον τὸν πατριαρ- D
 10 χοῦντα Ἀθανάσιον, καὶ τὴν τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ προσαφηρεῖτο.
 ἐπὶ δὲ τῇ τῆς Λαύρας ζητῶν τὸ μνημόσυνον ἑαυτοῦ, ἐπεὶ ἐς
 ταῦτόν τῷ ὀνόματι συνετρεχέτην καὶ Ἀθανάσιος [ἐμνημονεύετο,
 τοὺς μοναχοὺς κατηνάγκαζεν ἀσφαλῆζεσθαι ἐφ' ᾧ περ, ὅτε λέ-
 γοιτο καὶ ἀκούοιτο τοῦνομα, φέρειν αὐτοὺς ἐπὶ νοῦν τὸ αὐτοῦ
 15 καὶ μὴ τοῦ Ἀλεξανδρείας, πλάτος νοὸς ἀκαθέκτου συστέλλειν
 ἐθέλων διὰ τὴν αὐτοῦ ὄρεξιν. καὶ διὰ ταῦτα ἀπάρας εἰς Ῥόδον P 139
 τὸ βιοῦν μετ' εἰρήνης διῆγε. τότε τοίνυν τοῦτον ἐπανελθόντα, καὶ
 καιρὸν ὅσον διαγαγόντα ἐν τῇ τοῦ Εὐεργέτου μονῇ, ὃ βασιλεὺς
 αἰδοῦς ἄξιον οἷς ἂν ἐπισταίῃ κρίνων τὸν ἄνδρα, πρεσβείαν στέλ-

stinaret in quomodocumque conficienda Appula affinitate, papae Romani,
 a quo ea penderet, subeundum sibi, quod aversabatur, fastuosum superci-
 lium videret. constituit igitur omitta cogitatione Italici coniugii cum al-
 tero modo memoratorum regum de nuptiis filii convenire. principio uti
 ad id ministro voluit Athanasio Alexandrino patriarcha, post Athanasii al-
 terius e patriarchatu deiectionem Rhodo Constantinopolim reverso. nam
 vexationis ab acerbitate Constantinopolitani Athanasii in ecclesiasticos gras-
 satae sua pars Alexandrino quoque obtigerat Athanasio. causa inter eos
 dissidii fuerat Laurae archistrategi monasterium, et aliud item monaste-
 rium magni Agri dictum, quae ambo ecclesiae Alexandrinae attributa in
 gratiam eius praesulis Athanasii ab imperatore Michaelē fuerant diplomati-
 bus bullarum aurearum firmitate quam securissima munitis. aegerrime id
 tulit postea succedens in patriarchatum Constantinopolitanum Athanasius;
 ac magni quidem Agri monasterium Alexandrino abstulit, in alio vero illo
 Laurae memorari suum inter sacra ibi celebrata nomen exegit. ac cum
 in hoc eludi se putaret ambiguitate nominis, quod tam ipse quam aemu-
 lus Alexandrinus pariter Athanasius vocaretur, praestare sibi cautione
 idonea eius incolas Laurae monachos coëgit, cum Athanasium in sacro
 pronuntiarent, non Alexandrinum sed se mentibus ipsorum obversari, late
 vagam libertatem mentium intra suae infinitae cupiditatis sic coërcere gy-
 ros volens. istiusmodi taedio tricarum Alexandrinus Constantinopoli re-
 cedens Rhodum se contulit; ubi reperta quam quaerebat pace, tranquille,
 quoad Athanasius throno cessit, est fructus. tunc igitur illum reversum
 et per tempus aliquod moratum in Euergetae monasterio imperator pro
 dignitate gesturum quodcumque illi munus imponeretur, propter auctori-

λεται δι' αὐτοῦ πρὸς τοὺς ῥῆγας, τὸ δὲ πλεον πρὸς τὸν Ἀρμένιον, ὡς ἂν ἐκεῖθεν νύμφην ἀγάγῃ τῷ βασιλεῖ. ἐπεὶ γοῦν ὁ ἀποστελλόμενος συγκατέθετο καὶ πάντα μεγαλοπρεπῶς ἡτοιμάσθησαν, τὰ πρῶτα μὲν ἐξ οὐρίας ἔπλει ὁ πατριάρχης ἐπὶ τριή-
 B ρεως ἀσφαλοῦς, συνεπαγόμενος καὶ τὸν μοναχὸν ἐκτομίαν Νεό-5
 φυτον· ὡς δὲ περὶ πον τὴν Φώκαιαν ἦσαν, πειραταῖς περι-
 πίπτουσιν, οἱ καὶ περισχόντες αὐτοὺς φόρτον ἐκείνον διεφόρουν
 καὶ τούτους παρακατέχειν, ὡς ἀποδοῖντο, ἡβούλonto. ἀλλ' ἐξαίφνης φαίνεται τις φορτὶς πλήρης ἀγωγίμων κατὰ τὸ πέλαγος,
 ἥς δὴ καὶ φανείσης μακρόθεν περὶ τὸ ἐκεῖθεν κέρδος οἱ πειραταὶ 10
 λιχνευσάμενοι ἀφιαῖσι μὲν πρὸς τῷ λιμένι ἅμα αὐτῇ τριήρει τοὺς
 C περὶ τὸν πατριάρχην, ἀφιαῖσι δὲ καὶ τὸν περιττὸν φόρτον ἐκεί-
 νον, καὶ ὡς προσμενούντων ἐλπίσαντες (τὸ γὰρ τοῦ πατριάρχου
 σχῆμα σφᾶς ἔπειθε μὴ τὸν ἀγεννη δρασμὸν ἐννοεῖν) ἀπτέρω τάχει
 καὶ προθυμία ἐπὶ τὴν φανείσαν ὥρμων. τῶν δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν 15
 γεγονότων, εὐθὺς κακὸν ἐλπισμὸν περὶ ἑαυτῶν οἱ περὶ τὸν πα-
 τριάρχην ἔχοντες, εἰ ἐπισταῖεν καὶ αὐθαίς, δρασμὸν ἐννοοῦσι. καὶ
 δὴ τῆς νηὸς ἀποβάντες ὡς εἶχον μόναις στολαῖς καὶ βλαύταις, ἥ
 ποδῶν εἶχον, φεύγουσιν ἀνὰ κράτος, πάτον μὲν ἀνθρώπων ἀλεί-
 D νοντες, ἀτρίπτοις δὲ δυσχωρίαις, τὸ μὲν καὶ θελήσει τὸ δὲ καὶ 20
 τῷ μὴ εἰδέναι ὅλως τῶν τόπων, μόλις μετὰ τὴν πολλὴν τῶν πο-

tatem qua venerationi erat omnibus, hunc ratus virum, legationem ei de-
 mandat ad reges, praesertim autem ad Armenium, ut inde sponsam iu-
 niori Augusto duceret. quo assentiente, magnificeque inde ipsi parata
 regiae legationis suppellectile ac pompa, firma et bene instructa triremi,
 vento a puppi prospero flante patriarcha solvit, ducens secum monachum
 eunuchum qui Neophytus vocabatur. verum hi circa Phocaeam in piratas
 incidunt; qui redactis iis in potestatem, quae ipsorum nave ferebantur,
 opes diripiebant, decreverantque detinere ipsos, ut prodere ac reddere
 cogèrent si quae pretiosiora recondiderant. ecce autem latronibus ei cu-
 rae defixis apparuit in mari oneraria multis, quantum aestimari a procul
 intuentibus poterat, conferta mercibus. tracti ergo aviditate certae ac
 uberioris praedae piratae triremem in portu linquunt, et in ea patriarcham
 cum illa copiosa suppellectili, arbitrati e gravitate viri permansurum
 ibi eum dum redirent, nec inducturum in animum, qui equos non haberet,
 pedibus ut vilis et ignobilis quispiam, exscensu in terram facto diffugere.
 tali fiducia, quanta maxima velocitate valuere impetum in visam onera-
 riam faciunt his sic a conspectu amotis, patriarcha cum suis peiora me-
 tuentes, si rursus sub rapacissimorum hominum arbitrium venirent, expe-
 dire fugam statuunt, triremique raptim desilientes in littus, in stolis ut
 erant singuli, ac crepidis, ut quisque maxime pedibus valuit, cursu quam
 incitatissimo fugam arripiunt, tritas et vestigiis signatas declinantes semi-
 tas, aspera et invia loca sectantes, partim consilio, ne deprehenderentur,
 partim ignorantia locorum. ita post multam ad stirpes et saxa obvia

δῶν ἐπὶ θάμνοις καὶ πέτραις πρόσκρουσιν ἐπὶ τι φρούριον δια-
σώζονται. ὕστερον δὲ καταλαβόντες οἱ πειραταὶ ἔγνωσαν ὅλως
σεσοφισμένοι παρ' ἐαυτῶν, ἢ μᾶλλον τῆς προνοίας, ὥς ἂν τις
εἰκάσει· τέως δὲ λαβόντες καὶ ναῦν καὶ φορτία ἐχώρουν. ὁ
5 δὲ βασιλεὺς τὰ περὶ τούτων μαθὼν, καὶ ὥς εἰκὸς προσαλγή-
σας, ἄλλους εὐτρεπίσας ἐκπέμπει· οἱ δ' ἦσαν ὁ τε ἐπὶ τῶν
δείξεων Γλυκὺς Ἰωάννης καὶ ὁ τῶν ἀγγελῶν λογοθέτης ὁ Με- E
τοχίτης Θεόδωρος. οἱ δὲ προσσχόντες πρῶτον τῇ Κύπρῳ, καὶ
τῷ ῥηγὶ προσμίζαντες, εἶχον μὲν ἐκεῖνον αὐτίκα ἐφ' οἷς ἐζήτουν
10 πιθήμιον, ἐν δὲ καὶ μόνον ἐκεῖνος προσιστάμενον ἐγνωκὼς τῇ
πράξει ἔθελε καὶ ἐκεῖνος ἐξημεροῦν· τὸ δ' ἦν τὸ ὑπὸ βουλῇ καὶ
θιλήσει τῆς κατὰ Ῥώμην ἐκκλησίας τὸ συνάλλαγμα διαπράτ-
τεσθαι. ταῦτα δ' ἦσαν χρόνου καὶ τριβῆς δεόμενα. ἀλλὰ P 140
προστεταγμένον αὐτοῖς καὶ παρὰ τοὺς τῆς Ἀρμενίας ἄρχοντας
15 ἀπαντᾷν, ἐκεῖνων πρῶτον προσλιπαρούντων περὶ δυοῖν ἀδελ-
φαῖν, ἐφ' ὧπερ ὥς βούλονται χρῆσαιντο (μηδὲ γὰρ ἔχειν ποτέραν
προτιμᾷν εἰς τὴν τῷ βασιλεῖ πρέπουσαν κήδευσιν, ὥς προτιμω-
μένης μιᾶς καὶ θατέραν ἐπισθαι), ἐκεῖσε γοῦν γεγονότες οἱ πεμ-
φθέντες καὶ ἀμφοτέρας ἄγουσι, τὴν μὲν τῷ βασιλεῖ οἱ συνοικῆ- B
20 σουσιν, τὴν δ' ἄξιον εὐρήσουσαν τὸν νυμφίον. ὥς δὲ πλὴν
χρωμένων κίνδυνος ἐφίσταται τῇ προτέρᾳ χαλεπῆς ἐνσκηψάσης

16. προτέραν P.

pedum offensionem, in quamdam eius tractus munitiunculam salvi perve-
nerunt. reversi piratae spe sua se delusos sero doluerunt, quamquam in
hoc verius quispiam consulentis innocentibus oppressis providentiae bene-
ficio divinae quam humanae in latronibus imprudentiae casum agnove-
rit. ut ut sit, abducta cum onere triremi piratae abierunt. re imperator
cognita, miseratus, ut par erat, infelices, alios ad idem legatos instruit
et mittit, magistrum videlicet libellorum Ioannem Glycyn et agelarum lo-
gothetam Theodorum Metochiten. hi primum in Cyprum appulsi regeque
adito facilem eum ad postulata repperunt. in uno solum, quod minus
legatis arrideret, obfirmatum se rex Cyprius ostendit, quo ipso admini-
strando se recipiebat effecturum ut id cum quam minima Graecorum of-
fensione succederet. id autem erat approbante ac volente ecclesia Ro-
mana hoc matrimonium peragere. sed haec indigebant tempore ac mora.
interim legati, quod et in mandatis habebant, ad principes Armeniae
transierunt. illi pro una duas etiam obtrudebant e rege prognatas soro-
res, ultroque instabant ambas accipere ne gravarentur, et imperatori si-
stere, utra magis placuisset electuro: sui enim ipsorum iudicii non esse
alteram alteri praeferre, quas paris invicem dignationis ac meriti habe-
rent. collocutis inter sese legatis haud repudianda conditio visa est.
utramque igitur volentes germanam abducunt, quarum utique una iuniori
Augusto nuberet, alteri dignus sponsus, haud illic defuturus, quaereretur.
inde cum inter navigandum prior regiarum virginum gravi correpta morbo

- νόσου, προσίσχουσι τε τῇ Ῥόδῳ, καὶ ὅσα ἦν νόμος τέλεσαντες ἐπ' αὐτῇ κατὰ συνήθειαν ὀρθοδόξου πίστεως, τέλος ἔξομοσαμένην τὰ κείνων χρίουσι μύρω καὶ ἁγιάζουσι. κἀντεῦθεν τῆς νόσου
- C ῥαϊσάσης ἀπάραντες Ῥόδου τῇ Κωνσταντίνου προσίσχουσι. καὶ παρὰ τὸ τοῦ Κέρατος τέλος πρὸς τῷ Κοσμιδίῳ προσσχόντων, 5 οὐδὲν ἦν εἰς φιλοτιμίαν ὅπερ οὐκ ἔπραττεν ὁ κρατῶν εἰς τὴν τῆς δεσποίνης ὑπάντησιν. καὶ τέλος ὑπὸ λαμπρῶ καὶ πολυτελεῖ τῇ πομπῇ εἰσαχθείσης, λαμπρῶς καὶ περιφανῶς ἐπὶ τῇ προτέρᾳ
- D Μαρίᾳ καὶ τοὺς γάμους ἡντρέπιζε. (6) καὶ εἶδε τὴν λαμπρὰν ἐκείνην καὶ βασιλείον τελετὴν ἡμέρα ἑξκαιδεκάτῃ Ἑκατομβαιῶνος 10 μηνός. τὴν δέ γε ὑστέραν Θεοφανῶ, καὶ αὐτὴν τῷ θείῳ μύρῳ χρυσθεῖσαν καὶ γε τιμηθεῖσαν τῷ τῆς μύμης τοῦ νέου βασιλέως καὶ δεσποίνης ὀνόματι (Θεοδώρα γὰρ ἐκ Θεοφανοῦς μετεκλήθη), μετὰ καιρὸν τῷ τοῦ δυτικοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου παιδὶ σε-
- P 141 βαστοκράτορι καὶ αὐτῷ ὄντι (καὶ ὁ ἀδελφὸς γὰρ οὕτως ἔξ ἀξιώ- 15 ματος ἐφημύζετο, τοῦ Μιχαήλ κατὰ πόλιν ἐγκεκλεισμένου) ἐτοιμάζουσι μὲν πέμπειν ὡς νύμφην, καὶ ὑπὸ πισταῖς ὁμολογίαις μετὰ προικὸς πολυταλάντου οἴκοθεν ἔπεμπον· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τελευτήσασαν ἡ Θεσσαλονίκη δέχεται.
- B 7. Ἐντεῦθεν καὶ αὖθις τῶν Ἀρσενιατῶν ἀπεπειρᾶτο ὁ βα- 20

periclitari visa esset, ei commodius curandae in Rhodum insulam forte obviam exscendunt. ibi eam praeterquam fomentis recrearunt opportunis, religionis etiam elementis ac sacris iuxta morem orthodoxae fidei mysteriis initiata, eiurato ritu patrio, unguent chrismate ac sanctificant. tum morbo iam liberam et pristino redditam vigori Rhodo solventes Constantinopolim perducunt. ubi praetervectam littus quod Ceras aut cornu vulgo dicunt, et ad Cosmidium appellentem ea magnificentia occursus splendoreque apparatus excepit imperator, quantus maximus posset ac speciosissimus vel dominae iam et Augustae exhiberi. sic primo exscensu salutata invecataque in urbem comitatu superbissimo eandem maiorem natu duarum virginum, cui nomen Mariae fuit, ad proxime celebrandas cum filio nuptias impense praeparare instituit. (6) vidit istam plane regiam et splendidissimam Augustarum nuptiarum ceremoniam sextadecima dies Ianuarii. minorem porro novae Augustae sororem, cui erat domo allatum Theophano nomen, et ipsam sacro inunctam oleo atque appellatione matris Augusti senioris honoratam, ut Theodora ex Theophano vocaretur, postea desponderunt in partibus Occiduis Ioannis sebastocratoris filio, cui ut commune cum patre Ioannis vocabulum, ita et sebastocratoris dignitas a patre derivata pariter illum et eius germanum honorabat. quorum amborum maximus natu frater Michael custodia in urbe detinebatur. ad hunc igitur rite stipulatis sponsalibus pactis, cum dote in numerato multorum talentorum, missa Constantinopoli iunior haec Theodora est. verum in itinere mortua Thessalonicae sepulcrum invenit.

7. Hinc iam novo conatu tentavit Arseniatus Augustus, sperans ad

οιεύς, εἰρηνεύειν κἀκείνους ἐλπίζων ἐκ τῆς πρὸς πάντας εἰρή-
 νης τοῦ πατριάρχου ἔν τισι γνώμης ἤθεσι μάχης ἀπάσης καὶ φι-
 λονεικίας ὑπερτεροῦσιν. ὅθεν καὶ συνάγων ὠμίλει καὶ εἰρηνεύειν
 ἤξιον. εἶχε γὰρ καὶ τὸν αὐτοῦ θεῖον τὸν Ῥαοὺλ καὶ τυφλὸν
 5 Ἰσαάκιον συνάμα τῇ ἀδελφῇ πρωτοστρατορίσῃ ἀποσπάσας τῆς
 ἐκείνων ξυμμορίας ἐν εἰρήνῃ παντοία, καὶ περιέθαλπε θερα-
 πείαις ἀπάσαις, ὥστε καὶ τὸν ἐν εἰρκτῇ τὸ πάλαι τελευτήσαντα C
 πρωτοστράτορα τὸν Παλαιολόγον Ἀνδρόνικον διὰ τὰ προγεγονότα
 τῆς ἐκκλησίας σκάνδαλα ἐτησίαις μνήμαϊς ἀξιοπρεπῶς τιμᾶν.
 10 κἀκείνων ἄλλως καὶ τὰ πάθη τιμῶν καὶ τὴν πολυετῇ κακονχίαν
 θανμάζων ἤξιον μόλις καὶ εἰρηνεύειν· μηδὲ γὰρ εἶναι λοιπὸν τὸ
 ἀποχρῶν εἰς τόσων καὶ τοιούτων ἀνδρῶν σκάνδαλον. ἐπεὶ δὲ
 πολλὰ λέγων κενὴν ψάλλειν ἐώκει καὶ διανεύειν τυφλοῖς, ἐκείνα
 καὶ πάλιν προβαλλομένων αὐτῷ δὴ καὶ πρότερον προεβάλλοντο (εἰ-
 15 χον δὲ πάλιν ἔκ τινος μικροψυχίας συμβάσης καὶ τὸν Ὑάκινθον D
 ὅλως μεθ' ἑαυτῶν), τούτους κρατῶν ἀφίησι παραγγελίας ἡσυ-
 χάζειν, τὸν δ' Ὑάκινθον αὖθις ἐγκλείει τῇ φυλακῇ. τὸν μέντοι
 Ταρχανειώτην τῆς φυλακῆς ἐξαγαγὼν εἰρηνικὸν εἶχεν ἄλλως, εἰ

concordiam nunc posse allici mansuetudine ac passim probata morum sua-
 vitate patriarchae, nemini facessentis molestiam, sed quantumvis secta
 disunctos studiisque infestos modesta placiditate tolerantis. ad convoca-
 tos ergo factionis Arsenianae primores orationem habuit hortatoriam ad
 pacem, eo fidentius indulgens spei operae navandae, quod iam secum ha-
 bebant traductos ad suas partes ex illa secta tres ex eius columinibus,
 suum avunculum Raulem et caecum Isaacium, nec non huius sororem pro-
 tostratorissam, quos quidem omni delinire indulgentia studiose ac perse-
 veranter satagebat, adeo ut, quod iis id gratum nosset, protostratorem
 Andronicum Palaeologum, qui propter olim orta ecclesiae scandala conie-
 ctus in carcerem ibi iam pridem obierat, anniversaria memoria splendide
 honoraret. coram his ad congregatum Arseniatarum quoque reliquorum
 coetum verba imperator faciens primum est omnibus blanditus, non con-
 dolere se solum ob mala diu multa tolerata significans, sed et ultro nec
 parce commendans probatum in plerisque longanimi patientia gravium ae-
 rumnarum per annos plures invictum robur animi, quod et se admirari
 demonstrabat, et eos hoc ipso nomine plurimi facere: tantum orare, idque
 civiliter citra imperium ac fastum, ut pacate de caetero viverent; abunde
 quippe praecessisse scandalorum, quae tot ac tales viros in transversum
 actos everterint. haec et alia paris sententiae plurima cum Andronicus
 apud Arseniatas fusa oratione memorasset ad finem impetrandi ab iis ut
 turbas ciere desinerent, non plus profecit quam si cantilenam surdis mo-
 dularetur aut caecis innueret. vetera hi nimirum illa saepius decantata
 rursus obtendebant iuris argumenta ipsorum et firmamenta causae. in
 qua illos obfirmabat pertinacia rursus ipsis, nescio unde orta remissione
 simultatis, reconciliatus admixtusque Hyacinthus. his compertis imperator
 frustra se contendere intelligens, Arseniatas quidem caeteros dimisit, etiam
 atque etiam inassos quiescere. Hyacinthum reddi custodiae praecepit ibi-
 que teneri clausum. at Tarchaniota educto carcere pacato in caeteris

καὶ μὴ ἐπ' ἐκκλησίαν συνήγετο, ἑφεῖς καὶ τῇ συζύγῳ δεσποίνῃ εὐμενῶς οἱ ἔχειν καὶ θεραπεύειν, ὡς αἰροῖτ' ἂν ἐκεῖνος, τὰ εἰκότα.

- P 142 8. Τὰ μὲν οὖν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐς τόδε τέλους κατηντήκει, τὰ δὲ τῆς Ῥωμαϊδος ἐξησθενήκει τέ- 5
λεον. πλεονέκτημα γὰρ ἡμῖν ἐγένετο τοὺς παρόντας χρόνους μισθοῦ τοῖς μεσιτεύουσι καὶ λημμάτων τὰ πολλὰ πράττεσθαι. τοῦτο πολλοῖς μὲν τοῖς ἐς ἀρχὴν εὐδοκίμοις ἢ μὴ καταδεχομένοις καταβάλλειν (πολλῷ γὰρ οὐχ ἥκιστα τοῦτο, ὅσω καὶ ἀξιοῦσι λαμβάνειν) ἢ μὴ δυναμένοις ἴσως ἐκόλουε τὰς τιμὰς, ἄλλοις δὲ 10
παρρησίαν ἐδίδου διδοῦσιν, ὡς ἔξιν ἐλπίζουσι. δεύτερον ἐπὶ τούτοις καὶ τὸ ἐλλιπῶς τὰς ἀποτεταγμένας ἀποδίδοσθαι ῥόγας
B τοῖς ἐν ταῖς ἄκραις, ἡγεμόνων τὸ πλεον κακότητι, θελόντων τοῖς ἐντεῦθεν ὑπερημέρως πάντῃ δεδομένοις στραγγεύεσθαι, ὡς κερδαίνουεν. ταῦτα δὲ ἐπὶ ταῦτ' συναχθέντα. τὸ γὰρ τοῦ 15
βασιλεύοντος εὐσταθὲς καὶ τὸ πρὸς κρίσεις τε καὶ κολάσεις συμπαθητικόν τε καὶ ἡμερον μέγα τι τὸ κακὸν καὶ οὐκ οἰστὸν ὅλως τοῖς παθοῦσιν εἰργάζετο. τέως δ' ὡς εἶχεν ἡ τοῦ βασιλέως ὁρμή,

usus est, etsi non est is ecclesiae adiunctus, permittens dominae suae coniugi ut faveret illi prolixèque gratificaretur in iis quae rationi consentanea vellet aut posceret.

8. Is status ad hanc diem ecclesiasticarum rerum fuit, politicarum autem longe pessimus, Republica Romaniae extremam iam in debilitatem redacta. causa fuit abusus ex facili, pellacia lucri utrimque praesentis, inolescens per haec tempora, mercede ac donis emendi quidvis quisque vellet e principe a primariis eius in regimine ministris. ob hoc multi alioquin apti magistratibus gerendis a republica arcebantur, quod non inducerent in animum sumptum facere, vulgo scilicet hominibus natura promioribus ad accipiendum quam ad dandum. vice porro proborum gnavorumque sic exclusorum functionibus publicis per tales utilissime gerendis, subintrabant eo non tam industrii actores quam avari mercatores, profligata in id quaestuose modica pecunia licentiam sibi parantes impune corradendi quo damnum large compensarent. alter fons enervationis imperii fuit parsimonia plene solvendarum ex fide pensionum, quae praesidiariis arcium in limite sitarum olim statutae fuerant in mercedem operae militaris adeo illic ad communem tutelam necessariae. hae maligne nunc suppeditabantur avaritia praefectorum erogationi pecuniae publicae, quorum apponebatur lucris quod per astutas frustrationum artes diffundenda praetextibus vaftris solutionis die miseris militibus subtrahebatur pretium sudorum ac sanguinis. his duobus malis, ne in unum coeuntia exundarent in perniciem publicam, unum esse potuerat efficax remedium ab imperatoris auctoritate summa, si is delato corruptelarum quas memoravimus indicio ad eas coercendas adduci potuisset. sed ne hoc contingeret aut speraretur, obstabat immobilitas eius a tenore dimoveri allegationibus ullis nescia, huicque adiuncta segnitie castigandi, noxiae lenitatis indulgentia

τῆς δυνάμεως ἐνούσης ἔτι τῶν νεύρων (τὰ δ' ἦσαν τὰ χρήματα)
 πέμπων τὰς τῆς ὀλομελείας κινήσεις τῆς Ῥωμαϊδος εὐρωστοτέρας
 ποιῆν οὐκ ἀπώκνει. κατ' ὀλίγον δὲ τὸ δεινὸν ἐπαῦξον ἀνέστελλε C
 πεμπομένων καὶ τῶν εἰς κεφαλὰς ἀξίων καὶ ὡς οἶόν τ' ἦν σφίσιν
 5 ἀντεχόντων, προσκειμένων καὶ τῶν ἐκ Κρήτης μαχίμων ταῖς το-
 πικαῖς δυνάμεσιν, οὓς Κρήτηθεν προσχωρήσαντας βασιλεῖ ὡς
 μὴ καταδεχομένους τὴν ἐκ τῶν Ἰταλῶν ἐπικράτειαν, ἐπ' ἀνατο-
 λῆς κατοικίσας καὶ ῥόγαις ἐτησίοις ἀποτεταγμέναις ἔξικαν ὡς
 πιστοῖς συμμάχοις ἐχρήτο. ἦν δὲ συχνὸν τὸ τῆς συνδοσίας διὰ
 10 τὴν σπάνιν τῶν χρημάτων, ὡς ἔλεγον, ἀνέδην τελούμενον.
 τὸ δ' ἦν, ὡς ἐρρέθη τὰ πρότερα, τὸ τῆς ἐφ' ἐκάστου προνοίας D
 δέκατον. πλὴν καὶ οὕτω σφῶν ἐκνευριζομένων ἡ ζημία τοῖς πα-
 ροίκοις περίστατο. καὶ ἐπεβαρύνοντο μὲν οἱ ταλαίπωροι, οὐκ
 ᾔδεσαν δὲ ὅπη καὶ ἐς τὸ παντελὲς ἔμελλον βαρυνθῆναι· ἡ γὰρ ἂν
 15 ἢ πάντως ᾔδεσαν ἥπερ πάσχειν μετὰ μικρὸν ἔμελλον, καὶ πάντα P 143
 τὸν βίον καταπρόοιנט' ἂν ἀπαιτούμενοι.

fraena laxans sceleribus et metum adimens peccantibus; unde malum im-
 mane quantum ingens nec iam amplius tolerabile oppressos ab impune
 grassantibus urgebat. inter tanta incommoda sustinebat se erectum ut-
 cumque ac stantis saltem speciem ostentans corpus imperii, quoad intus
 ei non defuit quasi sanguinis copia ac nervi velut quidam pecuniae
 abundantis per illud commeantes, unde interim vegetabatur ac ciebatur,
 haud cessante, pro sua strenuitate, Augusto ad omnia impigre occurrere.
 ad extremum quin etiam, sed iam sero, auctis sensim in molem insupera-
 bilem malis, opponere nimis diu omissam severitatem est conatus, et pu-
 blica incommoda retorquere in capita auctorum, meritis eos subiiciendo
 suppliciis, tentavit. utebatur ad hoc cum aliis quas habebat ad manum
 copis, tum praecipue Cretica militia praesidiariis provinciarum admixta.
 nam multos e Creta insula, servire Latinis illic iam ineluctabiliter prae-
 valentibus non sustinentes, imperator in tractus Orientales invitatos in lo-
 cis suae ditionis collocaverat, pensionesque iis decreverat annuas, fida il-
 lorum utens in bellis opera. verum ut haec illis stipendia summas in im-
 manes excrescentia conficerentur, contributiones erat necesse subditis acer-
 bissimas indicere; qui quantumvis non falso quererentur de pecuniae ra-
 tione in iis partibus dudum per erogationes immodicas exhaustis, tamen
 quod nullam excusationem necessitas admitteret, nihilominus pendere quan-
 tum exigebatur cogeantur. instituta prius fuerat, ut diximus, collatio de-
 cimarum e pensionibus, quas quisque stipendia merentium aut iis legitimo
 tempore factis emeritorum percipere annuas e publico soleret. sed cum
 iam longo haustu exinanitis et enervatis exprimi quod opus erat nequiret,
 ad patres familias et quosvis privatae rei dominos onus devolvebatur. hi
 miseri supra modum gravabantur. nesciebant autem futurum ut tandem
 funditus opprimerentur exaggeranda continuis auctibus mole ponderis. si
 enim istud praevidissent, utique praestabilius duxissent fundum victumque
 semel totum condonare poscentibus quam assiduus exsuctionibus carpi pau-
 latim absumique usque ad letalem extabescantiam.

- B 9. Τῶν γοῦν ἀκρῶν κακουμένων, ὥς μὴ μόνον τῶν κατὰ Μαίανδρον καὶ τὰ τῷ ζυγῷ ἐκείνῳ προσήκοντα ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ἐντὸς ἐξαφανιζομένων ἐξ ἐπιδρομῶν συχνῶν τῶν Περσῶν, ὁ τοῦ προρρηθέντος πρωτοβεστιαρίου τοῦ Ταρχανειώτου δεύτερος παῖς, ὁ Φιλανθρωπηνὸς ἐκ τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου Ἀλέξιος, τοῦ 5 προτέρου εἰς πρωτοσεβαστὸν τιμηθέντος πιγκέρνης τῷ βασιλεῖ
- C τιμηθεὶς, τῶν περὶ τε τὴν Ἀσίαν τὴν μικρὰν καλουμένην, ἔτι δὲ Λυδίαν καὶ Κελβιανὸν μέχρι καὶ αὐτῆς δὴ τῆς θαλάσσης ἡγεμῶν ἀναδείκνυται, τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἔτι Λιβαδαρίου τῶν περὶ τὰ Νεόκαστρα καθηγεμονεύοντος. ὁ γοῦν πιγκέρνης ἐπὶ 10 χρόνοις τὴν ἡγεμονίαν ἔχων, ἔχων δὲ καὶ τὸ Κρητικὸν καὶ τὰς κατ' ἀνατολὴν ἀπάσας δυνάμεις ἐπιφερόμενος, φύσειώς τε τάχει
- D καὶ σπουδῇ στρατηγίᾳ πρεπούσῃ συναιρομένης καὶ τῆς παρὰ πολλοῖς λεγομένης τύχης (λεγέσθω γὰρ καὶ τοῦτο, καθωμλημένον τοῖς παλαιοῖς, καθ' ἣν Σκηπίωνές τε καὶ Κράσσοι καὶ Καίσαρες, 15 ἔτι τε Θεμιστοκλεῖς καὶ Τιμόθεοι καὶ Κλέωνες ἠνδραγάθουν, καὶ τύχης ὥς καὶ θεῶν ἄλλων ἱερὰ ἀνιδρύοντο) τὰ κατ' ἀνατολὴν καθίστα τε καὶ προσησφαλίζετο, τὰ μὲν καὶ μάχαις καθ' ἃς
- 144 ἐνίκῃ, τὰ πλεῖστα δὲ συνέσει καὶ γε φιλοδωρίᾳ πρὸς τε τοὺς ἐχθροὺς ἅμα καὶ πρὸς τοὺς φίλους, τοῖς μὲν ὑποκόπτων τὴν 20

9. Cum igitur ob eas quas diximus causas nulla aut perinfirma essent arcium praesidia limitaneorum, adeo ut non solum quae ad Maeandrum iacent loca quaeque iugo illi contigua sunt, sed interiores etiam regiones crebris Persarum incursionibus vastatae desolarentur, prius memorati protovestiarum Tarchaniotae secundus natus filius, Alexius Philanthropenus dictus ex avo materno, illo omnium primo protosebasti dignitate honorato, pincernae ipse imperatoris titulo insignis, Asiae quam minorem vocant itemque Lydiae ac Celbiani usque ad ipsum mare dux declaratur, protovestiarum Libadario terris ac tractibus circa Neocastria sitis praesidente. pincerna porro multo iam tempore talem praefecturam gerens, habens etiam in potestate Creticam militiam et universas tractus orientalis capias quocumque iret circumducens, coepit, ut fit, placere sibi seque circumspicere conscientia iuvenilis indolis strenuitatisque militaris, cui etiam illa saveret prosperis arridens successibus celebrata veteribus Fortuna. loquamur hic quoque cum vulgo; et illam cui Scipiones Crassi Caesares, cui Themistocles Timothei Cleones accepta sua praeclara facinora tulerunt, quaeque non minus quam dii caeteri templis arisque colebatur, istam, inquam, quamcumque vim dici fas est, suffragatam Philanthropeno fateamur, dum partim praeliis secundis atque victoriis, partim, idque frequentius, quadam dexteritate prudentis industriae, largitionibusque in tempore in hostes iuxta et amicos profundendis, rem sane is Romanam per illos Orientales tractus restituit quadamtenusque securam reddidit, nostrorum impetus rabie quadam odii erga Romanum regimen ad excutiendi obsequii subinde conatum erumpentes infringens, barbarorum vero, qua sui metu qua fidei ac civilitatis exhibitione, partaque ex his apud eos reve-

κατὰ τῶν ἡμετέρων λύσαν καὶ καθιστῶν τὸ πολέμιον ἡμερώτε-
 ρον, τοῖς δὲ τὰς τιμὰς ἐπαύξων καὶ τὰς προθυμίας ἐπιρρων-
 νύων, μὴ μόνον ἐφίεις ἐκάστῳ κερδαίνειν ὅπερ ἐς χεῖρας ἐκ τῶν
 ἄλλοτρίων σκύλων ἐτύγγανε γεγονός, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ προσ-
 5 τιθεὶς τὰ πλεῖστα, τὸν ἐκ τῶν ἐχθρῶν πλοῦτον ἢ μετὰ τύχης
 ἀρετῇ εἰς χεῖρας ἤγεν ἐκείνῳ. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ τι φρου-
 ριον πρὸς τὸ Μελανούδιον τῶν δύο βουνῶν, πάλαι μὲν ἡμέτε- B
 ρον τότε δὲ τῶν ἐχθρῶν, ὃ πάλαι οἶμαι τὸ Μηλιαίων Διδύμιον
 ἐφημίζετο, ἔτυχε πολέμῳ κρατήσας τοιῶδε τρόπῳ. ὥς γὰρ ἢ
 10 πρώτῃ τῶν γυναικῶν τοῦ Σαλάμπακι Πέρσου, ἐξ ἀνθρώπων ἐκεί-
 νου γεγονότος, ἐκεῖ πεφύλακτο, τεθησαύριστο δὲ καὶ πλοῦτος
 παντοδαπός, τὸ μὲν πολέμου νόμῳ τοῦ φρουρίου περιγενέσθαι
 ἀδύνατα τέως εἶχεν, ἔγνω δὲ σοφίσασθαι τὴν γυναῖκα, ὥστε καὶ
 πέμπων ὥς δῆθεν ἐν ἀπορρήτοις ἀγαγέσθαι ταύτην σύζυγον
 15 ἐπισχεῖτο. ὥς γοῦν πολλάκις πέμπων οὐκ ἔπειθεν, ἐπισχῶν C
 τοὺς τῆς λίμνης καράβους συνδεῖ σχοίνοις, καὶ ξύλα μέγιστα
 ἐνείς ἐπ' ἐκείνων κατασκευάζεται μόσυνας. τὰ δ' ἄλλα πλοῖα

5. τὸν] ἐπεὶ τὸν?

rentia, ferocitatem mitigans aususque irrumpendi debilitans. ac ditioni
 quidem nostrae subiectas gentes ne iugum excuterent non sola vi tenebat,
 sed comitatis ac liberalitatis deliniebat illecebris, dum aliquid in iis bene-
 merentes adauget honoribus ac promovet, dum animos addit audentibus
 bonaque spe confirmat, dum denique non solum quam quisque manu pe-
 perit praedam, ipsi propriam relinquit, iuste quaesitum eripiendis
 hosti spoliis virtutis fructum cuius integrum condonans, sed prae-
 mia insuper ex suo recte factorum ultro accumulans. his ille artibus
 multa sibi gloriosa nec minus quaestuosa perfecit, ista virtutis cum for-
 tuna societate successus plerisque in hostile solum incursionibus eos
 nactus, quibus multam Persarum opulentiam in suam manum potesta-
 temque redigeret. inter alia eius acta hoc in specimen memorabimus.
 munitio erat prope Meladunium, dicta Duorum Collium, olim nostra, nunc
 hostium insessa praesidio, illa, opinor, ipsa quae vocabulo Didymii Mile-
 siorum olim celebris fuit. eam ille armis subegit hoc modo. sciebat pri-
 mariam uxorum salampacis Persae illo iam mortuo illic servari cum the-
 sauro gazae peregrinae opumque omnis generis ingenti. et situs et stru-
 ctura et praesidii numerus sic arcem illam defensabant, ut vi bellica ex-
 pugnari haud posse iudicaretur. experiendam ergo artem ratus, mulierem
 missis arcano literis ac nuntiis pellicere tentavit, se illam coniugem du-
 cturum pollicens. sed cum id frustra diu fieret, femina connubii talis
 mentionem aspernante, interim explorata dux loci natura, animadvertit pa-
 ludis ad arcem restagnantis quaedam esse certis locis, hisque ad muros
 satis admotis, emissaria excavatis profundius alveis, quos alte defixa hinc
 atque inde tigna simul indicarent munirentque. has ille corrivationes
 stagni missa manu occupavit; capitibus tignorum altrinsecus extantibus,
 validis inter sese funibus devinctis tabulata imposuit, quibus deinde pro
 solo turribus, unde in muros pugnaretur, sustinendis est usus. his exci-

πληρώσας πολεμιστὰς ἐν τούτοις ἐλεπόλεις ἰστὰς καὶ μαχόμενος (οὐδὲ γὰρ κατὰ τὸ τυχὸν καὶ αὐτὸς παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐκλείζετο, ἀλλ' ὀνόματος ἐπέβαινεν ἅμα μὲν φοβεροῦ ἅμα δέ γε καὶ ἔρασμίου, ὥς καὶ πολλοὺς προσχωρεῖν καὶ ὑπ' ἐκείνῳ ἀγαπᾶν τάττεσθαι) αἰρεῖ μὲν οὕτω τὸ φρούριον, πλοῦτον δ' ἐκεῖθεν οὐ ῥαδίως ἀρι- 5
D θμητὸν περιβάλλεται, τοῖς δ' ἰδίοις, ἀλλὰ γε καὶ τοῖς προσχω-
ροῦσιν εὐπορον καθίστα τὸν βίον. ὅθεν καὶ πολλοὶ ὑπ' ἐκείνῳ
δεδουλωμένοι ἔχαιρον, καὶ ὑπ' αὐτῷ τεταγμένοι ἦσαν καθ' ὧν
περ καὶ προσταχθεῖεν, ὥς κατ' ἀγάπην ἅμα γυναιξὶ μετωκημέ-
νοι καὶ τέκνοις. ἐντεῦθεν καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἀγαπήσαντες οἱ ὑπ' 10
ἐκείνῳ ταττόμενοι, καὶ μᾶλλον οἱ Κρητικοί, ἤρξαντο θεραπεύειν
E καὶ τρόποις καὶ λόγοις ὑπὲρ ὃ προσῆκεν ἐκείνῳ, καὶ εἰς ἀποστα-
σίαν τὴν ἀπὸ βασιλείας ὑπέκνιζον. ὁ δὲ νέος ὦν ἄλλως καὶ φυ-
σηθεὶς ἐκ μεγίστου φρονήματος, τὰ μὲν πρῶτα τοὺς λογισμοὺς

4. ἐπ' P.

tatis in suggestum molibus imponit machinas subruendis aptas propugna-
culis; navigiaque stagno caetero plena militibus immittit, quae quantum
possent admoverent se munitioni, quaque vi valerent, aut iaculando prae-
sidiariis petendis aut obsidionali supellectili muris tentandis negotio servi-
rent. sic aliquandiu pugnatum exigua spe, si arcis firmitati parem praesi-
diarii repugnandi constantiam iungerent. sed robur eorum partim admi-
ratione ac terrore quodam ducis ipsos oppugnantis, cuius fama supra vul-
garem modum inclyta celebrabatur, partim favore ac amore quem pleris-
que virtus illius humanitasque passim praedicata inspirabat, remissum
emollitumque sensim est, prout multorum est ad illum transfugiis declara-
tum cuius conditioni praeoptantium tam amabilis ducis auspiciis militare.
sic ille ista munitione potitus, et illa non facile numerabili pecunia illic,
ut diximus, condita, in suam redacta potestatem, munifice usus tum suis
ab antiquo militibus splendide remunerandis, tum iis quoque ipsis qui re-
cens ad ipsum transfugerant praemiandis liberalissime, ut inde iam utris-
que suppeteret quo commode copioseque deinceps viverent. ista porro
liberalitas incredibiliter illi affectus et studia pariter omnium conciliabat,
nemine non gaudente subesse regimini tam humani ac munifici ducis,
promptissimeque parato ad quidvis citra exceptionem ullam iussu eius
ductuque aggrediendum. itaque gregatim ad illum concurrebant undique
non singuli solum, sed suas quisque familias uxores ac liberos trahentes,
ut eius fortunam sine alio respectu sequerentur. quodsi hoc indigenae
patriis ultro relictis factitabant sedibus, multo scilicet idem affectabant
studiosius extorres iam Cretenses; qui patriam in exilio se reperisse ar-
bitrati talis oblato praesidio patroni, certatim omni obsequio factorum
verborumque toti erant in ambienda viri gratia, obsequiosius haud dubie
quam privato advenas in imperatoris ditione sese addicere fas foret, ad-
eoque cupidum iuvenem non obscure invitantes ad supremam invadendam
potestatem atque ab imperatore deficiendum. nec surdo ista, quamquam
dissimulanter initio cunctanti, caneantur. hinc enim consiliariis utens ad
periclitandum acribus, generosa indole, flore aetatis, felicitate successibus
probata, summa sibi quaeque despondere audebat: inde tamen retardaba-
tur magnitudine incepti. quare spatium deliberationi captans, et forte

κραδαινόμενος πολὺς ἦν προσλιπαρῶν βασιλέα τῆς ἀρχῆς μετατί-
θεσθαι. ἀλλ' οὐκ ἔπειθεν. οἶδα δ' ἔγωγε γνούς τῷ πυθέσθαι
τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἡμῖν ὁμιλοῦντος καὶ περὶ ἀμφοτέρων τῶν
ἀνταδελφῶν λέγοντος καὶ ὥς τι τῶν εἰς ἔπαινον τιθεμένου μέγαν
5 τὴν ἀδελφοῦ περὶ θατέρου κρίσιν τὴν τῆς ἀρχῆς παράλυσιν P 145
ἐπισπεύδοντος. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος μὲν καὶ ὑπὸ μεσίταις ἐζήτει
τῆς ἀρχῆς ἀφεθῆναι καὶ πολὺς ἦν εἰς τοῦτο δεόμενος, ὁ δὲ πρῶ-
τος τῶν σεβαστῶν καὶ ἀδελφὸς ἐκείνου δυσωποῦντος ἀκούων πε-
ριήλγει καὶ κατεμέμεφτο, καὶ αὐτοῦ κατέναντι βασιλέως ἀπιστίας
10 ἐγγὺς τὸ πρᾶγμα ἔκρινεν, ἦν τις κατασταθεὶς εἰς ἀρχήν, πρότε-
ρον ἢ βασιλέα ἀφ' ἑαυτοῦ κινηθέντα κελεύειν, αὐτὸς ζητοῖη καὶ
προσαναγκάζοι τὴν ἄφαισιν, βασιλεὺς τὸν λόγον ἀποδεξάμενος, B
ἐπὶ σχολῆς περὶ ἀμφοτέρων πρὸς ἡμᾶς λέγων, ἐκείνου μὲν τὴν
ὑπὲρ τοῦ ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν ἰκεσίαν ὑπεδήλου, τούτου δὲ
15 τὴν κρίσιν ἐθαύμαζε, λόγῳ δεικνὺς ὅπόσον οἶδεν οὗτος ὑπὲρ ἐκεῖ-
νον τὸ πρὸς τοὺς βασιλεῖς παρὰ τῶν ἐν τέλει κατὰ τὸ εἶκος ὀφει-
λόμενον. τὰ πρῶτα γοῦν οὕτως ἐκεῖνος οἰκονομεῖν ἔγνω τοιού-
τους λογισμοὺς ἀποκροῖσασθαι. ἐπεὶ δὲ ἡ ῥαγὶς ἡνδελέχει ὥστε

nascituris imminens opportunitatibus, petere interim ab Augusto institit
ut se ab illa praefectura, quam sat diu gessisset, amoveret alioque tra-
duceret; quod minime impetravit. quin et haec sequiorem in partem ac-
cepta in aula petitio est, prout mihi contigit intelligere e Michaële Au-
gusto iuniore, familiari per id temporis colloquio. referebat ille mihi,
laudans et praedicans magnopere sapiens protosebasti (frater hic erat
Philanthropeni, de quo agimus, maior) de hoc ipso facto iudicium. is
comperto germanum suum minorem semel iterum et saepius, adhibitis
etiam eodem amicorum officiis, postulasse ut sibi potestas abrogaretur,
aegre id ferre se ostendit, ac coram Augusto haud parce vituperavit in-
consultam, ut aiebat, petitionem fratris, quae non multum abesse ab in-
fidelitate videretur. an non enim cum fide atque obsequio imperatori a
subditis debito pugnare, praefectum ab illo functioni cuiusquam non expe-
ctato principis motu proprio id per se agere, vehementer instando extor-
quereque modis omnibus conando, ut vel inde ubi est amoveatur, vel pro-
moveatur alio; qualium rerum plenum arbitrium liberae principis volun-
tati relinqui ab omnibus par sit, una indiscussae et e nutu obnoxie pen-
denti obedientiae sibi gloria relictæ. eam protosebasti orationem a se
auditam multis verbis de germano utroque nobiscum disserens Augustus
iunior laudabat, factum minoris reprobans, maioris prudentiam admirans,
ac videlicet eo nomine illum huic longe praeferendum censens; qui unus
callere se ostenderet, quod sit gerentium magistratus erga principes offi-
cium, qua indifferentia subiaccere voluntatibus eorum, nulla propriae incli-
nationis ratione habita, debeant. nec vero haec idem aliis solum dixit,
fratri, cuius res vertebatur, frater tacuit. monuit eum literis in eandem
scriptis sententiam, et est magnopere hortatus tales ut a sese procul co-
gitationes repelleret. sed efficaciores apud hunc erant familiarium et
clientum suorum assidue ipsi adulantium voces. his e spebus plerique am-

καὶ τὴν πέτραν, τὸ τοῦ λόγον, κοιλαίνειν ἔχειν, καὶ οἱ ἄμφ' C ἐκείνον μετέωροι πρὸς καινοτομίαν ἦσαν, μεῖζον ἢ κατὰ στρατηγὸν θωπεύοντες, καὶ τέλος τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως τινὲς τῶν ἐκείνου ἀποστροφὴν οἶον καὶ εἰς τὸ μετέπειτα ἐπλάττοντο κάκωσιν, ἐν δεινῷ τιθεμένον λέγοντες τὸν τοσοῦτον χρημάτων σωρὸν, ὥς 5 αὐτοῦ μὲν δέον ὄν τὰς δυνάμεις ἱκανοῦντος ῥόγαις, ἐκείνου δὲ νησφίζεσθαι βουλομένου τὴν δι' ἐκείνων τῶν ἐχθρῶν προνομήν, φρόνημα ἐντεῦθεν νεανικὸν καὶ πλέων ἐξ ἀνδραγαθίας φρονήμα- D τος ὑποκατακλίνειν πρὸς ὅπερ ἡθέλον ἤρξαντο, καὶ ἀδοξεῖν ἐποιοῦν ὥς οὐδὲν τὸν δεσπότην ὄντα. συνῆσαν αὐτῷ καὶ μονά- 10 ζοντες, ὁ μὲν φιλίῳς ὁ Τάρχας ἐκ δύσεως, τότε δὲ τῆς τῶν Σανίδων μονῆς καθηγούμενος, ὁ δὲ προσγενὴς ὁ Ἀκροπολίτης Μελχισεδέκ, θεῖος ὢν τῆς αὐτοῦ γυναικός, πρὸς ἐκείνον ἔχον- 15 τες, οἱ δὲ καὶ ὥς εἶχον κατήπειγον τὴν ἐγχείρησιν· πολλὰ γὰρ ἔλεγον φθάσαι πανουργήσασαν τὴν τέχνην, εἴ ποὺ μὴ αὐτὸς προ- 15 λαβὼν τὰς ἀπὸ τοῦ βασιλέως ὁργὰς ὑποτέμοιτο. τὸ δὲ γε στρα- E τιωτικὸν ἅπαν καὶ παρακεκινημένον ἦν καὶ πρὸς ταραχὴν μετέω-

14. καὶ] μὲν P.

bitiosis inhiabunde suspensi cum nullum finem facerent inculcandi ei suas laudes illumque inflandi opinione ingenti suae potentiae ac meriti, sensim evenit ut quemadmodum, quod aiunt, crebro per longum tempus stillae illapsu petrae etiam excavantur quantumvis durae, ita hisce assiduis altiora, quibus se dignum duceret, quaerenda levium hominum impulsibus denique ille commoveretur, cum praesertim ad eum pervertendum spes cum metu conspiraret. nam iidem qui ampla illi defectionis ostentabant praemia, timores, ni ea strenue captaret, intentabant a tunc potentibus rerum atroces: quippe hos ipsi clanculum invidere fingeant, gravesque in posterum parare calamitates. aegre videlicet ferre imperatorem huiusque ministros aiebant, quod Philanthropenus tantam illam tot felicibus incursionibus congestam ex hoste praedam erogationibus et donativis, quibus suos milites locupletaret, totam effunderet, nihil ex ea aerario inferret. sic undique circumventum tumidi muneribus fortunae et virium conscientia subnixi iuvenis animum paulatim inclinare quo volebant mali consiliiarii coeperunt, tanto ingenerato illi contemptu imperatoris, ut eum pro homunculo nihili ac suae dominationi potentia sustinendae impari haberet. cooperabantur ad istiusmodi sensus talemque persuasionem in Philanthropeno confirmandam et quidam monachi, Tarchas videlicet ipsi amicus, ex Occiduis oriundus tractibus, tunc autem monasterio Sanidum praefectus, et ex eiusdem consanguineis Acropolita Melchisedech, patruus ipsius uxoris. hi quantum poterant Philanthropenum ad cito expediendum rebellionis consilium urgebant, memorantes inconstantiam fortunae, et ea considerata cavendum ipsi aientes ne quae impense favisset hactenus, mala in posterum ei ab infenso haud dubie imperatore gravissima cuderet, quorum una esset praeventendorum a seque amoliendorum ratio, larvam exuere quam primum et servitii iugum excutere. incumbabant in idem vehementer concordia exercitus universi, ductorumque ac militum fere quotquot in

ρον, διὰ μίσους τοὺς περὶ τὸν βασιλέα ποιούμενοι, καὶ φανερῶς
 τὰ τῆς μεταβολῆς ἠβούλοντο, διαγανακτοῦντες εἰ αὐτοὶ μὲν διὰ
 πόνων χωροῦντες καὶ τῶν ἑσπερὶ κινδύνων ἑτέροις τὴν ἔξουσίαν χα-
 ρίζονται, ἐκεῖνοι δ' ἐν ἀνέσει τρουφῶντες μηδὲ χάριν εἰσομένοις
 5 ἐβόησαν ὧν εὖ πεπόνθασι τε καὶ πάσχουσι παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ
 καὶ μᾶλλον καὶ τῶν ἀποτεταγμένων κολουῦνται. καὶ προσερχό- P 146
 μενοι κατὰ στίχας πλέον ἐθεράπευον τοῦ εἰκότος, καὶ ἀξιώτερον
 ἄρχην αὐτὸν παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐδικαλουν καὶ προσηνάγκαζον,
 ὅλγα βασιλείως καὶ τῶν τοῦ βασιλέως φροντίζοντες. εἶναι γὰρ
 10 σφίσιν ἐκ πολλῶν τὸ βουλευόμενον ἀνυστόν, καὶ μᾶλλον τριῶν
 τῶν ἰσχυροτάτων, τοῦ τε τὸν λαὸν πάντα ζημίαις βαρούμενον
 καὶ συνδόσεσιν εἰς ἀποστασίαν ἑτοιμον εἶναι, τοῦ τε πάντας εὐ-
 μενῶς πρὸς αὐτὸν ἔχειν, ὅσοι δὲ καὶ ὑπ' αὐτῷ στρατεύονται,
 καὶ τρίτου τοῦ καὶ παμπληθοῦς εὐπορεῖν Περσικοῦ, ἀνδρῶν οὐκ B
 15 ἄλλον εἰδότην ἢ τὸν αὐτοὺς αὐτομολήσαντας καὶ ὑποδεξάμενον
 καὶ ὥς εἰκὸς θεραπεύσαντα· εἶναι δὲ καὶ εἰς χιλιάδας ποσομέ-
 νους, μαχίμους ξύμπαντας, ἐνὸς ἐξημιμένους βλέμματος τοῦ

illis castris censebantur studia. apud hos omnes magno in odio imperator
 et eius familiares erant. passim de illis murmurabant, indignantes suis
 ipsorum laboribus, periculis continuis ac miserrimis aerumnis emi tranquillam
 fruitionem vitae affluentis omni honore ac rerum copiis usque ad luxum
 hominibus ignavissimis, qui ne tanti quidem ducerent profiteri beneficium,
 et infelicissimis militibus hostium intra limitem incursum suorum obiectu
 corporum intercludentibus saltem verbo testari se nonnihil debere. quam-
 quam videri tolerandum si gratiam benemeritis omitterent reddere, nisi,
 quod ingratis crudeliterque actitabant, benefactis maleficia rependerent,
 stipendia et pensiones militantibus olim constitutas avare ac maligne in-
 tervertentes. istiusmodi pleni turbidis sensibus tribuni ac centuriones
 passim totis ordinibus manipulatim turmatimque sequentibus ad Philan-
 thropenum quotidie itabant, honores ei quae ipsius fastigium excederent
 deferentes, eisque multo videlicet digniorem affirmantes ipsum quam istos
 alios, qui tamen hos sibi eximie reservari ducerent aequum. addebant
 his vim paene quandam supremæ dignitatis arripiendæ deficiendique ab
 imperatore palam, nihil eius, quippe imbellis debilisque, nec inertium et
 pariter imbecillum ipsius ministrorum, quantumvis exarsuras his auditis
 iras sese curare declarantes. secessioni enim ab iis suae defectionique
 sustinendæ ac citra omne improsperi successus periculum tuendæ tria
 sibi adesse fortissima praesidia, primum aversionem a regimine praesenti
 et prinitatem in res novas universi populi, tributis exactionibusque sine
 fine immanibus exhausti, alterum favorem ac benevolum studium in Phi-
 lanthropenum omnis hominum generis, praesertim autem sub signis eius
 merentium, tertium denique ingentis multitudinis Persarum virtute illius
 ac liberalitate devinctorum, paratorumque ad nutum sequi quocumque du-
 xerit. horum, aiebant, multa millia fortissimorum et bellis tritorum homi-
 num expectare ab eo signum promissi, simul innuerit, transfugii. his ille

σφᾶς ἄγοντος. ταῦτα λέγοντες κατεμάλασπον τὴν ἐκείνου γνώ-
μην μετεωρίζομένην ἤδη πρὸς ἀρχῆς ὄγκον, καὶ φανερώς ἀπο-
στατεῖν ἔπειθον. τότε τοίνυν τόσους ὄρων ἐκείνους τολμήματος
C γέμοντας οὐ μετρίου καὶ ταῖς ὑπὲρ τοῦ ζῆν εὐμαρῶς ἐλπίσι σπερ-
χομένους, πρὸς μὲν τὸ τῆς ἐγχειρήσεως μέγεθος καὶ λίαν ἄτολ- 5
μος ἦν καὶ ἐπιεικῶς κατωρρώδει, τῷ δὲ κατὰ σφᾶς ἀλογίστῳ
θράσει ἐν ἐλπίσιν ἦν ταῖς μεγίσταις καὶ ἀπεθάρρει τὸ τόλμημα.
ἀλλ' ὅμως πείρα θέλων μαθεῖν καὶ τῶν λοιπῶν τὴν γνώμην, καὶ
εἰ πάντες πρόσκεινται τοῖς αὐτοῖς, συναγαγὼν εἰς ταῦτό συνό-
λους καὶ σταθεῖς ἐπὶ μέσων πλείστα τε κατετείνετο, ἐξ ὧν παρὶ- 10
στα τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην καὶ τὸ δημοτικὸν ἐφ' ἅπασι, τὴν
D τε ὑπὲρ τῆς τῶν Ῥωμαίων μετὰ σφῶν αὐτοῦ σπουδὴν, καὶ τὴν
ἀπὸ τῶν ἐν ἀνέσει καὶ τρυφῇ διαγόντων (τοὺς περὶ τὸν βασιλέα
λέγων) οὐχ ὅπως ἀποδοχὴν ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ἀποστροφὴν καὶ
ἐπαιτιάσεις μυρίας μηδὲν προσηκούσας, ὥσπερ ἂν αὐτὸς μὲν 15
ἐτρύφα τοῖς πράγμασι καὶ συνάμα κατεβλακεύετο, ἐκεῖνοί δ' ἐπό-
νουν καὶ κατεγύρων τοῖς κράνεσι καὶ μάχαις ταῖς κατ' ἐχθρῶν
8. τὴν deerat.

auditis emolliebatur scilicet, ac volens patiebatur detorqueri se in pravum a rectitudine debiti a subdito principibus officii. atque hinc quidem dum studia, dum vota, dum alacritatem se ad imperium vocantium et spes in eo vitae in posterum laetae collocantium tot virorum fortium circumspicit reputans, facile proliciebatur ad palam rebellandi concipiendam audaciam. rursus in eo cogitati molem imperii, negotii aleam, incepti magnitudinem aestimante adeo elanguescebat prior ille impetus, ut horrore non dubio tentari nimiaque constringi formidine videretur. ergo inter istos aestus alternos, hinc spei alienis suggestionibus obtrusae, illinc metus propria circumspectione admoti, libratus ipse licet momentis utrimque paribus, et incertus adhuc consilii, ut saltem aliorum, quorum minus eminenter studia, sententiam experimento deprehenderet arcanam, probaretque num omnes unanimiter sui milites in propositum sui, quidquid aggredieretur, sequendi ad extremum conspirarent, vocatis in concionem militarem simul cunctis, stetit altior in medio, plurimaeque disseruit, magnopere incumbens ad demonstrandam suam in omnes caritatem mitemque ac popularem per omnia imperandi rationem, verum praeterea studium in rem Romanam cum suum ipsorum, quod perspiceret; glorians etiam et gratulans utrisque communiter, quod tam longe abessent ab assentando illis otiosis, qui vitam in remissione ac luxu transigerent (sic imperatorem et apud eum assiduos traducebat) ut succenserent iis libere suamque ab ignava ipsorum segni- que mollitie aversionem minime dissimularent. atque hic effusus licenter est in criminationes innumeras regentium, parum aut nihil pertinentes ad rem, causans imperatorem quidem defungi ludibunde negotiis, suam ex his unice oblectationem captando, cumque familiaribus regiminis ministris in dormire supine curis publicis, neutris pensi quidquam habentibus, bene an secus populo esset, dum suarum ipsis constaret certa ratio fruitioque voluptatum. "nos quippe interim" addebat "vice ipsorum laboramus; nostra sub galeis capita canescunt. nos in acie stamus; nos praelia cum

παρεβάλλοντο. δοκεῖν γὰρ ἐκείνους μὴ χαίρειν ἐπὶ τοῖς σφῶν
κατορθώμασιν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀδημονεῖν καὶ ἀλύειν ὡς κακὰ E
πύσχοντας. παρ' ὧν καὶ τί προσδοκᾶν εἶναι τῶν ἀγαθῶν τοῖς
ῥημέραι ταλαιπωρουμένοις, ὅπου γε καὶ οὐκ ἀγαθὰς τὰς ἀπ'
5 ἐκείνων πρὸς αὐτοὺς ἀφειγμένας φήμας φόβον τὸν ἔσχατον ἐμ-
ποιεῖν συμβαίνει ὡς διαπραττομένοις τὰ χεῖριστα; ταῦτα δ' εἶναι
μὴ μόνον πολλῶν φθονούντων ἄλλων, ἀλλὰ καὶ βασιλέως αὐτοῦ
μηδὲν ἐπαύοντος πρὸς τὰ παρ' αὐτῶν. “οὐδ' ἡ μὴ συνηδομένου,
ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἂν τις καὶ συλλογίσαιτο,” ἔλεγε “κατορ- P 147
10 θοῦσιν ἡμῖν, σφαλεῖσί γε πάντως τίς ἐλπίς ὑπολέλειπται;” ταῦτα
λέγων, καὶ τὰς δυνάμεις καταδημαγωγῶν τῷ καὶ βαθυτέρων
ἁπτεσθαι καὶ γ' ἐμφανεστέραν τὴν αὐτοῦ γνώμην ποιεῖν ὡς ἀπο-
στατησεύοντος σὺν αὐτοῖς, εἰ βούλοιντο (οὕτω γὰρ ἂν καὶ τοῦ
λοιποῦ εὐμαρῶς διάξειν, εἰ καθ' αὐτοὺς πονοῦντες αὐτοὶ τῶν
15 κινδύνων τὰ ἄθλα καρπίζοιντο), εὐθὺς καὶ ἔτι συνείρων τοὺς
λόγους, καὶ τῶν κρατούντων τὰ πολλὰ καθαρπτόμενος ὡς μηδ' B

7. ἀλλὰ deerat.

hostibus facimus, utinam istis, qui fructu nostrarum aerumnarum delician-
tur, gaudere saltem dignantibus allato victoriarum nostrarum nuntio.
invident enim contra nobis sterile illud ipsum decus, et irae praetextus
quaerunt, ne gratiam debere videantur. itaque nostris successibus auditis
aestuaire ipsos dolorisque signa intimi cognovimus edere: quin et queri
tamquam iniuriam passos. unde intelligitis quam mercedem heroicorum
ab his expectare facinorum debeamus. verum hoc ipsum certius quoti-
diana experientia nos docet, nihil inde aliud accipere solitos nisi novorum
iniunctiones laborum, imminutiones stipendiorum veterum, subtractiones
alimentorum, denique minas sortis in posterum etiam peioris. fidis enim
amicorum indiciis discimus aut deferri aut delata simulari gravia in nos
illuc crimina, de quibus dum isti deliberant, nobis quid aliud fit reliquum
quam in tristi expectatione poenarum saevissimarum trepidam anxiamque
vitam ducere, utique mox pessima passuris, ea solum de causa quod fe-
cerimus optima? neque hi magis in nos ingratissimi sensus ministrantium
illic et rebus gubernandis praefectorum quam ipsius sunt principis. pri-
mus ille et maxime omnium invidet nobis, ille implacabiliter nos odit. ille
avide omnes sinistros de rebus nostris undecumque rumores accipiens, ad
quasvis defensiones innocentiae nostrae patrocinantium aures habet inexo-
rabili occlusas. videte autem quam ab eo, qui felicitum nostrorum con-
tra hostes successuum nullam unquam acquiescentis animi laetitiam ac
gratulationem ostenderit audiens, offensionis, si qua Marte, ut solet, vario
in bellis inciderit, sperare veniam possimus.” super haec plura con-
gessit irae in imperantes concitandae militum et contemptui eorundem ingene-
rando accommodata, quo sic exploraret certius quid illi animi haberent,
quantumque in studiis illorum ac fide erga se constanti collocare fiducia
non imprudenter posset. eo enim, ut diximus, consilio hanc erat ingres-
sus orationem, ut intimam adstantium eliceret sententiam arcanasque nu-
daret voluntates; id quod haud dubie consecutus est. illo enim ultra iam
indicata pergente memorare de contemptissima inertia duorum Augusto-

οἷων τ' ἐσομένων ἑαυτοῖς ἀμύνειν μηδὲ βραχὺ ἐκείνων ἀποκλι-
 νάντων, ὑπερηφανῶν ὅλως καὶ μεγαλιζόμενος ἐν τοῖς πράγμασιν,
 ἐκείνους εὗρισκε παρὰ πειθηνίους ἐς τίσον ὥστε καὶ βοᾷν ἀπεν-
 τεῦθεν καὶ πόλλ' ἄττα λέγειν ἀπόφημα κατὰ βασιλέως, ἀπο-
 προσποιουμένους τὴν ὑπ' ἐκείνῳ δουλείαν καὶ ὑπ' αὐτῷ τάττε- 5
 σθαι θέλοντας. ὅθεν καὶ ἀλλήλους παρακροτήσαντες ὡς οὐδὲν
 ὦν ἔγνωσαν μεταβληθῆσόμενοι, αὐτὸν καὶ τὴν ἡγεμονίαν δέχε-
 C σθαι κατηνάγκαζον ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ γε καὶ τεθνηξομένων ἀπάν-
 των, εἰ εἰς ἀνάγκην τινὰ κατασταῖεν. καὶ τοῦτο συμβαίη·
 μηδὲ γὰρ ἔχειν ἐντεῦθεν ὅλως ἀφηνιάσαντας ἀμφιγνωμονεῖν ἐπ' 10
 ἐκείνῳ, ἀλλ' ἄξιοῦν ἐρρωμένως καὶ τοῦτον στήναι τοὺς λογισμοὺς
 καὶ μηδὲν τῶν ὅσα φέρει τοῖς καθ' αὐτὸν ἀρωγὴν ταῖς ἀμφινοαῖς
 καταπροΐζεσθαι. μηδὲ γὰρ δίκαιον αὐτοὺς μὲν ἐκ τοῦ παραχρῆ-
 μα ὅλαις ἡνίαις αὐτῷ προσρῆναι καὶ αὐτοῦ μόνου ἔχεσθαι, καὶ
 ἢ θωπείαις ἢ φόβοις ἔτοιμον εἶναι ἐνδιδόναι τε καὶ ὑποχαλῶν. 15
 D τοῦτο γὰρ ἰδεῖν τινὰς καὶ ἐπὶ τῶν ἐνοχλούντων, βάρος τὸ προσ-
 τυχὸν εἶπερ οὐχ ἅμα πάντες ἐρρωμένως οὐδ' ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς
 αὐτῆς ἀνωθοῖεν ἐνστάσεως, κινδυνεύειν, εἴ τινες καθυφεῖντο,
 ἐντεῦθεν πάσχειν τὰ ἔσχατα ξύμπαντας. μέγαν δ' εἶναι καὶ τοῦ-

11. στήσαι?

12. φέρειν P.

18. κινδ.] ὡς κινδ. P.

rum, de administrantium res sub istis inconsulta socordia, de inopia et imbecillitate illius sola iam specie vanaque maiestate antiqui nominis perstantis principatus, qui ne minimo quidem contra insurgentis cuiusvis incursui sustinendo, ne dum repellendo ulciscendove par omnino sit futurus; cumque his ex adverso magnifica de se praedicans adiungeret, suam artem bellicam, suam felicitatem, suo ductu toties victricium robur numerumque gloriose iactaret copiarum, adeo multitudinem commovit ut e concione voces erumperent consonae universorum partim imperatori mala multa dicentium et imprecantium, partim illi de solio detruso Philanthropenum subrogari iubentium. hunc enim se deinceps unum agnoscere, uni velle servire, pro uno promptos esse periclitari; unius, quovis duceret, quidquid praeciperet, imperia exequi, nutum sequi; eius denique unius auspiciis usque ad mortem, si fors ita tulerit, fortiter oppetendam pugnatos. unum a suo duce vicissim petere, ne dimidiata rem tantam agat, ne nomen Augusti recusando aut insignia imperii palam assumere cunctando, respicere imperantium gratiam et receptum apud eos veniae sibi retro providere videatur. metum ac suspicionem suis se pro eo in extremum dantibus discrimen militibus demeret; ne aulae in posterum aut delusus fallacibus promissis aut minis inanibus deterritus se subtrahat, suosque deserens sibi consulat, destitutosque, qui tantam semel aleam eius causa iecerint, iis prodat ipsis quorum, ut ei gratificarentur, odia in se provocaverint. communi ducis ac militum conspiratione, insolubili nexu, indivulsa, quidquid blandum aut saevum undevs occurrerit, utrorumque societate rem egere quam susciperent, facilem concorditer incumbantibus, dubitante aut respectante quidquam ullo corrumpendam. magna praemia

τον οὐχ ἥτιον τὸν ἄθλον, καὶ κοινῆς τῆς ἀπὸ πάντων δεόμενον
κατὰ τὸ προσῆχον ἐνστάσεως. ταῦτα λεγόντων τε καὶ τῷ πιστῷ
κατὰ σφῶς θάρρει διδόντων, εἶκει μόλις ἐκεῖνος καὶ τὸ τῆς ἡγε-
μονίας ἀναδέχεται ὄνομα. καὶ δῆλος ἦν ἐντεῦθεν ἐκ πολλῶν ὧν E
ἐπραττε στρατηγίαν φέρων καὶ ἀρχὴν ἀνυπεύθυνον, οὐπω δὲ ἢ
παρασήμοις ἢ μὴν ὀνόματι ἀπεθάρρει κλείζεσθαι, καὶ τοι τὰ
πολλὰ παρὰ τῶν προυχόντων ἐν τῷ στρατῷ βιαζόμενος. ἐξου-
σιαστικώτερον δὲ τῶν πραγμάτων ἐπέληπτο, καὶ οὐδὲν ἐδόκει
οἱ ἔξ οὔπερ ἔν καὶ ὠρρώδει, οὐδ' ἄλλοις ὑπακούειν ὅλως τὸ ἀπὸ
10 τοῦδε ὑφίστατο, ἀλλ' αὐτὸς ἡγεμὼν ἐν πᾶσι καὶ παρὰ σφίσι καὶ P 148
ἔπη παρήει. ἔφριξαν γὰρ τότε καὶ οἱ περίοικοι τὴν ἐπισύστασιν,
καὶ μᾶλλον ὅτι τὸ Περσικὸν πολὺ ἦν, οἷς δὴ καὶ πιστοῖς ἐχρῆτο
καὶ παρασπίζουσιν ἀπεθάρρει, καὶ μόνον κελεύειν ἦν ὡς συνδρα-
μουμένοις αὐτίκα καὶ κατὰ τὸ ἐκείνου δρασεῖουσι θέλημα. ἀπὸ
15 σβησίου τοιγαροῦν ἐκεῖσε τὸ βασιλέων ὄνομα, παρὰ μόνον τὸ εἰς
περισυρμὸν μεμνησθαι καὶ λοιδορίαν. αὐτὸς δ' ἦν ἐκείνοις καὶ
ἄρχων καὶ ἡγεμὼν καὶ βασιλέως φέρων, εἰ καὶ μὴ ὄνομα, ἀλλ'
ἄξιωμα. καὶ ὅσων τῶν ἐκεῖ φρουρίων ὡς ὑπαρχος βασιλέως B
ἐπέληπτο πρότερον, ταῦτ' ἀποστείλας τοὺς καθεξόντας ὑφ'

proponi, sed quae magno et perfecte unanimi nisi conatu petantur, haud
proventura sint. talia vociferantibus et instantissime urgentibus cedens
Philanthropenus, tandem nomen imperii assumit. itaque coepit ex hoc
agere, ut proprio nec ex ullo iam alterius nutu suspenso regimen admini-
strare arbitrio prae se ferret. nondum tamen titulum Augusti vel insi-
gnia imperii admisit, quantumvis hoc eum ut faceret praecipui ductores
ordinum omni ope cogere tentarint. tamen, ut dixi, auspiciis cuncta suis
unius gerere deinceps institit, eaque libere ac palam sese auctorare pote-
state, quam, ut nulli hominum acceptam ferret, ita eius usus reddendae
cuiquam rationi minime obnoxius videri vellet. haec per illos limitaneos
tractus tum novitas vulgata magnam passim consternationem attulit. co-
horrescebant haud dubie periti rerum omnes, et minis malorum quae ex
tam potenti coniuratione in Romanum imperium eruptura iure timerentur,
usque ad desperationem salutis publicae conturbabantur, maxime cum re-
putarent praeter exercitum tam numerosum ac fortem praesto esse Phi-
lanthropeno paratas ad nutum, et signum modo veniendi expectantes, va-
lidissimas e Perside copias; quibus ad rebellium factionem aggregatis,
ubi reperturus, unde petiturus speraretur imperator quantum erat necesse
virium idonearum, ut posset in tempore obsisti? extincta in iis locis erat
auctoritas omnis imperii, nomenque Augustorum nonnisi ad ludibrium et
contumeliam memorabatur. unus dux, unus princeps Philanthropenus ce-
lebrabatur, penes quem summa imperii usu ipso residebat, utcumque ille
nondum titulum aut insignia imperatoris assumpsisset. arces limitis il-
lius, quas fiduciario hactenus iure uti ab Augusto commissas tenuerat,
quo iam sibi proprie assereret, deductis inde veteribus praesidiis novos

ἑαυτὸν ἄλλως καθίστη ὥς δεσποτικῶς τοῦντεῦθεν ἄρχοντα. ἦν δέ που καὶ μοναῖς παραβάλλη (πολλαὶ δ' αὐταὶ καὶ μέγισται), οὐ βασιλέως ἦν ὄνομα τὸ μνημονευόμενον, ἀλλ' αὐτοῦ γε καὶ μόνου κατὰ τι κράτος ἀρχοντικὸν καὶ αὐτοδέσποτον ὄνομα. ἀφ' ὧν καὶ πολλὰ δεσποτικῶς ἀφαιρούμενος τοῖς στρατιώταις παρεῖ- 5
 χεν, ἀσμένως τῶν ἔχόντων κατατιθεμένων παρ' αἰτίαν ταύτην
 C ὅτι τοιοῦτοις καιροῖς ἐμπεσόντες οὐ τὰ προσήκοντα τοῖς καιροῖς
 ἔπασχον, ἀλλ' ἄσχυλοι διέμενον καὶ ἀτάραχοι. πρῶτον δ' ἦν
 ἐκείνου στρατήγημα τὸ ἐκεῖ που τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως Θεό-
 δωρον διατρίβοντα ἀποστεῖλαι τοὺς κατασχόντας· ὃν δὴ καὶ κα- 10
 τασχόντες τῷ κατ' Ἐφεσον φρουρίῳ φέροντες ἐγκατέκλεισαν.
 ἔπειτα τὴν στρατείαν ἀναλαβὼν, συννεωσμένων σφίσι παρ' ἐλπίδα
 καὶ τῶν πραγμάτων, ἐν τοῖς κατὰ Νύμφαιον τόποις ἅμ' ἡνυλί-
 D ζοντο. καὶ δὴ συνεκρότει μὲν τοὺς ἵππεῖς καὶ φιλοτιμίαις ἡγαλ-
 λε πάσαις, τοὺς δέ γε πεζοὺς ἐπιβήσας ἵππων ἱκανοὺς ὀπλίτας 15
 ἐξητοιμάζετο. ἀφεώρα δέ καὶ πρὸς τοὺς ἀλλαχόθι ἡγεμονεύον-
 τας, καὶ ἐσκόπει πῶς ἂν αὐτῶν περιγένοιτο. καὶ τῶν μὲν ἄλλων
 ἀμελῶς εἶχεν, ὥς αὐτίκα ἢ χειρὶ ἢ λόγοις προσαζόμενος· περὶ δέ
 γε τοῦ πρωτοβεστιαρίτου Λιβάρου, ὅσον συνέγγυς εἶχε τὴν
 ἀπ' αὐτοῦ ἡγεμονίαν ἐν τοῖς περὶ τὰ Νεόκαστρα καὶ Λυδίαν πᾶ- 20

20. παρὰ P.

imposuit e sibi fida militia custodes. in monasteriis, quae obiter occurre-
 rent (sunt autem in illis tractibus multa et maxima) omitti iubebat inter
 sacra solitam mentionem Augustorum, suumque ut nemini subiecti princi-
 pis memorari nomen mandabat nullo audente detrectare. quid enim con-
 tra hiscerent inermes ascetae adversus edictum tanto circumfusi exercitu
 ducis, qui se dominum omnium, ne sacris quidem exceptis, re ipsa proba-
 bat, multa passim e coenobiis auferens quae militibus largiretur, monachis
 quaecumque poscebantur libenter tradentibus, dum reputabant pro condi-
 tione temporum parvas istas et tolerabiles haberi debere iacturas, iis uti-
 que qui ut ipsi locis perinfestis, adeo turbulenta tempestate, in spoliati
 hactenus in statu satis tranquillo perseverarent. primum porro, postquam
 rebellaverat, Philanthropeni bellicum facinus fuit mittere qui comprehen-
 derent Theodorum imperatoris fratrem, in vicinia tum forte commoran-
 tem, quem in arcem deportatum ad Ephesum sitam ibi custodiri clausum
 iussit. hinc protrusis iam ultra quam primo destinaverat rebus, haud am-
 plius dissimulandum cunctandumve ratus, assumptum exercitum in loca
 Nymphaeo circumscita duxit, ibique in stativis habuit. ipse interim au-
 gendo praesertim equitatu intentus, quam amplissimis conditionibus equi-
 tes undecumque invitabat, equo etiam attributo non paucis eorum quorum
 virtutem pedestri militia probarat, e quibus cataphractorum validos ordi-
 nes confecit. circumspicere tum coepit praefectos finitimarum regionum,
 et secum modos exquirere cuiuscumque ipsorum subigendi. in his primus
 occurrebat protovestiarita Libadarius, quem praeoccupare eo sollicitius
 studebat, quo viciniora ille obtinebat loca, terris circa Neocastra sitis

σαν καὶ Σάρδεις αὐτάς, τοσοῦτον καὶ διὰ φροντίδος πλείονος
 ἔχεν ἔλειν, εἰ καὶ ἄλλως ὑπερηφάνει, οὐδὲν τᾷ κείνου οἰόμενος, E
 δίκην δὲ πτωχὸς ἐλπίζων ἐκείνον χειρώσασθαι. ἀλλ' ἔδειξε ταῦτα
 διὰ βουλῆς ἔχων, ὥς ὅπου θεὸς ἀντιπράττει, καὶ ὁ δοκῶν βρα-
 5 δὺς φθάνει καὶ τὸν ὠκύτατον, πᾶσα δ' ἰσχυρὸς μάταιον συνέσεως
 ἀμοιροῦσα. ἐκείνον γὰρ καὶ βλέπειν ἤθελον ἐν βασιλικαῖς ἀξίαις
 οἱ συλλαμβάνοντες, ὥς ἐντεῦθεν ἀναρρήσαντας κίνδυνον ὕλως
 ἐμπεισθέντας ὅλαις ἐνεργεῖν προθυμίαις καὶ ἐπαποθνήσκειν τῇ P 149
 ἐγγιγῆσει βούλεισθαι. τὸ δ' ἦν ἐν ἀναβολαῖς τὸ τόλμημα, ὥς
 10 δοκεῖν διευλαβεῖσθαι καὶ ἀμφιγνωμονεῖν. καὶ τὸ μὲν παρὸν
 στρέφων, πρὸς δὲ τὸ μέλλον ἀποσκοπῶν, ἐκείνους μὲν ἐθερά-
 πνευε παντοίως καὶ χάριν ἐδόκει εἰδέναι μὲν τῆς εἰς αὐτὸν σπου-
 δῆς, ἑαυτὸν δὲ παρεξῆγε τῶν μεγίστων ὀνομάτων, οὐκ εὐελ-
 πῆς ἀραρότως ὦν ἐπὶ τῷ τέλει, ἀλλὰ καὶ λίαν δυσελπιστῶν. καὶ
 15 αὐτὸς μὲν οὕτω διττὰ στρέφων τὸν καιρὸν ἐξυγοστάτει, καὶ τὸν B
 μὲν παρόντα ὥς εἶχεν ἐξεθεράπνευε, τὸν δὲ μέλλοντα ὑφωρᾶτο,
 καὶ γε ἀπολογίαν ὑπολελειφθαι, ἅν τι προσκρούσοι, προυνόει.
 τοῖς δὲ γε Κρητικοῖς, καὶ μᾶλλον τῷ σφῶν ἐξηγουμένῳ Χορτάτῃ,

9. τῷ? 11. δὲ om. P. 12. post σπουδῆς P iterum χάριν.

Lydiaeque universae ac ipsis Sardibus praepositus. quamquam hunc qui-
 dem sui opinione praetumidus contemnere solebat ac nihili ducere, non
 dubitans sperare sese illum instar lepusculi capturum. sed tam audacis
 consilii diversissimus eventus demonstravit quamlibet strenuos, cum horum
 deus coeptis adversatur, a tardis ac lentis etiam, qualis Libadarius Phi-
 lanthropeno videbatur, facile capi praevertique, quod vis consilii expers
 mole ruat sua. atque istum quidem primum videre in acie cupiebant qui
 Philanthropeno auctores fuerant supremae potestatis arripiendae. pericli-
 tandum statim, et nulla mora interposita cum hoc imperatorio duce, qui
 prope staret oppositus, aleam praelii iaciendam contendebant. hinc omnino
 initium ducendum; promptosque se in id ad fortissime pugnandum ponen-
 dasque, si res posceret, in certamine animas ardentibus studiis ferebant.
 at tam alacres et impatientes otii militum impetus mira ducis cunctatio,
 variis praetextibus, frustrabatur; quae res acrem plerisque suspicionem
 movit, dubitare adhuc Philanthropenum, nec certum consilii opperiri si
 quid aurae afflaret ab aula prosperae, quae suae illic restituendae fortu-
 nae ansam commodam offerret. in eam partem interpretabantur in homine
 ambitionis notae tam pertinacem recusationem Augusti nominis, cuius vim
 ipsam ac potestatem invasisset. inde profecto apparere non plane deposi-
 tam illi spem reconciliandae cum imperantibus gratiae, cuius intuitu per-
 timuisset nimis invidiosos titulos, et rem integram imminens tempori ser-
 vare studuisset, suis rationibus, quantolibet sibi subiectorum detrimento,
 consulere certus, ubi occasio daretur. tali eum animo praesentia tenere,
 futuris inhiare; nec velle, si quid offenderit, plane sibi occlusum ad prin-
 cipis gratiam regressum. penitissime omnium in eam cum suis ingressus
 suspicionem est unus e praecipuis defectionis suasoribus, dux Creten-

τοῦτ' ἀσφαλὲς οὐκ ἰδὲται τέως· αὐτῷ γὰρ εἶναι καὶ ἰσαῦθις με-
 ταγρόντι παραιτεῖσθαι πρὸς βασιλέα, καὶ ὑπ' ἀσφαλείᾳ τῇ τοι-
 C κῆρα, ἔστι δ' οὗ καὶ ὑπὸ μεγίσταις χάρισιν, εἰς χεῖρας ἑαυτὸν
 ἐγχειρίζειν τοῖς πρὸς τὸν βασιλέα ἀξιούσι, σφίσι δ' εἶναι τὸν
 κίνδυνον ἄφυκτον πάντως, οὐκ ἔχουσιν ὅπῃ ἂν τῶν τῆς ἀποφυ- 5
 γῆς τόπων ἐκσταῖεν καὶ ἀπερείσαιντο.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁρῶντων τὰς τοῦ ἡγεμόνος ἀναβολὰς ὁ νοῦς
 οὐκ ἔξω τῶν εἰκότων ἀπεσχεδίαζε, καὶ ἐν ὑπονοήσιν μεγίσταις
 P 151 ἐποίει εἶναι· (10) ἐτέρωθεν καὶ ὁ πρωτοβεστιαρίτης τὸ ξυμ-
 πεσὸν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα μαθὼν, τῷ βασιλεῖ καθοσιούμενος 10
 ὡς παρ' αὐτοῦ τιμηθεὶς, ἐν φροντίσιν ἦν καὶ περὶ τοῖς ὅλοις ἐδε-
 δίει. ποῦ γὰρ εἶχεν ἐκεῖνος ἀναρριφθέντος τοσοῦτου κινδύνου
 πρὸς τόσον στρατιᾶς ἀντιστῆναι πληθός; εἰ δ' οὖν ἄλλ' εἰ καὶ
 συμπλοκὰς ἐνενόει μόλις, ὁ γοῦν ἐντεῦθεν κίνδυνος οὕτω συστᾶ-
 B σαν τὴν περὶ τούτων ἔννοιαν ἔλπει. χωρὶς γὰρ τῶν ἐκ τῆς Ῥω- 15
 μαίδος δυνάμεων, τὸ περὶ ἐκεῖνον Περσικὸν μόνον καὶ ξενικὸν
 ἀποχωρῶν εἶναι πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν εἰς ἀνταγώνισιν ὤρετο, ὥστε
 μηδ' ὑποστῆναι τούτους φανέντων ἐκείνων. ἄλλως τε δὲ καὶ
 φοβερῶν τοιούτων ἀψαμένους ἐκείνους εἰκὸς εἶναι καὶ ὑπὲρ τὸ

sium Chortatzes. huic patria extorri, peregre precario, unde nullum pateret
 effugium, degenti, acrem admovebat curam nimis verisimile periculum extremi
 nec evitabilis exitii, si, quod primum factu erat et clam parari res ipsae
 monstrabant, Philanthropenus opera cognatorum multum in aula potentium
 crimen rebellionis excusatione necessitatis, quasi vim eo propellentium du-
 cum ac militum exercitus nequivisset eluctari, apud principes purgaret,
 veniamque ea scilicet conditione impetraret, si perfidiae suasores dederet.
 tum illum in maiori etiam quam antea gratia et potentia futurum, sibi mi-
 serrimis luendum omne scelus capite ac sanguine ultimaque perniciem relinqui.

His ille cogitationibus aestuans, quo mentem appelleret, anxie in
 omnem partem explorabundus inquirebat. (10) aliunde Libadarius casu
 inopinatissimo percussus, et vehementer imperatori, a quo se honoratum
 gratus meminerat, salutis praeterea publicae ac summae rerum a tam po-
 tenti factione metuens, in magna tum solitudine tum incertitudine con-
 siliij iactabatur, secum anxie disquirens ubi reperiret, unde aut quando
 colligeret, armaret, quantas praesens usus poscebat satis firmas et exer-
 citatas copias, quae tanto exercitui coniuratorum iam procincto ad prae-
 lium cum spe victoriae opponerentur. videns porro quam esset necesse
 perniciosis principiis sine mora obstare, aegre licet, tamen efferebatur in
 propositum occurrendi contra strenue acieque cum rebellibus decernendi.
 sed istam, antequam plene sideret, sententiam gravissimae undique in con-
 siderationem incurrentes rationes diluebant. reputabat enim apud se Phi-
 lanthropenum, sepositis etiam, quas sub signis numeraret, plurimis et prae-
 validis Romanis copiis, cum solis quos secum duceret auxiliariis Persis
 caeteraque peregrina militia, facile posse repellere quosvis suorum ac suos
 impetus, quin et debellare, delereque quantum ipse in expedito militum
 haberet, ita ut sui ne primum quidem conspectum comparatorum ex ad-

δεῖν ἀνδρῶν εἶναι, ὥς τῆς ἡττης ἐχούσης καὶ κίνδυνον. δεῖν δ' εἶναι καὶ τοὺς ἀντιπάλους τοιούτους, ὥς ἴσας ὑσμίνῃ τὰς κεφαλὰς γίνεσθαι· ἀλλὰ ξυμβαίνειν μὴ εἶναι τοιούτους ἐξ ἀναγκαιῶν, καὶ μάλιστα ὅτι πολέμοις ἐμφυλίοις ὁμόσε χωρεῖν οὐδ' οἶδασιν τὸ παράπαν. ἔγνω γοῦν ἄλλως τὰ πράγματα μετελθεῖν, καὶ θράσει καὶ πλήθει καὶ παραλόγῳ φρονήματι ἐν ἀντιστήσας τὸ μέγιστον σύνεσιν, ὥς ἴσως οὕτω καὶ ἐξανύσων κἂν οὐ τὸ σύμπαν ἀλλά τι καὶ μερικόν. καὶ αὐτίκα στέλλει μὲν τοὺς ἀγγελοῦντας τὸ συμβὰν πρὸς τὸν βασιλέα, στέλλει δ' ἐν ἀπορρήτοις καὶ πρὸς D 10 τινὰς τῶν Κρητικῶν, οὓς ἤδει δοκοῦντας, ὧν ὁ Χορτάτιζης προέφειρεν, ἀμνηστίαν τε κακῶν παρὰ τοῦ κρατοῦντος σφίσι γε-

2. ἴσως P.

6. ἀντιστῆναι P.

verso Philanthropenianorum, nedum vim atque incursum laturo viderentur. atque id, etiamsi numeri solius haberetur ratio, nec quidquam extraordinariae fortitudinis in iis cogitaretur, quos ultro aggredientes rem maxime formidolosam et arduam, hoc ipso supra modum audaces et in primo certamine totam exprompturos ferocitatem temerarii quo ruerent furoris, certo deberet expectari, utique cum esset ipsis perspectissimum quanto suo periculo primis congressibus vincerentur. itaque cum universim iuxta leges disciplinae militaris officium providi ducis sit nunquam obicere in discrimen aleamque praelii exercitum numero et genere capitum non talem qui hostibus contra obiectis par futurus sustinendis verisimiliter spectetur, manifestum esse quanta sua imprudentia ordinare in campo certaminique offerre quas ducaret copias auderet, quae nec multitudine pares nec animis ac pugnacitate comparabiles hosticis forent, et numero superioribus et rabie quadam ac desperationis instinctu extremam vincendi contentionem prima quavis occasione adhiberetur. accedebat quod sui nunquam nisi in barbaros educti, usu nullo valerent civilis belli. esse autem in Philanthropeni castris praecipuum robur legionum Romanarum. quarum una cum Persis et aliis auxiliariis caeteris ruentium in nostros, praeterquam pauciores, etiam inexercitatos ferendis incursibus pari secum armorum genere utentium, quis non videat ineluctabilem impetum fore, clademque ac internecionem ultimam inde certo secuturam exercitus, quo uno niteretur spes tunc universa salutis imperii ac reipublicae? igitur aliam omnino a commissione armorum audaciaque configendi ineundam sibi esse belli huius administrandi rationem. arte nempe ac prudentia grassandum: nam haec machina ferociae multitudini et temerario furori una utiliter opponitur. et quis scit an non stratagemate debellem quem Marte aperto frustra tentarem? atqui si minus debellavero, totamque istam formidandae coitionis molem uno velut ictu sic deiecero, sperare certe licet partem eius me carpturum, et deruendo aliquid de cumulo, quod supererit. debilius faciliusque superato redditurum. ita subductis rationibus consilii duos expedit uno tempore fidos homines, alterum qui rebellionem Philanthropeni et irruptionem in Nymphaeum, res nondum in aula cognitae, Augustis nuntiet, alterum qui primores Cretensium Philanthropeno militantium et in his praecipuum ipsorum clam a se conveniat Chortatzen. illis indicet polliceri Libadarium et polliciti fidem sanctissimo iureiurando adstruere paratum, sese ipsis ab Augusto impetratum

νέσθαι διομνύμενος καὶ γε προσφιλοτιμηθῆναι τὰ μέγιστα, ἦν
 που καὶ στραφέντες μεταβουλεύσαιντο καὶ εἰς συμπλοκὴν δῆθεν
 παραστάσει πολέμου παραδοῖεν τὸν ἀποστατήσαντα· δόξιν γὰρ
 ἐντεῦθεν καὶ ἀγαθοὺς καὶ πρὸς βασιλέα πιστούς, καὶ ἐς ὃ τι μὲν
 E καὶ πέπρακτο ἀκουσίως ἀναγκασθέντας καθυπαχθῆναι τῇ τοῦ 5
 καιροῦ ῥύμῃ, μὴ ἔχοντας ἀντιτείνειν καὶ τοσοῦτον πλῆθος εἰς
 μεταβολὰς παρακεκινημένον ἐπισχεῖν, τὸ δὲ παρὸν τέως ἐνστά-
 ντος καιροῦ, καὶ ἀνδρῶν φανέντων ἀντιστησομένων τοῖς γεγενοῖσι,
 καὶ αὐτοὺς ἐτοίμους μετακληθέντας τὴν ἀρχῇθεν πίστιν ἐμφαί-
 P 152 νειν τῷ συνεργεῖν τοῖς ἀνθισταμένοις εἰς ὕπαν. αὐτὸν δ' ἐκέλ- 10
 νους ἀναδέχεσθαι μὴ ὅπως παθεῖν τι πρὸς βασιλέως τῶν ἀνηκέ-
 στων, ἀλλὰ καὶ εὐεργεσίας εὐρεῖν. ταῦτα τοὺς ἀμφὶ τὸν Χορ-
 τάτζην ἀκούσαντας ἐπὶ πλεῖστόν τε γνωσιμαχῆσαι, καὶ ἐς βου-
 λὴν θέσθαι ἐς ὃ τὸ ἀκίνδυνον ἑαυτοῖς σφίσι περιποιεῖν. τὸ
 δ' ἦν ὡς εἰ μὲν βιασαμένων ἐκείνων τὸν στρατηγὸν αὐτὸς χωροῖ 15
 καὶ ἐς τὰ μελίζω, ὥστε καὶ ὀνόματι εἶξαι καὶ παρασήμοις συνή-
 B θησι, τότε καὶ αὐτοὺς τὰ πιστὰ λαβόντας ὡς εἰς τέλος ἀνθεξο-

11. τῶν deerat.

non solum oblivionem et veniam delicti, sed praemia insuper ingentia,
 modo inducerent in animum, quod facile mox stantes in acie possent,
 comprehendere rebellionis auctorem sibi dedere. sic appariturum per-
 tractos eos in defectionem aliena vi, quod soli tam multis in scelus in-
 cumbentibus obsistere nequivissent, etsi maxime cuperent. frigere quidem
 istam vulgo excusationem et pro tralatitia contemni, ubi ex reis auditur
 deprehensis in facinore, nisi eam irrefragabile testimonium fulciat facti
 opportuni. huius se ipsis facultatem occupandi praesidii offerre. movere
 se in Philanthropenum, et copiam ei quamprimum velle praelii facere.
 ordinatis in campo copiis, ante commissionem, circumsisterent ducem sibi-
 que prehensum traderent. documento id certissimo futurum minime as-
 sensos vera voluntate consiliis rebellionis Cretenses, utique qui cum pri-
 mum potuerint, fidem in Augustum tam luculenter constantissimam per-
 duelli prodendo monstraverint. istiusmodi perefficacis evincendae causae
 ipsorum argumenti si materiam sibi, quod in promptu haberent, submini-
 strare non omitterent, sancte spondere sese, ac quovis pignore firmare
 religionem pacti ultro velle, victricem defensionem innocentiae ipsorum se
 peroraturum apud Augustos, et praeter purgationem suspicionis in eos
 omnis largissimas cunctis ipsis ac singulis a liberalissima principum gratia
 remunerationes procuraturum. his Chortatzes et primi Cretensium in ar-
 cano auditis seriam statim de re tota secum ipsis deliberationem sunt in-
 gressi. multo illic pugnatum conflictu sententiarum, ut cunctis in fine
 appetendo salutis securitatisque communis egregie conspirantibus, ita qui-
 bus illas viis et utra in partium invicem infensarum certius constituerent,
 varia coniectura certantibus plerisque. tandem consensu omnium sedit,
 profunde dissimulato a Libadario indicio, adire de novo Philanthropenum,
 magnopereque instare ut nomen et insignia sumat imperii. si persuaderi
 se sineret, tum fortunam eius ad extremum sequerentur: sin obstinaret in

μένω παρακινδυνεύειν· εἰ δὲ μὴ βούλοιτο ταῦτα πράττειν, αὐ-
 τοὺς τὴν παρακινδύνευσιν παντὶ τρόπῳ διεκφυγεῖν πειρᾶσθαι,
 ἐπ' αὐτῷ καὶ μόνῳ τὰ τοῦ κινδύνου τρέψαντας. ὥς λέγοντες
 τοῖνυν οὐκ ἔπειθον, ἀλλ' ἐώρων τοῦτον καταλαζονεόμενον τῶν
 5 φανησομένων καὶ ὕβρεσι πλύνοντα τὸν πρὸς αὐτὸν ἀντιπαρατάτ-
 τεσθαι ἀκουόμενον ὥς αὐτίκα κατ' ἐκείνου λαφύζοντα (τούτοις
 καὶ γὰρ παραθαρρύνειν ἐδόκει τὰς ἐκείνων ὀρμάς, οὐδὲν πλέον C
 ἤθελεν ἀναδέχεσθαι), ὑπολαβόντες ἐκεῖνοι ἐν σκέψει γίνεσθαι
 ταῦτα καὶ εἰς καιρὸν μεταγνώσεως ἀποκεῖσθαι οἱ βούλεσθαι, ὃ
 10 γε καὶ αὐτῷ μὲν ἴσως ξυνοίσει, σφίσι δὲ περιστήσεται μόνοις εἰς
 κίνδυνον, πρῦμναν τε κρούονται, τὸ τοῦ λόγου, καὶ πρὸς τὸν
 πρωτοβεστιαρίτην τὰς γνώμας ἀνταποκλίνουσι, καὶ πίστει λα-
 βόντες ἅμα καὶ δόντες ἕξ ὄρκων φρίκης μεστῶν καὶ γε καὶ ἀντι- D
 δόσεσιν ἱερῶν ἐγκολπίων, ἥ μὴν παραδοῦναι τοῦτον ἐς χεῖρας

7. οὐδὲν δὲ πλ.?

renuendo constantiam, hoc ipso intellecturos machinari eum suam cum
 aula reconciliationem, quam perniciē sibi adhaerentium sanciturus sit, pa-
 ciscenda pro spe illinc veniāe opimarumque mercedum facili conditione
 deserendi condonandique ac pro se supponendorum irae ultionique princi-
 pum illos ipsos miseros quos in culpaē societatem ipse auctor sceleris
 traxerit; quare tunc minime debere dubitare, aut ulla religione cunctari,
 quo minus quam possint efficacissime praevertant exitiosissimum sibi faci-
 nus, suis illum artibus petendo, vertendaque strenue in caput ingratissimi
 deceptoris perniciē, quam in sibi stulte credulos surdis molitionibus cude-
 bat. hanc summam consiliorum digressi a secreto colloquio proceres Cre-
 tensium statim in rem contulere. adorti primum Philanthropenum, allega-
 runt instante praelio videri opportunum firmandis animis suorum semel
 exuere ducem exercitus talis, quae adhuc ipsi residua haerere videretur,
 speciem nondum satis eiurati servitii. incitamento id cunctis qui eius au-
 spiciis rem gererent efficacissimo ad quidvis perrumpendum futurum, quod
 se pro vero iam Augusto pugnare meminissent, segnius, si hoc forte ab-
 sit, circumspectiusque dimicaturis. ad ea ille praecise negavit se quod
 peterent acturum. vetuit deinde, quod prae se tulerant, de praelii eventu
 esse sollicitos. primo enim ipso conspectu sese diffiaturum paucas illas et
 imbelles inertis imperitiae adversarii copias, ipsum vero mordicus discer-
 ptum voraturum; quem proinde id ipsum metuere debentem nihil minus
 quam insanire appareret, dum sibi non dubitaret occurrere, ultro in per-
 niciem incurrens. talia isti de se thrasonice iactanti indulgentique arro-
 gantissimis minis, et aemulum probris conviciisque laceranti, vale dicto
 Chortatzes cum suis, prora, quod dici solet, inhibita, cursum in contra-
 rium torserunt. protovestiariten clam adeunt. promptos se ostendunt pa-
 cisci quod petebat. in id fides utrimque iuramentis et imprecationibus,
 utri fallerent, horrificis firmatur. sacra quin etiam amuleta de collo cui-
 que, ut mos est, in sinum pendula invicem permutant, ea pro certissimo
 habituri pignore irrevocabiliter fixae in promissorum exhibitione volunta-
 tis. eiusmodi religione sese Cretenses obstrinxerunt ad comprehendendum
 in ipso primo procinctu praelii, ordinata iam utrimque acie, Philanthrope-
 Georgius Pachymeres II.

ἐκείνῳ ἀκοντὶ φανέντι καὶ μόνον μετὰ τῶν συντάξεων (δέος γὰρ μή τι καὶ παρακινδυνευθεῖη τοῦ Περσικοῦ, οἷς καὶ μᾶλλον ἐθάρρει, ἐπεισπεσόντος), ταῦτ' ἐν ἀπορρήτοις πράξαντες ἐκαρτέρουν, τὴν ὑποψίαν ἐξ ἅπαντος ὥς εἶχον ἐκκλίνοντες.

- P 153 11. Ἀλλ' ἐπέστη καὶ ἡ κυρία· ἥ δ' ἦν ὕστεραία. καὶ 5
ὁ μὲν συνηθροικῶς τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις ἐκ Λυδίας ἐφίσταται τῷ Νυμφαίῳ, ὅπου καὶ οἱ ἀποστατοῦντες διῆγον· ὁ δὲ τὸν αὐτόθι πύργον, ὃν ὁ πορφυρογέννητος τῇδε διάγων ὠκοδομήσατο, τοῦτον τοίνυν κατέχων καὶ γυναῖκα καὶ παῖδα καὶ πράγματα ἐκεῖ
B συγκλείσας τε καὶ ἀσφαλισάμενος, πρῶτον μὲν τὴν ἐκείνου 10
ἀκούων ἄφιξιν καὶ λαν ἐν θαύματι τῷ μεγίστῳ ἐτίθει, πῶς ἂν καὶ τολμῶῃ χωρεῖν ὁμόσε τοσούτοις τε καὶ τοιούτοις. ὁμῶς θαρρῶν ἐπὶ τοῖς ὅλοις, ὥς αὐτίκα φανεῖς τὸ πᾶν ἐργάσαιτο, παραγγέλων καὶ τοὺς ἄλλους ὀπλιζέσθαι, αὐτὸς τὴν ταχίστην ἐξοπλι-
P 154 σθεῖς καὶ κατὰ τοῦ φανέντος τὰ πλεῖστα νεανιευσάμενος ἔξεισι. 15
καὶ δὴ ἂφ' ἑκατέρου μέρους σταθεισῶν τῶν δυνάμεων, καὶ ὅσον οὐπω μελλουσῶν συμπλέκεσθαι, ὥστε καὶ ἀκροβολισμοὺς ἀμφοτέρωθεν γίνεσθαι, οἱ Κρητικοὶ τοῦ συνθήματος οὐκ ἠμέλουν,

num ducem suum, eumque Libadario tradendum. ea res condicebatur in id potissimum temporis momentum, nondum commissi sed solum parati certaminis, quod si ulterius expectaretur, periculum erat ne Persae, qui plurimi et manu strenui Philanthropeno militabant, destinata eventu frustrarentur, iis se verisimiliter aggregaturo, quibus maxime fideret, duce, simul initium pugnandi factum esset. id quo praeverteretur, oportebat volitantem eum adhuc ante aciem, et singulos ordines ad rem bene gerendam adhortantem, ubi ad Cretenses quoque id acturus venisset, ab iis circumssisti abducique quam minimo tumultu, haud dum plane intelligente quid gereretur exercitu reliquo, ac propterea quieturo. horum sic stipulatorum in summa dissimulatione Cretenses occasionem exequendorum expectabant, solícite declinantes quidquid suspicionem rei quae parabatur movere vel minimam cuivis posset.

11. Conducta mox dies adfuit, postera eius ipsius qua fuerat in ea quae diximus conventum. Libadarius collectas in unum e Lydia universa secum copias ducens, recta Nymphaeum versus, ubi rebelles castra muniverant, movit. erat Nymphaei turris a Porphyrogenito, dum ibi degeret, exstructa. in eam Philanthropenus a se occupatam uxorem cum filio et pecunia inclusit, praesidio ad horum custodiam idoneo imposito. Libadarius porro audiens contra se tendere, primum aegre credebat, mox ingeminatis ad fidem iam non dubiam indiciis vehementer admirari se monstrabat temeritatem hominis, qui adversus tot ac tales apparere in armis ac cum minis vincendi ferre se obvium auderet. iussas tamen ad occursum expediri copias ipse armis strenue sumptis cataphractus et iuveniliter se ostentans prorsum agebat, ingenti fiducia successum iam nunc quasi certum animo praecipiens, et visu se primo debellaturum sperans. ecce autem directa hinc et inde acie, praelibari iam incipiente primoribus utrimque velitariunculis pugna, non obliti promissorum Cretenses, simul

ἀλλὰ φανέντος τοῦ πρωτοβεστιαρίτου, δεδιότος καὶ ἔτι περὶ τοῖς
 ὅλοις, μή πως ἀπάτη καὶ δόλῳ χρήσαιντο οἱ τέως καθυπισχού-
 μενοι προδιδόναι, οἱ ἀμφὶ τὸν Χορτάτζην αὐτίκα, οὕτως ὥς εἶ-
 χον ἔφιπποι τε καὶ ὠπλισμένοι, ἀθρόως ἄλλοθεν ἄλλος περι-
 5 στάντες τὸν ἡγεμόνα, οἱ μὲν ῥυτῆρας οἱ δὲ καὶ σπάθην ἐπέχον- B
 σιν, οἱ δ' ἐμβριθέστερον ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου ἐκέλευον. ὁ δὲ
 γνοὺς τὴν ἐπιβουλὴν αὐτίκα, θαρρῶν τοῖς Πέρσαις ἐπεχείρει μὲν
 ἀμύνεσθαι, καταταχούμενος δὲ τὸ παράπαν ἀπηύδα, καὶ συσχε-
 θέντα τοῖς ἀμφὶ τὸν πρωτοβεστιαρίτην ἔτοιμον θήραμα, ταπει-
 10 νὸν τὸν σοβοῦντα πρὸ τοῦ καὶ ἄφωνον τὸν πολλὰ λέγοντα, παρε-
 δίδον. οἱ δ' ἐκδραμόντες ἐκ τοῦ ἑξαίφνης, ἐπεὶ τὸν ἀποστα-
 τοῦντα ἐν ἀφύκτοις εἶχον, τοὺς περὶ ἐκεῖνον διασκεδαννυμένους
 ἤδη καὶ μόνον ὅπη σωθήσεται ἕκαστος ἀφορῶντας ἀμεταστρεπτι C
 κατεδίωκον. τὸ δὲ Περσικὸν ἄρτι πρῶτως μεταβολὴν πραγμά-
 15 των ἰδόν, καὶ τὸν ἕως τότε μέγαν δοκοῦντα καὶ φοβερόν ἐν
 ἀφύκτοις ἔλειπον δέσμιον, οὐκ εἶχον πῇ τράπωνται. ὅθεν μήτ'
 ἀνδίστασθαι μήτε φεύγειν οἳ τ' ὄντες, μένοντες κατεκτείνοντο.
 ἄλλος δὲ τοῦτον ἄλλος ἐκεῖνον καὶ ἕτερος ἄλλον καταλαμβάνων,
 καθότι καὶ δόξειεν ἐκεῖνῳ ἐκάστῳ, ἔπραττον, κτείνοντες δε-
 20 σμύνοντες αἰκιζόμενοι ἐκτυφλοῦντες, τὰς οὐσίας δημεύοντες. D

protovestiarites apparuit e medio suorum eminens agmine, anxie ille qui-
 dem circumspectans, et dum instabilitate reputanda militiae venalis frau-
 dum operta subveretur, haud sine cor vellicante acri metu fidem promiss-
 orum operiens, confestim Chortatzes cum suis, armati ut erant in equis
 alius aliunde concurrentes, Philanthropenum circum undique funduntur, et
 ei extortis hi fraeni habenis, quidam ense detracto, imperiosius iam alii
 equo desilire iubent. sero tum sensit miser quid pararetur, et irritum
 expedit impetum suorum se Persarum auxilio tuendi. nam oppressus in
 conatu proturbatusque summa vi despondit animum, et vinctum se raptari
 ad protovestiariten ingratis est passus; cui humilis e prius tumido, mu-
 tus e modo iactabunde loquaci, velut fera in paratos compulsa casses in-
 bianter expectanti venatori deditur. sic Philanthropeno in tutissimam
 dato custodiam, Cretenses iidem iuncti copiis Libadarii in eius exercitum
 casu percussus inopinato incerteque primo titubantem, mox dispergi coe-
 ptum, vi tota irruunt, et irrevocabiliter incumbunt in persequendos pas-
 sim consternatos, cursu varie intento, prout spes flexerat, latebras et cas-
 sus extremi effugium anxie captantes. infelicissima conditio Persarum fuit.
 hi procul a patria, intercluso ad propria regressu, insperato destituti prae-
 sidio ducis, cuius fiducia potentiae, ut crediderant, fundatissimae, in hosti-
 cum secure penetrarant, ubi eum cuius unice opibus nitebantur, repente
 miserabilem, irreparabili oppressum clade, insolubilibus innodatum vinculis
 clarissime viderunt, diu inopes consilii quo se verterent non habebant.
 unde nec consistere nec fugere valentes, in vestigio trucidabantur. alius
 hoc, alius illo, alter alio prehenso, prout libuerat abutebatur, mactantes,
 captivos abducentes, vulnerantes, mutilantes, excaecantes, spoliantes, ex-
 pilantes; quibus varie casibus magna parte absumpta, expedito tandem

ἐδόκει ἀσφαλὲς τοῖς Πέρσαις αὐτόθεν χωρεῖν πρὸς τὰ οἴκοι, καὶ ἀπεδίδρασκόν τινες ὥς ἠδύναντο, τῶν λοιπῶν κτεινομένων. οἱ δ' ἄμφλ' τὸν πρωτοβεστιαρίτην καὶ μᾶλλον ἔρμαιον τὴν ἀποχώρησιν λογιζόμενοι ἐκόντες ἠφίεσαν· οὐδὲ γὰρ εἶχον ἐλπίζειν ἐπὶ τῷ προτερήματι, καὶ οὕτω προχωρησάντων σφίσι τῶν πραγμά-
 5 των κατ' εὐτυχίαν μεγίστην, ἀλλὰ τὰ ἐν χερσὶν ἀπολλύειν, εἰ
 E τινες παρακινήθειεν καὶ ἐξ ἀντιστροφῆς ἐπιπέσοιεν, ὥοντο. τα-
 ραχὰς ἦν βλέπειν ἐκεῖ φοβεράς καὶ Πανικὰ δαίματα, συσχεθέντων
 τῶν ὄλων. ταῦτά τοι καὶ περὶ τοῖς ὄλοις δεδιὼς ὁ πρωτοβεστια-
 ρίτης μή πως καὶ ἐκ χειρῶν αὐτῶν διαρπασθεῖη τὸ θήραμα (δει-
 νή γὰρ τοὺς πολλοὺς ὥπλιζεν εὐνοία, καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἀφέν-
 10 τες ἐκείνων ἀπωλοφύροντο· τὸ Περσικὸν δὲ μάλιστα καὶ παρα-
 κεινῆσθαι ἐδόκει, ὥς τι πραξεῖεν γενναῖον) ἔγνω τὸν θήμεθλον
 P 155 ὑποσπᾶν καὶ τὸ συνέχον ἐκποδῶν ποιῆσθαι καὶ οὕτω τοὺς φόβους
 λύειν οὓς ἔπαρ ὠνειροπόλει. τὸν γοῦν μυρίον πλοῦτον συλλέξας, 15

6. ἀπολύειν P.

fugae consilio Persae reliqui cursum domum versus, quibus viis potuere, tenuerunt. paucis sic contigit vitam tueri, reliquis occisis, quoniam protovestiaritae milites caedendo iam fessi in lucro ponendum censuere, hostes per sese ipsos, quas direpturi venerant terras, reditu ad sua liberas linquere. nam et victores metus subibat, in tam inopinati gaudio successus, subitae conversionis in peius rerum; et fortunae in vix sperabili felicitate vim celerrimam experti, lubricam eiusdem et in utrumvis ancipitem mobilitatem, ne quid repentinae catastrophes, qua erecti deprimerentur, facili et sibi solito rotae gyro convolveret, sapienter veriti, spatium et libertatem fugae miseris illis militiae Persicae reliquiis concedi debere putaverunt. talis quaedam reputatio periculorum a suspecta sortis instabilitate velocium, protovestiariten quoque ipsum ad cautius quam humanius de captivo protinus suo statuendum perpulit. cum enim in illa tumultuosa trepidatione confusarum rerum panicis unoquoque terriculis turbato ipse dux facti protovestiarites, quem et pro magistratus officio et pro suae ipsius studio salutis acrior incitabat sollicitudo praecavendi ne qua vice alterna fluctuationis reciprocantis hinc quidem reponeretur in sicco naufragus, inde ipse qui demerserat, e portu in gurgitem deicere-
 tur, semel defungendum ratus difficili custodia nobilissimi rei, subnixi clientelis et necessitudinibus multis validisque plurimorum, et horum quae-
 stuosas spes ambitiosaue studia trahentis ad suam calamitatem miserandam, ut certa desperatione conatus averteret quiddam pro eius liberatione
 audere paratorum, cum plurium e Romanis suis alienisque nondum plane dissipatis, tum Persarum prorsus omnium, quorum adhuc integra stabat
 acies (nam eorum, quam occupavi memorare, concisio paulo post contigit), decrevit semel eruere fundamentum ipsum Philanthropenianae factionis, amolirique omne obstaculum publicae tranquillitatis, et quae se vigilantem
 inquietabant somniabilia quaedam spectra inanum terriculorum uno ictu
 disicere. igitur occupato illo ingenti acervo pecuniarum ac gazae omni-
 genae, quem Philanthropenus ex longo congestum in turri de qua dixi condiderat, ipsum qua virtutis merito qua sortis dono varie partis opibus

καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς δῶρα τύχης παίγνιον εὐρηκώς, τέλος Ἰουδαίοις ἐκτυφλοῦν παραδίδωσι. καὶ ὁ μὲν τετύφλωτο, πῖλλ' ἄττα δύσσωπῆσας καὶ περὶ θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' οὐ πείσας τὸ παράπαν. οἱ δὲ τῶν ἐκείθεν φόβων ἀπολυθέντες τοῖς λοιποῖς B
ἐπεχείρουν, καὶ ἔδρων μὲν σὺν τοῖς μοναχοῖς καὶ ἄλλους τὰ ὅμοια, ἀπηνῶς φλοιδοῦντες τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς δὲ καὶ βίους ὅλους ἀφηροῦντο, καὶ σχήματι ἐκδικήσεως τῆς πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἑαυτοῖς ἐξεδίδουν τὰ χρήματα.

12. Ἐπράττετο μὲν οὖν ταῦτα μηνὸς Σκιροφοριῶνος C
10 περὶ πού τὰς χριστουγεννίους ἡμέρας, Ἐκατομβαιῶνος δὲ πρώτῃ ἔφθασαν οἱ πρὸς τὸ ἀγγέλλειν πεμφθέντες, οἱ καὶ ὥς οὐδὲν πλέον εἰδότες οὐ κατάλυσιν ἀποστασίας ἀλλ' ἀρχὴν μᾶλλον καὶ σύστα-
σιν ἤγγελλον. καὶ θόρυβος ἦν αὐτίκα, καὶ θυμὸς καὶ ἀθυμία τὴν ἀγγελίαν ἐμεριζέτην. ἐθυμοῦντο μὲν γὰρ ὅτι νέος ὢν ἔτι
15 καὶ παρ' αὐτῶν ἀναχθεὶς τοιοῦτοῖς ἐπιτολῇσαι ἠνέσχετο, τὰς D
πρὸς τοὺς βασιλέας πίστις παρ' οὐδὲν τιθέμενος· ἠθύμουν δ' αὖθις τὸ θερμορρογὸν ἐκείνου καὶ νέον ὑποτοπάζοντες, καὶ ὥς ἔργον ἔσται τὸ μέγιστον, μὴ ὅτι γε καταλύειν εἰς τέλος μαχο-
μένους, ἀλλὰ καὶ ἐξημεροῦν τέως μετιόντας ὑποποιήσεσιν. ὅθεν
20 καὶ δοκοῖσῃς ἔτι τῆς ἀποστασίας συνίστασθαι δεινὰ ἐποιοῦν, καὶ P 156

exutum et ad meram redactum nuditatem, fortunae ludibrium, Iudaeis excaecandum tradidit. sic ille orbatus luminibus, postquam infelicissimus se demisisset ad infimas sed ad extremum irritas preces, alterius sibi saltem oculi donandi. tunc securi victores in rebellium caeteros liberius saevire. atque aliis quidem, etiam monachis quos memoravimus, suasoribus defectionis, pari feritate oculos eruerunt. aliis facultates et vitae subsidia ademerunt universa, sibi que adiudicarunt, praeda per hunc modum opima potiti, et plausibili obtentu vindicandae iniuriae principum suae ipsorum avaritiae large gratificati.

12. Haec gesta sunt mense Decembris, circiter natalitias Christi ferias. kalendis vero insecuti Ianuarii missus, ut dictum est, a Libadario nuntius Constantinopolim pervenit. indicavit is non excisam iam, quod post eius discessum contigit, sed quod solum sciebat, modo conflata et se incipientem exerere Philanthropeni rebellionem. ad eum nuntium primo statim tumultuatum auditu est, et principum animos ira et metus divisit. indignabantur hominem adhuc adolescentem, ab ipsis educatum, ipsorum beneficiis evectum, tam mature, tam ingrate, tantum audere sustinuisse, fidei quam deberet imperantibus nulla ratione habita: aliunde metuebant a fervida indole manu prompti iuvenis; et suis rem totam momenti aestimantes, facile providebant ardui fore negotii, praeferocem et bello hactenus felicem ducem, tanto succinctum exercitu, non dicam pugna frangere, tot ipsius internecione copiis delendis, sed vel mitigare conditionibus amplius offerendis et blanditiis ad gratiam revocare. quare valere tum adhuc et cum maxime flagrare seditionem illam opinantes, non solum quorsum erumperet verebantur, verum et factum imaginantes quod ne fie-

- τὸ πᾶν ἐν ἐκείνοις κράτος καταλύεσθαι ᾤοντο, καὶ ὡς ἀφαιρε-
θέντες τὸ τῆς ἀρχῆς πλεόν καὶ περὶ τοῦ λειπομένου ἐφρόντιζον,
καὶ δεινὴ τις κατειλήφει κατήφεια τὰ ἀνάκτορα. καὶ δὴ φανέν-
τος καὶ τᾶδελοφῶ πρωτοσεβαστοῦ, τὸ πᾶν τοῦ θυμοῦ ἐπ' ἐκεί-
νῳ δαψιλέστερον ἐξεκένουν, καὶ ἀπειλαῖς καὶ ὕβρεσιν ἔβαλλον, 5
B ὥστε καὶ καθ' ὑποκειμένου τὰ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς γίνεσθαι
καὶ μὴ κενὰ τῷ ἀέρι δίδοσθαι. τέλος τὴν πρὸς ἐκείνον ἀπογνόν-
τες μάχην, χρησταῖς ὁμολογίαις καὶ δεξιώσεσιν ὑποκατακλίνειν
ἑαυτοῖς τὸν ἀποστατήσαντα ἐβουλεύοντο, καὶ σφίσι ἐδόκει δια-
πρεσβεύεσθαι πρὸς ἐκείνον τὸ τάχος. καὶ πρὸς τὴν πρεσβείαν 10
ἐξελέγοντο ὁ τυφλὸς Ραοῦλ Ἰσαάκιος καὶ ἡ πρωτοβεστιάρισσα
C Θεοδώρα. ἦν δὲ σφίσι τὸ ἀνακείμενον, πλὴν χρησαμένους καὶ
ἐπιστάντας συγγνώμην τὴν παρὰ βασιλέως ὑπισχνεῖσθαι καὶ τὸ
τοῦ Καίσαρος ἀξίωμα ἐπαγγέλλεσθαι καὶ πρεπούσας οἰκονομίας
τῷ ἀξιωματι, εἰ μόνον μεταπεισθεῖν πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως εὐ- 15
νοίαν καὶ τῇ ἐξ ἀρχῆς καθυπαχθεῖν δουλείᾳ.
- D 13. Ἄλλ' ἐξ ἐκείνου οὕτω παρήλθεν ἡ ἕκτη, καὶ ἀγα-
θαὶ ἀγγελίαι καταλαμβάνουσιν, ὡς τὰ τῶν ἀποστατούντων καὶ
πρὸ ἡμερῶν διαπέπρακται. καὶ κατὰ λεπτὸν ἐρωτῶντες ἐμάν-
θανον τότε τὰ δεινὰ σφίσι ἀγγέλλεσθαι ὅτε παῦλαν εἶχον τὰ 20

19. παρ' P.

ret horrebant, specie tristissima turbabantur erepti iam ipsis imperii, sui-
que nunc Augustorum, mox etiam de vitae ac salutis, si quae deiectis so-
lio forte superforent, miserrimis reliquiis ab extrema perniciie periclitan-
tium. talium indiciiis terrorum pictas per palatium facies videres, pallidas
et moesto tetricas silentio, nisi quando novi perduellis tot malorum aucto-
ris frater protosebastus appareret. in hunc enim, quasi nacti scopum di-
gnum in quem arcanæ rabiei non iam frustra in aërem perdenda tela
coniicerent, stomachosissime invehebantur, minis conviciisque debacchan-
tes. tandem tamen experiri mitiora timore ignavo subigente, desperato
Martis aperti praesidio, conditionum oblationibus ampliarum et tractationi-
bus blandis pellicere ad sese ac reconciliare conari rebellem opportunius
duxere. consilium ergo inierunt destinandi quamprimum ad eum legatos.
electi ad id caecus Raül Isaacius et protovestiariissa Theodora. his, cor-
repto navigatione quam celerrima itinere, conferre se citissime ad Philan-
thropenum iussis datum in mandatis est offerre ipsi ab imperatore pri-
mum oblivionem ac veniam defectionis, tum etiam Caesaris dignitatem, et
tanto sustinendo titulo congruas e fisco pensiones polliceri, modo ille vi-
cissim ostenderet bona fide se resumpturum benevolum in Augustum ani-
mum, et ad id quod initio professus fuerat obsequium rediturum.

13. Verum a primo defectionis indicio nondum sexta dies tota efflu-
xerat, cum ecce adveniunt felices nuntii, debellatum ab aliquot iam die-
bus totamque rebellium factionem funditus disiectam deletamque memo-
rantes. ex his dum tempus percontabantur gestae quam narrabant rei,
comperiebant ipso momento quo minax ipsos et tristis perculisset fama,

λυπηρά, καὶ ὅτ' αὐτοὶ περὶ ἐκείνων ἐφρόντιζον τότε ἐκείνους ἐπιτετελεσμένη τῇ καταμύσει τῶν χαλεπῶν ἐνηδύνεσθαι. ὁ μὲν-
 τοι γέ βασιλεὺς τὸ πᾶν προσνέμειν δεῖν κρίνων τῇ θεομήτορι, καὶ Ε
 ὡς αὐτῆς βοηθοῦ πιστεύων φανείσης τὸ τῶν ἀποστατῶν οὕτως
 5 ἐν ἀκαρεῖ κατελύθη φρύαγμα, δεῖν ἔγνω καὶ μόνη ταύτῃ ἀπονέ-
 μιν τὰ χαριστήρια, καὶ ἅμα τῷ τὰς ἀγγελίας δέξασθαι καὶ πι-
 στεῦσαι, αὐτόθεν ἐξ ἀνακτόρων πεζῇ τὴν ὁδὸν διεξεληλυθὼς ἅμα
 τῇ περὶ αὐτὸν τάξει τὴν τῶν Ὁδηγῶν καταλαμβάνει μονήν, καὶ P 157
 κατέναντι τῆς σεβασμίας εἰκότος σταθεὶς ἀπονέμει μὲν κατὰ τὸ
 10 εἰωθὸς τὴν προσκύνησιν, λιπαρὰν τὴν ἱεσίαν ποιούμενος, ἀπο-
 νέμει δέ γε καὶ τὴν εὐχαριστίαν μετὰ θερμῆς ὑποπτώσεως, αὐτῇ
 γε μετὰ θεὸν λέγων καὶ βασιλείαν καὶ ἐκκλησίαν εἰς χέρας τιθέ-
 ναι, καὶ παρ' αὐτῆς καὶ μόνης ἐλπίζειν ἄξιαν γε τὴν διοίκησιν
 καὶ ἐπ' ἀμφοτέραις. ταῦτα ποτνιασάμενος καὶ τὰ εἰκότα εὐχα-
 15 ριστήσας, ἐπιβὰς ἵππου ἐπανεξέγυνυ πρὸς τὰ ἀνάκτορα. τῷ δέ γε B
 πρωτοβεστιαρίτῃ πρόσταγμα χαριστήριον σχεδιάζεται, καὶ τιμῆς
 ὑπερτάτης ἐπὶ πολλοῖς ἄλλοις φέρον ὑπόσχεσιν. ὃ δὲ καὶ μετ' οὐ
 πολὺ ἀπεπλήρου τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαντι, μέγαν στρατοπε-
 δάρχην ἐτίμα, καὶ τιμαῖς τῆς ὑπὲρ ἑαυτοῦ σπουδῆς χάριν ἡγαλλεν.

15. ὑπανεξέγυνυ P. 18. μέγαν] οἷς ὅτι μέγαν?

iam tum quietem turbis et terrori securitatem successisse, eosque qui illic
 res principum curabant, tunc plenae victoriae gratulatione ac gaudio frui-
 tos, cum hic ipsi acri tam formidolosi motus solitudine angerentur. at
 imperator totam successus tam laeti felicitatem acceptam dei matri refe-
 rendam indicans, grateque praedicans, se, prout speraverat, praesens po-
 tentissimae patronae auxilium experto, sic uno nictu oculi tam arrogantem
 illum perduellium fastum depressum, debere se putavit ei soli gratias red-
 dere. simul igitur faustum nuntium accepit et credidit, indidem, ubi erat,
 e palatio pedibus totam emensus viam, cum procerum ac praetorianorum,
 quos circa se habebat, ordine gradiente multitudine, ad Hodegorum mo-
 nasterium pervenit; et coram sacra imagine stans solita eam primum est
 adoratione veneratus, mox supplice ac teneri affectus indicibus plena ora-
 tione pronuntiata gratias ad extremum pro recenti beneficio munificentissi-
 mae largitrici quam potuit amplissimas retulit, demississima prostratione
 corporis grati significationem exprimens animi; et subiungens ipsi se
 potissimum, post deum, unius imperium et ecclesiam in manus deponere,
 ab ipsa sola sperantem dignam utriusque gubernationem proventuram. ea
 verbis conceptis religiosissima demissione profatus, iterataque ad extre-
 mum devinctissimae in aevum omne tam insignis huius datrici muneris
 professione voluntatis, consensu equo in palatium rediit. protovestiaritae
 vero diploma gratulatorium expedit, cui praecellentis cuiuspiam quo esset
 eum supra plerosque alios evecturus promissionem inseruit muneris, in
 rem haud multo post deductam: nam advenienti ei Constantinopolim magni
 stratopedarchae dignitatem contulit, honorariis adiectis in remunerationem
 praestantis exhibitum erga se studii.

- C 14. Ἐντεῦθεν καὶ πόνος ἦν Πέρσαις ἢ τῶν ἰδίων παντε-
 λῆς ἔξαπώλεια· οὗς δὲ ἐκείνος μὲν ἐπ' ἀνατολῆς ἤγεν αὐτομο-
 λήσαντας, οἱ δ' ὕστερον ἐλθόντες συνάμ' ἐκείνοις κακῶς διετί-
 θουν τὴν χώραν. σκοπῶ δὲ εἰ καὶ μὴ παρὰ τὴν τοιαύτην παντε-
 λῶς ἐρημωθῆναι τὰ κατ' ἀνατολὴν ξυμβέβηκεν ὕστερον, ἐκείνων 5
 τοῦτο μὲν πονούντων ἐφ' οἷς ἔπαθον, τοῦτο δὲ καὶ ἀκριβῶς
 τοὺς τόπους μαθόντων, προσέτι δ' ἐκλελοιπότες καὶ ὃν εἶχον
 D διὰ φόβον τὸ πάλαι καὶ θαύματος, ὥς καὶ ἄλλους καταφρονοῦν-
 τας ἀνέδην ἔχειν ἐκθέειν καὶ τὰ μέγιστα ζημιοῦν, καὶ σὺν αὐ-
 τοῖς ἄλλοις ὥσπερ κύνas ὥστοτραγηκότες λιχνεύσασθαι, καὶ 10
 οὕτω κατ' ὀλίγον τῇ Ῥωμαίων ἐπέχοντας ἄλλην ἐρήμην δεῖξαι
 τὴν ἀπ' Εὐξείνου Πόντου μέχρι καὶ τῆς κατὰ Ῥόδον θαλάσσης
 κατὰ τε μήκος καὶ πλάτος διέχουσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.
 P 158 15. Τότε δὲ διαφορᾶς ἐνστάσης μεγίστης μεταξὺ Γεν-
 νουϊτῶν καὶ Βενετικῶν, ὥς πᾶσι πάντας δι' ἔχθρας εἶναι καὶ κα- 15
 κὸν ἀλλήλοις ἀπάντημα γίνεσθαι καὶ ναυσὶ πλέοντας καὶ ὁδοιπο-
 ροῦντας πεζῇ, οὐκ ἦν ὅλως καιρὸς καθ' ὃν οὐκ ἠκούοντο ἢ Γεν-
 νουῖται τὰ χεῖριστα διατεθεικότες Βενετικούς ἢ Γεννουῖτας Βενε-

16. ἀπάτημα P.

14. Deinceps Persae suorum irritati casu civium, qui Philanthropeni accitu intra Orientalem eo ducente deprehensi limitem internecione, ut diximus, deleti a Romanis fuerant, cum hoc ipsum e paucis eorum fuga in patriam reversis cognovissent, his sese magno reliqui numero iungentes, ira et cupiditate incensi cladis istius ulciscendae, fines Romanos infestis irruptionibus vastabant. hinc magna ex parte consecutam puto, quae paulo post miserrima contigit Orientalium desolatio tractuum, barbaris praedonibus primum stimulante memoria eorum quae passi erant dirius immaniusque saevientibus; deinde parta, dum Philanthropeno militarent, locorum notitia ad nocendum exitiosius utentibus; ad haec nullo iam metu retardatis, quod idem ille dux quem unum timuerant, cuius vim experti et mirati felicitatem prius a nostro limite tentando repressi aliquatenus fuerant, longe illinc, nec rediturus umquam, aberat; postremo plurimis, ut fit, aliis ad hos sese canibus aggregantibus spe participandae semesorum rostonis ossium, maxima, inquam, manu famelicorum omnis generis latronum unguem infigente ulceri, ac certa iam impunitate securam, genti omni praesidio nudatae avarissime crudelissimeque insultandi passim exercente licentiam, sic cunctas singillatim eius tractus regiones ista pervagata pestis denique in vastum desertum vertit, quantum terrarum a Ponto Euxino ad mare Rhodium in latum ac longum patet. verum haec postea.

15. Tunc porro flagrabat cum maxime discidium gravissimum quo erant inter se Genuenses et Veneti commissi, nullus horum non quemlibet illorum, et vicissim, acerrime oderat: saevas quoque istas et internecinas inimicitias in omni occurso mutuis quam immanissime invicem nocendi conatibus exercebant. omni paene momento audiebatur aut mari navigantes aut terra iter agentes vel Genuenses a Venetis vel a Genuensi-

νικοί, ὅλας ναῦς αὐτάνδρους καταποντίζοντες, καὶ χρήματα
 τὰ μὲν ἀφαρπάζοντες τὰ δ' ἀφανίζοντες, ὥς καὶ πᾶσαν μεσι- B
 τείαν καὶ αὐτῆς τῆς κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίας εἰς εἰρήνην ἀγούσης
 ἀπρακτεῖν τὸ παρῶπαν, καὶ λόγους κενοὺς εἶναι τοὺς σφίσι τὰ
 5 τῆς εἰρήνης εἰσηγουμένους. πρώτην μὲν οὖν ἤγε Μαιμακτη-
 ριών, καὶ βασιλεὺς τρισὶν ἡμέραις πρότερον τῆς Κωνσταντίνου
 ἐξεληλακῶς πρὸς τὴν Χηλὴν τὸ ἀμφιθαλασσίδιον φρούριον ἤλα-
 νεν, ἔτι δὲ πρὸς τῷ Δαματρυῖ ἐσκήνου τὸ ὑπηρετικὸν προσμέ-
 νων, καὶ ὅσοις ἦν αὐτῷ ἐπισθαι. καὶ τῆς πρώτης τοῦ μηνὸς C
 10 ἐσπέρας περὶ πού τοῦ μεσονύκτιον σεισμὸς ἐμπέπτει μέγας, κατὰ
 τοὺς τῶν ζώντων σωματίων σφυγμούς· οὗς μᾶλλον καὶ δεινοὺς
 οἱ περὶ τούτων γράψαντες λέγουσιν ὥς κάτωθεν διέντας καὶ ὑπο-
 σπῶντας θεμέλια. τόσος γοῦν ὁ τότε ὥστε καὶ μηδένα ἔχειν μὴ
 παλαιὸν μὴ νέον εἰδέναι, μὴ ὅτι γε μελίζω, ἀλλ' οὐδ' ἴσον πώ-
 15 ποτε. τινὲς δὲ τῶν ἤδη γεγηρακότων τῷ κατ' ἐξοχὴν λεγομένῳ D
 μεγάλῳ ἐκεῖνον παρείκαζον· οὕτω γὰρ καὶ τοῦτον ἐφ' ἡμέραις
 πλείοταις ἐπισυμβαίνειν, καὶ πλειστάκις τῆς ἡμέρας ἢ καὶ νυκτὸς
 προφαίνειν κατὰ μικρὸν τὰ τοῦ πνεύματος ἐγκαταλείμματα, ὥστε
 καὶ Ἀνθεστηριῶνος ἐπτακαιδεκάτῃ ἐνταῦθα μὲν πλείω τὸ τοῦ
 20 χρόνου μῆκος γενέσθαι, μαλακώτερον δὲ τῇ δυνάμει, ἐν δὲ τῇ

bus Venetos pessime multatos. naves totae incursu infesto mergebantur.
 res et pecuniae partim raptae auferebantur, partim corruptae peribant.
 multi frustra, etiam e praesulibus ac sacerdotibus ecclesiae ipsorum, re-
 conciliare inter sic infensos gratiam tentaverant. omnis semper tractatio
 conventionis in irritum cesserat; ac ne mentionem quidem pacis ullam a
 concordiae suasoribus iam audire sustinebant. caeterum kalendis Iunii,
 cum triduo ante imperator Constantinopoli egressus Chelen versus iter in-
 iisset (erat haec arx mari circumflua) et adhuc ad Damatryn tabernaculis
 fixis expectaret partem illam palatinae familiae quam illuc sequi sese
 praecedens iusserat, vespera primae diei mensis, circa noctem mediam,
 terrae motus coortus est ingens, quassa tellure ad formam pulsuum arte-
 ricorum in vivis corporibus, alterna contractione ac dilatatione micantium.
 quod genus terrae motuum, qui de illis scripserunt, maxime noxium ac
 formidabile esse tradiderunt, utpote quo ipsa quasi fundamenta orbis pe-
 nitus evoluta convellantur. tantus autem is qui tunc extitit fuit, ut nemo
 juvenis aut senex quamlibet vage peregrinatus, quantaevs vetustatis per
 aetatem multum provectam memor, parem illi se umquam aut uspiam sen-
 sisse, nedum maiorem, posset affirmare. quidam tamen qui ultra vulga-
 rem modum senuerant, prisco illi terrae motui, qui per excellentiam ma-
 gnis appellatur, hunc quadam ex parte comparabilem putabant: nam et
 in hoc, similiter ut in illo contingebat, plerumque per diem et noctem
 proferri debiliore succussu quasi sensim elanguescentis reliquias spiritus.
 adeo ut septima decima mensis Iulii concussiones hic quidem essent pro-
 ductiores tempore, remissiores vero impetu, in Oriente vero maiores et

- Ε** ἀνατολῇ καὶ μείζω τοῦ φθάσαντος καὶ δεινότερον. ἐνέσκηψε δὲ τὸ δεινὸν τότε ἀπὸ τῶν περὶ Πέργαμον διὰ Χλειαρῶν μέσων καὶ ἐς αὐτῆς Περσίδος μέρος, ὥς διαστήναι μὲν πολλαχοῦ τὴν γῆν, ἐκβλύσαι δ' ἐνιαχοῦ καὶ ὕδατα, ἀνατραπῆναι δὲ καὶ τοῦ κατὰ τὰ Χλιαρὰ φρουρίου θεμέλια, καὶ ναοὺς καὶ οἴκους τῶν περιπύστων καταπεσεῖν. τοῦ γοῦν πρώτου σεισμοῦ καὶ καθ' ἡμῶς μεγάλου ἐνσκήψαντος πολλὰ μὲν ἀναστήματα τῶν κατὰ τὴν πόλιν κατέ-
P 159 πιπτον, ἐκ παλαιοῦ τὸν ἐδρασμὸν ἔχοντα πολλαὶ δὲ καὶ τῶν νέων οἰκιῶν κατηρέποντο. τοὺς δὲ γε τῶν ἀλλαιῶν θριγκούς, οἳ καὶ ἐκ ξηρῶν συνίσταντο λίθων, κατὰ σωρείαν ἕκαστον εἶδὲ τις κεί-
 10 μενον, ὅμοιον ὥς ἂν ἐπισωρευθέντων ἄλλοθεν ὁ τεχνίτης τοὺς τοίχους ἐμέλλε συνιστᾶν. δύο δ' ἔργα τῶν μεγάλων πέσοντα τὴν βίαν ἐσήμηνε τοῦ κινήματος. ὁ γὰρ τῶν ἁγίων ἀπάντων ναὸς ἐς τότε συνεστηκώς, καὶ μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων λειπόμενος,
B ἐλεινὴν θραῦσιν πάσχει καὶ πτώσιν τῆς ὀροφῆς, ὅση τε περὶ τὸ 15 βῆμα καὶ ὅση περὶ μέσον ἀντροκοδόμητο. καὶ ὁ ἐκεῖσε χαλκοῦς ἀνδριᾶς τοῦ ἀρχιστρατήγου, ὁ ἐπὶ κιονώδους μὲν ἐρηρυσμένος τοῦ ἀναστήματος, ἐς πόδας δ' ἔχων τὸν ἄνακτα Μιχαὴλ τὴν πόλιν φέροντα κακείνῳ προσανατιθέντα καὶ τὴν ταύτης φυλακὴν ἐπιτρέποντα, ὁ τοιοῦτος οὖν ἀνδριᾶς καὶ ἡ ἀνὰ χειρὸς τῷ βασι-
 20 **C** λεῖ πόλις, ὁ μὲν τὴν κεφαλὴν ἀφαιρεῖται, ἡ δὲ τῶν χειρῶν τοῦ κρατοῦντος ἐξολισθαίνει, καὶ πρὸς γῆν ἄμφω πίπτουσι. τούτων
 20. ἡ deerat.

vehementiores praecedentibus. grassari autem id malum coepit a Pergamo per media Chliara procedens usque ad ipsius Persidis partes, hiantes multis locis solo, alicubi etiam aquas ex intimo foras propellente, arcis ad Chliara sitae fundamentis ipsis eversis, templis quoque ac aliis aedificiis specie ac soliditate celebribus prostratis. primo porro huius terrae motus in haec loca impulsu multae moles excelsae, quae suam firmitatem longo statu probaverant, conciderunt, multae novae structurae deiectae sunt. septa vero late patentium arearum et siccorum sine caemento dispositu saxorum sublatae circum maceriae cumulatim unaquaeque in latus procumbebant, ut eas qui strues cernerent, de industria comportatos apteque digestos lapides in usum artificis muros illic molituri opinari iure possent. duo tamen aedificia ingentia suis ruinis vehementiam motus ostenderunt. sanctorum etenim omnium templum, quod eatenus inconcussum steterat, licet in eo nihil omisum ad tuenda sartatecta necessarium diceretur, miserabilem passum labem est, eminentibus fastigiis duobus, quorum unum arae maximae superstructum fuerat, alterum umbilico incumbebat, tristi casu deturbatis. quae autem illic visebatur aenea statua sancti militiae coelestis imperatoris, insistens basi rotundae, ad pedes habens Michaëlem Augustum urbis simulacrum sustentem manibus, habitu offerentis sancto sibi cognomini archangelo eiusque custodiae commendantis civitatem, talis, inquam, statua capite deiecto minuta est, et in ipsi subiecta species civitatis e manibus Augusti concidit, utroque in terram

ἐν συμβάντων ἡ μὲν πόλις πᾶσα ὑπ' αὐγὰς ἡμέρας, τῷ μεγάλῳ νεῷ προσδραμόντες, ἱκισίαις ἐσχόλαζον καὶ λιταῖς· ὁ δὲ γε βασιλεὺς εὐρεθεὶς ἔξω τῆς πόλεως, ὡς εἰρήκαμεν, καὶ τὸ δεινὸν ἐννοήσας ὁποῖον, ἐδεδίει μὲν καὶ περὶ τῇ πόλει πάσῃ μή πως 5 κατεπόθῃ, ἐδεδίει δὲ μᾶλλον καὶ περὶ τῷ μεγάλῳ ναῷ, ὥστε καὶ συχνοὺς τῆς αὐτῆς ὥρας πέμπειν ὡς γυνῶσιν μακρόθεν ἰδόν- D
τες εἰ ἴσταται. τέως δὲ καὶ τὴν ἔξοδον οὐκ ἀγαθὴν ἐντεῦθεν οἰωνισάμενος ὑποστρέφειν ἔγνω, καὶ ἀντιπεραιοῦται πρῶτας ἐκ-
θαμβούμενος οἶον, καὶ μήνιμα θεῖον, ὅπερ καὶ ἦν, τὸ δεινὸν
10 ἐκίνο ποιοῦμενος.

16. Ταῦτ' ἄρα καὶ ἔσπευδε θεραπεύειν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ E
θεῖον, ἐφ' οἷς καὶ δίκαιον ἔχειν ἤγητο. δίκαιον δὲ βασιλείας
τὸ περὶ ταῖς κρίσεσι δίκαιον καὶ ἀδέκαστον, μηδὲν παρατε-
θραυσμένον ἢ δώροίς ἢ χάρισιν, εἴπερ καὶ τιμὴ βασιλέως κρίσιν
15 ἀγαπᾷ. ἐδόκει δὲ τοῦτο καὶ παρορᾶσθαι τῷ τέως ἐκ τινος ἀμε-
λείας ἢ καὶ δωροδοκίας τῶν κρινόντων, ὡς αὐτὸς ᾔετο. καὶ δὴ P 160
ἱτανείαν παραγγείλας παντὶ τῷ λαῷ, συνέρχεται καὶ αὐτὸς ἅμ'
ἄρχουσι πολλοῖς ἄλλοις, ὡς πολλάκις εἴθιστο, καὶ πατριάρχῃ
μὲν καὶ ἀρχιερεῦσι τὰ ἐαυτῶν ἐφῆκε ποιεῖν, εὐχὰς ἐκτενεῖς δη-
20 λονότι καὶ ψαλμωδίας καὶ ἄλλ' ἅττα, οἷς τὸ θεῖον ἐξενμενίζε-

11. τὸ deerat.

devoluto. consternata sensu primo tam dirae calamitatis universa urbs
diluculo concurret ad templum maximum, ubi vacabat propitiando precibus
deo. at imperator extra urbem tunc repertus, ut diximus, et quantum id
mali esset intelligens, timuit ille quidem civitati universae ne absorberetur,
plus tamen de templo maximo sollicitudinis ostendit submitbens pluries
hora qualibet alios super alios in loca unde longe conspicua magni templi
moles esset, qui subinde referrent ecquid adhuc staret. tandem egressum
ex urbe suum infaustum e tam funesto augurio reputans reverti eo decre-
vit, et postridie mane freto trajecto regressus est, perculsus vehementer
ac quasi attonitus, ultionemque, ut erat, divinam agnoscere se id flagel-
lum profitens.

16. Haec illi cura studium iniecit acre numinis, quantum ex se pos-
set, propitiandi, iis nimirum emendandis quae ad suum ipsius proprie of-
ficio spectarent. officium autem imperantis vel primarium ducebat pro-
videre ut ius diceretur sine iniquitate, citra personarum acceptionem,
nusquam infractum donis aut gratia, siquidem honor regis iudicium diligit.
verebatur porro ne paulum dormitasset in hoc hactenus, et quadam indul-
genti conniventia corruptelas iudicantium, haud puras a muneribus manus
ad tribunal afferentium, transmisisset. supplicatione igitur cuncto populo
indicta convenit et ipse cum principibus et multis aliis, ut erat plerum-
que consuetum. ac patriarchae quidem et praesulibus quae ipsorum erant
muneris reliquit, preces videlicet continuas, psalmodias et id genus cae-
tera, quibus placari deus solet. ipse autem post ceremoniam praesto sibi

σθαι πέφυκεν· αὐτὸς δὲ σχεδιάσας δημηγορίαν πρόπουσαν τῷ
 B καιρῷ, παρακατέχειν βουλόμενος ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοὺς συνει-
 λεγμένους, μέχρι καὶ τοῦ Ἱπποδρομίου τὴν λιτανείαν περιορίσας
 ὡς χωρήσοντος ἅπαντας, κατεναντίον ἱσταμένης τῆς εἰκόνης τῆς
 Θεομήτορος, μακρὰν καὶ διωλύγιον τῷ λαῷ κατετείνετο τὴν δη- 5
 μηγορίαν, ὑποδηλῶν μὲν καὶ μήνιμα θεῖον τὸ γεγονός, παραπτώ-
 μενος δὲ καὶ αὐτῶν ὡς ἀμελῶς διαγόντων καὶ ἀνεπιστροφῶς ἐχόν-
 των πρὸς νόμους θείους καὶ δικαιοώματα, τὸ πᾶν μέντοι γε εἰς
 C ἀδικίαν συγκλείων ὡς μὴ οἴσης κατὰ τὸ προσῆκον τῆς ἐφ' ἐκά-
 στῳ κρίσεως, ἥς δὴ καὶ αὐτῷ μέλειν βασιλεῖ γε ὄντι ὡς εἰκὸς 10
 ἔκρινεν. ἔνθεν τοι καὶ τοῦντεῦθεν καθυπισχνεῖτο συντάττειν
 λόγον χρυσοβούλλειον περὶ κρίσεως, καὶ δικαστὰς ἐκλέξασθαι ἕκ-
 τ' ἀρχιερέων ἕκ τ' ἄλλως ἱερωμένων καὶ ἐκ τῶν συγκλητικῶν, ὡς
 συμποσοῦσθαι τοὺς πάντας εἰς δώδεκα, οἷς δὴ καὶ ὀρκωμοτήσα-
 D σιν ἢ μὴν ἀδωροδοκίῃ καὶ ἀπροσωπολήπτῳ τὰς κρίσεις ἐκφέ- 15
 ρειν ἀπ' αὐτῆς τῆς αὐτοῦ μητρὸς καὶ δεσποίνης ἄχρη καὶ εἰς αὐ-
 τὸν τὸν τυχόντα, πιστοῖς χρήσασθαι ἂν κριταῖς κατὰ τὰ ἀνάκτορα.
 E καὶ πλεῖστ' ἄλλα παραινέσας ἀπέλυε τὸν λαόν. (17) ὀλίγαις
 δ' ὕστερον ἡμέραις καὶ ὁ χρυσοβούλλειος μὲν συντάττεται λόγος,
 οἱ δ' ἐκλέγονται πρόσφοροι, καὶ σύναξις πάλιν αὐθις κατὰ τὰ 20

adesse peroratur concionem volens, de industria praescripsit processuro supplicandi causa clero et populo terminum Hippodromium, locum et satis patentem capiendae multitudini, et quod esset ex adverso alte conspicuae imaginis dei parae, ad periculum temporis et pompae talis religionem accommodatum. ibi longam et verbosam ad populum explicuit orationem, demonstrans iram dei sese minis plagisque declarantem, reprehendens autem ipsos ut negligenter viventes et nullo respectu legum sanctionumque divinarum administrare pro libitu quidlibet solitos. ultimam concionis partem ad conquestionem de non exacta usquequaque ad normam legum iuris dicundi ratione contulit, causans haud constare iudiciis, quo passim modo exercerentur, omnes numeros convenientis unicuique rectitudinis ac severae gravitatis, quae nihil desiderandum nihil notandum animadversionibus aequae censurae relinqueret. istiusmodi abusum aut reprehensibilium omissionum emendationem ad suam proprie, quippe imperatoris, curam pertinere merito iudicabat. quare iam inde se sancte polliceri dixit formatum riteque promulgaturum constitutionem imperialem aurea Bulla munitam, qua formam iudiciorum ordinaret. electurum se iudices ex episcopis et aliis sacerdotibus, praeterea ex senatoribus, quorum numerus omnium ad duodecim redigeretur. his iureiurando interposito pollicitis se sine munerum admissione, sine personarum acceptione, aequae de summis et infimis iudicia laturos, a domina sua matre usque ad quemlibet de vulgo vilissimum, fidei integrisque in palatio iudicibus usurum. haec cum disse-ruisset, admonuissetque insuper de aliis plurimis, populum dimisit. (17) paucis post diebus promissa superius constitutio conscripta et aurea bulla munita est. idonei quoque delecti sunt iudices. tum novus rursus

τῆς δεσποίνης ἀνάκτορα γίνεται, τῇδε τότε τοῦ κρατοῦντος σκη-
νοῦντος. καὶ δημηγορεῖ βασιλεὺς τὰ εἰκότα, καὶ ὁ χρυσοβούλ- P 161
λειος λόγος ἀναγινώσκεται. προέβη δὲ καὶ τισιν ἕρκος τῶν δικα-
στῶν, ὅσοι δὲ καὶ ἐκ τῆς συγκλήτου πείρα νομικῇ καὶ συνέσει
5 προφέροντες ἐκλελέχато. καὶ φοβερὸν καθίστατο δικαστήριον
μεγάλῳ τε καὶ μικρῷ ἐπ' ἴσης τὰς κρίσεις ἐκφέρων, εἰ καὶ μὴ ἐς
μακρὰν διετέλειεν, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον, κατὰ τὰς τῶν μουσικῶν
χορδῶν κρούσεις, ἔξησθενηκὸς διαπεφωνήκει.

18. Τότε δὲ μετ' ὀλίγον, εἰκοστῇ δευτέρᾳ τοῦ Ἀνθιστη- B
10 ριῶνος μηνός, Βενετικοὶ μακραῖς ναυσὶ πέντε καὶ ἐβδομήκοντα
τὸν Ἑλλήσποντον διελθόντες ἔξαπινάίως τῇ Κωνσταντίνου προσ-
βάλλουσι. καὶ ἡμέρα κυριώνυμος ἦν, ὅτ' ἐκεῖνοι μὲν προσελῶν-
τες ἐν χρῷ τῶν τῆς πόλεως τειχῶν, μεθ' ὅτι πλείστης κορύζης
Ἰταλικῆς καὶ φρυάγματος, πρὸς τὸ τοπικὸν ῥεῦμα ἀντωθοῦντες C
15 ταῖς κώπαις ἀνήγοντο, βασιλεὺς δὲ πρωϊαίτερον ἐπιβὰς ἵππου
σὺν τοῖς ἄμφ' αὐτόν, ἐν τῇ τοῦ Ἱπποδρόμου σφενδόνη ἰστάμε-
νος, τὴν τῶν νεῶν ἀναγωγὴν κατεπώπτει. κάτωθεν δὲ οἱ περὶ
τὸν μέγαν δομέστικον Ἰωάννην τὸν Συναχηρεῖμ καὶ Ἀγγελον τῆς
στρατιώτιδος τάξεως ὀπλισμένοι διέθεον ἔνδον καὶ αὐτοὶ τοῦ
20 τεύχους, ὅπου ἂν αἱ νῆες προσβάλλοιεν, ἐννοίας οὔσης (οὐ γὰρ D
εἶχον ἀκριβῶς εἰδέναι τὴν ἄφισιν), μή τί που καὶ τῶν δεινῶν ἐπὶ

indicitur conventus ad dominae regiam. nam forte tunc ibi degebat im-
perator; qui orationem ad congregatos rei quae agebatur accommodatam
habuit. post eam legitur constitutio auro bullata. datum etiam a quibus-
dam iudicum verbis conceptis iusiurandum est. in id sane collegium qui-
cumque e senatu peritia usuque legum ac prudentia eminebant, sunt electi.
constitit inde inclytum et peccantibus terribile tribunal, sine ullo respectu
pro solo rerum merito de cunctis statuens et iudicia ferens aequissima.
sed non diu duravit: nam velut chordis evenit citharae, plectri aut digi-
torum attritu sensim extenuatis aut relaxatis, tandem exurdescentibus, ita
istius novi Areopagi quasi chori musici suavissimus concentus remisso sen-
sim tenore primum elanguescens, haud longo inde processu plane dissolu-
tum obmutuit.

18. Exiguo post ista tempore, die vicesima secunda mensis Iulii,
Veneti longis navibus quinque ac septuaginta Hellesponto traiecto impro-
viso Constantinopolim appulerunt. dies erat dominica, cum illi summa
confidentia et quam minacissimo tumore fastus Italici ad oram ipsam mu-
rorum urbis inveci, adversum eo loci maris fluxum remis eluctantes, pro-
movebant. imperator primo mane cum suis equo conscenso exstans in
funda Hippodromi navium appulsum speculabatur. inferius ductores mili-
tarium ordinum, magnus domesticus Ioannes, Sennacherimus et Angelus,
armati cum suis quisque manipulis et cohortibus ultro citroque intra mu-
ros et ipsi discurrebant, intenti ad occurrendum quacumque naves moli-
rentur exscensum: nam quo consilio illae ingruerent, haud dum perspe-

τῇ πόλει καταπανουργέσαιντο, ὥστε καὶ τὰς πύλας ἐγκεκλεισμέ-
 νας πολλοῖς ἔνδοθεν τοῖς ὀπλίταις διατηρεῖσθαι, μιᾶς δὲ κατὰ
 τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Λαζάρου πυλίδας ἀνοιχθείσης κατ' αὐτὴν
 ἐξελθεῖν τὸν ἀπὸ βασιλέως πρὸς ἐκείνους σταλέντα περιφανῇ τινὰ
 Ε ἄνδρα Βενετικὸν κατὰ χρεῖαν πρεσβείας ἐνταῦθ' εὐρισκόμενος, 5
 ὥστ' ἐρωτῆσαι καὶ μαθεῖν ἐφ' ᾧ παραγένοιτο ἐκείνους, καὶ τὸν
 ἀπόστολον παρακατασχεῖν, καὶ μηδὲν ἄξιῶσαι τῶν εἰς ἀπόκρισιν.
 παρ' ἣν αἰτίαν καὶ μᾶλλον τοὺς κατὰ τὴν πόλιν Βενετικούς ἐν
 δειναῖς ὑποψίαις ἄγοντες φυλακαῖς διετήρουν. ἐκεῖνοι δὲ τότε,
 P 162 ὡς προσελῶντες ἀνήγοντο, νῆας μακρὰς φανείσας Γεννουϊτῶν 10
 ἐγγύθεν πλεούσας ἐπέσπενδον τὴν πρὸς ἐκείνας. ἀλλ' αἱ μὲν
 ἔλαφραι οὔσαι, θαρροῦσαι τῇ ταχύτητι, ἐπ' ὀλίγον προσέμε-
 νον, καὶ πλησιαζόντων ἐκείνων αὐτοὶ ταχυναντοῦντες πολλῷ
 πλεόν ἢ πρότερον ἀπεῖχον διάστημα. τοῦτο δις καὶ τρις γεγο-
 νός, ἐπεὶ ἑώρων πονοῦντες ἀνήνυτα, ἀφέντες ἐκείνους πληροῦσι 15
 νεῶν τὸν λιμένα τὸ Κέρας. καὶ Γεννουίτας μὲν οὐ κατὰ τὴν
 περὰ τὴν πόλιν καταλαμβάνουσι. τὴν γὰρ τῶν νηῶν ἐκεῖνοι προεγνω-
 Β κότες ἔφοδον, προσλιπαροῦσι βασιλέα αὐτοὺς καὶ γυναῖκας καὶ
 παῖδας καὶ πράγματα ἐντὸς πόλεως δέξασθαι· φανερὰν γὰρ ἐπὶ
 σφᾶς εἶναι τὴν ἔφοδον. οἷς δι' ἀνάγκην βασιλεὺς γίνεται κά-20

ctum erat satis; et periculum erat ne infestae venirent, calamitatem urbi aliquam dolo malo machinantes. itaque portae clausae civitatis validis ante quamque dispositis praesidiis armatorum custodiebantur, uno iuxta monasterium Sancti Lazari ostiolo patente. per id posticum emissus ab imperatore quidam est ex illustribus Venetis, qui tunc forte legationis causa in comitatu reperiebatur, iussus occurrere suis illis classis adventantis ducibus et ex ipsis resciscere quorsum venirent. sed ii nihil responsi dignati sunt reddere; quin ille ipse missus apud eos mansit, detentusne vi an ultro sic volens, incertum. caeterum in hanc partem prior suspicio suspectos vehementer reddebat alios quoque, qui tunc per urbem varie sparsi degebant, Venetos, ne pariter cuncti conspirassent et ex compacto rem gererent; quos ideo comprehendi custodiisque teneri necessarium est visum. classis porro Veneta dum remigio provehebatur, conspicata in tantum non contigua vicinia naves quasdam longas Genuensium, in eas infesta se convertit, assequi affectans. at illae habiliores motu onereque leviores, velocitatis fiducia maioris remis aliquantum inhibitis, velut expectantes constitere: tum, ut Venetae iam prope accesserant, incitantes cursum, latiori se quam quo prius abstiterant intervallo disiungebant; ibique rursus consistentes iterum ad sequendum invitabant similiter eludendas, ubi accedere tentassent, Venetas triremes. quod cum iterum ac tertio esset factum, Veneti se frustra in eo contendere cernentes iis omissis portum Ceras dictum navibus complerunt. ac non repertis apud Peraeam Genuensibus (hi enim praevisto Venetorum in se incursu, enixe imperatorem oraverant ut se cum mulieribus ac liberis rebusque caeteris ipsorum intra urbem admitteret; idque imperator, quod iam esset

ταῖνος, καὶ τὸ κατὰ Βλαχέρνας μέρος σφίσι δίδωσιν, ὅπου νῆας
 ἰδίας βυθίζουσιν ὡς φυλάξοντες, αὐτοὶ δὲ τὴν ἐκ τῆς ἰδίας χει-
 ρὸς ἕκαστος πρὸς τὸ συμβὰν παραμυθίαν ζητῶν τῆς εἰς τὸ δυνα-
 τὸν οὐκ ἡμέλουν σωτηρίας. διὰ ταῦτα κακείνους κακοῦν οἱ
 5 ἐπιόντες οὐκ ἔχοντες, σκευαγωγησάντων καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῆς
 περαιάς, πῦρ ταῖς τῶν Ἰταλῶν οἰκίαις ἐνέεισαν καὶ κατεπύμπρω- C
 ν τέλειον. κακείνοι μὲν τῷ κατεπαίρεσθαι τῶν ἐντὸς ἀπειροκαλίας
 αἰτίαν εἶχον, ἐπιμαϊνόμενοι τοῖς ἀψύχοις, οἱ δ' ἐντὸς τέως ἀνάν-
 δρων ἔφερον σχῆμα κατεπτηχότες ὑπὸ τοῖς τείχεσιν. οἱ δ' ἐς
 10 τοσοῦτον αὐθαδεῖας ἐξώκειλαν, ὥστε καὶ συγκείμενον παρὰ βα-
 σιλέως ἀρχῇθεν τοῦ δεξαμένου τὰ γένη ὥστε διαφορᾶς ἑυμβάσης
 αὐτοῖς ἐκτός, ἐνδοθεν μὲν τῶν τῆς Ἀβύδου στενῶν ἐνδοθεν δὲ
 τοῦ Φάρου, οὕτω κατὰ θάλατταν μάχεσθαι, τὸ μέσον δὲ τού- D
 των πάσαις ἄβατον μάχαις ὡς τι τῶν ἀφωσιωμένων καὶ ἱερῶν καὶ
 15 ἀμφοτέρους διατηρεῖν, αὐτοὶ ἐκ φρονήματος κατεπαρθέντες μεί-
 ζονος, παριδόντες καὶ τὰ συγκείμενα, ἐντὸς αὐτῆς τῆς βασιλέως
 οἰκίας κατὰ τῶν ἱκετῶν τῇ βασιλείᾳ πολέμους ἐξέφερον. καὶ διὰ
 ταῦτα βυσιλεὺς μισήσας τὴν σφῶν ἑπαρσιν, ἐφίησι καὶ Ῥωμαίοις.

9. οἱ] οὐ P.

manifestum eos a Venetis infestis peti, coactus fuerat permittere, regio-
 nemque circa Blachernas illis ad effugium concesserat; ibique iam Ge-
 nuenses iidem, munito, ut potuerant, littore navibus quibusdam suis de-
 mergendis, quarum obiectu prohiberent hostium exscensum, se suaque pro
 viribus parati stabant propugnare) non repertis, inquam, domi, quos
 quaerebant, inimicis Veneti, ac ne aliis quidem apud Peraeam ullis (nam
 et Romani qui domos Galatae habebant, convasata ipsi quoque supelle-
 ctili se intra urbem receperant) igne iniecto in aedes Italorum eas flam-
 ma consumpserunt. in quo stultae impotentiae vituperationem in se tra-
 xerunt, frustra intumescens quod locum cepissent a nemine defensum,
 et ignavo furore saevientes in res inanimas. uti et vicissim Genuenses
 inertis indignique viris fortibus timoris dedecus tulerunt, non ausi stare
 in vestigio tuerique focos ac lares, sed relictis inglorie familiaribus tectis
 sub umbram tutelamque murorum, ut metu attoniti, convolantes. maius
 porro crimen erat Venetorum attentata contra fidem dudum imperatori
 datam intra fines vetitos incursio, siquidem ab initio convenerat, quando
 est utrique isti Italorum generi permissum libera in urbe ac per hos tra-
 ctas exercere commercia, ut si quid inter eos contraheretur rixae, com-
 mittere pugnam invicem non possent toto maris spatio quod patet inter
 Abydi fauces et Pharum, sed extra hunc locum utram vellent in partem
 navalibus suis praeliis aequor quaererent, medium illud intervallum im-
 mune belli certisque quietum indutiis haberent. cuius religionem conven-
 tionis cum hodie palam insolenti elati confidentia violare Veneti non ve-
 rerentur, intra ipsam paene imperialem domum Augusti supplices quaerere
 ad poenam ac caedem ausi, merito iis propterea iratus imperator Roma-

Γεννοῦίτας προσαμύνειν καταστῆσιν εἰς πόλεμον. ὅθεν καὶ κεῖνοι
 μὲν ἑξερχόμενοι καὶ Ἰλαδὸν συνταττόμενοι διεμάχοντο γαλήθεν
 Ε τοῖς ἐκ τῶν νηῶν. τὸ δὲ τοῦ βασιλέως στρατιωτικόν, ὅσον ἦν
 ἐν πεζοῖς τε καὶ ἑλαφρόν, ἐκ τειχῶν προκύπτει, τόξοις βάλλον-
 τες καὶ σφενδόναις τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐκάκουν καὶ τὰς ἐμβολὰς 5
 σφῶν ἐποιοῦν ἀσθενεστέρας. ἤδη δὲ καὶ πετροβόλον μηχανήματα
 διεκλίνουσι, ἐκεῖσε τοῦ βασιλέως ἕξω βελῶν ἱσταμένου καὶ βλέπον-
 P 163 τος, καὶ μεγίστοις τοῖς ἀπ' ἐκείνου λίθοις τὰ τῆς ἡμετέρας νεῶς
 κόρυμβα, ἣν ἐκεῖνοι κατεῖχον πολεμοῦντες ἐκεῖθεν κατὰ τοῦ τεί-
 χους, κατέφλων πέμποντες, καὶ τῆς ὀρμῆς τοὺς ἄνδρας ἀνέ- 10
 στελλον. ἐπεὶ δὲ καὶ ἔσοψέ ὁ πόλεμος διετείνετο καὶ ἅπαν τὸ
 παρ' ἐκείνων μηχανήματα ἔργων ὑστέρει καὶ οὐδὲν ἡνύοντο, ἐκ μα-
 νίας ἀπαλλάξαντες πλείστης ὅτι καὶ αὐτοὶ Ῥωμαῖοι τούτοις ἐπῆ-
 Β σαν, στραφέντες αὐθιμερὸν πῦρ ἐμβάλλουσι καὶ ταῖς τῶν Ῥω-
 μαίων οἰκίαις, καὶ καταφθείρουσι τέλειον. δι' ὅλης μὲν οὖν 15
 νυκτὸς τὸ πῦρ ἐνέμετο τὰς οἰκίας, φλεγομέναις δ' ἐπανέτειλεν ἡ
 ἡμέρα. αὐτοὶ δὲ τὰς τε ναῦς προσελάσαντες καὶ τοῖς θυρεοῖς
 φραζάμενοι μάχην στερεὰν ἐγείρουσι Γεννοῦίταις. οἱ δὲ τὰς
 C ἐμβολὰς καὶ πάλιν δεχόμενοι ἀπημύνοντο, ἕως καὶ τινα τῶν ἐν
 μεγιστῆσιν ἐκείνων βαλόντες φονεύουσιν. καὶ διὰ ταῦτα ψυ- 20

16. φλεγομένοις Ρ.

nis permisit ut Genuenses defenderent, cumque iis contra foedifragos as-
 sultores in armis starent. itaque uti Genuenses armati ac longa serie
 ordinati per littora in naves Venetas iaculabantur, ita quantum in urbe
 tum fuit imperialium copiarum, peditatus praesertim ac levis armaturae,
 prominentes e moenibus arcibus ac fundis Venetos per foros suarum na-
 vium extantes eminus petebant, non levi eorum damno, debilitabantque
 haud dubie impetus accedere ac terra potiri conantium. iamque et ma-
 chinam movebant iaculatricem petrarum, et despectante imperatore, qui
 alte quodam in fastigio extra iactum tuto stabat, aplustria navis nostrae,
 qua Veneti occupata contra nos pugnando utebantur, vastis ictibus saxorum per
 ballistam e muro emissorum contundebant; sicque vim reprimebant ir-
 ruentium. quoniam vero producto inde ad vesperam certamine omnis eo-
 rum machinatio irrita cedebat, nec proficiebant quidquam necessario re-
 cedentes fera in Romanos instincti rabie, quod ab iis se repulsos vide-
 bant, eadem die repetentes, qua vacua potitos diximus, Galatam, ut illic
 prius domos Genuensium incenderant, ita nunc pariter et Romanorum ae-
 des inflammaverunt, durante per noctem totam, et necdum extincto quando
 sequens dies illuxit, incendio. ipsi vero remigio promoti ad partes Bla-
 chernarum, ubi stare Genuenses norant, navibus, protecti corpora scutis
 oblongis, vi summa nituntur irrumpere. sed Genuensibus strenue resi-
 stentibus, et e munitionibus quas ad aditus paraverant fortissime prohi-
 bentibus exscensum, acre praelium exarsit in longum durans, donec unus
 quispiam e primoribus Venetorum, telo ictus a Genuensibus misso, mo-
 riens concidit. eo casu ablata successus spe et refrigerato pugnandi ar-

χρότεροι τῆς ἐλπίδος ἀποχωρήσαντες ἀνακωχήν τε τῷ πολέμῳ
ἐδίδουν καὶ κατ' αὐτοὺς ἦσαν.

19. Τότε καὶ βασιλεὺς πέμψας τὸν εἰς κεφαλὴν τεταγμέ- D
νον ἐκείνων μετακαλεῖται μεθ' ὅτι πλείστης τῆς ἰλαρότητος, καὶ
5 ὑπὸ τῇ προσηκούσῃ ἀσφαλείᾳ σὺν ἑτέροις καταλαμβάνει ὠνείδιζε τε
τὰς παραλόγους ὁρμὰς, καὶ τὴν τῶν συγκειμένων τῇ βασιλείᾳ
μετὰ τούτων παραβυσίαν εἰς φανεράν ἐτίθει αἰτίαν, τὸ δὲ καὶ
πῦρ ἐνέειναι Ῥωμαίων οἰκίαις ταπτομένοις ἐν φίλοις ὑπερβολὴν E
μανίας ἔκρινεν. ὁ δὲ πόλλ' ἅττα πρὸς βασιλέα λέγων τε καὶ
10 ἀπολογούμενος οὐδὲν πλέον τοῦ κακῶς δόξαι πράττειν καὶ πικρὰ
τὸ εἶκος ἀπηνέγκατο. ὅμως δ' ἐξ αὐτῆς πρεσβείαν μὲν στέλλει
πρὸς τὴν ἐκείνων συναγωγὴν, αὐτῶν γε λαβόντων ἐπὶ τῶν ἰδίων P 164
κῶν τὸν εἰς πρεσβευτὴν ταχθέντα. ὁ δ' ἦν ὁ Κρήτης Νικηφό-
ρος, ἀνὴρ γεραρὸς καὶ τίμιος καὶ διὰ πολλὰ μὲν προκριθεὶς εἰς
15 τοῦτο, πλέον δὲ καὶ ὅτι ὥς οἰκεῖον δῆθεν ἀρχιερέα ἐμὲλλον βλέ-
πειν Βενετικοί. Κρήτη γὰρ ὑπὸ τούτους ἦν, ἥς ἐκεῖνος ἀρχιερεὺς
ἐπικεκήρυκτο, εἰ καὶ πόρρω διῆγε ταύτης διὰ τὴν τῶν Ἰταλῶν
ἐπικράτειαν. αὐτὸς δὲ βασιλεὺς εἰς ἀγανάκτησιν τὴν πρέπουσαν B

10. δόξας P.

dore, cedentes retro Veneti belli quasdam indutias fecerunt, subductis
extra iactum quiescentes navibus.

19. Tunc imperator invitatum ad colloquium, fide securitatis abunde
facta, ducem supremum classis Venetae vultu maxime hilari ac summam
praeferente fiduciam excepit cum magno aliorum comitatu venientem. his
Augustus haud parce exprobravit inconsultos ausus; et cuius manifesti te-
nerentur foedifragae in suam maiestatem temeritatis, contra dudum stabi-
lita invicem pacta perfidiose grassatae, increpavit crimen, huius etiam di-
stinguens gradus, nam et nefarium fuisse incurrere infestos ipsos in loca
imperatoriae ditionis, adeoque in partes urbis regiae ubi suo permissu ac
sub protectione imperii Genuenses habitarent. caeterum super illud per
se immanē facinus, non dubitasse ipsos Romanorum quoque ipsorum, cum
quibus pacem haberent, sitas apud Galatam domos incendere, furoris pro-
fecto cumulum et omnem iam excedens modum protervae perfidiae piacu-
lum fuisse. ad ea praefectus classis Venetae cum multa excusare dicendo
conatus esset, nihil memorare valuit quo satis purgaret insolens factum,
efficeretque ut aliud audientes iudicarent quam se ac suos egisse in eo
perperam et contra omne fas grassatos. tamen imperator ex tunc puta-
vit legationem ad eorum senatum destinandam, ipsis libenter admittenti-
bus et delectum ad id legatum in suas eo deferendum accipientibus na-
ves. fuit ille antistes Cretensium Nicephorus, quem fore Venetis gratum
eo nomine putavit imperator, quod cum iam ipsis subesset Creta insula,
episcopum loci suae ditioni subditi libenter illi apud se visuri merito spe-
rarentur. hic porro Nicephorus electus quidem et rite ordinatus episco-
pus Cretae fuerat, sed a sua ecclesia procul degebat propter dominantes
in ea Italos. his profectis imperator, prout par erat, indignatus ob ho-

Georgius Pachymeres II.

- προηγμένος, καὶ μάλιστα διὰ τὴν τοῦ καταφρονηθῆναι δόξαν, ἐπισχὼν τοὺς ἐν τῇ πόλει Βενετικούς ἱκανοὺς χρήμασι μέχρι δὴ καὶ εἰς χιλιάδας ὀγδοήκοντα ἐνεχύραζε τῶν πυρποληθειςῶν οἰκιῶν χάριν, ὅσαι τε Ἰταλῶν κατὰ τὴν περαιάν ἦσαν καὶ ὅσαι
- C Ῥωμαίων· καὶ γὰρ καὶ τὰς τῶν Ἰταλῶν χρεῶν ἦν δεφενδεύειν 5 διὰ τὰ συγκείμενα βασιλεῖ τε καὶ σφίσι. δοκοῦσι δέ μοι καὶ Γεννουῖται τῆς αὐτῆς χάριν αἰτίας ἐς ὕστερον τῶν ἐν τῇ πόλει κατε-
- D παρθῆναι Βενετικῶν. (20) τοῦ γὰρ αὐτοῦ ἔτους, μηνὸς Σκιροφοριῶνος λήγοντος, ἔκ τινος εἰκαίας αἰτίας παρακροτήσαντες ἑαυτοὺς, καὶ αὐτοῦ τοῦ ῥηγὸς Ἀρμενίας τυχόντος ἐν πόλει, ὃς 10 δὴ καὶ κατὰ φρερίους Ἰταλοὺς διῆγε, τὰ πλείστα γοῦν καὶ αὐτοῦ δυσωποῦντος καὶ μεσιτεύοντος, πλείστοι ὀλίγοις καὶ ἡμέροις ἄγριοι ἐπιθέμενοι, δυναστεύσαντες καὶ αὐτὴν τὴν βασιλικὴν
- E ἐξουσίαν, τολμῶσι τὰ ἀνοσιώτατα πράττειν, θυμῷ τε συστρατιώτῃ χρησάμενοι καὶ ὀργῇ ἐκ μνήμης τῶν χθὲς συμπεσόντων 15 σπάθας τε γυμνοῦσι, καὶ συνὼν τρόπῳ ὀδόντας θήξαντες ἄνδρας ὑποκλινομένους σφίσι καὶ λιπαρῶς ἐξ ἀνάγκης δεομένους μεγίστης ἀνηλεῶς αὐθημερὸν κτείνουσιν, ἐντὸς οἰκιῶν κατασφάττοντες
- P 165 ἱερείων νόμῳ. ἀπὸ γὰρ τοῦ σφῶν μπαϊούλου ἀρξάμενοι, ὃν ἐγκεκλεισμένον ἀπὸ τέγους χαλασθέντες κρεανομοῦσι, τοῖς λοιποῖς 20

stilliter invasam tanto sui contemptu et deletam incendio Galatam, Venetis inquilinis urbis, quos, ut est ante dictum, comprehendi iam iusserat, multam indixit pecuniariam summae octoginta millium nummorum conficiendam ex oppignerari statim iussis omnium ipsorum bonis, qua resarciretur damnum combustarum illic domuum, vel ad Italos vel ad Romanos pertinentium: nam et Italarum domos iuxta pacta cum iis a se inita defendere se debere iudicavit. videtur quoque mihi causa eadem, dolor, inquam, et indignatio animos pungens recordatione inflammatarum a Venetis aedium, concitasse postmodum Genuenses ad insurgendum in eos ipsorum qui tunc erant in urbe, et eosdem saeva incursione opprimendos. (20) eodem quippe anno, mense Decembri desinente, rixa ex vulgari et nihili offensiuncula exardescente, concitati adeo mutuoque hortatu ad arma consternati Genuenses sunt, ut quantumvis intercederet pacemque conciliare pro virili curaret tunc forte in urbe praesens rex Armeniae, apud utrosque sacrorum communione gratiosus, quippe cum Freris Italis vivens, — isto, inquam, ad hos a vi dissuadendos nequidquam omnia tentante, in paucos plurimi, in mites et obnoxios feri saevique impetum facientes, ipsis etiam obstare nascenti tumultui conatis imperatoris ministris et magistratibus, cedere compulsis, in ausa nefaria proruperunt, auxiliariibus usi zelo ac furore, quos recurrens memoria nuper actorum inflammaret. strictis ergo ruentes ensibus, et aprorum instar dentes ad caedem acuentium frendentes, miseros ipsis se inclinantes et in extrema necessitate humillime supplices crudeliter ipsa die plurimos obtruncant, intra domos ipsorum ritu victimarum iugulantes. initio enim facto a baiulo eorum, quem e tecto sub quo clausus tenebatur praecipitantes membratim concii-

ὅπου τύχοιεν ἐπιτίθενται, ὥς καὶ συχνοὺς ἅμα τεθάφθαι καὶ γενέσθαι τὰ μνήματα πολυάνδρια. τῶν γοῦν ἐπιφανῶν οὕτως ὀλωλότων ἀνδρῶν οἱ ἐλλειμμένοι, βάνανσοί τινες ὄντες καὶ σκυτοτόμοι καὶ κιβωτῶν τέκτονες καὶ πάσης ἄλλης ἐπήβολοι τέχνης, B
 5 τότε μὲν ὑπὸ σκότον δύντες τὸ ξίφος ἐκφεύγουσιν, ὕστερον δὲ διὰ δέους ὄντες μετοικεῖν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν καὶ τὴν τοῦ γένους συταγωγὴν ἔγνωσαν. (21) ὁ γὰρ βασιλεὺς ἅμα μὲν τῷ ταῦτα C
 γενέσθαι δι' ἐννοίας γενόμενος μὴ αἰτίαν σχολή ὥς συμπράξει δῆθεν, πρέσβεις ἐκλεξάμενος τὸν τε μοναχὸν Μάξιμον τὸν Πλα-
 10 νοῦδην καὶ τὸν ὀρφανοτρόφον Λέοντα, ἄνδρας ἐλλογίμους καὶ συνετούς, ἐπ' Ἀκουϊλλίας ἀπέστειλεν, ἀπολογούμενος τῷ κοινῷ συνεδρίῳ τούτων καὶ παριστῶν τό οἱ ἐπὶ τοῖς τετελεσμένοις ἀναί-
 πιον. οἱ καὶ παραγεγονότες ἐν χρῷ κινδύνου κατέστησαν, τῶν D
 προσγενῶν τῶν φονευθέντων σφίσιν ἐπαναστάντων. μόλις δὲ
 15 τοὺς περιόντας οἰκίους ζητήσαντες καὶ λαβόντες, περὶ τῆς μετὰ τῶν Ῥωμαίων εἰρήνης τῆς νῦν ὥς πάλαι καιρὸν ἐτίθουν βουλευέ-
 σθαι. οὐ μὴν δὲ καὶ πρέσβεις ἀντεπέστελλον τότε, ἀλλὰ δι' αὐ-
 τῶν περιαλγῶς ἐξωνειδίζοντο βασιλεῖ τε καὶ Ῥωμαίοις, ὅπως ἐν-
 τὸς χειρῶν ἐκείνων τοιαύταις συμφοραῖς μὴ χωρουμέναις τῷ

derunt, in alios inde ubicumque inventos pari sunt immanitate invec-
 ti, tanta sic edita et temere sparsa strage, ut singularibus cadaver quodque
 mandare sepulcris per nimiam copiam non liceret. multa necessario coa-
 cervata in unam foveam communi tumulo cumulabantur. sic igitur illu-
 strioribus quibusque Venetorum in urbe degentium absumptis, reliqui opi-
 fices ferme viles, sutores, coriarii, fabri arcarum illiberaliumque istiusmodi
 professores artium, tunc quidem abditi tenebris gladium fugerunt, postea
 urgente metu repetere patriam seque ad suae gentis recipere convictum
 factu necessarium putarunt. (21) at imperator simul haec in hunc mo-
 dum acta cognovit, sollicitus ne culparetur quasi cooperatus ad istam cae-
 dem Genuensibus, monachum Maximum Planudem et praefectum orphano-
 trophii Leonem, viros insignes ac prudentes propterea iudicatos ido-
 neos huic recte fungendae legationi, Aquileiam iussit se conferre, purga-
 reque illic apud senatum Venetorum imperatorem suum ab omni suspi-
 cione approbationis aut conscientiae rerum a Genuensibus violenter acta-
 rum. eo illi cum pervenissent, in maximo periculo fuerunt, cognatis et
 consanguineis eorum qui occisi fuerant ulcisci suorum caedem ipsorum
 nece contendentibus. aegre tandem praevaluit vitae horum parcendi con-
 silium, cura maxime recipiendi permutatione cum hisce quos sui generis
 adhuc reliquos teneri Constantinopoli sciebant. quibus repetitis receptis-
 que, legatos dimiserunt nullo responso dignatos circa propositionem pacis
 inter imperium et Venetos veteris nova invicem conventionem firmandae.
 ista enim de re se postea deliberaturos dixerunt, ubi esset ipsis ab impe-
 ratore satisfactum circa quaedam quae ab ipso poscerent. quibus tamen
 ipsi exponendis legatos vicissim Constantinopolim mittere non curarunt.
 sed per duos missos illinc eodem revertentes primum dolenter exprobra-
 runt imperatori et Romanis quod crudelitatis immanioris quam mores ipso-

- Ε ἐκείνων ἔθει τοὺς οἰκείους οἱ ἐχθραίνοντες περιέβαλον. τὰ μέν-
τοι γε πράγματα τῶν Βενετικῶν καὶ σφοδρότερον ἀνταπήτον (τὰ
δ' ἦσαν ἂ φθάσας ὁ βασιλεὺς ἀντὶ τῶν πυρποληθεισῶν οἰκιῶν
ἐνεχύραζεν) ὥς οὐχ οἷων τε τῶν σπονδῶν γενήσεσθαι, εἰς ἀνα-
νέωσιν ἤδη κειμένων, ἐξηνυσμένων τῶν τῆς προτέρας εἰρήνης⁵
καιρῶν, εἰ μὴ ταῦτα γένοιτο. βασιλεὺς δὲ καὶ ἔτι ἀπρὶξ εἶχετο
τούτων, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον ἢ τὴν τοῦ δικαίου δόξαν, ὑπερ-
P 166 ηφανῶν ὅλως ὥς ἐκείνων καὶ μᾶλλον αὐθις τῆς πρὸς Ῥωμαίους
δεηθῆσομένων εἰρήνης.
- B 22. Τῆς μὲν τοῦ βασιλέως περὶ τὴν ἐκκλησίαν κηδεμο- 10
νίας πολλὰ καὶ ἄλλα τὰ δείγματα, εἰ καὶ τὰ κατ' αὐτὴν πρά-
γματα ὕδρα τις ἦν ἡ μυθευομένη καὶ πολλὰς σκανδάλων ἀνέφνε
κεφαλὰς. ἔδει δὲ πάντως τῷ Ἡρακλεῖ τέμνοντι καὶ ἐπικαόντος
Ἰολάου. ἀλλ' ὁ μὲν Ἡρακλῆς ἦν οὗτος, Ἰόλαος δὲ ὁ καὶ ἄξιος
συνεργὸς ἐζητεῖτο μὲν, οὐχ εὗρίσκετο δέ. διὰ τοῦτο καὶ οὐκ ἦν¹⁵
C ὅλως μόνον τὰς τομὰς εὐδοεῖν, εἰ καὶ μὴ τὸ ξίφος τῆς φροντίδος
ἡμβλύνετο. καὶ ἀφίημι τὰς παρὰ τῶν σχιζομένων ἀφανεῖς τε
καὶ φανεράς ἐπιτεχνιτεύσεις, ψυχρῶν χαρίτων παρὰ πολλῶν κα-

rum et civilis institutio capere ac ferre posse viderentur, exercitae ipsis
sinentibus in supplices ipsorum, quos protegere iure hospitii et promissi
patrocinii fide debuerant, manifestos et facto gloriantes auctores in suis
manibus ac potestate impune vivere permetterent. deinde bona suorum
pro multa indicta in compensationem damni combustarum aedium seque-
strata magnopere, ut relaxarentur, institerunt, negantes, nisi haec fierent,
se posse consentire in renovationem olim icti cum imperio, in certum tem-
pus iam prorsus elapsum, foederis. quibus auditis imperator obfirmavit
se in consilio negandi quod petebatur, non magis praesentem utilitatem
quam ius ipsum, quo niti se in his certo existimabat, sequens, contemnens
autem omnino Venetorum minas; quos priores opus habituros rursus sta-
bilita cum Romanis pace, et ad id ipsum orandum, rationibus ipsorum
adigentibus, ultro descensuros confidebat.

22. Quam cordi essent imperatori res ecclesiae, ac quam sollicito
ille studio pacem eius tranquillitatemque procuraret, multis varie per
hanc historiam sparsis intelligi potuit exemplis. caeterum quae tunc ec-
clesiam turbabant scandala, hydrae instar illius memoratae in fabulis,
secundo subinde nascentium capitum pullulabant fetu, quibus utique vin-
cendis opus omnino erat Hercule secante et urente Iolao. Herculem in
imperatore Andronico repereramus: qui ei opportune cooperaretur, quae-
situs diu est, nondum autem inventus, Iolaus. quid ergo mirum si solus
ipse, licet operae non parcens, negotium non absolveret secando, ad
quod nunquam hebes deprehensus est eius gladius; gladius inquam, spi-
ritus, hoc est, acris cura in omnem intenta occasionem ecclesiae quovis
modo consulendi laboranti. at quid queror adiutorem hoc agenti defuisse
Augusto, cum, quod est indignius, multos in eo passus adversantes sit?
mitto discissorum ab ecclesia partim machinationes in eum subdolas, par-
tim eruptiones palam vehementes: dissimulo frigidas gratias ipsorum eius

τατιθεμένων αὐτῇ, ὥς εἰρηνεύειν μὲν, οὐ μὴν δὲ καὶ παγίως
 ἔχιν πρὸς τὴν εἰρήνην, ἀλλ' ἀμφικλινῶς καὶ ὥς ἔτυχεν. ἀλλ'
 οἷον τὸ τότε. φάκελος γὰρ γραμμάτων καὶ τόμος, ὃ δὴ λέγεται
 φάμουσος, εἰς χειρὸς τῷ βασιλεῖ γίνεται, τὸ μὲν ὄθεν καὶ παρὰ
 5 τίνων οὐκ οἶδα, τέως δὲ πόλλ' ἄττα φέρων αἰτιάματα. τοῦτον D
 βουλευθεὶς ἀνατρέπειν ὁ βασιλεὺς καὶ λόγους φέρειν παλαιόντας
 (ἤπτοντο γὰρ ἐπιεικῶς καὶ κείνου τὰ αἰτιάματα) τὸ μὲν γραφαῖς
 τὴν ἀντιλογίαν ἐπιτρέπειν γίνεσθαι, ὥς ἂν γε κατὰ ῥῆμα τὰ τῆς
 ἀνασκευῆς γίγνοιτο, οὐκ ἐδοκίμαζε τέως πολλῶν αἰτιῶν ἕνεκα.
 10 αὐτὸς δ' ἔγνω προκαθίσας, συναγωγῆς κοινῆς γεγονυίας, καθ' ἓν
 ἀναγινωσκόμενον ἀνατρέπειν. καὶ γέγονεν οὕτω. καὶ δὴ συνά- E
 γονται μὲν ἀρχιερεῖς συνάγονται δ' οἱ τοῦ κλήρου καὶ μοναχοὶ
 καὶ λαός, καὶ βασιλεὺς ἅμα τοῖς ἐν τέλει συνεδριάσας ἕκαστον
 κεφάλαιον τῶν τοῦ τόμου οὐκ ἀγενῶς διέλυνεν, ἔργῳ δεικνὺς ὥς
 15 πειθῶ κρείττων βίας, καὶ μᾶλλον ὅπου καὶ τὸ τῆς ἔξουσίας ὑφο-
 ρᾶσθαι πέφυκε πρὸς τὴν τοῦ κρατεῖν ἰσχὺν συμβαλλόμενον. καὶ P 167
 ὁ γράψας ἀφανὴς ἦν, τὴν οὐδενίαν τάχα καὶ τὸ μὴ ἐπὶ τισιν

3. σφάκελος P.

ope reconciliatorum ecclesiae, quorum haud pauci vel non bona fide usu
 beneficio, vel non satis grato animo studium aequa proportionem merito
 rependentes, ita pacati erant ut in pace titubarent, ambigui inter utrum-
 que, et ad omnem aurae flatum inquietudine obnoxia mobiles. huius ge-
 neris cuiusdam imputaverim quod tunc contigit modo a me narrandum.
 fasciculus chartarum sive tomus, aut potius, ut vocari solet, famosus li-
 bellus, in manus imperatoris venit, unde aut per quos allatus, nescio,
 caeterum multa criminationum amplexens capita. ea refellere volens im-
 perator, et oppositis defensionibus idoneis ineluctabiliter evincere nihil in
 iis nisi vanum et calumniosum esse (erant autem illic quaedam satis acu-
 leata in ipsum Augustum, quaeque illum haud leviter pungerent), scripto
 committere confutationem ordine singulis obiectis occurruram non iudicavit
 opportunum, pluribus de causis: voce viva satius habuit rem exequi, et
 habiti prae oculis libelli partes, post quamque recitatam, dicendo ever-
 tere singulas. id adeo in hunc modum gestum est. convenerant in coe-
 tum per amplum episcopi, clerus, monachi, populus. imperator procerum
 medius considens libelli famosi capita omnia retexit, et unumquodque
 illorum diluit victrici defensione, re ipsa ostendens efficaciorum esse in
 tempore ac non raro feliciter adhiberi suavem persuasionem fretae ra-
 tionibus eloquentiae quam imperiosam vim armatae maiestatis, maxime
 quando (ut nunc videri auctor scripti clancularii volebat ipso illo mali-
 tioso sui celandi artificio) metuunt, qui queruntur aut accusant, ne ius
 et aequum suarum scilicet allegationum tyrannica vi quadam opprimatur
 subnixae fastu potestatis audire tranquille dedignantis, et superbe obte-
 rere paratae quidquid quantumvis probabile praeiudicatis eius erroribus
 quivis ausus fuerit opponere. scriptor libelli quis fuisset, in obscuro
 mansit, seu suae illi vilitatis conscientia lucem fugere, qua traducendus
 ad ludibrium fuerat, suasit, sive, quod indicavi, artificis scelus fuit affe-
 ctare cura ista latendi speciem timoris, quae suspicionem impingeret do-

ισχυρίζεσθαι τῇ ἐκ τῆς ἐξουσίας ὑπωπτευμένη βία καλύπτειν οἰόμενος· βασιλεὺς δ' ἐμφανῶς ἀντέλεγε προτιθεὶς τοῖς πᾶσιν εἰς κοινὸν τοὺς λόγους, τὴν μὲν ἀνάγκην τῆς ἐξουσίας ἐν μέρει τιθεὶς, τῇ δὲ πειθοῖ προσάγεσθαι θέλων ἐκ περιουσίας πολλῆς τὸν ἀκούοντα.

5

- B 23. Τοῦτο καὶ πρότερον ἐπὶ Ἀθανασίου πατριαρχοῦντος ἐποίει, καὶ κεφαλὴν ἄλλην σκανδάλου σοφῶς ἀπέκοπτε, καὶ λόγοις ἐπὶ κοινῷ λεχθεῖσιν ὥς τισιν ἐπωδαῖς τὸ ἀνοιδοῦν κατεμάλαττε· σοφοῦ γὰρ ἱατροῦ πρὸς τομῶντι πῆματι τομὰς ἐπάγειν, C πρὸς δ' αὖ ὑφίεντι τῆς ἀνοιδήσεως προσηνέσι φαρμάκοις ἐκ τῶν 10 λόγων καταστέλλειν πειρᾶσθαι, καὶ μηδὲν διδόναι τῇ ἐκτῆξι πάροδον. καιρὸς δὲ συνάπτειν τοῖς παροῦσι καὶ τὸ ἥττον ἐγγίζον διὰ τὴν τῆς ὑποθέσεως γειννιότητα. κεκίνητο λόγος τῷ βασιλεῖ περὶ τοῦ κατὰ τὴν Βαβυλῶνα σουλτάν, διευλαβουμένῳ τέως ὅπως εἰς ἀδελφότητα γράφοι τὸν ἐχθρὸν τοῦ σταυροῦ. καὶ τὸ 15 D πρᾶγμα ἐπιεικῶς τῶν ἀτόπων ἐδόκει, εἰ καὶ σύνηθες ἦν ἐξ ἀρχαίου τοῖς εὐσεβῶς βασιλεύουσιν. οἷος οὖν ἦν ἐκεῖνος, πρὸς

17. ἦν] ὦν P.

minantibus arrogantiae iniustae, minis ac supercilio deterrentis subditos a libera prolatione veritatis. adversus quod sapienter utique Augustus, seposito tantisper terrore maiestatis et velut solio descendens, aequo in campo, merae rationis armis calumniam astu grassantem debellavit, privatae defensionis eloquentia omnem opinionem sui sinistram audientium eximens animis, et damnum plene resarciens quaecumque maledica illa scriptio famae suae intulisse potuisset.

23. Tali consilio non nunc primum imperator usus est. prius enim, patriarchatum gerente Athanasio, aliud similiter exorients caput scandali pari sapientia districtae in tempore dictionis amputavit, oratione ad conventum prudenter habita, qua velut maligne tumescens aegri corporis tuber blanda excantatione praemollivit, ne mora et neglectu inflammatum in ulcus perniciosum erumperet. periti quippe medici est, uti a saevius aestuante rigidiusque distenta ferrum ac sectionem non abstinere vomica, ita, ubi dolor remissus duritiesque tumore laxato remollescens spem fecerint non inutiliter tentandae curationis blandioris, indulgere medicamentis lenioribus unguentorum ac cataplasmatum, quorum ope benigna praeventatur dira necessitas rumpendi exitum ustione ac cruenta chirurgia intus bullienti, et nisi foras extrahatur, membrum corrupturae saniei. placet istud quoque a nostro tunc editum principe providae moderationis exemplum e praetermissa memoria decursi narrando retro temporis retractum hic ponere, si minus ordine gestarum rerum ad hunc historiae locum pertinens, genere tamen et similitudine argumenti non prorsus ab eo alienum. cum incidisset imperatori ex usu praesenti necessitas dandi literas ad Sultanem Babylonis, etsi exigebat antiquo more, Augustorum praecedentium, etiam religiosissimorum, exemplis probato, vulgaris epistolarum istiusmodi formula ut fratris titulus in inscriptione poneretur, tamen eum sua peculiaris quaedam delicatiorque religio cunctabundum in

τοιαῦτα διευλαβούμενος (τὸ γὰρ πατέρα γράφειν οὐκ ἀξιοῦντα
 τὸν πάπαν διὰ τὸ δῆθεν ξοφάλαθαι, εἰς ἀδελφούς τάττειν μὴ ὅτι
 γε ἄθειον ἀλλὰ καὶ ἐχθρὸν τοῦ Χριστοῦ, πόνος ἦν οὐ μικρὸς P 168
 ἐκείνῳ) κοινοῦται τισι τῶν ἀρχιερέων παροῦσι τὸ σκέμμα, καὶ
 5 τὴν θεραπείαν τοῦ συνειδότος ζητεῖ. καὶ ὁ μὲν ἔλεγεν, ὁ δὲ
 ἄλλος ἄλλο τι τὰ εἰς θεραπείαν τοῦ συνειδότος ἀπεσχέδιαζεν. ὁ
 μέντοι γε Φιλαδελφείας Θεόληπτος θέλων θεραπεύειν βασιλεῖ τὴν
 συνείδησιν, ἀνεκτὸν ἀπὸ γραφῶν ἐπειρᾶτο τὸ πρᾶγμα δεικνύειν.
 καὶ τί γε, φησί, τοῦτο δεινόν, εἰ καὶ τοῖς δαίμοσιν, οὐχ ὅπως
 10 ἄνθρωποι πάντες, ἀλλὰ καὶ Χριστιανοὶ ἀδελφίζουσιν; τὴν γοῦν
 ἀνάγκην γίνεσθαι χάριν νῦκα τῇ συνέσει. ὅπου δὲ τοῦτο καὶ γέ- B
 γραπται; υἱοὶ μητρὸς μου ἐμαχέσαντό μοι, λέγει ἡ ἁσματίζουσα.
 υἱοὺς δὲ μητρὸς τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ ὁ Νύσσης ἐξηγεῖται τοὺς

eo tenebat, scilicet verentem ne indignum nefastumque iure videretur
 hostem crucis ab imperatore Christiano fratrem salutari. urebat acriori
 sui sensu hic animum scrupulus, quod quasi penitius adigeretur adpri-
 mente conscia memoria nuper a se omissae, in occasione non minus ur-
 gente, scriptionis literarum ad papam, ea solum de causa, ne patris ex
 consuetudine titulum epistolae praefigere cogeretur; quod inducere in ani-
 mum nequiret, eum patris appellatione dignari, quem erroris autumaret
 cuiuspiam affinem. ex cuius facti praeiudicio prona erat in praesentis so-
 lutionem dubii consecutio, utique cum multo appareret inconvenientius ho-
 minem non solum atheum sed et hostem Christi manifestum ab imperatore
 Christiano fratrem, quam ab eodem patrem Romanum pontificem vocari.
 ergo haud valens sic imperare stomacho cuidam suo proprio fastidiosius-
 culae religionis, ut tantum absurdae indecentiae vel exorberet sustineret
 vel speraret posse concoquere, aestum hunc ipsum animi forte praesentibus
 aperuit episcopis, si quid huic morsui conscientiae sedando accom-
 modatum in promptu haberent, proferre ne gravarentur, exorans. ad
 eam provocationem cum alii alia dicerent, et variis ex tempore pro se
 quisque allegandis quasi hebetare satagerent aculeum quo alte infixio pun-
 gebatur nimium tenera paene superstitiosi conscientia principis, Philadel-
 phiensis Theoleptus palmarium se putavit e sacris oraculis argumentum
 reperisse, quo evinceret licitam istam nec ulli obnoxiam censurae haberi
 debere loquendi ac scribendi formulam. eius hoc e canonicis scripturis
 adstruere conantis haec ferme fuit oratio. "quid enimvero tantum pia-
 culi sit Babyloniae Sultanem fratrem nominasse, si sancto Spiritu, qui
 sacros libros dictavit, auctore discimus malis ipsis daemonibus non tantum
 homines omnes, sed etiam Christianos fraterna quadam necessitudine con-
 iungi? vincat ergo ratio inanem metum; et cum res exigat conveniri Sul-
 tanem literis, et harum inscriptionem oporteat talem esse qualis iam olim
 exemplis principum piorum et usu hactenus continuo informata est, detur
 opera ut quod necessario faciendum est, fieri libenter appareat: alioqui
 enim non haberet gratiam meriti, quod vi expressum quadam et extortum
 ab invitis videretur. locus scripturae quo fretus haec loquor, hic est.
 sponsa in Cantico sic ait: filii matris meae pugnaverunt con-
 tra me. ibi Nyssenensis sponsam quae sic loquitur esse docet ecclesiam
 Christi. haec a matris suae filiis oppugnari se queritur, hoc est eodem

- δαίμονας, ὡς ἂν ἐκ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς αἰτίας (ἡ δ' ἔστιν, οἶμαι, ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης, ἀρχὴ τις γενομένη τοῖς μὴ οὖσιν εἰς ὄντωςιν) τούτους τε καὶ κείνους ὡς ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς προῆχθαι καὶ ποιητοῦ. τοῦτο ἴσως καὶ κατὰ τὸ τυχὸν τῷ εἰ-
C πόντι παρέρριπται, ἐξ εἰκότων δὲ γέγονε μέγα καὶ εἰς σκανδάλου 5
 πρόφασιν ἱκανόν. ὁ γὰρ Δυρραχίου Νικήτας τὸν λόγον ἀκούσας οὐκ ἀνεκτὸν ἀκοαῖς εὐσεβέσιν ἡγήσατο πάμπαν, εἰ δαιμόνων ἀν-
 τικειμένων Θεῷ ἄνθρωποι ὑπήκοοι τῷ Χριστῷ καὶ υἱοθετηθέντες Θεῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀδελφοὶ λέγοντο. γνησίοις γοῦν διὰ
 ταῦτα τὸν εἰπόντα βλέπειν ὄμμασιν οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ πολλοῖς 10
 διαλάλει τὸν λόγον καὶ βλασφημίαν τοῦτον οὐ μετρίαν ἔκρινε.
D ταῦτα πολλοῖς μὲν ἐπῆει χλευάζειν καὶ τὸν λόγον ἐπικεικῶς ὡς ἰὼν
 πικρίας καὶ ὄψεων ἀποστρέφεισθαι· ἐπέπυστο δὲ καὶ βασιλεὺς
 πλατυνομένου τοῦ λόγου, καὶ ὡς εἰκὸς περιαλγήσας καὶ τῶν πρα-
 γμάτων καταστενάξας, εἰ μὴ μόνον τοῖς σχιζομένοις ἀλλὰ καὶ 15
 αὐτοῖς δὴ τοῖς ἠνωμένοις τὰ τῶν ἰδίων χλευάζονται, σύνοδον
 συγκροτεῖ, καὶ διαλαλεῖ πᾶσι τὰ τέως λεχθέντα, καὶ ὡς ἦν κατὰ
 τὸ εἰκὸς τοὺς λόγους διευθετεῖ, ἐκβάλλων ὑποψίαν ματαίαν ἐκ
E καρδιῶν ἀκουόντων ἐνσκιρρουμένην ἤδη τῷ Θεολήπτῳ. αὐτὸς

5. παρέρριπτε P.

interprete, a malis daemonibus, qui matris ipsius filii dicantur, quoniam tam ecclesia quam daemones ex eadem causa et principio sint orti, divina nimirum bonitate creatrice universorum, per cuius fecundam beneficentiam cuncta ex nihilo in extantiam protracta sunt. haec omnes bonos iuxta malosque angelos aut homines uno pariter cunctorum patre ac conditore genuit." talia minus forte praemeditatus quasi Philadelphiensis proiecit in medium; quae gravis statim scandali et invidiae in eum occasionem sunt visa praebuisse plausibilem. hoc enim audito Dyrrachiensis Nicetas haud tolerabilem piis auribus orationem censuit, qua rebellium deo daemonum Christo subiecti homines, a deo per baptismum in filios adoptati, fratres dicerentur. aequis igitur oculis spectare sic locutum non sustinuit: sed et verbis continuo plurimis impiam, ut putabat, mentionem aversatus, ei suo iudicio blasphemiae non mediocris notam inussit. ducti non pauci auctoritate Nicetae amarum irrisum Theoleptum traducebant, eiusque sententiam nihilo moderatius quam pestem et venenum viperinum aversabantur. caeterum Augustus, qui orationes utriusque contrarias praesens plene auribus hauserat, ubi quod inde per populum in Philadelphiensem murmur glisceret postea cognovit, aegre, ut par erat, novae super tot alias offensionis exortum tulit; et miseratus sortem publicam, quod iam non solum schismate abrupti cum perstantibus in ecclesiae unitate contenderent, sed hi quoque iurgiis mutisque ludibriis committerentur, convocata synodo disseruit de suborto Dyrrachiensem inter Philadelphiensemque certamine, huiusque verba in sententiam exposuit commodam, omnem ab eo minus sanae doctrinae aut reprehensibilis novitatis suspicionem inanem amolientem, immo animis iam multorum inolitam stirpitus avellens. atque ille, quo ferebatur ruens studio ad extinctionem in-

δὲ πειράσας κακοῦν τὸν τὴν τοῦ σκανδάλου πυρκαϊῶν ὑπανά-
ψαντα αἰδοῖ τοῦ ἀνδρὸς εἴργεται, τὸ μὲν διὰ τὴν ἐκείνου κατὰ-
στασιν (ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις εὐλαβῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐ κακουργ-
γία ἀλλ' εὐλαβεία παρακεκίνητο), τὸ δὲ καὶ διὰ τὸ ἀρθῆναι θέ-
5 λειν μέγα τὸ σκάνδαλον ἐκ τοῦ τὸν ὑπομνήσαντα κινδυνεῦσαι.

24. Δεινὸν δὲ πάθος ἐντεῦθεν εἰσῆμι τὸν πατριάρχην P 169
Ἰωάννην, καὶ ἤλυε δεινῶς δι' εὐλάβειαν ἐξ αἰτίας τοιαύδε.
τινὲς γὰρ τῶν ἐκείνου, οἷς νέοις οὖσι ζωγρεῖν ἐπῆμι περιστερῶν
νεοσσούς νεοκομουμένους ἐν τοῖς κατηχουμενείοις, ἐφίστανται
10 καὶ τῷ κίονι ἐνθα τὰ δηλωθέντα τῶν γραμμάτων ἐκπώματα ἐν
κρητῇ κείμενα ἦσαν (Γαμηλιῶν δ' ἐνειστήκει μὴν καθ' ὃν ταῦτ' B
ἐπράττετο) ἐν ἀριστεροῖς τοῖς εἰσιούσι κατηχουμενείοις τοῦ πε-
ριωνύμου ναοῦ. καὶ ἐπεὶ περιστερῶν ἦν τῇδε, καὶ ἔδει οὐκ
ἱεῶσι καὶ λήνοις ἀλλὰ χερσὶ καὶ μόναις νεοσσούς ἀπτήνας αἰρεῖν,
15 κλίμακά τε ἐπιτιθεῖσι, καὶ εἰς ἀναβάς ἐκείνων νεοσσούς μὲν ἐκέ-
τους ὑπὸ χεῖρας εἶχεν, ὑπεφαίνετο δ' εὐθέως καὶ τὸ ἐν μυχῷ τῆς
ὀπῆς κείμενον. τὸ δ' ἦν τὸ συνεπτυγμένον τῶν ἀρῶν ὄστρακον. C
ὥς δ' ἀναπτύσσοντες κατεμάνθανον ὅ τι ποτ' ἦν ἐκεῖνο, ἐν θαύ-
ματι ὥς εἰκὸς ἦσαν καὶ διηπόρουν ὅ τι καὶ δράσουσι. τέως δ'

vidiae temere in Theoleptum accensae, facile obiter incitaretur in impe-
tum aegre vicissim faciendi eius reprehensori Nicetae, qui face rogo sub-
iecta causa incendii fuisset, nisi ab isto eum conatu cohiberet primum
pudor viri multa gravitate ac religione venerabilis, nec tam in hoc ipso
malignitate ulla quam zeli quadam imprudentia prolapsi, deinde metus ne
qualem ex traductione Philadelphiensis offensionem formidarat publicam,
talís tantaque, ac nec minus vel periculosa vel noxia, e Dyrrachiensis
impugnatione sequeretur.

24. Sub haec gravis quidam anxiae religionis aestus vehementer agi-
tavit animum Ioannis patriarchae occasione quam hic referam. quidam e
familia illius adolescentes, Septembri mense, puillorum columbinorum in
nidis capiendorum cupiditate, prout illa fert aetas, instincti catechumenea
scrutabantur, locum in templi magni parte superiore ad laevam ingre-
dientibus, cavis per muros passim hiantibus pertusum, eoque cum ista-
rum nidificio volucrum tum ludicro aucupio vacantium opere urgentiori
puerorum opportunum, quippe ubi, sine lacinioso apparatu venatoriae su-
pellectilis, retium aut calamorum visco perlitorum, manu comminus nuda
columbulos adhuc implumes in nativis cubilibus prehenderent. dum huic
inbiant studio intenti cuncta illic foramina rimantur, unus ex ipsis ob-
servato supra columnam altiore cavo, scalis illuc admotis evectus pullos
quidem, ut volebat, reperit et cepit: sed idem ulterius quoque conspi-
catus nescio quid ibidem profundius repostum, manu attraxit vasa duo
testea commissa invicem. tum curiositate puerili quid illic lateret scru-
tans, chartas repertas et ipse legit et sociis ostendit. erant eae quas di-
ximus tali loco ab Athanasio abdicationem patriarchatus meditante abstru-
sas; quibus simul quae inarata fuerant dirarum anathematumque terricula
non sine horrore quodam pueri viderunt, dubitantes quid iis facerent,

- P 170 ἀπαγγέλλειν μὲν πατριάρχῃ, ἐγχειρίζειν δὲ καὶ χάρτας καὶ ὄστρα-
κα ἔγνωσαν. ὥς γοῦν εἰς χεῖρας ὁ πατριάρχης εἶχε καὶ κατενόει
τὸ δρᾶμα, προσαναφέρειν ἔγνω τὰ περὶ τούτου καὶ βασιλεῖ, ὅτι
καὶ οὐδένα ἄλλον ἢ αὐτὸν ὑπενόει τὸν παρασυρέντα καθ' οὗπερ
ἦσαν καὶ αἱ ἄραι. καὶ δὴ τὸν ἀδελφὸν πέμψας Μεθόδιον, ἡξίου 5
βασιλέα παραγενέσθαι οἱ· μηδὲ γὰρ ἔχειν ἀπαντᾶν παρ' ἐκεῖνον.
ἀπήγγελε δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, ὥς ἔλαθον ἐπὶ τοσοῦτον φρικτῶν
B ἀρῶν εὐθύταις ὥς οὐκ οἶδασιν ἐνεχόμενοι, καὶ ὥς ἀπεναντίας
τῆς πάλαι περιστερᾶς, λύσιν εὐαγγελιζομένης κατακλυσμοῦ, ἣ
ἐπὶ τοῦ κίονος ἐκείνη φαίνεται, παρ' ὅσον οὐκ εὐλογίας ἀλλὰ κα- 10
τάρας καὶ ἀφορισμῶν μηνύτρια γέγονε. καὶ τὸ χεῖριστον, ὥς
τότε μὲν ὁ δέων πατριάρχης ἦν καὶ τὴν τοῦ δεῖν ἐξουσίαν τοῦ
πνεύματος ἔφερε, νῦν δ' ὁ καὶ ἴσως λύειν μέλλων, εἰ τέως καὶ
λῦοι, ἐστερημένος τῆς τοῦ λύειν ἐξουσίας εὐρίσκεται. καὶ διὰ
C ταῦτα ὥς πολλῆς τῆς δυσκολίας οὔσης χρή κοπιᾶν, ἔλεγε, καὶ 15
συμβουλεύειν τὸ ποιητέον, ὥς ἐμβραδύνουσιν ἴσως μὴ σφίσιν
ἀκίνδυνον ὄν. ταῦτα βασιλεὺς ἀκούσας διευλαβήθη τέως τὴν
πρᾶξιν καὶ πρὸς τὸν λόγον ἐθορυβήθη, καὶ ὥς εἶχεν εὐθέως παρὰ
τὸν πατριάρχην γίνεται. ὥς δὲ τὰ γράμματα εἶδε, καὶ ὅπου κεί-

post aliquam deliberationem consenserunt deferenda ut erant ad patriarcham cuncta. moxque re illi, prout contigerat, narrata, fictilia cum inclusis chartis obtulerunt. his patriarcha in manus sumptis attenteque perlectis, plane intellectam rem totam referre ad imperatorem statuit, in quem potissimum intenta intortaque illa imprecationum horribilium fulmina existimabat. misso igitur ad eum suo fratre Methodio, rogavit ne gravaretur venire ad se, quoniam ipse ad palatium tendere tunc quidem insuperabili obstaculo prohiberetur, haberet autem quae cum eius maiestate coram et statim tractari oporteret, nempe ut quamprimum communiter viderent quo se possent pacto expedire diris vinculis horrendorum anathematum, quibus hactenus ignorassent se teneri constrictos. declaratum autem hoc nunc ipsis indicio columbae, quae longe diverso a sacris celebrata literis nuntia diluvii cessantis augurio, non pacem ac benedictionem ut illa, sed piaculares nodos terribilium excommunicationum et columnae fastigio eminens denuntiaret, atque ita quidem (quod erat pessimum) ut simul doceret eum qui laqueos istos atroces nexuerat et intenderat, tunc cum id egit fuisse patriarcham, hoc est minime dubiam ligandi habuisse potestatem: nunc autem privatum degere, nec clavem amplius tenere qua possit carcerem pandere in quem ipsos antea coniectos incluserit. quae cum ita sint, acri opus esse deliberatione quae vias mature investiget extricandae perplexitati letalium et fauces stringentium nodorum, quorum cassibus haerere implicitus ne ad momentum quidem sustineat qui gravitatem periculi urgentis aut potius praesentis exitii perniciem ea expendat Christianae prudentiae trutina, qua quisque prae habere quibuslibet rebus debeat statum animae ac salutis aeternae rationes. his imperator auditis haud parum conturbatus ad patriarcham accurrit,

μῖνα καὶ ὅπως εὐρέθησαν πέπυστο, ἐν ἀπόρῳ ἦν καὶ τὸ ποιητέον
 ἐσκόπει· τὸ γὰρ πατριάρχην Ἀθανάσιον δέοντα ἄξιοῦν ἰδιωτεύ-
 σαντα λύειν, οὐχ εὐρισκόν αὐταρχεῖς. ὅθεν καὶ συνέρχεται μὲν
 σφίσιν ἐκ προσταγῆς ὁ Ἀλεξανδρείας, συνέρχεται δὲ ὁ τῆς Ἐφέ- D
 5 σου Ἰωάννης, οὕτως ἀργῶς τῆς τιμῆς ἔχων, συνῆσαν δὲ καὶ τῶν
 ἀρχιερέων οἱ παρενρεθέντες, καὶ κοινῇ σκέψει τὸ πρᾶγμα ἐδίδο-
 σαν. κοινῶς οὖν κατεστύγουν ἅπαντες, καὶ τῆς πράξεως τὸν
 πράξαντα ἐν οὐ καλαῖς ὑπονοίαις ἦγον· οὐ γὰρ ἄλλο τι ἄλλ' ἐαυ-
 τῷ καὶ πάλιν περιποιεῖν τὴν τιμὴν, ἀφύκτως οὕτω καὶ ταῦτα
 10 ὃν οὐκ ἐχρῆν δεσμοῦντα. τέως γε μέντοι τοῖς μὲν ἐδόκει αὐτὸν
 ἄξιοῦν λύειν, τοῖς δὲ ἄλλ' ἀδύνατα ἄξιοῦν καὶ ἄλλως ἀπάγοντα
 κατεφαίνετο, εἴπερ ἰδιώτης ὢν καὶ τῆς ἱερατείας γεγυμνωμένος E
 ἅπαντα λύοι· τοῦ γὰρ εἶναι καὶ τὸ σκῆμμα τῷ πεπραγότι. διὰ
 ταῦτα ἑτέροις ἐδόκει, καὶ μᾶλλον τοῖς ἀκριβέσι, μηδ' ἄξιοῦν
 15 ὅλως κατὰ λύσιν, ἀλλὰ κρίνειν ὅπως ἐν ἀδήλῳ τὰ φρικτὰ πρά-
 ξαι, καὶ εἰς ἀπολογία καθιστᾶν ὑπὸ Ῥωμαίοις πᾶσιν ὅπως καὶ

lectisque libellis, et ubi quove casu reperti fuissent cognito, disquirebat
 anxio incertoque consilii animo quem iniret modum his sese angustiis ex-
 plicandi. nam recurrere ad expatriarcham et merum nunc monachum
 Athanasium, ut solveret quod ipse dum esset in dignitate nodaverat, prae-
 ter caeteram intempestivitatē, etiam inutile vanumque videbatur, defi-
 ciente iam in ipso ad istud potestate. accersitus ergo iussu Augusti ra-
 ptim est Alexandrinus patriarcha; vocatus pariter Ephesinus Ioannes, licet
 citra usum pontificalis in eam ecclesiam auctoritatis, titulo dumtaxat te-
 nus esset episcopus. caeteri quoque, quotquot forte tunc in urbe repe-
 riebantur antistites, rogati similiter concurrerunt. hi deliberatione com-
 muniter inita super negotio proposito primum magno consensu detesta-
 bantur factum, et facti auctorem graviter incusabant, malae mentis ex-
 tantia iis scribendis et abscondendis chartis indicia trahentes ad laevas
 de ipso suspensiones, quasi artificio isto ligandi quae nemo praeter ipsum
 posset solvere, ambitioni velificatus propriae, necessitatem imponere stu-
 duisset sui restituendi in eum unde invitatus descendisset thronum. circa
 definitionem eius quod facto esset optimum illo articulo rerum, quidam
 defungebantur consulendo ut Athanasius libellorum scriptor adiretur, ab
 eoque peteretur absolutio censurarum in iis inflictarum. his alii repugna-
 bant contententes, praeterquam absonum, etiam irritum id fore: nam et
 esse inconveniens insidiatori astuto, postquam eius dolos deprehenderis,
 fraude quaesitum ultro tribuere successum; quod fieret nunc conveniendo
 Athanasio, quem ideo clam scripsisse hos libellos intelligimus, ut redire
 nos ad sese cogeret, et vel si annueret is quod rogaretur, frustra ille
 tentaret, nos vane speraremus, utique cum sit indubitatum homini pon-
 tificali nudato potestate, iamque supra privatum quemlibet nihil habenti,
 facultatem non inesse solvendorum anathematis nexum. propter haec
 aliorum, et quidem eorum fere qui iuris canonici consultiores putabantur,
 haec erat sententia, nihil in praesens de solutione anathematis curandum,
 sed citandum ad tribunal ecclesiae Athanasium, ibique ab illo exquiren-

- ποίοις κανόσιν ἐπόμενος ἀνθρώπους Χριστιανοὺς ἀφορίσειε μηδὲν γινώσκοντας, καὶ οὕτω συνελθὼν αὐτὸν ἐκεῖνον καταγινώσκειν τῆς
- P 171 πράξεως. ἥς δὲ καταγνωσθείσης καὶ παρ' ἐκείνου, προκατεγνωσμένον πάντως καὶ τοῖς τῆς ἐκκλησίας κανόσι, μὴ λύσιν ἄλλην ζητεῖν· τὰ γὰρ δικαίως καὶ ὑπὸ κανόσι δεδεμένα, ἐκεῖνα καὶ 5 λύεσθαι εἶναι ἀνάγκη, τὰ δ' ἐξ ἀρχῆς ἀνυπόστατα μόχθον περιττὸν ἄλλως εἶναι καὶ ζητεῖν λύεσθαι. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτίκα καὶ πατριάρχην εἶναι καὶ σύνοδον εἰς λύσιν τὴν ἀπὸ τῶν κανόνων δικαίαν ἀξιοπλίστους. αὐτὸν δὲ καὶ μᾶλλον ὑπ' αἰτίας δικαίας ἀχθέντα κανονικῶς εὐθύνεσθαι. τὸ γὰρ ἑαυτὸν συνιστᾶν ὑπο- 10
- B νοθέντα τὰ χεῖριστα ἐν ὄρκοις τε καὶ ἀραῖς ταῖς καθ' αὐτοῦ, τίνα λόγον ἔχειν, εἴπερ καὶ τοῦθ' ἱκανὸν εἰς τελείαν τῶν ἐγκλημάτων ἀποφυγὴν; οὐκ ὁμνύειν γάρ, ἀλλ' ἀποτρίβεσθαι τὴν κατηγορίαν διὰ πιστῶν παραστάσεων εὐλογον. τὸ δὲ τοὺς κατεπόντας ἢ τοὺς συναρπασθέντας ἀραῖς ὑποβάλλειν, ποῦ δίκαιον 15 καὶ ὅλως κανονικὸν καὶ τῶν νόμων τῆς ἐκκλησίας; βασιλεὺς δὲ

3. προκατεγνωσμένος P.

dum quas ob causas, et iuxta quos canones, Christianos homines nullis minis praevis admonitos et funditus ignaros illigare horribiliter excommunicationum diris, clanculario scripto tentaverit? auditis deinde quae ille respondebit, et quod allegare nihil nisi frivolum poterit, facile mox redargutis ac convictis, rite ipsum condemnandum ad fatendum in publico conventu Romanorum se perperam et ultra quam debuerat aut potuerat, dum illa scriberet, egisse. hinc omnes pro plane frustaneo et nullius roboris habebunt id quod ipse qui fecit, se contra fas, sine legitima potestate attentasse confessus palam fuerit. unde cunctis apparebit non esse opus absolutione ulla, siquidem ea tantum canonica solutione indigent, quae rite ac canonica auctoritate sunt ligata. si qua praedamnata canonibus et ab initio cassa irritaque fuisse constet, ea quaerere quemadmodum solvantur, supervacaneus sit labor. quin vel si fingatur periculum subesse quodpiam ne valida sit et vere liget excommunicatio sic lata, nec sic tamen opus fuerit ad eum recurrere qui tulerit, quoniam quando patriarcha contra canones peccat, patriarchalem adversus eum potestatem synodus obtinet, cui propterea ius plenum competit tum absolvendi a censuris temere ab eo latis, tum etiam illum ob id ipsum canonice iudicandi et poenis subiiciendi meritis. neque in subiecto casu quidquam suffragari Athanasio posse ad amoliendas a se, quarum causam praebet iustam, suspiciones pessimas, quod sibi horrenda, si fallat, imprecans alienum se ab omni crimine deierat: non enim iuramentis et execrationibus istiusmodi, sed idoneis argumentis ac testimoniis criminationes impactae sunt purgandae iuxta receptum et rationi consonum morem. multo autem esse peioris exempli, quippe a sacris regulis et legibus ecclesiae intolerabiliter exorbitans, quod hic fecit Athanasius, diris anathematum in solos rite torquendis scienter peccantes et proterve contumaces, subiicere se aiens etiam eos qui abrepti aliena seductione prolapsique per imprudentiam impeerint. haec utcumque verisimiliter ac sapienter ita isti disse-

σοφώτερόν τι ποιῶν, ὡς ἰδούκει, καὶ αἰεὶ τὰς ἐς εἰρήνην αἰροῦ- C
 μενος, συνεβούλευε πέμπειν καὶ ἐρωτῶν Ἀθανάσιον, καὶ τοὺς
 χάριτας δεικνύοντας πυνθάνεσθαι εἰ αὐτὸς πράξειε καὶ ὅπως πρά-
 ξειε καὶ εἰ τούτοις αὐθις ἐμμένοι. ἐκλέγονται τοίνυν πρὸς τὴν
 5 ἀποστολὴν δοξάσης τῆς βουλῆς ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου τε Χοῦμνος
 καὶ ὁ Κυπριανὸς χαρτοφύλαξ, οἳ καὶ συγγεγονότες ἐκείνῳ τὴν
 ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνόδου, ὡς ἐχρῆν, διαμήνυσιν ἐποιή-
 σαντο. ὁ δ' αὐτίκα καὶ ὡς αὐτὸς γράψειεν ὁμολόγει καὶ ὡς ἐκ
 μικροψυχίας τότε ποιήσειε, μὴ μὴν δὲ καὶ ἅλυστα ἔχειν, ἀλλὰ D
 10 καὶ αὐθις αὐτίκα λύνειν, εἰ καὶ οὐκ ἐξεγένετο, φησί, καὶ τοὺς
 χάριτας ἐκεῖθεν ἐπανελέσθαι ἐπεισπεσούσης τῆς ταραχῆς. ταῦτ'
 ἔλεγε μὲν ἐκεῖνος, ὑπενόειτο δὲ τὰ μὴ ὄντα λέγων. ἔδει γὰρ ἐμ-
 φανίζειν, οἳ δοκιμάζοντες ἔλεγον, καὶ ζητεῖν συγγνώμην, εἴπερ
 εὐθύτης ἡκολούθει τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ μὴ ἐμπερισκεψία καὶ
 15 βλαδύτης ὑπουργός, ὡς ἂν εἰς καιρὸν τὰ φοβερά καὶ φρικώδη
 προανατετακὼς ἀξιοῖτο λύνειν, ἀναλαβὼν τὴν τιμὴν ἣν παρητεῖτο,
 σκοπῶ δὲ εἰ μὴ διὰ ταῦτα τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ αὐθις παρεισέχθη διὰ E

rebant, tamen imperator in securiorem semper partem incumbere, dum quomodocumque dubitatur, solitus, circumspectius et ad pacem ecclesiae accommodatius consulturum se putavit, si decerneret, ut fecit, mittendos ad Athanasium certos homines, qui ab eo quaererent, ostensis illi quos ipse scripsisse diceretur libellis, an re vera eos et cur quove consilio scripsisset, et num in eadem nunc, qua olim fuisset ad scribendum impulsus, sententia et voluntate perstaret. ad hoc electi sunt praefectus caniclei Chumnus et Cyprianus chartophylax. qui postquam Athanasio convento imperatoris et synodi mandata rite exposuerunt, ille confestim est fassus et se illa scripsisse, et pusillanimitate ac moerore fracti animi, quibus tunc agigaretur, male perturbatum id egisse: sese ideo illa et fuisse a principio irrita putare, et nunc, quantum posset aut opus esset, cassa velle. "et utinam" addidit "chartae istae, quae hunc tumultum concitarunt, nunquam in eo ubi delitescabant loco repertae, numquam extractae illinc essent." ita tunc ille, ne sic quidem perspicacioribus fidem faciens sincerae ac veracis professionis. "oportuerat enim," aiebant rigidioris supercilii censores, "agnovisse simul et declarasse submissius propriam in eo facto culpam veniamque poposcisse, si rectus et simplex sic loquenti suberat animus Athanasio, et re vera, ut videri volebat, per meram aegri animi delirationem ad ea scribenda fuerat impulsus." ex hac enim profecto facti sui tam atrocis sera ista nunc demum eaque tam frigida improbatione satis intelligi, spectasse illum in eo longe plus quam modo prae se ferat atque adeo astu profundo mentis improbae re ipsa machinam in illis latebris struxisse, quae in tempore prolata terrore diro anathematismorum horribilium concuteret, quem his obnoxium formidiniibus norat, animum imperatoris, eumque metu isto induceret ad se in throno reponendum, unde ingratis ac vi coactus descendisset, facile autumans nihil pacisci recusaturum Augustum pro spe infirmae ac supra modum delicatae conscientiae pacandae. quem ideo terrere nominatim et

- τὴν πλείστην περὶ τὰ θεῖα τοῦ βασιλέως εὐλάβειαν, ὃν καὶ ἄφροντον εἶχε δεσμεῖν ὡς δῆθεν παρασυρέντα. τότε δὲ ἐπεὶ καὶ ἔτοιμος ἦν γράμμασι πιστοῖς ἐγχαράξαι τὰ τῆς ἀπολογίας, ὡς καὶ ἀπῆντο, λαβὼν χάριτην οἰκιοχείρως τὰ πλεῖστα τὰδ' ἔγραψεν. “ἐμοὶ συνέβη πατριαρχεῦοντι πολλοῖς καὶ πειρασμοῖς ἐμπεσεῖν, 5 καὶ διὰ τοῦτο ἔξ αὐτῆς τῆς κατασχούσης με ὁδύνης καὶ πικρίας
- P 172 παρακινήθεις γράμματα ἐξήνεγκα βάρους ἀφορισμοῦ καὶ λοιπῶν ἐπιτιμιῶν κατ' αὐτῶν ἔχοντα τῶν θλιψάντων με καὶ λελυπηκότων. ἐγνώρισε δ' ἔξ αὐτῶν τῶν ἐπιτιμηθέντων οὐδεὶς οὔτε περὶ τῶν εἰρημένων γραμμάτων οὔτε περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπιτιμιῶν. 10 εἶτα αὐτὰ μὲν τὰ γράμματα ἐν ἀποκρύφῳ τινὶ καὶ παντελῶς ἀδήλῳ τόπῳ τοῦ μεγάλου ναοῦ τῆς τοῦ θεοῦ ἁγίας σοφίας ἀποτεθέντα ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ διέμεινε φυλαττόμενα. ἐγὼ δὲ ἐπεὶ
- B τοῦ θρόνου ἀναχωρῆσαι καὶ τῆς πατριαρχικῆς πύσης προστασίας παραίτησιν ἡβουλήθην ποιήσασθαι καὶ ἡσυχάζειν πάλιν κατ' ἐ- 15 μαντὸν ὡς καὶ πρότερον, εὐθὺς καὶ τὸ σύμπαν τῶν γεγραμμένων ἐκείνο βάρους ἔξ αὐτῆς ψυχῆς διαλύσας ἡθέτησα, συγχωρήσεως πύσης τῇ τοῦ θεοῦ πάσῃ μεταδούς ἐκκλησίᾳ, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνωτέρω, ὡς εἴρηται, θλιῖναι ἡμᾶς καὶ παραλυπηῖναι σπουδάσασιν. οὐ γὰρ ἦν οὔτε τῆς τοῦ θεοῦ ἐντολῆς οὔτε τῶν ἐκεῖ- 20

damnationi a se in omnes intentatae diserte involvere studuisse videretur, dum inter alia clare professus est se non solos eos excommunicare qui scientes peccassent, verum illos etiam qui aliena seducti fraude imprudenter pertracti fuissent in qualemcumque participationem initorum contra se consiliorum. hoc fuit multorum de isto Athanasii responso iudicium: nunc caetera reddamus. ab eo sic locuto perrexerunt exquirere legati, num hanc ipsam, quam verbo ipsis expressisset, excusationem istius sui facti, paratus esset, si rogaretur, ad eorum cuius intererat notitiam et satisfactionem scripto complecti. ad ea ille chartae confestim arreptae haec, quae licet pluscula hic referam, illeivit. “mibi contigit patriarchatu fungenti in multas tribulationes, multas tentationes incidere. harum subito et vehementi pertractus sensu in amaram habitudinem exacerbatae mentis, scripsi literas anathemata gravia censurasque id genus atroces in eos qui me vexaverant et laeserant habentes; quarum notitia censurarum nemini eorum in quos illae intorquebantur oblata ulla est; ac ne indicium quidem cuivis factum vel istarum ipsarum literarum vel piacularium noxarum quas continebant. hae deinde literae in quodam abstracto et prorsus ignoto loco magni templi sanctae dei sapientiae depositae, ibidem custoditae permanserunt. ego vero postquam throno cedere et omnis patriarchalis praefecturae abdicationem volui facere, quiescereque rursus apud me sicut prius, statim totum illud scriptorum onus ex ipsa anima diluens abrogavi, veniam omnem universae dei impertiens ecclesiae et ipsis qui superius, ut dictum est, vexare nos et laedere studuerant. non enim fuit memoris mandatorum legum ac commendationum divinarum animi, ac omnino metum habentis ipsius dei, et futurum iudi-

τῶν νόμων καὶ παραγγελμάτων, οὔτε ψυχῆς φόβον ὅλως ἔχού- C
 σης αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔννοιαν τῆς μελλούσης κρίσεως ὁμοῦ καὶ
 ἀνταποδόσεως, ἀκατάλλακτον τὴν ἔχθραν τηρεῖν καὶ ἀντὶ κακῶν
 ἀντιδιδόναι κακά, οὔτε μὴν ἐπαρᾶσθαι κατὰ τῶν ἐπηρεαζόντων,
 5 εὐχέσθαι ὑπὲρ αὐτῶν Θεοῦ σαφῶς καὶ λέγοντος καὶ προστάσσον-
 τος. διὰ ταῦτα καὶ γράμματα μὲν ἐκεῖνα πάντα τὰ τῆς μικρο-
 ψυχίας, μᾶλλον δὲ πᾶσαν τὴν αὐτοῖς ἐγκατατεθεῖσαν βαρύτητα
 τοῦ ἀφορισμοῦ τε καὶ τῶν ἐπιτιμιῶν, ἐκ ψυχῆς πάσης ἀπεβαλ- D
 λόμην, πᾶσι τοῖς ἐπιτιμηθεῖσι καθαράν διδοὺς τὴν συγχώρησιν.
 10 ὥστε δὲ καὶ ἀναλαβέσθαι τὰ τοιαῦτα γράμματα καὶ ἀφανίσαι
 ἡμελήθη παρ' ἡμῶν, καὶ οὔτε ἐλάβομεν οὔτε ἠφανίσαμεν. εὐ-
 ρίσκονται οὖν ἀρτίως, καὶ δίδονται εἰς χεῖρας τῷ κρατίστῳ καὶ
 βασιλεῖ μου καὶ αὐτοκράτορι. παρ' οὗ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐρωτήσεως
 γενομένης αὐτῶν δὴ τούτων τῶν γραμμῶν ἐνεκεν, οὐδὲν ἕτερος
 15 ἢ αὐτὸ τὸ ἀληθὲς εἰπόντες ἐπληροφόρησαμεν οἷον ὅτι οὐ νῦν E
 πρότερον τὴν γνώμην μεταβαλόντες καὶ τὴν ἐπιτίμησιν λύοντες
 πᾶσι καθαρῶς συγχωροῦμεν καθ' ὧν αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ τοι καὶ
 πρότερον, ἔξ ὅτου δηλονότι τῶν πατριαρχικῶν θρόνων ἀναχω-
 ρῆσαι ἡβουλήθημεν, εὐθὺς καὶ τῆς πρὸς πάντας ἔχθρας ἀπέστη-
 20 μεν, μηδεμίαν πρὸς οὐδένα φανεράν ἢ κεκρυμμένην ἔχοντες ἄμυ-
 ναν, καὶ τοὺς εἰρημένους ἀφορισμοὺς καὶ λοιπὰς ἐπιτιμήσεις ἀπὸ
 τότε εὐθὺς καταλύσαντες ἡθετήσαμεν. καὶ εἶχε ταῦτα ἐπ' ἀλη-
 θείας οὕτως. ἵνα δὲ μή τιτι τῶν κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγίας ἐκ-

cium simul ac retributionem certa persuasione reputantis, implacabile
 odium servare et pro malis mala rependere, neque diras imprecari iis
 qui mihi nocuerant, cum pro talibus orandum deus clare dicat et iubeat.
 propter haec literas illas ex pusillanimitate et aegritudine turbati animi
 profectas, praesertim vero cunctam ipsis inditam acerbiter anathematis
 et piacularium noxarum ex toto penitus animo reieci, cunctis quos subii-
 cere poenis istiusmodi volueram, plenam sinceramque indulgens veniam ac
 pacem. itaque merus fuit casus oblivionis, quod nobis in mentem non
 venerit resumere inde literas illas et abolere, prout constitueramus. sed
 quia negligentia quaedam nostra ne resumeremus et aboleremus obstitit,
 secutum inde est ut modo illae reperirentur darenturque potentissimo do-
 mino meo imperatori, qui cum circa istas a nobis scriptas literas interro-
 gari nos curasset, nihil aliud nisi quod re vera erat respondentes affirma-
 vimus, nimirum non nos nunc primum mente mutata solvere quamcumque
 memoratam illic censuram, ac plane sincereque condonare universis in
 quos intendebatur poenam omnem eiusmodi, sed multo antea,
 iam tum scilicet quando decrevimus patriarchali throno cedere, confestim
 omnem in omnes offensionem deposuimus, nullam adversus ullum manife-
 stam aut occultam habentes malevolentiam aut cupiditatem ultionis, me-
 moratasque excommunicationes et caeteras irrogationes poenarum ex tunc
 statim abolentes abrogavimus. sic illa ex vero se habuerunt. ne autem

- P 173 κλησίας ἐπιχειρούντων καὶ ταύτην βουλομένων διαταράττειν πρόσ-
φασίς ποτε γένοιτο, κακῶς μὲν παντάπασι καὶ ἀδίκως, γένοιτο
γοῦν μετὰ τοῦ πονηροῦ ζητοῦντι τὰ σκάνδαλα, τούτου δὲ χάριν
καὶ τὰ παρόντα γράμματα, Θεοῦ αὐτοῦ κατενώπιον κατὰ τῶν
πρώην ἐκείνων, ὡς ἔφημεν, γεγραμμένων ἐξεθέμεθα. δι' ὧν⁵
καὶ πάλιν οὐ συγχώρησιν μόνον πᾶσαν πᾶσιν ἀπονέμομεν τοῖς,
B ὡς εἴρηται, ἡμῶν ἐτι πατριαρχεόντων ἐπιτιμηθεῖσι λόγοις ἢ
γράμμασιν ἡμετέροις τισὶ φανεροῖς ἐν τῷ παρόντι γεγενημένοις ἢ
ἐν τοῖς ὕστερον τῶν χρόνων δόλοις ἔσομένοις, ἀλλὰ καὶ εἰρήνην
καὶ τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην μετὰ πάντων τούτων κυροῦμεν, οὐ-¹⁰
δενί τι τῶν ὑπάντων ὡς ὑπ' αὐτοῦ δῆθεν ἡδικημένοι ἔχθραν ἢ
ὀργὴν ἢ βάρος τὸ τυχὸν ἀποταμιεύοντες. καὶ εἴ τις δὴ ποτε τὰ
λεχθέντα γράμματα καὶ οὐ βάρους μετέχοντα, ἢ ἕτερα κάκιστα
C ἡμέτερα, εἰς ταραχῆς πρόφασιν κατὰ τινων τῶν κοινωγούντων
τῇ ἐκκλησίᾳ προβαλέσθαι θελήσῃ καὶ ταρασσῶν προβάλλοιτο,¹⁵
τοῦτον ἐπάρατον καὶ μὴ ἀνεύθυνον εἶναι βουλόμεθα, ὡς ἴδιαν
μὲν πληροῦντα κακίαν, ἀφορμὴν δ' ἡμᾶς οὐκ ἀληθῆ ψευδῆ δὲ
παντελῶς προβαλλόμενον. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἰνδ. ια'." ἦν
δὲ καὶ τοῖς γράμμασιν ὑποσήμανσις αὕτη "Ἀθανάσιος ἁμαρτω-
D λος ὁ χρηματίσας πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης." ²⁰
Ἀθανασίῳ μὲν οὖν οὐδὲν ἐλάττων τῶν ἄλλων αἰτία καὶ αὕτη

ulla inde male affectis erga sanctam dei ecclesiam et turbare illam stu-
dentibus occasio aut praetextus umquam existat id conandi (quod quidem
perperam et iniuste facerent, cooperantes maligno quaesitori scandalo-
rum), huius rei gratia praesentes literas, intuitu dei praesentis, adver-
sus illas, ut diximus, a nobis prius scriptas, edidimus, per quas etiam
rursus non veniam solum et absolutionem omnem impertimus iis qui, ut
dictum est, a nobis patriarchatum gerentibus subiecti censuris quibuslibet
fuerant, verbis aut literis nostris quibusdam nunc publicatis, ac quibus-
cumque aliis secuturo, si forte, tempore quomodolibet publicandis. con-
tra quas pacem hic et in deo caritatem aequae omnibus firmamus et san-
cimus nostram, nemini omnium, tamquam ab eo videlicet iniuria affecti,
odium iram aut rancorem ullum, acerbiter qualemcumque gravem aut
levem designantis aut infligentis vindictae, reposita velut in laesae mentis
sinu servantes. quodsi quis, quicumque tandem fuerit, vel praedictas
nostras literas, omni, ut declaratum est, auctoritatis pondere carentes,
vel alias quaslibet pariter nostras in praetextum turbarum contra quosli-
bet e communicantibus ecclesiae proferre voluerit et re ipsa turbans pro-
tulerit, hunc maledictum et obnoxium reddendae facti huius rationi esse
volumus, tamquam qui propriae obsequens malignitati non veram nobis
sed omnino falsam intentionem impingat. mense Septembri, indictione xi."
suberat autem hisce literis haec subscriptio "Athanasius peccator, qui
fui patriarcha Constantinopolis novae Romae." ex hoc ultimo scripto
Athanasii, qui res eius censoriis oculis observabant, nihilo minus validum

προσπεσοῦσα, τοῦ δόξαι οὐχ ἥττον βαθέως ἢ ῥαδίως ἐργάζεσθαι, μείζων παρὰ τοῖς κατ' ἐκείνου ἐπιτηροῦσιν ἔδοξεν ἑαυτῆς ἐκ τε τοῦ καὶ αὐτὸν ὁμολογεῖν τὸ προσῆκον Χριστιανοῖς, ὥς οὔτε τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς οὔτε τῶν ἐκείνου νόμων καὶ παραγγελμάτων, οὔτε μὴν ψυχῆς φόβον ὅλως ἐχούσης αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔννοιαν τῆς ἀνταποδόσεως, κακὰ ἀντὶ κακῶν ἀποδοῦναι. εἰ δέ τι ἄλλο E ἀπὸ Χριστοῦ ἀφορισμῶν μείζον κακὸν ταῦτα ἐπ' αἰτίαις τισίν, ὃ θέλων κρινέτω. τέως γε μὴν καὶ τῷ ὁμολογεῖν, ὅσον τὸ δοκεῖν, ὥς οὐκ ἐν χρόνῳ τινὶ ἀλλὰ καὶ αὐτίκα ἐπ' αὐτοῖς μεταγνοίη 10 γράμμασι καὶ λύειν ἐθέλοι καὶ ἀφανίζειν αἰροῖτο ἂν τέως ἔδεε τε καὶ ἡσφαλλέτο.

25. Βασιλεῖ δὲ καὶ αὐθις φροντὶς ἦν οὐ μικρὰ παρακεκι- P 174 νημένων ἐνθεν μὲν τῶν Τοχάρων, ὅσοι δὴ καὶ ἐπὶ βορείοις τοῖς μέρεσιν ἔκειντο, ἐκεῖθεν δέ γε τῶν Τριβαλλῶν χρωμένων τῷ Κο- 15 τανίτζῃ, ὅς δὴ καὶ ἀποδράς ἐντεῦθεν, προσρυεῖς τῷ κράλῃ Σερβίᾳς ληίστορος τρόπον καταθέων τὰ πρόσχωρα ἐληέζετο, οὐ μὴν P 175 δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς οὐ καλῶς ἐχόντων ἐκ τῆς προτέρας

quam ex ullo superius animadversorum pravitatis ipsius indiciorum, argumentum duxerunt ad iudicandum vafrum esse illum ac subdolum, minimeque bonae fidei ac sinceræ in agendo simplicitatis hominem. nam ne acta eius ista, quæ nunc purgatum ibat, ignorantiae aut caecitatis ex perturbatione praesenti, cadentium in viros etiam bonos errorum, excusationibus a malignitatis nota vindicarentur, obstabat, quod ipse nunc ultro fatebatur scire sese ac prae oculis mentis habuisse, quid Christiani officium posceret, quid dei mandatum, quid eius leges et denuntiationes praescriberent; praesto etiam sibi adfuisse dei timorem ac cogitationem expectatae retributionis, quibus omnibus rebus prohiberetur mala pro malis reddere. his plenus sensibus qui tamen quoscumque sibi quibuslibet de causis adversatos exitio longe omnium maximo, separationi scilicet a Christo, quantum fuit in ipso, subiecerit, iudicet qui volet num ex mera imprudentia subreptioneque turbatae tumultu mentis prolapsus in prima illa scriptione fuerit, an non potius atroci vindictae cupidine furoreque impotenti chartis expressas istis execrationum horrendarum conceperit furias. utut de his fuerit, nunc quidem ille utcumque-satisfecit. etenim confitendo, quantum in speciem satis foret, sese non postea demum quam renuntiaverat patriarchatui, sed iam tum antequam throno cederet, damnasse ac matura poenitentia revocasse quidquid perperam egisset clancularia scriptione et arcana depositione chartarum modo inventarum, omni plane metu solvit quamlibet timidos, nec suspicionem ulli quantumvis superstitioso reliquit ullam contractae a se aut sibi adhuc haerentis ex ista horribili scriptura piaculi cuiuscumque. unde in praesens securitate cunctis reddita omnis, quæ ex hoc casu extiterat, est commotio sedata.

25. Caeterum imperatori acrem admovebant sollicitudinem commoventes sese hinc quidem Tochari, quotquot boreales tractus insederant, inde autem Triballi, ad id utentes Cotanitza, qui postquam a nobis transfugisset, adiungens se crali Serbiae, latronis ritu incursans confinia deprædabatur. accedebat ad hæc Orientalium quoque regionum miser sta-

ἐκείνης συγχύσεως. ταῦτά τοι καὶ βασιλεὺς ἀνδρὸς σπουδαίου
 ὁρῶν δεόμενον τὸν καιρὸν καὶ στρατηγοῦ, ἅμα μὲν ξυνετοῦ τῶν
 τοιούτων ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐγγιζόντων αὐτῷ πρὸς αἵματι, παριδὼν
 τὴν ἐπὶ τῷ σχίσματι μικρολογίαν τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὥς αὐτὸς μὲν
 ἦκιστ' ἂν διὰ τὸ σχίζεσθαι βλάψειεν, ὀνήσειε δὲ τὸ κοινὸν διὰ 5
 τὴν εὐβουλίαν καὶ τὸ ἐπ' ἔργοις σπουδαῖον, εἰ προσληφθεῖη,
 B διανοούμενος, αὐτίκα ἀφείς ἐγκαλεῖν ἐκείνῳ τὴν πρὸς ἐκκλησίαν
 διαφοράν, ὥς εἶχε δὲ τῆς γνώμης καὶ πάλιν ἑάσας ἔχειν, προσ-
 λαβὼν, ὀλίγοις τισὶν ἐφοδιάσας καὶ χρήμασι καὶ στρατεύμασιν
 ἐπ' ἀνατολῆς ἐκπέμπει. ὁ δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἀναδεξάμενος πᾶσαν 10
 σπουδὴν ἐνδείκνυται καθιστᾶν μὲν τὰ τῇδε μέρη, θεραπεύειν δὲ
 καὶ βασιλέα ταῖς καθ' αὐτὸν ἐπὶ τοῖς πράγμασιν οἰκονομίαις καὶ
 διοικήσεσιν. ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν καιρῶν
 πολλάκις λαβόμενοι καὶ προσηῦξον τὰς οἰκείας προνοίας καὶ ἄρ-
 C γῶς εἶχον ἐκ τοῦ δώροις καὶ δεξιώσεσιν ὑπέρχεσθαι τοὺς ἡγεμο- 15
 νέοντας, ἄλλοι δὲ πολλάκις καὶ σφῶν ἀξιώτεροι ἐκλειοπνυῶν
 τῶν κατὰ σφᾶς οἰκονομιῶν τὴν ἀπορίαν εἶχον καὶ προαιρούμενοι
 τοῦ στρατεύεσθαι κώλυμα, καὶ ἦν ἀμφοτέρωθεν τῷ κοινῷ ζημία,

tus, e nuperis illis turbis adhuc graviter laborantium. his, prout res poscebant, procurandis cum videret imperator opus esse duce strenuo et prudenti, quem et ad auctoritatem expediret ex sibi consanguinitate intimis legere, non putavit habendam rationem contumaciae. qua Ioannes Tarchaniota, superstitione hactenus inflexibili, haerebat affixus schismati, ad eum caeteris dotibus tali praefecturae aptum inde propterea excludendum, maxime cum reputaret per istam hunc occasionem ab urbe amotum minus quam dum ibi foret schismaticis profuturum, interim autem, qua valebat consiliorum sapientia dexteritateque ac fide in agendo, si ei ministerio adhiberetur, utiliter servitutum reipublicae. igitur omissis in praesens quibus eum solebat incessere criminationibus, quasi non cessaret ecclesiam turbare suo in segregum factionem pertinaci studio, quin et liberam ei facultatem tribuens in sua de religione qualicumque sententia pro libito deinceps persistendi, assumptum eum et paucis qua pecuniis qua copiis instructum in Orientales tractus misit. at ille accepta praefectura omne studium ostendit tum in restituendis illis misere afflictis partibus, tum in demerendo imperatore, suique apud eum antiquis suspicionibus purgandis solida exhibitione gratiarum ipsi obsequiorum, fida prudentique administratione commissi sibi muneris, qua se dignum probaret honore ac beneficiis collatis. hinc quoniam militum plurimos videbat corrasis, per opportunitates in quas avidae imminebant, divitiis maximis inde segiores ad laborem fieri, propterea quod, quamlibet cessarent et officio deessent, impune se laturos confiderent ob sibi paratam crebris muneribus, prout illis erat in tam pingui fortuna facile, ducum suorum gratiam, aliunde autem fortes bellatores, quod minus attenti ad lucrum forent, non superfluis modo, quae impenderent in dona, sed etiam necessariis, unde sibi consulerent, carentes eo ipso tardiores ad militandum reddebantur, inopia insuperabile strenuitati quamlibet bene animatae obstaculum obiectante, incommodo utrimque in damnum publicae rei redun-

καὶ ἡ ἀνισότης αὕτη ἐδέετο ἑξισώσεως, αὐτὸς τὰ μεγάλα θαρρῶν,
 ὥς πιστῇ γνώμῃ καὶ καθαρῇ πρὸς βασιλέα πράττοντι οὐδὲν ἂν
 προσσταίῃ τῶν ὅσα καὶ εἰς ἐμπόδιον εἴη, μεταγίλινεν ἔγνω πρὸς
 τὰ κοινὰ τὰ πληρέστατα καὶ οὕτως ἑξισοῦν τοῖς ἀνδράσι καὶ τὰς
 5 ὁρμάς, ἑξισῶν τοῖς πράγμασιν. ἐντεῦθεν καὶ στρατὸν μὲν συνί- D
 στα πλέον, νῆας δ' ἑξητοιμάζετο, καὶ διττὰ στρέφων ἐνθεν μὲν
 κατὰ γῆν ἐκεῖθεν δὲ κατὰ θάλατταν διηυμάριζε, καὶ καλῶς ἠκού-
 ετο πράττων, καὶ βασιλεῖ ἀπόδεκτος ἦν, εἰ καὶ τῷ πατριαρχοῦντι
 Ἰωάννῃ ἡ ἐκείνου στρατηγία διὰ μέγιστης ἀγανακτήσεως ἦν, καὶ
 10 πολλάκις προσαναφέρων βασιλεῖ προσωνειδίζετο, εἴ γε ἀνὴρ στρα-
 τηγολίῃ οὐχ ὅπως μηδὲν εἰδὼς τιμᾶν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς E
 τοὺς αὐτῆς πλύνων ὑβρεσι. βασιλεὺς δὲ τῇ παρ' ἐκείνου θερα-
 πείᾳ ἐνεilhμμένος, ὥς αἱ συχναὶ πίστεις εἶχον, λογισμῷ διδοὺς
 πλέον ἢ ὀργῇ διὰ τὴν ἐκ τοῦ πατριάρχου ἀναφοράν, οὐδὲν πε-
 15 ραίνειν κατ' ἐκείνου παρεῖχε τοῖς κατ' ἐκείνου λέγοντας, ἀλλὰ
 καὶ προσάντως μᾶλλον ἐδέχετο τὰς ὑπομνήσεις, τὴν ἐπὶ τοῖς
 πραγματοποιέοις σταθιρότητα βασιλικωτέραν κρίνων παλιμβολίας P 176

dante maximo, inaequalitates istas sibi, prout erat ante omnia necesse,
 mutua compensatione decrevit exaequandas, ita ut ex abundantia super-
 flue opulentorum transferendo, quod satis esset, in egestates inopum,
 nec illi redundantī copia torperent nec hi necessariis destituti languere
 ac militiam refugere cogerentur. tantae huic ac tam cunctis praeverten-
 dae rei tum suscipiendae fiduciam tum exequendae facultatem praebuit
 conscientia praecipue fidelis erga imperatorem studii et huius certae sibi
 benevolentiae fiducia secūra. inde porro, quod palmarium fuit ad prae-
 sentem usum, id est brevi consecutus, ut exercitum conflaret satis nume-
 rosum ad classem simul maritima militia complendam castraque terrestri-
 bus abunde instruenda copiis; qua utraque fretus potentia, navibus uno
 tempore multis egregie armatis, terra uno consilio marique, rem non im-
 pigre solum ac prudenter sed feliciter etiam gerere cito auditus est, suc-
 cessibus, quemadmodum fere fit, fortunae sapientiae consiliorum respon-
 dentibus. hinc faustis de illo increbescētibz nuntiis magis magisque
 confirmabatur in suo de eo iudicio imperator, impensiusque favere mini-
 stro tam utili pergebat; eoque obfirmatius reiciebat continuas adversus
 Tarchaniotam expostulationes patriarchae Ioannis, qui concoquere haud
 umquam valens honorari praefectura tali hominem adeo non bene affe-
 ctum erga ecclesiam, ut plerosque ecclesiasticorum probris conscindere
 non desisteret, querelis ea de re assiduis nec sine stomacho Augustum
 inquietabat; qui tamen nihil his motus, quod praesentibus iisque certis
 experimentis fidelis utilisque sibi Tarchaniotae obsequii plus quotidie plus-
 que obligari se sentiret ad benevolam in eum gratamque voluntatem, sic
 aures nequidquam accusanti patriarchae dabat, ut animum reo servaret,
 rationique amplius quam irae tribuens irritos reddebat omnes ipsi nocere
 satagentium conatus, libenter contra benigneque excipiens quidquid ab ei
 faventibus suggereretur, denique iudicans id eiusmodi esse negotium, in
 quo magis imperatorem regia insistere constantia semel coeptis quam in-
 stabili desultoriaque modo aientium mox negantium consiliorum levitate

καὶ ἀστασίας ἐπὶ τοῖς δόξασιν. πλὴν μετὰ καιρὸν, ὥς ἀρμόζειν αὐτίκα λέγειν, ἐπιτίθενται οἱ τινὲς τῶν ὅσοι καὶ τῶν οἰκονομιῶν τὸ πλεῖστον προσαφηρέθησαν, προφάσει μὲν τῇ εἰς βασιλέα πί-
 στει χρησάμενοι· οὐδὲν δὲ ἤττον ἑαυτοῖς ἀμύνειν ἤθελον, παρα-
 λελυπημένοι οἷς προσαφῆρητο. καὶ τῷ Θεολήπτῳ Φιλαδελφείας 5
 προσελθόντες τὰς πρὸς βασιλέα πίστεις ἠθετηκέναι τὸν Ἰωάννην
 B ἔλεγον, καὶ δῆλον εἶναι, ἔξ ὧν γε καὶ πράττοι, τὸν τῆς ἀποστα-
 τήσεως κύβον ἀναρρίπτειν ἀρξάμενον. ταῦτα λέγοντες ἔπειθον,
 καὶ μᾶλλον εἰς τὴν κατ' ἐκείνου ἀπέχθειαν ὠρμημένον πάλαι ἄτε
 καὶ αὐτὸν κατ' ἐκείνου τὰ πολλὰ μωμούμενον. καὶ σὺν σφίσι 10
 τὴν πρὸς ἐκείνον (ἣν δ' ἐπὶ τοῦ πυργίου τότε) ἠπέλογοντο. ὁ δὲ
 προγνοὺς τὴν τῶν ἐπιόντων ἔφοδον, καὶ ὥς ἐπὶ κακῇ προϋπηρ-
 γμένη φήμῃ, εἰ καὶ ψευδὴς ἦν, ἀπαντῶσιν ἤδη, θραύεται τὴν
 ὁρμήν, καὶ εἰσελθὼν τὴν ἐκεῖσε μονὴν τοῦ ἐν μάρτυσι μεγίστου
 C Γεωργίου, τὴν τοῦ Διὸς ἱεροῦ πάλαι, τοῦ ἀσφαλοῦς ἑαυτῷ 15
 προυνόει. καὶ οἱ μὲν ἐπιστάντες ἔξωθεν ἐπιζυγωθειῶν τῶν πν-
 λων τῆς μονῆς ἐσπουδασμένως τὰ τῆς κωφῆς ἐκείνης κατηγορίας
 συνέπλεκον, καὶ οὐκ ἂν ἔλεγον Ἰωάννην περαιτέρω τῶν ἐντολῶν

fluctuare par foret. caeterum periclitatus hic aliquando a suis oppugna-
 toribus fuit; quod etsi evenit aliquantum post hoc tempus in quo nar-
 rando versamur, tamen hic propter materiae connexionem referre occu-
 pabo. conflata in eum est factio militum eorum quos, ut dictum est,
 superflue divites parte opum redundante multaverat, qua indigentes cae-
 teros iuaret. hi studio sinceræ in imperatorem fideli moveri se simu-
 lantes, cum re vera concitarentur dolore imminutæ ipsis pecuniæ, ad
 impotentem cupiditatem ulciscendi molestæ ipsis, quantumvis æquæ ac
 publice salutis, distributionis auctorem, Theoleptum Philadelphiensem
 conveniunt episcopum, eique deferunt manifestum videri ex iis quæ Tar-
 chaniota ageret, meditari eum defectionem ab imperatore, omniaque se-
 dulo comparare ut mox contra illum palam insurgeret. facile id illi per-
 suaserunt antistiti, male iam antea in Tarchaniotam affecto, quippe a
 quo contumeliose se quoque traductum et irrisum reprehensumque memi-
 nisset. ergo et hic ducibus seditionis immixtus infesto cum illis impetu
 ad Tarchaniotam, uti haud dubie rebellionem machinantem, coercendum
 aut comprehendendum vadit. erat tunc is in turri quadam, ubi de coi-
 tione præmonitus et imparem se, loco tali, tantæ sustinendæ impres-
 sioni ratus, illinc se proripiens in vicinum maximi martyris Georgii mo-
 nasterium fugit, eiusque foribus occlusis vim eorum fama prænuntiatam
 opperitur. fuerat illic olim Iovis templum, Christiano deinde ritu expia-
 tum et in honorem sancti martyris Georgii dedicatum. eo ingressum ibi-
 que obductis secure foribus tutum seditiosi Tarchaniotam audientes nihilo
 secius facta manu monasterio se admovent, et extra, ut erant, magnis
 vocibus fictam illam cogitatae perduellionis calumniam oggerunt, falso il-
 lum iactasse vociferantes se, dum ipsos spoliaret, Augusti mandatis ob-
 sequi. longe quippe ultra voluntatem ac destinationem omnem clemen-
 tissimi principis istam eius perfidiosi ac rapacissimi ministri violentam in

τῶν παρὰ βασιλέως προεληλυθέναι (τὸ δ' ἦν τὸ τὴν αὐτῶν ὑπαλ-
λάττειν στρατείαν), εἰ μὴ γε καὶ τῆς εἰς βασιλέα καταφρονήσεως
ἄρχειν ἐγνώκει. τὸ δ' ἦν ἄντικρυς καταδημαγωγία, ὡς ἐντεῦθεν
τὴν κατ' αὐτοῦ σφῶν ἰσχύειν ἐπίθεσιν, καὶ πρόβλημα ἦν αὐτοῖς
5 ἰσχυρὸν τῶν κατ' ἐκείνου λοιδοριῶν ὡς δικαίως ἐπεξιοῦσιν. ὁ δ'
δ' ἐνδοθεν ἀφ' ὕψους τοῦ τείχους ἐωραμένος πρὸς τὴν κατηγο-
ρίαν ἀσφαλῶς ἴστατο, καὶ τῷ ἀρχιερεῖ προσωνεῖδιζεν, ἀνοίας
κρίνων, εἰ συμπεπεισμένος τοιούτοις ἀνδράσι ποιεῖν τὰ ὅμοια
ἔγνω παραγεγονῶς τὸν μηδὲ σκιὰν ἀπιστίας εἰδότα. βασιλεῖ γὰρ
10 καὶ μᾶλλον φυλάττειν πίστιν καὶ βεβαίαν φέρειν τὴν εὐνοίαν,
αὐτῷ δὲ τοῦντεῦθεν καὶ μᾶλλον μηδ' ὡς ἀρχιερεῖ προσέχειν, εἰ
τὴν πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν τοῦ σχίσματος αἰτίαν ἀπέχθειαν, ὃ δὲ
καὶ βασιλεὺς οἶδε καὶ συγχωρεῖ αὐτός, τοῖς οὐκέτ' οὔσι κατὰ βα-
σιλέως αἰτιάμασι συμπλέκειν ἐθέλοι καὶ τοῖς ἐπιούσι συμπράττειν

se grassationem processisse. nec dubium videri quin hoc ipse id agendo spectasset, ut se a militia per istam intolerabilem spoliationis iniuriam depulsis, praeda ipsis extorta seditiosos auctoraret, quorum sibi sic obnoxiorum fida opera uteretur ad rebellionem, quam moliretur, in imperatorem exequendam. ad hoc plane pertinuisse illam affectatae popularitatis speciem, illas ex alieno largitiones, illas effusiones in vilissimum quemque pecuniae iniuriis conflatae, rapinis extortae, ut melioribus debilitatis, pessimis armatis, haberet perduellis ad manum quorum lacertis ac mucronibus Augustum oppugnaret, Augusto, qui ipsum defenderent, deessent. inde adeo suam hanc, quam intentarent rebelli, haud esse iniustam vim. pia sanctaque in hostem patriae sese arma induisse; nec iam privatas ultum ire contumelias, quas sint ab ipso perpassi, sed tyrannum execrabilem iusto bello persequi. talia seditiosos vociferantes despectans e summis muri pinnis Tarchaniota, suae defensionem innocentiae cum ipsorum accusatione insolentiae coniunctam ex tuto disertus perorabat, etiam ultro Philadelphiensem increpans, quod eum non puderet sacrosancta insignem dignitate sanguinariis se latronibus ducem ad scelus ferre. "omittite, heus vos," inquebat, "si quis pudor est, mendacem iactationem vestrae in Augustum fidei, qui non studio erga principem sincero, sed odio adversus fidissimum ipsi ministrum, ducem vestrum, saevo nefarioque concitamini. rebellionis quam fingitis ne umbra quidem aut prima cogitatio conscientiam maculavit meam. fidem imperatori servo integram nunc maxime; in cuius obsequium affectu devotissimo nemini concedo. te vero," Theoleptum intuens, "nunquam episcopi, quod falso geris, compellabo nomine, aut debita isti gradui veneratione prosequar. ista dudum commercia inter nos abruptit vetus de religione discidium. dudum est cum tu me schismaticum, ego te profanum censeo. haec tuae a me, quam nihil moror, aversionis vera causa est, nec ipsa ignota principi, cuius te zelo dignitatis et formidine periculi moveri mentiris. tolle fraudes, amove confictionem vanissimi criminis: fatere te contra officium ecclesiasticae lenitatis, silientem mei sanguinis, ab iniquissima minimeque verisimili suspitione tuae immani crudelitati obtentum quae-
rere, interim dum, quod monstrum in sacerdote sit, cruentis te sicariis immiscens, quantum potes, cooperaris ad caedem hominis, purae omni

- φόνον μηδὲν προσῆκον διὰ τὴν τῆς συνειδήσεως καθαρότητα. ταῦτα λέγων ἀντετεχνᾷτο καὶ κεῖνος, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ μάρτυρος φέρων ἐπευφήμει τοὺς βασιλεῖς. καὶ λοιπὸν ἄπρακτον μὲν ἦν
- P 177 αὐτοῖς τὸ ἐγχείρημα, συνεῖναι δ' ἐκείνοις ἥκιστα ἀσφαλὲς ἐδόκει. ὅθεν καὶ πᾶσαν ἀφείς ἐνοχὴν προστρέχει τῷ βασιλεῖ τῇ πολυαν- 5 δροῦσῃ πόλει Θεσσαλονίκη ἐνδιατρίβοντι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον, καθ' ὃν καιρὸν τὰ οἱ στρατηγοῦντι πεπονημένα ἐσπουδασμένως τῆς τῶν ἐκεῖ πραγμάτων κατορθώσεως χάριν ἀφειρηθέντα καὶ εἰς οὐδὲν λογισθέντα παρὰ τῶν ἑσαυθὺς πεμπομένων πολλὴν τὴν λύμην ἐνέδοσαν γίνεσθαι, ὑπερημέρων μὲν καὶ τῶν μισθο- 10
- B φοριῶν γινομένων στρατιώταις παρὰ τῶν κατ' ἀνατολὴν συλλεγόντων χρήματα, ἐλλειμμένων δὲ καὶ τῶν πλείστων ἐκ τῆς τῶν προυχόντων περὶ αὐτὰ σφετερίσεως, καὶ τῶν πολεμικῶν ἐντεῦθεν ἀμελουμένων κατὰ τὸ εἶκος πράξεων.
- P 178 26. Περὶ δέ γε τῶν βορείων Τοχάρων (οἱ γὰρ κατ' ἀνα- 15 τολὴν τὸν Καζάνην εἶχον, ὡς αὐτοὶ φαῖεν ἄν, Κάνιν, ὅς δὲ καὶ ἐκ Χαλαοῦ τε καὶ Ἀπαγᾶ τὸ γένος κατῆγε) περὶ γοῦν ἐκείνων ἄξιον ἄνωθεν διελθεῖν. ὁ τὸν Νογᾶς, περὶ οὗ καὶ πρότερον

labe conscientiae veraci testimonio innocentissimi." talia locutus, ut infestis machinationibus invidiae suas contra ipse quoque artes opponeret, sublata in manus alteque ostensa imagine martyris, acclamare salutem imperatoribus patri et filio faustaue ambobus precari omnia clara voce saepius ingeminans institit. sic illo seditionis impetu repulso, facile intelligens haud tuto diu se posse consistere in tam infensorum sibi hominum contubernio, ad Augustum in frequentissima Thessalonicensium urbe tunc degentem (nam haec, ut admonui, posterius sunt gesta) Thessalonicam, inquam, ad Andronicum se inde proripuit. quo quidem tempore, intento unice imperatore praesentibus curandis, et imperii vires fere universas impendente constituendis illis in quibus tunc versabatur Occiduis tractibus, contigit brevi perire fructum omnem operae a Tarchaniota prudenti suae praefecturae functione reipublicae navatae. nam qui huic successerunt ab Augusto submissi ad regendas Orientales provincias, quae ille malis publicis emendandis opportuna sapienter excogitaverat, funditus neglexerunt; quorum salubritas institutorum ex gravi perniciē, quam sensim in desuetudinem abeuntia moxque nihili habita sui abolitione contemptuque in rempublicam attraxerunt, sero potuit perspicī. nam cum stipendia non amplius ad diem militibus solverentur ab iis qui vectigalibus per illos tractus exigendis erant praepositi, quod pecunia publica rapinis ipsorum et ipsis consociorum imminuta nequaquam ad id sufficeret, dilapsis propter inopiam praesidiariis functiones illic omnes militares cessaverunt, totusque sine ulla custodia Orientalis limes hostium barbarorum liberis incursionibus condonatus in praedam est.

26. De borealibus porro Tocharis (nam orientales principem sive, ut ipsi loquuntur, Kanin, agnoscebat Cazanem, qui ex Chalaū et Apaga deducebat genus) de illis, inquam, qui septentrionales obtinebant tractus, est quod modo repetito paulo altius principio narremus. Nogas igitur, de

ἐρρέθη, πεμφθεὶς ἀρχῆθεν παρὰ τῶν ἐκ γένους ἀρχόντων, οὐκ
 ἄρχων ὢν ἀλλ' ὑποστράτηγος σφῶν, πεμφθεὶς οὖν μεθ' ὅτι B
 πλείστης δυνάμεως ἐπὶ τῆς κατὰ βορρᾶν περαιᾶς, ἵνα καὶ διά-
 φορα ἔθνη πάλαι μὲν Ῥωμαίοις ὑπήκοα, ὕστερον δ' ἀλούσης τῆς
 5 Κωνσταντίνου καθ' αὐτὰ ὄντα καὶ τοπαρχίαις τισὶ μεριζόμενα,
 ὡς ἐρήμων καταδραμούμενος, ἐπιστὰς τῷ κατὰ σφᾶς δέει μόνῳ
 χειροῦται καὶ ὑποκλίνει Τοχάροις αὐτονομούμενα πρότερον. ἅμα
 γοῦν τοσούτων ἐθνῶν ἤρξαν, καὶ ἅμα πολυανδροῦντα τόπον C
 ἰδόντες καὶ ἀρετῶσαν γῆν πρὸς πάντα τὰ ἀναγκαῖα, ἑαυτοῖς ὑπο-
 10 ποιοῦνται τὰς χώρας καὶ καθ' αὐτοὺς ἦσαν. ὡς δὲ καὶ τῶν ἄνω
 Τοχάρων, οἷς καὶ ἦν ἄρχειν, ἐπιόντων καὶ τὸ κράτος ζητούντων
 ἐκείνος συνέσει τε καὶ τῷ καθ' αὐτὸν πλήθει περιεγένετο, τοῦ λοι-
 ποῦ ἀνέδην ἡὑτονομοῦντο καὶ τὸν ἄνω Εὐξείνου τόπον ἀρχοντι-
 κῶς ἐκαρπίζοντο. ἦν γοῦν ταῦτα ἐπὶ καιροῖς, καὶ τῷ τοῦ βασι- D
 15 λέως κήδει ὁ Νογᾶς ἠγλαίετο. ἐπεὶ δὲ πολλῶν ἐκποδῶν γεγο-
 νότων οἷς δὴ καὶ τὸ ἄρχειν ἐκ γένους προσῆν, ὁ Τουκταῖς ἐγκα-
 ταλέλειπτο καὶ ἤδη γεγηρακότε τῷ Νογᾷ ἐφειστήκει καὶ εἰσβολῆς

10. δὲ deerat.

quo est superius a nobis dictum, missus olim a principibus gentis non dux
 ipse supremus, sed praefectus copiis auctoritate vicaria, cum exercitu nu-
 merosissimo in obversae Asiae continentis boreales partes irruptionem fecit.
 sedes illic habebant gentes variae olim Romanis subiectae, sed post
 captam a Latinis Constantinopolim sui iuris factae, divisaeque in plures
 toparchias singillatim debiles, nec uno in commune consilio utentes, nul-
 lam idoneam irruentibus barbaris opponere defensionem potuerunt; quare
 ad primum statim incursum metu ipso debellati, facilis citra certamen
 vincentibus praeda cessere. in illa felicitate insperati successus animad-
 vertens Nogas cum suis habere se sub manum frequentissimas et confer-
 tas populo regiones, easdemque soli uberis et omnium vitae tuendae uti-
 lium feracis, non amplius precaria potestate iis praeesse sunt dignati, aut
 ducum veterum, a quibus erant ad istam expeditionem destinati, nutum
 respicere curarunt. proprio illas nullique obnoxio subiectas imperio No-
 gas habuit; ac repetentium ius suum antiquorum principum gentis Tocha-
 ricae querelas conatusque partim elusit ambiguitate responsorum et ficta-
 rum ad tempus promissionum industria solerti, partim ubi aperta vis in-
 tentata est, oppositu numerosissimarum copiarum repulit. nec ita multo
 post, quasi firmato iure possessionis longi praescriptione temporis, sine
 controversia regnavit, pleno iam nec revocato a quoquam in dubium do-
 minio superiores Euxino Ponto regiones obtinens. is status illic diuturno
 spatio rerum fuit, quando ad caeteram Nogae claritatem accessit haud
 parum eum illustrans affinitas cum Michaële Augusto contracta, cui gener
 factus est nuptiis filiae Euphrosynes. interim multis mortuis eorum qui-
 bus sorte natalium successio ex genere competeat imperii a quo Nogas
 defecerat, reliquus ex ea stirpe Tuctais ius avitum recuperare tentavit
 suscepta in eum expeditione eo successu, ut iam senex Nogas praelio vi-

- στερρᾶς γεγονυίας περιῆν κατὰ κράτος καὶ ὁ Νογᾶς ἔπιπτε, τὰ μὲν κατὰ τὸν τόπον γεγονότα ἐκ τῶν ἐνεστώτων πολέμων καὶ τῆς
- E** συγχύσεως, καὶ ὥς ἡρήμωτο μὲν χώρα πᾶσα καὶ ἄνθρωποι διεφθίροντο, ἐκεῖθεν δ' οἱ λελειμμένοι πρὸς τὰ ὧδε μετακίζοντο, καὶ ὅλα νηῶν πληρώματα καὶ φορτία ἄνθρωποι ἐγεγόνεισαν, ἰδίας 5 ἱστορίας χρήζει καὶ οὐ τῆς τυχούσης πρὸς ἀγγελίαν γλώττης. τέως δὲ περιγεγονῶς ὁ Τουγκτάις κύριος τῶν τόπων κατέστη, καὶ
- P** 179 τὸ Τοχαρικὸν ὑπ' ἐκείνῳ γίνεται, ὀλίγων τινῶν προσμεινάντων τῷ ἐκ τῆς Ἀλάκκης τοῦ Νογᾶ υἱεῖ Τζακᾶ τοῦνομα, οἷς δὴ καὶ ἐθάρρει ἐκεῖνος ἐπιὼν τὴν Βουλγάρων. ὁ γὰρ Τερτερῆς καὶ αὐ- 10 τὸς ἐκ τῆς ἀπειλῆς τοῦ Νογᾶ φυγὼν προσεχώρει τῷ βασιλεῖ, καὶ περὶ πού τὴν Ἀνδριανοῦ διῆγε, τοῦ βασιλέως ἀποπροσποιουμένου τὴν ἰκετείαν, ὥς ἂν μὴ πέμψαντος τοῦ Νογᾶ αὐτὸς ἐκεῖνον κατὰ τὸ εἶκος ὥς προσφυγόντα περιποιούμενος τὰς τοῦ Νογᾶ ὀρ-
- B** γὰς ἐρεθίσειεν. ὁ γοῦν ἐκείνου υἱὸς Τζακᾶς, τοῦ Νογᾶ ἐκποδὼν 15 γεγονότος, θαρρῶν τοῖς περὶ αὐτὸν Βουλγάροις ἐπέχρα, πλὴν οὐ δίχα προφάσεως, ἄλλ' ἔχων τὴν τοῦ Τερτερῆ θυγατέρα εἰς σύζυγον ἑαυτοῦ. προσλαμβάνει τε καὶ τὸν ταύτης ἀδελφὸν Ὀσφεντίθλαβον, καὶ σὺν αὐτῷ Βουλγάρους δουλαγωγεῖν ἤθε-

ctus ingenti inter cruentissimam suorum stragem ipse in acie confossus occubuerit. quo bello quae magna multaque ac memoria in primis digna contingere, desolatis terris illis universis, mortalibusque omnis aetatis innumerabilibus varie ferro fame fuga consumptis, ita ut eorum exiguae reliquiae paucis huc navibus deportarentur, haec, inquam argumentum esse possent iustae historiae, nec indisertum ad idoneam sui expressionem requirentis scriptorem. perstitit Tuctais in terris quas victoria suas fecerat, cum iis quos eo duxerat, quosque illic repererat Tocharis Nogam alias secutis: nam et hi maxima ex parte victori se subiecerunt, paucis dumtaxat fidem olim Nogae promissam servantibus huius filio, quem ex muliere Alacca vocata susceperat, Tzacae nominato. his Tzaca fretus viribus in Bulgariam irrupit, a rege tunc destitutam suo: nam qui regnarat illic Terteres, iam antea minis adhuc viventis Nogae territus confugerat ad imperatorem; quo non auso eum admittere, ne repetituro mox Nogae supplicem prodere cogeretur metu iram eius et arma in sese concitandi, miser interim Terteres alicubi circa Adrianopolim latitans degebat. at Tzacas cum his quas dixi copiis in Bulgaros irruens subiicere hos sibi tentabat, ius quoddam ad regni eius successionem ab uxore trahens: habebat enim in matrimonio Terteris filiam. quare ut eam spem magis firmaret, tantoque ad se alliceret efficacius gentem Bulgaricam, Osphentisthlabum sibi adiunxit, uxoris suae fratrem, eius apud populares ob stirpem regiam grati profecturo sibi favore confidens assecuturum esse ut regnum sponte istud universum suae ipsius ditioni cederet, erat hic Osphentisthlabus egens quidem per sese pecuniae, caeterum abundantia nobilitatis inopiae subsidium invenit. cum enim forte incidisset in Panto-leontem quendam de plebe hominem, sed felici negotiatione longi temporis

λεν. ἀλλ' ἐκεῖνος πένης ὢν ἀφνειῷ τινὶ ἀπὸ πραγματειῶν ἀνδρὶ Παντολέοντι προστυχῶν, εὐγενὴς ὢν καὶ ἐκ βασιλέως τυχόντι καὶ ἰδιώτῃ ἐπ' Ἐγκόνῃ Μαγκούσου τινὸς θυγατρὶ, τεκνοποιή- C
 θείσῃ πάλαι τῇ τοῦ Νογᾶ Εὐφροσύνῃ ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος, 5
 διὰ τὸν πλοῦτον ἐπιγαμβρεύεται. καὶ τοῖς μὲν Βουλγάροις δό-
 μασι τὰς γνώμας καταδουλώσας, τῷ Τζακᾷ δὲ ὡς κυρίῳ χρώμε-
 νος, τῆς Τερνόβου σὺν ἐκείνῳ ἐπιλαμβάνεται. ὀλίγον τὸ με-
 ταξὺ, καὶ ἐνευκαιρήσας Ὀσφεντισθλαβος, Βούλγαρος ὢν ἐκ μη-
 τρὸς (ὃ γὰρ πατὴρ Τερτερῆς ἐκ Κομάνων ἦν), τέως δέ γε τὰ
 10 πλείστα οἰκείως πρὸς Βουλγάρους ὑπὲρ τὸν Τζακᾶν δοκῶν ἔχειν, D
 ἐπιτίθεται τῷ γαμβρῷ ἐπισχὼν δόλῳ, καὶ φυλακαῖς ἀσφαλέσι
 δούς, ὕστερον Ἰουδαίοις ὑπηρέταις καὶ οἷς εἰς τὰ τοιαῦτα ἐθάρ-
 ρει χρησάμενος, ἀποπνίγει κεκλεισμένον, καὶ τὸν τῇδε πατριαρ-
 χοῦντα Ἰωακεῖμ κατακρήμνησιν ὡς σφᾶς προδοῦναι Τοχάροις τὸ
 15 πάλαι ὑποπευθέντα, καὶ οὕτως ἐξ ἀλαστορίας τόσης τῶν ὄλων
 κύριος γίνεται. καὶ κατ' ὀλίγον προβαίνων κραταιοῦται, εἰ καὶ
 φθάσας ὁ βασιλεὺς πρὸ τοῦ κεῖνον ὅλως κραταιωθῆναι, τῶν
 Βουλγάρων πεμψάντων καὶ τὸν ἐκ τοῦ Κωνσταντίνου νῖδον τῆς E
 Μαρίας ζητούντων εἰς βασιλεία διὰ τὸ ἐξάντεις ἤδη φανείσης Το-

19. ἐξάντης P.

opes nactum ingentes, facile persuasit obscuro et privato regiis natalibus praefulgens iuvenis ut oblatam secum affinitatem longe omnibus prae-
 bendam conditionibus duceret. carens liberis Pantoleon puellam sibi con-
 sanguineam, Enconen nomine, e Mancuso quodam natam et olim e sacro
 baptismi fonte susceptam ab Euphrosyne Nogae coniuge, ac inde ab illa
 more maiorum filiae loco habitam; destinaverat heredem. hanc sibi ado-
 ptatam, toto in dotem imputato patrimonio, libentissime coniugem dedit
 petenti Osphentisthlabo; qui repente dives dotali pecunia, muneratus haud
 parce plerosque Bulgaros, studia sibi eorum ad suffragationem principatus
 eo propensiora conciliavit, quod ipse materno genere Bulgarus (nam pa-
 ter eius Terteres e Comanis erat) naturae ac sanguinis communione, quae
 ad caritatem valet plurimum, gentis illius affectibus commendaretur. se-
 quebatur ille interim Tzacae fortunam, eum ut dominum venerans, ac vi-
 delicet pro intima cum eo ut suae sororis viro necessitudine praecipuum
 apud illum gratiae locum obtinens. unde intra Ternobum, urbem regiam
 Bulgariae, illum secutus, et eius regimen primum quasi alienis exercens
 auspiciis, sensim ad se vim imperii attraxit, donec factione iam satis fir-
 mata, Tzacam cognationis fiducia securum improvise adortus comprehen-
 dit, tutaque tenuit aliquandiu custodia, tandem Iudaeis ad caedem mini-
 stris usus, clauso in carcere fauces elisit; Ioachimum quoque illic patriar-
 cham, suspectum quasi prodere Bulgariam Tocharis tentaret, praecipitio
 necavit; atque horum scelerum tantorum praemium repente opimum Bul-
 gariae totius dominatum tulit. cuius paulatim se corroborantibus progres-
 sibus obsistere mature, id e re sua ratus, imperator studens, arrepta li-
 benter occasione legationis ad se missae quorundam Bulgarorum, Con-
 stantini quondam ipsorum regis ex Maria filium in regem poscentium, et

χαρικῆς ἔξουσίας γίνεσθαι βούλεσθαι, ἀποστέλλει τὸν Μιχαήλ,
 ὃς καὶ οὐδὲν πλέον ἔσχε Βουλγάρους ἐπιστὰς ἢ τὸ ἔξω Τερνόβου
 περιπλανᾶσθαι καὶ βίον τρίβειν ἰδιωτικοῦ μὲν οὐ πόρρω, τέως
 δὲ βασιλείᾳ ἥκιστα πρέποντα. ἀλλ' οὕτω μὲν Ὀσφεντίσθλαβος,
 ὃς καὶ μετὰ χρόνους τοῦ ἰδίου πατρὸς Τερτερῆ πολλοὺς τῶν τοῦ 5
 P 180 παλατίου ἀντήλλαξεν. ὁ γὰρ τῶν Βουλγάρων σεβαστοκράτωρ
 Ῥαδοσθλάβος βασιλεῖ ἑπροσχωρήσας, καὶ παρ' αὐτοῦ δὴ εἰς τὸ
 τῆς σεβαστοκρατορείας βεβαιωθείς ἀξίωμα, γένους ὦν τοῦ πρω-
 τίστου παρὰ Βουλγάρους (τῷ γὰρ Σμίλτζω καὶ ὠμαιμόναι), συν-
 ἄμα πλείστοις Ἐλτιμηρῇ κατὰ τὸν Κρουνὸν δεσποτεῖα τετιμημέ- 10
 νω, ἀδελφῷ γε ὄντι τοῦ Τερτερῆ, καὶ αὐτῇ δὴ τῇ τοῦ Σμίλτζου
 B συζύγῳ προσβάλλει, Σμίλτζου τοῦ πρὸ ὀλίγου καὶ αὐτοῦ Βουλ-
 γάρων ἄρξαντος βουλήσει Νογᾶ ἀποδράντος τοῦ Τερτερῆ, εἰ καὶ
 μετὰ μικρὸν διὰ τὸ κῆδος καὶ τὸν Τζακᾶν προτιμηθέντος τοῦ
 Ὀσφεντισθλάβου μετὰ τὸν Τζακᾶν φροῦδος ὁ Σμίλτζος γίνεται. 15
 τότε τοίνυν ἐκ Θεσσαλονίκης παρὰ βασιλέως ἀποσταλέντες οἱ
 περὶ τὸν Ῥαδοσθλάβον, σὺν τοῖς μεγιστᾶσι τοῦ βασιλέως,

tempus aptum existimantium restituendo huic in paternum regnum, quando
 res Tocharorum infensorum ipsi confirmatae nondum erant in plenum ro-
 bur ex concussu belli atrocissimi civilis, cuius utcumque victor Tuctais
 et multos amiserat suorum, et regio quam vincendo adquisierat vastata
 desolataque in longum adhuc tempus erat, — huius, inquam, invitatione
 legationis Michaëlem ad Bulgaros, prout poscebant, misit. et pervenit
 ille quidem in Bulgariam: caeterum haud paratas illic pro voto res repe-
 rit, factione quae illum accersierat non valente in urbem eum regiam in-
 troducere. quare Michaël tantummodo vagans extra Ternobum vitam
 agebat non multum privata clariorem, certe a principalis fastigii splendore
 plurimum deficientem ac maiestati regiae minime decoram, rerum illic ni-
 hilo secius potiente Osphentisthlabo; cui et post tempus inde aliquod con-
 tigit redimere Terterem patrem captivum ab imperatore detentum, per-
 mutatione multorum e palatinis Augusti, qui in eius potestatem venerant
 casu quodam hic breviter referendo. Radosthlabus erat quidam perillu-
 stris inter Bulgaros tum dignitate sebastocratoris qua in Bulgaria honoraba-
 tur, tum nobilitate familiae facile illic primae omnium. nam Smiltzo, numero-
 sissima in illo regno cognatione inclyto, intima cum plerisque procerum
 gentis cognatione admovebatur; et Eltimeræ Cruni despotæ sororem in
 matrimonio habebat, cuius Eltimeræ germanam alteram ipse rex Terte-
 res uxorem duxerat. porro Smiltzus iste regnum Bulgarorum paulo ante
 obtinuerat, in eo principatu substitutus a Noga transfugae ad imperato-
 rem Terteri: sed solio cesserat Tzaca primum praevalente; mox a sub-
 insinuante sese Osphentisthlabo initio quidem Tzacæ, cui parebat, gra-
 tia, deinde opibus dotalibus conflata factione Tzacam quoque ipsum
 deiiciente, funditus eversus amotusque e medio fuerat. hunc ergo Ra-
 dosthlabum imperator postquam ad sese confugientem excepisset honori-
 fice, ac ei sebastocratoricam confirmasset potestatem, idoneum ratus pro-
 movendis Michaëlis spebus, remisit Thessalonica, ubi tunc erat, in patriam

Βουλγάροις τοῖς περὶ τὸν Ἐλτιμηρῇ προσβάλλουσι κατὰ τὸν C
 Κρουνὸν ἰδίως ἄρχοντα· καθ' ὃν αὐτὸς ἀριστεύσας, τὸν μὲν
 σιβαστοκράτορα ἐκτυφλώσας στέλλει παρὰ βασιλέα πρὸς τὴν οὐ-
 κείαν αὐτοῦ σύζυγον, τοὺς δὲ γε μεγιστᾶνας Ῥωμαίων Ὀσφεν-
 θισθλάβῳ πέμπει, οὓς δὲ καὶ κατέχων ἐκεῖνος οὐ πρότερον δια-
 φῆκε πρὶν ἢ τοῦ πατρὸς Τερτερῇ παρὰ βασιλέως ἡμεῖψατο.
 καὶ οὕτως ἅμα μὲν ἐντεῦθεν ὁ Τερτερῆς ἅμα δ' ἐκεῖθεν οἱ μεγα- D
 στᾶνες Ῥωμαίων εἰς δέκα καὶ τρεῖς ποσούμενοι ἀπελύοντο. οὐ
 μὴν δὲ καὶ ἀπολαβὼν τὸν πατέρα ὁ ἔξ αὐτοῦ βασιλικῆς ἀξίας
 10 ἐπέβησεν, ἀλλὰ μιᾷ τῶν καθ' αὐτὸν πόλεων περικλείσας, ὥς
 ἦεν ἡμῖν ἡ πίστις, ἀπραγμόνως ζῆν ἐν τρυφαίς δὲ καὶ μόναις
 παρσκευάκει. καὶ ὁ μὲν Ὀσφενθισθλάβος ταῦτα, ἐπὶ νηπία
 τῇ ἡλικίᾳ καὶ συνειρχθεὶς τῇ μητρὶ κατὰ Νίκαιαν, καὶ αὐθις E
 ἀπολυθείσης ἐκείνης κατὰ σπονδὰς αὐτὸς ὁμηρεύσας παρὰ Ῥω-
 15 μαίοις, ὕστερον δὲ τοῦ πατριάρχου Βουλγαρίας Ἰωακείμ πρὸς
 βασιλέα πρεσβεύσαντος κατὰ τι προσδοκώμενον κῆδος, τὸ ἐπὶ
 τῇ θυγατρὶ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου Συναδηνοῦ, πρὸς τὸν
 πατέρα ἀπολυθείς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον.

14. ὁ ἀπολυθείσης P.

cum exercitu, cui duces praefecerat aliquot e suo comitatu clarissimos vi-
 ros. his Bulgariam petentibus primus in armis occurrit Eltimeres ad Cru-
 num, peculiari eius ditioni subiectum, ut dixi, locum; ubi praelio com-
 misso fusae Romanae copiae et capti duces sunt. at Radosthlabum quidem
 victor Eltimeres excaecat ad ipsius uxorem Thessalonicae in digressu
 ab imperatore relictam remisit: proceres vero Romanos tuto curavit per-
 ducendos ad Osphentisthlabum, qui hos non prius dimisit quam pro iis
 liberatum ab imperatore patrem suum recepisset Terterem. in hunc mo-
 dum hinc Terteres, inde Romani principes numero tredecim, mutua com-
 mutatione liberati patriae invicem restituti sunt. at non Terteres quidem
 regno: nam Osphentisthlabus, quasi plene defunctus omni erga patrem
 pietatis officio ipsius vinculis rumpendis, necesse nihil putavit rursus eum
 sibi dempto redimire diademate, sed, quantum ad nos certa illinc fama
 perlatum est, unam ei civitatem assignavit, ubi quantis vellet circumfluam
 deliciis, modo privatam et ab omni rerum administratione feriatam, vitam
 duceret. sic regnare perrexit Osphentisthlabus, cuius quomodocumque il-
 latae mentioni non incommode, quantum arbitror, adiungam prioris eius
 fortunae ac variorum casuum compendio collectam inde usque ab ultima
 pueritia memoriam. infans adhuc relegatus cum matre Nicaeam, ibi cum
 ea fuit in carcere, donec illa, una ex conditionibus supra memoratae con-
 ventionis, libera remissa ipse obses apud Romanos mansit. postea vero
 satagente Ioachimo patriarcha Bulgariae, qui occasione cuiuspiam expe-
 ctatae affinitatis contrahendae per matrimonium filiae magni stratopedar-
 chi Synadeni legatus ad imperatorem missus fuerat, restitutus patri est.

- P 181 27. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς τὸν Τουκταῖν ἐπὶ νόθῳ θυγατρὶ τῇ Μαρίας ἐπιγαμβρεύεται. ἥ δὲ καὶ ἁρμοσύμενος ὁ Τουκταῖς, ἐπεὶ καὶ ἔτι τὰ τοῦ Τοχαρικοῦ πολέμου συνεκεκρότητο καὶ τὰ κατὰ τὸν Νογᾶν ὡς οὐραῖον παρέσπαιρεν ὄφειως, ἄσכולαῖς πολεμικαῖς ἐκείνος θέλων ἑαυτὸν διδόναι καὶ μὴ γάμοις τὸ σῶμα ἐκθελύνουσιν, ἀνταποστέλλει καὶ πάλιν τὴν Μαρίαν πρὸς βασιλέα. κἀνταῦθα ἐπὶ χρόνοις ἦν, ἕως οὗ κατὰ κράτος ἐκεῖ-
 B νος τὸ Τοχαρικὸν ἐχειρώσατο, ὥς μηδὲν τὸ ἀντιξοοῦν εἶναι ἀπάντων ὑποκλιθέντων. καὶ τότε πέμψας πρὸς βασιλέα ἀπῆγει τὴν σύζυγον, ἣν δὲ καὶ ἱσαῦθις ὁ βασιλεὺς ὑπὸ προσηκούσῃ τῇ τι- 10 μῇ καὶ δορυφορίαις ἀπάσαις ἐκπέμπει. καὶ ὁ μὲν Νογᾶς ἠφάνιστο, ὁ δὲ Τουκταῖς τὰ τῆς ἐπικρατείας ἐκείνου ὑφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος ἔσχε, τὰς σπονδὰς διὰ τὸ κῆδος βεβαιωτέρας ἀποταμύμενος.
- P 182 28. Τότε καὶ Ποσειδεῶνος ἐνάτῃ καὶ εἰκοστῇ, καθ' ἣν 15 ἀπὸ Θερινῆς τροπῆς πρὸς τὴν ἰσημερινὴν ὑποκλίνει ὁ ἥλιος, ῥαγδαῖος ὑετὸς κάτεισι ἐφ' ἡμέρας ὅλης γε καὶ νυκτός, τῶν ἄκρων

27. Caeterum imperator generum suum facere et tam arta necessitudine devincire sibi Tuctain studuit notha ei filia Maria despondenda. accepit oblatum honorem Tuctais, riteque profectam ad se regiam virginem in uxorem admisit, nuptias tamen distulit, ea remissa unde venerat, quoad debellatum cum Noga foret. adhuc enim ille, cladibus licet attritus magnis, velut serpens longo corpore crebris afflictus plagis, motu adhuc extremae caudae vitam indicans, etiam ad ultimum exurgendi conatum sese arrigere videbatur. usum coniugii effeminare viros aptum et enervare vires corporum, minus arbitrabatur opportunum. quare segregandam a se sponsam tantisper existimavit, reddiditque patri filiam apud eum servandam, donec plena victoria otium et securitatem attulisset nuptiali celebritati consentaneam. longius id spatium quam utrique voluerant fuit: alternis enim reciprocationibus aestuum belli diu anceps utrimque fortuna variavit. tandem tamen nomen omne rebellium cum Noga Tocharorum ultima huius clade succubuit Tuctai; qui simul in hostili prius solo cuncta iam sub se prostrata, nihil adversam contra frontem erigere audens vidit, missis ad socerum Augustum laureatis victoriae nuntiis, admonuit tempus nunc esse, si ei videretur, commodum suae sibi remittendae coniugis; quam nihil cunctatus imperator, specioso cultu ac pompa, frequenti etiam comitatu ac satellitio, perhonorifice deduci ad virum curavit. hunc in modum Noga destructus non modo ultorem passus ac successorem nactus Tuctain est; sed eundem habuit imitorem in genere coniugii fideque foederis Romani nuptiali pignore firmanda. itaque hic quoque in parti deinceps administratione regni, pacis initae nobiscum ferme, quantum oportebat, rationem habuit.

28. Circa tempus quo haec gerebantur, contigit, die nona et vicesima mensis Augusti, qua fere incipit ab aestivo cardine ad aequinoctialem declinare sol, vehementem ac inusitate copiosum per totam lucem illam noctemque insecutam devolvi continenter imbrem e nubibus, quae

τοῦ καθ' ἡμᾶς ὀρίζοντος ὑπὸ νεφῶν πιεσθέντων, ὥστε καὶ χαρ-
 δρωθῆναι μὲν τὸν κατὰ τὴν περὶ αἶαν ἅπαντα τόπον ἄνωθ' ἐν ποθεν
 τῶν ὑδάτων ἀθρόων κατερχομένων, δένδρα δὲ καταφύρεσθαι
 χερσόθεν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ἐφ' ὧν καὶ ὄφεις τὰς κατακλύσεις
 5 φεύγοντες καὶ δένδρεσι συνειλούμενοι ἐκσπασθεῖσιν ἐκ ῥιζῶν συν-
 ἐφέροντο, οἱ μὲν καὶ ζῶντες, οἱ δὲ καὶ ἔτι συνεσπειραμένοι τοῖς B
 τῶν δένδρων κλωσὴν ἐναποψύξαντες, οἰκίας δ' ἀγρώτιδας καὶ
 αἰζηνῶν ἀνδρῶν ἔργα, τὰς μὲν ἐξ αὐτῶν ἀνεσπᾶσθαι τῶν θεμε-
 λίων καὶ φορητὰς μακρόθεν εἶναι τοῖς ὕδασι, μὴ τῆς φορᾶς λη-
 10 γούσης πρὶν ἂν ἀπεσκήφθαι τῷ τείχει τῆς πόλεως, τὰ δ' ἀφανί-
 ζεσθαι ταῖς προσχώσεσιν· ἀμπέλους δὲ ἐπὶ γυμνοῖς τοῖς πυθμέσιν C
 ὑποσυρείσης τῆς γῆς ἀμενηνὰς ἵστασθαι, παρὰ τοσοῦτον οὐ κα-
 θυπικνύσας τοῖς ῥύαξι παρ' ὅσον ταπεινούμενα τῇ φορᾷ τὰ φυ-
 τὰ καὶ ἀντίστασιν ἤκιστ' ἔχοντα τριβὴν οὐκ ἐδίδουν τῷ ῥεύματι,
 15 ὥστε χρονίζειν καὶ ἀνασπᾶν, ἀλλ' εὐθὺς ἐπιρρέειν ἐπὶ τὸ κά-
 ταντες σφίσις ὑποκλινομένοις· γῆν δὲ πᾶσαν τῆς Κωνσταντίνου,
 τὴν μὲν ἐξ ὧν οὐρανόθεν τὴν δ' ἐξ ὧν καὶ ἀλλοτρίων ὑδάτων D
 ἐπιφορὰς ἐδέχετο, ἐπικλύσιμον γίνεσθαι. τὸ δ' ἐπὶ τοσοῦτον
 ῥαγδαῖον καὶ συνεχὲς κατεφύετο, ὥς μηδὲ καὶ αὐτὴν τὴν θάλασ-

universum, quam latissime patet, horizontem minacissima undique caligine obdlexerant. videbamus totam adversam Byzantinae civitati continentem aquis ex alto deciduis omni ex parte confluentibus inundatam vasti ritu fluminis in mare ruere, radicitus evulsas raptantis arbores una cum implicitis circa ramos earum anguibus, qui operientium iam terras aquarum incursum fugientes eo conscenderant nequidquam, in isto quoque asylo deprehensi, partimque suffocati sensim diluvio crescente. horum circumvoluta truncis ac ramalibus longa corpora mortua efferri cernebantur; quorundam tamen extantia undis inter frondes capita spirabant. casae iam rusticae messorumque labores in areis ut pro anni tempore tunc erant struibis manipulorum nondum grano excusso cumulatim extantibus, dorso vasti aequoris procul innatantes apparebant; illae fundamentis avulsae, compactu tabularum nondum dissoluto, integrae ferebantur, haud cessante impetu, quoad urbis moenibus unda impactae dissilirent: hi vero, statim soluta passimque disiecta congerie spicarum, varie digestis per areas acervis triturae opportunitatem expectantium, iam nunc corrupti et irreparabiliter dispersi temere fluitabant. spectasses alibi nudas relictas in prona declivitate nativorum collium vites, quarum altricem terram aquae sublabentes corraserant, truncis informibus et squallidis radicibus e sterili iam glarea reptatim pendulis; quae ne ut arbores maiores agmine profluentis pessum truderentur, tenuitas contortae ac flexilis materiae fecerat, eludens aquae inter effluentis rapacem vim, capitibus radicum ad artas cotium fissuras haerentibus mordicus fruticemque retentantibus. Constantinopolitanae porro territorium urbis, partim e caelo recta illuc lapsis aquis, partim aliis ex confluxu incitatorum undecumque vorticosorum amnium indesinenter inundantibus, stagnabat late universum, nihil aut parum a vicini ponti specie differens. nam et ipsum altum mare continuo

- σαν κυανίζειν τῷ φυσικῷ χρώματι, ἀλλὰ ποικίλον τι τὴν χροίαν
 χρῆμα φαίνεσθαι, ὡς πῇ μὲν κοκκίνην ὁρᾶσθαι, ὅσον οἱ ἐκ
 μιλοπαρειῶν ὁρέων ῥύακες ἐκβάλλοντες ἔρρευνθον, πῇ δὲ λευκὴν
 E τῆς κιμωλίας πλεονασάσης, ἀλλαχοῦ μέλαιναν καὶ τεφρώδη καὶ
 ὑπόκιρρον, πανταχοῦ δὲ θολερὰν εἶναι διὰ τὴν ἀπὸ γῆς ἐπιμιξίαν 5
 καὶ τὴν τῆς εἰσβολῆς κίνησιν, μηδ' εἰς τινα κατὰστασιν τὸ κε-
 P 183 χρωσμένον ἄγουσαν, ἀλλὰ τὰ πάντα εἰς ἓν ἐκείνο τὸ θολερὸν
 ἐπικρατῶς συναγούσης.
- B 29. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ἰωάννης μὲν ὁ τῶν Λαζῶν ἀρχηγός,
 ὃν καὶ γαμβρὸν βασιλέως ἐν τοῖς ἄνωθι ὁ λόγος ἐδείκνυ,¹¹⁰
 ἐπὶ παισὶ δυοῖν τὸ βιοῦν τελευτᾷ, ὧν τοῦ μὲν ἐν τῇ πατρικῇ κατα-
 στάντος ἐξουσία τοῦ Ἀλεξίου, θάτερον τὸν νεώτερον ἢ μήτηρ
 Εὐδοκία λαβοῦσα παρὰ τὸν ἀδελφὸν καὶ βασιλέα κατὰ τὴν πόλιν
 γίνεται. Θνήσκει δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ εἰς πατριάρχην χρηματίσας
 C ὁ Βέκκος, ἐν τῇ κατὰ τὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου φρούριον εἰρηκτῇ,¹⁵
 μηνὸς Κρονίου λήγοντος, αὐτοῦ που ἐν τῇ κέλλῃ εἰκαίως ταφείς.
 ἀλλὰ τοῦτον μὲν καὶ διὰ πόνον ὁ βασιλεὺς ἐποιήσατο, ἐπεὶ καὶ
 ὁ συγγεόμενος ἦν τοῖς περὶ ἐκεῖνον καὶ βασιλεῖ, κινηθῆναι λόγους
 ἐφ' ὧν συνθέσθαι καὶ εἰρηνεύειν, σοφῶν γε καὶ πνευματικῶν

2. ὅσοι P.

4. κιμωνίας P.

turbidorum fluminum admixtu naturalem ipsi colorem caeruleum si non prorsus amiserat, valde fuscaverat, varia deformatione diverso infectarum caeno eluvionum hic rubro coloratum, qua e ruffa suggestis argilla montibus abrasa secum terra misti torrentes incubuerant, illic subalbescens, quo se fluentia exonerabant per cretosas soli candentis tracta regiones, alibi denique nigrum, ubi liquor restagnabat per adustos atrii et excocti sabuli provolutus campos; quarum omnium aquarum agitatione rapidissima commistarum, trudentibus se altero in alterum penitusque insinuantibus intimo illis cumulis undarum, et suas ut conferentibus in alios qualitates, sic vicissim alienas in se trahentibus, exaestuabat spumosa colluvies, omnigenarum sordium confluges versicolore faece lutulentas, bulliente mixtum vertigine, confundendo deformans in spectaculum ingratis visu foeditatis.

29. Hoc interim tempore Ioannes Lazorum princeps, quem generum imperatoris Michaëlis ducta in uxorem eius filia factum superius ostendimus, diem suum obiit, filiis duobus superstitibus relictis. horum altero Alexio in paterni principatus successione constituto, mater eius Eudocia secum alterum ducens filium ad fratrem Augustum in urbem se contulit. mortuus quoque tunc est functus olim patriarchatu Veccus, sub finem mensis Martii in carcere apud arcem sancti Gregorii; humatusque illic in cella modico sepulcro. displicuit imperatori non potuisse prius fieri, de quo iam convenerant, ut novum colloquium cum Vecco iniretur, quo eius rationibus auditis iudicio sapientum et spiritualium virorum, non autem vulgarium ac parum eruditorum, omnes eius cum ecclesia controver-

κρινάντων καὶ μὴ τῶν τυχόντων καὶ ἀλογιστοτέρων, οὐκ ἔφθασε D
 τελεσθῆναι· τὸν Μελιτηνιώτην δὲ ἔξαγαγόντες ἐκεῖθεν καὶ τῷ
 κατὰ τὴν πόλιν Μετοχίτῃ συνδυνάσαντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσι ἐλ-
 ρηνεύειν, καθὼς ἀπῆλθον οἱ τε περὶ τὸν βασιλέα καὶ οἱ τῆς ἐκ-
 5 κλησίας, κατὰ τὸ μέγα παλάτιον κατακλείουσιν, ὅπου καὶ ὁ
 Ταρχανειώτης Ἰωάννης ἐς ὕστερον κατακλείεται. τὴν δὲ γε
 ἀδελφὴν Εὐδοκίαν ὁ κρατῶν ὑποδεξάμενος, καὶ τὰ εἰκότα συνά-
 μα μητρὶ τῇ ταύτης περιαλήσαντες συμφορᾷ, παρ' ἑαυτοῖς E
 τέως εἶχον ὥς καὶ αὐθις ἀνταποστελοῦντες πρὸς τὸν υἱόν, καὶ
 10 αὐτῷ δὴ τὰ τῆς ἀρχῆς ὥς οἶόν τε κατασφαιλισάμενοι, ἐπεὶ καὶ
 τῷ βασιλεῖ ὁ παῖς παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπετέτραπτο.

30. Ἐν τούτῳ τοιγαροῦν ὄντων δεινῶν μὲν ἔνθεν ὁ κρά- P 184
 λης Σερβίας ἔνθεν δὲ ὁ ἐκείνου ὑποστράτηγος Κοτανίτζης καὶ ὁ
 Τορνίκιος ἡγγέλλοντο τὰ πρόσχωρα δρᾶν. διὰ ταῦτα καὶ ὁ βα-
 15 σιλεὺς πολὺς ἦν καὶ ἅπας ἐγίγνετο τὸν βάρβαρον ὑπερχόμενος
 νῦν μὲν πρεσβείαις νῦν δὲ καὶ πολεμικαῖς ἐπεξελεύσεσιν, ἐπεὶ τοι
 καὶ τότε τὸν τηνικάδε μέγαν κονοσταῦλον Γλαβᾶν, τὸν τοῦ Θεοῦ
 ἄνθρωπον ἐκείνον, συνάμα στιβαρῶ στρατεύματι ἐπ' ἐκεῖνον B
 ἐξέπεμπε, ὅς δὴ πολλάκις προσβάλλων οὐχ ὅπως ἤνυσεν, ἀλλὰ
 20 καὶ προσηττύτο, ὅτι μὴδ' ἐκ τοῦ προφανοῦς εἰσβάλλοντες ἦσαν
 ἐκεῖνοι, ἀλλὰ ληστείας τρόπον ὥς τὰ πολλὰ μετεχείριζον, καὶ

12. δεινῶς ἔνθεν μὲν ὁ?

siae componerentur, ita ut is huic reconciliatus pacifice viveret. caeterum Meliteniotem ex eodem eductum carcere Metochitae in urbe diversanti copularunt. verum postquam est deprehensum frustra sperari ut in ea illi consentirent quae imperatoris ministri et ecclesiastici poscebant, custodiae traditi sunt prope magnum palatium, ubi et postea Ioannes Tarchaniota conclusus est. suam porro sororem Eudociam, viduam principis Lazorum, honorifice benevoleque exceptam imperator, postquam eius luctui cum ipse tum mater communis amborum debito miserationis officio compassi sunt, apud sese detinuit, remissurum se illam ad filium in tempore pollicens, cui filio in Lazis, ut dictum est, dominanti omni iam nunc ratione principatum firmare satagit imperator: nam huius tutelae puer ille a patre commendatus fuerat.

30. Hac vice rerum increbescebant graves ad imperatorem nuntii de incursionibus hinc quidem cralis Serbiae, inde autem huius praefecti Cotanitzae ac Tornicii, quibus finitimae illis partibus Romanae regiones vastabantur. hinc multus erat imperator, atque adeo totus, in cura et cogitatione idoneae inveniendae rationis coercendorum latrociniorum barbari nunc legationibus nunc militaribus expeditionibus, siquidem magnum ea tempestate constaulum, Glabam, illum dei hominem, cum validis copiis contra Serbum misit, qui saepe configens adeo parum profecit ut victo similior abscederet, quoniam illi decretorii praelii copiam non facientes, vitabundi ac mox coorientes ex insidiis, more latronum pleraque

οὐκ ἦν ὅλως ταῖς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεσιν εὐδοεῖν. διὰ τοι
 ταῦτα καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ στρατηγὸς καθήμενος εἰργάζετο μὲν
 C καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ δοκοῦντα πρὸς ἀνταγώνισιν, ὅμως δ' ἐκ πολ-
 λῶν ἀπογινώσκων ἀνδρῶν οἴκοθεν ὠρμημένων περιέσεσθαι, ἅμα
 τε προβαινόντων καὶ ἅμα θηρεύειν ἐχόντων τὰ κατὰ θύρας προ- 5
 κείμενα, διὰ ταῦτα καὶ τῶν τοιούτων ἀπογινώσκων, σπονδαῖς
 τισὶ χρῆσθαι πέμπων συνεβούλευε τῷ κρατοῦντι, καὶ μᾶλλον καὶ
 τῶν ἀνατολικῶν κακουμένων ὑπὸ τῆς τῶν Περσῶν ἐπιδρομῆς καὶ
 χρηζόντων τῆς ἱκανῆς ἀντιλήψεως. τό τε σπονδὰς ἀποτεμινομέ-
 D νους εἰρηνεύειν καὶ βασιλεῖ καὶ τῇ περὶ αὐτὸν βουλῇ καλὸν ἐδό- 10
 κει καὶ τῶν καλλίστων. τὸ δὲ τοῦ βαρβάρου ἥθος εὐκόλον ὄν
 πρὸς σπονδῶν συγχύσεις διαλύων αὐτίκα ἐκ τυχούσης αἰτίας τὴν
 ὁμόνοιαν ὑπώπτενον. ὁ γοῦν βασιλεὺς κἀνταῦθα ποιεῖν προαι-
 ρούμενος ἔξ ὧν ἀρέσειεν ἂν καὶ τῷ γε ὁμορεῖν ἔχοντι, ἡβούλετο
 καὶ μετ' ἐκείνου ὡς οἶόν τε εὐορκεῖν. μὴ μέντοι γε ἀρκέσειν πρὸς 15
 E πλῆσιν τὴν τοῦ Σέρβου παλιμβουλίαν ἐκ τῶν δυνατῶν ἔκρινεν ἄλ-
 λως, εἰ μὴ κήδει τῷ κατὰ γάμον συνδέοιτο. ἐκεῖνος δ' εἶχε τὴν
 τοῦ Τερτερῆ ἐκ τῆς τοῦ Ἀσὸν ἀδελφῆς θυγατέρα, λαβὼν ὑπ'

9. σπονδαῖς P.

12. διαλύσειν?

15. γε] γὰρ P.

peragebant; quibus ideo Romanus exercitus unis collectus castris et qua-
 drata semper procedens acie haud valebat occurrere, grassantibus mani-
 pulatim aut turmatim per loca inde longinqua et fere avia. quapropter
 Thessalonicae Glabas residens nihil ille quidem omittebat quod posset uti-
 liter consuli ad tuitionem Romanorum finium, sed abire omnia in irritum
 videns desperabat posse reprimi impetus latronum, qui ex tuto irruentes
 in contiguam praedam in suas se latebras onusti recipiebant, priusquam
 indicium irruptionis ipsorum aut facultas ulla praevertendi eorum impetus
 satis mature haberetur. scripsit ergo ad imperatorem non aliud sibi vi-
 deri huic adhiberi posse malo remedium quam conventionis ac foederis
 cum crale. idem praeterea poscere statum praesentem Orientalis limitis,
 Persarum incursionibus vastati ac magnis auxiliis egentis, quae absque
 sancita cum Serbis pace omnino colligi expediriue eo nequeant. consi-
 lium facile probarunt imperator et ii quos in deliberationibus adhibebat;
 omnesque consenserunt non bonum solum sed et optimum factu fore, si
 certis conditionibus stabiliri concordia inter Augustum et cralem redimi-
 que securitas ac quies populorum posset. at quam paratus imperator
 erat ad statim tractandam bona fide tam necessariam tranquillitati publi-
 cae cum hoste vicino et potenti pacem, tam cogebat eum metuere ne id
 frustra tentaret nota instabilitas Serbi, prout ad mutationes hominis et
 desultoriae in contraria levitatis. artioribus igitur eum sibi adstringen-
 dum ad fidem amicitiae constantis quam vulgarium conventionum vinculis
 ratus, tunc tantum sibi certum fore socium cralem existimavit, si data ei
 e consanguinitate sua coniuge civilem pactorum obligationem nodo velut
 quodam fortiori religiosae necessitudinis per nuptialem affinitatem adstrin-
 xisset. crales autem etsi coniugem iam tertiam in contubernio habebat,
 expeditus tamen ad novas nuptias videri poterat, quoniam hoc eius con-

ἀσφαλέσι πίοτεσι σύζυγον. εἶχε δ' ἑτέραν πρόην, τὴν τοῦ δυ-
 σικοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου θυγατέρα, καὶ πρὸ ταύτης ἄλ-
 λην ἣν ἀποστέρξας παρ' οὐδεμίαν αἰτίαν εὖλογον, ἀφείκει τὴν
 τὴν νόμιμον πάντως, τῇ τοῦ Ἰωάννου συμπλέκεται θυγατρί. P 185
 5 ἀλλὰ καὶ ἐσέτι τῆς νομίμου ζωσσης ἀπολύσας ταύτην πρὸς τὸν πα-
 τέρα, οὐδὲν συμπεσὼν ὑπὲρ τοῦ ταύτης διαζυγῆναι δίκαιον, τὴν
 τοῦ Τερτερῆ ἐπηγάγετο, καὶ εἶχε ταύτην τρίτην ἀπὸ τῆς νομίμου
 λαβών· ζῶσα γὰρ ἢ προτέρα τὰς ἐπιγενομένας παρὰ νόμους ἀπή-
 λεγεν. ἐπεὶ οὖν καὶ μόνον βασιλεὺς τοῦ βαρβάρου πρὸς
 10 σπονδὰς ἤδη κλιθέντος, ἐπεὶ καὶ ἡ προτέρα τεθνηκυῖα ἤκούετο
 καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε τῇ συνοικησούσῃ νομίμῳ εἶναι μετὰ τὴν πρῶ- B
 τὴν ἐδίδοτο, τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ὥς νόθων ἀπηλλοτριωμένων,
 εἴπερ ἀπολύων τὴν τοῦ Τερτερῆ ἐπιγαμβρεύεσθαι οἱ βούλοιοτο
 καὶ τέως ἐπ' αὐταδέλφῃ τῇ Εὐδοκίᾳ ἤδη κατὰ τὴν πόλιν οὔσῃ
 15 κειρωμένη τοῦ Ἰωάννου. ὁ δὲ μηδὲν μελλήσας, ἀλλ' ὥς τὰ
 μέγιστα καὶ ληψόμενος, ἔτοιμος ἦν ἐφ' ὁμολογίαις τε καὶ συνθή-
 κας τὴν τοῦ Τερτερῆ ἀποπροσποιεῖσθαι καὶ τὴν τοῦ βασιλέως
 δέχεσθαι ἀδελφὴν· ἔσπευδε γὰρ τὰς παρὰ τοῦ βασιλέως ἐλπίδας,
 καὶ ὥς μεγάλων ἐπιτευξόμενος ἤθελε τὸ συνάλλαγμα, ἐπεὶ καὶ C
 20 πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκραδαίνετο τοῦ ἀδελφοῦ Στεφάνου προήκοντός
 τε τῷ χρόνῳ καὶ γε τῷ δικαίῳ προτιμωμένου, εἰ καὶ αὐτὸς ἐπίχω-
 λος ὢν καὶ μῶμιον φέρων ἐν σώματι, ἔτι δὲ καὶ ἀπραγμοσύνη
 συζῆν ἐθέλων, χώραν τὴν ἱκανὴν ἀποτεμώμενος ἑαυτῷ τὴν τῆς

mubium per dei et ecclesiae leges cassum irritumque iudicabatur. duxe-
 rat is primum ritu legitimo uxorem, cuius postea pertaesus sine ulla causa
 idonea illam abiecerat, intrusa in viventis adhuc locum Ioannis in Occiduo
 tractu sebastocratoris filia. sed et huic deinde pari levitate repudiatae
 remissaeque ad patrem tertiam, de qua dixi, superinduxerat, Terteris
 filiam, ex sorore genitam Asanis, superstite nihilominus prima illa sola le-
 gitima coniuge; unde palam erat ambas has posterius attentatas nuptias
 nihil a foedo pellicatu destitisse. tunc autem cum haec imperator agita-
 ret, acciderat commodum, nuntiari illius mulieris quae prima crali
 nupsisset; qua vera comperta, manifestum erat solutum esse illum ac li-
 berum ad novum rite connubium ineundum. ergo cum hoc ipsum ei si-
 gnificari curasset imperator, adiunxissetque se illi sororem propriam Eu-
 dociam Ioannis Lazorum principis viduam, si filiam Terteris, cui nullo
 esset legitimo devinctus nexu, dimitteret, sociaturum, facilem illum invenit
 ad splendidae ipsi atque utilis propositionem admittendam affinitatis. nam
 hunc ad istam conditionem cupide arripiendam praeter caetera hortabatur
 metus a fratre maiori Stephano, cui cum principatus Serbiae ut primo-
 genito defuncti cralis deberetur, exclusus inde is haud iusta de causa fue-
 rat, quod nimirum naturali pedum vitio claudicaret. ac patienter ille qui-
 dem, homo natura iners, iniuriam ferre videbatur, assignatae sibi portioni

ἀρχῆς ἀσχολίαν πρὸς ἐκείνον ἡφίει, τοῖς παισὶν ἑαυτοῦ τὴν ἀρχὴν φυλάξοντα μετὰ θάνατον. ὥστε καὶ διὰ ταῦτα παντοίως
 D ὑπῆκτο τῷ τοῦ βασιλέως θελήματι, καὶ προσελιπάρει φίλος γενέσθαι καὶ συγγενής. τὸν δέ γε Κοτανίτζην καὶ λίαν καθυπισχεῖτο παραδιδόναι· τὸν γὰρ γαμετῆς προϊέμενον οὐκ εἰκὸς εἶ- 5
 ναι ἄλλοτρίου φείδισθαι. τούτοις κατανεύει καὶ βασιλεύς, καὶ ἤδη τὴν ἀδελφὴν παντοίως ὑπέρχεται, νόμιμόν τε τὸ συνάλλαγμα βεβαιούμενος· ἡ γὰρ νόμιμος ἐτεθνήκει, ἡ δὲ ταῖς μὲν ἐπιούσαις περιούσα ἔτι τὸ νόθον εἰργάζετο καὶ παράνομον, τῇ δὲ ἐφεξῆς ἔκτοτε τελευτήσαντα νόμιμον δίδωσι καὶ ἄξιον προσέτι ἀξία. 10
 E ἀλλὰ καὶ πόλλ' ἄττα λέγων οὐκ ἔπειθεν· ἠβούλετο γάρ, ὥς ἐώκει, ἐκείνη τῷ ἀνδρὶ φυλάττειν τὰς πλοτεῖς καὶ τελευτήσαντι, καὶ μὴ ὅτι γε κράλη Σερβίας, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τούτου πολλῷ μείζονι εἰς λέχος δεύτερον συνιέναι. τὰς δὲ τοῦ βασιλέως θεραπεύσεις ἱκανὰς μὲν ἔκρινεν ἄλλως καὶ πιθανάς, ἄλλη δέ γ' ἴσως, 15

10. τελευτήσασα?

cuidam paternae ditionis pacate imperitans: caeterum legitimos educans liberos, quibus totam olim cessuram Serbiam confidebat, filiis, si quos frater eius e non iustis, quibus erat implicitus, nuptiis gigneret, haud iure valituris ob natalium defectum paternae succedere potestati. hoc crales reputans pretiosam offerri sibi putabat occasionem iusti cum imperatoris germana coniugii, ex quo speraret prolem tum nihil exceptionis habituram, quominus patriam hereditatem iure cerneret, tum ad hoc ipsum opibus avunculi Augusti contra quorumvis adversantium obstacula iuvandam. quia vero ea solum imperator conditione matrimonium sororis crali obtulerat, si dedere sibi Cotanitzam vellet, statim is prolixè annuit: cur enim in extero prodendo cunctaretur, qui tam facile uxoris loco habitam mulierem abiceret? cum sic igitur inter cralem Augustumque convenisset, communicavit hic negotium Eudociae sorori, magnopereque illam oravit ne gravaretur ratam habere tantae in commune utilitatis affinitatem. ac primum impense studuit scrupulum ei omnem eximere. quod enim crales uxorem habere videretur, certo constare meram eam esse pellicem, quam a se procul ablegare paratissimum se ferret. unam fuisse vero ipsi matrimonio devinctam primam coniugem, cuius nunc recenti obitu plane solutus omni vinculo coniugii et iuri ad novas nuptias naturali plenissime restitutus, sine ulla cuiusquam dubitatione, censeretur. haec et in hanc sententiam multa cum audisset Eudocia, respondit se fidem uni viro semel datam servandam etiam cineri putare, et non modo crali Serbiae, sed et cuicumque quamlibet maiori ac potentiori principi semper praehabaturam umbram ac memoriam mariti mortui, quam usque ad mortem venerari decrevisset. quae imperator allegaret de honestate istarum nuptiarum et libero iure cralis ad eas, probro procul omni ac suspicione, celebrandas, haud gravate accipere pro veris: sed nihil talia pertinere ad se, plane certam aspernari conditionem aequè omnem qualiscumque post unum coniugis funus hymenaei. de hoc aliae viderint, si quae sibi cor sentient alterius, post unam extinctam taedam, amoris capax. nec dissimulare ta-

οὐ μὴν ἑαυτῇ, εἰ καὶ πρέπειν ἔλεγε τοῖς μεγέθεσι στοργὴν πρὸς
 τὰς συνοικοῦσας ἀμετακίνητον μᾶλλον ἢ εὐκολίαν πρὸς ἄλλοτρίω- P 186
 σιν. ὅμως δ' ἐπεὶ οὐ μέλον ἦν ταύτῃ τοῦ συναλλάγματος, τὸ
 πρὸς τὰς ἐπ' ἀδόξοις ἀναμνήσεις ἀταμίευτον ἔχειν τὴν παρρησίαν
 5 περισσὸν ἔκρινε, καὶ ἰσίγα. (31) ἀπογνοὺς δ' ἐκεῖθεν ὁ βασι- B
 λεὺς τῆς μετὰ τῇ ἀδελφῇ πείρας, τὸν κράλην Σερβίας ἀδοξότε-
 ρον ἢ πρὸς οἰκειότητα τὴν ἐξ ἰδίας θυγατρὸς ἔκρινε, μέλζονα
 δ' αὖθις ἢ καταφρονεῖσθαι. διὰ τοῦτο καὶ τὸν καιρὸν τῷ ἔλ-
 λείποντι προστιθεὶς ἀξιώτερον ἐποίησε πρὸς τὴν ἐπὶ θυγατρὶ συ-
 10 ζυγίαν. ἦν οὖν πάννυ ἄστεϊον τοῦτο τὸ θυγάτριον, οὕτω τὸν C
 ἔκτον παραλλάττον ἐνιαυτόν, ἀγαπητόν μὲν ἑαυτῷ, ἀγαπητόν
 δ' ἐκτόπως καὶ τῇ μητρὶ. ἐπὶ τούτῳ τὸ κῆδος ἡβούλετο συνι-
 στῆναι, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον ἢ κατ' ἀνάγκην. ἤδη μὲν οὖν
 τὰ πρὸς τὴν συνοικοῦσαν τῷ κράλῃ παρακεκίνητο φίλτρα, καὶ
 15 ὅλως ἦν ἐκεῖνος τῆς ἐπὶ βασιλεῖ πίστεως· τὸ δ' ἐπὶ ταύτην εἰλ- D

men eandem se, vel si posset inducere in animum cogitationem genialis thalami secundi, ad hoc fuisse optaturam constantioris in sponsas affectus principem, quam is ferretur, de quo secum agerent, crales, tertio iam videlicet, prout ipsi ultro faterentur, compertus reus violatae coniugalitatis fidei: cum tamen magis etiam magnas personas quam capita vulgaria decere videretur immutabilis in uxorum amore constantia. quamquam exceptione peculiari submovere quem offerrent sponsum, supervacaneum esse sibi quidem, quae semel sponso, cuiusquemodi forent, omnes irrevocabili proposito colendae usque ad ultimum spiritum viduitatis abdicasset. (31) ea sororis audita oratione imperator plane iam desperans, quam non utilem solum sed et necessariam rebus suis ducebat, cum Serbo affinitatem per Eudociam posse succedere, cogitavit de illa conficienda per filiolam, quam habebat oppido festivam, nondum sexenni maiorem, sibi pariter et matri longe carissimam, ac videbat ille quidem haud esse hunc dynastam, gentis non maxime conspicuae, dignitatis omnino adaequatae ad honorem nuptiarum cum filia legitima imperatoris Romani, praesertim unica: tamen quod ei deerat ad hoc meriti e proprio splendore, supplendum ac compensandum existimans spe inde secuturi commodi publici ac metu secutorum in magnum detrimentum rei Romanae, ni sic averterentur, gravium malorum, denique in eam partem inflexit aliquandiu libratam deliberationis lancem, praesertim cum reputaret defectum istum in crale claritatis ex pari respondentis nobilitati Augustae virginis, necessaria ob huius immaturam nuptiis aetatem matrimonii dilatione velut expiatum ac quandamtenus purgatum iri, dum sperari posset ista mora illum annisurum commendare sese, ac maioribus meritis, dignum reddere tam sublimis excellentia connubii. ista sibi proposita secunda cogitatione imperatoris mirabiliter exarsit crales in desiderium tam illustris et spes votaue sua priora excedentis sponsae, proque illa nihil continuo pacisci constantissimi iam in designatum socerum Augustum obsequii dubitans totum se addebat in conatus persuadendae suae addictissimae imperatori voluntatis, inviolabilis in fide perseverantiae quantis opus videretur pignoribus firmandae.

κυσμένον παλινδρομεῖν ἐξ ἀσυνθεσίας δεινὸν ἦν καὶ μόνον κατα-
νοούμενον· ἐκλέεσθαι γὰρ ἀνάγκη τὸ πρόθυμον ἀποτυχόντι τῶν
ἐλπισμῶν καὶ τοῦντεῦθεν ἐχθραίνειν μᾶλλον ὑποκνισθέντι, καὶ
πρὸς τὰ μείζω μὴ εὐδοούμενον. ταῦτα τὴν βασιλέως ἔπειθον
P 187 γνῶμην καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς πραγματεύεσθαι. καὶ δὴ ὅλον οἰκειοῦ- 5
ται διὰ πρεσβείας τὸν κράλην, μαθόντα τὴν ἐπὶ θυγατρὶ ἀντὶ
τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως συγγένειαν· καὶ ὄρκοι τὸ λοιπὸν πρού-
βαινον ἐπὶ τούτοις καὶ συνθεσθαι, καὶ ἡ δεσπόσυνος κράλαινα
ἐπικέκλητο. μόνον δ' ἦν ἀπαντᾶν λοιπὸν κατὰ τὴν Θεσσαλῶν
μητρόπολιν βασιλέα, ὡς διαπρεσβευομένοις συνέκειτο, καὶ οὗ- 10
τως ἐλθεῖν κράλην, καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ μὲν ἀποστέλλειν τῷ
B βασιλεῖ, προδιδόναι δὲ καὶ τὸν Κοτανίτζην, λαμβάνειν δὲ τὴν
τοῦ βασιλέως γνησίαν, ἣν δὴ καὶ Σιμωνίδα ἐκυριωνύμουν Ῥω-
μαῖοι, καὶ οὕτως αὐτῇ συνοικοῦντα, πλὴν τὸν συναφείας και-
ρὸν ἀναμένοντα, ἐν παισὶ τετάχθαι καὶ φίλοις γνησίοις τῷ βα- 15
σιλεῖ.

C 32. Οὐ χεῖρον δ' ἴσως καὶ τὴν τῆς ὀνομασίας αἰτίαν εἰ-
πεῖν ἱστοροῦσιν. ἔλπει τῷ βασιλεῖ παίδων θηλειῶν ἀποβολή

18. τὸν βασιλέα?

tales a principe suspectae hactenus levitatis ingeminari sibi contestationes
sincerissimae et ab omni periculo instabilitatis remotissimae fidelitatis li-
benter audiebat imperator; iisque ut crederet, eo efficacius adducebatur,
quod satis intelligebat nullam undelibet offerri Serbo posse conditionem
tantam, quae praeponderans commodis ex imperatorio matrimonio speratis
illum eliceret in ullam cogitationem novitatis, qua irreparabiliter se cor-
rupturum tam amplas et certas spes haberet evidentissime perspectrum.
quare hoc propensius incubuit in istud, utcumque suis non carens incom-
modis, consilium talis negotii urgendi, quod et fecit honorificentissima
statim destinanda legatione ad cralem, qua filiam offerebat in locum so-
roris, commendando etiam per se incomparabili muneris pretio, tam blan-
dis exquisitae caritatis indiciis, ut incredibiliter delinitus iis barbarus sta-
tim ultro iuraverit aeternam cum imperatore concordiam; ex eoque iam
tempore sponsalibus rite utrimque stipulatis, quae regia virguncula fuerat
eatenus desposyna, hoc est dominantium filia, vocata, cralaena inde a
sponsi vocabulo nominari coepta est. restabant solum executioni man-
dandae concepti iuratique utrimque a legatis imperatoris et cralis condi-
tiones foederis. per has erat promissum iturum in Thessalorum metropo-
lim imperatorem, eoque mox ad illum venturum cralem, praemissa ipsi,
quam nunc vice coniugis haberet, filia Terteris; dediturum etiam eidem
Cotanitza, proque illis vicissim accepturum Augusti filiam, quam Simo-
nidem proprio Romani nomine vocabant; eam in domo cralis educandam
usque ad nubilem aetatem; atque ipsum interim et ex tunc filii necessi-
tudini et individuae intimi amici societati consentaneum gratiae locum
apud imperatorem habiturum.

32. Non abs re opinor fuerit docere hic obiter lectorem quanam
satis inusitatae in hac regia virguncula nomenclationis inciderit occasio.

πρὶν καλῶς καὶ φανῆναι, καὶ τοῦτο ἐπὶ δυοὶ καὶ τρισὶ παισὶ γέγονεν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ νεῦνις αὕτη ἀπεγεννᾷτο καὶ φόβος δεινὸς ἦν καὶ περὶ αὐτῇ, τῶν τις γυναικῶν ἐμπείρων, ἅμα δὲ καὶ σεμνῶν, βουλὴν εἰσάγει, πλὴν τὴν συνήθη πολλοῖς, καθ' ἣν 5 δὴ καὶ σῶζονται τὰ γεννήματα. καὶ ἡ βουλή, εἰκόνας τῶν D προϋπόντων ἐν ἀποστόλοις δώδεκα στήσαντας κηροὺς ἰσομήκεις τε καὶ ἰσοστάθμους καὶ ἅμ' ἡμμένους ἀν' ἐκάστην πῆξασθαι, καὶ ὑπὲρ τοῦ νεωστὶ γεννηθέντος ἱκετεύειν ψάλλοντας, ἐπέχοντας P 188 τὴν εὐχὴν μέχρι καὶ αὐτῆς δὴ τῆς ἐκ τοῦ πυρὸς τῶν κηρῶν δαπανήσεως, καὶ ἐφ' οὗ δὴ ὁ περιγεγνημένος τῶν ἄλλων τέως ἀφανισθέντων ἔσται, τούτου καὶ τοῦνομα τῇ ἀρτιγενεὶ τίθασθαι τοῦ περιῖναι καὶ κεῖνο φυλαττόμενον ἕνεκα. ὁ δὲ καὶ γέγονε τότε βασιλέως προστάξαντος, καὶ τῷ Σίμωνι ὁ κηρὸς ἐνελέλειπτο, καὶ B Σιμωνίς ἡ ἀρτιγενὴς παρωνύμως ἐκλήθη, τὴν ὀνομασίαν τοῦ 15 ἀποστόλου εἰς φυλακὴν φέρουσα.

33. Τότε τοίνυν καὶ χειμὼν ἐφειστήκει καὶ χειμῶνων ὁ C μέγιστος, καὶ τῶν ἔξαισιων, καὶ ὃν ἰδεῖν πῶ καὶ γηράσκουσιν οὐδαμῶς ἐξεγένετο. τόση γὰρ χιὼν ἐπεστοίβαστο, ὥς κλεισθῇ-

aegre imperatori fuerat subtrahi praecoci ei fato femineos fetus, in ipso statim extinctos ortu. postquam ergo id iterum et tertio, totidem elatione praematura natarum ipsi e coniuge puellarum, passum se Andronicus haud modico dolore meminerat, metuens in hac quoque quarto edita uxoris partu similem acerbitem casus infesti, libenter accepit consilium a quadam venerabili et talium experienti matrona suggestum. haec suasit Augusto rem usu compertae a multis in pari calamitate utilitatis, successu secuto vitalium sic reddendorum, qui prius praemori solebant, partuum, nimirum ut circum ordine disponi curaret imagines primorum Christi apostolorum duodecim; singulos harum cuique cereos adderet, paris inter se omnes ponderis et longitudinis exacte invicem dimensae; has sacras icones et his appositas candelas imperaret ei loco circum accensas statui, in quo certi homines orantes pro recens nata puellula psalmos et supplicationum id genus formulas continenti eatenus devotione pronuntiare perseverarent, quoad depasta igne cunctorum cera funalium haec pariter universa lucere desiissent. observandum autem cereum quem postremum contingeret absumi, et eius sancti apostoli cuius fuisset imagini adiunctus iste prae caeteris vivax cereus, nomen pupulae indendum: tali enim omine, uti pignore inde adfuturi patrocinii, sperari prolem hanc superiorum tristi conditioni eximendam provehendamque innoxie in aetatis adultae salubritatem. ea cum essent tunc acta iubente imperatore, et cunctis superstes ardere ultimus cessasset admotus sancti apostoli Simonis imagini cereus, nomen inde puellae Simonidi factum est; evenitque litatis votis, ut patrono indigete praestante infantiles eluctata debilitates puberi se feliciter regia haec proles admoverit adolescentiae.

33. Hic porro annus quo inita est cum crale Serbiae conventio, insignis fuit rigore hiemis non solum maximo, sed et, ut sic loquar, prodigiosisimo facile omnium, quotquot annis retro lapsis possent vidisse recordari qui longaevisime senuissent. tanti nivium aggeres supra omne

ναι μὲν οἰκιῶν τῶν χθαμαλῶν διεξόδους, σημείοις δὲ τισι καὶ
 κοντοῖς τοῖς μὲν στοχαζομένους τοῖς δ' ὀργάνοις χρωμένους τινὰς
 D ὑπανόλγειν τοῖς ἐγκλεισθεῖσι τὰ δώματα, καὶ ἐπὶ πλείσταις ἡμέ-
 ραις μηδένα γῆν ἢ ἰδεῖν ἢ πατεῖν, ἀλλ' ἐπὶ πεπελησμένης χιόνος
 ὡς στερεῶς γεγονυίας γῆς μέχρι καὶ ἐγγὺς ἔαρος τοὺς ὁδίτας διέρ-5
 χεσθαι, καὶ μάταιον εἶναι τὸ ἐφ' ἵππου ὀχεῖσθαι, πλὴν τοῦ
 καὶ μᾶλλον ἐξολισθεῖν κινδυνεύειν. ταῦτα δὲ καὶ τὴν τοῦ βασι-
 λέως ἐπὶ Θεσσαλονίκης ἐκστρατείαν ἐκώλυνεν.

4. πεπιλημένης?

late solum increverant, ut aditus obstruerent domuum humiliorum et ipsa
 ostiorum superliminaria excedentes incertum oculis relinquerent qua parte
 ingredi egredique inde habitatores consuissent. ergo signis quibusdam
 aut longorum per nivem immissionibus contorum investigato situ ianuae,
 quibus erat cura suppetias eundi vivis sepultis, palis deinde similibusque
 instrumentis purgabant iter ad fores, ut sic portas patefacere infelici-
 bus obsessis. alia ratione quam ita detracta manu nive nemo sub dio
 multis diebus terram vidit aut vestigio pressit, gradientibus cunctis supra
 gelu concretum et ad stabilitatem soli calcabilis duratam superficiem ni-
 vosi campi, telluri ubique superinducti. usque ad viciniam proximam ver-
 nae tempestatis ista super nives incedendi necessitas duravit; quo toto
 tempore dura conditio viatorum fuit, pedibus uti propriis via quamlibet
 longa coactorum. quippe insanum fuisset equi dorso velle invehi, cum
 pedites ipsi quantavis sollicitudine ac lapsus praecavendi conatu, locum
 vestigiis legentes, nunquam sine praesentissimo cadendi periculo pedem
 in lubrico possent figere. hoc aliquandiu incommodum decretae impera-
 tori Thessalonicam versus expeditionis diem diffudit.

Δ.

P 192 Μηνὸς δὲ Ἀθηναίωνος ἐνεστηκότος ὑπὸ χιόνι ἐκσκιρρωθείσῃ
 τῇ γῇ καὶ πάγοις στερεοῖς τοῖς ἐκ ταύτης, ὡς καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν¹⁰
 ἀενάων ποταμῶν ἐπεχομένων τὸ ῥεῦμα διὰ τὴν ἐν τῷ βάθει τοῦ
 ὕδατος πῆξιν, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ γῆ συστυλλομένη τῷ κρύει
 ἐζήμει τὰ φρέντα καὶ τὰ ἐσπαρμένα παντάπασιν ἡχρηοῦντο, ὅψε

13. ἐξημίου?

IV.

Tandem tamen mense Februario ineunte proficisci constituit, licet adhuc
 late horrent campi una incrustati superficie congelatarum nivium, et
 perennes ipsi fluvii solidum dorso gressum iter agentibus praeberent pro-
 pter altitudinem penetrantis in profundum glaciei. quae vis rigoris arva
 constringens gravem omni plantarum generi perniciem intulit, sata vero
 pleraque funditus corruptit. tunc igitur vespere parasceues, quando iam

παρασκευῆς ὑπὸ λύχνων ἀφ' αὐτῶν, τῶν κεκοιμημένων κατ' ἔθος μνη-
 μονευομένων ἀρχαίων, ἔξεισιν ὁ βασιλεὺς καὶ τῇ Δριπέᾳ ἐφ'
 ἡμέραις αὐτὴν ἀλλύζει. καὶ ὁ μὲν τέως ἐπεῖχε τὸν ἐς τὸ πρόσω δρό- B
 μον, διδοὺς μὲν δεσποίνῃ ἐνευκαιρῆσαι τὰ εἰς τὴν ἔξοδον, δι-
 5 δοὺς δὲ βασιλεῖ Μιχαὴλ συνάμα συζύγῳ κατὰ σχολὴν τὰ τῆς
 ἀπάρσεως ἐτοιμάζεσθαι, καιρὸν δὲ καὶ τοῖς ἀμφὶ τὸν δέσμιον
 ἀδελφὸν ὑφίεις, ἐπεὶ κακεῖνον ἀπάγεσθαι ἔγνω, κατὰ τρόπον
 ὑπεξιέναι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα· Ἰωάννης δὲ ὁ τηνικάδε πατριάρ- C
 χης, ἐπεὶ οὐδ' ἀφανῆ ἦσαν τὰ τῷ βασιλεῖ πραττόμενα ἀλλ' ἀνά- C
 10 πυστα γεγονότα καὶ τῷ τυχόντι εἰκὸς ἦν κακεῖνον μὴ ἀγνοεῖν, εἰ
 καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν δευτέρῳ εἶχε τὸ δῆλα γίνεσθαι ταῦτα τῷ πα-
 τριάρχῃ οὐχ ἦττον ἢ καὶ τοὺς τῆς θαλάσσης χάσας, ὥς λέγεται,
 ἐξιὼν ὥς δῆθεν συντακτῆριους ἀποδώσων τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ
 περὶ τούτου κινεῖν ἐν πρώτοις ἐβούλετο. βασιλεὺς μὲν γάρ, ἐπεὶ
 15 πόλλ' ἄττα τὰ προσιστάμενα τῷ συναλλάγματι κατεφαίνετο, τὸ D
 τ' ἐφ' ὁρκωμοσίαις τὸν κράλην φρικταῖς τὴν τοῦ Τερτερῆ προσ-
 λαβέσθαι, τὸ τε νομίμως δοκεῖν συνεξεῦχθαι, ἢ τ' ἀφελικίως
 τῆς νεάνιδος, καὶ τὸ φθάσαι τὸν Σέρβον τὴν τᾶδελφοῦ Στεφά-
 νου γυναικαδέλφην, εἴτ' οὖν καὶ αὐτοῦ βασιλέως, τὴν τοῦ ῥη-
 18. τὸν deerat.

ex more antiquo ad commemorationem mortuorum faces accendebantur,
 exiit urbe imperator, Dripeamque se contulit, ubi ad dies aliquot est
 commoratus, operiens dum se Augusta expediret ad iter, itemque Augu-
 stus iunior cum coniuge; tum ut iis quibus curam imposuerat deducendi
 Constantinum despotam fratrem suum in fida obiter custodia (nam hunc
 in urbe relinquere tutum non ducebat), quae erant ad id convenienter
 administrandum consentanea, idoneum providendi spatium daret. at im-
 perator quidem in his erat. Ioannes autem tunc patriarcha mirabatur
 celari se ab Augusto de his quae mente versabat, et quorum executioni
 se accingebat, consiliis, adeo iam non obscuris, ut ad homines etiam e
 vulgo eorum essent famae celebritate indicia perlata. atqui existimabat
 eiusmodi ea esse quae ad se deferri conveniret, imperatore contra non
 magis inclinato ad haec ipsi communicanda, quam deum aiunt prodere
 hominibus curare quot metretis expleatur maris alveus. in ea solitudine
 patriarcha urbe prodiit, specie quidem officiose vale dicendi atque in di-
 gressu bene precandi procincto ad iter Augusto, re vera certus ei dis-
 suadere quantum posset filiae Simonidis cum Serbiae principe matrimo-
 nium multis de causis inconveniens. primum enim, quod exigebatur a
 crale ut proderet imperatori sororem Terteris, id non videri fieri ab eo
 posse sine atroci scelere periurii, quod satis constaret illum fidem isti
 mulieri suam horrendis adstrictam adiurationibus dedisse. nec vero satis
 exploratum haberi, essetne irritum cralis cum ea femina coniugium, quod
 scire se fuisse legitime contractum mater cralis affirmaret. ad haec vir-
 gunculam quae huic mulieri substitueretur, plane videri sexenni aetate
 connubio intempestivam. postremo ea ferri sermonibus hominum de por-
 tentosis Serbi flagitiis, quae detertere imperatorem deberent a filia ei

- E** γὰρ Οὐγγρίας κόρην, κατὰ χρεῖαν τοῖς τῆς Σερβίας τόποις ἐπιστάσαν καὶ τὰ μοναχικὰ ἡμφιεσμένην πορνικῶς γινῶναι. ταῦτ' εἰς ἓν συναγόμενα αὐτάρκη τῇ πράξει προσίστασθαι κατεφαίνετο. ὁ γοῦν βασιλεὺς διὰ ταῦτα, ἅμα μὲν τὰ πολλὰ θεραπεύων, ἅμα δέ γε καὶ λογιζόμενος ὥς εἴ τι καὶ παρασπονδοίῃ ὁ κράλης ἐπὶ τοῖς συγκειμένοις αὐτῷ τε καὶ Τερτερῇ, οὐδὲν ἐσεῖται μῖσος τῇ
- P** 193 ἐκκλησίᾳ μὴ ἀνάγκην ἐχούσῃ καθ' ἱερὰς τελετὰς διὰ τὴν ἀμιξίαν ἐκείνου μιμνήσκεσθαι, διὰ ταῦτα θαρρῶν οἷς ἐλογίζετο, οὗτ' ἐκοινοῦτο τῷ πατριάρχῃ τὴν πράξιν καὶ ὅλαις ὁρμαῖς ἐχώρει διαπραξόμενος τὸ συνάλλαγμα. πατριάρχης δ' αὖθις ὑβριοπα- 10 θῶν ἴσως ὑπερφρονούμενος ἐν τοιούτοις οἷς καὶ μᾶλλον ἔδει τῆς
- B** αὐτοῦ γνώμης, δοκῶν δέ καί τι λέγειν ἄξιον εἰς τὸ καὶ ἑαυτὸν δεικνύναι μετεῖναι τῶν τοιούτων οὐχ ἥττον, καίτοι γε καὶ τῶν ἐνοχῶν ἀνεῖς τὴν τοῦ κράλη μητέρα ἀξιώσασαν πρότερον ἐφ' οἷς ἐπὶ τῇ τοῦ Τερτερῇ ἐνείχετο, εὐλογα λέγειν ἐδόκει. ὥς τοίνυν 15 βασιλεὺς ἤδει εἰς τοῦτ' ὄντα τὸν πατριάρχην, προῆγε τοῦτον εἰς
- C** Σηλυβρίαν, αὐτὸς ἐν Δριπεῖα καὶ ἔτι παρακαθήμενος. ὥς δὲ

propria tradenda, utique tam profligati pudoris homini, ut fratrem suam, germani sui maioris Stephani uxorem eandemque sororem defunctae Augustae matris Augusti iunioris (erat enim utraque filia regis Ungariae), nefarie adulterasse diceretur, ac praeterea germanam harum tertiam visendae causa sororis in Serbiam profectam, licet haec monachae vestitu religionem profiteretur, minime dubitasse, humanis simul divinisque proculcatis iuribus, propinquam, hospitam, rege prognatam, deo sacram virginem, stupro tot nominibus execrabili polluere. haec cum ex aliis cognorat patriarcha, tum ex ipsa cralis matre, quae conscia, ut aiebat, impedimentorum insuperabiliter obstantium novo nati coniugio ultro ad eum venerat, oratum ut quae in hoc genere pararentur, conaretur vi summa disuadere. nihil horum latebat imperatorem: tamen idem politicis, quas indicavi, rationibus obsequens perstandum in consilio putabat; et quia non ignorabat tentaturum patriarcham revocare se a coepto, et rem antea ei communicare omiserat, et tunc ne de his sermonem prior inferret, vitare occasionem otiosi cum eo colloquii volebat. ac erat causa cur minus necessarium existimaret convenire cum praesidibus ecclesiae de rebus huius cralis, dynastae videlicet ritus a Graeco peregrini; quem ideo licet contingeret fieri generum imperatoris, in sacris officiis memoraturi nominatim ecclesiastici non forent, ex quo erat consequens, si forte vel ea ille commisisset vel in posterum conscisceret ob quae mereretur anathemati subiici, nullam inde sibi fore occasionem erubescendi e coniuncti hominis ignominia ob praetereundam tum ipsius in sacris mentionem. alioqui porro utilitates quas e foedere cum Serbo proventuras confideret, mala quae ex perseverante dissidio metueret, tanti esse ducebat ut momentis tam iustae hinc formidinis, tam amplae illinc spei, nulla cuiusquemodi viderentur in contrarium obiecta praeponderare incommoda deberent. totus ergo fixus Andronicus in proposito affinitatis quomodocumque cum Serbo contrahendae, satisque aliunde gnarus paratum ad iurgandum ea de re secum Dripeam adventare patriarcham, per certos ei missos obviam significavit

τῆς πρώτης ἐβδομάδος ἐνστάσης τῶν νηστειῶν ὁ μὲν πατριάρχης καταλαβὼν τὴν Σηλυβρίαν καὶ βασιλέα προσαπεκδεχόμενος τῷ τέως ἡσύχαζε, (2) βασιλεὺς δὲ σχολαίως κατὰ μικρὸν προσήει, D
Σηλυβρίας ὁπὲ σαββάτου ἐπέβαινεν. ἡ μετ' αὐτὴν μὲν καὶ ὅστε-
5 ραία (ἡ δ' ἦν ἡ τῆς ὀρθοδοξίας ἡμέρα) ἐφίσταται, καὶ τότε μετὰ
μεσημβρίαν κατ' ἔθος τῆς ἱερᾶς τελουμένης λειτουργίας ἐπιμι-
γνύει τῷ πατριάρχῃ κατὰ τὸν ἐκεῖσε νεὼν τῆς μονῆς τοῦ σωτῆρος,
καὶ ὅσον ἦν ὁμιλεῖ. οὐκ ἦν δὲ πάντως τότε προσαναφέρειν πα- P 194
τριάρχην ἃ δὴ κατὰ σχολὴν τὴν πρέπουσαν κινεῖν ἠβούλετο, ὧν
10 ἦσαν δύο τὰ μέγιστα, περὶ ὧν ἐσπονδάκει πλέον προσαναφέρειν,
ἐν μὲν περὶ τοῦ Ταρχανειώτου Ἰωάννου (ἔτι γάρ, ὥς ἐπέμφθη,
τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν ἡγεμόνευεν) ὥς οὐ δίκαιον ὄν ἄλλως
οὐδ' εὐλογον ἄνδρα τῆς ἐκκλησίας ἀποσχιζόμενον, καὶ πολλὰ σὺν
ἄλλοις καὶ αὐτοῦ πατριάρχου λιπαρῶς ἐφ' ὕβρεσι καθαρπτόμενον,
15 ἐν ἁξίαις εἶναι μεγίσταις ἡγεμονίας καὶ ἀνέδην κατεπαίρεσθαι
τῶν πολλῶν, καὶ μᾶλλον τῶν ἐκεῖσε ἀρχιερέων, ὥς ἔλεγε, δεύ- B
τερον δὲ τὸ περὶ τοῦ συναλλάγματος· εἶναι γὰρ αὐτῷ πόλλ' ἄττα
τὰ προσιστάμενα, ἃ δὴ καὶ χρῆναι σκέψει διδόναι καὶ οὕτω τὸ
φανέν ἀσφαλὲς ὑπ' αἰδοῖ τῶν νόμων καὶ διαπράττεσθαι. τούτων
20 ὄντων τῷ πατριάρχῃ διὰ σκοποῦ, ἐπεὶ τὰ τῆς ἱερᾶς τελετῆς τέλος

orare se ne gravaretur praecedere Selybriam, quo mox secuturus ipse foret: locum enim in quo nunc diversaretur parum ei excipiendo esse opportunum. fecit patriarcha quod rogabatur, ac tanto iam amplius cogitandi nactus otium argumenta mente versans digerebat, quibus nihil habiturum quod plausibiliter opponeret Augustum arbitratus cessurum omnino abstiturumque coeptis non dubitabat sibi blandiens confidere. interim Augustus licet instante prima verni ieiunii hebdomade se impatienter expectari Selybriae a patriarcha non ignoraret, nihilo tamen sollicitius festinans in summa quiete perseverabat Dripeae morari. (2) at ubi aliquando inde coepit Selybriam versus iter intendere, perlento incedens passu vix denique vespera sabbati eo pervenit. postera huius die, in quam incidit dominica orthodoxiae, per causam sacrae liturgiae, ut talis diei ritus poscebat, post meridiem celebrandae, conveniente in templum illic situm ad monasterium salvatoris Augusto, patriarcha eius alloquendi copiam nactus est aliquam, sed talem quae non fere aliam quam eius obiter salutandi praeberet facultatem. habebat autem duo patriarcha prolixi cum imperatore sermonis argumenta, ut putabat, necessaria, quibus explicandis maiorem in modum cupiebat otium sibi commodum concedi. primum enim conqueri volebat de praefectura orientis Ioanni Tarchaniotae attributa, homini palam ab ecclesia discisso, quique nullum finem aut modum faceret probris lacerandorum cum aliorum per eos praesertim tractus antistitum, tum ipsius, ut aiebat, patriarchae. deinde circa designatas Simonidis cum crale nuptias, ut eae rite ac cum debita reverentia legum fierent, multa etiam atque etiam consideratu digna, quae suggereret, sibi habere videbatur. quae omnia perfecto iam sacro propositurus impe-

- εἶχε καὶ ἤδη ἀπαλεῖν ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς ἡτοιμάζετο, ἅμα τε ὀλίγ'
- C ἅττα τῷ πατριάρχῃ περὶ τῶν ὀμίλησε, καὶ ἅμα ὥσπερ ὑποτεμνό-
μενος τοὺς λόγους ἐκείνῳ εὐλογίαν ἐζήτει καὶ συνετάττετο. ὁ δὲ
τῷ καιρῷ συγκλασθεὶς τὸ νυμφίον ἐζήτει βλέπειν καὶ εὐλογεῖν·
οὐδὲ γὰρ εἰκὸς εἶναι ἄρτι πρῶτως μετὰ τὴν ἡλικιωτὴν σχεδὸν με- 5
τάβασιν, καὶ οὐ πολλῷ τινὶ χρόνῳ μετὰ τὰ ἀμφιδρόμια, μὴ τὸν
πατριάρχῃν βλέπειν καὶ εὐλογεῖν. ἡβούλετο δέ οἱ τὸ δρᾶμα λό-
γους ἐντεῦθεν ἀνακινήθῃναι τῶν τελουμένων, ἐφ' ᾧ καὶ λαλῆσαι
βασιλέως ἐπισχόντος. ὥς γοῦν φανεῖσαν ἡυλόγει καὶ ἀμηγένη
- D τῶν λόγων ἦπτετο, δόξαν ἀναχωρεῖν βασιλεῖ διὰ τὸν καιρὸν, 10
θεραπείας ἧς ἠπειγεν ὁ καιρὸς ἀξιῶν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τὸν πα-
τριάρχῃν, τὴν προκειμένην βαδίζειν ἠπείγετο. ἐκεῖνος δὲ παρὰ
πᾶσαν ἐλπίδα τῶν προσδοκωμένων ἀποκρουσθεὶς ἀλύειν ἤρξατο,
καὶ μὴ ὑποστρέφειν ἠπέλκει καὶ δι' Ἰωάννην οὕτως ἡγεμονεύοντα
καὶ διὰ τὰ παρόντα. ὥς γὰρ καὶ περὶ τούτων κινῶν τὰς θερα- 15
πείας ἤκουεν ἀπαντώσας, οὐδὲν πλέον ἢ προσαλήσας ὅτι συν-
- E τέμνοντος τοῦ καιροῦ τῶν καθηκουσῶν ὀμιλιῶν οὐκ εἶχε τυγχά-
νειν (οὐκ οἶδ' εἰ καὶ βασιλεὺς οὕτως ἐξεπίτηδες ἔπραττε, μὴ θύ-

ratori cum accessisset patriarcha, ille ut movere iam se ad abitum coepe-
rat, perpaucis ei et perfunctorie locutus, vale mox dicto ac tot illis eru-
pturientibus ex ore patriarchae sermonibus quasi valvas obducens, solenne
digredientium protulit carmen, benedictionem postulans, sicque illum
dimisit. patriarcha exclusus tempore, ut nullum non intenderet conatum
prensandae dum liceret occasionis, stitit aliquantulum Augustum abeuntem
petenda facultate visendae Simonidis eique bene precandi, antequam per-
egre ad sponsum abduceretur. quomodo enim non conveniret sisti sibi
iam adultam atque adeo fere admotam transitui ad nubilem aetatem a
puerili regiam virginem, quae vel si aliquanto post quintum a primo na-
tali diem pontifici offerretur, serum foret. haec oblique iacta eo pertine-
bant, ut ab imperatore mutuam quandam elicerent matrimonii destinati
mentionem, ex qua posset ansa velut quadam in disputationem trahi non
probatum istud patriarchae negotium. sed elusit huius artes Augustus:
nam puella, quod negari non potuit, ei exhibita, et ipso ei solita formula
bene precato, praevertens omnem ulteriorem sermonem imperator in pun-
cto signum eundi suis dedit, causatus urgeri se ut officiis alibi necessariis
occurreret. ac sic verba in ore fari iam incipientis truncavit praesulis,
casu et inopinatissimo huic et molestissimo. nam elabi sibi de manibus
tamdiu captatam occasionem, quae sentiret de Ioannis praefectura deque
quod nunc pararetur cum crale foedere, imperatori dicendi, haud toleran-
dum ratus, tacitis secum ac turbidis aestuans cogitationibus minabatur
haud cessurum sese, nec sic infecto cuius gratia exisset negotio reversu-
rum. ac licet ex parte videbat esse verisimilem excusationem allegatam
ab Augusto, quod satis appareret tali eum articulo temporis alio trahi
vix evitabilibus causis, non desinebat tamen suspicari nonnihil ab ipso
adhibitum studii ad excludendum se commoditate audientiae cupitae et oc-
cludendas tali praetextu aures libero quem paratum intelligeret, sermoni,

ραν παρρησίας ὑπανοιγνὺς τῷ θέλοντι ἐντυγχάνειν, ἐπεὶ καὶ οὐκ
 ἦν μεταγινώσκειν αὐτόν), ἀψάμενοι τῆς ὁδοῦ, βασιλέα μὲν καὶ
 οὕτως ἐξαποστέλλει μετ' εὐλογίας, αὐτὸς δ' ἐκεῖ καταμένειν ἕως
 οὗ βασιλεὺς ὑποστρέψειεν ἐκεκρίκει, ἀλγεινῶς μὲν ἀναύδως δ' ὁ-
 5 μως διαφέρων τὸ ἄλγος, εἰ καὶ αὖθις ὁ βασιλεὺς ἅμα Θεσσαλο-
 νίκῃς ἐπέβη, τῶν ἁγίων ἐγγιζουσῶν ἡμερῶν τοῦ Πάσχα, προ- P 195
 φάσει τοῦ τῶν ἁγίων ἐκεῖνον μεταλήψεσθαι δώρων, εἰ πατριάρ-
 χης ἐφίει, πέμπων εἰς Σηλυβρίαν καὶ τὰ τοῦ ξενῶνος συνήθη
 νομίσματα προσφιλοτιμούμενος, ἃ δὴ καὶ αὐτὸς μὲν κρυφῆδὸν
 10 αἰ ποτ' ἐδίδου, τῷ πατριάρχῃ δὲ τὸ τέλος εἰς χιλιοστὴν κατ'
 ἔτος ποσούμενον ἀπεγράφετο. τότε τοίνυν καὶ ταῦτ' ἀποστέλ-
 λων λόγοις ὠμάλιζε καὶ τοῖς καθήκουσιν ἡγαλλεν. ἐκεῖνος δὲ καὶ B
 αὖθις ἐν Σηλυβρίᾳ προσμένων οὐ πρότερον ἐκεῖθεν μετέβαινεν,
 ἢ δεινῶς ὀφθαλμίων, κατὰ χρεῖαν τῶν ἰατρευσόντων ἐκεῖθεν
 15 ἀπάρας, πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Κοσμιδίου μηνὸς Μαιμακτηριῶνος
 μετῴκλιζετο. πλὴν Ἀνθελιουῶνος εἰσπλευσάντων ἐπὶ μακρῶν
 νῆων κατὰ πραγματείαν, καὶ λόγου διαδοθέντος ὥς καὶ στόλος
 νηῶν κατὰ μάχην προσαναβαίνει, δέισας ἐντεῦθεν τὴν Κωνσταν- C

7. ἐκεῖ?

dissuadere conaturo foedus Serbicum, quasi re amplius non integra, ex
 quo iter istud eo unice pertinens capessivisset. ergo sic vale sibi dicen-
 tem imperatorem multum licet moerens, et in magno, licet muto ac summa
 vi dissimulato, mentis aestu relinquens patriarcha statuit se inde non re-
 cessurum quoad is rediret. faustis tamen eum de more ominibus Thessa-
 lonicam proficiscentem est prosecutus, certus interim ipse ibi manere quo-
 ad imperator reverteretur. haesit igitur Selybriae moesto silentio rodens
 arcanum dolorem, utcumque illum, non penitus ignarus occultae illius cu-
 rae, consolari tentavit imperator. simul enim pervenit Thessalonicam,
 misso ad patriarcham quodam e suis praetextu veniae poscendae perci-
 piendorum ab alio per eius absentiam, instantibus tum festis Paschalibus,
 sacrorum eucharistiae donorum, consuetum xenium pecuniae in hospitalita-
 tem expendendae obtulit perliberaliter. eam eleemosynam solitus semper
 antea fuerat Augustus patriarchae manu propria sine arbitris tradere, ad
 summam annuam mille admodum nummorum ascendentem. sed tunc quo
 praesens fungi officio non posset, non modo per certum vice substitutum
 sua hominem explevit, verum et munus commendare curavit multa huma-
 nitate verborum, quibus ut quam blandissime delinire a se conaretur ae-
 grum praesulis animum, ei quem destinabat imperavit. hoc tamen non
 est assecutus ut in urbem remigrandi consilium patriarcha susciperet:
 perstitit enim etiam post hoc Selybriae, donec gravi coactus superveniente
 ipsi oculorum morbo ad commoditatem curationis admovere se urbi, in
 monasterium suburbanum Cosmidii se transtulit mense Iunio, copiam illic
 faciliorem habiturus urbanorum medicorum. caeterum Iulio insequenti ad-
 ventantibus in eam oram septem longis navibus, licet hae mercaturae
 causa veniebant, quia tamen rumor fuit bellum portari classe ista, metu
 extrusus loco eo parum tuto ingressus urbem est, nec tamen patriarchali-

τίνου εἰσέρχεται, καὶ τὴν τῆς Παμμακαρίστου μονὴν κατοικεῖ, ὅπου καὶ ἐπὶ καιρῷ μὲν μετρίῳ ἡπράκτει, εἶτα δ' ἄξιωθεις παρὰ τε τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἀρχιερέων τὰς θύρας ἀνοίγνυσι τοῖς προσόδους παρ' ἐκείνον ποιεῖν βουλομένοις κατὰ τε κρίσιν καὶ οἰανοῦν ἐτέραν ἀναδοχὴν πατριάρχῃ πρέπουσαν. 5

- D 3. Ὁ βασιλεὺς δ' ἐν Θεσσαλονίκῃ καθήμενος, τότε πρῶ-
τως ἰδὼν ἐκείνην, ἔπεμπε μὲν πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτανεψίαν τὴν
Ἄνναν, αὐτῆς γε προσλιπαρούσης καὶ κινούσης τὴν ἀπὸ τοῦ βα-
σιλέως εὐμένειαν, ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς σεβαστοκράτορας
(ἔτι γὰρ ἐν τοῖς ζῶσιν ἦσαν) προσαπαιτῶν Δημητριάδα, ἣν 10
φθάσας ὁ πρωτοβεστιάριος καὶ κατέχων ἀνωκοδόμει καὶ βασιλεῖ
P 196 καθίστα ὑπήκοον. ἥς καὶ πρότερον βασιλεὺς καθυγίει διὰ τὸ
τῆς Θεοφανοῦς πρὸς θάτερον τῶν ἀδελφῶν κῆδος. ἐκείνου δὲ
κωλυθέντος θανάτῳ τῆς νύμφης κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην, ἀπῆ-
τει τότε πέμπων τὸ ἑαυτοῦ δίκαιον· Δημητριάδα γὰρ καὶ πρὸ 15
τοῦ ἑαυτοῦ εἶναι, καὶ τότε δικαίως προσαπαιτεῖν. ταῦτα τοῦ
βασιλέως διαπρεσβευομένου ἐκείνοι πρὸς τριβὰς ἐχώρουν τὰ συν-
B ἡγήη ποιοῦντες, ὑπὸ δέος μὲν ὄντες, ὅτι βασιλεὺς ἐγγὺς ἐφει-
στήκει, ὅμως δὲ τοῦ συνήθους ἀλωπεκισμοῦ οὐδὲ τότε πάμπαν
ἐπελάθοντο. ταῦτα δ' ἄρα ἐξαγώνια ἦσαν τῷ βασιλεῖ, ὅτι 20
μηδ' αὐτῶν ἐξεληλάκει χάριν πρὸς δύσιν. προύργου δ' ἦν τὸ

bus se reddidit aedibus, sed in monasterio Pammacaristi sumpsit hospitium; ubi sat longo tempore clausus cessavit ab omni patriarchali functione, quoad tandem rogatus a clero et antistitibus fores aperuit, admit- tens eos qui convenire se vellent seu iudicii causa sive cuiusvis alterius patriarcham decentis administrationis.

3. Imperator Thessalonicae commorans, quam tum primum urbem viderat, misit qui a se consobrinam Annam salutarent, id ipsum illa precata, et quibus potuit officiis promereri satagente Augusti benevolentiam. misit etiam ad sebastocratoras (hi enim adhuc in vivis erant) repetens Demetriadem; quam civitatem antea protovestiarius occupatam reaedificaverat et ditioni imperatoris asseruerat; sed hac paulo ante imperator cesserat in gratiam Theophanus nurus suae sororis, dum huius matrimonium cum altero sebastocratorum tractaretur. verum isto coniugio morte praematura sponsae, quae Thessalonicae ante nuptias diem obiit, intercepto, redditam tali casu iuri suo priori urbem istam imperator reposcebat, missis qui id urgerent legatis. sed eam sebastocratores sibi solitis artibus petitionem eludebant, non praecise negantes (metuebant quippe vim a vicina imperatoris potentia), sed tergiversationibus innectentes moras, haud omnino ignorante Augusto fucum sibi fieri et consueta familiae isti vulpinatione verba dari, patientius tamen dissimulante, quod sibi conscius alia praecipue de causa expeditionem in Occiduos tractus a se hanc susceptam, minus laborandum de his accessoriis putabat, dum principale negotium,

τοῦ Σέρβου, καὶ πέμπων ἀνελάμβανέ τε τὰς κοινὰς συνθεσίας,
καὶ κατηγάγαζεν ἐγχειρίζειν μὲν Ῥωμαίοις καὶ Κοτανίτζην καὶ C
τὴν τέως εἰς γαμετὴν οὔσαν, ἀντιλαμβάνειν δ' εἰς γυναῖκα νόμι-
μον τὸν τοῦ βασιλέως θυγάτριον. (4) ἀλλ' ἐκεῖνος δεδιὼς ἴσως D
5 μὴ πως παραλογισθῇ τὰς ὁμολογίας, καὶ διὼ μὲν οὐκ ἀντιλάβη
δέ, ἥ καὶ αὐτὸς ἐμπέσοι γε εἰς ἀρκύστατα, ὑπὸ πιστοῖς ὁμήροις
ἐξήτει τὰς πράξεις γίνεσθαι· οὕτω γὰρ καὶ ῥηδῖως ποιεῖν τὰ συγ-
κείμενα, εἰ αὐτὸς ἀξίως προσλήψαιτο τοὺς ὁμήρους, ὅφ' οἷς συν-
ισχημένοις ἐτοίμως καὶ αὐτὸς ἀπαντᾷ. ἐνὸς γὰρ τοῦ τὴν παῖ-
10 δα τοῦ βασιλέως γυναῖκα σχεῖν τὰ πάντα προΐετο· εἰ δ' ἀστοχοίη
τούτου ἐκ τιнос ἀπάτης, ὥς ὑφωρᾶτο, ἐπὶ κεφαλαίῳ ζημιου-
σθαι δικαίως ᾔετο. ὅθεν καὶ ὥς εἶχε κατησγαλίζετο, καὶ λαμ-
βάνειν ὁμήρους διὰ τοὺς αὐτοῦ, ἀντιδιδόναι δ' ὁμήρους διὰ τὴν E
τοῦ βασιλέως παῖδα ἡξίον τε καὶ ἀντηξιούτο, βασιλέως ἐπὶ τού-
15 τοις νείσαντος. πέμπονται τοίνυν ἑκατέρωθεν ὁμηροί, καὶ κατὰ
μέσον τὸν ποταμὸν Βαρδάριον ἀνταλλάττονται, τοῦ Σέρβου δόν-
τος μὲν καὶ Κοτανίτζην καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ, ἀντιλαβόντος δὲ
τὴν τοῦ βασιλέως παῖδα, μεθ' ὅτι πλείστης τῆς σπατάλης τε
καὶ δορυφορίας πεμφθεῖσαν. καὶ δὴ καὶ παρὰ τοῦ Ἀχριδῶν
20 Μακαρίου τελεσθεισῶν τῶν συνήθων ἱερολογιῶν τὰς τιμὰς
προσηκούσας ἐδέχετο, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ κράλης μεῖζον ἢ κατὰ

quod erat foedus et affinitas cum Serbo, recte succederet. in hoc igitur
potissimum incubuit; missisque qui cralem urgerent, ab eo expressit, iux-
ta conventa, ut et Cotanitzam et quam eatenus uxoris loco mulierem habue-
rat traderet, atque huius in locum legitimam uxorem Augusti filiolum acci-
peret. (4) Non tamen haec crales sine pignore relaxavit. metuens enim
ne, si festinaret dare quae poscebatur, circumveniretur credulitate incon-
sulta, negatis postea quae se vicissim accepturum esset pactus, aut etiam
in casses se indueret quibus aegre postea extricaretur, respondit mutua
traditione obsidum firmari promissorum invicem fidem oportere: sic enim secu-
rius negotium utrimque processurum. ac tenebat hominem cupido magna
filiae imperatoris certo sibi connubio iungendae, ex quo quantum et ho-
noris et commodi esset in se redundaturum intelligebat; indeque, ut ma-
gnopere desideratis anxie timetur, inquieta solitudine pungebatur, repu-
tans ne forte vana ea spes ostenderetur a Romanis, resiliere ac frustrari
se paratis, simul quae ex ipso concupierant, tenerent. ea porro de causa
petenti crali, et vicissim offerenti, quibus fidei conventorum caveretur,
mutuos obsides, annuit Augustus; moxque in medio Bardario amne rite
prius celebrata permutatione obsidum utrimque missorum, etiam sine mora
processum ad effecta est, Serbo quidem Cotanitzam et filiam Terteris de-
dente, vicissimque accipiente ab imperatore ipsius filiam luxu ornatuque
regis, satellitio splendido deductam, statimque post, simul ab Achridensi
Macario ecclesiastica sponsis fuisset rite impertita benedictio, summis ho-
noribus affectam. non enim illam crales ut propriam coniugem, sed ut
imperatoris filiam excepit, quippe haud sustinens in equo, ut tum erat,

- P 197 σύζυγον τὴν τοῦ βασιλέως καθυπεδέχετο. οὐ γὰρ ὡς εἶχεν ἔφιππος ἡνείχετο ὑποδέχεσθαι, ἀλλ' ὑποπτώσεως σχήματι, αἰδοῦ τῷ πρὸς βασιλέα, ἀποβὰς τοῦ ἵππου προσερχομένην, ὡς δεσπῶσινον δῆθεν καὶ οὐχ ὡς σύζυγον, φιλοφρονούμενος ὑπεδέχετο.
- B (5) τότε καὶ βασιλεὺς κατὰ τὴν πόλιν Θεσσαλονίκην, ἐκεῖνον 5 μεγαλοπρεπῶς ἐθεράπευεν καὶ δώροις καὶ τιμαῖς ἐφ' ἡμέραις ἡγαλλε, καὶ τοὺς αὐτοῦ μεγιστᾶνας βασιλικῶς ἐδωρεῖτο τοῖς μείζουσιν. εἶτ' αὐθις καὶ ἀποπέμπει πολυταλάντους ἐκχέας τὰς δόσεις, παρακεκινημένου τᾶδελεφου Στεφάνου (ὑπενόει γὰρ καὶ κεῖνος ἤδη τὴν ἰδίαν παρακινδύνευσιν ὡς ἀντίκα τᾶδελεφου μείζον 10
- C ἢ πρότερον κατὰ τὸ εἰκὸς φρονήσαντος, καὶ διὰ τοῦτο ἔσπευδε προκαθιστᾶν ὡς εἶχε τὰ καθ' ἑαυτὸν) πέμπων συμμαχικὸν βασιλεὺς, ὡς οἶόν τ' ἦν, ὑπέθρανε τὰς ὁρμὰς τῷ Στεφάνῳ.
- D 6. Τότε καὶ Βενετικοὶ ἐκ τοῦ παρασχεδὸν πρὸς βασιλέα διεπρεσβεύοντο, καὶ τὴν μετὰ Ῥωμαίων εἰρήνην ἐζήτουν ἀνα- 15 νεοῦν. ἤθελε μέντοι καὶ βασιλεὺς αὐτοὺς δέχεσθαι, ἀλλ' ὅμως μεταξὺ ἀμφοῖν βουλομένοι προσίσταντο τὰ ἐνέχυρα ἅπερ φθᾶσας βασιλεὺς ἐκ Βενετικῶν τῆς πυρπολήσεως ἕνεκα προσαφῆρει,
- E ἃ ἐκεῖνοι μὲν ἀπῆτουν καὶ οὕτως ἤθελον δέχεσθαι, βασιλεὺς δὲ περιεώρα καὶ ὡς δικαίων τῶν ἀφαιρεθέντων ἀντείχετο. Βενετι- 20

9. post δόσεις adde καὶ vel καὶ γε.

occurrentem salutare, sed ad primum eius conspectum desiliens et in speciem venerationis infimae submissus, imperatori debitum honorem eius proli, quantumvis suae sponsae, deferendum ratus, potiusque considerandum augustorum natalium splendorem quam conditionem uxoris, ratione cuius sibi esset, ut viro, iure subiecta. (5) tunc etiam imperator cralem in civitatem Thessalonicam splendide invectum exquisitis affectis honoribus, donis et omni significatione benevolentiae per dies aliquot dignatus, proceres quoque comitatus illius muneratus plane regie. dimisit eundem postea multa pecunia donatum. quin et auxiliis ipsum prosecutus militaribus est, quibus tueri se a vi et insidiis fratris Stephani posset. nam Stephanus germanum audiens firmare res suas affinitate imperatoris, suspicatus id quod erat, ea praesidia contra se parari, et reputans multo deinde infirmiore statum suum et spes filiorum fore, ubi foedere isto ac nuptiis frater eius imperatorias sibi opes adiunxisset, delectus habere ac manum cogere coeperat, haud dubie irruptionem minans, nisi metu suppetias accurrentium imperii copiarum coerceretur.

6. Ea vice rerum, occasione commorantis in vicinia imperatoris usi Veneti legatione ad eum destinata renovari pacem cum Romanis petiere. nec abhorrebat a conventionem Augustus, nisi conditionibus utrimque propositis moram negotio iniiceret oppignatio, de qua diximus, honorum ad Venetos urbis Constantinopolis inquilinos pertinentium, donec multa solveretur Venetis incendii Galatae auctoribus indicta. ista pignora suis reddi multamque remitti Veneti poscebant, nec aliter in foedus conventuros se

κοῖς δ' ἦν ὀρεγομένοις τῆς μετὰ βασιλείως εἰρήνης καὶ πλείστον P 198
 ἀφείναι τῶν ἐνεχύρων, εἰ βασιλεὺς καὶ οὕτως σπένδουσθαι κατα-
 νέοι. ἤδη δὲ καὶ βασιλεὺς ἀγαθοθελῶς ὑπεκλίνετο κἄν ἐκείσῃ,
 καὶ τὴν εἰρήνην οὕτω καθίστων, εἰ μήγε βουλή τινων τῶν ἄμφ'
 5 αὐτὸν μεσολαβήσασα (καὶ γὰρ τὸ κακῶς ἔχειν ζυμπεσεῖν τῶν
 πραγμάτων ἐκείνοις ὑπέτεινε τούτοις ἐλπίδα μέλζω τοῦ καὶ οὕτω
 μηδὲν λαβόντας τῶν ἐνεχύρων τὰς σπονδὰς ἀγαπᾷν) τὴν τῆς εἰ- B
 ρήνης πρόβασιν διεκώλυε. καὶ οἱ μὲν ἐντεῦθεν μὴ οὕτω κατα-
 δεξάμενοι ποιεῖν τὰς σπονδὰς ἄπρακτοι καθυπέστρεφον.

10 7. Βασιλεὺς δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου Χοῦμνον θέλων C
 ἀγάλλειν ὥς πιστὸν ὑπηρέτην καὶ ἐφ' οἷς ὑπουργεῖ τὸν δοκιμώ-
 τατον, ἄλλως τε καὶ πολυταλάντους τὰς προῖκας τῇ θυγατρὶ
 ἐτοιμάσαντα, τῷ κατὰ Λαζοὺς παιδὶ Ἀλεξίῳ, οὗ δὴ καὶ ἀδελ-
 φίδου γε ὄντος ἀπὸ πατρώων διαθηκῶν ἐπειρόπευεν, ἔτ' οὔσης
 15 ἐν Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρός, ξυναρμόζειν ἤθελε τὴν τοῦ
 Χοῦμνου· συμφέρειν γὰρ ᾤετο οὐχ ἥττον ἐκείνῳ ἢ τοῖς Ῥωμαίων
 πράγμασιν, ἐθεράπευε δὲ καὶ τὸν οἰκεῖον τῷ ἀπὸ τοῦ γένους κή- D
 δε τιμῶν ὥς καὶ αὐτὸν τοῖς εὐνουστάτοις ἐξεταζόμενον. ἐς τό-
 σον δ' ἐφήρμοσσε τὴν βουλήν τῇ πράξει, ὥστε καὶ αὐτόθεν δε-

17 τὸν] τὸ P.

aiebant. contra imperator multam iuste inflictam, oppignerationem recte
 factam tuebatur. procedente tractatu, apparebat Venetos pacis cupidos
 magnam partem oppigneratorum bonorum imperatori cessuros, modo is vel
 modica remissione admovere se postulatis eorum et consensum in foedus
 dare vellet. propendebat in hanc partem benigne inclinatus Andronicus,
 pacem istam suis quoque rationibus accommodatam ratus, nisi consiliis
 quorundam e suis alio averteretur. hi causabantur gravi suo tempore
 ac deplorato rerum propriarum statu adactos Venetos mera necessitate
 trahi ad cogitationem pacis. quare haud convenire indulgere ipsis quid-
 quam, utique, pro inexplebilitate cupiditatis successu alitae, paratis remis-
 sione qualicumque iustae oppignerationis quomodocumque impetrata pro
 gradu ad spem audaciamque ulteriorem uti. unam igitur iis et irrevoca-
 bilem conditionem ferendam, ut mera pace contenti nihil super oppignera-
 tione cavillentur aut moveri quidquam in re iustissime decreta velint. id
 consilium tractationem foederis diremit, Venetis duritie offensis, re infecta
 revertentibus ad suos.

7. Caeterum imperator gratificari studens Chumno praefecto caniclei,
 quo fidissimo ad omnia probatissimoque dudum ministro utebatur, filiam
 huius, cui pater copiosam plurimorum talentorum congesserat dotem, Ale-
 xio Lazorum principi sororis suae filio et patris testamento suae tutelae
 commendato, cuius mater adhuc erat Constantinopoli, collocare in matri-
 monio decrevit. conducibile quippe id putabat cum ipsi Lazo tum rebus
 etiam Romanis; et quo in primis movebatur, sic se optime consulere per-
 caro sibi homini videbat, admovens eum affinitate ista generi regio ac
 tanto ipsum certiori firmans pignore in fide benevolentiaque erga sese.
 itaque incumbens toto nisu in negotium optatissimum, eo brevi rem per-

σποτικοῖς παρασήμοις τὴν κόρην ἐκόσμιε καὶ νύμφην ὠνόμαζε. προσαπεδέχετο δὲ καὶ ἡ μήτηρ ἀκούσασα τὸ συνάλλαγμα, καὶ τῇ βασιλικῇ ψήφῳ συγκάταινος ἦν, καὶ τοὺς γάμους ἐλθοῦσα ἐτοιμάζειν ἤθελε τῷ παιδί. ἀλλ' ἐκεῖνος ἢ πειθόμενος καὶ τοὺς γάμους ἀπαξιῶν, ἢ μὴν καὶ ἄλλως ἐπελθὼν αὐτῷ, φθάσας ἔκ τε- 5 νος τῶν ἐπ' ἐξουσίας Ἰβήρων τὴν συνοικήσουσαν ἄγεται. ὁ δὲ καὶ μαθὼν βασιλεὺς πολὺς ἦν τοὺς νόμους προτείνων καὶ τὸ τῆς ἐπιτροπείας δίκαιον προβαλλόμενος· ὥς γὰρ πατὴρ ἐπ' ἐκείνῳ τάξιν ἐπέχων, ἅμα μὲν καὶ τῶν διαθηκῶν ἅμα δὲ καὶ τοῦ σὺν P 199 τῇ βασιλείᾳ ἀπὸ τοῦ γένους δίκαιον χάριν, ἡβοῦλετο διστάναι 10 τὴν συζυγίαν. οὐ μὴν δὲ καὶ δεσποτικῶς ἐξ ἐπιτάγματος ἄλλως ἤθελε πράττειν, ἀλλ' οὐχ ἥττον καὶ γνώμη καὶ ψήφῳ τῆς ἐκκλησίας. ὁθεν καὶ πέμπων πρὸς τε πατριάρχην καὶ τὴν περὶ αὐτὸν σύνοδον, τὸ ἅμα μὲν βασιλέως καὶ πατρὸς ἅμα δὲ καὶ ἐπιτρόπου ἐπὶ τῷ νέῳ προτείνων δίκαιον, ἄκυρον ἀπὸ νόμων ἐπεῖρα δε- 15 κνύειν τὸ συνοικέσιον, καὶ διαλύειν ἡξίου ὥς παρὰ βουλήν τὴν B αὐτοῦ συνεσιῶς. τῶν γοῦν λόγων συνοδικῶς κινουμένων, τινὲς μὲν τῶν ἀρχιερέων νόμων ἀκριβείας ἡμμένοι δῆθεν τῇ τοῦ βασιλέως θιλήσει ἔγνωσαν ἐνδιδόναι, ὁ δὲ γε πατριάρχης καὶ μετ'

4. πειθόμενος?

duxit ut puellam dominae insignibus ornatam Alexii Lazorum domini sponsam appellaret. haud aegre assensa, postquam audiit, imperatori talia paranti mater Alexii adeo eius probare designationem connubii visa est, ut ultro ad filium parandarum causa nuptiarum ituram prae se ferret. verum illé haud in hoc morigerum avunculo se ac matri praebuit: sive enim dissuasus a quopiam, seu praeoccupatus amore cuiusdam e primoribus Iberorum filiae, cum hac ad se deducta rite coniugium celebravit. quo comperto imperator multus erat in allegandis contra legibus et iure tutorio iactando, quod ei consanguinitas intima et patris, germanae suae viri, ultima voluntas legitime signatis testamenti tabulis dedisset. quare aiebat irritas istas videri debere nuptias, et ut falsi coniuges ab invicem dirimerentur contendebat. nec tamen in hoc iure imperii aut vi secularis potestatis uti, quod fas non esset, inducebat in animum, sed studebat hoc sententia et calculo ecclesiae decerni. quare missis ad patriarcham et, quae circum ipsum erat, synodum certis hominibus qui exponerent quantum sibi iuris daret in eum iuvenem primum imperatoria dignitas, deinde consanguinitas intima et quaedam auctoritas paterna, qualem tutori leges in pupillum tribuunt, ut iis, prout par erat, consideratis statuerent cassum et invalidum id matrimonium esse, quippe temere attentatum ab homine non suae ad hoc potestatis, citra suum assensum, a quo penderet. hisce ultro citroque ventilatis, et negotio synodice tractato, quidam episcoporum haerentes, ut putabant, verae legum sententiae, postulatis imperatoris uti aequis annuendum censebant, at patriarcha et plures cum

αὐτοῦ οἱ πλείους ἀπρίξ ἀντέτεινον· καὶ γὰρ καὶ κατὰ γαστρὸς ἔχειν τὴν ἐξ Ἰβήρων ἐξ Ἀλεξίου, ὡς ἤκουον, κατηγγέλλετο. ἡ μέντοι γε μήτηρ ἐκείνου ἐπανακάμπτειν ὀρεγομένη ἐλπίδας τοῖς τοῦ κανικλείου ὑπέτεινεν, ὡς ἤκουσα καταπράζεται μᾶλλον τὴν 5 λύσειν τοῦ συναλλάγματος ἢ μηνύουσα· αὐτῇ γὰρ προσώπω καὶ C μὴ γραφαῖς ἔχειν ἀναπεῖθαι τὸν παῖδα, καὶ οὕτω ποιεῖν τῷ βασιλεῖ περὶ τὸν ὡς οὐκ ἄλλως ἐνδὸν ἀπειθεῖν. τῷ τοι καὶ βασιλέως ἀφέντος πλὴν χρησαμένη πρὸς τὰ κεῖ γίνεται. ὅπως οὖν ἐπανήκουσα πρὸς τὰ ὑπὲρ σκημμένα διετέθη, εἶδεῖν ἂν οἱ ἐκείσε· τὸ 10 δὲ πρῶγμα ἔδειξε τὴν ἐπὶ τῷ λυεῖν ἰοῦσαν τὰναντία προαιρουμένην, εἰ καὶ τὸ πᾶν τῆς ἀπειθείας ἐπὶ τῷ παιδί τέθειτο. ἀπεγνωκὼς οὖν ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς, ἐπεὶ οὐδ' ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀναμφίβολος ἡ τοῦ γάμου λύσις τὸ σύνολον ἐλογίζετο, τὴν μὲν D κόρην καθάπαξ εἰς δεσποτείαν τιμήσας εἰς τοῦτ' ἐτήρει καὶ αὐ- 15 θις, ἐλπίδας δ' ἐδίδου συζευγνύειν ταύτην δεσπότῃ γε ὄντι τῷ νιῷ Ἰωάννῃ· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ εἰς προῖκα πολὺ ἦν καὶ οὐ πόρρω πάνυ τοῦ πρέπειν καὶ βασιλέων υἱοὺς ἐπάγεσθαι. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐν πολλοῖς ἐδήλου τὴν τοῦ κανικλείου προση- σόμενος ἐφ' υἱεὶ νύμφην, ἡ δὲ γε μήτηρ καὶ δέσποινα ἐκ μεγάλου

ipso in contrarium obfirmati stabant, eo maxime moti, quod iam ista ex Iberis puella utrum ex Alexio ferre dicebatur. caeterum mater principis Lazorum redire domum cupiens, spem praefecto caniclei subostendebat quandam quasi eo profecta procuratura praesens esset separationem coniugum solutionemque connubii, quod minus per literas posset consequi, viva scilicet coram voce et vultus verecundia materni persuasura filio ut se morigerum Augusto avunculo praeberet, quo perducere iuvenem posse ullis minus scriptis missisque mandatis haud satis confideret. hoc obtentu eblandita imperatoris assensum in reversionem ad Lazos suam eo navigavit. qua fide autem post reditum promissis steterit, sciverint qui quae illic egit oculis praesentes usurparunt. eventa quidem demonstrarunt visam eo proficisci ad dissolvendum matrimonium, postquam ibi fuit, contraria potius secutam, quanquam invidia tota facti in contumacis filii duritiem conferebatur. spe igitur inde omni delectus imperator, cum nec ecclesia consilium expediret declarandi matrimonium hoc irritum, certantibus de validitate eius sententiis patrum et rem in ambiguo relinquentibus, qui iam Chumni filiam in honorem privata sorte altiore exexisset, illiberale putavit redigere immeritam in ordinem et despotici semel ornatam spoliare insignibus. ut igitur ei gradum tueretur collatae dignitatis, spem dedit se illam connubio iuncturum filio proprio Ioanni iam despotae, ad quod ei consilium praeter caetera ipsius virginis et huius genitoris merita haud leve momentum addebat dotis magnitudo multum excedens civilem modum, facileque apud aequos excusatura enupitionem qua imperatoris etiam filius ad coniugium puellae regia opulentia privatorum natalium fortunam emendantis inclinari se sivilisset. verum istam cogitationem Augusti multis ab eo significationibus indicatam haudquaquam Augusta probabat, spirituum ingentium mulier, deiici e principali fastigio suum filium ad hu-

Ε τοῦ φρονήματος ἀπεπροσποιεῖτο καὶ ἀνεβάλλετο, οὐδ' ἔκταρ ἄξιον κρίνουσα τὸ συνάλλαγμα. καὶ διὰ τοῦτο καὶ βασιλεῖ πολλή τις ἦν ἡ ἐξεμυθία περὶ τῶν τοιούτων, καὶ πού καὶ εὐμεθόδως πολλάκις παρεγύμνον τὸ βούλημα, τὸ μέντοι γε πρὸς τὴν πριγκίπισσαν Ἀχαΐας ἥδη κεκηρωμένην ἀνδρὸς κῆδος ἀξιώτερον ἔκρι- 5 νε, καὶ παρὰ μόνον τὸ τῆς γυναικὸς ἔξωρον, αὐτοῦ γε νεανίσκον ὄντος καὶ τὸν ἔφηβον παραλλάττοντος, ἥδη ἤθελε συναλλάττειν.

P 200 8. Τέως δ' ἐπεὶ καὶ ὑποστροφῆς ἔδει τούτοις τὰ περὶ τὸν κράλην διευθετήσασιν καὶ τὰ δυτικὰ ὡς οἶόν τε καταστήσασιν, ἐπαγόμενοι μὲν καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ, ἐπαγόμενοι δὲ καὶ τὸν Κο- 10 τανίτην ἐν τηρήσεσι προσηκούσαις, ἔξω πού τῆς πόλεως κατεσκήνουν. καὶ ἡ κυρία τῆς ὑπαντιῆς ἐνειστήκει· ἡ δ' ἦν ἡ μηνὸς Μουνυχιῶνος εἰκοστὴ δευτέρα. ἡ μὲν πόλις πᾶσα καθάπερ B τι ῥεῦμα ποτάμιον ἀπὸ διαφόρων πηγῶν τῶν ἰδίων οἰκιῶν εἰς ἓν συνελθοῦσα ἔξω πυλῶν τῶν τοῦ Χαρσίον ἐχέτο, καὶ φιλοτιμό- 15 τερον πρὸς τὴν τῶν βασιλέων ὑποδοχὴν ἡντρεπίζετο, ἐν δυσὶ χρόνοις ἑγγὺς ἐκδημούντων ἥδη. καὶ ὁ δῆμος ἅπας διημερεύσας ἐπὶ πολὺ, ὅσος τε Ῥωμαϊκὸς καὶ ὅσος ἄλλος ἐξ ἄλλων γενῶν τε

militatem, quantacumque divitiarum mole compensatam, civilis affinitatis libere atque irrevocabiliter respuens. ad hoc inexpectatum obstaculum haerebat Augusto aqua, domesticum iurgium verenti, prudentique interim ac patienti de re ista silentio rixam conviciumque declinanti. caeterum ut arte ac tempore meliorisque desperatione conditionis uxorem ad id ultro volendum quod ipse cupiebat induceret, proposuit Ioannis matrimonium cum principissa Achaiae iam vidua, non ignorans splendore personae coniugis ambitioni satisfacturum, et sperans tamen, ubi ad stringendum veniretur, rem ipsa facile passura omittendam ob grave incommodum longe imparis designatorum coniugum aetatis, Achaiae utique principissa iam effeta, cum Ioannes despota vixdum primulum pubertatem inivisset.

8. Sed iam cum aulae causa non esset Thessalonicae morandi perfectis quae illuc eam attraxerant, foedere cum crale et restitutione Occiduorum imperii tractuum in quam optimum pro praesenti fortuna statum, tempestivum fuit de reditu in urbem cogitare. ducentes igitur secum Augustus uterque filiam Terteris praetereaue Cotanitzam, ut locum officiis maiestatem ex longo reducem decentibus darent, extra urbem diversorio apto consederunt. dicta hinc dies solemni occursui aderat: ea fuit mensis Novembris vicesima secunda. universa civitas e singulis domibus, velut e diversis fontibus derivatorum in commune confluvium amnium, exundans, in unum effusa locum extra portam Charsii, ambitioso aestuabat apparatu celebrandae imperantium exceptionis eo decore ac magnificentia, quae principum e bienni absentia primum apparentium tamdiu expectatae praesentiae consentaneam caritatis fidelium civium, desiderii praeteriti gaudii ac gratulationis praesentis declarationem exhiberent. magnam illic diei partem populus universus, confuse conflata quaedam concio e Romanis et exteris generum linguarumque variarum, gentis praesertim

καὶ γλωσσῶν, καὶ μᾶλλον Ἰταλικός, σὺν τῷ περιφανεῖ μέρει
 τῆς πόλεως καὶ κλήρῳ παντὶ καὶ ἀρχιερεῦσι, μετέωρος ἵστατο
 ὅσον οὐπὼ τοὺς βασιλεῖς φιλοτίμως ὑποδεξόμενος. συμβὰν δέ C
 τι τότε, οὐκ οἶδ' εἰ καὶ ἄλλο πρὸς τούτῳ (τὸ δ' ἦν ὅτι πλήθους
 5 ὄντος ἀπείρου συμποδισθεὶς τις ἐμπίπτει τῇ τάφρῳ καὶ ἐν χρῶ
 τοῦ κινδύνου γίνεται), ἀκουσθὲν τοιγαροῦν τοῦτο, οἶμαι, ἢ
 καὶ ἄλλως συμβὰν βασιλέα πεῖθει ἐξαπιναιῶς ἀποπέμψαι ἐκ μη-
 νυμάτων τὸν λαὸν ἅπαντα, δεξάμενον μὲν τὴν αὐτῶν φιλοφρο-
 σύνην ἥδη καὶ εὖνοϊαν, πλὴν διασκεδασθέντων τῶν ὅλων ἤθελεν D
 10 εἰσελαύνειν. οὗ δὲ καὶ γεγονότος, ὥς καὶ ἐπὶ ταῖς πύλαις δυσ-
 χερῶς διεκπαλεῖν τὸ ἄπειρον πλῆθος ἐκεῖνο, ὅψε τῆς ἡμέρας οἱ
 βασιλεῖς σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτοὺς τὴν πόλιν εἰσίσιν.

Ἐπεὶ δὲ πάντα τάκεῖ τῷ βασιλεῖ κατὰ νοῦν προκεχωρήκει, P 201
 καὶ μόνον τὸ τοῦ πατριάρχου διὰ φροντίδος ἦν, ὑπὸ γωνία κα-
 15 θημένου τῇ τῆς Παμμακαρίστου μονῇ, διὰ ταῦτα πέμπων πολ-
 λάκις ἡξίου μικροψυχίας πάσης ἀφένμενον ἀπαίρειν ἐκεῖθεν καὶ
 πρὸς τὸ πατριαρχεῖον μετασκηνοῦν. ἀλλ' οὐκ ἔπειθεν ἀξιῶν
 πολλάκις. ἐδίδοτο δέ τις καὶ ἔννοια τοῦ ἀλύειν χάριν τῶν γεγο-

*Italicae, cum illustrissima civitatis parte cleroque universo et episcopis
 stabat inhianter intenta in expectatione impatienti exoptatissimi aspectus
 adventantium Augustorum. inter has moras frementibus studiis inquietae
 multitudinis, quiddam haud scio an non tali occasione plane singulare
 contigit: nimirum mutua trusione, inevitabili in conferta turba, quidam in
 forte subiectam incidens foveam graviter periclitatus de vita est. credi-
 derim id auditum ab Augusto seniore (nisi quae alia incomperta mihi
 causa eum movit) consilium ei suggessisse quod extemplo est secutus, di-
 mittendae multitudinis, ne qua prona in talibus cuiuspiam laesionis noxa
 clementia principum offendi turbarique laetitia fausti reditus posset. mis-
 sis ergo praeconibus denuntiavit populo agnoscere se benevolentiam, et
 tam prolixas significationes devoti affectus gratissimo, ut deberet, acci-
 pere animo; caetera se remittere causa ipsorum, et ire domum quemque
 nunc iubere: non enim se in urbem invehi velle nisi post dilapsos ad sua
 singulos et familiaribus redditos sedibus. id cum esset statim fieri coe-
 ptum et sat diu durasset, angustis ostii tantam multitudinem nisi longa
 successione densis undis irrupentium exhaustire transmittendo non valen-
 tibus, purgato denique prorsus suburbano campo ac cunctis iam dispersis,
 vix sero diei Augusti cum palatina familia urbem subiere.*

Palatio sic redditum Andronicum, ne in sinu pure gauderet fere con-
 fectis e sententia per nuperam expeditionem rebus, interpellabat sollicitudo
 de patriarcha, quem perseverare mussantem in angulo apud Pammacaristi
 monasterium sciebat. allegatis ergo saepius ad eum idoneis hominibus
 rogavit, aegritudine deposita laxatisque aliquando superstitiosae mentis
 miseriis angustis patriarchali se domicilio ministeriisque se dignis et sa-
 crae potestatis exercitio redderet, illo semper abnuente acquiescere, et
 nescio quid perplexum respondente, quo videretur indicare offendi se nu-

- B** νότων, πλὴν οὐ γυμνῶν καὶ μόνων ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ τιν' ἄλλα συμπλέκοντος, ἐφ' οἷς προσελθεῖν μὲν βασιλέα ἡξίου, προσελθεῖν δὲ καὶ τινὰ τῶν τοῦ κλήρου, καὶ ἀρχιερέων ὅποιοι καὶ δόξειαν ἀποχρώντως ἔχουν, καὶ λόγους κινηθῆναι, καὶ οὕτω πως θεραπευθέντα τὸν πατριάρχην, εἰ ἐγχωροίη, τὴν οἰκίαν δια-
C κονίαν ἀναλαμβάνειν, ὡς ἔλεγεν, εἰ δ' οὐκ, ἀλλὰ παραιτεῖσθαι
D καὶ καθ' ἡσυχίαν τὸ λοιπὸν διαφέρειν τοῦ βίου. (9) πρώτη γοῦν Ἀθηναῖωνος ὁψὲ τῆς νυκτὸς γίνεται τοῦτο· διὰ σπουδῆς γὰρ ἦν βασιλεῖ τῆς μεγίστης ἐπὶ τῷ μὴ τηνικάδε παραιτεῖσθαι τὸν πατριάρχην, καὶ πολλοῖς δόξαι ὡς οὐδενὸς χάριν ἄλλον ἢ τοῦ
κατὰ τὸν κράλην συναλλάγματος παρητήσατο, κἀντεῦθεν σκάν-
δαλον συμβῆναι γενέσθαι τοῖς τῆς ἐκκλησίας πρῶγμασι. διὰ
E τοῦτο καὶ δυοῖν μεταξὺ, τῆς τε πρὸς τοῦτον θωπείας καὶ τῆς δοκούσης αὐτῷ δικαιολογίας, ἐναποληφθεὶς συνετῶς ὑπήγετο πρὸς ὃ τι καὶ δόξοι πατριάρχῃ. παραγίνεται τοιγαροῦν βασι-
λεύς, καὶ τοῖς περὶ τὸν πατριάρχην συγγίνεται· ἤμεν δὲ καὶ ἡμεῖς σὺν ἄλλοις ἐκεῖ. τότε καθίσαντος μὲν βασιλέως, συνε-
P 202 δριασάντων δὲ καὶ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν, ἐκίνει πατριάρχης πρὸς

10. ὡς deerat.

per actis, sed nec meris ac solis, verum et aliis, quae magis innueret quam clare designaret. ob quae addebat orare se Augustum ne ad se venire gravaretur, convocatis eodem quibusdam e clero ac episcopis, eo numero qui sufficere ad iustum de rebus gravibus congressum videretur. in eo coetu se propositurum quid animum ureret prohiberetque a functionibus suae dignitatis; quibus expositis si patres censerent ministerium se proprium resumere debere, consiliis ipsorum obtemperaturum: ni id fieret, iam nunc abdicare thronum et in quiete vitae reliquum velle transigere. (9) ne istuc quidem descendere in spem placandi patriarchae imperator recusavit; atque adeo Februarii kalendis multa nocte cum eo quem poposcerat comitatu praesto adfuit ubi is diversabatur. causa tam sollicite obsecundandi desideriis eius Andronico fuit, quod minime omnium volebat abdicationem quam patriarcha minabatur, imputari odio foederis a se initum crale. credituros id enim facile plurimos; et statim in famam abiturum tantam fuisse indignitatem affinitatis ab imperatore cum Serbiae principe contractae, ut non aliam Ioannes patriarcha dignitatis abdicandae causam habuerit quam metum ne in ea perseverando videri posset id matrimonium probasse aut tolerabile censere; ex qua opinione ingentem orturam rerum ecclesiae perturbationem providebat. eius incommodi praeventendi studio adire patriarcham Augustus statuit, coramque ex eo cognoscere quid in se culparet; idque fecit moderatione quadam media inter humilem demissionem adulationis erga eum obnoxiae et iustae suae defensionis fiduciam securam. coram patriarcha igitur coetu suorum circumdato adfuit imperator: adfuimus et nos ibidem cum aliis. moxque ubi consedisset Augustus, circumsedentibus sacri ordinis viris, exposuit impe-

βασιλεία τὰ δοκοῦντά οἱ πρὸς παραλύπησιν, δι' ἧ καὶ ἐγγωνιά-
 ζιν ἐθέλει καὶ παραιτεῖσθαι καὶ ἐκκλησίας προεδρίαν καὶ ἱερω-
 σύνην αὐτήν, εἰ πλέον συναναγκάζοιτο. καὶ πρὸ τῶν ἄλλων
 τὸ τοῦ κράλη προετίθει, καὶ τὰ δοκοῦντά οἱ προσίστασθαι ἀνε-
 στίττετο, ὅτι δηλαδὴ συνεσιῶς κατὰ νόμους γάμος διαλυθείη
 καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἐκεῖνος, ἡθιετηκὼς τὴν ἰδίαν, νηπίαν οὖ-
 σαν ἀγάγοιτο· καὶ ὅτι χρυσολογεῖται τε καὶ ἀργυρολογεῖται τὸ
 πᾶν, τετιμιουλκημένου μὲν τοῦ χρειώδους ἁλατος τετιμιουλκημέ- B
 νου δὲ καὶ σιδήρου, συχνῶν δὲ καὶ συνδοσιῶν γινομένων, καὶ
 10 τρίτον ὡς καταφρονηεῖται αὐτὸς ἀναφορὰς πολλάκις ὑπὲρ τοῦ δο-
 κοῦντος δικαίου ποιούμενος. ἐντεῦθεν δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν ὑπὲρ
 τούτων ἀπολογίαν καταστὰς ἐπὶ μὲν τῷ τοῦ κράλη συναλλάγματι
 οὐκ ὕρεξιν ἰδίαν καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐαυτῷ ὄνησιν ἡτιάτο· πολλῶ
 γὰρ ἤκιστα τοῦτο, ὅσω καὶ προσζημιωθείη αὐτὸς τὰ μεγάλα,
 15 κόριον δ' ἐκ ψυχῆς ἔστεργε καὶ ᾧ προσετιτέχκει καὶ αὐτὸς καὶ μή-
 τηρ καὶ γάμους ἐτοιμάζειν ἐγκαίρους τοὺς ἐκ ῥηγῶν ὤετο, ἐξ C
 ἡγκαλῶν οἰκείων ἀναρπασθὲν βαρβάρῳ τε καὶ τὰ πάντα ἀστόργῳ
 καὶ μηδὲν σεμνὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἔχοντι καταπροϊέμενος. ἀλλ'
 ἀνδρῶν καὶ χωρῶν καὶ πραγμάτων προσηκόντων τῇ βασιλείᾳ,
 20 τῶν μὲν ἀπαγομένων ἀθλῶς, τῶν δ' ἐρημονυμένων ἐσχάτως,

ratori patriarcha quae sibi displicerent, ob quae hactenus volens in angulo
 mussaret, porroque paratus esset praefecturae ipsique, si desperatio re-
 medii sic cogeret, renuntiare sacerdotio. ante omnia memoravit foedus
 cum crale, in quo quid ipsum offenderet protulit, criminans legitime con-
 tractum prius cralis coniugium fuisse nefarie diremptum, et iniuste ab eo
 repudiata regis Bulgariae filia in eius locum substitutam infantulam ex
 imperatore natam. addidit ferre se haud posse aggravari populum tribu-
 tis sine modo. nullum finem fieri auri argenti undique nullo non e re-
 rum genere corradendi. subiici novis vectigalibus salem communis usus,
 subiici etiam ferrum; et immaniter istis exactionibus rerum vitae necessa-
 riarum pretium accendi. effundi mox prodige in largitiones crebras quae
 avare sint extorta. tertium his attexuit querelarum caput, contemni se
 nec haberi rationem supplicationum pro clientibus suarum, ubi ex officio
 interveniens periclitantium causis patrocinaretur oppressis, et iura desti-
 tutorum verisimilia licet nequidquam allegaret, nullo suae neglectae au-
 ctoritatis fructu. adversus haec imperator sui defensionem a capite or-
 sus, de cralis primum foedere disseruit, nec propria se in id cupiditate
 tractum, nec utilitates in se suosque privatim redundaturas inde captasse:
 quin potius sacrificasse se in hoc publicis commodis privatos, eosque te-
 nerrimos, affectus. filiulam, caput omnium dulcissimum, suas matrisque
 delicias, quam in spem splendidissimarum cum regum maximis nuptiarum
 educarent, avelli sibi passos e gremio, proiicique in manus insociabilis
 barbari, nihil in cultu ac moribus humanum, nihil in ipso principatu ma-
 gnopere splendidum habentis. verum eo a se pretio redemptam captivi-
 tatem subditorum imperii, qui misere servitum abducebantur, provincia-

τῶν δὲ σκυλευομένων ἀναποδότως, καὶ αἰχμαλωσίας τοσαύτης
 τε καὶ τοιαύτης χάριν ταῦτα πράττοι καὶ παρὰ γνώμην καὶ παρὰ
 D θέλησιν· πολλὰ γὰρ καὶ εἰρήνην ἀνύτειν ὅσα σίδηρος οὐκ ἰσχύει,
 καὶ σπονδὰς καταπράττειν, καὶ μόλις τὰς ἐκ τῶν γάμων συντα-
 κτικωτάτας οὖσας καὶ ἀσφαλεῖς, ὅσα μὴ μάχαι καὶ πόλεμος οὐ-⁵
 μενουν κατεπράξαντο. οὐ μὴν δ' αὖθις καὶ νόμων ἐς ἅπαν ἐκ-
 τός, ὥς αὐτὸν οἶεσθαι, πράττειν. δῆλον γὰρ εἶναι καὶ κανόσι
 καὶ νόμοις προστεταγμένον, μὴ ἂν ἐκχωρεῖσθαι τὸν νόμιμον ἀγα-
 γόμενον ταύτην μὲν ἀφεῖναι παρὰ μηδεμίαν αἰτίαν εὐλογον, συμ-
 πλέκεσθαι δ' ἄλλῃ· εἰ δέ τις τολμῶη, αἰτίαν μὲν μοιχείας ἀπο-¹⁰
 E σεσθαι τὸν τολμῶντα, τὴν δὲ συνοίκησιν εἶναι παράνομον, ὥστε
 τῆς πρώτης ἡθιετημένης καὶ ζώσης, ὀπόσας τοῦντεῦθεν ἡγάγετο,
 μὴ ἐγκεκριμένας τοῖς νόμοις μηδ' ἐν γυναιξὶ νομίμοις τάττεσθαι.
 “ἢ οὐ ταῦθ' οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν ἔχει;” φησὶν ὁ κρατῶν. “πυν-
 θάνου τοιγαροῦν τῶν εἰδότεων, καὶ πιστῶς μάναθ' ὥς οὐκ ἄλ-¹⁵
 λως ἡμῖν ἐγένετο καταδέξασθαι τὸ συνάλλαγμα, εἰ μὴ καὶ ὁρ-
 P 203 κους τοὺς πρέσβεις προσαπητήσαμεν βεβαιοῦν, ἢ μὴν καὶ ἐν
 περιεῖναι τὴν νόμιμον ὅτε τῇ τοῦ Τερτεροῦ συνεπλέκετο, καὶ ἄρτι

4. μάλλον?

rum Romanae ditionis statum, quae incursionibus desolabantur, annonam
 denique ac victum subiectae sibi plebis, irreparabilibus latronum rapacis-
 simorum depredationibus spoliari antea solitae. tam acerbae oppressionis
 miseratione motum sese, invitissimum quidem et inclinationi propriae sum-
 ma vi obluctantem, quod habuisset carissimum impendisse in levamentum
 alia nulla ratione avertendae calamitatis, gnarum multa conventionibus
 effici, quae bello ac ferro frustra tententur, foederumque beneficio, prae-
 sertim ad stabilitatem roboratorum necessitudine nuptiali (nam isto de-
 mum glutine firmissime hominum voluntates coeunt), in commune plurima
 et maxima, idque tranquille ac secure, provenire commodum, quae nec
 sudoribus ac periculis gravissimis laboriosissimarum expeditionum nec
 cruore immenso praeliorum parari unquam valuissent. nec tamen, quod
 falso argueretur, tantae ac tam evidentis utilitatis gratia quidquam contra
 leges attentasse. esse namque manifestum iuxta scita canonum et civilium
 etiam sanctionum, nec licitum nec integrum viro esse, qui ritu legitimo
 uxorem duxerit, ea sine ulla causa idonea reiecta copulari alteri, ac si
 quis id attentaverit, adulterii teneri, coniugiumque hoc secundum pro ille-
 gitimo habendum, ita ut quamdiu prima sola vera coniux superstes fuerit,
 quotquot inde duxerit, illegitimas et pellices potius quam iustas uxores
 fore. “an vero non ita haec in nostro casu se habuere?” subiecit impe-
 rator. “interroga igitur eos qui norunt, et ex vero rem cognosce. di-
 sces haud prius nos assensos in matrimonium filiae cum crale, quam le-
 gatorum, prout exegeramus, inde ad nos missorum iuratis testimoniis com-
 perimus et fuisse adhuc in vivis legitimam cralis uxorem quando is filiam
 Terteris in contubernium adscivit, et eandem iam vivere desiisse, quando

μη ζῆν ὁθ' ἡμεῖς εἰς γαμβρὸν ἐτάττομεν, ὡς ἐντεῦθεν τὴν μὲν συμβαίνειν εἶναι παράνομον, τὴν δ' ἡμετέραν, εἰ καὶ νηπίαν, ἀλλ' οὖν ἔννομον. καινοτομεῖσθαι δὲ καὶ χρόνον, ὡς οἴδατε, ἐπὶ τοῖς βασιλικοῖς κήδεσι, φέρουσι καὶ τι συνοῖσον πάντως διὰ τὴν ἐκ τῆς εἰρήνης κατάστασιν. τέως δὲ καὶ οὕτως ἐχόντων ἡμῶν τῆς ἀπολογίας ἡμῖν μὲν καὶ ταῦτα καὶ πλείω πράττειν ἀνάγκη πρὸς τὸ συμφέρον κοινόν, εἰ καὶ λυπήρ' ἄττα ξυμπήπτοιεν, ὡς ἀλγεινὸν καὶ τόδε διαφερόντως· ὑμῖν δὲ προκείσθω καὶ αὖθις εἰς σκέψιν, καὶ ὃ δόξειεν ἂν μόνον μετ' εὐλόγου τοῦ αἰτιάματος, συγχωρῶ γίνεσθαι. βασιλεῖ γὰρ εἶναι ἢ πατέρας ἑτέρους τῶν νόμων ἢ παιδας ἄλλους Ῥωμαίων ἀπάντων οὐκ οἴμαι." ταῦτ' ἔλεγε βασιλεύς, καὶ ἐδόκει πιθανά τε λέγων, καὶ τὰς γνώμας τῶν πολλῶν ἔπειθε. δεύτερον τὰ περὶ τε τοῦ ἁλατος καὶ σιδήρου καὶ χρυσολογιῶν ἐτέρων ἀπελογεῖτο, τὴν χρεῖαν C 15προβαλλόμενος καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀνάγκην, ὡς οὐδὲν τῶν δέοντων ἄνευ χρημάτων πεφυκὸς ὄν γίνεσθαι. μηδὲ γὰρ αὐτὸς

8. προσκεῖσθω P.

nos eum generum fecimus. ex quibus est manifeste consequens et filiam Terteris nihil nisi pellicem, et nostram, utcumque infantulam, iustam legitimamque Serbiae principis sponsam extitisse. porro quidquid inest novitatis praefestinato matrimonio puellulae impubis, par est condonari principibus, qualium connubia in hoc privatam excedunt sortem, quod intervallis observationibusque temporum minus addicte, ut scitis, obsequantur. quo in genere si liberis eorum inclinationibus desertur, et solum quia ipsis libet, certorum interdum rituum rigide a cunctis alioqui caeteris exigi solitorum gratia illis egregiae privilegio dignitatis nullo non ferente fit, quanto iis tunc aequius ignoscatur, quando inaestimabile commodum securae pacis in longi constantiam temporis fixae quadam minus forte usitata praecocitate nuptiarum reipublicae, ni sic facerent, periclitaturae, immo gravissime laboraturae redemerint? redemerint autem, ut nos nunc, acerbo pretio gravis domesticae iacturae et carissimi capitis deplorabili longum impendio. sed haec nostra regnantium sors est, quibus conditio principatus officium ac necessitudinem iniungit haec et plura quantumvis aerumnosa molestaque pro communi utilitate subeundi. peroravi hactenus Serbici foederis causam, et quid in eo curque fecerim exposui, vestris de integro sententiis permittens quid nunc circa hoc a me fieri velitis, paratus ad nutum vestrum emendare ac quoad potero refringere, si quid ibi reprehensibile rationibus idoneis monstraveritis. nihil excipimus, prompti ad omnia sine ullo privatarum necessitudinum aut affectuum respectu: imperanti enim alios parentes esse quam leges, filios alios quam Romanos universos, equidem non puto." haec locutus imperator probabilia dixisse visus est, et multorum in suam sententiam assensum traxit. aliud accusationis sui caput de sale ac ferro aliisque auri exactionibus deinde purgavit, aerarii egestatem obtendens et ineluctabilem necessitatem grandis pecuniae in res communis utilitatis expendendae. eiusmodi quippe negotiorum eam esse naturam ut sine nummorum impendio confici nequeant:

χρυσὸν ἀγαπᾶν μὴδ' ἄργυρον τὸ παράπαν, εἰ μὴ βοηθοῖεν χρεῖαις ταῖς ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων. παρ' ἣν αἰτίαν ἐκλελοιπότες χρημάτων καὶ ῥόγας συνήθως διδομένας παρακατέχεσθαι, καὶ προσεξευρίσκειν ἀνάγκη πόρους εἰς συλλογὴν, ἵνα γοῦν καὶ κινοίμεθα
D ἔλεγεν. ἐπῆγε δὲ καὶ βασιλεῖς ἀρχαίους, καὶ μᾶλλον τὸν Ἰωάν-
 νην, ὅποσιν τὴν ὑπὲρ τῶν χρημάτων εἶχε σπουδὴν, ὥς ἐγκληθὲν παρὰ τῶν ὅτι χρήματα εἰσκομίσαντες οὐκ ἔξαπιναίως παρὰ τῶν ἐν τῷ κοινῷ ταμείῳ ἔχόντων τὴν ἐνοχὴν προσδεχθεῖν, ὀργὴν προστριβῆναι τοῖς μὴ παρευθὺς δεξαμένοις τόσιν, ὥστε καὶ ἐνός εἰς Λαζοὺς φυχόντος θατέρῳ πληγὰς ἐκ προστάξεως ἐντε-
 15 νάντων συμβῆναι τῷ τότε ἡμερῶν ὀλίγων τεθνάναι. παρῆγε δὲ
E καὶ μάρτυρα τῶν λεγομένων τὸν τότε λογαριαστήν τῆς αὐλῆς Ἄγγελον. οὗ καὶ παρευθὺς ἐπὶ τούτῳ οἴκοθεν εἰσκληθέντος, τὸ μὲν εἰσελθεῖν καὶ αὐτὸν εἰπεῖν οὐκ ἐνεχώρει γίνεσθαι· ὁφικίῳ γὰρ τετιμημένον τῶν ἄλλων καθημένων ἐκεῖνον ἵστασθαι οὐκ
 20 ἐδίκαιον ὁ βασιλεὺς, καθέζεσθαι δὲ πᾶν εἰσιόντα παρακαίριον ἔδοξε. διὸ δὴ καὶ γε τῷ συγγραφεῖ τῶν τοιούτων, καὶ δευτέρῳ

8. ἐν τῷ] αὐτῷ P.

se nec aurum plane amare nec argentum, nisi quatenus iuvandae reipublicae vim habeant expedienda facultate salutarium publice consiliorum. iustum auri usum se carendo tristi diu experientia probasse, iampridem coactum pensiones ministris reipublicae olim decretas et ex longo solvi summa fide solitas detinere; quae ipsa odiosissima parsimonia cum non sufficiat expediendis quibus status et salus imperii ematur sumptibus, aliquam utique inveniendam extundendae undecumque pecuniae rationem. quam autem hanc aliam a collatione subditorum comminisci quis valeat? "sed commoveamus age sane" subiecit "disputationem, retorto ad memoriam principatum retro lapsorum a nostri hodierni experientia mentis intuitu." induxit hic imperatores antiquos, et maxime Ioannem, demonstrans quantum huic studium fuerit pecuniae congregandae, eo quidem usque ut delata ei aliquando querela per quosdam convehentium pecuniam publicam de negligentia custodum aerarii, accipere statim eam et intro recondere differentium, tanta ira exarserit in ministros duos talis indiligentiae compertos, ut eorum altero metu supplicii, ad Lazos fuga delato, comprehensus alter tot tamque gravibus iussu Augusti concisus plagis fuerit, quae verisimilem opinionem multorum fecerint eius obitum paucis diebus post secutum isti flagellationi tribuentium. rei sic gestae testem protulit tunc logariastem aulae Angelum, quo ad hoc ipsum profitendum statim domo accito, cum quaedam obstaret inconvenientia ne is intro admissus coram coetu appareret (quoniam hinc quidem virum officii honore decoratum stare aliis considentibus haud aequum censebat imperator, rursus autem sedere ibi eum qui non ad censendum de negotiis propositis sed ad brevis responsi statim expediendam redditionem vocaretur, intempestivum videbatur) scriptor huius historiae et alius e clero, et ipse

ἡν ἐκ τοῦ κλήρου καὶ αὐτῶν τιμῶν, παρὰ βασιλέως ὥριστο
 ἐξελθόντας ἐρωτῶν καὶ πυνθάνεσθαι τούτου περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς
 ἔλεγε. καὶ γέγονε ταῦτα, καὶ ἐμαρτυρεῖτο τὸ λεγόμενον ἀλη- P 204
 θές, πλέον εἰπόντος ἐκείνου καὶ τὸν τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν καὶ γε
 5 τὴν τοῦ θανάτου νόσον τῷ τελευτήσαντι· τέσσαρας γὰρ ἡμέρας
 καὶ αἰμόρροϊαν ἐπισυμβῦσαν τῷ αἰκισμῷ τὴν τοῦ θανάτου αἰτίαν
 προσεμαρτύρει. ἦκε δ' ὁ λόγος καὶ τῶν περὶ τῶν ἀναφορῶν,
 καὶ μεθ' ὅτι πλείστα δὴ τὰ λεχθέντα, ἐφ' οἷς ὁ βασιλεύων ἐδεί-
 κνυ τὸ πρὸς τὸν πατριάρχην συγκεχωρηκὸς ἐφ' ἅπασι σχεδὸν ἢ
 10 τοῖς πλείστοις, διήρει τὰ προσαναφερόμενα, καὶ ἄλλα μὲν ἐτί- B
 θε ταῖς κατ' ἀνάγκην προκείμενα, ἃ μὴδ' εἶναι δίκαιον παρορᾶ-
 σθαι διὰ τὴν κατὰ τὸ δίκαιον δυσωπίαν, ἄλλα δέ γε τὰ κατὰ χά-
 ριν προτεινόμενα εἰς γε λύσιν, ἐφ' οἷς καὶ ὑπακούοντος μὲν χάριν
 εἶναι οἱ, μὴ κατανεύοντος δὲ μὴ δοκεῖν δικαίως λυπεῖν τὸν ἀπο-
 15 τυχάνοντα. συνάπτειν δὲ ταῦτα πατριάρχην, καὶ ἐν ἡγεῖσθαι
 τὰ τρόπον ὁρισμάτων Μυσῶν καὶ Λυδῶν διυστάμενα, καὶ διὰ C
 τοῦτο λυπεῖσθαι εἰ ἐν τισιν ἀσυγκάταινος εἴη ὁ βασιλεὺς, οὐκ
 ἔχειν τὸ εὐλογον ἰσχυρίζετο. τέως δὲ καὶ καθυπόσχεσιν ἐπενέ-
 γκας ὥς εὐμενῶς ἐντεῦθεν καὶ ἀκούοιτο καὶ συμπράξειε, διαλύειν τε

10. προπροσαναφερόμενα P.

ab Augusto magni habitus, iussi ab eo sunt egredi et foris interrogare
 logariasten de iis quae dixerat imperator. factum id est; et logariastes
 suo testimonio prolixè fidem adstruxit sinceræ veritatìs allegatis ab Au-
 gusto; exequens etiam circumstantias numeri dierum et morbi ac modì
 mortis eius qui sic obiisse dictus esset, aliens videlicet quarto die post-
 quam vapulaverat hunc efflasse animam, nec aliam ei fuisse mortis cau-
 sam quam fluxum sanguinis e plagarum inflictione secutum. hinc iam ad
 tertiam patriarchae de imperatore querelam neglectarum suarum pro clien-
 tibus precum processit oratio. ibi postquam imperator verbis plurimis
 ostendit propensissimam suam non in plerisque solum sed plane in omni-
 bus erga patriarcham indulgentiam, distinxit genera supplicationum quae
 sibi offerri contingeret. alias enim necessitatem habere iuris stricti, et
 ea poscere quae sine iniustitia negari haud possent. has a se negligi ne-
 fas esse ultro confiteri propter debitam aequitati a principe reverentiam.
 verum alterius quoque generis preces esse minime debita beneficii nomine
 rogantes. in his, ut benigne annuentis liberalitatem principis eius impu-
 tari gratiae par est, ita recusatio libertate utentis in renuendo sua nul-
 lam videtur offerre iustam dolendi aut conquerendi causam non assecuto
 quod optarat. confundere porro patriarcham et in unum haec miscere,
 non minori alioquin ab invicem intervallo dissita quam quo Mysorum, ut
 dici solet, Lydorumque fines distant. ac propterea aegre ferre si quando
 minus morigerum ad omnia quae postulat experiatur imperatorem; in quo
 plus aequo sibi arrogare ipsum, ac ultra quam recta ratio sineret appe-
 tendo provehi, affirmavit Andronicus et multis evincere contendit. sub-
 iunxit nihilominus promissionem facilioris in posterum exorabilitatis, osten-
 dens plane sibi esse decretum et benigne audire patriarcham quoties dein-

τὴν λύπην ἡξίου καὶ μικροψυχίας πάσης ἀπαλλαγέντα τῆς τιμῆς ἔχουσιν. ταῦτ' οὖν ἐκεῖνος λιπαρῶς ἡξίου, καὶ τοὺς ἄλλους εἶχε ξυναξιοῦντάς τε καὶ συμπεύθοντας. κἀντεῦθεν ὁ γηραιὸς ἐκεῖνος μαλακισθεὶς (ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις καὶ τὴν γνώμην εὐένδοτος), παροτρυνθεὶς εἰς τοῦτο καὶ παρὰ τῶν ἰδίων κατα- 5 νεύει, καὶ βασιλεῖ ἀξιοῦντι πείθεται, καὶ καθυπισχνεῖται αὐτίκα ἐκεῖ μόνον μέιναντα ὑπ' αὐγὰς τὰς πρώτας τὸ πατριαρχεῖον καταλαβεῖν. γέγονε τοῦτο, καὶ ἡ τῆς ὑπαπαντῆς ἑορτὴ τὸν πατριάρχην ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ὄρᾳ.

Ἄλλ' οὐκ ἦν καὶ ἑσαυθις τὸν τοῦ Τελχίνος ἡρεμεῖν φθόρον, 10
P 205 (10) ἄλλ' ἕαρος ἐνστάντος ἐντεῦθεν καὶ τῶν πασχαλίων διελθουσῶν ὁ περὶ τοῦ Ἐφέσου Ἰωάννου λόγος κινεῖται. καὶ βασιλεὺς μὲν αὐτὸς ὁμολογῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτεῖν, — μηδὲ γὰρ εἶναι ἄλλον τὸν καθαιρήσοντα, ἀλλὰ μόνον τὸ σφέτερον θέλημα διὰ τὸ ἐπὶ τοῦ Γρηγορίου σκάνδαλον, μὴ τοῖς ἄλλοις κἀκείνου συμ- 15
B βαίνοντος ἐφ' ὧπερ ὁμολογεῖν εἶναι ἐκεῖνον παρῶρησίᾳ μηδὲν σφαλέντα ἐπὶ τοῖς δόγμασιν, ἔπειτα δὲ τὴν ἐκείνου παραίτησιν δέχουσιν. καὶ διὰ τοῦτο ὑψίσθρονον ὄντα βασιλεὺς ἐπίτηδες ὑπεχάλα καὶ τῇ κέλλῃ παρέβυν. αὐτὸς γοῦν ἀναλαμβάνων τὴν τι-

ceps se adiret, et ei gratificari efficiendo quae vellet. tantum oravit, ut laxata contractione animi, et omni aegrimonia suspiciosaeque tristitia deposita, resumeret exercitium suae potestatis, et honoribus tali sacerdotio debitis coli se sineret. haec laetus renidensque imperator cum diceret, adiuvantibus pro se quoque cunctis qui aderant, et communi assensu eadem rogantibus, emollitus denique senex est: erat enim re vera flexibilis ad suasionem amicorum, vir haud prae fractae mentis, nec praedicatorum pertinax sensuum. sed et hanc hominis ad aequis acquiescendum pronitatem familiares tunc eius promoverunt, ipsum, ut persuaderi sibi pateret quod omnes optabant, adhortantes. annuit ergo postulatis imperatoris, et ei promisit se non plus in quo erat haesurum loco, quam quantum noxum intempesta cogeret; primo diluculo in aedes patriarchales remigraturum. nec pollicitis fides abfuit: nam postridianum Hypapantes festum patriarcham ministeriis sacris redditum rursus vidit in ecclesia.

Quamquam ne perpetuum sic restituti officio praesulis gaudium foret, haud abstulit invidi daemonis malignitas denuo conari. (10) caeterum vere inde consecuto et Paschalibus feriis elapsis, causa Ioannis Ephesii retractari coepta est. ac imperator quidem ultro poenitens fatebatur inique ab se cum illo actum, quippe qui eius falso insimulati participationis scandalum Gregoriani, eoque adacti ad renuntiandam dignitatem, volens abdicationem recepisset, thronoque sic deiectum cella inclusisset. quam suam iniustitiam ut quamprimum agnoscebat emendaret, profiteri se nunc palam Ioannem Ephesinum minime assensisse caeteris in pace inita cum Gregorio, neque quidquam erroris contra dogma conscivisse. tum quod erat tali declarationi consequens, idem Augustus retexere male orsa et restituere in integrum dignitatiue reddere quem perperam evertisset vo-

μὴν ἐκείνῳ ἤθελεν ἀνορθοῦν, ἐκεῖνο διδοὺς ὃ καὶ ὠργισμένος
 προσαφηρεῖτο, τὴν εὐμένειαν. ἀρχιερεῖς δέ, πλὴν τοῦ Φιλα- C
 δελφείας καὶ τοῦ Σμύρνης, οὐκ οἶδα εἰ καὶ τρίτον ἐτέρον, βα-
 σιλῶς λύνοντος τὴν ὀργὴν ἐπὶ τῆς οἰκείας ἔκρινον ἔχειν ἐκεῖνον τι- P 206
 5 μῆς, τό τε δίκαιον δυσωπούμενοι, καὶ ἀνδρὸς ὕντος ἐκείνου τὴν
 ἀρετὴν καὶ τὸν λόγον οὐχ ἥκιστα ἱκανοῦ καὶ χρειώδους ἐπὶ τῆς
 ἐκκλησίας τὰ μέγιστα· μηδὲ γὰρ ὅλως ἰσχυῖσαι τὰ κατ' ἐκείνου
 ἐπ' Ἀθανασίου πατριαρχοῦντος κεκινημένα, ἀλλ' ἡμιτέλεστον
 μῆναι τὴν κρίσιν διὰ τὴν τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ τοῖς ἀνισχύρως κι-
 10 νουμένοις ἀμφιγνώμῳησιν. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐδικαίουν τὸν B
 ἄνδρα, πατριάρχης δὲ καὶ ὁ Φιλαδελφείας (ὁ γὰρ τρίτος ὁ Σμύρ-
 νης ἐγκλήματι καθοσιώσεως ὑπαχθὲς ὡς εὐλογήσας τὸν Μαλά-
 κην — Μαλάκης δ' ἦν ὁ ἐπὶ τοῦ Φιλανθρωπηνοῦ τὴν Σμύρνην
 ἐκείνῳ κατέχων, ὃς δὴ καὶ πεφόνευστο ὕστερον — ἐκινδύνευε καὶ
 15 ἀργὸς ἦν) τῶς ἀμφω πατριάρχης τε καὶ ὁ Φιλαδελφείας ἀντίτει-
 νον, καὶ ἔν τι τῶν ἀδυνάτων εἶχον τὸν Ἰωάννην ἀποκαθιστᾶν. C
 ὅθεν καὶ μετὰ τούτων μεγίστη φιλονεικία ἤρξατο ἀναφύεσθαι,
 ὥστε καὶ ἀπειρηκότα τὸν πατριάρχην ἀποχωρῆσαι καὶ πάλιν εἰς
 τὴν τῆς Παμμακαρίστου μονὴν τὸν τῆς συνόδου ὄχλον εἰς τοῦτο.

luit, ultro ei concedens quod iratus abstulerat, suam videlicet benevolam gratiam. porro antistites (exceptis Philadelphiensi, Smyrnensi et tertio forte quodam alio) nihil causae putabant superesse quominus Ephesinus, reconciliato iam ipsi Augusto, protinus honorem amissum rite ac iure suo resumeret. ad quod cum aequitate ipsa rei movebantur, tum viri reverentia, virtute ac doctrina insignis, maximeque utilis iis dotibus ad res, ut tum erant, ecclesiae componendas vel stabiliendas. neque enim rata esse aut omnino valere, quae Athanasio patriarchatum gerente adversus eum fuissent mota, sed imperfectum et dilata sententia pendens adhuc manere iudicium, idcirco quod antistitum suffragia, ob invalidas obiectorum ipsi criminum probationes in incerto haerentium, haud umquam legitimo numero ad eius damnationem concurrissent. atque hi quidem sic Ephesinum omni crimine liberum, et hoc ipso restituendum sedi suae videri debere contendebant. at patriarcha et Philadelphiensis vehementer obsistebant. erat et tertius Ioanni contrarius Smyrnensis: sed parum poterat, ipse sacerdotio suspensus et laesae maiestatis citatus reus, ac nondum purgato crimine periclitans. accersitus autem fuerat perduellionis ob impertitum ecclesiastica benedictione Malacam quendam participem et ministrum rebellionis Philanthropeni, cuius nomine Smyrnam occupatam tenuerat, postea interfectus. praecipui ergo et efficaciores oppugnatores Ephesini erant patriarcha et Philadelphiensis. hi omnino negabant fieri posse ut is reponeretur in throno. ardescebatque maiorem in modum inter hos aliosque ea de re contentio, adeo quidem ut offensus iurgio et pertaesus synodali rixarum iterum patriarcha secederet in Pammacaristi monasterium, imperatore mollius agente pro Ioanne, metu offendendi

ὁ γὰρ βασιλεὺς μαλακῶς ἀντείχετο καὶ πατριάρχην κατὰ τὸ εἶκος ἐφυλάττετο, ὥς εἶχεν ἀποκρουόμενος.

- D 11. Ἐκείνου γοῦν ἰδιύσαντος καὶ γε τὴν θύραν ἀποκλειστός τοῦ μὴ τινα εἰσιέναι τῶν ἔξωθεν κατὰ χρεῖαν δῆθεν ἀναφορᾶς ἢ καὶ κρίσεως, οἱ ἀμφιγνωμονοῦντες ἐκείνῳ ἀρχιερεῖς 5 δόξαντες τι ποιεῖν ἱκανὸν ἐπ' ἐκείνον, καὶ τοῦ Ἐφέσου συνεργοῦντος σφίσι πλαγίως, τόμον συντάττουσι μέμψεως καὶ βασιλεῖ E ἐγχειρίζουσι, τὴν βασιλέως ἐντεῦθεν ὑποχαλᾶν καὶ ἐκλείναι πρὸς ἐκείνον πειρῶντες διάθεσιν. αἱ δὲ μέμψεις, ὅτι εὐταξίας ἀπα- τουμένης, εἴπερ ἐν ἄλλοις, κἂν τοῖς τῆς ἐκκλησίας πράγμασι 10 (ταύτην γὰρ καὶ τοὺς πατέρας διὰ τῶν οἰκείων συνιστᾶν κανό- P 207 νων), κατ' οὐδὲν ὅλως τῷ πατριαρχεύοντι μεμέληκε ταύτης. κρίσεις μὲν γὰρ ἅς αὐτοὶ συνοδικῶς ἀποκαθιστῶσιν, ἐκείνος μόνος ἐξαλλάττει, καὶ δι' οἰκείας γραφῆς τὰ τοῖς δόξασιν ἐναντία διακελεύεται, καὶ ἐκκλησίας κεχωρημένας τῶν προεσιτῶτων, αὐ- 15 τὸς ἐξεπίτηδες τὰς ἐπ' ἐκείνας ψήφους ὑπερτιθέμενος, πέμπων σφετερίζεται τὰ κείνων, καὶ τὰ μὲν ὥς βούλεται διατίθεται, τὰ δὲ καὶ δίδωσι τοῖς ἐπ' ἐκείνοις καταστᾶσι. τὰ δὲ γε τῆς οἰκείας B ἐκκλησίας τῷ σφετέρῳ νείῃ ἐγχειρίσας Ἐφραίμ ὅλην δίδωσι τούτῳ κακίας τοῖς ἐκείθεν λήμμασι, μὴ οἰκονόμον κατὰ τὸ σύνθημα κα- 20

10. κἂν τοῖς] καὶ τοῖς P.

patriarchae, quem observare perseverabat, cavens irritare hominem, sed eius tamen impetus in Ephesinum quam poterat moderatissime retundens.

11. Patriarcha igitur privatim agente, ac obseratis pertinaciter valvis neminem eorum admittente qui aut petendae interventionis aut iudicii causa aditum ad eum poscerent, antistites contrariae ipsi factionis aliquid ad rem quam promovebant utile se acturos rati, cooperante oblique Ephesino, libellum conscribunt querelarum in patriarcham, eumque Augustis porrigunt, ita se quod conabantur, non sine spe successus tentaturos arbitrati, aut extinguere penitus aut aliquantum debilitare patriarchae apud Augustum seniore gratiam. "capita haec erant querelarum, quod cum bene ordinata dispositio ministeriorum ac functionum unice requireretur non minus in aliis quam in ecclesiasticis negotiis, unde hanc patres propriis canonibus commendassent, eam tamen patriarcha funditus negligat. quae enim ipsi synodice legitimo suffragiorum concursu decreverint, ipse solus immutat, et proprio rescripto communiter statutis contraria imperat. praeterea ecclesias pastoribus viduatas, dilatis de industria canonicis per suffragia electionibus praesulum substituendorum defunctis, ipse sibi usurpat, missis qui nomine suo proventus earum tollant; et partem horum pro libitu absumit, partim iis condonat quos istis administrationibus praefecit. quin et res ecclesiae propriae dispensandas pro arbitrio permittens filio suo Ephraimo, ansam ei et materiam ad male agendum praebet, occasione lucrorum quae inde sibi congerit, cum pro more debuisset eiusmodi procuracionem oeconomus ad id lecto commendasse, viro idoneo, cuius fideli

θιστῶν, παρ' οὗ δὴ καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας διεξάγοιτ' ἂν πρά-
 γματα. καὶ πόλλ' ἄλλα τοιαῦτα γράφοντες ὑπαίτιον δεικνύειν
 ἤθελον τὸν τέως σφῶς ἀποπροσποιούμενον. ταῦτα βασιλεῖ δε-
 ξάμενῳ τὸ πολὺν ἐπῆει καθυφιέναι τῆς διαθέσεως, οὐ μὴν δὲ
 5 ὥστε καὶ ἀπολύειν παντάπασιν ἔγνω, ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν ὑφιέναι
 καὶ ἐνδιδόναι, ἣν πῶς ἀνακόμεναι βούλοιο, μὴ μέντοι γε ὡς C
 τὰ πρῶτα λιπαρῶς ἀξιοῦν καὶ καταναγκάζειν· ἣν δ' ἐπανήκοι,
 δέχεσθαι τε καὶ οἱ τοὺς ἀρχιερεῖς ὁμονοεῖν πείθειν ἅμα καὶ τῷ
 τὰ αἰτιώματα θεραπεύειν κελεύειν. τὰ γὰρ τοῦ Ἀθανασίου κέν-
 10 τρου τὴν οὐλὴν ὑπέκνιζε· μηδὲ γὰρ ἔχειν ὅλως αὐτὸν εἰρηνεύειν
 καὶ τὰς ἀρὰς λύειν, ὥς οὕτως ἐμπερισκέπτως καθίστη καὶ φρικτῶς
 ἀφώριζε, μὴ τὸν θρόνον καὶ αὐτὸς ἀπολαβόντα, καὶ ταῦτα D
 μηδὲ τῷ παρ' αὐτοῦ τῆς λύσεως γράμματι τὸ ἅγιος προστιθέντα
 κατὰ τὸ σύνηδες τῷ τοῦ βασιλέως ὀνόματι, ὅτι οὐδ' ἐκεῖνος
 15 ἡρέμει ἐν τοιούτοις καιροῖς τοῦ σκανδάλου, ἀλλὰ τὰς θύρας

et prudenti iudicio administratio bonorum ecclesiae recte ac prout decet
 gereretur." haec et multa eiusmodi libellus episcoporum continebat, qui-
 bus studebant reum aut saltem suspectum apud imperatorem reddere pa-
 triarcham, a quo se participatione consiliorum exclusos et quasi abdicatos
 dolebant. ea cum accepisset imperator, remisit ille quidem multum de
 illo vehementi affectu quo prius patriarcham amplectebatur, non tamen ut
 deicere illum throno plane decerneret: quin potius statuit benigna tra-
 ctatione ipsum et indulgentia pellicere, si posset, ad resumendum exerci-
 tium patriarchalis potestatis, certus tamen non descendere amplius, uti
 antea fecerat, usque ad preces humiles et declarationes quae possent re-
 luctantem cogere, obfirmatae ad impetrandum voluntatis; satis existimans
 nunc fore, si post benignam invitationem reverti quo vocabatur ultro an-
 nuentem benevole susciperet, eique conciliare adversos antistites studeret
 suadenda iis cum illo concordia, dandaque opera ut obiecta ei crimina iu-
 stis purgationibus diluerentur. ne ultra haec conari nunc quidem cura-
 ret, neve abhorreret nimium a mutatione praesulis, faciebant infixi dudum
 eius animo et necdum evulsi penitus scrupuli ex illa fulminatione dirarum
 atque anathematum quam Athanasius chartis abstrusis indiderat. coalue-
 rant quidem utcumque vulnera formidinum illarum, non tamen ita ut non
 interdum cura inde superstitioso principi supervacanea renascens obductas
 quasi refricaret cicatrices, sollicitaretque reputantem haud videri vere um-
 quam expatriarcham illum soluturum quod ligaverat, et horribiles illas
 execrationes rite legitimeque remissurum, nisi reponeretur in sede potesta-
 temque reciperet eandem qua tunc erat praeditus cum illa scriberet. nam
 declarationem istam, qua sedatae tunc conscientiae multorum essent, ap-
 parere convicio expressam ab invito, nec periculum abesse quin uti vi
 extorta, cassa effectu et nullius esset roboris. pellucere quin etiam, si
 quis introspiciat attentius, signa male dissimulatae talis in ipso Athanasio
 sententiae arcanae. cur enim ille literis de hoc editis omisisset imperato-
 ris nomini consuetum sancti adiunctum apponere, nisi vellet subindicare
 haud opinari se illum rite per has ac vere intortorum in ipsum per prio-
 res anathematum feralibus vinculis solutum. quid quae nunc agere dice-
 retur, an non idem ipsum innuebant? audiebatur enim, ex quo erant istae

ὑπανοιγνὺς τῆς μονῆς πολλοῖς ἐπήρκει πενομένοις ἐκ τῶν τυχόντων. ἦν δὲ ἄρα ταῦτα τοῦ μέλλοντος προκεντήματα, καὶ ἡ
E παλίμπους ἐφῆδρενε δίκη μηδὲν ἐπαΐουσι. τότε δ' ἦν ταῦτα, οὐ μὴν δὲ καὶ ἐς ἅπαν τῷ πατριάρχῃ ἡγνόητο τὰ τοῖς ἀρχιερεῦσι πραττόμενα. διὰ ταῦτα καὶ τὰ τῆς τιμῆς περιποιούμενος ἐαυτῷ
P 208 γνησίῳ ἐντυγχάνοντα εὐμενίζειν τῷ αἰδῶ προσβαλεῖν. (12) ταῦτα διανοηθεὶς ἐπιβὰς ἵππου πρὸς ἐσπέραν εἰκοστῆς πέμπτης μηνὸς Ἑλλαθηβολιῶνος βασιλεῖ πρόσεισιν. ὃ δὲ καὶ δέχεται τοῦτον ἄσμένως, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνει πρὸς εὐλογίαν, καὶ καιρὸν
 οἰηθεὶς ἐκεῖνον εἶναι τῆς σφῶν καὶ ἀμφοτέρων πρὸς τὴν τῶν Παλαιολόγων μονὴν ἀφίξεως τῆς ἑορτῆς ἕνεκα, συμπαραλαβὼν,
B συνέρχονται καὶ ἀμφότεροι. εἴτ' ἐκεῖθεν, ἐπεὶ τρίτῃ τῆς ἑβδομάδος ἦν καὶ γ' ἐξ ἀνάγκης ἐκ πολλοῦ τῷ βασιλεῖ ἦν τῇ τῶν Ὀδηγῶν μονῇ κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν παραβάλλειν προσκυνήσεως
 ἕνεκα, συνιόντες ἅμα, αὐτὸς μὲν τὴν ἀναγκαίαν ὁδὸν ἐξήνυν, πατριάρχης δὲ τὸ πατριαρχεῖον καταλαμβάνει, διαδοθέντος λόγου, ὥς καὶ αὐτὸς ὕστερον ἐν οἷς πρὸς βασιλέα ἔγραφε καὶ τοῦτ'

de patriarcha qui nunc rerum potiretur controversiae motae, suae prius clausae cellulae fores hiare passum esse; admisisse quinetiam clanculum et subsidiis opportunis populariter demeruisse inopes e plebe quospiam: quae indicia essent minime acquiescentis fortunae praesenti, et thronum unde excidisset respectantis. tales curae intime versantes mentem nimium facilis ad sensum religionis omnem Andronici Augusti senioris quasi praeludia erant certaminis instantis et primae commotiones in proximo insidiantis sine ullo sui sensu vindictae, at mox erupturae in nihil minus opinantes, ad restituendum qui ceciderat. haec tunc erant: quid secutum sit, dicetur. quod nunc instat, haud prorsus latuere patriarcham quae ab episcopis in ipsum cudebantur. quare curam ingressus retinendi asserendique sibi patriarchatus, praevertere decrevit adireque protinus Augustum, ultroque offerendo sui conspectu, citra suspiciosa internuntiorum tentamenta, propria coram facie verecundoque diluere congressu quidquid malevolae delationes animo principis in se forte offensionis allevissent. (12) ab his sic apud se decretis, equo consenso, sub vesperam diei vicesimae quintae mensis Octobris ad imperatorem se confert, qui et eum benevole excepit, et caput ipsi ad benedictionem inclinavit; ratusque tempus illud esse quo conveniret ambos ipsos ad Palaeologorum monasterium simul proficisci celebrandi illic festi gratia, eo re ipsa sociati invicem iverunt. ac quoniam feria numerabatur tertia, quali die ex longo usu necesse erat imperatorem proficisci ad Hodegorum monasterium venerationis causa, quadam inde viae parte communiter confecta digredientes, imperator quidem necessarium, uti consueverat, iter peregit, patriarcha vero patriarchali domicilio se reddidit, didita iam tum fama visi cuiusdam divinitus oblatis patriarchae, quo is motus fuisset ad resumendam, contra quam prius decrevisset, cum habitationem tum administrationem eius dignitatis propriam. iactatum quippe vulgo est (et id postea ipse Ioannes

ἰδὲν, ὅτι καθήμενος μόνος ἰδίᾳ ὑπαρ σχεδόν, οὐκ ὄναρ, φω- C
 νῆς ἀκούοι παιδὸς ἐπιστάντος, ὥς ἔδοξεν, “εἰ φιλεῖς με, Πέτρε,
 ποίμαινε τὰ ἄρνια μου.” παρ’ ἣν αἰτίαν καὶ ἐλθεῖν αὐθωρὶ καὶ
 βεβαιοῦν ἔτι μὴ ἂν ἐξελθεῖν ἐντεῦθεν, εἴ τι καὶ γένοιτο. τότε
 5 δὴ καὶ τῶν ἀρχιερέων οἱ μὲν ἐδέχοντο τοῦτον, οἱ δ’ ἀφηνίαζον
 ἐπ’ αἰτίαις ταῖς οὐ τυχούσαις τιθέντες τὸ μὴ συμφωνεῖν ἐπὶ
 πολλοῖς σφίσιν ἐθέλειν τοῦτον, ἀλλ’ οἷον μένειν αὐτόνομον. D
 ὑπεκρούοντο δὲ ταῦτα λέγοντες τὸ κατὰ τὸν Ἐφέσου Ἰωάννην
 τοῦ παντός γε μᾶλλον· μηδὲ γὰρ συμφωνεῖν ἐθέλειν, ὅ τι καὶ
 10 πράττειεν, ὑπὲρ τούτου. βασιλεὺς τοίνυν τὸ πρὸς τὸν πατριάρ-
 χην τιμητικὸν συντηρεῖν καὶ αὐθις ἐθέλων συχνάς τε προσόδους P 209
 πρὸς αὐτὸν ἐποιεῖτο, καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς μεταπεμπόμενος τὴν τῆς
 γνώμης σφῶν ἀνοίδησιν ἐξωμάλιζε πολυτρόπως, οἷς δὴ πολυω-
 ρεῖν εἶχε τὴν τοῦ πατριάρχου σύστασιν· προσυπέσχετο δὲ καὶ
 15 ταῦτα γίνεσθαι μετ’ εἰρήνης καὶ διορθοῦσθαι τὸ πλημμελούμε-
 νον. καὶ οἱ μὲν ἐκόντες ἄκοντες, τοῦτο μὲν τῇ παρὰ βασιλέως
 βίᾳ τοῦτο δὲ καὶ τῇ ἀπαραιτήτῳ τοῦ πράγματος, ὑπεκλίνοντο,

Cosmas scriptis ad imperatorem literis affirmavit) ipsi suo in secessu con-
 sidenti, palam per vigiliam, non autem in somnio, auditam clare vocem
 pueri superne adstantis, ut videbatur, verba ista proferentem “si amas
 me, Petre, pasce agnos meos,” qua ille manifesto auditu percepta, intel-
 lectoque quid iuberet, eadem hora omisso secessu produsse petiissequae
 patriarchales aedes, ac plane statuisset numquam inde amplius, quidquid
 demum accideret, recedere. tunc porro episcoporum alii quidem patriarcham
 ad exercitium potestatis redeuntem consueta submissione exceperunt,
 alii subicere se illi ac communicare prae fracte recusantibus; cuius
 suae rebellionis causas, ut ipsis videbatur, non aspernandas allegabant,
 quod nempe in multis convenire cum ipsis Ioannes nollet, sed velut sui
 iuris, pro arbitrio cuncta gerendi sibi et arrogaret et assereret libertatem.
 innuebant haec dicentes negotium Ioannis Ephesini, in quo videlicet po-
 tissimum ista independentis usurpatio auctoritatis ab eo affectata emine-
 ret: recusare quippe illum irrevocabili obfirmatione animi assentiri epi-
 scopis in eo quod de isto antistite agendum statuendumve censerent. at
 imperator reconciliatae cum patriarcha gratiae fidem exhibere signifi-
 catione constantis in eum reverentiae cum maxime nunc studens, frequens
 ad illum itabat, et crebro episcopos accersens lenire tumentes ipsorum
 iras et reducere ad benevolentiam infensos ab eo abhorrentium affectus
 omni cura satagebat, pollicens, quae ipsi vellent, efficacius placidis officiis
 quam turbulento peragenda impetu. crederent sibi solum, et subiaci pa-
 triarchae sustinerent: restitutum iri cuncta in integrum; et si quid pec-
 catum esset, ex voto eorum emendandum. per haec illi partim volentes,
 partim vi quadam imperialis verecundiae obnixas in contrarium eluctante
 voluntates inflexi, vel re vera inclinabantur ad obsequium, vel quem recu-
 sare summae rogantis auctoritati nequirent assensum simulabant, tacitis
 tamen destinationibus tempus aliud designantes, quo inchoata resumerent,

καιρὸν δ' ἐτίθουν καὶ αὐθις ἀνακινεῖν τὰ μεταξὺ κείμενα καὶ ζη-
τεῖν διόρθωσιν.

- B 13. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Μιχαὴλ ὁ δεσπότης τὴν συνοικοῦ-
σαν πρὸ χρόνων ἀποβαλὼν (ἣ δ' ἦν ἡ τοῦ βασιλέως αὐταδέλφη)
τῇ τοῦ Τερτερῆ κεκηρωμένη ἥδη τοῦ κράλη Σερβίας ἐποφθαλμί- 5
ζει, καὶ θέλων θέλουσαν ἄγεται, ἐφιέντος μὲν βασιλέως, ἐφει-
C σης δὲ καὶ ἐκκλησίας ἐν ὑστέρω τῶν γενομένων. ἦν δὲ καὶ ἄρ-
μοσάμενος ἑαυτῷ, τὸ τῆς δεσποτείας ἀξίωμα ἔχων καὶ ἔτι, συμ-
μετεδίδου τῆς ἀξίας καὶ τῇ συνωκημένη ἐκ κραλαίνης, ἐξ ἧς καὶ
παῖδας ἀποτετόκει. καὶ γε δῆλος ἦν τῇ τοῦ Τερτερῆ συνοικῶν 10
ὡς γνησία.
D 14. Καὶ τότε ἀστὴρ κομήτης ἀφ' ἐσπέρας ἐξέλαμπεν,
περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς κατ' ἐμαυτὸν δι' ἐπῶν ὑπέμνησα, οὕτω
γράφων.

- P 210 ἥδη μὲν φθινοπωρὶς ἰσημερινὴ ἐπέλαυνεν, 15
ἡλῖος δ' ἔχε παρθενικῆς ἐρατεινὰ πρόσωπα.
καὶ τότε δὲ φαιδρὸς λάμπε Θρήκηθε κομήτης,
ἐκταδίην τε κόμην ἔχεν ἀντολίηνδε ῥέπουσαν,
ἐσπέριος δ' ἠὺγαζ' ἐπὶ τόσσον νυκτὸς ἰούσης,
B αἰὲν ἀπαινύμενος τὸ πλεόν νῦν ἢ τὸ πάροιθεν, 20
ὅσσον ἀνωτερίεσσι διαλλάξεσιν ἔφωσκεν.

5. ἀποφθαλμίζει P.
21. ἀνωτερίησι?

6. ἐφιέντος P.

17. δὲ deerat

et quae perperam acta prius causati nunc principis gratia tolerare prae
se ferrent, utique refingi ac corrigi quaererent.

13. Inter haec Michael, amissa dudum coniuge priore, quae impera-
toris soror fuerat, ad filiam Terteris, separatam, ut diximus, a crale Ser-
biae, adiecit oculos, et volens volentem duxit, nihil obstante imperatore,
ecclesia vero postmodum factum comprobante. quin et aliquanto posterius
quam hanc connubio sibi iunxerat, cum iam liberos ex ea suscepisset, de-
spotica illam, qua erat ipse iampridem insignitus, potestate impertiit; ha-
buitque ex cralaena despotam Terteris filiam uxorem, nullis prorsus ho-
norum, qui legitimae necessitudini verae coniugis deberentur, significatio-
nibus exclusam.

14. Tunc stella crinita ab occasu resplenduit; circa quam versibus
alias a me scriptis, opere adhuc apud me condito *), sic ludere memini.

Autumnus luci ac tenebris aequaverat horas,
osque sacrum Erigones Sol annuus hospes habebat,
cum laetum rutilans e Thracum parte cometes
caesariem in tractus extendere coepit Eoos,
limite ab Occiduo procedens ipse, sed usque
imparibus gyris, dum noctis semper omittit.
amplius hesterno spatium, quo surgit in alta

*) immo in vita mea versibus conscripta.

οὐ γὰρ ἐν' ἀπλανέων κατὰ μοῖραν χῶρον ἔτετμεν.
ἀλλὰ γ' ἐκάστης νυκτὸς ἀνώτερα εἶχε κέλευθα,
μέσφα ὑπερπόδις' αὐτὸν ἀνώτερος ἀμφαναβαίνων,
ἐνθα οἱ ἄκραι τὰ πρῶτα τρίχες ἐμπεφύασιν,

C

5 ἦκα μαραινόμενος μείονρος, καὶ τότε λῆξε.

περὶ τούτου ἄλλοι μὲν ἄλλως ἀπεφαίνοντο καὶ ὥς εἶχον γνώσεως
ἔλεγον, οἱ πλείους δ' εἰς κακὸν κοινὸν τὴν ἐπιτολὴν ἐκείνου ἐφοί-
βαζον· οὐδεὶς γὰρ κομήτης ὅστις οὐ φύσει κακός, φασίν. ἐμοὶ
δὲ τῇ τῶν ὄλων προσανέχοντι φύσει, καὶ μᾶλλον οἷς ὁ Σταγειρό-
10 θεν φιλοσοφεῖ, ἐκεῖνα ἐπῆγει λέγειν περὶ τε τῆς κινούσης αἰτίας D
καὶ αὐτῆς τῆς τελικῆς καὶ ὧν προεφωσφόρει ἀποβησομένων, ὅσα
δὴ καὶ τὰ μὲν προυγεγόνεισαν τὰ δ' ἔμελλον ἐπιγεγονέναι. ἐξ
ἕαρος γὰρ καὶ ἐς τότε αὐχμὸς παιπαλόεν τὸ πέδον δεικνὺς ἀμ-
φεῖχε τὴν περὶ ἡμᾶς οἰκουμένην, ὥς μηδὲν μὲν ἐκβλαστάνειν
15 ἰσχύειν ὅσα καὶ θέρους εἰώθει βλαστάνειν, πάντα δὲ σφέατα καὶ
πᾶσας πηγὰς ἀποσβῆναι. εἶτα δὲ καὶ ἐκνεφίαι ξηροὶ τε καὶ ἀπη- E
νεῖς· λειμῶνες ἐπὶ ὄλῳ μηνὶ καὶ πρόωροι ξυμβεβήκασι. καὶ
ταῦτα μὲν ὁ συγγραφεὺς, τὸν νοῦν ἐπερίδων τοῖς φυσικοῖς·
ἠγνῶει δὲ ἄρα καὶ ὥς μεγάλων ἐκεῖνος κατάρχει κακῶν, οὐ τῷδε
20 ἢ τῷδε μέρει τῶν κατ' ἀνατολὴν ἐπείσφρησάντων τόπων, ἀλλὰ

ocys, et propior summo sese admovet axi.
nam nullius iter fixi comes institit astri,
nocte sed unaquaque viam in sublime supinat.
illo iterum, primaevio ubi fulsit crine, reversus,
marcuit hic cauda mutilus, desiitque videri.

de hoc non me fugit alios aliter prodidisse: ego prout cognovi, hactenus expressi. caeterum plerique, vulgare secuti praeiudicium trito illo versiculo celebratum, nullus cometa non sua indole est malus, huius exortum stellae ad significationem infaustorum in commune eventum male ominando detorserunt. mihi vero attendenti ad naturam universi, sequenti-que praesertim disserendi methodum a Stagirita philosopho traditam, ea solum de isto phaenomeno consignanda literis visa sunt, quae ad principium unde est ortum, ad locum modumque ac tempus quo desiit pertinent, non omissis iis quae vel praecessere vel secuta sunt eius apparitionem. a verna igitur proxime exacta tempestate usque ad aequinoctium autumnale, quo coepit videri, siccitas coelum nostrum insolita torruit, squallentes late ac pulverulentos amplectens campos. unde factum est ut nihil eorum quae germinare per aestatem terra solet, producere illo anno potuerit, perennes vero putei et vivae scaturigines fontium omnes defecerint. venti deinde crebri, aridi, procellosi, auram afflantes aegre spirabilem, sunt orti. prata toto mense citius floruerunt, ac maturuerunt foena. talia historicus ex praesenti naturalium eventuum inspectione tradere memoriae potuit. ignorabat autem tunc, quod rerum eum deinde secutarum tristis experientia docuit, fuisse istud initium ingentium malorum, quae non hanc aut illam proprie partem Orientalium regionum, sed aequae

πᾶσαν ἐπιληψόντων τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην ἐκ τῆς τῶν Περ-
σῶν ἐπιθέσεως.

- P 211 15. Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους, μηνὸς ἐνεστῶτος Ἰαννουαρίου,
ὃν οἱ τὸν Ἀσκληθὲν ποιητὴν ἐξηγούμενοι Ἀθηναῖονα κατ' Ἀθη-
ναίους ἔλεγον, οὐκ ὀρθῶς, οἶμαι, εἰ καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς καθ' αὐ- 5
τοὺς ἐποποιοῦντες τῇ ἐκείνων ἡκολουθήκειμεν ἐξηγήσει (ἀκριβῶς
γὰρ Ἀθηναῖοι τὸν κατὰ Ῥωμαίους Ἰαννουάριον Ἑκατομβαιῶνα
B λέγουσι), κατὰ τοῦτον οὖν θεμέλιον πρῶτον τῆς σελήνης ἐχού-
σης ἔκλειψις ταύτης ξυμπίπτει, τῶν τῆς ἐπιστήμης ξυνετῶν
τῷ βασιλεῖ προειπόντων. καὶ ἡμεῖς οὕτω πως ἐν τοῖς ἡμετέροις 10
γεγράφαμεν.

- μηνὶ δὲ Ἀθηναῖῳ πρώτη βᾶσις ἴστατο μῆνης,
ἣ διχόμενος ἔην, καὶ δὴ φθίνε καλὰ πρόσωπα,
C καὶ τότε νυκτὸς ἐνὶ τριτάτῃ σχεδὸν ἐσπερίθην
λάμπ' ἐπιδίφριος, αἴφνης δὲ σκοτόεσσα τέτυκτο, 15
ἀρξαμένη τὰ πρῶτ' ἐκλείπειν ἀντολίθην,
μέσφ' ὅλη ἐξαπόλωλεν, ἐφ' ὥρῃ μηδὲν ἑοῦσα.
ὥρῃς δὲ τρίτον ἔσβη. ἀτὰρ ἀπῆρχετο φώσκειν,
D καὶ πάλιν ἀντολίθην ἐς ὥρην ἔμπλεος ὤπτο.
τόρρα καὶ ἐς μετέωρα εἰδῶς τις ἔειπε, 20
καὶ γε ἰδὼν θήῃσατο, ὅς γε προμάνθαν' ἀκούσας.

4. τὸν deerat. 12. μῆνα P. 18. ἀτὰρ τότε'?

universam, quam late extenditur, continentem hanc nostram oppresserunt, undique ingruentia, ex Persarum in hoc imperium irruptione.

15. Eodem anno, mense currente Ianuario, quem enarratores Ascræi poetae Lenaeona dictum Atheniensibus tradunt, non recte, ut opinor, etsi nos, cum apud ipsos carmen pangeremus *), eorum expositioni adhaeserimus (re vera enim, quem Romani Ianuarium vocant, Athenienses Hecatombaeonem appellant), cum igitur primus lunae a novilunio progressus cum hoc mense incepisset, ea plenilunio in deliquium incidit, prout imperatori praedixerant astronomicarum periti rationum. id nos deliquium nostris hisce versiculis descripsimus.

prima viam signant primo vestigia mense
lunae orientis adhuc facieque bicornis hiulca.
crevit ubi, et noctis fere tertia volvitur hora,
splendente invectam curru caligo repente
inficit, ortiva paulatim a parte subintrans,
continuum, quoad interiit, sensim hausta, per horam.
atque triente horae nigra perstitit. inde resumens
Eoo a limbo lucem, tota eluit hora
noctem de vultu, et pleno rursus emicat ore,
astra prout speculans praedixerat ante magister.
spectavitque oculus quod ab illo audiverat auris.

*) immo: nos in vita nostra.

16. Ταῦτα μὲν τοῦ ἔτους ἐκείνου γέγονει· Ἀλανῶν δὲ Ε
 μεγάθυμον ἔθνος ὥσει δέκα καὶ ἑξ χιλιάδας ποσοῦμενον, ὧν τὸ
 ἑπὲρ ἡμῖν μάχιμον ἦν, ἀπολυθέν Νογᾶ καὶ τῆς ὑπ' ἐκείνῳ δου-
 λείας ἐν πολέμῳ ἀπολωλότος, ἐζήτουν προσχωρεῖν βασιλεῖ, καὶ
 5 τῷ ἀρχιερεῖ προσελθόντες Βιτζίνης ἰκέτευσον δι' αὐτοῦ βασιλέα P 212
 σφῶς δέχεσθαι. ἐνόουν γοῦν καὶ δεινῶς εἶχον τότε τὰ κατὰ
 ἀνατολήν, καὶ τοῦ Βιτζίνης τὴν σφῶν ἀγγέλλοντος ἰκετείαν ἔρ-
 μαιον ἐλογίζοντο ὥς καιρόνδ' ἐπιστάντων· αὐτοὺς γὰρ εἶναι καὶ
 τοὺς τῷ Νογᾶ παρασπίζοντας, καὶ δι' ὧν ἐκείνος τὰ μεγάλα κα-
 10 τώρθον. καὶ διὰ τοῦτο τὴν σφῶν ἄφιξιν θεόθεν τινὰ μηχανὴν
 ἡγοῦντο εὐκαίρως σχεδιασθεῖσαν εἰς ἀρωγὴν. γράμματά τε παρ'
 αὐτοὺς βασιλικὰ κατεπέμποντο, καὶ παμπληθεὶ ἐφ' ἁμαξῶν καὶ B
 λαμπήναις προσηντομόλουν. καὶ βασιλεὺς ὅτι πλείστην ἐκ χω-
 ρῶν Θρακικῶν τε καὶ Μακεδονικῶν τὴν ἐκείνων παρεσκευάκει σί-
 15 τησιν. τοὺς δὲ γε μεγιστᾶνας ἐκείνων εἰσαγαγὼν καὶ φιλοφρόνως
 δεξιωσάμενος, ἐκ συνδοσιῶν κοινῶν τὰ ἐκείνων ἐτοιμάσας ὀψώ-
 νια, ἔτι δὲ καὶ ἵπποις ἱκανώσας ἐκ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν μάλι-
 στα, τοῖς ἱκανῶς ἔχειν σφίσι δοκοῦσι παραδοὺς διασωσταῖς Pω- C

2. ὡς εἰς?

16. Ea quidem anno illo contigerunt. Alanorum vero magnanima gens, caput numero fere sedecim millium, quorum plus dimidio bellis apti et exercitati erant, destituti a Noga et ab huius iam servitio liberi, postquam is in praelio ceciderat, quaerebant in imperatoris militiam transire; et adito episcopo Bitzines, supplicabant eius opera persuaderi Andronico ut ipsos admitteret. favebat istiusmodi petitioni praesens status rerum imperii: nam graviter tunc laborabant Orientales tractus. quare Bitzinensi quid Alani peterent referenti cupide Augusti et qui eis erant a consilio annuerunt, tanquam occursu rei faustissimae gaudentes, offerri ultro tam opportune nullo satis studio quaeri et pretio emi dignum maiorum urgentium remedium. reputabant fuisse hos quasi triarios aut etiam praetorianos, Nogae, praecipuum robur exercitus ipsius, quorum vi ac forti fidelique opera tot illa tantaque perfecisset, quibus esset eius nomen inclytum redditum. tales ergo tali tempore sponte in Romanae rei labantibus occurrentes auxilium cum gratulatione accipiendos, sic tamquam (quod dici solet) deum e machina, censebant: dei enim profecto benefica providentia tam opportune adveniens expediri subsidium qui non intelligeret, hebetem utique ingratumque videri debere. statim igitur prolixè ac perhonorifice imperialibus invitati literis, et ipsi sine mora cum familiis ac sarcinis, currum plaustorumque numero ingenti huc transmigrant. nec omisit imperator abunde providere novorum hospitem victui: corrogata enim e Thraciae ac Macedoniae regionibus magna frumenti vi, copiosam populo universo ac plebi etiam Alanorum infimae annonam praebuit. proceres vero ac summates gentis ad se humanissime admissos omni benevolentiae significatione delinivit, auctoramenta insuper eis decernens annuarum pensionum ex collatitia pecunia. sed et qui eorum apti equestri militiae apparerent, iis equos attribuit propriis militibus ademptos; iisdem-

μαλοῖς, ἐπ' ἀνατολῆς ὥρμα. ἦν δὲ καὶ προστεταγμένον πρὸς βασιλέως αὐτοὺς κατοικίζειν τῇδε. καὶ ἦν ὁ σκοπὸς τῷ κρα-
 τοῦντι καὶ λίαν εὐελπὶς· εὐάγωγον γὰρ ἐμάνθανεν εἶναι τὸ ἔθνος
 καὶ εὐπειθές, πρὸς δὲ πολέμους καὶ λίαν ἀρεϊκόν τε καὶ μάχιμον.
 καὶ διὰ ταῦτα κατωλιγώρει σχεδὸν τῶν Ῥωμαίων ὡς γυναικι- 5
 σθέντων ἀντικρυς καὶ ἐξ ἀνάγκης μὲν τὰ πολλὰ καταμαλακισθέν-
 των, οὐχ ἥττον δὲ καὶ ἀπὸ κακοθελοῦς γνώμης καὶ προαιρέσεως.
 D τοῖς δὲ καὶ μᾶλλον ἐθάρρει ἄρτι πρώτως φανεῖσι καὶ ἀποδυομέ-
 νοις εἰς Περσικοὺς πολέμους, τὸ ἱκανὸν παρὰ βασιλέως ἔχουσιν.
 ἱκεῖνοι μὲν, ὡς εἴθιστο πάλαι σφίσι σὺν Νογᾷ πολεμοῦσιν, οὕ- 10
 τως κἀνταῦθα στρατεύειν ἐξήτουν, πανσυδίην δηλαδή, ὡς ἁλ-
 λήλοισ ἀρήγοιεν κατὰ πόλεμον. τὰ δέ γε κατὰ τὴν Ῥωμαίδα
 πανταχόθεν πράγματα μερίζεσθαι τούτους ἐποίει, ὡς μήτ' αἰδῶ
 παρ' ἀλλήλων εἶναι σφίσι μήτε συνασπισμὸν ὑπὲρ ἀλλήλων τὸν
 E πρέποντα. τῷ τοι καὶ τοὺς μὲν πλείστους κατ' ἀνατολὴν ἔπεμ- 15
 πεν, ἄλλους δέ γε τῷ Μουζάλῳνι Ἀλιζώνων ἡγεμονεύοντι παρε-

que inservire nihilominus iussit pedites inermes Romani generis, qui re-
 cepto pridem castrorum usu praesto adesse praeliantibus equitibus debe-
 bant, illorumque vulneribus curandis ac caeteris periculis propulsandis
 curam operamque impendere strenuam. atque hos sic auctoratos in Orien-
 talem tractum misit, dato ministris ad id idoneis mandato ut ipsis illic do-
 mos agrosque assignarent. destinabat enim talis generis coloniis istum
 tueri ac firmare limitem, indulgens spei proluxa fiducia prosperrimi suc-
 cessus. duabus enim quibusdam fando celebratis et facile creditis gentis
 istius dotibus magnopere ad optime sperandum nitebatur, docilitate ob-
 temperandi et pugnandi fortitudine. indeque iam Romani generis fere
 militiam spernebat, effeminatam illam et cum otii ac luxus assuetudine
 corruptam, tum malevolo in principes affectu infidisque depravatam sen-
 sibus criminans; praecipuum vero, quin et totum fundamentum securitatis
 salutisque publicae in tunc primum visis necdum usu probatis barbari po-
 puli copiis praefestinata credulitate constituens. hos unos intueri, unis
 niti; in horum, modo sufficienter alerentur, unice idoneorum debellandae
 potentiae Persicae, stipendia congrua rectissime impendendas imperii opes
 ducere. ad haec illi vicissim operam spondentes, unum exceperunt circa
 belli rationem, velle se, uti sub Noga consueverant, in campo et iusta
 acie rem gerere, quo sibi opitulari invicem possent, non aut clausos ar-
 cibus aut sparsim discerptos per manus modicas pugnare. qua conditione
 imperator pro caetero favore facile accepta, partiri eos sibi provincias
 imperii laborantes iussit, ita ut idoneo ubique numero militarent, ne aut
 stimulo carerent mutuae aemulationis in oculis commilitonum quisque prae-
 liantes, aut in certaminum casibus destituerentur subsidio suorum, in ea-
 dem scilicet acie stantium et facto cuneo ad propugnationem occurrere
 paratorum, quam in partem discrimen ex aestu forte reciprocante Martis
 varii aut belli quaedam offensio vocaret. cum ista cautione trifariam Ala-
 nos divisit imperator. plerosque videlicet eorum protinus in Orientem
 misit; alios minori numero Muzalonī Halizonum praefecto tradidit. mul-

δίδου. πολλοὺς δὲ καὶ τοὺς κρείττους προσετοιμάσας τῷ νείῃ
 συνεζώρημα καὶ βασιλεῖ· ἐδέξσε γὰρ καὶ βασιλέως ἐπιστάσις τοῖς
 κατ' ἀνατολὴν πράγμασιν. ἀλλ' οἱ μὲν προεξεληλακότες ἐπ' ἀ-
 νατολῆς ὥς ἤδη καὶ μόνον τὸν κατὰ τὴν Καλλίου πόρον ἐπεραι-
 5 οῦντο, εὐθὺς ἐχρῶντο τοῖς αὐτῶν ἡθροσιν, καὶ τῶν ἀγόντων κα-
 τολιγωροῦντες μεγάλα διετίθουν κακὰ Ῥωμαίους, ληστῶν ἐπιόν-
 τες τρόπον, τοῖς μὲν παροικοῦσι τὰς χώρας κακὸν ἀπρόοπτον P 213
 ἐφιστάμενοι, τοῖς δὲ συναντῶσι δεινὸν ἀπάντημα γνωρίζομενοι,
 οἷς δὲ καὶ συνεσκήνουν, χαλεπὸν γειτόνημα ὄντες, οἷς βοηθεῖν
 10 ἀπιστέλλοντο. εὐρόντες δὲ χώρας παντοίων πληθούσας καλῶν,
 ἐνενπάθουν ἐκείνοις ἀρπάζοντες. μόλις δ' ἀποσωθέντες, πολ-
 λῶν ἀποναμένων τῶν δυσχερῶν οἷς τ' ἐπεστάτησαν οἷς τε συνήν-
 τησαν, ἐμέμνηντο καὶ τῶν συγκειμένων, πλὴν οὐχ ὥς ἔδοξαν
 ἀπιφάνησαν, ἀλλ' ὑπερηφάνουν μὲν ἡγεμόνων, καθ' αὐτοὺς δὲ
 15 ὅσα καὶ βάρβαροι συνιστάμενοι Ῥωμαίοις πλεον ἢ πολεμίους ἐπῆγε- B
 σαν. ἐνίοτε δὲ καὶ δουλαγωγηθέντες ἐκ μεγάλης καὶ προμηθοῦς

tos autem eosque lectissimos et praestare cunctis visos apud se retinuit,
 reservans in expeditionem quam parabat in eas partes Michaëlis iunioris
 Augusti: nam praesentiam imperatoris exercitum per se ductantis status
 praesens Orientalium rerum flagitare videbatur. caeterum ii quos prae-
 missos in Orientem diximus, cito mores barbaros nudarunt, statim fere a
 freti ad Callipolim traiectu spretis ducum mandatis, mala Romaniae po-
 pulis magna inferentes. ritu quippe latronum licentissime incursabant
 cuncta, miseris colonis, per quas transibant, regionum improvisum ap-
 portantes infortunium, obviis tristem occursum, in propinquo vero de-
 gentibus gravem undequaque infestamque viciniam. adeo nullo respectu
 socialium foederum palam omni hostilis grassationis immanitate agebant
 ferebant, quibus opitulaturos se venire simularant. irritabat scilicet prae-
 sens copia rapacitatem avidorum, transitu per opimas terras, villas pas-
 sim domosque vario spoliis et praedae genere refertas cernentium, in
 quae laxatis cupiditati habenis nulla iuris aequique verecundia irruebant,
 extorquentes quae placerent, et raptorum intemperantissimo abusu gulae
 ac libidini litantes. non negarim tamen eos novo primulum in Romaniam
 appulsi, recenti memoria miseriarum quibus essent modo plurimis et gra-
 vissimis defuncti, partim ingruentium in familiares prius eorum sedes do-
 miciliaque a Noga data, partim in fuga, qua inde extrusi per infesta
 aegre salvi loca transierant, donec tutum in imperatoris protectione re-
 ceptum reperirent, quadam brevi constrictos verecundia hospitalis fidei
 visos esse pactorum meminisse. sed cito ad feritatem redeuntes, opinio-
 nem modestiae ipsorum et fiduciam auxilii ex ipsis, dira iniuriarum expe-
 rientia, populis se deceptos sentientibus excusserunt. statim enim con-
 tumaciter in duces insurrexerunt; et magis memores communis olim
 secum barbarie cum Persis quam contractae nuper societatis cum Roma-
 nis, saepius saeviusque in nostros quam in hostes vi et armis usi sunt.
 fuit tamen cum magnis perque blandis inducti delinimentis ad conspiran-
 dum cum Romanis, coniuncta nostris opera, communem de hoste victo-

δεξιόσεως συνελθόντες κατὰ τόπον τὴν Χήναν σὺν Ῥωμαίοις προσβάλλουσι, καὶ ἀνδραγαθοῦσι τὰ μάλιστα, ἀπαγωγὴν ἱκανὴν καὶ λείαν περιβαλλόμενοι. ἐδόκουν δὲ λῆμα μὲν πολεμικὸν ἔχοντες, ἥθεσι δ' ἀνυποτάκτοις ὡς βάρβαροι χρώμενοι, ἔξοντες δὲ κατὰ τρόπον, ἐπεὶ τῶν ἄλλων κατωλιγώρουν, ἣν ὑπὸ βασιλεῖς στρατηγοῦντι γένοιτο.

- P 214 17. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Μιχαὴλ ταῖς ἀληθείαις μὲν πολέμοις οὐκ ἐσχολάκει καὶ μάχαις ἐς τότε, ὅμως δ' εἶχε καὶ φρόνημα ἐμβριθὲς καὶ λῆμα γενναῖον καὶ ζῆλον ὑπὲρ τῶν κακουμένων Ῥωμαίων οὐχ ἥκιστα, καὶ ταῖς προθυμίαις, ὡς τοὺς εἰδόμε- 10
 τας λέγειν, ἐσφάδαζεν. ἐπεὶ δὲ καὶ καιρὸς ἐφειστήκει ὁ τότε καλῶν αὐτὸν στρατεύειν ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς, ἕτοιμος ἦν αὐτίκα. καὶ ἡμ' ὁ πατὴρ καὶ βασιλεὺς προσέταττε, καὶ αὐτὸς ἐδίδου τὰς προθυμίας οὐκ ἀγενεῖς. ἅμα γοῦν ἦρι περὶ πού τας Πασχα-
 B λους ἡμέρας ἐξώρμα, πολὺ μὲν βαρβαρικὸν ἐκ τῶν Ἀλανῶν 15
 ἐπαγόμενος, οὐκ ὀλίγῳ δὲ καὶ Ῥωμαϊκῷ ἐντυχεῖν ἐλπίζων, τῷ μὲν καὶ συνειλεγμένῳ ἐντεῦθεν ἤδη, τῷ δὲ καὶ ἐπὶ τὴν ἐκεῖ στρα-

3. προβαλλόμενοι P.

riam ad locum Chenam dictum reportarent, in qua sane non vulgaris enituit ipsorum virtus fortibus factis probata, non sine praemio: nam et non paucos ea occasione abduxere captivos, et praedae haud parum congessere. cuius fama eventus ad aulam perlata valuit ad minuendam infamiam ingratae gentis patientiamque infidae societatis quodam nonnullius utilitatis illicio firmandam, eam inde opinionem Augustis ingressis, infraenes quidem ferisque moribus Alanos esse vitio barbarae qua originis qua educationis, at negari non posse quin iidem magnis praediti animis et bello fortes sint. caeterum spem ostendi mitigandae contumaciae ipsorum, si pro minoribus quos contemnunt ducibus, alter ipsis Augustorum exercitum per se ductans imponatur, cuius veriti praesentem maiestatem iussa obituri sine recusatione videantur, obedientia quae nostris satisfaciat, fortitudine quae hostibus noceat.

17. Erat imperator Michael non ille quidem hactenus, ut verum fatear, exercitatus bellis aut tritus usu praeliorum: habuit tamen acrem animum generosamque audaciam, nec his minorem zelum misericordia succensum patientium tunc extrema Romanorum; quo in genere praeclara hodieque conscii memorant de impetu, quo alacer et ardens in rei gerendae occasionibus erumpere soleret, adversus quantumvis formidolosa intrepidissime prosiliens. tunc ergo condita instante ad prodeundum die, tempestateque invitante idonea ad rem illis regionibus gerendam, expedit se mature, promptumque ad iter Orientem versus se obtulit, ac simul pater eius Augustus senior proficiscendi signum dedit, alacritate minime degeneri ad id bellum se accinxit. cum primo igitur vere circa Paschales ferias egressus urbe est, exercitum ductans maxima ex parte barbaricae Alanorum militiae constantem, sed et non paucis simul Romanis copiis, sperans autem sibi obiter occurrentibus unaque iungendas conflatas nuper cohortes aliquot delectibus hic paulo ante habitis, veteres praeterea le-

τίσαν διάγοντι. ἐξήκει μὲν οὖν ἐν ἐλπίσι μέλζουσιν, ὥς ἐννοεῖν πολ-
 λούς ἦν, καὶ διὰ ταχέων τοῖς τῆς ἀνατολῆς ἐφίστατο μέρεσι,
 Μαγνησίᾳ δὲ τῇ κατὰ τὸν Ἑρμόν προσοικήσας ἐκείθεν κατὰ τῶν
 ἐχθρῶν συνέταττε τὰς δυνάμεις ὡς πολεμῆσειούσας αὐτίκα ἦν
 5 πον φανεῖεν. τέως δέ γε καὶ ἀποστολὰς ἐποιεῖτο, καὶ προσβάλλ- C
 λοντες κατὰ λόχους ἡχμαλώτιζον, καὶ σκύλοις τῶν πολεμίων οἱ
 ἡμέτεροι ἐνετρύφων. τὸ δὲ προφανῶς εἰσβαλεῖν οὐτ' αὐτοῖς ἦν
 ἀσφαλές, χρωμένων τοῖς ὀχυρώμασι τῶν ἐχθρῶν, οὐτ' ἐκείνοι
 παρῆγον, ἅπαξ κατὰ γῆμην τὴν βασιλέως ἀνασταλέντες καὶ γε
 10 τοῖς ἐρυμνοτάτοις τῶν ὀρέων ἐνδύντες. βασιλεὺς δὲ καιρὸν ἐζή-
 τει τὸν εἰς τόλμην σφῶς ἐπάξοντα, ὥστε καὶ τῶν μυχῶν ἀνακύ-
 ψαι καὶ προσβαλεῖν ἐθέλειν. καὶ μόλις ἐφειστήκει, (18) ὅτε P 215
 δὴ καὶ ἅμα κατ' αὐτὸν οἱ πολέμιοι γεγονότες, καὶ συνταχθέντες
 εἰς πλῆθος ἄπειρον, ἐθάρρουν καὶ αὐτοῖς τοῖς περὶ τὸν βασιλέα
 15 σὺν μεγάλῳ καὶ ἐμβριθεῖ ἐπιέναι φρονήματι. ἀγγελθὲν δὲ βασι-
 λεῖ ὅτι τε κατὰ πλῆθος συνέστησαν οἱ πολέμιοι καὶ ὅτι μήπω
 θαρροῦντες προσβάλλειν γνωσιμαχοῦντες μένουσι, βουλὴν βου-
 λεύεται ἐφ' ᾧ μὴ ἀναμένειν τοὺς ἐπιόντας, ἀλλ' αὐτοὺς ἐπιέναι B
 σφίσι καὶ ἐμπεσεῖν μὴ πῶ θαρροῦσι τὴν συμπλοκὴν, ὥς ἂν ἅμα
 20 μὲν καταπλήξαντες ἅμα δὲ καὶ τὴν τῶν θαρρούντων ἑαυτοῖς

giones in illis ad quas tendebat provinciis militantes. unde confidens nu-
 meroso coactis omnibus et praevalido se praefuturum exercitui, spe ple-
 nus optima pergebat, ac sic celeritate magna Orientales tractus attigit.
 stativis autem delectis apud Magnesiam ad Hermum sitam, inde instruxit
 in hostem copias, cupidas quidem, ut apparebat, manus conserendae,
 sicubi Persae apparerent. at illi fama percussī novi magnique exercitus,
 quem imperator praesens ductaret, continebant se intra munitiones nec
 pugnae faciebant copiam. Michaël ut eos eliceret, validas huc illucque
 missitabat manus; quae et interceptos ex insidiis subinde quosdam hostium
 captivos abducebant. alebaturque modicis hisce successibus et gustu spo-
 liorum ac praedae sic partae alacritas nostrorum, augescere pariter ter-
 rore hostium, adeo ut non parum remissa, metu imperatoris, fiducia
 priore, intimis se latebris abruptissimorum conderent montium, inhiante
 frustra interim Michaële occasione praelii, voventeque ut aliquando prodire
 latibulis auderent et campo ad aequum certamen se credere; id quod illi
 vix tandem contigit, (18) quando scilicet ultro ad ipsum hostes acce-
 dentes, digestoque in aciem innumerabili exercitu, magnis animis et mi-
 naci confidentia prae se iam ferebant haud dubitaturos in ipsum quantis-
 vis succinctum copiis imperatorem irruere. audito per exploratores Mi-
 chaël convenisse quidem hostes numero ingenti, nondum expedire tamen
 impetum; quin apparere cunctari rursum illos et sibi diffidere inceptique
 horrore titubare, consilium momento expedit sane generosum, non expe-
 ctandi dum priores ad sese venirent Persae, sed praecoccupandi strenue
 deliberabundos adhuc dubiosque sententiae; quo statu tanto magis citius-
 que percellendi viderentur improvisa audacia exercitus in ipsos undique
 vi summa incurrentis, cui pares sustinendo non futuros verisimillima spes

ὑπόνοιαν θέμενοι πράξωσί τι γενναῖον. ταῦτ' ἔλεγε, καὶ μόλις τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ἡγεμόνας ἔπειθε. καὶ γὰρ ἔτι ἦν καὶ τὸ Ἀλανικὸν ἀκμάζον, καὶ ἐν ἐλπίσι τοῦ εὖ σχήσειν ἦσαν, καὶ προεθυ-
 C μοῦντο μείζον ἢ ὥστε δύνασθαι. ἐτέρωθεν δὲ καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν πολὺ ἦν, καὶ οὐχ ἥττον καὶ τοῦτο τὰς ὁρμὰς παρεθίγητο ὑπὸ
 νέῳ βασιλεῖ στρατηγούμενον. καὶ ἦν ἐλπίς τοῖς ὁρῶσι μεγάλων κατορθωμάτων καὶ παντὸς ἐπέκεινα σφάλματος. ἐπεὶ τοίνυν οὕτω βασιλεὺς μὲν ὥρμα στρατὸς δὲ ξυνώρμα, καὶ ἤδη ἐξιόντες προσέβαλλον μείζονι καὶ αἰεὶ νέῳ καθάπαξ τῷ λήματι χρώμενοι, καὶ ἤδη οὐ παρ' αὐτοῖς ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἦσαν τοῖς πολεμίοις καὶ
 D προσβαλεῖν ἔμελλον, αὐτίκα, ὁστράκου φασὶ μεταπεσόντος, γνωσιμαχοῦσιν ἐκ δέους οἱ ἡγεμόνες καὶ ἐν ὑπονοίαις ἐγένοντο, οὐ δεδιότες ἐχθρούς, ὡς ἔφασκον, ἀλλ' ὑπὲρ βασιλείως φροντίζοντες δῆθεν. αὐτοὺς μὲν γὰρ καὶ μόνους λειψθῆναι μάχης οὐ τόσον δεινόν, βασιλεῖ δὲ συγκινδυνεύειν τὰ πράγματα καὶ λίαν παγγά-
 15 λεπον εἶναι. μηδὲ γὰρ ἀραρότως καὶ ἀσφαλῶς τῶν ἐλπίδων πε-
 E ριγενέσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ ἥττηθῆναι. πληθὸς γὰρ κὰν τοῖς

2. ἐφ' P.

affulgeret; adeoque magnae rei fortiter ac feliciter gerendae pretiosam in primis offerri occasionem. haec loquens aegre probavit ducibus Romanis quos secum habebat. cesserunt illi tamen veriti exercitus consensum cum imperatoris voluntate conspirantem. nam Alani magna spe successus sibi prosperrimi vigeant, ausurique ac conaturi etiam supra vires videbantur. aliunde Romanae copiae et conscientia multitudinis et praesentia imperatoris, eiusque florentis aevi iuvenilique robore, incredibiliter animabantur ad fortissime pugnandum ejus ductu. nec spectantes dubitabant quin praeclarae victoriae opportunitas, citra quodvis periculum offensionis belli, se offerret. cum eo sic imperator, sic ei consentiens exercitus, generoso impetu ferrentur, iamque omnes e vallo egressi procederent, crescenteque, ut fit, obiter audacia quo propius admovebantur discrimini, animis et alacritate ferociori minarentur, emensi quin etiam velociter intervallum medium non propinqui sed iuncti ac tantum non mixti hostibus forent, in proximo ipso denique procinctu ac quasi prima libatione praelii, ecce velut (quod aiunt) tegulae interlapsu inopinatissima conversio. metu correpti duces exercitus deliberare denuo et certare sententiis coeperunt. vereri eventum se aiebant nimis ancipitis negotii, nec sua scilicet causa formidare, sed consternari horrore discriminis, quo vitam ac caput imperatoris periclitari exitialiter cernerent. sui quidem ipsorum, utcumque in certam perniciem ruerent, tolerabilem putare iacturam; se solis praelio peremptis stare nihilominus posse rempublicam: imperatore simul absumpto summam rei statumque imperii pari casu videri prolapsura. insanum ergo esse tantam aleam temere iacere, uno illicio perincertae spei, cui contrarius fundatissimus metus non relinquat locum. "quid enim victoriam somniamus, tantum non iam victi? non videmus infinitam multitudinem aciei hostilis? num ignoramus et fortissimos et exercitatissimos bellis illic stare milites? quin et exploratam ipsis no-

ἰσχυροὺς εἶναι καὶ μάχης ἔμπειρον, καὶ οὐκ ἂν ἄλλως θαρρῆσαν
 φανεροὺς ἐπιέναι, εἴπερ οὐκ ἤλπιζον τὰ μεγάλα. ἀνάπυστον δὲ
 καὶ τὴν βασιλέως φήμην σφίσι γεγενῆσθαι, δι' ἣν καὶ μᾶλλον ἐν
 δυοῖν εἰκὸς εἶναι ξυμβῆναι, ἢ φοβηθέντας ἐξ ἀσθενείας ἀναχω-
 5 ρεῖν ἢ θαρροῦντας ἐξ ἐλπίδος μεγίστης φαίνεσθαι. ὃ καὶ φοβη-
 τέον ἂν μᾶλλον εἶναι σὺν βασιλεῖ καὶ μὴ μόνοις καθ' αὐτοὺς P 216
 ἐπιούσι. ταῦτα λέγοντες αὐτοὶ μὲν τῆς ὁρμῆς καθυφίσταν πάντη,
 ἐπὶ κλῶν δὲ καὶ τὰς τοῦ βασιλέως ὁρμὰς, καὶ ὅμα δεύτερος ἐπὶ
 πρώτῳ καὶ τρίτῳ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐφεξῆς, φόβους λέγοντες καὶ
 10 ὑπονοίας εἰδωλοποιούμενοι φοβεράς, ὑποστρέφειν ἔπειθον, ὥς
 μήτε σὺν βασιλεῖ προσβάλλειν φαινόμενον ἀσφαλές, μήτ' αὐ-
 τοὺς γε μόνοις καταθαρρεῖν τὸν πόλεμον· πάντα γὰρ δεύτερα
 ἐλογίζοντο τοῦ βασιλέα τε καὶ στρατὸν τόσον ἐν ἀσφαλεῖ γε περι- B
 ποιήσασθαι. γίνεται τοιγαροῦν καὶ μὴ θέλων ὁ βασιλεὺς τῆς
 15 ἐκείνων βουλῆς, καὶ στρατὸς οὕτως ἔχων πλήθους τε καὶ παρα-
 σκευῆς μηδέν τι πρᾶξας ὑπέστρεφεν. οὐ μὲν δὲ καὶ ἀκίνδυνα
 ἦσαν ἐντεῦθεν τοῖς τοῦ βασιλέως λαοῖς. ὅμα γὰρ ἀγγελθὲν τοῖς

stram perspicuamque cladem, si nos illis commiserimus, ista eorum ipsa
 quam videmus audacia loquitur. nunquam qui prius latuerant tam fiden-
 ter prodirent, nisi certa spe magni successus incitarentur. nihil ipsos
 latet rerum nostrarum. de imperatore qui contra ipsos veniat, eiusque
 copiis ac potentia cuncta distinctissime novere. talis indicio famae ple-
 nissime edoctos et suarum vicissim conscios virium alterum duorum oport-
 uit facere, aut intellecta ex comparatione infirmitate propria conflictum
 declinare, aut indidem concepta minime dubia fiducia magnae cladis no-
 strae ingentisque victoriae ipsorum alacres ad certum praemium, prout
 faciunt, accurrere, eventu eo iustius nobis formidando, quo, ut dictum
 est, caput ipsum et Augustam personam imperatoris, eidem nobiscum pe-
 riculo captivitatis aut necis implicitam cernimus." talia memorantes cum
 suum ipsi cursum in hostem inhibuere, tum incitatum Augusti Michaelis
 genere in praelium ruentis alacritatem sufflaminarunt. ubi enim secun-
 dus super primum, et duobus tertius, hisque invicem supervenientes plu-
 res eadem illa tristia terrorum spectra monentes et revocantes obiecta-
 rent, concusso proposito princeps iunior recedendi secumque retro exer-
 citum trahendi obtrudi sibi consilium passus est; ignavis praesertim, mi-
 nus iam dissimulata turpi formidine, palam profitentibus nec se una cum
 imperatore pugnare velle propter eius periculum, nec solos illo subducto,
 quoniam se impares potentiae hostium nossent, et reipublicae interesse
 scirent non modo Augustum ipsum sed Romanum etiam exercitum supremo
 exitio subtrahere; quae utraque res, pro sui gravissimo momento cunctis
 praevertenda, confici aliter nequiret quam imperatore se ac universas pa-
 riter Romanas copias in tutum recipiente. his importunissima inculcatis
 instantia suasionibus, juvenis imperator, utcumque invitatus, cessit; et ex-
 ercitus numero et apparatu nulli non quantumvis arduae aggressioni par
 inglorius omni re infecta castris est redditus. luerunt statim atrocibus
 suis damnis eius militaris flagitii perniciem omnes imperio subiecti populi,
 sublata inde securitate omni diris cladibus expositi. simul enim nuntia-

Πέρσαις ὡς ὑποστρέψαι ὁ βασιλεὺς, καὶ θάρρος λαβόντες μεῖζον
 πᾶσαν ἐκείνην τὴν γῆν κατατρέχουσι, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τοῦ Μαι-
 C νομένου κάμπου ἐκθέουσι. καὶ πολλὰ μὲν τοὺς ἐκεῖ δρᾶσαντες
 χαλεπά, πολλὴν δὲ λείαν περιβαλόμενοι, ἐν τροπαίοις Ῥωμαίοις
 ὑπέστρεφον. οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ καθυφικέναι τοῦ θράσους ἐν-
 5 τεῦθεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον κατολιγώρησαντες τῶν περὶ τὸν βασι-
 λέα πραγμάτων φανερώς ἐπὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐστρατοπεδεύοντο.
 D καὶ βασιλεὺς μὲν ἐπὶ Μαγνησίας ἐγκέκλειστο, οἱ δὲ πολέμιοι ὁση-
 μέραι περιερχόμενοι τὰ μέγιστα ἔπραττον. καὶ ὁ λαὸς ὁ μὲν κα-
 τεσφάττετο ὁ δ' ἀπανίστατο φθάνων, καὶ οἱ μὲν πρὸς νήσους 10
 τὰς ἐγγιζούσας οἱ δὲ πρὸς τὴν δύσιν διαπεραιούμενοι διεσώζοντο.
 ἦν δ' ἐντεῦθεν Πέρσαις καὶ ἡ ἐπὶ τὰ ἐντὸς προσχώρησις εὐμα-
 ρής, προοδοποιουμένοις οἷον ταῖς τῶν προσχώρων ἀναχωρήσειν,
 ἔχουσι δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων αὐτάρκως ἐκ τῆς τῶν ἀναχωρούν-
 των περιουσίας.

15

- P 217 19. Τότε καὶ οἱ περὶ τὸν βασιλέα Ἀλανοὶ νόστου ἐμί-
 μνηντο, καὶ ἀπολύειν σφᾶς βασιλέα πρῶτον μὲν ἰκέτευον, ἔπειτα
 δὲ καὶ κατήπειγον. ἐπὶ χρόνον γὰρ καὶ προσταλαιπωρεῖσθαι,
 ὥστε δεῖν αὐτοῖς καὶ ἀνέσεως ἀήθειςιν οὔσι πολέμων ἐπὶ τοσοῦτον
 πολυημέρων· αὐτοὺς γὰρ Νογᾶ συστρατεῖοντας, κατὰ πόδας 20
 B τοῖς ἀντιπάλοις συμπλεκόμενους, ἐπ' ὀλίγον μάχεσθαι, καὶ τὰ

tum est Persis ita ignave ac turpiter imperatorem recessisse, sumpta longe supra priorem licentiam quidlibet iam audendi confidentia, regiones limiti propinquas illas universas incursarunt, usque ad ipsum quem vocant Maenomeni campum populando vastandoque obvia cuncta progressi; ac eius incolis loci multis illatis malis, multa onusti praeda, positus de Romanis tropaeis, reversi domum sunt. nec vero de concepto ex tali successu fastu quidquam deinde remiserunt: quin potius magis deinceps magisque spreto imperatore castrisque Romanis, et unice cuiusvis inde impendentis ipsis securi metus, palam iam et confidentissime castra metabantur in terris Romanorum. et imperator quidem conclusus intra Magnesiam stabat, hostes autem quotidie circum vagantes res maximas agebant. infelix autem populus partim trucidabatur, partim diram necem fuga miserabili praevertebat. et hi quidem in vicinas insulas, alii usque in tractus Occiduos, mari trajecto, salutis consultum ibant. ex quo Persis progressus in mediterranea Romanarum regionum facilius contigit, ipsis qui domo relictas fugiebant viam insequenti hosti monstrantibus, habebant autem affatim annonae ac com meatuum, potiti cellis horreisque plenae colonorum sedes copiasque familiares metu mortis deserentium.

19. Tunc et Alani, quos imperator habebat secum, desiderare reditum eo unde venerant coeperunt. missionemque ab Augusto primum orando impetrare, mox flagitando minandoque extorquere tentarunt. allegabant diu se tolerasse militiae labores; quare indigere remissione, quod assueti non essent longo tempore continuatis castrorum aerumnis, soliti antea sub Noga cito acie decernere et post brevem praelii aleam quiescere, com-

πράγματα καθιστάντας τὸ λοιπὸν ἐν ἀνέσει τε καὶ τρυφῇ διαζῆν,
ἐπὶ τοσοῦτον δὲ κατατρύχεσθαι μάχαις καὶ ἐκστρατείαις μὴτ' εἰ-
δέναι μῆτε μὴν δύνασθαι. ταῦτα λέγοντες δῆλοί τε ἦσαν ἔτοιμοι
ὄντες ἀναχωρεῖν καὶ βασιλέως μὴ ἀφιέντος, καὶ τοῖς ἐπισχεῖν
5 ὥρμημένοις ἀντιστῆναι. ταῦτα μὲν μαθὼν βασιλεὺς, καὶ πολ-
λῶν ἀβουλήτων ἑτέρων αὐτὸν περιστάντων — καὶ γὰρ ἔνθεν μὲν
ὅσον ἦν περὶ αὐτὸν Ῥωμαϊκὸν μάχιμον, πεπυσμένοι περὶ τῶν
σφῶν οἰκιῶν κειμένων ἤδη εἰς ὄλεθρον, ἀφέντες τὴν περὶ τὸν βα- C
σιλέα στρατείαν ἀνεχώρουν, τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος περιποιησόμενος·
10 δ' αὖτοῦ τε θεῖος ὁ Ἀσὺν ἐτεθνήκει, ὁ δ' ἕτερος θεῖος αὐτοῦ
Μιχαὴλ ὁ δεσπότης νόσῳ περιπεσὼν ἀνεχώρει καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ
οἴκοι, καὶ τὸ πᾶν ἦν ἐν τοῖς Ἀλανοῖς. τὸ μὲν βιάζεσθαι σφῶς
καιρὸν οὐκ εἶχεν, ὅμως δὲ κατεῖχεν ἐκείνους ἐπὶ ῥητῷ τριμηνιαίῳ D
καιρῷ ἐφ' ὁμολογίαις ἐν ὅρκοις, ἧ μὴν ἢ ἱκανοῦν ῥόγαις ἢ ἀπο-
15 λύνειν ἐντεῦθεν, ἐλπίζων διὰ τῶν πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα
γραφῶν τε καὶ μηνυμάτων πόρον ἐπὶ τούτοις σχεῖν ἢ μὴν χρημά-
των ἢ καὶ βουλῆς. βασιλεὺς δὲ μαθὼν ἐν φροντίδι ἦν τοῦ καὶ
τῷ νῦν περιποιεῖν τὰ προσήκοντα καὶ τῷ ἔθναι τὰ ἀναγκαῖα ἐξι-

4. ἀφιέντος P.

positis e sententia rebus, fructumque victoriae quiete secura ac deliciis
gustare. tanto vero spatio atteri pugnis et fatigari militaribus excursio-
nibus nec scire nec valere. haec ita loquebantur, ut satis appareret pa-
ratos eos ad recedendum etiam non permittente imperatore, et si qui ob-
stare conarentur, vi et armis ulciscendum. id Michaël Augustus intelli-
gens, multis simul aliis contra quam vellet undecumque accidentibus com-
movebatur. nam hinc, quantum habebat fortium militum Romani gene-
ris, dilabi quotidie videbat; nec teneri poterant quin auditis tristibus un-
dique affluentibus nuntiis, qui suas cuique domos aut iam ab hoste dire-
ptas aut a vi et incendio proxime periclitantes indicabant, consternati
suppetias accurrerent, insalutato imperatore deserentes castra, caritate
familiarium verecundiam disciplinae ac religionem sacramenti militaris
eluctante. praeterea imperatoris avunculus Asan in illa militia diem ob-
ierat. alter etiam avunculus, Michaël despota, morbo correptus cura-
tionis causa secesserat domum. hinc totum castrorum robur situm in Ala-
nis erat; quos omnino abire volentes vi coercere haud valebat. arte ta-
men et blanditiis verborum trimestre cum iis morae spatium aegre pactus
est, iureiurando confirmans se aut ipsis curaturum isto intervallo pen-
siones perpetuas, quibus in omnem deinde vitam commode agerent, aut,
si minus id posset, rite dimissurum. per has velut indutias sperabat im-
petraturum a patre, ad quem plurimas eius sententiae literas crebrosque
alium super alium nuntios missitabat, facultatem ut sibi aliquam Alano-
rum retinendorum provideret vel pecunia submissa vel consilio aliquo ad
id utili suggesto. et ingressus senior Augustus in eam serio curam est,
subministrandi filio ea quibus egeret, in primisque conferendi nummorum
caeterorumque praemiorum quantum erat necessarium ad gentem avaram

κανοῦν· οὐδὲ γὰρ ὅλως ἀσφαλὲς ἔκρινεν ἀναχωρεῖν ἐκείνους ἐκεῖ-
 P 218 θεν. ἀλλ' ἐν τούτοις ὅντος, ἐνθεν μὲν τὰ τῆς ἐκκλησίας ἄρ-
 χονται καὶ αὐθις ταράσσεσθαι, ἐνθεν δὲ τὰ περὶ τὰ τῆδε μέρη
 συμπίπτειν δεινά, περὶ ὧν ἐσαῦθις ῥηθήσεται. καλὸν δὲ συνεί-
 ρειν ἐς τέλος τὰ τῶν Ἀλανῶν, εἰ κακεῖνα ἐν τῷ μεταξὺ συμβεβή- 5
 κει, ὥς ἂν ἡ περὶ τούτων ξύμφρασις συνεχῆς ᾖ.

B 20. Ἐνεσχολακότος τοιγαροῦν τούτοις ὥς ἀναγκαίοις τοῦ
 βασιλέως κύκλῳ τὰ δεινὰ περιέστησαν, ὥς ἐκεῖ μὲν ἄλλους εἶναι
 τοὺς τὴν Ῥωμαίων κακοῦντας, ἐνταῦθα δ' Ἀμούριον καὶ Λα-
 μίνην καὶ Ἀτμᾶνα καὶ μυρίους ἄλλους τοὺς ἐπιόντας. οὕτω τοῦ 10
 τριμηνιαίου κατατριφθέντος καιροῦ Ἀλανοὶ καὶ ἄκοντος βασιλέως
 ἀναχωρεῖν ὤρμων. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διὰ ταῦτα, ἐπεὶ οὐκ εἶχεν
 ἐν Μαγνησίᾳ καὶ ἔτι καθῆσθαι (οὔτε γὰρ προσβοηθεῖν εἶχε τοῖς
 C κακονμένοις, καὶ ἀνία ἦν μὴ ἰσχύοντι, μυρία δὲ καὶ ἀπὸ τῶν
 ἐχθρῶν προσεδόκατο ἢ ἐπιμώκησις, ἄλλως τε δὲ καὶ περὶ ἑαυτοῦ 15
 ἐδεδόκει τῶν ὅλων ἀνεστατωμένων), ἔγνω καὶ αὐτός, πλὴν ἀφα-
 νῶς, ἀναχωρεῖν, ἐνθεν μὲν τοὺς τῶν ἰδίων ὀφθαλμοὺς ὑποκλέ-

deliniendam tenendamque: nec enim sine magno et filii et reipublicae pe-
 riculo putabat recessum inde Alanorum posse contingere. sed his illum
 intentum incommodissime interpellarunt novae acresque sollicitudines, pri-
 mum a rebus ecclesiae, quae turbari denuo coeperunt, deinde ex incre-
 bescentibus nuntiis cladum calamitatumque atrocium, quibus opprimi nunc
 hanc nunc illam Romanae ditionis, etiam urbi et sedi imperii paene con-
 tiguae, partem subinde ferebatur; de quibus cladibus agemus postea di-
 stinctius. nunc enim uno loco absolvere quidquid Alanos spectat, sepo-
 sitis tantisper, quae incurrerunt dum id negotium traheretur, eventis, vi-
 detur ad perspicuitatem narrationis aliquanto commodius.

20. Aversa igitur, ut dictum est, senioris Augusti attentione a pe-
 riculo Michaëlis filii ad curas dilationem haud ferentes indicatarum in bo-
 ras singulas trepidis undique nuntiis necessitatum gravissimarum, quae
 regiones urbi circumsitae urgerent, hinc Amurio, illinc Laminse, inde
 Atmane, denique innumeris aliunde aliis irrumpentibus, contigit exire diem
 trimestrium indutiarum cum Alanis a Michaële pactarum, antequam pater
 eius, iis quae dixi occupatus, expedire quidquam idonei subsidii consiliive
 potuisset. tunc enimvero nihil sibi expectandum ulterius Alani rati pro-
 ficiscendi, quantumvis invito imperatore, irrevocabiler impetum cepere.
 tali deprehensus rerum articulo Michaël, ereptam sibi omnem et causam
 et commoditatem videns Magnesiaē amplius haerendi, nec se parem sen-
 tiens aut invidiae ferendae querentium se destitutos, opem ab eo e vi-
 cinia poscentium miserrime oppressorum a Persis impune volitantibus Ro-
 manorum, aut proprio dolori, quo illum intime urebat conscientia impo-
 tentiae obsistendi hostibus suosque extreme laborantes protegendis, ad
 haec providens sibi mox Alanorum praesidiis nudato intolerabilia imminere
 circum insultantium ludibria hostium, non sine periculo propriae quin-
 etiam libertatis ac vitae in tam desperata confusione rerum illic omnium,
 decrevit et ipse inde recedere, cacterum tam occulte, ut et suorum in-

ψας, ἐκεῖθεν δὲ τὰς τῶν ἐχθρῶν ὑπονομίας παραλογισάμενος.
 ὄθεν καὶ ὑπὸ νυκτὶ καὶ χειμῶνι ἐκεῖθεν ἀναχωρεῖ. ἀλλ' οὔτε
 τοὺς ἰδίους ἔμελλε λήσειν εἰς τέλος, οὔτε μὴν τοὺς ἐχθροὺς ἐν
 παντελεῖ καταστῆσαι ἀγνοίᾳ τοιαῦτα ποιεῖν βουλόμενος. χρᾶται
 5 γοῦν διὰ μὲν τοὺς ἰδίους νυκτί, διὰ δὲ τοὺς ἐχθροὺς χειμῶνι, D
 οὕτω συμπεσόν. ὅσοι τοιγαροῦν εὐζωνοὶ τε καὶ πρὸς τὸ φεύγειν
 προητοιμάσθησαν, τότε συνειλούμενοι τῷ στρατῷ πεζῇ καὶ βά-
 δην, ἄνδρες συνάμα γυναιξὶ καὶ νηπίοις, παρ' ἵππεῖς ἐσπονδα-
 σμένως φεύγοντας ἔτρεχον, καὶ ὅσον μὲν τὸ εὐτονοῦν ἦν, ὥς εἴ-
 10 χον, δρόμῳ καὶ πόνῳ τὴν σφετέραν ὠνοῦντο ζώην, οἱ δὲ λοιποὶ
 οἱ μὲν ἔξαπορούμενοι καθυφίσαν καὶ πόνον καὶ δρόμον, οἱ δὲ P 219
 παρὰ δύναμιν συνωθούμενοι ἔπιπτον ἐν τῷ μεταξύ, καὶ οἱ μὲν
 τῷ χειμῶνι ἐναπέψυχον, οἱ δὲ καὶ συνεπατοῦντο. καὶ ἦν τότε
 πόνος ἀλεγεινός, τῶν μὲν ἐχθρῶν ἐγγύθεν προσκαθημένων καὶ
 15 ἡμμέναις ταῖς παρ' αὐτοῖς πυραῖς δήλων ὄντων καὶ ἐπιδραμου-
 μένων, εἰ θέλοιεν, ἄλλων δὲ τῶν μὲν ἀπορία καὶ ἰσχύος ἐνδεία,
 τῶν δὲ χειμῶνι, τῶν δὲ καὶ φόβῳ, ἔστι δ' οὗ καὶ ταῖς παρ' ἄλ- B
 λήλων συμπατήσεσι κινδυνευόντων, πολλῶν δὲ καὶ ἐξ ἐφόδου με-

5. νυκτὶ deerat.

time observantium oculos, suspiciones etiam hostium falleret. nocte igitur, et quidem imbribus foeda, itineri fugiens se dedit, sperans beneficio tenebrarum suis, inclementia tempestatis hostibus omnem sui discessus cogitationem adepturum; quae tamen spes illum fefellit. nec enim Romanos ad extremum, ac ne hostes quidem, tam intempesta licet hora ac tam insuspicabili tempore, sese proripere parans latuit. igitur ex his qui erant Magnesiae Romanis, cognita imperatoris fuga, quotquot expediti et ad fugiendum parati reperti sunt, immiscentes se quantum poterant agmini militum, viri pariter et mulieres cum parvulis, pedites omnes, quam incitatissimo poterant gressu, praecurrentes equites assectabantur. ac quibus vigor et anhelitus ad cursum peragendum abundavit, ii sane omnes contentione ac sudore vitam emerunt. reliquorum pars defecti animis et viribus remisit cursum, pars conantes supra quam possent medio nisu conciderunt. nonnullos vis tempestatis et frigus extinxit. quosdam subsequentes conculcarunt. et erat aerumnose anxius in illo discrimine satagentium labor, in urgentium undique vicinia malorum vitabunde ac formidolose se circumagentium. quos miseros simul cavere oportebat ne nocturna trepidatione fugae confusissimae turba suorum effuse ruentium deciderentur, mox equorum ungulis conterendi, simul providere ne in manus inciderent hostium, quorum viciniam ignes crebri ex utroque viae latere monstrabant, signa non dubia barbarorum non castra solum illic aut stationes habentium, sed etiam attentorum ad id quod agebatur, et in fugaces impetum facere, si vellent, valentium. centum fere animas illo discrimine nocturni cursus periisse creditum est, quas aut destitutio virium aut vis saeva tempestatis aut terroris quo consternabantur vehementia aut

τόπισθεν κατασχεθέντων. γέγονε ταῦτα, καὶ περὶ που ψυχὰς ἑκατόν, ὡς ἡ πίστις εἶχε, συνέβη κινδυνεῦσαι. αὐτοὶ δὲ μόλις καὶ ἀσυντάκτως σπεύδοντες τὴν Πέργαμον αὐτονυχὲν ἐν πλείστῳ πόνῳ καταλαμβάνουσιν.

- C 21. Ὑπὸ μέντοι χρείας καὶ κακῶν ὅσα τοῖς ἀνωτέρῳ Περ-5
γάμον ἐφίστατο ἀνέδην ἐπιόντων σφίσι Περσῶν, οὐδεὶς ἦν ἐκεί-
νων ὅστις εὐελπίς ἐπὶ τοῖς ἰδίοις καθῆστο, ἀλλ' εὐθὺς ἀνάγκης
ἐπιπεσούσης ἀπάρσεως ἐμέμνηντο πάντες, οἱ μὲν μέχρι καὶ αὐ-
τῆς Περγάμου καὶ ἐνδοτέρῳ περὶ που τὴν τοῦ Ἀτραμυτίου περι-
χωρον, οἱ δὲ καὶ ἐγγὺς θαλάσσης περὶ τὴν Λάμψακον· οἱ δὲ 10
D πλείους τὴν ἀντιπεραίαν κατελάμβανον, διαπεραιούμενοι τὸν Ἑλ-
λῆσποντον. ἄλλοι δὲ καὶ περαιτέρῳ προεληλύθεισαν διὰ τὸ φό-
βοις κατασεισθῆναι μεγίστοις καὶ τὴν ὑποστροφὴν ἀπεγνωκέναι
τέλεον. καὶ προαπανίσταντο παντὸς βράδους εἰς κίνδυνον ὑπο-
νοουμένου μείζῳ πάσης ἀσφαλείας. καὶ τὸ χεῖριστον, ὅτι τοὺς 15
τῶν προαπαιρόντων βίους οἱ ἐκ παρόδου καταλαμβάνοντες, δεύ-
τεροι τούτων εἰς φυγὴν τρεπόμενοι, οὐδὲν ἤττον καὶ ἀπόρως εἰ-
P 220 χον τῶν ἰδίων στερούμενοι. καὶ τὸ πρᾶγμα ποταμῶν ἔδοξεν

mutua detrusio ac conculcatio neci dederit, aut retro relictas, quod aequare festinantium impetum nequirent, incurrentes barbari servituti subiecerint. Augustus cum suis reliquis concitatissimo et confusissimo cursu, labore plurimo, vix tandem ipsa nocte Pergamum tenuit.

21. Assidue igitur ingruentibus malis per nullo iam metu cohibitas incursiones Persarum in omnes Pergamo superiores Orientalis limitis tractus, nemo illic fuit qui confideret se tutum domi suae posse consistere, sed omnes procincti ad fugam stabant, et ut prima quaeque aura increpuerat adventantis manus hostilis, statim relictis laribus abibant, recedentes alii Pergamum aut interiores eo terras usque ad viciniam Atramyttii, quidam et usque ad mare circa Lampsacum. at plerique omnino diffusi continenti in adversam Europae oram, trajecto Hellesponto, ex Asia transibant. quin nec ibi alii se securos rati ulterius quoque processerunt, maximo quo agitabantur metu suspectum illis reddente quodcumque tenuerant perfugium. nec retardabat respectus patriae, in quam reditum plane desperaverant. fiebat autem ista fuga concitatissima festinatione cursus, ad quem calcar addebat imago insidens periculi et vicinioris et maioris quam ut ullam relinqueret territis securitatis partem. erat autem miserrimum spectaculum, videre, cum alii post alios fugerent, incurrere obiter, qui posterius transibant, in desertas a primis domos cunctis refertas bonis; quibus tamen frui nequibant, extrusi necessitate fugiendi et appulsu continuo aliorum diversoriis iisdem utentium ad brevem dumtaxat requiem, qua vires reficerent ad fugam ulteriorem. qua enim necessitate suas prius domos congesta redundantes copia reliquerant, etiam istas obiter repertas et pariter instructas relinquere cogebantur, inter divitias inopes et saepius miseri, quoties videlicet praesentibus avellebantur bonis et ultro dimittebant paratas opes, metu saevo perniciiei atrocis frui prohibente. eratque res non absimilis in primum

ῥεῦμα, ὃ οὔτε τὸν ἴδιον ἔχειν τόπον παρὰ τῶν ἐπιόντων συγχωρεῖται, καὶ ὃ τέως κατεῖληφε, ταχέως ἀφίησιν ἔξωθούμενον, καὶ τέλος ἀστατοῦν καὶ πανταχοῦ φέρεται καὶ οὐδαμοῦ μεμένηκε, πᾶσιν ἐπιβάλλον καὶ οὐδέ τισι περικλειόμενον. κτήσεις δ' ἐκεῖναι καὶ οἰκίαι, ἔργα σπουδαίων ἀνδρῶν, εἰς οὐδὲν ἐλογίζοντο, ὅπου B γε καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιτηδείων καὶ κατὰ χρεῖαν ζωῆς ἀναγκαίας καὶ τούτων κατολιγωροῦντες, ἄποροι καὶ γυμνοὶ καὶ ἀνέστιοι, ὅπη ἐκάστω εἰς σωτηρίαν ἔδοξεν ἀσφαλές, ὅλω ποδὶ ἀνεχώρουν, μόνοις ἄστρασι τὰ ἑαυτῶν ἐκμετρούμενοι.

10 22. Τότε καὶ Ἀλανοῖς ἀφεμένοις τῆς περὶ τὴν στρατείαν C ὑπηρεσίας, τοῦ συγκεκλιμένου διανυσθέντος καιροῦ, διαπεραιωσθαι τὸν κατὰ τὴν Καλλίου πορθμὸν ἔδοξε, καίτοι βασιλέως ἐντεῦθεν κατὰ πολλὴν σπουδὴν καὶ πέμποντος τὰ φιλοτιμήματα καὶ πειρωμένου ἐμποδῶν ταῖς διαπεραιώσεσιν ἵστασθαι, ὥστε 15 καὶ ἱκανὸν λαὸν προσαποστείλας ἅμα τῷ μεγάλῳ δομestίκῳ 'Ραοῦλ Ἀλεξίῳ, ὃν ἐν ἀκμῇ ἡλικίας ὄντα ὁ δεσπότης Μιχαὴλ γαμβρὸν ἡγάγετο, τῆς δεσποίνης Θεοδώρας ζηλωτὸν ἐκτόπως D ποιούσης τὸ κῆδος, τοῦτον ἔξαποστείλας ὁ βασιλεὺς σὺν δυνάμει πλείστη πρῶτον μὲν κωλύειν προσέτατε τὴν διαπεραιώσιν, εἰ

labentium fluxui amnium: quorum undae priores, quem attigerunt locum, tenere proprium nequeunt, propulsae inde superventu aliarum pone ruentium. sicque omnes irrequiete iactantur, semper inde repulsae quo appulerint, eo impulsae unde mox reflecti sit necesse; omnia tangentes, nihil tenentes, nullo clausae limite, nullo in litore vagae instabilitatis finem reperientes. possessiones vero illae ac domus claraque opera praestantium artificum nihili reputabantur. quod minus erat mirum, cum ipsa victui necessaria copia frugum et rerum apparatus usui corporis opportunus, utcumque se oggerens, respueretur a consternatis terrore necis aut barbarici servitii; quos inopes, nudos, sine lare ac tecto errantes, passim videres concitatissimo passu currere quo salutis in tuto collocandae spes quemque invitaret, caetera coelesti permittentes providentiae.

22. Tunc Alani soluti officio militiae, quod spatio pactae in trimestre morae sine promissorum exhibitione praeterito liberatam fidem suam arbitrabantur, fretum ad Callipolim traicere decreverunt. contra imperator retinere illos conabatur, missis Constantinopoli sedulitate magna ministris idoneis, qui et blanditiis verborum et delinimentis munerum barbaros, quantum possent, a transfretandi consilio revocarent. ac metu ne non id satis efficax obstaculum invisae ac formidatae sibi abire cupientium traiectioni foret, destinavit eodem, quo vim suasionibus misceret, sat magno copias numero, imposito ipsis duce magno domestico Alexio Raüle, quem constitutum in aetatis flore Michaël despota generum adsciverat, ardentibus ad id impulsus studiis officiisque Augustae Theodoraе, quae nihil artis industriaeque omiserat in ea sibi vehementissime desiderata affinitate peragenda. huic misso imperator cum plerisque imperii copiis dedit in mandatis, primum quidem ut allegatis ad Alanos hominibus tractandi peritis, argumentis precibusque conaretur eorum transitum

- δ' οὐ πείθοι λέγων καὶ τοὺς ἀπεροῦντας προσυποστέλλων, ἀλλ' οὖν διαπεραιουμένους καὶ ἵππους ἀφαιρεῖσθαι καὶ ὄπλα· μηδὲ γὰρ δίκαιον εἶναι συνόλως πρὸς τὰς τῶν βασιλέων διαπειθοῦντας προστάξεις, καὶ μὴ θέλοντας συμπαραεῖναι βασιλεῖ, οὓς ἐπ' αὐτὸ
- P 221 τοῦτο καὶ προσηγάγετο, ἵππων ἐπιβαίνειν καὶ ὄπλοις χρῆσθαι⁵ οὓς τε τοὺς οἰκείους ἀφελόμενος σφίσιν ἐδίδου, καὶ ἃ παρέχων αὐτὸς γυμνοὺς καὶ ἀνόπλους ὄντας ἱκανῶς ὥπλιζεν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς οὕτως ἐκέλευε, καὶ ὁ ἐπὶ τούτῳ σταλὲς οὕτω τοὺς τοῦτ' ἐροῦντας ἀπέστελλεν· οἱ δὲ ἅπαξ ἀφηγιάσαντες, συμπλέκοντες καὶ προφάσεις ὥς ἐπὶ χρόνον ταλαιπωρήσαντες οὐχ οἷοι τ'¹⁰ εἰσι παραμένειν καὶ ἔτι, ἀλλ' ἀνέσει δόντες μετρία πάλιν ἀπο-
- B στραφήσονται, ταῦτ' ἀπολογούμενοι πρὸς ἐκείνους τὸν πορθμὸν διεπεραιούντο. πλὴν κἀκεῖνοι τὴν ἐφ' ἑαυτοὺς ἐγχείρησιν ὑποτόπασαντες οὗτ' ἀνὰ μέρος ἐπέρων, οὗτ' ἐπὶ τὸν συνήθη τῆς ἀποβάσεως τόπον, ὅπου καὶ κατὰ προσδοκὰς ἴσταντο διεφέζοντες¹⁵ τῷ τέως, ἀπέβαινον, ἀλλ' ἅμα πολλὰς φορτηγούς κατασχόντες καὶ ἐμπλησάμενοι ἐδοχμαζον τὴν ἀπόβασιν, καὶ ἅμ' ἀπέβαινον
- C καὶ ἅμ' οἱ πλείους ὥπλιζοντο, πλὴν οὐκ εἰς φανεράν μάχην ἀλλ' ἐφ' ᾧ μόνον ἑαυτοῖς περιποιῆσαι τὴν τῆς δοκούσης ἀτιμίας ἀπό-

impedire: sin frustra in hoc essent officia omnia verborum, et missi dissuasores nihil proficerent, saltem illis, antequam traicerent, equos eriperet et arma. per enim iniquum esse, nec ulla ratione tolerandum, barbaros post nomen datum militiae Romanae obtemperare imperatoribus prae fracte renuentes, nec sibi adesse dubio suo tempore volentes, quos magnis ad hoc ipsum in illorum misera fortuna beneficiis auctorasset, abire etiam onustos optima praeda, equis inventos instructosque armis quae ipsis imperator, quem desererent, inermibus et inopibus, propriis detracta militibus attribuisset. haec erant ad Raulem Andronici mandata. quibus ille obsequens, qui talia edicerent Alanis misit. at hi mordicus haerentes dudum capto consilio, certique, quod semel excussissent fraenum, numquam amplius recipere, praetextus pectebant, excusantes haud se plene ab imperatoris militia recedere, sed sibi necessariam post nimis diu continuatos expeditionis labores brevem requiem captatum seorsum ire, mox refectis per eam viribus ad Augusti signa redituros, tunc arma et equos quae acceperant cum propriis corporibus iterum in obsequia Romanorum impensuros, quae ideo sibi relinqui aequum esset. haec simul allegabant, simul parabant usurpabantque transmissionem freti, non illi quidem una omnes palam aut eodem universi loco (verebantur enim, si hoc agerent, ne impetum in eos Romanus exercitus faceret) sed per manus dispersi et clam, ex quibus traici non erat solitum, aversis a conspectu litoribus solventes; per quae dispositis agminibus, occasiones transfretandi expectabant, arripiebantque simul se obtulerant. quam ad rem onerariis multis occupatis, occulte illas complebant, variisque praetextibus dimittebant, obliquis simulationibus re ipsa occupantes facere id ipsum in quod eblandiri Romanorum obstantium assensum obnoxie conari videbantur. idque dum maxime sic clanculum administraretur, magna ipsorum

δρασιν. ἀλλ' ἑκατέρωθεν καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν μέγαν δομέστικον, θέλοντές τι πρῶξαι καὶ γ' ἀτιμίαν καὶ αὐτοὶ ἐκφυγεῖν τὴν δόξην δουλίας ἐπιτρίβεσθαι σφίσι μέλλουσαν, ὠπλίζοντό τε καὶ τῶν ἱπ-
πων ἐπέβαινον. φιλονεικία καὶ μάχη τις φυλετικὴ συνερρήγγνυτο·
5 εἰ γὰρ καὶ γένει διέφερον τὰ στρατεύματα, ἀλλ' οὖν ὑπὸ μίαν
ἀρχὴν τὴν βασιλικὴν ἤγοντο, καὶ ἦν ἐμφύλιος ὁ πόλεμος ὅσον
εἰκάζειν. ὅθεν καὶ ἀκροβολισμοῖς ἀλλήλων ἐπειρῶντο, καὶ σα- D
ρήταις ἔβαλλον διίστιόντες. ὁ τοίνυν μέγας δομέστικος ἴσας
ὑσμίνῃ καθισταμένας τὰς πρῶξεις κατανοῶν, ὑβριοπαθῶν οἶον
10 εἰ αὐτοῦ παρόντος ἐκ βασιλέως, ὄντος τοιούτου, αὐτὸν πολεμεῖν
πειρῶνται καὶ ἀντιτείνειν τολμῶσι πρὸς βασιλικὴν κέλυσιν, τὸν
χοιτὸν ἀνὰ χεῖρας ἔχων θυρεὸν τε φέρων φορῶν τε θώρακα ἐμ-
πίπτει τοῖς Ἀλανοῖς ὡς ἐφ' ἑξῶν μόνον φανείς. κακῆϊνος μὲν οὕτω
τὴν τῆς μάχης διωκονόμει καταστολήν, εἰς δ' ἐκείνων ἐν ἀφανεί B
15 μιμνῆται Πάνδαρον καὶ διίστῳ βάλλει, καὶ καιρίαν οὐ κατ' ἐκεί-
νον τὴν πληγὴν δίδωσι. τούτου δὲ γεγονότος τό τε πλῆθος ἀνε-
σιᾶλη καὶ ἀμφοτέρωθεν τοῖς μὲν ὀδύνη τοῖς δὲ δέος περιστάτο·
καὶ τοῖς μὲν μετέμελε τῆς ἐπὶ θατέρους ὁρμῆς, οἱ δὲ ξυνιέντες

pars in armis se ostentabat, non animo (quod quidem prae se ferrent)
in apertum certamen veniendi, sed ut obtentu illo ac specie in ordine
stantium tegerent ignominiam arcano praesumptae furtivae discessionis.
verum aliunde indignantibus iis qui cum magno domestico erant, et igna-
viae turpissimae ipsorum imputatum iri reputantibus, si otiosi testes per-
fidiae barbarorum assiderent et illudi sibi coram tantus exercitus a manu
fugitivorum pateretur, infamiam inertiae, agendo strenue quod res posce-
ret, praevertere statuerunt. armis igitur assumptis equisque conscensis
committere civile praelium coepere (civile id bellum dixerim, quod etsi
Romanos inter et barbaros, tamen inter eos qui utrimque Romano impe-
ratori sacramento dixissent gerebatur) sed quocumque dicendum sit no-
mine, certamen tunc certe contractum est, velitationibus primo libatum,
et sarissarum eminus contrario hinc inde iactu. haec videns magnus do-
mesticus, et tractationem cum hactenus subditis tranquillam processisse
intelligens usque in contentionem invicem infestam, nihil iam minus a vero
hostili discidio habentem, contumeliam interpretatus propriam quod se co-
ram, vices illic imperatoris gerente, tanta etiam aliunde dignitate conspi-
cua, ausi Alani essent non modo detrectare imperium Augusti, sed et
repugnandi conatum expeditivissimis telis palam intorquendis, galeatus, ut
erat, loricatedusque ac contum manu tenens obiecit se Alanis, quasi con-
spectu eos ac nutu solo cohibiturus. et ille quidem sic se pugnam di-
rempturum animo ac spe praesumens autumabat, unus autem Alanorum
in occulto imitatur Pandarum, sagittamque in eum iacit, sed alio quam
ille successu: non enim summam duntaxat, ut Pandarus Menelai, per-
strinxit telo cutem, sed altam et letalem penitus in Raülis vitalia plagam
pertulit. quo facto perculsa utrimque repressaue multitudo est, hinc qui-
dem Romanis dolore, inde autem Alanis metu consternatis. atque illos
quidem poenituit lacessivisse barbaros: illi autem reputantes quantam in
Georgius Pachymeres II. 21

ὁποῖος ἀνέριπται σφίσι κύβος, τοὺς τὰ πράγματα παρασχόντας
 μεθ' ὅτι πλείστης τῆς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους παραιτήσεως ἦτι-
 το, καὶ βασιλεῖ ἐζήτουν ἀπολογεῖσθαι. ἐδεδίεσαν γάρ, ὥς εἰ-
 P 222 κός, μὴ σφίσι κατάρξοι τοῦτο μεγάλων κακῶν ἐπὶ μέσης τῆς
 Ῥωμαίων διάγουσι, καὶ ἅμα δυσωπούμενοι, εἰ βασιλεὺς μὲν ξε- 5
 νοτροφεῖν ὅσον ἐφ' αὐτοῖς αἰρούμενος ἐλπίδος ἀγαθῆς εἶχετο,
 αὐτοὶ δὲ τοιαύτας ξενίας ἀνταπεδίδουν, κακοῖς τὸ ἀγαθὸν ἀμει-
 βόμενοι. διὰ ταῦτα καὶ βασιλεῖα μὲν πέμποντες καθικέτευον,
 B ἐκείνοις δὲ παρεδίδουν καὶ ἵππους καὶ ὅπλα, καὶ ἀνθ' ὀπλιτῶν
 καὶ ἱππέων πεζοὶ καὶ ἄνοπλοι ἦσαν, ἕως πάλιν βασιλεὺς αὐτοὺς 10
 ἱκετεύοντας δέχεται, συγγινώσκων σφίσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς
 τοσοῦτον.

C 23. Συνέβη δὲ πρὸς τούτων, τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τῷ πέρυσσι
 καὶ ἡμέρας ταύτης, προσβαλεῖν τῇ πόλει ἐξ Ἀκουῖλλας τριήρεις
 Βενετικάς, πλὴν οὐ κατὰ τοιαύτην χρεῖαν καὶ πάλιν, ἀλλὰ τῶν 15
 ἐνεχυρασθέντων πραγμάτων διὰ τὴν τότε πυρπόλησιν ἔνεκα. οἱ
 D δὴ ἐπεὶ κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην πέμποντες, ἐκεῖ βασιλέως διά-
 γοντος, οὐδὲν ἦνυτον, ἄλλως ἔγνωσαν τὰ περὶ τούτων ἐνεργέστε-
 ρον μετελθεῖν. καὶ δὴ τριήρεις μιᾷ πλείους τῶν δώδεκα ἦτοι-

aleam res vitasque suas praecipiti eo facto coniecissent, eos qui occasio-
 nem, irritando suos, invisio execratoque ipsis facinori prae buissent, cum
 sollicita sui excusatione, apud Romanos accusabant, deducique ad impe-
 ratorem, audiri ab eo dum illata purgarent crimina, quaerebant. haec
 ut sic anxie agerent causa ipsis erat gravissima formido, ne hoc illis ini-
 tium exitium malorum foret, utique in media Romanorum, quos tam
 atrociter laesissent, ditione deprehensis, subibat etiam verecundia ex me-
 moria insignium in ipsos beneficiorum Augusti; qui cum eos gratuita be-
 nevolentia liberalissime excepisset ac tractasset hospites, sperans mutuum
 ab iis gratiam, ipsi tam inhospitale inhumanumque scelus illi reposuissent,
 malis bona compensantes. itaque missis ad imperatorem supplicibus lega-
 tis veniam deprecabantur, Romanis interim praesentibus arma quae repe-
 tierant equosque reddentes, exhibentesque sese miserabili specie ex cata-
 phractis inermes, ex equitibus pedites, quoad iterum imperator ipsos sup-
 plices excepit, iis ignoscens. sed de his hactenus.

23. Contigit autem ante haec anno huic superiori, sed eodem mense
 ac die quibus modo narrata gesta sunt, appellere ad urbem ex Aquileia
 triremes Venetas, verum non ob eandem quam prius causam oppugnando-
 rum Genuensium, sed animo extorquendae liberationis pignorum, quae
 dudum imperator de Venetis urbis inquilinis ceperat, quoad multam per-
 solverent indictam ad compensationem damni per incendium a classe tunc
 Veneta Galatae immissum Constantinopolitanis et Genuensibus illati. et-
 enim Veneti postquam legatione Thessalonicam missa, cum imperator ibi
 degeret, nihil profecerant, aliam putarunt ineundam sibi rationem ei malo
 efficaciter medendi. triremibus igitur tredecim paratis, hisque adiunctis

μασμένοι, προσθεμένων καὶ πειρατικῶν ἐτέρων ἐπτά, τῇ Βυ-
ζαντίδι προσβάλλουσι, καὶ μεσημβρίας σαββάτου φανέντες μεθ'
ὅτι πλείστης κορύζης, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πειρατῶν ἀπῆνειαν ἐπα-
γόμενοι, τὸν λιμένα τὸ Κέρας εἰσπλεύσαντες καὶ καταντικρὺ τῶν P 223
5 ἀνακτόρων ναυλοχησάμενοι δεινὰ τοὺς προσχώρους ἐποιοῦν, καὶ
τινι θημωνίᾳ ἐκεῖ που ἵσταμένη πῦρ ἐνιᾷσιν, οὐτόσον εἰς ζημίαν
τῶν κεκτημένων ὅσον εἰς χλεύην. βασιλεὺς δὲ τὴν μὲν ἐξ ἰδίων
τριήρων ἀντιπαλάμῃσιν μὴ ἔχων ἀντικαθιστᾷν (τὸ ναυτικὸν
γὰρ πρὸ χρόνων ἀπέσβεστο· κῆν πού τινες περιῆσαν ἔτι ὥς μὴ
10 τοῦ παντός καθάπαξ ἐκλείψαντος, κατὰ χρείας ἄλλας ἔτυχον
ἵσταλμένα) ἐν ἀμφιβόλῳ ἦν τοῦ τί δεῖ ποιεῖν. ὅτε μὲν οὖν εἰς B
τὴν ἐκείνων ἀποβλέψει τόλμην καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὀλιγωρίαν, οὐ
σύνηθες σφίσι τὸ τόλμημα ὄν, τήνικα καὶ ἀνθίστασθαι ἐδικαίουν
καὶ κακῶς πράττειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπιόντας, ἐς ὃ καὶ μαθεῖν
15 σφᾶς ὡς ὑπὲρ τὸ δέον ἐγχειροῦσιν· ὅτε δ' αὖθις εἰς τοὺς ἀποβη-
σομένους φόνους ἐντεῦθεν καὶ τὴν ἐν κενοῖς ἀντικατάστασιν καὶ
τὸν ἀναγκαῖον κίνδυνον ἀφορώῃ, παντὶ δικαίῳ μᾶλλον ἢ ἐκείνῳ C
συνωμολόγει. μηδὲ γὰρ εἰς μακρὰν καὶ τούτους γνωσιμαχήσαν-
τας ἐπεστράφθαι καὶ ξυγγινώσκειν δέεσθαι. εἶναί τε καὶ ὀλίγου
20 πόνου τε καὶ δαπάνης ναυπηγεῖσθαι Ῥωμαίους, εἰ μόνον αὐτὸς

aliis septem piraticis navibus, Constantinopolim invehuntur, et meridie
diei sabbati apparentes audacissimo fastu, mistaque arrogantiae feritate
piratica, portum Ceras dictum ineunt, et e regione imperialis palatii sta-
tione fixa grassantur hostiliter in circumquaque vicinos ei loco telisque
contiguos; ac illic forte posito manipulorum tritici acervo ignem iniiciunt,
iniuria non tam ob damnum quam ob ludibrium et contumeliam acerba.
imperator quas tunc Venetis opponeret triremes proprias non habens (na-
valis enim imperii apparatus dudum neglectus evanuerat; et si quae na-
ves adhuc utiles ex eo superfuerant, aliis de causis alio missae longe ab-
erant) anceps animi erat quid tali tempore consilii caperet. atque hinc
quidem dum Venetorum audaciam et sui contemptum, ultra quam hacten-
us consuessent, modo primum progressa reputabat, sane stimulabatur
ad vindictam, et aequum censebat mala malis reponere conari, ut icti
discerent ultra fas omne sese temere provectos. rursus autem dum cae-
des ex conatu resistendi exituras cogitabat, dum infirmitatis eum suae
conscientia monebat quam vanas et impares rei tantae ad manum copias
haberet, denique dum ex apparatibus successus augurans horreret ad ima-
ginem periculi, in quod rempublicam necessario coniiceret certamine tali
tempore cum paratioribus temere tentando, aliam potius quamlibet quam
per vim et arma eius propulsandae iniuriae sibi viam ineundam statuebat.
et succurrebant interim ei commodum faventes isti moderationi cogitatio-
nes, secum utique blandiente sibi animo versanti, brevi exitura inter na-
varchos Venetos ex sententiarum contrarietate discordia, sponte omnes re-
cessuros ultroque veniam perperam actorum rogaturos. nec vero magni
fore aut laboris aut sumptus reficere Romanam classem. iuberet solum-

κελείοι· κἄν ῥηται δὲ σφίσι τὸ φρόνημα ἐκλειπουσῶν τῶν τριή-
 ρεων, αὐτὸν κελεύειν, καὶ συνεστηκνυῶν ἐν ὀλίγῳ καταπίπτειν
 αὐθις καὶ ταπεινοὺς γίνεσθαι. ταῦτ' ἐννοούμενος ἀνέστελλε τὰς
 D ὁρμὰς τῶν πολλῶν, οἳ δὴ καὶ ζηλοτυποῦντες οἷον εἰ οὗτοι κατὰ
 Ῥωμαίων οὕτως ἐπάρθησαν, καλὸν ἔλεγον γεφυροῦν Ἀλιάσι καὶ 5
 φορτηγοῖς, ὥς τινες συνδέσμους ἐχούσαις καὶ τὰς καθευρεθείσας
 ἐνταῦθα μεγάλας ναῦς, τὸν τοῦ Γαλατᾶ πορθμὸν, καὶ παρ'
 ἑκάτερα τοξότας τε καὶ σφενδονήτας στήσαντας οὕτως ἐπιχειρεῖν
 τοῖς ἐντὸς συνεβούλευον. καὶ τὸ βούλευμα ἄριστον κατεφαίνετο.
 E χωρὶς γὰρ τῶν παρ' ἑκάτερα τεταγμένων καὶ ὅσους αἱ νῆες ἐχώ- 10
 ρουν, οἱ ἀπὸ τῶν τειχέων ἰστάμενοι μόνοι αὐτάρχεις ἐδόκουν
 ἰοῖς πεμπομένοις καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν τειχῶν πέτραις καταβάλλειν
 εἰς τέλος καὶ ἀφανίζειν τοὺς ἐπιόντας. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν εἰσβο-
 λὴν κινδυνώδη κρίνων Χριστιανικοῖς ἔθνεσιν οὐδ' ὅλως ἡφίει, ἐνε-
 P 224 δίδον δὲ μᾶλλον ἀναβάλλων τὰς ὁρμὰς ἐμπιπλᾷν. (24) ἀλλ' 15
 ἐκεῖνοι μὴ ἔχοντες πλέον ποιεῖν ὣν ἔπραξαν, ὥς ὀργάνοις τῆς
 σφῶν μανίας ἐχρῶντο τοῖς πειραταῖς, οἳ καὶ αὐτονηχὲι τῇ Πριγ-
 κίπων νήσῳ προσίσχουσιν, καὶ οὐχ ὅπως τοὺς ἐν αὐτῇ πάλαι κα-

modo ipse: brevi tempore structis instructisque navibus navalem, qualis prius fuerat, imperii potentiam metu iusto perculsuram audaces exteros; qui uti sic insaniendi confidentiam ex observata rei maritimae Romanae debilitate sumpsissent, sic eosdem visis Augusti iussu reparatis armatisque momento triremibus tumorem insolentem compressuros, humilesque ac supplices pacem oraturos iterum. his occupatus mentis in spes blandas pronae bene ominatis sensibus, repressit imperator impetus multorum, qui generosae cuiusdam aemulationis instinctu, rati rem indignam nec tolerabilem contumeliam, tantum hos advenas adversus Romanos efferre sese ausos, ne impune temerariam insolentiam ferrent, optimum factu aiebant congregare naves omnes piscatorias onerarias et maiores alias, quaecumque tunc circa nostra littora reperirentur, iisque continua serie invicem ligatis velut ponte quodam consternere medium inter Galatam et urbem fretum, tum dispositis super hinc inde sagittariis et fundibulariis, telis petere intra iactum inde positas Venetas naves. hoc illi suadebant; consiliumque apparebat optimum. nam praeter eos qui iam ex utroque littore Venetis eo progressis imminebant, praeterque quos modo memorabam iaculatores e navibus, vel qui pinnae moenium superne obtinebant, si tela et petras muralibus ballistis in subiectam Venetam classem demitterent, vel soli suffecturi videbantur perdendis funditus planeque ad nihilum redigendis temerariis aggressoribus. verum imperator pugnam illam Christianis gentibus periculosam iudicans nequaquam acquievit, sed remisit potius omnem repugnandi impetum, incertis et sine fine pendentibus deliberationibus indulgens, spatiumque sic Venetis liberum concedens impune peragendi quod coeperant, urbi atque imperio procaciter insultando. (24) quod ultra cum illi viderent se haud iam quidquam amplius posse facere, ut instrumentis furoris ipsorum usi piratis sunt. hi nocte insecuta ad insulam Principum appellant; ibique non solum veteres loci inco-

τωκηότας, ἀλλὰ καὶ λαὸν ἱκανὸν ἐκ Πηλοπυθίων, ἄρτι τὰς
 τῶν Περσῶν ἐκφυγόντα χεῖρας καὶ τῇδε καταφυγόντα, ἑξανδρα-
 ποδίσαντες πράγματα μὲν σκυλεύουσιν, ἀνθρώπους δὲ κατα- B
 σχόντες ἐν ναυσὶν εἶχον, καὶ ἅμ' ἑω δεινὰ ἐκείνους ῥηπείλουν
 5 ποιεῖν, εἰ μὴ τὰ τιμήματα ἄξια καταθεῖντο, κρεμαννύντες καὶ
 αἰκιζόμενοι καὶ σφάττειν ἔτοιμοι ὄντες, ἑλεεινὴν θάαν μέσον θα-
 λάσσης ἱστῶντες, καὶ τὰς τιμὰς παρὰ βασιλέως κατ' ἔλεον ἀναγ-
 καῖον λαβεῖν ἐλπίζοντες. διὰ τοῦτο καὶ πόνος οὐχ ὁ τυχὼν κρα-
 τοῦντι, εἰ φεύγοντες Πέρσας οἱ δελταιοὶ χερσὶ πειρατῶν ἐμπεπτώ- C
 10 κισαν, οὐκ ἄλλως καιρὸν τοῦ θαρρεῖν ἐχόντων εἰ μὴ ἐξ ὧν ὁμαι-
 χμοῖεν σφίσι ἐαυτοῖς, οἷς δὴ πολλάκις καὶ βασιλικαὶ συμβεβή-
 κασι χάριτες. Ῥωμαῖοι δὲ παρ' αἰγιαλοὺς ἱστάμενοι τὴν δεινὴν
 κατεστύγουν θάαν καὶ τὸ πάθος ἀπωλοφύροντο. οἱ δέ γε καὶ
 ἀμῆτις εἰς ὅπλα ῥῆσαν, καὶ Ὀδυσσεῖους, ὥς ἐκεῖνος ἐπὶ τὴν D
 15 Σκύλλαν, οὕτως οὕτοι τὰς ὁρμὰς ἐπ' ἐκείνους προΐσχοντο· πλὴν
 κατ' ὅψιν καὶ μόνην τὸ ἀμυντικὸν περίστατο. τοὺς μὲν γὰρ ὁ
 αἰγιαλὸς εἶχε σφαδάζοντας τὰς ὁρμὰς ἐφ' ᾧπερ ἀμύνοντο, οἱ δὲ
 παρὰ μόνην τὴν θάλασσαν ἀλώσιμοι ὄντες, καὶ τίνων οὐκ ἀσθε-
 νέστεροι; ὅμως ὥς ὀχυρώματι τῇ θαλάσσει χρώμενοι, ἐς ὃ τι

las, sed et recens eo advectum sat numerosum e Pelopithiis populum, qui
 modo manus Persarum effugerat et illic asylum reperisse se putabat, ser-
 vilitati subiiciunt, rebus eorum omnium direptis. nec eo contenti miseros
 in naves tractos a diluculo coeperunt diris minis et cruciatibus urgere,
 ut pretia redemptionis quanta ipsi praefinissent solverent, suspendentes,
 varie torquentes et trucidare se paratos exhibentes. haec fiebant in oculo
 Romanorum e littore adverso spectantium. extabatque e mari medio
 miserabile spectaculum eo artificio a latronibus constitutum, ut a miseri-
 cordia imperatoris pecuniam extorquerent, qua infelices illos poenis ac
 neci eximeret. fuit revera admonito de his Augusto peracerbus nuntius,
 dolorque non vulgaris reputanti deploratissimam horum sortem, qui Per-
 sas fugientes in manus piratarum incidissent, ea sola fiducia tantum au-
 dentium quod a Venetis classem in propinquo habentibus protegi se sci-
 rent, quippe quibuscum latrocinii societatem inivissent, hominibus tamen,
 a quibus nihil minus expectari debuisset, si sensum ullum grati animi ha-
 berent, utpote qui ab imperatoribus crebris fuissent beneficiis affecti. at
 Romani sparsi per littora dum haec intuentur, horribile spectaculum ex-
 crantes, infandam calamitatem incredibili moerore deplorabant. quidam
 etiam eorum in aevi flore manu prompti ruebant ad arma; et Ulysseos,
 ut ille olim adversus Scyllam, sic illi contra piratas impetus ostentabant.
 caeterum specie tenus sola totus ille auxiliandi ardor eminebat. nam no-
 stros frustra minantes et conatu vano consumentes iras detinebat littus:
 piratae vero in mari solo, ubi erant, capi poterant, per se illi quidem
 debilissimi omnium, nisi pontus ipsis vice munimenti circumdatus faculta-
 tem fiduciamque daret avarae crudelitatis in miseros quos tenerent, prout

Ε καὶ ἰδόμενοι σφίσι τοὺς ἐν χειρὶ διετίθουν, οἳ δὴ καὶ τὰ περὶ τῆς
 Σκύλλης εἰκονίζον, χεῖρας ὀρεγνύντες τοῖς ἔξωθεν καὶ θρήνους
 ἔλεινοντες κλάζοντες. οὕτω πᾶν ἡμᾶρ τετέλεστο, καὶ βασιλεῖ
 ἀγγελλόμενα τὰ δεινὰ ἐνεποιοῦν οἶκτον· καὶ δὴ στήσας τιμὴν
 τοῖς οἰκτροῖς τεσσάρων χιλιάδων χρυσῶν νομισμάτων τοὺς πάν- 5
 P 225 τας εἰλήφει. καὶ τότε ἀποστείλας πρὸς τὸν τῶν νηῶν ἡγεμό-
 νεύοντα τὴν ἀπόνοϊαν κατωειδίζεν καὶ τὴν τόλμαν, οἷς ὅτι πα-
 ρὸν πρεσβείαν πέμπειν καὶ πρὸς αὐτὸν εἰς λόγους καθίστασθαι,
 περὶ τῶν κατὰ σφᾶς δικαίων λέγοντας, οἳ δὲ πειραταῖς μιχθέντες
 τὰ ληστῶν σὺν ἐκείνοις πράττειν. ταῦτα λέγων τοῖς μηδὲν ἄλλο 10
 προτείνουσιν ἢ τὴν τοῦ κοινοῦ σφῶν συνεδρίου πρόσταξιν, ἔπει
 B τούνηνθεν καὶ τούτοις τῶν αἰσχίστων ἔργων μετέμελεν, ἱκέτας
 τοῦ λοιποῦ ἀντ' ἀντιστατῶν εἶχε καὶ εὐπειθεῖς πρὸς εἰρήνην τοὺς
 πρὶν ἐχθίστους, εἰ λύοιντο τὰ ἐνέχυρα· τὰς γὰρ σπονδὰς καὶ αὐ-
 τοὺς θέλειν, καὶ ἀξιοῦν ἐπὶ ταύταις ἐπιταχθῆναι, λυομένων μό- 15
 νον τῶν κατὰ τὰ ἐνέχυρα διαμφισβητήσεων. ταῦτ' ἐκεῖνοι με-
 ταβαλλόμενοι καθικέτευον, καὶ βασιλεὺς κατένευε τὰς ἐπὶ χρό-
 νοις σπονδὰς προσιέμενος, καὶ οὕτω πρεσβείαν στείλόμενος τὰς
 C εἰρηνικὰς ἐτάμετο. πόνος γὰρ ὁ τῶν Περσῶν ἤπειγεν ἄλλος, κυ-

liberet, exercendae. atque hi quidem sub immani scelestissimorum saevi-
 tia gementes, quae de Scylla feruntur, repraesentabant, manus proten-
 dentes ex adversa ripa spectantibus, et luctuosis eiulatibus misericordiam
 implorantes. nondum dies totus effluxerat, cum haec Augusto nuntiata
 expugnarunt misericordem eius animum, ut conveniret cum illis carnifici-
 bus de lytro miserorum quos vexabant, ac statim missis ad piratas qua-
 tuor millibus nummorum captivos ab iis cunctos reciperet. quo facto mi-
 sit ad praefectum classi Venetae, qui a se illi insolentem amentiam im-
 pudentemque audaciam exprobraret, quod cum eum ad viciniam urbis ap-
 pulsum oportuisset legatos ad se mittere, ac quae haberet de communi-
 bus negotiis et propriis rationibus tractanda exponere, ipse contra ducem
 se ac stipatorem latronibus dedisset, iis se admiscens, et saevis ipsorum
 grassationibus cooperans. haec Veneti audientes nihil aliud quod obten-
 derent habuerunt quam mandatum senatus ipsorum: mox tamen nonnullo,
 ut apparebat, pudore confusi, ac poenitentia correpti turpissimorum acto-
 rum, supplices se deinceps Augusto subiecerunt, qui hactenus adversarii
 obstiterant. significarunt se ex modo infensissimis pronos nunc fore ad
 bona fide ineundum pacis foedus, dummodo pignora liberarentur. con-
 cordiam enim cum imperio eorum reipublicae probari et placere; ac velle
 se renovare illam iisdem quibus olim coaluisset conditionibus ultro sub-
 eundis. unam ob stare controversiam de pignoribus, qua sublata nihil iam
 impediendi futurum sit. addebant preces ut consentire in remissionem
 pignorum imperator vellet; quod et ab illo impetrarunt, admittente liben-
 ter ac suis rebus expetibile ducente foedus quod illi offerebant in annos
 plurimos. misit ergo legationem ad Venetos, quae de pacis cum iis legi-
 bus conveniret, ita tunc cogente calamitate urgentissima tumultus Persici,

κλούντων ὥσπερ ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν τὴν ἀνατολὴν ἤπα-
σαν. καὶ ἀλλαχοῦ μὲν ἄλλοι κίνδυνοι τοῖς ταιλαιπώροις Ῥωμαίοις
περιεστῆκεισαν, τὰ δὲ κατὰ Μεσοθινίαν πᾶσαν καὶ ἀπανέστησαν
σφαλέντος τὰ μεγάλα τοῦ εἰς ἡγεμόνα τούτων ταχθέντος Μου-
5 ζάλωνος.

25. Μηνὸς γὰρ Ἀνθεστηριῶνος εἰκοστῇ καὶ ἑβδόμῃ περὶ D
που τὸν Βαφέα (χῶρος δ' οὗτος περὶ τὴν θανμαστὴν Νικομή-
δειαν) Ἀτμὰν συνάμα τοῖς ἄμφ' αὐτὸν εἰς χιλιάδας πλείστας
ποσούμενοις ἐπιστὰς αἴφνης, μᾶλλον μὲν οἷν — ἀλλ' ἀναλη-
10 πτόν τὸν λόγον ἀρχῇθεν. Ἀλλῆς γὰρ Ἀμούριος σὺν ἀδελφῷ Να-
στρατίῳ τῷ παρὰ Ῥωμαίοις ἐπὶ χρόνοις ὀμηρεύσαντι, τοὺς περὶ P 226
τὴν Καστάμονα Πέρσας προσεταιρισάμενος, Ῥωμαίους κακῶς
ἐποίει. καὶ τέως περὶ που τὸν Πόντον καὶ ἐνδοτέρῳ, πέραν
Σαγγάρεως, τὰ τῆς ἀλαστορίας ἐπιδεικνύμενος τῇ καθ' αὐτὸν
15 ἀσφαλείᾳ ἀπέιχετο τῶν ἐπίταδε, ὠγκώθη δὲ τὰ πλείστα ἐκ πλείο-
νος καὶ τῶν ἡμετέρων καθυπερηφανεύετο ἐξ ὅτου τὸν τοῦ Ἀζα-
τίνῃ σουλτὰν υἱὸν τὸν Μελῆκ Μασοῦρ ἀπεκτόνει προπολεμῶν,
ὃς δὴ τῷ πατρὶ συμπροφέρων ἐφ' ἱκανὸν τὴν πλάνην κατὰ τὰ B
βόρεια, ἐξ ὅτου περ ἐκεῖνος Αἰνόθεν ἀπελύετο, καθὼς καὶ φθά-
20 σαντες εἶπομεν, ἐξ ἀνθρώπων ἐκείνου τῇδε γεγονότος περαιούται
τὸν Εὔξεινον, καὶ Θυμαίνῃ προσσχών, μακρόθεν τὸν Τοχάρων
Κάνιν, ὡς αὐτοὶ φαῖεν, Ἀργάνῃν δώροις ὑποποιούμενος, ἐν-

barbaris istis cuncta late inundantibus, et Orientem iam totum a mari ad mare una circum indagine comprehensum tenentibus. sed et alia aliunde pericula miseris Romanis imminabant. et Mesothinia quidem universa perissee funditus nuntiabatur, Muzalone qui ei praefectus fuerat, gravissima offensione belli prostrato.

25. Mensis siquidem Iulii die vicesima septima circa Bapheum (locus hic prope inclytam Nicomediam) Atman cum suis multorum millium numerum explentibus improvise apparens et subito irruens —. sed melius fuerit rem aliquanto repetitam altius a suis retro ducere principiis. Hales Amurius cum fratre Nastratio, qui diu apud Romanos obses fuerat, Persis qui Castamoni parebant in suam societatem tractis Romanos infestabat. sed quodam tempore moderatius quam postea: satis enim habens initio regionibus circa Pontum et interioribus ultra Sangarim licentissime insultare, ferociam illic securissime ostentans suam, abstinebat omni citiore versus urbem tractu. inflatus tamen deinde est insolentiore confidentia, resque nostras arrogantissime despexit, ex quo Melec Masur Asatini Sultanis filium bello victum interfecit. is Melec patri diu socius longi per boreales tractus erroris, postquam ille ex Aeno arce liber emissus est, prout superius narravimus, eo denique mortuo traiecit Euxinum, et Thymaenam appulsus, inde procul Tocharorum principe, quem ipsi Kanin vocant (huic tunc proprium fuit Arganes nomen), donis delinito ac in

τεῦθεν δεσπόζει τῶν τόπων ὡς πατρικῶν κλήρων, καὶ καθυπο-
 κλίνει τοὺς προύχοντας τῶν τῆδε Περσῶν, οὓς δὴ σατράπας ἐκεί-
 νοι καλοῦσι. καὶ οἱ μὲν ἐκόντες ἄκοντες ἐδουλοῦντο, Ἀμούριος
 C δὲ ὁ τοῦ Ἀλῆ πατὴρ ὑπελθὼν Τοχάρους καὶ οὐλαμὸν ἐξ αὐτῶν
 προσλαβόμενος ὅλαις ὀρμαῖς ἀντέπραττε τῷ Μελήκ. οὐ μὴν δὲ 5
 ἀλλὰ καὶ πολέμους πρὸς αὐτὸν ἐκφέρων κατετροποῦτο, ὥστε καὶ
 ἀπηρδηκότα τοῖς ὅλοις συνάμα γυναικὶ καὶ ἰδίοις γνῶναι βασιλεῖ
 προσχωρεῖν. ὁθεν καὶ τὴν τοῦ Πόντου καταλαβεῖν Ἡράκλειαν.
 ἀκεῖθεν τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημήσας, ἐπεὶ βασιλεὺς ἐς Νύμ-
 φαιον ἀπεδήμει, τὴν μὲν σύζυγον τῆδε καταλιμπάνει, αὐτὸς δὲ 10
 D σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐφ' ἡμέραις ἀνεθεῖς τῶν ἐκ τῆς ὁδοῦ κό-
 πων, ὑπὸ βασιλικῷ ποδηγέτῃ, βασιλέως προστάξαντος ἀκουσθέν,
 τῆς ἐπὶ τὸ Νύμφαιον ἔτετο. ἀλλὰ που περὶ τὸ Ἀτραμύτιον γεγο-
 νώς, εἴτε παρ' ἄλλου μαθὼν εἴτε μὴν καὶ αὐτὸς ὑποτοπήσας ὡς
 οὐκ εἰς καλὸν ἐσεῖται οἱ ἢ πρὸς τὸν ἄνακτα ἄφριξίς, γνωσιμαχεῖ 15
 τε αὐτίκα, καὶ καιροῦ λαβόμενος, τοῦ ποδηγέτου (ὁ δ' ἦν ὁ
 Ἀβρούμπαξ πρωθιερακάριος) τὰς πολυωρίας παρενεγκών, αὐτό-
 E θεν ἐκφεύγει νυκτός, πλὴν οὐ νυκτιλόχου τρόπον, παρὰ γνῶσιν
 τῶν ἐντυγχανόντων δῆθεν, ἀλλ' ἐμφανῶς καὶ θαρρούντως, ὡς
 ἦν τις ἐπ' αὐτὸν ἴοι, αὐτόθεν ἐπεξελευσόμενος. Πέρσαις τε αὖ- 20
 θις παραγίνεται, καὶ λαὸν συναγροχῶς τῷ περιόντι τῆς φήμης

sui favorem tracto, ex eo tempore locis illis ut paternae hereditati do-
 minatus est, subiecitque sibi qui eminebant illic inter Persas, quos illi
 satrapas appellant. ac illi quidem volentes nolentes mancipabantur. Amu-
 rius autem Halis pater cum prece ac promissis ambiisset Tocharos et va-
 lidum ex iis armatorum agmen assumpsisset, toto impetu ad obsistendum
 Meleco incubuit; adeoque praeliis cum eo congressus non semel illum fu-
 dit fugavitque, eoque redexit desperationis rerum suarum ut decerneret
 una cum uxore ac liberis supplex ad imperatorem confugere. eo consilio
 profectus Heracleam Ponti, et inde Constantinopolim progressus, quoniam
 iam ante imperator se Nymphaeum transtulerat, ubi se diebus aliquot e
 viae fatigatione refecisset, uxore in urbe relicta, ipse ducem itineris ab
 imperatore missum sequens (nam audito Augustus eius adventu eum ad
 se invitaverat) Nymphaeum versus iter intendit. sed cum prope Atram-
 mytium eundo pervenisset, sive alterius admonitu sive suspitione propria,
 concepta desperatione prosperi successus istius suae profectionis ad Au-
 gustum, aliquandiu deliberando luctatus damnavit denique consilium et
 coepto absistere constituit. captatoque mox tempore, palam questus ob-
 servari sese curiosius suspiciosiusque a deductore ad se misso (erat is
 Abrampax prothieracarius) quam benevoli comitis officium posceret, inde
 noctu aufugit, non tamen nocturni insidiatoris ritu, vitata comitum con-
 scientia scilicet, verum palam et fidenter; prae se ferens, si quis per
 vim prohibere conaretur, in eum se statim impetum facturum. ita rur-
 sus ad Persas se recipit, collectaque manu melioribus quam prius rem

τοῦ προτέρου κράτους καὶ μελζονος ἔχεται. καὶ τοσοῦτον κρα-
 ταιούμενος ἐνισχύετο ὥστε καὶ αὐτὸν Ἀμούριον μὴ συνοίσουσιν
 ἔτι τοῖς καθ' αὐτὸν πράγμασι τὴν ἀπ' ἐκείνου ἀφηνίασιν δοκι-
 μάσαντα γνῶναί οἱ ἐπὶ συνάμα παισὶ καθ' ἱκετίαν παραγε- P 227
 5 νέσθαι, καὶ δώροις ἐκμειλιζόμενον, εἴτα δουλεύοντα ἀγαπᾶν.
 ταῦτα γνούς καὶ δοκιμάσας ξυμφέροντά οἱ, λαβὼν τοὺς παῖδας
 συνάμα πλείστοις, ἰκέτου αὐτομολεῖ σχήματι. ὁ δὲ τοῖς προ-
 τέροις ἀπομηνίων καὶ μηδὲν καθυφείς τοῦ κότου δέκτο μὲν δῶρα,
 πόνον δ' ἀμέγαρτον ὄφελλεν. ὥς γὰρ μόλις εἰσαχθεὶς μετὰ τῶν
 10 δώρων πρὸ ποδῶν ἐκαλινδεῖτο καὶ καθικέτευεν, ἐκείνος τὰ πάλαι
 προῦφερε καὶ πικρῶς ὠνείδιζε καὶ ἀπήλεγχε, καὶ τέλος σκύφον B
 οἴνου λαβὼν ὡς πίομενος, τοῖς περὶ αὐτὸν συγκαίμενον ὃν αὐτοῦ
 τὸ ξύμβολον δειξάντος (τὸ δ' ἦν ὡς δῆθεν σκορδινιῶντος καὶ τὰς
 χεῖρας ἐκτείναντος) αὐτοὺς τὰς σπάθας γυμνώσαντας κατακό-
 15 πτειν τοὺς ἰκέτας, ἐκείνου τὸ σύμβολον δόντος εἰσπηδῶσιν ἀντίκα
 καὶ ἀθλίαν θοίνην ἐκείνόν τε καὶ παῖδας δεικνῦσι. τοῦτο τῷ Ἀλῇ
 πόνος ἦν καὶ τῶν συμφορῶν ἡ ἐσχάτη, παιδί γε ὄντι τοῦ κρεουρ-
 γηθέντος καὶ ἐκ τινος προνοίας περισωθέντι, καὶ τὸ τοῖς ὁμοίοις
 ἀμύνεσθαι πάσης ἀσχολίας ὑπέρτερον ἐλογίζετο. ἱκανοὺς δὲ διὰ C

gerere coepit auspiciis. unde et famae celebritatem et maiorem priori brevi
 potentiam adeptus, tantum invaluit ut et ipsum Amurium, plane persua-
 sum haud suis de caetero rebus fore conducibilem a Meleco rebellionem,
 perpulerit ad consilium ambiendae suppliciter eius gratiae, ac praemissis
 delinitum muneribus ultro adeundi cum septem filiis, et ipsi se libenter
 deinceps servitutum profitendi. his secum Amurius constitutis, quod ni-
 hil tali articulo rerum posse utilius sibi consulere putaret, ductis una fi-
 liis amplexuque assecularum comitatu, supplicis ad Melecum transfugit ha-
 bitu. Melec rancorem veterem animo penitus conditum servans, plusque
 ad iram veteri memoria iniuriarum quam novis officiis ad benevolentiam
 motus,

dona quidem accepit, mala sed cumulavit acerba.

ut enim aegre introductus post praemissa munera, abiectus ad eius pedes
 supplex Amurius volvebatur, ille vetera eius malefacta protulit, amareque
 exprobrans omni eum malo dignum nec ulla satis excusatione purgabilem
 declaravit. tandem extensa utraque manu, scyphum altera vino plenum
 quasi bibiturus sumens, signum edidit de quo ante cum suis convenerat,
 ut simul nimirum ipsum cernerent manus diverse iactantem, sicuti e somno
 expergiscentes solent, ensibus repente strictis conciderent supplices; quod
 impigre illi a viso statim signo facientes funestam Amurio et filiis coenam
 praebuere. ex ista tragoedia divina quadam providentia servatus Hales,
 unus Amurii filiorum, dolore iraque ardebat, excarnificati dire patris
 cruentam imaginem animo infixam circumferens, ac dies noctesque in co-
 gitatione ulciscendi tam infandi sceleris perstans, nec umquam ab eo co-
 natu sibi partem quietis ullam capiendam censens. ad hunc finem conci-

ταῦτα προσεταιρίζεται τῶν Περσῶν, καὶ τρόπον λήϊστορος περι-
 θεί, ἐμφανὲς ὧν ἢ ἀμννοῦμενος ἢ πεσοῦμενος. ὥς δὲ κατα-
 τρέχων ἡρήμου τὰς χώρας καὶ τὴν ἀνταγώνισιν ἔσπευδε, τὸ τοῦ
 Μελέκ λῆμα τὸ μόρσιμον ἐρεθίζει, καὶ τοῦτον ἐκείνῳ συνίστησι
 κατὰ πόλεμον. οὗ δὲ συρραγέντος σφάλλει τὸν Μελέκ ἢ τύχη, 5
 καὶ ὁ ἵππος ὄλῳ ῥυτῇρι φερόμενος συγκάμπτει τὴν πόδε, καὶ τὸν
 D ἐπιβάτην μεθ' ὅτι πλείστης τῆς ῥύμης ἐπὶ γόνυ συγκατασπᾷ,
 καὶ ἔργον αὐτίκα σπάθης ὁ πεσὼν γίνεται. ταῦτα τὸν Ἀλῆν
 ἐπῆρεν εἰς ὕγκον Ἀμούριον, κἀντεῦθεν συνάγων πλείστους κακῶς
 ἔδρα τὰ Ῥωμαίων. οὕτω δὲ μάλα δὴ καὶ ἐς τέλος, ἕως οὗ δαι- 10
 μόνιον τι μῆνιμα (τί γὰρ ἂν ἄλλο καὶ εἴποι τις;) κατὰ Ῥωμαίων
 ἐφύσησεν, ὃ δὴ καὶ λέγεται. ὥς γὰρ πέραν Σαγγάρεως διατρέ-
 βων τοῖς ἀνὰ τοῦτον φρουροῖς ἰσχυρῶς ἀντεκρούετο, ἃ φθάσας
 ὁ βασιλεὺς συνώκισε Μιχαὴλ καὶ σταυροῖς μηκίστοις ἐκ δένδρων
 E ἀξινοκοπηθέντων μεταξὺ κατωχύρωσε, μέχρι καὶ ἐς ἑκατὸν πόδας 15
 τὸ ἐντὸς πλάτος ἄβατον καταστήσας, ὥς ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις
 ἐλέγομεν, καὶ ἦν τῷ Πέρσῃ στερεὸν ἐντεῦθεν τὸ τῆς καταδρομῆς
 κώλυμα, Κρονίου μηνὸς ἐκ τοῦ παραχρῆμα ὁ ποταμὸς μετοχε-
 τεύεται καὶ ζητεῖ τὴν παλαιὰν κολίτην, καθ' ἣν καὶ ἡ Ἰουστινιά-
 νιος ποντογέφυρα. ὕστερον δὲ μετοχετευθέντος τοῦ ποταμοῦ, 20

fiata sibi manu non modica Persarum latrocinabatur circumcursans, ac
 plane prae se ferens aut ultionem se capturum de Meleco aut in eius rei
 conatu occubiturum. cum ergo incursionibus vastat regiones et omni
 ratione conserendi cum hoste certaminis occasiones captat, haud impar
 Meleci ad pugnam audacia, suo hunc fato perurgente, Hali obiecit. com-
 mittuntur ergo inter sese Hales et Melec, ferocissimeque invicem petunt.
 sed Melecum fortuna deseruit: nam eius equus totis habenis effusus in
 cursum pedes anteriores inflexit, sessoremque maximo impetu in genua
 pronum abiecit; quo statim is a casu ense confossus interiit. hic suc-
 cessus Halem, nomine iam patris ad suum addito Amurium quoque voca-
 tum, in magnam confidentiam inflavit. subitoque inde congregatis magnis
 copiis Romanas regiones incursionibus infestabat, nondum tamen aut mul-
 tum fidenter aut valde perniciose, sed dissimulanter et leviter, donec
 eum divina quaedam ultio (quo enim alio quis nomine casum tunc maxime
 noxium inopinato incurrentem vocaverit?) tumefecit adversus Romanos;
 quem casum hic referam. cum enim Hales antehac ultra Sangarim com-
 morans positus illic arcibus valide repelleretur, quas arces imperator con-
 siderat Michaël, et septo exterius praetento decussatim obiectorum in-
 gentium stipitum, ex arboribus securi dedolatis, perite muniverat, spa-
 tium ultra munitiones pedum centum illo antemurali plane invium et inac-
 cessum hostibus faciens, quemadmodum in prioribus libris diximus, et
 erat hoc Persae ex ea parte insuperabile incursionum obstaculum, Martio
 ecce mense repente fluvius alveum mutavit repetiitque cubile antiquum,
 ad quod olim fuerat Iustinianeus pons constructus. postea traducto inde

τὸν ἐξ ἐκείνου Μέλαντα ὑπεδέχετο, οὐ τόσον ὄντα, ἀλλ' ἱκανὸν P 228
 τέως καὶ τοῦτον ἐκ βάθους αὐτάρκους τὴν τῶν ἐχθρῶν ἀποκω-
 λύειν ἔφοδον. τότε τοίνυν ἐξ ὕμβρων ὁ Σαγγάριος πλημμυρήσας
 τῆς ἰδίας μεταίρει καὶ αὐθις κοίτης, ἧς ἐκ παλαιοῦ ποτ' ἐκκοιτι-
 5 σθεὶς ἐπελάβετο, καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἀνέτρεχε, καὶ οὗ μὲν
 ἀπέστη, περαιούσθαι καὶ τῷ τυχόντι παρείχεν, οὗ δ' ἐπελάβετο
 πλημμυρῶν, μὴ ὅ γ' ἐκ τῆς πλημμύρας βάθος ἐδίδου τῷ ῥεύ-
 ματι, ἀλλὰ καὶ χοῦν ἐκ μιλοπαρήων ὀρέων κατάγων καὶ χέρα- B
 δος ἱκανὸν προσέχων καὶ πόρον ἐτίθει τῷ περᾶν θέλοντι. τῷ τοι
 10 καὶ οἱ ἐν τοῖς πέραν φρουροῖς συνωκηκότες, τὴν ξένην ἰδόντες
 μετὰστασιν καὶ γνόντες ἐν χροῶ κινδύνου γενόμενοι, ἀπανίσταντο.
 οὐ μὴν δ' αὐθις ἐπὶ πολὺ τὸ σχῆμα τοῦτο τῷ ποταμῷ ἦν, ἀλλ'
 ἐς μῆνα προσχώσας μόνον ὑπέστρεφε. καὶ ἦν ἡ ἐκ τοῦ παλαιοῦ
 ἀποχώρησις καὶ τῶν ἐν τοῖς φρουροῖς φυγῆς καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν
 15 διαπεραιώσεως προφανὴς αἰτία, τῷ περᾶν ἀνέδην τοὺς βουλο-
 μένους· ἡ δ' ἐξ ὑπογείου ἰσαυθις ἀνυποστροφὴ τοῖς κὰν τούτῳ C
 περῶσιν εὐθέτης, τῷ περᾶν διὰ τῆς προσχώσεως. ταῦτα γε-
 γόνει ἐκ παραδόξου, καὶ βασιλεῖ ἡγγέλλετο ὅτι πληῆρες ἐχθρῶν

9. προσεχώννε?

Sangari Melas alter fluvius successerat, non ille quidem mole aquarum par priori, caeterum satis habens altitudinis ad impediendos incursus hostium. tunc igitur ex multo imbre redundans Sangaris cubile iterum mutavit, ex eo quod diu manu deductus occupaverat, in prius recurrens; et eum quidem unde migravit alveum, aquae pauperem et vado cuius meabilem reliquit, eum quem inundans repetiit haudquaquam adeo complevit, ut ea transitum excluderet. etsi enim illuc traxit agmen ingens aquarum, non iis tamen dedit sufficientem profunditatem traiectioni peditum et equitum arcendo. causa eius rei fuit, quod simul limi plurimum et terrae rubrae ex argillosis derasae montibus invexit. quae materia subsidens aquis late superstagnantibus non alte depressum substravit fundum, qua volenti cuilibet transire pedibus licebat. hac animadversa mira mutatione qui ultiores arces praesidio tenebant, territi, quod se fossa destitutos invadabilis amnis, obiectos deinceps incursionibus hostium haud pari ad resistendum numero, certissimo capitis periculo, viderent, stationibus relictis abierunt. non tamen diu in eo statu Sangaris mansit, sed cum per mensem inundasset magna terrae ac luti vi alveos oblimans, recepit se in eum unde nuper migrarat alveum, quasi ad hoc tantum se movisset, ut praesidiariis terrorem, quo ad fugam raperentur, incuteret, hostibus contra et fiduciam et facultatem intra nostrum irrumpendi limitem daret. nam harum duarum rerum una illa causa fuit fluminis motio, commoditatem cuius obviam praebens vado transeundi. sed nec eius in priorem alveum regressus malo medicinam fecit. oblimatum enim utrumque ac pedibus meabilem reliquit fluvium magnitudine aggeris ac materiae per eluvium invecit. his inopinatis sic gestis, repente imperatori

τὸ μεσόγαϊον, εἰ καὶ Ἀλῆς Ἀμούριος εἰρήνην καὶ ἐς τόδε σχημα-
 τίζόμενος ἐφησύνχαζε τέως. ἀλλὰ τὰ τῷ Ἀτμῶν τὰ περὶ τὴν Νί-
 καιαν κατατρέχοντι ἐσύτερον ἀριστουργηθέντα καὶ τοῦτον ἐπῆ-
 ρεν, ἱκανὴν φιλοφροσύνην δόξαντα καταπράττειν τῷ βασιλεῖ,
 εἴπερ εἰρηνεῖοι μὴ εἰσβαλλόντων ἄλλων· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ 5
 D αὐτὸς ἀρπάξοι τὰ τοῖς πολλοῖς ἀπαγόμενα. Ἀτμῶν τοίνυν τῶν
 ἀμφὶ τὴν Νίκαιαν τόπων ἀπάρας (τὸ γὰρ συμβὰν πρότερον τῷ
 Μουζάλωνι σφάλμα καὶ πλεόν ὥγκωσε τοῦτον), τοὺς ὄρεινους
 διελθὼν σίφωνας ἕτοιμος ἦν καταθέειν Ἀλιζώνων. ἀλλὰ πρὶν
 αὐτὸν εἰσβαλεῖν, πληθος ἐχθρῶν συναχθὲν, εἰς ἑκατὸν ποσωθὲν 10
 καὶ μόνους, περὶ που τὴν Τελεμαίαν καταδαρθεῖσι τοῖς περὶ τὸν
 E Μουζάλωνα ἐπιστὰν ἐξ ἀπροόπτου, ἐκείνοις μὲν ὥς εἰκὸς ταρα-
 χὴν ἐμβάλλουσι τὴν μεγίστην, πολλὰ δὲ λαβόντες, καὶ αὐτοῖς
 ἐν σαρωτηῆρσιν ὑσσούς, ὑποστρέφουσιν. ὥς δὲ συστάντες Ῥω-
 μαῖοι τοὺς ἐπιόντας ἐδίωκον, ἐκεῖνοι τὰ ὄρεϊνὰ προκαταλαβόντες 15
 καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἐντεῦθεν ἔχοντες, στάντες ἔβαλλον οἷστοις καὶ
 κυκλάσαντες ἐτοξάζοντο, καὶ τῶν διωκόντων τοσοῦτον περιγεγό-
 νεισαν ὥστε καὶ αὐτὸν κατασχεῖν τὸν σφῶν ἐξηγούμενον· καὶ
 P 229 ἀπήγαγον, ἣν μὴ τις τῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος λῆμα γενναῖον
 φέρων, στερεῶς ἐμπεσὼν καὶ περιγεγονῶς τῶν ἀγόντων, τοῦ 20
 ἵππου μόνου τρωθέντος ἐκεῖνον ἐξείλετο. τοῦτο γεγονὸς τε καὶ

nuntiatur plena esse mediterranea hostium. nam utcumque Hales Amu-
 rius in simulatione quadam pacis se hactenus continens quiescebat, tamen
 efferri brevi coepit aemulatione paulo post secutorum successuum Atma-
 nis, viciniam Nicaeae prospere incursantis, non parvum se imperatori
 beneficium contulisse reputans, si se in pacis observantia teneret quandiu
 alii in terras imperii non irrumperent. illud vero exigere a se haud aequum
 esse, ut praedae multorum impune aliorum rapinis abactae partem ipse
 sibi non arriperet aliquam. Atman igitur e locis circa Nicaeam movens
 (nam quae prius Muzaloni contigerat offensio animos illi augebat), trans-
 gressus montanos Siphones, paratus erat ad incursandos Halizones. sed
 priusquam in illos irrueret, collecta manus hostium, centum solorum capi-
 tum non excedens numerum, circa Telemaeam sopitis ex improvise super-
 veniens Muzaloni cum suis, his quidem, ut par fuit tali statu deprehen-
 sis, perturbationem iniecit maximam, qua barbari adiuti cum alia multa
 tum hastas ipsas decussatis impositas in valli cratem stipitibus auferunt.
 ut autem receptis e subita consternatione animis Romani manu facta in-
 secuti fugientes sunt, illi nota ipsis montium iuga tenuerunt, indeque se-
 curo iam in loco stabiliti sagittis nostros impetebant, undique per cir-
 cuitum superne iaculantes; tantumque circumventis iis qui se insequen-
 tur praevaluerunt, ut et ipsum horum ducem comprehenderent abegissent-
 que, nisi quispiam e Romana phalange generoso evectus impetu vehemen-
 tem fecisset impressionem in barbaros, tam fortiter rem gerens ut disie-
 ctis iis, suo tantum equo sauciato, ipse incolumis liberum captivum re-

ἀκουσθὲν ἐπὶ πλεόν παρώτρυνε τὸν Ἀτμᾶν, καὶ ὑπερηφάνει ὁ
 βάρβαρος· ἐς τόσον γὰρ τὸ περὶ αὐτὸν στράτευμα ἐπληθύνετο,
 ὥστε καὶ Πέρσας ἄλλους ἐκ τῶν περὶ Μαλανδρον παραγεγονότας
 συμμάχους ἔχειν καὶ πρὸς τὴν καταδρομὴν συλλήπτορας ἱκανούς.
 5 τοῦτο δ' ἦν καὶ τὸν Ἀμούριον ἐπηρκὸς καὶ πείσαν παρασπον-
 δεῖν, ζητολυποῦντα τέως εἰ ὧν αὐτὸς κατὰ τὴν πρὸς βασιλέα χά- B
 ριν ἀπέσχετο, ταῦτα μακρόθεν ἐσβάλλοντες ἄλλοι παρακερδαί-
 νοιεν. ἀλλὰ τὰ μὲν τούτῳ πεπραγμένα μικρὸν ἦσαν, καὶ αὐτὸς
 οὐκ ἀφίστατο πρᾶττων· τότε δ' Ἀτμᾶν ἐπιστάς, καὶ ἄγων μὲν
 10 τοὺς ἰδίους, ἄγων δὲ καὶ πολλοὺς κατὰ συμμαχίαν ἑτέρους ἐξωρ-
 μημένους κατὰ λύσσαν πάλοι τῶν κατὰ Παφλαγονίαν μερῶν,
 ἐτοιμοὺς ἐξαλείφειν τε καὶ ἀπάγειν τὰ πρὸς ποσὶν ἐκ πολλῆς ἰτα-
 μότητος, ἐκεῖ που πάντας συνῆγεν. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Μουζάλωνα, C
 ὅσον Ῥωμαϊκὸν καὶ ὅσον Ἀλανικόν, ὅσον ἰθαγενὲς καὶ ὅσον ἔξω-
 15 θεν, μόλις που περὶ δύο χιλιῶδας συνίστατο. ὁμως γε μέντοι
 τὸ ἐπὶ τῆς οἰκείας μάχεσθαι πολλὴν σφίσι ὑποῖν ἐπὶ τῷ τολμᾷ
 πρὸς πλείστους ὀλίγοις ἐδίδου. καὶ καὶ περιγενέσθαι σφῶς ξυμ-
 βεβήκοι, εἴπερ γνησίαις καρδίαις, ὥς πολλοῖς ἐλέγετο, ὥρμων

duxerit. hoc ita gestum et late celebratum magis magisque incitavit At-
 manem, barbarumque in fastum extulit: adeo enim iam eius copiae au-
 ctae numero erant, ut et Persas alios e regionibus vicinis ad se ultro
 coeuntes socios haberet et ad incursionem quolibet promovendam adiuto-
 res idoneos. hoc et Amurio superbiam adiecit. hoc illi persuasit foedus
 frangere, aemulatione instincto avara, qua ei videbatur intolerabile se
 quidem promissae imperatori fidei religione vinctum abstinere manus a
 praeda Romana, interim dum illam alii longius profecti totam in sua lu-
 cra verterent. sed quamvis haud sane sibi Amurius parcebat quin quam
 maxima posset rapacitate grassaretur, tamen exigua videri poterant damna
 quae rei Romanae inferebat, si compararentur cum longe gravioribus a
 potentiore Atmane illatis. hic enim inceptum urgens et accinctus prae-
 sens operi, succinctus etiam novis auxiliis ferocissimorum latronum, qui
 saeva dudum in nos instincti rabie e partibus Paphlagoniae recens ad
 ipsum convenerant, parati animis delere desolareque obvia cuncta, nihil-
 que facere reliqui extremae crudelitati diripiendis abducendisque in ser-
 vitutem plane universis incolis illorum tractuum. hos ille cum suis vete-
 ribus aggregasset copiis, universum illic exercitum una secum habebat.
 oppositus illi stabat unica tutela Romani limitis Muzalo; qui recensitis
 suis, collatoque in unum quantum supererat Romanarum copiarum quan-
 tum Alanicarum, vix numeratis simul indigenis simul exteris duo millia
 militum explebat. extremum tamen Muzalonis oculis et animo obversans
 periculum Romanae rei audaciam ei atque impetum pro aris focisque de-
 certandi contra plures dabat, haud abhorrentibus a ducis sententia ple-
 risque militum, licet suae consciis paucitatis. et habuisset ista fiducia
 successum, vicissentque, ut plurimi affirmant, si aut plane omnes con-
 spirassent in generosum hoc propositum, aut in eo concordēs perseveras-
 sent unanimique fortitudine totis viribus et animis in istud praelium ruis-

καὶ τῆς μάχης ἀντελαμβάνοντο. νῦν δ' ἄλλ' ἐρραθυμηκότες οἷον καὶ νάρκην παθόντες, οὐχ ἤττον ἐκ δυσνοίας ἢ ἀβουλίας, D ἀφηρημένοι ἐξ ὑπογύου καὶ ἵππους καὶ χρήματα διὰ τὴν ἐπισυμβῆσαν τῶν Ἀλανῶν ἔνεκα ἐξ ἀπάντων συντέλειαν, τὰς ὁρμὰς τ' ἐπεκλῶντο καὶ ἀτολμότερον συνερρήγγυντο. ὁ καὶ τοῖς Πέρ- 5 σαις μεγάλην ῥοπὴν ἐνεποίει, καὶ μᾶλλον ἐτόλμων κατ' ὀλίγων πλείστοι. οὕτω δὲ τῆς μάχης ἀνισουμένης καὶ πλήθει καὶ γνώμῃ, πίπτουσι μὲν οὐκ ὀλίγοι, φεύγουσι δ' οἱ πλείους, καὶ τῇ Νικομηδείᾳ ἐγγύθεν οὔσῃ μετὰ περιφανοῦς τῆς τροπῆς διεκπαίοντες συνεισβάλλουσιν ἀκλεῶς. ἔδοξαν δὲ τότε καὶ ἐς πολὺ χρήσι- 10 E μοι Ἀλανοὶ πεσόντες πλείους ὑπὲρ Ῥωμαίων· τῷ γὰρ πεζῷ πολλῶ γε ὄντι διδόντες ἄνεσιν εἰς τὸ φεύγειν κλινάσης ἤδη τῆς μάχης, αὐτοὶ μὲν περικυκλοῦντες τοὺς πολεμίους καὶ ὑπὸ πόδα χωροῦντες καὶ λέχριοι πῶς ἐπιτιθέμενοι, περιαργοῦντες ἐπίτηδες, οἷστοις ἔβαλλον καὶ πεζοὺς τοὺς τέως ἱππότας ἐδείκνυν. πεζῶν δὲ νέφος 15 ἐκείνων συνειλούμενον σφίσι καὶ διεκπαῖον τὰ πρόσω ἀπεσώζετο. P 230 ἐκεῖνοι δὲ τῆς αὐτῶν σωτηρίας τοῖς καθ' αὐτοὺς προβαλλόμενοι κινδύνους συνεχεῖς ἔπιπτον. καὶ οὐδὲν ἦν τὸ λοιπὸν καὶ τὸ νικῶν

18. καὶ τὸ] ἢ τὸ?

sent. nunc multi ex ipsis, vel innatae indulgentes ignaviae, vel refrigato, si quem concepisse visi fuerant, ardore strenue dimicandi, segues ancipitesque torpebant. in his erant quos adhuc urebat dolor contumeliae, ut putabant, iniuriaeque acceptae, cum equi nummique ipsis erepti Alanis attributi fuerant, quo Romanam militiam periisse funditus querebantur, taediique inde ac fivoris pleni nec consentiebant caeteris, nec impetum expediebant quidquam aggrediendi viris dignum; parque frigus in pugnam protrusi in ipsa acie monstrarunt. id quod Persis animadversum addebat videlicet illis animos, magnamque facultatem pauciores, eosque timidos, obterendi tribuebat. ita male comparato inter hinc paucos sibi diffidentes et debiles, illinc plurimos optime animatos fortesque certamine, praelium commissum est, eo qui expectari debuit eventu, ut nostrorum nimirum non pauci caderent, plurimi fugerent, et in urbem vicinam Nicomediam plane fusi nec dissimulanter victi, cladis pleni dedecorisque confugerent. demonstrarunt se occasione ista valde utiles Romanis Alani; quorum utique multi pro salute nostrorum occubuerint. videntes quippe inclinatum irrevocabiliter ad fugam aciem pedestrem, quae maxime numerosa erat, spatium ipsi ad vitam in tuto locandam suo magno periculo ultro adeundo praebuere, siquidem desilientes ex equis, et magno animo ad persequendum consternatos erumpentibus circumfusi hostibus, eosdemque oblique a lateribus procella telorum impetentes, stare quamlibet invitos coegerunt, plerisque ipsorum equorum caede ex equitibus in peditum ordinem redactis. unde contigit agmen illud peditum nostrorum loco motum, et si equitatus incurrisset, plane perituum, otium suae salutis prospiciendi nancisci, empta ipsi commoditate ista pretio sanguinis et vitae Alanorum; quorum permulti corpora tegendae nostrorum fugae obtendentes transfossi ceciderunt. caeterum Persae adeo strenue

Πέρσας καὶ διασπαρέντας ἄλλον ἀλλαχοῦ κατατρέχειν τὰ πρόσ-
χωρα, τῶν πολλῶν ἐντεῦθεν εἰς ῥαδίαν προνομὴν κειμένων κατὰ
πολλὴν ἐρημίαν τῶν κωλύοντων. ἤρξε τοίνυν ταῦτα μεγάλων
κακῶν ἀπάσῃ τῇ χώρᾳ, ἐπὶ καιροῖς ἀναγκαίοις, τοῖς τῶν καρ- B
5 πῶν συλλογῆς, τῶν μὲν ἀπαγομένων τῶν δὲ σφαττομένων, ἔστι
δ' ὧν καὶ φευγόντων, εἴ τις καὶ προαπανίστατο τῶν δεινῶν καὶ
φρουρῶν τινὶ τὰ καθ' αὐτὸν ἐπίστευεν.

26. Εἶδες δὲ τότε καὶ τοὺς ἐνδοτέρω σκευαγωγούοντας, P 231
καὶ οἰκτρὰν θάνατον περαιουμένους εἰς πόλιν, ἀπογνόντας ἤδη τὴν
10 τῶν ἰδίων σωτηρίαν. καὶ ὁ πορθμὸς οὗτος ἐκάστης μυρμηκίαν
ἀνθρώπων καὶ ζώων ἐδέχετο, οὐκ ἄνευ συμφορῶν τῶν μεγίστων
ἀπαλλαγέντων· οὐδὲ γὰρ ἦν ὅστις οὐ τῶν ἰδίων ἀπεθρήνει τὴν
στέρησιν, τῆς μὲν ἀνακαλουμένης τὸν ἄνδρα, τῆς δὲ τὸν υἱὸν
ἢ μὴν τὴν θυγατέρα, ἄλλης ἀδελφόν τε καὶ ἀδελφήν, καὶ ἄλλης B
15 ἄλλο τι συγγενείας ὄνομα, πάντων δὲ ἐλεεινῶς προκειμένων, τῶν
μὲν ἐντὸς πόλεως, τῶν δὲ καὶ ἐκτὸς παρ' αἰγιαλὸν εἰκαίως κατα-
σποδομένων, λείψανα φερόντων καὶ ζωῆς καὶ βίου. νήπια δὲ
καὶ γυναῖκες καὶ οἰκτροὶ πρὸς βῆτα προκείμενοι ταῖς ὁδοῖς ἀλγεῖν
ἐποίει καὶ τὸν μόνον ἀκούοντα. πλὴν ἐντεῦθεν στρατὸς μὲν τὸ

usi victoria sunt, ut medium nullum intercederet spatium inter cladem
nostri exercitus et distributionem illorum in manus varias, quae diverse
in multas simul partes Romanae ditionis irrumperent. et sufficiebat vel
exiguus numerus rei ubique ex ipsorum sententia gerendae, propter de-
bilitatem et destitutionem in illo limite interiusque extremam omnium, ne-
mine iam prorsus uspiam comparente qui subditos imperio Romano tue-
retur. quare omnes et omnia parata illic praeda quibusvis tollere curan-
tibus iacebant. ingentium haec igitur fuerunt initia malorum, geminante
etiam incommodum importunitate temporis, quod haec Muzalonis clades
incidit in aestivam messem, qua tempestate cuncti erant intenti collectioni
et importationi frugum in horrea, vice cuius hi quidem abducebantur, illi
trucidabantur, nisi si qui mala ista fuga matura praevertissent arcique
alicui obviae se ac sua credidissent.

26. Vidisses tunc citeriores Nicomedia ruris incolas convasata su-
pellectile trepide in urbem accurrentes, et miserabile spectaculum obviis
offerentes luctu et planctibus, quibus uti desperata salute se miseri cru-
ciabant; cernebaturque quotidie in traiectu illo, velut densum formicarum
agmen sese trudens terrore, multitudo mixtim hominum et bestiarum.
nec quisquam ea ibat non eiulans ac plorans, quod maximis iacturis ae-
gre vitam redemisset, nemine fere non cuiuspiam ex intimis amissionem
lamentante. haec quidem virum abactum aut occisum flens inclamabat,
illa filium aut filiam, alia nomen aliud affectus et cognationis proximae.
cuncti autem miserabiliter in publico iacentes procumbebant, quidam in-
tra urbem, alii extra per maris littus, in pulvere versantes miseras reli-
quias vitae ac spei. parvuli autem et mulieres senesque miserandi strati
temere per vias non solum videntes horrendo spectaculo, sed et audientes
immedicabili cordolio vulnerabant. caeterum indidem, hoc est Nicomedia,

- C μὲν ξενικὸν περαιούμενον ἀκλεῶς ὑπέστρεφε, τὸ δ' ἰθαγενὲς καὶ αὐτόχθον, καὶ αὐτῶν οἰκιῶν ἐκκεχωρηκὸς τοῖς ἐχθροῖς, ἐξ ἀναγκαίου ἐζήτει ὅπῃ γε καὶ ἀποφυγὸν σωθήσεται. ἐχθροὶ δὲ τέως πολλῶν ἐμπλησθέντες τῶν ἀνωτέρω ἀνέδην ἐκείνοις ἐνεσπατάλων, ἀπάγοντες μὲν αἰχμαλώτους, ἀπάγοντες δὲ καὶ ζῶα καὶ λείαν⁵ πᾶσαν καὶ αὐτὸν δὴ τὸν καρπὸν τῆς γῆς τὸν ἐπέτειον, ζώοις τοῖς ἐκ τῆς λείας διευθετούμενοι, καὶ ὃ τι καὶ ἔδοξεν ἀσφαλὲς μετα-
- D φέροντες. οὐ μὲν δὲ καὶ τῶν κατωτέρων Νικομηδείας ἤπιοντο, οὐπω θαρροῦντες ἴσως τὴν εἰσβολὴν· ἐπῆει γὰρ ἐκείνοις φοβέσθαι τὴν ἐξ ἐγγίονος ἔφοδον, καὶ ὡς ἱερῶν ἀθίκτων ἔτι τῶν τῆς¹⁰ πόλεως προαστείων ἀπείχοντο, εἰ καὶ τοῖς τῇδε τῶν δεινῶν προσδοκωμένων ἀναστολῆς ἔδει, καὶ ὡς ἦν ἀνεστέλλοντο. οὐ γὰρ ἐνταῦθα μόνον ἦν τὸ δεινόν, ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' ἀνατολὴν μέχρι καὶ Ἀτραμυτίου, ὅπου καὶ βασιλεὺς ἐπεχωρίαζε, τὰ ἀνωτέρω
- E πάντα δίχα τῶν ὀχυρωτάτων φρουρίων τοῖς ἐχθροῖς εἰς προνο-¹⁵ μὴν ἔκειντο, τὰ δὲ προσωτέρω περὶ που τὴν Ἀχυράους καὶ Κύζικον καὶ Πηγὰς καὶ Λοφάδιον ὀλίγω τινὶ διαστήματι τῷ ἀπὸ θαλάσσης ἐλεύθερον περιῆν. Προῦση δὲ καὶ Νικαία ταῖς πύλαις
- P 232 ἐπέχραε τὰ δεινά, ἀπάντων τῶν ἔξω προνομευθέντων, καὶ δε-

9. ἐποίει P.

post cladem memoratam militia quidem externa inglorie revertebatur: indigenae vero milites, qui domos suas occupatas iam ab hoste scirent, ubi deinceps perfugium ad salutem captarent, varie quisque aestuans necessario quaerebat. at hostes corrasis hactenus omnium ulteriorum regionum praedis, iis se incubantes ingurgitabant, raptis intemperanter abutentes, trahentes captivorum hominum catervas, captivi pecoris greges armenta mandras, una cum omnis generis praeda, praesertim autem fructu segetum, quas anni tempestate maturas collegerant, ex iisque larga manu, quae multa undique praedando congesserant, iumenta pascebant; denique summa securitate, quidquid ipsis placuerat, quo vellent cumque transferentes. non tamen adhuc citiores Nicomedia tractus attingebant, nondum, ut est verisimile, tuto se illuc irrupturos opinantes. metuebant videlicet ne, si proveherentur, ex urbe retro relicta eruptio in ipsos fieret. eademque formidine continebantur, ne suburbia civitatis tamquam sacra contingere auderent. etsi parum ea res illic degentibus remissionis afferret, continuo utique terrore sollicitis, et quae nondum patiebantur, sibi tamquam praesentia fingentibus, fruebantur tamen miseri, ut poterant, quiete qualicumque per istam ita suspensae incursionis hostilis moram, ac comparatione pariter infelicium multorum sese consolabantur. neque enim erat melior conditio securiorve status reliquorum per totum Orientem Atramytium usque, ubi diversabatur imperator: ulteriora quippe universa, praeter arces munitissimas, hostibus in praedam exposita iacebant. longinquiora modo quaedam circum Achyraos et Cyzicum ac Pegas Lophadiumque, exiguo a mari intervallo, libera supererant. Prusae quidem ac Nicaeae bellum et clades sub ipsas admotae portas erant, omnibus

τὸν τὸ πάθος καὶ ἀπαραμύθητον τὸ συμβάν, ἀπάντων ὀλίγων
ἐξαπολωλότων μηνῶν. καὶ ὥσπερ θείας ὀργῆς καὶ μηνύματος
δαιμονίου τὸ πάσχειν, οὕτω καὶ θείας ἀντιλήψεως μόνης καὶ
συμπαθείας τοῦ κρείττονος τὸ τὰ δεινὰ στήναι εἰκὸς ἦν ἐννοεῖν.

5 27. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον. οὐκ ἦν δὲ ἄρα καὶ B
ἀρχιερεῖς ἡσυχάζειν καὶ μὴ δι' ὄχλου μεγίστου τῷ πατριάρχῃ γί-
νεσθαι τοῦ τῆς Ἐφέσου καὶ πάλιν Ἰωάννου καὶ τῆς ἐκείνου ἀνορ-
θώσεως ἔνεκα. εἰς δὲ τις αὐτῶν (ὁ Σηλυβρίας οὗτος ἦν Ἰλα-
ρίων) καὶ μέγα τι κατὰ τοῦ πατριαρχοῦντος ἐφθέγγατο, οὐ τότε
10 πρῶτως, ἀλλ' ὅτε δὴ πατριάρχης ἐπὶ τῇ τῆς Παμμακαρίστου
μονῇ ἀναχωρῶν τῶν φροντίδων καθῆστο, οὐκ αὐτὸς ἰδὼν ἀλλὰ
παρ' ἰδόντος ἀκούσας, ὥς ἔλεγεν. ἀπῆν δὲ τῶν ζώντων ὁ φή- C
σας, ἀνάγωγος καὶ ἄλλως ὢν ἐκεῖνος καὶ ἐπὶ διαβολαῖς γνώριμος.
ἀλλὰ καὶ τὸ ἔγκλημα ἀπᾶδον ὅλως καὶ ψευδολόγημα ἄντικρυς.
15 ὅμως ὁ Σηλυβρίας οὐ πάνυ τι καὶ αὐτὸς πιστεύων, ὥς ἔωκει λέ-
γων, τὸ τοῦ πράγματος ἄτοπον ἐν ἀπορρήτοις παραλαβὼν, βα-
σιλεῖ πιστεύει τὸν λόγον. τῷ δὲ μέγα μὲν ἀκούσαντι ἔδοξε, καὶ
βαρέως ἤνεγκε τὸ λεχθέν· ὅμως δὲ μέντοι καὶ μὴ πιστεύσαντι D
ἐπῆει φρονιῖζειν τοῦ ἐν ἀπορρήτοις διακεῖσθαι τὸν λόγον, ὥς

3. οὕτω bis ponit P.

quae circum urbes illas fuerant undique direptis ac vastatis. dira cala-
mitas nec consolatione levabilis ulla cuncta late occupaverat, universis il-
lis populis paucorum spatio mensium funditus perditis. ac sicut divinae
fuit irae iustaeque superum in scelera nostra animadversionis, nos pati
talia, sic uni coelesti clementiae ac misericordiae numinis imputari par
fuit indutias illas malorum qualescumque, quae barbaris progredi ulterius
verentibus Romanae plebi, licet nullo protectae praesidio adversus eos, si
venirent, contingebant, aliquod in extrema clade solatium.

27. Et haec quidem in hunc modum se habebant, ut hactenus dixi-
mus: episcopi autem perstare quieti non poterant, nec absistere a faces-
sando gravem patriarchae molestiam, Ioannis rursus Ephesii et eius resti-
tutionis causa. unus autem ipsorum Selybriensis, cui nomen erat Hila-
rion, grave quodpiam a patriarcha peccatum retulit, non recens illud qui-
dem, sed tunc patratum quando patriarcha idem in Pammacaristi mona-
sterio sepositis curis considebat; idque aiebat haud visum a se, sed ab alio
qui vidisset auditum. verum qui memorabatur auctor, iam erat mortuus;
fueratque, dum viveret, homo contumeliosus et calumniator notus. crimen
porro erat prorsus abhorrens a verisimilitudine omni merumque menda-
cium. prae se ferebat quinetiam Selybriensis ipse, cum id alterius testi-
monio referret, sese haud credere: putasse tamen rem qualicumque fide
arcano ad se delatam imperatori, prout fecit, indicare se debere. impe-
rator hoc audito momenti permagni temere moveri negotium iudicavit,
graviterque tulit id ad se delatum. ac nullam licet fidem delationi adhi-
bens, sibi enixe curandum existimavit ne ad plures dicti notitia manaret,

Georgius Pachymeres II.

- ἄλλως καὶ ἀπρεπῇ ὄντα οὐ μᾶλλον ἢ ψευδῇ. διαφυλάττεσθαι γὰρ καὶ τὰς τῶν πολλῶν ὑπονοίας ἄξιον ἐκεκρίκει. πλὴν καὶ τοῦ προσανενέγκαντος κατεγνώκει, ὡς τὸ τέλος ἔδειξεν, ὅτι καὶ ὅλως ἐπὶ τοιούτῳ καὶ παρὰ τοιούτου πιστεύσειε λέγοντος. ἦν ταῦτα, καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς καὶ αὐθις διὰ τὸ τοῦ πατριάρχου πρὸς αὐ- 5
- P 233 τοὺς ἀμφίγνωμον περὶ τῶν κατὰ τὸν Ἐφέσου πραγμάτων πατριάρχῃ ἐπέιχον καὶ οὐ καθαρῶς εἰρήνευον. ἦσαν δ' οἵτινες τούτων καὶ ὁμογνωμόνων τῷ πατριάρχῃ καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς διεφέροντο. βασιλεῖ δὲ πάντα τρόπον τὰ τῆς εἰρήνης στέργοντι οὐκ ἦν ἡρεμεῖν, ἀλλὰ τὸ μὲν τὸν Ἐφέσου ἀποκαταστήναι καὶ 10 προσαπεδέχετο καὶ συνήργει τοῖς βουλομένοις, τὸ δ' αὐθις ἐκείνου χάριν πατριάρχῃν προσαναγκάζειν οὐ οἱ τῶν δεόντων ἐδόκει.
- B ὁθεν καὶ τοὺς ὑπὲρ τοῦ Ἐφέσου λέγοντας ἀπεδέχετο, ἀλλὰ τό γε σχίζεσθαι διὰ ταῦτα σφᾶς πατριάρχου καὶ λίαν διὰ βάρους ἦγε καὶ προσωνείδιζε, καὶ τισιν ἐμβριθέστερον προσεφέρετο. 15 σκοπῷ δὲ μὴ Πάτροκλος ἦν ὁ Ἐφέσου καὶ τὸ τοῦ Αἰνείου ἔσχε-διάζετο ἐῶλον, τῆς βασιλικῆς γνώμης ἤδη κλινούσης πρὸς Ἀθανάσιον τῷ τὸν Ἰωάννην ἀποπροσποιεῖσθαι, εἰ καὶ ἐν ἀφανεί

praeterquam indecentis et mentione ipsa infandi, etiam, ut se dabant indicia, mendacis. praeverti enim oportere suspiciones multorum aequum censuit. sed et, prout ex consecutis ad extremum apparuit, succensuit delatori, quod e tam levi tamque sublestae fidei auctore cognitam rem tantam non modo non contempsisset, ut debuerat, verum etiam, ut deferendo monstraverat, credidisset. dum haec ita se haberent, interim episcopi, quod sibi adversari patriarcham scirent in negotio Ioannis Ephesii, haud cessabant instare circa hoc illi, nec corde sincero cum eo communicabant. non tamen ex eorum numero deerant qui partes patriarchae sequerentur et ab aliis ea causa dissentirent. quae cernens imperator, pro suo antiquo proposito pacis ecclesiasticorum omni ratione procurandae, haud sibi cessandum in hac pacanda discordia putavit; in quo restitutioni quidem Ephesii, quam multi urgebant, non modo assentiri se monstrabat, sed ei ultro promovendae paratam exhibebat operam. tamen idem eius rei gratia vim inferri patriarchae haud decere iudicabat. unde, quamquam libenter audiret quaecumque pro Ephesio allegabantur, molestissime ferebat omnem mentionem discessionis a sacrorum principe; et quos audiret eam minari episcopos, graviter increpabat, etiam exprobratione non abstinens. non dissimulabo hic tamen speculationem quandam meam. quis scit an capessenti sic imperatori causam Ephesii, cui sciret adversari patriarcham, non aliud occultius in mente fuerit? quis, inquam, praestet non hoc illi praetextum fuisse merum, et velut illud e fabulis ad vanam speciem obiectum inane Aeneae simulacrum, ad usum indulgendi conceptae iam tum arcanae voluntati reponendi Athanasium in thronum, quam ad rem sibi videbat fore utilem factionem multorum antistitum a Ioanne nunc pontifice aversorum ob Ephesii negatam ab eo restitutionem. sed haec omittamus, quae si iam

ταῦτ' ἦσαν ἔτι. ὥς δέ που καὶ τὸ ὑπ' ὀδόντα κεῖσθαι δοκοῦν
 ἀνάπυστον ἤδη ἤρξατο γίνεσθαι, καὶ τινες ἀφωσιωμένως πως
 καὶ ἐπιπολαίως τὰ περὶ ἐκείνου ἡγίσσοντο, τὸ ἐκείνου σχίζεσθαι C
 ἑαυτοῖς εὐπροσωπότερον καθιστάντες, τότε βασιλεὺς τὸν πρῶ-
 5 τως ὑπομνήσαντα περὶ τούτου ὑπώπτευν, ὥς καὶ ἄλλοις εἰποι
 τὸν λόγον, κἂν αὐτὸν μὴ σκανδαλίσκειν ὑπειπών, ἄλλοις ἴσως
 εἰπὼν μῶμον προστρίψει. διὰ τοῦτο, καὶ τῇ τοῦ πατριάρχου
 θαρρῶν σεμνότητι, ἐκφραζέει τὸν λόγον, καὶ τὸν πρῶτως εἰ-
 πόντα δῆλον καθίστησιν. ἄρρητον μὲν γὰρ εἶναι καὶ ἄπιστον,
 10 καὶ λίαν ὠρέγετο, ὥς ἔωκει· ὑπολαλουμένου δὲ καὶ παρ' ἄλλων,
 αὐτὸς ἀναγκασθεὶς φανεράν καθίστησι τὴν κατηγορίαν, καὶ ὥς
 ὑβριστὴν οὐκ αἰτίας ἀνίει τὸν φάμενον. ἀκούει ταῦτα καὶ πα- D
 τριάρχης, καὶ ὥς εἰκὸς θεινοπαθήσας, ἐπεὶ οὐ περιτὴν ὁ πρῶτως
 ἐπειπών, ὥς ἐλέγετο, αὐτῷ δὴ Σηλυβρίας τὴν συκοφαντίαν ἐπέ-
 15 τριβε, καὶ συνόδῳ ἐπεγκαλεῖ ζητῶν τὴν ἐκδίκησιν ἑαυτῷ, κἂν
 ἐκεῖνος ὥς εἶχεν ἐπειλύων τὸν λόγον ἄλλως ἔλεγεν ἐξειπεῖν.
 (28) παρ' ἣν αἰτίαν καὶ βασιλεὺς (οὐδὲ γὰρ ἦν ψεύδους γρά- P 234
 φεσθαι βασιλέα γε ὄντα) ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις συκοφαντοῦντα διε-
 λέγχειν ἀναγκαζόμενος, ὃ τέως ἀνέκφορον ἠβούλετο μένειν, ἐπὶ

tum erant, in occulto certe tenebantur. tunc autem evenit ut, cuius me-
 minimus, Ioannis patriarchae crimen clam olim immurmuratum enotescere
 inciperet, et a quibusdam verecunde quidem ac quasi aliud agendo, ta-
 men sic oblique innueretur ut qui rem compererant agnoscerent; quod
 infensi Ioanni episcopi magna arte faciebant, sic sibi plausibiliorem prae-
 parantes obtentum ab eo sese discindendi. istam propalationem rei a se
 tanto studio celatae imperator sentiens, eum qui sibi primus illam indi-
 casset, Selybriensem violati arcani suspectum habuit; et in eam incubuit
 partem ut crederet illum indulgentem prurigini malignae aliis quoque ma-
 nifestasse, quod frustra ei fuisset a se impense commendatum ne omnino
 mortalium cuiquam aperiret. et hunc quidem ipsum coram redarguere
 levitatis illius haud voluit, ne sine operae pretio eum irritaret: illum ta-
 men eo nomine apud alios vituperavit, ac fretus gravitate notaque pa-
 triarchae innocentia non dubitavit crimen id totum falsae calumniae ad-
 scribere, conquerendo de eo qui primus vulgaverat, quod luce indignissi-
 mum premi tenebris semper oportuisset. sic imperator id ipsum quod
 summe, ut videri voluit, cupiverat indictum immemoratūque perpetuo si-
 leri, cum susurrari ab aliis intellexisset, publicare ipse coactus est, palam
 incusans Selybriensem, qui prodiderat primus, ut contumeliosum et syco-
 phantam. audiit haec patriarcha, et prout par fuit, indignatus, postquam
 in vivis non superat qui falsi criminis auctor allegabatur, ipsi Sely-
 briensi calumniae dicam impexit, questusque de illo apud synodum petit
 canonicè rem cognosci vindicarique tantum scelus, excusante illo quantum
 poterat, haud se malo animo enuntiasse sub arcane quod ex alio rescisset.
 (28) haec ipsa expostulatio patriarchae querelaeque apud synodum cum
 curam imperatori adiecisset, ne cuiquam minus plene de re tota edocto
 suspicio forte in ipsum oboriretur, tamquam quod audivisse ex alio aie-

πολλῶν ἐξέφερον, ὅπως καὶ ὅτε καὶ τί προσελθὼν εἶπεν ὁ εἰ-
 πών. τέως δὲ πολλὸς προσετρίβετο ἐντεῦθεν μῶμος, ὁμφοτέρω-
 θεν ἀντιδιατεινομένων. καὶ διὰ ταῦτα πατριάρχης δεινῶς ὑβριο-
 παθῶν ἦν, καὶ οὔτε βασιλέα προσαπεδέχετο κινουῦντα τὸν λόγον,
 B ἀλλὰ καὶ τῷ πρώτῳ εἰπόντι κακῶς εἶχε, καὶ συνόδου ἐξήτει ἐκ-5
 δίκησιν, εἰ πιστεύειν θέλοιεν ὥς καὶ αὐτοὶ σκοφαντίαν τὸν λό-
 γον, ὥς λέγουσι, κρίνουσι. τῷ τοι καὶ τῷ μὲν ζητεῖν πατριάρ-
 χην δίκαια ξύμπαντες ὁμολόγουν, πρὸς δὲ τὸ καταδικάζειν τὸν
 λέξαντα διαμφιγνωμονοῦντες ἦσαν· μηδὲ γὰρ κἀκεῖνον αὐτόθεν
 ἐκφῆναι τὸν λόγον, μηδ' ὥς κατηγορίαν συνθεῖναι, ἀλλὰ βασι- 10
 λεῖ πιστεῦσαι, ὥστε μεῖναι καὶ ἐν ἀπορρήτοις οἶεσθαι. ὥς δὲ
 πολλάκις ὁ μὲν πατριάρχης συνιστᾷν βουλόμενος σύνοδον ἐπὶ τού-
 C τοις τοῦς ἀρχιερεῖς μετεπέμπετο, ἐκεῖνοι δὲ οἱ μὲν συνήγοντο καὶ
 ἔτοιμοι ἦσαν κρίναι καὶ καταδικάζειν τὸν φάμενον ὥς οὐκ εὖ σχη-
 μον ὃν οὐδ' ἄλλως εὐπρεπὲς πρὸς βασιλέα λέγειν τοιαῦτα, οἱ 15

bat per se ipse confinxisset, causa fuit diligentius asseverandi delationem
 ad se factam, eoque magis ac magis divulgandi quod enixe in arcano ma-
 nere studuerat, dum scilicet multis solcite inculcat, quis, quando, qua ra-
 tione ad se accedens illud patriarchae crimen detulerit; ac scilicet Sely-
 briensem delatorem graviter incusans, qui vicissim dum se apud pleros-
 que purgare satagit, postquam erat contestatus bono se animo et sine
 ulla calumniandi voluntate Augusto sub fide arcani declarasse quod ipsum
 non latere publice interesse putaverat, erumpebat in mutuam vituperatio-
 nem ipsius, qui videlicet secreti religione violata rem clam auditam palam enun-
 tiasset. per has contentiones latius sparsum sermone celebrabatur pa-
 triarchae crimen, non sine gravi eius infamia; qua ille acriter commotus
 nec imperatoris excusationem admittebat, coactum se aientis ad proferen-
 dum quod tenere occultum debuisset, et in eum maxime qui falsam ei
 calumniam primus indicasset infenso erat animo, vindicarique scelus huius
 severo synodi iudicio poscebat; utebaturque ad tanto efficacius id iudicium
 urgendum professione sibi facta multorum e patribus, singillatim affirman-
 tium non dubitare se quin falsum et calumniose afflictum totum id crimen
 esset; quod qui dicerent, eos patriarcha contendebat sensus istius sui ve-
 ritatem debere sancire puniendo, ut merebatur, illo qui temere primus
 effutiisset id quod ipsi nihil aliud quam atrox falsissimumque maledictum
 esse iudicarent. ac iuste quidem commoveri patriarcham et suae famam
 innocentiae suffragiis synodi stabiliri velle non immerito fatebantur passim
 omnes: damnari, prout petebat, poenisque subiici primum denuntiatorem
 falsi licet eius criminis, haudquaquam omnes pari consensu censebant ae-
 quum. erant enim qui reum venia prosequendum contenderent, quoniam
 non ipse a se tamquam sibi compertum patriarchae delictum primus au-
 ctor detulisset, neque eius accusationem instituisset, sed rem arcano sibi
 cognitam imperatori credidisset, sub fidi silentii custodia tenendam, ut
 quidem existimabat. cum autem nihilo secius patriarcha incumberet in
 propositum synodalis iudicii adversus Selybriensem urgendi, convocaret-
 que saepius ea de causa synodum et nominatim episcopos accerseret, ho-
 rum aliqui conveniebant, promptosque se praebebant ad iudicandum con-
 demnandumque Hilarionem, quod contra quam conveniens ac decens fue-

δὲ αἰτίας τῆς ἀποφυγῆς πλαττόμενοι τὴν ἄφιν ὑπερετίθεντο καὶ
 τῷ Σηλυβρίας ἀγαθὰς ὑπερέτεινον τὰς ἐλπίδας, ταῦτα δ' ἐποιοῦν
 πολλάκις ἔννοιαν διδόντες ὥς ἐπαλγοῖεν καὶ οὗτοι μὴ καὶ πατριάρ-
 χου σφίσι δμογνωμονοῦντος ἐπὶ τοῖς τοῦ Ἐφέσου πράγμασιν,
 5 ὥστε καὶ κινδυνεύειν σχίζεσθαι, τότε πατριάρχης ἀπαλγῶν τοῖς D
 τελουμένοις, ἐπεὶ γε συνοδικῶς προκαθήμενος μέχρις ὅψε τῆς
 ἡμέρας τὴν ἐκείνων περιέμενεν ἄφιν, αὐτίκα συντόνῳ ψυχῆς
 καταστήματι καὶ ἱκανῶς ἐνθέρμῳ ἐκ λύπης ἀποχωρεῖ, τελευ-
 ταῖον εἰπὼν εἰς τοὺς τότε ἄρχιερεῖς ἢ μὴν τοῦ λοιποῦ μὴ εἶναι
 10 μέσον αὐτῶν, κἂν ὅ τι ποιοῖεν, καὶ ὅρκον ἐπιπροσθεῖς, ὥς τι-
 νες ἤκουσαν. ὁ δ' ὅρκος ἰδιωτικῶς πως οὕτως ἐξενεχθεὶς “να P 235
 ἡμαὶ δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, οὐ μὴν εἰμι μεθ' ὑμῶν, εἰ μὴ τὰ
 γένοιτο.” τὸ δ' ἦν, εἰ μὴ ὁ Σηλυβρίας κολάζοιτο. πέμπτην
 μὲν οὖν ἦγε τότε μὴν Ἀνθεστηριῶν, ἡμέρα δ' ἦν ἡ πρὸ τοῦ σαβ-
 15 βάτου παρασκευῆ, καὶ μικρὸν ἐφησυχάσας τῇ κέλλῃ πρὸς ἐσπέ-
 ραν σὺν τοῖς ἰδίοις μεταχωρεῖ, καὶ πρὸς τὴν τῆς Παμμακαρί-
 στου μονήν, ὅπου καὶ εἴθιστο καταμένειν, γίνεται, ἀφείς ἕνα
 τῶν αὐτοῦ ἢ καὶ δεύτερον τὰ τοῦ πατριαρχείου κατέχειν καὶ διοι-
 κεῖν. καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος ἔπραττεν, οὐ μὴν δ' ὥστε οἱ καὶ B
 20 καθάπαξ ἀπαλλάττειν ἔγνωστο, ἀλλ' ὥς πολλάκις εἴθιστο πράτ-

rat, talia imperatori dixisset: alii fictis praetextibus accessum ad syno-
 dum excusabant, eo ipso Selybriensi addentes animum spemque iudicii
 declinandi facientes. quod isti cum saepius agerent, facile intelligendum
 non imperitis rerum dabant ulcisci eos in hoc proprium dolorem, et occa-
 sionem arripere vicissim aegre faciendi patriarchae, in odium eius duri-
 tiae qua ipsis assentiri recusaret in restitutione Ioannis Ephesini; qua re
 tantum offendeabantur, ut facile appareret non procul abesse illos a con-
 silio abscindendi se ab eo. istas horum tergiversationes ferebat patriarcha
 molestissime, adeoque die quadam, cum collectae sibi morigerorum
 antistitum synodo praesidens aliorum adventum usque ad vesperam frustra
 expectasset, repente concitato impetu aegri animi, magna irae dolorisque
 significatione exurgens abiit, extremum ad praesentes episcopos prolocu-
 tus de caetero se numquam amplius medium inter ipsos consessurum,
 quidquid ad se revocandum molirentur; adiecitque, ut quidam audire,
 iuramentum vulgaribus hisce conceptum verbis “per quantum servus Chri-
 sti sum, non ero deinceps vobiscum, ni haec fiant,” hoc est nisi Sely-
 briensis puniatur. dies erat quinta Iulii mensis, eademque feria sexta
 hebdomadis sive parasceue sabbati, quando sic se proripiens e synodo
 Ioannes patriarcha, inde paululum in cella commoratus, sub noctem cum
 familiaribus domo excessit et in Pamnacaristi monasterium, ubi solitus
 erat diversari patriarchio digrediens, migravit, uno dumtaxat alterove
 suorum in patriarchalibus relicto aedibus, qui eas servarent et res pa-
 triarchatus procurarent. atque haec quidem ille fecit, haud eo animo ut
 penitus et irrevocabiliter patriarchatu cederet: sed, prout iam saepius
 usu venerat, sperans rogatum se iri, et a solite urgentibus ut redire vel-

τειν, οὕτω καὶ πάλιν ὑπελαμβάνετο. αὐτὸς δὲ μεθ' ἡμέρας καὶ παραιτήσιν σχεδιάσας πέμπει πρὸς βασιλέα οὕτως ἔχουσαν ἐπὶ λέξεων.

C 29. “Δέσποτά μου ἅγιε βασιλεῦ, καὶ ὑμεῖς δεσπότης μου ἅγιοι ἀρχιερεῖς, ἐγὼ τὸ πρῶτον ἁμαρτωλὸν εἰδὼς ἑμαυτὸν πάντα 5 ἔπραττον ὑπὲρ τοῦ τῆς ἁμαρτίας ὀφειλόμενόν με. μᾶλλον δὲ ἔπραττον μὲν ὀλίγα, τὸ πλεον δ' ἐθάρρουν εἰς τὸ ἀνεξάντλητον πέλαγος τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, ὅπερ πλουσίως ἐξέχεέ τε καὶ διηνεκῶς ἐκχέει πρὸς τε δικαίους καὶ ἁμαρτωλοὺς καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν κτίσιν. καὶ τούτῳ μόνῳ θαρρῶν διήνουν 10

P 236 ἤδ' ἔως τὸν ἐμὸν βίον. εἴτα ἀναγκασθεὶς ὅσα οἶδε θεός, κρίμα-
σιν οἷς οἶδεν αὐτός, ἀνήχθην εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. ὑβρίσθην μετὰ ταῦτα ὅσα οἶδε πᾶς ὁ ἐνταῦθα καὶ ἐκτὸς λαός. ἐλυπήθην διὰ ταῦτα πολλά, οὐχὶ διὰ τὴν ἐμὴν ὑπόστασιν, οἶδε
θεός, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἅπαν πλήρωμα, ἧς Χριστὸς 15 καὶ διὰ τῆς χάριτος ἐκείνου ἐγὼ κεφαλὴ. εἰδὼς τοίνυν ὡς οὐ τῶν πρεπόντων, οὐ τῶν δικαίων ὄν, οὕτως ὑβρισμένον ἀποφέ-
B ρεσθαι πατριάρχου ἀξίωμα, ἀναγκασθεὶς ὥμοσα τὴν αὐτοῦ ἀπο-
βολήν. καὶ ἵστημι τοῦ φυλάξαι τοὺς λόγους μου, καὶ ἀποδί-
δωμι ἰδοὺ τὰς εὐχάς μου, ἃς διέστειλαν τὰ χεῖλη μου ἐν τῇ θλί- 20
ψει μου. παραιτοῦμαι γὰρ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ὥς ἂν δὲ

let, ubi non alia conditione assensurum se monstraret quam si quae optabat fierent, fore ut voti compos resumeret usum potestatis. in hac tamen simulatione recusandae sedis uno gradu nunc longius quam antea progressus, post dies aliquot abdicationis formulam conscriptam ad imperatorem misit, his plane conceptam verbis.

29. “Domine mi sancte imperator, vosque domini mei ac sancti antistites, ego primum peccatorem me sciens nihil non egi quo liberarem me peccato, aut potius, cum ad hoc multa pro mea imbecillitate egerim, pro rei merito ac difficultate pauca egi. praecipuam vero fiduciam constituens in pelago inexhausto divinae benignitatis, quod liberaliter et effudit hactenus et effundit indesinenter deus in peccatores pariter ac iustos, adeoque in universas indiscriminatim creaturas suas, hac fretus sola vitam suaviter meam exegi. deinde coactus, prout deus novit, iudiciis quae ipse scit, evectus sum in patriarchalem thronum. iniuriis posthaec ac contumeliis sum affectus notis universo, qui intra quique extra urbem est, populo. ex quibus magno dolore sum afflictus, non privatae meae iacturae aut ignominiae causa (deus novit), sed propter damna inde redundantia in universum ecclesiae corpus, cuius primum Christus, deinde per eius gratiam ego caput sum. sciens igitur nec decens nec iustum esse sic deformatam contumeliis circumferre patriarchae dignitatem, coactus iuravi me illam abdicaturum. et praesto sum paratus exequi quod dixi; reddoque en vota mea, quae distinxerunt labia mea in tribulatione mea. ab-dico enim patriarchalem thronum; et ne praetextum in posterum ullum

καὶ μὴ πρόφασιν εἰς τὸ ἐξῆς δόξω σκανδάλου, σὺν αὐτῷ καὶ τὴν
 ἐμὴν παραιτοῦμαι ἱερωσύνην, τὸ μέγα ὄντως ἐμοὶ χρῆμα καὶ
 τοῦ παντὸς ἀντάξιον. ταῦτα τίθημι γνῶριμα τῇ ἐκ θεοῦ βασι-
 λείᾳ σου καὶ τοῖς δεσπόταις μου τοῖς ἀρχιερεῦσι Χριστοῦ διὰ τῆς C
 5 παραιτήσεως ταύτης, δι' ἧς καὶ τελείαν νέμω συγχώρησιν τοῖς
 τε ὑβρίσασιν τοῖς τε εἰς τοῦτο συνεργήσασιν καὶ τοῖς προαχθεῖσι
 τούτοις πιστεῦσαι, καὶ ἴλεως αὐτοῖς εἶη διὰ τοῦτο θεός. ἂν δέ
 τι συμβῇ εἰς τὰ ψυχικὰ καὶ εἰς τὰ σωματικὰ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ
 θεοῦ ἐκκλησίαν ἢ εἰς τὸν λαὸν τοῦ θεοῦ, ἀθῶός εἰμι τῇ χάριτι
 10 τοῦ Χριστοῦ μου." εἶχε καὶ ὑπογραφὴν τήνδε "Ἰωάννης μονα-
 χὸς ὁ χρηματίσας πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως."

Ταῦτα γράψας τε καὶ ὑπογράψας καὶ τῷ βασιλεῖ ἀποστεί- D
 λας, καὶ αὐτὰ τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀπαμφιασάμενος, ἀφυσύ-
 χαζε τοῖς ἐγνωσμένοις ἐμμένων. βασιλεὺς δὲ δεξάμενος τὴν πα-
 15 ραίτησιν οὐδ' ἤθελεν ἀναπτύσσειν ἐξ εὐλαβείας ἀλλὰ πρὸ διδό-
 ναι, ἔπει καὶ ἄλλοτε ταῦτ' ἐπραττεν. ἔπει δ' ἀναγνωσθέντος
 τὸν πατριάρχην ἤκουε λέγοντα ὡς ὁμόσοι, ἐν φροντίδι μεγίστη
 ἦν, καὶ ὅ τι περὶ τούτων ἀρχιερεῖς ἀποφάναιτο διεσκόπει. τὸ
 μὲν οὖν ἅμα δεικνύναι καὶ ἐξετάζειν ἐφίεναι τὰ ἐφεστῶτα τῇ Ῥω- E
 20 μαϊδί κακὰ οὐ παρεῖχεν. ἡμέρας γὰρ ἐκάστης ἡγγέλλοντο τὰ

19. τὰ deerat.

praebere videar scandali, meum quoque abdicō sacerdotium, magnum mihi
 re vera et quantivis decus pretii. haec nota facio divinitus electae maie-
 statī tuae et dominis meis episcopis Christi per hanc rite consignatam
 abdicationis formulam; per quam et plenam impertior veniam tam iis qui
 me laeserunt, quam qui cooperati eis in me laedendo sunt quique abduci
 se passi sunt ad his fidem adhibendam. quibus cunctis, opto, propitius
 condonet hanc culpam deus. unde si quid ex ea perniciem inferens ani-
 mabus aut corporibus in ecclesiam dei sanctam aut in dei populum eve-
 nire contingat, innocens huius ego per Christi mei gratiam sum." hacten-
 us abdicatio; quae et habuit subscriptionem talem "Ioannes monachus,
 qui eram patriarcha Constantinopolis."

His scriptis et subscriptis atque ad imperatorem missis, ipsis prae-
 terea sponte exutus patriarchatus insignibus, quiescebat in semel decretis
 perstans. hoc scriptum accipienti imperatori impetum iniecit religio quae-
 dam animi non admittendi nec legendi, sed prout alias in re simili fece-
 rat, inexplicatum igni tradendi. tandem tamen ad id audiendum dum le-
 geretur inductus, ubi audivit dicentem patriarcham se iurasse, in sollicitu-
 dine fuit maxima, et rei iudicium permittere sententiis episcoporum cogi-
 tabat. sed simul etiam recurrebat animo haud esse nunc tempus oppor-
 tunum inchoandae rei tantae, malis undique ingentibus in rem Romanam
 ingruentibus. quorsum enim communicanda episcopis et eorum delibera-
 tionibus committenda abdicatione ista novo se ac permolesto intricaret ne-
 gotio, cum undecumque obrueretur trepidis quotidie nuntiis indicantibus

δεινά, καὶ οὐ καθ' ἓν τι μέρος ἀλλὰ πανταχόθεν καὶ πανταχῇ
 συρρέοντα, οὐ κατὰ γῆν μόνον ἀλλ' ἤδη καὶ κατὰ θάλασσαν.
 πρότερον μὲν γὰρ πειραταὶ καταλαβόντες Τένεδον νῆσον ὡς ἰδίαν
 εἶχον, καὶ ὀρμητηρίῳ ἐχρῶντο, καὶ κεῖθεν ἀναπλέοντες καὶ πόλλ'
 ἅττα τῶν δεινῶν πράττοντες ἐν ταύτῃ καὶ αὐθις προσώκελλον
 ὑποστρέφοντες. τότε δ' ἀλλ' ἐκείνων καὶ ἐκόντων κατὰ φόβον
 P 237 ἀπαλλαζάντων, τὸ Περσικὸν ὅσον ἦν ἐνδοτέρῳ ναυπηγησάμενον
 ταῖς Κυκλάσιν ἐπέχραον καὶ κακῶς ἐποιοῦν, καὶ τοῦτο μὲν Χίῳ
 τοῦτο δὲ Σάμῳ καὶ Καρπάθῳ καὶ αὐτῇ Ῥόδῳ καὶ πολλαῖς σὺν
 αὐταῖς ἑτέραις οὐκ ὀλίγαις προσβάλλοντες ταῖς ναυσὶ τὰς τέως
 ἐνωκισμένας σχεδὸν ἀοικήτους ἐργάζοντο. οὐκ ἦν δ' ὅλως οὐ-
 δὲ τοῖς ἐν τῇ γῇ τε καὶ ἡπειρώταις ἀναπνέειν τῶν μόχθων οὐδ'
 ἐς βραχύ· ὅσον γὰρ ὅσον καὶ δίκην ἀγρίου πυρός, τὰ ἐντὸς κα-
 B τεβόσκοντο, καὶ καθ' ἡμέραν νέαι δύαι ἡγγέλλοντο καὶ βασιλεῖα
 πρὸς ἑαυτὰς ἀντίσπων, καὶ ἀτελεῖς μετήλλαττον τὰς φροντίδας
 φροντίδες ἑτεραι. τὸ μὲν οὖν τὰ τοῦ πατριάρχου ζητεῖν αὐτό-
 θεν δυσχερὲς ἦν, καὶ ὁ καιρὸς οὐκ ἐνεδίδου· τέως δὲ καιρὸν
 ἐζήτει τὸν εὐθετον καὶ ἁρμόδιον.

non unam aliquam imperii partem gravissime laborare, sed quantum ter-
 rae ac maris ditione amplectebatur, totum uno tempore perire. iam enim
 continente universa in praedam data, mare ipsum infestari latrocinii coe-
 perat, Tenedo paulo ante a piratis occupata, qui inde erumpentes, et eo
 tutum receptum habentes, per continuas grassationes nihil securum illo
 pelago navigantibus et orae undequaque maritimae accolis sinebant. ac
 quamquam hi latrones deinde veriti ne non satis ad extremum tuta ipsis
 ea statio foret, inde sponte recesserant, tamen his modo successerat ma-
 lum in eodem genere gravius. etenim quantum Persicarum copiarum in
 interiora terrarum imperii penetraverat, aedificatis armatisque navibus
 Cyclades insulas incursabant maleque vexabant; et modo Chio, mox Samo
 et Carpatho, ipsi quinetiam Rhodo, multisque praeter has aliis, cum na-
 vibus non paucis infesti appellentes, dudum frequentes incolis insulas iam
 prope desolarant et inhabitabiles fecerant. nec vero interim a terrestri-
 bus latrocinii cessabatur, aut omnino miserrimis continentis incolis quid-
 quam vel brevis interspiramenti laborum et terrorum atrocium concede-
 batur. sed plane intimum Romaniae, velut sylvae concepto penitus incendio,
 vi flammae indomita continue grassantis absumebatur; novaeque quot
 diebus calamitates nuntiabantur, curas imperatoris ad se ab omni alio ne-
 gotio trahentes. unde is cogebatur inchoatas deliberationes de modo aver-
 tendi mala gravissima, recentibus urgentiorum cladum atque discriminum
 consternatus nuntiis, imperfectas omittere, has mox ipsas infectas pari
 tristiorum sollicitudinum avocatione relicturus. hic illi deploratissimus rei-
 publicae status difficilem nunc reddebat inquisitionem de rebus patriar-
 chae; quare tempus ei aptum accommodatumque negotio quaerendum ex-
 spectandumque iudicabat.

30. Ἐντεῦθεν καὶ τῶν κατὰ Θύρας καὶ ἑγγυτέρω ἐπὶ C
 πλέον κακουμένων (τὰ δ' ἦσαν τὰ ἐκ Νικομηδείας καὶ μέχρι πορ-
 θμοῦ Θρακικοῦ) ἐπεὶ οὐκ ἦν μετελθεῖν πολέμῳ τὰς μάχας καὶ τῷ
 φανερώ προσβάλλοντας, ἄλλως ἔγνω μεταχειριεῖσθαι τὰ κατὰ
 5 τοὺς ἑχθρούς. καὶ τὸν Κουξίμπαξιν Τόχαρον, ὃς Νογᾶ μὲν
 ὤκειώτο πάλαι, τὰ Περσῶν δ' ἔσεβε καὶ τῶν περὶ ἐκεῖνον Μά-
 γων τὰ κράτιστα ἦν, ὕστερον δ' ἐκείνου ἀπολωλότος τῷ ἐκεῖθεν
 πλῶ πρὸς τοὺς κατ' ἀνατολὴν Πέρσας χρώμενος ὅσα γυναικὶ καὶ
 παισὶν ἐξ ἀντιπνοίας περιπίπτει τοῖς κατὰ τὴν Ποντικὴν Ἡρά- D
 10 κλειαν Ῥωμαίοις, καὶ βασιλέα ἐπικαλεσάμενος σώζεται τε καὶ τὰ
 Χριστιανῶν αἰρεῖται καὶ πανοικὶ βαπτίζεται, κἀντεῦθεν ὤκειώτο
 βασιλεῖ. τότε τοίνυν βασιλεὺς κρυπτόν τι καὶ συνετὸν πειρώμε-
 νος ἐννοεῖν, κηδεύειν τοῦτον ἐπὶ θυγατρὶ τὸν Σολυμάμπαξιν ἑγ-
 χωρεῖ, ὃς δὴ καὶ τῶν πλησίον ἑχθρῶν ἡγεμόνευε, καὶ μετὰ τοῦ
 15 τὸ κῆδος προβῆναι καὶ αὐτὸν ἡγεμόνα τῶν κατὰ τὴν Νικομήδειαν
 καθιστᾶ, ἐφ' ᾧπερ ἐξ ἀγάπης καὶ συγγενείας ὄνησὶς τις τοῖς P 238
 Ῥωμαίων πρᾶγμασι γένοιτο, κἂν οὐδὲν ἐς τόσον ἢ ἐπίνοια ὤνη-
 σεν. ὁ μὲν γὰρ τὰς ἐπιγαμίας πρὸς τὸ συμφέρον ἐπολεῖ, καὶ ἐπὶ

8. ὅσα] συνάμα?

30. Quale minime tunc aderat, quando utique cum maxime sitae ad portas et his viciniore urbes ac terrae a Nicomedia usque ad fretum Thraciam dirimens barbaricarum incursionum malis intolerabilibus urerentur. his quoniam mederi bello aperto et commissis aequo campo praeliis male paratus a re militari nequiret imperator, aliam inire viam statuit hostes coercendi, utendo videlicet ad id opera Cuximpaxis Tochari. fuerat hic olim Nogae familiaris, superstitioni tunc Persarum addictus, adeo ut inter principes illic sacrorum magos vel in primis ipse numeraretur. postea Noga extincto, uxore ac filiis in navem impositis, vela inde fecit versus Orientales Persas, sed vento repulsus incidit in manus Romanorum Heracleam Ponticam obtinentium; ubi non frustra implorata imperatoris gratia incolumis liberque servatus sponte Christianam suscepit religionem et cum domo universa baptizatus est, ex quo carus intimusque Augusto coepit esse. cui tota sagacitate mentis intento disquirendis viis levandarum aut minuendarum quae cunctos fere sibi subditos opprimerent cladum, quiddam ad hoc percallidum ac solerter excogitatum fore visum est, uti hoc velut hamo ad unum ex infestatoribus Romaniae barbaris aut in partes attrahendum aut certe mitigandum, ut moderatius saeviret. palam igitur permisit, cuius scilicet illi rei clam auctor fuerat, ut filiam Solymampaxi collocaret, duci exercitus barbarorum viciniae insidentis, ut sic eum necessitudine generi obnoxium Cuximpaxis habens deliniret conciliaretque imperio, cuius ipse partes sequeretur; quod ut constaret manifestius, eundem affinitate ista iam contracta socerum Solymampaxis regionibus Nicomediae circumsitis vice sua praefecit imperator, sperans Solymampaxim caritate uxoris ac soceri verecundia temperaturum a nocendo, saltem tam inclementer, commendatis tam coniuncti sibi ducis custodiae Romanis. haec Augustus quidem prudenter ita consuluit: caeterum istius

βεβαλαῖς ταῖς ἐλπίσιν ὥρμει, εἶγε κατὰ συγγένειαν συνεγγιζόντες, ταῦτ' οὖτο καὶ τοῖς τόποις, ὁ μὲν βασιλεῖ δουλεύων προνοοῖτο Ῥωμαίων, ὁ δὲ τὸ κῆδος καὶ τὰς συνθεσίας αἰδούμενος ἀνακόπτοιο τὰς ὁρμὰς. οἱ δέ, ὁ μὲν εἰς εἰρήνην ἐνάγων ὁ δὲ
B σπενδόμενος, ὅμως τὸ τῶν προσχώρων συμφέρον οὐκ ἤνυτον. 5
 μᾶλλον μὲν οὖν διὰ ταῦτα αἰτίαν καὶ ἀμφοτέροι ἀπηνέγκαντο, ὁ μὲν παρασπονδήσεως τῆς πρὸς βασιλέα, ὁ δὲ δυσνοίας τῆς πρὸς Ῥωμαίους. περιέρχεται γὰρ ἄλλοθεν τὸ κακόν· τὸ δ' ἦν τὸ ἐκ τοῦ Ἀμούρη, ἄλλου Περσῶν στρατηγοῦ, ὅς καὶ καταθέων Μεσοθινίας συχνάκις τὴν Σολυμάμπαξι χάριν ὥς οὐδὲν ὀνοῦσαν 10
C ἀπήμβλυνε. τὸ γὰρ κατὰ συστάσεις καὶ ἰδίως καθ' ἓνα μάχεσθαι ἐκ τοῦ μὴ ἓνα εἶναι τὸν κυριέοντα ἦν πάντως. παρ' ἣν αἰτίαν καὶ δυσχερὲς τῷ βασιλεῖ καὶ σχεδὸν ἀδύνατος ἦ τῶν ἐπυσυμβαινόντων διόρθωσις ἐνομιζέτο, τοῦ μὲν ἐνθεν τοῦ δ' ἐκεῖθεν ὁρμώντων, καὶ κατὰ γνώμας διαφερόντων, καὶ λαὸν ἀγόντων 15
 ἐκάστου ἐπὶ τοσοῦτον ἀγόμενον ἐφ' ὅσον καὶ τὸ κερδαίνειν σφίσιν ἐκ τοῦ πολεμεῖν ἔσοιο, εἰ δὲ μὴ θέλοιεν πολεμεῖν οἱ προ-

providentiae perexiguus aut nullus in rempublicam extitit fructus. etsi enim Solymampaxis matrimonio sibi privatim utili libenter inito haud invidabat quin in Romanos quoque pars commoditatis aliqua ex eo redundaret, immo etiam inter icenda pacta nuptialia non dubiam spem fecerat volendi, novae necessitudinis occasione, coniuncte deinceps non solum animo sed etiam loci propinquitate cum Cuximpaxi vivere, ac pariter cum eo pro se quoque consulere subditis imperatoris, ut quo tempore socer, ex officio subiectionis palam imperatori iuratae, commissis ab eo sibi Romanis provideret, eodem ipse, memor affinitatis et reveritus conventionem factam, reprimeret impetus barbarorum depraedandae desolandaeque Romaniae imminuentium, — etsi haec, inquam, Solymampaxis et ex animo promississe et bona fide praestare voluisse visus est, tamen is successus fuit, ut apud nihil inde levamenti sentientes Romanos infamia uterque laboraret, socer quidem foedifragae perfidiae erga imperatorem, gener autem mali atque infesti nihilo nunc minus quam antea in Romanos animi. aliunde porro malum oriebatur, ex altero videlicet duce Persarum Amura, qui crebris tunc incursionibus Mesothiniam vastans gratiam Solymampaxis ut ad nihil utilem in animis Romanorum hebetabat. ea quippe conditio tunc rerum erat, ut quisque ducum istorum barbarorum propriis instructi copiis, nec ulli communiter superiori parentes, sua sibi privatim consilia haberent, nec sociorum vel auctoritas vel exemplum quidquam apud quemlibet ipsorum obtineret ponderis. quam ob causam difficilis ac fere insperabilis imperatori censebatur malorum tunc imperium inundantium, per istam conventionis cum aliquo ex satrapis viam, curatio, utique cum nec comprehendi omnes una confederatione possent, et uno eorum aut altero cessante alii vel etiam licentius uberiusque praedarentur, uno videlicet hinc, alio inde aemula incessanter rapacitate inhiantibus, consilio usque discordi et parata semper voluntate contraria iis quae duces alii decernerent sequendi. militum autem, qui sub istorum merebant signis, parta usu licentia castrorum mutandorum, cupidissima praedarum aviditas facie-

ἀγοντες, ἑτέρους ζητοῦντα τοὺς ἄξοντας, ὧν καὶ μαχομένων αὐτοὶ κερδαίνοιεν πολεμοῦντες. τοῦτο συμβεβηκὸς καὶ τῷ Σολυ- D
μάμπαξι ἀχρείαν ἐποίει Ῥωμαίοις τὴν τῆς ἀνακωχῆς χάριν, τῶν
ὑπ' αὐτῷ στρατηγουμένων τέως ἑτέροις συνιόντων, καὶ τὰ αὐτὰ
5 Ῥωμαίους δρώντων ὅσ' ἂν κὰν ὑπ' αὐτῷ τὸ πρὶν ἐστρατήγηντο
ἐπραττον. ἀλλὰ τὰ ἐντεῦθεν ἐπισυμβάντα εἰρήσεται κατὰ τό-
πον ἐσαῦθις.

31. Τότε δὲ βασιλεὺς δεινὸν οἰηθεὶς εἰ καὶ πλεον ἀφῆξοιτο P 239
τοῦ τὴν ἐκκλησίαν καθιστᾶν (μηδὲ γὰρ ἐπ' ἀγαθῷ εἶναι τοῖς Ῥω-
10 μαίων πράγμασι τὸ μὴ ἐν καταστάσει τὴν ἐκκλησίαν εἶναι), μι-
κρὸν ἀφέμενος τῶν ἕξω φροντίδων ἐδίδου καὶ ταῖς ὑπὲρ τῆς ἐκ-
κλησίας μερίμναις, ἥδη καὶ πάλιν ἀρχομένης κρταδάνεσθαι. καὶ
δὴ συνόδους συνῆγε, καὶ ἱερῶν ἀνδρῶν σύνταγμα, ὅσον ἦν ἐξ ἀρ-
χιερέων καὶ ὅσον ἐκ κληρικῶν τε καὶ μοναχῶν, εἰς ταῦτόν καθί-
15 στα, καὶ συνδιημέρευε τούτοις, τὰ περὶ τῆς παραιτήσεως κατὰ
κανόνας διερευνώμενος. τότε ἔφ' ἡμέραις συναγομένων σχίσμα B
γεγόνει. καὶ οἱ μὲν πατριάρχη προσκείμενοι τὰ τῆς παραιτήσεως
οὐκ ἐδέχοντο· ὑβρίσθαι γὰρ ἔλεγον τοῦτον, καὶ ἀνάγκην εἶναι

15. καὶ deerat.

bat ut ab eo satraparum quem quiescere viderent, statim ad alium suos
ad rapinas immittentem transirent, securi disciplinae militaris, et unam
unice spectantes, quae sola illis erat bellandi ratio, lucri sibi ex rapto
conficiendi commoditatem. id quod tunc Solymampaxi contingens, ut ni-
mirum milites eum sui abstinentem iam a rapinis desererent transfugerent-
que ad Amuram in Romania latrocinantem, obstitit quominus sperato ex
eius cum Cuximpaxi societate urgentium malorum laxamento quopiam Ro-
mani fruerentur, militibus eius per transitum ad alia infesta Romaniae ca-
stra malis iisdem imperii subditos nunc vexantibus, quibus antea eosdem
affecerant, cum nondum conciliati Solymampaxis signa sequerentur. sed
quae indidem alia oriri deinde mala contigit, suo iterum loco referentur.

31. Caeterum hac qualicumque rebus Romanis ex foedere duorum
satraparum remissionis oblata spe, quae quam vana esset, usu posterius
apparuit; indutias urgentium curarum nactus interim velut quasdam im-
perator, grave nec committendum sibi putavit supersedere amplius conatui
restituendae tranquillitatis ecclesiae, cuius gliscentes turbationes in reipu-
blicae ipsius ac status politici redundare periculum intelligebat. impendit
igitur brevem illam a solitudinibus imperii requiem in acres curas sta-
biliendae pacis ecclesiae, quae concuti rursus incipiebat; congregavit sy-
nodos, et sacrorum hominum conventum instituit, quantum ad manum fuit
episcoporum, quantum clericorum, et monachorum, in unum cogens. cum
his totos ipse durabat dies, patientissime disquirens quid iuxta canones
de patriarchae abdicatione statuendum videretur. celebratis per dies ali-
quot istiusmodi conventibus, scindi qui coiverant coeperunt in duas po-
tissimum sententias. nam qui favebant patriarchae, abdicationem eius
haudquaquam admittendam opinabantur, quippe quam dicerent invito ex-
tortam, iusta impatientia gravissimae contumeliae; cuius cum reparatio-

μὴ ἐκδικούμενον, ὑβριοπαθήσαντα, ἐκχωρεῖν αἰρεῖσθαι, ὥστε καὶ τῆς ἐκδικίας κατὰ τρόπον προβάσης αὐτὸν καὶ αὐθις ἐπανή-
κειν καὶ τὴν τιμὴν λαμβάνειν ἔτοιμον γίνεσθαι. ὄρκον δὲ μὴδ' εἶναι τὸ παράπαν, ὃ δὴ καὶ ἀπὸ θλίψεως διεφθέγγετο, ταραχὴν
C δὲ μᾶλλον λογισμῶν ἐκ ζήλου τινὸς ἀνοιδουμένην, ἐξ ὀλίσθου 5
προαχθεῖσαν γνώμης καὶ οὐκ ἔκ τινος εὐσταθείας καὶ μεμεριμνη-
μένου σκοποῦ τε καὶ καταστάσεως. οἱ δὲ ἀπεναντίας καὶ τὴν
παραίτησιν ὡς λελογισμένην ἐδέχοντο καὶ τὸν λόγον ὡς ὄρκον
ἄφρυκτον ἔκρινον· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸν δὴ ἐπὶ τῇ τῆς παραιτήσεως
ἐκθέσει ὁμολογεῖν, καὶ εὐχὴν πρὸς θεὸν ὀνομάζειν τὸ προαχθέν, 10
δισταλμένην τοῖς αὐτοῦ χεῖλεσι. καὶ διεφιλονείκουν ἐντεῦθεν,
D οἱ μὲν ἐνθεν οἱ δ' ἐκεῖθεν τὰ τῆς γνώμης ἔχοντες. καὶ οὐ το-
σοῦτον περὶ τῆς παραιτήσεως σφίσιν ὁ λόγος ἦν ὅσον περὶ τοῦ
ὄρκου, εἰ ἔξεστι τέως παριδόντας αὐτὸν ἀναγκάζειν καὶ αὐθις
πατριάρχην τὴν ἀρχὴν δέχεσθαι. καὶ τοῖς μὲν ἀπώμοτον ὅλως 15
ἐδόκει τὸν ψευδορκίας ἁλόντα πατριάρχην τὸν τεῦθεν καὶ εἶναι
καὶ ὀνομάζεσθαι· οἱ δὲ βίβλους ἀνέπτυσσον καὶ ἱστορίας προέτει-
P 240 νον, καὶ ποῦ μὲν Φλαβιανὸν προσῆγον ὁμόσαντα τὴν χειροτονίαν
μὴ δέχεσθαι καὶ δεξάμενον ὕστερον, ποῦ δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ μεγάλου

nem impetrare diu flagitans nequivisset, necessitate adactus quadam ad illud extremum consilium non tam venerit quam vi trusus fuerit renuntiandae dignitatis. quare non videri dubium quin paratus is sit ad resumendam retinendamque patriarchalem potestatem, simul, quod iure postulabat, iusta calumniatoris damnatione purgatus rite fuerit macula criminis falso impacti. nec vero quae verba perturbatio ipsi aegrae dolore gravi mentis expressit, pro vera iurisiurandi formula oportere accipi. prolapsum in haec eum acriter animi aerumnae sensu gravissimae aestuantis angore: non autem, ut ad religionem iuramenti rite consciscendam opus fuerat, libero sibi constantis arbitrii iudicio, illa volentem scientemque protulisse. contraria his erat factio abdicationem ut ratam legitimamque acceptantium, verbaque in ea posita irrevocabilis iuramenti vim certam obtinere iudicantium. nam et ipsum id fateri qui suum optime sensum calluit, in ipsa scripto editae abdicationis formula Ioannem, nominando id votum a se deo factum quod sua labia distinxerint. atque in hoc isti obnixi stabant, contentione certa non cedere, aliis nihilo remissius repugnantibus. nec spes apparebat finiendae altercationis, quae minus circa abdicationem ipsam quam circa verba illa iuramenti speciem praeferentia exarserat. eoque res devenerat, ut quaereretur num etiamsi forte sese ille obstrinxisset qualicumque iuramento, solvi ea religione deberet adigique nihilo secius ad resumendam sedem. in quo vehementer adversabantur qui eum rite ac valide renuntiassent contendebant, nefarium et execrabile censentes, semel periurii compertum, patriarcham deinde et esse et nominari. contra alii libros replicabant veteres, historiasque allegabant. et nunc quidem Flavianum producebant, qui postquam iurasset se ordinationem non accepturum, eam deinde tamen acceperit: mox etiam tempore

Βασιλείου Βιάνορα, θεραπευσάντων τῶν ἀγίων τοὺς ἐκείνων ὄρκους τρόποις οἰκονομίας καὶ πνευματικῆς καταστάσεως. ταῦτ' ἔλεγον διαγνωμονοῦντες, καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ χρόνος ἐτρίβετο. μόλις μετὰ τὴν πολλὴν διαφιλονεικίαν καὶ τὴν ὑπὸ βασιλεῖ ἀκροατῇ 5 γε καὶ διαγνώμονι συνδιάσκεψιν, ἐπεὶ οὐκ ἦν συμβαίνειν τὰς Β γνώμας αὐτῶν, εἰς πολὺ τοῦ καιροῦ κατατεινομένου, ἔγνωσαν ἡμᾶ πεμπεῖν καὶ ἐρωτᾶν ἐκεῖνον αὐτὸν πατριάρχην, ὅπως ἔχοι γνώμης καὶ ὃ τι λέγει ἐπὶ τε τῇ παραιτήσῃ καὶ ἐπὶ τῷ φημιζομένῳ ὄρκῳ· τὸ γὰρ εὐλαβὲς καὶ ἀπλοῦν τοῦ ἀνδρὸς ἐχέγγυον εἰ- 10 χον λέγειν ἐκεῖνον τὰ πάσης ἀποδείξεως κρείττω, ἐφ' οἷς ἄρα διημφισβήτητον ἀλλήλοις. καὶ δὴ ἤξιον μὲν πατριάρχην Ἀλεξαν- C δρείας, ἐκεῖ καὶ αὐτὸν προκαθεζόμενον, τῆς παρ' ἐκεῖνον ἀφίξεως ἕνεκα, συνέπεμπον δέ οἱ τοὺς συνεροῦντας καὶ δύο ἀρχιερεῖς, τὸν τε Κρήτης Νικηφόρον καὶ τὸν Περγάμου Ἀρσένιον. 15 οἱ καὶ ἐπιστάντες περὶ τῆς παραιτήσεως καὶ τοῦ λόγου ὡς ἐκ συνόδου πάσης καὶ βασιλέως διεπυνθάνοντο. (32) ὁ δὲ τὸν ἀπό- D λογον ὅσον ἦν συντεμών, γραφῇ σημήνας ἀπέστειλεν. ἦν δ' ἐπ' αὐτῆς εἰπεῖν τῆς λέξεως ἔχουσα οὕτως. “δέσποτά μόν ἄγιε βασιλεῦ, διεμηνύσατό μοι ἡ κραταιὰ καὶ ἁγία βασιλεία σου καὶ ἡ 20 θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος, μετὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα καὶ πατριάρ-

8. ἐπὶ τῇ] ἐπὶ τ' αὐτῇ P.

magni Basilii paria dictum egisse Bianorem, sanctis videlicet patribus ipsos religione iurisiurandi liberantibus accommodatione quieti tunc rerum opportuna et ipsis inspirata divinitus. talia utrimque irrevocabili pertincia contententes allegabant. atque huiusmodi iurgiis tempus absumebatur, quoad vix tandem post multam illam altercationem et indefesse cunctis praesentis cunctaque attente audientis cooperantem, prout poterat, ad aliquid denique decernendum deliberationem imperatoris, cum aliter infinite discordes in unum cogi sententiae nequirent, conventum assensu cunctorum est mitti oportere qui ipsum interrogarent patriarcham, quo animo abdicationem scripserit, quidque mente versaret cum illa iurisiurandi formam praeferebat proferret verba. eam enim constabat inter omnes esse sinceritatem et simplicitatem viri, quae pignoris loco esset idonei haud aliud ipsum de rebus illi uni ex intimae admonitu conscientiae perspectissimis, de quibus nunc disceptaretur, responsurum, quam quod re vera esset. itaque rogarunt patriarcham Alexandrinum, qui et ipse in primis eius consessus subselliis sedebat, adire ad Ioannem ea causa ne gravaretur. addiderunt ei legationis huius socios duos episcopos, Nicephorum Cretensem et Arsenium Pergamenum; qui et profecti ad Ioannem ab eo nomine universae synodi et imperatoris quaesierunt, quid de abdicatione sua deque verborum, quibus iurasse visus esset, vera notione ipse sentiret. (32) ille vero quidquid super his respondendum haberet paucis complexus, scripto consignatum misit hisce ad litteram concepto verbis. “domine mi sancte imperator, denuntiavit mihi potens et sancta maiestas tua, nec non divina

χου Ἀλεξανδρείας καὶ μετὰ τῶν δύο ἀρχιερέων, ἵνα παραδηλώσω
 P 241 τῇ κραταιᾷ καὶ ἁγίᾳ βασιλείᾳ σου ὅπως ἔχω γνώμης περὶ τοῦ
 συμβάντος εἰς ἐμὲ λόγου, ἔτι δὲ καὶ περὶ τῆς παραιτήσεώς μου.
 καὶ ἔδει μὴ τὸ παράπαν ἀποκρίνασθαι με, τῆς ἐμῆς παραιτή-
 σεως σαφῶς παριστώσης τὴν ἐμὴν βούλησιν· ἐπεὶ δὲ μόλις νῦν 5
 ἐρωτῶμαι, ὥς ἐν βραχεὶ τοῦτο ἀποκρίνομαι πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ
 κραταιὰν βασιλείαν σου, ὅτι ἐγὼ ἐκ πολλῶν ἤδη τῶν χρόνων ἐθέ-
 μην ἐν ἐμαντὶ μήτε ὁμῶσαι μήθ' ἕτερον ὅρκον ζητῆσαι, μηδὲ
 ὕβριν μέμψεως ἀξίαν τοῦ στόματος προενεγκεῖν, ἀλλὰ μηδέ τι 10
 B καταράσασθαι. καὶ ἐφυσασσόμενην μέχρι τῆς δευῆρο Χριστοῦ
 μου χάριτι. πλὴν εἶχον εἰς πληροφορίαν τῶν λόγων μου καὶ
 παράστασιν ἀπλᾶ καὶ μὴ βλάπτοντα, μηδὲ εἰς ὅρκον λογιζόμενα
 ταῦτα, νὰ ἔχω τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, νὰ ἦμαι δοῦλος τοῦ Θεοῦ,
 καὶ νὰ ἀποθάνω ἐν μετανοίᾳ. ὥστε καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐφθελγῶ-
 μην ἀπὸ παρυλπήσεως τῶν ἀδελφῶν μου, οὐχ ὡς ὅρκον λογιζό- 15
 μενος εἶπον, ἀλλ' ἀπλῶς ἔχων ἐκ συνηθείας τοῦτο λέγειν. τὸ
 C δὲ ἦν· νὰ ἦμαι δοῦλος τοῦ Θεοῦ, οὐ μὴ εἰ μὴ μεθ' ὑμῶν ὑπά-
 γω δηλονότι τό γε νῦν ἔχον, ἀφίσταμαι ἐξ ὑμῶν. οὐχ ὅρκον δὲ
 τοῦτο ἐλογιζόμην, μαθὼν καὶ ταῦτα παρὰ τοῦ μεγάλου πατρὸς
 ἡμῶν Βασιλείου, λέγοντος ἐν τοῖς ἡθικοῖς αὐτοῦ λόγοις ὅτι ἔνθα 20
 τὸ νὰ τίθεμεν, οὐχ ὅρκον παραδηλοῦμεν, ἀλλ' ἔνθα τὸ μά.

13. εἰμή P.

17. εἰ μὴ] ἡμαι?

et sacra synodus, per sanctissimum papam et patriarcham Alexandriae, et
 duos episcopos, ut declararem potenti ac sanctae maiestati tuae quid sen-
 tirem de verbis quibusdam, quae mihi proferre contigit, itemque de abdi-
 catione mea. de his opus non erat quidquam omnino responderi a me,
 cum satis manifeste mentem ac voluntatem meam ipsa exprimat abdicatio.
 quoniam autem nunc aegre tandem incipio rogari, breviter sanctae ac po-
 tenti maiestati tuae hoc respondeo. ego ex multis iam annis constitueram
 apud me nec iurare ipse nec iusiurandum ab alio exigere, neque contu-
 meliam reprehensione dignam ore proferre, sed et neque cuiquam male
 precari: et observavi usque in hunc diem Christi mei gratia. idem ta-
 men ad asseverationem dictorum meorum usurpare sum solitus vulgaris
 consuetudine sermonis, ut simplicia nec cuiquam noxia aut iuramenti vim
 habentia, verba haec: *per quantum habeo misericordiam dei; per quan-*
tum sum servus dei; per quantum velim poenitens mori. itaque et illud
 quod ex animi amaritudine ad fratres meos pronuntiavi eiusdem formae,
 non ut iuramenti vim obtinere reputans dixi, sed simpliciter, prout usu
 longo loqui assueveram, protuli. id autem fuit: *per quantum servus dei*
sum, non sum vobiscum, vado videlicet iam nunc et abscedo a vobis.
 quod equidem iuramentum esse minime putavi, persuasus in hoc auctori-
 tate magni patris nostri Basilii, dicentis in suis Ethicis sermonibus: *ubi*
νὰ ponimus, non iuramentum significamus, sed tantum ubi μά. quodsi

εἰ δέ τις ἐπιλαμβάνεται μου τῆς παραιτήσεως ὡς κακέῖσε γράψαν-
 τος διὰ τὸν ὄρκον ἐξέρχεται, πρῶτον μὲν λογιζέσθω ὅτι ἀπὸ
 ἄκρας παραλυπῆσεως γέγραπται, ὡς κακεῖ παρεδήλωσα. ἄλλως
 τε καὶ ἐδόκουν ἀπαλλαγῆναι τῆς ἐκκλησίας εἰρηνικῶς. ἐπεὶ δὲ D
 5 συμβαίνει σκανδαλίζεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς διὰ ταύτην ὡς μὴ κα-
 νονικῶς προβεβηκυῖαν, εἰ μὲν ὁμοῦ γένοιτο ἅπαντες τεσσαρά-
 κοντα τὸν ἀριθμὸν ὄντες καὶ δέξαιτο τὴν παραιτήσιν μου ὅλοι,
 εὖ ἂν ἔχοι, καὶ γὰρ τότε τὸ τυχὸν οὐκ ἐρῶ, ἀλλὰ τῆς ἐκκλησίας
 ἐκστήσομαι, καὶ ὑψεται κύριος ἐαυτῷ ποιμένα, καὶ μοῦ, εἴγε
 10 βούλονται, μετ' αὐτῶν συνδιασκευαμένου περὶ τοῦ νεύσει θεοῦ
 τὴν αὐτοῦ κυβερνήσαντος ἐκκλησίαν. εἰ δ' ἀπολειφθεῖεν τινες E
 τῶν ἀρχιερέων, ἄχρι καὶ τριῶν λέγω, μὴ δεχόμενοι τὴν ἐμὴν
 παραιτήσιν, μηδ' ὡς κανονικῶς προβάσης ἀποδεχόμενοι, καὶ γὰρ
 μετ' αὐτῶν δηλονότι ἔσομαι καὶ τῆς δεδομένης μοι παρὰ τοῦ
 15 πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐξουσίας οὐκ ἀποστήσομαι, ἅμα μὲν φει-
 δόμενος τῶν ψυχῶν τῶν ἀδίκως καὶ παραλόγως κατειπόντων μου,
 ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐκκλησιῶν προμηθεύμενος, ἵνα μὴ τέλειον ἀπό- P 242
 λωνται τῇ τῶν ὑπερμαχοῦντων τῆς ἀληθείας ἀποχωρήσει. ὅτι
 δὲ καὶ ἡδίκηθην παρὰ τε τῆς ἁγίας βασιλείας σου καὶ παρὰ τῶν
 20 ἀρχιερέων, εὔδηλον· ὁκτὼ γὰρ παραδραμόντων μηνῶν ἐν οἷς
 ὑβριζόμην, οὐδεμίαν ἐποίησεν ἐκδίκησιν ἢ ἁγία βασιλεία σου

6. μὲν] μὴ P.

quis haec quae nunc dico refellere conetur ex verbis abdicationis meae,
 in qua clare videor fassus me iurasse, primum quidem reputet in summa
 me illud ex acris sensu doloris animi perturbatione, prout ibidem indicavi,
 scripsisse, praetereaue id posuisse quatenus pacate assentientem nec re-
 pugnantem cessionem meae a me deserere putabam ecclesiam. quod quia se-
 cus se habere modo intelligo, cum contigerit scandalizari antistites ob
 meam istam cessionem, quam negant canonicè factam, illud declaro. si
 omnes episcopi numero quadraginta in meae admissionem cessionis con-
 senserint, sit sane illa rata: non repugnabo, nec verbum contra hanc,
 sed a clavo ecclesiae absistam, providebitque sibi dominus pastorem; ac
 me quoque, si voluerint, ipsis cooperante consiliumque conferente, nutu
 dei deligetur qui eius ecclesiam gubernet. sin autem his repugnaverint
 aliqui antistites (etiam, inquam, tres tantum), nec meam acceptare ab-
 dicationem voluerint aut ut canonicè actam admittere, ego cum ipsis sci-
 licet ero, et data mihi a Spiritu Sancto potestate non decedam, simul
 quidem parcens animabus eorum qui iniuste et irrationabiliter oblocuti
 mihi sunt, simul providens ecclesiis, ne funditus pereant pro veritate pro-
 pugnantium abscessu. passum porro me iniuriam a tua sancta maiestate
 atque ab episcopis, manifestum est. octo enim iam elapsis mensibus ex
 quo sum affectus contumelia, nullam de ea vindictam, unde purgatus ego
 labe videri possem, exegit sancta maiestas tua neque synodus. quantum-

εἰς ἐμέ, οὔτε ἡ σύνοδος. ὅσον δ' ἐντεῦθεν ἐπισυμβῇ τῇ ἐκκλησίᾳ, πάντως οὐκ ἐγὼ τὸν ὑπὲρ τούτου ἀποδώσω λόγον. ταῦτα διὰ τὸ ἀσφαλὲς γεγραφὼς τῇ κραταιᾷ καὶ ἀγίᾳ βασιλείᾳ σου πέμ-
B πω. γένοιτο δὲ αὐτῇ θεοῦ κυβερνωμένη χειρὶ, ὅσον ἀσφαλὲς καὶ ἀτάραχον, τῇ αὐτοῦ πραγματεύεσθαι ἐκκλησίᾳ.” 5

Ταῦτα δεξαμένη τὰ γράμματα βασιλεῖ ὑπονοεῖν ἐπῆει ὥς οὐ γνησίας φρενὸς καὶ γνώμης τοῦ πατριάρχου ταῦτα, ἀλλὰ τινων ἄλλων ὑποβαλλομένων, οἷς ἦν ἀμφισβητεῖν ἀρχιερεῦσιν οὖ-
 σιν πρὸς τοὺς κατ' ἐκείνου σπουδάζοντας· ὁμῶς δὲ καὶ αὐθις
 ξύναξιν καθιστὰς τῇ συνόδῳ τὰ τῆς ἀπολογίας κοινοῦται, καὶ 10
C ὅτι μεταμέλειν δοκεῖ τῷ παραιτουμένῳ τῆς παραιτήσεως, συν-
 διασκέπτεσθαι ἄξιοι. τότε τοίνυν στεργά τις φιλονεικία καὶ ἐκα-
 τέροις τοῖς μέρεσι γίνεται, τῶν μὲν ὑπὲρ ἐκείνου λεγόντων καὶ
 μῦλλον ἰσχυριζομένων, ὡς παραλυπήσεως, οὐ προαιρέσεως ἢ
 παραίτησις, καὶ ὅτι εἰ καὶ ἐπὶ τρισὶν ἀρχιερεῦσι καὶ μόνοις ἴστα- 15
 σθαι βούλεται, τόσων προσκειμένων ἐκείνῳ πολλῷ γε δικαιότε-
 ρον ἴστασθαι, τῶν δὲ τούτοις ἀνθισταμένων ὄρκον εἶναι διατει-
 νομένων τὸν λόγον, καὶ ὄρκον φρίκης μεστόν, καὶ ἱκανὸν κωλύειν
D ἱερωσύνης παραβαινόμενον. οἷς δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπιεικῶς
 ὁμογνωμονῶν ἦν, τῷ μὲν πλείονι, ὡς ἐώκει, δι' ἄκραν εὐλά- 20

6. ἐποίει P.

cumque autem inde in damnum ecclesiae redundaverit, mihi plane non imputabitur, nec a me huius repetetur ratio. haec ad securitatem a me scripta potenti et sanctae maiestati tuae mitto: contingat autem ipsi dei manu gubernatae, quanta opus est securitas et tranquillitas ad consulendum ipsius ecclesiae.”

Has accipienti literas imperatori venit in mentem suspicari non haec ex vera sui animi sententia proferre patriarcham, sed deferentem suggestionibus quorundam aliorum, quibus episcopali dignitate praeditis esset iam commissa contentio adversus eos qui contrariis in illum studiis ferrentur. tamen rursus conventu habito responsum Ioannis communicat synodo; et quoniam videatur qui abdicaverit poenitere abdicationis factae, quid tali casu sit agendum, ut communiter consulant orat. tunc vero exarsit acre, si umquam, certamen, ambabus pro se quaque factionibus obnixae utrimque instantibus, studiosis quidem Ioannis vehementer asseverantibus aegri dolore gravi ac perturbati eius animi, non liberi consilii verique partum arbitrii abdicationem esse. ac cum sit professus cum tribus solis episcopis eius cessionem non admittentibus stare se velle, cum tot eam reiiciant retinereque ipsum mordicus in patriarchatu velint, quanto est aequius credere cum his illum stare? contra obtendebant adversarii verba quae protulisse Ioannem constabat, nihil minus quam verissimum idque horroris plenum esse iuramentum, abunde idoneum, vel si aliud deesset, arcendo a sacerdotio qui transgressus id sit. in horum sententiam aliquantum propendere imperator videbatur; cuius rei causa quae maxime se ostentabat, erat quaedam exactior et tutioribus inhaerere semper solita

βίαν τὴν ἐπὶ τὸν ὄρκον, τῷ δ' ἀδήλῳ, οἶμαι, καὶ σκοπὸν ἔχων τοὺς Ἀρσενιάτας, εἰ εἰρηνεύειν δύναιτο, (οὐδὲ γὰρ μικρὸν ὠδύνα τὸν βασιλέα τὸ ἐκείνων σχίσμα, ὡς ἔδειξε) προσλαβέσθαι. ἢ μὴν ἄλλως καὶ δι' Ἀθανάσιον, ἄδηλον ὃν ἐς τότε. τούτων 5 ἐπὶ πολὺ τριβομένων καὶ τῶν ἀρχιερέων μὴ συμβαινόντων ἀλλή-
λοις μετέωρα τὰ τῆς ἀποφάσεως ἦσαν, καὶ οὐδὲν ἥνυτον συνερ- E
χόμενοι. διὰ τοῦτο καὶ ἔτι ἐμνημονεύετο μὲν Ἰωάννης, οἱ αὐ-
τοῦ δὲ τὸ πατριαρχεῖον διώκουν κατέχοντες, καίτοι γε καὶ πρὸ
τοῦ ταῦτα κινεῖσθαι πέμποντος μὲν εἰς μονὰς τοῦ ἔτι πατριαρ-
10 χοῦτος, πέμποντος δὲ καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν, καὶ παύειν
τὸ ἑαυτοῦ μνημόσυνον ἐπιτρέποντος ὡς δῆθεν παραιτησαμένου
καὶ ἀποβεβληκότος τὸν ἱερέα παντάπασιν. ἀλλ' ἐκεῖνοι τὴν ἀπό P 243
τε συνόδου καὶ βασιλέως ἀποκατάστασιν ἐκδεχόμενοι κατασιγῶν
οὐδ' ὅλως ἐπείθοντο τὸ Ἰωάννου ὄνομα.

15 33. Τῷ μέντοι γε βασιλεῖ ἔνθεν μὲν ὁρῶντι τὴν ἐπὶ τῷ B
παραιτεῖσθαι πολλάκις εὐκολίαν τοῦ Ἰωάννου, ἔνθεν δ' αὖθις
ὑπονοομένῳ τὴν τῶν Ἀρσενιατῶν ἐς ἔσχατον ἀντοχήν, ὡς οὐδ'
ἂν εἰρηνευσόντων ἄλλως εἰ μὴ γε καθ' αὐτοὺς τὰ τῆς ἐκκλησίας
πράγματα γένοιτο (καὶ γὰρ καὶ τοῦ Ὑακίνθου ἐξ ἀνθρώπων γε-
20 γονότος ἐκεῖνοι τῇ τοῦ Μωσελέ μονῇ προσκαθήμενοι πολλοὺς εἰ-

religio animi, iurisque iurandi reverentia. forte tamen suberat occultior ratio, spes quaedam ipsi subnata rei dudum exoptatae, revocandi Arseniatis ad pacem occasione mutationis patriarchae, cuius ansam offerri per hoc commodam nec sibi negligendam arbitrabatur. haud parum quippe iam pridem cruciabat imperatorem illorum schisma. ostenditque adeo paulo post quam nihil recusare paratus esset, quo eos ad concordiam reduceret. nisi et aliud in id ipsum movens suspicari licet, item arcano menti Augusti obversatum, de Athanasio expatriarcha, cuius restitutionem in thronum an iam tum cogitaverit, in incerto quidem est, non tamen fortasse penitus a coniecturae verisimilitudine abhorret eo iam hinc eum dissimulanter collimasse. utut sit, altercationibus isto modo in longum tractis, et episcopis minime inter sese convenientibus, pendebat in ancipiti negotium abdicationis depositionisve Ioannis, nec multiplicatis quantumlibet coetibus quidquam umquam concludebatur. quare adhuc commemoratio Ioannis fiebat inter sacra. quin et eius familiares in patriarchalibus legentes aedibus res pro eo velut patriarcha administrabant, utcumque prius quam haec moverentur, missis ipse Ioannes per monasteria et in ipsam ecclesiam certis hominibus, permisisset a sui commemoratione cessari, velut qui iam rite abdicasset cessissetque omnino sacerdotio. verum illi, quid synodus et imperator circa hoc statuerent expectantes, haudquam sunt persuasi nomen Ioannis reticere.

33. Caeterum imperatori hinc quidem cernenti facilitatem Ioannis in crebras subinde abdicationes prorumpentem, inde autem habenti suspectam inflexibilem ad extremum Arseniatarum pertinaciam, quos appareret nunquam ad pacem adducendos aliter quam ecclesiae regimine penes ipsos posito, siquidem Hyacintho iam mortuo illi monasterium Mosele vocatum

- C χον ἔξωτέρω τοὺς σπουδαστάς, καὶ τοὺς αὐτῶν νεκροὺς ἴσα καὶ ὁμολογητάς ἐτίμων, καὶ πολλοὺς ἐντεῦθεν ἐπήγοντο), ἔννοιά τις ἐπῆει, ἥδη καὶ τοῖς λογισμοῖς αὐτοῦ προκαθίσαισα, μήπως θεῶ δοκοῦν τὰ τούτων ὃ δὲ τὰ πόρρω διώκοι, καὶ ὧν ἴσως τελεσθέντων οὐδὲν ὀνήϊστον γένοιτο, καὶ διὰ ταῦθ' ὁδηγοῦν τὸ θεῖον 5 τὴν τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὸ πατριαρχεῖν ἐμποιεῖ νάρκην, εὐχε-
 D ρῶς παραιτουμένου καὶ τῆς τυχοῦσης προφάσεως. τῷ τοι καὶ γνωσιμαχῶν ὑπὲρ τούτων, καὶ ὅτι ἄλλως ἀνάγκη ἦν καὶ τρίτον ἐπὶ δυοὶ πατριάρχην ἐπικηρύττεσθαι αὐτοῦ γε παραιτουμένου ἥδη, καὶ τὸ ἀπρεπὲς δυσωπούμενος, ἔγνω προκαταλαμβάνειν 10 ἐκείνους, καὶ πέμψας ἐν ἀπορρήτοις τὴν ἐκ Νοστόγγων Ταρχανειώτισσαν ὑμαιομονοῦσαν τῷ Κομνηνῷ Ἰωάννῃ καὶ τὰ ἐκείνων ἐξ ἀρχῆς φρονοῦσαν ἄγει παρ' ἑαυτῷ, καὶ κοινοῦται ταύτῃ τὸ
 E σκέμμα, καὶ πρὸς ἐκείνους διὰ ταύτης πρεσβεύεται, καὶ ζητεῖ τοὺς ἐκείνων πρώτους, καὶ μάλιστα τοὺς τυφλοὺς, *Λάζαρόν* τε 15 τὸν *Γοριανίτην* καὶ τὸν *Περιστέρην Μακάριον*, ἐφ' ᾧ καὶ περὶ τούτων σφίσι συνδιασκέψασθαι. καὶ δὴ ἐφίσταται μὲν ἡ μοναχὴ γραῦς ἀσμένους τοῖς μοναχοῖς, ἐκλέγονται δὲ παρ' αὐτῶν τοῖς τυφλοῖς συνάμα οἱ τῶν ἄλλων προέχοντες, καὶ εἰς πέντε ποσω-
 P 244 θέντες ἐξαποστέλλονται. ὧν δὴ καὶ τῶν νυκτῶν ἄωρὶ μηδενὸς 20 ἄλλου συνειδότος προσόδου πρὸς βασιλέα τυγχανόντων, οἱ περὶ

4. δοκοῦντα?

insidentes multos habebant exterius fautores, adeo factionis ipsorum studiosos ut etiam mortuos eorum velut confessores venerarentur multosque ea religione ad istas partes implicarent, quaedam suborta cogitatio est, aut potius intimis eius sensibus tacite dudum insidens per hanc occasionem excitata, an non forte deo probarentur istorum res, et ipse longinqua persequeretur, quibus forsitan perfectis nihil ad summam utile contingeret. et quis sciret ecquid non fortasse divinitus illa satietas patriarchatus et quaedam summi honoris nausea saepe ipsum levi de causa ad tentandam cessionem concitans Ioanni iniiceretur? anceps igitur animi super his aestuansque alternantibus sententiis, cum necessarium esset tertium duobus adhuc viventibus, Athanasio et Ioanni, patriarcham superinducere, quoniam hic illi subrogatus iam rite renuntiasset, rei indecentiam veritus, praeoccupare provocareque ultro ad pacem Arseniatis statuit; arcanoque accita Tarchaniotissa, ex familia Nostongorum, consanguinea Ioannis Comneni, quam mulierem sciebat isti a principio sectae adhaesisse nosseque ipsius intima, ei colloquio secreto communicat quid cogitaret, eaque interprete cum primoribus Arseniatarum agit, caecis praecipue duobus, Lazaro Gorianite et Macario Peristera, ut congregari ac deliberare secum de tali negotio vellent. laetum hunc anus monacha gratulantibus monachis attulit nuntium. eliguntur ab his subito praeter ambos caecos alii e sectae principibus, omnesque quinque numero mittuntur; quibus intempesta nocte nemine conscio admissione ad Augustum nactis,

τούτων κινοῦνται λόγοι· καὶ βασιλεὺς οὐδὲν ἄλλο προϋργαλτερον
 ἔχων ἢ ὅπως μὲν τὸ ἐπὶ ταῖς πράξεσιν ἀμώμητον σχοῖεν, ἐπὶ τε
 χειροτονίᾳ δηλαδὴ πατριάρχου καὶ τοῖς λοιποῖς, ὅπως δὲ καὶ
 ἀρχιερεῖς περιποιῶντο ἐν ταῖς τιμαῖς (τὸ γὰρ τοῦ Ἰωσήφ μνημό-
 5 σονον καὶ προπέποτο), πολλὸς ἦν ἀξιῶν πρὸς ταῦτα, μή πως,
 φησί, καταστορεθέντος μέρους μέρος αὐθις ἀνάσοβοῖτο καὶ πά-
 λιν ἀναζῶεν τὰ σκάνδαλα, ἀλλ' ὅλη τις καὶ ἐφ' ὅλοις εἰρήνη B
 ἐπισχεθείη τοῖς πράγμασι· τοῦτο γάρ, φησί, καὶ τὸ σπουδαζόμε-
 νον. οἱ μέντοι γε μοναχοὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ γενησομένου πα-
 10 τριάρχου, ὅπως ἂν ψηφισθείη καὶ ὅπως χειροτονοῖτο καὶ τίς οὗ-
 τος δὴ καὶ ὁποῖος, τὸν μὲν ἔχειν ἔλεγον καὶ ἐπιεικῶς ἐπὶ τῷ πρά-
 γματι ἄξιον, τὴν ψῆφον δ' αὐτοῦ καὶ τὴν χειροτονίαν μὴ πρῶ-
 τειν ὅλως ἀπέλεγον τοὺς ἀρχιερεῖς· μηδὲ γὰρ ὅσιον εἶναι κατασε-
 σισμένον ἔξ ἀρχῆς ὑποτιθέναι τὸν θέμεθλον. ἀλλ' ἐκείνους C
 15 μὲν ἀπρακτεῖν τὸ πάμπαν καὶ ἡσυχάζειν, ἔστ' ἂν καταστάντος

agi de re communi mutuis utrimque sermonibus coeptum est. in hac tractatione antiquissimum illud et ante omnia commendatum imperator obtinens, ut sarta tectaque rerum publice in ecclesia constitutarum auctoritas maneret, ratis videlicet inculpatisque habendis ordinatione patriarchae actisque caeteris, tum nulla movenda episcopis iam electis sacratisque status ipsorum controversia, nec intercedendo quominus iure quam optimo in sua quisque dignitate persisteret (nam de commemoratione Iosephi quae dudum exarserat contentio, iam evanuerat, deglutitusque omnis de illa re scrupulus erat, in haec ut consentirent Arseniatae, multis verbis magnoque studio urgebat, ne si secus fiat, inquiens, pacanda parte una pars rursus altera perturbetur, iterumque repullulent scandala, cum nobis curandum sit ut universalis quaedam et universis aequabiliter superfusa pax cuncta complectatur: huc enim, aiebat, communia, opinor, nostrum omnium spectant studia. ad ea monachi dixerunt de tribus ante omnia in hoc negotio conveniri oportere, primum de persona promovendi patriarchae, tum de ipsius electoribus, postremo de illo a quo is esset ordinandus. ac virum quidem iis abunde ornatum dotibus et moribus qui requirerentur in patriarcha ad ecclesiam, prout praesens eius status posceret, optime regendam, habere se ad manum, plane honore illo dignissimum: caeterum neutiquam fas esse, neque id umquam se passuros, huius electionem permitti suffragiis episcoporum qui nunc essent, quippe ad unum omnium contaminatorum vel conscientia et participatione scandalorum his retro annis versatorum in ecclesia, vel contagione communionis cum auctoribus aut approbatoribus eorum; a qualibus etiam electi plerique ordinatique forent, ideo merito universi a iure suffragii in hac electione removendi. cum enim haec fundamentum negotii totius quod nunc ageretur haud dubie sit, manifeste apparere quam sit necesse dare omnem operam ut ea usquequaque sancta et irreprehensibilis sit, ne si exceptionibus reperiatur obnoxia, caduca et instabilis, utpote in solo mobili fundata, deprehendatur universa structura. quare omnino esse necessarium omnes qui nunc habeantur antistites vacare otiarique, nec eius ullas muneris

πατριάρχου νομίμου τὰ κατ' αὐτοὺς ἐξετάζοντο, αὐτοὺς δὲ καὶ οὓς κοινωνοὺς εἶχον ἐτέρους ψηφίσεσθαι· χειροτονεῖν δὲ τὸν τῶν Μαρμαριτζίων ἐπίσκοπον προσκληθέντα ἐκ δύσεως, ἄνδρα γηραιὸν μὲν ἤδη καὶ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης χειροτονίας, οὐδ' ὅλως δὲ τοῖς μεταξὺ πραχθεῖσι κεκοινωνηκέναι δόξαντα. ὑπέτεινον δὲ 5 καὶ χρηστὰς ἐλπίδας ἀρχιερεῦσι, λέγοντες μὴ τελέως αὐτῶν ἀφειδεῖν ἐς ὃ καὶ ἀργοῖεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ θείου Ταρασίου πατρὶν περιποιεῖσθαι, πλὴν ἐκείνων ὅσον ἐκ τοῦ γενησομένου πατριάρχου κανονικὴ ἐξέτασις, ὡς εἰκός, ἀποδοκιμάσειεν. ὡς δὲ καὶ περὶ τοῦ Μαρμαριτζίων ἐζήτησεν ὁ κρατῶν, καὶ πολλὴν ἐν 10 πολλοῖς ἀδιαφορίαν τοῦ ἀνδρὸς κατεμάνθανεν, ὅτι τε χρημάτων ὦνιον τὴν ἱερωσύνην ποιοίη, καὶ ὅτι συνάμα πολλοὺς χειροτονοίη ἐν μιᾷ ἱερᾷ τελετῇ τῆς αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ τάξεως, καὶ ἄλλ' ἅττα τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀπράδοντα πράττοι, καὶ μάλ- 15 λον ὅτι ἐκλελοιπότες κατὰ δύσιν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς μεγάλης συνόδου ἀρχιερέων διὰ τὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν σκανδάλων ἐπάλληλα. ὡς γοῦν ταῦτ' ἀκούων τοῖς μοναχοῖς προέτεινεν ὁ κρατῶν, τὴν τοῦ καιροῦ ἐκεῖνοι προβαλλόμενοι δυσκολίαν καὶ τὸ τῶν φυλαχθέντων σπάνιον ἐπὶ τοιούτοις καιροῖς, παρέλκειν ἔλεγον ταῦτα

partes attingere, quoad constitutus in throno legitimus canonicusque patriarcha causas eorum cognoscere deque iis pro potestate queat decernere. calculos porro ad huius electionem sese ac consortes communionis secum ipsis, qui soli nunc ad id sint idonei, daturus. ordinatorem vero sic designati patriarchae putare se accersendum ex Occiduo tractu quendam episcopum Marmaritziorum, hominem valde senem, et ordinationis antiquioris quam ut infici potuerit labe ulla illaudabilium actorum posterius palam admissorum; a quorum et ipse hactenus participatione omni se purum custodisse videatur. adiungebant autem in delinimentum durae propositionis de suspensione ac redactione in ordinem praesentium episcoporum bonas de ipsis spes, indicantes haud ipsos plane ac in perpetuum exauctorandos, sed iudicio legitime mox creandi patriarchae, imitaturi scilicet quod olim fecerit divus Tarasius, restituendos in integrum, dummodo tantisper, dum is foret rite in sede constitutus ac canonicam de statu, et rebus ipsorum inquisitionem habuisset, usurpatione dubiae potestatis abstinere. cum autem de isto Marmaritzienti gnaros interrogans imperator, valde inemendatam in multis vitam eius esse cognovisset, quippe quem satis constaret pecunia venale sacerdotium fecisse, praeterea una sacra functione multos simul ordinasse eiusdem in sacerdotio ordinis, et alia quaequam ab ecclesiasticis statutis abhorrentia egisse, ac nec eius ordinatio tam certa quam dicerent videretur, cum in Occiduis, ubi degeret, tractibus a tempore magnae synodi continuam successionem legitimorum episcoporum per subinde illic invalescentia scandala fuisse interruptam recte quis possit opinari, haec, inquam, ex idoneis audita testibus cum proposuisset monachis imperator, illi nihil horum infutiantes tantum obtinebant difficultatem inveniendi puros a labe, quae hoc tempore ecclesiam urgeret, propter quam aequum censerent conniveri ad ista iisque ut venia

ὥς ἄξια συγγινώσκεσθαι· ἐκείνον γάρ, κἂν πάντ' ἔχοι τὰ φημι-
ζόμενα, ἀλλ' οὖν τὴν ἐκ παλαιοῦ χειροτονίαν καὶ τὸ μὴ συγκε- P 245
κοινωνηκέναι δόξαι τοῖς χθρὲς τελεσθεῖσι καὶ πρώην εἰς τὸ τῆς ἐκ-
κλησίας σκάνδαλον ἐς τέλος περιποιεῖν δύνασθαι. ταῦτα λέγον-
5 τες δῆλοι ἦσαν ἀκριβείας καθυφεικότες, ἵνα ἄρα τὰ τῆς ἀκρι-
βείας πράττειν ἐβούλοντο. βασιλεὺς δ' ὅμως ἄπαξ διὰ σκοποῦ
θέμενος αὐτοῖς προσλαβέσθαι, οὐδὲν ἐφυλοκρίνει πρὸς ταῦτα,
ἀπεθάρρει δὲ τὴν ἐγχείρησιν, ἀκριβῶς εἰδώς, ὅπερ καὶ φανερόν
ἦν, ὡς παρ' αὐτοῖς ἂν εἴη καὶ μόνοις καὶ τὸ ἐπίμωμον δοκοῦν
10 ἐξιῶσθαι, ἀκριβείας δόξασιν ἐπειληφθαι ὥς καὶ διὰ ταύτην ἀρ- B
χῆθεν πιστευομένοις κακοπαθεῖν. τῷ τοι καὶ ὑπὸ πολλῇ πληρο-
φορίᾳ ἐπ' αὐτοῖς τὸ πᾶν ἐτίθει, καὶ δῆλος ἦν ἐκείνοις προσέξων
ὅ τι καὶ πράττειεν. γράμμασί τε τὰ συντεθειμένα ἠσφαλίζοντο.
καὶ μόνον ἦν τὸ ἀρχιερεῖς ὁμοφωνεῖν ἐπὶ τῇ τῆς πυραιτήσεως τοῦ
15 Ἰωάννου παραδοχῇ, εἰ δ' οὖν ἀλλ' ὄρκον τὸ λεχθὲν τιθεμένους
ἀποπροσποιεῖσθαι τὴν ἐκείνου ποιμαντικὴν, κἂν αὐτὸς ἀνακαλῇ-
ται ἱερωσύνην ἐκ μεταγνώσεως. οἱ μὲν οὖν συναγόμενοι ἐφ' ἡμέ- C
ραις ἀπάσαις διημφισβήτουν ἀλλήλοις καὶ ἀμφεγνωμόνουν περὶ

2. τῷ P.

dignis ignosci, quoniam hic vir, utcumque compertus istorum omnium il-
laudabiliter actorum, tamen unus ex antiqua illa et scandalis anteriori or-
dinatione superesset, idemque se immunem a communione recens ordina-
torum maculaeque plerosque inficientis contagione, custodisse putaretur.
haec illi dicentes manifeste deprehendebantur ultro deficere ab exactione,
ut quam affectabant exactionem assequerentur. porro imperator, qui se-
mel obfirmasset animum in proposito ipsos quomodocumque reducendi, ni-
hil super his inquirere scrupulosius curavit, sed fidentem et securum exa-
minis ulterioris animum ad rei protinus aggrediendae conatum expedit,
ratus, id quod palam erat, fore ut si quid in his reprehensibile videretur,
eius tota cura et officium purgandi approbandique solis Arsenianis iudica-
retur incumbere, quorum utique ex sententia cuncta haec fierent, hominum
alioqui adeo tenacium exactionis severissimae, ut non alia de causa quam
ne a summo disciplinae rigore se vel tantulum remitterent, multa gravia-
que iam a sectae principio fuisse perpessi crederentur et credi vellent.
quare multa fiducia totum negotium eorum arbitrio permisit, prae se plane
ferens approbaturum adiuturumque quidquid agerent; in quae pacta fides
utrimque firmata scriptis est. restabat solum ut locus novae promotioni
patriarchae fieret legitima depositione eius qui nomen nunc illud ferret.
ad quod opus erat convenire antistites in valida agnoscenda admittendaque
Ioannis abdicatione, vel statuendo iurisiurandi revera vim habere quae ab
eo prolata fuisse verba constaret, declarare illum hoc ipso vere riteque
a se reiecissee pastorem auctoritatem, utcumque nunc ille sero poenitens
revocare depositum sacerdotium resumereque frustra conaretur. circa haec
congregati diebus singulis disceptabant antistites inter sese. plerique ii-

τοῦ Ἰωάννου. οἱ πλείους δὲ καὶ περιφανέστεροι, ὄρκον τιθέμε-
 νοι τὸ λεχθέν, παραιτήσεως μὲν ἐκείνης ἡλόγουν πάνπαν, κἄν
 ἐμμένῃ ταύτῃ κἄν μὴ ἐκθέμενος, μὴ δυνατόν δ' εἶναι αὐτὸν ἱε-
 ρᾶσθαι τὸ ἀπὸ τοῦδε, μὴ δόντος δηλαδὴ τὰς δίκας τοῦ Σηλυ-
 βρίας τῆς εἰς αὐτὸν ὑβρεως· μηδὲ γὰρ δυνατόν εἶναι δίκας ὑπέ- 5
 χειν τὸν μὴ τρόπον κατηγοροῦ σταθέντα μηδὲ προδήλως ὑβρι-
 D σαντα. ὁ μέντοι γε Φιλαδελφείας Θεόκλητος πρὸς τὴν τοῦ
 Ἐφέσου Ἰωάννου κατάστασιν συνόδῳ πάσῃ διαμφοισθητῶν, τὸ
 ἐκποδῶν γενέσθαι τὸν πατριάρχην ὁμογνωμονοῦντά οἱ περὶ τού-
 του τῆς οἰκείας γνώμης κατάλυσιν τὸ σύμπαν οἰόμενος, ἀπρίξ τε 10
 εἶχετο τούτου, καὶ τῷ Σηλυβρίας ἐτίθει δικαίας τὰς δίκας τῆς
 καθαιρέσεως, δι' ἧς ἀπρακτεῖν καὶ τὸ δοκοῦν εἰς ὄρκον ἕξ ἀναγ-
 καίων ᾔετο. ἀντέλεγον δὲ πλείστοι, καὶ μάλιστα ταύτης γε καὶ
 E αὐτοὶ τῆς αἰτίας ἕνεκα, σὺν οἷς καὶ βασιλεὺς ὄρκον ἔκρινε μέγι-
 στον τὸ λεχθέν. πλὴν δ' ἄλλ' εἰ βούλοιτο, φησί, πατριάρχης 15
 ἀναλαμβάνειν καὶ οὕτως τὸν θρόνον καὶ τὴν τιμὴν, ἔτοιμος εἶ-

9. ἐκποδῶν P.

demque illustriores horum, persuasi verba quae Ioannes dixisset veram iuramenti obtinere vim, minime habendam ducebant rationem abdicationis, quae ab illo scripta monstraretur, sive in ea permaneret sive non, qui scripserat. fieri autem non posse contendebant ut is post hoc dictum rite fungeretur sacerdotio, nisi positione conditionis sub qua iurasset, religione iurisiurandi solveretur: non enim eierasse absolute sacerdotium, sed quoad poenas Selybriensis daret irrogatae ipsi contumeliae. itaque punito iuxta eius votum Selybriensi, nihil obstiturum quominus Ioannes legitime in throno persisteret. verum conditionem istam poni haudquaquam posse, adiciebant iidem, quoniam iustum non esset Selybriensem, qui non palam se auctorem accusationis ostendisset, sed sub fide arcani rem ab alio auditam communicasset, poenis calumniatori debitis subiici. at Philadelphensis Theoleptus, qui circa restitutionem Ioannis Ephesini synodo universae refragabatur, videns, si removeretur a regimine patriarcha in hoc sibi contra iudicium aliorum assentiens, unicum quo niteretur subtrahendum suae sententiae tibicinem, unde illam haud dubie contrariis tot aliorum auctoritatibus succubituram, fixus irrevocabiliter perstabat in non permittenda exauctoratione Ioannis, viam eandem a plerisque gravioribus initam tenens de iurisiurandi vinculo vere ipsi, sed sub conditione dumtaxat innexo. caeterum aiebat positu facilem et salva iustitia executioni mandabilem istam conditionem esse. adeoque magnopere urgebat ut Selybriensis propter temere vulgatum de patriarcha falsum crimen episcopatu amoveretur, ac sic voti compos et nodo susceptae religionis liber Ioannes throno patriarchali redderetur. huic plerique repugnabant, maxime nitentes ea quam indicavi ducta ex iniustitia talis damnationis ratione. quibus se adiungebat imperator, veri iuramenti, et quidem maximi, in verbis Ioannis vim haud dubie agnoscendam censens, nec modum ea defungendi per iniquam Selybriensis oppressionem probans. addebat idem tamen, si vel sic patriarcha vellet thronum et honorem resumere, paratum se esse

ναι καὶ πάλιν ἐκεῖνον δέχεσθαι, πιστεύων, οἶμαι, τῷ τέλει, ὥς οὐδὲν ἂν καταδεχομένου τοῦ γέροντος ἀντέχεσθαι μωμητιῶς οὐ περ προθύμως ἐξίστατο.

34. Ἀλλ' ἐν τούτοις τῶν πραγμάτων ὄντων (θεὸς δ' εἰ- P 246
5 δὴ πῶς ταῦτα καὶ πέπρακτο) μοναχὸς τις τῶν εὐλαβῶν δοκούν-
των καὶ ἐλλογίμων, Μηναῖς τοῦνομα, Σκωλήκης τοῦπύκλην,
γνώριμος μὲν ἐκκλησίᾳ γνώριμος δέ γε καὶ βασιλεῖ, προσόδους
εἰς Ἀθανάσιον τὸν πάλαι πατριαρχεύσαντα ἐκ συνηθείας ποιού-
μενος, οὗτος, ὥς βασιλεὺς ἔλεγε καὶ πάντες ὥς εἰκὸς ἐπίστευον,
10 μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος πεντεκαδεκάτῃ, ἡμέρας ληγούσης προσελ- B
θὼν βασιλεῖ τοὺς ἐπὶ τῶν ἀγγελιῶν ἡξίου ἀναφέρειν περὶ αὐτοῦ
ὥς ἔρειν τι ἔχοντος ἀναγκαῖον. καὶ οἱ μὲν ἀνέφερον, βασιλεὺς
δὲ σχολάζων ἐπ' ἀναγκαίοις τότε μὲν ὑπερετίθετο τὴν εἰσαγω-
γὴν, πέμπων δὲ προσέταττε μένειν ἐφ' ὧπερ κατὰ σχολὴν εἰσα- P 247
15 χθεῖν. καὶ ὅς ἔξω μένων, ὥς ἤδη νῦν ἦν καὶ περιαργῶν καθῆ-
στο, μηνύει καὶ πάλιν καὶ τὴν εἰσέλευσιν ἐπισπεύδει. ὥς δὲ καὶ
αὐθις ὑπερετίθετο βασιλεὺς καὶ μετὰ μικρὸν εἰσιέναι κελεύσοντας
ὑπισχνεῖτο, ἐκεῖνος "καὶ τί γε" μηνίων φησὶν "ἀνύσομεν διερ-
χομένης τῆς ὥρας, ἀναγκαῖον ὃν λέγειν περὶ ὧν ἀφίγμεθα, πρὶν
20 καὶ ὅπῃ γενέσθαι νυκτός." ταῦτ' εἰπὼν ἔπειθεν ἐκ τοῦ παρα-
χρήμα, δόξαν τῷ βασιλεῖ αὐτόθεν καινόν τι ἀκούειν καὶ σπου-

rursus admittere, confidens, opinor, nihil ad extremum ex hac professione sua contra spem suam secuturum: neque enim adductum iri senem ad recipiendam probrose dignitatem, a qua tam prompte obfirmateque recessisset.

34. Sed cum hoc statu res essent, contigit (noverit autem deus casus an arte contigerit) ut monachus quidam ex celebribus fama religionis et dotium praestantium, nomine Menas, cognomento Scoleces, de quo et ecclesiae et imperatori notum erat solere illum ex longo subinde adire ac visere Athanasium expatriarcham, contigit, inquam, ut hic (prout quidem imperator referebat, cui omnes, ut par erat, talia narranti credidere) mensis Ianuarii die quinta decima sub solis occasum ad imperatorem accedens admissionales rogaret ut se ad principem introducerent, habentem aliquid scitu ipsi necessarium nuntiandum. id illi ad imperatorem detulerunt, qui tunc occupatus negotiis urgentibus admissionem monachi distulit, misso tamen ad eum qui iuberet expectare, quoad expeditis quae instarent, audiendo ei per otium vacaret. Menas postquam extra velum operiens diu inde feriatius consederat, compellatis rursus ministris, ut quamprimum admitteretur, instituit. verum Augusto de hoc iterum admonito, perstante nihilo minus in coeptis, et tantum pollicente brevi se illum vocaturum, ad ea impatiens morae monachus "at quid" inquit "proderit me paulo post vocari, quando scilicet nuntiandi utiliter quod novum et urgens assero, tempus effluxerit?" hoc eius dictum statim imperatori renuntiatum curam scilicet admovit acrem cognoscendi continuo quod inopinatum et momenti non vulgaris ad se deferri appareret. ergo is confe-

- B δῆς ἄξιον. καὶ εἰσαχθεὶς μόνος μόνῳ τῷ βασιλεῖ “δέσποτά μου” ἔφη “καὶ βασιλεῦ, ἐμοὶ μὲν σύνηθες πρὸς τὸν κύριον Ἀθανάσιον ἐκ διαλειμμάτων τινῶν καιριακῶν παραγίνεσθαι. καὶ δὴ καὶ παραγεγονώς τὴν σήμερον κατηφείας εὖρον τὸν ἄνδρα μεστὸν καὶ πλήρη συννόας ἔσον εἰκάσαι. ὁθεν καὶ πρὸς με λέγων τὸ 5 ποιοῦν τὴν κατήφειαν ἐκ θάρορος οὗ πρὸς ἐκεῖνον ἔχω, ὀργὴν φησι θείαν ἐφειμένην τοῖς ἐνθάδε κατανοῶ· καὶ αἰθ’ εἴ τις ἴοι καὶ βασιλεῖ ἀγγείλῃ τὴν ἐμὴν συμβουλήν, μοναῖς ἀπάσαις
- C προστάξαι, πλὴν ἐκ τῆς σήμερον, παννύχους τοὺς ἐν αὐταῖς καὶ ἐκτενεῖς ἱκετείας ἐπιτελεῖν, λέγοντας καὶ αὐτὴν τὴν ἐκτενῆ δέη- 10 σιν, ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀπὸ λιμοῦ λοιμοῦ σεισμοῦ καταποντισμοῦ, καὶ ταῦτα πράττειν καὶ τὴν σήμερον καὶ τὴν αὔριον καὶ τὴν μετ’ ἐκείνην, καὶ ἐς αἰὲν σχεδὸν ἐξιλεουμένους τὸ θεῖον διὰ τῆς συνεχοῦς παρακλήσεως. οὕτω γάρ, οἶμαι, καὶ θεὸς ἀνείς τὴν ὀργὴν εὐμενὴς ἡμῖν γένοιτο. 15
- D ταῦτ’ ἀκούσας ἐγὼ ἐλθὼν τῷ Ἡρακλείᾳ μητροπολίτῃ τὸν λόγον ἐκοινωσάμην, καὶ ὃς παρευθὺς ἐπείγει μοι τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν σου ἄφιξιν ἔφ’ ᾧπερ ἀνενεγκεῖν ὅσον παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἤκουσα. πύρειμι τοίνυν καὶ λέγω, καὶ ὡς δόξει τῇ ἐκ θεοῦ βασιλείᾳ σου, κελευέτω τε καὶ πρᾶττέτω. πλὴν εἰ ἐν φροντίδι 20 ποιεῖς τὸν λόγον τῇ προσηκούσῃ, αὐτόθεν ἄρχεσθαι τὸ ἔργον κέ-

stim introductus soli solus Augusto hanc orationem habuit. “domine mihi imperator, mihi consuetum est ad dominum Athanasium certis temporum intervallis itare visendi causa. eo more ad hunc hodie profectus moestum et cogitabundum praeter solitum, ac quantum apparebat, gravi solitudine anxium illum reperi. unde pro usu familiaritatis et fiducia quae mihi cum eo est, tristitiae causam percontatus, haec ab eo audiui: iram dei urbi huic ac populo imminere proximam video. atque utinam iret quispiam, nuntiaretque meum consilium Augusto, censere me scilicet necessarium factu mitti ab eo confestim, ex hac, inquam, ipsa die, per cuncta monasteria qui iubeant pervigilari totas in iis noctes a sodalibus illorum, supplicationesque continuas fieri, hac expresse de causa ut dignetur deus universam hanc urbem et regionem praeservare a fame, peste, terrae motu, submersione; idque sedulo agere hodie cras et perendie, continenter, quantum fieri poterit, toto illo spatio per nunquam intermissam divinae opis implorationem instando ad placandum dei numen. si hoc enim ageretur haud segniter, sperarem equidem fore ut deus, ira remissa, propitius nobis fieret. his ego auditis raptim accurrens ad Heracleensem metropolitam rem ei communicavi. qua ille cognita vehementer statim urisit meum ad tuam maiestatem accessum, ut ad eam deferrem quantum a tali viro audiui. adsum igitur et defero. imperet de caetero ac faciat tua divinitus electa maiestas, prout ipsi videbitur. unum admoneo: si quantum huius indicii momentum est, tantum ei curae dignaris impendere, iube iam ex hac ipsa protinus nocte supplicationum initium duci, prout, qui

λευε γίνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ εἰπόντος παραγγελίαν. κάμοι γὰρ
 προσέταττε Θεοῦ δέεσθαι, καὶ ἄλλους εἰς τοῦτο παρακαλεῖν εὐλα- **E**
 βεῖς ἄνδρας, ὅσους ἂν καὶ συνήθεις εἰδείην." δέχεται τὸν λό-
 γον ἀσμένως ὁ βασιλεύς. καὶ ὁ μὲν μοναχὸς εἰπὼν ἀπηλλάττετο,
 5 βασιλεὺς δ' εἰς νοῦν στρέφων τὸ ἀγγελθέν, καὶ περὶ τῶν φορικω-
 δῶν ἀπειλῶν τοῦ Θεοῦ ἐννοούμενος ὢν ῥυσθῆναι κατὰ τὸ σύνη-
 θεις λέγοντας προσέταττεν ὁ εἰπὼν Θεοῦ δέεσθαι, λιμὸν μὲν καὶ
 λοιμὸν ὡς ἐν χρόνῳ καὶ διὰ μικροῦ συμβαίνοντας τῆς φροντίδος
 ἔξῃρε (μηδὲ γὰρ ἐν τρισὶν ἡμέραις ταῦτ' ἐνσκήψαι οἷά τ' εἶναι), **P 248**
 10 σεισμοῦ δὲ καὶ καταποντισμοῦ ἀναλαμβάνων ἐννοίαν δι' ἐννοίας
 εἶχε τὸν λόγον. ὑπώπτευε δὲ καὶ τὸ τοῦ μοναχοῦ μήνυμα, τὴν
 τοῦ καιροῦ αἰτιωμένου παραδρομὴν, ὡς μὴδὲ οἷόν τ' ἐσομένον,
 ὡς ἔλεγεν, ἐντεῦθεν ἀνύσαι, μὴ πως ἐκεῖνος εἰδώς τι τῶν ἤδη
 γενησομένων ἔλεγε. καὶ ταῦτα μὲν βασιλεύς· ἐβούλετο δ', οἷ-
 15 μαι, ὁ λόγος καὶ ἄλλο τι δηλοῦν, τὸ κατὰ καιρὸν δηλαδὴ τὰς
 ἀποστολὰς εἰς τὰς μονὰς γίνεσθαι, καὶ μὴ ἐξώρους ἐς ἅπαν ὅψε **B**
 τῶν νυκτιῶν τῶν ἀποστόλων ἐφισταμένων. τέως δ' ὁμῶς ὑπέ-
 κνιζε τὸν κρατοῦντα καὶ ἄλλο τι βαθυτέρον ἐννοοῦμενον, ὡς αὐ-
 τὸς δημηγορῶν ὕστερον ἔλεγε. καὶ τῷ μὲν λογοθέτῃ προστάσ-
 20 σει τῶν γενικῶν πέμπειν ἐπὶ μονὰς τοὺς ἐροῦντας τὴν τοῦ βασι-

12. οἶον?

praenuntiavit maium ingruens, praescrispsit. me quidem privatim sine sta-
 tim quod is praecepit facere: imperavit enim mihi ut orarem iam hinc
 deum et alios, quotquot nossem id facere libenter, pios viros ad id ipsum
 invitarem." excepit hunc sermonem placide et vultu benigno imperator.
 ac monachus quidem eius auctor continuo abiit: imperator mente versans
 quod audierat, et singillatim reputans minas intentatas, circa pestem qui-
 dem ac famem, quae, ut tunc res erant, nonnisi post spatium aliquod
 temporis, minime autem hoc triduo existere posse viderentur, solitudinem
 remisit, terrae motus et submersio, quae possent confestim ingruere, cu-
 ram illi acrem iniecere. angebat suspicacem metum denuntiatio monachi,
 dum tam instanter increpaverat moras praecautiois necessariae avertendo
 malo, tamquam imminenti proxime, ac timere prae se tulerat ne nimis
 iam sero supplicatio inchoaretur. ob quod sollicitudo Augustum inquieta-
 bat, verentem ne forte sciret aliquid ille distinctius de instante momento
 mox saeviturae cladis; unde tam anxia festinatione cum ipse ad preces
 recurrere occupasset, tum idem ab aliis ut fieri iuberet Augusto suasisset.
 talia se agitasse animo referebat imperator, aliud, opinor, innuens quip-
 piam, nempe primum propendisse se ad differendam in tempus opportu-
 nius quam quale tunc erat, noctis intempestae, missionem ministrorum cir-
 cum monasteria ad preces indicendas, quod subabsurdum videretur tali
 hora suos aliosque inquietare. ad hunc tamen respectum vincendum illum
 denique perpulit cura intime vellicans acrior, prout ipse postea in con-
 cione dixit. quare logothetae genicorum confestim mandavit destinare sine
 mora certos ad quaeque urbis monasteria, qui vigilias ubique ac preces

- λέως πρόσταξιν, ἐφ' ᾧπερ αὐτόθεν παννύχους ἱεσίας ποιεῖν.
- C τὸ μέντοι γε καὶ τὴν ἐκτενῆ ὅπως ποιοῖεν, καὶ τί λέγοιεν ἂν προ-
 δηλοῦν, πρῶτον μὲν περιττὸν οἶον κρίνων ἡφίει· εὐθὺς δ' ἐκ
 μεταμελείας τὸν λογοθέτην ἀνακαλούμενος, ὥς καὶ αὐτὸς δημη-
 γορῶν ἔλεγε, παράγων κἀκεῖνον ἐπὶ τούτοις μάρτυρα, καὶ τοῦτο 5
 προσέτασσε παραγγέλλειν τοῖς πεμπομένοις παραδηλοῦν τοῖς μο-
 ναχοῖς. αὐτὸς δὲ διανυκτερεύων καὶ γρηγορῶν, εἰωθὸς ὃν ἐκεί-
 νῳ τὸ ταῦτα ποιεῖν, ὁμως καὶ ἐν ἐννοίᾳ σεισμοῦ ἦν, ὥς ἔλεγεν.
- D ὥς δὲ χρόνος παρῆλθε καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν ἰδίαν μητέρα τὴν
 πρόσοδον ποιεῖν κατὰ τὸ σύνηθες ἔμελλεν, ἐπισημαίνει παρα- 10
 χρήμα, ὥς ἐκεῖνον καὶ γνῶναι καὶ λέγειν, σεισμὸς μαλακός,
 ἐπὶ τοσοῦτον δῆλος ὥστε καὶ γνωσθῆναι μόλις τῷ γρηγοροῦντι.
 ἦν οὖν τοῦτο τῷ βασιλεῖ εἰς δόξαν ἀληθείας τῶν λεχθέντων
 προοίμιον· ὁμως ἐχεμυθῶν, ὥς ἔλεγε, καὶ πλέον τι τοῦ συμ-
- E βάντος παρῆλθει καὶ ὑπεσκέπτετο. νῦξ μὲν οὖν ἐκείνη παρῶν 15
 χετο, καὶ ἡ μετ' αὐτὴν αὖθις, καὶ τῇ ἑπτακαιδεκάτῃ πρωίας
 σεισμὸς προσήραξε κραταιότερος, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ τι τῶν ἐς
 κίνδυνον ἐκ τούτου γενέσθαι. καὶ εὐθὺς ὁ βασιλεὺς ἐν πληρο-
 φορίᾳ ὥρμα γενέσθαι τοῦ ἐκεῖνα λέγοντος, καὶ καθεκτὸς οὐκ ἦν
 θαύματος καὶ ἐπαίνου ἐκεῖνον τιθέμενος, κἂν τέως τοῦνομα 20
 ὑπεκρύπτετο.

noctibus aequandas auctoritate imperatoris indicerent. in quo ipso se aliud quoque dubitasse significavit, nimirum an prima illa supplicationum praescriptione causam nominatim exprimeret ob quam orari vellet. ac primo quidem istud iudicans superfluum omiserat: mox tamen poenitens, ut concionando est fassus, revocato logothetae (cuius rei testem ipsum citabat) imperavit ut et causam adiungeret, edicens singulorum coenobiorum sodalibus, quorum malorum liberationem a deo exposci oporteret. hoc dimisso imperator ipse in vigilia pernoctans, quod erat et alias solitus facere, potissimum in imagine terrae motus intentati mentem habuit defixam, quemadmodum referebat postea; quoad nocte transacta cum hora illuxisset qua consueverat matrem adire salutationis matutinae gratia, dum ad id se accingit, terra motu concussa, ut dicebat, est, adeo leni ut vix sensibilis vigilanti esset; quod quasi pignus veritatis denuntiati mali atque adeo eius prooemium imperatori fuit. pressisse tamen se id silentio aiebat; et tacita suspensione sollicitae mentis expectasse maius quidpiam ex isto initio. nox igitur illa sic abiit, et inde alia consequens. ac tandem die septima decima mane terrae motus erupit vehementior, non tamen ut usque in periculum ruinae ac noxae invalesceret. eo statim experimento convictum se aiebat imperator plane iam sine dubitatione incubuisse ad credendum divina utique praedictum illustratione fuisse illum qui talia denuntiasset; quem propterea valde laudabat, sese prae admiratione non continens, quamquam eius hactenus ista narrando nomen reticeret.

35. Διαλαλεῖται τοίνυν πρώϊας πᾶς ἀνὴρ ἱερός, ἀρχιε- P 249
 ρεὺς καὶ κληρὸς καὶ μοναχῶν οἱ κράτιστοι, καὶ εἰς κοινὴν ὁ κρα-
 τῶν τὸν λόγον τιθεὶς μετ' ἐπιμελείας πάσης διεπυνθάνετο τί ἂν
 καὶ δοκοῖη τούτοις ὁ μοναχὸς (οὐπω γὰρ ἔλεγε τοῦνομα) ὅς περὶ
 5 τοιούτων φθάσας ἐδήλωσεν, οὕτω πως διαμηνυσάμενος. καὶ
 τοῖς μὲν οὕτως τοῖς δ' ἐκείνως, ἐπεὶ οὐκ ἦν εἰδέναι τὸ πρόσω-
 πον, ἰδόκει τὰ περὶ τούτων ἑυμβῆναι. πλὴν ὃ τι τις εἴποι, B
 οὐπω γε ἔλεγε, καὶ διηπίσται ἑαυτῷ λέγοντι, μὴ ἔχων ὀπη στῇ
 καὶ ἀπερείσεται πρὸς ἀλήθειαν. οἱ μὲν γὰρ μοναχὸν τῷ τέως
 10 τὸν εἰπόντα μανθάνοντες θείαν τὸ πρᾶγμα πρόρρησιν ὁμολό-
 γουν, εἰ τέως προδήλως καὶ ὥς ἠκούετο εἴπειεν· εἰ γὰρ τινα τῶν
 τῆς σαρκὸς δεσμίων τὸ θεῖον χαρισμάτων ἀξιοῦν βούλοιο, μο-
 ναχὸν ὑπὲρ ἄλλους ἂν ἀξιῶσαι. οἱ δὲ καὶ ἐναντίου πνεύματος C
 ἀπεκάλουν ἐνέργημα, κλέπτοντος τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ἐκ τοῦ τὰ
 15 τῷ Θεῷ πρέποντα προαρπάξιν, ὥς τὸν μέγαν λέγειν Ἀντώνιον.
 τοῖς δὲ καὶ ἐγχωροῦν εἶναι ἐκ τινων μωτημάτων εἰδέναι τὰ τοιαῦ-
 τα ὑπελαμβάνετο. πάντες δὲ ὡς ἐκ ἀσφαλεῖ θεμελίῳ τῷ τοῦ
 ἀνδρὸς προσώπῳ ἦθελον ἐποικοδομεῖν τὴν διάγνωσιν, ὥς αὐτοῦ
 γε ἀδήλου ὄντος ἀπάσας ὑπονοίας ἀρμόζειν. πλὴν τὸ μὲν κῆδε'

35. Postridie mane convocatis imperator sacris hominibus cunctis, episcopis, clero, monachorum praecipuis, in communem audientiam, ubi quae sibi contigerant narrasset, instanter exquirebat ab unoquoque qualis ipsi esse videretur ille monachus (nondum enim prodebat nomen) qui haec antequam fierent et praevidisset et sic denuntiasset? ad eam propositionem varius erat eorum qui consulebantur sensus, ita tamen ut nemo facile aut sententiam figeret aut responsum expediret, diffidentibus sibi singulis, nec ubi pedem certi iudicii solida in veritate ponerent reperientibus, quoad ignorarent vatis nomen, cuius personae ac morum praevidiam notitiam ad prudenter statuendum de qualitate vaticinii necessariam putabant. tantum ex eo quod iste ignotus propheta esse diceretur monachus, quidam argumentum se aiebant capere divini spiritus in ista praesagitione versati, quod verisimile censerent, si quem ex mortali devinctis corpore suis deus afflatibus dignare vellet, segregatum a curis terrenis hominem professione vitae solitariae fuisse ad id prae caeteris electurum. atqui ne isti quidem secure nimis indormiendum praeiudicio admonebant alii, magnopereque secus suspicando incumbabant ad reprobendam totam rem; quam nec dubitabant appellare operationem adversarii spiritus, dei gloriam furantis, ea quae deo conveniunt praeiudicando, ut magnus loqui solebat Antonius. non deerant qui humanis disciplinis ex observatione naturalium signorum eiusmodi eventus praesciri ac praedici disputarent posse. omnes tamen requirebant, velut fundamentum certum stabiliendae de hoc negotio verae sententiae, cognitionem personae ac nominis eius quo de quaereretur, rati quamdiu is de facie foret ac vita ignotus, cunctas in eum quamlibet sinistras recte suspensiones cadere. caeterum, nonnulli aiebant, hac tempestate ad intelligendum dicendumque ingruere in

- D** ἐφῆφθαι Ῥωμαίοις, ἔλεγον, καὶ ταῦτα τὰ μέγιστα ὧν ἀκοῇ πα-
 ρειλήφμεν, οὔτε μάντεως οὔτε μὴν προφήτου εἰπεῖν χρήζοιεν.
 τὸ δὲ καὶ θεόθεν ὀργιζομένου, καὶ ἥς εἶπη τις ἂν αἰτίας, πολ-
 λῶν γε οὐσῶν, ἐξαίρομεν μέντοι καὶ ἁμαρτίας τὰς τοῦ καθ' ἕκα-
 στον, Χριστιανούς γε ὄντας καὶ πρεσβεύοντας πρόνοιαν εἰκὸς 5
 ἐννοεῖν, καὶ εἰ γ' ἐπὶ τούτοις ἢ ἐπὶ τοῦ λιπαρῶς θεοῦ δέεσθαι
 συμβουλή ὡς εὐμενίζοιτό τε καὶ ἐλεῶν ἴσταται, θαυμαστὸν οὐ-
E δέν. τούναντίον μὲν οὖν ἂν θαυμαστὸν εἰ εὐθηνούσιν ἐς ἅπαν
 καὶ οὐδὲν ἔχουσι λυπηρὸν προέλεγέ τις τὰ φοβερά, ἂν τέως ἀπέ-
 βαινον, ὅπου γε καὶ Ἰωνᾶς ὑπωπτεύετο Νινευίταις τρυφῶσι μέχρι 10
 καὶ ἀκοῆς, ἀλλ' οὐ πείρας, σταθέντων τῶν λυπηρῶν. εἰ δὲ
 καὶ προφητείας ἀξιῶτό τις ἐπὶ τῷ πλέονι τῶν κακῶν, θαυμαστὸς
P 250 μὲν ἐκεῖνος δόξειεν ἂν, μακαριστοὶ δὲ καὶ ἡμεῖς λογιζοίμεθα ὡς
 οὐκ ἐκείνου ἀλλ' ἡμῶν γε χάριν τῆς προρρησίως γεγρονυίας.
 κρύπτεσθαι μὲν οὖν ἐκεῖνον καὶ μὴ φανερούμενον ἐκφανεροῦν τὰ 15
 θεῖα μυστήρια, πρὸς τῷ μὴ ἔνδοξον εἶναι κατὰ τὴν γραφὴν, καὶ

8. οὖν] ἦν?

Romanos infortunia, et ea quidem omnium quae fando audivimus maxima, nec vate nec propheta opus habemus, experientia publica id cuique abunde monstrante. in eo solum usus esset et mirus et optabilis monitoris divinitus afflati, si quis indignationis dei manifestae iam in nos arcanas et nobis noxae ignoratas e coelo edoctus indicaret causas. nempe in genere quidem scimus, quotquot imbuti Christianis disciplinis administrari mundum aequa et sapienti providentia persuasissimum habemus, peccatis utique, qualia quotidie plurima patrantur, iram dei contra homines armari: quodnam tamen potissimum nostrum crimen haec sub quibus hodie gemimus flagella ulciscantur, ut incompertum nobis est, ita esset utilissimum doceri. sic enim, eo emendando, fons malorum posset obstrui. consilium sane deo supplicandi, ut propitiari se sinat et nostri misereatur, iis suggestum qui vindictae divinae plagis nunc maxime flagrantissimis uruntur, nihil habet mirabile ac prudentiae vulgaris modum excedens. agnoscī quidem forte posset suspici dignum aliquid et captu superius humano in eo qui consilii talis inopinatus auctor exurgeret in medio populi felicitis et cunctis naturae ac fortunae bonis, sine ulla sortis adversae formidine, florentissimi; qualem accepimus Ionam prophetam, e longinquo ad id profectum, nihil minus suspicantibus et beata copia rerum omnium summa in pace fruentibus denuntiatiorem cladis extremae, quae aures solum sine ullo experientiae sensu perculerit, sese repente obiecisse Ninivitis. enimvero si quis nobis vero prophetiae spiritu se afflari evidenti experimento fidem faceret, rem utique manifestans humano ingenio inscrutabilem: causam videlicet divinae in nos irae, quae summum malorum nos urgentium re vera malum est, hunc iusta quidem admiratione prosequeremur: sed et simul nos beatos reputaremus, quorum scilicet in gratiam ac fructum peculiarem, non autem in propriam sui iactantiam, eiusmodi esset ex alto inspirata praedictione perfunctus. abscondi vero ipsum et ex occulto vocem mittere, praeterquam indecens, etiam iuxta testimonium scripturae

κινδυνῶδες καθίσταται. καὶ ὅσον ἡμᾶς δίκαι περιελεύσονται
κατωλιγορηχότας δίκαιαι, εἰ τὰς αἰτίας ἐκεῖνος λέγει τοῦ δαιμο-
νίου μηνίματος, οὕτως ἐκείνῳ σιγήσαντι τὸ διὰ κηδεμονίαν προο-
ραθὲν κίνδυνος περιστήσεται. τὸ δ' ἐπὶ τοῖτοις ἰστᾶν τὸ θαῦμα B
5 μὴ τὰς αἰτίας λέγοντα, καὶ ταύτας οὐ κοινὰς καὶ συνήθεις τῷ
κόσμῳ ἀλλ' ἴσως ἰδίαις καὶ καινοφανεῖς ἄντικρυς, μὴ καὶ ἐαντιῶ
τις λέγων τοιαῦτα περιποιοίῃ τὸν θαυμασμόν συναρπάζων μόνον
καὶ δόξαν θηρώμενος. ταῦτα λέγοντες δῆλοι μὲν ἦσαν παρακι-
νοῦντες καὶ βασιλέα τὸ πρόσωπον ἐμφανίζειν, ἐμφανεῖς δὲ καὶ
10 χαίροντες εἰ κριθείη τῶν τοιούτων ἐκεῖνος ἄξιος, Θεοῦ φιλαν- C
θρωπίας ἐντεῦθεν δεχόμενοι σύμβολα. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς πολὺς
ἐφαίνετο τὴν ἐχεμυθίαν, τὴν τῶν πολλῶν ὑπόνοιαν φυλαττόμε-
νος. ἤθελε δ' ἐνεχυράζειν τὰς γνώμας τῶν ἀκουόντων καὶ ἔτι
καθαρὰς γενομένης πάθους, ἵν' οὕτω τὸ πρᾶγμα θαυμάσαντες,
14. γενομένους P.

periculosum est. ac quanto nos plecti iustius immissis divinitus cladibus
manifestum fieret, ubi declarata per eum nobis culpa nostra quapiam,
quae divinam in nos indignationem concitaret, nos in ea corrigenda segnes
essemus, tanto illi rem tantam et scitu maxime utilem celanti, siquidem
scit (scire autem ipsum oportet, si propheta sit: nam hoc nomen mereri
sola denuntiatione rerum quae a nemine ignorantur haudquaquam potest),
tanto, inquam, isti reticenti quod potissimum publicasse debuerat, gravius
imminet periculum rationis ex ipso a deo repetendae male gesti ministerii.
tantum igitur absumus a iudicando, istum quicumque est, qui peti nos
coelestibus flagellis, quod cuius est notissimum, denuntiat, illud autem
tacet, quodnam ob nostrum scelus vulgo incompertum nec non forsitan
insuspicabile, ac ubi manifestatum fuerit, novum appariturum, illa desae-
viant, admiratione dignum esse, ut contra potius existimemus illum affe-
ctata ista occultatione sui iustam nobis movere suspicionem callidae quae-
stuosaeque arrogantiae, examen quidem ac convictionem metuentis, si se
iam nunc ostenderet, plausum vero admirationemque popularem suo, ubi
matorum fuerit, in vulgus edendo nomini sub artificiosis istis interim la-
tebris parantis. haec illi sic disserentes haud molles, ut palam erat, se
putabant admoveere imperatori stimulos ad proferendam nominatim hacte-
nus dissimulatam personam novi vatis monachi, gavisuri, si postquam vultu
et vita innotuisset, moribus ac sanctimonia dignus reperiretur quem haud
esset incredibile afflatum fuisse divinitus; unde incipientis placari ac iam
benigne faventis rebus nostris dei laeta possent auguria captare. verum
Andronicus magis magisque obfirmabat animum in astuti perseverantia si-
lentii, non ignorans quam invidiosum esset apud multos expatriarchae
Athanasii nomen, et orituras inde, simul id foret declaratum, in hanc to-
tam eius praedictionem suspensiones praecavens. voluerat autem isto collo-
quio tentare an posset elicere admirationem favoremque audientium quae
narraret erga istud ipsum sic nude propositum vaticinium, sine auctoris
expressione offensiones veteres refricatura, ratus, si hoc consequeretur,
habiturum se ista sic declarata in rem abstracte ipsam studia pro pignore
vincendarum a tali sensu praecoccupatis privatarum ab Athanasio aversio-
num; quarum praeiudicatis affectibus incitandi videbantur ad reproban-

D ὡς εἰκός, παραλλάττειν μὴ ἔχοιεν τὰς ὁμολογίας αἰδούμενοι, ἦν
 τις ἐν ὑστέρω γνωσιμαχεῖν αἰροῖτο μαθὼν τὸ πρόσωπον. καὶ
 τούτοις ἡμέρα μὲν ἕως ὧς διηνέτο, νύξ δ' ἐπελθοῦσα καλὸν
 ἡγεῖσθαι καὶ τὸ νυκτὶ πεῖθεσθαι καὶ βασιλέα καὶ τοὺς ἄμφ' ἐκεῖ-
 νον ἔπειθε· λύσαν δ' αἰψηρὴν ἀγορὴν μηδὲν πλέον τῶν ἀκου- 5
 σθέντων ἔχοντες.

- P 251 36. Ἄμα δ' ἔω συγκαλέσας καὶ αὖθις ὁ βασιλεὺς οὐ τού-
 τους μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ὅσον ἦν τῆς πολιτείας καθαρὸν τε καὶ
 ἔκκριτον, καὶ μοναχοὺς σχεδὸν πάντας, ἔγνω καὶ πάλιν ἐν κοι-
 νῷ τὰ περὶ τούτου δημηγορεῖν. ὡς τοίνυν τὸ πλῆθος ὁ χρυσο- 10
 τρίκλινος οὐκ ἐχώρει πολὺ γε ὄν, ἐξελεῖται ἀπὸ τοῦ περιπάτου
 σφίσι κάτωθεν ἵσταμένοις, περὶ ἐκεῖνον τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν ὄντων
 B καὶ ὅσον βασιλῆιον, πόλλ' ἅττα διεξιὼν, καὶ ὅπως ἐλέχθη τε καὶ
 ἐπράχθη ἕκαστον πάντα κατὰ μέρος διειληφώς, τέλος ὑπερθau-
 μάσας μὲν τὸν ἄνδρα, κρύπτων ἔτι τοῖνομα, ὑπερθauμάζειν δὲ 15
 καὶ τοὺς λοιποὺς ἐργασάμενος, ἐντεῦθεν ἐξ αὐτοῦ λόγον (καὶ γὰρ
 1 C ἡτοίμαστο καὶ στολῇ καὶ ζώνῃ καὶ καλύπτρῃ καὶ ὑποδήμασιν)
 ἔξορμῇ μὲν ἐκεῖνος πεζῇ πρὸς τὸν τέως ἄγνωστον, ἔξορμῶν δὲ

dam impediendamque quantum possent eius restitutionem in patriarcha-
 tum, nisi pudore quodam levitatis, ne resilire dicerentur a semel ostensa
 sententia, favere nominatim agnito pergerent eidem, quem citra nomencla-
 tionem indicatum admiratione se ultro dignatos applausuque meminissent.
 his ultro citroque sermonibus die in solidum expensa, nox superveniens
 nocti cedere imperatori et aliis suasit. solverunt igitur celerem, ut poeta
 loquitur, conventum, hoc est, qui licet tota die durasset, praefestinato
 dimissus videri poterat, quoniam dirimebatur infecto, cuius gratia, et voto
 convocantis Augusti, coiverant, negotio. nihil enim ultra sonum aure ac-
 ceptum iactorum hinc inde verborum domum plerique retulerunt.

36. Diluculo porro posterae diei, convocatis rursus imperator non
 iis solum quos pridie allocutus fuerat, sed et e corpore civium honestis-
 simis ac lectissimis quibusque, monachis vero ferme universis, decrevit
 apud hos omnes de eodem iterum argumento agere, non ut heri familia-
 ribus interrogationibus ac promiscuo colloquio, sed perpetua e loco supe-
 riori, tamquam ad concionem, habenda oratione. cum autem multitudinem
 sane ingentem aureum triclinium non caperet, ex ambulacro sese profe-
 rens, habensque circa se quantum erat sacrorum hominum et palatini co-
 mitatus, ad stantem inferius confertam turbam tum alia quaedam ad sco-
 rum accommodata disseruit, tum praedictionis totius ordinem particulatim
 exposuit, enarrans ut quidque exploratum atque actum, demonstrans quam
 non facili credulitate, sed post certum demum experimentum eventus ma-
 nifesti, vaticinio sit fides adhibita. tandem in admirationem prorumpens
 summam, praeconiaque viri qui talia praevidere praemonereque potuisset
 (cuius tamen adhuc silebat nomen) in immensum exaggerans, motis iam
 auditoribus et in parem ignoti vatis admirationem tractis, ex ipso proti-
 nus sermone (nam ad hoc iam antea stola, zona, tegmen regium capitis,
 calceamenta praeparata fuerant) iter pedes ipse aggressus est ad innomi-

πείθει καὶ τοὺς ἐθέλοντας, οὐ προστάσσω βασιλικῶς ἀλλ'
 ἄφαις ἐκάστω τὸ αὐτεξούσιον, πλὴν τῷ εἰς τέλος κεκοπιακότῃ
 μεγάλῃν καὶ ἀγαθὴν ἐγγυώμενος τὴν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς εὐλογίαν.
 ὅσοις δὲ καὶ γέρονσιν οὗσι πεζοπορεῖν οὐκ ἦν, ἐπὶ πηλοῖς καὶ
 5 ταῦτα καὶ τέλμασι χειμῶνος ὄντος, τούτοις καὶ ἵππων ἐπιβαίνειν
 ἤφαι. καὶ γε προῆγε σημείοις τισὶ τεκμαιρομένους τὰ τῆς ὁδοῦ. D
 ταῦτα καὶ τινες μὲν τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν μοναχῶν ἔπραττον,
 ἄλλοι δὲ πεζοὶ πεζῶ συνωπήδουν τῷ βασιλεῖ. τῷ μέντοι
 γ' Ἀλεξανδρείας καὶ ἱππεύειν προστέτακτο καὶ τὸ πρόσωπον
 10 ἔγνωστο καὶ τὰ τῆς ἀξιώσεως λελιπάρητο. καὶ βασιλεὺς μὲν
 ἤλπιζεν ἐκεῖ τὸν ἄνδρα καταλαβεῖν, ἐκεῖνος δὲ τὴν τοῦ μεγάλου P 252
 πατρὸς Ἀθανασίου λειτουργίαν σκεψάμενος ἐπορεύετο ἐπ' οἶκον.
 καὶ ἦν ἐντεῦθεν ὁρᾶν ἄπειρον πλῆθος περὶ τὸν ἄνακτα, ῥύακας
 μμοῖμενον ποταμοῦ, εἰς ἓν συνιόντων καὶ προθυμίαις ἀπάσαις
 15 ἐπεισερόντων, ὅπου γε προστάξειε βασιλεὺς, καρτερικῶς καὶ τοῦ
 βασιλέως τὴν ὁδὸν διανύοντος, ἕως οὗ τὴν τῆς ὁδοῦ μόλις διε-
 νεγκόντες δυσχέριαν ταῖς πύλαις ἐπέστησαν τῆς μονῆς, καὶ
 ἀνεωγμέναις κατὰ πρόνοιαν ταῖς ἐπὶ χρόνοις κεκλεισμέναις ἐνέ-
 τυχον.

natum illum, invitans ut se qui vellent sequerentur, praecepto non inter-
 posito, sed sua cuique libera relictā voluntate, caeterum cunctis quos la-
 borem istius profectionis perferre ad extremum non piguisset, amplae
 mercedis loco despondens magnam et bonam viri eius admirandi benedi-
 ctionem. si qui autem senio debiles sequi pedibus nequirent, maxime lu-
 tosis et ut in urbe tanta per hiemem coeno passim lubricis et deformibus
 plateis, his ut equos inscenderent permisit. ita ipse praeiens ducebat si-
 gnis iam e quibusdam coniectantes quo via dirigeretur. equis ergo usi
 sunt episcoporum et monachorum quidam: reliqui pedites peditem asse-
 ctabantur Augustum. qui cum forte Alexandrinum patriarcham non ob-
 servaret in turba sequentium, cuius tamen suffragio comprobari quae fie-
 rent magnopere optaret, misit ad eum qui et equo iuberent uti, et nomen
 occulti vatis indicarent, et a se diligenter orarent ne eius honori adver-
 saretur. haec Andronicus sic mandabat deprehendendum adhuc in pala-
 tio, ubi concioni adstiterat, Alexandrinum autumans: verum ille, praetextu
 celebrandae liturgiae magni patris Athanasii, domum versus iter praece-
 perat. erat deinceps spectaculo constipata circa imperatorem infinita
 multitudo, momentis singulis increscens sese aggregantibus eodem plenis
 quasi torrentibus populi, effusis undique studiis in unum confluentis, prae-
 que delabentis quo demum cunque praecepisset imperator, perseveranter
 interim et ipso Augusto gradiente, quoad vix tandem superatis viae hi-
 bernae difficultatibus ad portas monasterii pervenere, quas et multis re-
 tro annis clausas, quadam tunc providentia reseratas ac patentes offenderunt.

E.

P 256 *Τ*ῷ μὲν οὖν πατριαρχεύσαντι Ἀθανασίῳ ἡ πύλη τῆς καθ' αὐ-
 τὸν μονῆς ἐπ' ἔτη δέκα κεκλεισμένη, μηνῶν δεόντων ἐννέα,
 ἀπρόϊτω καὶ αὐτῷ μένοντι ἐς τοσοῦτον, ἤνοικτο τότε, πλὴν οὐ
 πεφεισμένως καὶ ὥς τινες πλήθους ὄντος τὰ τῆς εἰσόδου παρα-
 βιάσασθαι, ἀλλὰ ποιητοῦ τινὸς ἦν εἰπεῖν, πᾶσαι δ' ἀνέφγνυντο 5
 πύλαι. καὶ ἅμα μὲν βασιλεὺς ἐπέστη καὶ ἀρχιερεῖς καὶ τῶν μο-
 B ναχῶν ὅσον ἕκκριτον, καὶ ἡμ' ἐκεῖνος τῆς κέλλης ὑπεξιὼν χλαῖ-
 νάν τ' ἐνειμένος καὶ καλύπτραν ἐκ καλάμης ἔχων καὶ ξύλῳ ἐπερι-
 δόμενος νάρθηκι ὑπήντα ἐκείνοις κατὰ τὰ πρόθυρα, πολλῆς τι-
 νὸς μοίρας συνεκπαιούσης καὶ τοῦ λαοῦ. καὶ τότε πρώτως μαν-10
 θάνουσιν ἅπαντες ὅστις ποτ' ἦν ἐκεῖνος ὁ ἐπὶ μεγίστοις καὶ μυ-
 στηρίοις Θεοῦ παρὰ τοῦ ἀνακτος φημιζόμενος. καὶ αὐτίκα πάν-
 C τες ὑπέκνυτον καὶ ἀταμιεύτους τὰς ὁρμὰς εἶχον, καὶ μᾶλλον ἀρ-
 χιερεῖς, ἐπὶ τῷ καλεῖν πατριάρχην καὶ προσκαλεῖσθαι ἐπ' ἐκκλη-
 σίαν καὶ τὰς προτέρας τιμὰς. καὶ γὰρ ἦν παρ' ἐκάστῳ μνήμη 15
 τῶν πάλαι ξυμβεβηκότων, τοῦ χρόνου τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τραχέων
 καλύψαντος, καὶ ὥς δῆθεν ἐν κενοῖς συμβῆσιν ἐκείνοις ἐπήλγον.

V.

*I*anua igitur monasterii, ubi diversabatur Athanasius quondam patriarcha, decem iam annis, minus novem mensibus, clausa, quae inaccessum ipsum et plane solitarium tanto intus spatio permanentem servarat, aperta tunc est; neque id modice ac parce, ita ut trudere se necesse esset atque in angustiis conflictari subeuntem maximo numero populum, verum sic plane, ut poetae cuiusdam hemistichium apte huc caderet "patuerunt ostia tota." ac simul imperator cum episcopis praecipuisque monachorum limen institit, simul Athanasius cella progressus, indutus laena, galerum e stipula contextum gestans, bacillo ex ferula gressum fulciens, prodiit eis obviam ad vestibulum, magna iam simul istuc impetu delata populi parte. tunc vero primum omnes intellexerunt quis tandem esset ille tot tantisque ab imperatore praeconiis celebratus tanquam intime admissus in conscientiam altissimorum mysteriorum dei. itaque statim omnes ei sese venerabundi prostravere, sine ulla dissimulatione proferentes quae penitus in animis concepta fovebant in eum studia. praecipuus in eo extitit ardor episcoporum patriarcham eum certatim acclamantium, hortantiumque ut continuo regimen ecclesiae prioremque resumeret dignitatem. nec tamen ii non recordabantur olim actorum querelarumque illarum ex inclementi austeritate, sub qua tantum genuissent: sed tristium istorum species hebetatae die longa, praesenti iam penitus gratulatione delebantur, qua faciles reddebantur eorum animi ad faventer opinandum vana illa quondam fuisse su-

καὶ δὴ ταῖς καλύπτραις τὸ πλεον τῆς κεφαλῆς ἀποκαλυπτόμενοι
 μέρος τῆς παρ' ἐκείνου εὐλογίας ἀπολαύειν ἤξιον. ἀλλ' οὐκ D
 ἔπειθον ταῦτα πράττοντες· ἐκεῖνος γὰρ καὶ γῆρας καὶ ταλαιπω-
 ρίαν καὶ τὸ μὴ ἐπὶ τοιούτοις δύνασθαι παραιτούμενος προεβάλ-
 5 λειτο. ὅμως θεὸν τε ἱκετεύειν καθ' αὐτούς τε ἰδίᾳ καὶ ἅμα
 παρήγγελλεν, ὥς τὸ δόξαν ἐκείνῳ τοῦτο γίνεσθαι πάντως ἀνάγ-
 κην εἶναι. οὔτε δ' ἐκείνους οὔτε τινὰς τοῦ λαοῦ προσιόντας εὐ-
 λόγει, μόνον δ' ἐδίδου τὴν χεῖρα, καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῆς εὐλο-
 γίας ἡσπάζοντο. τότε τοιγαροῦν τὰ εἰκότα διαλαλήσας καὶ ἔπευ- E
 10 ξάμενος ἀπέλυε τὸν λαόν.

Πλὴν καὶ ἀπολυθέντων τὰ πολλὰ ἐψέκει φροντίζειν, προ-
 διοικῶν ἐντεῦθεν τὰ κατὰ θέλησιν βυθέως καὶ ὥς οὐκ ἔν τις
 ᾤετο τῶν ἄλλως ἐκείνῳ προσεχόντων. πρόφασις δὲ τῆς φροντί-
 15 δος ἡ πρὸς ἀλλήλους δῆθεν ἀδικία καὶ τὸ τῶν μικροτέρων τοὺς
 μείζονας κατωφρυῶσθαι καὶ ἡ τῶν κρείττωνων πρὸς ἀδικίαν ῥοπή, P 257
 μὴ ὄντος τοῦ τοῖς μικροῖς παρισταμένου καὶ πολυωροῦντος τοὺς
 καταπονουμένους δυνάμει κρείττονι. ἐνθεν τοι καὶ βασιλεὺς ἐν-
 δοὺς τούτῳ ἀξιωτέρῳ τε φαινομένῳ τῶν ἄλλων τοῦ ἐπαρῆγειν
 ἀδικουμένοις, ἀνοιγνύναι τοῦ λοιποῦ τὰς πύλας κελεύει καὶ

18. γε?

spicionum spectra, quibus ipsos in eum concitari contigerat. quare uni-
 versi pro se quisque maiori capitis parte, reductis pileolis, nudata, bene-
 dictione impertiri ab eo supplices petebant. quod tamen non impetra-
 runt: etenim ille senectutem, infirmitatem valetudinis et deficientes ad ta-
 lia vires excusans, modeste deprecabatur ministerium, simul tamen ultro
 recipiens oraturum se pro ipsis privatim deum. indeque illis nihilominus
 instantibus, ea vultus obfirmatione qua rem sibi plane decretam asseverare
 videretur, edixit haud aliter omnino se acturum. manum dumtaxat prae-
 buit, quam omnes, quasi benedictionem eius contactu percepturi, reveren-
 ter osculabantur. paulo post quaedam ad tempus accommodata prolocu-
 tus, beneque cunctis precatus, dimisit populum, sed ita ut ansam sibi ve-
 lut quandam servaret ad eum attrahendum, iam nunc subostentans se res
 eius enixe in posterum curandas et desideria solatiaque procuranda suscipere.

In quo senis apparuit astutia maior quaedam ac profundior quam ut,
 qui de ipsius obiter agniti simplicitate minime callida persuasionem induer-
 ant, tantum in eo artis ac sagacis industriae residere potuisse unquam
 suspicarentur. praefatus videlicet palam tunc est scire sese magnam
 passim in oppressionem plebis miserae iniuriarum impune licentiam gras-
 sari, maioribus minores, fortioribus imbecilliores obterentibus, eo quod
 tutor inopum existat nullus. has se sibi partes ultro deposcere, circum-
 ventorum a potentioribus protegendorum. quae praesens imperator sta-
 tim obnoxie comprobans, ageret sane se libente ac cupiente, reposuit: id
 se iam nunc illi, omnium viso ad hoc aptissimo, imponere officium, cognos-
 cendi vexationes tenuiorum iisque opitulandi. quare fores de caetero
 panderet destitutis praesidio passisque calumniam admittendis audiendis-

Georgius Pachymeres II.

προσιόντας δέχεσθαι, εἴτε κατὰ τινὰ κρίσιν προσίοι τις εἴτε καὶ κατὰ μεσιτείαν τὴν πρὸς αὐτόν· τὸν γὰρ ἐπαλγοῦντα γνησίως ταῖς συμφοραῖς, ἐκεῖνον καὶ γνησίως φροντίζειν εἰκὸς εἶναι καὶ
 B κατὰ τὸ δυνατόν συνασπίζειν τῷ πάσχοντι. ἦν δ' ἐντεῦθεν ἐξ ἀνάγκης καὶ προοδοποιήσεις σφίσι πρὸς ὅπερ ἄρα καὶ πράττειν⁵ ἠβούλοντο, ἃ τότε μὲν ἐπειλύνοντο, ὕστερον δὲ καὶ διεφαίνοντο, ὅτε οὐκ ἦν ἀναλαμβάνειν τὰ δεδομένα τινάς. ὅθεν καὶ ἡμέρας ἐκάστης ἐξ ἑωθινοῦ καὶ ἐς νύκτα ἀνέδην τὰ πρὸς ἐκεῖνα ποιοῦμενοι ἄνθρωποι, οἱ μὲν κατὰ χρεῖαν ἐγκλητεύοντες κρίσεως, μετακαλουμένου καὶ τοῦ ἀντιδικήσοντος ἐπ' αὐτοῦ, συνόντων καὶ τι-
 10 νων ἀρχιερέων ἐκρίνοντο, οἱ δὲ μεσιτείας τῆς πρὸς βασιλέα χάριν ποτινιώμενοι φακέλλους γραμμάτων ἐδίδουν, καὶ ἡ ἐκάστου ἀναφορὰ τῷ κρατοῦντι ἐνεχειρίζετο.

Ἦν δὲ καὶ φροντὶς βασιλεῖ τοῦντεῦθεν, ἐπεὶ τὰ τοῦ Ἰωάννου καθυφεῖντο τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ οἱ τέως δοκοῦντες παρίστασθαι¹⁵ οἱ ἐκκλινον ἤδη πρὸς Ἀθανάσιον, συμπείθειν ἀρχιερεῖς καὶ ἀνάγειν πειρᾶσθαι ἤδη τῆς προστασίας ἐπειλημμένον ἀναδοχῆς χάριν

12. σφακέλλους P.

que, sive quis afflictus iniquo iudicio restitutionem in integrum postulet, seu imperatoria indigens gratia suarum ad se precum efficacem requirat interpretem. nam qui sic prae se ferat ex animo condolere se infelicium aerumnis, quis eo ad illas sublevandas inveniri queat aptior? haec locuto coram omnibus Athanasio, et ad ea tali Augusti responso a cunctis pariter audito, quis non intelligit quanta fuerit Athanasianis facultas addita res ipsorum pro libito promovendi? atque ista involuta tunc quidem et intorte perplexa subtexebantur: explicata postmodum eadem expanderunt sese, retibus velut quibusdam adeo iam late ac valide comprehendentibus cuncta, ut qui sero se captos advertentes retrahere tentarent temereque concessa resumere, frustra contenderent. ex hoc ergo diebus singulis a diluculo ad noctem densi palam concursus omnis generis hominum ad Athanasium celebrabantur, aliorum provocantium ab iniuris quibus se circumventos iudiciis aiebant (his subveniebatur statim, adversariis eorum iudicibusque citatis; et e sententia quorundam adhibitorum ab Athanasio antistitum, novo iudicio, secundum vota conquerentium, vetera rescindebantur), plerorumque impetrare quidpiam ab Augusto intercessione tam gratiosi apud ipsum sequestri cupientium, libellosque ad id offerentium; qualium densi fascies subinde ad imperatorem deferebantur, ipso libenter sumente singulos in manum et prompte ac benigne expediente.

Cursu tam prospero eunte restitutionis Athanasii negotio, adiiciendi ei quamprimum, quod unum ad coronidem adhuc deerat, acris cura subiit imperatorem. videbat is refrixisse iam apud omnes plurimum gratiam Ioannis, nec multum eius modo neglectissimi respectum obstiturum, quominus ad Athanasium, quo inclinare fautorum Ioannis ipsi principes iam aperte coeperant, unanimi cuncti assensu incumberent. vocatos igitur episcopos studiose Augustus urgebat ad rem adeo hactenus propecta^m plene tandem absolvendam. inivisse iam Athanasium possessionem patriar-

τῆς ἐπ' ἀνθρώποις καὶ κρίσεως. μετελάμβανε γὰρ αὐτὸν καὶ ἡ τῶν λοιπῶν πραγμάτων ἐλπίς ἀγαθή, ὥς αὐτίκα εὖ σχησόντων εἰ ἀποκαθιστῶτο τῷ θρόνῳ ὁ Ἀθανάσιος. καὶ ἀρχιερεῖς συνῆγε D καὶ κλῆρον καὶ μοναχοὺς, καὶ τὰς μὲν συσκέψεις, εἰ ἀνελθεῖν 5 δέοι, παρὰ φαῦλον οἶον ἐτίθετο, πιστεύων τοῖς πρότεριτα· οὐδείς γὰρ τῶν ἀρχιερέων ἦν ὅστις ἅμ' ἰδὼν καὶ μαθὼν τὴν πρώτῃν ἐκείνην ἡμέραν, οὐχ ὑποκλίνων τὴν κεφαλὴν ὡς πατριάρχην ἐδέχετο καὶ ἡπείγε τὴν ἀνάβασιν· περὶ δὲ τοῦ πῶς ἀνέλθοι καὶ πότε, εἰ τέως θελήσει, ὥς ἔλεγε (τὸν γὰρ Ἰωάννην ὑπεριώρων 10 καὶ οἱ τέως προσκείμενοι), συνάγων ἡρώτα. (2) ἀρχιερεῖς δὲ P 258 μέχρι μὲν ἐκείνης τῆς πρώτης ἡμέρας θερμῶς εἶχον, καὶ μηδεμιᾶς προσπαιούσης ἐννοίας οἱ ἀπεναντίας τοῖς λογισμοῖς ἐκείνῳ καλῶς προσεφέροντο. εἴτα δὲ καὶ λογισμῶν βασάνῳ διδόντες τὸ πρᾶγμα, οἱ μὲν καὶ αὖθις ἐνέμενον τοῖς προτέροις καὶ τὰς ἐπ' 15 ἐκείνῳ ῥοπὰς ἀνεπάλαιον, καὶ προῆγον μὲν παραιτήσεις ἐφ' οἷς ἐποίει τότε ἀπάρδουσι, προέτεινον δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοσοῦτοις χρό-

chatus magna ea ex parte istius officii quae ad iudiciorum correctionem intercessionemque pro egentibus ope pertineret: ne cunctarentur nomen ei thronumque patriarchae adiacere, cuius ministerium impleret laboriosiori iam ex parte. atque ut in eo magis magisque eniteretur, instigabat Andronicum spes quaedam curandorum protinus (dei scilicet ope per ipsi carissimum Athanasium mox ut is sacris praeesset impetranda) tam graviter hactenus laborantis rei publicae vulnere. ergo haud cessabat convocans episcopos clerum et monachos. quibus in coetibus nec vel primo quidem tenuis dubio illud in deliberationem vocandum putabat, possetne in thronum Athanasius rite ac secundum canones sine alia promotione regredi, fretus nimirum nuper a se visis. observarat enim die illa, qua est agnitus ut vaticinii auctor et aditus Athanasius, neminem episcoporum fuisse qui, simul illum vidit, non ut patriarcham demisso capite veneratus fuerit, non eiusdem restitutionem in thronum urserit. illud solum consultabat cum patribus Andronicus, quo pacto et quando conveniret resumere patriarchalem dignitatem ab Athanasio, siquidem (hoc enim subdebat) adduci posset ut id vellet. de hoc uno sententias rogabat eorum quos congregabat, plane securus Ioannis, quem ab iis quoque qui hactenus perstudiosi eius apparuissent neglectum iam spretumque opinabatur. (2) porro episcopi toto illo primo die, flagrantibus cunctorum in Athanasium studiis, et ipsi favorem ostensum, animis nondum contrariarum recursu cogitationum tractis in diversum, tenuerunt. statim autem post, simul refrigerato novitatis ardore sedatius reflexere vacuas iam mentes ad serium examen modo actorum, prioribus quidam sese rursus applicuere consiliis, instauraruntque impetus certi propositi ad constantem prosecutionem ante decretorum. allegabant igitur contra tumultuose festinatam agnitionem Athanasii uti adhuc patriarchae, primum quidem eius abdicationem tam iustis de causis absurdissimorum eius actorum et expressam et admissam uti sine dubio legitimam. allegabant et cessationem tam longam ipsius ab usu potesta-

νοις ἀργίαν, καθ' οὗς καὶ ἄλλος κανονικῶς καταστάς ὡς αὐτοῦ
 B γε παραιτησαμένου τὰ τῆς ἐκκλησίας δίδυνεν, ὃν οὐδὲ δίκαιον
 εἶναι ἐν τοῖς μισθωτοῖς παρεγγράφεισθαι καὶ ὡς μὴ γνήσιον ὀβε-
 λίζεσθαι, ἐπὶ τοσούτοις ἔτεσι τὴν ἐκκλησίαν κατέχοντα καὶ γε καὶ
 πλείστας χειροτονίας τελέσαντα· δυοῖν γὰρ θάτερον συμβαίνειν, 5
 ἢ αὐτὸν μὲν δικαιоῦσθαι καὶ κεῖνον ἐν τοῖς νόθοις εἶναι, ἢ μὴν
 κανονικῶς καταστάντος ἐκείνου καὶ κανονικῶς ἐνεργοῦντος αὐτὸν
 ἐν ἱερεῦσι καὶ πατριάρχαις μηδὲ τὸ παράπαν λογίζεσθαι. ἔρρα-
 διουργημένην δὲ καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων ἀξίωσιν ὑπετό-
 C παζον, ὡς αὐτίκ' ἂν καὶ τοὺς συντρέχοντας πολλοὺς εἶναι βοη- 10
 θείας ἔνεκα τῆς πρὸς τὸν κρατοῦντα, καὶ τὴν τῆς προστασίας τι-
 μὴν ἐρριζῶσθαι ἐξ ἀναγκαίου συμβαίνειν, καὶ μὴ σφίσι δοκοίη.
 διχῇ οὖν διαιρουμένων τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἡδικῆσθαι καὶ
 τότε τῶν ἱερέα κρινόντων καὶ αὐτοῖς δικαιούντων ἀνάγεσθαι, ὧν
 τινὲς εἰ καὶ τῆς ἐκείνου χειροτονίας ἦσαν, ἀλλ' οὖν ὑποσχεῖν ἐν- 15
 P 259 θύνας, εἰ καὶ κεῖνος θέλοι, ἑαυτοὺς ἐδικαίουν, τῶν δὲ μηδ' ὅλως
 ἀνεχομένων δέχεσθαι ἅμα μὲν παραιτησάμενον, ἅμα δὲ καὶ

5. γὰρ deerat.

tis, qua se omnino carere sic professus esset, ultroque agnoscere alium sibi rite deposito canonice suffectum, qui tanto tempore sine ulla status controversia, aut cuiusquam dubio quin verus pastor esset, ecclesiam gubernasset; quem profecto tot iam annis veri pastoris existimatione prae-positum ecclesiae, multisque interim ordinationibus perfunctum, repente nunc albo expunctum praesulum legitimorum mercenariis adscribere, ab aequitate rationeque videri plurimum abhorrens. duorum igitur alterum aiebant in confesso haberi esse necesse, aut ius verum patriarchalis honoris hoc decennio penes Athanasium resedisse, sicque Ioannem nihil fuisse nisi spurium intrusumque patriarcham, aut contra hunc canonice acceptam, canonice exercuisse patriarchalem potestatem; ex quo sit manifesto consequens priorem illum sacerdotii talis ac dignitatis fuisse tunc penitus expertem. ad haec subolere sibi fraudem et malam fidem aiebant in ista, quae iactaretur, affectata protectione iniuriam passorum: quaestiosa nempe popularitate artem sic inventam praeoccupandae beneficio multitudinis, et iniustae quae pararetur intrusionis factione obnoxiorum corroborandae. in hunc modum et sentientibus et disserentibus episcopis nonnullis, cum alii persistentes in heri ostensa sententia repugnarent, scindi antistites in factiones contigit, his ex adverso affirmantibus nequaquam rite fuisse depositum Athanasium, sed iniuste et invalide per vim deiectum, legitime semper retenta possessaque dignitate; quare illum recte atque ordine nunc vel sero agnosci pro eo qui vere sit, et in erepto inique reponi throno par esse. ita potissimum censebant qui se ordinationis honorem Athanasio meminerant debere; iidemque se promptos offerebant ad poenas subeundas quas ipsis cumque vellet imponere ob alium tamdiu perperam intrusum pro vero admissum sacrorum praesidem. haec isti allegabant, quae cum adversantes alii contentiosius refellerent magnopere iactanda validissimaque demonstranda abdicatione Athanasii; cuius etiam causae ex

ἐπ' αἰτίαις σκληρότητος καὶ τοῦ πολλοὺς αἰκίζεσθαι τε καὶ ἀπο-
 κλείειν αἰτίας ἀνακνυπούσης καὶ τῆς τυχοῦσης, ὧν ἕνεκα ἦν, εἰ
 μὴ μεταβάλλοιτο, καὶ κατὰ κανόνας εὐθύνεσθαι, συνίσταται
 τις ἐν τούτοις καὶ τρίτη μοῖρα, οἷ δὲ τὴν μὲν τῆς γνώμης μετά-
 5 θεσιν αἰσχυρόμενοι, εὐπρόσωπον δ' ἐπὶ ταύτῃ πρόφασιν προῖσχό-
 μενοι ἐδέχοντο μὲν, ὥς καὶ πρὶν, τὸν ἄνδρα καὶ πατριάρχην, B
 πλὴν ἐπ' ἀσφαλείᾳ μεγίστη τοῦ μή τι τοιοῦτον τὸ ἀπὸ τοῦδε
 παρ' αὐτοῦ γίνεσθαι, ὥς ἐκείνων ὀλεθρίων ὄντων καὶ δυναμένων
 ἀρχιερεῖς καθαιρεῖν, ἦν τις ἄρα καὶ τοῖς κανόσι πιστεύσειε.
 10 ταῦτα λέγοντες διεφιλονέκουν ἡμέρας ὅλας, καὶ τὰς γνώμας οὐ-
 μενον οὐ ξυνέβαινον. βασιλεὺς δὲ γνοὺς ὥς τὸ ἀτηρόν τοῦ ἀν-
 δρός καὶ ἀμάλακτον καὶ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀσυγκατάβατον, ὃ δὲ
 καὶ ἀπ' ἀρετῆς ἴσως, τὸ δὲ καὶ πλέον καὶ ἀπὸ γνώμης εἰκάζειν
 ἦν, τῆς μὲν τὸ ἀκριβὲς ζητούσης ἐφ' ἅπασι, τῆς δὲ φυσικῶς C
 15 πειθοῦσης ἔχειν καὶ τὸ μὴ χρήσιμον χρήσιμον, ἄλλοῖον γενέσθαι
 τοῦτον, ὅσον εἰκάσαι καὶ ἐκ πολλῶν, διετείνετο. μηδὲ γὰρ αὐ-

7. ὑπ'?

15. ἀλλ' οἶον P.

intolerabili regiminis eius acerbitate ductas invidiose praedicabant, exag-
 gerantes illa supplicia saeve ab eo sumpta de multis, illas exclusiones ab
 officiis et sacerdotiis, levissimis plerumque de causis in plurimos imma-
 nissime decretas, quas ob res ecclesiasticae lenitati contrarias maxime iu-
 stae illum animadversioni iuxta sacros canones subiici oportuisset, nisi
 paratum iudicium abdicando praevertens a patribus poenae loco qualem-
 cumque throni privationem imputantibus poenas iuste debitas cessione vo-
 luntaria lucri fecisset. talia illi dum commemorant, refricabant scilicet
 multis adstantium tristem memoriam grassationis olim inhumanae mona-
 chorum Athanasii ministrorum in clericos et ecclesiasticos omnis generis.
 qua cum hinc quidem similium in posterum atrocitatum metu concuteren-
 tur, inde autem retinerentur pudore levitatis in tam manifeste declarata
 recipiendi Athanasii voluntate, quidam mediam ineuntes viam inter con-
 trarias, quas modo retulimus, sententias, tertiam conflarunt sectam alien-
 tium admitti quidem debere Athanasium uti verum patriarcham, prout
 professi semel forent, et nunc utique censere: caeterum antequam is re-
 sumeret exercitium tamdiu intermissae potestatis, caveri ecclesiae dira
 olim passae ab eius ministris oportere promissione securitatis quam maxi-
 mae ab eo exigenda, nequiquam patiendi vexari nomine ac auctoritate sua
 tam iniustis indignisque modis clericos, quoniam iniuriae istiusmodi gravi-
 ter patrum sanctionibus adversarentur, et ab iis qui canonibus crederent,
 pro iustis, et legitimis causis depositionis antistitem qui in eo conniverent
 iudicarentur. his episcopi iam divisi trifariam, pro se quique disserendis
 inculcandisque totos absumebant altercatione infinita dies, quando animad-
 verso imperator magnam inflictam negotio securim refricata memoria in-
 vidiosissimorum Athanasii, dum patriarchatum gereret, actorum, hanc po-
 tissimum aegram causae partem oratione sublevandam ratus, disseruit
 apud synodum, haud ire se infitias iure implacidum videri asperumque ac
 levibus etiam erratis inexorabiliter infestum Athanasii genium: sed mores,
 quod nemo posset diffiteri, probos esse, atque adeo, quantum niti conie-

τὸν τόσον, ἀλλὰ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀμαθία γνώμης τὸ μὴ δέον ἐργάζεσθαι καταναγκάζεσθαι. εἰ δέ γε καὶ αὐτὸς ἀκριβείας ἐπιλημμένος πολλοῖς γινομένης παρὰ τὸ δέον ἐμποδῶν ὑφορῶτο στήσεσθαι, βασιλεῖ γε μᾶλλον ἀτηρὸν φανεῖσθαι, πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἶκός ἐξ ἀνάγκης πράττειν παραγομένῳ. πλὴν καταδέ-5
D χεσθαι μάλα πολλῶ ἀναξάινοντος τούτου τὰ ἔλκη ἢ ἄλλως μάλασσοντος. “ἐμοὶ μὲν οὖν” ἔλεγεν “ἐν ἀναγκαῖον καὶ αὐτῆς πνοῆς προτιμότερον, τὸ θεοῦ θέλημα γίνεσθαι, κἂν λυπῇ κἂν μὴ. πλὴν καὶ χαρᾶς ὑπέρτερον πάσης τὸ κατὰ λύπην ἐκείνο, εἰ θεὸς κελεύει, γιγνόμενον. διὰ ταῦτα καὶ εἴ τι μὲν προύβη ἀκρι-10
 βείας τῆς κατὰ νόμους, ἄνετον δόξαν, ἄνετον μὲν, προτενῶν τὰς αἰτίας ἀνάγκη, αὐτὸς δὲ δοκιμάζέτω, καὶ τὸ δόξαν δέξομαι.
E εἴ τι δ’ ἑσαυθὶς δοκοῦν συνοῖσον πράττειν ἀναγκαζοίμεθα, αὐτὸς καὶ τότε ἂν δοκιμάσειε, κἂν πολλοῖς οἶδα μὴ συγχωρούμενος

6. ἄλλον?

ectura indagando liceret, verisimiliter id imputandum virtuti rigidiori et fastidiosae innocentiae, vitia in aliis dissimulare non valentis quae arcet a sese longissime, ac summam aequae ab omnibus exactionem requirentis. accessisse ad naturam ita factam vitae usum a puero disciplinamque severiorem, tum inde inolitam inductionem animi ad austeritatem indurati, praeiudicata quadam assuetudine rigoris interdum persuaderi sibi simentis utile id esse quod tale re vera non sit. atque hic tamen multis argumentis adstruere solcite Augustus contendebat haudquaquam totam Athanasio vel praecipuam inclementer actorum, quae ferrentur, esse culpam adscribendam: magis enim eam verisimiliusque imputari ministrorum, quibus uteretur, imperitiae, hominum quos suus error angustiaeque mentis exorbitare interdum a recto, quodque minus conveniret, facere cogerent. quodsi quem tamen, addebat, sibi conscium fragilitatis in culpas quotidianas facile lapsurae, terreat qualiscumque ista deflecti ab exacto nescia rigiditas Athanasii, uni maxime omnium imperatori eam videri formidabilem debere, quippe cui saepe necesse sit ad negotiorum expeditionem urgentium multa tolerare ac facere obnoxia censurae, a quibus acriter reprehendendis minime temperaturum illum appareat. caeterum sic animo comparatum esse se, ut premi ab illo aspereque tractari sua ulcera quam mulceri deliniri ab aliis libentius sit passurus. “mihi sane” inquebat “unum necessarium spirituque ac vita carius est, fieri quod deus vult, sive id dolorem inferat sive non. quippe utcumque res cadat, toleratus tali causa cruciatus eo ipso voluptate iucundior omni est, quod deo iubente acciderit. quare sicut in tam spissa et multiplici gubernatione rei publicae, in his praesertim gravium temporum fluctibus, offensurum inevitabiliter me aliquid interdum non exaudiendo inter strepitum adversorum casuum interdicta reclamantium legum haud dubie provideo, ita me iam nunc profiteor obnoxie paratum ad aequo perferendam animo quantamcumque acerbiter eius obiurgationum pro indole ac more prorupturi ad increpandum immisericorditer, si quid etiam potentior legibus deflectere paululum ab exactione summa necessitas coegerit ineluctabilis. exquirat is exploretque per me licet: patiente me utetur exceptore sententiae cen-

ληθησομαι. οὕτω τὸ ἀτηρὸν παρὰ πάντας ἐμοί" φησί "περιστήσεται." ταῦτ' ἔλεγε βασιλεύς, ἐνάγων ὡς δῆθεν αὐτοὺς ἐς ὁμόνοιαν. ἀλλ' οὐκ ἔπειθε· πολλῶ γὰρ ἤκιστα τοῦτο, ὅσω καὶ δοκῶν δουλεύειν ἰδίῳ θελήματι ἀντίχειν παρεῖχε καὶ ἀντισπᾶν σφίσι πρὸς ὃ τι καὶ λέγοι.

Μακρότεροι μὲν οὖν διὰ ταῦτα λόγοι τῆς χρείας ἐγίνοντο, καὶ βασιλεὺς τὸ ποιητέον διανοεῖτο. ἤκουε γὰρ καὶ πολλοὺς καὶ P 260 τοὺς μεγίστους, τοῦτο μὲν τοὺς ἀμφὶ τὸν πατριαρχεύσαντα Ἰωάννην, τοῦτο δὲ τοὺς ἀμφὶ τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, 10 καὶ ὅσους εἶχε μεθ' ἐαυτοῦ ὁ Ραοῦλ Ἰσαάκιος, ὃς δὴ καὶ τὰ ὅμματα πηρωθεὶς διὰ τὰ συμβάντα πρότερον καὶ μέχρι καὶ Ἰωάννου ἐν τῷ τῆς ἐκκλησίας σχίσματι διαμείνας, εἰρηνεύσας ἐν τούτῳ, ἤδη καὶ πάλιν διὰ τὰ προβαίνοντα διεφέρετο, — ἤκουε γοῦν τούτους καὶ ἄλλους πλείονας καὶ μεγίστους τῇ πράξει προσιστα- 15 μένους καὶ ἀντιβαίνοντας. (3) καὶ διὰ ταῦτα δόξαν ἀπελθεῖν P 261 πρὸς τὸν Ἰωάννην, ὅπως ὑποποιήσαιο, ἐπεὶ καὶ κεῖνος βαθύ τι σκεπτόμενος, ὡς ἔδειξεν ὕστερον, βασιλέα ἤθελε βλέπειν καὶ

suraeque qualiscumque suae, etiam quando, quod saepe accidet, probare ipsi nequivero aliquid quod in posterum ratus utile minus potuero vitare quin agerem. tunc enim dolebo equidem, sed dolorem meum eiusque rigorem obnoxie tacitus perferam. itaque" addebat concludens "terreri vos minime convenit austeritate Athanasii, cuius mihi potissimum minatur, in me maxime unum exerendus intentatur aculeus." his imperator allegandis conabatur videlicet episcopos in concordiam adducere. sed eo minus persuasit, quo magis apparebat servientem eum voluntati propriae trahere ad assentiendum sibi raptareque ipsos omnino decrevisse; ex quo ipsis tanto vehementior resiliendi nascebatur impetus.

Hinc longiores quam esset opus de industria sermones a tempus eximere studentibus producebantur; inter quae imperator rem ex voto non procedere intelligens, quid facto esset opus, exquirebat apud se. audiebat enim praeter istos quos habebat congregatos secum, multos etiam alios eosque maximos restitutioni Athanasii palam obstare, nempe illos qui ex olim-patriarchae Ioannis Vecci communione ac secta supererant, Alexandrinum quoque patriarcham, et quotquot sibi adhaerentes habebat Raül Isaacius, qui dudum excaecatus, quod paci ecclesiarum Michaële imperante initae nollet assentiri, usque ad patriarchatum Ioannis in schismate perstiterat, sed cum ex eo tempore hactenus pacate acquievisset, nunc rursus quas audiebat attentari novitates improbens, in diversum ferebatur. horum aliorumque complurium reditui Athanasii ad thronum manifeste ac fortiter se opponentium numero et auctoritate, illum summo promovens studio, haud dissimulanter terrebatur imperator. (3) in hoc aestu Andronicus animi eo consilium appulit ut adeundum sibi Ioannem putaret, spe scilicet illius, ob viri facilitatem, quam esset alias expertus, in assensum ad id quod cuperet trahendi. et favebat huic fiducia Augusti, quod recens Ioannes ipse, astutius quam capere simplicitas eius nota videretur, ut postea patuit, simulans aliquam poenitentiam nuper actorum,

πέμπων προσελθεῖν ἡξίου (ἅμα δέ γε καὶ ὁ καιρὸς ἐκάλει· τὰ γὰρ τῆς τεσσαρακοστῆς ἐφειστήκει εἰσόδια καὶ τυροφαγίας ἦσαν ἡμέραι), ὅλαις προθυμίαις παρ' Ἰωάννην γίνεται. καὶ δὴ ἐπιστάντα, παρενρεθέντων καὶ ἀρχιερέων ἐκεῖ, ἡ δυνσώπια σφάλ-
B λει τὸν ἄνακτα. ἡ δ' ἦν, πρόσσεισι μὲν Ἰωάννη, καὶ εὐλαβείας ἡττάται τῆς πρὸς αὐτόν, καὶ ἔτοιμον ἑαυτὸν παρέχει, εἰ ἐκεῖνος εὐλογεῖν βούλοιτο. ὁ δὲ “ἀλλὰ θεὸς εὐλογήσαι σε καὶ οὐκ ἐγώ” ἔφη. τίως δὲ καὶ εἰ πατριάρχην αὐτὸν λογιζοίτο ἔρωτῃ. καὶ ὅς εἴτε τὴν εὐλογίαν λαμβάνειν θέλων, εἴτε μὴν καὶ διὰ τὸν καιρὸν δυνσωπούμενος, ὥς μὴ λυπήσειεν ἀρνησάμενος, εἴτε καὶ 10
C τρίτον τὴν ἀπ' ἐκείνου πρὸς ὃ τι πράττει ὑποποιούμενος εὐνοίαν, τὸ ἱλαρὸν καθιστὰς (ἀρχιερέων γάρ, οὐ βασιλέως εἶναι τὴν ἐπὶ τούτοις ἀπόφασιν) ὁμολογεῖ πατριάρχην ἡγεῖσθαι τὸν Ἰωάννην. καὶ ὅς ἐν δεσμοῖς εὐθὺς ἐπισχῶν τὸν λέοντα, “καὶ εἰ πατριάρχης ἐγώ” φησὶν, “ὅτι καὶ οὕτω τελέως τὰ τῆς ἐμῆς παραιτήσεως 15
D λαῖς μοναῖς μνημονεύομαι, ὅπ' ἀφορισμὸν τὸν ἀπὸ τῆς ἁγίας

prae se tulerat desiderare se conspectum imperatoris, et missis ad eum suis ne ad se gravaretur venire rogaverat. praeterea tempus ipsum anni vocabat imperatorem ad ei se sistendum, qui adhuc qualemcumque patriarchae speciem teneret: imminabant quippe dies proxime praecedentes quadragesimam et ad eam mox inchoandam disponentes, quas vocamus tyrophagiae ab esu tunc adhuc permissio casei. his ergo concurrentibus ad idem suadendum, simul cunctis incitatus ad Ioannem summa voluntate sese imperator confert. hic Andronicum, ne sibi constaret post tam manifeste declaratam de vere depulso e patriarchatus possessione Ioanne, sententiam, nimia quaedam verecundia deiecit. reperiens enim apud Ioannem quosdam adhuc ipsi adhaerentes episcopos, eius et illorum urgente reverentia prolabens eo se habitu coram Ioanne abiecit, quo paratum se ostenderet ad accipiendam ab eo benedictionem, si dignaretur impertiri; qualem habere honorem alteri quam patriarchae certo mos non erat. id videns Ioannes “deus tibi benedicat, non ego” ait; ac nihilominus ecquid se verum patriarcham agnosceret quaesivit. deprehensus Augustus inopinata interrogatione, et sive re vera volens eius benedictionis particeps fieri, sive causae ac tempori serviens, offensionemque senis verisimiliter ex negatione secuturam uti scopo quo aspiraret adversariam vitans, sive denique bene impensam qualemcumque assentationem reputans, qua gratiam sibi eius benevolentiamque adiungeret, ut eo deinde hilari promptoque ad favendum uteretur, cum et alioqui de abdicationis qualitate, valida illa necne esset, non suum sed episcoporum esse iudicium cogitaret, respondens professus est se pro legitimo patriarcha Ioannem habere. quo Ioannes audito, vincula statim induens leoni capto, “atqui siquidem patriarcha ego vere sum, mea nondum abdicatione vel probata vel accepta, perseveranteque adhuc in magna ecclesia et monasteriis commemoratione mei nominis, auctoritate sanctae trinitatis excommunicationi maiori sub-

τριάδος ἄγω τὸν βουλευθῆσόμενον πατριάρχην τὸν κύριον Ἀθανά-
 σιον καθιστᾶν." ταῦτ' εἶπε, καὶ προφανῶς κατεγίνωσκεν, ὥσπερ
 ἐκείνου σκαιότητα, οὕτως ἀπάτην καὶ εὐκολίαν τοῦ ἄνακτος, οἷς
 οἱ τῶν προτέρων ἀμνημονήσας καὶ τοῖς δευτέροις ἑσαυθὶς ἐπι-
 5 χειροίη. βασιλεὺς δὲ τοῦτο μὲν αἰδεσθεὶς τὴν φενάκην, καὶ
 ταῦτα τὴν ἐξ ἀπλότητος, τοῦτο δὲ καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ διαφευ- E
 ξεῖσθαι τὴν χλεύην προνοίας οἰκονομῶν, ἐκεῖνον μὲν οὐδὲν εἰπὼν
 ἀποστρέφεται, τοῖς δ' ἀρχιερεῦσι τοῖς τῇδε ὡς συμπράττειν ὑπο-
 πτευθεῖσι καὶ λίαν ἐπέιχε καὶ προσωργίζετο. ἦσαν δὲ ἐκ προ-
 10 κλήσεως τότε παρευρεθέντες τῷ πατριάρχῃ ὁ τε Ἀγκύρας Βαβύ-
 λας, ὁ Κρήτης Νικηφόρος καὶ ὁ Βιτζίνης Λουκάς. ὅμως
 δὲ τὴν φήμην θέλων ἐπανορθοῦν, μήπως δόξοι καὶ ἀδιαστάλτως P 262
 ἀφορισθεὶς, συγκαλέσας καὶ αὐθὶς τῇ ὑστεραίᾳ οὗς συγκαλεῖν
 ἤδιστο, ἐπεγκαλεῖ μὲν τὴν ἀπάτην, ἀπογυμνοῖ δὲ τὸ δράμα,
 15 ἐποχαλᾷ δὲ καὶ τῆς ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ προθυμίας, εἰ καὶ ἐκεῖνος
 ἀκούσας Σαπφείρας καὶ Ἀνανίου τρόπον τῷ Ἰωάννῃ προσέτριβε,
 δόντι θεῷ τὴν ἱερωσύνην, ὡς αὐτὸς παραιτούμενος ἔγραφε, καὶ
 πάλιν ἀναλαμβάνοντι.

4. Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ ἡ μήτηρ ἐνόσει δεινῶς καὶ πρὸς B
 20 ἀναπνοαῖς ἦν ταῖς ἐσχάταις· καὶ ἡ δευτέρα τῆς δευτέρας τῶν νη-

licio eum qui volet dominum Athanasium in patriarchali rursus sede con-
 stituere." ita ille, palam damnans cum Athanasii laevum animum, qui
 oblitus tumultum quos eius patriarchatus excitasset, denuo ad thronum
 adspiraret, tum imperatoris fraudem et facilitatem, hanc qua tam leviter
 homini privato, dudum ad ecclesiae regimen inepto deprehenso, patriarch-
 atum detulisset, illam qua post ista in luce meridiana gesta sibi obre-
 pere astuta dissimulatione tentasset. ictus autem improviso imperator,
 verbo non addito, abscessit, seu pudore deceptionis obmutuerit, in quam
 praesertim sua se ipse ultro incauta simplicitate induisset, seu defixa
 mens eius in modis providendis vitandae, quae inde sequi posset, tradu-
 ctionis et irrisionis sui, expedire quod in loco diceret non potuit. et
 aversionem ille quidem in Ioannem concepit tacitam: iram autem, eamque
 vehementem, haud dissimulanter effudit in tunc illi adstantes episcopos,
 quos illusioni sui cooperatos suspectabat. fuerunt hi autem reperti tum
 apud patriarcham episcopi, quod eos ipse advocasset, Ancyranus Babylas,
 Cretensis Nicephorus et Bitzinensis Lucas. tamen idem Augustus famae
 studens suae consulere, ne plane ac citra exceptionem ullam excommuni-
 catione percussus ista videretur, convocatis rursus postridie quos adhibere
 consueverat, se deceptum est questus, rem uti gesta est aperuit, de stu-
 dio autem deinceps illo ardenti declarato erga restitutionem Athanasii re-
 misit, utcumque Athanasius ipse hoc facto audito, affirmasset paria cum
 Sapphira et Anania peccasse Ioannem, utpote qui datum semel deo sacer-
 dotium, prout esset testatus abdicatione scripto edita, iterum resumpsisset.

4. Inter haec mater imperatoris aegrotabat graviter, atque adeo ex-
 tremum iam spiritum trahebat. itaque feria secunda secundae ieiuniorum

στειῶν ἑβδομάδος νεκρὰν τὴν ἄνασσαν εἶδε, γυναῖκα πολλαῖς κατακώχιμον χάρισι. συντέθαπτο δέ οἱ καὶ ἑνδεῶν πληθὺς ἄπειρον, οἷς καθ' ἡμέραν ἐπήρκει. καὶ οἱ τὰ τῆς ὁσίας πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐξασκούμενα πρὸς ἑαυτὰ ἐφείλκε τὸν ἄνακτα. καὶ τὰ μὲν τῶν κινουμένων ἡπράκτει τέως· ὁ δὲ τὴν ἐκφορὰν μεγα-

- C λοπρεπῶς ἐξαρτυνόμενος τῇ δεσποίνῃ, αὐτὸς καὶ μεγιστᾶνες καὶ κληρὸς ἅπας καὶ μοναχοί, καὶ ὅσον ἦν τὸ τῆς πολιτείας, συνελθόντες ὑπὸ πολλῶ μὲν καὶ δαψιλῇ τῷ φωτὶ καὶ γε ποικίλαις ταῖς μελωδίαις, ἀντηχούντων τῶν γοερῶν θρηνητηρίων τοῖς ἄσμασι, πολλῇ δὲ τῇ δορυφορίᾳ καὶ τῇ λαμπρότητι, ὥς τὴν πόλιν ἅπα-
 10 σαν γέμειν ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων, ἐν καιρῷ νιφάδων τε καὶ βορβόρου ἐξέφερον τὸν
 P 263 νεκρόν, οὐδ' αὐτοῦ βασιλέως τὰ ἐς τιμὴν ἐλλείποντος, ἀλλὰ σοροῦ μὲν ἐκείνης ἡμμένου, διὰ βορβόρου δὲ πλείστου καὶ ὀλισθηροῦ βαίνοντος, μέχρι καὶ τὴν Λεῖψη καταλαβόντες μονὴν
 15 ἐφ' ἡμέραις ὥς εἰκὸς ἐτέλουν τὰ τῆς ὁσίας, ἀναγκαίαν ἀσχολίαν ἐπὶ ταύτῃ καὶ βασιλέως ἔχοντος.

- B 5. Ἄλλ' ἐπέστησαν αἱ πασχάλιοι, καὶ δόξαν δεσποίνῃ ἐπὶ Θεσσαλονίκης ἀποδημεῖν, ἐν φροντίσι καὶ διὰ ταῦτα ταῖς ἀναγκαῖς ὁ κρατῶν γίνεται. καὶ πρῶτα μὲν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ 20

hebdomadae mortuam Augustam vidit, mulierem utique multarum complexionem gratiarum ornatam, cum qua simul sepeliri spes ac vitas proprias multitudo innumera egenorum, quos in dies alebat, gemens attestabatur. ad funus porro eius insigni apparatus magnificentia celebrandum totam Augustus animi attentionem vertit. unde distento eo piis curis parentilium matri Augustae quo par erat splendore adornandum, res nuper motae quodam interim iustitio remissae quieverunt. elatum porro dominae cadaver est speciosissimis exequiis, ipso eius filio Augusto cum summatibus, clero universo, monachis ac toto civium corpore pompam ordine longo magnificam trahentibus, sub multo praelatarum passim facum ac lampadum lumine, personante late coelo varia melodia, et grato temperamento modulorum diversae qualitatis excitatioribus canticis lugubrium threnorum ac planctuum moestitia responsante. tenebat etiam oculos illustres species numerosi et ornati satellitii; urbsque adeo tota redundabat simul fumo et odore thymiamatum, simul sono confuso paeantum et suspiriorum, nivoso tempore ac viis late totis coeno sordentibus, Augusto sane nihil suarum partium ad omnem honorificentiam tam cari funeris desiderari patiente, sed haerente indivulsa feretro parentis mortuae, ac ne usquam ab eo disiungeretur, per lutum plurimum et lubricum laboriose procedente, quoad in Lipsae monasterium perducta pompa per dies illic, pro more, aliquot iusta sunt funebria defunctae persoluta; quam in rem necessarium spatium, omni negotio posthabito, longanimi Augustus pietate perseveravit impendere.

5. Paschalibus inde festis supervenientibus, cum esset dominae decretum Thessalonicam proficisci, ad curanda quae ad id opus erant, vir eius Augustus animum applicuit. ante omnia visum est absolvere dudum

καὶ δεσπότη τελεῖ τοὺς γάμους, καὶ τῇ ἐπὶ τοῦ κανικλείου θυ-
γατρὶ τοῦ Χούμνου, ἀνδρὸς σοφοῦ τε καὶ εὐνοϊκοῦ τῷ κρατοῦντι
διαφερόντως δόξαντος, πρὸ καιροῦ μνηστῇ τῷ Ἰωάννῃ ἐξ ἱερο-
λογίας οὔσης, βασίλισσα δεσπότην εἰς ταῦτόν τὸν υἱὸν ἄγει καὶ
5 διὰ γάμων· ἐδόκει γὰρ ξυνεκδημεῖν τῇ δεσποίνῃ κακεῖνον. καὶ C
διὰ τοῦτο ἐνθεν μὲν τὸ ἐπὶ Αὐγούστη πένθος, ἐκεῖθεν δὲ διὰ
τὸν υἱὸν καὶ οἱ γάμοι ἐσχεδιάζοντο. ὥς δ' ἐπ' ἐξόδοις ἡ δέσποινα
ἦν (ἤπειγε γὰρ αὐτὴν ἡ ἐπὶ θυγατρὶ στοργή, ὥς ἐλθοῦσαν ἴδοι
καὶ περιπτύξαιτο), ἐφ' ἡμέραις καὶ ὁ κρατὼν συνεξέρχεται, καὶ
10 κατὰ τρόπον ἐξετοιμασάμενος τὰ ἐξιτήρια ὑποστρέφει.

6. Καὶ τότε τῶν πολλῶν ἀνεθεῖς φροντίδων ὁμόσε χωρεῖ
ταῖς τῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτῆς μερίμναις. καὶ πάλιν συνάξεις, P 264
καὶ πάλιν σύνοδοι καὶ συνδιασκέψεις καὶ λόγοι καὶ συζητήσεις,
προηγούμενως περὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος παρ' Ἰωάννου ἀφορισμοῦ,
15 εἰ δίκαιον εἶχεν ἀφορίζειν ἐκεῖνος. καὶ τοῖς μὲν ἐδόκει· μέχρι
γὰρ καὶ τότε αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν μνημονεύεσθαι, ἰσχυρὸν
δ' εἶναι καὶ ἄλλως τὸ ἐπιτήμιον, πατριάρχην ἐκεῖνον βασιλέως

6. τὸ] διὰ τὸ P.

pactas, sed nondum perpetratas complexu coniugum Ioannis despotae cum filia Chumni praefecti canicleo nuptias. erat Chumnus vir sapiens, et imperatori cum ex animo benevolus ac fidus tum eidem vicissim facile omnium carissimus; cuius filiae desponsae dudum Ioanni praesentis rite sacerdotis ministerio, nunc in thorum ipsa mater Augusta sponsum eundem despotam suum filium induxit. hoc properavit ex voto uxoris imperator in apparatus Thessalonicensis itineris, quod huius comitem secum ducere filium Ioannem despotam imperatrix cupiebat. quare in discrepantes functiones funeris et nuptiarum brevi continuatas discrimine temporis festinantis animi cura partita, utramque quam artissimo fas fuit compendio Andronicus expedivit, moras utique non ferente Augustae in viam procinctae impetu, quem adurgebat cari capitis impatientia visendi: filiam illa scilicet Thessalonicam tum recens advenisse cum audisset, ad eius illic amplexum materno affectu rapiebatur. paucis ergo post diebus abeuntem simul egressus aliquantum est comitatus imperator, provisusque prolixè cunctis quae ad caeteram eius deductionem pro dignitate administrandam pertinebant, ipse reversus in urbem est.

6. Ac tunc a multis illis relaxatus familiarium officiorum sollicitudinibus, rerum ecclesiae pressius urgentiusque tractandarum intermissae aliquandiu curae se reddidit. rursus igitur conventus, rursus synodi, rursus consultationes et sermones et disquisitiones super excommunicatione per Ioannem intorta; circa quam ante omnia primum illud controversiae caput agitabatur, an ius ille ac potestatem excommunicandi habuerit. habuisse censebant aliqui, utique cum perstare ipsum in possessione patriarchatus ex commemoratione nominis eius, quae adhuc inter sacra per ecclesias fieret, appareret; ac respectu quidem imperatoris quin censura ista valeret illumque vere ligaret, videri dubium non esse, quoniam Augustus, antequam illa proferretur, Ioannem eius auctorem pro legitimo se

ὁμολογήσαντος. καὶ οἱ μὲν οὕτως, οἱ δέ, οἱ δὲ καὶ πρὶν ἐκεί-
 νῳ διὰ τὸν ὄρκον προσίσταντο, ὁμολόγησαν αὐτοῖς ὁρᾶν ἐθέλοντες
 B μήτ' ἔχειν ἐκεῖνον πατριάρχην καὶ πρότερον ἢ ὅτ' ἀφάρριζε, μήτε
 τὸν ἀφορισμὸν ἰσχύειν δυσχυρίζοντο, ὥστε καὶ ἐν μιᾷ τῶν συνά-
 ξων βασιλέα μανθάνειν αἰρούμενον οἱ τινες τῆςδε τῆς γνώμης 5
 καὶ τίνες θατέρας καὶ πόσοι, ἐρωτᾶν ἕκαστον, καὶ τοὺς τῆς
 αὐτῆς καὶ μιᾶς γνώμης εἰς μέρος ἐκατέρους καθίζειν. ἐκεῖνοις
 μὲν οὖν μετὰ τὰς πολλὰς ἐκείνας συνάξεις, συναγομένοις καὶ
 καθ' αὐτοὺς ἐπὶ τῷ περιωνύμῳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ναῷ,
 C ἐκέλευε διασκέπτεσθαι ὡς ἂν γε καὶ συνελθόντες ἐπὶ τῷ Ἀθανά- 10
 σίῳ τὸ δοκοῦν πράξαιεν· δοκιμάζειν γὰρ καὶ μᾶλλον ἐκεῖνον, εἴτε
 καὶ βούλοιτο τέως. αὐτὸς δὲ συχνάκις ὑπῆρχετο διὰ μηνυμάτων
 τὸν Ἰωάννην. ὁ μὲντοι γε Ἰωάννης τοῦτο μὲν καὶ ταῖς τοῦ βα-
 σιλέως ἱκετείαις θηλυνθεὶς τέως, ὑβριοπαθῶν δὲ τὸ πλεόν ἐπὶ
 τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ὡς αὐτὸς μὲν συναίροιο σφίσι τῆς γνώμης καὶ 15
 τὸν ἀφορισμὸν ἰσταίη ὡς ἔρυμα, ἐκεῖνοις δὲ ἐξ ἐθελοκάκου γνώ-
 μης προδιδούσι τὸ ἔρυμα ἀτιμοῦν καὶ αὐτὸν ἐπλοί, καταπροῖσα-

11. εἴγε?

habere patriarcha professus diserte fuerit. ita hi. at illi qui Ioannem vi
 iuramenti, quod vere concepisset, patriarchatu excidisse contenderant, ut
 sibi iam consentanea loquerentur et agerent, plane affirmabant eum ne-
 que priusquam excommunicationem pronuntiaret, neque in ipso pronun-
 tiandi actu, patriarchali fuisse potestate praeditum. quare nullam atque
 irritam istam esse censuram asseverabant. ducebatur per haec sine fine
 contentionum funis, adeo ut pertaesus aeternarum dissensionum imperator,
 in quodam istiusmodi conventuum scire cupiens cuius esset quisque sen-
 tentiae, postquam singulos interrogasset, qui perstare adhuc Ioannem in
 patriarchali dignitate censerent, sedere una seorsum, qui vero et illud et
 praeterea excommunicationem ab illo latam ullius esse roboris negarent,
 simul ex adverso iusserit considerare. sic agnitos et loco discretos eos qui
 opinabantur carere Ioannem pontificali potestate, congregatos seorsum a
 caeteris in celebri templo SS. Apostolorum, deliberare de Athanasio ius-
 sit, sperans, post frustra tentatam tot illis superioribus conventibus viam
 omnem concordiae, saltem hos adduci posse ad favendum sibi hactenus
 optatae restitutioni Athanasii. ipse interim nihil relinquens intentatum
 quod proposito serviret, ut molestissimum obstaculum excommunicationis
 a Ioanne prolatae oppositum negotio amoliretur, tractare cum Ioanne ipso
 de illa revocanda crebra certorum hominum missitatione non desistebat.
 in quo operam non perdidit. emollitus enim Ioannes toties iteratis Augu-
 sti precibus, praetereaue offensus episcopis, quibus cum fere communiter
 sua ipsorum causa Athanasii restitutionem aversantibus. pro se ipse bene-
 vole assentiens et consulens, aggerem quo illum a throno arcerent insu-
 perabilem erexisset excommunicatione intorquenda in omnes qui eum pro-
 movere conarentur, inconsulte ipsi atque ingratis illo uti hactenus negligere-
 rent, sibi que sic iustam praeberent timendi causam ne, quemadmodum

μένοις ἅμα μὲν τὴν αὐτοῦ τιμὴν ἅμα δὲ καὶ τὴν ἑαυτῶν ἀσφάλειαν, βασιλεῖ διὰ ταῦτα κατανεύει καὶ τὸ αἶτημα ἐκπληροῖ, ἐγγράφως ἐξαποστείλας τάδε.

“Δέσποτά μου ἄγιε βασιλεῦ, καὶ ὑμεῖς θεία καὶ ἱερὰ σὺνδοδος, ἥ τε σύγκλητος, καὶ ὁ παρεστὼς καὶ ἀκούων τοῦ κυρίου λαός, ὅσοι τε ἐν κλήρῳ καταλέγεσθε, οἱ μοναχικῶ διαπρέποντες σχήματι, καὶ ὁ λοιπὸς ὄχλος. ἐγὼ παρ’ ὀρθοδόξων γονέων γεννηθεὶς καὶ εὐσεβεῖα τραφεὶς πρῶτον μὲν τῆς ἱερατικῆς ἡξιώθην τιμῆς, εἶτα καὶ τὰ μοναχῶν τελεσθεὶς, κρίμασιν οἷς οἶδε θεός, εἰς τὸν θρόνον ἀνήχθην τὸν πατριαρχικόν, εὐδοκίᾳ μὲν θεοῦ πρῶτον, ἔπειτα δὲ βουλῇ καὶ θελήσει καὶ γνώμῃ ἑξέτασμοῦ πάντων ὑμῶν τῶν προεχόντων ἐν ἀξιώμασι. καὶ ὡς διέπρεψα εὐσεβῶς καὶ ὀρθῶς, οἶδε μόνος θεός· καυχᾶσθαι γάρ μοι οὐ συμφέρει κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον. συνέβησαν οὖν ἐν τῷ μεταξὺ σκάνδαλα, ὅσα καὶ ὑμεῖς οἴδατε, καὶ διὰ τὸ μὴ παραβλαβῆναι ψυχὴν τινος Χριστιανοῦ καὶ διὰ τὸ ἐν εἰρήνῃ καὶ καταστάσει εἶναι τὴν ἁγίαν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ὑπεχώρησα καιρὸν τοῦ θρόνου καὶ ἐν τῷ κελλίῳ μου περικλεισθεὶς ἐκαθήμην. ἀμφιβάλλοντι δὲ καὶ δεομένῳ θεοῦ περὶ τούτων ἐμφάνειά τις θεία ἐπέστη μοι λέγουσα ‘εἰ φιλεῖς με, Πέτρε, ποιμαίνει τὰ πρόβατά μου.’ πάλιν οὖν διὰ τοῦτο ἀνῆλθον εἰς τὸν θρόνον. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐθις ἐκινοῦντο μειζόνως τὰ σκάνδαλα καὶ ἡ ἐκκλησία διὰ

propriam ipsorum securitatem, sic, et multo scilicet facilius, suum ipsius honorem imprudenti, qua ruebant, levitate ad extremum proderent, imperatori annuit quod poscebat, hoc ad ipsum misso scripto.

“Domine mi, sancte imperator, et vos divina et sacra synodus, tuque senatus, et qui adstat atque audit domini populus, quotquot in clero censemini, quique habitu insignes monachico estis, et multitudo reliqua. ego ex orthodoxis genitoribus natus ac sancte educatus, prius quidem sacerdotali dignatus honore sum, postea monachus factus, iudiciis quae novit deus, in thronum evectus patriarchalem fui, gratia primum ac beneplacito dei, deinde consilio, voluntate, sententia praevio examine perlata vestrum omnium qui dignitate praeeminetis. in ea dignitate uti me gesserim pie ac recte, novit solus deus: gloriari enim mihi non expedit, iuxta divum Apostolum. contigerunt autem interim scandala (quot qualiaque, vos scitis), ob quae, ne quod inde nocumentum inferretur Christiani ullius animae, et quo in pace ac statu tranquillo sancta dei ecclesia stabiliretur, cessi ad tempus throno et cellula clausus mea quievi. oborta autem mihi in secessu illo dubitatione an bona ista esset ac deo probata quies mea, cum quid sibi super eo cordi esset, ut demonstrare dignaretur, deum orarem, species quaedam divina superadstitit mihi, dicens “si amas me, Petre, pasce oves meas.” rursus igitur propter hoc redii ad thronum. quoniam vero iterum movebantur maiorem in modum scandala et

B τοῦτο ὑβρίζετο, πάλιν τῆς καθέδρας ἐξέστην τῆς πατριαρχικῆς διὰ τὴν εἰρήνην αὐτήν. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐθις ἐγένετο ὅσον γινώσκετε, καὶ ἀφορισμὸς ἐξεφωνήθη μοι κατὰ τοῦ ἀναβιβάσοντος ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν κύριον Ἀθανάσιον διὰ τὸ δοκεῖν τὴν αὐτοῦ ἀνάβασιν βαρεῖαν πᾶσι καὶ ἐπαχθῇ, ὑμεῖς δὲ ἀρτίως οὐδὲ δέχεσθε τοῦτον δηλαδὴ τὸν ἀφορισμὸν ὥς μὴ ἐκφωνηθέντα κανονικῶς, ὥς λέγετε, ἰδοὺ καὶ αὐτὸς ὅσον τὸ τοῦ ἀφορισμοῦ ἀπολύω, καὶ παντάπασιν λελυμένον ἔχω αὐτόν, οὐ μέντοι τὴν

C ἀνάβασιν αὐτοῦ εὐδοκῶ. πῶς γὰρ ἂν αὐτὸν καὶ δέξομαι ὥς ἀρχιερέα, ἄνθρωπον κατηγορηθέντα καὶ ὑβρισθέντα καὶ χεῖρονα ἢ 10 ἐγὼ μικροῦ δεῖν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ, ἄλλως τε καὶ παραιτησάμενον ἐκκλησιαστικῶς καὶ κανονικῶς; ταῦτα λέγω πᾶσι καὶ διαμαρτύρομαι. εἴ τι δὲ συμβῇ μετὰ ταῦτα, ὑμεῖς ὄψεσθε· τὸ γὰρ ἡμέτερον ἄπαν δεδήλωκα. ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ τὸ ἴδιον αἷμα δοὺς ὑπὲρ τῆς ἁγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας, αὐ- 15 τὸς ταύτης ποιήσοι τὸ συμφέρον καὶ εἰρηναῖον καὶ ἀστασίαστον.” ἡ ὑπογραφή “ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης.”

P 266 7. Ἡμέρα μὲν οὖν παρασκευὴ ἦν, πρώτην δὲ μετ’ εἰκάδα ὁ κατ’ Ἀθηναίους Μαιμακτηριῶν μὴν ἦγε, καὶ ὁ βασιλεὺς τὸ γράμμα ἐδέχετο. ὁ δὲ καὶ εἰς προὔπτον μὲν καὶ πασίδηλον 20

ecclesia propter hoc afficiebatur contumeliis, secundo e cathedra patriarchica descendi, eundem quem prius intuens scopum pacis meo secessu statuendae. postquam autem deinde contingere quae vobis sunt cognita, et excommunicatio pronuntiata est a me in eum qui restituere attentaret throno patriarchali dominum Athanasium, quod mihi futura videretur huius istiusmodi promotio odiosa omnibus et molesta, vos vero super ista recens excommunicatione consulti non admittitis illam, tamquam, ut dicitis, non sit canonicè perlata, en ego ultro ipse, quaecumque est aut esse potest excommunicationis istius vinculum solvo, revocansque illam pro relaxata deinceps neminemque in posterum ligante habeo. neque tamen in domini Athanasii regressum ad thronum de caetero assentior. quomodo enim ipsum in pontificem admittam, hominem accusatum et deformatum ignominia nondum abstersa, denique peioris ad hoc, quam ego sim ipse, conditionis, adeo quidem ut parum absit quin de religione eius aequam dubitandi causam praebeat, praesertim cum super haec omnia patriarchatu ipse dudum ultro cesserit ecclesiastice ac canonice? haec omnibus dico et contestor. si quid vero posthac secus quam fas fuerit accidat, vos videtis. meum enim sensum plane declaravi. deus autem pacis, qui proprium pro sancta ecclesia dare sanguinem non pepercit, ipse quod huic expedit ad pacem et turbarum amotionem faciat.”

subscriptio. Abbas Ioannes.

7. Feria erat hebdomadae sexta, quam parasceuem dicimus, prima vero post vicesimam dies mensis Augusti, qui Atheniensibus Maemacterion est, quando imperator hoc scriptum accepit. id statim palam non osten-

οὐκ ἐδείκνυ. τέως συλλέξας ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὺς τὴν λύσιν
 ἐδήλου τοῦ ἀφορισμοῦ, παρεμφαίνων καὶ τισιν ἐξ αὐτῶν τὸ
 γράμμα. καὶ τῷ ἐντεῦθεν, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἄλλο ἐφέξον, ὡς ἐδό-
 κει, τὴν πρᾶξιν, πολλῶν ὑπονοουμένων καὶ ἄλλων κατὰ τὸ λε-
 5 ληθός, ὁμῶς ὡς δῆθεν περιαιρεθείσης τοῖς ἀρχιερεῦσι τῆς ἐκεῖ- B
 θεν προφάσεως, σαββάτου τοῦ ἐπιόντος καὶ κυριακῆς ἐπὶ τούτῳ
 ἐν τῷ θείῳ δὴ πάλιν τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ περιωνύμῳ ναῷ
 προσέταττε συνάγεσθαι πάντας, καὶ μηδὲν κύκλῳ περιβαλλομέ-
 νους ὁμονοίας τρίβους ποιεῖν καὶ τούτων ὑπτεσθαι, ὡς οὐ τριβὰς
 10 τοῦ καιροῦ χωροῦντος. γέγονε τοῦτο κατὰ τὴν πρόσταξιν, καὶ
 τῷ τόπῳ συναγόμενοι ἀπεῖχον πολλῶ τὰς γνώμας καὶ ὁμονοεῖν
 οὐκ ἐδύναντο. ἐπεὶ οὖν πέμπων ὁ βασιλεὺς ὃ τι λέγοιεν ἐπυνθά- C
 νετο, εἰκοστῇ τρίτῃ μηνὸς τοῦ αὐτοῦ, περὶ τὸ τῆς μεσημβρίας
 μεσαίτατον, ἐπιβὰς ἵππου τὸν θεῖον καταλαμβάνει τῶν ἀποστό-
 15 λων ναόν. καὶ τὰ πολλὰ συγγεγονῶς σφίσιν, ἐπεὶ οὐκ ἦν τὸ
 παράπαν ὁμονοεῖν, λαβὼν ἐκεῖνος τοὺς δεχομένους τὸν Ἀθανά-
 σιον, ἀφείς τοὺς μὴ δεχομένους, εὐθὺς τῆς μονῆς ἐκείνου γίνεται,
 καὶ ὡς οἶόν τ' ἦν ἐκεῖνον ἀρχιερατικῶς ἐπισκευασάμενοι, πεζῇ

tavit ille quidem aut notum facere indiscriminatim omnibus voluit. con-
 vocatis tamen episcopis et clericis significavit revocationem excommunica-
 tionis; et scriptum Ioannis, qua parte dumtaxat illius relaxationem ex-
 primebat, quibusdam ex his ostendit. exceptionem nimirum scripto appo-
 sitam contra promotionem Athanasii, ne obsessus negotio, manifestandam
 non putavit, pronam hinc fluxuram quam urgebat rem arbitratus, si tan-
 tum declararetur amotio praecipui hactenus ei obstare visi palam impedi-
 menti, nimirum excommunicationis a Ioanne latae, quamvis et alia non
 minora hoc obstacula isti tam merito exauctorati olim hominis redauctora-
 tionem opponi tacite alii suspectantes autumarunt. Augustus igitur, ea quam
 dixi spe processurae secundo cursu, velut omni remora sublata, in episco-
 porum deliberatione repositionis Athanasii in sedem, convenire denuo illos
 omnes ad hoc iussit, sabbato et dominica insecutis, apud sacram aedem
 sanctorum Apostolorum, praemonitos ut nihil iam circa orbem errarent
 frivolis allegandis praetextibus, sed rectas facerent vias concordiae, idque
 ut summi momenti negotium serio tandem capesserent: eo quippe res pro-
 cessisse, ut morae amplius nullae ferendae videantur. fecerunt imperata
 illi hactenus ut locum in unum coirent. at tantum illic distabant animo-
 rum sensibus, quantum invicem accesserant vicinia corporum: consensionis
 vero nulla iam spes aut ratio conciliandae inter ipsos apparebat. quod
 cum imperator per eo missos qui successum explorarent intellexisset, quo-
 modocumque absolvere rem studens, tertia et vicesima mensis eiusdem
 die, hora ipsa meridiana, equo conscenso in sacrum Apostolorum templum
 advenit, ibique multa cum episcopis locutus, ubi clare perspexit frustra
 tentari vias omnes eorum in consensionem adducendorum, sumptis secum
 iis qui Athanasium in sede repositum volebant, relictis vero illic iis quo-
 rum erant studia contraria, recta pergit ad monasterium ubi Athanasius
 degebat, ac eum, prout ex tempore licuit, pontificaliter ornatum, ipse pe-

καὶ βάδην ὑπ' ἄερί πῦρ πνέοντι καὶ καιρικῷ πνίγει, ἅμα κληρι-
D κῶν τοῖς παρατυχθῶσι καὶ τῷ λαῷ ὅσος συνείλεκτο, τὴν ἐκκλη-
σίαν καταλαμβάνουσι, καὶ πάλιν ἐπίσκοπος, ὥσπερ ἐκ μαγγά-
νου τινὸς τῆς ἐπὶ τῷ σεισμῷ δοξάσης προγνώσεως εἰς τὸ μέσον
ῥιφεῖς, ἀναφαίνεται ὁ μὴδ' οἷός τε εἶναι τὴν ἱερὰν ἀρχὴν ἀναλα- 5
βεῖν προαιρούμενος. καὶ ὁ μὲν τυχὼν οὐπὲρ χάριν καὶ τὰ πολλὰ
ἐκεῖνα τῶν καθ' ἡμέραν βουλῶν ἐξυφαίνοντο, σπουδαιοτριβῶν
ἐς τέλος τὰ οἱ προσήκοντα καὶ ὑπὲρ δύναμιν οὐκ ἀνίει· οἱ δέ γε
P 267 τῶν ἀρχιερέων ἡμίσεις, σὺν οἷς καὶ τῶν ἐν μοναχοῖς δοκούντων
τινὲς καὶ τῶν κληρικῶν ἔνιοι, καρτερῶς διέγνωσαν σχιζέσθαι. 10
τῆς δ' ἐπιγενομένης ἡμέρας ὁ πατριάρχης Ἰωάννης τὰ καθ' αὐ-
τὸν πρὸς τὸ ἀδηλότερον μετασκευασάμενος ἐφ' ᾧ τῆς πόλεως
ἐξελθεῖν, μὴδ' αὐτῷ βασιλεῖ συνταξάμενος, ἅμα τοῖς αὐτοῦ
ἀπαίρει τῶν τῇδε καὶ πρὸς Σωζόπολιν γίνεταί. τῷ δ' ἦν ἐκάστης
διαλαλεῖν ἔμφανως ὡς διωχθεῖν τῆς ἐκκλησίας καὶ ὡς τὸ καὶ τὸ 15
πάθοι, καὶ πάντων κατὰ κόσμου δυσχερῶν τὴν αὐτοῦ ἀπουσίαν
B ἐπαιτιῶσθαι, καὶ τοῖς κληρικοῖς ἐξονειδίζεσθαι ὡς αἰτίοις, εἰ
πού τι καὶ ξυμβὰν ἔτυχε, καὶ ἐπὶ λιτανείαις κοινᾶς θαρρεῖν ἐν-
τεῦθεν διορθοῦν τὰ σφαλέντα ὡς δῆθεν καὶ ἀπ' ἀμελείας καὶ
τρυφῆς ξυμβάντα, ὡς καὶ τινα διορθοῦν δῆθεν πειρᾶσθαι πρὸς 20

des passu lento sub flagrantissimo vapore solis meridiani, per summam, ut tum erat, aetatem aërem prae ardore vix spirabilem reddentis, cum assumptis una quotquot obiter occurrerent clericis et si qui e populo confluerant, in ecclesiam deduxit. sic rursus Athanasius episcopus, velut e praestigiatrice quadam machina praevisionis circa futurum terrae motum ab eo, ut putabatur, habitae, proiectus in medium ostenditur, homo qui sponte declarasset se non posse sacrorum principatum resumere. atque ille quidem aliquando assecutus id cuius gratia tot illa quotidie callida inventa subtexuerat, etiam ulterius usque in finem quae sibi rebatur opportuna, utcumque facultatem ipsius excederent, astutis affectare artificijs, omni studio adhibito, non desistebat: episcoporum vero dimidium, cum quibus et quidam monachorum eo in ordine praestantium erant et clerici nonnulli, certo constituerunt ab eius communionem se abscindere. postera porro inde die patriarcha Ioannes clanculum adornata profectione, ne quid intercederet quo minus, uti decreverat, insalutato imperatore urbe posset exire, una cum suis hinc discedens viam Sozopolim versus institit. huic exhinc solemne fuit quotidie palam conqueri se per vim ecclesia eiectionem, se hoc et hoc, singillatim exequendo plurima, iniuste perpeti; causamque omnium calamitatum quae mundum inundarent absentiae suae imputare; praeterea clericis exprobrare, tamquam culpa illorum accideret, si quid sinistri evenerat. idem etiam confidens emendari posse, deo precibus placando, quae male hactenus successerant, quasi ea in negligentiae ac luxus poenam permissa divinitus fuissent, instabat celebrandis communiter litiis. conatus quoque est quaedam corrigere in formam, ut ipsi

τὸ δοκοῦν αὐτῷ εὐλαβέστερον, ἃ δὴ τὸ πρότερον κατ' ἀρχαῖον
τύπον εἶα γίνεσθαι.

8. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, ἐγὼ δ' εἴμι δώσω τῷ C
βίῳ διήγημα φρικτὸν μὲν εἰπεῖν φοβερὸν δ' ἀκοῦσαι· καὶ παρ-
5 λπον τὴν συμφορὰν ὥς μὴ ἄλλοθεν ποθεν ἔχουσιν τὸ ἀποχρῶν
εἰς τὸ ἱστορίαις τοῖς ἄλλοις συνανατάττεσθαι, εἰ μὴ αὐτόθεν ὥς
συμφορὰν μόνην ἡγοῦμην. κὰν γοῦν καθυφείμην τὸν λόγον, εἰ
μὴ τὸ ἔργον φρικτῆς ἐγκαταλήψεως τοῦ Θεοῦ σύμβολον ἀποφέ-
10 ρεται, καὶ ἅμα τοῦ παθόντος φέροντος οἶκτον διὰ τε τὸ νεαρὸν D
τῆς ἡλικίας καὶ τὸ ἐλλόγιμόν τε καὶ ἐν πολλοῖς ἐπιτήδειον.

Νεανίας τις ἤδη παραγγέλλας εἰς ἄνδρας, Μελιτᾶς τοῦ πρί-
κλην, τῷ πατριαρχεύσαντι Γρηγορίῳ ἐν παισὶ δουλεύσας καὶ
παιδευθεὶς τὰ εἰκότα, ἐν διακόνοις τῆς ἐκκλησίας ταχθεὶς μετὰ P 268
τῶν λοιπῶν ἐλλογίμων ταῖς χρεαῖς διηκονεῖτο τῆς ἐκκλησίας μεθ'
15 ὅτι πλείστης τῆς ἐπιτηδεϊότητος. οὗτος τὰ μὲν ἄλλα μέτριος ἦν,
καὶ παρθενίαν ἤσκει, καὶ εὐλαβείας μετεποιεῖτο, καὶ γλῶσσα
πολλοῖς ἦν ἐπὶ δικαστηρίοις συνοδικοῖς, καὶ βασιλεῖ γνώριμος
καὶ κλήρῳ περίβλεπτος, καὶ τοῖς εἰδόσι ψῆφον φέρων περὶ ἑαυ-
τοῦ ἐκ πολλῶν ὥς προκόψειεν· ἐνὸς δ' ἡτιῶτο φιλοτιμίας, δι'
20 ἣν καὶ παρ' ἰσχυρὸν ἐπιτρέχων τοῖς μὴ καθ' αὐτὸν ἔτι πράγμασι B

videbatur, religioni accommodatiorem, quae prius more ex longo inolito
procedere siverat.

8. Verum de his hactenus. deinceps editurus famae sum narratio-
nem dictu horribilem, terribilem auditu; quam omisurus equidem fueram
ut casum personae singularis, nec ex se habentem cur historiis publicis
accenseri iure posse videatur, nisi animadvertissem praeter calamitatem
privatam exemplum in ea reperiri publice utile. huius quippe commemo-
ratione, praeterquam salubris incutietur horror incomprehensibilium dei iu-
diciorum, etiam proprium nostrae naturae officium exercebitur miserationis
multis nominibus ei de quo loquor homini debita, utique in quo et flos aetatis
et praestantes multae dotes dexteritasque agendi non paucis probata expe-
rimentis communem humanitatem ad compatiendum infelicitati eius stimulant.

Iuvenis erat in virilem nunc maturescere primum aetatem incipiens,
nomine Melitas, puer olim educatus in familiari ministerio Gregorii
Cyprii patriarchae, instructusque iis illic disciplinis, quae et domum
decerent illam et aetatem ornarent. hinc inter ecclesiae diaconos ordina-
tus, una cum aliis eius ordinis lectissimis utilitatibus ecclesiae serviebat
sedulitate ac dexteritate quam maxima. hic in caeteris quoque vitae par-
tibus moderatus, praeterquam abstinens coniugio virginitatem profitebatur,
etiam non parva edebat specimina multae in res sacras venerationis et in
religionem zeli; et qua valebat dicendi vi, multorum causas defendebat in
iudiciis synodicis, imperatori quoque notus, in clero conspicuus; denique
a cunctis qui eum norant, ipsa specie ac approbatione sui facile votorum
saltem tacitorum suffragium eblandiens provectionis ad superiores gradus,
quibus abunde dignus putaretur. tot eminens virtutibus uni succumbebat
vitio ambitionis, qua ultra quam res familiaris ferret excurrere in splen-

συλλέγων ἐξήντλει. καὶ ἦν ἐκείνῳ τὸ μὲν συλλέγειν λίαν ἐπιμω-
 μον, τὸ δ' ἐξαντλεῖν ἱκανὸν ἀποκρύπτειν καὶ τὸ τῆς συλλογῆς
 αἰσχιστον οὐ μᾶλλον κατανοοῦμένῳ διὰ τὸν τρόπον τοῦ πορισμοῦ
 ὅσον ἐπαινουμένῳ διὰ τὸ τῆς προαιρέσεως εὐμετάδοτον. τοῦτο
 πολὺ προβαῖνον ἐξῆρε τὴν γνώμην εἰς ἀλλόκοτον ἔπαρσιν, καὶ⁵
 οἰκίαις ἤθελεν ἐλλαμπρύνεσθαι καὶ ναῶν κατ' ἰδίαν χρᾶσθαι καὶ
 λειτουργοὺς ἔχειν καὶ φιλοτιμότερον ἐνεορτάζειν ταῖς περιφανέσι
 C τῶν πυνηγύρειων. τούτοις δ' ἔδει πάντως καὶ ἀναλόγων ἐξόδων,
 ταῖς δ' αὖθις ἐχρῆν πορισμῶν ἄλλοθεν. οἱ δ' οὐκ ἦσαν· εἰ
 δ' ἦσαν, ἀλλ' οὐκ ἠντάρκουν ἐν ταῖς χρεαίαις. γίνεται γοῦν¹⁰
 ἀγύρτης φιλότιμος καὶ ποριστὴς ἀνελεύθερος. καὶ τῷ πρὸς πολ-
 λούς οἰκείως ἔχειν καὶ φιλικῶς ἐξ ὧν ἔπραττε, σφίσι ἐπιφνόμε-
 νος ἐκίχρᾶτο ὡς αὐτίκ' ἀφέξουσιν τὰ διδόμενα. καὶ ὁ μὲν ἐν
 ἑλπισμοῖς ἦν ματαλοῖς ἐκ τινων οἰημάτων χειρίστων ὡς εὐπορήσων
 πρὸς τὴν ἀπότισιν, τοῖς δ' ἐν ἀνέσει αἱ ἐπ' αὐτῷ φροντίδες¹⁵
 D ἠώρηντο. ὅπερ γοῦν ἰδεῖν ἔστιν ἐπὶ ποταμῶν, κατ' ὀλίγον μὲν

dorem haud suae adhuc fortunae adaptatum, laeva colligebat quae dextra effunderet; in quo cum usurparet clam corradendi licentiam valde vituperabilem, tamen adeo plausibilem frequentabat erogationem sic male partorum, ut invidiam avarae rapacitatis popularis favor liberali largitione vulgo quaesitus absconderet, nemine vel accipientium beneficia vel accipere alios gaudentium tantum animadvertente unde quove pacto congererentur quae dabantur, quantum quod prompte benigneque donarentur impense laudabat. hoc ille vitae tenore, successu longo mirabiliter in famam proficiens, ea intumuit arrogantia, quae iam sese non caperet, sed oblita suae sortis et aedes ubi diversaretur habere proprias in primis splendidas vellet, et templo privatim uti sibi uni addicto, et ministros illic habere ad nutum obsequentes; ac cum hic sumptu apparatuque ambitioso festa celebraret, illustriores annuarum solemnium panegyres aemulans. ad haec magnis omnino erat opus proventibus; quos cum ipsi familiares angustiae negarent, ac neque nundinationes illae secretae illaudataeque clam suffurandi artes tantum possent reficere quantum immanes isti sumptus absumebant, haerebat nebulo videlicet. nec tamen sensu domestici defectus descendere de partae semel existimationis loco sustinens, obstinate cum maxime perseverabat, utroque in exercitio furacitatis occultae ac liberalitatis speciose ostentatae simul agyrtes ambiguus et quaesitor illiberalis. sed et quam ei magnam apud pecuniosos plurimos iste fucus insoliti splendoris gratiam parasset, ea uti non parcebat poscendis inde nummis mutuo, quos brevi scilicet se redditurum promittebat. in quo non erat mirum adeo fidem invenire illum apud praeoccupatos magna opinione copiarum eius, quam posse persuadere ipsum sibi alicunde mox praesto adfuturos aureos montes, unde tot nomina dissolveret. dum spebus ille hisce vanissimis, creditores autem non minus inani fiducia responsurae ad diem solutionis varie lactati securitati supinae indormiunt, ecce interim quotidie defluunt haud cessantibus iacturis solitarum expensarum istae ipsae precario corrogatae opes; atque ut rapido e montibus confufluxu torrentium stagnantes interdum campi, imbre mox inhibito ac coelo sere-

τῶν ῥυάκων ἐπεισερόντων ἀδῆλως, εἰς ἓν δὲ συναγομένων καὶ τὸν πληθυσμὸν παρεχόντων τῷ ῥεύματι, καὶ τέλος ἐπισχεθέντων ἐκ λειψυδρίας ξηρὸς ὁ τέως μετεωρούμενος καταφαίνεται, οὕτως ἐκείνῳ τῶν πολλῶν συνελθόντων τῶν μιτωμάτων, ὃ δὴ λέγεται, 5 κακὸν ὑφαίνεται φᾶρος ἐντάφιον. καὶ τῶν δανείων τέως ἐπεισερόντων προνοία μεγίστη καὶ τοῦ λανθάνειν, πρὸς καιρὸν ἐντροφῶν ἐμετεωρίζετο· ἐκλελοιπότων δ' ἐκείνων ἔκπυστον ἤδη τὸ κατ' ἐκείνον γεγονὸς τὸ δρᾶμα, οὐχ ὅπως ἐτέρων ἡνπόρει, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀρχαῖα προσαπητεῖτο, καὶ ὁ τέως ἐν ἐλπισμοῖς ὢν τοῖς 10 μεγίστοις παρὰ πολλῶν ἑξαπαιτούμενος καθυβρίζετο. καὶ τὸ πρῶμα ὄνειρός τις ἐδόκει σφίσι τὸ κατ' ἐκείνον, καὶ τῆς ἀπατηλῆς μετέμελεν ὑπολήψεως. ἐντεῦθεν καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ συνείρειν; καθελκόμενος ἀπεδίδρασκεν, ἀπαιτούμενος ἡνιᾶτο, ὁμο- P 269 λογεῖν τὴν ἀπορίαν ἡδεῖτο, ἡναξιοπάθει παραδειγματιζόμενος, 15 ἀπολλύων τὴν δόξαν οὐκ εἶχε φέρειν, καὶ τέλος ὑπὸ μεστίταις δεόμενος πατριάρχου ἐφ' ᾧπερ δουλεύει πάλιν, καὶ μὴ τυγχάνων τῶν κατ' αἰτήσιν, διὰ ταῦτα διαπορεῖ τε τελέως ἐξ ἀθυμίας, καὶ μεσημβρινὸν ἐκείνῳ δαιμόνιον τι ἐπιπηδᾷ, καὶ τριακοστῇ Ἀνθεστηριῶνος μηνὸς ἐπ' οἰκίας ἀψάμενος βρόχον διαπεφώνηκε. τὰ

15. ἀπόλλων P.

nato dilapsoque viis variis humore superfluo, priorem brevi squallorem referunt, cito pulverulenti ex non multo ante undantibus, ita iste ardelio ubi se paulum quasi suis copiis innatando iactaverat, arefacto repente gurgite siccus in sabulo haerebat, ex multis illis, quae perplexe immiscens dudum implicuerat filis, deprehensus ad extremum nihil sibi aliud nisi, quod aiunt, funebrem sindonem aut mortuale feretri operculum texuisse. post Idus sine solutione lapsas, diffusa nequidquam die, vellit aurem unus et alter creditorum. deprehensa debitoris inopia caeteri admoniti trepide accurrunt, certatim prensant. tanto iam clarius intelligitur, non modo unde solvat, sed nec unde vivat, divitiarum ostentatori suppetere. admiratio primum magna expectationibus de illo inanissimis dudum hiantium, tum rumor et fabula per vulgus partim irradientium corniculam nudatam alienis plumis, partim pro somnio rem habentium, interimque indignantium sibi nimis credulis tam improbe illusum. at quos damnum urebat et sera pungebat poenitentia perditae infausta feneratione pecuniae, conviciis scilicet miserum inutilibus proscindebant. sed quae multa fieri solent in hoc genere, cum sibi queat quisque subiicere, quid verbose opus est exequi? tractus elabebatur, repetitus moerebat. fateri egestatem erubescibat, indigna se pati traductus querebatur, infamiam utpote gloriosus intolerantius ferebat. tandem frustra tentato per interventores patriarcha, ut se in famulorum numerum dignaretur admittere, percussus ea ultima repulsa, et inexorabili undecunque exclusione ab omni iam humano effugio in extremam desperationem consternatus, haud par resistendo fuit di- rae impressioni insilientis in sic afflictum meridiani cuiuspiam daemonii. ergo die trigesima mensis Iulii, inserto in paratum domi laqueum collo,

μὲν οὖν κατ' ἐκείνον τοιαῦτα, ἡμῖν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ προσθετέον, ἀναλαβοῦσι μικρὸν ἄνωθεν.

- B 9. Ὑπέρρει μὲν τὰ κατ' ἀνατολὰς ἔσαι καὶ ἐπὶ τὸ χεῖρον προέκοπτεν, ὥστε καὶ ὁσημέραι ἀγγελίας ἐπ' ἀγγελίαις χειρίστας ἐπὶ δειναῖς ἀφικνεῖσθαι πρὸς βασιλέα. τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς ταῦτα καὶ ὀφθαλμοῖς ἑωρῶμεν, καὶ τῶν ἑωρακότων ἢ μᾶλλον δὴ τῶν παθόντων, ἦν τις καὶ λαθὼν διέφυγε τὸ δεινόν, ἐκτραγυδούντων τὰ πάθη ἠκούομεν, καὶ ἦν μέσον ἐχθρῶν καὶ ἡμῶν ὁ πορθμὸς οὗτος διέχων καὶ μόνος, ἀνέδην ἐπεμβαινόντων καὶ χώρας ἀπάσας καὶ ναοὺς καὶ μονὰς καλλίστας καὶ τινα τῶν φρου-
P 270 ρίων κακῶς ποιούντων, καὶ πυρπολούντων τὰ κάλλιστα, καθημερινοῖς τε φόνοις τρυφώντων καὶ ἀπαγωγαῖς πολὺ τὸ δεινὸν ἐχούσαις καὶ οἷον οὐκ ἤκουσται πώποτε. τὰ δ' ἀνώτερα Βιθυνίας τε καὶ Μυσίας Φρυγίας τε καὶ Λυδίας καὶ τῆς ὑμνονμένης Ἀσίας, πλήν γε τῶν πολισμάτων καὶ μόνων, εἰς τέλος διαπεπρά-15

suspensio infelix vitam absolvit. his de misero Melita hactenus dictis, nobis iam in coeptae orbem historiae redeuntibus subtexenda prius expositis consequentia supersunt; id quod resumpto paulo altius sermone mox facimus.

9. Pessum inter haec ruebant, impetu dudum in praeceps capto, tractus Orientales universi, semperque ex malo in peius damna publica crescebant, ita ut quotidie ad imperatorem advolarent alii super alios tristium indices casuum nuntii, quorum numquam non posteriores graviora quam priores atrocioraque referebant. quamquam et adeo se admovebant nobis urbem Augustam incolentibus dira belli mala, ut se comminus ingerent spectantibus, ne famae longinqua memorantis moesto solum aures praeconio pulsarentur. sed et per has acerbae miserationis aculeos passim infigebant nostris animis auditae coram voces, non testium alienae cladis cursim e longinquo profectorum, at planctus eiulatusque ipsorum dirissima passorum, si quis horum minus infelix salvum saltem os et loqui adhuc valens e patriae ruinis, latebrarum ac fugae furtivae beneficio, ad nos perferre potuisset. medium enim inter nos et hostes unum restabat fretum, quo Byzantium ab adversa continente dirimitur: caput, inquam, imperii unici angustis Bospori distabat a ditione hostium. at quam ferorum quamque truculentorum hostium! qui nihil non aggredierentur, nihil non frangerent; qui per omnes agros etiam et villas sine respectu ac discrimine sacri aut profani sanguinaria et fanatica immanitate bacchantur, templis sanctissimis, monasteriis magnifice structis deformandis. nec arces ipsos praesidiave prohibebant, quominus ipsis munitionibus vi perruptis pulcherrima his inclusa vel circumscita aedificia vel praedia visendae amoenitatis ferro flammaque consumerent. qui dies totos caedibus patrandis ludibundi ac gratulantes impenderent; qui non minori crudelitate raptarent infelicissimos greges, miserorum quam si occiderentur, captivorum omnis sexus ordinis aetatis, calamitate omnium quae fando unquam auditae sunt maxima. per hunc modum superiores illae regiones Bithyniae Mysiaeque, Phrygiae quoque ac Lydiae et illius decantatae Asiae, praeter urbes munitiores ac maiores solas, exterminio in futurum

χα. Ἀμούριοι ταῦτα καὶ Ἀτμῶνες Ἀτῖναι τε καὶ Ἀλυσύραι καὶ
 Μανταχίαι καὶ Σαλαμπάξιδες καὶ Ἀλαΐδες καὶ Ἀμνηραμάναι καὶ
 Λαμίσαι Σφονδύλαι τε καὶ Παγδῖναι καὶ πᾶν ἄλλο χεῖριστον καὶ
 ἐπύρρητον ὄνομα. οἳ δὲ καὶ προαχθέντες ταῖς τόλμαις ἔκ τινος B
 5 ἄλλοκότον καὶ Πανικοῦ φρονήματος δέκην πυρὸς ἀγρίου ἐπελά-
 βοντο πάντων καὶ κατενέμοντο, αὐτῇ δὲ θαλάσῃ καὶ μόνῃ τοῦ
 μὴ πρόσω καὶ αὐθις προβαίνειν εἰργόμενοι. βασιλεῖ δὲ οὐδὲ
 διωρίαν βουλῆς παρῆχον ἀγγελλόμενα τὰ δεινὰ. καὶ τὸ μὲν γὰρ
 ἀνθίστασθαι καὶ ἀντιπαράγειν ἐκείνοις στρατεύματα ἄπορον ἦν.
 10 αἱ μὲν γὰρ Ῥωμαϊκαὶ δυνάμεις οὐχ ὅπως ἐξησθένουν, ἀλλὰ καὶ
 προνοίας ἀπολωλεκότες, ἀνατολὴν φεύγοντες ἐπὶ δύσεως ὥρμων,
 περιποιούμενοι ἑαυτοῖς μόνον τὸ ζῆν· ἐτέρους δ' ἐγκαθιστῶν ἐπὶ C
 ῥητοῖς γέρασιν ἀμύχανον ἦν. θεραπεύειν δ' αὐθις ὁμολογίαις
 τὸ Περσικὸν οὔτε τὸ πρέπον ἐδίδου, καὶ ἄλλως ἄπορον ἦν τόσων
 15 ὄντων καὶ διαφόρων τὰς γνώμας, καὶ γ' ἐπὶ τοσοῦτον ἡγεμόνων
 ἰγνωσμένων τοῖς ἄλλοις ἐφ' ὅσον σκυλεύειν τε καὶ κερδαίνειν τοῖς
 ὑποτεταγμένοις ἐξῆν, ἦν δὲ πού καὶ κάθυφοῖτο ὁ ἄγων ἢ δώροις

6. δὴ] δὲ P.

omne tempus irreparabili desolatae sunt. auctores horum Amurii et Atma-
 nes, Atinae, Alisyrae, Mantachiae, Salampaxides et Alaidēs et Amerama-
 nae et Lamisae, Sphondilae praeterea et Pagdinae, caeteraque Stygia col-
 luvies execrabilium erant nominum. hi ductores furialium turmarum, di-
 riori etiam quam vulgo vel barbarum pectus capit planeque ex Orco af-
 flata instincti audacia et ferocia, ritu vento impulsī vehementis incendii,
 cuncta corripiebant consumeabantque obvia, mari solo ne ultra tenderent
 retenti. horum ausa et acta nec momento cessantibus imperatorem ob-
 ruentia nuntiis ne breve quidem spatium ei ad consultandum relinquebant
 liberum. atque huic quidem exeundi obviam barbaris opponendique iis
 iustos exercitus nulla prorsus facultas aderat. nam Romanae copiae non
 debilitatae tantum erant, sed fractae ac deletae funditus, amissis et do-
 mibus et stipendiis. itaque ex Oriente fugientes, passim ordinibus solutis
 pro se quisque in Occidentem properabant, in lucro ponentes quod solum
 viverent, et pro misero spiritu trahendo nihil pacisci recusaturi servitutis
 ac dedecoris. novos habere delectus praemiisque promissis alios allicere
 sub signa milites prorsus supra vires erat, cum nec apta militiae ad ma-
 num iuventus adforet et aerarii palam exhausti concidisset fides. resta-
 bat ut vel turpis et damnosa pax adulando inducendis ad assensum in
 conditiones nobis probrosas, ipsis amplas, Persis quomodocumque tentare-
 tur. ad id consilium praeterquam imperii honor et Romani nominis exi-
 stimatio hactenus tam augusta respuebat, etiam quantocumque conatu ca-
 pesseretur, successu plane cariturum palam erat, quoniam et tot essent
 tamque discrepantibus sententiis duces isti barbarorum, ut et universos
 pariter una conventionē posse comprehendere supra spem esset, et si quos-
 dam tantum demerereris, nihil ageres: milites quippe ipsorum omnes prae-
 dis inhiantes avidissime, ab eo quicumque pacem fecisset, ad alios a qui-

ἡ χάρισι, ζητούντων ἕτερον τὸν αὐτοὺς ἄξοντα ἐπὶ σκυλευμοῖς τε
D καὶ κέρδεσι. καὶ διὰ ταῦτα ἐν τῶν ἀναγκαίων ἔδοξε τῷ καιρῷ
καὶ τοῖς ἐφεστῶσι πράγμασι, τὸ περιλειφθὲν τέως, ὅσον ἐν προ-
νοίαις ἐτάττετο μοναῖς τε καὶ ἐκκλησίαις καὶ τοῖς βασιλεῖ πα-
ρασπίζουσιν, ἀφεικότας τῶν δεσποτῶν, τάττειν εἰς στρατιωτι-
κόν, πλὴν καὶ μονοκελλικόν, ξύμπαντας, ὡς ἐντεῦθεν αὐτοὺς
ἐκείνοις ὑπὲρ τῶν ἰδίων προσμένοντας μάχεσθαι. ἐστέλλετο τοι-
γαροῦν καὶ παρὰ πατριάρχου θαλλὸς ἐλαίας ἀναυδήτως τῷ ἁνα-
κτι, ὅθεν καὶ τι θαρρεῖν εἶχε τῶν ἀγαθῶν ἐκ τῆς περὶ αὐτόν οἱ
E μεγίστης πληροφορίας. τὰ δ' ἦσαν ἐν μόναις βουλαῖς· οὐπώ¹⁰
γὰρ ἐφίσταντο οἷς ἦν ἐπιτεταγμένον ταῦτα πράττειν, καὶ τὸ
Περσικὸν πολλαχόθεν ἐπείσβαλοντες τοὺς μὲν ἔργον καθιστάσι
μαχαίρας, ὅσοι δέ γε καὶ ἴσχυσαν ἐκφυγεῖν, τῷ τῆς Κυζίκου
ἐπιτειχισμῷ ἄρτι τότε συστάντι παρὰ τοῦ ἐν αὐτῇ προέδρου Νι-
φωνος, ἀνδρὸς δραστηρίου καὶ γνώσεως ἐπηβόλου καὶ οὐ μᾶλλον¹⁵
P 271 πνευματικοῖς ἢ κοσμικοῖς τρίβωνος πράγμασι, φέροντες ἑαυτοὺς
καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ ζῶα καὶ ὑπαρξιν ἐγκατέκλεισαν.

5. καὶ] τὸ?

bus raptum latrocinatumque ducerentur, sese aggregaturi statim forent, et eadem nobis duce mutato damna illaturi. haec cuncta considerantibus unum dumtaxat, grave illud quidem et iniquum, sed quod sola victrix legum et iurium secunda necessitas in extrema omnium reipublicae calamitate utcumque tolerabile monstraret, sese consilium offerebat tale quoddam, ut pensiones quae adhuc e fisco solverentur omnes omnino quibusvis, monasteriis etiam et ecclesiis, auctoramentaque adeo ipsa praetorianorum imperatorem custodientium, unico ex omnibus excepto quod monocellum appellant, dominis nunc et possessoribus eorum ad tempus cedentibus, vertentur in stipendia conquirendorum undecumque militum, quos qui sic elegerent propriis in eos pensionibus translatis, eorum sibi substitutorum manibus pugnare, licet domi manentes, et tam necessario tempore tueri rem et publicam et privatam quisque suam viderentur, solatio iacturae et ad damni patientiam incentivo non modico. annuere his et probare quod ad se attineret, quantum erat de monasteriis et ecclesiis decretum, significare visus patriarcha est, misso ad Augustum oleae ramo, nullo verbo addito. id quod, pro ingenti qua praeoccupatus Andronicus erat Athanasii existimatione ac reverentia, mysterii loco ab eo habitum et in eam scilicet interpretationem raptum est, ut brevi secuturam ex huius effectu consilii prosperam pacem, non modico in sinu gaudio, confideret. verum haec haud ultra designationem procedebant, absentibus adhuc illis quibus fuerat istius decreti executio mandata. interim autem Persae undecumque irruentes, quos quidem nostrorum assequi potuere, peremerunt gladio; alii, quibus vires ad fugam nostrorum non defuere, receperunt sese intra munitiones Cyzici, quas retens validas erexerat eius urbis praeses Niphon, vir strenuus et in paucis solers, nec in spiritualibus magis quam saecularibus negotiis usu magno tritus. intra haec ergo munimenta Romani cum se ipsos ac coniuges liberosque, tum animalia et reliquias rei familiaris, quascumque subtrahere furori barbarico valuerant, concluderunt.

10. Διὰ ταῦτα καὶ βασιλεὺς Μιχαήλ οὐχ οἷός τ' ὢν ἐν Β
 Περγάμῳ διάγειν, ἀπάρας ἐκεῖθεν συνάμα καὶ ταῖς περὶ αὐτὸν
 δυνάμεσι Κυζίκῳ ἐπιφοιτᾷ. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ βραδύνει δέει προσ-
 δοκωμένης τῶν Περσῶν δι' αὐτὸν προσβολῆς. ὅθεν ἀκκεῖθεν
 5 ἀπαναστὰς ἐν Πηγαῖς παραθαλασσιδίῳ γίνεται πόλει, ὅπῃ δὴ
 καὶ ἐς ὕστερον λύπη καὶ ἀθυμία συσχεθεῖς διὰ τὰ συμβάντα νόσῳ
 περιπίπτει βαρεία. καὶ ἐγγὺς ἦλθε τοῦ κινδυνεῦσαι, κἂν ἐκιν- C
 δύνευσεν (τοῖς γὰρ ἰατροῖς ἀπέγνωστο), εἰ μὴ γε προπεφθάκει τῆς
 παρθένου καὶ θεοτόκου προφανὲς ἔλεος. οὐ χεῖρον δὲ καὶ τοῦτο
 10 καθ' εἰρμὸν συνάψαι. ἔκειτο μὲν οὖν βασιλεὺς τὰ λοίσθια πνέων,
 εἰπέ τις· ἐπελήπτο γὰρ καὶ ἀναισθήτως εἶχε πρὸς ὃ τι καὶ ἰατροὶ P 272
 ἔγνωσαν ἐκείνον. μηνύματα δὲ πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα ἢ μὲν
 χρεῖα καὶ ταχύτητα προσαπῆται, ὃ δὲ καιρὸς ἀντέβαινεν ἀντι-
 βαινούσης θαλάσσης, καὶ ὃ πλοῦς ἐπείχετο. τέως δὲ δυσχερῶς
 15 μεθ' ἡμέρας φθάνουσι. καὶ τὰ πεμφθέντα ἐκεῖθεν γράμματα
 δάκρυα μᾶλλον ἦσαν ἢ γράμματα. ἐδήλουν μὲν οὖν τὴν νόσον,
 ὅποια καὶ ἐπὶ ποίοις σημείοις ὕσαι ἡμέραι καὶ ὕσαι νύκτες ἢ νό-
 σος ἀκμάζει, καὶ τίσι φαρμάκοις παρ' αὐτῶν νοσηλεύεται, καὶ B
 τέλος ὅπως ἔχων κυρεῖ· κἂν εἴ τι βοηθεῖν ἰατροὶ ἔχοιεν, ἀπαντᾷν
 20 ἡπειγον τὴν ταχίστην, ἃν τέως καὶ ἐν ζῶσι τὸν κείμενον καταλή-
 ψαιτο. βασιλεὺς δὲ μαθὼν τὰ πάνδεινα ταῦτα περὶ τῇ τοῦ
 βασιλέως ἐδυσελπίσται αὐτίκα ζῶν, καὶ μετέωρος ἦν ἀκούειν τὸ

10. Propter haec ipse quoque imperator Michaël non valens amplius subsistere Pergami, inde movens cum iis quas circa se habebat copiis, Cyzicum se confert. sed nec ibi moratus est, metu expectati etiam illic insultus in se Persarum. igitur et hinc vasis conclamatis in Pegas mari adsitum transit oppidulum; ubi deinde dolore ac moestitia ob ea quae acciderant in morbum incidit gravem, ex quo parum abfuit quin de vita periclitaretur. quin et periclitatus re vera est, quippe desperatus a medicis, nisi praeoccupasset subvenire in tempore virginis deiparae manifesta misericordia. nec alienum, puto, fuerit et hoc quemadmodum sit gestum huic historiae inserere. iacebat igitur imperator extrema spirans, diceret aliquis: correptus enim deliquio, eorum quae multa satagebant circum medici nihil plane sentiebat. festinabant videlicet famuli haec, prout res poscebat, quamprimum indicare patri Augusto. sed frustra conantibus mare obstabat, tempestate tunc adversa navigantibus in urbem. ea causa dies aliquot retenti, aegre tandem eluctati obstacula appellunt, literas ferentes quae lacrimae potius erant quam literae. narrabant de morbo, qualis esset; quot iam cum eo diebus, quot noctibus aeger luctaretur; quibus incrementis, quo intervallo auctus languor fuisset; quibus hactenus languens remediis curatus. super haec percontabantur quid statueret; ac si quid opis medici urbani quod aegro afferrent habere viderentur, cito illos ut iuberet occurrere, orabant: periculum enim, si cunctarentur, fore ne quem venirent sanaturi, reperirent mortuum. haec tristissima imperator audiens paene confestim desperavit de salute filii, et in horas expecta-

χαλεπώτατον. ὁμως πέμπει μὲν αὐτίκα καὶ ἰατρούς, πέμπει δὲ
 C καὶ τῶν οἰκείων τὰ κράτιστα. τὸ πλέον δὲ ἢ μᾶλλον, εἰπεῖν
 τάληθές, τὸ ὅλον, ἐθάρρει τῷ ἐκ θεοῦ καὶ τῆς παννυμήτου
 ἐλέει, οἷος αὐτὸς ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἐώκει, ὥστε καὶ ἀραρότως
 ἐπ' αὐτῇ πεποιθέναι καὶ τὰ εὐχαριστήρια ταύτης ἐπαγγέλλειν⁵
 ψάλλεσθαι, καὶ αὐτὴ ἐφιστῶτο ἢ ἀναστάσιμος. τότε γοῦν καὶ
 ἐπὶ πλέον ἐποτινῶτο, καὶ τῷ ἐκ τῆς φωταγωγοῦ ἐλαίῳ, πέμπων
 καὶ μοναχὸν ἐκ τῆς μονῆς, φιλοτίμως ἐδωρεῖτο τὸν κείμενον.
 D ἦν δὲ ἄρα ὁ μοναχὸς ἀποβὰς τῆς νεὸς ἀνάνηψις τῷ κειμένῳ, καὶ
 περὶ αὐτοῦ μήπω φανέντος ὁ ἥδη νεκρὸς ἐπνυνθάνετο ἐξ ὀνείρων¹⁰
 αὐτίκα χρηστῶν, καθ' οὓς εὐσταλῆς τις γυνὴ ἦλον τοῦ πονου-
 τος μέρους ἀποσπᾶν ἐώκει, “ἴδετε” λέγων, εἰ μοναχὸς ἐπ' αἰ-
 γιαλοῦ ἀποβὰς ἵσταται φέρων καὶ δῶρα τῆς θεομήτορος.” οἱ
 δ' ἐπιστάντες εὐθέως τὸ ἀκουόμενον καθεώρων, καὶ ἡ ἐπιδημία
 τοῦ μοναχοῦ σὺν ἀγίῳ ἐλαίῳ ἐπανάκλησις ἦν τῷ νοσοῦντι, ἐν¹⁵
 ὅτι πλείστῳ τῷ θειασμῷ γενομένη μετὰ θαύματος.

P 273 11. Ὀλίγον δὲ πρὶν ἢ ταῦτα γενέσθαι, Ποσειδεῶνος μη-
 νὸς ὀγδόῃ, σεισμὸς ἐνσκήπτει, κατὰ μὲν τὰ ἐνταῦθα μέρη ἄγνω-
 στος τοῖς πολλοῖς, ὥστε μηδὲ σημῆναι τὸν κλόνον, κατὰ δὲ τὸ
 διὰ Ῥόδου κλίμα καὶ πρόσω λαμπρὸς καὶ τῶν πώποτε μνημο-²⁰

bat. moestissimum de eius obitu nuntium. ac medicos quidem statim mi-
 sit, cumque his praecipuos quoque domesticorum, maximam ipse interim
 fiduciaem partem, aut totam, ut loquar verius, fiduciam in dei ac laudatis-
 simae deiparae miseratione collocans (ita ille factus, sic erat in similibus
 solitus agere), adeo quidem ut spe certa praecipiens voti successum, iam
 nunc sacrum in gratiarum actionem pro beneficio a dei matre accepto,
 etsi diei ritus, (quae dominica erat resurrectionis memoriae dicata) aliud
 posceret, celebrari voluerit. diu igitur et plurimum divam veneratus,
 oleum e lampade quae sacro alluxerat, per fidum e monasterio monachum
 misit; reque mox ipsa apparuit magnificum omnino mirificumque munus
 languenti donatum. simul enim illud portans monachus conscendit navem,
 aegro fieri melius contigit. priusquam autem ille appulsus se in conspe-
 ctum daret, languens hominum opinione tantum non mortuus felici re-
 creatus somnio est, per quod ipsi videbatur splendide ornata quaedam
 mulier ex parte corporis laborante clavum evellere. post quod experre-
 ctus Michaël “videte” inquit intuens adstantes “ecquid monachus modo
 expositus in littus hic adsit ferens dona dei matris.” illi dum parere ius-
 sis satagunt, confestim quod audierant viderunt: comparentis quippe in
 puncto monachi, cum sancto oleo, adventus plena statim aegrotanti emer-
 sio ex morbo fuit, deo rem haud dubie adscribentibus cunctis qui cerne-
 bant, et pro facto humana vi maiori mirantibus.

11. Paulo autem prius quam haec fierent, Augusti videlicet die
 octava, terrae motus extitit, in his quidem partibus sua exilitate pleris-
 que non animadversus, eo quod nullo admodum indice sui proderetur
 strepitu: circa vero clima Rhodium et ultra per sane clarus fuit, idem-

νεομένων ὁ χαλεπώτατος. ὅθεν καὶ Ῥόδος μὲν αὐτὴ πῦσα ἐς τὸ παντελὲς ἀνατίετραπται, ἤκουστο δέ γε καὶ περὶ Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν ἐξ ἴσου ταύτῃ τὰ πάνδευνα. Κορώνη δὲ καὶ Μεθώνη καὶ τὰ πολλὰ τῆς Πελοποννήσου, οὐκ ἐλάχιστον δὲ μέρος καὶ 5 Κρήτης, σεισμοῦ γεγόνασι παρανάλωμα.

12. Κατὰ τὸν ἐπὶ τούτῳ Γαμηλιῶνα τῆς δευτέρας ἐπινε- B
μήσεως εἶδεν ἡ Κωνσταντίνου καὶ τὸν Λατῖνον Ῥοντζέριον, ὡς
μὴ ὕφελεν, ἅμα ναυσὶν ἰδίαις ἐπὶ καὶ συμμαχικῷ στόλῳ ἐκ Κα-
τελάνων καὶ Ἀμογαβάρων πλείστῳ, εἰς χιλιοστύας ὀκτὼ ποσου-
10 μένῳ, προλαβόντος ἐκεῖνον καὶ τοῦ Φαρέντα Τζιμῆ καὶ συμπο-
σοῦντος τὸ στράτευμα. ἀλλ' ὁ μὲν Τζιμῆ εὐγενὴς ἦν, καὶ οὓς C
ἦγεν ἰδίους εἶχε, καὶ ἀκκλητὶ παραγέγονε, συμμαχέσων ἐπὶ τοὺς
Πέρσας, εἰ βούλοιο βασιλεύς, πλὴν ἐπὶ ῥητῷ τῷ μισθῷ· ὁ δέ
γε Ῥοντζέριος ἐκ προσκλήσεως ἄνεισιν, ἀνὴρ νέος τὴν ἡλικίαν,
15 γοργωπός, ταχὺς εἰς ὁ ῥέψοι, καὶ τὰς πράξεις θερμός. περὶ οὗ
βραχεία βούλομαι προειπεῖν ὡς πέπυσμαι· εἰ δέ γε τῆς ἀληθείας
ὁ λόγος ἐκκλίνειεν, οὐχ ὁ γράφων ἀλλ' ἡ φήμη τὴν μέμψιν φε- D
ρέτω. οὗτος τῇ κατὰ Συρίαν Πτολεμαῖδι, ὅτ' ἐν τοῖς οὓσιν ἦν
καὶ τὸ περίπυστον ἐν πόλεσιν εἶχε, τῷ Τέμπλῳ κατὰ φρερίους
20 ἐνήσκητο. ὡς δ' ἐκεῖνη παρ' Αἰθιοπῶν ἡλίσκετο, ὡς ἐν τοῖς
ἄνωθι λόγοις ἐλέγομεν, καὶ τὰ κεῖ κατέστραπτο, χρήματα νοσφι-

que omnium quos vivi meminissent dirissimus. unde et Rhodus quidem ipsa tota plane subversa est. audita quoque de Alexandria et locis paris cum ea situs gravissima per illum iis importata mala sunt. Corone vero et Methone ac Peloponnesi pleraque, et non modica pars Cretae, eodem hoc obiter concussa terrae motu haud sine damnis fuere maximis.

12. Insecuto mox Septembri secundae indictionis vidit (quod utinam non fuisset) vidit, inquam, Constantinopolis Latinum Rontzerium *), ap- pulsum cum propriis navibus septem et sociali classe copiosa plena mili- tia e Catelanis et Amogabaris, octo millium numerum explente. prae- cesserat hunc Pharendas Tzimes, cuius copiae eius quem dixi numeri pars erant. caeterum hic Tzimes nobilis erat, et quos ducebat e sibi subditis armaverat; veneratque non vocatus, auxilio Romanis contra Persas futu- rus, si vellet imperator, id tamen certa pacta mercede. Rontzerius vero nominatim evocatus aderat. vir erat in aetatis flore, terribilis aspectu, velox quocumque vergeret, ac in agendo ardens. de quo pauca prae- fari, prout audiui, volo; quae si abhorrere a vero reperiantur, non scri- ptor, sed, qua est usus auctore, fama culpetur. is apud Ptolemaidem Syriae, dum illa urbs staret et late inclyta celebraretur, inter Frerios sodales templi militarem religionem professus fuerat. postquam autem ab Aethiopibus Ptolemaïs capta est, ut superius diximus, et deleta illic po- tentia Christianorum, pecuniis clam e suo ibi coenobio subtractis, longas

*) immo Rodzerium.

- P 274 σάμενος τῆς μονῆς καὶ μακρὰς συσκευασάμενος νῆας ἐπεῖχεν Ἀγα-
ρηνοῖς, καὶ πειρατῆς βιαιότατος πολλοὺς τ' ἔχων αἵρετιστὰς νεω-
τέρων πραγμάτων ἀντείχετο. πλούτῳ δὲ καὶ τρυφῇ σὺν τοῖς
ἀμφ' αὐτὸν ὑπερηφανῶν ἐκ τῶν σκυλευμάτων τῶν κατὰ θάλασ-
σαν τάξιν ἐκείνην τῶν φρερίων καὶ σχῆμα χαίρειν ἔα, καὶ ἐπὶ
ναυσὶ κραταιωθεὶς πλείοσι τῷ ἐκ τοῦ Μαφρὲ ἀνέκαθεν Θευδερίῳ
Σικελίαν κατέχοντι, κατὰ τινα γονικὴν ἀποστασίαν τῆς ἐκκλησίας
B ἀποστατοῦντι καὶ διὰ τοῦτο εἰς πολέμους καὶ μάχας πρὸς τὸν
Κάρουλον καταστάντι, πρόσσεισι ῥόγαις τακταῖς βοηθήσων σὺν
οἰκείῳ λαῷ. καὶ ἐπὶ χρόνῳ κατὰ γε συμμαχίαν συνὼν Θευδερίῳ¹⁰
μετὰ τῶν οἰκείων προσεβοήθει. ἐπεὶ δ' ὁ πόλεμος παῦλαν ἔσχε
καὶ σπονδαῖς ἐπιγαμίῳ οἱ τέως πολεμοῦντες εἰρήνευον (τὴν γὰρ
Ἑκατερίναν ὁ τοῦ ῥηγὸς ἀδελφὸς εἰς γάμον λαμβάνει, ὃν καὶ εἰς
βασιλέα στέψας ὁ πάπας, καὶ δίχα τέρας, εἴτ' οὖν γῆς, ἐπικη-
C ρύζας κράτορα, περὶ τῆς πόλεως ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας ἀνῆρτα διὰ¹⁵
τὴν νύμφην οὔσαν τοῦ Βαλδουίνου ἐγγόνην), ἐπὶ τούτοις καὶ
τῆς ἐκκλησίας ἰλεονμένης πέμψας ὁ πάπας ζητεῖ τὸν Ῥοντζέριον.
ὁ μέντοι Θευδέριχος οὐ πρόπον γνοὺς οὐδ' ἄλλως δίκαιον προδι-
δόναι τὸν ἐπὶ καιροῖς ἀναγκαίους φανέντα χρήσιμον (ἐφῆπται
γὰρ αὐτόθεν οἱ καὶ τὰ δεινὰ ὡς τὸ σχῆμα καταπατήσαντι), ἰκα-²⁰
νὴν μὲν αὐτῷ φιλοφροσύνῃν τῷ πάπῃ δὲ πρὸς τὰ ζητούμενα ὑπαι-

cum parasset naves, his infestans Agarenos pirata late formidatissimus evasit; multosque interim sponte addictos suae qualicumque firmandae potentiae ac certae ad extremum fidei adesse sibi assecclas sentiens, novis inhiabat rebus, opes et dominium stabile uspiam quaerens, idque iure an iniuria pararetur, haud sane sollicitus. interim autem divitiis et luxu cum comitibus superbiens, abundantibus ad hoc ex praeda latrocinii maritimi copiis, ordinem illum Freriorum et habitum valere iubet; pluribusque iam navibus in magnam potentiam firmatus, Theudericum nepoti Manfredi Siciliam obtinenti, et quasi hereditaria illiusque propria generis contumacia adversus ecclesiam rebeli, proptereaue bellum acre pugnīs commissum crebris contra Carolum habenti, se adiunxit socium, ac certi pactione stipendii, cum quibus praeerat copiis auxiliarem ei diu navalibus praeliis navavit operam. postquam autem id bellum cessavit et nuptialibus conventionibus, qui eatenus invicem infesti bellaverant, pacem fecere (nam Ecaterinam connubio sibi iunxit regis frater; quem et papa declarans imperatorem sine terra commovit illi spem Constantinopoleos recuperandae, ex iure quod scilicet traheret a sponsa nepte Balduini), per haec pacta cum etiam conciliatus ecclesiae Theudericus fuisset, misit ad eum papa qui dedi sibi ab illo Rontzerium poscerent, a quo is nimirum repetere poenas vellet conculcati religiosi habitus et sacrae professionis impie spretae. at Theudericus nec honestum nec iustum ratus hominem prodere, qui necessario suo tempore se ipsi utilem probasset, huic quidem satis se relaturum gratiam putavit, si liberum dimitteret, quo tempore se quaeri ad supplicium ipse non ignoraret, papae quoque satisfa-

ξιν ἡγησάμενος ἀπολύειν καὶ μὴ κατέχειν μήτε μὴν περιέπειν τὸν
 ἄνθρωπον, ἐκποδὼν ἐπήγγελε γίνεσθαι καὶ ζητεῖν ὅπου σωθήσε- D
 ται. διὰ ταῦτα τοῖς ὅλοις ἀπορηθεὶς ἐκεῖνος πέμπει πρὸς βασι-
 λέα καὶ ἰκετεύει δέχισθαι· ἔχειν γὰρ καὶ λαὸν ἱκανὸν συμμαχεῖν
 5 ὅπου βούλοιο βασιλεὺς. ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις, ὅς ἔδοξε, καὶ
 λῆμα ἔχων γενναῖον καὶ πλέως Ἀρεῖκοῦ φρονήματος, πολλῶ δὲ
 μᾶλλον καὶ τῷ τῆς γνώμης σπουδαίῳ καὶ βαθυσκόπῳ λαὸν δου-
 λαγωγῶν ἀτάσθαλον καὶ τούτῳ κατορθοῦν τὰ μέγιστα φημιζόμε-
 νος. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς διὰ τὴν ἀνάγκην ἀρξάμενος ἤδη ξενο- E
 10 τροφεῖν ὡς Ἑρμαῖον ἀρπάζει τὸ σύμβαμα, καὶ πέμπων πίστειν ἐκ
 χρυσοβούλλων αὐτὸν ἀνεδέχετο καὶ λαὸν προσεδέχετο, ὥστ' ἐκεῖ-
 νον μὲν τῷ τοῦ μεγάλου δουκὸς τιμᾶν ἀξιόματι καὶ γε καὶ γαμ-
 βρὸν ἐπ' ἀδελφιδῇ Μαρίας τῇ τοῦ Ἀσάν θυγατρὶ καθιστᾶν, τοὺς
 δὲ γε περὶ αὐτὸν ῥόγαις ταῖς προσηκούσαις ἐξικανοῦν ὑπηρετοῦν-
 15 τας τὰ κατὰ πρόλεμον. τὸ γὰρ Ῥωμαϊκόν, ὡς εἴρηται, ἐξήρθε- P 275
 νηκὸς καὶ κατὰ δύσιν διασπαρὲν πυρεώρατο, ζητοῦν τούντεῦθεν

7. καὶ post σπ. deerat.

cturum, ubi ostendisset nec foveri a se illum nec apud se versari. ergo
 Rontzerio denunciavit, a se abiret salutemque alibi quaereret. in his ille
 angustiis inops consilii melioris misit ad imperatorem qui se cum exer-
 citu non modico paratum ad eius auspiciis rem gerendam, ubicumque
 praeciperet, offerrent, etiamque orarent ne supplicem aspernaretur nec
 ingratum nec inutilem, si admitteret, futurum. erat re vera, qualem et
 se ferebat ipse et passim fama celebrabat, Rontzerius generosi et vere
 Martii plenus animi, miraeque (quod in illo eminebat) industriae in sibi
 fido ac benevolo tenendo inconditissimo cui praeerat genere latronum, qui-
 bus ad flagitia connivens et arte popularitatis varia obsequens, salva sem-
 per auctoritate imperii, strenuis fortibusque coeptorum quantumvis auda-
 cium executoribus plerumque utebatur, celebritatem inde adeptus maxi-
 mam. tali conventus legatione imperator, qui iam ad conducendos mer-
 cede milites summa necessitate adigente appellere animum coepisset, pre-
 tiosam sibi quasi divinitus offerri occasionem arbitratus, cupide quod se
 in manum dabat arripuit; missisque, quo fidem promissorum faceret, aurea
 munitis bulla diplomatibus, ei significavit sese ipsum conditionibus per-
 amplis et subiectas ipsi copias auctoramentis idoneis iam nunc in Roma-
 nae militiae auxiliares accipere. venirent modo quam primum, et ipse
 quidem ductor sibi eximie destinatae magni ducis dignitatem cum affini-
 tate splendida, nuptiis neptis propriae Mariae Asanis filiae, iniret, mili-
 tes vero ipsius ad spem certam magnorum, quibus nulla mora numerandis
 intercederet, stipendiorum accederent, caeteraque omnis generis operae
 bello fortiter navatae haud se desideraturos praemia scirent. haec tam
 pellacia tam prolixè pollicebatur imperator, quoniam, uti diximus, nullam
 fiduciaem partem in Romano collocare poterat exercitu, quod qui ex eo
 reliqui nuperis cladibus superfuerant, mari trajecto e continenti Asiae in
 Occiduum omnium inopes delati, passim profugi adeo viluerant delectis
 ignave animis, ut, si victum miserum vel infima servitute paciscerentur,

- B ὅπου δουλῆσαι καὶ τραφῆσαιτο. (13) παρ' ἣν αἰτίαν καὶ Μιχαὴλ ὁ δεσπότης αἰτίαις ὑποβληθεὶς κεκινδύνευκεν. ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν βασιλεὺς ἤπειγε τοῦτον εἰς Νίκαιαν συνάμα τῷ ὑπ' αὐτὸν λαῷ στρατηγήσοντα, ἐκεῖνος δὲ πολλάκις γράψας μετεκαλεῖτο τὸν ἴδιον, καὶ κεῖνοι κατερραθύμουν, διὰ ταῦτα ἔδοξε χρῆσθαι τοῖς βασιλέως ὡς ὑπηρέταις, ἤδη ἀπολέμοις ἐκ τῆς ἀνάγκης γεγεννημένοις, καὶ πέμψας συνῆγε, πλὴν οὔτε βασιλέως εἰδότος, καὶ ὄρκους ἀπαιτῶν ἐκείνους ὡς περὶ ἑκατὸν ὄντας, καὶ κρυφῆδόν
- C λαμβάνων καὶ μέρει διδοὺς πρὸς ἐκείνους. ἦν δ' ὁ ὄρκος βασιλεὺς πρέπων, οἶμαι, καὶ μόνῳ· εἶναι γὰρ τῶν ἐχθρῶν ἐχθροὶ καὶ τῶν φίλων φίλοι τοῦ τέως δεσπότης ἐπώμνυν. ὁ δὲ προσαγγελθέν, βασιλεὺς καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πλείστα συνηθροικῶς, συνοικοῦντος καὶ τῇ τοῦ Τερτερῆ θυγατρὶ, λιπαρῶς ἐπώπτεε κατ' αὐτοῦ ἀπιστίας μελέτημα, καὶ τὸ γεγονὸς εἰς κρίσιν ἐτίθει, καὶ τὸν προσαγγελλόμενον κατεδίκαζεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μικρὸν ὕστερον καὶ ῥηθῆσεται· τότε δὲ βασιλεὺς τοιαύτας ἐδίδον τὰς
- D πίστεις τῷ Ῥοντζερῶ. ὁ δὲ λαβὼν τὰ γράμματα, ὡς ἂν καὶ

9. καὶ] καὶ ἐν?

praeclare secum agi crederent. (13) qua ex causa et Michaël despota in defectionis meditatae suspicionem veniens est periclitatus. cum enim illum imperator crebris nuntiis ursisset ut delectu in suis terris habito sibi praesto cum copiis adesset, dux a se Nicaeam mittendus, et ipse multis literis quoquoque scriptis suos nequidquam vocasset ad signa subditos (quippe hi periculum talis militiae reputantes fracti animis ignave cunctabantur obsequi), hos, de quibus dixi nuper, imperatoris milites nunc in sua ditione fugitivos explorare aggressus, postquam in eam de qua significavi humilitatem consternatos reperit, occasionem non putavit praetermittendam eos sibi ad quidvis obnoxios reddendi. ergo negotio eis dato socios ad se clam cogendi, congregatos ex illis circiter centum arcano alloquens induxit ad sibi fidem sacramento in hoc obstringendam, ut hostes hostium suorum, amici amicorum, sine ullo respectu aut discrimine, deinceps forent, se quoque ipsum vicissim protegendi eos promissis iuratis obligans. hoc etsi secreto actum a despota ubi fido ad se delatum indicio rescivit imperator, contulit eodem aliunde comperta signa plurima infidi animi ac rebellionem machinantis, quibus magnum ad verisimilitudinem colorem addebat, quod idem despota coniugem haberet filiam Terteris, ex genere utique infenso Romanae rei. quare antequam defectio erumperet, mature praevertendum arbitratus, dicam Michaëli cogitatae perduellionis impingit, compulsusque obire vadimonium causa rite cognita damnavit. sed hoc contigit paulo post et in loco referetur, nunc eo praelibatum quo indicetur et hanc mente versatam imperatori curam, quando illum a Rontzerio missi convenere, promptiorem reddidisse ipsum ad adeo prolixè admittenda liberaliterque remuneranda exteri ducis obsequia. porro istis Augusti literis Rontzerius acceptis, curam ingressus estimationis tuendae tantae quantam de ipso praecepisse prae se ferebat imperator, non eos solum quos ad manum habebat ducere ad eum milites

μέγας τις δόξοι, οἷχ' ὅσους ἀνὰ χεῖρας καὶ μόνους εἶχε τοσοῦτους
καὶ ἄγειν ἠβούλετο, ἀλλὰ προσφιλοτιμούμενος καὶ ἄλλους συνῆ-
γε, ταῖς ἀπὸ βασιλέως ἐλπίσιν ἀναπτέρων, ὥστε μὴδ' ἔχειν αὐ-
τάρχεις ναῦς συνεκφέρειν τὸ στρατολόγημα, μὴδέ γε χρήματα
5 τόσα ὥστε καὶ προκαταρκτικὰ διδόναι ἐπὶ βασιλεῖ ἐχεγγύω τὰ
πλεῖστα παρέξοντι. διὰ τοι ταῦτα καὶ Γεννοῦταις προσσχὼν
ἐπὶ πίστεισιν ἐκικρᾶτο ταῖς βασιλέως ὥσει χιλιάδας εἴκοσι νομι- P 276
σμάτων, τὰ μὲν καὶ λαμβάνων, τὰ δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν νηῶν
χρεῖαν ἐκείνων εἰς τὴν τοῦ λαοῦ διαπλώϊσιν προσδεχόμενος. Γα-
10 μηλιῶνος μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, τῇ Κωνσταντίνου ἐφίστανται.
καὶ βασιλεὺς τοσοῦτον λαὸν παρ' ἐλπίδα δεξάμενος, ὅμως τῇ
τῆς συμμαχίας ἐλπίδι ἀναθαρρῶν τοὺς λογισμοὺς κραταιότερον
ἴστη καὶ ἀμφοτέραις ἐξήντηλε σφίσι τὰ χρήματα, καὶ θησαυροὺς B
πάντας οὓς ἀνεπίμπλων οἱ πανταχόθεν δασμοί, ἐπισχεθέντων
15 πάλαι καὶ αὐτῶν ῥογῶν καὶ προσοδίων τοῖς ἐν ἀνακτόρων δου-
λεύουσιν, αἱ δὲ καὶ βασιλεῖς ἐξ ἀρχαίου εἰς μισθοὺς ἐτίθουν ἀναγ-
καλοὺς τοῖς ὑπηρετοῦμένοις, ἐκείνοις ἐξεκενοῦντο. ἀλλὰ τὸν μὲν
'Ροντζέριον εἰς μέγα τιμήσας δούκα, καὶ τοὺς παρ' αὐτοῦ καὶ
ἰδίοις μεγαλύννας ὀνόμασι, γαμβρὸν κατὰ τὰς ὁμολογίας καθίστη.
20 ἦν δὲ ἄρα καὶ τοῖς ἐπιστάσι πολλῶν φιλοτιμιῶν ἀπολαΐειν C

voluit, sed alios praeterea evocavit promissis magnis, quorum videlicet solutionem imperatori delegaret. convenerunt ad spem ostensam imperialis gazae largiter mox participandae Latini tanto numero, ut nec naves quae illos caperent nec pecuniam Rontzerius haberet, quae sufficeret ad singulos vel exigua, quae vegetaret alacritatem nomina dantium, erogatiuncula saltem aspergendos. quare appulsus ad Genuenses, illisque glorianter ostentandis imperatoris diplomatibus fidem in mutuando nactus, viginti circiter millium aureorum cum illis debitum contraxit, quae se ille Constantinopoli soluturum pecunia sibi statim ab Augusto repraesentanda pollicitus est. caeterum non totam eam summam numerato accepit: pars enim in naulum est imputata suppeditatarum a Genuensibus navium, quot opus fuere novis Rontzerii delectibus transportandis. sic igitur Septembri, ut dictum est, mense Rontzerius cum classe Constantinopolim appellit, quando imperator tanto praeter spem auctus exercitu, et ingens in posterum peregrinae militiae operae pretium expectans, firmato a trepidatione priori animo largissime muneratus est hospites, et utraque pecuniam effundens manu, thesauros, quos undecunque corrassa vectigalia compleverant (quorum iam pars nulla distrahebatur in auctoramenta veterum militum et stipendia palatinorum ex longo decreta ministrorum, omnibus his nuper, uti dixi, abrogatis), in horum sinus exinanivit. ac Rontzerium quidem promisso insignivit ducis magni titulo, familiares quoque eius illustribus aliis nominibus honorans. denique quod erat etiam pollicitus, affinitate sibi eundem admovit intima, nuptiis cum eo neptis suae Mariae celebratis. quo toto tempore tanta extitit in hos omnes externos Andronici munificentia, ut cuiusvis eorum ad statim accipiendum ab Augusto donum quantumlibet alio non esset opus quam istius ei deside-

δεικνύειν τὴν χρῆσιν, ὥς ἂν μὴ ἐν κενοῖς ἐπιστῆναι δόξωσιν. ἐτάχθησαν οὖν ἐς Κύζικον ἀπελθεῖν· πρὸς γὰρ τὸ ἔχον τὸν φθόνον ἔρπειν, μᾶλλον δὲ τὴν ἐπίθεσιν ὥς οἶόν τε διενόουν, κακεῖ πολὺ τι συναχθὲν πλῆθος, καὶ χρήμασι καὶ σώμασιν ἱκανούμενον, ἐφέλκειν τοὺς Πέρσας ἀνάγκη, οἷς καὶ δεῖν διὰ ταῦτα κατακε-5 κλεισμένοις συμμαχίας ὦντο.

- P 277 14. Ὡς γοῦν ἐξηρτύνοντο καὶ ἤδη πρὸς ἐξόδοις ἦσαν, ἐπισυνίστανται Γεννουῖται οἱ κατὰ πόλιν τέως ζητοῦντες τὸ χρέος· βασιλέα γὰρ ἀπαιτεῖν ἑτέροις δανείσαντας οὐκ ὦντο δεῖν. οἱ δὲ τὰ τοῦ χρέους βάρη προσανειτίθουν τῷ βασιλεῖ ὥς αὐτοῦ γε χρη-10 σάμενοι ἔνεκα. καὶ βασιλεὺς τέως οὐκ ἀνεχόμενος ἄλλ' οὖν πρὸς τὸ ἀποδιδόναι κατένευε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ φιλονεικίαν πᾶσαν B ὑποτεμνόμενος ἔπεμπε τὸν Μουζάλωνα Στέφανον, μέγαν δρουγ-γάριον τοῦ πλωΐμου ὄντα, καταστελοῦντα τὸν θόρυβον. ὁ δὲ τοσοῦτον ἐδέησε τοῦ ταῦτα ποιεῖν ὥστε καὶ κατεκόπη σπάθαις 15 αὐτῷ γε ἱππῳ. καὶ ἔρις ἐντεῦθεν μεγάλη μεταξὺ σφῶν ὠροθύ-

1. δεικνύειν?

rium significare. neque enim ipsorum quemquam vacuis a se abire manibus aut voti non compotem sinebat. ita bene curatis ornatisque Latinis auxiliariis expeditio indicta Cyzicum versus est. cuius consilii haec erat ratio. confluerant Cyzicum, ut dictum est, ex tota circum continenti quotquot effugere Romani potuerant barbaros, opesque suas in illud asylum undecumque contulerant. quae res cum latere praedatores Persas non posset, verisimiliter expectabatur eo cunctos ipsos impetum versuros: nam avari habentibus inhiant, et in loca congestis opulenta gazis cupida solet rapacitas incitari. urbi ergo Cyzicenae plenae tunc et divitiis et hominibus, ideoque vel iam obsessae vel mox obsidendae a barbaris, mitti suppetias novos hosce socios placuit.

14. His autem pransis paratis in procinctu ad hoc iter, ac urbe iam egredientibus, ecce superveniunt qui in urbe erant e Genua creditores Rontzerii, quos dixi; et hoc exeunte brevem occasionem rati repetendi debiti, dum intra Constantinopolim is adhuc esset, cum solitudine ac tumultu circumsistunt hominem, solvi statim quod debebat flagitantes. cum eos ad imperatorem remitteret Rontzerius, allegans imperatoris fide pecuniam acceptam, in eius obsequia impensam, et numerare ipsum paratum (adirent modo, statim cumulate laturi quod poscerent), illi haec effugia rati esse debitoris infidi, ab eo se repetere dixerunt cui dedissent, cum imperatore sibi nihil esse negotii; inter quae ardescente iurgio, ventum ad manus est. imperator raptim admonitus expedit confestim opportuna rixae dirimendae; seque professus, licet id ante renuisset, summae a Genuensibus repetitae debitorem, eos ultro ad satis accipiendum quod vellent evocavit ad se, misso ad id turbasque componendas Stephano Muzalone magno drungario rei navalis. at is tantum abfuit a nimis iam adulta seditione compescenda, ut ipse cum quo vehebatur equo concisus in frustra fuerit ensibus iam comminus dimicantium irrevocabiliterque commissorum. hinc iam inflammata contentio in praelium utrimque in-

ντο, τῶν μὲν ξενικῶν τὴν τοῦ Κοσμιδίου καταλαβόντων μονήν, καί κεινῇ ὡς ὀρμητηρίῳ χρωμένων καὶ μαχομένων, Γεννουϊτῶν δὲ αὐτόθεν κατ' αἰγιαλοὺς βούτζοις καὶ τάρπαις καὶ σανίσιν ἀσφαλιδέντων κύκλῳ, κἀντεῦθεν ὡς ἀπὸ τείχους βαλλόντων τε καὶ 5 βαλλομένων, ὡς καὶ πολλοὺς πεσεῖν ἀμφοτέρωθεν. μόλις τὸν C θόρυβον βασιλέως καταστορέσαντος, ἐπὶ Κυζίκου εἰς παραχειμασίαν ἀπέπλεον. ἐκεῖσε δ' ἐπισιάντες πόλλ' ἄττα τῶν χαλεπῶν κατεπράττοντο, ἐντὸς τοῦ τείχους καθήμενοι, χρήματα ἐκλέγοντες, βίους ἀρπάζοντες, γυναιξὶν ἀνθρώπων ἐπιχειροῦντες, καὶ 10 τῶν ἐποίκων ὅσα καὶ ὠνητῶν κατακυριεύοντες δούλων. τέως δ' μὲν Φαρέντα Τζιμηῆς, αἰσχυνθεῖς οἷον τὰ δρώμενα, καὶ πολλάκις ἐλέγξας οἷων μὲν ἀπήλανσαν βασιλέως οἷα δὲ πράττουσι, καὶ μὴ πείσας βαρβάρους ὄντας, καὶ αὐτοῦ κατεξανισταμένου τοῦ D ἄγοντος ἀπαίρειν ἔγνω. ὅθεν καὶ συσκευασάμενος ἅμα ναυσὶν 15 ἰδίαις καὶ οἰκείῳ λαῷ ἐπ' οἴκου πορεύεται. ἐκεῖνοι δὲ καὶ ἔτι τῷ κατὰ Κυζίκον προσκαθήμενοι τείχει καὶ ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐντροφῶντες ἀτασθαλίαις, ὅπῃ καὶ λήξειαν τοιαῦτα πράττοντες,

3. τάργαις Possinus.

15. πορεύσαι P.

stissimum efferbuit, peregrinis quidem militibus obvium Cosmidii monasterium occupantibus, eoque utentibus pro arce, ex qua erumperent, quo se reciperent; Genuensibus autem illic, ubi forte sunt reperti per littoralem oram, vallo contra et aggere sese munire satagentibus, certatimque ad id comportantibus dolia, scuta praelonga et tabulas, quibus externe commissis intusque arena congesta roboratis castra velut sua circum obvallarent, ut tum isto quasi muro extemporaneo tela hostium in obiecta materia ictum perdentia frustrarentur, tum ex eo superne vicissim iacularentur. quo diu strenue infestaeque factitatio, cadere utrimque plurimos contigit, quoad tandem exauditis sine fine iteratis ab imperatore mandatis sedatus aliquando tumultus est, ac pace facta Rontzerianae cum suo duce copiae conscensis navibus hibernatum Cyzicum iverunt. Cyzici ubi fuere, admissi intra munitiones multa miseris illic degentibus gravia nec mitiora hostilibus fecerunt, pecunias extorquentes, annonam diripientes, uxores civium violare conantes, uno verbo, collectis isthic Romanis velut emptis mancipiis superbissimo dominatu abutentes, tam intoleranda quidem licentia, ut Pharenda Tzimes pudenda iniuriarum indignitate commotus, cum petulantiam intolerandam frustra Rontzerianos increpando ac beneficia meritaque in eos imperatoris commemorando reprimere saepe nequidquam tentasset, barbaris, duce ipsis proprio assentiente, monita irridentibus, otiosus esse testis immanium scelerum non sustinuerit, sed suas vasa colligere copias iussas, suis impositas navibus domum reduxerit. quo liberius deinde Rontzeriani tyrannidem intra Cyzici muros sine interpellatione diram exercuerunt, rapacitati ingluviei libidinibus ad satietatem indulgentes; nec obscure id ferentes, sed famam quoquoersus de his ipsorum flagitiis diditam securissime contemnentes, frustra ringentibus et hoc ma-

ἣν οὐδείς ἀγνοῶν· Ῥωμαίους γὰρ πανταχόθεν τὰ δεινὰ περιέστη, καὶ διεφώνουν πάσχοντες.

Ἔμοι δὲ λοιπὸν καὶ τι τῶν θαυμαστῶν καθ' ἡμᾶς τελεσθὲν
 P 278 ἔξειπεῖν, (15) φοβερὸν μὲν εἰπεῖν ἄπιστον δ' ἀκοῦσαι, ᾧ δὲ
 καὶ αὐτὸς διηπίστησα ἄν, κἂν δι' αὐτὸ καὶ παρέλιπον, εἰ μὴ γε 5
 πολλοὶ μὲν οἱ εἰπόντες καὶ ἀξιόπιστοι, δεῖγμα δὲ προνοίας ἔχει
 θεοῦ καὶ τῆς περὶ τὸ ἀνθρώπινον ἔτι γένος κηδεμονίας, κἂν ἄλ-
 λως βαθέως καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐνεργῶνται τὰ θεῖα βουλήματα, καὶ
 ἅμα καὶ βασιλέως χρηστοῦ δόξαντος δόξαν, θεοῦ κρίνοντος πάν-
 B τως μετὰ τῶν ἐπιτετηδευμένων, καὶ ἐφ' οἷς καὶ μόνοις ἐπιτη- 10
 δεύουσι, τὸ τῶν ἀνθρώπων σφάλμα ἢ καὶ κατόρθωμα. ἦδη
 μὲν οὖν φθάσαντες ἐδηλώσαμεν πῶς Μαγνησίας τῆς κατὰ Ἑρμον
 βασιλεὺς ἀπαίρει. ταύτης μὲν προέστησαν ἕτεροι βασιλέως ἀπηρ-
 κότος ἐκείθεν, ἣν δὲ καὶ ὁ ἐπὶ τραπέζης Φιλανθρωπηνός, ἀνὴρ
 εὐγενεὶα καὶ γῆρα συνέσει τε καὶ ἐμπειρίαις στρατηγικαῖς ἐς ἅπαν 15
 κοσμούμενος. ὥς γοῦν τὸ πόλισμα καστροφύλακι ἐπετέτραπτο
 C καὶ ἦδη ἐν φυλακαῖς ἐκείνος διαγρυπνῶν ἦν ὁψὲ τῶν νυκτῶν,
 πολλάκις ἡμμένην λαμπάδα καὶ περιερχομένην τὸ πόλισμα κα-
 θεώρα. τοῦτο δις καὶ τρίς γεγονὸς ἐννοίας ἐπῆγε τὸν καστρο-
 φύλακα. ὃ δὲ καὶ τοῖς προέχουσι κατὰ τὸ εἰκὸς κοινωσάμενος 20

19. εἰς ἐννοίας ἐνῆγε?

lorum auctario tam saevo extrema iam consternatione extabescentibus deploratissimis Romanis.

Sed mihi diu pertaeso narrationum infaustarum, offertur ecce opportune commemoratio auspiciator miri apud nos visi prodigii. (15) quod dicam, ita terribile dictu est, ita incredibile auditu, ut nec ipsi diu mihi fidem fecerit, et omissurus ut rem inverisimilem fuerim, nisi constans affirmatio et plurimorum et idoneorum testium tandem religionem incussisset inofficiosa premendi oblivione facti, in quo et argumentum extat clarum divini numinis in res humanas providentiae, in nos protectionis, utcumque inscrutabilibus de causis eius in nos eosdem flagella desaeviant, denique in quo cernitur illustri vindicata documento fama et sanctitas dominati nobis olim cum clementiae laude principis, circa quem libere hominibus varia opinatis et locutis, videtur deus, cui sunt uni optime cunctorum bona pariter et prava opera perspecta, eum fuisse sibi probatum illustri voluisse testimonio monstrare. iam antea narravimus ut e Magnesia ad Hermum sita Michaël imperator iunior recesserit. post eius discessum istius munitae civitatis custodiae praefuerunt alii, quos inter fuit et mensae praepositus Philanthropenus, vir nobilitate senectute prudentia et bellicorum eventuum experimentis summe commendatus. cum huic igitur custodi ac praesidiariae duci militiae credita illa civitas esset, eaque ille cura fungeretur intempesta excubans nocte ac vigilias militum explorans, videt ecce plus vice simplici accensam lampadem circumambulans muros urbis. re semel iterumque ut fortuita vel aberrantibus illudente oculis neglecta, postquam eadem iam se tertio conspicue ostendat,

κακίονους εἰς τὴν ὁμοίαν ἐνήγεν ἔκπληξιν. τέως μαθεῖν ἡβού-
 λοντο τί ἂν καὶ εἴη τοῦτο. καὶ πέμπονται μὲν καὶ ἄλλοι κατα-
 σκοπήσοντες, οὐδὲν δὲ πλεόν τοῦ πραττομένου ἐκείνοις ἀπεκαλύ- D
 πτετο. σὺν πολλοῖς δὲ τοῖς ἄλλοις ἀπέρχεται καὶ ὁ τοῦ καστρο-
 φύλακος ἀδελφός, ὃν καὶ ἐκκεκωφευμένον ἐκ γενετῆς οἱ πάντες
 ᾔδεσαν. καὶ τοῖς μὲν τοῦ συνήθους πλεόν οὐκ ἦν μανθάνειν,
 τῷ δὲ τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο καὶ ἀπόρρητον θέαμα ἐκαλύπτεται.
 καὶ ἡ πίστις προσετέθη τῷ κατ' αὐτὸν θαύματι· ὁ γὰρ λαλῶν
 ἐξ ἐννεοῦ καὶ κωφοῦ πιστόν τε καὶ ἀναντίρρητον ὃ τι ἂν εἴποι P 279
 10 καθίστα. βλέπει οὖν ἐκεῖνος προσμένων οὐ λαμπάδα ἡμμένην
 ἀλλ' ἄνδρα βασιλικῶς ἐσταλμένον, τὰς μὲν αὐτῶν φυλακὰς οἶον
 ἐξουθενοῦντα, αὐτὸν δὲ τὴν τῆς φυλακῆς ἐπιτροπὴν ἔχειν λέ-
 γοντα. καὶ ἅμα εἰπόντα ὡς πρὸς ἀκούοντα λέγειν· καὶ γὰρ ὁ
 κωφὸς ἤκουε παραντίκα. προστάσσειν δὲ τὴν φωνὴν μεγάλη
 15 φωνῇ τοῖς φύλαξιν ἐπαγγέλλειν ἐργηγορότας ὡς ἐνι μάλιστα τῆς B
 σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι, καὶ θαῦμα παραντίκα ἐπηκολούθει τῷ
 θαύματι· ὁ γὰρ ἀκούων ἐφ' ὃ τι πράξοι ἤδη καὶ φωνῶν ἤκούε-
 το, καὶ ἔδειξεν ἐκεῖνος λαλῶν τε λόγους πιστούς. προσπαλεῖ δὲ
 πᾶσιν, ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἦν, ἡ τοῦ βασιλέως ἐκείνου τοῦ ἐλεή-

18. τε] τοὺς?

haud ratus contemnendam advocatis ductoribus ordinum primariis indigi-
 tat, eosque in parem secum admirationem manifeste cernentes inducit.
 placet cunctis dare operam ut hoc quid sit addiscant. mittuntur ab his
 qui comminus accedentes ad id lumen propius explorent ac comperta re-
 ferant. isti nihil plus admovendo se prope quam procul intuendo detege-
 bant, solam et ipsi lampadem videntes, quoad cum multis eo missus ac-
 currit frater custodis arcis, quem mutum et surdum ex ventre matris
 omnes norant. atque huius comitibus nihil supra prius missos conspicari
 contigit: uni muto illi, mysteriorum quasi valvis reseratis, novum est
 spectaculum oblatum, et fides viso per miraculum in epopta manifestum
 constitit: quis enim muto loquenti credere quod affirmabat cunctaretur?
 hic igitur e vicino attentus permanens clare videt non lampadem arden-
 tem sed virum imperatoris ornatum insignibus, qui prae se ferens diffi-
 dere se custodum castris excubiis ut insufficientibus et languide remissis,
 sese aiebat ipsum urbis sibi tuendae curam assumere. quae loquens au-
 diebatur a prius surdo; eidemque hactenus etiam muto imperabat ut lo-
 queretur, et quidem voce contenta, admonens praesidiarios excubitores
 etiam atque etiam vigilias intendere, acriterque prospicere saluti pericli-
 tantis civitatis. et ecce miraculum miraculo additum: qui enim modo pri-
 mum audierat sibi praecipientem, nunc etiam, dum iussis obtemperat,
 semper antehac mutus incipit loqui, clareque praesidiariis cum a se visa
 tum ipsis mandata pronuntiat, fidem facile prodigii pignore idoneo impe-
 trans. nemini porro his praesentium dubium fuit, id quod re ipsa verum
 erat, quin per ista declararetur Ioannem illum olim imperatorem, cogno-
 mento Batatzam, optimum principem et eleemosynarium a largitionibus in
 Georgius Pachymeres II.

μονος Ἰωάννου, καθὼς ἂν ὁ Λυδὸς εἴποι, ἐπιστάσια, ἐν ᾗ παρὰ Θεοῦ φυλάττεσθαι ἐπιστεύοντο.

- C 16. Ἦν μὲν οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ λίαν δεινὰ, τῶν μὲν ἐκτὸς πόλειως οὐδὲν ὑποστάντων τὴν τῶν Περσῶν ἀννπόστατον ῥύμην, καὶ διὰ τοῦτο τῶν μὲν φονευομένων τῶν δ' ἀπανιστα- 5 μένων, τῶν μὲν εἰς πόλεις καὶ φρούρια τῶν δ' εἰς νήσους, ἄλλων δὲ καὶ εἰς τὰ κατ' ἀντιπεραίαν ἀσφαλῆ, ὅπου ἂν καὶ σω- θεῖεν, βλέπόντων καὶ δρυόντων, τῶν δ' ἐντὸς καὶ λίαν ἐνδεῶς
- D ἐχόντων τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν τῶν ἐξωτερικῶν ἐξαπώλειαν. βα- σιλεὺς μὲν οὖν διὰ ταῦτα ὡς οἶόν τ' ἦν ἀντιπαλαμώμενος πρὸς 10 τὰς τῶν δεινῶν ἐπιρροίας, Ἀλανῶν μὲν ἐκείνων καὶ τῶν ἰδίων ἀπεγνώκως, ἐπὶ σαθροῖς δὲ σαλεύων τοῖς ξενικοῖς, πέμπει καὶ πρὸς Καζάνην τὸν τῶν ἀνατολικῶν Τοχάρων, ὡς αὐτοὶ φαῖεν ἂν, Κάνιν, καὶ γαμικὰς ἐπιμιξίας προτείνει, καὶ ἐπαμύνειν
- P. 280 προσαξιὸς τοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐσχάτως ἔχουσι πράγμασιν. ὁ δὲ 15 καὶ τὴν ἀξίωσιν δέχεται, καὶ τὸ κῆδος (ἐπὶ γὰρ φυσικῇ θυματρῇ, ἧς αὐτὸς βασιλεὺς πατὴρ ἐνομιζέτο, συνεφώνει) προσαπεδέ- χετο, καὶ ὑποσχέσεις ἀσφαλῶς ἐδίδου μετελεύσεσθαι τοὺς ἀλά-

pauperes crebris et magnis merito nominatum, suae peculiari curae ac protectioni (quam ἐπιστάσιαν Lydus diceret) commissam a deo custo- disse ac sedulo defensasse Magnesium civitatem.

16. Erant porro per haec tempora res nostrae Constantinopoli de- gentium in summis angustiiis. nam qui extra urbem in Asiae continenti domicilium habebant, plane conscii ac multis miserrimis experimentis quotidianarum caedium, quibus passim sterni contribules suos a Persis videbant, manifesto persuasi nullam sibi vim esse ad obsistendum iis barbaris, partim in urbes aut arces confugiebant, partim salutem in insulis quaerebant, partim quam poterant longissime se a periculo removens in abditis adversae continentis locis securum effugium trepide captabant. ipsius autem magnae urbis incolae magna intus rerum ad victum necessa- riarum penuria urgebamur ob vastatas circum desolatasque regiones, unde ad nos solebat annona conferri. ad haec emendanda quantum poterat cura consilioque incumbens imperator, cum nullam iam spem haberet in Romanis copiis, extera vero auxiliari militia proterva saevaue eademque haud satis fida uteretur, unde nec acquiescere animo posset, vertit cogi- tationem ad certius auxilium a Cazane Tocharorum Orientalium supremo principe (Canin ipsi vocant) Romano imperio conciliandum. mittit ergo ad hunc qui foederis secum conditionem nuptiali necessitudine firmandi offerant, orentque ut qua valebat auctoritate in duces barbaros Romanam ditionem crudelissime vastantes, eis ut ab iniuriis desistant imperet, ac ni faciant, ulturum se minetur, sicque succurrere dignetur extreme labo- rantibus ac pene iam perditis Romanis rebus. talia Cazanes audiens haud aspernatus affinitatem est; oblatasque puellae, quae proles naturalis An- dronici Augusti putabatur, admittens nuptias, ample ac solemniter pro- misit sese coërciturum, et ni parerent, armis repressurum iniquos gras-

στορας. τοῦτο φημισθέν, ὡς εἰκός, τοῖς μὲν λοιποῖς ἄλλως
 ὥκονομεῖτο ἢ περὶ τὰς συστολὰς σπουδῇ, καὶ ἡφροντίστον τὸ
 τέως· ἐνὶ δὲ τούτων τῷ Ἀλαΐδι τὰ κατὰ τὴν Λυδίαν καταδρα-
 μόντι, ὥστε καὶ λείαν Μυσῶν, οὐ Λυδῶν φανῆναι τὰ κεῖ, κα-
 5 τυσεισθέντι τῇ φήμῃ τοὺς λογισμοὺς ἔδοξε προνοεῖν ἑαυτῷ τε καὶ B
 τοῖς ἰδίοις τῶν ἐκ φυλακῆς συμφερόντων. ἀμέλει τοι καὶ τοῖς
 κατὰ τὸ τῶν Σάρδεων φρούριον ὀχυρὸν ἄλλως ὄν ὡς παλαιᾶς
 ἀκρόπολιν πόλεως, καθ' ἓν ἄβατον μέρος καὶ τὸ λοιπὸν ἀπόκρη-
 μνον, διὰ τὴν παρ' ἐκείνων ἐγκεκλεισμένην ἐπίθεσιν πέμπων ἐπὶ
 10 ῥήταις ὁμολογίαις συνέπραττεν, ἐφ' ᾧ τοῦ φρουρίου διαμεμερι-
 σμένου μακρῷ τινὶ τείχει καὶ ἀσφαλεῖ ἡμισυ μὲν ἐκείνους ἡμισυ
 δ' αὐτοὺς ἔχειν, καὶ ντεῦθεν δεσμοῖς ὁμονοίας συνδεῖσθαι, καὶ C
 ἀνέδην ἐξιόντας ἐκείνους μὲν τοῖς ἰδίοις ἔργοις προσανέχειν ἐξ ὧν
 τραφήσονται, αὐτοὺς δὲ τὰ οἰκίᾳ πάντως ποιεῖν, αὐτῶν μὲν,
 15 ὡς εἰκός, ἀπέχοντας, ἄλλοις δ' ἐπιτιθεμένους ἐξ ὧν κερδανοῦσι
 τὸν οἰκεῖον τρόπον καὶ ληστρικόν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν τοιαῦτ' ἡξίου-
 ν, ἡξίου-
 9. Ἐγκεκλεισμένοις?

satores. hac apud barbaros per Romaniam impune latrocinantium duces
 late Cazanis, cuius potentiam norant, comminatione vulgata moti omnes
 sunt, si minus ad continendam, saltem ad moderandam timidiusque dein-
 cept exercendam saevitiam. nam a plerisque ipsorum parum istas minas
 curantibus, simulatione tenus sola nec ea longa, delatum edicto Canis
 est absisti a Romanorum infestatione iubentis. unius inter istos Alaïdis
 paulo forte minus contumacem audaciam haec denuntiatio concussit. is
 tunc Lydiam incursans, quasi verteret vetus proverbium, Mysorum e
 Lydis congregabat praedas. quod dum agit, novi Cazanis cum imperatore
 foederis fama improvise ictus, in quandam suae ac suorum securitati con-
 sulendi sollicitudinem ingressus, hanc praedae, quam ingentem paraverat
 et cui potissimum timebat, in tuto collocandae rationem excogitavit. est
 eius metropolis provinciae antiqua urbs Sardes, in qua situ validam et
 olim munitam arcem tunc adhuc nostrorum quidam obtinebant, ab una
 parte inaccessam obiectu impenetrabilium molium, ex altero latere imma-
 nibus praecipitiis defensam; cuius ideo etiam a paucis et prodire non au-
 dentibus insessae barbari licet numero pollentes expugnationem desperas-
 sent. huius Alaïs praesidiarios colloquio tentavit, rogans ut quoniam
 perampla et bifariam divisa munitio erat, partem unam, quod tuto pos-
 sent facere, sibi concederent. nam praeterquam id sine suo ullo damno
 facturos fide illis cavere sanctissima spondebat, etiam contra periurium,
 si quod suspectarent, certum haberent praesidium muri firmissimi, quo
 duae, de quibus est dictum, arcis unius partes ab invicem discluderen-
 tur. ea nostri audientes haud illi quidem multum fidebant promissis bar-
 barorum: caeterum diurnae clausurae, cuius aliter relaxationem non
 sperarent, affecti taedio, et rerum inopia ex agri circumsiti longa deso-
 latione necessario secuta graviter pressi, reiiciendam non putarunt qua-
 liscumque conventionis mentionem. Romanis ergo congressum non ab-
 nuentibus ad tractandum pressius descenditur. proponunt quid vellent
 barbari. arcis dimidium concedi sibi postulant, ubi res in tuto suas ha-

καὶ λιπαρῶς ἀντείχοντο τοῦ φρουρίου· τοῖς δὲ τὸ μὲν ἀνθίστα-
σθαι μάταιον ἐνομίζετο, τὸ δ' εὐπειθεῖν, εἰ καὶ μὴ σφίσι αὐτοῖς
ἀσφαλές διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν γειτνίασιν (οὐδὲ γὰρ ἦν ἀρνεοῖς
D καὶ λύκοις κοινὰ ταμέσθαι τὰ ὄρκια), ὅμως διὰ τὴν ἐφειστώσαν
ἀνάγκην καὶ τοῦ ὑδρεύεσθαι τε καὶ κατασπεῖρειν ἕνεκα ἀνεκτὸν 5
ἐδόκει, καὶ συγκατέβαινον. καὶ δὴ πολλοὺς τινὰς τῶν Περσῶν
ὑποδέχονται (σωροὺς δὲ χρημάτων αὐτῶν, ὡς εἰκός, σὺν αὐ-
τοῖς εἶδέ τις ἄν), παρὰ τοσοῦτον οὐ συνοικοῦντες τοῖς εἰσα-
χθεῖσι παρ' ὅσον τὸ μεταξὺ τεῖχος σφᾶς ἀπ' ἀλλήλων διεῖργε.
κατὰ τινὰ δὲ πύλιν καὶ συμμετεῖχον ἀλλήλοις ἔνιοι, ὡς ἐλέγετο. 10
ταῦτα γοῦν ἦσαν ἐπὶ χρόνον, καὶ ἀνακωχὴν τῶν κακῶν κατὰ τὸ
E φρούριον εἶχον. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν τῆς φήμης τῶν Τοχάρων κατ'
ὀλίγον ἡσθένουν καὶ ἤδη θάρος εἶχον ἐκεῖνοι καὶ τῶν φόβων
ἑαυτοὺς ἀνελάμβανον, οἱ τέως ἰκέται ἑαυτῶν γίνονται καὶ τῶν
προτέρων ἀναμιμνήσκονται καὶ ἐπιχειρεῖν τοῖς γειτονοῦσι βου- 15
λεύονται. ἦν δὲ ἄρα τὸ σόφισμα καθ' αὐτῶν· ἐξ ἴσου γὰρ καὶ
'Ρωμαῖοι ἀντεπιβουλεύειν ἐκείνοις ἔχοντες πρὸς τοῦτο καὶ διηνή-
P 281 ζοντο παρ' ἐκείνων, τὸ φθῆναι πρᾶξαι παρὰ τὸ παθεῖν κερδα-
λιώτερον ἡγησάμενοι. καὶ δὴ προλαβόντες τὴν ἐπιβουλὴν πέμ-

berent, unde in hostes erumperent, quo se reciperent. Romani reliquam claustrum quamlibet valido sibi certissimam servarent, securique inde prodirent ad agriculturam et commercia, eo innoxie reconderent se ac sua, tranquillis circum cunctis beneficio praesentis foederis et constanti benevolentia novorum sociorum late per regionem dominantium. etsi non latebat de his arbitantes nostros homines quam infida vicinia luporum cum agnis esset, quamque suspectae indutiae pollicentium convictum indemnem sibi prope degentibus, interim dum in alios eiusdem secum gentis ac generis excurrendi latrocinando, ut solebant, sibi licentiam exciperent, tamen quia, ut indicavi, aquatione et agricultura dudum exclusi vitae utilium inopia iam extrema laborabant, stultum esse iudicarunt non praeoptare exitio praesenti quantumlibet ancipites ac duras condiciones turpis etiam foederis. assentiri se dixerunt. mox age sane, in rem venit. admittuntur in partem Sardensis arcis Persae non pauci. hos a Romanis segregabat murus longus, tamen, ut audio, postico uspiam pervius. stetit haec aliquandiu societas, quam conglutinaverat hinc quidem egestasurgens, inde autem metus ingruens, neuter, si se remiserint, diuturni magister officii. ergo cum lapsu temporis formido quam minae Cazanis Alaïdi et eius comitibus incusserant elanguescere coepisset, redierunt illi scilicet ad ingenium, et prioris instituti memores secum ipsi statuerunt uti commoditate viciniae ad spoliandos novos hospites, supina, ut putabant, fiducia incautos; in quo sua illos opinio fallebat, unde in caput auctorum fraus perfida recidit. vigiles enim in sui custodiam praesidiarii Sardenses, ubi versari barbaros in apparatu struendarum ipsis insidiarum et violandi crudeliter hospitii sensere, praeoccupare fortiter agendo quam ignave cessando iniuriam perpeti utilius arbitrati, clam rogant non longe tunc distantem Romanarum aliquot ducem cohortium, cui ex dignitate pa-

πουσι πρὸς τὸν τηνικάδε τῶν Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ἄρχοντα πρι-
μικήριον ἐξ ἀξιώματος τῆς αὐλῆς. καὶ νυκτὸς ἐκεῖνος λαὸν ἱκα-
νὸν ἐξετοιμασάμενος προσβάλλει τῷ φρουρίῳ, καὶ ἐμφανῆς ἦν
τοῖς μὲν προσδοκώμενος τοῖς δ' ἀπροσδόκητος. ὅθεν καὶ οἱ μὲν
5 ἄσμένως δέχονται τοῦτον, τοῖς δ' ἐφίσταται κοιμωμένοις δεινὸς
ὄνειρος, καὶ ἐντεῦθεν διατεθείκει σφᾶς τὰ παγχάλεπα.

17. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς Μιχαὴλ ῥαΐσας τῆς νόσου ἔτι B
μὲν παρὰ ταῖς Πηγαῖς ἦν, καὶ τῷ μεγάλῳ δονκὶ προσελθόντι ἐκ
τοῦ κατὰ τὴν Κύζικον τῶν ἀμφ' αὐτὸν κυδοιμοῦ, ἐφ' ᾧ περ κατὰ
10 τὸ ἐκὸς ἀπονείμει μὲν τὴν προσκύνησιν, ἀπολαύει δέ γε τῆς θέας
δεσπότου δοῦλος, ἄβατος ἦν ἡ πόλις τὸ παράπαν ἐξ ἐπιτάγμα-
τος· τὰ γὰρ ἐξ ὑπογύου πραχθέντα παρ' Ἰταλοῖς κατὰ Κύζικον
καὶ λίαν ὠδύνα τὸν βασιλέα ἀνάπυστά οἱ γεγονότα, καὶ διὰ τοῦτο
καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὀμιλίαν ἀπέστραπται. ἤδη δὲ καὶ τελείας
15 ἐπιβὰς ὑγείας, συνάμα τῇ Αὐγουστή τῇ ἑαυτοῦ, ἐπεὶ καὶ αὕτη P 252
συνῆν ἐκεῖνω κατὰ τὰς Πηγὰς ἀπαντήσασα, διαπεραιοῦται κατὰ
δύσιν. καὶ ἐφ' ἡμέραις τοῖς κατὰ δύσιν χωρίοις ἐναυλισάμενος,
ἐπεὶ ἔδει καὶ ἐπανήκειν ἐς πόλιν καὶ ὁ πατὴρ καὶ βασιλεὺς ἤπειγε
τὴν ἐπιδημίαν, ἡμέρᾳ μὲν εἰκοστῇ τρίτῃ Ἑκατομβαιῶνος μηνὸς
20 καταλαμβάνει τὴν Δρίπειαν, τῇ δ' ἐξῆς ἐξέρχεται μὲν βασιλεὺς,
συνεξέρχεται δὲ καὶ ἅπαν τὸ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ μοναχοὶ καὶ
οἱ τῆς ἐκκλησίας ἅπαντες συνεξίσουσιν, οὐδὲ τὸ τῆς πολιτείας ὅσον
ἦν ἔκκριτον, ἐκεῖθεν λείποντος. καὶ τότε κατὰ τὸ μέσον τῆς

latina primicerius aulae titulus erat, adesse ipsis ne gravaretur, praevert-
tere proximum insultum perfidorum hospitum necesse habentibus. ille
idoneo militum numero secum armato noctu arci Sardensi se admovet.
statim apparuit utri expectatus parti, utri adveniret improvisus: nam a
Romanis gratulanter acceptus, confestim in sopitos irruens barbaros di-
rum illis somnium portavit, internecione periuros latrones delens.

17. At Michaël imperator e morbo recreatus adhuc Pegis moraba-
tur; quo cum illum veneraturus et obsequia principi a subdito debita ex-
hibiturus dux magnus e Cyzico venisset, sciens Augustus iunior summo
suo dolore quantum ille et eius Itali turbarum modo Cyzici movissent,
admittere invisum ex eo sibi hominem noluit, ideoque clausum omnino
cuius teneri Pegarum oppidum praecepit. post haec iam confirmatis plene
viribus, una cum sua coniuge Augusta, quae in occursum ipsi Pegas pro-
cesserat, in continentem inde Occiduam traiecit; et in villis eius tractus
per dies aliquot diversatus, cum suum differre in urbem reditum, patre
Augusto impatienter urgente, diutius nequiret, tertia et vicesima Ianuarii
die pervenit Dripeam. postridie prodit Constantinopoli imperator senior,
prodit et eius comitatus universus; monachi praeterea et ecclesiastici uni-
versi simul prodeunt, nec lectissimi quique civium ex urbe defuere. me-
dio inter urbem et Dripeam spatio Augustorum occursum contigit, iis mu-
tuis significationibus affectus quas inter tam coniunctos post tam longam

ὁδοῦ βασιλεὺς βασιλεῖ συναντᾷ, καὶ χρόνιος φαίνεται, καὶ ὥσπερ τις τροπαιοῦχος ὑπὸ πολλαῖς ταῖς εὐφημίαις τὴν πόλιν εἰσέρχεται.

- B 18. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ὁσφεντίσθλαβος τῶν Βουλγάρων, ὡς εἶπη τις, βασιλεὺς, εἴτε διὰ τὴν ἐκ τοῦ κράλη Σερβίας τῆς ἰδίας ἀδελφῆς διὰ τὸ τοῦ βασιλέως κῆδος παρόρασιν, εἴτε δι' αὐτὴν αὐθις καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ γαμβρὸν τὸν δεσπότην ἐπεσχημέ-
ρον ἐξ αἰτιῶν ὧν ἐλέχθησαν παρακεκνισμένος, εἴτε καὶ διὰ τὴν τῶν ἡμετέρων δυνάμεων ἐξασθένεισιν τῶν βασιλικῶν καταφρονή-
C σας πραγμάτων καὶ οἷον τῆς τύχης τῶν Ῥωμαίων κατεπαρεῖς,¹⁰ ἐξ αὐτῆς ὡς εἶχε κατατρέχει τὰ κατὰ τὸν Αἷμον φροῖρια. καὶ πλὴν ὀλίγων τὰ μὲν κατὰ κράτος ἤρει, τὰ δὲ καὶ δι' ὁμολογίας προσήγετο. προσδόκιμος δ' ἦν καὶ τοῖς λοιποῖς προσβαλὼν, εὐκολίᾳ καιροῦ βαρβαρικὴν συμμίζας αὐθάδειαν. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ἐπιθήκην καὶ τοῦτο δεξάμενος τῶν δεινῶν, καλὸν ἡγού-
μενος καὶ σωτήριον τοῖς ἐκεῖ τόποις τοῦ βαρβάρου τὰς ὁρὰς
D προκαταλαβεῖν, ἐκείνοις μὲν ὡς εἶχε βοήθειαν πέμπειν ἠπέεγετο, ὁμῶς γε μέντοι καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ βασιλέα πρὸς δύσιν ὥρμα, καὶ τέως αὐτόθεν ὑπονοῶν καὶ τὸν κατὰ τὸν Κρουνὸν ἐξάρχοντα τὸν τοῦ Σμιλτζου γαμβρὸν Ἐλιμηρῆν, ὃς θεῖος μὲν ἦν πρὸς πα-
τρὸς Ὁσφεντισθλάβω (τῷ γὰρ Τερερῆ ὠμαιμόνει), δεσπότην δ' εἶχε παρὰ Βουλγάρους ἀξίαν. καὶ διὰ ταῦτα τὴν ὁμαιμίαν¹⁵

primum absentiam visentes existere par fuit. hinc Michaël, velut tropaea referens quispiam, inter multas acclamationes faustas urbem ingreditur.

18. Inter haec Sphenthisthlabus Bulgarorum, ut quis dixerit, rex, sive in ultionem repudiatae a crale Serbiae suae sororis, Terteris filiae, adscitaeque in eius locum filiae imperatoris, sive indigne ferens suum intimum affinem Michaëlem despotam, eiusdem nunc germanae suae virum, comprehensum et custodiae traditum ab Augusto fuisse propter eas quas diximus causas, sive despectu afflictæ imperii fortunæ ob nostrarum debilitationem copiarum, in spes ambitiosas elatus armata manu incursavit Romanas arces limiti ad Haemum impositas, easque, paucis exceptis, aut vi cepit aut conditionibus ad deditionem perpulit. nec his eum fore contentum apparebat aut temperaturum a tentandis aliis, dum eius mixtam ambitioni barbaricam audaciam tam benigna opportunitas commodissimæ occasionis ad ulterius promovendum invitaret. imperator isto malorum auctario gravatus, honestum et salutare reputans impetus in loca illa incitatos barbari mature praevertere, quibus eum minari regionibus credebat, festinavit submissis strenue auxiliis firmare. sed et praeterea filium Augustum in Occiduos destinavit tractus. quæ interim dum expeditio paratur, suspectans ne se Sphenthisthlabo in belli contra Romanos societatem adderet Eltemeres Smiltzae gener, Cruno adscitæ exarchus regionis, utpote Sphenthisthlabi patruus (frater enim erat Terteris), alioqui magni habitus a Bulgaria, apud quos despotæ dignitatem

βασιλεὺς ἀποκρουόμενος, τοῦ μὴ κακῆϊνον συνεισβαλεῖν Ὅσφεν- P 283
 τισθλάβω, ἀλλὰ γε καὶ προσεπαμύνειν Ῥωμαίοις, εἰ δυνατόν,
 ἐκείνον μὲν πέμψας δώροις ἱκανοῖς ἐπειρᾶτο διεκμειλίσσεσθαι,
 καὶ προνοίαις ἐκ τῆς Ῥωμαίων ἀγᾶλλειν κατεπηγγέλλετο, τῇ δὲ
 5 πενθερᾷ τούτου τῇ τοῦ Σμίλιζου συζύγῳ, αὐτανειψία οὔσῃ (τοῦ
 γὰρ σεβαστοκράτορος Κωνσταντίνου θυγάτηρ ἦν) τὰ μέγιστα
 προσθαρρῶν, ὡς τὸν γαμβρὸν παραπέισοι καὶ ἐκμειλίζαιτο, πέμ-
 ψας τὸν αὐτῆς ἀδελφὸν τὸν Παλαιολόγον Μιχαήλ τοῖς ἐκεῖσε τό-
 ποις ὥκονόμει τὰ πρόσφορα. ἦν δὲ βασιλεὺς Μιχαήλ ἐπὶ τούτοις B
 10 προσδόκιμος ἐξελθεῖν, ἐπεὶ καὶ ἐξηρτύετο κατ' ἰδίαν τὰ οἴκοι καὶ
 βασιλικῶς ὥκονομεῖτο· ἀποβαλόντι γὰρ τὰ ἀποτεταγμένα οἱ τῶν
 προνοιῶν κατ' ἀνατολὴν ἐκ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν ἐπιθέσεως προσε-
 κυροῦντο παρὰ πατρὸς τὰ κατὰ δύσιν κτήματα τοῦ δεσπότου
 Μιχαήλ, ὅσοις ἄρα καὶ ὁ πενθερὸς ἐκείνου βασιλεὺς Μιχαήλ ἐκ
 15 δύσεως ἀγαγὼν ὑπὸ φρικταῖς ὁμολογίαις καὶ τῇ θυγατρὶ συνοικί-
 σας μεγαλοπρεπῶς ἐπολυώρει καὶ ὡς γαμβρὸν ἤγαλλε. (19) τὸ C
 δ' αἴτιον τῆς ἐκείνου ταλαιπωρίας καὶ ἐπισχέσεως ἦδη μὲν καὶ
 προανατέτακτο, πλὴν ῥητέον καὶ ἐντελέστερον ὅτι στρατιώτας
 βασιλικῶν ἀλλαγίων, οἳ δὴ καὶ ἀντολήθηεν ἀποικισθέντες ἐξ ὑπο-

4. δὲ] γε P.

obtinebat, praeoccupare illum donis haud parvis studuit, non desperans
 sic consequi se posse, non modo ne is suas copias in Romanorum damna
 fratris filio adiungeret, sed ut contra pro imperio pugnaret. in eam igitur
 spem bene impensas largitiones ratus, praeter munera missa Eltemeri
 obtulit annuas e fisco suo pensiones, adhibuitque ad hoc ei persuadendum
 socrum ipsius, uxorem Smiltzae, neptem ex fratre suam (nam illa ex se-
 bastocratore nata Constantino erat), quam pro consanguinitate intima se-
 cum, et necessitudine quae ipsi cum Eltemere utpote genero intercederet
 artissima, in primis idoneam talis sequestram negotiationis fore credidit.
 in quo ne illa sibi parceret aut ullam omitteret artem deliniendi generum
 et ab eo eblandiendi quae volebat imperator, instigatorem ei submisit
 mulieris istius fratrem Michaëlem Palaeologum. his in antecessum ad tu-
 telam illius limitis provisus, expectabatur iturus quamprimum illuc iunior
 Augustus Michaël, instruebaturque ac splendide interim adornabatur ista
 profectio eius. ad quod opus fuit nova illi, unde imperii dignitatem sus-
 tineret, assignari a patre vectigalia, quoniam quae dudum ipsi in regio-
 nibus Orientalis tractus attributa fuerant, incursionibus Agarenorum peri-
 erant funditus universa. quare constituit nunc illi senior Augustus pos-
 sessiones in Occiduo tractu sitas Michaëlis despotae, quibus illum olim
 ipsius socer Michaël Augustus Andronici pater, ex Occidente evocatum
 conventionibus iureiurando firmatis et propriae filiae nuptiis honoratum,
 ample ac regie muneratus uti generum fuerat. (19) eae cur illi nunc
 ereptae fuerint, quamve ob causam is comprehensus miserias carceris
 perferret, iam prius indicavimus, sed et modo idem paulo plenius rete-
 xendum. milites imperialium contuberniorum, eiecti nuper, ut diximus,

γύου διὰ τὴν καταδρομὴν τῶν Περσῶν αὐταῖς γυναιξὶ καὶ τέκνοις
 ἤλυνον κατὰ δύσιν, διὰ τινος ἑνὸς ἐκείνων τοῦ Κοτέρτζη μέχρι
 καὶ ἐς ἑκατὸν προσεκαλεῖτο, καὶ προσιόντας δεχόμενος κατὰ πό-
 D λιν ὧν ὅρκους ἀπήτει πιστῆς προσεδρίας καὶ ξυναυλίσσεως, ὡς
 σφᾶς εἶναι ἐχθροὺς ἐχθρῶν τῶν ἐκείνου καὶ φίλους φίλων, καὶ 5
 ἀντεδίδου τὰ ὅμοια πρὸς ἐκείνους, τὴν ὁμαιχμίαν προκαθιστάς,
 πόλλ' ἄττα διδοὺς καὶ μεγάλα καθυπισχνούμενος. καὶ ταῦτ' ἐ-
 πράττετο παρ' αἴσθησιν πᾶσαν, μὴ ὅτι γε βασιλέως, ἀλλὰ αὐ-
 τῶν δὴ τῶν συνήθων καὶ ὠκειωμένων αὐτῷ. ἀλλὰ προσαγγελθὲν
 P 284 παρὰ τῶν ἀμφὶ τὸν Κοτέρτζην, δεινὴν βασιλεὺς ὑπενόει μελέτην 10
 καὶ ἀπιστίας ὠδῖνα ὑπώπτευε, καὶ μᾶλλον ὅτι τῆς ἀδελφῆς τε-
 λευτησάσης τῇ τοῦ Τερτερῆ συνοικῶν, ἥτις καὶ ἀλλότριον εἶχε
 πρὸς τὸν κρατοῦντα τὸ γένος. διὰ τοι ταῦτα καὶ μηνὸς Ἑκα-
 τομβαιῶνος μιᾷ προσκαλεῖ μὲν πατριάρχην προσκαλεῖται δ' ἄρ-
 χιερεῖς καὶ κληρὸν, παρόντων καὶ τῶν τῆς συγκλήτου, συνελ- 15
 θόντων τε καὶ μοναχῶν καὶ τῶν τῆς πολιτείας, καὶ εἰς κρίσιν βα-
 B σιλεὺς καθιστᾷ τὸν δεσπότην· πρὸς ὃν καὶ εἰς ἀπολογίαν κατα-
 στὰς ἐκεῖνος, πολλὰ λέγων καὶ κατὰ τῆς κατηγορίας ἀποδιδρά-
 σκειν πειρώμενος, τέλος καταδικασθεὶς τῷ μεγάλῳ παλατίῳ ἐγ-
 κλείεται τρισκαιδεκάτῃ Κρονίου αὐτὸς καὶ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα, ἃ 20
 δὴ ἀπὸ τῆς τοῦ Τερτερῆ ἀπεγέννησεν. ἀγέλας δ' ἵππων καὶ πᾶ-

Orientali continente coactique incursionibus Persarum inde fugere cum uxoribus et liberis, errabant per Occiduas regiones. ex his Michaël, usus ad id opera unius eorum, Cotertzae nomine, ad centum ad se vocatos, cum in urbe esset, benigne supplices excipiens adduxerat ad sibi clam iurandam clientelam adhaesionemque perpetuam, diserte deo teste pollicendo se fore sine discrimine hostes hostium, amicos amicorum eius. vicissimque suam illis fidem pariter obligaverat, constituta immutabili societate. idque foedus multis protinus donis, maioribus in posterum promissis sanxerat. egerat haec arcano despota, vitata diligenter non modo Augusti conscientia, sed et suorum ipsius familiarium ac domesticorum. verum ea vel Cotertzes vel ex eius comitatu quispiam cum clam Andronico indicasset, gravem ei suspicionem movit adversus despotam velut rebus novis inhiantem parantemque a se deficere. coniecturae verisimilitudinem addebat magnam, quod idem Michaël priori uxore, Andronici Augusti germana, mortua filiam Terteris duxerat, mulierem infensi domui Augustae generis. ob haec quadam die mensis Ianuarii vocat imperator patriarcham, adhibet eodem antistites et clerum, senatoribus quoque praesentibus. convenerant et monachi, nec non e civium ordine permulti. apud hunc coetum reus sistitur Michaël imperatore iudice; iussusque respondere multa dixit in defensionem sui, nec vitare tamen potuit quin tandem damnatus perpetuo carceri addiceretur. die itaque tertia decima mensis Martii Michaël despota, cum uxore Terteris filia et susceptis ex hac liberis, in custodiam apud magnum palatium datus est. eius

σαν ὑπαρξιν τὴν ἐκείνου καὶ κτήματα τῷ νύῳ καὶ βασιλεῖ δίδωσιν. οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐκείνου οἰκίαν τῷ δεσπότῃ Ἰωάννῃ προσνέμει. ὕστερον δ' ἐκεῖθεν ἀποδρᾶναι πειραθεῖς, γνωσθέν, ταῖς κατὰ τὰς Βλαχέρνας εἰρκταῖς ἐγκλείεται.

5 20. Κάντεῦθεν μηνὸς τοῦ αὐτοῦ Κρονίου καὶ οἱ σχιζό- C
μενοι τῶν ἀρχιερέων ἀπηυδηκότες οἷον καὶ πείσαντες ἑαυτούς, μόλις καταμαλακισθέντες τὰς γνώμας βασιλέως ὡς δυνατόν κατε-
πείγοντος, ἐν τῇ τῶν βαΐων ἐορτῇ τῇ μετὰ τοῦ Ἀθανασίου εἰρήνῃ
ἀφωσιώσαντο. ὁ δέ γ' Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος πολλάκις καὶ
10 αὐτὸς παρὰ βασιλέως παρακινούμενος ἀπρὶς τῆς γνώμης εἶχετο
καὶ οὐκ ἐνεδίδου ὅλως οὐδὲ κατένευε τὴν ὁμόνοιαν. παρ' ἣν αἰ-
τίαν, καὶ τοῦ δόξαι τοῦτον μηδὲ βασιλέως αὐτοῦ μνημονεύειν D
διὰ ταῦτα, ἤθελον μὲν καὶ αὐτοὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας
ἐκκόπτειν τῶν διπτύχων μνημόσυνον, δεινὸν ἡγούμενοι ἦν ἐκεῖ-
15 νος μὲν οὐδ' ἴκταρ, τὸ τοῦ λόγου, σφᾶς γε προσδέχοιτο, ἐκεῖ-
νοι δὲ καὶ οὕτως ἀξιοῖεν ἐκεῖνον καὶ μνημονεύοιεν. τέως δὲ καὶ
πόλλ' ἄττα κατ' ἐπήρειαν αἰτιώμενοι, καραδοκοῦντες καὶ οὕτως
τὴν τῆς γνώμης μετάθεσιν, τὸ μὲν ἀποθαρρῆσαι αὐτίκα τὴν τοῦ P 285
ὀνόματος ἐκκοπὴν ὡς ἄλλως ἄτοπον ὄν, μὴ φανείσης ἀξιολόγου
20 αἰτίας καὶ ἀντικρυς ἐπὶ δόγματι, πατριάρχον ἀποβάλλεσθαι ὀνο-
μα, μὴ καὶ μᾶλλον θήρα τις ἀνασοβηθεῖη καὶ ἀντιλαβὰς δοῖεν

vero magni equorum greges opesque ac res familiaris omnis generis prae-
diaque ac bona soli cuncta in fiscum redacta imperator iuniori Augusto
suo filio donavit, exceptis tamen eiusdem aedibus urbanis, quas attribuit
Ioanni despotae. sic manipatus aeterno carceri Michael fugam inde postea
tentavit. sed deprehensus in ergastula Blachernarum est translatus, se-
curius illic habendus.

20. Inde hoc ipso mense Martio abscissi antistites, pertaesi seces-
sionis, tandemque persuaderi sibi passi ab instante continuo imperatore
ut finem aliquando turbandi facerent, in festo palmarum convenientes pa-
cem cum Athanasio fecerunt. Alexandrinus tamen Athanasius, utcumque
crebro ad idem faciendum instigatus ab Augusto, irrevocabiler in sen-
tentia perstitit, nullis conditionibus in concordiae consilium attrahi ac vel
paululum inflecti sese passus. quam ob causam episcopi cogitarunt de
nomine ipsius eradendo ex ecclesiasticis diptychis omittendaque inter sa-
cra commemoratione eius, cum praesertim et ipse putaretur in suis litur-
giis Augusti mentionem praetermittere, quod patriarchae sibi non pro-
bato adhaereret. nec enim ferendum arbitrabantur inconcussam ipsi ser-
vari tanti possessionem honoris, interim dum ille ne minimum quidem
vellet remittere de fastu, quo iam conspirantia cunctorum antistitum iu-
dicia unus pertinaciter dissentiens damnabat. haec inter se locuti non
tamen expedire in executionem impetum ausi sunt, seu spe attrahendi
tandem eius in partes, seu veriti ne non satis canonica videri posset tanti
patriarchae tali de causa e sacris tabulis erasio, cuius nullus circa dogma
error argueretur. ergo ne quasi tumultuosior venatio feras praepropere

τοῖς σχιζομένοις εἰς κατάγνωσιν· σοφώτερον δὲ ποιεῖν ἐδόκουν
καὶ εἰσέτι διενθετεῖν, ὥς αὐτίκα ἐκκόψοντες, εἰ καὶ ἔτι ἀντέχοι
B καὶ τὴν ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ μὴ δέχοιτο πρῶξιν. ἡ δ' οἰκονομία
οὕτω πως ἦν, πατριάρχην μὲν αὐτὸν μὴ λειτουργεῖν ὅλως, ὥς
ἂν μὴ συλλειτουργούντων κατὰ τὸ εἶκος διακόνων ὁ Ἀλεξανδρείας
ἐπὶ τῶν διπτύχων συμνημονεύοιτο, ἱερεῖς δὲ μόνους ἄτερ δια-
κόνων ἱερουργεῖν. καὶ τοῦτο ἐπράττετο μὲν καὶ ἐν ἀνακτόρων,
ἐπράττετο δὲ καὶ ἐπὶ τῷ μεγίστῳ ναῷ, καὶ ἄλλαις μὲν ἡμέραις,
μάλιστα δὲ δημοτελέσι καὶ ἑορτασίμοις, ὥς καὶ τῇ τῆς ὀρθοδο-
C ξίας κοινοπληθεῖ, ὅτε βασιλέως ἐνδημήσαντος καὶ πλήθους ἱερα-
νοῦ συναθρόντος ὁ μὲν πατριάρχης ἡπράκτει, ἱερεὺς δὲ μόνος
ἀπερικτυπήτως πάντη καὶ ἀνηκούστως, μηδὲν ἐπαῖόντων διὰ τὸν
θόρυβον, τὰ τῆς ἱερουργίας ἐξέπραττεν. ὥσαύτως δὲ καὶ ἐν ταῖς
πασχαλίοις ἐγένετο. ὕστερον δ' ἑσαυθὶς κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἐν
μάρτυσι περιφανοῦς Γεωργίου ἐκκόπτουσι καὶ μνημόσυνον, κατὰ
τὸν ἐν τοῖς μαγγάνοις νεῶν λειτουργήσαντες, ὅς ἀνεῖται τῷ μάρ-
τυρι.

D 21. *Ἡῦξανε δ' ὁσημέραι καὶ αὖθις τὸ ἀπὸ τῶν Περσῶν
δεινόν, ὥστ' ἀποκεκλειῆσθαι πανταχοῦ τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας.
τί γὰρ τῶν δυσχερῶν ἀπῆν; καὶ ἔω τὰ μακράν. ἀλλὰ τὰ κατὰ
θύραν ταῦτα καὶ τῆς βασιλίδος προαίλια. τὰ δ' ἦν εὐθὺς νηὶς*

abigeret et novi quidpiam incommodi ex facto ancipiti nasceretur, unde
ansam avulsi adhuc alii suarum roborandarum partium sumerent, consul-
tius tunc quidem visum temperamento quodam uti huiusmodi, quo et pe-
riculum eius ignominiae sic Alexandrino intentaretur, ut re tamen integra
non excluderetur idem aditu resipiscentiae, nec tamen alea novi damni
iaceretur. decreverunt deinceps solemnes a patriarcha celebrandas ipso
liturgias ommittere, in quibus videlicet recitari a diaconis nomina patriar-
charum orthodoxorum, cuncto audiente populo, necesse foret, vice autem
earum sacro defungi per privatum faciendo sacerdotem, sine diaconorum
ministerio. hoc ita factitari exinde coepit in aede sacra palatii, hoc idem
in templo maximo, non profestis solum diebus, sed et in solemnitatibus
etiam populi concursu celebribus. itaque die ipsa orthodoxiae, cum et
de more imperator in templum advenisset et densus adesset populus, pa-
triarcha non comparuit, sacerdos autem simplex citra pompam et cantum,
nemine, praesertim in turbae magnae strepitu, exaudiente quid mussita-
ret mysta celebrans, sacro utcumque defunctus officio est. similiter et
in festis actum Paschalibus. eademque arte in solemnibus quoque paulo post
celebrata sancti martyris Georgii memoria necessitas nominandi palam e
diptychis Alexandrini lucrifacta est, liturgia in templo Manganorum, ubi
sancto isti honos annuus habetur, submisso peracta.

21. Crescebat inter haec magisque ac magis in dies invalescebat a
Persis malum, adeo ut omnis undecunque salutis spes excluderetur: quid
enim miseriarum aberat? mitto longinqua. videamus quae in portis urbis
gerebantur, in ipso imperialis regiae vestibulo. navi te illic exscenden-

ἀποβαίνοντι τῷ τὰ στενὰ τοῦ Βοσπόρου περαιουμένῳ, ὥστ' ἀφε-
 μένῳ θαλάσσης λαμβάνειν κίνδυνον. ἀνέδην γὰρ διέτρεχον παν-
 ταχοῦ τῆς περαιᾶς, καὶ κατεσκήνουν ὅπου ἦν βουλομένοις αὐ-
 τοῖς, καὶ ταῦτ' οὐκ ἴλαδὸν στρατεύουσιν ἄλλ' ἀσυντάκτως καὶ P 286
 5 κατ' ὀλίγους, ὥστε κεῖσθαι τὴν περαίαν τῆς Βυζαντίδος Σκυ-
 θῶν, ὃ δὴ λέγεται, ἐρημίαν, μηδενὸς τολμῶντος φανῆναι, ὅτε
 συνέβαινε καὶ παραβολώτερόν τινες διαπράττεσθαι καὶ ἐκθῆναι
 τολμῶντας, ζήλον τινὸς πείθοντος ἢ καὶ μᾶλλον ἐνδείας πιεζού-
 σης, τριβομένου τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐφοδίων σφίσι καταναλω-
 10 μένων, ἅπερ οἴκοθεν ἀπεφέροντο. τὰ δ' ἦσαν μᾶλλον εἰς κίν-
 δυνον. ὅθεν καὶ οἱ μὲν ἐκωλύοντο ἀπειλαῖς τῶν κρατούντων καὶ
 φόβῳ σωφρονιζόμενοι· οἱ δὲ τολμῶντες, ἦν πού τις προεξέδραμε B
 ἱκανὸς δοκῶν ἄγειν σύντομον (λοχαγὸν τὸν τοιοῦτον εἶπη τις ἄν)
 καὶ ἐπὶ τὸ παρὰ πᾶσαν αἴσθησιν ἐξήρχοντο, ὥστε καὶ συνέβαινε
 15 ποτὲ μὲν εἰστοχεῖν ὀλίγοις πρὸς πολλοὺς γυμνοῖς καὶ ἀνόπλοις,
 πολλάκις δὲ καὶ σφάλλεσθαι. καὶ οὐκ ἦν σχεδὸν ἡμέρα καθ' ἣν
 ἢ μὴ τοῖς κατὰ θάλασσαν φρουρίοις προσβάλλοντες ἠκούοντο ἢ
 μὴ ἀπάγοντες αἰχμαλώτους ἢ μὴ φονεύοντες, καὶ μᾶλλον ὅτε καὶ
 ἱκεσίαις ἐχρώμεθα πρὸς Θεόν, τὸ οἴκτιστον. διεῖχε δὲ μόνος ὁ C

7. τινες] τι?

tem statim a traiecto Bosporo exciperent pericula extrema spoliationis, captivitatis, caedis, tota, quanta patet, ulterioris continentis latitudine referta latronibus saevissimis, impune quo liberet ruentibus, et ubicumque vellent fixo tentorio securam habentibus stationem. atque ii ne tantum quidem armis Romanis impertiebant reverentiae, ut metu eorum aliquo saltem simulando circumspecte incedere, ire turmatim servatisve ordinibus curarent: temere vagi manipulis modicis, quam nostri contemptus fecerat, confidentia cursabant. iamque adeo illae celebratae adagiis solitudines Scytharum non alibi verius quam in ora Byzantinae urbis obiecta muris, subiecta oculis reperirentur, nemine illic nostrorum audente comparere, quantacumque necessitas vocaret, etiam urgentis egestatis, eos qui rure se reliquisse recordarentur quo in urbe indigebant. qui si vel-
 lent aleam iacere brevis excursiunculae, etiam a magistratibus prohibebantur tamquam ad mortem praesentissimam ituri. quamquam suus quem-
 que satis coërcebat metus, vulgatis exemplis prodire ausorum, qui utcum-
 que periti compendiorum et captato usi tempore, ubi minime putarant, duci barbaro cum sua turma in insidiis delitescenti occurrerant infortunio suo maximo. nec felix in eo genere temeritas quorundam, qui pauci et inermes armatorum plurium manus effugisse ferebantur, multum ad similes ausus frequentandos incitabat: rari enim hi casus erant; qualium expectationi nonnisi stulti caput committendum ducerent. nulla porro dies praeteribat, qua non audirentur Persae in aliquam arcium ad mare sitarum incurrisse, ad cuius portas aut caedes fecissent aut captivos prehendissent. idque, rem miserrimam! iis frequentius diebus accidebat, quas festas et bene feriatas habebamus supplicationibus rite deo adhibendis ei propitiando. cernebamusque ex hoc littore trans fretum angustum, quo

πορθμὸς οὗτος. καὶ πολλὰκις μὲν μεθ' ἡμέραν ἐφαίνοντο τοῖς ἐντεῦθεν ἀφορῶσι καὶ πεζοὶ καὶ ἵππεῖς· καὶν που δέ τις ἢ ἐνδεία ἐξαπορούμενος κἀντεῦθεν ἐλπίζων κερδαίνειν ἐκ τῶν ὑπολειμμένων ἄλλοις, ἢ μὴν καὶ κατὰ χρεῖαν ἑτέραν ἢ τοῦ σφετέρου κτήματος ἐπιμέλειαν ἐξορμᾷν ἐτόλμα, αὐτίκα ἢ ἡλίσκετο ἢ ἐκτείνετο. καὶ πολλοὺς ἂν εἶδες ἐσφαγμένους ἢ τετρωμένους εἰς θάνατον, ἔστι δ' οὗ καὶ κεφαλῆς ἄνευ καὶ κόρσας ἀναύχενας. πε-
D πλήθει δὲ τῶν ἀγρομένων ἢ πόλιν, καὶ ἐστενόχωρεῖτο τοῖς πανταχοῦ κειμένοις ἐκτὴν τε καὶ ὑπαιθροῖς, πνοῇ ζῆν καὶ μόνῃ πιστευομένοις· λιμὸς γὰρ ἐντεῦθεν καὶ γε λοιμὸς τοὺς ἀθλίους διε-
10 μεριζέτην. καὶ οἱ ἀστικοὶ τοῦ κακοῦ παραπήλαυνον, καὶ οἱ μὲν αὐτίκα τοῖς δεινοῖς συνείχοντο καὶ ἄποροι διήεσαν καὶ ἀμήχανοι, οἱ δὲ ὅσον οὐπω τὰ τοῖς πλησίον συμβάντα καὶ ἑαυτοῖς ἐπ' ἴσης
E ἡλπιζον. οἱ δὲ μὴ μόνον Χηλῇ τε καὶ Ἀστραβητῇ, ἀλλὰ καὶ Ἱεροῦ φρουρίῳ προσβάλλοντες τὰ πάνδενα διεπράττοντο, ὥσπερ
15 ὑπνώττοντος βασιλέως ἢ μὴ ζῶντος. Νικομήδεια δ' ἐξησθένει, λιμῶν τε καὶ ἐνδεία ὕδατος πρὸς τὸ ἀμηχανώτερον μετεβάλλετο. ἡ δὲ γε περίπυστος Νίκαια ἀποκέκλειστο, καὶ τὰς πέριξ χάριτας

1. οὕτως P.

uno a morte protegebamur, equitatum et peditatum hostilem campo secure adverso potientem, frustra recognoscente unoquoque, dum ex effugio in urbe captato villam aut rus patrium respicit, loca ubi recondidit qua hic eget, quam nequidquam requirit, annonam, certissimus, si repetere attentet, morte se crudeli audaciam luiturum. iacebant quippe per agros passim cadavera vel mutila membra sic caesorum. quidam ex letali vulnere neglecti animam agebant. truncum ibi capite corpus, illic faciem a collo abscissam cerneret. redundabant plateae civitatis conferta illuvie fugitivorum ex omni circum agro rusticorum, deeratque ubi pedem ambulantes per vicos figerent, solo ubique constrato iacentibus temere corporibus fessae, omnium inopis, vix aegre trahendo spiritu vitae indicium dantis plebeculae, sub divo diurnis iuxta nocturnisque coeli iniuriis expositae, quam praedae habebant et inter se partiebantur duo non mitiora barbaris mala, fames et lues, incommodo se ad civium quoque ac tecta intra urbem habentium infestationem propagante. nam et quosdam invadebant morbi contagio propagati; et tanta turba cibos absumens ne a felicibus quidem et domi copiosis sensum egestatis abstinebat. praeterque humanis animis miserationem inevitabilem in conspectu patientium extrema, etiam sui cuique denuntiatio periculi clades alterius visa fiebat, anxie cunctis expectantibus in quae alios iam incurrisse exitia cernebant. interim barbari non modo Chelem et Astrabiten, sed et arcem Hieri hostiliter aggressi, dira illic exempla feritatis immanis ediderunt, velut dormiente imperatore aut in vivis numerari desito. Nicomedia summe debilitata fame et aquae penuria redactam se ad incitas gemebat. inclyta vero illa quondam Nicaea vix se clausa tuebatur, amoenitatibus undique abscissa circumscitis, angustiis intus et ipsa penuriae constricta, diris in horas et momenta exanimari solita nuntiis captorum a barbaris in vicinia

ἀποχειραμένη ἐνδεία καὶ αὕτη ἐστενοχώρητο. καὶ νῦν μὲν Βη-
 λόκωμα, νῦν δ' Ἀγγελόκωμα, νῦν δ' Ἀναγουρδῆς καὶ Πλατανέα
 καὶ τὰ Μελάγγεια καὶ τὰ πέριξ πάντα τῶν ἐνοικούντων ἔρημα P 287
 γεγονότα θρήνους ἐφείλκοντο τῶν εἰδότην. ταῦτα Κρούλλα καὶ
 5 Κατοικία πεπόνθει καὶ χεῖριστα. ὥς γὰρ ἀποκέκλειστο μὲν ἡ ἔξ
 Ἡρακλείου καὶ Νεμικώμεως πρὸς τὴν Νίκαιαν, καὶ αἱ παλαιαὶ
 καὶ συνήθεις δίοδοι εἰς δεινὴν ὑποψίαν καὶ πεῖραν ἦσαν πολλάκις
 κινδυνεύσαντων, ἡ δὲ κατὰ Κίον κατάσκιος καὶ συνηρηφῆς εἰ-
 καίως πως πολισθεῖσα διεκδρομὴ πρὸς Νίκαιαν ἤνοικτο, οὕτω ἐν
 10 φόβῳ καὶ τότε μεγίστῳ καὶ ὑποψίᾳ· τὰ γὰρ αὐτὰ τοῖς Χαλκι-
 δεῦσι καὶ Ἀλιζῶσι καὶ οἱ Βέβρυκες ἐκ Πυλῶν καὶ Πυθίων παρω- B
 νυμούμενοι ἔπασχον. καὶ ἦν τοῖς ἀποβῶσι θαλάσσης κατὰ τὴν
 Κίον, τὴν ἡμέραν προσκαρτερήσασι, νυκτὶ πιστεύειν τὴν σωτη-
 ρίαν, καὶ καταλαβοῦσι τὸ ἐκεῖσε παράλιον τῷ περὶ τὴν Ἀσκα-
 15 νίαν πλῶ χρῆσθαι, καὶ οὕτω κατὰ τὴν τοῦ αἰγιαλοῦ πύλην τῆς
 πόλεως ἀποβαίνουσι διεκπαίνειν εἰς Νίκαιαν, ἐπεὶ οὐκ ἦν τότε τὰς
 πύλας ἀνοίγεσθαι ἐπικειμένων τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰ μέγιστα Νι-
 καεῖς ἐκινδύνουν. διὰ ταῦτα τὸ ὅλον ὁ κρατῶν ἀναστέλλειν οὐκ C

florentium nuper oppidorum. nunc enim illic audiebatur direpta Belocoma, nunc Angelocoma, mox Anagurda et Platanea et Melangea subiacuisse saevitiae Persarum; cunctaque per circuitum incolis abactis desolata, luctu acerbo incendebant eius cives urbis, famae subinde indicio de his admonitos. haec ipsa et his peiora Crulla et Catoecia passae ferebantur. perveniebatque omnium notitia Nicaeam, quia etsi tritae olim ad illam urbem viae, quae ab Heracleo quaeque a Nemicomeo frequentari consueverant, tunc prorsus incelebres squallerent, ob exempla passim nota spoliatorum aut trucidatorum in ipsis viatorum metu iam omnium impenetrabiles creditae, tamen una libera et aperta restabat, quae a Cio tenditur, silvis densa et raris sparsa aedificiis, ideoque incursibus latronum culta et colonis plena quaerentium minus infesta. hoc itinere affluebant ad Nicaeenses nova quotidie argumenta plangendi, aliis super alias, quae sine fine cumulabantur, cognitae cladibus, siquidem et similia iis quae Chalcidensibus et Alizonibus acciderant, patiebantur quoque Bebryces ex Pylis et Pythiis conflato nomine insignes. eademque mox Nicaeae narrabantur, perlata illuc via secunda, quam hic iuvat describere distinctius. qui in continentem Asiae mari exscenderant, totam apud Cium diem morati salutem suam nocti committebant. sic velut isthmum emensi quendam, ubi pervenerant in latus illic alterum orae maritimae, ad Ascaniam iterum navigatione utebantur, qua littorali Nicaeae portae appulsi in eam illac urbem admittebantur. ostiorum enim terras spectantium usu tunc ultro ea urbs abstinebat reliquorum, sic agere coacta timore imminetium sibi omni ex parte barbarorum hostium, a quorum etiam numero et fera potentia indesinenter instantium ingens erat sane periculum, ne non et haec ipsam tam attenta custodia satis ad extremum tueri posset. quod tanti momenti discrimen imperatori notum movit eum, quamquam haud valentem occurrere tot aliis simul urgentibus, ad aliquid saltem pro

ἔχων τῆς συμφορᾶς πέμπει τινὰ Σιοῦρον στρατοπεδάρχην τῶν τζαγκρατόρων τετιμημένον, συνάμα τισὶ καὶ μερικαῖς ἐξόδοις χρημάτων, ἐφ' ᾧ καὶ ἄλλους ἐκεῖθεν πρὸς τὸ στρατεύεσθαι ἱκανώσκει. τῶν δὲ τοῖς κατὰ τὴν Κατοικίαν μέρεσι φανέντων ἀνατεθαρσήκασιν οἱ λαοί, καὶ ἐμφανεῖς ἦσαν τὸ ἀσφαλὲς ἐλπί-5 ζοντες. τὸ δ' ἦν συμφορὰ τούτοις καὶ ὄλεθρος. ἐπιτίθενται γὰρ παμπληθεὶ νυκτὸς ὥσπερ πεντακισχίλιοι τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰς D πρὸς τὸ φρούριον ὁδοὺς, λαθόντες πᾶσαν αἴσθησιν, προκαταλαμβάνουσιν. οἱ δ' ἐπεισπεσόντες ἐτέρωθεν ἐτοίμην ἐδίδουν δῆ-θεν πρὸς τὸ φρούριον τὴν φυγὴν κατὰ νώτου φεύγουσιν· οὐδὲ 10 γὰρ ἦν ὑπιδέσθαι τὴν πεῖραν, ὅπου γε καὶ ὑπειδομένοις οὐκ ἦν ἱκανὰ πρὸς τὸ σῶζεσθαι. καὶ τότε οἱ μὲν ὑποστάντες ἐσφάττοντο, γύναια δὲ καὶ παιδάρια πλῆθος μυρίον πρὸς τὸ φρούριον φεύγοντα ἄγρᾳ ἦν ἐτοίμη τοῖς προκαταλαβοῦσι. καὶ τέλος οἱ τέως τοῖς E ἄλλοις προσεπαμύνειν ἀποστελλόμενοι δρασμῶ μηχανῶνται τὴν 15 σωτηρίαν, καὶ αὐτὰ προσαποβαλόντες τὰ βασιλικά χρήματα· ἔπειτα πῦρ ἐναύσαντες οἱ ἐχθροὶ τὰ ἐκεῖ κάλλη εἰς τέλος ἡμάθυσαν. τότε καὶ Ἀτμὰν ὑποστρέφων σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτόν, ἐπεὶ συνῆσαν σφίσι κατὰ συμμαχίαν καὶ Βηλοκωμῖται, προσλαβὼν ἐκείνους κενῇ τῶν ἐποίκων Βηλοκώμη προσβάλλει καὶ κατὰ κρά- 20

11. ἐπιδέσθαι P.

eo proprie conandum. misit ergo quendam Siurum, honoratum titulo stratopedarchae tzancratorum, cum paucis aliis, instructum quadam pecuniae summa, qua uteretur ad stipendia et auctoramenta militum, si quos illic forte nancisci idoneos qui conscriberentur posset. hi cum in Catoeciae partibus apparuissent, erexerunt animos populi, et quasi signo salutis elato effecerunt ut confidere auderent brevi restituendam illic publicam rem in statum pristinae securitatis. sed longe illos opinio fefellit sua, eo mox ipso unde speraverant in occasionem ipsis verso exitii supremi. animadverso quippe istorum motu hostes barbari, ac praevertendum rati, noctu in eos irruerunt cum universo exercitu, in quo circiter quinque millia numerabantur. horum pars clam ac sine ullo nostrorum sensu insedit vias quae ad arcem ducebant: alii e contraria parte Romanos adorti propellebant fugere coactos arcem versus, in loca videlicet insidiis suorum praeoccupata, quod suspicandi nulla erat nostris ratio; et vel si nossent, ad salutem tali articulo rerum foret inutile. ac milites quidem quotquot hosti vultum non ignave obverterunt, in vestigio sunt caesi, vulgus autem innumerabile mulierum ac puerorum effuso cursu ad arcem fugiens parata praeda subsidentibus illic latronibus occurrit. reliqui nostrorum militum, ne castris quidem retentis, cursu vago salutem quaesiere, qui servaturi alios scilicet venerant, pecunia etiam quam ab imperatore attulerant amissa. inde igne pulcris eius tractus aedificiis iniecto in cinerem barbari verterunt omnia. ex hoc belli successu victor revertens Atman cum suis, cognito Belocomitas in castris fuisse Romanis quae modo deleverant, Belocomam aggrediendi iam ipsam quippe vacuum

τος αἰρεῖ, καὶ τοὺς μὲν κτείνει, αὐτὸς δὲ μυρίον πλοῦτον εἶρων
 ἔξολβίζεται, καὶ τὰ πιστά οἱ τῆς ἀσφαλείας ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων P 288
 περιποιεῖ. τούτων ἀπώνατο τῶν δεινῶν καὶ Προῦσα, μόνη πε-
 ριλειφθεῖσα τῶν ἔξωθεν καλλονῶν. τούτων καὶ Πηγαὶ παραθα-
 5 λασσία πόλις τῶν δυσχερῶν ἐπειράθη. τῶν γὰρ ἔξω πάντων
 συγκλεισθέντων ἐντός, ὅσοι καὶ τὸ ξίφος ἔφηνον, ἐντίκτει νόσον
 λοιμώδη τὸ συνεπτύχθαι λιμῶ καὶ κακοπαθείαις. ἔτι δὲ καὶ τῇ
 νόσῳ ἐς ἑκατοστύας ἔπιπτον. τοῖς δὲ καὶ πρόστιμον ἐτέθη παρὰ
 βασιλέως ζημίας εἰς χιλιάδας ἐπ' αἰτία τοῦ μὴ τὸν μέγαν δέξα-
 10 σθαι δοῦκα, οὕτω τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μετὰ τὴν ἐκείθεν ἐπά- B
 νοδον ἐπαγγείλαντος, καὶ δέει τοῦ μὴ παθεῖν κακείνους τὰ τοῖς
 Κυζικηνοῖς ξυμβάντα. οὐδὲ γὰρ ἀνεκτὰ οὐδ' ὅσον καὶ ὑποσχεῖν
 δυνατὰ τὰ κεῖ τολμηθέντα ἡγγέλλοντο. βίοι γὰρ ἡρπάζοντο καὶ
 γυναικες ὑβρίζοντο καὶ κόρια διεφθείροντο. καὶ ὁ μὲν ἔχων εὐ-
 15 θὺς ἐσχυλεύετο, ἀγαπητὸν ἔχων εἰ διδοὺς σώζοιτο· ὁ δὲ μὴ ἔχων
 τῇ τοῦ ἔχειν ὑποψίᾳ κατεδικάζετο, καὶ αἰώραις δειναῖς καὶ βα-
 σάνοις ἡτάζετο, ἔγκλημα φέρων τὸ μὴ χρημάτων θέλειν τὴν σω- C

7. τῷ P.

praesidiariis tempus opportunum duxit. ergo illam insiliens vi capit, et
 ibi repertos interficit. ipse autem immensis opibus ea clausis munitione
 potitus praedives inde est habitus: arcis quippe illius munimentis situ et
 arte validis ad quaesitae pecuniae custodiam usus, magnos sibi thesauros,
 unde belli ac principatus expediret sumptus, secure conditos ad manum
 habuit. harum magna pars calamitatum in Prusam redundavit sic nuda-
 tam possessione agri sui et intra murorum ambitum redactam, nullo dein-
 ceptis commercio cum suburbanis villis et praediis, quae non parum amoena
 et ornata in territorio habuerat plurima. clades haec eadem Pegas affli-
 xit, urbem maritimam. cum enim post barbarorum, quam dixi, victori-
 am cuncti pagorum incolae, qui effugere potuerant gladium hostilem,
 sub moenium et propugnaculorum eius oppidi cupide tutelam accurrissent,
 contigit illic constipari turbam ingentem inopis multitudinis, ex cuius illu-
 vie ac fame corruptis corporibus cito lues exarsit, qua totae simul homi-
 num centuriae cadebant. quorum in cumulum malorum supervenit indicta
 Pegensibus ab imperatore multa multorum millium nummum ob admissum
 ab illis intra urbem magnum ducem; quod ne facerent nominatim vetue-
 rat Michaël Augustus iunior post suum inde reditum, metu ne et illi pa-
 terentur quae Cyzicenis accidissent, plane intolerabilia et omni atrocitate
 diriora. nam et res familiaris victusque domesticus miseris civibus aufe-
 rebatur, et non modo mulieres aut nuptae aut puberis aetatis, sed crudae
 quoque virgunculae vix egressae infantiam libidine immani corrumpeban-
 tur. ac conscius quidem se habere quod daret, ultro largiens flagitanti-
 bus spoliabatur, lucro imputans quod rebus ereptis vivere sineretur: qui
 vero nihil se habere quantumvis vere affirmaret, suspectus mendacii poe-
 nis subiiciebatur acerbissimis, quoad condita videlicet promeret, suspen-
 sus, tractus, cruciabiliter tortus, ab exprobrantibus merito haec illum

τηρίαν πορίζεσθαι. πᾶσα δ' ἐκείνων περιουσία οὐ μᾶλλον τοῦ κεκτημένου ἢ τοῦ καταλαβόντος τῶν Ἀμογαβάρων ἐφαίνετο· οὕτω γὰρ ἰδιωνυμεῖτο τὸ ἔθνος, τῷ ἐξ Ἀβάρων, οἶμαι, κατὰγεσθαι. οὐ μόνον δ' αὐτόχθονες ταῦτ' ἔπασχον, ἀλλ' ὥς εἰπεῖν ἀνατολὴ πᾶσα Ῥωμαίων, ὅτι καὶ ὡς προσφυγίῳ χρησάμενοι τῷ 5 ἐπιτειχίσματι πάντες ἐκεῖ κατέδραμον, καὶ καινὴ τις ἄλωσις ἦν παρὰ τῶν οἰκείων τοῖς ἀπ' ἐχθρῶν φεύγουσιν. ἐῷ σωμάτων D ἀκρωτηριασμοὺς καὶ φόνους καὶ μiasμάτων φορυτὸν ἄλλως, οἷς οἱ ἀμύνειν ἐπιστάντες τοὺς ἀθλίους πυρρηγουμένους ἐκ πάσης περιέβαλον ἀπηλείας. ὁ γὰρ σφᾶς ἄγων, τὸ μὲν προσθεραπεύειν 10 θέλων ἐκείνους ὡς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ πεπιστευκότας, τὸ δὲ δεδιὼς τὸν παρ' αὐτῶν κίνδυνον, εἰ αὐτοῦ ἱκανῶς τὰ κατὰ χρεῖαν εὐρόντος ὑστέρησαν ἐκεῖνοι τῶν ἡλπισμένων, οὐδ' ὅπως οὖν ἀναστέλλειν εἶχεν, ἀλλ' ἐνεδίδου σφίσι τὰ κατὰ νοῦν πράττειν, καὶ E ταῦθ' ἱκανοῦμένοις καὶ τοῖς ἐκ βυσιλέως σιτηρεσίοις, κῦν οὐδὲν 15

9. ὑποστάντες?

pati, qui salutem nollet pecunia redimere. quo in toto nefario genere quaestus tam impudens licentia erat istorum Amogabarorum (sic proprie vocabatur ea gens, inde credo quod ex Abaris originem traheret) ut quadam velut iam usu parta raptoribus auctoritate praedandi, quidquid quisque quam optimo se putaret iure possidere, id simul apparuerat, sibi quasi legitime quaesitum latro advena confidentissime arrogaret iustequae usurpasse videri vellet. nec indigenis haec solum aut natis Cyzici fiebant, sed sine discrimine pariter cunctis qui e circum universis ditionis Romanae regionibus intra eam, ut est dictum, munitionem perfugii gratia sese receperant. praetereo mutilationes corporum ac caedes infandorumque omne genus colluviem scelerum, per quae, qui defensuri scilicet venerant, miserrimos immanitate furoris extrema undique oppressos obtrebant. causa erat Amogabaris haec frequenter et palam agendi quod impune faciebant, magno duce, quem unum venerabantur, ipsis obnoxio partim grati animi sensu partim formidine: nam et ab aliis sponte se ipsi subiicientibus, qua eminebat, potestatem accepisse se meminerat; et si taedium illos sui cepisset, ne auferrent quod dederant, quin et de se peiora statuerent, metuebat. illam autem videbat et maxime obviam et vehementissimam eos contra se irritandi rationem, si plenus ipse et abundans congestis ab imperatore donativis intercedere ac cavillari auderet, quo minus sui milites sua sibi lucra iure iniuriave conficerent et quaecumque concupiverant auferrent. cuius ideo improbissimi quaestus plenissimam ipsis facultatem indulgebat, connivens ad omnia, et quidquid attentassent, ne minimo quidem nutu sibi minus probari declarare sustinens; ne dum ut coërcere increpareque auderet libere obsequendo pravis cupiditatibus in facinora passim erumpentes odiosissima, aut quoquo modo interciperere speratas ipsis quantumvis iniustas et cruentas praedas. quamquam erat sane cur ii contenti esse iuberi recte possent, alimentis large ab imperatore suppeditatis tam longo iam tempore, quo toto nihil adhuc egissent, nihil etiamnum agerent, quo illa promeruisse viderentur. sed

ἔτι κατώρθουν οὐδ' ὅλως ἔπραττον. ἀλλ' ἀναληπτέον τὸν λόγον πρὸς τὸ εὐσύννοπον.

Στρατηγὸς ἦν τῇδε Μαρούλης, καὶ μέγας ἄρχων ἐξ ἀξιωματος ἐκλείζετο. οὗτος τὰ μὲν πλεῖστα ἐκείνῳ προσεῖχε καὶ ἐθεσράπευεν ὑποκείμενος (οὕτω γὰρ καὶ τὸ βασιλικὸν ἐβούλετο πρόσταγμα), τέως δ' οὖν καὶ τοὺς οἰκέλους κακῶς παρ' ἐκείνων πάσχοντας κατωκτιζέτο, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ συνίστα καὶ περιέθαλπεν. ἤπτο γὰρ καὶ ἐκείνων τὸ κοινὸν ἐκείνο δεινόν, καὶ εἰς στρα- P 289
τιώτας τεταγμένους ἔτι καὶ ταῖς ἀληθείαις ἐμπειροπολέμους πε-
10 ζοὺς καὶ ἀνόπλους καθίστων καὶ τῶν κατ' οἶκον ἐστέρουν ὥς εἴ-
τινας ἀγρότας καὶ μετανάστας, ἐνθρυπτόμενοι σφίσιν. οἱ δὲ
τῷ τοῦ κρατοῦντος δέει καὶ τῷ ἐξ ἐμφυλίων πολέμων νομιζομένῳ
κινδύνῳ ὑποστελλόμενοι, ὥς μή τι νεωτερισθῇ τῶν ἀνηκέστων,
τέως ἐκ βίας ὤρων καὶ πολλάκις ἐσφάδαζον ἀμυνούμενοι. τέλος
15 τῶν ἐχθρῶν ἐγγὺς ἀγγεληθέντων κατὰ τὸν τοῦ Γουλιέλμου πύργον, B

12. πολέμῳ P.

ut tota rei huius indignitas pressius sub unum quasi lectoris aspectum colligatur, resumam narrationem paulo superius.

Erat ibi tribunus quidam militaris, Marules nomine, vocabulo ipsi concessae dignitatis magnus archon dici solitus. hic totus erat in observando obsequiisque demerendo infimis Rontzerio: sic enim ipsum facere Augustus iusserat. tamen idem suos intimos familiares propriaeque cohortis milites a Rontzerianis iniuriis affectos miserabatur, consolans quin etiam et delinens, ut mala in cunctos Cyzici degentes grassantia, ne ipsis quidem exceptis, utcumque privilegio saltem militiae immunes ab iis esse debuissent, ferrent patientius, neque ad ea vel repellenda vel ulciscenda uterentur armis quae publice ipsis tradita gestabant, prout erat pronum factu viris, quales hi erant, fortibus et re vera experientibus rei bellicae; quos tamen non vererentur insolentes advenae et quae-stui et ludibrio tam petulanter habere, ut eos ipsorum qui equestria stipendia merebant, equis ademptis in ordinem peditum redigerent, armis praeterea, si collibuisset, spoliarent, nec a re ipsorum familiari supellectilique domestica abstinerent rapaces manus, denique omni ludibrii genere nihilo ipsos minori contumelia vexarent quam si viles rusticuli aut profugi exules essent. hos in tam difficili patientia ducis sui Marulis assidua monita tenebant, nullum finem facientis inculcandi quam iniquo animo auditurus imperator foret rixam quacumque causa inter Romanos et auxiliares copias contractam: quidvis igitur concoquendum potius iniuriae putarent, quam ad bellum civile descenderent, tali praesertim tempore capitale ac prorsus exitiale reipublicae futurum. nec tamen his semper poterat praeverti quin sub acri sensu contumeliae praesentis militares interdum animi vim et arma expedirent in vindictam aut in minas erumperent, incendio ex his scintillis, nisi statim cura ducis opprimeretur, in magnam perniciem inflammando. occurrit inter haec occasio facinoris militaris, certo indicio allato provectorum usque in viciniam hostium. hi ad turrim Gulielmi dictam, locum stativis Romanis proximum, accessisse fe-

Georgius Pachymeres II.

οἱ μὲν ἀπαντόθεν συνάμα τῷ σφῶν στρατηγῷ τῷ Μαρούλῃ χωρεῖν οὐκ ἀπώκνονν ὁμόσε τοῖς πολεμίοις, οἱ δ' ἐλπισμὸν μὲν παρῆχον φανῆναι καὶ συμμαχεῖν, ἀλλὰ τῶν συνήθων οὐ μενούν οὐκ ἐλήθοντο· βραδέως γὰρ ἐζώννυντο, καὶ μόλις ἐκόσμον τοὺς ἵππους, καὶ προμηθεῖς ἦσαν τοῦ ἀκινδύνου σφίσιν, ὥς φαίνε-
 5 σθαι. καὶ τὸ βράδος ἐδίδου μεσούντων αὐτῶν τὴν ὁδὸν κατορ-
 θοῦν τοὺς προτέρους καὶ μόνους τὴν μάχην. ὥς δ' οἱ μὲν ὕστε-
 C ρον οἱ δὲ κατωρθωκότες ὑπέστρεφον, ἐνταῦθά τις εἶδε τὸ τῶν
 συμμάχων κακότητες, καὶ ὅτι οὐχ ὥς φίλοις, ὥς εἰκὸς ἦν, ἀλλ'
 ὥς ἐχθροῖς τοῖς ἡμετέροις προσεφέροντο. συνίασι γὰρ ἐξ ὑπο-
 10 στροφῆς ἐκείνοις οἱ κατωρθωκότες, καὶ δέον ὀνειδίλζειν σφίσι τὸ
 κατεβλακευμένον καὶ ἀμελές, οἱ δὲ καὶ δεινῶν ἐπειρῶντο, καὶ ὥς
 ἄλλοις πολεμίοις τοῖς ἰδίοις ἔγνωσαν προσβαλεῖν. ἦν δ' ἐκείνοις
 D τὸ τῆς πείρας σοφόν, ὥς ἔδειξε, παρακερδαίνειν ἐκ τούτων τὰ
 λάφυρα. καὶ ὁ μὲν ὑπείκων διδούς τὸ ἐκ τοῦ πολέμου κέρδος¹⁵
 ἐσώζετο· ὁ δ' ὀπωσοῦν ἀνθιστάμενος, οὐχ ἤτιον φιλοκερδῆς ἢ
 φιλελεύθερος ὢν, εἰ ἀφαιρεθείη ἀνάνδρως τὸ νίκης σύμβολον
 οἰκίῳ αἵματι διακινδυνεύσας πρὸς τοὺς ἐχθρούς, οὗτος καιρίαν
 δεχόμενος ἀπηλλάττετο, τὸ πεσεῖν εὐκλεῶς τοῦ ἀκλεῶς στερηθῆ-
 20 ναι τῶν ἐνάρων, ὥς εἰκός, ἀνθαιρούμενος.

Καὶ ταῦτ' ἦσαν σφίσι τὰ κατορθούμενα εἰς ἥρος ἐξ Ἀρ-
 E κτούρου, ὅτε καὶ τινες ἐξ αὐτῶν, οὐκ ὀλίγη τις μοῖρα τῶν ὄλων,
 οὐκ ἔχοντες πλέον ἐκεῖ ποιεῖν ὢν πρὶν ἔπραξαν, τῶν αὐτοχθόνων

rebantur. pronuntiatur ergo totis castris in eos irruptio. Marules cum suis inter primos procinctus adstitit; frustra que diu expectato ut Rontzeriani, qui ad talia segnes occurrebant, expedirentur, dum illi tardi ac lentī solita in omnibus pravitate moras consulto nectunt, aegre molientes arma et equos adornantes, quo scilicet periculum incursus primi quosvis potius alios quam ipsos attingeret, Maruliani occasione necessario vocante strenue hostes invadunt, fisisque iis ac fugatis victores redeunt. revertentes via media Rontzerianos habent obvios, sero tandem expeditos. hi enim vero cum propriam culpā ignaviam deberent, indulgentes maligno livori de nostris conqueruntur, quod se non expectatis rem gessissent. nec procul aberant ab inferenda vi, nisi Marules spolia ipsis ex hoste relata sponte concedendo praelium civile sapienter praevertisset, suosque sic servasset, qui longe minori numero haud dubie opprimendi, si pugnaretur, fuerant. non defuit tamen e nostris quispiam tantae impatiens contumeliae, qui prius certus quidvis perpeti quam praemia victoriae periculo suo parta inertissimis latronibus ultro condonare, dum in eo generoso proposito perstat irrevocabilis, plagam accipit letalem, decoram necem turpi servituti prae habens.

Haec omnia fuere bellica facinora Rontzerianorum a vere ad Arcturum Cyzici cum tam largo stipendio desidentium, quando quidam eorum plenos se opibus raptis partia sentientes, nec sperantes posse plura cu-

φυγῇ χρησαμένων διὰ τὴν ἐξ ἐκείνων καιρικὴν ἄδειαν, ἱκανὸν ναυσὶ φόρτον νηήσαντες, καὶ μᾶλλον ἐκ σίτου καὶ τῶν ἐς τροφὴν ἀναγκαίων, κατὰ πόδας τῶν περὶ Τζιμῆν καὶ οὗτοι ἐξώρμων, ὀλίγα τῶν πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα συνθεσιῶν φροντίσαντες. τῶν 5δ' ἄλλων ἀργούντων διὰ παντὸς χειμῶνος περὶ τὴν Κύζικον, πρόφασις ἦν αὐτοῖς τῆς ἀργίας τὸ τοῦ τριμήνου πληρωθέντος ἐφ' ᾧ περ ἔλαβον τοὺς μισθοὺς, μὴ καὶ αὐθις ἐξ ἐτοίμου πέμπε- P 290 σθαι ῥόγας τῆς ἐς νέωτα ξυμμαχίας κατὰ τὰ σφᾶς συμφωνηθέντα πρὸς βασιλέως. διὰ τοι ταῦτα ἐρυθριῶν οἶον διὰ τὸ 10 σφῶν ἄπρακτον ὁ αὐτῶν ἐξηγούμενος πρὸς βασιλέα ταχυναντεῖ. καὶ τὰ μὲν ἐκείνων ὡς οἶόν τε ἐπειλύν, μόνα δὲ τὰ περὶ τῶν μισθῶν ἀνενέγκας καὶ δεηθείς, ἔτι δὲ καὶ Ἀλανοῖς ἱκανοῦσθαι θέλων ὡς ἀρεϊκοῖς τὰ ἐς πόλεμον (ἐφ' ᾧ γὰρ ἐκείνοις τῷ μηδὲ τοῖς ἰδίοις πιστεύοντι), τὰ μὲν ἐντεῦθεν λαβὼν τὰ δὲ καὶ ὕρι- B 15 σθεῖς ἐκ νήσων ἐκλέξαι, διὰ ταχέων ὑπέστρεφεν ὡς ἐτοίμως δεξιόμενος καὶ ἵππους σταλέντας τοῖς Ἀλανοῖς, ὡς ἐζήτητο. γέγονε ταῦτα. καὶ ὁ μὲν δι' ὅλης τῆς τεσσαρακοστῆς πεῖραν διδοὺς καὶ λαμβάνων ἐπὶ τῷ παραμένειν καὶ προθυμεῖσθαι τὸν τὴν ῥόγαν

mulare, quod omnes iam Cyzici degentes exhausserant et non paucos ex ipsis indigenis fugere nudos e domibus exinanitis ad quaerendum alibi victum miserum compulerant, raptim congestis in naves obvias cum praedis caeteris, tum frumento quantum potuere e privatis apothecis et publicis rapere, solventes sunt secuti Tzimae milites, quos ante abiisse indidem diximus, parum curantes promissa quibus se magno duci obstrinxerant, sacramento huic fidae ac perseverantis militiae dicto. alii qui aestate illic ignave ac crudeliter transacta etiam hiemem insequentem ibidem perdurare parati videbantur, quaestuosa scilicet ratione in eam obfirmabantur constantiam. expectabant enim dum aliud adhuc trimestre spatium transiret, post quod promissa ipsis ab imperatore stipendia numeranda erant. tam otiosae ac flagitiosae militiae pudorem ne ipse quidem non concipiens aliquem dux magnus ad imperatorem sollicitus accurreret, paratis ad eam purgandam vel excusandam argumentis. et faciles ille quidem aures principis reperiens causam obtinuit difficilem, et feliciter disertus etiam novas pecunias impetravit in mercedes Alanorum, quorum praedicanda fortitudine et tali tempore necessitate optimi, ut aiebat, generis militum (horum hac arte sibi studia conciliatum ibat, propriis iam diffidens copiis, quarum erat conscius contumaciae, et a quibus magna iam ex parte iniussu abeuntibus destitutus fuerat) evicit ut summa sibi non modica statim ab Augusto ad Alanorum stipendia consignaretur, expedirenturque mandata repraesentandae mox alterius permagnae ex assignatis et ei ad hoc addictis vectigalibus insularum. quibus e sententia Rontzerius confectis velociter rediit Cyzicum, occursurus illic ad diem dictam, qua die promissos ab Augusto equos, quos Alanis distribueret, accepturus erat, prout petierat. praestita ista cuncta cum fide sunt; et intra dies quadraginta praefinitos collationi pecuniae ex insulis et praebitioni equorum cunctis rite, prout promissum fuerat, acceptis, accinxit se

λαβόντα, οὕτω διένεμε τὰ τοῦ μισθοῦ χρήματα. καὶ τοῖς μὲν Ἰταλοῖς διούγγια χρυσοῦ καὶ τριούγγια μηνὸς ἐκάστου ἐπλήρου, Ἀλανοὺς δ' ἕκαστον τρισὶ καὶ μόνοις τοῦ μηνὸς ἐνικάνου νομί-
C σμασι, πρὸς τῷ καὶ ἵππους τισὶ δοθῆναι οὓς ἀπεξεδέχετο κατὰ τὰ συνθήματα. ὃ δὲ καὶ μέγαν μεταξὺ τούτων ἀνήγειρε κυδοι-
 μὸν ἐκ φιλαντίας ἀναρριπισθέντα, ὥς μετ' ὀλίγον ῥηθήσεται. ἐκεῖνος μὲν οὖν ἔξαρχον τῶν καθ' αὐτὸν καταστήσας νεῶν οὐσῶν ὥσει δώδεκα, ὃν ἀμνηραλὴν ἢ ἐκείνων διάλεκτος ἐξυμνεῖ, ὁρισμῷ πρὸς τοῦτο καὶ τοῦ κρατοῦντος, στόλον ἔξαριτύσας ἐξ Ἰταλῶν, ἅμα παλλακαῖς αὐτῶν καὶ παντοδαποῖς πραγμάτων εἵδειςιν ἐκ τῆς 10
D χώρας, ὧν ἕκαστος ἐγκρατὴς ἦν καὶ ὧν ἐξ αὐτῆς λαβεῖν ἠπό-
 ρησεν, ἀνὰ τὰς νήσους ἐκπέμπει, σύνθημα δοὺς ἐκείνοις τὴν σφετέραν αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἄφικιν, τοῦ καὶ σφῶς ἅμα προσ-
 σχεῖν Ἀναίᾳ καὶ τοῖς ἐκεῖ μέρεσι συμμαχήσοντας. τῶν δ' ὑπο-
 λειφθέντων ἀπεπειράτο ἐς ὃ καὶ κινήσειεν ἐκ Κυζίκου τέως δυσα- 15
 παλλάκτως διὰ τὴν ἐκεῖ βλακείαν τῆς χώρας ἔχοντας. καὶ ὁ μὲν ταῦτα, βασιλεὺς δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀκούειν τὰ κείνοις πεπραγμένα
E θέλῃσιν παραιτούμενος ὥς οὐδὲν ὑγιὲς ἔχοντα, μόνην δ' ὀργὴν θεοῦ τῶν ἀπάντων ἐκείνων ἐπαιτιώμενος, εἶχε μὲν καὶ τὸν τότε

dux magnus ad solutionem stipendiorum. ac suis quidem Italis partim duas, partim tres auri uncias in menstruam viritim mercedem distribuit, Alanos vero trium dumtaxat nummorum in menses singulos largitiuncula parce ac tenuiter aspersit, equis insuper additis e suppeditata eius generis ab Augusto copia. qua inaequalitate mercedis atrocem in se concitavit Alanicae gentis invidiam, palam fremente unoquoque istorum tam vili taxari suas operas, interim dum aliis nihilo laboriosioris tanto uberiora procederent auctoramenta militiae; quae offensio quorsum tandem eruperit, paulo post dicitur. interea dux magnus navibus, quas habebat ad manum numero duodecim, ducem praeposuit unum e suis, qualem magistratum ameralem vocare sua isti lingua consueverunt; imposuitque in eas ex Italicis plurimos copiis, magno quemque congestarum ex urbe aut agro praedarum omnis generis cumulo instructum, nec non suis singulos sequentibus concubinis, memorabilibus sarcinis navalis belli. classem sic ornatam obire primum insulas iussit, sui quoque ipsius in Asiam traiectus certam fidem dans, atque adeo iam nunc condicens mutuum sui et ipsorum occursum apud Anaeam, simul illos in eum locum contigisset appellere. reliquas suorum Cyzici diversantes copias inde amovere alioque ut se conferrent persuadere conabatur, aegerrime id audientibus et e tam molli quaestuosoque hospitio migrationem infortunii loco habentibus maximi. in his sic administrandis magnus dux versabatur. imperator autem nihil minus patiebatur aut volebat quam audire a vera narrantibus quid isti externi milites aut tanto hactenus tempore tot absumptis stipendiis aut nunc maxime agerent, ea cognoscere refugiens quae afferrent inutilem immedicabilia dolorem, solum agnoscens et obnoxie reputans dei iudicium rebus Romanis inexorabiliter irati. habebat et patriarcham paris

πατριαρχοῦντα συχναῖς παννυχίαι καὶ λιτανείαις, ὧν οὐδ' αὐτὸς
 βασιλεὺς πολλάκις ἀπελιμπάνετο, αὐταῖς ἰδίαις εἵχαῖς καὶ κανόσι
 τὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἱκεσίας καὶ παρὰ δύναμιν ἑξανύοντα τῷ ἤδη
 θαρρεῖν ἑξανύτειν χρηστόν τι ἐντεῦθεν. ὁμῶς δὲ τὸ πᾶν ἐπ' ἐ-
 5 κείνοις σαλεύων ἦν καὶ μόνοις, ὥς αὐτίκα εἰ κινηθεῖεν πράξειεν.
 ἤκουε γὰρ καὶ περὶ Φιλαδελφείας τὰ πάνδεινα, καὶ ὡς Ἀλυσύρας P 291
 σὺν Καρμανοῖς περιστὰς τὴν πόλιν, τὰ περὶ αὐτὴν πρότερον χει-
 ρωσάμενος φρούρια, λιμῶ καὶ ἐνδείᾳ τῶν ἀναγκαίων ἐν ἐλπισμοῖς
 ἐστὶ παραστήσασθαι· ὁ γὰρ λιμὸς ἤπειγε, καὶ ὄνου μὲν κεφαλὴ
 10 τόσων σίκλων ἑξωνομένην ἤκούετο, αἶμα δὲ σφαγῆς προβάτου
 καὶ χοίρου εἰς χρυσοῦν τιμώμενον νόμισμα, πρὸς μικρὰν ἐνδείαν
 παραμυθίαν ἀρκέσον τοῖς ληψομένοις. διὰ ταῦτα καὶ τῆς μεγά-
 λης ἐβδομάδος καταλαβούσης, Κρονίου μηνὸς λήγοντος, τὴν
 ἰδίαν αὐταδέλφην τὴν τοῦ Ἀσάν Εἰρήνην ὡς πενθερὰν πλεῖον χρη- B
 15 σομένην Κυζίκωσε ἀπολύει, οὐδενὸς χάριν ἄλλου ἢ τοῦ τὸν γαμ-
 βρὸν ἐκμειλιξαμένην ὁρμηῆσαι· εἶναι γὰρ καὶ τὸν καιρὸν εἰς ἐκ-
 στρατείαν εὔθετον, ἀκμὴν δὲ ἄλλὰ καὶ στρατιωτικὸν ἐξ ὑπογίου
 λαβόντας ἔχειν τὰς ῥόγας καὶ ἐντελομίσθους εἶναι. ὥς γοῦν μεθ'

16. ἐκμειλιξαμένην?

17. καὶ] καὶ τὸ?

secum curae participem et enixe satagentem placare supplicationibus di-
 vinum numen; ingressique ambo fiduciam videbantur aliquid talium offi-
 ciorum perseverantia proficiendi. unde litanis continuandis noctes im-
 pendente totas patriarcha cum suis, ipse plerumque aderat una pervigi-
 lans Augustus, sic demum se impetraturum successum aliquem prosperum
 et divinam expugnaturum misericordiam autumans, si etiam supra vires
 in ea religione contenderet. summa porro rei tunc Romanae in his magni
 ducis copiis universa residebat: ex harum fiducia suspensas trahebat im-
 perator spes rationesque salutis publicae: illas, simul se commovissent,
 ingens facturas operae pretium opinabatur. audiens autem quae dira mi-
 seraque ab Philadelphia nuntiabantur, quam urbem Alisyras cum Carma-
 nis arta obsidione cinxerat, expugnatisque ac subactis variis arcibus, qua-
 rum ope antea opportunis circum sitarum locis Philadelphienses liberum
 cum exteris commercium ad necessariam annonae importationem sibi ser-
 vaverant, ad tantam eos iam victus inopiam redegerat, ut caput illic
 asini nescio quot siclis venisse diceretur, certa vero mensura sanguinis
 ovis aut porci aureo nummo aestimaretur et libenter emeretur a bene
 commutatum tanta impensa ducentibus vel breve ac miserum solatium fa-
 mis extremae. isti sic laboranti civitati promptum allaturas auxilium
 Rontzerianas copias sibi blandiens autumabat imperator. idque ut urge-
 ret, coepta iam hebdomada maiore sub finem Martii propriam germanam
 Irenen, Asanis viduam, nave celeri Cyzicum miserat, ut qua socrus apud
 generum ducem magnum valere auctoritate credebatur, eum perperelleret
 ad tam necessariam urbi tali extreme periclitanti expeditionem sine mora
 capessendam, commemorando et tempestatem esse profectioni aptam et
 numerata cumulate stipendia omnesque recusationis ac dilationis amotas

- ἡμέρας ἐπέστη, ἐκείνη μὲν οὐδὲν ἦν τῶν ἐς ἐξόρμησιν συντεινόντων ὅπερ οὐκ ἔλεγέ τε καὶ ἔπραττε, Ἴταλοι δὲ καὶ αὐθις ἐν ὑπερημερίαις τρίβειν θέλοντες τὸν καιρὸν μάχας ἐμφυλίου ἐκ πολλῆς
- C** τῆς ὑπερηφανίας καθίστων, καὶ πρὸς Ἀλανοὺς εἰς διενέξεις ἀκαιροὺς ἐχώρουν. παρώτρυνε γὰρ ὁ ζῆλος καὶ Ἀλανούς, ὅτ' ἐκεῖνων τριουγγίοις καὶ διουγγίοις μηνὸς ἐκάστου ἱκανουμένων αὐτοὶ ἐν ὀλίγῳ τινὶ ἐμισθοῦντο καὶ τῶν ἀπερριμμένων παρ' ἐκείνοις ἐδόκουν. καὶ πρὸς ταῦτα διαφοραῖς τισὶ καὶ ἀπεχθεταῖς τὰς γνώμας ἐκείνων ἠλλοτριοῦντο. ὥς γοῦν ἔτυχον μὲν τινες τῶν Ἀλανῶν ἀλήθοντες κατὰ μύλωνα, ἔτυχον δὲ καὶ τῶν Ἀμογαβάρων ἐξ
- D** ἀλαστορίας ὄντι ῥήτης τῇ ἀλετριδί ἐπιχειροῦντες, ἐπέβαλον δὲ τὰς χεῖρας καὶ τοῖς ἀλεύροις, ἔρις ἐντεῦθεν καὶ φιλονεικία διὰ λόγων τέως συνίσταται, καὶ Ἀλανός τις, ὥς λέγεται, πρὸς ἐκείνους ἠπέλπει ταῦτα σφᾶς ὅσον οὐκ ἤδη καὶ τὸν μέγαν διαθεῖναι δοῦκα ἅττα καὶ τὸν μέγαν δομέστικον ἔδρασαν. τοῦτο ῥηθὲν εἰ-15 καίως οὐκ ἔλαθε, καὶ ἡ ὑποψία τοῦ λόγου δεινὴν ἐνέτεινε μῆνιν, καὶ ὥς ἤδη παθὼν ἀκούσας ἐκείνος ἡμύνετο. ἐμπέπτουσι τοίνυν
- E** νυκτὸς Ἀλανοῖς ὀλίγοις πολλοὶ καὶ εὐτρεπεῖς ἀνειτοίμοις. οἳ δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τὴν μάχην ἀναρριπίσαντες, πεφραγμένοι πελταῖς, τῷ καθ' αὐτοὺς ἀσφαλεῖ πλόννοι, οἳ μὲν κατὰ θύρας τῶν οἰκιῶν, 20

causas. appulsa illuc post dies aliquot matrona nihil omisit illa quidem artis ac contentionis in suadendo quod res poscebat et cupiebat imperator: verum Itali rursus quaerentes praetextus haerendi grato ipsis loco rixas cum Alanis serebant, irritantes ipsos contemptu et contumeliis, idque intempestive sane agentes ut bello civili vires absumerent nequidquam adversus hostem comparatas. erant porro Alani praeter caeteram impatientiam iniuriarum innatam armatae genti etiam efferati iam livore adversus Italos ob iniquum discrimen quo ipsis fuerant in stipendiorum distributione posthabiti. observabantur enim illorum animis illae auri duae tresve unciae menstruae mercedis cumulatae in Italos, dum ipsis tanto minor fuerat pensio taxata. ea pleni rabie longe scilicet acrius sentiebant, quae in omni occurso Latinorum ludibria ab iis et superciliosa despectus signa experiebantur. tali rerum articulo contigit Alanos quospiam deferre frumentum ad moletrinam quandam et molere; in quo dum sunt, superveniunt Amogabarorum aliqui, et consueta superbia molae usum sibi vindicant, quin et farinae Alanorum insolentissime manus iniiciunt. iurgium hinc primo verbis commissum. quo procedente audita Alanorum minae sunt, facturos se brevi magno duci idem quod magno domestico fecissent. excepta et vulgata ea vox magnas suspiciones, magna odia commovit. magnus praecipue dux, tamquam iam quod intentabatur sentire coepisset malum, ira et ulciscendi desiderio flagrabat. ergo nocturna in Alanos meditato comparata facta impressio est Amogabarorum, qua in paucos plurimi, in imparatos otiose instructi, denique muniti peltis et caetera cataphracti armatura, securique telorum, quorum quantumque vi intorquendorum innoxiam sibi fore aciem credebant, per-

οἱ δὲ καὶ ἀποστεγοῦντες τοὺς οἴκους, στερωῶς κατηκόντιζον Ἀλα-
 νῶν. οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ τῷ ἀναγκαίῳ ἑαυτοὺς ἀρτέναντες ὑφιστά-
 μενοι ἐτοξάζοντο, καὶ ἔπιπτον ἐκατέρωθεν. ἀλλ' Ἴταλοι περιῆ-
 σαν, καὶ ὁ τοῦ τῶν Ἀλανῶν ἐξηγουμένου Γεωργοῦς παῖς, ἀνὴρ
 5 μεγιστὰν καὶ τὰς μάχας ἀρεϊκός, σὺν πολλοῖς ἄλλοις πίπτει κα- P 292
 τακοντισθεῖς. καὶ τότε πολλοὶ μὲν τρωθέντες πολλοὶ δὲ καὶ πε-
 σόντες, καὶ ἄκοντες διελύοντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ καὶ αἰθῆρις καρ-
 τερὰ συνίσταται μάχη, τῶν μὲν ὑπερηφανούντων, Ἀλανῶν δ' οὐκ
 ἀνεκτῶς ἐχόντων τὸν τοῦ πεσόντος οἴκτιστον θάνατον. καὶ τότε
 10 ἀμυνομένοις τοῖς Ἀλανοῖς εἰς τριακοσίους πεσεῖν ὑπῆρξεν, ὡς
 λέγεται. καὶ ταῦτ' ἐπράττετο Βοηδρομιῶνος ἐνάτῃ, ὅτε οὐδ'
 αὐτὸς μέγας δούξ οἶός τ' ἦν ἀμωσγέπως μεταξὺ τῶν μαχομένων B
 φαινόμενος ἀναστέλλειν τὸν πόλεμον. ὁμῶς ῥαῖσαντος τοῦ κακοῦ,
 πολλῶν καὶ περὶ αὐτοῖς δεδοικότων τῶν ἐγχωρίων, τοῦ Γεωργοῦς
 15 μεθ' ἡμέρας ἐπιστάντος ἐπὶ διαπεπραγμένοις τοῖς Ἀλανοῖς πολὺς
 ἦν ὁ τῶν Ἰταλῶν ἐξηγούμενος δῶροις ἐκμειλίσσων τὸν βάρβαρον,
 εἰ κακῆνος υἱοῦ ποιήν κατατεθνεῖωτος οὕτως ἀκόσμως οὐκ ἤθελε
 δέχεσθαι, ἀλλὰ γε καὶ μετόπισθεν κότον εἶχεν ὄφρα τελέσσοι.
 ἐπέστη Πυαντιῶν, κακείνους μὲν ἡ Ἀχυράους εἶχε ποσομένους C
 20 εἰς χιλιάδας, ὧν τὸ Ἰταλικὸν ἔξ ἦσαν, ἦσαν δὲ καὶ τὸ περιλει-

pere aggrediuntur ostia domorum in quibus Alani diversabantur. hi malo
 nec opinantes percussi subito defensionem, prout per tempus licet, expe-
 diunt; tegulisque deiectis e culminibus aedium, et aliis quae fors obtulit,
 ex adverso iaculantur. volant utrimque tela, nonnullis hinc atque inde
 cadentibus. Itali denique superiores evaserunt, filio supremi Alanorum
 ducis, Georgi vocati, iuvene in illa gente inter praestantissimos habito
 et bellicis inclyto facinoribus, sagitta icto, ex qua mori eum contigit.
 quare multis quoque aliis e sua parte vulneratis, nec paucioribus occisis,
 Alani tunc succumbentes sunt cedere coacti. postridie redintegrata infe-
 stis utrinque animis pugna est, insultationes Italicorum superbissimas ferre
 non valentibus Alanis, praesertim irritatis caede recenti nobilissimi gentis
 ipsorum adolescentis. itaque illo aestu irae ruentes circiter trecentos
 Italicorum tunc dicuntur peremisse. fuit dies qua haec acta sunt, nona
 mensis Aprilis, quando neque ipse magnus dux inter pugnantes apparens,
 cessareque ab armis omnes iubens, satis auctoritatis habuit ad certamen
 dirimendum. tamen composito aut saltem sopito paulo post utcumque
 discidio, frementem adhuc palam et filii sui Alanorumque reliquorum cae-
 dem se luculentius ultorum minantem quotidie Georgum multis frustra et
 verborum blanditiis et donis delinire sibi que reconciliare dux Italicorum co-
 nabatur. ille quippe inflexibilis ad omnia perstabat obnixus in proposito
 haud inultam sinendi tam indignam ingloriamque necem longe carissimi
 sibi filii. servavitque istam rabiem penitus animo conditam, quoad in
 actum tandem erumperet tragicum, suo loco referendum. super haec ad-
 venit mensis Maius, et noster exercitus Achiraum tenuit aliquot hominum
 millibus constans. Italici generis millia sex numerabantur. his accede-

φθὲν Ἀλανῶν πλῆθος ὥς εἰς χιλίους. τὸ δὲ λοιπὸν Ῥωμαϊκὸν ἦν ὑπὸ τὸν μέγαν ἄρχοντα τὸν Μαρούλην. ὧν ἀπάντων ὁ μέγας δοῦξ ἐξηγεῖτο, αὐτὸς καθιστὰς τοὺς μισθοὺς, αὐτὸς παρέχων, καὶ τρόπον αὐτοκράτορος στρατηγοῦ ἔγων καὶ φέρων ὅπη καὶ βούλοιτο.

5

- P 294 22. Τὸν δὲ φυλακίτην πορφυρογέννητον ἢ τοῦ μηνὸς πέμπτη νεκρὸν καθορᾷ. τὸ γὰρ τῆς κυνάγχης πάθος πάντα μᾶλλον ἐκείνον ἢ περιεσόμενον ἀπειργάζετο. ὁ γνωσθὲν βασιλεῖ, σπουδῇ ἦν κατὰ τὸ εἶκος πρότερον ἢ ἀπελθεῖν ἐτοιμασθῆναι. καὶ πέμψας (οὐδὲ γὰρ ἡξίον προσιδεῖν διὰ τὴν καθοσίω-10 σιν) τὰ καθ' αὐτὸν προσέταττεν οἰκονομεῖν ὥς βούλεται. καὶ πειδῇ οὐδὲν ἦν ἄλλο οἱ προύργου περὶ οὗ διασκέψαιτο ἢ τὸ ἐτοιμασθῆναι καὶ μὴ ταραχθῆναι, ἀνακαλεῖται μὲν πατριάρχην, ἀνατίθησι δὲ οἱ τοὺς λογισμοὺς. καὶ τέλος παρ' αὐτοῦ ἀποκί-15 ρεται καὶ Ἀθανάσιος ὀνομάζεται, πάντ' ἐκεῖνα τὰ πρώην μηδὲ 15 λογισμοῖς ἐπιτρέψας, ὥστε καὶ περὶ τοῦ σφετέρου υἱοῦ ἐρωτώμενος, βασιλέως πέμποντος, εἴ τι καὶ περὶ ἐκείνου βούλοιτο, προσθέντος καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ, ἐκείνον βαρέως ἀπολογήσασθαι C μήτ' αὐτὸν ἔχειν υἱὸν μήτ' ἐκείνον ἀνεψιόν, καὶ οὕτως αὐτῆς ὥρας ἐφηρευχάσαντα τῇ ὑστεραίᾳ ἀποθανεῖν. ἢ δ' ἐκφορὰ τοῦ 20

bant Alani residui admodum mille. reliquum explebant copiae Romanae sub magno archonte Marule. his pariter omnibus praeerat dux magnus summa et plena potestate, stipendia singulis ipse constituens, idem praebens, denique more imperatoris absolute exercitum regentis ducens universos ferensque quo et qua libebat.

22. At Porphyrogenitum, veterem iam carceris hospitem, quinta dies mensis eiusdem vidit mortuum: nam eum anginae morbus quidvis potius quam superstitem effecit. cognito imperator fratris periculo studium adhibuit ad procurandum ut mature ad mortem instantem rite ac pie obeundam praepararetur, missisque ad illum ea de causa certis hominibus (nam eum ipse videre ob condemnationem noluit) praescrispsit quid et quatenus in eo genere administrari ab iis vellet. quoniam autem Constantinus Porphyrogenitus quo statu erat, privatus libertate ac multatus bonis, nihil aliud de quo deliberare operae pretium esset habebat quam praeparare animam ad transitum efficereque ut intrepide morti occurreret, patriarchae accersito se permisit totum, quidquid iuberet paratus exequi; a quo denique in monachum attonsus et Athanasius nominatus est. veteris suae fortunae rerumque transactarum ne prima quidem cogitatione tenus recordari prae se tulit, adeo ut de proprio filio rogatus nomine imperatoris, ut diceret si quid vellet statuere, cum missus ad hoc recitasset Andronici Augusti verba, iuvenem, de quo agebatur, Constantino genitum, suum ex fratre nepotem appellantis, graviter responderit "nec ego filium habeo, nec nepotem ille." quo dicto statim in quietem compositus postridie decessit. elatio cadaveris apparatu funebri

νεκροῦ καὶ λίαν μεγαλοπρεπῶς ἡτοιμάζετο. κελεύει γὰρ βασι-
 λεύς, καὶ πλείστον ὅσον ἐξ ἱερατικοῦ καὶ μοναχικοῦ τάγματος,
 ἐξηγουμένον καὶ πατριάρχου σὺν ἀρχιερεῦσι καὶ κλήρῳ παντί,
 συναθροίζεται. καὶ ὑπὸ δαυιλέσι φωσὶ καὶ λαμπάσι καὶ ψαλ-
 5 μωδίαις μεσαζούσης ἡμέρας τῇ τοῦ Λίψης μονῇ παραπέμπεται, D
 καὶ οὕτω λαμπρῶς καὶ πολυτελῶς, μόνον δὴ φέρων εἰς μνήμην
 τὴν εἰς Χριστὸν δουλείαν καὶ ψιλὸν ὄνομα, κατὰ τοὺς πολλοὺς
 τοῖς ἐξωτάτω σορίοις ἐνταφιάζεται. καὶ ὁ μὲν τῇδε καταλύει
 τὸν βίον, εἰρκτῆς πολυειτοῦς τὸν τάφον ἀνταλλαζόμενος, ὥς καὶ
 10 πρὸ τοῦ χρόνου τέσσαρσιν ὁ σὺν αὐτῷ κατακριθεὶς Στρατηγό-
 πουλος.

23. Τὰ δὲ περὶ τὸν μέγαν δοῦκα στρατεύματα ἐν πολλῷ P 295
 τῷ κατὰ σφῶς θάρρει προσβάλλει τῇ Γέρμῃ, ὑπ' ἐλπισμοῖς ἀρα-
 ρόσι τοῦ πληθὸς Περσῶν τῇδε καταλαβεῖν καὶ τὰ τῆς ἀνδρείας
 15 ἐνδείξασθαι. οἱ δ' ἐκ τῆς φήμης κατασεισθέντες καὶ μόνῃς,
 ὥς ἔδειξαν, ἀκόσμῳ φνυγῇ καὶ ἀγενεῖ δρασμῶ ἀφέντες τὸ φρού-
 ριον ἀπεδίδρασκον. οἱ δὲ κατόπιν ἐπιστάντες, ὥς εἶχον, τοῖς
 ἀπολειφθεῖσιν ἐξικανοῦντο. πλὴν εἰ χρὴ πιστεύειν, καί τισι δι'
 ἀγχόνῃς μόρον κατὰ τὸν τρόπον τῶν Ἰταλῶν ἐπῆξεν ὁ ἀφηγούμε-
 20 νος, οὐ παρ' ἄλλο τι ἢ τὸ θέλειν ἐκείνους περιποιεῖν σφέτερα. B

14. πλήθους P.

quam splendidissimo celebrata est: iusserat enim imperator ei ceremoniae adesse quantum fere in urbe reperiri tunc contigit hominum sacri et monastici ordinis, ducente pompam patriarcha ipso cum episcopis et clero universo congregato. ab his longa funalium et lampadum ardentium serie, personantibus late viis psalmodum cantu, media die ad Lipsae monasterium deportatus est mortuus. eatenus splendor ac sumptus regius funeris processit. de caetero pro omni monumento ipsi fuit professio in morbo ultimo suscepta servitutis Christi et monasticum tunc adscitum nomen: quippe vulgaribus extra urbem tumulis, nihilo speciosius quam privatus e plebe quispiam, est conditus. hunc ille vitae finem est nactus, multorum annorum carcerem sepulcro commutans, prout item fecerat quatuor prius annis damnatus cum eo Strategopulus.

23. At magni ducis exercitus ingentem sui fiduciam et audaciam ostentans Germae se admovet, eo provectus spe certa deprehendendae illic multitudinis Persarum et strenue contra illos rem gerendi. verum Persae unico, ut apparuit, famae hostium incursum nuntiantis indicio consternati, fuga incomposita cursuque degeneri deserta munitione diffugerunt. quorum Itali fugientium dorsis instantes multa sunt relictorum ab iis spoliis praeda ditati. caeterum, si credere oportet, laqueo de more Itolorum necem quibusdam eorum ductor intulit, non alia de causa quam quod res suas in praeda Persica agnitas resumere illi ac sibi vindicare voluissent. sed quidquid sit de causa facti, de facto quidem satis con-

ὁ δὲ εἴτ' ἀμυνόμενος αὐτόθεν εἴτε μὴν καὶ τοὺς λοιποὺς δεδιττόμενος, καὶ ὑπὸ τοὺς δώδεκα, ὡς ἐλέγετο, ἀπηγγόνισεν, ὅπου γε καὶ αὐτὸν τὸν σφῶν ἐξηγούμενον, ἄνδρα ἀρεϊκὸν ἐκ Βουλγάρων καὶ μέγαν ἐξ ἀξιωμαίων τζαούσιον τὸν Χρανίσθλαβον, ὃν ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Λαχανῶν πολέμου ἐπὶ Μιχαήλ τοῦ βασιλέως ἀλόντα⁵ καὶ δεσμοῖς ἐφ' εἰρκτῆς συνισχημένον πολλοῖς ὕστερον χρόνοις βασιλεὺς τῆς εἰρκτῆς ἐκβαλὼν καὶ τιμήσας τῷ ἀξιώματι τοῖς ἐκεῖ
 C μέρεσιν ἐπὶ χρόνοις ἀρχηγὸν εἶχε, καὶ αὐτὸν γοῦν τοῦτον, ὡς λέγεται, ἐξ ἐτοίμου τῇ μαχαίρᾳ τρώσας τοῖς ἀπαγχονίσουσι παρεδίδου. καὶν καὶ τοῦτ' ἐγεγόνει, εἰ μὴ γε πολλοὶ καὶ πρὸς ἱκε-
 10 τείαν ἀξιόχρεω ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ὀλίγα προτείνοντες δίκαια ἐξηρῆσαντο. καὶντεῦθεν Χλιαρὰ διελθὼν καὶ τᾶλλα τὴν ἐπὶ Φιλαδελφείας ἔσπευδεν ἰσχύτως, ὡς ἐρρέθη, κινδυνεύουσαν. καὶ περὶ ἧλσκετο μὲν Τρίπολις πρὸ καιροῦ, τὰ δὲ περὶ φρούρια
 D ἐξ ὁμολογίας διὰ τὴν ἀνάγκην Πέρσαις ὑπέκειντο, ἦσαν δ' οὗτοι¹⁵ οἱ περὶ τὸν Ἀλυσύραν Καρμανοὶ τὰ κράτιστα τῶν Περσῶν, πέμπαντες οἱ ἐν τοῖς φρουρίοις κατὰ τὴν περὶ τὸν Αὔλακα διατρέβοντι ἀναγγέλλουσι μὲν τὴν βίαν, προσλιπαροῦσι δ' ἐπαμύνειν ἀντιπροσχωρήσουσιν ἐξ ἐτοίμου, ἣν που φανείη, Ῥωμαίοις γε

stat testimonio multorum, homines videlicet circiter duodecim iussu ducis magni, sive ulciscantis peccatum quodpiam, sive praecaventis in futurum et terrore praemunientis suos ne peccarent, strangulatos tunc suspendio fuisse, quando et ipsum ducem istius cohortis, ex qua isti erant, virum inclytum virtute militari, ortu Bulgarum, cui fuerat dignitas collata magni tzaūsii, Chranisthlabum nomine, quem bello contra Lachanam Michael Augustus senior olim captum diuque in carcere constrictum vinculis detentum, longo post tempore Andronicus imperator emissum custodia et ea quam dixi ornatum dignitate, illis diu in partibus militiae ducem habuit, et hunc, inquam, ut dicitur, dux magnus irae impetu primo a se vulneratum gladio carnificibus laqueo suffocandum tradidit, finissetque is haud dubie vitam suspendio, nisi multi certatim accurrentes et precibus infimis et rationibus idoneis, meritisque ipsius ac defensionis argumentis allegandis plurimis, aegre tandem Rontzerium avertissent a proposito talis viri leto informi enecandi. porro hinc dux idem magnus Chliara et loca eius viae caetera pertransiens, ducere festinato copias institit recta Philadelphiam versus, extreme, ut dictum est, periclitantem. quoniam autem contigerat aliquanto ante capi Tripolim, arces quae circa illam urbem erant necessario pace cum Persis quibusdam conditionibus facta subiectae ipsis quadamtenus erant, citra tamen admissionem praesidii Persici seu potius Carmanici: nam hi cum quibus ista pepigerant Carmani erant, praecipui et fortissimi Persarum, Alisyrae parentes duci. verum tali coactarum subiacere servituti arcium incolae, audito adventare magnum ducem, eum iam circum Aulacem castris positum morantem legatione missa communiter rogarunt ut sibi ad rebellandum paratis admoto propius exercitu adesset: sese enim, simul tuto id possent facere, pacta, quibus se summa vi adacti et cedentes tempori contra voluntatem obstrinxerant barbaris, rescissuros, et sicut

οὔσι καὶ τῇ τοῦ καιροῦ βίᾳ εἴξασιν. ὁ δὲ δέχεται τε τὴν ἰκετείαν καὶ ἀμύνειν κατεπαγγέλλεται. οὐ μὲν δ' ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν θάρος λαβὼν οὐκ ὀλίγιστον πρὸς συμπλοκὰς κατὰ Περσῶν ἡτοιμάζετο. πλὴν δ' ἄλλ' οὐδὲ Πέρσαις ἀνήκουστα τὰ κείνου κατέστη, P 296
 5 ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ μαθόντες προσητοιμάζοντο. καὶ πού περὶ τὸν Αὐλακα συνελθόντες οὐκ ἄξια μὲν τοῦ πλήθους οὐδέ γε τῆς παρασκευῆς ἑκατέρων ἀλλήλους ἔδρασαν, λέγεται δ' ὁμῶς τρωθέντος αὐτίκα τοῦ Ἀλυσύρου καὶ εἰς φυγὴν διὰ ταῦτα βλέψαντος Πέρσας μὲν μετ' εὐκοσμίας καὶ κατὰ τρόπον ἀναχωρεῖν, τοῖς δὲ
 10 κατὰ τὸν μέγαν δοῦκα συναχθεῖσι κατὰ φρήτρας τριχῇ οὐκ ἦν ἀτάκτως μέγα πᾶσι διώκειν. ἕκαστοι δ' ὁρῶντες ἀλλήλους εἰ B προπηθήσειαν, ὁμῶς τῷ ὑπὸ τῶν συνήθων ἐνεδρῶν Περσικῶν φόβῳ (μηδὲ γὰρ εἶναι Πέρσας ὄντας ἐκλαθέσθαι τῆς μηχανῆς) ἐπεχόμενοι ὑφειμένως ἐνέπιπτον καὶ βάλλοντες κατηκίζοντο, ὥστε
 15 καὶ Πέρσας οὐκ ὀλίγους πεσεῖν. τέως δ' ἐντεῦθεν ἀναχωρησάντων Περσῶν Φιλαδελφεῦσι τῶν κακῶν ἄμπνευσις γίνεται, καὶ λιμῷ κινδυνεύοντες σιταρκοῦνται, καὶ πρὸς τὰ δεινὰ, ἣν πού

9. ἀκοσμίας P.

Romani erant, missis ab imperatore copiis, statim atque illa in vicinia comparuissent, sese palam adiuncturos. annuit ille precibus supplicum, et ducturum se quo vellent copias promisit, eo libentius quod ex hoc ipso tam opportune auxilio oblato non parum se confirmari sentiebat ad bene sperandum de successu expeditionis huius. ergo tanto se inde alacrius ad conflictum cum Persis comparavit. qui vicissim per exploratores cognito magni ducis contra ipsos moventis adventu obviam illi prodire occuparunt, promoti exercitu prope Aulacem, ubi eum stativa fixisse ostendimus. commissum illic inter acies adversas est praelium, segnius remissiusque quam a tam numerosis copiis tanto utrimque apparatu infeste invicem concurrentibus expectari debuerat. dicitur tamen vulnerato Alisyra primis statim iaculationibus, ac propterea fugam respicere coacto, retro cessisse quidem Persas, sed militari gradu et citra confusionem aut solutionem ordinum. hos ne acrius et longius copiae magni ducis insequerentur, ea causa obstitisse dicebatur, quod hae trifariam in genera et corpora totidem divisae (suam enim sibi quique seorsim Itali Alani et Romani quasi separatam aciem habebant) immiscere se invicem, prout opus erat ad strenue instandum cedentibus, noluere, sed se mutuo intuebantur, operientes si qui priores insilirent, quasi mox et ipsi secuturi. caeterum ne qui primi expedirent ad hoc impetum, deterruit metus insidiarum, ex nota consuetudine Persarum, subsidere locis tutis et incaute subeuntes excipere solitorum; quos istius ipsis familiaris artis haudquam tali tempore usum omissuros appareret. itaque caute admodum et longe dumtaxat in terga cedentium iaculando insecuti nostri Persas fugientes sunt; quorum sic tamen non paucos interfecerunt. per hunc modum submotis inde Persis Philadelphienses respirare a malis, quibus premebantur, contigit. nam iis fame periclitantibus annona est importata, animusque sic additus ad, si quae denuo incurrerent, incommoda longani-

C καὶ ἐπεισφρήσωσιν, εὐέλπιδες ἴστανται. ἔδοξε δὲ μέγα τὸ ἔργον καὶ εὐφημίσθη, μὴ ἄξιον ὃν τοσοῖσδε καὶ οὕτω παρασκευῆς ἔχουσιν. αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἄμφ' αὐτὸν ἐντεῦθεν τρεμούση καρδίᾳ (καὶ θάνατος γὰρ ἐκ τῆς πληγῆς τῷ Ἀλυσύρᾳ ἐπεφήμιστο) τὰ κεῖ διελθὼν, καὶ ὡς ἔδει κατασφαιλισάμενος, ἔρχεται πρὸς τὸ Ἀμούριον.

P 297 24. Ὁ δέ γε μέγας δούξ ἐπ' ὀλίγον τῇ Φιλαδελφείᾳ ἐνδιατρίψας, καὶ ἱκανὰ χρήματα συλλεξάμενος, νόστον ἐμέμνητο. καὶ δὴ τὰ κεῖσε πάντα φρούρια κατασφαιλισάμενος τοῖς κατὰ τὸν Ἑρμιον Μαγνησιώταις παραγίνεται. καὶ τότε ὁ μὲν πρότερον καὶ 10 ἀποστάτης δόξας ἐγγύς, εἰς τῶν βασιλικῶν ἵπποκόμων, Ἀτταλειώτης τοῦ πίκλην, ἅτε παρ' εἰδησιν βασιλέως καὶ προσταγῇν κατασχὼν Μαγνησίαν καὶ ἰδίαις τισὶ θελήσεισι συνάμα τοῖς αὐτόχθοσι διοικῶν, μηδ' αὐτοῦ τοῦ εἰς κεφαλὴν ὄντος τοῦ Νοστήγου 15 καὶ Δούκα φροντίζων, μηδὲ τῆς πρὸς τὴν πόλιν εἰσόδου παραχωρῶν, ὁ γοῦν τοιοῦτος ἐξελθὼν καὶ λόγοις καὶ ὑποπτώσεισι παραντίκα τὸν μέγαν δούκα ἐκμειλιξάμενος καὶ γαμικῶ κήδει δεξιωσάμενος, ἅμα τε δι' ἐκείνου πιστὸς ἔδοξε βασιλεῖ, καὶ

18. τε δι'] δὲ δὴ P.

miter toleranda spe similiter adventuri, si expectaretur, subsidii. magnum id opus vulgo visum, et solutio Philadelphiensis obsidionis ingenti late celebrata plausu est, licet res haud sane sui magnitudine respondens numero et apparatui tantarum tantoque instructarum sumptu copiarum. porro Alisyras cum suis gravi correptus metu, quod eum e vulnere accepto brevi moriturum multorum opinione ac sermone percubuerat, raptim constitutis quae opus erant ad loca caetera quae in illis partibus occupaverat tuenda, Amurio se admovere festinavit, in vicinia castrorum ducis amici emendationem offensionis belli, et in praesenti receptus infesti periculo, quam obiter ex obvio poterat, securitatem captans.

24. Magnus vero dux paulum moratus Philadelpheiae, nec paucis tamen sibi corrasis illa brevi mora pecuniis, cogitare de reditu tempestivum duxit, itaque arcibus illius tractus et numero praesidiariorum et copia commeatuum et restauratione aut adiectione munimentorum abunde ad securitatem instructis, Magnesiam ad Hermum pervenit. erat ibi tunc magna rebellionis infamia laborans ac tantum non perduellis declaratus unus equisonum imperatorii stabuli, Attaleota cognomento; qui nec conscio nec iubente imperatore occupatam Magnesiam privato quidem suo quodam moderabatur arbitrio, sed cui ad robur adiungeret consensum arte conciliatum indigenarum civiumque urbis eius, quam sic adeo sibi obnoxiam habebat, ut nec Nostongi ducae illi provinciae praefecti rationem omnino ullam duceret, nec ipsi permetteret ingressum in civitatem. hic talis obviam magno duci adventanti prodiens ita eum infimi professione obsequii verbisque supplicibus delinitum sibi adiunxit necessitudine etiam affinitatis per coniugium inter amborum consanguineos cum eo contracta, ut repente Attaleota commendatus imperatori a magno duce omni criminis suspicione liberaretur, volenteque iam Augusto in usurpata potestate persisteret, sed

ἅμα ὅλως ἦν ἐκείνῳ ὑποταττόμενος καὶ ἐπείκων ἐς ὃ καὶ προστά-
 ξαι. τῷ γοῦν Νοστόγγῳ Δούκα, ὃν καὶ ἐς μέγαν ἐταιρειάρχην
 κρατῶν ἔτατε γράφων πριμικήριον τῆς αὐλῆς ὄντα, οὐκ ἦσαν
 θυμῆρη καὶ ἀρεστὰ τὰ ἀπὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς προστατιόμενά
 5 οἱ, εἴτε μὴν καὶ πραττόμενα. εἴτε οὖν ὑβριοπαθῶν ἐκείνος ἐξ C
 ὧν αὐτῷ οὐκ ἀξίως τοῦ κατ' αὐτὸν μεγαλείου ὁ τῶν ὅλων ἐξη-
 γούμενος προσεφέρετο, εἴτε μὴν καὶ ὑποπτεύσας ἐξ ἐκείνου δειν'
 ἅττα εἰς τινὰς ἀπαιτήσεις χρημάτων ἐξ ὧν συλλέξας καὶ προσηγ-
 γέλλετο, εἴτε καὶ δι' ἀμφότερα ταῦτα τὴν εἰς τοῦπιὸν ἀδοξίαν ἐν
 10 δαινῷ ποιοῦμενος, ἔγνω μὲν τὴν ὡς βασιλέα τεχνιτεῦσαι ἀπόδρα-
 σιν, ταχὺ δὲ παρέσχε καὶ ἡ τύχη τὴν πρόφασιν. ἡ δ' ἦν, πέμ-
 πεται μὲν παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀνὴρ οἰκεῖος τῇ πενθερᾷ οἱ D
 ὁ Κανναβούριος πρὸς Κωνσταντινούπολιν διὰ τ' ἄλλα, καὶ
 ἀξιοῦντος ἀποσταλῆναι τὴν γαμετήν· ἐπεὶ δ' ἔδει τῆς κατὰ τὴν
 15 ὁδὸν ἀσφαλείας τῷ ἀνδρὶ προμηθεύσασθαι, πέμπει πρὸς τὸν
 Νοστόγγον παρεγγυῶν ἱκανῶσαι διασωσταῖς ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ
 τὸν ἀποστελλόμενον. αὐτὸς δὲ τὰς παρεγγυήσεις δεξάμενος τῷ
 δοκτῇ καὶ ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ τὰ ἐπεσταλμένα θάλειν πληροῦν, ὡς

6. αὐτῷ] αὐτὸν P.

quam acceptam palam ferret duci magno, precarioque et parata ad omnes
 eius nutus obedientia in ea se versari administratione profiteretur. haud
 grata haec erant Nostongo Ducae, quem istis, ut dixi, a se partibus sum-
 ma praefectum potestate imperator, missis etiam nuper diplomatibus ex
 primicerio aulae magnum hetaeriarcham creaverat; qui etiam contemptim
 a magno duce, velut ipsi plane subditis, solitus tractari exercerique im-
 periosis iussis, velut unus e vulgo quispiam, cum sibi tamen supremam
 illic auctoritatem ab imperatore commissam meminisset, tacitus ringebatur,
 indigna sese pati conquerens, neque pro suae dignitatis et natalium me-
 rito tractari. accedebat is metus, cuius argumenta ex idoneis et praesen-
 tibus Nostongus ducebat signis, ne a se quoque, sicut a caeteris consue-
 verat, ingentes pecuniae contributiones exigeret. ergo et damnum instans
 praevertere, et ignominiam vel delere iam inustam vel ne sibi impingere-
 tur in posterum praecavere studens, unam optimam votorum assequendo-
 rum putavit rationem, imperatorem adire quamprimum, si quem modo
 plausibilem deserendae provinciae nancisci praetextum posset. favit in
 hoc ei fortuna, occasionem brevi offerens eius viae probabilem, hanc sci-
 licet. mittere per id tempus voluit dux magnus ad socrum suam, germa-
 nam imperatoris Constantinopoli tunc degentem, ministrum illi matronae
 in primis fidum et intime familiarem, Cannaburium, tum ut alia sibi desi-
 derata quaedam per eam in aula conficeret, tum ut uxorem apud matrem
 diversantem ad se accerseret. quia vero per infestas hostilibus incursibus
 regiones haud tutum incomitato viatori videbat iter fore, Nostongo man-
 davit ut eum tuto deputationum e sua cohorte in urbem secure deduci
 praesidio curaret. quod ille mandatum obnoxie accipiens, quasi osten-
 tando abundantiori studio gratificandi duci magno, simul plus quam pete-
 batur dedit, simul aptam captavit opportunitatem id quod sua causa opta-

αὐτὸς ὑπὲρ ἄλλον εἰς χάριν ἅμα τοῖς ἰδίοις διασωσάμενος, ἔτε-
 P 298 ρνίτευσεν ἀποφυγὴν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ τις τῶν ἐς γραμματείας
 ἐκείνῳ τελούντων, ἐπεὶ καὶ αὐτῷ ἐδόκει τοῦ κεκτημένου ἄλλο-
 τριοῦσθαι, ἔνθεν μὲν οὗτος ἔνθεν δ' ἐκεῖνος τὴν πόλιν καταλαμ-
 βάνουσι. ἀλλ' ὁ μὲν ἐπεὶ οὐδὲν ἑώρα ἀκίνδυνα ἑαυτῷ διὰ τὴν
 τῆς ἐνοχῆς παράλυσιν καὶ τὴν ἐς βασιλέα προσφυγὴν, πατριάρ-
 χου προσφεύγει· ὁ δὲ γραμματεὺς ἐπιστὰς πρὸ τούτου, καὶ τὰ
 πιστὰ προσδοκῶν ἔχειν ἔκ τινος γράμματος τοῦ ὑπὸ τοῦ μεγάλου
 δουκός, ὡς δῆθεν πρὸς τὸν κανικλείου δηλοῦντος τὴν ἀπόλυσιν
 B ὡς ἐκούσιος, ἐλπίσι χρησταῖς ἡωρεῖτο. λόγος δ' ἦν ἀμφοτέρους 10
 συνελθόντας πρὸς πατριάρχην ἀπολογεῖσθαι διὰ τούτου τῷ βα-
 σιλεῖ τὴν ἐκ τοῦ μεγάλου δουκός ἀναχώρησιν, τὰ πολλὰ τῶν
 ἐκείνῳ πραττομένων ἀταμιεύτοις παρρησίαις καταπτομένους.
 ἃ καὶ ἀγγελθέντα, οὐχ ὅπως οἱ λέγοντες ἔπειθον, ἀλλὰ καὶ
 δυσμεναίνειν ἑαυτοῖς τὸν κρατοῦντα ἐποιοῦν· βασιλεὺς γὰρ κα-15
 κίας, οὐκ ἀληθείας τὰ λεγόμενα κρίνων, καὶ ὑπεκκαύματα φθό-

bat agendi. officium quippe deductoris sibi cum praetoria sua cohorte assumens, Cannaburium Constantinopolim perduxit. quo ipso tempore quidam in eiusdem Nostongi provinciali comitatu scribae ministerium exercens, cum decrevisset nescio qua re offensus ab exosi sibi domini servitio recedere, et ipse iter urbem versus clam arripuit. itaque ambo pari consilio, licet invicem ignari, furtivis profectionibus Constantinopolim pervenire. ubi Nostongus inspecto rerum statu, cum minime speraret probare se imperatori posse, manifestis in favorem magni ducis praeoccupato affectibus, quas veras habuerat causas e provincia iniussu discedendi, haud tutum sibi putavit confugere, uti destinaverat, ad ipsum, et audientia poscenda eius potestati se permittere. quare ad patriarcham se confert, asyli iure securus illic futurus, et eodem idoneo reconciliationis sequestro ad Augustum usurus. scriba, qui prior in urbem, expeditus via emensa, pervenerat, lactatus spe inani cuiusdam, quam attulerat, acceptae a magno duce ad caniclei praefectum epistolae, qua cum declarari credidisset se legitimas habentem causas abnuendae ulterioris morae in obsequio Nostongi, a quo indignis modis tractaretur, auctoritate superiori ducis magni a famulatu magni hetaeriarcae rite fuisse absolutum, postquam ea reddita epistola promoveri ea via negotium non sensit suum, sive illa perfunctoria commendatio fuisset, sive quamvis accurata, parum apud praefectum canicleo valeret, vela secundum auram vertere statuit, reconciliationemque cum Nostongo gratia societate cum eo ineunda consilii, ad patriarcham et ipse confugit, parem prae se ferens aversionem a magno duce. ibi uterque concordii conatu studuerunt infamare apud Augustum magni ducis acta, querelis contra eius avaram arrogantem et tyrannicam gubernationem liberis apud patriarcham deponendis, quas ille videlicet ad imperatorem deferret, et pro ea qua pollebat apud ipsum gratia, creditas sibi probatasque persuaderet iustas esse. sed successu ea res caruit: auditis enim imperator a patriarcha quae Nostongus et eius scriba in magno duce culparent, adeo non est persuasus ut iram potius non medio-crem in accusatores ostenderet, hos iudicans falso et prava voluntate in-

τον μᾶλλον ἢ προνοήσεις ἕξ εὐνοίας ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐκείνοις ἐχόλα C
καὶ ἐξωργίζετο. τοῦ δ' ἐπὶ τούτοις καὶ μετελθεῖν τοῦ μὲν τὸ
οὐκ εἰς ὀλίγα χρήσιμον παρητεῖτο, τοῦ δὲ τὸ ἀξιοπρεπὲς εἰς τὴν
ἀπὸ βασιλέως παρόρασιν διεκώλυεν. ἦν δ' ἄλλως ἐμποδὼν πρὸς
5 τοῦτο καὶ ἡ πρὸς τὸν πατριάρχην καταφυγὴ τοῦ Νοσιόγγου,
ὅθεν ᾤετο ἔχειν τὴν ἐς ἅπαν ἀσυλίαν τῇ τῆς Περιβλέπτου τέως
ἐγκεκλεισμένον μονῇ. ὅθεν καὶ παρὰ τῆς ἀδελφῆς ὁ κραιτῶν
πολλάκις παρωξυμμένος (ἀνάπυστα γὰρ κἀκείνη τὰ λεχθέντα κατὰ D
τὸ εἰκὸς ἐγεγόνει, καὶ ὑβριοπάθει τὰ μέγιστα, εἰ μή γε οἱ κα-
10 τιπόντες ἀξίας τὰς δίκας τίσαιεν, μηδὲ προσέξιν ἄλλον τῷ στρα-
τηγῷ, μὴ τῶν φυγάδων ἐκείνων ὑποσχόντων τὰς δίκας) ἀλλὰ τὸ
μὲν μονῇ ἐγκεκλεισθῆναι καὶ ἀπὸ προσώπου εἶναι τῷ βασιλεῖ ἄρκε-
τὸν εἰς τιμωρίαν ἔκρινεν, ἐκείνο παρ' ἑαυτοῦ καταδικασθέντος
ὅπερ ἂν βασιλεὺς παθεῖν ἐκείνον ὡς πρόστιμον ἐδικαίον, τῆς E
15 μονῆς ἀντὶ φυλακῆς οὔσης αὐτίκα, ἥ δὴ καὶ παρὰ πατριάρχου
ἀποσταλεῖς ἐγκέκλειστο. τῷ δέ γε γραμματιστῇ ἀπεπροσπάθει
ὡς μὴ ἰδίῳ τὸ σύνολον ὄντι καὶ ὡς ἔκ τινος λατρείας ἐκείνοις

2. τὸ deerat.

10. μηδὲ γὰρ?

11. τὸ] τῷ?

stinctuque maligni livoris, non autem, ut videri volebant, zelo publici boni et studio benevolo serviendi imperatori ad istam calumniosam et mendacem delationem processisse. ergo in eos palam indignatus, scribam quidem ut nihili homunculum et parum utilem e ministerio amovit: Nostongo, ne poena ei luculentior infligeretur, sua tanto amplior dignitas profuit, praesertim cum ne pro potestate coërceretur subicereturve iudicio, asylus obstaret, quo ille Peribleptae monasterio inclusus (illuc enim eum patriarcha miserat) inviolabili utebatur. itaque quamquam soror imperatoris, socrus ducis magni, cognitis quae contra hunc ab his movebantur, tamquam pro genere sollicita, non cessaret Andronicum irritare adversus duos falsorum, ut aiebat, inventores criminum, magnopere exaggerans rem esse indignam exemplique in publicum noxii, impune ferre calumniosos sycophantas impudentissimam audaciam, ex qua inulta permanente secuturum esset ut alii quoque ad licentiam invitati similem negligerent obedire duci magno, cuius quam esset fortis et felix bello reique tunc publicae necessaria opera, Philadelpheae liberatio monstraret; etsi haec, inquam, indesinenter urgeret tam potens et cara imperatori matrona, tamen illi non est visum aliud tum quidem Nostongo supplicium infligere; sufficere quippe interim aiebat carcerem, quem is sibi ultro conscivisset, includens sese monasterio Peribleptae; quam se illi custodiam imputare dicebat in partem poenae tanquam indictam legitime damnato. instantibus autem, posse saltem puniri Nostongum in persona scribae sui, qui non diversaretur in monasterio (huic enim iuste infligendum merenti supplicium in ignominiam et dolorem redundaturum ipsius domini, cuius exemplo et commodo peccasset), respondebat imperator Nostongum nihil ad se pertinere putaturum quid scribae isti fieret, quem ad suam vere pertinuisse familiam negaret: in eam quippe irrepsisse haud a se adscitum, sed furtim adhibitum a suis familiaribus mercenaria functione venalis operae. oportere autem, si quando magistratus non in propria sed in aliena castigandi per-

ἀναληφθέντι· δεῖν γὰρ τοῖς τῆς τῶν ἀρχόντων ἐπὶ πλημμελήμασι
 τιμωρίας οὐχ ἥττον κολάσεις ἢ καθάρσεις οὔσας ἰδίους προσήκειν,
 εἰ μέλλοιεν οἱ μὲν κολάζοντες κερδαίνειν, οἱ δὲ δεινὰ πάσχοντες
 ὠφελεῖσθαι, κατὰ τὴν εἰς τοῦτον χρεῖαν τὸ χρήσιμον παρεξόμε-
 P 299 νοι. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Νοστόγγος κατὰ τινὰ ἐλπισμὸν συμπαθείας 5
 τῆς μονῆς ἀπελύετο, ἡ δὲ τῆς ὀλιγωρίας δόξα καὶ ἔτι ἀναζέουσα
 ἦν, καὶ δεῖν' ἅττα τοὺς τῷ μεγάλῳ δουκὶ προσκειμένους ὑπέσυν-
 χον, εἰ καταφρονοῖτο, καὶ μάλιστα παρὰ τῶν δοκούντων καὶ ἐν
 ἀξίαις (τοῖς γὰρ καιριωτέροις μέρεσιν, ὅταν ἐνδῷ πρὸς τὸ χεῖρον,
 ἀνάγκη συνδιεστράφθαι καὶ τὰ λοιπὰ, ἣν μή τις ἐπίσχη), τότε 10
 βασιλεὺς πέμπας ἄγει καὶ ἀμφοτέρους, καὶ δὴ ἡμέρᾳ κυριωνύ-
 μῳ, Μαιμακτηριῶνος τεσσαρεσκαίδεκάτῃ, τοὺς περὶ αὐτὸν
 B παραστησάμενος, παρόντων κακείνων, πολὺν μὲν λόγον παρέ-
 τεινε δημηγορῶν, τῷ μὲν δοκεῖν καθαρπτόμενος τοῦ Νοστόγγου,
 τὸ δὲ πλεῖστον καὶ ὑπὲρ τοῦ μεγάλου δουκὸς πρὸς τοὺς μεγιστᾶ-15
 νας ἀπολογούμενος, ὥς μηδὲν ἀναξίως κακ τοῦ παρδείκοντος μήτ'

sona sint, in eo capite poenam constitui quod intimum ipsis et carum scia-
 tur esse, cuiusque damnum ac labor ad sensum illorum affectu et com-
 passione propagatum iri non sit dubium. alioqui contingeret frustrari
 voto suo iudicem; qui cum poenas istiusmodi minus ultrices esse quam
 purgatrices velit, magisque optet emendari per eas in posterum qui deli-
 quit, quam ipse frui dulcedine vindictae, istud quod e reipublicae utili-
 tate spectat, minime assequeretur saeviendo in personam indifferentem illi
 quem primario vult plectere. sic tunc eludebat imperator studiosos magni
 ducis poenam Nostongi postulant. verum cum accidisset aliquanto post
 haec prodire e suo asylo Nostongum, spe quadam concepta parcituri fa-
 cile sibi Augusti, si committere se reum ipsius clementiae vidisset, dum
 id ipsum aulae, ut fit, sermonibus celebratur, animadversum est magis in-
 cumbere iudicia magnatum plerorumque in reprehensionem arrogantiae
 magni ducis, qui Nostongum magnum hetaeriararcham, dignitate ac natali-
 bus conspicuum hominem, velut de plebe quempiam, contemptim et impe-
 riose tractasset. quae gliscens invidia cum ducis magni fautoribus inie-
 cisset curam, quod eum iam contemni ac traduci passim a proceribus et
 constitutis in dignitate viris primariis videbant, intelligebant autem sen-
 sus et iudicia summatum facile in vulgus quoque serpere, periculumque
 fore, ni mature occurreretur, ne communibus mox et unanimiter conspi-
 rantibus primorum iuxta infimorumque unus odiis obiectus haud par resi-
 stendo esset, novis imperatorem instantiis ad succurrendum isti discrimini
 perpulerunt. his ille annuens, die quarta decima Iunii, quae fuit illo anno
 dominica, adduci coram sese in medio procerum aulae considente Noston-
 gum et scribam iussit. atque hic longam satis ingressus orationem specie
 invehendi in Nostongum, maximam re vera sermonis partem consumpsit
 in purgando apud praesentes magnates duce magno actisque illius et suis
 erga illum beneficiis vituperationi eximendis. conatum quippe acrem in-
 tendit ad persuadendum neque se cumulandis in Rontzerium honoribus
 liberalitate excessisse, neque illum accepisse a se quidquam quo non de-
 beret iudicari dignissimus, quippe qui iam antequam huc adveniret, ma-

αὐτὸν προβιβασμοῖς τιμῆσαι τὸν καὶ πρὸ τοῦ μέγαν δοκοῦντα, μήτ' ἐκείνον παρ' αὐτοῦ τιμηθῆναι, εἰ ἐπὶ τῶν ὅλων γένοιτο· εἶναι γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ οὐχ ἥκιστα ἔνδοξον καὶ οὐδὲν ὃ τι λαβεῖν μὴ ἔχοντα. τέλος τὸ τοῦ λεοντοκόμου ποιῆ, καὶ κυνὶ τὸν ὡς C
5 δῆθεν λέοντα ἐκδεδίττεσθαι· προστάττει γὰρ αὐτίκα, καὶ τὸν μὲν γραμματεῖα ἑξατιμοῖ κουρᾷ τριχῶν καὶ γενείου, τὸν δὲ Νο-
στόγγον τὰ πολλὰ καθαψάμενος ἐν δημηγορίαις τέλος ἀξιωμα-
των ψιλοῖ καὶ ἐγκλείει. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράττετο τῇδε.

25. Οὐ χεῖρον δ' ἴσως καὶ τὰ κατὰ τὴν Τρίπολιν διελ- P 300
10 θεῖν, ὅπως ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς κατ' ἀνατολὴν φρούριον οὔσα, ἔπειτα ἐκ τῆς εἰκαίας καὶ τῆς τυχούσης προφάσεως ταύτην ἀρ-
χαίαν οὔσαν καὶ Φιλαδελφείας προβεβλημένην ὃ Δούκας καὶ βα-
σιλεὺς καὶ ὅπλοις καὶ σιταρχίαις ἐπετείοις ὠχύρου, καὶ τὸ τῆς
Φιλαδελφείας μύρσιμον (τὸ δ' ἦν ἐκ πρώτης κατακλυσμῶν καὶ
15 εἰσέπειτα μηδὲν ἁλῶναι, ὡς ἐφημίζετο) πιστὸν ἐντεῦθεν καθίστα.
διὰ τοι ταῦτα καὶ ἐκυδροῦτο τὸ πόλισμα, καὶ τῶν ἐπιτιθεμένων B
ἡλόγη Περσῶν. ἀλλὰ χρόνος τὴν πολιορκίαν ἐμέτρει, καὶ τῶν

10. φρουρίων P.

15. εὐφημίζετο P.

gnus fuisset, classem et copias ductans proprias, quoque hic fuisset insi-
gnitus titulo ducis magni, eius rem ipsam prius habuisset, alibi nihilo mi-
nus clarus atque conspicuus quam deinde apud nos, qui nomen dumtaxat
addiderimus possessae dudum et exercitae ab illo potestatis, quando illum
exercitui Romano praepositum universo magnum ducem appellavimus. in
eam sententiam postquam accurate vehementerque peroravit, conversus ad
praesentes reos, et a scriba exorsus, in eo facere voluit quod solere aiunt
leonis magistrum, dum cane coram illo verberando terrere ferox animal
satagit. sic enim Augustus metum admovere Nostongo scriba eius ple-
ctendo propter culpam utrique communem volens, huic illic in conspectu
cunctorum ignominiose radi ad cutem pilos capitis et menti iussit. mox-
que Nostongum acerba prius nec brevi obiurgatione increpitum denique
dignitatibus privavit et custodiae addixit. atque haec quidem acta in
hunc modum sunt.

25. Operae pretium quoque fuerit, quae Tripoli contingere, breviter
exequi. haec urbs in Orientali sita tractu arcium potius, quibus circum-
dabatur ad illum oppositis limitem, quam propriis tuta munimentis habe-
batur, quoad eam Ducas Augustus, ex levi et fortuita capto causa consi-
lio, urbem antiquam et Philadelphiae praetentam armis propugnaculis et
victus annui provisionibus instruxit; cuius novae obiectu munitionis tu-
tior, ut apparebat, reddita et extra omne periculum Persicae invasionis
posita Philadelphia, fides iam adhibebatur pronior veteri de illa oraculo
iactato, quo in fatis esse ferebatur eam a primo diluvio in omne deinde
consequens tempus numquam fore capiendam. indidem porro civitati Tri-
poli claritas accessit, late inclytæ per hoc factae, nec sui praesidii fidu-
cia curanti Persarum incursiones, quas facile ac ludibunde se repulsuram
confideret. postea late potentibus campo Persis, cunctae illorum tra-
ctuum munitiones una simul obsidione premebantur, coactis praesidiariis

Georgius Pachymeres II.

πολλῶν ὑποκλιθέντων εἰς μακρὰν ἀντεῖχον οἱ Τριπολῖται. πλὴν
καὶ κατ' ὀλίγον τῇ τῶν ἀναγκαίων ἐνδείᾳ στενοχωρούμενοι καὶ
C τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας εἰς τὰ μάλιστα ἔχρηζον. ἀλλ' ἐπεὶ ἐγγύ-
θεν οὐκ ἦν ἄρωγῇ, ἔγνωσάν τισι συνωμοσίαις ταῖς πρὸς τοὺς
Πέρσας τὰ τῆς ἀνάγκης διευθετεῖν. ἀμέλει τοι καὶ πρὸς καιρὸν 5
ἐσπένδοντο Πέρσαις, καὶ σῖτον ἐκεῖθεν ἐλάμβανον. καὶ ὁ συνε-
θισμὸς τῆς ἐμπορίας μὴ μόνον ἐκείνους ἐξερχομένους ὠνεῖσθαι
τὰ ἀναγκαῖα ἐποίει, ἀλλὰ καὶ Πέρσας εἰσερχομένους ἀνέδην τὴν
P 301 πόλιν ἀπεμπολεῖν παρεσκεύαζε. τοῦτο πολλὰκις πραχθὲν ἔν-
νοϊαν εἰσάγει Πέρσαις ἀλώσεως, καὶ προδόταις κοινολογησάμενοι 10
τὰ εἰκότα ἐν προθεσμίαις πισταῖς τὰ κατὰ τῆς πόλεως ἐξειργά-
ζοντο. καὶ δὴ σάγμασι πλείστοις τὰ τῶν φορτίων ἐπισκευασάμε-
νοι, τὸ μὲν στράτευμα ἑγγιστά πον ἐνεκρυφίαζον, ἅμα δὲ πολ-
λοὶ τὴν πόλιν εἰσῆσαν. σῖτος δ' ἡ ἐμπορία ἦν, καὶ ἕκαστος
τῶν κανθώνων ζυγάδα φέρων τῶν φορτωμάτων τὰ κατὰ τὸν πό- 15
λεμον ἡχεῖα, οἷς ἐκεῖνοι κροτοῦντες τὴν μάχην ἀνάπτουσιν, ἐν-
B τὸς συνεπῆγον τῶν σάκκων· καὶ ἀντὶ πιποῦς, τὸ τοῦ λόγου,

intra eas se tenere et agri usu exclusis. id incommodum diutissime omnium Tripolis pertulit; et plerisque circumsitaram arcium fame ad deditionem adactis, soli longo tempore restitere Tripolitae, quoad et ipsi consumptis sensim alimentis, extrema in arto positi penuria, circumspicere auxilia coepere; quorum cum e propinquo nulla se spes ostenderet, ad quasdam cum Persis conventiones, malo aliter immedicabili subigente, descendunt. pacti enim in tempus aliquot indutias mutuoque contrahendi libertatem, frumentum ab ipsis traditum Persis, pretio cum fide numerato, accipiebant. frequentatum id est sat longo tempore commercium, produntibus primum Tripolitanis, et annonam persoluta pecunia foris sumptam intra urbem importantibus. procedente tamen usu, et ex eo, ut fit, fiducia crescente, permittere ingressum civitatis Persis vitae subsidia inferentibus non dubitarunt; quae res in exitium ipsorum vertit. Persae quippe, per talem causam intra urbem Tripolim crebro admissi, eius capiendae cogitationem inierunt, proditoribusque subornatis in supina securitate civium fraudem in hunc modum concinnarunt. magno sarcinarum numero parato, quas frumenti venalis esse dicerent, eas asinis aut mulis ditellariis binas hinc inde singulis impositas ducunt in urbem, id ipsum ut iam consuetum expectantem. sed non prius eiusmodi deductores iumentorum in eam viam se dederunt, quam sociis admonitis quid intus ipsi agere pararent, quid foris eos tali audito signo facere oporteret, universum exercitum locis urbi proxime admotis clam in insidiis delitescentem relinquerent. condiderant autem intra saccos, quos tritico refertos mentiebantur, crepitacula bellica, tympana nimirum ac tubas sonoraque id genus instrumenta, quibus solent uti concitandis militibus ad praelium. sub noctem ea mandra mannorum onustorum, suo quemque agasonis vice Persa milite ducente, in urbem Tripolim non modo citra suspicionem ullam sed et cum gratulatione recepta est. laetabantur cives augeri se commeatibus et in longi securitatem temporis annonae diu suffecturae congerenda copia firmari: miseri autem nesciebant sibi, iuxta vetus verbum, obtrusum

σκορπίον οἱ πολῖται δεξάμενοι, ταῖς εὐθηναῖς ἐλπιδοκοπούμενοι
 ἐν ἀνέσει ἦσαν. νῦν δ' ἤδη περὶ αὐτοὺς ἦν, καὶ ἡγνόουν, καὶ
 ταῖς ἀγαθαῖς προσδοκίαις ἠώρηντο ἐν κακοῖς ἀναγκαίοις ὄντες.
 ἐντεῦθεν καὶ νῦν μὲν ἐκείνη ἐμμέσον μηδὲν ὑπειδομένοις τοῖς πο-
 5 λῖταις, οἱ δ' ἀναλαβόντες ἕκαστος τὰ ἡγεῖα πολέμου τρόπον ἀνε-
 κυμβάλιζον. καὶ τοῖς μὲν διωπνισθεῖσιν ἔκπληξις ἐμπίπτει καὶ
 ἀπορία τοῦ πῇ τραπῆναι καὶ ἐκφυγεῖν· οἱ δ' ἐπιστάντες ἀπέρω
 τάχει ταῖς πύλαις αὐταῖς κλεισὶ καὶ ὄχεῦσι τῇ γῇ προσαράττουσι, C
 καὶ ἐγγύθεν τοὺς σφετέρους ἐτοίμους ὄντας συμμαχήσοντας
 10 προσκαλοῦνται. καὶ οὕτως αὐτῆς νυκτὸς ἐκ μιᾶς ἐκείνοις ὁρμῆς
 τὸ πόλισμα παρεστήσαντο. ὧ δὲ καὶ Ἀλυσύρας ὁρμητηρῶ ἐς
 τὰ μάλιστα χρώμενος, τὰς συνάμα Καρμανοῖς ἐκδρομὰς ὅπου
 παρῆκοι ἐποίουν. τότε τοιγαροῦν ἐκεῖνος μὲν εὐκόσμῳ φνυγῇ
 τῶν ἀμφὶ τὸν μέγαν ἀπαλλάξας δοῦκα, τὸ πόλισμα ὑποδύς, ὅλος
 15 ἐν ἀφοβίαις ἦν καὶ ὑπερηφάνει τὸ σύμπαν.

26. Ὁ δὲ τῶν ὅλων ἀφηγούμενος στρατηγὸς ἀκίχῃτα P 302
 γνοὺς διώκων, ὑποστρέψας προσβάλλει τῷ τοῦ Κουλαῖ φρουρῶ,
 ἐνθα καὶ ἀπαγχονίζειν ἐφίησι πλείστους αἰτίαις περιβαλὼν. τοῦτο

fuisse scorpium pro pipo; gaudebantque et spebus amplis efferebantur
 ipsa perituri nocte, cuius iam inchoatae primordia coenis et computationi-
 bus, imminetium ignari, celebrabant. medium inde noctis effluxerat, ad-
 eo nihil Tripolitanis suspectantibus ut securissime passim illic dormiretur,
 cum Persae praetextu ducendi sarcinaria iumenta ingressi civitatem, suis
 quique arreptis tympanis aut lituis, quod sociis condixerant signum edi-
 derunt. experrecti Tripolitae tam intempesta hora, tam tumultuoso clas-
 sico, mirari, consternari, quo se verterent quove suffugium captarent,
 frustra se contorquendo, anxie quaerere. at non interim cessare perfidi-
 osi deceptores. advolant ad portas urbis, easque confractas securibus
 cum vectibus ac seris humi sternunt. sic per patentia iam ostia socios
 paratos e propinquo introducunt, iisque sibi adiunctis uno impetu ipsa no-
 cte urbem munitissimam, tandiu nequidquam ante oppugnatam, in suam
 facile potestatem redigunt. usus ea deinceps victor Alisyras est pro re-
 ceptaculo, unde frequenter erumperet, quo se ac sua referret; habebatque
 ibi Carmanos suos secum, quos ex arce illa opportune imminente in ter-
 ras opulentas quaestuose praedatum emittebat. contigerunt postea quae
 retuli ante de offensione belli, qua Carmani sunt coacti Philadelphiae ob-
 sidionem solvere; quo tempore dux eorum Alisyras sua versus praesidia
 recedens lento et bene ordinato gressu, qui fugae trepidatione et ignomi-
 nia careret, frustra insequente magno duce perveniens iam in tutum, Tri-
 polim suam intravit, ibique omni sollicitudine deposita ferocius etiam et
 insolentius glorians minabatur.

26. At nostri dux supremus exercitus, ubi expertus aliquantum vana
 se ac suos contentione fatigari Carmanis insequendis, acie perite instructa
 tuto sese subducentibus, progressu inutili reflexo admovet copias arcu Cula
 dictae, quae Romanorum erat Persis antea late dominantibus se dedere
 coactorum. horum plerosque illic repertos, crimini vertens quod hosti

δὲ φρουρίῳ τοῖς Φούρνοις. καὶ οἱ μὲν αὐτὸν (οὐδὲ γὰρ ἦν χθὲς καὶ πρὸ τρίτης προσχωρήσαντας κατ' ἀνάγκην Πέρσαις ταῖς πρὸς ἐκείνοις ὁμολογίαις καὶ ἔτι ἐμμένειν, φανεισῶν τῶν δυνάμεων) ὑπταῖς δέχονται ταῖς χερσὶ καὶ θερμαῖς μεταγνώσειν ἐμφανεῖς ἦσαν τὴν ἀναγκαίαν δυσχεραίνοντες μοῖραν τῆς πρὸς τοὺς 5
 B ἐχθροὺς προσχωρήσεως· ὁ δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις τῷ δοκεῖν ἀνέμειν τὰ πταίσματα, τοῖς δὲ δόξασιν τῶν λοιπῶν προέχειν βαρέως εἶχεν. ὄθεν καὶ τὸν μὲν φύλακα τοῦ πολιέματος ἀφαιρεῖται τῆς κεφαλῆς, ἄλλους δ' ἄλλως τιμωρησάμενος ποινὴν ἀγχόνης καὶ πρεσβυτέρου τοῦ τῶν λοιπῶν ἐξάρχου καταψηφίζεται. ὥς δ' οὐκ ἦν 10
 αἰωρουμένῳ οἱ ἀπερυγεῖν ἀναγκαίως αὐτίκα καὶ τὴν πνοήν, τῶν τις ἐπὶ τούτοις ἐπιτεταγμένων, θείαν ἔνδειξιν ἡγησάμενος τὸ τε-
 C λούμενον, εἴτε προσταχθὲν εἴτε καὶ μὴ, κοπίδι τέμνει τὸν βρό-
 χον καὶ τοῦ κινδύνου τὸν κατάδικον ἐξαιρεῖται. εἴτα Φιλαδελ-
 φεῖα προσβάλλει, καὶ χιλιάδας συχνὰς ἐκεῖθεν ἐκλέγει χρυσίου, 15
 ἀδυσώπητον ἐπὶ πᾶσι φέρων τὸ φρόνημα. ἔπειτα τὰ ὅμοια δρᾷ Πυργίον καὶ Ἐφεσον, καὶ τὸν τῆς ἀπαναστάσεως φυγοῦσι, τὸ τοῦ λόγου, καπνὸν τὸ πῦρ ὑπανήπτε τῶν πειρασμῶν. καὶ ὁ δι-
 δούς πλεῖστα μετὰ πολλὰς βασάνους μόλις ἐσώζετο. ταῦτα καὶ
 ταῖς νήσοις Χίῳ καὶ Λήμνῳ καὶ Μιτυλήνῃ ἐπράττοντο. καὶ 20

cessissent, aut aliis succensens praetextibus, suspendio necavit. idem fecit et alii castro cui Furni nomen est. et illi quidem infelices, statim atque se viderunt impune posse a pacta Persis servitute, illorum recessu, resilire, obviis ulnis liberatores suos magni ducis milites excipiebant, illa satis alacritate declarantes quam inviti, summa necessitate adigente, pepigissent qualescunque indutias cum barbaris; cuius facti acrem poenitentiam monstrabant. ille autem non aequae cunctis ignoscebat, sed quae-stuoso discrimine, vulgo quidem inope venia donando misericordiam ostentabat, praestantiores autem, ut qui rem haberent et ex quorum nece provenire lucrum posset, inexorabiliter plectebat. sic custodi illius oppidi, praesidii praefecto, caput amputavit, alios alio poenae genere absumpsit; quos inter et presbytero aliorum eius ordinis exarcho suspendium decrevit. at illi de laqueo pendenti durare longiori quam soleret spatio spiritum contigit; quo animadverso quidam isti functioni praefectorum, ostentum id divinum esse autumans, vel iussus vel iniussu, securi laqueum abscidit et periculo exemit addictum. sub haec Philadelphiam init magnus dux, et multa inde corradit aureorum millia; quod iam sine ulla verecundia agebat. itaque similem avaritiae licentiam Pyrgii, similem Ephesi ostendit; qua fiebat ut horum incolae locorum, e quodam veluti fumo incursionis barbaricae emersi, in flammam saevissimarum exactionum tristiori casu se deiectos lugerent. ista rapacitas exercebatur ita immaniter, ut qui plurima dederat post multos cruciatus, vix salvus permanere sine-retur. talia exempla in insulas e continenti transierunt: idem enim passa Chios est, idem Lemnus et Mitylene. quibus in locis cunctis, apud quem-

ὅπου ῥοῖζος χρυσίου, καὶ μοναχὸς ἦν καὶ τάξεως ἱερεῶς καὶ τῶν D
 ἐπιτηδείων καὶ γνωστῶν βασιλεῖ, δειναῖς αἰώραις ἡτάζετο, καὶ
 ὁ μακελλικῶ φιτρῶ καὶ κοπίδι πρὸ ὀφθαλμῶν ἀπειλούμενος θά-
 νατος καὶ τὰ ἐν μυχοῖς γῆς κρυπτόμενα ἐκ τοῦ παρασχεδὸν ἀνώ-
 5 ρυττε καὶ ἐδείκνυ. ὁ μὲν οὖν διδοὺς ἐντεῦθεν ἡλευθεροῦτο τῇ
 τοῦ χρυσοῦ ὡς ἀληθῶς ἐτυμότητι, ὁ δὲ μὴ ἔχων πρόστιμον εἶχε
 τὸν θάνατον. ὁ δὲ καὶ τῷ ταλαιπώρῳ Μαχράμῃ κατὰ τὴν Μι-
 τυλήνῃ γεγόνει. οὗτος γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα τῶν βασιλικῶν ὑπη-
 ρετῶν ὢν καὶ τῇ οἰκειότητι κλειζόμενος τὰς οἰκίσεις κατεῖχεν ἀνὰ P 303
 10 τὸν Σκάμανδρον. ὡς δὲ πᾶσαν τὴν ἐκεῖ χώραν προκαταλαβόν-
 των τὴν Ἰδὴν Περσῶν ἐρημοῦσθαι τῶν οἰκητόρων ξυνέβαινε,
 φθάνει καὶ αὐτὸς σὺν πολλοῖς ἄλλοις τὸ τῆς Ἀσου φρούριον
 ἐπιεσθῆναι. ὧ δὲ καὶ ὡς ἀξιοτέρῳ οἱ ἐκεῖ τῶν ὄλων, ἐπεὶ καὶ
 τοῦ ἐξηγουμένου ὡς εἰκὸς ἐν τοιούτοις καιροῖς περιστάσεως ἔχρη-
 15 ζον, αὐτοῖς τε καὶ τὸ φρούριον ἐγχειρίζουσιν. ὁ δὲ ἐφίσταται
 τὴν ἡγεμονίαν διδόντων ἐκείνων ἀνεπιστημάντως ὅσον ἐκ τοῦ κρα-
 τοῦτος. ὅμως καὶ οὕτως ἔχων οὐκ ἐρραθίμει τῆς ἐφ' ἐκάστῳ B
 προνοίας, καὶ ἐφ' ἱκανὸν ἀμφέπονεῖτο καὶ συνεῖχε τοῖς τῇδε πυρ-
 γηρουμένους. ἐπεὶ δὲ δηνομένων τῶν ἐξωτέρων τέλος αὐτοῖς
 20 ἔμελλε περιστῆναι τὰ χαλεπά, τὸ δρᾶσαι τι γενναῖον οὐκ ἔχοντες
 εἰ προσμένειεν, πρὸς φυγὴν ὥρμων καὶ προαπανίσταντο, ἀγκά-

17. τοῖς P.

cumque auri copia suboluerat, is seu monachus foret seu e sacro ordine
 seu ex palatino auctoratis officio ac notis principi, diris suspendiis tor-
 quebatur: ostentabaturque illi mors praesens, cippo ferali et securi, qua
 super eo ipsi mox abscindenda cervix foret, coram oculis positus, quoad
 eo terrore adactus, quos terra condidisset thesauros indicaret: tunc auro
 sequestro liberabatur. qui non habuisset quod proderet, morte miser in-
 opiam luebat. id quod infelici Machramae apud Mitylenem contigit. is
 cum esset e praecipuis imperatoris ministris, gratia etiam apud principem
 nota late inclutus, domicilium habuerat prope Scamandrum. sed universa
 illic circum iam a Persis regione post Idam occupatam evastata, desola-
 toque incolis tractu, mature abiens et ipse cum multis aliis in Asi arcem
 ingreditur; ubi recepto, qui degebant intus, quoniam et tali tempore duce
 sibi opus videbant esse, et satis intelligebant neminem adesse ad id illo
 magis idoneum, loci praefecturam deferunt. accepit ille quod dabant, et
 sine alia imperatoris significatione pro praefecto se gessit illius castri, nec
 segnis in eo exequendo fuit officio: sat longo enim spatio invigilans et
 laboriose satagens locum defendit, misereque vexatis circumscripti colonis agri
 opportuno subvenit auxilio. at postquam aucta iam potentia hostium et
 plerisque illius viciniae locis vastatis comminus admovebatur terror mali
 prorsus ineluctabilis, Machrama cum suis non habentes quod genere
 agerent, prudenter sibi consulere decreverunt. fuga ergo se in tutum re-
 cipere curarunt; ad quod illis, ut multis aliis, gremium e propinquo be-

λας σφίσιν ὡς καὶ πολλοῖς ἑτέροις ἐξ ἐγγίονος προτεινούσης τῆς
 Μιτυλήνης, καὶ τὸ καθ' αὐτὸν σκοπῶν ἕκαστος ἡλόγει τοῦ ἄγον-
 C τος καὶ τῆς ἐκουσίον ἀνεῖτο ὑποταγῆς· ἐφ' οἷς μηδὲν ἔχων ἀντι-
 πράττειν, τοῦ πλήθους ὡς εἰκὸς δυναστεύσαντος, συναπαίρειν
 ἔγνω καὶ κεῖνος, καὶ κενὸν ἐντεῦθεν τὸ φρούριον καταλέλειπτο. 5
 ἀλλὰ μεθ' ἡμέρας ὁ μέγας δούξ προσίσχει τῇ νήσῳ, καὶ ἔδει
 πάντως αἰτίας τῶν πορισμῶν τὰς μὲν εὐρίσκεσθαι τὰς δὲ πλάτ-
 τεσθαι. σὺν ἄλλοις πολλοῖς καὶ οὗτος τῷ τροχῷ συλλαμβάνεται.
 οἱ δὲ ἄλλοι πάντες μίαν τὴν τοῦ κακοῦ λύσιν, εἰ προτείνοιεν ἄβρὸν
 D τὸ χρυσίον. καὶ τις δὲ ἄλλος ὅς προενηργηκῶς δημόσια τὰ ἐξ 10
 ἐκείνων κέρδη ἐν χιλιάσι καὶ μάλιστα εἰσεπράττετο. τῷ δὲ
 προσετιμᾶτο θανάτου διὰ τὴν τοῦ φρουρίου κατάλειψιν. εἰ
 δ' ὠνεῖσθαι βούλοιτο τὴν ζωὴν, εἰς χρυσίου χιλιοστύας πέντε ἢ
 ἑκτίσις ἴστατο. κατηντήκει δὲ καὶ ποινὴ μέχρι καὶ ἑκατοστύος
 μιᾶς τῷ Μαχράμῃ. ὡς γοῦν βραδεῖς ἐφαίνοντο οἱ μὴ ἔχοντες 15
 περὶ τὴν ἀπόδοσιν, αὐτῆς ὥρας πρυστάσσει ἐπ' ὧσι θατέρου
 E καρατομεῖσθαι θάτερον τὸν Μαχράμην, καὶ ὁ μακελλικὸς φιτρὸς
 παρευθὺς καὶ τὸ ξίφος ἑτοιμον εἰς ἀναίρεσιν· τὰς γὰρ τῆς κεφα-
 λῆς τρίχας ἱμῶσι δεθείς, εἴτα δ' ἑκταθείς ἐπὶ τοῦ φιτροῦ καὶ
 καρτερῶς πιεσθείς, ὥστε καὶ τοὺς σπονδύλους τοῦ τραχήλου ἐκ- 20

nevole patens ostendit Mytilene. sic tamen ille administratus est transi-
 tus, ut non tam iussu ductuque praefecti quam privato Asensium quisque
 consilio migraret, non magnopere Machrama repugnante, qui se precario
 sine certa principis auctoritate illic dominari meminisset. verum multitu-
 dinem videns per se sibi consulentem, nec castrum ab omnibus incolis de-
 sertum ipse solus cum familia tenere confidens posse, Aso et ipse migra-
 vit Mitylenen, prorsus vacuum hunc relinquens locum. non multis post
 diebus appulit in insulam magnus dux pecuniae sitiens, cuius extorquen-
 dae aut invenire aut fingere rationes oportebat. igitur cum multis aliis
 Machrama comprehensus vinculis traditur. ac caeteri quidem, prout quis-
 que aurum in abdito habuit quod daret, varie vitam redemere; in quibus
 unus, qui pecuniam administrasse publicam dicebatur, quantum ea fun-
 ctione lucro apposuerat proprio, quod aliquot millium summam aequavit,
 coactus est tradere. in Machramam sententia lata est videri eum mortis
 reum ob arcem desertam, indulgeri tamen ut numeratis quinque aureorum
 millibus vitam emeret. defuit huic ad eam summam continuo explendam
 una centuria nummorum, et paulo plus cuidam alteri similiter taxato.
 postquam diu frustra vexati quod non habebant nequibant repraesentare,
 ipsa hora praecipit magnus dux alteri in oculis alterius caput abscindi.
 expeditur feralis cippus, stat carnifex altera manu tollens gladium, altera
 ligatos Machramae capillos tenens, sicque collum adaptans macellario
 trunco, tam valide apprimendo ut loco naturali emoveret cervicis verte-
 bras. ita infelix ictum accipit quo est ei recisum caput. id spectaculum
 in alio pariter damnato vim habuit qualem esse aiunt Medusae Gorgonis,

λυθῆναι τῆς φυσικῆς ἁρμογῆς, οὕτως ἀθλίως καὶ τὴν τομὴν δέχεται. καὶ τὸ συμβὰν θατέρω θρασυμένῳ Γοργώ τις ἦν ἀπολιθοῦσα τὸν δελταῖον, καὶ πικρὸν κλαίει, καὶ ποτνιάται πρὸς Γεννοῦίτας, καὶ τὴν ζωὴν χιλιοστύϊ χρυσίνων παρ' ἐκείνων περιποιεῖται.

Ἀλλὰ μικρὸν ἢ ταῦτα γενέσθαι πρότερον, Μαγνησιώταις P 304
ἐκείνος τιμὴν ταμιεύων Κυκλώπειον, ὥς καὶ αὐτοὺς τὰ ὅμοια δράσων, κἂν ὑπερημέρει τὴν ἔκτισιν, τοῦ πιστεύειν ἐκείνοις πλέον τῶν ἄλλων καὶ παρὰ τοῦτο ἀποτεταμιεῦσθαι καὶ ἵππους 10
τιῶν καὶ χρήματα, ἃ δὲ ἐκ τόσης ἀλαστορίας συνέλεγε, φθάσει σφαλῆναι προνοία τῶν οὐκ ἐκείνων. τὰ γὰρ τοῖς ἄλλοις συμβαίοντα καὶ αὐτοῖς κατὰ τὸ ἀναγκαῖον δείσαντες, καὶ μάλιστα προπαθόντες καὶ ὡς γέματος τὸ πᾶν προμαθόντες, πρὸς ἀποστασίαν ἀφορῶσι. τὸ δ' ἦν εὐχερὲς ἐννοῆσαι σφίσι, ἐκ τοῦ B
15 πρὶν καθ' αὐτοὺς εἶναι καὶ διοικεῖσθαι πιστεύοντας τῷ πολίσματι, ἔρμαιον εἶναι τούτοις, οὐ θησαυροὺς καὶ μόνον ἐκείνους καὶ ἵππους, ἀλλὰ καὶ πλῆθος μάχιμον εἰσελθὼν καὶ μοῖραν οὐκ ὀλίγην τῶν Ἀλανῶν καὶ σιτῶνας πλήρεις, οὓς ἐπὶ χρόνον ἀρκέσου-
20 τας ὑπελάμβανον. ταῦτα καὶ τῷ Ἀτταλειώτῃ συνέδοξε περὶ ἑαυτῷ τὰ μάλιστα δεδιότι. καὶ πίστει διδόντες τε καὶ λαβόντες

quam qui vident lapidescunt. sic enim et hic miser, hausta visu praesenti dira Machramae nece, commotus adeo est ut multis lacrimis exoraret Genuenses, sibi commodare ne gravarentur aureos mille, quot ad summam indictam absolvendam deerant: ita est horum misericordia servatus.

Paulo prius quam haec fierent, contigerat defectio Magnesiensium a magno duce. huic ille civitati pro maioribus in se meritis gratiam servabat, qua remuneraturum se Ulyssem Cyclops Homericus profitebatur, spondens ipsum a se comedendum sociorum ultimum; et post expilatas urbes reliquas hanc etiam exinaniturus expectabatur. quod ipsos non fefellit eius cives, ex caetera viri rapacitate facile praesentientes quid passuri mox forent. haec illos provisio ad palam deficientium a magno duce incitavit; ex quo accidit hunc perdere praedam ingentem varie corrasam undecumque, cum equorum tum pecuniae, quam apud Magnesenses, his fidens plus quam caeteris, custodiendam deposuerat. hic primus rebellionis fructus magnam adiecit tantum ausis facultatem sustinendi feros impetus in ultionem statim ruituri hominis impotenter iracundi, quem tam luculenter irritassent. equos enim et aurum, hoc est instrumenta et nervos belli, ad manum sic habebant; nec deerat numerus virorum fortium, qui e variis eo locis confugerant; in quibus erat Alanicarum copiarum pars non exigua. accedebat abundantia frumenti plenae horreis congesti ad longi sufficientiam temporis. his simul cunctis in primis animabatur Attaleota, ut non dubitaret se auctorem ferre consilii audacis, quod nisi felix esset ad extremum, impendere sibi certum exitium sciebat. hoc instinctus metu peculiarem adhibuit diligentiam in coniuratione corroboranda, stricta invicem, quam firmissime posset, fide sociorum communione facinoris eiusmodi,

- C ἀλλήλοις καὶ παρ' ἀλλήλων τοὺς ἐντὸς Ἰταλοὺς τοὺς μὲν ἔργον
μαχαίρας ποιοῦσι τοὺς δὲ καὶ ἀσφαλῶς καθειργνῦσιν. ἑαυτοὺς
δὲ τὰ μάλιστα συγκροτήσαντες ὥς θανουμένους πάντως εἰ καθυ-
φείην (οὐ γὰρ ἦν ἐλπίζειν ἄλλο, εἰ ὑπὸ χειρὸς τῷ μεγάλῳ δονκί
γένοντο), τὰς πύλας ἐν ἀσφαλεῖ θέμενοι δῆλοι ἦσαν ἀποστα-
τοῦντες. ὥς γοῦν ἀνάπυστα γέγονει τὰ κείνων, καὶ οὐκ ἦν κα-
ταπέψαι τὴν χλεύην ὄντα Ἰταλὸν καὶ οὕτως ἀπηνῆ καὶ φρονημα-
τίαν, τᾶλλα θέμενος ἐν δευτέρῳ, παραλαβὼν τὰς δυνάμεις
- D ἐκεῖσε γίνεται, χρώμενος μὲν καὶ παντὶ τῷ Ἰταλικῷ συμμαχοῦντι,
οὐκ ὀλίγον δὲ συνεπαγόμενος καὶ Ῥωμαϊκόν, ἔτι δὲ καὶ Ἀλανούς¹⁰
ἐπὶ τὴν μάχην προσβιαζόμενος. ἐκάστης οὖν προσβάλλων ἐπο-
λιόρκει, μηχανήματα ἐφιστάς καὶ ἐλεπόλεις προσητοιμάζων, καὶ
πολλαχόθεν θερμαῖς τισὶ προθυμίαις (ἔξωτρύνετο γὰρ καὶ προ-
φανῶς λαιδορούμενος ἔνδοθεν) κατὰ πρόσωπον ἀπειριῶτο τοῦ
- E τείχους. οὐ μὲν δὲ καὶ οἱ ἐντὸς κατημέλουν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν¹⁵
τὴν τοῦ ὕδατος χρήσιν ἀναγκαίαν οὖσαν ὀχυροῖς τειχίοις μέχρι καὶ

7. φορηματίαν P.

quod omnem cum magno duce reconciliationis viam abrumperet. fuit id hostilis grassatio in Italos, quotquot sunt intra urbem Magnesiam tunc reperti; quorum pars gladio caesi; pars securae commissi custodiae sunt. egit praeterea ut cunctis esset persuasissimum unam ipsis sitam esse salutis spem in salute non aliunde speranda quam ab invicta et omnino irrevocabili resistendi constantia, certissime morituris, si cederent et quacumque ratione sub magni ducis potestatem ac manus redigerentur. sic parati, portis urbis tuta custodia et munitione septis, sine ulla iam dissimulatione palam declarant se pro hoste habere magnum ducem. hic simul eius tanti sui contemptus, fama facti late didita, eam notitiam accepit quam nulla posset dissimulatione tegere, statim exarsit in nihilo mitiorem iram quam quali erat verisimile inflammandum hominem Italum, eundemque supra communem gentis modum crudelem atque praecipitem. rapit ergo sine mora, cunctis omissis, suas secum universas copias, Magnesiamque advolat. erant in eo exercitu auxiliares Italici generis omnes, Romanae cum his militiae pars non exigua, denique Alani, qui tamen non sponte, sed praesentis ducis ineluctabili adacti potentia, invitam et dumtaxat perfunctoriam operam in hoc bellum conferebant. his copiis dux magnus oppugnationem Magnesia adorsus machinas admovet, turres excitat, caetera instrumenta expugnandarum munitionum ardenti satagens studio adhibet. accendebant enim per se satis inflammata eius iram crebra subinde in illum e muris iactata dicteria, irridentium conatus minasque ipsius, quibus homo tumidus impatiensque contumeliae incredibiliter efferabatur, vanos interim eius impetus muris nequidquam solidissimis impactos Magnesiotis, munimentorum apparatusque conscientia suorum, securissime contemnentibus. strenue inter haec iidem ad omnes talis temporis accurrebant usus. itaque cum ne aqua excluderentur periculum esse animadvertissent, muro valido campum amplexi suburbanum, ubi erat fons

ἰς τὰ Μάκαρος, οἷτω πως λεγομένου τοῦ τόπου, φθάσαντες
 ἐκρατύναντο· ἔπειτα τὰς κατ' ὄρος ὑπονόμους μακρόθεν ὑδρα-
 γωγούς τῶν ἔξωθεν ἀνορυζάντων ὥστε μετοχετεύειν τοὺς ῥύακας,
 ἐκῆνοι παμπληθεὶ στρατεύσαντες διεκώλυνον καὶ ὡς οἶόν τ' αὐ-
 5 τοῖς τὴν ὀχετηγίαν κατησφαλίζοντο. ἐπὶ τῶν πύργων δὲ πετρο-
 βόλα καὶ ἰοβόλα στήσαντες μηχανήματα καρτερῶς ἡμύναντο καὶ P 305
 ἀντιέχον. τέλος τὰ χρήματα ἀπαιτούμενοι, οἱ δὲ μὴ ὅτι γ' ἐδί-
 δουν, ἀλλὰ καὶ προσελιοδοροῦντο καὶ πικρῶς ἐχλεύαζον. διὰ
 ταῦτα καὶ χρόνος μὲν τῇ πολιορκίᾳ ἐτρίβετο, ἡμελοῦντο δὲ τᾶλλα,
 10 ὥς μὴδ' ἂν ἦσαν οἱ χεῖρα σφῶν ὑπερέξοντες. καὶ οἱ Πέρσαι
 πάλιν κατὰ λόχους καὶ οὐλαμοὺς ἀνέδην τοῖς ἐρημωθεῖσιν ἐπήγε-
 σαν, ἣν τι πού τῶν ὑπολελειμμένων ὄναιτο. οὐδεὶς οὖν ἐν
 χώραις ὑπελείπετο, ἀλλ' ὀλίγοι μὲν ταῖς πόλεσι παρεβύοντο, καὶ
 οὗτοι ἐκ τοῦ παρείκοντος, οἱ πλείους δὲ σοφώτερόν τι ποιοῦντες
 15 οἱ μὲν εἰς νήσους οἱ δ' εἰς ἀντιπεραίαν ὥρων, καὶ τὰ αὐτῶν B
 μακρόθεν ἐώρων, προσπελάζειν οὐ τολμῶντες οὐδ' ἐς βραχύ.
 οἱ δὲ τολμῶντες διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπορίας αὐτόθεν πάσχον-
 τες τὰ δεινὰ κατεμάνθανον, καὶ προμηθεῖς τοῦ ζῆν ἐποίουν τοὺς

perennis, moenibus annexuerunt, perducta munitione usque ad Macarem;
 id illic loci nomen est. quin etiam comperto conari hostes incidere sub-
 terraneos canales, quibus aqua e monte proximo in urbem influebat, illuc
 manu armata succurrentes abire illos re infecta coëgerunt; ac quantum
 pro praesenti usu licuit, istam quoque sibi aquationem asseruerunt. tur-
 ribus praeterea ballistas catapultas muralesque id genus imponentes ma-
 chinas, procul saxis telisque iaculandis hostem impigre submovebant.
 tentati autem per colloquia, submissis a magno duce qui compositionis
 spem offerrent, si pecuniam sibi suam vellent reddere, adeo se alienos a
 dando quod poscebatur demonstrarunt, ut ultro contumelias ingererent
 amarisque irrisionibus talia proponentes subsannarent. hoc tenore proce-
 debat in longum iam tempus obsidio oppugnatioque irrita. interim autem
 a magno duce cuncta quae ad Romanae contra barbaros defensionem di-
 tionis erant tali tempore necessaria, funditus ubique negligebantur; et
 quasi nusquam essent barbari contra quos utilius auctoratorum imperatori
 militum manus occuparentur, universae imperii vires impendebantur Ro-
 manis oppugnandis. hinc repressi paululum nupero nostri exercitus suc-
 cessu Persae denuo iam sine ullo metu prodibant incursabundi et per de-
 solatas a se ante regiones spicilegium rapinarum faciebant. si quid ergo
 rerum aut hominum prioribus latrociniiis superfuerat, raptum manci-
 patumve auferebatur. et augebant suis damnis istam barbarorum prae-
 dam quidam, e tutis, in quae confugerant, praesidiis intempestiva fiducia
 repetere agros relictos ausi; qui illic deprehensi opprimebantur. quam-
 quam paucos ea imprudentia corripuit: nam sapientiores plerique, etiam
 vicinarum arcium aut urbium non satis sibi tutum asylum rati, in insulas
 et adversam continentem profugerant, indeque sua procul intuentes ne ad
 momentum quidem his se rursus admovere sustinebant. commendarunt-
 que huius prudentiam consilii eorum infortunia, qui egestate pressi per-

ἄλλους αὐτοὶ πίπτοντες· οὐ γὰρ ὡς πολεμίους σφᾶς οἱ Πέρσαι, ἀλλ' ὡς κλῶπας ὧν αὐτοὶ διὰ σπάθης ἐκτῆσαντο, ἀνὰ χεῖρας πεσόντας ἐτιμωροῦντο καὶ ἀνηλεῶς ἔσφαττον.

- P 306 27. Ἐν τούτῳ καὶ τις νεανίας τὸ γένος Βούλγαρος, Χοιροβοσκὸς τοῦπικλῆν, ἀπὸ τοῦ ἐπιτηδεύματος οἶμαι τοῦ πάλαι, 5 Ἰωάννης, πολέμοις τισὶν ἐνδιατρίψας κατὰ Μυσίαν, ὡς ἰσχυρίζετο, ἀκούων τὰ κατ' ἀνατολὴν δρώμενα, καὶ ὡς ἀσυντάκτως οἱ Πέρσαι χωροῦντες καὶ κατὰ λόχους ἐρημωθείσας τὰς χώρας μηδενὸς κωλύοντος κατατρέχουσιν, ἀναλαμβάνει θάρρος, καὶ εἰς τριακοσίους τῷ ποσῷ προσεταιριζόμενος, τοξοφόρους καὶ 10 B κορυνήτας τοὺς πλείστους, τὸ μὲν πρῶτον πρὸς τῇ θαλάσῃ γενόμενος ἠβούλετο διαπεραιοῦσθαι, ἔτι κατ' ἀνατολὴν τοῦ βασιλέως διάγοντος Μιχαήλ· ἐπεὶ δὲ ἀνενεχθὲν τοῦτο ἔννοιά τις ἐμπίπτει τοῖς ἐπ' ἐξουσίαις ἀκούσασι, μὴ λαὸς ἀγροϊκός τε καὶ ἀπόλεμος παραπόληται, καὶ διὰ ταῦτα κατασχεθεὶς ἐκεῖνος φυλακῇ 15 δίδοται, καὶ μῆνας ἐννέα τῇ ἐγκλείσει προσταλαιπωρήσας ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἀποδρὰς τῇ ἐκκλησίᾳ προσφεύγει, ἐντεῦθεν αὖθις ἐνευκαιρήσας τῶν προτέρων ἐκείνων διανοιῶν γίνεταί, καὶ τῆς ἐκκλησίας C κρίβδην ἀποχωρήσας ξύγκλυδα λαὸν ἐκ τοῦ παραντίκα συναθροίζει, καὶ τὴν ταχίστην συνάμα σφίσιν ἀνεπινοήτως διαπε- 20

5. ἀπὸ τοῦ] αὐτοῦ P.

egre, repetere domo ausi unde illi mederentur, mala sua priora longe gravioribus cumularunt, hostiliter tractati a Persis, qui eos non ut sua requirentes adigente inopia miserabantur, sed iure puniendos censebant ut rapientes aliena, quae nimirum sua ipsi bello et gladio fecissent. quare illos, non secus quam deprehensos in furto flagranti, immaniter cruciantes trucidabant.

27. Per haec tempora iuvenis quidam genere Bulgarus, cognomento Choeroboscus, a priori opinor professione pastoris porcorum, Ioannes nomine, bellis quibusdam apud Mysiam, ut quidem ipse affirmabat, exercitatus, audiens quae in Oriente gererentur, ut nempe solutis ordinibus Persae passim vagantes per manipulos, tamen prohibente nemine, regiones illic incursarent, concepta rei bene gerendae fiducia trecentos sibi sociat, quorum erant quidam armati arcubus, plerique clavas gestabant. cum his mari se admovens transfretare in Asiam tentaverat, quo tempore illic erat iunior Augustus Michaël. sed hoc eius consilio divulgato, qui loca illa cum potestate tenebant, audientes timuerunt ne plebs agrestis, militiae rudis, in certum exitium temere rueret. quamobrem comprehensus ille custodiae traditur. sed menses novem carcere conflictatus, inde postea elapsus ad ecclesiam confugit; ubi remissiore nactus stationem prioribus illis cogitationibus se reddit; et clam ecclesia recedens mistam plebis domo profugae metu Persarum multitudinem colligit, cumque his confestim et

ραιοῦται. οὐδὲ γὰρ ἦν ἡρεμεῖν καὶ κείνους κακουμένους ἤδη τῷ
 χρόνῳ, καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ ζῆν ἐπὶ τῶν σφετέρων ἢ εὐκλειῶς
 πεσεῖν ἀγαπῶντας. καὶ οὕτως στρατὸς ὅλος γενόμενος ὑπὸ τῷ
 Χοιροβοσκῷ στρατηγοῦντι πείραν τινα ἀρπάζειν τῶν ἐχθρῶν ἐπει-
 5 ρῶντο. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ὀλίγοις πλεῖστοι παρεμπίπτοντες ἦν-
 δραγάθουν. ἦν δὲ ἄρα εἰρωνεῖα τύχης σφίσι τὰ δρώμενα, καὶ D
 ἐπιγέλα τούτοις τὸ μόρσιμον, τὸ τοῦ κολυμβητοῦ πάσχοντες,
 ὃ δῆτα ὁ νόστος οὐκ ἔχει τὰ τῆς σωτηρίας ἐχέγγυα. ὥς γὰρ
 Κεγχρεαῖς πλῆθος Περσῶν περιέστατο, καὶ οἱ ἐκεῖσε πολλοὶ τινες
 10 ὄντες ἐκ τῶν κατὰ Σκάμανδρον χωρῶν διὰ τὴν ἀνάγκην παραβυ-
 σθέντες ἐν κινδύνοις ἦσαν καὶ βοηθείας ἐτέρωθεν ἔχρηζον, ἅμα
 τῷ μαθεῖν καὶ αὐτοὶ συνταξάμενοι ἐκεῖ γίνονται. καὶ ἀνώστως
 ἐπισπεσόντες ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἔδοξάν τινες εἶναι, καὶ ὑπερέσχον
 τραπέντων τῶν πολεμίων. καὶ τότε μὲν ὥς εἰκὸς ἀνακωχὰς τοῖς P 307
 15 πολιορκουμένοις ἐδίδουν· ὕστερον δὲ συναχθέντες πλείους οἱ Πέρ-
 σαι ἐνὸς κατὰ τούτων ὁρμήματος γίνονται, καὶ ἱππεῖς πεζοῖς
 μεθ' ὁρμῆς σφοδρᾶς ἐμπίπτοντες κατὰ κράτος νικῶσι, καὶ τὸν
 Χοιροβοσκὸν περισχόντες κτείνουσι, πλὴν οὐχ ἅμα τῷ περισχεῖν,
 ἀλλ' ἐπεὶ περὶ τῆς ἑαυτοῦ τιμῆς τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ προσελιπά-
 20 ρει (ἔστησαν γὰρ τὴν τιμὴν εἰς νομίσματα πεντακόσια, ὧν λυ-
 τροῦν ὑπισχνοῦντο), οἱ δὲ κατημέλουν, ἐκείνος Βουλγάρων B

inopinato mare traiecit. urgebant enim inopes isti necessarium sibi in
 agros patrios reditum propter penuriam rerum omnium, qua longo iam
 tempore premebantur. quare apud se decreverant alterum duorum, aut
 suis in domibus vivere aut decore occumbere pugnando. sic quaedam spe-
 cies exercitus Choerobosco ductore formata est. quaerebantque avide oc-
 casionem experiendi conflictu cum hoste fortunam belli. ac principio qui-
 dem plures in paucos irruentes bene rem gesserunt. sed saevus hic erat
 fortunae ludus, lactantis ipsos ut in fatale pertraheret exitium, passos
 idem quod urinatores solent, quibus emersisse semel et iterum e gurgite
 facit animos ad tertiam tentandam, in qua demum pereant, immersionem.
 obsidebat ingens numerus Persarum inclusam Cenchreis multitudinem ple-
 bis inopis, quae populationibus hostium e regionibus circa Scamandrum
 coacta eo fugere extremo tum in discrimine exterius illato egebat auxilio.
 id simul Choerobosco cum suis est cognitum, illuc advolant, et improvise
 irruentes viri esse visi sunt, fasis primo incursu et fugatis hostibus; unde
 contigit respirare paulisper obsessos. verum paulo post congregati maiore
 numero Persae uno simul omnes impetu Choeroboscianos adoriuntur, et
 immissis vi summa equitibus in pedites ipsos internecione delent, circum-
 ventumque undique Choeroboscum occidunt, non tamen statim ac cepe-
 runt. aliquandiu enim habitum in vinculis permiserunt orare obsessos, ut
 lytrum pro se solverent, taxatum a Persis summa nummorum quingento-
 rum. ad ea Cenchreensibus non prompte occurrentibus, et negligere oc-
 casionem visis redimendae tot nummis unius animae, ipse, cuius maxime
 intererat, ad eos Choeroboscos succedens sub murum, lingua Bulgarica,

γλώσση ὡς τινων ξυνησόντων (τὴν γὰρ Ἑλλάδα καὶ καχυπώπτειεν ὡς πολλῶν ξυνιέναι δοκούντων τῶν ἔξω) τοῖς ἐντὸς διελέγετο. οἱ λόγοι δ' ἦσαν ὡς ἰσχυρισμομένου κατὰ Περσῶν, εἰ λύσαιντο. αὐτίκα γοῦν τινῶν ξυνιέντων καὶ Πέρσαις ἀγγειλάντων φωρᾶται κακουργῶν Πέρσας, οἳ τὸ καθ' αὐτοὺς δέισαντες, εἰ ἐχθρὸν 5 ἀπαράλτητον λύσαιντο, τιμὴν ἐκείνην καὶ κέρδη ὡς οὐδὲν λογισάμενοι κτείνουσιν. ἄλλος δ' ἔστι λόγος τούτου πιστότερος, ὡς πεφύλακτο μὲν τότε συνὼν τοῖς ἐχθροῖς, ὕστερον δ' ἀποδράς ἐκεῖθεν πρὸς δύσιν κάτεισι, καὶ τῷ Μιχαήλ προσελθὼν τιμὴν λαβὼν ἐπὶ Βουλγάροις τῆς σεβαστότητος, ἐπεὶ ἀνόνητα ὅσα κατὰ 10 Τούρκων καὶ Ἀμογαβάρων Ῥωμαῖοι ὥρων ποιεῖν, ἐκχώρησιν αὐτὸς λαβὼν παρὰ βασιλέως, περὶ πού δὴ καὶ χιλίους συνάξας, D πεζὸς σὺν πεζοῖς ἐπέχρα τοῖς Πέρσαις, καὶ κακῶς ἔδρα περὶ τὰ κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην, οὐ Θεσσαλὸν πάντως ἀλλὰ Βουλγαρικὸν καὶ οἷον αὐτῷ σύνηθες. ἐντεῦθεν ἐκ πολλῆς ἀδείας οἱ Πέρ- 15 σαι περικαθίσαντες ἐνδεία ὕδατος αἰροῦσι τὸ φροῖριον, καὶ τοὺς

cuius gnaros esse intus sciebat aliquot (Graecae usum de industria vitavit, nolens intelligi a multis qui se circumstabant, huius peritis, quae dicebat) alte pronuntiavit ea quae putabat valitura inducendis iis ad sumptum sua causa faciendum. in his praecipuam habebat vim, quod pollicebatur se, statim ac foret liberatus, insigne aliquod facinus in damnum Persarum editurum. erant e custodibus Choeroboscum sub muros producentibus quidam non prorsus ignari linguae Bulgaricae. hi nuntiarunt Persis quid captivus, cuius liberationi pretium constituerant, sponderet. quo illi cognito haud tanti putarunt quingentos nummos, ut non mallent illos perdere quam hostem Persici nominis implacabilem dimittere liberum, praesertim cum ab eo semel tantum victo saepius ipsi superati metuendi causas haberent. ergo illum interfecerunt. sic aliqui memorant. tamen aliorum, quibus tutius creditur, diversa de huius hominis casibus narratio haec est. aiunt eum diu detentum a Persis, inventa denique fugae via, se proripuisse in tractus Occiduos, ibique oblatum suis Bulgaris famae commendatione et ex ea opinione fortitudinis ab iis promeruisse titulum ibi usitatum dignitatis, cui a sebasto sive Augusto derivatum nomen tribuitur. hoc ille insignis honore Michaëli Augusto iuniori sese offert, tunc in illis partibus haud prospere contra Turcos et Amogabaros belligeranti. unde ab illo, quodvis auxilium tali suo tempore opportunum ducente, facile impetrat ut se peditem mille peditum (tot enim circiter de novo collegerat) ductorem imperialibus auspiciis contra Persas militare pateretur. at ille sic praetextu armatus Persici belli regiones Romanas circa Thessalonicam illa sua latrociniali infestavit manu, non ut Thessalus se gerens, sed Bulgarico plane instituto et more suo praedis agendis intentus. hactenus de illo. nunc ad Persas redeamus quos in Cenchrearum obsidione reliquimus. hi deletis Choerobosci copiis quae suppetias obsessis venerant, et ipso comprehenso, sine ullo iam metu instare conclusis et omnem ab iis rerum necessariarum arcere importationem perseverarunt, quoad tandem aquae defectu potiti arce, quoscumque illic repererunt, perpaucis

μὲν ὀλίγων ἀποδράντων ἔργον μαχαίρας ποιοῦσι, τὰ δ' ἐκέῖσε σκυλεύσαντες πῦρ ἐνιῶσι καὶ τὸ πᾶν ἀφανίζουσιν.

28. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον. ἡσθένουν δ' αὖθις P 308
τὰ κατὰ δύσιν καὶ κακῶς εἶχον ἐξ Ὀσφεντισθλάβου, Ἐλτιμηρῇ
5 πρὸς αὐτὸν ἀποκλίναντος. κἀπειδήπερ τὰ κατὰ τὸν Αἶμον
ἐδῆχον καὶ καθ' ὁμολογίας τὰ πλεῖστα ῥῖρουν, Κτένια καὶ Ῥωσό-
καστρον καὶ ἄλλ' ἄττα πλεῖστα, ἥδη δὲ καὶ τὰ κατὰ Σωζόπολιν
καὶ Μεσέμβρειαν Ἀγαθόπολιν τε καὶ Ἀγχίαλος ἐκραδαίνετο καὶ
τοῖς ἐτοίμως ἐψέκσαν προσχωρήσουσιν, ἐν ἀπόροις ἦν ὁ κρατῶν, B
10 καὶ προκαταλαβεῖν τὴν ἐς τὰ πρόσω ἔφοδον ἔσπευδε. τὰ μὲν
οὖν κατ' ἀνατολὴν πρὸς ἄλλοις τὸν νοῦν ἔχειν αὐτὸν οὐκ ἠφεί·
ὅμως τῷ τῶν πραγμάτων ἀναγκαίῳ στενοχωρούμενος ἔγνω τὸν
εἶδον ἀποστεῖλαι καὶ βασιλέα. καὶ δὴ παρασκευασάμενος τὰ πρὸς
ἔξοδον συνεκπέμπει τούτῳ καὶ Γλαβᾶν ἐκ Ταρχανειωτῶν πρωτο-
15 στράτορα, ἄνδρα ἀρεϊκὸν μὲν καὶ ἐμπειροπόλεμον, τὰ πλεῖστα
δὲ τῷ τῶν βουλῶν ἐπηβόλῳ· ἡ γὰρ ποδάγρα προσίστατο τὰ C
πολλὰ πρὸς τὸ πράττειν δυνάμενον κατορθοῦν. συνήγοντο γοῦν
αἱ δυτικαὶ δυνάμεις περὶ τὸν νέον βασιλέα προσκαθήμενον τῇ Βι-
ζύῃ· ἀλλ' οὐκ ἐδόκουν αὐτάρκεις πρὸς ἀνταγώνισιν. ὅμως φα-
20 νέντων Βουλγάρων περὶ Σωζόπολιν ὁ βασιλεὺς ἐκπέμπει συνάμα

6. καὶ post ἐδ. deerat.

12. ἀναγκαίως P.

elapsis, peremerunt gladio; depraeditaque cuncta ibi reposta, flamma te-
ctis subiecta, id castrum funditus deleverunt.

28. Sed de his tantum retulisse sit satis. res porro interim Occi-
duae laborabant et ruebant pessum, Osphentisthlabi Romano imperio in-
festi potentia tunc corroborata, inclinato ad ipsum Eltimere. hi viribus
iunctis Haemo subiecta populabantur, et plerasque illic Romanas arces
compulsas ad deditionem capiebant. in his Ctenia Rosocastrum et alias
plurimas sibi subiecerant. iam autem Sozopolis cum circumscitis pagis,
Mesembrea quoque, Agathopolis et Anchialus in proximo stabant discrimi-
ne, nec longe a consilio deditionis abesse videbantur. aestuabat Augu-
stus senior haec audiens; et hinc quidem ad obviam eundum malo gras-
santi stimulabatur, inde autem totum eius ad se rapiebant animum tra-
ctus Orientalis deploratissimae res. in his angustiis, necessitate ineluctabili
cogente, decrevit filium imperatorem in Occiduas regiones mittere, ac prae-
parata prout licuit ea imperiali expeditione proficisci eo cum Michaelē simul
iubet Glabam, e familia Tarchaniotarum, protostratorem, virum et fortem
et belli artium usu peritum, ad haec praesentis celerisque in ambiguum
occurso consilii. qua ultima dote nunc fere valebat sola, quoniam poda-
gra, qua plerumque infestabatur, ne bellicis operam posset navare facino-
ribus prohibebat. ad iuniorem igitur Augustum stativa Bizyae habentem
universae Occidui tractus Romanae copiae edicto undique occurrere ius-
sae congregabantur. sed eae ubi omnes convenerunt, haud tales sunt re-
pertae quae prudenter committi cum Bulgaricis numero superioribus pos-
sent. cum tamen nuntiarentur apparere Bulgari circa Sozopolim, et pro-

πλείστοις τὸν ἐκ Βουλγάρων Βοσσίλαν, τὸν Σμίλτζον καὶ Ῥαδο-
 D σθλάβον ἕστατον ἀδελφόν· ὃς δὲ καὶ διὰ ταχέων ἐπιστάς, καὶ
 φόβον ἐμβαλὼν οὐ μικρὸν τοῖς ἐχθροῖς, εἰς φυγὴν παραντίκα
 τρέπει τοὺς ἐπιόντας. καὶ τὸν Σκαφιδῶν ποταμὸν περαιουμένοις
 οὕτως ἀκόσμως δυστύχημα συναντᾷ, καὶ ἡ γέφυρα καταπίπτει, 5
 καὶ ποταμὸς ἐντεῦθεν καὶ ξίφος τοὺς ἀθλίους διμεριζέτην, καὶ
 φόνος οὐχ ὁ τυχὼν γίνεται. τοῦτο Βουλγάρους ὁτρύνει, καὶ
 E σφίσι σύνηθες ὃν ἀναμνωτὶ τοὺς ἐαλωκότας ἀπολύειν, χωρὶς μέν-
 τοι τῶν ἐπιφανῶν καὶ μεγάλων, ὥς μόνους συμβαίνειν πίπτειν
 τοὺς ἀνδισταμένους κατὰ τὸν πόλεμον, οἱ δὲ κατὰ τὴν Ἀνδρια- 10
 νοῦ προσβαλόντες καὶ τὰ λάφυρα διαρπάζοντες, σφαλέντων τῶν
 ἡμετέρων τύχης ἀστασία καὶ τῷ ἄλλοπροσάλλῳ τοῦ Ἄρειος, πολ-
 λούς οὐκ ἀπώκνουν φρονεύειν. ὅθεν καὶ βασιλεὺς ὑπερπαθήσας,
 P 309 ἐπεὶ ἔδει καὶ ἱκανὰς συγκροτεῖν δυνάμεις ἐφίστασθαι μέλλοντι τῇ
 Ἀνδριανοῦ, πολλοὺς μὲν τινὰς ἐκ τῆς ἑω συνηπείγετο ἐμπειροπο- 15
 λέμους, ἀλλὰ γυμνοὶ τῶν ὑπαρχόντων ἦσαν οὗτοι καὶ ἐνδεεῖς.
 τούτους γοῦν ἱκανοῦν ἐκ τῶν δυνατῶν προθυμούμενος, τὰ πολλὰ

15. συνεπήγετο?

17. προμυθούμενός P.

videre tutelae urbis summa necessitas Michaëlem Augustum subigeret, misit eo tentaturum quantum ex usu praesenti militaris prudentia dictaret ex Bulgaris Bossilam, Smiltzae et Radosthlabi minimum natu fratrem. hic celeriter illuc occurrens trepidationem iniecit non modicam hostibus; et quotquot ex ipsis obvios habuit, fusis incursu primo fugatisque, etiam persequendo institit fuga traicientibus Scafida amnem, ubi eis infortunium occurrit. pons enim ipsis transeuntibus concidens flumini et gladio miseros divisit, partim undis haustos, partim caesos ferro instantium. hic tamen militantes Romanis Bulgari morem patrium tenuerunt, parcendi hostibus bello captis eosque illaesos dimittendi. abire igitur incolumes passi sunt plerosque, illustrioribus exceptis, ita ut praeter eos qui in conflictu pugnantes ceciderant, reliqui magno numero, concedentibus victoribus, salvi recederent. hi rursus manu facta in agrum Adrianopoleos irruentes, praelio secundo cum nostris facto, praeterquam spolia caesorum diripuerunt, etiam quos vivos potuerunt capere e Romanis militibus plurimos, haud pari eius qua cum ipsis erat actum, misericordia impertierunt: non enim pepercerunt plerosque occidere. accidit ea belli offensio nostris rebus perincommoda, fortuna more suo et Marte vario vices successuum alternantibus. isti factae alienissimo tempore iacturae vehementer Augustus iunior indoluit; ac quoniam per infestam regionem hostilibus incursibus proficiscendum ipsi Adrianopolim erat, necesse habens idoneo copias numero alicunde cogere, multos illic repertos viros fortes et belli experientes, qui olim in Oriente militaverant, conscribere ac sic exercitum supplere constituit. verum ii, quod amissis domibus peregre profugi extrema rerum omnium egestate premebantur, vestiendi scilicet atque armandi numeratisque auctorandi stipendiis fuere. ad hoc Augustus, quamcumque ad manum habuit, pecunia expensa, cum longe plura res posceret, ne imperatoriae quidem suppellectili tali occasione parcendum ducens, quae vasa

τῶν ἰδίων σκευῶν, ὅσα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἦσαν ἐξεργασμένα, συνοτρυνούσης εἰς τοῦτο καὶ τῆς Ἀυγούστης Μαρίας (τὰ γὰρ πλεῖστα ἐκ τῶν αὐτῆς ἦσαν προικῶν, ὧν οἴκοθεν ἐπιφέρετο) πέμπει πρὸς πόλιν, εἰς νόμισμα ταῦτα κοπῆναι προστάσων. 5 ὃ δὲ γεγονὸς τὴν ταχίστην, καὶ στρατὸν εἰς χιλιοστίνας ἔξετοι- B
μασάμενος, ἐπὶ τῆς Ἀνδριανοῦ σὺν πολλῷ τῷ θάρρει σφίσι συνεξορμᾷ. καὶ τὴν Ἀυγούστην ἐκεῖ καταλιπὼν, πρότερον τὴν θειοτόκον ποτνιασάμενος, κατὰ τὸν ἕξω ζυγόν, ὃν καὶ Ῥωμανίαν λέγουσιν, εἰκοστῇ τρίτῃ Ποσειδεῶνος ἀρεϊκῶς εἰσβάλλει, καὶ τὰ 10 ἀπὸ Ῥεαχούβειως καὶ ἐς Στίλβον μέχρη καὶ Κόψεως, τὴν παλαιὰν παροιμίαν ἀνανεοῦμενος, λείαν Μυσῶν ἀπεργάζεται, καὶ τὸν Ἐλτιμηροῦν ἀποκλείει. αὐτὸς δὲ τὰ ὅμοια δράσας καὶ ἐφ' C
ἡμέραις τὴν τῶν ἐναντίων καταδραμῶν πρὸς Ὀρεστιάδα ἐπαναζεύγνυσι. ταῦτ' ἀκουσθέντα ἐκ τῶν πρὸς τὴν Ἀυγούστην Μα- 15 ρίαν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου γραμμάτων, ἡ ὁμωνυμία τῆς Ῥεαχούβειως θόρυβον ἐμποιεῖ βασιλεῖ. τὸν γὰρ Στίλβον εἰδὼς ἐκ φημῶν καὶ τὴν Κόψιν, ἐπεὶ καὶ περὶ τῆς Ῥεαχούβειως ἱρωτῶν ἐγγὺς τῶν ὀρίων Τερνόβου ταύτην ἤκουε κεῖσθαι ἐκ μεσημβρίας, ἡμερησίαν ὁδὸν διέχουσαν, χλεύην ὅλως ὑπελάμ- D
20 βανε τὰ γραφόμενα, καὶ οὔτε συμβαλεῖν εἶχεν εἰς ἓν τὰ πόρρω

aurea et argentea extulerat ad familiare ministerium, conflari et in nummos signari iussit, ultro ad id ipsum adhortante Maria Augusta ipsius coniuge, cuius ea pleraque dotalia erant bona, domo paterna, dum ad nuptias Michaelis duceretur, elata. ex his Constantinopolim missis et illic cussis in monetam confestim auctus pecunia Michael, multorum millium exercitu parato, cum hoc Adrianopolim fiducia magna se contulit. ibique Augusta relicta, prius deiparam veneratus, in regionem iugo exteriori subiectam, quam et Romaniam vocant, vicesima tertia Augusti die hostiliter incurrit, et a Reachubi ad Stilbnum, hinc usque ad Copsim, veterem renovans paroemiam, cuncta late praedam Mysorum fecit, Eltimeremque exclusit. hinc cursu converso, pari obvia vastandi felicitate alias quoque hostium terras incursans ad Orestiadem pervenit. haec cognita Constantinopoli primum sunt literis eo Adrianopoli missis ab Augusta Maria, quas ad illam ex ipso exercitu dederat Theodorus Michaelis Augusti frater. quibus sic Andronicus imperator auditis turbatus parumper est, animum dividens in admirationem et solitudinem. causa commotionis fuit homonymia duorum locorum, quae diversa et ab invicem longe dissita uno tamen et eodem Reachubis appellantur nomine. norat ille ex fama, ubi Stilbnum, ubi Copsis essent sitae. quoniam autem alium terminum depraedatarum a Michaelē Augusto terrarum memorari Reachubin videbat, et de hac percentans audiebat propinquum hunc locum esse finibus Ternobi regiae urbis Bulgarorum a meridie, non plus quam diei unius itinere medio, mirabatur tantum spatium hostilis ditionis uno incursu vastari a nostris potuisse, illudique sibi ac falso haec iactari suspectabat; praeter-

διεστῶτα, καὶ τόλμαν ὄντως εἰκαίαν, εἰ τοῦτ' ἐπράχθη, καὶ κίνδυνον ἀναγκαῖον τοῖς εἰσελθοῦσιν ὡς τὸ εἶκος ὑπελάμβανεν. ἦν δὲ ἄρα, ὃ καὶ ἐκ τοῦ παρασχεδὸν ἠκούετο, ἑτέρα τις ὁμωνυμουμένη Ῥεάρχουβις, ἣν καὶ ὑποκοριζόμενοι ἄνθρωποι Ῥεαχόβιτζαν ἐκάλουν. καὶ οὕτω θόρυβος μὲν ἐπέπαντο, τὸ δ' ἀσφα-5
 E λές τῶν γραμμῶν κατελαμβάνετο. οὐπω δὲ καὶ Ποσειδεῶν πληροῦτο, καὶ ἐντελεῖς φῆμαι, μήνυτρα καθαρὰ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπαναζεύξαντος, λίαν διεβεβαίουν ὡς οἱ Βούλγαροι ἔκαμον.

P 310 29. Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους καὶ ὁ τῶν Λαζῶν ἀρχηγὸς καὶ τῆς βασιλέως αὐταδέλφης παῖς Ἀλέξιος, τῇ δεσποτικῇ σεμνυνό-10
 μινος μοίρᾳ καὶ τὸ Τραπεζῆιον ἄστν κατέχων, Γεννοῦταις γίνε-
 νεται διὰ μάχης ἐξ αἰτίας τοιαύδε. Γεννοῦταις ἦν σύνηθες ἐξ ἀρχαίου κατοικοῦσι τὴν χώραν ἀπομερίζειν τὰ κέρδη ὧν μετεχέ-
 ριζον ἐκ κομμερκίου λεγομένου Ῥωμαϊκῶς τοῖς τῆς χώρας ἄρχου-
 σιν. ἐπεὶ δ' ἠϋζάνοντο κατὰ πόλιν καὶ ταῖς ἀτελείαις ἐμεγαλύν-15
 νοντο, ὥστε καὶ τὴν ἀντιπερὶαν τῆς Βυζαντίδος ἀποχαρισθῆναι
 B σφίσιν εἰς οἰκισμὸν ἅμα μὲν ἀσφαλῆ ἅμα δὲ καὶ μεγαλοπρεπῆ τοῖς οἰκοδομήμασιν, ἡδόξουν ἐντεῦθεν τὴν ἐκεῖ τῶν φορτίων ἀναψη-
 λάφησιν, καὶ βαρέως ἔφερον τὰς εὐθύνας, εἰ παρὰ βασιλέως

each metuebat ne, si vera narrarentur, ii nimium intra hostium praesidia progressi audacia inconsulta locum cladi dedissent, ni propere succurreretur, mox accipiendae deprehensis illic unde receptus non daretur. re autem vera nihil tale peccaverat Michaël, proculque a circumventionis periculo aberat. non enim usque ad Reachubin Ternobo vicinam processerat: sed erat procul ab ista priori distans alia Reachubis, quam vel ad differentiam vel ad significandum hanc illa minorem esse homines illorum tractuum diminutiva forma Reachubitzam vocitabant. hoc postmodum comperto acquievit imperator, et agnita literarum fide gaudium prosperi successus animo securo cepit. nondum totus mensis Sextilis effluxerat, cum iam fama facti constans et indicia sincera perlata in urbem plene illic cunctis persuasere, graviter a nostris Bulgaros premi laborareque res horum.

29. Eodem anno Lazorum princeps, sorore imperatoris natus, Alexius, despotica insignis potestate et urbem illic Trapezuntem obtinens, pugnam fecit cum Genuensibus, tali quadam ex causa. Genuensibus ex antiquo inquilinis regionis eius erat solitum lucri partem ex commercio quaesiti impertiri loci principibus. at postquam ii aucti opibus Constantinopoli numeroque sunt, et illic immunitatibus donati tributorum splendore atque opulentia excreverant, eo quidem usque ut Galatam, adversum in Orientali continente Byzantio suburbium, concessu Augustorum in proprium sibi domicilium haberent, simul egregie munitum ad securitatem, simul magnificis superbe ornatum aedificiis, ignominiosum deinceps sibi putarunt pati amplius perscrutationem sarcinarum suarum, quae Trapezunte fieret ad excipiendam inde principi debitam partem; ac coerceri, dum in fraude deprehendebantur, graviter ferebant, indignum esse causantes, qui tam honorificis privilegiis immunitatis ornati ab imperatore

ἀτελείαις τιμώμενοι τοπαρχοῦσιν ἄλλοις καθυποκλίνοντο. ὑβριο-
παθοῦντες τοίνυν ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ κοινοῦ σφῶν συνεδρίου πρέσβεις
πρὸς τὸν Ἀλέξιον πέμπουσιν, ἀπαιτήσεις τινὰς προτεινόμενοι,
αἷς ἐκείνου μηδ' ὅλως συντιθεμένου ἀναχωρεῖν τῆς χώρας παμ-
5 πληθεῖ τε καὶ πανομιλεῖ εὐθέως ἐσχηματίζοντο. καὶ περὶ δὲ καὶ C
νῆες μακρὰι σφῶν τῷ λιμένι ἐνώρμουν, τὴν ἀπανάστασιν διεκί-
ρυττον. καὶ οἱ μὲν ἐκέρυσσον μάλ' ὦκα, οἱ δ' ἤτοιμάζοντο.
ὁ δ' ἀρχηγὸς τῆς χώρας ἀναχωρεῖν μὲν ἠφίει καὶ ἡφροντίσκει
τῶν φαινομένων, πλὴν τῆς τῶν φορτίων τέως μερίδος ἄνωθεν
10 καταχθέντων καὶ λίαν ἀντείχετο ὥς ἐπὶ τῆς χώρας αὐτοῦ γεγονό-
των. οἱ δὲ τῷ καθ' αὐτοὺς καὶ συνήθει φρονήματι ἐμετεωρί-
ζοντο, καὶ πρὸς τὰ ἐπεσταλμένα ἀντέτεινον καὶ ἀντέσπων. κἀν-
τεῦθεν Ἰβηρας ἔχων ἐκεῖνος τὴν πρὸς σφᾶς ἀναθαρρεῖ μάχην,
καὶ παραντίκα ἔρις καὶ πόλεμος ἐξ ἐκατέρων συγκροτεῖται, καὶ P 311
15 ἀλλήλους ἔβαλλον, καὶ συνεχεῖς ἐπιπτον· ῥέπει δ' ἡ νίκη τοῖς
Ἰβηρσι, καὶ κακῶς Γεννοῦται εἶχον. τέλος ταῖς τῶν Ἰβήρων
προσβολαῖς ἀντέχειν μὴ ἔχοντες, καὶ πρὸς τὰ ἐφεξῆς δεδοικότες,
πῦρ ἐνιῷσι τῇ ἔξω τῆς πόλεως χώρᾳ, οὐ κατὰ χρεῖαν νίκης,
ἀλλ' ὥστε μόλις τὸ κακὸν ἐκφυγεῖν θορυβηθέντων τῶν ἀντιπά-
20 λων. τὸ δ' ἦν ζημία μὲν οὐ μέτρῳ ποσομένη καὶ τοῖς αὐτό-

fuiſſent, eos a minutis toparchis teneri tamen vectigales et subiectos.
hoc ergo iniuriae loco ducentes primum ex communi concilio ipsorum le-
gatos ad Alexium mittunt, quaedam postulantes; quibus cum ille haud-
quaquam assentiretur, statim ipsi simularunt migrare se simul omnes e
Lazorum terris nunquam redituros velle. ac quoniam naves ipsorum lon-
gae in portu stabant, subito per eas omnes praeconio edicunt, expedirent
se cuncti ad proximum abitum. quam id imperatum celeriter, tam prom-
pte impigreque, ut sine mora pareretur, a singulis opera dabatur. nihil
his motus Lazorum princeps, abire quidem Genuenses perfacile passurum
se ostendit, sive intelligens haec in speciem obtendi, sive ut ex vero res
gereretur, commercium eorum parum curans. caeterum prae fracte institit
exigere, prius quam solverent, id quod ipsi pro sarcinis iam ante ab iis
in suam terram illatis iure hactenus recepto deberetur. Genuenses ad
hanc denuntiationem principis in consuetam ipsis elati confidentiam, factu-
ros quod poscebatur palam se negabant, retrahebantque interim, quantum
poterant, merces in naves. hic enim vero cunctandum amplius princeps
haud ratus, quas habebat ad manum Ibericas copias ad pugnam expedit.
committitur praelium utrinque, volantibusque ultro citroque iaculis plurimi
invicem cadunt. victoria porro haud dubie vergebat ad Iberos, maloque
stabat loco sors Genuensium. ad extremum incumben- tibus vehementius
Iberis, Genuenses resistendo impares, et quod secuturum metuebant prae-
cavaentes, ignem iniliciunt in exterius suburbium Trapezuntis non ad spem
victoriae, sed quo, si forte, trepidantibus ad extinctionem incolis, aliquam
inire rationem possent se ac sua in tutum subducendi. damnum ex hoc

- B** χθοσιν, οὐχ ἤττον δὲ ἀλλὰ καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐξημίλου κἀκείνους τὸ πῦρ· φορτία γὰρ ἐκεῖνα δυοκαίδεκα ναυσὶν ἀρκέσοντα πρὸς τὴν πλήρωσιν (τόσαι γὰρ καὶ προσώκελλον ἐν λιμένι) δαπάνημα γίνονται τοῦ πυρός. καὶ τοῦντεῦθεν ταπεινωθέντες τὰ τῆς εἰρήνης ἡσπᾶσαντο. 5
- C** 30. Οὐ μὴν δὲ καὶ ἡ κατὰ δύσιν βασίλισσα Ἄννα, ἥ καὶ αὐτανεψία τοῦ βασιλέως, τῶν ἐκ τῶν Ἰταλῶν ἀνεῖτο κακῶν, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαήλ ἀποκρουσθεῖσα κήδους διὰ τὴν συγγένειαν τὸν τοῦ Καρούλου υἱὸν ἐπεγαμβρεύσατο Φίλιππον, καθὼς φθάσαντες εἶπομεν, καὶ πόλεις ἦσαν καὶ χῶραι 10
- D** τὰ εἰς προῖκα δοθέντα, οἱ μὲν ἐξ αὐτῆς χειροῦσθαι τὰς πόλεις ἠβούλοντο καὶ Ἰταλικάς διοικήσει τὰ κατ' ἐκείνας ἰθύνειν, Ἄννα δ' ἡργολύβει καὶ ἀνεβάλλετο, προβαλλομένη τὴν τῆς θυγατρὸς Ἰθάμαρ πρὸς τὰ Ἰταλικά ἥθη συγκαίμενον ὃν μὴ μεταπεσεῖν ὅλως βιασθῆναι μετάκλησιν. διὰ ταῦτα καὶ πρὸς βασιλέα αὕτη ἀπέ- 15
- E** κλινεν, καὶ τὸν παῖδα Θωμᾶν γαμβρὸν ἐπειρᾶτο ποιεῖν τῷ βασι-
 λεῖ Μιχαήλ, ἄξια διδοῦσα τὰ ἔδνα τῷ τὸν γαμβρὸν ἀποπροσ-
 ποιῆσθαι. ὁ δὲ μηδὲν μελλήσας μηδ' ἐς νέωτα ὑπερθέμενος
 στόλον ἀρτύεται ναυσὶ μακραῖς τέσσαρσι πλείοσι τῶν εἴκοσιν, αἷς
 δὴ καὶ ἐκπανηγγὺς ναυλοχησάμενοι τὸν τόπον ἡρήμουν καὶ ἐν 20

incendio immensum indigenarum extitit, sed longe maius Genuensium. nam sarcinae ipsorum confertae pretiosis mercibus tanta mole ac numero ut naves duodecim (quot in portu stabant) complere possent, eodem igne consumptae sunt. ea clade ac iactura demittere animos coacti Genuenses pacis consilia sunt amplexi.

30. Caeterum neque Anna regina in Occiduo degens tractu, neptis imperatoris, quiete secunda et immunis malorum ab Italis esse sinebatur. sed ex quo exclusa facultate collocandae filiae iuniori Augusto Michaeli, propter intimam consanguinitatem inter illum et se, Caroli filium Philippum in generum adsciverat, prout superius memoravimus, assignatis ei dotis nomine urbibus et regionibus quibusdam, Philippus idem et Latini subito voluerant ea sibi loca subiicere, et Italicis contributa dioecesium suis ipsorum impertire sacris et legibus regere. at eorum hoc studium Anna variis cunctandi eludebat artibus, magnopere praecavens, quod matrimonialibus pactis convenerat, ne omnino sua filia Ithamar transire ad ritum Latinum e Graeco patrio cogeretur, quod iure futurum metuebat, si arces eius et terrae semel praesidiis Latinorum tenerentur. dum sic illa traditionem urbium differret, Philippo cum suis contra instante, verens Anna ut par ad extremum resistendo esset, auxilia imperatoris respectabat, in eius partes inclinans, et ad illum sibi artius iungendum coniugium proponens filii sui Thomae cum filia iunioris Augusti Michaelis, promittens talis nomine matrimonii sponso suo filio cessuram easdem urbes ac terras quas doti filiae Ithamaris addixerat, genero Philippo abdicando. id parari simul Philippus sensit, haud momento cunctatus classem armatarum navium longarum plus quam viginti quatuor; e quibus terrae sibi debita

στενῶ κομιδῇ τὴν Ἄνναν καθίστων, ἐπιβωμμένην βασιλέα καὶ τὴν ἐκείθεν ἀρωγὴν θέλουσαν. ἀλλ' ἐκείνη μὲν καὶ οὕτως ὥς P 312 εἶχε κατὰ τὸ δυνατόν ἀνταγωνιζομένη ἐπὶ τοῦ προτερήματος ἐγγόνει, τὸ δέ γε κῆδος καὶ ἑσαυθὺς ἦνυστο.

5 31. Βασιλεὺς δὲ ἀναγκαίως ἐν ὑπερθέσειν ἦν, πρὸς B ὅπερ καὶ ἡξιοῦτο διὰ τὰ συμβαίνοντα τῷ σφετέρῳ κλήρῳ, πολλῆς καὶ μεγάλης τῆς ἐπιμελείας χρῆζοντα, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ τὸ ξενικὸν ἄπαν, ὥς μὲν Ἴταλοι ὥς δ' Ἄλανοί, ταῖς γνώμαις ἡλλοτριοῦντο, δυσχερεῖς ὄντες πείθειν καὶ πρὸς τὰ παρὰ βασι- 10 λείῳς ἐπεσταλμένα καθυποκλίνεσθαι. τῷ μὲν οὖν μεγάλῳ δουκί, τοῦτο μὲν κατὰ Μαγνησίαν τοῦτο δὲ κατὰ Μιτυλήνην διάγοντι, C αἱ συχναὶ προστάξεις τοῦ ὑπερθέσθαι τὸν πρὸς τοὺς Μαγνησιώ- τας πόλεμον καὶ περᾶν συνάμα τῷ ὑπ' αὐτὸν λαῷ κατὰ δύσιν πρὸς τὸν ἀνάκτορα Μιχαῆλ (εἶναι γὰρ καὶ Μαγνησιώτας ὑπη- 15 κόους τῇ βασιλείᾳ, εὐφημοῦντας ὁσημέραι τοὺς βασιλεῖς, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν παροινίας εὐθύνας εἰς καιρὸν ὑποσχεῖν δυναμέ- νους) οὐδὲν ἦσαν, καὶ λόγοι τῇνάλλως λεγόμενοι Ῥωμαίους ἀν- D

appulsis exscendens late vastabat regiones Annae subiectas ditioni. unde ipsa in artas redacta angustias implorare quidem volebat imperatoris opem eiusque validis auxiliis iuvari: tamen suis ipsa praesentibus ad resistendum, prout poterat, usa strenue copiis superior interim evasit, rebusque integris servatis destinatam affinitatem, quo prius designaverat, tandem perfecit modo.

31. At imperator Andronicus acribus hinc ecclesiasticarum inde politicarum rerum varie ac graviter laborantium in diversa tractus curis, in necessaria deliberationum incertitudine suspensus fluctuabat. nam et cleri sui statum, patriarchae huic parum aequi palamque exosi austero invisioque regimine turbatum, praesenti sua et efficaci plurimum indigere providentia videbat: aliunde vero crucem illi figebant increbrescentes ab exercitu nuntii de dissensionibus illic Italos inter, et Alanos exitiose nec revocabiliter commissis, quas iterata sua iussa sedare hactenus nequivissent, odio in utrisque mutuo extinguente reverentiam imperii et contumaciam iratis inflexibilem afflante. istius contumaciae primum et maxime molestum in magno ipso duce specimen extabat. nam cum eum iam adhuc degentem Mitylene (quo tempore Magnesia ab illo defectio contigit) praecisis sed irritis mandatis avertere tentasset a consilio statim oppugnatum eundi Magnesienses, cumque ex quo intellexisset iam eundem obsidere Magnesium, non minus inutili conatu retrahere ipsum a tali coepto satagisset, quam poterat efficacissime imperans ut eo intempestivo dilato bello universas quas secum habebat copias, trajecto confestim mari, duceret in tractus Occiduos ad imperatorem Michaëlem, allegans Magnesienses, utcumque aliter peccassent, perstare tamen in professione submissionis ad imperium et quotidie Augustis suae in eos observantiae indicibus acclamationibus bene precari, eius porro quod perperam egissent, commodiori posse tempore ab ipsis poenas repeti, haec, inquam, Andronicus duci magno, licet instantissime iterans, surdo canebat, adeo quidem ob-

- δρολογοῦντι, καὶ μάλιστα ἐπὶ Μαγνησιώτας, καὶ εἰ μὴ ἀναστα-
τοίῃ τούτους, οὐδὲ ζῆν θέλοντι. Ἀλανοῖς δὲ καὶ μᾶλλον διὰ τὰ
προσυμβάντα κατὰ Κύζικον οὐκ ἦν ἀρεστά τὰ πραττόμενα, ἀλλὰ
πανδημεὶ ὑπὲρ πεντακοσίους ἀφίσταντο. καὶ περὶ ἀπείρητο τού-
τους μὴ περαιοῦσθαι κατὰ τὴν Καλλίου ἐπὶ τὰ σφέτερα, ἀλῆται⁵
E τόπους ἐκ τόπων ἀμείβοντες ἔξω πον τῶν Πηγῶν σκηνοῦσιν. οἷς
βασιλεὺς πέμπων καὶ ἱκανὰ ἀργύρια προσέτατιεν ὑποστρέφειν.
τοῖς δὲ θάνατον τῆς ὑποστροφῆς ἀνθαιρουμένοις συνέβη τῷ τέως
ἀνδραγαθῆσαι φανέντων Περσῶν. ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν εἰς ἐννεα-
κοσίους ἐποσοῦντο, καὶ τὴν μάχην ὡς εἰπεῖν μετὰ θάρρους¹⁰
εἰσβάλλουσι ἐκ μιᾶς· οἱ δ' ἐν μέρει συμβαλόντες ὡς εἰς διακο-
P 313 σίους ποσοῦσθαι, τῶν ἄλλων αὐτῶν ὡς ἐκ πολλοῦ διασκαδα-
σθέντων, ὁμῶς τοὺς μὲν κτείνουσι τοὺς δ' αἰροῦσιν εἰς φυγὴν
τραπέντας, αὐτοὶ μὴδὲν παθόντες τῶν ἀνηκέστων.
- B 32. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τέρας τελεῖται θαυμάσιον τῆς ὁμο-¹⁵
μάρτυρος Θεοδοσίας, περὶ οὗ μὴ λέγειν ἱστοροῦντι καθ' ἕκαστον
ἔμοι μὲν κίνδυνος οὐ μικρός, τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακηρύττειν
ἄξιον ὄν, ζημία δὲ οὐκ ὀλίγη τοῖς μὴ ἀκούσουσι περιστήσεται.

firmato in proposito Magnesienses ulciscendi, ut suas copias ad id insuf-
ficientes deprehensas novis Romanorum delectibus augeret, omninoque
prae se ferret se, nisi deleta illa sibi rebeli urbe, haud velle vivere.
verum illis quos illic sub signis habebat Alanis, subinde reputantibus quid
Cyzici passi essent, minime placebant quae tunc fierent. quare hi capto
tempore omnes simul, numero quingenti, a castris magni ducis iniussu
abeunt; et desperata facultate traiciendi freti ad Callipolim, sicque in
suas ipsorum terras recedendi, vagi, stationibus crebro mutandis, huc il-
lucque ferebantur. eo incerto cursu perlati ad viciniam Pegarum certo
loco extra oppidum tabernacula fixere. illic eos conveniunt missi ab im-
peratore, qui numerata ipsis pecunia non modica iuberent redire unde fu-
gerant, ac signa repetere. at illi sic parati erant animis, ut mortem ob-
ire mallent quam sub exosi et irritati ducis imperium redire. interim
occasio illis rei bene gerendae oblata est, quadam forte in illis partibus
apparente Persarum manu, satis illa quidem valida, nongentorum videlicet
armatorum; cui cum Alani occurrerunt, haud omnes simul aderant, sed
ducenti dumtaxat, aliis trecentis, ex quo a castris recesserant, dudum va-
rie dispersis. tamen ita opportune ita fortiter in Persas incurrerunt, ut
multos eorum interficerent, reliquos fugarent, et fugacibus instando pluri-
mos eorum caperent, nemine suorum aut desiderato aut graviter saucio.

32. Inter haec perpetratum est prodigiosum miraculum sanctae mar-
tyris Theodosiae. quod equidem horum historiarum temporum tradere lite-
ris professus, haud citra periculum reprehensionis et inofficiosi culpam si-
lentii, distincte hoc loco referre omitterem, utique cum dei opera vulgari
et scriptis sermonibusque celebrari digna sint, nec fraudanda posteritas
rei notitia utilissimae cognitu, quam nisi audiret me narrante, detrimento
afficeretur haud modico. eadem porro promulgata certo demonstrabit ar-

ῥηθὲν δὲ πάντως καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν ἀκριβῶσει, καὶ
 δαίμα τῆς πρὸς ἡμᾶς κηδεμονίας τοῦ κρείττονος παραστῆ-
 ναιτίας τις ἀνὰ τὴν Κωνσταντίνου κωφός τε καὶ ἐνεὸς ἐπὶ χρό- C
 νοῖς ἦν οὐκ ὀλίγοις, καὶ τὸ πάθος καὶ αὐτὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν
 5 ἀποροῦντα θητείας ἐδίδου, δι' ὧν ἐπολυωρεῖτο τοῖς ἀναγκαίοις,
 καὶ μὴ μόνιμος ἦν τὴν ἐφ' ἐνὶ δεσπότῃ θητείαν, ἀλλὰ τοὺς δε-
 σπότης ἀλλάττων. Θητεύει γοῦν πρὸς τοῖς λοιποῖς καὶ τινι Πη-
 γωνίτῃ τοῦνομα, τοῦ περιφανοῦς που νεῶ τῶν Θεοκρηύκων ἔγ-
 γιστα καταμένοντι. τούτῳ κατ' ὄναρ ἡ μάρτυς ἐφίσταται καὶ
 10 παρθένος, καὶ τὴν πρὸς τὸν νεῶν πάντως ἐκείνης σὺν κηρῷ τε D
 καὶ θυμιάματι παραγγέλλει ἄφριξιν. ὁ δ' ἐγείρεται, καὶ σχή-
 ματι μόνῳ προσητηκῶς τὰ ἀγγελθέντα, καὶ λαβὼν ξυνιέντων τῶν
 ἀκουόντων, προστρέχει τῷ ναῷ καὶ ἐφ' ἱκανῷ ποτιᾶται, καὶ
 τῷ τῆς φωταγωγοῦ ἐλαίῳ χρισθεὶς, πεσὼν ὑπὸ πόδας κατὰ τὸ
 15 σύνηθες ἰκέτης τῇ μάρτυρι γίνεται. ἐπαναζευγνὺς δ' ἐκείθεν
 ἔδοξε τὸ οὖς ἐνοχλεῖσθαι. πολλάκις δὲ κνωμένου τῷ λιχανῷ ἐκ-
 πίπτει ἐκείθεν αὐτίκα, ὡς ἰδοῦκε, ζῶντιον ἔμπνουν τε καὶ ὑπό-
 πτερον, ὃ δὲ καὶ ἀφωμένου ἐν θαύματι καὶ πρὸς ἄμυναν ἰόντος
 ἀφανὲς παραχρῆμα γίνεται. ἔδοξε δ' ὁμῶς ῥαῖσαι τὸ ἐμφωλεῦον P 314
 20 ἄλλως, καὶ ἐν χρησταῖς ταῖς ἐλπίσιν ἦν. ἀλλ' ἐφίσταται τῇ
 οἰκίᾳ ὁμοίως ἔχων καὶ αὐθις τοῦ πάθους. οἱ μὲν ὥς τὸ πάλαι

gumento invigilare rebus humanis providentiam divinam, nosque deo cu-
 rae esse, praesenti quasi pignore fidem faciet. adolescens quidam Con-
 stantinopoli surdus annis non paucis et mutus fuit; qua ipsa miseria vi-
 ctum alia sibi ratione parare prohibitus, mercede famulans victitabat, id-
 que non apud unum permanens constanter, sed subinde mutans dominos.
 locavit is inter alios operam cuidam Pegonitae nomine, proxime conspi-
 cum templum dei praeconum Apostolorum habitanti. apud hunc muto iu-
 veni diversanti sancta martyr et virgo per somnum superne apparens se
 obtulit, eumque omnino iussit ad suam ipsius sacram aedem cum cera et
 thymiamate proficisci. experrectus ille nutu et gestu, prout potuit, visum
 exposuit domesticis, ita ut satis illi perciperent; quare ab iis acceptis
 quae sancta virgo afferri mandarant, cum his accurrit ad templum, illicque
 sat longo veneratus divam spatio et oleo lampadis inunctus, procidens sub
 pedes iuxta morem, supplex martyri fit. inde revertenti nescio quid mo-
 leste pruriebat in auris intimo. quare cum subinde illuc immisso indice
 non parceret scalpere, ecce inde inopinatissime decidit forma quaedam in-
 secti, vivi, ut apparebat, et alis instructi. quod cum ille admirans con-
 trectasset cupide, ac mox indulgens naturali odio quo ferimur in infesta,
 ulcisci noxiam bestiolam elidendo pararet, illud, quidquid erat, confestim
 ex oculis evanuit. solatio tamen fuit quod incommoda prurigo, qua in
 penitissimis auriculae cavernis importune punctus paulo prius fuerat, vel
 plane resedisset vel remissius inquietare videbatur. qua experientia eius
 animus quodam eventus felicioris augurio in spem plenae curationis exci-
 tabatur. in hoc gaudio, surdus tamen ut prius, ingressus herilem domum

τὸ πῦρ διένεινον ὑπανάπτειν, φέροντες ἄλευρα, ὃ δ' ἐμπεσὼν
 ἐφύσα λιγέως. ἀλλ' οὔτε φλόξ ὤρτο οὔτε πῦρ θεσπιδαῖς ἴαχε
 κατὰ ποιήσιν, μόνος δ' ὑπετύφετο καπνός, καὶ εἰκαίως οὔτος
 ἐπόνει καὶ ἐδυσχέραινε. μετὰ πολλὴν δὲ πείραν τοῦ πυρὸς μηδὲν
 B ὑπακούοντος, μετεβλήθη τὸ ἄσθμα εἰς λόγους καὶ φωνὴν ἐκρήσ- 5
 σει· ἀρᾷται γὰρ τῇ ἐστίᾳ, ἀρᾷται μὴ ποτε ὑπανάψαι μηδὲ φλό-
 γα τὸ σύνολον ποιῆσαι, μέγα βοῶν ἐκ βαρύτητος. ὃ δὲ, ὡς
 εἰκός, τοὺς ἐπὶ τῆς οἰκίας οὐκ ἔλαθεν. ὅμως δ' ἀκούσαντες
 ἐξεπλήττοντο, σφίσιν ἑαυτοῖς διαπιστοῦντες, καὶ δυοῖν ἡγούμε-
 νοι θάτερον, ἢ τὸ πῦρ τὴν φωνὴν ἀνεῖναι ἢ μὴν τὸν τέως κω- 10
 φὸν καὶ ὃν οὐκ ᾔδεσαν φωνὴν ποτε προϊέμενον. ὡς δὲ πόρρωθεν
 φωνοῦντες ἀνέκρινον τίνος ἢ φωνὴ αὕτη καὶ τὰ λαλούμενα, ὃ
 C κωφὸς ἀκούει, καὶ περὶ ἑαυτοῦ μαρτυρεῖ, ὡς αὐτὸς ἀκούσας 15
 ἀνακρινόντων, αὐτὸς ἦν καὶ ὃ τῷ πυρὶ ἰδίῳ ἐπαρασάμενος στό-
 ματι. καὶ εὐθὺς ἐπιστάντες τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο τέρας κατανοοῦ- 15
 σιν, τὸν λόγον τε διεκδιδοῦσι, καὶ πᾶσιν ἀνάπυστον τὸ πραχθὲν
 γίνεται. εἶτα καὶ πρὸς βασιλέα φθάνει τὸ θαῦμα, καὶ φέρουσι
 παρ' αὐτὸν ὀρισθέν, παρόντος καὶ πατριάρχου, τὸν ποτε κω-
 φὸν καὶ ἐνεόν, ὃς δὲ καὶ ἐρωτώμενος ἀρχῆς ἀπ' ἄκρης τὸ πᾶν

5. ἄσμα P.

14. ὅτι αὐτὸς?

admonetur quibus solebat signis a familiari ministerio praefectis, ut ignem accenderet panem coquendo: iam enim a pistore farinam afferri mox in massam subigendam. ille ad focum advolans parendi studio, prunis insufflabat stridule. sed nec flamma micat, crepitans neque fulgurat ignis iuxta poësim, solus se densa glomerat caligine fumus, dum labor sic in longum irritus trahitur, offensus iuvenis contumacia ignis ad tam crebro intenseque afflatus susurros persistentis surdi, spiritum in verba mutat, erumpitque voces penitus conceptam iram usitata declarantes indignantium formula. maledicit enim foco, et magno ex affectus vehementia clamore "nunquam ex te possit oriri flamma" sonore pronuntiat. exaudita cum stupore ingenti a domesticis vociferatio est. atque ii primo vix credentes auribus alterum duorum admittendum necessario videbant, ut aut ab igne prolata quam audierant vox esset, aut ab eo articulata homine quem ipsi mutum certissimo hactenus nossent. ergo procul inclamant "cuius haec vox est? quis ista loquitur?" tunc vero qui mutus esse desierat, etiam se non amplius surdum esse declaravit: auditis enim quae ex intervallo inclamabantur, apte intelligibiliterque reposuit eundem se qui auditu percepisset quae fuerant ipsi locuti, auctorem quoque vocis esse cuius ante sonum senserant, qua nimirum, irae impatientis aestu, ore ac lingua propriis foco maledixisset. illico igitur certatim omnes accurrentes prodigiosum illud miraculum praesentibus subiiciunt sensibus, ac per viciniam urbemque differunt. unde momento res vulgata ad imperatoris quoque notitiam pervenit. ad hunc, sic statim fieri iubentem, praesente etiam patriarcha, ducitur qui surdus et mutus fuerat. isque interrogatus a primo

ἐξαγγέλλει, αὐτὸς οἰκίῳ στόματι διηγούμενος. ταῦτα ἄρα καὶ μηδὲν κρίναντος δίκαιον τοῦ κρατοῦντος σιγῇ παρελθεῖν τὸ δρᾶμα, πάννυχος ἐξ αὐτῆς παννυχὶς τῇ μάρτυρι διαγγέλλεται, μηδὲ αὐτοῦ βασιλέως ἐκεῖθεν λείποντος. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἐπὶ 5 πλέον οὗτος τὸ σέβας τῇ θαυματουργῷ θέλων φιλοτιμεῖσθαι, τοῖς μὲν ἄλλοις ἐφῆκε βαδίζειν ὥς βούλονται, αὐτὸς δὲ συνάμα συγκλήτῳ πάσῃ καὶ πατριάρχῃ ἀκρόνυχος πεζῇ βαδίζων πρὸς τὸν ναὸν τῇ μάρτυρι παραγίνεται.

principio rem totam, uti contigerat, ore proprio narravit. tam mirabilem eventum haudquaquam Augustus aequum censens silentio premi, agit statim cum patriarcha ut pervigilium noctis solidae hymnis et gratiarum actionibus apud templum sanctae virginis, miraculi auctoris, impendendae indiceretur. nec inde imperator abfuit. quin etiam ut abundantius ostenderet quam prolixo animo tam iuste debitum mirificae martyri gratulandi venerandique officium persolveret, permissis aliis ut vehiculo aut equo ad eius templum, si liberet, gestarentur, ipse sub crepusculum instantis noctis, universo senatu et patriarcha comitante, pedibus incedens ad templum pervenit, sanctaeque illic se stitit martyri.

Z.

Ἐπάνειμι δ' αὖθις ἐκεῖνα δώσω τῷ λόγῳ πρὸς ᾧ δὴ καὶ αὐτὸς P 318
10 ἐπιεικῶς ὑπορεῖ ἡττώμενος τῷ μεγέθει τῶν γιγνομένων, ὥστ' εἰρημένον τοῦτο πολλοῖς περὶ ὧν ἕκαστος λέγειν προυτίθετο, ἐπ' ἐκείνοις μὲν τέχνης εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ εἰρωνεία τοῦ γράφοντος ἀντικρούει, ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ μόνους ἐπὶ τοσοῦτον πιστεύεσθαι τὴν παραίτησιν, παρ' ὅσον καὶ πᾶς εἰδὼς μαρτυρήσει

12. εἰρωνείαν — ἀντικρὺς?

VI.

Refero me rursus ad opus dudum susceptum, et traditurus literis ad quae ipsae, ut sic dicam, literae non mediocriter aestuent, vinci se fassae magnitudine dicendorum. non me fugit similia plurimos in suarum aditu narrationum praefatos. sed confido aequo arbitro, ubi argumenta comparaverit, subolitum hoc ab aliis scriptoribus arte ac figura dicendi quadam lusuque ingenii iactari: eundem autem iudicaturum in his demum solis actis, quae mihi proposita ad prodendum in famam sunt, eo fidem haberi par esse proniorem significationibus timoris, quibus se auctor in procipectu operae quasi violenter retrahi a scribendi consilio declarat, quo ipsa perspecta omnibus, et nullius non hic hodie viventium tristi experientia comperta grassantium iam ab annis plurimis in nos malorum atrocitas ab unoquoque superiora nostra de his scripta legentium testimonium

τοῖς γραφομένοις, ὥς μὴδὲ σιγῇ τὰ πλεῖστα παρενεγκῶν, καὶ τὸ τοῦ δαιμονίου μῆνιμα πᾶς τις ἀναφανδὸν αἰτιᾶται τῶν συμφορῶν καὶ τὸ τῶν πραγμάτων ἀμήχανον. οὕτω γάρ τις ἔφθη ἐτέρῳ διεξιῶν, καὶ ὁ ἀκούων πικρὰ τῶν πραγμάτων καταστενάζων τὸ τῆς θείας ὁργῆς ἄφνικτον θαρρύντως ἀνωμολόγησε καὶ αὐτὴν 5
 C πᾶσαν ἀπέγνω πρὸς τὴν τῶν τελουμένων ἀντιπάλῃσιν, καὶ ἰλιγγιῶν πρὸς τοὺς λόγους ἔδειξεν ἀκοὴν χωρεῖν ὅλως ὥς οὐκ ἔχουσαν τὰ πολλῶν πλέον μὴ δυνάμενα λέγεσθαι. πλὴν δ' ἄλλὰ καὶ περὶ τούτων ὅπως ἔσχε διαληπτέον, τὸ τῆς ἱστορίας λεῖπον ὑφαίνοντες.

10

D 1. Καζάνης μὲν οὖν ὁ τῶν ἀνατολικῶν Κάνις Τοχάρων, ἐφ' ἧς ἄρξας ἔτη καὶ πλεῖστα μνήμης κατεργασάμενος ἄξια, πεντεκαετρίακοστὸν χρόνον τὸν τῆς ζωῆς τελέσας ἀρπάζεται. συνέφθιτο δὲ καὶ ἡ ὑπ' αὐτῷ τῶν ὄλων ἐλπίς, καὶ τὰ δεινὰ
 P 319 ἠῦξανε πανταχοῦ, καὶ μᾶλλον ἐπὶ Φιλαδελφείας, ἐπιτιθεμένων 15
 τῶν Καρμανῶν. ἐκεῖνος γάρ, ἵνα μικρόν τι τῷ λόγῳ προσδια-

5. ἀλκὴν?

elicit, clare profitens cum meam in plerisque horum enuntiandis sine dissimulatione liberam fidelemque diligentiam, tum cladum calamitatumque ipsarum immanitatem eo usque prodigiosam, ut nemo sit qui earum causam vindictae irati numinis non palam imputet, nemo qui contortam obliquitatem tam perplexe involventium sese in damna nostra dirorum casuum, qui vim ineluctabilem tot saevorum incursuum Martis adversi, non iam e libris cognoscens sed spectans oculis et dolore intimo sentiens, non ea inter suspiria et lacrimas effundens in aures obviorum, illis assentientibus, agnoscat ac fidenter praedicet utique manifesto incumbere in nos pondus gravissimum irae divinae, ea vebementia exitium inferens, cui sustinendae ac contra obmoliendo avertendae labor omnis sit inanis et conatus stultus. cui porro sit dubium quin tali praeoccupatis moestitia si quis poscens audientiam se offerat, expositurus quae geruntur, recusent aversenturque et aures habere tam prolixae malorum Iliadis omnino capaces negent? quae vero audiri prae incredibili acerbitate nequeunt, potiori scilicet ratione existimanda sunt nec exprimi dicendo posse. verum utcumque ista sunt, me quidem, cui mora non est libera debiti solvendi, resumere hinc protinus oportet promissam narrationem; ac partem gestarum rerum in tempus excurrentem subsecutum eventa superius conscripta historiae iam ante compositae continuando subtexere.

1. Cazanes igitur Orientalium Kanis Tocharorum cum ad sex annos imperasset et plurima digna memoria fecisset, quinto et tricesimo expleto aetatis anno rapitur. periit cum eo simul tota quae arridere coeperat spes restituendae imperio Romano tranquillitatis; et eo qui solus poterat et velle ostenderat atque adeo iam coeperat coercere barbaros ipsi subiectos a nostris regionibus vastandis de medio sublato, non eo solum tenore quo coeperant, sed augmentis exaggerata gravioribus mala in nos ubique iruebant, praesertim autem Philadelpheiae, redeuntibus fero impetu ad eius oppugnationem Carmanis. Cazanes (ut de illustri in paucis principe brevi

τρήσω, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παρελθὼν πρὸς Κῦρον ἐκείνον καὶ Δα-
 ρεῖον ἐώρα, καὶ τοῖς πραχθεῖσιν ἐκείνοις πάλαι λεγομένοις εἰς
 ἡδὴ τρυφὴν ἐχρᾶτο ἢ τοῖς τῆς ἀρχῆς σεμνώμασιν ἐξηγάλλετο.
 μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τὸν τοῦ Δαρείου νικητὴν Ἀλέξανδρον ἐπὶ
 5 λογισμῶν ἔστρεφε, καὶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὰς ἐκείνου πράξεις ὑπερ-
 ῆγάπα. δι' ὧν καὶ αὐτὸς τῶν ἴσων τυχεῖν ἐφίετο, καὶ κλέος
 ἐπόθει λαβεῖν τοῖς ὀπουδήποτ' ἐπ' ἴσης ἀνδραγαθήμασιν. ὁθεν B
 καὶ πολλοῖς μὲν ὠγκοῦτο τοῖς παρασπίζουσιν, Ἰβηρσι δὲ καὶ
 μᾶλλον ἐπὶ πολέμοις ἐχρᾶτο, πλεῖστον μὲν τὸ γενναῖον καὶ ἐκ
 10 τοῦ γένους ἔχουσι, πολλῶ δὲ πλεόν καὶ ἐκ τοῦ τῶν Χριστιανῶν
 καθαροῦ καὶ ἀμωμήτου σεβασματος. παρ' ἣν αἰτίαν καὶ σταυ-
 ρὸν μαθὼν τὸ τῶν Χριστιανῶν τρόπαιον ὄν, οὐράγει σφίσι πα-
 ρασπίζουσι κατὰ πόλεμον, καὶ πόλλ' ἄττα δεινὰ τὸν τῶν Ἀρά-
 βων σουλτὰν εἰργάζετο, ὥστε καὶ αὐτοῖς τοῖς ἱεροῖς προσβαλεῖν
 15 Σολέμοις καὶ ἐγγὺς τοῦ παραστήσασθαι γεγονέναι, καὶ μᾶλλον C
 διὰ τὸ ζωηφόρον μνημα τοῖς Ἰβηρσι χυριζόμενος. ὁμοίως κα-
 κῶς καὶ τὴν Αἴγυπτον ἔδρα, εἰ μὴ γ' ἐκείνῳ τὸ ἐν τῷ ..... τό-

digressionem pauca non indigna scitu memorem) principatum iniens Cyrum
 et Darium imitandi studio spectabat, actaque ipsorum olim commendata
 literis avide perlegens plus ex eorum cognitione voluptatis hauriebat quam
 e cunctis insignibus summae qua pollebat potestatis. sed et hos ipsos
 veteres Persarum transcendens reges, Alexandrum Darii victorem mente
 potissimum versabat, et super omne aliud historiarum argumentum res
 ipsius gestas suspiciens amabat, eius similem, qua se ille inclytum fecerat,
 et ipse assequi desiderans gloriam, et istius exemplo facinoribus cuiusque
 generis arduis edendis immortalem sibi famam heroicae virtutis acquirere.
 hinc ille, prout erat consentaneum facere talia meditantem, numquam non
 speciose succinctus apparebat numerosa et lectissima praetorianorum
 manu: cum bellandum porro esset, Iberis potissimum utebatur, optimo et
 sibi probatissimo militum genere, quippe quibus praeterquam inerat pu-
 gnax a stirpe indoles generosaque alacritas periclitandi, accedebat maior
 etiam ab inculpatis amabilitas moribus, quod ii Christianam religionem
 pure inoffenseque profiterentur. quare non ignarus quantum vincendi
 omen in crucis signo constitutum esset, cui prosperorum experientia suc-
 cessuum celebrem appellationem tropaei Christianorum merito peperisset,
 huic praesertim Ibericae legioni, pro vexillo labarum cruce insigne prae-
 ferenti, confidebat in praeliis, eam sibi solitus circumdare, et loco triario-
 rum extremo in agmine secum habere. qua bellandi ratione cum alia
 gravia Sultani Arabum damna intulit, tum ipsis quoque Hierosolymis ho-
 stiliter admotus parum abfuit ab urbe illa tanta, cui Sultan Christianis
 ereptae dominabatur, expugnanda suaeque subiungenda ditioni, id aggres-
 sus instinctu maxime gratificandi suis Iberis, quos sciebat aegre ferre Sa-
 racenos Christi domini hostes vivifico ipsius insistere victores et insultare
 monumento. in quo etsi haud illi contigit perficere quod optabat, tamen
 haud parum afflixit Sultanis partes, vastans quin etiam Aegyptum clades-
 que illic Arabibus non leves inferens, longe pluribus et gravioribus sine

πων ἀμμῶδες καὶ ἄνυδρον εἰς πολλὰ προσίστατο. καὶ ἔω τὰς αὐτουργίας αὐτοῦ ἐν ὅσαις ἀσμένως ἄρχων ὢν καὶ τῶν ὑπερτάτων ἐβανανσίζετο, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον ἀλλὰ κατὰ τινα τῶν ὑφ' αὐτὸν παίδενσιν. ἐφεστρίδας μύωπας καὶ ῥυτῆρας ἵππων καὶ πέδιλα καὶ μαχαίρας καὶ ἡμιτύμβια καὶ πᾶν ἄλλο βαναύσου
D τέχνης ἐξεργαζόμενος, καὶ τὰς ἀνακωχὰς τῶν πολέμων ἀσχολίας τῶν τοιούτων ποιούμενος. ἀλλ' οἷα ἐφρόνει βάρβαρος ὢν, τὸ παράδοξον. ἤγειτο γὰρ εἶναι μίμημα θεοῦ τὸν καλῶς ἄρχοντα καὶ ὁσίως· καὶ ὥσπερ οὐκ ἔστιν ἐκείνῳ περὶ Ῥωμαίου καὶ Σκυ-
 θου, Σαυρομάτου καὶ Ἑλλήνου, ἔτι δὲ δικαίου καὶ μὴ, ἀκρι-
 βολογεῖσθαι περὶ τὰς δόσεις, κοινῶς εὐεργετοῦντι καὶ ὑετοῦς καὶ ὥρας καὶ ἥλιον, οὕτως ὥετο δεῖν διακεῖσθαι καὶ τὸν δικαίως ἄρ-
E χοντα σὺν ὅλοις τοῖς ὑπ' αὐτὸν τὰς δωρεὰς διοικούμενον. ἔκοψε δ' ἐξ ἀπέφθου χρυσοῦ καὶ Καζάνειον νόμισμα, καὶ πᾶσαν ἐν-
 νομίαν ἐνομοθέτησεν. ἔμελε δ' αὐτῷ καὶ δικαιοσύνης ἐπὶ πᾶ-
 σιν, ὥστε μὴ ταύτης ἄλλο τι λογιζέσθαι προτιμότερον. οὗτος

dubio damnis illos affecturus, nisi ei, ne penetraret interius, locorum arenis inviis et aquae inopibus late squalentium insuperabilis difficultas obstitisset. omitto accensere tanti viri laudibus humilem industriam vilium opificiorum, quibus latissime licet ac splendidissime dominans princeps perlibenter impendebat propriarum operam manuum, haud ille quidem lucri ususve gratia, quasi talibus egeret, sed quod institutione philosophica quadam pulcrum existimaret universalitatem istam ad cuncta descendens, in cunctis eminentis ingenii. ergo non quisquam illo concinnius ephippia, calcaria, habenas equis flectendis, ocreas, gladios, galeas aut id genus militaria capitum tegmina cuderet, sueret, ex quacumque scitissime materia formaret, nitidissime poliret, remissiones solitus militarium laborum mechanicis istiusmodi artificiiis addicere. iam sensa mentis eius familiaribus declarata sententiis quam erant in barbaro inopinata mirandaque! dictitabat bene ac sancte imperantis hominis officium, dei supremi omnium domini acri affectanda studio imitatione contineri. sicut enim apud conditorem universorum discrimen nullum est Romani aut Scythae, Sarmatae aut Graeci, ac ne iusti quidem vel iniusti, quod largiendi profusionem attinget, utique cum eius liberali gratia aequae in omnes communia beneficia spargantur pluviarum, tempestatum, solis annuo fungentis gyro, pari quoque penitus affectum indulgentia debere principem praestare se indifferentem cunctis subditis necessariorum ad vitae cultum et desideratorum unicuique praebitorem, gratis beantem universos. caeterae porro Cazanis in rebus ex usu publico administrandis aequitatis specimen extat in re momenti non parvi ad fidem in commerciis servandam, monetae signatae probitate. ab ipso enim auctore celebre habet nomen Cazaneus ille nummus, ex auro cusus exquisitae puritatis. nec absimili diligentia in reliquis regiminis partibus versatus cuncta ubique institutis temperavit laudatissimis, nihil se habere antiquius aut ducere potius perfecta in omnibus absolute iustitiae nulla non actione prae se ferens. idem morbo se absumi sensim diuturno et incurabili sentiens, curam ingressus sibi pa-

αὐτανέψιον ἔχων Τουκταῖν, ὃ δὴ προσῆκεν ἐκ γένους καὶ ἡ ἀρχή, ἐπεὶ πρὸς θανάτῳ ἦν καὶ οὐ τοῖς ἰδίοις τρόποις τοὺς ἐκείνου συμβαίνοντας ὑπετόπαζε, παριδὼν αὐτὸν ἔφεδρον εἰς ἀρχὴν ἐκ P 320 τοῦ ἀναγκαίου ὄντα, πέμψας μετακαλεῖται τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν 5 περὶ πού τὰ τῆς Ἰνδίας μέρη σὺν ἰδίῳ στρατεύματι διατρίβοντα, ὃ δὴ Χαρμπαντᾶς τοῦνομα· ὀρεοκόμον εἶπη τις ἂν ἐκείνον, οὕτω συμβὰν ἐπὶ τῇ γεννήσει, φανέντος εὐθὺς τοιούτου, ὥς εἰδίστο σφίσι γεννωμένοις ποιεῖν κατὰ τι νόμιμον. καὶ τοῦτον εἰς ἀρχὴν καταστήσας ἐπὶ τρισὶν ἔτεσι τὰ αὐτοῦ συνθήματά τε 10 καὶ νόμιμα ἀπαρεγγεῖρητα μένειν ἐντολὰς ἐδίδου τὸ ἐπίταδε, εἴτα ἄρα καὶ δόξειε γίνεσθαι παρηγγύα. τοῦτ' ἀνάπυστον γεγονός, B ἐπεὶ καὶ κατὰ τὰς ἄκρας αἱ γραφαὶ διεδόθησαν καὶ ὁ κατὰ τὸν Εὐξείνου ἀρχὼν Χουτλουχάιμ ἤκουε τὸ συμπεσόν, διαδέχεται τὴν φήμην ὁ Σολυμάμπαξ Πέρσης, ὅς καὶ γαμβρὸς ἦν ἐπὶ θυγατρὶ 15 τοῦ Κουτζίμπαξι. καὶ οὕτω διαμηνυθέντος τοῦ συμβάντος τῷ βασιλεῖ, ὁ τοῦ Καζάνου θάνατος τοῖς ἐκείνου πρέσβεσι κατὰ πό-

10. εἴτα ὃ τι ἄρα?

randi e consanguinitate successoris, quod liberis carebat, Tuctainem quem habebat fraterno e genere proximum, quoniam huius mores ac sensus a suis ipsius abhorrentes certis ex indiciis agnoverat, promovere ad spem imperii noluit. ac ne ille se mortuo principatum commendatione generis malo publico arriperet, praecludendum ipsi ad hoc aditum stabiliendo in solio ipsius fratre, probatoris sibi iuvene indolis, putavit. hunc igitur, cui erat Carmpantas *) nomen, accersivit usque ab India, illis in partibus cum proprio exercitu morantem; eundemque occurrentem strenue proprio quodam ipsorum ritu ad ius legitimae in imperium successionis designavit; erudit quin etiam, pro tempore, ad regni quod illi destinabat rectam administrationem, adeo efficacibus praeceptis ut quasi arte mansuetarii fera cicurata vel pullus indomitus parere lupatis a magistro doctus agasone, brevi tempore plane compositus et per omnia decessori similis imperii candidatus apparuerit, nihil iam minus de se sperandum praebens quam si Cazanis cretus sanguine institutisque a pueritia formatus, non autem frater educatus peregre ei decedenti subrogaretur. hunc talem compertum, nihil ultra moratus, in principatus possessionem Cazanes misit, enixe vetans ne toto triennio quidquam in constitutis a se legibus aut foederibus ac toto inchoati regiminis tenore mutaret, post illum terminum suo illum uti arbitrio ac libere, prout censeret, res gerere permittens. haec ita gesta divulgata brevi per Asiam sunt; nec enim ea satrapas bellum illic gerentes ignorare sinebant literae de his ad arces Romani limitis, quas tunc Persae obtinebant, actaque publica cum diplomatibus ista firmanibus rite missa. audivit ergo Chutluchaimus, qui regionibus ad Euxinum sitis praeerat, quod acciderat; excepitque mox rei famam Solymampaxes Persa, gener Cutzimpaxis; unde ad imperatorem quoque facti notitia pervenit. secuta post paulo Cazanis mors varie dimissis

*) immo *Carbadas*.

λεις δῆλος γίνεται, καὶ τὸ πένθος σφίσιν αἴρεται μέγα. ὁμως
 C δὲ καὶ παρακαλοῦνται βασιλέως πέμψαντος. πλὴν ἄλλ' Ἀμού-
 ριος καὶ οὕτως καθυπεσιτέλλετο, οὐκ οἶδα εἴτε τὸν ἀπὸ τοῦ
 Χαρμπαντῶ φόβον (τὰς γὰρ τοῦ ἀδελφοῦ συνθεσίας ἐκεῖνος τη-
 ρεῖν ἤθελεν) ἔτι ὥς εἰκὸς ὑφορώμενος, εἴτε τὴν ἀπὸ βασιλέως
 εὐμένειαν προσποιούμενος, καὶ πέμψας ᾗτει βασιλέα τὸ τῶν πο-
 ταμῶν μεσόγαιον ἀνὰ Σάγγαριν, Μεσονήσιον ἐτύμως ὠνομασμέ-
 νον, ἐφ' ᾧπερ τοῖς ἰδίῳις οἰκηθησόμενον τοῖς ἐντὸς οἰκοῦσιν εἰς
 φυλακὴν κέοιτο. ἀλλὰ τῶν τοιούτων τέως ἀνηρητημένων, τινὲς
 D τῶν ἐκείνου κατ' οὐλαμοὺς διεκθέοντες κακὸν ἀπάντημα Ῥω-10
 μαίοις εἰς τρυγητὸν ἐξιοῦσι τῶν ἀτημελημένων κτημάτων ἐγί-
 νοντο. ἦσαν γὰρ ἐντεῦθεν τὰ πρόστιμα τῶν ἐαλωκότων φωρῶν
 ἄντικρυς πρόστιμα, εἰ γῆν ἢν διὰ σπάθης ἐκτῆσαντο ἐκεῖνοι πα-
 τοῖεν καὶ τὰ σφίσιν ἐκ πολέμου περιγεγονότα καρπίζοιντο. διὰ
 τοι ταῦτα καὶ μαχητὰς μισθοῦμενοι ἄνθρωποι ἀποτολμῶντες τὰ 15
 E θαλάσσης ἐγγὺς ἐπιχειροῦντες δρέπεσθαι, οὗ μὲν ἠυστόχουν καὶ
 ἀπεκέρδαινον, τὰ πλεῖστα δ' ἐσφάλλοντο καὶ ἐσφάττοντο.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐκτὸς τῆς Κωνσταντίνου ἐπράττοντο, ἐντὸς

ex aula legatis significata per civitates est, luctum passim ingentem de-
 clarantibus satrapis, quos imperator, destinatis ad unumquemque sui talis
 interpretibus officii, consolari humaniter studuit. illud tunc non incom-
 mode praeter spem contigit, Amurium, quem sola Cazanis reverentia pau-
 lulum antea repressum haud vanus erat metus eo sublato rediturum ad
 ingenium, continere sese tamen et pacis voluntatem prae se ferre, sive a
 Carmpanta timuit, qui foederibus a Cazane fratre initis (inter quae nota
 erat cum imperatore conventio) stare se velle declaraverat, sive impera-
 toris gratiam ad suos sibi fines utilem affectavit. missis hic igitur lega-
 tis ab imperatore petiit concedi sibi propriis frequentandam coloniis Inter-
 amnam ad Sangarim (hoc est terram inter flumina conclusam, quam Me-
 sonesium ex eo nominant, quod media inter aquas undecumque fluentis
 amnium velut insula cingitur), quam sibi suisque habitandam ac custo-
 diendam attribui addicique volebat ab Augusto. verum interim dum haec
 indeciso adhuc tractatu pendent, quidam ex huius castris manipulatim
 quoquoersum excurrentes hostiliter irruerant in Romanos, istarum velut
 indutiarum fiducia revisere ausos antiquas sedes quasi ad racemandum
 post vindemiam, et si quid e suis olim ipsorum rebus praedonum avari-
 tiam fugisset, inde sublegendum. hos illi comprehensos statutis in fures
 poenis inexorabiliter plectebant: furtum enim ipsis videbatur esse manife-
 stum, tollere quidquam ex terra quam ipsi ense ac bello propriam fecis-
 sent, cui victores insisterent, cuius ideo fructus omnes iure sibi quam
 optimo quaesitos contenderent, servarique ut dominis illibatos aequum
 censerent. hoc nostri comperto conducebant privatis stipendiis milites,
 cum quibus erumpentes in loca praesertim mari vicina aliqua e suis quon-
 dam agris excerpere tentabant, nonnumquam feliciter, plerumque tamen
 pessimo successu: intercepti quippe trucidabantur.

Haec extra Constantinopolim fiebant. intra urbem porro ipsam pe-

δὲ τοῦτο μὲν ἢ πρὸς τὸν πατριαρχοῦντα τῶν πολλῶν ὑπονόησις,
 τοῦτο δὲ καὶ ἢ τῶν δυναμένων ἀπληστία, καπηλευόντων καὶ σί-
 τον καὶ ὄνια· καὶ γὰρ τὰ πλεῖστα καὶ κεχυδαίωτο αἰσχροκερ-
 δείας ἡττώμενοι, καὶ πάντα χρημάτων καταπροϊέμενοι πάντα
 5 μαλακῶς διετίθουν, καὶ τὰ τῆς πολιτείας δεινῶς ἐκυμαίνοντο. P 321
 ἀλλ' ἢ μὲν καπηλεία καὶ λίαν ὠδύνα, ὥς φαίνεσθαι, τὸν πα-
 τριάρχην δημοχαριστοῦντα τὰ πλεῖστα καὶ κατὰ τῶν δυναμένων
 ὑπὲρ αὐτῶν, ὥς ἐδόκει, τοῦτον ἰστάμενον, ὥστε γράμμασι
 πρὸς τὸν κρατοῦντα παρρησιάζεσθαι, καὶ ὅρκοις ἰσχυρίζεσθαι
 10 ἢ μὴν, ἢν μὴ γ' ἢ καπηλεία τοῦ σίτου ἐῷτο, ἀραῖς περιβαλεῖν
 ἐκ κοινοῦ συνεδρίου τοὺς καπηλεύοντας, καὶ τοῦ λοιποῦ ἐκ μέ-
 σου γίνεσθαι. καὶ ταῦτ' ἐπώμνυ, καὶ οὐδὲν ἥνυστο παράπαν,
 ὥς μέρος καὶ ταῦτα τῶν κατ' αὐτοῦ γίνεσθαι, ὅτι ἐπὶ ματαίῳ
 τὸν ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα ἐπώμνυ τὸ καὶ τὸ ποιεῖν, εἰ μὴ ταῦτα
 15 γένοιτο, βούλεσθαι. (2) τοὺς δὲ γε σχιζομένους ἐνάτῃ μετ' P 322

stes diversae grassabantur. prima erat invidia multorum in patriarcham
 gliscens, tacitis quidem suspicionibus et susurris interim exercita timidis,
 caeterum iis intumescens auctibus, ut brevi erupturam in tumultum appa-
 reret. altera tetrior inexplebilis videlicet avaritia potentum monopoliiis
 tritici venaliumque id genus rerum flagellantium annonam. praeoccupa-
 bant nimirum emere alimenta et res alias humano victui ac cultui utiles
 prius quam foro importarentur; quas immani deinde ipsi pretio, quaestu
 suo improbo distraherent, nihil pensi habentes quo probro suo damnove
 alieno sordidae cupiditati obsequerentur. iidem porro gustu lucri semel
 capto rempublicam quoque ipsam quaestui habebant, suffragia iudicia mu-
 nia sine meriti discrimine ad plus numerantes inflectendo, ita ut effunde-
 rentur omnia temere, nihil fortiter decerneretur, cunctae obnoxie mollique
 in gratiam largiri valentium indulgentia publicae res administrarentur.
 unde necesse erat statum politicum ac summam rerum periculosissime flu-
 ctuare. quia vero, quod maxime ex his urbanis malis in offensionem in-
 currebat popularem, erat ista plebem miseram strangulans nundinatio di-
 vitum, eam sibi esse exosissimam ostendit patriarcha, gratiam populi sic
 colligens, seque arte ista praemuniens contra factionem quam adversum
 se conflari non plane ignorabat. intelligens porro, quod res erat, coër-
 ceri avaritiam istorum nisi auctoritate superiorum ipsis et plus potentium
 minime posse, literas super eo argumento scripsit ad imperatorem liberri-
 mas, in quibus minabatur, iuramento etiam interposito minas sanciens, se,
 nisi foeda ista et urbi famem invehentia frumenti praesertim monopolia
 desinerent, eorum auctores e communi synodi sententia diris et anathe-
 mati subiecturum, nec quieturum donec exterminaretur e civitate tam
 perniciose corruptela. verum quamquam ille se ad ita omnino faciendum
 iureiurando conceptis prolato verbis adstrinxerat, nihil tamen est perfe-
 ctum, ipso in comminationibus vanis exire in effectum ignavo terrore pro-
 hibitis totum impetum consumente zeli ambitiose ostentati. quo facto ad
 caeteras accusationes sui illam addidit gravissimam periurii consciti ea re,
 quam Christo deo e coelis ad nos delapso teste adhibito promiserat, mi-
 nime praestanda. (2) caeterum schismate dudum avulsos ab ecclesiae

εἰκάδα Γαμηλιῶνος ὁ κρατῶν συνῆγεν. ἐξῆγε δὲ καὶ τῆς φυλα-
κῆς τὸν Ταρχανειώτην Ἰωάννην, ὃν ἐν ἀνέσει τὸ πρότερον ἔχων,
ἐπεὶ καὶ αὐτὸς τῷ πατριαρχοῦντι προσέκρουε, συνεκλείετο. τότε
δ' ἐκβαλὼν μέρος τοῦ συλλόγου καὶ αὐτὸν εἶχε. καὶ εἰς πάντας
προκαθίσας ἐδημηγόρει, καθήμενων καὶ τῶν τυφλῶν μοναχῶν,⁵
πρὸς οὓς καὶ μᾶλλον ὥς ἄξιωτέρους τῶν ἄλλων δοκοῦντας, ἔχων
B παρὰ θάτερα μὲν πατριάρχην παρ' ἑκάτερα δὲ ἀρχιερεῖς τε καὶ
κληρικούς, συμπαρούσης καὶ πάσης συγκλήτου καὶ μοναχῶν,
μᾶλα γενναῖον καὶ πεφροντισμένον λόγον διεξιὼν. “ἐγὼ λογιζο-
μαι καὶ ὑμᾶς εἰδέναι καὶ πάντας ἀνθρώπους ὥς οὐδὲν ἔμοι τῶν¹⁰
πάντων ἡδίων τοῦ τῇν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, πάσης περιαιρεθεί-
σης σκανδάλου προφάσεως, εἰρηνεύειν, ἐφ' ᾧ καὶ σπουδῇ μοι
πᾶσα παρέστι ἡδὴ αὐτοκρατήσαντι, πάσης ἀσχολίας ἄλλης κα-
C θυπερτέρα, ὑπεριδόντι μὲν καὶ τρυφὴν βασιλῆιον ὑπεριδόντι δὲ
καὶ θεσμὰ φύσεως, ὥστε καὶ τῶν φιλτάτων προτιμηθῆναι τὴν¹⁵
ὑμετέραν ξυμπάντων εἰς ἓν συνδρομὴν καὶ δμόνοιαν. καὶ ὅσον
ἦν εἰκός, ὥς ἔδοξε, καταπέπρακται, καὶ τῶν εἰς σκάνδαλον εὐ-
λογον ἱκανῶν οὐδὲν περιλέλειπται, οἶμαι. τὸ δὲ καθ' ὑμᾶς
θανυμάζειν με πολλάκις ἐπῆει, τίσι λογισμοῖς ὀχρούμενοι τῆς
ἐκκλησίας δίστασθε καὶ πρὸς φέγγος οἶον ἀληθινὸν σκαρδαμύτ-²⁰

Constantinopolitanae communione nona supra vigesimam Septembris die
imperator congregavit, educto etiam ad hoc Ioanne Tarchaneota e custo-
dia, in quam eum libere prius vivere permissum, deinde quod et ipse pa-
triarchae adversabatur, incluserat. hunc suo iussu emissum carcere ubi
praesentem habuit cum reliquis, alte considens ad universam concionem
verba fecit, sedentibus coram et caecis monachis, ad quos potissimum uti,
praecipua columina factionis et summae auctoritatis a partiaris ipsorum ha-
bitos intendere disputationis aciem parabat, habens circa se hinc quidem
patriarcham, inde autem episcopos et clericos, universo praeterea senatu
ac monachis praesentibus. in eo tam pleno et spectabili conventu hanc
vehementem et accuratam orationem recitavit. “confido equidem vobis
notum et cunctis esse hominibus, nihil mihi fore iucundius, nihil a me
magis optari quam videre dei ecclesiam, omni amoto scandali praetextu,
in pace plena constitutam. ad eum scopum iam tum ex quo administrare
imperium arbitrio meo coepi, nihil non studii et contentionis intendi, post-
habitum huic uni negotiis, quantumvis urgentibus, caeteris, neglecto fructu
voluptatum, quarum copia imperantibus affluit, despectis etiam naturae
affectibus et dulcissimarum necessitudinum respectu calcato, emi bene
quovis impendio ratus vestrum omnium tranquillam in unanimi consen-
sione concordiam. itaque, quod me attinet, haud vane gloriaturus videor
me, quantum homini fas fuit, in eo genere conatum. nihil, inquam,
omnium quod ad amolitionem scandali turbantis hodie quietem ecclesiasti-
cam recte ac convenienter conferri posset, a me fuisse praetermissum,
non temere, ut puto, persuadeor intimo conscientiae testimonio. vos quod
spectat, mirari plerumque subiit, quibus tandem innixi rationibus perse-
veretis ab ecclesia disiuncti vivere, et qua caecitate animi lumen se ve-

τειν αἰρεῖσθε. εἰ δ' οὖν ἀλλὰ καιρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ Δαυὶδ ἔξει- P 323
 πειν πρὸς τὸν Θεὸν ποτινῶμενον 'κύριε, κλῖνον οὐρανούς καὶ
 κατάρβηθι· ἄψαι τῶν ὀρέων καὶ καπνισθήσονται· ἄστραψον
 ἀστραπὴν, καὶ φωτιεῖς αὐτούς,' ὥς ἂν μικρὸν παραμείψαιμι τὸ
 5 ψαλτῶδημα. Θεοῦ γὰρ μόνου τὸ τὰς ὑμετέρας συνειδήσεις φω-
 τίσαι, ἀνθρώπων Θεῷ μὲν βιοῦν προελομένων, Θεοῦ δὲ πόρρω
 κινδυνευόντων καθίστασθαι, οὐκ ἄλλης αἰτίας χάριν ἢ τοῦ τῆς
 ἐκκλησίας ὁρθοδοξούσης καὶ καλῶς ὡς εἰκὸς ἐχούσης ἀπρὶς ἀπο-
 σχιζέσθαι. εἰ δὲ ταύτης σχιζέσθε καθολικῆς γε οὔσης, εἶπατε B
 10 πάντως ἢ τινὶ δὴ καὶ ἐνοῦσθε. μὴ ἔχοντας δὲ λέγειν τὴν κεφα-
 λήν, ὑμᾶς ἀρμολογεῖσθαι κατὰ Θεὸν πῶς εἰπεῖν εὐλογον; μὴδ'
 ἀρρίζηλον τὸν σκοπὸν δεικνύντας πῶς οὐ δίκαιον πλάνης ἀποί-
 σεσθαι ἔγκλημα; εἴθε δὲ τοῦτ' ἦν καὶ μόνον, καὶ ἴσως τὰ καθ'
 ὑμᾶς εἰς δίκαιον ἔλεον περιστάτο. νῦν δὲ ἀλλὰ δεδοικέναι ἀνάγκη
 15 μὴ πως (ἀλλ' οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, οὐδ' ἡ κρίσις κατ' ἀνθρώπον,
 πολλῶ δὲ μᾶλλον τοῦ πνεύματος, ἐπεὶ καὶ ὅσα ἅγιοι φθέγγονται,
 πνεύματι Θεοῦ κινούμενοι φθέγγονται) μὴ πως γοῦν Θεοῦ λατρευ- C
 ται καὶ τῶν ἀσφαλεστάτων δοκοῦντες τῷ τε τῆς ἐκκλησίας σχι-
 ζέσθαι καὶ τῶν ποιμένων κατολιγωρεῖν λαθόντες τῷ ἀντικειμένῳ

rum clarissime ingerens rebelle nictantibus respuere palpebris ultro veli-
 tis, irrevocabili contumacia. quid hic faciam opportunius quam deum al-
 loquar, venerans sancti Davidis verbis: domine inclina coelos et descende,
 tange montes, et fumigabunt fulgura coruscationem, et illuminabis ipsos.
 liceat enim paululum extremo verbulo a vera sacri cantici deflectere for-
 mula. dei quippe solius opus sit vestras penitus illuminare conscientias,
 hominum qui postquam elegistis deo vivere, a deo longe abesse periclitat-
 mini, non aliam ob causam quam quod ab ecclesia recte sentiente bona-
 que vivente disciplina pertinaci discidio separamini. cum autem ab hac
 scindimini non dubie catholica, dicite, cuinam alteri coniungimini? si vero
 non potestis caput nominare cui adhaereatis, qua, quaeso, verisimilitudine
 creditis esse vos membra secundum deum nexa in unitatem sacri corpo-
 ris? qua defensionis probabilitate repellitis accusationem erroris, qui sco-
 pum quo tenditis certum nequeatis ostendere? atque utinam una esset
 ista, quae iure in vobis culparetur, scopi quem spectatis, capitis cui hae-
 retis ignoratio: misericordia quippe quam ira tunc dignior infelix ea ve-
 stra caecitas videri posset. nunc longe peius vereri de vobis aliud res
 ipsa subigit. quamquam equidem non indulgebo suspicionibus. non est
 meum de talibus loqui: mihi iudicium in hominem non arrogo, maxime in
 homines spiritu viventes, cum scriptum legam, quaecumque loquuntur san-
 cti, dei spiritu movente loqui. fas tamen sit admonere et orare vos etiam
 atque etiam ut caveatis ne forte dei cultores, adeoque istius ordinis prae-
 cipi, securissimique habiti a periculo errandi, re ipsa erretis perniciosis-
 sime; ac quod ab ecclesia scindamini quodque pastores contemnatis, non
 deo iam, ut putatis et credi vultis, sed quod minime advertitis, ei spiritui
 serviatis qui semper infensus et irrevocabiliter oppositus deo est; ac pro-

λατρεύετε πνεύματι, καὶ κατὰ τοῦτο μισοῦσθ' ἂν δικαίως. ἢ γάρ; οὐ λέγει ταυτὶ ἀριδὴλως ὁ πρὸς τῇ μαθητείᾳ τοῦ τῷ Χριστῷ ἡγαπημένου καὶ μαρτυρίῳ τετιμημένος, ὁ θεοφόρος οἶμαι καὶ τὰ θεῖα σοφὸς Ἰγνάτιος; ἢ βούλεσθε, καὶ ἀναγινωσκομένου D τοῦ λόγου ἀκούετε. ἵνα τί γοῦν ἄνθρωποι θεῷ μὲν καθιερω-5 μένοι ἀρετῇ δὲ προσέχοντες, καὶ προσέτι οἷονεῖ τινα σύμβολά τινες τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων ἐν τῇ σαρκὶ περιφέροντες, τοσοῦτον κίνδυνον ἀναρρίπτετε; δυοῖν γὰρ ἀνάγκη μόνον θάτερον αὐταρκες τοιούτου κινδύνου ὑμᾶς ἐξαιρεῖσθαι, ἢ τὸ δεῖξαι ἢ δὴ τινι ἐκκλησίᾳ προσεσχηκότες ἐπ' αἰτίαις εὐλόγοις καὶ κανονι-10 κῶς ἡμῶν σχίζεσθε, ἢ τὸ πᾶσαν εἰακότας σμικρολογίαν τῇ ἡμετέρᾳ ταύτῃ δὴ καὶ καθολικῇ ἐνοῦσθαι βούλεσθε. εἰ δὲ τὸ δεύ- P 324 τερον οὐχ αἰρεῖσθε, τὸ πρότερον δεῖξατε. καὶ εἰ μὴ ἐκκλησίαν ἔχετε δεῖξαι, ἀλλ' ἢ ἀρχιερέα τέως εἶπατε, παρ' οὗ δὴ καὶ συνοχὴν ἑαυτοῖς, ὥς μὴ διαρρυῇτε μὴ δεσμὸν ἔχοντες, ἐπικατα-15 σκευάζειν διμσχυρίζεσθε. γέγονέ ποτε τοῦτο, καὶ ἤδη θαρροῦν-

pterea iusta hominum deo rite servientium in vos odia vertatis. an non hoc enim diserte periculum intentat et inculcat monitum idoneus plane auctor, quippe qui praeterquam Christi discipulus idemque magistri amantissimus fuisse noscitur, etiam martyrii morte consummati commendatione dignitatem auctoritatemque obsignavit suam, deifer videlicet ac divinorum sapientissimus Ignatius; cuius hac de re testimonium, quaeso, audire ne gravemini, dum legitur. . . . . quorsum igitur vos, homines et deo consecrati et studio dediti virtutis, praetereaque symbola velut quaedam Christi perpassionum in carne vestra circumferentes, tantae rei aleam iacitis, tam praecipiti discrimini non dubitatis vestram aeternam salutem exponere? duorum enimvero alterum video esse necesse praestari a vobis, ut aliqua verisimili fiducia securae in tali statu conscientiae niti videamini, nempe ut vel demonstretis, cuinam uniamini ecclesiae, quibusque iustis et canonicis de causis rite ac more maiorum nostram hanc repudietis, vice huius isti qualicunque praeeligentes adhaerere alteri, vel si id demonstrare non potestis, omisso vanorum obtentu praetextuum, nostrae huic quippe universali ac vere catholicae reuniri velitis ecclesiae. quorum si hoc secundum non eligitis, age sane, prius illud ostendite. sin excipitis ecclesiam cui devincti sitis monstrare vos non posse, saltem antistitem cui subestis, indicare ne cunctemini. non enim recusare vobis id quidem fas est, quoniam nisi caput ostenditis cui uti membra subnectamini, argumento caretis quo continuitatem probare vestram cum Christi corpore possitis, omninoque fateri cogimini solutos vos nexu catholicae unitatis, velut abscissos artus nec iam succum ac spiritum e vivi compage corporis trahentes, vinculo quippe, quo ei committebantur, diffracto caritatis, exangues et tabi vicinos diffluere. agite, adstamus parati audire: proferre ne pigeat, si quid habetis ad rem aptum. fuitne hoc umquam probatum in ecclesia exemplum, hominum paucorum suas sibi res privatim habentium, qui cum ostendere nequirent cui ecclesiae, cui praesuli communicarent, Christiani tamen catholici censerentur? audacter, adiuro vos, dicite: demonstrate quod est opus, si potestis. forte magnum et

τες δείξατε. εἰ δὲ τὸν μέγαν προβάλλεσθε Μάξιμον, ὡς πολ-
 λάκις λεγόντων πυνθάνομαι, ὅτι κακείνος αἰρέσει τῶν ἐκκλησιῶν
 προκατειλημμένων κατ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κινδυνεύων
 ἀπισχυρίζετο, ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐ πάντες οὐδὲ τότε προκατε- B
 5 λήφθησαν, ἀλλὰ πρῶτος καὶ πρὸ πάντων ὁ τῆς Αἰλίας θεῖος
 ποιμὴν ὁ Σωφρόνιος καὶ λίαν ἐκείνῳ συνηγωνίζετο· εἰ δ' οὖν,
 ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν Ῥώμῃ τέως ἐπὶ τὸ εὐσεβές, καὶ οὐπω τῇ
 ἐκκλησίᾳ παρεισεφθάρη Ὀνώριος· πρὸς οὓς μὲν εἶχε δικαίως ἀνα-
 φέρειν τὴν γνώμην ὁ τῆς ἀληθείας ὁμολογητής, καὶ μὴ ὡς δῆ-
 10 θεν σχισματικὸς δοκῶν καθολικῆς ἐκκλησίας εὐθύνεσθαι. εἰτα
 ἀλλ' οὐδὲ διαφορὰ ὡς ἐκεῖ δογμάτων ἐνταῦθα, οὐδέ τί τις ἔχει
 αἰτιῶσθαι δικαίως τοῦ σχίσματος ἱκανόν, ὅτι θάτερον ἴσως μέ- C
 ρος φρονεῖ παρὰ θάτερον. καὶ γὰρ καὶ τὸ δοκοῦν ἐκεῖνο, τὸ
 χθιζὰ τε καὶ πρωϊζὰ πραχθέν, οὐπω καλῶς ῥιζωθὲν ἀνέσπασται,
 15 ταῖς ἡμετέραις εἴπω, σὺν θεῷ εἰρήσεται, προθυμίαις. καὶ ὁ
 πράξας ἐκεῖνα, κἂν πατὴρ ᾦν κἂν εὐεργέτης κἂν τῶν φιλτάτων,
 κἂν ὁ τί τις εἴποι εἴτε συγγενείας εἴτ' εὐεργεσίας ὄνομα, οὐδε-

8. μὲν] δῆ?

sanctum martyrem allegabitis Maximum: audire enim e vestris memini, cum responderent eadem quae nunc interroganti mihi, etiam illum venerabilem patrem, praeoccupatis haeresi ecclesiis, sine ulla communione cum quoquam privatim religionem recte coluisse, testimoniumque catholicae veritati vita neci obiecta perhibuisse. adversum hanc exceptionem primum aio nequaquam esse verum quod ponitis, omnes tunc haeresi fuisse praeoccupatos. nam primus et ante omnes, Aeliae sanctus pastor Sophronius summa et cunctis manifesta contentione consortium certaminis cum sancto Maximo suscepit. deinde tunc adhuc orthodoxa fidei sinceritas Romae florebat, cum nondum fuisset ab ecclesia deprehensa damnataque labes Honorii. quare non solus utique sibi sanctus ille Christianae veritatis confessor sapuit; qui suae participes confessionis Romanum et Hierosolymitanum antistites, palam utrumque orthodoxum, vere potuit citare, sicque schismatis et privatae, hoc est reprobae, religionis (qualis omnis est catholicae non coniuncta ecclesiae) crimen victrici defensione repellere. praeterea, qualis illo tempore inter ecclesias fervebat diversorum contentio dogmatum, hic hodie nulla est; neque inter partiaros vigentium nunc inter nos factionum causari quis quidquam iuste potest, quod sufficiat ad evincendum legitimam sibi esse causam abscindendi se a parte altera, quod illa peccet in professione recti dogmatis. nam crimen illud heri et nudius tertius, hoc est ante annos retro paucos, publice susceptum admis- sae Latinae communionis agnitique supremi pontificatus papae Romani, unde plerisque verisimiliter impingi consciti erroris macula posset, purgatum expiatumque abunde nunc est, vestris etiam (fatebor enim, nec vos debita fraudabo portione laudis) vestris, inquam, in id strenue conspirantibus et non parum utiliter adiuvantibus studiis. cuius auctor rei, quamquam erat meus natura pater, affectu collatis testato donis de me optime meritis, mihi carissimus et tam artis quam quis possit dicere vel necessitudinis a consanguinitate ductae vel gratitudinis ob beneficia, me sibi

Georgius Pachymeres II.

- μιᾶς, ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν εἶχεν, ὁσίας μνήμης, καὶ ἥς καὶ ὁ τυ-
 D χὼν Χριστιανὸς ἔτυχε, παραπήλανσεν, ἀνὴρ τε καὶ ἄναξ φοβε-
 ρὸς μὲν ἐχθροῖς, πολλὰ δ' ὑπὲρ ὑπηκόων πονήσας τε καὶ πα-
 θών, καὶ διαφερόντως ἐμοὶ τέως ἄξιός ἐς ἅπαν εὐνοίας, ὅσον
 καὶ ἑαυτοῦ πολλάκις καὶ ἐς πολλοὺς λέγων προντίμα καὶ τὴν κατὰ
 σύγκρισιν ἦτταν ὁμολογῶν οὐκ ἡσχύνετο. ἀλλ' ὁμως τοῦτ' ἔδοξε
 καὶ τοῦτο γέγονει· δεινὴ γὰρ ἡ ἐντολὴ καὶ ἡ τοῦ μὴ ἄξιον εἶναι
 τε καὶ λογιζέσθαι Χριστοῦ ἀπειλὴ τὸν γονεῖς ὑπὲρ αὐτὸν ἀγαπή-
 P 325 σαντα. ἀλλ' ἡ μήτηρ, καὶ τί γε εἴποι τις ἄλλο ἢ μήτηρ; καὶ
 μήτηρ τοιαύτη καὶ οὕτως πρὸς ἡμᾶς ἔχουσα, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ γε 10
 πρὶν τῆς μεθ' ἡμῶν βασιλικῆς μνήμης ἐπ' ἐκκλησίας ἔτυχε, πρὶν
 γράμμασι καὶ ἀσφαλείαις οἰκιοχείροις τὴν τῶν πρὶν πραχθέντων,
 εἰπὼ δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνδρός, ἀθέτησιν ἐμπεδῶσαι. ἐξήκοι δ' ὁ
 λόγος καὶ εἰς τὴν ἐμὴν προτέραν σύζυγον, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον τοῖς
 τότε πραττομένοις ἀπήχθετο ὥστε καὶ τῷ πρωτοσεβαστῷ τότε 15
 B Νοστόγγῳ θερμῶς ἐπαρᾶσθαι κατ' ἀνατολὴν τῶν πραχθέντων
 χάριν τοὺς σχιζομένους τὰ πάνδεινα δρῶντι, καὶ ἔρμαιον ἡγεῖσθαι
 καὶ πρὸς αὐτῆς ὅ τι συμβαίνει παρ' οὔτινοσοῦν ἐκείνῳ δεινὸν
 τοιαῦτα καὶ οὕτω πράττοντι. ἀλλ' ὁμως ἐπεὶ μεταξὺ τελουμέ-

obstrictum vinculis trahens, tamen, quantum in me fuit, omni est privatus honore memoriae, ac ne illa quidem quae nulli negatur e plebe Christiano, sepulturae gratia dignatus. vir licet summus, et imperator laboribus exantlatis, aerumnis toleratis pro republica ingentibus commendatissimus, qui nullum in me benevolentiae plane singularis omisisset officium, mei nullam insigniter ornandi occasionem praeterisset, eo quidem usque, ut saepe coram multis disserens me sibi praetulerit et in comparatione nostrum amborum se mihi esse inferiorem fateri non erubuerit. tamen de illo ita decrevi, et quod decreveram re ipsa praestiti, vim scilicet naturae ac voluntati meae faciente ineluctabilem illa Christi denuntiatione severissima, negantis dignum ipso reputandum qui parentes plus quam ipsum amaverit. sed et mater, cuius nominis affectu quid fando memorari tenerius queat? mater, aio, mea, et mater talis, tam indulgenter ac benevole affecta in me: sed nec, inquam, ipsa nostra genitrix, ex quo imperii liberas habenas tractare coepimus, Augustae debitum in ecclesia consequi honorem prius potuit quam literis et chirographo proprio palam testaretur detestationem anteactorum et proprii condemnationem sanciret viri. procedat oratio et ad priorem meam coniugem, quae licet tam se aversam ostendisset ab iis quae in causa conciliationis ecclesiarum eo tempore agebantur, ut protosebasto Nostongo, ei obsistentes novitati tanquam schismaticos poenis affligenti gravissimis per tractus Orientales, ipsa indignans malediceret palamque execrans diras imprecaretur, nec dubie prae se ferret gratissimum habituram fructuique imputaturam proprio, quidquid huic talium ministro iniuriarum mali ac cladis a quoquam inferri contingeret, tamen ei quoniam diem obeunti suum interim, dum illa gere-

νων ἐκείνων ἐκείνη τέθνηκε, καὶ οὐπω τρόποις μετανοίας τὸ τῆς
κοινωνίας ἐκαθήρατο, ὥς μηδὲ τῆς ὁσίας τυχοῦσα καὶ ὧν ἔδει
τότε, τῶν ἐς νέωτα μνημοσύνων ἐπὶ τῆς ἐμῆς αὐταρχίας ἀπέ-
τυχε, καὶ ὁ ἐπ' ἐκκλησίας τόμος ὁ εἰς εὐφημίαν τῶν ὁρθοδόξως
5 βιωσάντων καὶ μνήμην ὁσίαν κατ' ἔτος ἐπ' ὀκρίβαντος ἀναγι-
νωσκόμενος ἄλλων μὲν δεσποινῶν ὀνόματα φέρει, καὶ τῶν μὴ
κατ' ἐκείνην ἰσως τὰς ἀρετάς, αὐτὴν δὲ μόνην ἐς ἅπαν ἡγνόησε, C
ζῶντος ἐμοῦ καὶ ταῦτα καὶ ἄρχοντος, ἥλιε. πλὴν εἰ χρὴ λέγειν
τὰ ληθές, ἐμοὶ καὶ τοῦτο ἐκ περιουσίας πέπρακται, καὶ οὐπω
10 τις οἷος οὗτος ὑπομνήσας ἔφθασε, καὶ τὸ ταύτης μνημόσυνον
ἀπεκόπτετο. οὕτως ἐγὼ περὶ ταῦτα. καὶ ὑμεῖς ταῦθ' ὁρῶν-
τες, πόλλ' ἄττα κύκλῳ περιβαλλόμενοι καὶ ἐς τὸδε σχίζεσθε,
ἀφορισμὸν τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου κατὰ τοῦ μετ' αὐτὸν ποι-
μεναρχήσαντος Ἰωσήφ προβάλλεσθε, καὶ διαθήκας ἐκείνου προ-
15 τείνετε, καὶ τὸ δοκοῦν εἰς ὑποψίαν δικαίαν τοῦ ὡς δῆθεν πλά- D
σματος, ὡς ἂν φρονῶν οἰηθεῖη τις, τὴν τῆς ὑπογραφῆς δηλαδὴ

rentur, otium aut facultas defuit eluendi ante obitum legitimae piaculis
poenitentiae maculam Latinae communionis, negata omnino est a me po-
sterius imperii compote ea pars exequialium honorum quae dilata recenti
funere ad tempus illud pertinebat. ego, inquam, ubi solus rebus praefui,
longe carissimae uxoris acerbo raptae casu, quicum concorditer vixeram,
multare memoriam sustinui reliquo debito parentalium imperatricibus exsolvi
solitorum. ego meam Augustam, tamquam ne sacrae quidem contactu ter-
rae aut ecclesiastica dignata fuisset sepultura, quasi pro excommunicata
passus sum haberi. me sinente, si non etiam iubente, sublata eius men-
tio est e tomo in ecclesia servato, unde Augustarum in orthodoxa reli-
gione defunctorum recitari publice de sacro pulpito et anniversaria com-
memoratione cum laude praedicari nomina consueverunt. itaque alias ex
isto codice dominas, forte huic impares nec comparandas splendore virtu-
tum, inde audimus solemni pronuntiationis commendatione celebrari, unam
ex omnibus Annam meam suavissimam coniugem, vivente atque adeo re-
gnante me, teque horum teste, summe sol, ille liber ignorat. atque in
hoc, si fateri verum oportet, ulterius me progressum sentio quam exacta
officii ratio poscebat. rigidior, inquam, iusto fui, exemplaue superavi
vel supervacaneae sollicitorum in isto genere, praesertim qui tantam in tam
venerandos manes ultro duritiem consciverim, nemine praecipiente. quis
enim tam inhumanus mihi praescribere auderet facinus tam adversum na-
turali domesticaeque pietati? mea igitur libera nullisque suggestionibus
ad id inclinata voluntate, memoria defunctae meae coniugis ex ecclesiasti-
cis fuit tabulis erasa, ut mei erga religionem zeli specimen ederem, ut
exemplum monstrarem imitatu salutare posthabendi privatos quoslibet af-
fectus sinceritati orthodoxae professionis et paci ecclesiae. vos autem id
videntes, multis illis nescio quibus allegandis praetextibus nihilominus ob-
stinatis animum in pertinacia diri schismatis, obtendentes nescio quam
nulli nisi vobis notam excommunicationem a patriarcha intortam Arsenio
in suffectum ipsi Iosephum. profertis autem eius indices testamenti Arse-
nii tabulas, nullo tamen eius chirographo firmatas. agite vero, cuius tan-
dem coloris fuco satis tegitis a suspicionibus perspicacium vitium illud in

παραχάραξιν, εἰς τὸν τοῦ ὑπογράφοντος πόνον δακτύλου (ἡσθένει γὰρ ἔξ ἄνθρακος δῆλον) ἀνάγετε. τί δαί; ἔχετε που καὶ ἐπὶ
P 326 τι δικαίως ἀνάγειν καὶ τὸ μοχθηρὸν τῆς γνώμης καὶ τὸ ἐντεῦθεν
ὑποτρέχον φαῦλον τῆς προαιρέσεως; ὃ δὲ ἐκείνῳ τοιαῦτα λέγοντες ἐκ τοῦ εἰκότως προσάπτετε. ὁ τυχὼν μεταλλάττων πᾶσιν 5
ὥς ἔπος εἰπεῖν συγχωρεῖ· καὶ πατριάρχης θνήσκων, ἀντὶ τοῦ
συνήθως λύειν, δεσμεῖν καὶ μάλιστα εἴλετο, καὶ ταῦτα τὸν ὑπὲρ
τῆς ἐκκλησίας ἱστάμενον; ἐγὼ μὲν οὖν καὶ νῦν ἐκείνῳ φέρω
τιμὴν, κὰν πολλοῖς οἶδα ἐκεῖνα λαβὼν παρ' ἐκείνου ἃ δὲ καὶ
B ὀφειλὴν εὐγνωμοσύνης παρ' ἐμοῦ πρὸς ἐκεῖνον δικαίαν ἀνταπαι- 10
τεῖ, καὶ τὸ μεῖζον, ὅτι καὶ ἐς βασιλείαν αὐτὴν ἐμὲ προντίμα τοῦ
μου πατρός, ἐκείνου γ' ἄρχοντος ἅμα μὲν αὐτὸς τὴν ποιμαντικὴν
αἰρούμενος παραιτεῖσθαι, ἐπικρίνων οὕτω τὴν θεραπείαν ἀξίαν
τοῦ εἰς τὸν Ἰωάννην πλημμελήματος, ἅμα δ' ἀξιῶν καὶ τὸν πα-
τέρα τὴν βασιλείαν ἐκτίθεσθαι, ὅτι, λέγων, τὰ πρὸς Ἰωάννην 15
καὶ ἄμφοῖν παρηνόμενται, αὐτῷ μὲν καθυφέντι τῆς πολυωρίας

4. δὴ] δ' P.

6. τοῦ deerat.

testamento immane alienae subscriptionis? cui putatis emunctioris paulo naris non statim subolere sublestam fidem exceptionis, qua soli sine teste iactatis ideo per se non subscripsisse Arsenium tabulis indicibus suae ultimae voluntatis, quod digitos tunc innato iis carbunculo impeditos habuerit? et tam opportunum vestrae causae instrumentorum scribendi articulo-
rum morbum sperastis assertionem una vestra persuaderi potuisse non ignaris rerum, iisdemque reputantibus quanto mendacii praemio a pertinacissimis malae causae defensoribus haec fingi potuerint? desinite igitur intentare sententiam omnibus ignotam iudicis mortui, cuius incredibilis, et nisi suffragio agniti chirographi fulciatur, irridenda prorsus allegatio est. in quo requiro praeterea reverentiam in Arsenium vestram, cui maleficam inhumanamque nocendi voluntatem etiam in extremo vigentem impingitis halitu. an non enim sentitis quam sit illaudatum Christiano iram in adversarios non ad solis tantum sed ad vitae totius occasum usque servare inexorabiliter flagrantem; quam inconsequens, virum quem sanctum praedicatis, tam saevum ultorem dicere; quam incredibile patriarcham notae lenitatis, quem constat, dum viveret, fuisse solitum se laedentibus ignoscere, tam ferum in ipso mortis puncto fingere, ut contra quam consueverat, ligare tunc mallet quam solvere, constringere animas anathematum vinculis quam, quod facile vivens indulgebat, relaxare constrictas praedaret? quem autem tunc ligare, quem diris implicare nexibus? non aliquem e plebe, sed ecclesiae praesidem? equidem Arsenio debitorem me filialis reverentiae, volentem merenti, ut vere sentio, ita grate profiteor. is enim cum aliis me plurimis sibi beneficiis obstrinxit, tum illo insigniter honoravit iudicio, quo aequum sibi videri declaravit imperium patri meo ereptum mihi attribui. imperabat tunc pater, et ipse pastorem huius ecclesiae curam patriarchali potestate gerebat Arsenius. eo tempore flagrante invidia sceleris in Ioannem Lascaris prioris Augusti filium commissi, et religione inde patriarchae oborta, quasi pars eius culpa in ipsum iure conferretur,

καὶ οἷον προδόντι, ἐκείνῳ δὲ τὰ εἰς βασιλείαν παραλογισαμένῳ, C
ὥς οὐκ ἔξδὸν ἁμαρτόντας ἄρχειν ἢ αὐτὸν πνευματικῶς ἢ ἐκεῖνον
αὐτὴν δὴ τὴν κοσμικὴν ἀρχὴν καὶ βασιλείον· ἔχειν δ' εἰς ταύτην
αὐτάρκη τὸν ἐξ αὐτοῦ, λέγων ἐμέ. ὃ δὴ καὶ ποῖαν ὑπερβολὴν
5 ἀγάπης οὐχ ὑποφαίνει; καλεῖν εἰς ἀρχὴν ἔννομον τὸν μηκέτι εἰ-
δότα τελέως τὸν ἄνθρωπον; οὕτως ἐμοὶ πρὸς ἐκεῖνον τὰ τῆς εὐ-
γνωμοσύνης ὀφείλεται, καὶ πόνος ἄλλως ὑπὲρ ἐκείνου τοιαῦτα
προβαλλομένων ἀκούοντι. παύσασθε τοιγαροῦν ἐκεῖνα περὶ
ἐκείνου θρυλλοῦντες, τὰ μῆτεπραχθῆναι μῆτε τιμὴν λεγόμενα D
10 περισώζειν τῷ ἐργασμένῳ δυνάμενα. ὑμεῖς δὲ ἀλλὰ καὶ τὴν
ὑμετέραν ἱερωσύνην ἐν μέρει τίθετε τῶν ἀνεπιλήπτων, καὶ οἷαν
συνιστᾶν ἀξιοῖτε, ἀδύνατον καθιστᾶτε. φέρε γάρ, πρὸς αὐ-
τῆς τῆς περὶ τὰ ἱερὰ ἀσφαλείας, εἴτε τῆς ὄντως εἴτε καὶ ἢ
προσεσχέκατε, εἰ παρ' ὑμῖν τὰ τῆς ἐκκλησίας γένονται πράγμα-

qui remissione vigiliae in pupilli custodia curae suae traditi locum faci-
nori dedisset ac quasi prodidisset orphanum, hanc patri meo expiandi
communis peccati conditionem tulit, cederent, inquit, pariter ambo, ille
imperiali, ipse patriarchali dignitate, qua se indignos effecissent, ille con-
sciscendo, ipse permittendo immanissimo facinore, quo esset inique ac cru-
deliter imperium ereptum innocenti puero hereditario illud iure possidenti,
ea poenae differentia in dispari participatione criminis, ut qui deliquisset
atrocius, indulgentius plecteretur. a patre quippe meo ita se velle abdi-
cari principatum, ut is in me transferretur, ipsi patriarchalis amissio se-
dis nulla temperaretur in privatum paciscenda solatium cognati fiducia
successoris. en quantum eius viri studium, quam excellens extiterit cari-
tas in me adhuc puerulum et modo infantiam egressum, ut me in legitima
possessione imperii Romani iam tum constituere voluerit, vixdum homi-
nem nec rationis perfecte compotem. unde et vos intelligitis, et ego sem-
per prae me feram, summam ei a me gratitudinem deberi. quo aegrius
nunc a vobis audio ea proferri quae famam eius posthumam maculant.
quare desinite infamare imprudentibus assertis dilectum, ut praedicatis,
vobis, mihi venerabilem et sincero affectu amatum antistitem, dum ea
egisse tantum praesulem, quae virum honoratum haud deceant, effutire
non veremini, fide videlicet ac prudentia eadem, qua revocare in dubium
audetis et in rerum exceptioni obnoxiarum numero censere ordinationes
sacerdotum qui in nostra hodie ecclesia sacras exercent functiones; in
quo vestrum iudicium requiro non intelligentium ex istiusmodi cavillation-
culis consequi periisse funditus e dei ecclesia legitimam successionem sa-
cerdotii, ita ut iam restitui nulla ope queat. age enim sane, per ipsam
adiuro vos illam quam exquisito isto affectatis zelo indubitabilem securi-
tatem administrandorum in ecclesia sacrorum, sive quae nunc uspiam est,
sive quam exulem e terris et in mera positam idea speculantibus animis
intuemini: si vere penes vestrum istud conventiculum residere huius ec-
clesiam temporis, et sectam hanc vestram continuatione non interrupta
committi creditis uni catholicae per seriem saeculorum inde a Christo et
Apostolis ductae religioni, a quibusnam tandem ordinatoribus minime du-
biis istos habetis quibus utimini sacerdotes, quorum successione ac conse-

τα, ἀρχιερέων, ἐπεὶ τοὺς ἡμετέρους τούτους ἀπήρτησθε, ἡ καθ' ἡμᾶς αὕτη καὶ προσδοκωμένη ἱεραρχία συσταίη; καὶ τίς ἐπὶ τοσοῦτον τῶν προτέρων ἄθικτος διεβίω, δυνατὸς ὢν ἐξ ἀξίας χειροτονεῖν ἱερέας; οὓς γὰρ οἶδαμεν, κοινωνικοὺς οἶδαμεν πάντας. καὶ τριῶν καιρῶν ἐπὶ τοῖς ἑμβεβηκίσιν ὄντων, πρῶτον μὲν 5 καθ' ὃν τὰ κατὰ τὸν Ἰωάννην εἴτ' οὖν τὴν βασιλείαν προέβη, δευτέρου δ' αὖθις καθ' ὃν τὰ τῶν Ἰταλῶν καὶ τοῦ πάπα ἐπεισεκώμασαν, καὶ τρίτου τοῦ ἡμετέρου τούτου δὴ καὶ ὑστίτου B καθ' ὃν τὰ πραχθέντα, ὥς ἦν τε καὶ ἔδοξεν, ἀπηρτύνθησαν, οἱ μὲν τοῦ προτέρου ῥέκται ἐκποδῶν ἐπιεικῶς πάλοι, οἱ δὲ τοῦ 10 δευτέρου οἱ μὲν ἐξ ἀνθρώπων ὥχοντο, οἱ δὲ καὶ τῆς ἐπιτιμίας καθαιρεθέντες, οὕτω δοκοῦν καὶ ὑμῖν πάντως, μένουσιν οὕτω καὶ ἔτι. τοὺς δὲ τῆς τρίτης ταυτησὶ καταστάσεως εἰ μὲν δέ-

1. ἀρχ.] ὑπὸ τίνων ἀρχ.?

5. μὲν] τε P.

cratione certa indubitabilis veritas illius quam tam ambitiose nobis pollicemini, vobis arrogatis, hierarchiae demonstretur? qua, inquam, potestate, a quibus nulla suspectis ex causa episcopis manuum impositionem acceperunt, qui apud vos sacra faciunt presbyteri, quos unos, si Christo placeat, nostris ad spuriorum reiectis classem, veros esse gloriamini sacerdotes? enimvero, quae istorum aetas est, non video a quibus ordinari praesulibus potuerint, contra quos non eadem, quas nostrorum ordinatoribus oppositis, exceptiones locum habeant. hoc ut omnium clare subiiciam oculis, tria tempora distingo, quorum ambitu comprehendi necesse est canonicas ad sacros ordines promotiones hodie vigentium vestrae partis sacerdotum. primum illud tempus est quo Ioannis tunc pueri exauctoratio et excaecatio contigit; secundum huic succedens, admissae perperam communionis Itolorum et commemorationis contra fas inductae papae Romani, cum professione subiectionis nostrae ad eius spiritualem principatum. tertium et omnium postremum hoc hodiernum est, quo ista illegitime patrata, prout licuit et quantum visum est sufficere, per nos emendata et ad rectam disciplinae normam ex illa pravitate reducta sunt. primo tempore qui ordinandi potestatem habuere, iam pridem desierunt vivere. secundum tempus quos ex eo vidit numero, ii partim fato suo sunt functi, partim eiecti e sedibus et honore spoliati nostris iudiciis, vestris etiam impense votis suffragantibus, privatim sine sacra potestate vitam agunt hodieque. neutri horum aut vestros rite potuerunt ordinare sacerdotes, aut nostros, si vellemus, possent, non solum quod aliis ipsorum vita, aliis iurisdictio modo deest, sed etiam quoniam, si vera vestra opinio est censentium, ex quo depulsus sede vester Arsenius est (quae depulsio primo tempore contigit), desiisse legitimam in hac ecclesia potestatem: nullus illorum, quantumvis attentarit, vera fungi ordinatione potuit. restat tempus tertium, status videlicet hic praesens rerum, quo si superesse adhuc putamus in terris certam rite consecrandi sacerdotes auctoritatem, quae si desit, ecclesia nulla est, in nostra hac eam utique, quae sola, vobis etiam nobiscum Latinam repudiantibus, habet episcopos, qui nulli apud vos sunt, in nostra hac, inquam, illam auctoritatem ecclesia sola agnoscere vos oportet. quod si facitis, iam nobiscum consentitis, iam vobis manus damus, cunctis inter nos controversiis sublati. sin per-

χεσθε, λόγος ἡμῖν ἔστι γε πρὸς ὑμᾶς, εἰ δ' οὐ δέχεσθε, φορτι-
 κοὶ πάντως ὡς τὰς ἀρχὰς τῆς ἱερωσύνης ἀναιρεῖν πάμπαν ἔσπου- C
 δακότες. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ δείξατε ὃν ἀπὸ παλαιᾶς χειροτονίας
 ἐν ἀσφαλείᾳ διαβιοῦντα παντοίᾳ πεφυλαγμένον ἔχετε. οἶδα προ-
 5 βαλλομένους τὸν τῶν Μαρμαριτζίων ἐπίσκοπον πρῶτην, εἰ καὶ
 νῦν τετελεύτηκε· περὶ οὗγε καὶ ἑρωτήσας πόλλ' ἄττα ἐπιλήψιμα
 ἔχοντα κατεμάνθανον. οἶδατε δὲ καὶ ὑμεῖς πάντως ἀκούσαντες
 παρ' ἐμοῦ τότε, ὅτε καὶ ταῖς ἐπὶ τοιούτῳ καιρῷ παρατηρήσεις D
 οὐ προσέχιν δίκαιον ἰσχυρίζεσθε καὶ ἔγωγε, οἶμαι, δοκιμάζων
 10 ἡμέλουν, ἔρμαιον ἔχων ὅτι γε ἄρα καὶ δοκιμάζοιτε. καὶ τάχα
 ἂν ὑμῖν προσετέθην, τοῦ Ἰωάννου ἥδη τὴν ἱεραρχίαν παραιτου-
 μένου, καθὼς καὶ ὑμῖν ἐπεχείρουν προσέχιν, ὡς ἴοτε, εἰ μὴ μέ-
 τις λογισμὸς ἦκιστ' ἄξιος παρορᾶσθαι πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπασάμε-
 νος ἀπῆγέ με τοῦ σκοποῦ. τὸ γὰρ ζυμπεσὸν εὐθὺς ἐπὶ τῷ τότε
 15 μὲν ἀργοῦντι νῦν δὲ ποιμεναρχοῦντι, ἄξιον ὃν θαυμάσαι, ἀνα- P 328

gitis resistere, sin admittere pro veris recusatis nostrae partis antistites,
 iam estis prorsus importuni, qui studeatis persuadere nullum hodie in ter-
 ris reperiri verum episcopum; quod qui dicit, sacerdotalis ordinationis ex-
 haurit fontem, et e rebus humanis spem omnem exterminat videndi un-
 quam ullum hominem canonica impositione manuum ad sacrificandi ius
 evectum. suscipitis an reiicitis ab existimatione vestra manifeste intole-
 rabilem absurditatem istam? atqui eius a vobis depellendae una sola est
 sane impeditissima ratio, in eo sita ut evidenter ostendatis super adhuc
 esse hodie in vivis aliquos episcopos ex eo tempore quo, utpote tribus
 iam memoratis anteriore, nulla erat de cuiusquam ipsorum statu ac pote-
 state controversia. horum praesulum veteris et nemini suspectae ordina-
 tionis si quem forte unicum in arcanis apud vos latebris huc usque cu-
 stodistis, quaeso ne invidetis nobis, ne celetis amplius. ostendite rem
 necessariam. videat in eo per vos monstrato hodierna ecclesia traducem
 suae propagationis ab antiqua, spem suae transfusionis in posteram. me-
 mini vos paulo ante ut talem nominasse Marmaritziorum episcopum: sed
 praeter quam quod is quoque finem nunc vivendi fecit, etiam de hoc ho-
 mine ego tunc inquisitione habita multa in vita eius atque actis vitupera-
 bilia reperiēbam, ob quae is episcopali honore indignus merito posset iu-
 dicari. nostis ea et vos, ex me utique illo tempore audita, quando nihi-
 lominus perseverantibus vobis in proposito praeficiendi hunc ecclesiae, et
 contententibus recte compensari maculas quorumvis eius contra discipli-
 nam lapsuum una illa dote antiquitatis admoventis ipsum indubitato suc-
 cessionis fonti, remisi ego me acquievisse vestro iudicio, tanti ducens,
 quantovis incommodo et qualicumque indignitate devoranda, demereri vos
 et nobis adinngere. itaque Ioanni mox patriarchatum abdicanti vestrum
 Marmaritziensem subrogare, ut scitis, cogitaveram, solo impulsus ad hoc
 studio vobis gratificandi; fecissemque, nisi per id tempus intervenisset
 quippiam summa consideratione dignum, quod totam ad se raptam meam
 mentem ab istius prosecutione scopi necessario abduxit. cum enim conti-
 gisset declarari miro vaticinio statim eventis comprobato insigne meritum
 et summam apud deum gratiam eius viri qui deposito iam pridem patriar-

λαμβάνειν ἐποίει τοὺς λογισμούς, μή πως θεῷ δοκοῦν αὐτὸν καὶ
 πάλιν ἱεραρχεῖν, ἀμετακινήτων μενόντων τῶν τῆς ἐκκλησίας
 πραγμάτων, ἃ ἀνάγκη ταράττεσθαι, εἰ ἄλλως γένοιτο, παριδὼν
 ταῦτα ἔλωμαί τε ὑμᾶς καὶ ἁμαρτάνω, πρὸς τῷ μὴδ' εὐδοωθῆναι
 τὸ πρᾶγμα κατὰ σκοπὸν ὃν ἐτρέχομεν. ὅθεν καὶ πρὸς ταῦτα 5
 παλινδρομῶ, καὶ ὃν ὁρᾶτε, ὡς δῆθεν θείαν ψῆφον πληρῶν,
 B ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ἀξίας ἀνάγω πάλιν, ἄνδρα λιτὸν τὰ πάντα καὶ
 ἄσκειον καὶ ἀρετῆς ἐπιεικῶς φίλον. τὸ μέντοι γε δοκοῦν σκλη-
 ρὸν καὶ μὴ ἐς ἅπαν ἐπικλινές τε καὶ συγκεχωρηκὸς ἦν καιρὸς ὅτε
 καὶ μοι (μυρτηρήσω γὰρ τάληθές) παρ' ὑμᾶς πάντας οὐδὲν ἐδόκει 10
 προσῆκον ἄλλως ποιμένι, καὶ ταῦτα πνευματικῷ, καὶ οὐδ' ὡς
 γε ἐπαγωγὸν τῶν πολλῶν καὶ εἰρηνικόν, καὶ τοσοῦτον ὅτι καὶ τοῦ
 C μοναχοῦ Μηνᾶ τὰ ἀπ' αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ λέγοντος δυσχερῶς εἶχον
 πιστεύειν, εἰ τοιοῦτος ὢν οἷος ἔδειξε τότε, ἀγλευκῆς τε καὶ ἄτεγ-
 κτος, τοιούτων ἂν κριθεῖη θείων ἐννοιῶν ἄξιος· καὶ πιστεύειν 15
 ἀπώκνουν τοῖς λεγομένοις, οἷς ὁργὴν θεοῦ ἐπικειμένην τοῖς ἡμε-
 τέροις εἰδέναι παρίστα. ἀλλ' ὁμως ὁ οὕτως ἔχων περὶ τούτου
 ἐγὼ τόσον ἐάλωκα τῆς πρὸς αὐτὸν διαθέσεως, ὡς ἄλλο τι λογί-

chatu privatus tunc viveret, religioni duximus non sequi tam evidentem
 suffragii divini praerogativam eo in sede reponendo, e qua perperam de-
 iectum ista ipsa prodigiosa significatio monstrabat, praesertim cum prae-
 ter periculum dei, ni sic faceremus, offendendi ad id ipsum urgeret status
 praesens ecclesiasticarum rerum, quas novis haud dubie perturbationibus
 implicandas apparebat, si aliud decerneretur. reputabam mecum etiam,
 vel si neglectis iis tanti momenti rationibus obstinarem animum in obse-
 quendo vobis, frustra quidem id facturum me. per viam enim tot ac tan-
 tis difficultatibus obseptam nulla spes allucebat pertingendae unquam me-
 tae, ad quam communi vos et ego cursu nitebamur. per haec satis, ut
 confido, demonstrata aequitate ac necessitate ultimae huius electionis
 prorsus ineluctabili, refero me ad proponendas vobis dotes conspicuas et
 quantivis aestimandas viri huius, quem divinum secutus suffragium in pa-
 triarchali, ut videtis, repono sede. homo is est plane simplex, fuci et
 fraudis expers, virtutis admodum amans. scio videri quidem illum pleris-
 que nunc solitum, olim etiam mihi (fatebor enim ingenue rem veram),
 austerum durumque ac irrevocabiliter inflexibilis emollirique in indulgen-
 tiam nesciae rigiditatis, prae fractius omnino quam pastorem, praesertim
 spiritualem, decere videatur. fui et ego, inquam, alias in ea vobiscum
 sententia, requirens in illo accommodatam conciliandae multitudini facili-
 tatem pacificamque mansuetudinem. qua praeoccupatus ab eo aversione
 cum audirem a referente Mena monacho divinitus ipsi revelatam nobis
 imminentem cladem, aegre sane adducebar ut crederem, haud fieri posse
 ratus, hominem asperum, immitis acerbique ingenii, dignum a deo iudicari
 manifestationibus istiusmodi eventuum insuspicabilium prudentiae humanae.
 quare istud vaticinium iram numinis nobis impendentem intentans ut va-
 num aut gratis confictum aspernabar, diu ei fidem abnuens. tamen viso
 postea successu, argumentoque irrefragabili convictus habitare in illo dei

ζισθαι νῦν συμβὰν ἐπ' ἔμοι εἰς τὸ καταλαμβάνειν ὡς δυνατόν
 κρίματα θεῖα ἢ ὅτε παρ' ἄλλοις ἐμάνθανον, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ D
 πολλοῖς δοκοῦν ἐλάττωμα τοῦ ἀνδρὸς προτέρημα μᾶλλον ἔκρινον.
 τί γάρ, ἔλεγον, εἰ καὶ θεὸς φιλόανθρωπος ὢν τὰ πλεῖστα δικαίως
 5 κολάζει, ὡς καθαρτικῆς ἴσως οὔσης καὶ τῆς κολάσεως; ὃ δὲ
 καὶ φιλανθρωπίας μᾶλλον εἴποι τις μέρος οὐ τὸ τυχόν. καὶ ὅτι
 μὲν αὐτεξούσιος ἄνθρωπος πάντως ἔχει χρᾶσθαι τῇ προαιρέσει
 καὶ πράττειν τὰ κατὰ γνώμην, πλὴν καὶ νόμος δέδοται, ὃ μὲν P 329
 φυσικὸς ὁ δὲ γραπτὸς, καὶ δικαστὴς προκάθεται κρίνων, ἵν' ὃ
 10 μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ τις ἔξει τῇ συνειδήσει σωφρονιζόμενος καὶ ὡς
 ἀναγκαίῳ χαλινῷ καταγχόμενος, τοῦτο παρὰ τῆς ἔξωθεν ἔξου-
 σίας παιδευθεὶς μάθοι, καὶ ὁ μετελθὼν τὸ πλημμέλημα ταῖς
 ἀληθείαις εὐεργέτης δόξοι καὶ τιμωρῶν. ἐν δέ γε τῷ ἱερῷ εὐαγ-
 γελίῳ καὶ οἱ ἐν ὁδοῖς καὶ πλατείαις καὶ ῥύμαις κείμενοι εἰς τοὺς
 15 γάμους τοῦ βασιλέως ἐισελθεῖν ἀναγκάζονται, ὡς ἀναγκαίως ἐπι- B
 κείμενον ὃν τὸ τῆς ἀνάγκης, εἰ βούλοιτό τις σώζεσθαι. τί τοί-
 νυν τὸ ἑμὴν ἱκανὸν δοκοῦν εἰς τὸ σχιζέσθαι; τί τε ὃ ἐκκλητέον

spiritum, cuius utique solius prophetia eventis patrata donum agnoscen-
 dum est, facere non potui quin raperer vehementi quodam erga talem vi-
 rum studio, praeludiciaque in eum illa priora excuti mihi ex animo sine-
 rem, reputans ideo mihi forte, indulgentia numinis meam erudientis impe-
 ritiam, experiri talia concessum, ut quod hactenus nequiveram intelligen-
 rem, immane quantum extolli supra cogitationes hominum iudicia divina,
 quorum illi non raro suffragiis evehuntur, qui nullum ab humano favore
 punctum ferunt. unde istud ipsum quod in hoc plerique viro uti vitium
 damnant, laudī potius adscribendum iudicavi. cur enim, aiebam, hunc vi-
 tuperem quod severus in castigando sit, cum deus, de cuius benignitate
 dubitare nemo potest; plerumque homines iuste puniat? non animo scilicet
 ipsos perdendi, sed purgandi; quod profecto benignitatis, eiusque non
 vulgaris, officium est. quoniam autem sui potens ac liberi compos arbi-
 trii conditus homo est, expectari aliud non debet quam exerciturum eum
 in vitae actu suam istam expeditam in utrumvis eligendi facultatem, et
 prout iudicaverit operaturum. tantum ei dirigendo lex apponitur, partim
 naturalis partim scripta, arbiterque praesidet iudicans ut, si cui a fraude
 coercendo naturale singulis inditum propriae cuiusque conscientiae, vi-
 tanda sequendaque distinguuntis, haud suffecerit fraenum, huius defectum
 externae potestatis correptio suppleat, discatque censura docente quod
 admonente intimo naturae iudicio visus est non intellexisse qui peccavit;
 ex quo infertur castigatorem delicti re vera benefactoris loco ducendum,
 etiam cum saevit, ab eo quem merentem corripit. nam esse hominibus
 expetibile vi adhibita iuvare demonstrat sacrum evangelium, ubi refert
 turbam in viis plateis vicisque otiose desidientem non inhumaniter sed be-
 nefice compulsam intrare ad regis nuptias; ut sibi necessarium omnes in-
 telligant auxilium admotae necessitatis, si qui salvi volunt fieri. quae cum
 ita sint, quaenam vobis demum idonea persistendi in schismate causa est?
 quid excipitis declinare nos debere malum a vobis inconveniensque iudica-
 tum, quo velut amoto vestrae offensionis scandalo in unum conciliati omnes

ὑμῖν ὡς μὴ καλῶς ἔχον ἡγῆται, ὥστε καὶ ἄλλοις παρέχειν σκάν-
 δαλον, καὶ τὸν ἕνα καὶ ἄσπιστον χιτῶνα τῆς ἐκκλησίας περιῶσθαι
 σχίζειν, καὶ ἀμελεῖν ὡς μὴ τινος κακοῦ γενομένου; εἰ δ' οὖν,
 C ἄλλ' ἰδοὺ πατριάρχης καὶ ἱεράρχαι, ἰδοὺ κληρὸς καὶ σύγκλητος
 καὶ λαὸς καὶ μοναχῶν οἱ λογάδες· καὶ ὅσον ὑμῖν εἰς ἀπολογία⁵
 παρίσταται, εἴπατε, καὶ πρῶτον τῶν ἄλλων, ὅποιοι καὶ τίνες
 ἐν ἱεράρχαις πρὸς οὓς ἀναφέρειν ἔχετε τὰ ὑμέτερα, ὥστε τούτων
 ἀποβουκοληθέντων ἐκείνους δικαίως ἐγκρίνεσθαι. οὐδὲ γὰρ εἰς
 ἀπέραντον σχισθῆσεσθε, οὐδὲ δίκαιον, οὐδέ γ' ἑτέραν οἰκου-
 μένην ζητήσομεν, ἐξ ἧς ἐνέγκωμεν ἱεράρχας τοὺς τῆς ἡμετέρας 10
 D ἀρχῆθεν ἐκκλησίας ὡς τὸ εἶκός καταστήσοντας. οὐδ' εὐλογον
 περὶ τῶν ὄντων ἐρωτᾷν τοὺς μὴ ὄντας, ἀλλ' ἡμεῖς καθ' αὐτοὺς
 τὰς διαφορὰς δοκιμάσομεν. ἡμεῖς κρινοῦμεν καὶ ἐν μέρει ἀντι-
 κριθησόμεθα, καὶ μετὰ Θεοῦ καὶ τῶν πατέρων ζητοῦντες οὐκ ἂν
 ἁμάρτομεν, σὺν Θεῷ δ' εἰρήσεται, τοῦ κοινοῦ συνοίσοντος. 15
 τὰ μὲν παρ' ἑμαυτοῦ ταῦτα· ὑμεῖς δέ, εἰ καὶ συνεκλήθητε πάν-
 P 330 τες, ἀλλ' οὐ λέγειν πάντες ἀπλῶς ἐπιτρέπεσθε. ἔξιστι δὲ τῷ

15. κοινῇ?

occurramus? cur unam et inconsutilem ecclesiae tunicam conanimi scinde-
 re, eoque facto secure pergitis vivere, quasi nullo vos crimine sic agendo
 illigetis? sin vos adhuc ista non movent, age proferte quo nitamini. en
 patriarcha et hierarchae; en clerus et senatus et populus et lectissimi
 quique monachorum: coram his exponite quod ad vestram defensionem
 utiliter allegandum confiditis. ante autem omnia, cum vera ecclesia cor-
 pus sine capite esse non possit, ostendite quibus et qualibus hierarchis
 vestram hanc recte subiungi congregationem autumetis. sed videte ut
 tales demonstretis, qualibus plena exploratione cognitis haud dubie debea-
 mus, repudiando nostros ut minus idoneos, accedere. eia, inquam, repe-
 riamus aliquem exitum infiniti iam prope negotii. nullusne terminus iur-
 giorum sit? num aequum arbitramini aeterno vos irrevocabiliter a mundo
 universo abiungi discidio? an alium quaeremus terrarum orbem, unde
 hierarchas vobis non fastidiendos adducamus, qui nostram aliquando eccle-
 siam non iam amplius dubiae ordinationis presbyteris instruant ac certa
 cum orthodoxa veteri continuatione connectant? utrum censetis controver-
 siis finiendis conducibile, super statu viventium consultare cum mortuis,
 et exquirere ab iis qui non sunt, quid iudicari de praesentibus debeat?
 quin nos ipsi potius decidimus lites nostras, et proferendis utrimque invi-
 cem causarum adversarum iuribus iudicamus vicissim iudicamurque, sic
 conflictu argumentorum extendenda veritate, qua mox visa consentientes
 acquiescamus. audeo polliceri, fiducia non defuturi divini auxilii: si dei
 ductu, patrum auctoritatibus et exemplis inquiramus quid opus facto sit,
 non aberrabimus a scopo, nec diu aberit quin conveniamus in communiter
 salutare et commodam utrisque sententiam. haec ex meo sensu quae
 profiterer habui. vos autem etsi huc convocati omnes estis, non tamen
 putatote pariter universos promiscuam habere hic loquendi facultatem.
 permittitur autem ei quem praecipue ad id aptum cunctisque praestantem

ἀξιωτέρῳ τῶν ἄλλων ὑπὲρ ἀπάντων καὶ λέγειν, καὶ οὕτω περιαι-
ρεθείσεις τῆς ταραχῆς κατὰ τρόπον γίνεσθαι τὴν διάλεξιν.”

Ταῦτα τοῦ βασιλέως εἰπόντος οἱ τῶν λοιπῶν προηγούμε-
νοι, καὶ μάλιστα οἱ τυφλοί, “ἡμεῖς” εἶπον, “ὦ βασιλεῦ, ἐν
5 ζητοῦμεν, τὴν κατὰ τρόπον τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν. τὸ μὲν
γὰρ κακῶς ἔχειν αὐτὴν καὶ αὐτοὶ μαρτυρεῖτε καὶ πᾶσιν ἔγνωσται.
καὶ ὅτι παραβέβασται μὲν τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον, B
ἀδίκως, ὡς δίκη, καθαιρεθέντα, παραβέβασται δὲ καὶ τὰ ἐς
τάξιν αὐτὴν καὶ σχεδὸν δογματῶν ἀκρίβειαν, κοινωνούντων οἷς
10 οὐ κοινωνεῖν ἄξιον, ταῦτα αὖν ἡμεῖς μὴ λέγομεν, ὑμῖν ὁμολόγη-
ται. τὸ μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν παρατραπῆναι εὐδελον
ἐντεῦθεν καὶ φανερόν, τὸ δὲ τῆς τῶν σφαλέντων διορθώσεως,
εἰ μηδὲν παρορᾶν ἔστιν, ἀλλὰ ζητεῖν ὅπως καὶ ἐπὶ τίσι πέπρα-
κται, τοῦθ’ ἡμῖν, εἰ κελεύεις, ζητητέον· οὕτω γὰρ ἂν ὁπουδὴ- C
15 ποτε τοῦ θεμέθλου φανέντος καὶ τὸ ἐποικοδόμημα γνωρισθῇσε-
ται.” καὶ δὴ ἀρξαμένων λέγειν τὰ προσεχέστερα, ταῦτα δὴ τὰ
ἀπὸ τοῦ Γρηγορίου καὶ καθεξῆς, ὁ βασιλεὺς ἀνείχε τούτους καὶ
πρὸς τὰ ἀρχαιότερα μετεβίβαζε, καὶ τὸν τοῦ ἀφορισμοῦ θρύλ-
λον ἀπήλεγχε μάταιον, μὴ ὅτι γε τὸν κατὰ τοῦ Ἰωσήφ, ὃν ἐς

9. οἷς deerat.

14. ὑμῖν P.

inter vos ducitis, vice omnium quae cuncti sentitis dicere, ut sic, tumultu
et confusione sublata, rite disceptatio possit institui.”

Talia locuto imperatore, Arsenianorum praesentium primarii, maxime
autem caeci, “nos” dixerunt, “imperator, unum quaerimus, ecclesiae sci-
licet restitutionem in bonum statum: male quippe nunc habere ipsam, et
vos ipsi testificamini et cunctis notum est. publice nimirum idque gravi-
ter peccatum est in causa patriarchae Arsenii, inique, o ius fasque! throno
deiecti. peccatum item large aliis quoque occasionibus et modis, tum con-
tra rectum ordinem disciplinae, tum fere in ipsam quoque dogmatum ex-
actam professionem, communicando cum iis a quorum communione abhor-
rere oportebat. haec, vel si nos taceamus, vos ultro ipsi confitemini, ut
manifestum et in confesso apud omnes haberi debeat perversas et a de-
bita rectitudine detortas esse hodie res ecclesiae. in his porro quae per-
peram sunt acta emendandis si nihil negligere oportet, sed quaerere quo-
modo et quibus gubernantibus patrata illa sint, id nobis, si iubes, erit in-
vestigandum. sic enim amoliendis supra congestis, detecto tandem, ubi-
cumque latet obrutum, certo solidoque fundamento, tuto scilicet inaedifica-
bitur; et in ea, quae sic consurget, mole verum instar agnoscetur eccle-
siae.” sub haec Arsenianis monachis retro actorum considerationem in-
choantibus a citeriori memoria, gestorum scilicet sub Gregorio et dein-
ceps, interpellavit eos imperator, sic agere prohibens promovensque in-
quisitionem in antiquiora tempora. ac primum illos olim tam late grassa-
tos, tam invidiose celebratos de intorto ab Arsenio anathemate rumores
fuisse vanissimos ostendit, non solum quatenus Iosephum, sed et quatenus

- ἄπαν ἐθρύλλουν, ἀλλὰ καὶ τὸν κατ' αὐτοῦ βασιλέως. πῶς γὰρ
 D ἀσφαλές εἶναι ἔχειν ἂν ὑπ' ἀφορισμόν, οὗ λειτουργῶν ἐκείνος
 ἐμέμνητο; πῶς δὲ καὶ ἄλυτον εἶναι καὶ χρῆζειν τοῦ λύσοντος, ὃν
 ὁ δεσμῶν ἐκείνος ἐμπράκτως ἔλυνεν; ὥστε καὶ εἰ μὴ ἦν τὸ ἐπιγε-
 γόνός, ἔλεγε τὸ κατὰ τὸν πάπαν, οὐκ ἂν πάντως οἱ τὴν ἐπ' ἐκ- 5
 κλησίας εὐφημιον μνήμην κεκώλυτο. ταῦτα λέγων ἐδείκνυ καὶ
 P 331 λως εἰ μὴ μεθ' τὰ κατὰ τὸν πάπαν πέπρακται. ἐτρίβοντο τοί-
 νυν οἱ λόγοι ἕως ὅψ' τῶν νυκτιῶν. ἦν δὲ τοῖς μοναχοῖς ὁ σκο-
 πός, καὶ πολλοὺς ἐνθεν καὶ ἐκεῖθεν ἡ ὁρμὴ ὑπέκνιζε καὶ ἐθρύλ- 10
 λουν, τοὺς περὶ τὸν πατριαρχοῦντα ἐξουθενεῖν, χρωμένους τοῖς
 αὐτῶν λήμμασιν ὅτι τε τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον σφίσι
 αὐτοῖς παραβέβασται, καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία ἄγους αἰρέσεως κεκοι-
 νώκηκε. τοιοῦτων ὄντων τῶν φανερίων λημμάτων, αὐτοὺς ἐπά-
 B γειν τὸ ἀναγκαῖον σύμμετρον. τὸ δ' ἦν μὴ καθηρημένους ἐκεί- 15
 νων τελέως παρ' ὧν ἦν ἄξιον, τῶν ἀθίκτων τέως τοιούτων μει-

6. κεκωλύσθαι?

15. καθαιρομένους ἐκείνους?

Michaëlem ipsum per id fuisse sacris interdictos temere iactabatur. nam Augustum quidem patrem suum qua veri specie affirmari potuisse subiacere anathemati, quo tempore, quoties sacra liturgia publice fieret, nominatim idem Augustus honorifice memorabatur in ecclesia, ipso patriarcha, qui eum excommunicasse ferebatur, audiente sinenteque? quo, inquam, colore tum imperiti causabantur teneri constrictum illum dirarum ecclesiasticarum nodo et indigere solutoris opera, quem usu ipso ac factis ipse qui ligaverat solvebat? itaque nisi quod deinde accidit supervenisset (in-nuebat concordiam cum papa initam), numquam omnino eius in ecclesia commemorationem honorificam fuisse prohibendam affirmabat. haec dicens, indigitabat quosdam ex nunc inter Arsenianos stantibus, qui Iosepho communicassent neque se abscedissent prius quam conventio cum papa fuisset inita. huiusmodi sermonibus tempus terebatur usque ad multam noctem, ardentem incumbens in prosecutionem finis sibi propositi monachis, multisque hinc inde e sectariis ipsorum erupturientibus impetu impatienti in significationes contemnendi praesentem patriarcham et ei addictos irridendi, quod sacram, qua plane careret, potestatem in eo delusi agnoscerent. praeiudiciis quippe innixi suis illis antiquis irritam omnino fuisse contendebant quamlibet praesulis electionem, factam ab ecclesia quae vera esse desiisset ex quo immerentem eiecisset Arsenium. ergo illa consueta ipsis in antistites ecclesiae confidentissime crimina iactabant, gravi scilicet ipsos teneri obstrictos scelere, ex quo ab iis violatus et throno expulsus fuisset Arsenius; ecclesiam quoque ipsorum, impie admissa communionem cum haereticis, labem haereseos contraxisse, qua nunc polluta sordesceret; in horum adeo atrocium et patentium purgationem criminum subire illos oportere piacula eluendae noxae paria, quae ipsi praescriberent. in his illud in primis necessarium esse: ut omnes qui hodie sacra tractarent in sic profanata ecclesia, redigerentur in laicorum ordinem, in eo relinquendi usque in finem, sine spe regressus, et novi sacerdotes

νάντων εἰς τέλος, μηδ' ἱερᾶσθαι ἀξίους εἶναι, καὶ ταῦτ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ αὐτοὺς παραβάντας, ὥς καὶ πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς πράξαντας, κανονικοὺς θεισμοὺς ὑπερβάντας, καὶ κακία μᾶλλον καὶ ἁμαθία ἢ ἀγάπη καὶ ἀσφαλεία ἐνεργασμένους. ἔλεγον δὲ ὡς οὐδ' ἔριστὰ σφίσι πρὸς βασιλέα τὸ σύμπαν, δεσπότην C γε ὄντα, φυλαττομένοις καὶ ἄλλως προσκρούειν τῷ κράτει, παρ' ἴναιτιαν καὶ τὸ ἡττᾶσθαι ξυμβαίνειν, κἂν τὰ ἐννομώτατα λέγοιεν. ἄλλὰ κριτοῦ αὐτὸ δεῖ τοῖς λεγομένοις, κριτοῦ. ὥς γοῦν τὸ δικαιοῦτατον λέγειν, οὐδεὶς ἄλλος πρὸς ταῦτα βασιλέως ἂν εἴη 10 κριτῆς ἀξιώτερος, ἐφ' οὗ καὶ ἀμφοῖν μάρτυρος λαλητέον καὶ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους τὰς ἀμφισβητήσεις διαλυτέον, αὐτοῦ γε θεοῦ ἐφορῶντος καὶ τῶν αὐτοῦ βραβευόντων νόμων. ταῦτα τοῖς μοναχοῖς λέγουσιν ὑποσπᾶν σκοπὸς ἦν, ἣν τις ἀκούοι D λεγόντων, τὰ τῆς θρυλλουμένης ἀρχῇθεν καταστάσεως θέμεθλα. 15 ἄλλὰ κενὴν ἐψάλαττον, τὸ τοῦ λόγου, καὶ οὐδὲν ἦνντον. διὰ

4. ἐνεργασμένους P.

ordinarentur ab aliquo ex episcopis hactenus intactis lue quae in omnes reliquos propagata esset contagione non vitata Latinorum in sic corrupta ecclesia qui fungi sacris attentarent, sacerdotio in omne tempus indignos habendos, praesertim cum aliorum praeterea plurium rei sint criminum, utpote multa egisse contra fas comperti et canonicas passim transgressi praescriptiones, malitia potius et imperitia ruere in agendo quam instinctu ordinatae caritatis secure operari soliti. subtexebant his tam acerbis aliqua blandiora, deliniendo Augusti animo, cui quam ingrata quae loquebantur acciderent, facile sentiebant. adiunxerunt ergo nequaquam iurgari se cum imperatore velle. absit hoc quidem. agnoscere se illum venerarique ut dominum; cavereque diligenter, cum eo in quo resideat potestas summa, sese temere collidere, utique necessario inferiores recessuros e certamine tali, quantumvis aequa legibusque consona proferrent. caeterum altercationi, quae utrimque nunc ferveret, componendae necessariam esse auctoritatem iudicis qui iudicari ab alio nequiret. talem nullum iustius agnoscendum imperatore ipso. ad hunc igitur se omne arbitrium deferre; unum ipsum profiteri dignissimum omnium qui iudex in hac causa supremus sedeat. coram hoc praesenti cognitore ambae partes sua iura proferant, tantum ut iuxta olim sancitas ecclesiae constitutiones disceptentur dirimanturque controversiae, deo teste mentis oculis proposito, moderantibusque iudicium totum dei eiusdem sanctissimis legibus. his vafre adulatorieque astuti monachi disserendis hoc spectabant, ut si forte Augustus supremae in ecclesiasticis quoque rebus potestatis delatione delinitus acquiesceret auditis, obtinuisse ipsi viderentur quod petebant, et hoc ipso satis demonstrasse non continuari ecclesiae antiquae vera serie successionis hierarchiam praesentem, et sic fundamenta praesentis episcoporum ac sacerdotum status, quantumvis hactenus credita et praedicata solida, deprehensa nunc ac perspecta esse instabilia ruinosaque, velut in arena mobili locata. sed, quod plerumque caecis usuvenit, vulgari dicto celebratum, haud istis, quam rem palando prensabant, arripere ac tenere contigit. nihil, inquam, se proficere, Augusto et praesidibus coetus reclamantibus.

ταῦτα καὶ θροῦς ἐκ τῶν κατόπιν καθημένων ἡγείρετο. οἱ δὲ καὶ
 ἀτάκτως συνεπαρθέντες τῷ θρόνῳ βοαῖς ἀντήχουν, καὶ βλά-
 P 332 σφημ' ἄττα κατὰ τοῦ πατριαρχοῦντος (ὥς γε ἄδηλον εἶναι ἐν τό-
 σω πλήθει καὶ ταράχῃ τὸν τὰ τολμηρὰ λέγοντα) ἀνέδην ἐξέμρητ-
 τον, εὐχίτην ἀποκαλοῦντες καὶ τούτων ἔτι δεινότερα. βασιλεὺς δ'
 ἀκούσας, καὶ ὥς εἰκὸς ἐπὶ τῇ τόσῃ θρασύτητι διατυραχθεὶς,
 ἐκείνους μὲν ἐξελαῖν ἀντίκα προστάττει, τοῖς δὲ πρωταγωνιστοῦσι
 καὶ λίαν ἐπεῖχε καὶ ἐξωργίζετο, ἐν δεινῷ ποιούμενος εἰ αὐτὸς μὲν
 καὶ βασιλικῆς ὑφεικῶς ἐξουσίας καὶ ὄγκου μείζονος μετ' εἰρήνης
 B σφίσι προσφέρεται, καὶ πάντας ἐδέξατο τὴν ἀρχὴν εἰσελθόντας, 10
 μὴ προστάξας ἀπαντᾶν πάντας, καὶ τόπους τέως παρέσχεν οἷς
 μὴ ἀπαντᾶν ἀπείρητο ὥς ὄντος δῆθεν ἐν πλήθει καὶ τοῦ ἀτακτῆ-
 στοντος, αὐτοὶ δὲ τὸ καθ' αὐτοὺς ὑποστελλόμενοι πρὸς τοιαύτας
 ἀτάκτους ὁρμὰς καὶ φωνὰς ὑφῆκαν ἄλλοις λέγειν τὰ αἰσχίστα.
 οἷς καὶ ποῖα τόλμης ὑπερβολὴ ὑπολελειφθαι δόξεν, ἀπαυθαδι- 15
 ζομένοις πρὸς βασιλέα ὥς ἐγκαθίζοι τοῖον καὶ τοῖον λέχριον ἐαν-
 C τοῦ δεξιόφιν ζητῶν εἰρήνην; καὶ ταῦτα πλὴν ἄλλὰ συγκαθίζειν

15. δόξειεν?

intellexerunt. quare confusis ipsis, gregales eorum confertiin subsidentes, tenebrarum et turbæ fiducia impune laturos temeritatem rati, murmur a tergo insolens attollere coeperunt, mixtis multorum acclamantes vocibus contumeliosa quaedam in patriarcham, haud facili discrimine quis cuius esset sonus, in densi tumultu vulgi sua freti multitudine, nihil non quamvis impudens vociferari ausi. vocabant enim eum Euchen, et aliis atrocioribus conscindebant probis. quibus imperator auditis, prout par erat, audacia turbatus tanta eiici confestim e coetu talia clamantes iussit. monachos vero modo locutos et primas certaminis tenentes, quibus subiectæ ipsis et faventis turbæ merito imputabatur immodestia, gravibus incessit verbis, iracunde increpans, et ut facinus indignum exprobrans, quod, cum ipse demisso humaniter fastigio Augustæ dignitatis in æquum et familiare cum ipsis descendere colloquium haud fuisset gravatus studio pacis procurandæ, cumque in istum conventum intrudentes se multos non a se vocatos, quin venire prohibitos metu eius incommodi quod secutum viderent, tumultus videlicet in turba, tamen indulgens postea benevole cunctis ingressum locumque concessisset, ipsi, quos omnia in suos posse satis esset notum, petulantiam eorum in motus seditiosos et voces improbas erumpere sivissent, contenti simulatam in se ipsis exhibere modestiam, sub cuius larva delituisse protervam contumaciam hæc nimirum consciæ ipsis et concordis plebeculæ, silentio et tolerantia probatæ ipsorum, si non et nutu concitatae, voces nefariæ testarentur. in quibus quid ad summam insolentiam scelestissimi sibi homunculi reliqui fecissent, inclamare contra se praesentem imperatorem ausi, eum quem sibi assidentem a dextris adhiberet in concione ubi modi constituendæ pacis inquirerentur, hominem esse pravum, his et illis, quæ falsissime iactare ora ferrea non essent verita, insigniter deformem maculis? atqui scirent inverecundi nebulones,

ἐκείνος ἔλεγεν ἑαυτῷ τὸν μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ὄντα
 εἰρηνικὸν καὶ τὸν ἄξιον αὐθις καὶ θρόνου καὶ προστασίας πνευ-
 ματικῆς. ταῦτα λέγων, καὶ πλείονα τούτοις ἐξονειδίζων, ὥς
 πολλὰ λέγειν καὶ αὐτὸς ἔχων καὶ ἀπελέγγχειν ὥς οὐκ ἀσφαλῶς
 5 ἔχοντα ἐφ' οἷς αὐτοὶ σεμνύνονται, ὅμως αἰδοῖ τῶν προτέρων καὶ
 τῷ τῆς εἰρήνης ἐφίεσθαι ἄρρητα πάντ' ἀφίησι, καὶ σεμνοποιού- D
 μενος αὐτοῖς καὶ αὐτὸς συντίθεται. καθίζει καὶ πάλιν τούτους
 ἐξ ἐπιτάγματος, καὶ τὰ τοῦ πατριαρχοῦντος συνείρει ἐγκώμια,
 τὰ χθὲς καὶ πρὸς τρίτης συμβάντα κατὰ λεπτὸν διηγούμενος.
 10 τίως τοὺς λόγους κύκλῳ περιβαλλόμενος καὶ ἕως ὅψε τῶν νυκτῶν
 παρατείνων, ὥς κωφοῖς τὸ παράπαν ἐδόκει διαλεγόμενος καὶ
 ἑώρα τῷ τυφλοῖς διανέοντι. ὅθεν καὶ ἀπολύει τούτους, πλὴν P 333
 μετ' εἰρήνης, ἀξίωσιν ἀπενέγκας καὶ δεσποτικὴν παρακέλευσιν
 μᾶλλον, τὸν μὲν λαὸν οὐδὲν ἐπιταράττειν ἐχόμενα τρίβον τιθέν-
 15 τας σκάνδαλα, αὐτοὺς δὲ καθ' αὐτοὺς μένοντας ἡσυχάζειν, καὶ
 μὴ ὀρέξει ματαίᾳ ἀλλὰ πνευματικῇ διακρίσει, ἐπεσκεμμένους καὶ
 παραπεφυλαχότας τὰ πράγματα, ψέγειν τε οὕς δεῖ ψέγειν ὀρθῶς
 καὶ ἐπαινεῖν αὐθις τὰ ἐπαινῶν ἄξια. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἡπείλει

6. σεμνοποιουμένοις?

13. ἐπενέγκας?

non qualem obtrectando pingerent, assidere se sibi tali occasione virum
 voluisse, sed placidissimi hominem animi, pacificum inter odientes pacem,
 denique divinis suffragationibus dignum declaratum qui rursus in throno
 praefecturae spiritualis collocaretur. haec dicens, et plura his expro-
 brans, ubi satis in eos stomachum erupisset, mansuetiori deinde voce vul-
 tuque significavit in causa ipsorum et circa ea quae disseruissent multa
 se quae diceret, quae argueret habere; multa menti praesentia in os oc-
 currere, quibus palam evinceret titubare ac labare illa ipsa quibus, ut
 certo fixis, secure indormirent, ut omni ex parte tutissimis gloriose, sed
 vane, ostentabundi sese iactarent. pudori tamen se velle consulere ipso-
 rum, ac quo eos ad optatae assensum pacis ea facilius alliceret indulgen-
 tia, ultro cuncta silentio premere. hic in gravem se habitum componens
 honorifice ipsos (nam assurrexerant) sedere iterum praecepit. inde longa
 exorditur patriarchae, qui tunc sacris praeesset, encomia, quaecumque
 nuper accidissent circa causam et modum restitutionis eius in thronum,
 minutim renarrans, aliaque subinde intexens quae putabat opportuna va-
 riis Arsenianorum praetextibus amoliendis, et omni velut ex parte admo-
 vendis machinis quibus expugnaret pertinaciam illorum, producto in hoc
 ad multas noctis horas sermone immorans. sed surdis omnino visus est
 canere, aut ut loquar accommodatius ad sortem eorum quibuscum praeci-
 pue agebat, caecis innuere. quare tandem illos dimisit, placide tamen ac
 sine asperitate verborum, tantum in digressu rogans, vel potius pro pote-
 state iubens, ne ulla in re populum turbarent, offendicula ad quae vulgus
 posset impingere iuxta viam ponentes, verum apud se manentes quiesce-
 rent, et non cupiditate vana, sed spirituali discretione, considerantes et
 observantes quae fiebant, vituperarent quos recte oporteret vituperare,
 rursus laudarent laude digna. sin aliter facerent, minabatur gravissima

τούτοις τὰ δυσφορώτατα, καὶ ὡς σφεῖς αὐτοὶ τοῦ κακῶς καὶ δικαίως κρίνουσιν. ἐντεῦθεν εἰς τὴν τοῦ Μωσελε μονὴν ἐπανιόν-
 B τες ἐν εἰρήνῃ διῆγον. ὕστερον δὲ τοῦ δεσπότη τοῦ Ἰωάννου τὴν τῆς πόλεως ἀρχὴν ἐπανηρημένου ἐπ' ὀλίγον τὰ κατ' αὐτοὺς ἐταράχθησαν, ὅτε καὶ τινος μοναχοῦ Κουβουκλεισίου τὸν νεκρόν, ὃν⁵ αὐτοὶ ὡς ἀδιάφθορον ἐπὶ χρόνοις μείναντα ἐν ὁσίοις εἶχον καὶ ὡς ἁγίῳ προσεῖχον, εἰς τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν ἐνέγκαντες οἷς ἦν προστεταγμένον ἔθαψαν. αὐτοῖς δὲ φυλακὰς ἐφιστῆσι τοῦ μηδένα σφίσι παραβάλλειν ἀνέδην καὶ παρασυνάγεσθαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀπεσχισμένους. ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τούτους¹⁰ τόνδ' ἔσχε τὸν τρόπον.

P 334 3. Ὁ μέντοι γε μέγας δούξ τὰ πλεῖστα περὶ Μαγνησίαν πονέσας καὶ περικυθήμενός τε τὴν πόλιν καὶ τῷ Ἀτταλειώτῃ ἀντιπεφρόμενος καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἀνυστὰ τὰ καὶ, οὐδ' ἔκταρ, τὸ τοῦ λόγου, βάλλοντι, μετὰ τὴν ἐν ταῖς πόλεσι¹⁵ πλείστην ἀλαστορίαν, καθ' ἣν ἐξηργυρολόγει μετ' ἀπηλείας χρήματα, ὑποστρέψας αὐθις κατὰ Μιτυλήνην γίνεται, τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν νηῶν ἄγων, τοὺς δὲ πεζῇ κελεύσας ἐπὶ τῆς Καλλίου βα-
 B δίζειν. καὶ ἡ αἰτία ὅτι βασιλεὺς γράφων ἐκέλευε τῆς κατὰ Μαγνησίαν μὲν πολιορκίας ἀποσχέσθαι, ἐξ αὐτῶν δὲ παραλαβόντα²⁰

quaeque, contestans unis ipsis imputanda, iudiciis prudentum et aequorum arbitrorum, quaecumque ipsis mala eo nomine meritis inferri deinde contingeret. ex eo tempore caeci monachi ad monasterium cui Mosele nomen est revertentes in pace illic degebant. post haec tamen, despota Ioanne urbis praefecturam gerente, nonnihil turbatae res ipsorum sunt, quando cuiusdam monachi, qui cubiculo inclusus vitam exegerat, cadaver longo post mortem tempore incorruptum repertum, ideoque pro sancti hominis et cultu religioso digni spolio ipsis habitum, ad Periblepti monasterium translatum, illic, quibus id erat demandatum, sepeliere. tum enim Arsenianis appositi custodes sunt qui prohiberent accessum liberum ad ipsos eorum qui synaxes cum ipsis frequentare cupiebant, a Catholica sese abscondentes ecclesia. ac res quidem tunc Arsenianae sectae in hunc se modum habuere.

3. At magnus dux multa frustra circa Magnesiam conatus in eius obsidione civitatis et oppugnatione Attaleotae qui eam praesidio tenebat, postquam multis suorum amissis successum incepti desperavit, et quod dici solet, haud contiguum suo arcui tandem intellexit scopum, ad quem tam crebra dudum iaculatione collineans ne admovere quidem e propinquo ictum aut in eius viciniam perferre potuisset, motis inde castris, post insolenter exercitam in plerisque Asiae urbibus pecuniae avare ac crudeliter extorquendae licentiam, rursus Mitylenen est reversus, partem quidem suarum copiarum secum ducens in navibus, caeteris vero itinere terrestri proficisci Calliopolim iussis. causa illi sic agendi fuit, quod scriptis ad ipsum literis mandarat imperator ut omissa oppugnatione Magnesiae le-

τοὺς κρείττους τὴν ἐπὶ τὸν Αἷμον ἵεναι, ὅπου καὶ βασιλεὺς Μι-
 χαὴλ ἐστρατοπεδευμένος κατὰ τὴν Ἀνδριανοῦ ἔνθεν μὲν ἐπεῖχεν
 Ἑλτιμηρῇ, ἐκεῖθεν δὲ Ὀσφεντίσθλαβον τῆς ὁρμῆς τῶν ὄρων
 ἀνεῖργεν ὡς εἶχεν. ὥς γοῦν πολλάκις βασιλέως γράφοντός τε
 5 καὶ ἀποστέλλοντος ὁ μεταξὺ καιρὸς κατετρίβετο (τὸ δ' αἴτιον
 ὅτι καὶ πάλιν μισθοφορίας ἐζήτον πολυταλάντους, οὐ μόνον C
 ὧν ἔμελλον ἐκδουλεύειν βασιλεῖ Μιχαὴλ συγγεγονότες κατὰ τὰ
 ἐπεσταλμένα, ἀλλὰ καὶ ὧν πρὶν ἔπραττον δῆθεν, οὐ ταῖς πρῶ-
 ξεσιν ἀλλὰ μόνῳ δὴ τῷ καιρῷ, καὶ ὅποῦ ἄτ' ἐποιοῦν, καὶ ἐν
 10 ἀνακωχαῖς καὶ ἀργίαις ἦσαν, παραμετρούμενοι τοὺς μισθοὺς
 καὶ εἰς ἑκατοστύας χιλιάδων τὰ ζητούμενα συμποσούμενοι), μό-
 λης ἀφέντες Μιτυλήνην τοῖς κατὰ Μάδντον αἰγιαλοῖς προσίσχου-
 σιν. ἅμα δὲ καὶ οἱ πεζῇ διόντες τοὺς δρόμους ἰστυᾷσι κατὰ τὴν D
 Λάμψακον, καὶ ἐπὶ τὸ σύμπαν ἐνδυναστεύσαντες πασσοῦντι δια-
 15 περαιοῦνται καὶ πᾶσαν τὴν ἀντιπερὰν ἐπέχουσιν. αὐτὸ δ' εὐθὺς
 ἐξεργάζοντο, καίτοι γε παρὰ τῶν ἐκεῖ ἐπ' ἐξουσιῶν τεταγμένων
 βασιλέως κτελεύοντος ἱκανῶν πρὸς ὑποδοχὴν ἑξαρτυθέντων, οὐκ
 ἔστι λόγῳ διεξιλεῖν καὶ ἱκανῶς τὰ δεινὰ παραστήσαι. εὐ γὰρ P 335

ctissimos quosque sui exercitus secum assumens cum iis versus Haemum tenderet, illic sese adiuncturus iuniori Augusto Michaëli, qui castris ad Adrianopolim considens, hinc quidem Eltimeris inde autem Osphentisthlabi erupturientes in damna Romanorum, prout poterat, coërcerat impetus. ut hoc impetraretur saepius scribi, multos mitti ab imperatore opus fuit, non parva inter istas moras iactura temporis. praetextus tergiversandi erat solutio petita nec repraesentata stipendiorum quae in plurium talentorum immanes summas ascenderent. praeterquam enim in antecessum numerari sibi aequum censebant mercedem magni milites operae militaris imperatori Michaëli mox navandae mercedem, etiam non redditum ad diem veterum pensionum coacervata retro ingentia debita iactabant, solius in stipendiorum solutione habendam contententes rationem transacti quomodo-
 quomque temporis; ac sive illud cessando sive agendo, in functionibus bellicis aut in pinguium stativorum ignavis remissionibus esset expensum, nihil referre aiebant oportere, quominus pari iure auctoramenta semel promissa procederent et semper ad diem pendi deberent; qua licentia computandi ad pluries centenorum numerum millium pecuniae sibi ex debito solvendae summas exaggerando cumulabant. his utcumque altercationibus sopitis, dux magnus cum suis aegre tandem solventes Mitylene vicinis Madyto littoribus appellunt, eodem fere tempore quo qui eorum, ut est dictum, pedibus iter agere iussi fuerant, cursus suos Lampsaci stiterunt. ubi tota simul omnium collecta multitudo, cuivis alii praesidiariorum res illic imperii gerentium praevalens potentiae, arbitrio suo universa transfretavit, adversamque occupavit plena potestate regionem. ibi iam quae isti dire immaniterque fecerint extorquendis alimentorum et hospitii praetextu (etsi haec ipsis cura imperatoriorum praefectorum benigna copia ex ante ad hoc ipsum iussu Augusti praeparatis praebebantur) bonis miserorum incolarum, non facile est verbis exequi, aut orationem ingenio concinnare parem exprimendae atrocitati grassationum quas infelicissimos

καὶ Πλάτων ἐν Νόμοις τὸ μισθοφορικὸν διεσκήριψάτο, “τού-
των οἱ πλεῖστοι” λέγων “γίνονται θρασεῖς καὶ ἄδικοι καὶ ὑβρι-
σταὶ καὶ ἀφρονέστατοι σχεδὸν ἀπάντων, ἐκτὸς δὴ τινων μάλα
ὀλίγων,” τέλειαν μὲν καὶ ἐξ ἁπασῶν τῶν γενικῶν ἀρετῶν ἔξιν τῷ
ἐν στάσεσι δυναμένῳ πολίτῃ προσμαρτυρῶν, μόνην δὲ τὴν τε-
τάρτην τούτων, ἣν δὴ τις φαίη ἀνδρείαν, ἀπονέμων τοῖς μι-
σθοφόροις, ἐθέλουσιν ἀποθνήσκειν μόνον ἐν τῷ πολέμῳ, οὐκ
B ἀρετῆς ἀλλὰ μισθοῦ χάριν, καὶ διὰ ταῦτ’ ἐκ τοῦ ῥῆστα συχναῖς
ἐνεχομένοις ἀτασθαλίαις, θρασυνομένοις μὲν ὡς ἀδίκους κατὰ
δικαιοσύνης, θρασυνομένοις δὲ ὡς ὑβρισταῖς κατὰ σωφροσύνης,¹⁰
καὶ τὸ πᾶν ἀφρονεστάτοις οὔσι διὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῆς φρονή-
σεως. ταῦτα δὴ ξυμβεβήκει καὶ κέλνοις, καὶ ταῦτά γε Ἰταλοῖς
οὔσι καὶ εἰς ὀκτὼ χιλιοστύας ποσομένοις. μὴ μόνον δὲ σίτον
καὶ κριθὴν ἐξεφόρουν, καὶ ζῶα κατέσφαττον, καὶ χρήματα καὶ
ἵππους τῶν ἐντυγχανόντων ἐξήρπαζον, καὶ σφαγὴ ἦν τῶν ἐναν-
C τισυμένων τὸ πρόστιμον, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἐποίκων κατασχόν-
τες οἰκίας ταῖς γυναιξὶν ἐπεμαίνοντο, ἣν μὴ τις φθάσας ἀπιδί-
δρασκε πόρῳ που, τὴν μὲν ἰδίαν ὑπαρξιν καταλείπων, μόνοις
δὲ τοῖς οἰκείοις τὴν σωτηρίαν περιποιῶν. ταῦτα καὶ τοῖς περὶ τὸν
βασιλέα Μιχαὴλ ἀνάπυστα γεγονότα ἀποκλᾶν συνέβαινε τὰς ὁρ-²⁰

illos pati tunc contigit. recte sane Plato in Legibus mercede conductos descripsit milites, “horum” inquiens “plerique sunt audaces, iniusti, contumeliosi, dementissimi fere omnium, exceptis quibusdam valde paucis.” ac civi quidem meliorum partium in civili dissensione rempublicam utili opera iuvanti inesse attestatur idem philosophus universam complexionem genericarum omnium virtutum; quarum quartam duntaxat, nempe fortitudinem, mercenariis militibus attribuit, prompte illis quidem se exponentibus oppetendae in bello morti, non tamen virtutis amore sed cupiditate mercedis, proptereaque facile in multa flagitia prolabantibus ac temere ruentibus, ut iniustis, contra iustitiam, temere quoque quidvis audentibus, ut contumeliosis, adversus temperantiam et castimoniam; in summa dementissimis, quod exciderint prudentia moderationisque ac consideratae rationis nihil admodum aut habeant aut habere curent. haec aptissime in hos de quibus agimus quadrabant, cum praesertim Latini essent, hoc est e gente et genere nobis dudum ac paene naturaliter infenso, iidemque suae conscientia multitudinis (nam octo millium numerum explebant) certi se impune quidquid agerent laturos, quod nulla adesset iis par ulciscendis Romana potentia. itaque non modo frumentum et hordeum e villis horreisque indigenarum exportabant, et animalia mactabant, et res equosque occurrentium rapiebant, et si quis contra mutire auderet, poenam liberae vocis necem praesentem inferebant: sed et incolarum occupatis domibus in mulieres effraeni libidine furebant, non aliis patrum familias tam acerbae contumeliae exemptis nisi qui praeoccupassent quam longissime cum uxoribus et liberis fugere, domo et re familiari latronibus relicta, satis habentes suam et sibi carissimorum salutem honestatemque bonorum iactura redemisse. horum fama scelerum in Michaëlis iunioris Augusti ca-

μὰς σφίσι τὴν θρυλλομένην ἀλαστορίαν, καὶ μελέτης πολεμικῆς ἐρραθίζουσιν. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ βασιλεῖ προσαναφέροντες εἰς περιποίησιν τῶν οἰκείων ὑποστρέφειν ἐδέοντο, καὶ πολεμεῖν ἐκείνοις, εἰ φανεῖεν, ἠπέλουν, οὐ συμμάχων τρόπον ἀλλὰ πο- D
5 λεμίων ἐνδεικνυμένοις. βασιλεὺς δὲ κατέστελλε τὰς ὁρμὰς καὶ ὡς εἰκὸς παρεμυθεῖτο. πλὴν καὶ πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα γράφων ἀπέλειγε πάμπαν τὴν πρὸς αὐτὸν τῶν Κατελάνων διάβασιν, ὡς μαχουμένων αὐτίκα σφίσι Ῥωμαίων καὶ εἰς ἐμφυλίουσ καθεστηξόντων μάχας. ἐδήλου δὲ καὶ ὡς αὐτὸς διὰ τὴν σφῶν
10 βίαν καὶ ἐπισύστασιν, ὡς αὐτίκα ἐτοίμων ὄντων ἀναχωρεῖν καὶ αὐτὸς μὴ πρόστάσῃ, διὰ χρυσοβουλλείων ὅρκων ἔδωκε τὰ πιστὰ E
ἢ μὴν ἐπὶ ῥητῷ τινὶ χρόνῳ δουλεύσαντας ὑποστρέφειν, οὐ μὴν δὲ ἄλλ' οὐδ' αὐτοὺς Ἰταλοὺς παραδέξασθαι, παντὶ δὲ τρόπῳ διακωλύσαι τὴν σφῶν εἰς αὐτὸν διάβασιν. βασιλεὺς δὲ δεχόμε-
15 νος μὲν καὶ τὰ τοῦ βασιλέως μηνύματα, ὅμως γε μέντοι καὶ ἔτι ἐπὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ ἐλπιδόκοπούμενος ὡς ἐπ' ἀγαθῷ Ῥωμαίων δημαγωγῇσονται, ἔφθασε μὲν προαποστείλας καὶ τὴν ἰδίαν αὐτα- P 336
δέλφην καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα, τὴν καὶ γαμετὴν τοῦ μεγάλου δουκός, ὥστε καὶ προὔπαντῶν ἀποβαίνοντι τῶν νεῶν. πληρο-

2. μὲν] καὶ P.

5. ἐνδεικνυμένων P.

19. ἀποβαίνων P.

stra perlata in ducum ac militum illic animis omnem suscepti certaminis acrimoniam infregit, adeo ut remisso studio Bulgaros vincendi, odia passim irasque ardentes in novos ut multo peiores hostes verterent. tali ferventes aestu ab imperatore turmatim convento flagitabant, sineret se defensum aut ultum ire lares patrios ab iniuriis et contumeliis, quas illic coniugibus liberisque ipsorum hospites tetriores barbaris inferrent; quos quidem, simul occurrissent, minabantur non sociorum, quod nomen falso usurparent, se habituros numero, sed ut in hostes, quales se factis ostenderent, impetum facturos. sic accensos reprimere ac consolari, prout poterat, conabatur imperator. caeterum idem ad patrem Augustum seniore[m] datis literis enixe precatus est ne Catelanos usque ad sua castra progredi sineret, diserte denuntians, si accederent, haud se posse prohibere quin sui Romani milites eos statim hostiliter invaderent: tanto ex acceptis nuntiis in eos furore concitabantur; quare rem haud dubie in civile idque internecinum, vicissim et illis irritatis, desituram praelium. significabat etiam sibi extortum armatis suorum precibus, et metu ne se desererent abirentque iniussu, si negaret, iusiurandum diplomate imperatorio aurea bulla munito rite consignatum, quo se illos polliceretur, tamquam qui legitimo tempore militare[m] operam navassent, in domos suas regredi sacramento liberos passurum, si umquam sibi adiungi Latinos sineret aut non omni ratione prohiberet accessum istorum ad sua Romana castra. his filii literis Augustus senior acceptis non tamen abduci potuit a studio quo dudum in ducem magnum propendebat, nec spem abiicere quam in illo constituerat, reipublicae in meliorem statum eius ope reponendae. praemiserat autem iam prius quam haec audiret propriam sororem, ducis magni socrum, una cum ipsius filia eiusdem coniuge in illius excensuri e

φορούμενος δέ γε καὶ ἐπ' ἐκείνῃ, ὥς καταστέλλειν ἔχοι τὰ πολλὰ τῶν ἀτασθάλων ἔργων ἐκ τῆς πρὸς τὸν γαμβρὸν ἐντυχίας, τὸν καιρὸν ἡργολάβει τέως καὶ τὸ πρακτέον διεβουλεύετο. καὶ πού τι καὶ τῶν ἀπειρημένων ἠκούετο γίνεσθαι, καὶ αὐτὰ παρήρπαζον τὰ δημόσια, καὶ τὴν χώραν ἐξέτρεχον, ἐν καιρῷ ἀρότου καὶ ταῦτα, ὅτε καὶ πᾶς ἐς νέωτα θερισμὸς καὶ τὸ τραφῆναι ἅμα μὲν ξένους ἅμα δ' ἐποίκους τῆς ἀνατολῆς καχεκτούσης ἡλπίζετο, αὐτοὶ δὲ καὶ τῶν ἀροτήρων βοῶν οὐκ ἀπέσχοντο, ἀνέδην καὶ αὐτοὺς θύοντες, ὅμως τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀγανακτήσεως καθυφίει. καὶ συχνοὺς ἀποστέλλων (οὐδὲ γὰρ ἠρέσκετο τῶν πάντων διαπε-
 10 ραιωθέντων) περὶ χιλίους ἐγκρίνειν διεκελεύετο, καὶ τὴν ταχίστην ἀπαντᾶν παρὰ Μιχαὴλ βασιλέα, πέμπων καὶ ἱκανὰ πρὸς μίσθωσιν. τοὺς δ' ἄλλους ἀντιπερᾶν ἐφιέναι καὶ ἐπ' ἀνατολῆς διατρίβειν, ἐπεὶ μηδὲ τὴν ἀρχὴν τόσων δεῖσθαι, μηδ' ἔχειν τρέφειν τὴν βασιλείαν τοσούτους, εἰ καὶ πρὸς καιρὸν ἐλθόντας παρακληθεὶς ἐδέξατο. 15

P 337

4. Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ τις τῶν Κατελάνων καὶ αὐτός, Μπυριγέριος τοῦνομα, συνάμ' ἐννέα μακραῖς ναυσὶ τῷ τῆς Μα-

navibus occursum, certo confidens illam, pro sua quasi materna in generum auctoritate ac gratia, facile impedituram magnam iniuriarum partem, quae ab eius copiis in Occiduam expositis continentem timeri poterant. ergo velut ratus expectandos de successu istius sui consilii certiores a sorore nuntios, re interim integra in medio relictis, cunctabundus secum disquirebat quid agendum sibi foret, si vera comprobarentur quae literis filii, nondum sibi plene credita, cognoverat. nec diu scilicet abfuit quin iteratis nec iam dubitabilibus indiciis etiam tetriora prius nuntiatis afferrentur. scribebatur enim ne a publica quidem illic pecunia diripienda temperare Catelanos; eosdem plane vastare ac rapinis exhaustire regionem segetibus tum forte maturis praemetendis, quae tam laeto proventu adoleverant, ut annona inde expectaretur non indigenis solum sed et advenis ex Orientali continente propter barbaricas incursiones inculta eo passim confugientibus plurimis abunde alendis suffectura. hanc exteri milites non modo in praesens pessundare direque helluari ferebantur, sed spem etiam posterarum fertilitatis praecipere bobus ubique aratoribus mactandis. ea rerum indignitate quamquam intus urebatur imperator, indignatione tamen in praesens dissimulata tantum prae se tulit contra suam mentem factum ut universus magni ducis exercitus in Occiduam continentem ex Asia traiceret. missis itaque subinde variis institit urgere ut e copiis Madyti appulsis milites circiter mille deligerentur, qui confestim Michaelis Augusti plus eo numero non desiderantis sese castris adiungerent. mittebatque simul pecuniam quanta in horum stipendia sufficeret. alios remitti iubebat unde venerant, et in Orientalibus diversari tractibus, addens neque se a principio tanta multitudine opus habuisse nec vocasse, conscius haud posse hoc rerum accisatum statu Romanorum imperium tam multos alere, etsi ultro se offerentes exceperit, ad usum dumtaxat brevis temporis.

4. Hoc articulo rerum quidam et ipse Catelanus, Mpyrigerius *) nomine, cum novem longis navibus ad Madyti portum appulit; quem im-

*) immo Byrigerius.

δούτου προσίσχει λιμένι, ὃν βασιλεὺς μὲν οὐ κέκληκεν, αὐτὸς
 δ' ἐκείνος ὁ μέγας δούξ τὸ μὲν τοῖς καθ' αὐτὸν ἀκουσθεῖσι πα-
 ρώτρυνε, τὸ δὲ καὶ γράμμασι καθ' ὑπόσχεσιν μεγίστων καὶ περι-
 φανῶν δωρημάτων ἐκ βασιλέως. διὰ ταῦτα μόνον ἐκείνος ἐπέ-
 5 στη. καὶ ὁ μέγας δούξ σὺν ὀλίγοις παρὰ βασιλέα γίνεται, οὗ
 καὶ μεγαλοπρεπῶς εἰσδεχθέντος, μηνὸς Ἑλλαφηβολιῶνος λήγον-
 τος, τὰ πρῶτα μὲν οἱ περὶ μισθῶν ἐκινουῦντο λόγοι, καὶ τρια- B
 κοσίας χιλιοστύδας νομισμάτων συνεκορύφουν τὰς εἰς ἀπαίτησιν,
 ὕστερον δὲ καὶ τὸν ἐπιδημήσαντα τέως αὐτὸς συνίστα, καὶ ὡς
 10 γεννάδας εἶη καὶ εὐγενής, καὶ ὡς δίκαιον ὑπὲρ ἄλλους τῆς βασι-
 λικῆς εὐμενείας καταπολαβεῖν· μεγάλα γὰρ ἐλπίσαντα καὶ παρὰ
 μέγαν ἀφιγμένον οὐκ εἰκὸς εὖρεῖν τῶν ἐλπισμῶν ἦττον. ἔχειν
 δὲ καὶ αὐτὸν εὐνοϊκῶς τοῖς τοῦ βασιλέως, ὡς συμπράττειν ὅλη
 καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ, ἕνα τῶν βασιλέως μεγιστάνων ὡς εἰκὸς κα-
 15 ταστάντα. εἰ δέ γε καὶ μυνθάνειν τάληθές βούλοιτο, αὐτὸν C
 εἶναι μᾶλλον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀξιώματι
 ἀξιώτερον, ἅτε πολλῷ μέτρῳ τὸ γένος ὑπερρηγμένον. τὰ μὲν

perator quidem non vocaverat; ille autem ipse saepe nobis memoratus
 dux magnus partim exemplo fama vulgato ingentium suorum in quaestuosa
 et facili militia lucrorum ad spes praedasque similes tacitus excitaverat,
 partim etiam, ut est credibile, diserte perscriptis pollicitationibus maximo-
 rum ac perillustrium ab imperatore donorum ultro per literas invitave-
 rat. sane apparuit haudquaquam inexpectatum illum imparato superve-
 nisse duci magno, ex eo quod simul adfuit Mpyrigerius, dux magnus mora
 nulla interposita cum paucis ad imperatorem se contulit, res videlicet cum
 eo sui popularis advenae transacturus, uti ex compacto inter ambos con-
 venerat. admissus ab Augusto de more splendide sub finem Octobris ser-
 monem primum intulit de pensionibus sibi ac suis, ut aiebat, pactae mer-
 cedis nomine debitis, quarum summam usque ad trecenta nummorum millia
 flagitans accumulabat. orationem deinde convertit ad commendandum qui
 recens advenerat civem suum Mpyrigerium; de cuius generositate nobili-
 tate caeterisque dotibus, quibus praecipua imperatoris gratia prae cunctis
 aliis dignus foret, ubi mira praedicaverat, addebat, cum vir talis magna
 sperans ad magnum venisset principem, haud convenire hunc, siquidem
 tueri gloriam suam ac famae non abrogare fidem propriae velit, tardum
 aut parcum in ornando illo esse, dareve illi occasionem derogandi existi-
 mationi Andronici, testificando se inferiora iis quae, iuxta de illo procul
 audita, speraverat, admotum in praesentiam reperisse, praesertim cum
 idem praecipuo instinctus erga imperatorem studio accedat, paratus totum
 se impendere in eius obsequia, remque imperii publicam manu, quantum
 valet, et consilio iuvare; quod ut efficacius et constantius agat, e re vi-
 deri promovere merentem inter aulae proceres et in numero magnatum
 Augusto assistantium habere. quin, addebat, si audire ac sibi credere in-
 opinatam forte, caeterum veram rem imperator non gravaretur, ultro se
 nec falso profiteri digniorem haud paulo esse hunc quam ipse fuerit ho-
 nore ac titulo ducis magni, quippe qui longo intervallo nobilitate generis

- τοίνυν περὶ αὐτοῦ βασιλεὺς ἐν δευτέρῳ εἶχεν, ἐρωτήσας μόνον καὶ μαθὼν ὅπως καὶ αὐτὸς μὴ προσκληθεὶς παραγένοιτο, ὥς κατὰ φήμην δῆθεν τῆς βασιλικῆς εὐμενείας καὶ ὧν αὐτὸς προσχωρήσας εὗρε· τὰ δὲ τῶν ἀπαιτουμένων μισθωμάτων αὐτὸν καὶ
- P 338 λίαν ὠδύνα. (5) ὅθεν καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν, πρόσωπον ἐμφα-5
νίσας βαρύτητος τῷ μεγάλῳ δουκὶ ὡς τόσα ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ ἀπαι-
τοῦντι, — εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι κἂν αὐτὸς ὑπέθετο οὕτω τὸν
βασιλέα περὶ αὐτὸν φανῆναι, ἴν' ἅμα μὲν αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτον
δόξοι ποιῶν ὑπὲρ τούτων ἐφ' ὅσον καὶ βασιλικὴν εὐμένειαν καὶ
τὸ τῶν φίλων συμφέρον ἀρνούμενος ἦν. βασιλεὺς δ' αὖθις αὐ-10
- B τοῖς προτείνας κατὰ πρόσωπον τὰς δικαιολογίας, παραστήσας
ὅτι πλείστους ἐκείνους, καὶ τοὺς τῆς συγκλήτου ἐτέρωθεν, μα-
κρὰν καὶ διωλύγιον κατέτεινε τὴν δημηγορίαν, λέγων πρὸς Κατε-
λάνους, ἐς τὰ πολλὰ ἐξεπίτηδες καὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς προσα-
πτόμενος. μηδὲ γὰρ τόσους τὴν ἀρχὴν μήτ' ἐκείνοις δηλῶσαι 15
γράφοντα μήτ' αὐτὸν κατανεῦσαι δέξασθαι, ἀλλὰ μέχρι καὶ χι-
λίων μὲν πεζῶν ἵπποτῶν δὲ πεντακοσίων καὶ τοῦτον τὸν οὐλαμὸν
- C τοῦ στρατεύματος συμποσοῦν, καὶ αὐτὸν ἀκούοντα κατανεύειν
δέχεσθαι (τεκμήριον δ' εἶναι τῶν εἰρημένων καὶ τὰ πρὸς ἐκείνον

15. ἐκεῖνον?

ipsi praecelleret. hac tam accurata commendatione modo appulsi exteri haud multum moveri visus imperator frigido responso defunctus neglectim est: percontatus enim solum ecquid et hic accitus venisset, ubi continuo audivit sponte illum accurrisse fama tractum late sparsa regiae liberalitatis Andronici, cuius in suo amico Rontzerio tam splendida specimina extarent, ulterius loquendo non prodiit, ictus videlicet penitus illa immani, quam ingressu sermonis Rontzerius poposcerat in mercedem, auri summa. (5) unde et quadam die gravem obvertens magno duci vultum, quasi offensus quod suis tantum pecuniae flagitaret (sunt qui dicant ex composito haec acta et volentem Rontzerium hoc frigore percussum ab Augusto; quo sic videlicet dux magnus suis, qui tunc praesentes aderant, sese non solum purgaret a suspitione perfunctorie procurandi res ipsorum, sed etiam commendaret, quasi qui tanto studio amicis consuleret, ut periculum tali causa excidendi Augusti gratia subire non dubitaret) nubila, inquam, fronte infensisque praeter morem oculis magnum ducem suis stipatum Catelanis intuens, sui adversus eos defensionem praesens ipse peroraturus, ut ei audientiam faceret, nutu se admove iussit quotquot per aulam aberant longius, densarique plurimos velut in concionem, senatuque ex adverso collocato, sane prolixam orationem otiose ad finem usque pertexuit, ad ipsos directam Catelanos, plerumque interim de industria magnum ipsum perstringens ducem. sententia dictionis fuit haudquaquam se a principio tantum auxiliarium numerum optasse, neque ultro appulso scripto aut nutu significasse admittere se atque in auctorandorum a se militum censu habere. indicatum sibi olim de Rontzerio, ipsum mille admodum peditibus, quingentis equitibus praeesse: hos, nec plures, ut sibi suppetias adduceret consensisse. quam id verum sit, hodieque cerni posse

χρησόβουλλυ), οὐ μὴν δὲ τόσον περιαθροῖσαι πλῆθος καὶ ἐνε-
 καῖν. ἐπεὶ δ' ἐνέγκοι, πείθει δέχεσθαι πρὸς καιρὸν ἐφ' ὠρισμέ-
 νοις φιλοτιμήμασι. καὶ διὰ ταῦτα αὐτὸν θ' ὑπακοῦσαι ἀπαξα-
 πλῶς πάντας ἀγάλλειν τοῖς δώροις καὶ τοῖς μισθοῖς. πλὴν
 5 ταυτὸν μὲν πρὸς ἐκεῖνον διδόναι τοὺς ἀποδέσμονες τῶν χρημάτων D
 ἀπολυπραγμονήτως δικαιοῦν, ὥς ἐκείνους καὶ τὴν ἀρχὴν ἄγοντα,
 ἐκεῖνον δὲ διανεμεῖν ὅτινι θέλοι καὶ ὥς γε βούλοιο. ἀλλ' οὐδ'
 ἄλλον παρ' αὐτὸν τάττειν τὸν ἐκείνους ἄγοντα, τὸν δὲ τὴν
 ἀρχὴν ἀγόμενον. καὶ τὸ αἴτιον, φησὶν, ἵνα τῷ συνήθῃ καὶ
 10 φίλῳ δουλούμενοι ἐνεργοὶ μετ' εὐταξίας ἀγόμενοι εἴεν. ἀλλ' ὥς
 τόσων καὶ τόσων χρημάτων ἐκενώθησαν θησαυροί, τί τὸ γεγονὸς
 παρ' ἐκείνων, βουλόμενος ἐντρέπειν ἡρώτα, καὶ τίς ἐπὶ τούτοις E
 ἀντίκτισις, διαχειμασάντων μὲν κατὰ Κύζικον καὶ μὴ ὅτι γε μη-
 δὲν τῶν ὀνησίστων πραξάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν λίαν λυμαντικῶν;
 15 τὰ δ' ἐφ' ἐκάστη πόλει καὶ χώρᾳ πραχθέντα μετέπειτα τοὺς πα-
 θόντας αὐτοὺς Στέντορος δίκην οἷους τ' εἶναι δηλοῦν. τὸ δὲ
 καὶ Μαγνησίαν πολιορκεῖν καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ περιστᾶν κίνδυ- P 339

3. θ'] μὲν?

5. δ' αὐτὸν?

12. ἐκεῖν P.

in diplomate aurea bulla munito, quo illum evocasset, quo is praecise nu-
 merus evocatorum ad se militum exprimitur. itaque hoc primum iniussu
 et temere factum, ut tanto plures adducerentur. tamen ubi iam isti ad-
 fuere, ne plane irritum illis tantae viae laborem faceret, benigne annuisse
 ut tantum ad tempus admitterentur, definitis contenti donativis. ulterius
 se deinde tamen quam profectus fuerat, indulgendo et largiendo proces-
 sisse: nemine quippe illorum, spatio tanti iam temporis, dimisso, plena
 aequae cunctis numerari stipendia curasse. quanta fide id fuerit a se
 praestitum, scire optime omnium ducem magnū, cui plenae saccis saepe
 ingentes nec curiose aut minute numeratas auri argentique signati sum-
 mas commiserit, fide curaue ipsius dividendas suis, ea proportionem quam,
 qui nosset cunctos optime cuique omnes unice fiderent, meritis usibus-
 que singulorum aequam accommodatamque iudicasset. sic se gratificari
 utrisque arbitratur, temperasse ab alio ipsis praeficiendo vel duce vel
 quaestore, ut ab eodem cui olim sacramento dixerant, cuiusque dudum
 imperiis insuevissent, vel descripta commode militarium laborum pensa li-
 bentius obirent vel repraesentata fidelius ad diem acciperent stipendia.
 hic acriter Rontzerium obtutu figens, quasi ut ipsum pudore confunderet,
 interrogavit "heus tu age dic" inquit, "quid tot ac tantis effusis in
 sinus vestros thesauris profecimus? quid pro exinanito toties in lucra ve-
 stra imperii aerario nobis operae pretii rependistis? hibernastis apud Cy-
 zicum: at illic quidem, non dicam nihil utile reipublicae, sed plurima ma-
 xime noxia fecistis. quae vero deinde in singulis, per quas transistis, in
 quibus morati estis, urbibus aut regionibus egeritis, facile potest intelligi
 ex planctibus lamentantium sua damna incolarum: Stentorea enim ideo-
 que vel longissime sensibili de his voce conqueruntur. oppugnatae deinde
 crimen Magnesiae, signis armisque nostris in subditorum nostrorum, hoc
 est in nostra ipsorum et reipublicae pericula conversis, exercitusque Ro-

νον καὶ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τὸν τῶν Ῥωμαίων κατατρίβειν λαόν,
 πῶς ἂν ἡμῖν ἢ αὐτὸς ἢ ἐκεῖνοι εὐλόγως ἀπολογίσαιντο, ἔλεγεν.
 ἔν εἶχεν ἐκείνοις προσμαρτυρεῖν, καὶ οὐκ ἀπεκρύπτετο, τὸ τῇ
 Φιλαδελφείᾳ ἐκ πολιορκίας κινδυνεύουσα τὰ μέγιστα ἐπ' ὀλίγον
 ὠθῆσαι τὸν κίνδυνον. τί οὐαί; ἀλλὰ καὶ τοῦτο καὶ μόνον τῶν 5
 B τοσοῦτων εἶναι μισθῶν ἀντάξιον, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τὴν ἐπὶ
 τοῖς λοιποῖς ἀλαστορίαν καὶ τὸ ἐπὶ ταύτῃ ἀφαιρεῖσθαι κατόρ-
 θῶμα. νῦν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐθις ἐκλεξαμένων χρήζειν τοσῶνδε καὶ
 μὴ τῶν πάντων, ὥς μὴ οἷας τ' οὔσης τῆς Ῥωμαίδος τοὺς πάν-
 τας ξενοτροφεῖν. ἀποχρώντως δὲ καὶ ἂ κερομηθεῖς διακενῆς 10
 ἐξήντηλῃσε. τοῦτο γινῶναι θέλειν παρὰ τῶν ἀκουόντων τότε καὶ
 C τοὺς ἄλλους, οἳ δὴ καὶ οὐ παρήσαν· τοῦτο γινῶναι καὶ τὸν τού-
 των ἐξάρχοντα, ὥς μήθ' ὑμεῖς, φησὶν, ἀπαιτοῖτε τὰ ὑπὲρ δύ-
 ναμιν, μήτ' ἐκεῖνος ἐνοχλοῖη τρύζων ὑπὲρ ὑμῶν. ταῦτα μὲν
 καὶ τὰ τούτοις πλείω βασιλεὺς ἔλεξεν· ἐκεῖνοι δὲ μηδὲν ἔχοντες 15

15. τούτων?

mani, cuius erat alibi adversus barbaros tam desiderata tam necessaria opera, temere ac flagitiose tandiu in civibus obsidendis vestro iussu ac ductu detenti, quam comminisci unquam idoneam, quam allegare vel tolerabilem defensionem, age, poteritis? unius recti ac laudabilis facti testimonium vobis debeo, et libentissime persolvo. profiteor, inquam, ultro ac gratus praedico, navatam a vobis imperio fortiter ac feliciter operam in Philadelphiā a barbaricae obsidionis malis maximis periculisque liberanda. quid tum autem postea? an successus hic unicus tot pensionum tantarumque tam longi temporis mercedum fructus abunde magnus aequusque censetur? quem praesertim inficiat ac corrumpat licentia et ubique alibi et in ea ipsa urbe usurpata rapacissime grassandi; quae totum praeclari per se facinoris pretium ac decus obterat." sub ea perorans imperator rediit ad rem initio propositam, egere se tantum dicens non toto isto numero militum, sed mille circiter e tanta multitudine delectis: neque enim plures per rei Romanae, quae nunc essent, angustias ali a se auxilios externos posse. monere rem ipsam publicam iam prope perditam et cogere ut modis tandem aliquis adhibeatur infinitis inutilissimisque iacturis, quibus sint hactenus inconsultissime universae imperii copiae profusae. in hoc testes se auditores qui coram adessent velle, perque hos idem indicari absentibus optare, denique istum quem memorarent recens cum novo appulsum exercitum edoceri et diserte commoneri de ista ipsa sua voluntate ac fixa sententia cupere, se plures mille conductitiis militibus in rationes imputari publicas nolle. desinerent sese ingerere ac velut inculcare supra usum, supra opes facultatesque nostras caeteri; bonique consulere nos non prodire pollicendo ultra quam in numero aut spe certa nos habere simus intime conscii. "ne igitur aut vos" addidit praesentes Catelanos influens "exigatis a nobis quod dare non possumus, aut ille speret quae si promitteremus fidei nostrae transcenderemus modum. non eum fallimus. de re, ut est, mature ingenueque praemonemus, ne deceptum se deinde queri possit, aut lites intentare murmurando nobis, quasi ei falsis ostentationibus illuserimus." haec et id genus plura locutus imperator concionem dimisit, Catelanis, etsi gemeabant in irritum abiisse spes inanes, quod

ἀντιλέγειν, μόνον κορύζης πλησθέντες Ἰταλικῆς, ὡς δῆθεν παραλογισθέντες, ἐπεῖχον τῷ ἄγοντι.

6. Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ οἱ κατὰ τὴν μεγαλόπολιν Γεννοῦ- P 340
ται πέραν τὰς οἰκήσεις ποιούμενοι, καὶ αὐθις σχόντες, πρὸς τὸ
5 μεγαλειότερον ἐποικοδομησάμενοι, ὥστε καὶ πλείστην ὑπὲρ τὴν
προτέρην περιβαλέσθαι γῆν ἧς ἐπελάβοντο, καὶ ἀσφαλῶς κύκλῳ
περιταφρεύσαντες, δέχονται παρὰ τῶν οἰκείων διὰ ταχυδρόμων
μηνύματα ὡς πολὺς ἐξαρτύεται στόλος ἅμα ἥρι προσβλεῖν τῇ
πόλει, ἐφ' ᾧ παραφυλακτέην σφίσι τὴν προσβολήν, εἰς κίνδυνον
10 νον καὶ αὐτοῖς κειμένοις ὡς τῆς μερίδος τοῦ βασιλέως οὔσιν,
ἐξ ἐμφανῶν ὑποτοπημάτων, ὡς ἐκείνοις ἐδόκει βουλευομένοις.
ταῦτ' εὐθέως ἐκείνοι τῷ βασιλεῖ προσανέφερον, προσθέντες ὡς
καὶ αὐτοὶ οὕς ὑπέδεξατο ξενικούς, καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ ἐπιγεγονότες,
μῖα καὶ τῆς αὐτῆς ἐκείνοις εἰσὶ βουλῆς, καὶ κατασκόπων, οὗ
15 συμμάχων τρόπον ἐπέχουσι· τοῖς γὰρ ἐκ Σικελίας κρυφῆδὸν καὶ C

ipsa tamen os obstrueret rerum evidentia, contra quidquam hiscere non valentibus, quamquam vel sic proprio Latini generis fastu turgentes ringebantur intime, stomachumque in ducem ipsorum, tamquam ab eo circumventi, murmurantes erumpebant.

6. Inter haec Genuenses qui Constantinopoli degunt, in urbi obiecto ultra fretum suburbio domicilia habentes (et splendida quidem domicilia: nam ex quo illic sedes obtinuerant, aedificia erant sane magnifica moliti, dilatatis haud modice soli ipsis initio concessi terminis, dum sensim substructionibus excedunt pomeriaque promovent, non sine secunda per circuitum munitione valli ac fossae perpetuae), nuntium a suis civibus e metropoli trepidum navibus celerrimis studiose festinatum accipiunt, quo admonentur strenue armari classem magnam quae primo vere Constantinopolim oppugnatura certo existimetur. eius partem periculi ad ipsos quoque pertinere, qui lares et familias illic obtineant. quare pro sua parte invigilent; ac cum fortunae societate foederato ipsis imperatori sint coniuncti, quo modo commune ipsis cum eo mox inferendum bellum collatis pro se opibus ac conatibus queant propulsare, mature prospiciant. nec suspicionibus niti vanis putent quae dicerentur, cum ista qui admonerent ipsis benevoli et prudentes aestimatores rerum signis prope manifestis eminere deprehendissent. his illi sic compertis moram faciunt nullam imperatoris de re tota edocendi, magnopereque abhortandi ut partem quae ipsi competeret negotii capesseret, sese, quos alibi natos, benigno illic exceptos hospitio prope numero civium haberet inquilinos, liberisque ipsorum in eius iam ditone educatis et adultis, concordii proposito paratis nullas partes explorandi propulsandique insultus hostium omittere, quin et promptissimis pro fide societatis ad omnem quaecumque instet in causa publica tuenda dimicationem. instare autem, quantum non obscure appareret, maximam, eoque formidabiliorem quod proditorum apud nos pro ipsis satagentium conscientia freti externi hostes, faciliorem sibi de nobis spondent victoriam. "nempe" addebant "isti quos ex Sicilia profectos, domine, tanto sumptu alis ductu militantes ducis magni Catelani, quique se de novo ipsis adiungunt, arcano commissum cum hoste fovent com-

αὐτοὺς συμπράττειν, καὶ μὴνυτρα δέχεσθαι καὶ λαμβάνειν, ὡς ἐπὶ καιροῦ ἐκείνοις καὶ αὐτοὺς συμμαχομένους. δῆλον δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἄλλους ἀπαντᾶν ἐτοιμάζεσθαι καὶ αὐθις ἑτέρους, φιλων δεικνύντας καὶ τρόπον καὶ ὄνομα. τὸν γὰρ τοῦ ῥηγὸς Θεωδερί-
 χου νόθον αὐτάδελφον μαθεῖν ἔλεγον καὶ αὐτὸν συνάμα δώδεκα 5
 ἐκπλεῦσαι ναυσί, καὶ ὅσον οὕτω τοῖς τῇδε προσβαλεῖν τρόπον
 D τὸν τοιοῦτον, μέχρις ἂν ἡ ὁλότης φανείη καὶ ἐν πάντες γένοιτο.
 ὅμως γε μέντοι καὶ συνεβούλευον, εἰ βασιλεὺς θέλει συμπράττειν,
 ἀπεντεῦθεν τὸν πρὸς ἐκείνους πόλεμον δέχεσθαι, ἀπὸ τούτων
 κατὰ θύρας ἀρξαμένους ὡς προχείρων ὄντων. ἔχειν γὰρ αὐτοὺς 10
 ἐξαρτύνειν πεντήκοντα ναῦς. ἐζήτουν δὲ καὶ βασιλέα τὰς ἴσας,
 ἢ μὴν τὰ ἐς πλήρωμα τούτων χρήματα. καὶ μὴ νῦν ἔχοι διδόν-
 E ναι, αὐτοὺς τέως καταβαλόντας αὐτὰ ἐπὶ καιροῦ παρὰ βασιλέως
 ἀνταπολαμβάνειν. μηδὲ γὰρ εἶναι αὐτοὺς ἀλλοδαποὺς ἢ Ῥω-
 μαίους τοῦντεῦθεν. καὶ πόνον εἶναι σφίσι τὸ μὴ φθάσαι προσα- 15
 μῦναι Ῥωμαίοις πάσχουσι κατ' ἀνατολήν, ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ τὸς

mercium, studiose hinc indicantes quae geruntur, et inde vicissim de omni-
 bus admoniti, prout opus censeant ad sua nefaria consilia in commune no-
 strum exitium patranda. constituunt enim sic invicem tempora cum ex-
 terae incursioni foederatorum ipsis nostrorum hostium, tum suae ipsorum
 proditioni opportuna, pollicentes, simul illi huc advecti rem gerere coe-
 perint, pro virili et ipsos annisuros, larva obsequii tandem exuenda et
 armis palam in nos vertendis. haec satis constare ex eo quod, praeter
 modo in portus imperii appulsam iniussu classem Mpyrigerii, alii eodem
 navigaturi sese parare nuntientur, rursus hos secuturis et aliis, eo vide-
 licet perfido animo ac scelerata spe, ut tot semel insidiatoribus simula-
 tione amicitiae intra nostra praesidia credule admissis, ubi deinde coniu-
 ratis secum in nos palam irruentibus ipsi ex compacto conspirantes, re-
 bellaverint, pares simul externis oppugnatoribus internisque perduellibus
 una sustinendis ac repellendis esse nequeamus. en quanto rei summae
 periculo istis ignotis, amicos se verbo et specie ferentibus, aditum ad
 nostra intima pandamus. nobis enim compertum praeterea est regis Theu-
 derichi fratrem nothum cum navibus duodecim vela iam fecisse ad nostra
 littora, quo scilicet sociis iam huc appulsis se adiungat, dissimulaturus
 consilium oppugnandi nos, quoad aliis quoque suorum pari nostra facili-
 tate permissis ei se aggregare summa iam ipsi tota constet destinatarum
 nobis subiugandis copiarum." his sic expositis magnopere deinde incum-
 bebant ad suadendum imperatori ut nihil cunctans dissimulansve amplius
 palam ipsis cooperari Genuensibus vellet, Catelanos qui ad manum erant
 protinus paratis bello aggredi invadereque imparatos adhuc ideoque sub-
 actu faciliores. posse iam nunc se armare naves quinquaginta. parem
 huic numerum ne gravaretur conferre imperator; aut si expeditas tot non
 habet, pecuniam instruendis iis suffecturam daret. vel si nec in nume-
 rato nummi forent, collaturos in antecessum se de suo quae Augustus
 commodo sibi tempore postea refunderet. hunc ipsos sibi solis, modo sic
 adiutis, ultro deprecere laborem liberandi Romanos ab iniuriis quas du-
 dum diras per Orientem a gente infida paterentur. hoc debere ipsos eo

ἐμπορείας πλουσίας εἶχον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ λοιποῦ συμμα-
 χεῖν ἐθέλειν καὶ τοὺς ἐπιόντας ἀμύνεσθαι. ἔχειν δὲ καὶ ἐκ τοῦ
 ῥᾶστα ἀποστείλλαντας τὰς τοῦ μεγάλου δονκὸς ὡς πολέμους κα- P 341
 τασχεῖν ναῦς, καὶ οὕτω προσαρξάμενους τὰ λοιπὰ ἑμπληροῦν
 5 ἐκεῖ, προσυπαντιῶντας καὶ στόλῳ παντί, ἣν φανείη, καὶ μὴ ἑὼν-
 τας προσχωρεῖν προσωτέρῳ. ταῦτα βασιλεῖς ἀκούων διηπίσται
 τοῖς πλείστοις τῶν λεγομένων, καὶ ταῦτα ἅμα μὲν φθόρον ἅμα
 δὲ καὶ κακίαν συμπράττειν τὴν ἀπὸ τῶν Γεννουϊτῶν ὑπετόπαζε.
 καὶ ἡ ἀρχῇθεν σφῶν πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα δυσμένεια καὶ ὁ πρὸς
 10 αὐτὸν πόλεμος πιστὴν παρεῖχε τὴν ὑποψίαν. οὐκ οἶδα δὲ καὶ
 εἰ τὸ κῆδος τὸ πρὸς αὐτὸν καὶ αἱ τῶν ὄρκων ἐμπεδώσεις τὴν βα- B
 σιλικὴν κατεμάλασσαν γνώμην, καὶ οὐ τοῖς κατ' ἐκείνων λέγουσι
 συνεφέρετο. ὅμως ἐκείνοις μὲν εὐχαριστήσας τὰ μέγιστα ὡς ὑπὲρ
 τῶν Ῥωμαίων πονεῖν δοκοῦσι σιγᾷ ἐκέλευεν, αὐτὸς δ' ὑπισχνεῖτο
 15 βουλευέσθαι περὶ τούτων καὶ τὸ δόξαν συνοῖσον ποιεῖν.

7. Ὁ μέντοι γε μέγας δοῦξ ἀπογνοὺς τῶν τοσούτων χρη- P 342
 μάτων ὢν παρὰ βασιλέως λαμβάνειν ἡλιπίζεν (εἰς γὰρ τριακοσίῳ

nomine quod quaestuosus per terras et portus imperii commerciis rem
 quotidie auferent: sed vel si nulla causa propria in id impellerentur,
 solo respectu initi foederis et caritate hospitii periclitari pro salute so-
 ciorum velle discrimine quocumque, atque ipsos incursantium iniurias ul-
 cisci. sibi quin etiam esse facillimum (annueret modo Augustus) immissa
 statim in naves ducis magni quam promptam iam haberent classe eas ca-
 pere detinereque ut hostiles sub tuta custodia, talique initio bellum iis
 illatum strenue deinceps continuare occurrendo, subeundisque quaecumque
 inciderent periculis, etiam navalium cum classe Catelana praeliorum;
 omnique modo prohibendo ne, quantacumque his admoveri partibus deinceps
 poterit potentia gentis istius, proficere nostris damnis et progressus
 facere ad oppressionem imperii queat. haec imperator audiens vana ple-
 raque et fide indigna censuit, partim invidia partim fraude astutoque ar-
 tificio confingi a Genuensibus talia suspectans. praebebat ei fundamen-
 tum sic opinandi declarata dudum eorum malevolentia in magnum ducem,
 iam tum quando ipsum Constantinopoli egredientem rixa cruenta sunt
 adorti. haud scio etiam an non multum valuerit ad mitigandum duci
 magno imperatoris animum, pravasque de illo suspiciones avertendas,
 conscientia tam artae affinitatis, qua sibi eum admoverat, et reverentia
 sancte iurati cum eo tali occasione foederis. his crediderim equidem ob-
 septas Augusti aures quamlibet verisimilibus in tam praeiudicatae gratiae
 virum delatis criminibus minime patuisse. Genuensibus tamen idem de-
 claratae fidei ac benevolentiae in tam officiose consulendo rei Romanae
 gratias egit maximas, hortatus de caetero ut in arcano quae indicaverant
 interim haberent: se enim impertita notitia usurum haud segniter in po-
 sterum, invigilando prout par esset salutis publicae, et quae huc condu-
 cerent impigre agendo.

7. At magnus dux intelligens offensum imperatorem tantae in sti-
 pendia petitione pecuniae, desperansque trecenta nummorum millia (toti-

- νομισμάτων χιλιοστίας τὸ πᾶν ἐποσοῦτο τῆς ἀπαιτήσεως) ἐπ' ὀλίγοις ἴστα τὰς δόσεις, τὸν θροῦν καταστέλλειν τῶν Ἰταλῶν ὑπισχνούμενος, καὶ μὴν καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν ἱκανωθέντας μισθοῖς τῆς πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ ὑψασθαι συμμαχήσοντας. εἰ δ' οὖν, B ἀλλ' αὐτὸν μὲν καὶ αὖθις ἀντιπερᾶν κατ' ἀνατολήν, τὸν μέντοι γε 5 Μπυριγέριον Τέντζαν, ὡς καὶ αὐτὸν ἄξιον ὃν προσδέχεσθαι ὑπὸ μεγίστοις τοῖς ἐλπισμοῖς προσχωρήσαντα, συμπεῖσαι παραγενέσθαι μόνον ὑπ' ὑσφαλείᾳ τῇ προσηκούσῃ, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ χρυσοβούλλοις σχόντα τοῦ θάρρους τὸ ἱκανόν. ἔτοιμον δ' εἶναι τοῦτον καὶ μισθοφορίαις ἱκανωθέντα τῷ ἰδίῳ συνάμα λαῷ τὴν 10 C πρὸς τὸν νέον βασιλέα πορευθῆναι σφοδρῶς ἰσχυρίζετο. ταῦτα λέγων καὶ πλείονα αἰρεῖ τὴν γνώμην αὐτίκα τοῦ βασιλέως. καὶ ἅμα πρὸς μὲν τὸν Μπυριγέριον πίστεις χρυσοβούλλοι σχεδιάζονται, αὐτὸς δὲ τὰ πολλὰ μὲν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τῷ μεγάλῳ δουκὶ προσενείμας, τὰ πλείστα δὲ καὶ ἐκ τῶν τὸν σῆτον συναγόντων 15 D λεύσας ἀναλαβεῖν, μετὰ πάσης εὐμενείας ἐκπέμπει. (8) τὸ δὲ τοῦ ἐπισυναγομένου σιτοκρίθου τοῖόνδ' ἦν. τὰ μὲν γὰρ τῆς ἀνατολῆς καὶ λίαν ἐξηπορήθη, ὡς μηδὲν ἔχειν ἐντεῦθεν τὴν βασιλείαν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀνάγκην καταστῆναι ὑπὲρ ἐκείνης

18. μὴ δὲ P.

dem enim postulaverat) ab eo posse umquam exprimi, ea in longe minorem contraxit summam, in se recipiens donativo non magno, nec aegre ab imperatore pro copia praesenti numerando, sese pacaturum Latinorum murmur et horum ei plene reconciliaturum voluntates. nuntiavit etiam iam quosdam ex iis, prout imperator se velle significasset, a se mercede instructos idonea versus imperatoris Michaëlis castra, eius auspiciis militaturos, iter arripuisse. se vero paratum ostendit, quod id etiam sibi esse cordi declarasset Augustus, cum reliquis in Orientalem redire continentem. Mpyrigerium Tentzam quod attineret, non videri committendum ut vir tantus tam magnis appulsus spebus irritus remitteretur. videre saltem sustineret hominem Augustus paratum eius maiestati se sistere, si praemissa securitate ad id idonea vocetur, hoc est si dato in manus ipsi diplomate imperatoris aurea munito bulla plena ipsi fiducia contingat honorificae admissionis et tuti post colloquium receptus. atque hic vehementer asseverabat paratissimum hunc esse, ductis secum universis quibus praeerat copiis, sub iunioris Augusti signa proficisci, rem eius ductu strenue gesturum. haec et plura istiusmodi dux magnus memorans assensum in suam sententiam statim rapuit Augusti. literae igitur aurea insignes bulla, quibus fides fieret liberi accessus securique recessus, Mpyrigerio expediuntur. ipse autem Augustus multis praesentem magnum ducem donariis cumulans, pleramque insuper partem vectigalis frumentarii eidem postmodum mandans attribui, laetum eum ac voti compotem cum omni benignitate dimisit. (8) tributis porro memorati modo frumentarii, quod vulgo σιτόκριθον, quasi diceret tritichordeum, appellatum est. haec origo atque institutio fuit. vastata incursionibus barbaricis Asia et Orientales tractus universi, vacante illic agrorum cultura, extrema victus ino-

ἐκκενοῦν χρήματα. ἡ δὲ τῶν Μακεδόνων καὶ δύσις πῦσα καὶ
 λίαν εὐφόρησεν, εἰ καὶ μὴ εἴωνοι οἱ καρποὶ ἐξ αὐτῶν ἀλώνων P 343
 ἦσαν, ἀλλ' ὥς ἐν καιρῷ μεγίστου λιμοῦ ὁ σῖτος διεπιπράσκετο,
 τῶν κατ' ἀνατολὴν πρὸς δύσιν μετενηνεγμένων. ταῦτ' ἄρα καὶ
 5 βασιλεὺς πύρους ἐπινοῶν, τοῦτο μὲν τῶν πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς μι-
 σθωμάτων ὑπερηφάνων ὄντων, τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἐπὶ χρεΐαις ἄλ-
 λαις δαπανημάτων, τὸ ἀφ' ἐκάστου γεωργοῦ ὀλίγιστον εἰς μεῖζον
 ἅμα συμποσοῦν ἔγνω, καὶ ἀποστείλας ἀφ' ἑνὸς ἐκάστου τῶν
 γεωργούντων ἑπὲρ συγκομιδῆς ζυγίτιδος σίτου μὲν μοδίους ἕξ B
 10 κριθῆς δὲ μοδίους τέσσαρας τοπικοὺς προστάσσει πράττειν. ἐκ
 τούτων γοῦν καὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ κελεύσας δίδοσθαι ἀργύρον τε
 καὶ χρυσίου ἀπεμπολούντων, καὶ ἀνακωχὴν τῶν ἐκείνου σχῶν,
 τὰ περὶ τοῦ Μπυριγερίου διεβουλευέτο, ὥς αὐτίκα κάκεϊνον προσ-
 ηκόντως καὶ ὥς ἐκεῖνος ἡλπίκει ὑποδεξόμενος. διὰ ταῦτα καὶ τῶν
 15 κατὰ δύσιν προνοιῶν ἤπτετο, καὶ τὸ τρίτον ἐκ τούτων ἀφήρει·
 τὰ γὰρ τῶν μισθῶν τῶν κατὰ τὰ ἀνάκτορα ἐκδουλεόντων καὶ C
 πρὸ χρόνων διεκόπη πάλαι. ἀλλὰ καὶ τὸ νόμισμα διὰ τὴν χρεῖαν
 ἐκιβδηλεύετο. πρότερον μὲν γὰρ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Δούκα τὸ δι-

pia premebantur. at eodem tempore adversa continens Europae, Mac-
 donia et omnes Occiduae regiones, messibus sunt uberrimis ditatae. non
 enim, ut fere fit, abundantia vilitatem annonae induxerat, sed propter
 concurrentes eo Asianos sedibus extrusos propriis ita frumentum in summa
 segetum ubertate vendebatur, ut annis vel maxime famelicis consueverat;
 unde quaestus aratoribus et dominis agrorum cumulatissimus redibat. hoc
 imperator animadverso locum esse credidit indictioni vectigalis novi, quo
 plurimum egebat partim ad compescendas mercedibus repraesentandis mur-
 murationes contumacium Latinorum, partim ad usus alios necessariorum
 sumptuum. ergo edicit ut singuli agricolae mensuram e sua messe non
 magnam, minime gravi in tanta copia collatione, darent reipublicae, eo-
 que modico pretio lucrosissimam sibi facultatem emerent frumenti sui at-
 que hordei plaustris bigisque, quoque vellent, venditum mittendi. ad
 hoc unicuique modii sex tritici, hordei quatuor, per loca singula pen-
 dendi sunt imperati. ex hac collectitia annona magno statim divendita,
 auri argentique summas ingentes reddi magno duci iussit; istoque sic sa-
 tiato, quietus iam ab ea parte imperator Mpyrigerii quoque pro eius voto
 munerandi cogitationem ingressus est, decrevitque ipsum ad se venientem
 admittere ea quam sperare illum norat, honorificentia. id ut faceret,
 manus iniecit pensionibus quae reipublicae ministris per tractus Occiduos
 dudum constitutae quotannis adhuc solvebantur. has tertia parte dimi-
 nuit: non enim fuit aliud quod arriperet, cum auctoramenta, quae cer-
 tissima prius et praecipuae conditionis habebantur, servientium in impe-
 riali demo palatinorum iam pridem intervertisset. sed et alium, unde
 istam in Mpyrigerium effundendam pecuniam conficeret, quaestum exco-
 gitavit ex adulteratione monetae publicae, iam sequius detrahenda quali-
 tate signati auri, siquidem cum prius sub Ioanne Duca eatenus corrupta

μοιρον τοῦ ταλάντου τῶν νομισμάτων χρυσὸς ἦν ἄπεφθος, ὃ δὲ καὶ ὁ ἐξ ἐκείνου διειρήρει· ὕστερον δὲ ἐπὶ Μιχαήλ τῆς πόλεως ἀλούσης, διὰ τὰς τότε κατ' ἀνάγκην δόσεις, καὶ μᾶλλον πρὸς Ἱταλοὺς, μετεγεγράφατο μὲν τὰ τῶν παλαιῶν σημείων, τῆς πόλεως χαραττομένης ὕπισθεν, καθυφίετο δὲ καὶ παρὰ κεράτιον τὸ 5
 D ἐκ χρυσοῦ νομιζόμενον, ὥς πεντεκαίδεκα πρὸς τὰ εἰκοσιτέσσαρα γίνεσθαι. μεταλλάξαντος δ' ἐκείνου πρότερον μὲν εἰς δεκατέσσαρα περιέστη πρὸς δέκα, νῦν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἡμισείας τὸ ἄπεφθον καταμίννυται, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ δυσπόριστα μὲν ἐκ τοῦ καιροῦ τὰ χρειώδη, δύσωνα δ' αὐθις καὶ ταῦτα, ἦν πού τι καὶ 10 φανείη, ἐγίνοντο, καὶ αἰχμαλωσία καὶ λιμὸς ἦν.

P 344 9. Οἱ μέντοι γε κατὰ τὴν πόλιν Γεννοῦνται, ἐπειδὴ περ τῶν κοινῶν ἀπετύγχανον βουλευμάτων, καὶ καθ' αὐτοὺς ἡναγκάζοντο πράττειν, τὴν χαλεπὴν τῆς καρδίας ἐκ τῶν ἀκουσθέντων πῆδησιν τῶν ἰδίων οὐ σιγῇ καὶ ἡρεμίᾳ κατέστελλον (τὸν γὰρ 15 ἄγωνα φασὶ προφάσεις οὐ πάνυ τι δέχεσθαι), ἀλλ' ὥς αἱ τίεθαι τὰ δυσυπνοῦντα τῶν παιδίων κινήσει μᾶλλον καὶ μελωδίαις, ἀλλ' B οὐχ ἡσυχίαις κατοκοιμίζουσι (πέφυκε γὰρ ἡ ἔξωθεν κίνησις ὑπο-

5. παρακεράτιον P.

18. ἐπιφερομένη?

esset nummi aurei sinceritas ut auri puri dimidium dumtaxat haberet pondus, reliquo e deteriori materia submisto (qui usus usque ad Michaelis tempora perseveravit), huius primis annis, recepta e Latinis Constantinopoli, cum idem Michael pecunia egeret ad largitiones necessarias, praesertim faciendas Italis, recudi monetam omnem auream iussit, praetextu immutandi notas veteres: nam pro antea usitatis signis urbem Constantinopolim in postica nummi facie voluit extare. verum ista occasione detrivit metalli probitatem eo usque ut e viginti quatuor partibus aurei solidi auri dumtaxat puri novem essent, quindecim misturae sequioris. post Michaelis mortem exigua est emendatio secuta, decem saltem partibus auri puri ad vitiosas quatuordecim adiectis. at nunc isti ipsi probi metalli particulae dimidium detractum scoria et retrimento suppletum est, unde securim infligi magnam fidei commutationum et necessario rerum victui aptarum commercio contigit, nec exteris facile importantibus ad nos sua, nec nostris invenientibus cui suis usibus redundantia venderent, utique illis haud satis accipientibus pro merce proba pretium adulteratum, et suam melioris notae monetam pari cum nostra sic corrupta aestimatione profligare recusantibus. ex quo et difficiliore reddita redemptione captivorum consensescere in hostium vinculis infelices in servitutem lapsi cogebantur, et intercepta importatione annonae fames passim invalescebat.

9. Interim Genuenses inquilini urbis, ut in irritum abiisse viderunt spes et consilia prius inita imperatoris adiungendi sibi in societatem belli communiter gerendi adversus eos quos machinari irruptionem in terras imperii compererant, ac sic privatis sibi opibus consulere coacti, motum subsilientium cordium ex trepidatione quam iniecerant fida indicia suorum, indubitatum adventum hostilis adversus Constantinopolim classis certo denuntiantia, non silentio aut quiete compescebant: neque enim, quod dici

φερομένη κατακρατεῖν τὴν ἐντὸς καὶ οὕτω γαλήνην ἐμποιεῖν τῇ ψυχῇ), οὕτω καὶ οὗτοι ἀλλεπαλλήλοις πράξεισι καὶ κινήσεισι τὸν τῶν πολλῶν κατέστελλον θόρυβον. καὶ νῦν μὲν βαθύτερον ἐξέ-
 5 τάφρενον καὶ ὡς ἴδωρ ἐκ τῆς θαλάσσης μετοχετεύεσθαι δυνατόν
 εἶναι καὶ τὸ ἀσφαλὲς τοῖς ἐνοικοῦσι παρέχειν, νῦν δὲ ἰοβόλα καὶ
 πειροβόλα ἐμηχανῶντο, καὶ τὰς τῶν οἰκημάτων παρακυπτικὰς C
 ἐξ ὀπιτῆς πλίνθου καὶ τιτάνου παρωκοδομημένας εἰς ἀσφαλεῖς
 καθίστων, νῦν δὲ συνέλεγον χρήματα ἐκ κοινῆς τῆς καθ' αὐτοὺς
 συναγωγῆς συνδοσίας κατὰ καιρὸν ξυμμαχήσουσιν ἀποχρήσοντα.
 10 καὶ νῆας τὰς μὲν εἶχον, τὰς δὲ καὶ ἐξηρτύοντο, τὰς δ' ἅμα ναυ-
 μάχοις ἐκ τῶν ἐκασταχοῦ κοινῶν συνεδρίων τοῦ γένους αὐτῶν
 μετεπέμποντο. καὶ σφισι τὰ πρὸς πόλεμον ἅπαντ' ἐξήρτυντο,
 (10) ὅτε καὶ τινὰ τῶν πειρατῶν Ἀνδρέαν ὠνομασμένον, δυσὶ P 345
 πειρατικαῖς ναυσὶ καταχθέντα πρὸς βασιλέα, ὅς οὐκ ὀλίγα μὲν
 15 καὶ Βενετικὸν Γεννοῦτίτην ὃν διετίθει κακωτικὰ κατὰ θάλασσαν,
 ὕστερον δὲ καὶ νηὶ περιτυχὼν Περσικῇ, καὶ ταύτης αὐτάνδρου
 κρατήσας, οὗς μὲν ἀνείλε τῶν ἐν αὐτῇ, οὗς δὲ γε καὶ ζῶντας
 καθυπῆγε τῷ βασιλεῖ ὡς δῆθεν τὰ ὑπὲρ τούτου φρονῶν καὶ τοὺς

8. δὲ deerat.

9. συναγ. τῆς συνδ. P.

solet, certamen instans acquiescere periclitantem praetextibus patitur:
 verum ut nutrices difficilis somni pueros motu potius et cantilenis quam
 immota quiete sopiunt, quia comparatum natura est ut agitatio interior
 somnum excludens externa versatione superetur, eo talis fructu victoriae
 quo tranquillitas animae reddatur, sic et hi agendo ferendo, susque de-
 que omnia versando, sollicitis operationibus, strenuis ultro citroque com-
 meationibus, tumultum interiorem mentium vulgi, ex instantis oppugna-
 tionis terrore conceptum, delinire conabantur. ac nunc quidem fossas
 suo Galatae suburbio circumdatas altius excavabant, quo in eas aqua de-
 rivari e mari posset munitioque securior ista ratione reddi; nunc ballis-
 tas et machinas saxi telisque longe iaculandis moliebantur, et fenestras
 domuum, ad splendorem prius et magnificentiam e latere ac gypso spe-
 ciose concinnatas, in metuendas hostibus pinnae et securae propugnacula
 vertebant; nunc congregabant pecuniae vim ex communi collatione coloniae
 totius, conducendis in tempore auxiliis externis suffecturam. sed et ad
 naves, quas habebant iam instructas, alias incessanter adornando adiun-
 gebant, classariosque milites sui generis, quos iis imponent, e conciliis
 suae gentis, in circumscitis insulis ac locis sedes habentibus, corrogabant
 accersentes, sic nihil omittentes in providendo cuncta diligenter quae ad
 belli sustinendi rationem pertinerent. (10) quo tempore piratam quen-
 dam Andream nomine, ad se cum navibus piraticis duabus quibus prae-
 erat, ultro ut amicum venientem benevole imperator excepit. is cum es-
 set Genuensis, non pauca Venetis mala maritimis grassationibus intule-
 rat. novissime autem occurrentem sibi Persicam navem expugnatam ce-
 perat cunctis eius vectoribus potitus, quorum parte occisa reliquos vivos
 imperatori dedit, quasi significans se pugnae eius auspiciis pugnatae fru-

αὐτοῦ τροποῦμενος ἀντιπάλους, τοῦτον βασιλεὺς μὲν μετ' εὐμε-
 B νείας δέχεται καὶ ἀλλαγῆς ἀγάλλει καὶ τῷ τοῦ βεστιάριον τιμῇ
 ἀξιῶματι, Βενετικοὶ δὲ δι' ἔχθους εἶχον, καὶ ὧν παρ' αὐτοῦ
 ἔπαθον ἀνταμύνεσθαι ὤρμων. ὅθεν καὶ νυχτὸς ἐπεισπισόντες
 πῦρ μὲν τῇ μιᾷ τῶν νηῶν ἐνιᾷσιν ἐκ τοῦ αἰφνηδὸν ἐναύσαντες,⁵
 θατέρως ἀποδράσης, καὶ καταφλέγουσι, τῶν δ' ἐν αὐτῇ οὐς
 ἐλεῖν ἔσχον, ἀπηνῶς κατασφάττουσι.

C 11. Βασιλεὺς δὲ ὅλος πρὸς τὸ τὸν Μπυριγέριον Τέντζα
 ὑποδέξασθαι γεγονώς, συχνοὺς ἀποστέλλων πρὸς Καλλιούπολιν
 ὅπου γε κατάρας ἠκούετο, λιπαρῶς καὶ μετ' ἀξιώσεως μετεστέλ-
 λετο. ἵνα δὲ καὶ θαρρεῖν οἱ παρέχοι, χρυσοβουλλεῖους ἔπεμπε
 λόγους, καὶ πίστεις δι' ὅρκων τῶν παλαμναιοτάτων ἐδίδου ἢ μὴν
 παρεόντα μὲν φιλεῖν τῷ εὐμενῶς ὑποδέχεσθαι καὶ προσηκόντως
 D τιμᾶν, μὴ θέλοντα δ' αὖθις εὐμενῶς καὶ μετὰ χρηστότητος ἀπο-
 πέμπειν. συχνάκις οὖν τοὺς οἰκείους ἀποστέλλων μετεκαλεῖτο,¹⁵
 καὶ δῆλος ἦν τὰ μεγάλα πραξείων ἐκείνον εἰ ἐπισταίη. ὁ δὲ τὰς
 πίστεις ἀνὰ χεῖρας ἔχων, μηδὲν μελλήσας, ἅμα δυσὶν ἰδίαις ναυσὶ
 τὴν Κωνσταντίνου καταλαμβάνει. πλὴν οὐκ εὐθὺς ἐλθὼν τῆς
 P 346 νεῶς ἀποβαίνει, ἀλλὰ πρὸς βασιλέα μὲν ἀποστέλλει καὶ τὴν ἄφι-

ctum ac spolia ipsi repraesentare fide socii. admisit hominem Augustus omni significatione humanitatis, eum inter alia honorans missis speciosarum xeniis vestium et vestiarii dignitate insigniens. sed Venetis exosus hic Andreas erat ob gravia quae ab ipso damna pertulerant. itaque in ultionis de illo sumendae occasionem intenti, noctu in eum improvise irruentes, alteri eius navium ignem iniecerunt, quam flamma statim totam corripuit et absumpsit; repertosque in ea quos in potestatem redigere potuere, crudeliter trucidarunt. altera navis Andreae fuga matura incolumis evasit.

11. Inde imperator totus incumbens in propositum Mpyrigeria Tentzae excipiendi, plures misit Calliopolim, quo is classem appulisse ferebatur, qui eum non invitarent solum sed suppliciter etiam atque instanter orarent, ad se venire ne gravaretur. idque ut omni metu deposito fidentius faceret, amplissima promissa diplomatibus conscripta imperialibus et bullis aureis munita perferenda illi dedit, adiectis quinetiam iuramentis et imprecationibus horrendis, quibus caput devovebat suum, ni eum praesentem omni affectus significatione amplecteretur, et prout eius poscebat sibi nota dignitas, honoraret. ac si quidem apud se manere vellet, continuaturum ei benevoli officia hospitii, sin abire mallet, uti arbitrio suo passurum, et ut discedentes amicos fas est, donis propempticis cumulatim dimissurum. haec per intimos sibi alium super alium missos Augustus Mpyrigeria inculcans, denique illi fidem fecit haud sibi defuturam, si quo vocabatur occurreret, splendidam atque illustrem admissionem. itaque pignus idoneum tantae spei diplomata quae dixi auro bullata tenens manibus, nihil cunctatus cum duabus suis navibus Constantinopoli se ad-
 movet. caeterum non statim ac appulit navi exscendit, sed primum per aliquot e suis imperatorem de suo adventu certigrem facit. ac cum eum

ξιν δὴλῃν καθίστησι, μετακαλούμενος δὲ μετὰ τιμῆς προσηκού-
σης, πεμφθέντων καὶ ὀχημάτων, οὐχ ὑπήκουε τὸ παράπαν
ἀλλ' ἀπριξ ἔρχετο τῶν νηῶν, ὡς αὐταὶ τῶν ἀγκυρῶν ἐν ταῖς
ζάλαις. τέλος ἐνεχυράσιαν τὴν ἀσφαλεστάτην εἰσέπραττεν,
5 οἷαν τ' ἰσομένην παρέχειν τὰ πιστά οἱ κατεχομένην ἐν ταῖς
ναυσί, καὶ τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν, τὸν δεσπότην Ἰωάννην,
ὁμηρον ἐζήτει λαβεῖν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ παρὰ βασι-
λέα ἀφίξεως. βασιλεὺς δὲ πρὸς ταῦθ' ὑβριοπαθῶν, εἰ τόσῃν B
ἀναμετρήσας ἐκ πολλοῦ θάλασσαν αὐτόματος τῆς εἰς αὐτὸν χά-
10 ριν ἀφίξεως πιστὸς ταῖς τοῦ βασιλέως εὐθύτησι, τότε καὶ ὄρκους
λαβὼν οὐκ ἐθάρρει ἀλλ' ἐφ' ὁμήροις ἤθελεν ἐμφανίζεσθαι, ἐν
διωρίαις ἐτίθει τὰ κατ' ἐκείνον, καὶ ἐφ' ἡμέραις ἠφίει ἀνλίζε-
σθαι κατὰ θάλασσαν. τέλος, ἐπεὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ γενεθλίων
ἡ ἑορτὴ προσήλαυνε (περὶ τὰ μέσα γὰρ Σκιροφοριῶνος ἀφῆκτο),
15 πέμπει γε καὶ αὐθις καὶ ἀξιοῖ, τὸ τῶν ὄρκων ὑπόγνον ὡς εἰκὸς
προτείνων καὶ θαρρεῖν τὰ μέγιστα προτρεπόμενος. καὶ ὅς ἐπὶ C
πολὺ γνωσιμαχῆσας ἔπειτα πείθεται, καὶ τῷ βασιλεῖ παραγενό-
μενος μεγαλοπρεπῇ τὴν ὑποδοχὴν εὐρίσκει, καὶ ὁσημέραι πείραν
διδούς καὶ λαμβάνων, τῶν μὲν νηῶν οὐκ ἀπέσχετο ἀλλ' ὡς κα-

subito Augustus cum conveniente honorificentia invitaret, missis etiam, quibus ad hoc uteretur, rhedis ac curribus, recusavit ille inflexibili constantia, nihil minus fixus in proposito intra suas perstandi naves quam illae tenaci dente ancorarum fundo devinctae mordicus haerent. tandem rogatus quam securitatem ultra iam datas vellet, respondit tum se sibi cautum idonee crediturum, si filius imperatoris Ioannes despota in suam prior potestatem veniens suis navibus detineretur, dum ipse iis relictis imperatori se sisteret: aliter quam tali obside praesumpto, se sui copiam Augusto facere non posse. his auditis offensus imperator, et ad ludibrium sui pertinere indignanter reputans quod homo, qui tam vasta maris spatia nemine vocante ultro esset emensus sola fretus, ut aiebat, procul per famam cognita imperatoris recta comique mente, nunc tam dudum in intimam proventus viciniam atque adeo portum tenens urbis regiae, non contentus diplomatibus iure iurando confirmatis, etiam obsides et tales obsides pacisci aequum duceret ac nobis tanto emendam sui praesentiam licitaretur, superbi arrogantiam hospitis contemptu premendam iudicans, sine responso, ac quasi re indecisa deliberabundus, multis eum diebus in salo iactari sivit, quoad tandem instante solemnitate natalis Christi (nam adventus Mpyrigerii Constantinopolim in medium ferme Decembrem inciderat) convenit denuo per missos hominem, rogans ut suum iusiurandum satis haberet, aliis insuper multis argumentis urgens ut ne dubitaret sibi fidere. in haec multa ille contra causatus vix denique manus dedit assentiens, progressusque in Augusti conspectum magnificam admissionem est nactus, idque continuis aliquot diebus certa hora frequentans aulam, moxque in sibi adamatam navium suarum ligatarum ancoris diversorium se recipiens. eo ad illum imperator quotidie missitabat ingentem copiam

ταλύματι ταύταις ἔχρᾱτο, ἔδεστων καθ' ἑκάστην ἐμπορούμενος
 τὴν ἡμέραν οἷς εἰστία τοῦτον ὁ βασιλεὺς, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν
 τὴν εὐωχίαν συχνοῖς νομίσμασιν ἱκανούμενος, ἀνέδην δ' ὁμως
 τὰς πρὸς βασιλείᾳ ἐποιεῖτο προσόδους, καὶ ἐκυδνοῦτο ταῖς συχναῖς
 D ἀλλαγαῖς, καὶ δῆλος ἦν ὑποταχθησόμενος. τέλος, ἐπεὶ ἡ ἑορτὴ 5
 ἐφειστήκει, ἔδει δὲ καὶ αὐτὸν ἓνα ἤδη φανέντα τῆς γερουσίας
 ὀφφικίῳ καὶ παρασήμοις τιμᾶσθαι, ὄρκους τῆς ὑποταγῆς παρα-
 σχόντα, γίνεται τοῦτο, καὶ μέγας μὲν παρευθὺς κλείζεται δούξ
 συγκλήτου πάσης καὶ πολιτείας παρισταμένης, καὶ τὴν βακτη-
 ρίαν τὸ τῆς ἀξίας λαμβάνει ξύμβολον (καὶ τοῦτο γὰρ τῷ βασι- 10
 E λεῖ κεκαινούργητο, ἀργυροχρύσοις βακτηρίαις τοὺς τῆς γερουσίας
 πρωτίστους ἀξιωματῶν ἐπιβαίνοντας σεμνύνεσθαι), τὴν ἄνω δὲ
 χώραν λαμβάνει, καὶ ἑορτοῖς ἀξίοις παρασήμοις κατὰ Ῥωμαίους
 στολλίζεται, καὶ τὸ σκαραμάγκιον ἐπιθέμενος. κἀντεῦθεν θαρ-
 ρήσας ἔξεισι τῆς νεώς, καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κοσμι- 15
 δίου μετὰ τῶν ἰδίων ἀντλίζεται· καὶ γὰρ καὶ τινες ἐξ ἐκείνων κα-
 βαλλαρικαῖς τιμαῖς ἐτετίμηντο παρὰ βασιλέως καὶ μεγαλοπρεπῶς

4. καὶ deerat.

edulium, quae ipsi sociisque saginandis sufficeret. quam in rem haud modicae nummorum summae impendebantur. quibus illo, ut apparebat, iam aliquantum delinito et de pristinis remittente fastidiis, quod liberiores eius hilarioresque frequentatae imperatoris coram aditi salutationes declarabant, delectatus Augustus crebris insuper eum pretiosarum vestium honorabat donis. ad quod liberalitatis principis augmentum hospitis quoque antiqua contumacia in magis obnoxiam sensim se verecundiam ac venerationem molliente, eo denique ventum est ut Mpyrigerius se non abhorreere declararet a rite profitenda imperatori subiectionis fide, quam primum is iuberet. id vero ut statim fieret, urgebat festi tantum non iam praesentis vicinia; quo cum de more oporteret apparere publice adstantem imperatori senatum universum cunctosque magistratus cum insignibus quemque potestatis suae, ne huic ceremoniae deesset novus hic senator et magistratus designatus, sed in ea destinati ei officii occupare locum et eius insignibus ornatus posset conspici, praefestinanda visa est professio subiectionis eius ad imperatorem iure iurando firmata, quippe quae ad illa quae dicta sunt esset necessaria praeparatio. isto igitur ritu praevio perfunctus, statim Mpyrigerius renuntiatur magnus dux, universo senatu et corpore civium adstante, scipionemque dignitatis eius accipit symbolum. nam et hoc novum institutum imperatoris Andronici est, bacillis ex auro argentoque affabre factis honorare primarios senatorum, quo die possessionem ineunt dignitatum ipsis attributarum. cum hoc ille insigni praecessione et primi consessus impertitus honore est, et iuxta morem Romanorum propriis ducis magni tali festivitate vestibis ornatus prodit, scaramangio quoque desuper inducto. haec tandem illi fiduciam dederunt in urbe domicilium sumendi, omisso, quod hactenus omni vespera repetierat, navis suae diversorio. habitavit enim diebus aliquot in monasterio Cosmidii una cum suis familiaribus; quorum aliqui equestrem dignitatem e manu imperatoris acceperunt, omnes ab eo magnifice mu-

πεφιλοτίμηντο. ὅλος τοίνυν τὸν τεῦθεν προσκείμενος τῷ βασιλεῖ
καὶ τὰ πρῶτα τῶν βουλευφόρων καὶ κράτιστον ἦν. (12) πλὴν ^P 347
^B ὅσον τῶν ἀπὸ τούτου πρὸς βασιλέα τελεῖσθαι μελλουσῶν ὁρκω-
μοσιῶν, ἐπεὶ οἱ φίλον μὲν τοῦ βασιλέως φίλων, ἀντίπαλον δὲ
5 τῶν ἀντιπάλων, ὡς εἴθιστο, καὶ αὐτὸν ὁμνῦναι καθίστασθαι,
ὁ δὲ τὸ εὐθὲς τῆς γνώμης ἐξ ἀρχῆς δῆθεν ὑποκρινόμενος, δῆλος
ἦν ἐξαιρῶν τὸν Θεοδερίχον τῶν λοιπῶν πολεμίων· φθάσαι γὰρ
καὶ πρὸς ἐκείνον ὁρκώσεις πρᾶξαι καὶ οἱ δουλεῦσαι, ὃν οὐ δίκαιον ^C
μηδὲν τῶν συγκατεμένων αὐτοῖς ἀπετήσαντα εὐθὺς ἀπαρτᾶν, κα-
10 θάπαξ τῶν φίλων φανέντα καὶ δεσποτῶν. καὶ διὰ ταῦτ' ἤξιον,
αὐτοῦ γ' ἐξαιρεθέντος καὶ μόνου, ἐπὶ τοῖς ὅπουδ' ἴποτε ἔχθροῖς
τε καὶ φίλοις τοὺς ὅρκους προβαίνειν. τοῦτ' ἔδοξε μὲν ἔχειν καὶ
τι βαθυτέρον, ὡς ἐκείνῳ προσκειμένου τοῦ τοὺς ὅρκους ἀπαιτου-
μένου, ἔδοξε δὲ καὶ κατὰ τινα θήραν εὐδοξίας γίνεσθαι, καὶ μάλ- ^D
15 λιστα τὴν πρὸς βασιλέως, ὡς ἐκείνου καὶ μάλα τὸ πλεῖστον φυ-
λαττομένου τὸ πρὸς τοὺς ὅρκους ἔτοιμον, ὥστε καὶ ἀσφαλεῖς
προσίστασθαι τοὺς δευτέρους δοκεῖν διὰ τὸ στερεῶς τῶν φθα-
σάντων ἀντέχεσθαι, ὁμολογοῦντος καὶ ταῦτα τὴν πρὸς τὸν Θεο-

4. οἱ] ἔδει?

7. ἐξαίρειν P.

nerati. inde totus intimus indivulseeque assiduus imperatori novus hic magnus dux primam praecipuamque auctoritatem in consiliis habebat. (12) caeterum cum post illam quam dixi obiter festi causa instantis deproperatam professionem fidelitatis, oporteret ex more quaedam capita distinctius exprimere iurando, ubi ventum ad illud est quo exigebatur a Mpyrigerio ut iuratus sponderet eosdem se cum imperatore amicos habiturum, eosdem hostes, haesit ille, libereque respondit, quasi ad mature dandum initio ipso specimen ingenui sui cuiusdam simplicisque candoris; respondit, inquam, in eo quod a se exigeret ut numero hostium haberet omnes imperatoris hostes, necessariam sibi esse exceptionem unam respectu Theuderichi, si et hunc exosum fieri Augusto contingeret: quippe se illi antiquiori iam esse amicitiae ac cuiusdam subiectionis iuramento devinctum; cuius foederis in conditionibus cum nihil is mutaverit, haud se posse, fide ac religione integris, ab eo desciscere. hoc unico segregato, adversus reliquos, ubicumque ac quicumque sint, omnes suam partium imperatoris propugnandarum alacrem devotionem sacramenti contestatione sanciturum. non aberat ab his suspicio tectioris nec forte Romanis innoxiae huius cum illo externo principe initae societatis. tamen imperator id in eam potius partem rapuit, ut autumaret Mpyrigerium cupidum gloriae, ostentandae sinceritatis studio et famae inde aucupandae voto sic agere. hinc autem, quod rem attineret ipsam, magis certum augurium duci debere constantis futurae atque inviolatae in omnibus quae sponderet promissionis eius. cur enim non inflexibilitate pari posteriori haereret foederi, eius quam in priorum conventionum observatione monstret? non minus ergo illum fidum sibi quam Theudericho futurum. atque

- δερύχον φιλίαν. εἰ γὰρ τὴν πρὸς τῶν πολλῶν εὐδοξίαν τῷ νοῦν
 P 348 ἔχοντι προτιμᾶν, προύργου καὶ τὸν εὐλόγων· χρηὴ γὰρ πάντως,
 ὡς Πλάτων λέγει, οὐ περὶ σμικροῦ ποιεῖσθαι τὸ δοκεῖν ἀγαθούς
 εἶναι τοῖς ἄλλοις ἢ μὴ δοκεῖν. οὐ γὰρ ὅσον οὐσίας ἀρετῆς ἀπε-
 σφαλμένοι τυγχάνουσιν οἱ πολλοί, τοσοῦτον καὶ τοῦ κρίνειν τοὺς 5
 ἄλλους, ὥστε καὶ τοὺς σφόδρα κακοὺς εὖ τοῖς λόγοις καὶ ταῖς
 δόξαις διαιρεῖν τοὺς ἀμείνους τῶν ἀνδρῶν καὶ τοὺς χείρονας. εἰ
 B γοῦν τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν ἐπὶ τοῖς πρακτέοις οὕτω δεῖ
 θηρᾶσθαι, ὡς δοκεῖ Πλάτωνι, πολλῷ γε μᾶλλον τὴν πρὸς βα-
 σιλέως, καὶ ταῦτ' ἐπὶ πίστεων ἐμπεδώσει. διὰ τοῦτο καὶ δέ- 10
 χεται μὲν ὁ κρατῶν τὴν ἀξίωσιν, ἄρχεται δὲ μαρτυρεῖν ἐκείνῳ
 καὶ τὴν περὶ τὴν γνώμην εὐθύτητα, καταλαμβάνων ἐκείνον, ὡς
 ἔλεγε. τοῦτο δὲ καὶ ἀναγκαίως προύβαινεν, οἶμαι, διὰ τὴν
 πρὸς τὸν προηγησάμενον σύγκρισιν.
 C 13. Οἱ μέντοι γε Ἀμογάβαροι τε καὶ Κατελάνοι, καθά- 15
 περ τι πλῆθος χαλάζης τετραγὸς ὀλέθριον εἰσπεσόντες, πᾶσαν
 ἐκάκουν ἣν ἐπέσχον καὶ ἥς ἐπελάβοντο, οὐδενὸς φειδόμενοι τῶν
 ὅσα δείκνυσι τὸν ἐργασμένον κακοῦργον καὶ βίαιον, ὡς ἄλλην
 τινὰ βαρβαρικὴν καταδρομὴν πάσχειν τὴν δύσιν, ἀνύποιστόν τινα

in eam sententiam indulgens sibi disserebat largius, praestantium et egre-
 gie prudentum virorum esse nihil commodi aut emolumenti praehabere
 gloriae illustri existimationique inoffensae. oportere quippe omnino, ut
 Plato ait, arbitrari haud parvo interesse, bonine an secus videamur aliis.
 non enim ut virtutis vera substantia et possessione plerique hominum ca-
 rent, sic horum de aliis iudicantium sententiae pondere destituuntur au-
 ctoritatis omni. quin persaepe rem acu ipsam tangunt, et subtiliter di-
 stinguentes speciem a corpore, vere cum sensibus tum sermonibus discri-
 minant meliores a peioribus virorum. quodsi, auctore Platone, in rebus
 publice gerendis venari auram opinionis etiam popularis convenit, quanto
 magis non ignoscendum solum sed favendum etiam huic sit, qui non ple-
 bis sed principis et imperatoris demereri sibi laudem hoc facto voluerit.
 quod cum erat in quavis actione probabile, quanto est commendandum
 magis in solemni obligatione suae fidei? prolixè igitur concessit Augu-
 stus Mpyrigerio ut unius eius quam indicasset exceptionis conditione foe-
 dus temperaret suum. ac deinceps hominem large affecit laude simplicis
 et minime fucati animi, praedicans eum apud obvios eo nomine, ut fa-
 cile quam id sibi alte persuasum esset, tam prona testificatione proderet.
 atque hunc existimationis locum non alia, opinor, Mpyrigerius apud Au-
 gustum arte ac facto promeruit, quam ista, ut dixi, conventis inserenda
 exceptione Theuderici.

13. At Amogabari et Catelani velut eluvies quaedam grandinis exi-
 tiale strepens irruentes, omnem, quamcumque insederant, quocumque at-
 tigerant, regionem aut locum, nulli prorsus parcentes, cunctis iis iniu-
 riis et contumeliis afficiebant, quae auctores suos maleficientissimos et im-
 pudentissime violentos ostenderent, adeo ut aliam barbaricam incursionem

παρὰ τὴν προτέραν οἰστὴν οὐδ' αὖν καί γε φερτὴν, τὴν ἐπ' ἀνα- D
 τολῆς, κατὰ σύγκρισιν, ὅσον ἐκείνην μὲν ὥς παρ' ἐχθρῶν οἱ
 πειρώμενοι λογιζόμενοι ἔφθασαν καὶ τινες τὸ δεινὸν προφνυόντες,
 τῷ τῶν ἄλλων φόβῳ σωφρονισθέντες, ταύτην δὲ οὐκ εἶχον ὅπως
 5 ἂν καὶ διάθοιντο, δεχόμενοι μὲν ὥς φίλους τοὺς ἐπιόντας, πει-
 ρώμενοι δὲ ὥς παλαμναιοτάτων τούτων ἐχθρῶν. ἐπ' ἴσης δὲ καὶ
 τούτοις κάκεινοις ἦν τις ἀντιβαίνειν, τὸ ξίφος εἰς ἄμυναν ἦν. μό- P 349
 λισ πόλλ' ἄττα διαπραξάμενοι, καὶ μηδὲν πλέον ἔχοντες πράττειν
 (τῆς γὰρ ἐς τὰ πρόσω καὶ ἔτι ὁρμῆς ἀνεκόπτοντο· τὸν γὰρ βα-
 10 σιλέα Μιχαὴλ καὶ τὰς περὶ τοῦτον δυνάμεις ὥς αὐτίκα καταδρα-
 μουμένας αὐτῶν ἐκ τοῦ εἰκότος, ἥ καὶ ἐξ ὧν ἤκουον μᾶλλον,
 ὑπώπτεον) ἔγνωσαν ἄλλως μετελθεῖν τὰ πράγματα. (14) καὶ B
 καθ' ἑαυτοὺς γεγονότες, ὥς δῆθεν καὶ τοῦ ἄγοντος κατολιγω-
 ροῦντες, ἀποστόλους πρὸς βασιλέα πέμπουσι τὰ ὑπὲρ αὐτῶν
 15 πρὸςβεύσοντας, πολλὰ μὲν καὶ δεινὰ προῦσαι ὁμολογοῦντες τὴν
 χώραν, πλὴν ἐκ βίας, μὴ τὰς μισθοφορίας ἔχοντες, ἐξ ὧν εἶχον
 ἂν τρέφεσθαι· τοῦντεῦθεν δὲ ταύτας λαβόντας, εἰ βασιλεὺς θέ-
 λοι, ἀπηνέες μηδὲν μηδ' ἀτάσθαλον πράττειν, ἀλλ' ὠνούμενους
 δικαίον δόματος διαζῆν ὑπισχνοῦντο, ἑαυτοὺς δὲ παρέχειν ἐτοι-

multo tetriorem Persica Occidua continens ab his pateretur, priori iam
 Orientali illa, ubi cum hac compararetur, haud tam atroci apparente,
 quin immo visa tolerabili, eo saltem nomine quod ab hostibus inferretur,
 qui et quid alibi fecissent et quam prope abessent, fama nuntians incu-
 tiebat metum utilem, quo instincti quidam fuga mature praesumpta ma-
 lum evasere. hic nulla facultas talis. amici enim advenire dicebantur,
 et excepti ut tales, se omnium longe immanissimos hostium usu ipso mon-
 strabant, nec minus hi quam Persae ad stringendum in caedes gladium,
 si quis contra nutum ipsorum hiscere quidpiam auderet, prompti ac fa-
 ciles erant. ea licentia ubi iam obvia cuncta praedando exhausissent,
 non invenientes amplius quod raperent. nam ne in ultiores progredie-
 rentur regiones, metu retardabantur superventuri in ipsos imperatoris
 Michaelis cum infesto exercitu militum Romanorum, poenas repetituro
 scelerum quibus tecta hospitalia laresque ipsorum ac familias precario ex-
 cepti advenae crudelissime ac flagitiosissime vexassent. hoc, ut deesset
 alius talis index periculi, sua ipsos abunde conscientia monebat, et re-
 rum, ut tum erant, ex verisimili confirmabat status. itaque diversam de
 reliquo ineundam sibi rerum suarum administrandarum rationem decreve-
 runt. (14) ergo congregati in consilium, et quasi diffisi duci suo, res
 per se suas agere ipsos oportere rati, legatos ad imperatorem mittunt
 causam ipsorum acturos. horum oratio principio fassa est multa sane
 damna gravia intulisse Catelanos Romanis regionibus, in quas hospites
 venerunt: sed extremae id necessitatis impulsu ineluctabili fecisse, quod
 iamdudum stipendiis non solutis aliam vivendi quam e raptu non haberent
 facultatem. ostendebant ad haec se, si deinceps ipsis iussu Augusti bona
 fide stipendia penderentur, neminem in posterum concussuros, nihilque
 nisi emptum debito pretio accepturos a quoquam, praetereaue obedi-

- C μους, ὅπου ἄρα καὶ προσταχθεῖεν ἵναι, πιστῶς καὶ ὥς ἐχρῆν ἀγαθοῖς ὑπηκόοις δουλεύοντας. ταῦτα βασιλεὺς δεξάμενος τὰ μηνύματα τὸ μὲν ὅσαπερ ἦτουν διδόναι, οὐδ' ἔκταρ βάλλων, οὐ-
 μενουν ἐδοκίμαζε, δυσχερὲς ὃν καὶ ἄλλως καὶ τῶν ἀδυνάτων ἔγ-
 γιστα· δοκεῖν δ' ἀποπέμπειν δεσποτικῶς δικαίως δοκοῦντας λέ- 5
 γειν ἡδόξει τὸ σύμπαν, οἷός τ' ὢν μᾶλλον ἐλέγχειν. τῷ τοι καὶ
 τοῖς περὶ τὸν μέγαν ἑταιρειάρχην τὸν Δούκαν — ἥδη γὰρ αὐτὸν
 καὶ τῶν εἰρκτοσυνῶν ἀνεῖς ἐπὶ τῆς ἀξίας καὶ αὐθις εἶχεν, οὐκ
 D ἄλλως ἀνεῖς εἰ μὴ τοῦ τότε μεγάλου δουκὸς θέλοντός τε καὶ μεσι-
 τεύοντος, ὥς ἐπ' αὐτῷ πίπτειν τὴν χάριν. τότε τοίνυν τοῖς 10
 περὶ ἐκεῖνον ἐφίησιν, ἀλλὰ καὶ λοιποῖς ὅπερ ἤδεσαν, καὶ σφάκε-
 λοι πλήρεις γράμμάτων τῶν ἀτασθαλιῶν ἐκείνων δίδονται. συνε-
 ποσῶντο δέ, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς κατὰ φιλοτιμίαν ἐδίδου, εἰς
 χιλίας χιλιοστύας νομισμάτων ἐγγύς. ἃ δὲ καὶ προτείνων τοῖς
 ἀπεισταλμένοις τῷ Μπυριγερίῳ μεγάλῳ δουκί, ἥδη καὶ συμβούλῳ 15
 γ' ὥς τὸ εἰκὸς χρώμενος, προσανέτιθι τὰ τῆς κρίσεως δικαιολο-
 P 350 γούμενα. τούτου ὑπερθανυμάσαντος τὴν δαπάνην, ἐκείνους μὲν
 οὕτως ἀπράκτους ἀποπέμπει, ὀλίγιστόν τι δοῦναι πρὸς ὅπερ ἐζή-

tiam militiae strenuitatemque in occasionibus pro imperatore pugnandi constanter exhibituros, prout a fidelissimis expectari fas esset. talia imperator placide audire videri voluit, non sane quod vel prima tenuis cogitatione in animum induceret numerare illis pecunias quas poscebant: non enim id pro praesenti aerarii angustia solum difficile, sed prope supra facultatem vel summe conantis foret. dimittere autem superbo et dominante perstrictos responso eos qui specie ac verbis supplicum ad se humiles accessissent, haud honestum sibi fore ac caeterae comitati consentaneum duxit. viam ergo inivit mediam illos rationibus placandi, consessumque amicorum adfuturorum sibi dum hoc ageret, talem quandam paravit. ei adhibuit inter alios magnum hetaeriarcham Ducam e longo tum primum eductum carcere ac pristinae restitutum dignitati precibus ducis magni qui tunc erat: huius enim id in solidum imputari gratiae voluit, clare professus haud se, ni rogasset ille, Ducam fuisse liberaturum. huic et aliis quibusdam, qui satis gnari petulanter et immaniter actorum a Catelanis erant, dari iussit saccos plenos literarum flagitia ista, caedes ac rapinas indicantium. his praesentibus, data Catelanis audientia, coram arbitro rerum iam omnium et ministro consiliorum intimorum Mpyrigerio, novo magno duce, exposuit Augustus quantum in Catelanos vel stipendii vel extraordinarii donativi nomine pecuniae hactenus erogasset; facileque demonstravit cuncta in unum collata fere ascendere in summam millies millium nummorum. his dictis circa nova postulata Catelanorum stitutum se iudiciis praesentium ostendit. censerent proferrentque libere quid aequum factu super re tali ducerent, Mpyrigerius maxime: nam hunc demereri honorando prae omnibus studebat. sed illo nihil aliud quam impensam tantam in Catelanos factam vehementer admirante, nec aliis magis iis faventibus, imperator, quasi ex concilii sententia eos vacuos dimisit, addens paratum se numerare illis aliquid pecuniae, multo

τουν, πολὺ κατ' αὐτὸ ὄν, ἐτοίμως καθυπισχνούμενος, ἂν τέως
 περῶεν καὶ ἐκδουλεύοιεν· μηδὲ γὰρ πάντων χρῆζειν, ἀλλὰ
 καὶ ταῦτα ποιεῖν τῆς πρὸς τὸν γαμβρὸν μόνης ἔνεκα χάριτος.
 (15) τὸν δὲ Μπυριγέριον μέγαν δοῦκα καὶ λίαν ἐντεῦθεν ἐκθη- B
 5 ριοῖ, ὥς ἔδοξεν, εἰ οὐδένας μὲν ἐκείνους καὶ ὑπὲρ μηδένα τὸ γέ-
 νος γεγυρότας δεξιόμενος τοσούτοις ἤγαλλε, τοῦτο μὲν ἐκὼν τοῦτο
 δ' ἄκων, αὐτὸς δὲ τοιοῦτος ὢν καὶ τοιούτους ἄγων μὴ ὅτι
 γε μηδ' ἐγγὺς τοιούτων, μηδὲ τὸ πολλοστὸν σχεῖν ἡλπίζει ἐξ ὧν
 ἦκουεν. ὅθεν καὶ ἀπεντεῦθεν ἐρραστωνεύθη καὶ πρὸς τὰς ναῦς C
 10 ἔβλεψε. καὶ ὥς οἱ τὰ μὲν τοῦ βασιλέως ὕστερα πάντ' ἦσαν τῶν
 βουλευμάτων ὧν αὐτὸς εἶχε, κρούσασθαι δὴ, τὸ τοῦ λόγου,
 πρύμναν καὶ ὑποστρέφειν ἔγνωστο. κακῆϊνος μὲν ἀπάρας τῶν
 κατὰ τὰς Βλαχέρνας ὁρμῶν ἐπὶ τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς ἐπε-
 πλείκει, ἀλύων οἶον καὶ τῷ γνωσιμαχοῦντι παρειοικῶς, παρα-
 15 κατέχων μὲν τὰ τοῦ ἀξιώματος σύμβολα, παρακατέχων δὲ καὶ

5. εἰ deerat.

ibid. ὑπὸ P.

6. μὲν deerat.

quidem inferius immenso illo quem petissent cumulo, tamen, si per se
 spectaretur et ad praesentes compararetur rei Romanae publicae angus-
 tias, quod non contemnendum videri posset. non prius autem istam pe-
 cuniam se passurum dari, quam Catelani obtemperassent in prius sibi
 praescriptis. erant ea ut praeter circiter mille reliqui eorum ex Occidua
 quo traiecissent continente iterum in Asiam transfretarent. non enim
 tanta multitudine in Occiduo tractu opus se habere. quin, ut quod
 res erat fateretur, hoc ipsum facere in gratiam sibi carissimi ducis
 eorum Rontzerii, quem neptis suae virum soceri affectu prosequeretur.
 (15) ostenderunt eventa, quod nimirum insuspicabiliter latuit Augustum
 haec agentem, Mpyrigerium magnum ducem auditis in illo, de quo dixi,
 concilio fuisse incredibiliter efferatum. nempe intime ringens mussitabat
 apud se, et in fidas occurrentium haec aures effundebat. "en imperator
 in hos homines nihili, vilis et plebeiae stirpis, ad se profectos tot cente-
 naria millium nummorum partim volens partim metu adactus effudit. ego
 autem tantus genere ac dignitate, tot ac tales ducens, non modo nihil
 adhuc accepi quod vel longe accedat ad aequalitatem eius summae, sed
 et ubi summam spei mihi propositae ex promissionibus ac signis caeteris
 rite subduxi, certo intelligo eam demum omnem in partem vix multesi-
 mam mercedis in Catelanos impensae redigi." tali penitus indignatione
 aestuans coepit primum omittere officia aulica quotidianarum salutationum
 Augusti, domi contemptim desidens, nec obscure ferens respectare seces-
 sum in naves suas, quod iam utique liquido videret quam longe infra de-
 stinationes consiliorum suorum et expectationes, quae illum ad imperato-
 rem traxerant, successus demum ipse ac praesens experientia recideret.
 ergo, quod aiunt, inhibere remigium ac retro, unde venerat, cursum re-
 flectere decrevit. moxque cum suis navibus versus Blachernas tendens,
 ipsas Augusti palatii praeternavigavit fores, incertitudinem tamen animi
 praeferens quandam ambiguitatemque sententiae, dum hinc quidem quasi
 haerens adhuc pactis conventis dignitatis symbola ab imperatore accepta

- D** βασιλικὰ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ ἐκπώματα περὶ που τριάκοντα, οἷς δὴ τῇ προτεραίᾳ βασιλεὺς ἐδέσματα πέμπων ἐγέραιρε. βασιλεὺς δὲ οὐκ εὐθὺς πιστεύσας, ὅμως συχνοὺς ἀποστέλλων ἐπὶ τὴν ἐορτὴν τῶν φώτων ἐκάλει, μετὰ τῶν συνήθων παρασήμων τῇ γερουσίᾳ συνεορτάσσοντα. καὶ οἱ μὲν ἐκάλουν, ὁ δὲ συχνὸν 5
- P 351** μυκτιῖρα σφίσι ἐμφαίνων, ὥς καὶ οἷον κάδδω τῷ σκαραμαγκίῳ κατὰ θαλάσσης ἐπὶ γέλῳτι χρᾶσθαι, ἀπέπεμπε. καὶ τότε δῆλος ἦν τὰ τοῦ βασιλέως ἀποστραφεῖς καὶ γε μεμνημένος, εἰ καὶ μὴ τῶν οἴκοι, ἀλλ' οὖν τῆς πρὸς τὸν φίλον ὑποστρόφῃς. κακεῖνος μὲν ταῦτα ἡμέραις ὅλαις τρισὶ καὶ νυξὶν ἴσαις, παρῦποκλέπτων 10 τὴν ἐκπλευσιν, ἀνταποστείλας καὶ τὰ ἐκπώματα· τῶν τινὲς δὲ Μονεμβασιωτῶν βασιλικῶν κατὰ θάλατταν δουλευτῶν, ἐπεὶ καὶ
- B** σφῶν τριήρη παρακατεῖχεν ἐκεῖνος μισθώσας, ὥρμων ἐπεισπεσεῖν ἐξαίφνης καὶ τοῦτο μὲν ἐκείνον τῆς πρὸς βασιλέα χλεύης ἀμύνεσθαι, τοῦτο δὲ καὶ ἑαυτοῖς σφίσι τὴν ναῦν ἀνασώσασθαι. βα- 15 σιλεὺς δέ, εἴτε διὰ τοὺς ὅρκους, καὶ ἔτι ἐλπίζων τὴν ἐκείνου μεταβολήν, εἴτε καὶ τι τῶν ἀνηκέστων ὑπονοῶν συμβήσεσθαι, εἴτε μὴν καὶ κατ' ἐπιείκειαν, οὐκ ἐφίλει. ἐδύκει δ' ὅμως τὸ πλεῖστον

18. ἡφίει P.

retinet; quin et palatinae suppellectilis vasa partim aurea partim argentea circiter triginta, in quibus ad eum Augustus pridie honoris causa e mensa sua edulia miserat, nondum remissa tenebat apud sese. porro imperator audiens vela facere Mpyrigeria insalutato se, primum ut rei plane incredibili fidem abnegabat; ac ubi credidit, dissimulans destinavit multos qui eum ad festum luminum, quod instabat, secum celebrandum expectari a se cum insignibus suae dignitatis, consueto inter senatores loco sessurum, officiose indicarent. verum hos sic ad festum invitantes ille irridens eludebat, quam nihili duceret insignia quae memorarent dignitatis ab Augusto data, proterve ostentans, abutendo coram ipsis per derisum scaramangio ut cado ad aquam e mari hauriendam. quo sui contemptus in res imperatoris palam exhibito specimine, missos eius sine alio responso a se dimisit. tunc fuit manifestum averso esse illum ab Augusto animo, cogitareque plane vel reditum domum vel ad suum Theuderichum, cuius erat amicitiam tam splendide professus, sibi certissimum accessum. caeterum idem in apparatu tumultuario eundi tres dies et noctes totidem consumpsit, quo spatio remisit ad imperatorem aureas suas argenteasque lances. eo triduo Monembasiotae quidam e ministris maritimis imperatoris, solliciti quod triremem quandam prius a Mpyrigeria mercede conductam is apud se haberet, uti apparebat, abducturus, consilium ceperunt in eum improvise irruendi; quo simul irrisum imperatoris ulciscerentur, simul recuperarent navim propriam. verum eos id agere haud passus imperator est, vel adhuc pertinaciter sperans illius reconciliationem secum, vel cladem maiorem aliquam metuens, vel denique indulgens innatae sibi inolitaeque lenitati. et hac quidem ultima trium causarum unice se mo-

μη ξφιέναι κατὰ τὸ ἐπεικὲς τε καὶ σύγγνωμον τοῦ τ' ἐλλέου καὶ ἀκριβοῦς τι παρὰ δίκην τὴν ὀρθὴν παραθραύων· ὃ δὲ τοῖς καθαρῶς ὑπηκούοις καὶ μᾶλλον χρεῶν, ὃ δὲ καὶ τοῖς ἀκριβῶς ἀντι- C πάλοις ἀπονέμειν οὔμενον οὐ κατώκνει, ὥς ἂν οὖν ἐξ ἑαυτοῦ ἁποτριβόμενος τὸ ἐπίμωμον ἐπὶ τοῖς τοιούτοις. ὃ δὲ πάσας ἡμέρας ἐκείνας θαλασσανλῶν, ἐπεὶ νῦξ ἦν, τυχὼν ἐπιφόρου τοῦ πνεύματος, ὅλος βοῦς ἀν' ὕλαν ἐφαίνετο βαίνων, καὶ τῶν κατὰ τὴν Καλλίου Κατελάνων εὐθὺ ἴετο.

Τότε δὴ τότε καὶ βασιλεὺς ἔγνω προφανῶς χλευασθεῖς, καὶ 10 τὰ κατὰ τὸν γαμβρὸν ἀσφαλῶς οὐκ εἶχε πιστά, ἐπεὶ μηδὲ ἐκεῖνος ἡρεμῶν ἡκούετο, ἀλλὰ νῦν μὲν τὴν Καλλίου ταφρεύων, νῦν δὲ D σιδηρᾷ δεσμῷ κόπτων, νῦν δ' ἱερέων ζῶα καὶ ταρίχη κρεῶν ταῖς ναυσὶν ἐνσωρεύων, νῦν ἄπειρον πληθὸς σίτου συλλέγων καὶ μάζας ἐνσκευαζόμενος, καπὶ τούτοις μεγαλειότερον τῶν πραγμάτων ἐχόμενος καὶ 15 δῆλος ὢν ἐκ πολλῶν τὰ τῶν ἀποστατῶν μεταχειριζόμενος, καὶ οὐκ ἡβούλετο δείκνυσθαι. (16) καὶ γὰρ ἅμα μὲν βα- P 352 σιλεὺς δοκιμάζων ἐκεῖνον ἅμα δὲ καὶ ὑποποιούμενος, τὸν μέγαν ἄρχοντα πέμπων, ὅς ἦν ὁ Μαρούλης, ὥς μὲν ἐκεῖνον ὡς δὲ τὴν

tum in prohibenda aggressionē Mpyrigerii credi voluit Augustus, affectans semper famam mansuetudinis innoxiae et facilis ad ignoscendum gravissimis etiam iniuriis, et humanitatis, qua vim severam recti iudicii ac iustitiae ultricis laudabiliter infringeret. quas equidem virtutes fateor recte a principe impendi culpis excusandis vere fideliterque subditorum. ille autem has adhibere non gravabatur fovendis tegendisque manifestis adversariis et contumacissimis rebellibus. nimirum hoc spectabat, ut istius defectionis Mpyrigerii omnem a se in illum invidiam tam patienti moderatione averteret, sperans iudicatuos cunctos nullam a se illi occasionem datam tam ingrate ac perfidiose se gerendi. tandem tres illos quos dixi dies moratus in salo Mpyrigerius, exorto noctu vento illi propitio vela faciens ad Catelanos Callipoli consistentes ea festinatione contendit qua bos famelicus ad silvam pascuam rapitur.

Tunc denique imperator sensit manifesto se delusum; magnaue illa, cui secure hactenus indormierat, de Rontzerio tam arta sibi necessitudine admoto fiducia labefactari ac concuti coepta est. nam neque ille quiescere nuntiabatur, nunc Callipolim fossa munire auditus, nunc ferrea portus illius repagula frangere, nunc denique magnam animalium caedem facere, quorum salitis carnibus naves compleret, nunc immensam frumenti copiam cogere et panes ex hoc nauticos ingenti copia parare. super his et illud ferebatur, maiores eundem solito videri spiritus sumpsisse; resque iam, non ut alieno subiectum imperio sed ut supremum arbitrum gerere. quibus ex indiciis prona erat suspicio machinari illum rebellionem, quantumvis id studiose dissimularet. (16) credere hoc cunctans imperator, persuasus et ipse tandem est ex iis quae est ipse per se expertus. nam partim ut exploraret animum Rontzerii, partim ut eum, vel si forte aversum, novis blandimentis deliniret, misit ad illum magnum praetorem Marulem, qui suo nomine et Rontzerium ipsum et Augusti sororem, eius

αὐταδέλφην μετεκαλεῖτο, τὴν κατὰ τὰ φῶτα προτείνων προέλυσιν. ἀλλ' ἢ μὲν ἐσκήπτετο νόσον καὶ τὸ μὴ δύνασθαι, ὃ δὲ προφανῶς ἀπέλεγε καὶ ἠφροντίσκει πρὸς τὴν μετάκλησιν, τὰ τῶν Κατελάνων δὲ προύτεινε καὶ τὰς μισθοφορίας ἀπῆτει, μὴ πως ἐπαύ-
 B ροι καὶ αὐτός, λέγων, τῶν ἀπ' ἐκείνων κακῶν. ταῦτ' ἤκουε 5
 βασιλεὺς, καὶ αὐθις ἀντέπεμπεν ἀξίων λαβόντα οὐχ ὅσον ἐζήτει, ἀλλὰ τὸ ἱκανόν, ἐκπερᾶν κατ' ἀνατολήν. ὥς δὲ καὶ προφύσεις κύκλῳ περιεβάλλετο, καὶ ὥς οὐ διαχειμεριοῦν κατὰ δύσιν βούλοιοτο, ἀπορῶν αὐτοῦ τῶν ἐπιτηδείων, ἐντεῦθεν βασιλεὺς τὴν ἐκείνων ἐπισύστασιν ἦν ὑπώπτευνεν ἐκτρεπόμενος, τοῦ μὲν καλεῖν 10
 C καὶ αὐθις ἀπέσχετο (ἦδει γὰρ οὐ πείσων), αὐτὸν δ' ἐκ τῶν εἰκότων ἐγνωσμένον τὴν τῶν ἰδίων θεραπείαν τῶν βασιλικῶν ἐντολῶν περὶ πλείστου ποιούμενον, συχνούς πέμπων, προσποιεῖν ἑαυτῷ ἐπειρᾶτο, προτεινόμενος μὲν βασιλικὸν ἀξίωμα τὸ τοῦ Καίσαρος, παραδιδούς δὲ καὶ πᾶσαν χώραν ἀνατολῆς πλην τῶν 15
 περιφανῶν πολισμάτων, καὶ αὐτοκράτορα στρατηγὸν καθιστᾶν ὑπισχνούμενος. ἀλλὰ καὶ τῷ ὑπ' αὐτὸν λαῷ τὰ εἰκότα ἔλεγε πο-
 D λνωρεῖν καὶ χρήμασι καὶ δαπάναις, εἰ μόνον τὰ πιστὰ σχολή ὥς εὐνοοῖεν τοῖς τῆς βασιλείας πράγμασιν. αὐτίκα δὲ διαπεραιου-

10. μὲν] μὴ P.

13. πλείονος?

socrum, ad urbem invitaret, praetextu apparendi secum in pompa solennitatis, quae instabat, Epiphaniae. haec festum luminum vocitari a Graecis solet. ad quae illa quidem excusans morbum posse se iter facere negavit, ille autem palam renuit, parum se curare invitationem istam ostendens; sub quae memoravit iram Catelanorum ob repulsam nuperam, petiitque solvi stipendia ipsis debita: ni enim id fieret, haud procul se abesse a periculo magni ab ipsis mali patiendi. his Augustus auditis rursus misit rogans Rontzerium ut satis acciperet non summam quidem integram petitam a Catelanis, excedentem facultates, sed quantum suppeditare summo conatu posset, dum eo accepto statim navigaret in Orientales tractus. super ea propositione Rontzerius sese contorquens, et circa orbem, quod aiunt, evagans obtentibus quaerendis, praecisum responsum obumbrat, non dissimulans hibernare se in Occidua continenti velle, ubi frumentum ad victum non deesset, minime autem transfretare in Asiam, ubi, quo statu res essent, sibi foret ac suis fame pereundum, his demum experimentis inductus imperator ad suspicandum est meditari defectionem Catelanos, cuius avertendae spem haud ratus constituendam in accersendis ad se ducibus eorum, quos satis norat minime venturos, aliis sibi putavit adoriendum Rontzerium machinis, haud plane inexpugnabilem donis honoribusque alias expertus. per multos ergo ad eum allegatos proposuit se paratum illi conferre dignitatem Caesaream, cedereque iam nunc ac plenae ipsius potestati condonare universum tractum Orientalem, exceptis celebrioribus urbibus, ut suo illic arbitrio tamquam supremus dominus ac imperator cuncta administraret: sed et militibus ipsius se provisurum stipendia et alimenta, modo certis posset de fide ac bono animo illorum erga suum imperium Romanamque rem indicibus persuaderi. his autem,

μένους ἐπ' ἀνατολῆς εἴκοσι χιλιάσι χρυσίου καὶ τριακοσίοις χιλιά-
 δων μοδίοις τοπικοῖς σίτου δωρεῖσθαι καθυπισχεῖτο, καὶ τοῦ
 λοιποῦ μηδὲν ἀνεῖναι καὶ αὐτὸς τὰ εἰκότα πολυωρεῖν. ταῦτα
 συχνοὶ πεμπόμενοι παρεδῆλουν, καὶ τούτων προσανετίθουν τὰ
 5 πλείιστα τῇ τοῦ βασιλέως ἀδελφῇ ἐκεῖσε καὶ ἔτι παρούσῃ, καὶ μᾶλ- P 353
 λον ὅτι καὶ αἱ περὶ Φιλαδελφείας πύστεις μέχρι καὶ τῶν νεκρῶν
 ἐξ ἐνδείας καὶ τοῦ πολιορκεῖσθαι ἄψασθαι κατηγγέλλοντο. οὐδὲν
 δ' ἐκεῖθεν ἄλλο ἠκούετο ἢ αἱ μισθοφοραὶ, καὶ ὡς τὸ πλῆθος
 ἀκάθεκτον ὃν αὐτὸς κατέχειν καὶ ἄγχειν οὐ δύναται, καὶ ὡς εἰ
 10 μὴ δοθῇ τὸ ἀπαιτούμενον, οὐδ' αὐτὸς ἐν ἀσφαλεῖ ἔσται, καὶ
 μᾶλλον ὅσω τοῖς ἀξιωμασιν ὑπερηφανεύοιτο. ταῦτα λέγων δῆλος
 ἦν ἐκείνοις προσκείμενος, καὶ θηροῦ δυσμεταχειριστότερον ἔχων,
 ἦν τις μεταπεῖθαι ἐπιχειροίη, διὰ τὴν πηγὴν τοῦ φρονεῖν πάντως B
 μήπω κατηρυμένῃν εἰς ὑπηκόοις πρέπουσαν τάξιν. ὡς γοῦν συ-
 15 χνοὶ ἐπὶ τούτοις ἐπέμποντο, ἔδει δὲ καὶ ἐκεῖθεν τοὺς μηνύτορας

statim ac traiecissent in Orientalem continentem, viginti se millia num-
 morum aureorum numerari iussurum, simulque donaturum trecenta millia
 modiorum tritici mensurae locorum illorum, deincepsque in cunctis caete-
 ris sedulo curaturum, ne quidquam ipsis necessarium deesset. haec varii,
 ut dixi, ab imperatore ad Rontzerium subinde missi nuntiabant, pleraque
 deponentes apud sororem imperatoris socrum Rontzerii, eo videlicet con-
 silio ac spe ut illa praesens pro necessitudine affinitatis et gratia ex ea
 privatim eum impelleret quo Augustus optabat. haec tanta offerre ultro
 ac velut oggerere extero nec ei fido homini cogeatur imperator multis
 urgentissimis causis. nam primo de Philadelphia nuntiabatur a Persis ar-
 tissime obsessa, cuius liberandae nulla uspiam alibi spes esset quam in
 copiis Rontzerii, tantam intus illic grassari famem ut a cadaveribus mor-
 tuorum hominum pro cibo absumendis non temperaretur. aliunde ab ex-
 ercitu Rontzerii nihil aliud nisi sine fine iteratae stipendiorum flagitatio-
 nes audiebantur. ipse quotidie scribebat haud se, vel si vellet, posse
 famelicam et desperatam multitudinem prohibere ne fureret, ac velut fau-
 cibus vociferantium constrictis querelas eius minasque comprimere. quin
 et denuntiare, nisi daretur ipsis quod poscebant, haud se tutum et secu-
 rum ab horum vi fore. nec sibi adversus istorum insultus praesidio futu-
 ram summam qua esset ornatus ab imperatore dignitatem. quin ea ipsa
 magis irritari seditiosos ausus, vel invidia quadam et comparatione suae
 cum aliena sortis, vel opinione, posse sibi procurare quae velint ab Au-
 gusto, eum quem tanta pollere apud ipsum appareat gratia. ex quibus
 a Rontzerio passim allegatis certo intelligebatur vanam omnem spem esse
 abducendi eum a partibus suorum, privatimque ipsi satisfaciendi alia ra-
 tione quam simul explendo desideria Catelanorum, praesertim cum appa-
 reret iudicium arbitriumque intimum Rontzerii nondum irrevocabili propo-
 sito addicta obsequiis imperatoris, sed quaerere adhuc et deliberare, an-
 cipitem quo se applicaret. haec durissima necessitas quantumvis invitum
 adegit Andronicum ad unius hominis gratiam tam caro licitandam. cum
 igitur diu non cessarent quotidiani ferme ab aula convenire Rontzerium
 super his ministri publici, et ei proposita placerent, oportuit et ab ipso

πέμπεσθαι, οὐδεὶς ἦν πρὸς ταῦθ' ἕτερος εἰ μὴ ὁ οἰκείως ἐξυπη-
 ρειῶν τῇ τοῦ Ἀσάν Κανναβούριος, ὃς καὶ ἐπεὶ πολλάκις ἐκίθην
 ὧδε κἀντεῦθεν ἐκεῖ παραγένοιτο, τέλος ἀσφαλεῖς ἐφ' οἷς προσέ-
 ταττε βασιλεὺς τὰς πίστεις ζητεῖν ἐφειμένον ἔλεγεν ἔχειν, αὐτὸν
 C δ' ἐκεῖνον τὴν ἀντωμοσίαν παρέχειν ἐπὶ προσώπου τοῦ ἀποστι-
 λαντος, γενέσθαι δὲ καὶ τὰς ὀρκωμοσίας ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς τι-
 μίας εἰκόνης τῆς Θεομήτορος. ἐφ' οἷς ἀντίκα τοῦ βασιλέως κα-
 τανεύσαντος, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ ὁ τοῦ Θεωδερίχου ἀδελφὸς ἐκ
 νοθείας ἐν ναυσὶ τρεισκαίδεκα περιπλέειν ἡγγέλλετο καὶ τινὰς κα-
 τατρέχειν τῶν νήσων καὶ ἀνὰ κράτος κακοῦν, πέμπειν τε καὶ πρὸς 10
 ἐκείνους καὶ αὐτοῖς παρ' ἐκείνων λαμβάνειν μηνύματα, τελοῦνται
 P 354 μὲν ὄρκοι, (17) πέμπεται δὲ καὶ ὁ Χοῦμνος Θεόδωρος, αὐτὰ
 τε τὰ τοῦ Καίσαρος σύμβολα φέρων καὶ τὰς χρυσοβουλλείους πί-
 σteis καὶ νομίσματα χρυσίνων χιλιάδας τριάκοντα. τὰ δὲ τοῦ
 σίτου προηυτρεπισμένα ἦν, ὥς ἡλπίζετο, ἐκ συναγωγῆς. εἰ δ' 15
 οὖν, ἀλλὰ καὶ τὸ λείπον συνάγεσθαι ὥριστο ἐπὶ τῷ ἅμα σφᾶς
 δεξαμένους περᾶν κατ' ἀνατολήν. ὁ μέντοι γε Χοῦμνος διαπι-
 B στῶν ὅπως αὐτῷ προσενεχθείη ὁ εἰς Καίσαρα προβαλλόμενος,

aliquando responsi quidpiam reddi. quaesitus est idoneus ei perferendo;
 nec alius accommodatior repertus Cannaburio, fidissimo famulo filiae Asa-
 nis, uxoris Rontzerii. hic ubi saepius talia tractans ultro citroque com-
 measset, tandem haec conventionis capita sunt a Rontzerio proposita, ut
 imperator promissorum suorum quantam vellet Rontzerius confirmationem
 ac securitatem daret, ipse autem Rontzerius vicissim fidem Augusto iu-
 raret coram ab illo misso ad id sacramentum exigendum; iuraretur autem
 ab utrisque seorsim in conspectu venerandae imaginis dei matris. haec
 eo cupidius, abruptis tractationis ulterioris moris, statim arripuit Augu-
 stus, quod interim metus ingens admovebatur ne formidata coniuratio Ca-
 telanorum cum Siculis in apertam Romanorum impugnationem erumperet.
 nam Theuderichi frater nothus cum navibus tredecim circumnavigare ter-
 ras imperii nuntiabatur, incursasseque iam quasdam insulas atque hosti-
 liter vastasse, nec cessare nuntios mutuos eius ad Catelanos et vicissim
 ad illum Catelanorum. ultima haec causa fuit tollendi cunctationes omnes,
 et statim ad foedus novum iure iurando hinc et inde sancendum veniendi.
 (17) ac ex parte quidem sua rite, in quae conventum fuerat, iuravit
 imperator; praetereaque Theodorum Chumnum statim misit ipsa Caesa-
 reae potestatis Rontzerio tradenda insignia ferentem, una cum diplomati-
 bus bulla roboratis aurea, ad quamvis indubitabilem fidem faciendam.
 portabat et idem secum triginta millia nummorum aureorum, nuntiatorus
 etiam, qui promissus numerus frumenti fuerat, eum sperari iam paratum
 fore ex collatione nuper indicta. quodsi quid summae deesset, omni sub-
 lata mora conficiendum, mandatis ad id iam praemissis efficacibus, ne
 quid obstet quominus, simul Catelani traiecerint in Asiam, triticum illic,
 quantum est pollicitus Augustus, confestim accipiant. id ingressus iter
 Chumnus, sua secum reputans, vereri coepit quo illum esset animo exce-

καὶ μᾶλλον ὅτι ἀδελφὸς ἦν τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου, καθ' οὗ πόλλ' ἄττα ἐκεῖνος, εἰ δύναιτο, ὥδινεν, ὡς ἠκούετο, εἰ αὐτοῦ τόσων εὐποροῦντος καὶ τόσων τὸ ὑπ' ἐκεῖνον στρατιωτικὸν τῶν δικαίων μισθωμάτων στερίσκοιτο, κατὰ τινα πρόνοιαν πρὸς τὴν αὐτα-
 5 δέλφην τοῦ βασιλέως προαποστέλλει τὸν Καναβούριον, ἅμα μὲν δηλώσοντα τὰ πραττόμενα, ἅμα δ' αὖθις δηλοποιήσοντά οἱ τὴν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων διάθεσιν. αὐτὸς δὲ σχολαίῳ ποδὶ κατόπιν C προσήλανεν. οὕτω δὲ τὸ Βραγχιάλιον πεφθάκει, καὶ δηλοῦ-
 ταί οἱ ἐκεῖθεν μέγιστ' ἄττα ὑποψιῶν μηνύματα, ὡς μὴ προση-
 10 σομένου τύχα τοῦ Ἰταλοῦ τὸ ἀξίωμα διὰ τὸν ἐκ τῶν ἀγομένων ὑπονοούμενον, ἦν μή γε τοῖς μισθώμασιν ἱκανοῖντο, παροργι-
 σμόν. κὰν φανείη πάντως οὗτος χρυσίον ἐπιφερόμενος, δέος μὴ ἀφελόμενος αὐτίκα τοῦτο κακόν τι καὶ τὸν ἄγοντα δρᾷσειε. διὰ ταῦτα μαθὼν τοὺς λόγους, ἧ τάχους εἶχε, τῷ φρουρῷ τῇ D
 15 Τζίμπῃ ἐγκαταβύεται. καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐκεῖ διάγων, ἐπεὶ οὐδὲν προσηγὲς ἀπ' ἐκείνων ἠκούετο, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ δέος οἱ ἦν μὴ ἐπεισπεσόντες τινὲς ἐκείνων, πρὸς τῷ δρᾶσαι τοῦτον τὰ πάν-
 δευνα, τὸ χρυσίον ἀφέλωνται, λαβὼν αὖθις ἐπιφερόμενα ἄπρα-
 κτος πρὸς βασιλέα ὑποστρέφει.

pturus destinatus Caesar, utique fratrem praefecti canicleo, cui Rontze-
 rius haud dissimulanter infensus quam posset gravissima machinari mala
 ferebatur, causam allegans quod praefectus canicleo, cuius consiliis Au-
 gustus regeretur, impediret ne suis militibus debita is stipendia redderet,
 tot ipse interim ac tantis circumfluens opibus. ea instinctus cura Theo-
 dorus provide se acturum iudicavit, si praemitteret ad germanam impe-
 ratoris Cannaburium, simul ut indicaret quae sua ex parte vel egisset
 vel ageret imperator ad executionem destinati foederis, simul etiam ut
 exploraret sibi que renuntiaret quo illic statu res essent, quantumque op-
 portunus ac securus eo suus accessus occursurus videretur. his ita prae-
 paratis ipse tardo gradu Cannaburium sequebatur, responsum opperiens.
 nondum autem Branchialium Chumnus attigerat, cum fit certior e castris
 Rontzerii cuncta illic sinistris et turbidis suspicionibus misceri, nec videri
 admissurum oblatam dignitatem Italum, nisi prius suis militibus flagitata
 stipendia numerarentur, metu ne hos ira vehemens in exitialem seditionem
 concitaret. neque horum furori deliniendo valde profecturum existimari,
 quod idem qui Caesaris insignia Rontzerio afferret, pecuniam etiam por-
 taret in eius copias dividendam. potius enim hinc timendum verisimiliter
 putari, ne solita impune quidlibet audere et ardens avaritia multitudo ar-
 mata, quem venire audiret pecunia onustum, invaderet ac spoliatum male
 multaret. his Chumnus cognitis summa festinatione in arcem Tzimpam se
 abscondit. ubi per dies aliquot moratus, cum eo intervallo nihil mitius e
 castris Catelanorum audiretur, quin et metueretur ne arcem pars eorum
 oppugnaturi accurrerent, et se in potestatem redactum crudelissime tra-
 ctarent auro ablato, resumens Theodorus quae afferebat cuncta, infecta
 re ad Augustum est reversus.

Καὶ ὁ μὲν οὕτω τὴν ταχίστην ἐπάνεισιν, ἐκεῖνος δὲ πρῶτον μὲν μαθὼν περὶ τῆς Χίου (ἔμελε γάρ οἱ τῆς νήσου ὥς καὶ
P 355 ταύτην ἔχειν ἐλπίζοντι) μαθὼν τοίνυν ὥς Πέρσαι ναυσὶ χρησάμενοι περὶ που τριάκοντα τὸν τόπον ἡρήμουν, πέμψας προσαμύνειν ἤπειγετο. καὶ Χῖοι, πλὴν τῶν παραβυσθέντων τῷ ἐκεῖ φρουρίῳ, παμπληθεῖς ἀπώλοντο. καὶ ἄλλοι φορτηγοὶς τεσσαράκοντα παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ πλοῦτον ἐνθάδε καὶ περὶ που
B τὴν Σκυῖρον πλέοντες ἐναυάγησαν. (18) εἶτα λαὸν ἀθροίσας τοὺς ἐξ ἐκάστης χώρας ἐμφανεστέρους, καὶ σταθεῖς προφανῶς ἔξω που φρουρίου Καλλιουπόλεως, πόλλ' ἄττα καὶ τολμηρὰ 10 μετ' ἐμβριθοῦς ἐδημηγόρει τοῦ σχήματος, ἀρχῆς ἀπ' ἄκρης τὰ καθ' αὐτὸν συνιστῶν καὶ τὰς αἰτίας τῶν δυσχερῶν σφίσι ἐπαγῶν τῷ βασιλεῖ, ὅπως τε γένοιτο τὴν ἀρχὴν καὶ ὅπως τραφεῖη διεξερχόμενος, καὶ ὥς πολλοῖς διαγέγονε τοῖς μὲν συμμαχῶν τοῖς δ' αὖ πολεμῶν, καὶ ὅπως τύχης ῥοπῇ καὶ διηνεκεῖ ἀσχολία οἷς 15
C μὲν συμμαχήσων ἐπιστάλῃ, οὐ σφίσι αὐτοῖς παρεῖχε τῆς μετακλήσεως μέμψασθαι, ὣν δ' ἀποσταλῃ, μοῖραν οὐ τὴν τυχοῦσαν βοηθείας ἐδόκει προσαφαιρεῖσθαι. διεξήει δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν, καὶ ὅτι μετὰ χρόνιον πόλεμον εἰρήνης τοῖς ἐκεῖ ξυμβάσης αὐτὸς εἰθισμένον ἔχων μελέταις ἀσχολεῖσθαι πολεμικαῖς 20

Hunc autem reperit intentum Chio recipiendae; cuius consilii successum praesens occasio sperabilem offerret. audierat Persas navibus in eam insulam triginta exscensu facto vastare universam. festinabat igitur eo mittere suppetias manum idoneam. caeterum infelices Chii, praeter paucos arce illic munitissima inclusos, fere universi iam barbarica immanitate perierant. alii vero, qui onerariis quadraginta se, coniuges, liberos, et quantas efferre domibus potuerant opes, in spem melioris fortunae commiserant, circa Scyrum naufragium fecerunt. (18) sub haec Rontzerius convocatis illustrioribus quibusque ex oppidis ac regionibus circumsitis in patentem campum extra arcem Callipolis, stans ipse in loco eminenti, cum alia multa audacissima fastuoso et iracundo gestu ac vultu declamavit, tum haec quae in specimen hic referam. ab initio vitae publicae actuumque suorum se suaque magnifice ostentans eo modo atque artificio a se gesta exposuit, ut culpam cunctorum quae post suum ad terras imperii appulsum sinistre contigissent, in imperatorem conferret. exorsus nimirum ab ultima pueritiae memoria, quam claris natalibus, quam splendide fuisset educatus gloriose iactavit. tum his non minus arroganter attexuit ut perseveranter apud multos fortiterque perstiterit, hos bello adiuvens, illos oppugnans; ut per omnes fortunae varietates, occupatione continua, iis quidem qui se in auxilium periclitantes accersissent, poenitendi causam ob se vocatum non dederit; contra vero iis a quibus sit digressus, quam ingens sui reliquerit desiderium, quantoque illi praesidio se nudatos eius abscessu experiendo comparandoque postea senserint. processit hinc ad sua in Sicilia gesta, memorans longo se illic perfunctum bello, ubi deinde inter capita partium de pace conventum fuisset, ipsum impatientem otii

πέμψαι τε πρὸς βασιλέα, καὶ προσαμῦναι τῇ χώρᾳ τούτου κινδυνεύουσῃ, εἰ καὶ αὐτὸς βούλοιοτο, ἀξιολή, καὶ μέντοι γε καὶ δεχθεῖν αὐτίκα, καὶ γραμμάτων ἀξιοῖτο βασιλικῶν κῆδος βραβεύοντων ἐκ τῶν πρὸς αἵματος καὶ τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀξίω- D
μα, κἀντεῦθεν ἄξιοι ὀλίγους ἢ ὄσους μετεκαλεῖτο γράφων ὁ βασιλεύς, καὶ πολλὰ μὲν πάθοι κατ' ἀνατολήν, εἰ καὶ μὴ Πέρσαις συσταλεῖσιν ἐκ δέους, ἀλλ' οὖν τῷ Ἀτταλειώτῃ μαχόμενος, καὶ πολλοὺς ἀποβάλοι γενναίους ἄνδρας, ᾧ καὶ ὡς ἀντιπάλῳ ἐπέχειν ὁρμῇ, καὶ ὡς ἐν ὑπηκόοις βασιλέως λογιζομένου τὸ πάλαι καὶ P 356
10 ἀφηνιάσαντος ἤδη, τῶν πρὸς ἐκεῖνον μὴ ἀφειδοῖν ἀγώνων. καὶ τέλος ἐλθὼν τὸ πόλισμα παραστήσασθαι, βασιλικὰς ἐξεπίτηδες διακωλύοντος τὴν παράστασιν δέξαιτο συλλαβὰς, ἐπισπενδούσας τὴν τοῦ Ἑλλησπόντου διαπεραίωσιν, ὡς αὐτίκα ἐτοίμων ὄντων καὶ ἵππων καὶ πάσης δαπάνης καὶ μισθωμάτων, ἐφ' ᾧ ἐπὶ Μυσίας πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ παραγένοιτο μηδὲν προσαργήσαντες. οἱ δὲ καὶ περαιωθεῖεν ἐπιστάντες, καὶ τῶν μισθωμάτων ὑπερτι-

5. ὀλίγῳ πλείους ἢ?

11. ἐλθὼν] ἐγγὺς ἐλθὼν?

laborumque militarium amantem misisse ad imperatorem oppugnatum a barbaris, ostendisseque se paratum ad veniendum ei cum valida manu suppetias. admisisse oblata cupide Augustum, et literis properanter remissis invitasse ad se, promissis honoribus quales deferri propriis consanguineis solerent et dignitate ducis magni. haec se acceptantem rescripsisse ducturum se parvum aut multum numerum militum, prout Augustus praescripsisset: ex quo autem iuxta conductum appulisset, aggressum se opitulari laboranti Asiae, extrema bello difficillimo perpassum, tum Persis coercendis, quos metu armorum suorum contrahere sese ac licentiam evagandi fraenare coegerit, tum Attaleota, imperatori subiecto illi quidem olim, sed tunc rebellanti, edomando. quo in negotio quam nulli operae aut periculo pepercerit, quot qualesque viros fortissimos amiserit, adhuc se moerentem meminisse. novissime palmam belli eius iam prope confecti sibi ab imperatore de manibus extortam: cum enim perduellem arta obsidione teneret cinctum sine spe ac facultate evadendi, iussum se instantibus atque increpantibus moras imperatoriis literis, factione faventium rebellis expressis, cunctis statim illic omissis Hellespontum traicere. cuius adversa in ora parati stare ferebantur ad usum nostrum, simul illuc appulsemus, equi, commeatus et pecuniae stipendiorum nomine debitae, ut his instructi continuo progredieremur ad Michaëlem iuniorem Augustum ei operam daturi, bello ad quod stare procinctus dicebatur contra Mysiam gerendo. addebat se ac suos, ubi nihil cunctati traiecissent, nihil eorum paratum invenisse quae promissa fuerant. itaque cum sine fine stipendiorum, quorum dies pridem exierat, solutio elusionibus differretur, necessitate adactos ultima suos milites illa et illa egisse, quae imperatorii solerent invidiosissimis apud suos querelis traducere. quos ex aequo aestimare oportebat cui culpa horum imputanda sit. si enim iuste arbitrentur, reperient totum crimen ad eos pertinere qui milites toties promissa, tam pridem debita mercede fraudantes in eam egestatem compulerunt, quae

- B** θεμένων τὰ καὶ τὰ πράξειαν. καὶ ταῦτα λέγων ὁ βάρβαρος προσῆπτε τὰς αἰτίας τῷ βασιλεῖ ὡς ἐκεῖθεν τὸ πᾶν παθόντων ἐκείνων, σοβαρευόμενος ἐπὶ τούτοις καὶ σεμνοποιούμενος, εἴ τί που καὶ γέγονε δυσχερές, εἰς αἰτίαν ἀνάγων εὐσχήμονα, καὶ ὦν τὴν αἰτίαν εἰλήφεσαν Ἱταλοὶ ἐξ ἀλαστορίας συνήθους, εἰς τὴν ἀπὸ βασιλέως πρόφασιν μεταφέρων, καὶ δικαίως τοὺς εἰργασμένους ἀπολύων μέμψεως. τέλος προσετίθει καὶ ὡς οὐδὲν μὲν αὐ-
- C** τοὶ ἀδικοῖεν, ἀποστερούμενοι δὲ τῶν μισθῶν ἀφαρπάζοιεν κατ' ἀνάγκην τὴν χώραν κακοῦντες. τὸν μὲντοι γε βασιλέα Μιχαὴλ δυνάμεις περὶ αὐτὸν ἔχοντα Ῥωμαϊκὰς ἀκούειν κατ' αὐτῶν ἵνα ὡς ἀδικούντων βούλῃσθαι. ᾧ δὲ καὶ διὰ τοὺς ὅρκους οἷς πρὸς τὴν βασιλείαν ἐπώμοτος ἦν, ἐπὶ πόδα καὶ γόνυ χωρήσειν μέχρι καὶ ἐς τεσσαράκοντα ἔχνη διεβεβαίου, τὸν τεῦθεν δὲ καὶ αὐτῷ μελήσειν τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἰδίων· κἂν αὐτὸς πίπτοι,
- D** πεσεῖται, κἂν ἐκεῖνος, τὸ μόρσιμον. καὶ τοῦ λοιποῦ μὴ χρῆναι¹⁵ σφᾶς φροντίζειν περὶ κυρίου, ὡς ἀναγκαῖον ὄν ἀμύνεσθαι τοὺς ὑπάρξαντας, καὶ μὴ καθυφεικότα τῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας σπουδῆς ναυαγεῖν ἐν λιμένι. ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερα κορύζης

famelicos cogeret obviis copiis rapiendis non abstinere. sic loquens barbarus reum peragere imperatorem conabatur scelerum omnium quae sui latrones perpetrassent, omnium damnorum quae illata miserrimis tractuum illorum fuissent incolis. quin et eadem impudentia iactantiae perrexisset sibi quidem ac suis arrogare laudem omnem prospere gestorum, longe vero plura quae male successerant, et illas offensiones belli successusque barbarorum, unice imperatoris imprudentiae aut parsimoniae tribuere, non argumentis id ille quidem idoneis evincens, sed consueto Latini generis et fastu et iniquitate in Graecam nationem eam onerans invidia eorum quae peccasset ipse cum suis, et eos absolvendo, nos condemnans. ad extremum intulit a se nihil suisve iniuriose actum, quod iniuste fraudati stipendiis debitis, redactique ad incitas, unde viverent manu quaesivissent, diripienda in quam vocati fuissent regione. audire se tamen Michaëlem Augustum Romanas circa se habentem copias, minari exercitum infestum in ipsos immittere. huic viro, ut imperatoris filio et imperii consorti, scire sese nec dissimulare quid deberet. adeoque perstantem in fide debita iuratae illi subiectionis, paratum esse ipsum venerari procedendo ad pedes flexo et humi posito genu, vel usque ab quadragesimo vestigio. de caetero, si vim inferret, se haud cunctanter repulsurum, nihilque omissurum quod suae ac suorum expediendae saluti necessario adhibendum videretur. praelii successum in sortis arbitrio fore: se enim et cadere tali certamine paratum, et quemlibet se contra inferentem occidere. nec velle suos augurandis eventibus sollicitos esse de domino. nam talium cura viris fortibus in discrimine negligenda est, uno proposito vigentibus intrepide pugnandi ulciscendique se ac frangendi intentam ex adverso vim. itaque non commitemus, stulta salutis obliuiscendae periculo formidine, ut iniuriae succumbentes servitutique iniue mancipati naufr-

Ἰταλικῆς πλέα σοβαρευσάμενος, τὰ μὲν τῶν Ἰταλῶν κακὰ παρα-
τρέχων καὶ εἰς αἰτίας μεταφέρων εὐλόγους, ὥς ὑπελάμβανε, τὰ
δὲ τῶν βασιλέων ὑποκοριζόμενος ἀναισχύντως, μᾶλλον ἐαντῷ
τε καὶ τοῖς ἰδίοις πιθανὸς ἢ τοῖς ἀκούουσιν ἔδοξεν.

5 Οὐ πλείους ἔξ ἐκείνου τῶν δέκα παρῆλθον ἡμέραι, καὶ Ε
γνοὺς οἷς οὐκ ἔχρην λόγοις ἑξαμαρτῶν, ἥ καὶ τὴν παρὰ τοῦ βα-
σιλέως Μιχαὴλ δεδιῶς ἐπεξέλευσιν (ἡγγέλλετο γὰρ καὶ ταῦτα, ὥς
στρατολογοίη ὁ βασιλεύς, καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως
ἐπείχετο γράφοντος), πρύμναν κρουσάμενος αὐθις γράμματα
10 πλήρη δουλείας πεπόμφει πρὸς βασιλέα, ἀπολογούμενος μὲν αὐ-
τῷ, εἴ τί πού ἄρα καὶ παρεξελέχθη πικρὸν καὶ ἄλλως ἀπρε-
πὲς τὴν ἀπὸ τῶν Ἰταλῶν ἀνάγκην καὶ τὸν ἐκεῖθεν κίνδυνον ὑπο- P 357
νοουμένῳ, ἀξιῶν δὲ λογίσασθαι μὲν καὶ τὴν καινοτομίαν τῆς
χώρας ὁπόση, παρακατασχεῖν δ' ὑπὲρ ταύτης ὁπόσον καὶ βού-
15 λοιτο, παρ' ὃ καὶ μόνον τὸ λοιπὸν ἔξ ὧν χιλιάδων ἀπήτουν δι-
δόναι, καὶ οὐ νῦν τὰς πάσας, ἀλλ' οὖν τὰς πλείους τῶν ὄλων
τέως, ἐπὶ δὲ τῷ λείποντι εἰς διωρίαν προσαναρτᾷν. εἰ δ' οὖν, B
ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἔλεγε δοῦλος εἶναι καὶ πάλιν καὶ τοῖς εἰς τὴν βα-
σιλείαν ὄρκοις ὑπεύθυνος, ἔχειν δὲ καὶ σὺν αὐτῷ χιλίους τοὺς

gium in portu faciamus. haec et huius generis plura Italiae plena insolentiae licentissime blaterabat barbarus, foeda suorum Latinorum facinora speciosis, ut putabat, integens obtentibus, res imperatorum extenuans depri-
mensque impudenter, sed eo dicendi successu, ut sibi solum ac suis, nulli
autem aliorum qui audirent, probabilia loqui sit visus.

Non plures decem ex hac habita concione dies effluxerant, cum visus
est intelligere Rontzerius sese ultra quam fas foret dicendo provectum,
sive id illi sua ipsius prudentia suggessit, sive istam inspiravit poeniten-
tiam metus ab Augusto Michaële, impetum, ut dicebatur, mox in ipsum
facturo et ad hoc exercitum augente novis delectibus, quamquam literis
patris ab eo consilio retrahebatur. utut sit, cursu, quod aiunt, reflexo
Rontzerius literas plenas humilitatis cum obnoxia professione servitutis ad
Augustum seniore dedit, excusans solícite si quid ipsi erga eius maie-
statem acerbius aut alioqui minus dictu conveniens nupera concione exci-
disset. si quid tale foret, sibi summa vi expressum, necessitate deliniendi
concitatos in seditionem in seque adeo ipsum irruere hostiliter paratos
feros Italorum animos. de negotio ipso flagitatorum ab his tanto furore
stipendiorum, sic nunc sibi videri rem posse confici. aestimari iubeat ma-
iestas eius damna nuper illata regioni praedis rapinisque Catelanorum.
eam summam in stipendiorum retro debitorum partem imputet, eoque no-
mine retineat ex illis quae poscunt nummorum millibus, quantum ex aequo
censuerit. reliquum debitum repraesentet modo, si non totum, saltem ex
parte maiore: caeteram solutionem suspendat, pollicendo se in tempore
provisurum. sese quod attineret, iterum ex animi sui sententia verissimo
affectu profiteri subiectum se maiestati eius esse, ac pro iurisiurandi re-
ligione obsequentissima voluntate praeparatum ad ei serviendum. habere
etiam sibi satis morigeros e suis mille; quos si sit opus et imperator iu-

εὐπειθεῖς, τοῖς δ' ἄλλοις ἂν αὐτῷ ἢ βουλομένῳ μάχεσθαι, ἐπεὶ
κακείνοις σκοπὸς ἢ λαβοῦσιν ἡρεμεῖν ἢ μὴ λαβοῦσι τὴν χώραν
καταδραμεῖν, καὶ αὐτὸς συνάμα ταῖς βασιλικαῖς δυνάμειν ἐπιτί-
C θεσθαι. (19) τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ Κατελάνοι πρέσβεις πρὸς
βασιλέα τρεῖς πέμπαντες, ἐπὶ διωρίᾳ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν, μετ' 5
P 358 εὐσχήμονος καὶ τρόπου τῷ δοκεῖν καὶ προσώπου διεπρεσβεύοντο.
οἷς δὲ θέλων καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ὑπ' ὅψιν θεῖναι τὰ σφίσι πρα-
χθέντα, καὶ δεῖξαι ὥς πολλὰ μὲν ἔσχον καὶ θέλοντος αὐτοῦ καὶ
μὴ θέλοντος, οὐδὲν δ' ἔπραξαν ὅσα μισθοὺς ἐφέλκεσθαι δύναν-
ται, ἐνάτῃ Κρονίου τοὺς ἰδίους συνεκκλησιάσας, παρόντων καὶ 10
τῶν τῆς πολιτείας χρησίμων ἐν κοινῷ, καὶ αὐτὸς ἀρχῆς ἀπ' ἀκρῆς
τὰ κατ' αὐτοὺς διεξήκει, ἐμοὶ δοκεῖ, ἀντίτομα τῆς ἐκεῖ δημηγο-
ρίας συνεργαζόμενος ἄντικρυς. διεξήκει γὰρ καὶ οὗτος πρὸς τοὺς
B πρέσβεις λέγων ἀρχῇθεν τὴν ἀπὸ τῆς Σικελίας τοῦ ἄγοντος σφῶς
ἀξίωσιν, καὶ τὴν αὐτοῦ ἐπὶ τούτοις νεῦσιν καὶ πρόσκλησιν, καὶ 15
ὅτι οὐ τόσους μετεκαλεῖτο ὅσους ἦν ἀγαγὼν ἐκεῖνος, καὶ ἀγαγὼν
ἡξίον πρὸς καιρὸν δέχεσθαι, ὅτι τε διαχειμερίζοντες κατὰ Κνύ-
κον καὶ ἐς ἕαρ οὐχ ὅπως ἐνήργουν κατὰ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ
πόλλ' ἄλλα τὴν χώραν εἰργάσαντο δυσχερῇ. εἴτ' ἐπισυνῆπι

5. βασιλέως P.

11. ἀπ' deerat.

beat, ducere non dubitet adversus alios in contumacia perstantes et ad-
huc vociferantes se, si pecuniam quam petunt accipiant, quieturos, sin mi-
nus, regionem incursuros hostiliter. horum ulcisci proterviam conserendo
cum his praelio in animo sibi esse, ubi suarum caeterarum copiarum ido-
neum ad spem victoriae subsidium adiungi sibi Augustus iusserit.
(19) eadem porro vel his similia Catelani post sumptum quasi ad delibe-
randum intervallum quindecim dierum, trium e suis legatione ad impera-
torem missa, non sine decora specie submissionis venerabundae ac compo-
sitae iam mentis exposuerunt. quibus volens imperator ob oculos ponere
quae fecissent, et ostendere istorum quae poscerent pleraque iam ipsos
praesumpsisse, partim volente partim nolente se, nihil vero in suum obse-
quium egisse omnium quae attrahere mercedem in sedulos ministros ut
merentes possunt, nona die mensis Martii, congregatis in conventum pala-
tiniis familiaribus, adhibitis etiam eodem e civium corpore quorum tali
negotio praesentia utilis videretur, ipse inde usque ab ultimo res initio
repetens, super et actis et postulatis et meritis Catelanorum exorsus est
dicere. mihi videtur opportunum eius orationis summam hic in pauca
contractam ponere. principio ergo quid scribens e Sicilia dux eorum pe-
tierit, utque ipse ac quatenus annuerit ipsumque vocaverit, memoravit,
magnopere observari iubens sese haudquaquam tot accersivisse quot ille
duxisset; quos tamen iam adductos quia durum esset continuo dimittere,
precibus ducis indultum a se ut ad breve dumtaxat tempus retinerentur.
executus hinc est ut illi hibernantes apud Cyzicum ibique ad ver usque
adultum diversantes non modo nihil contra hostes egerint, sed multa inte-
rim gravissimaque damna incolis eius regionis intulerint. adiunxit his

καὶ τὰ κατ' ἀνατολήν, καὶ ὡς πόλλ' ἔττα καὶ δεινὰ οὐ τοὺς
 ἐχθροὺς ἀλλὰ τοὺς Ῥωμαίους διατεθείκασι. καὶ νῦν δὲ διαπε- C
 ραιωθέντες, ἔλεγε, πόλλ' ἔττα καὶ ἀτάσθαλα κατὰ δύσιν πρά-
 ξιαν, ὧν οὐδὲν ἐκ τοῦ εἰκότος αὐτῷ οἱ ἄπυστον εἶναι. ἐξ ὧν
 5 ἱκανῶς ἔχειν τῶν μισθωμάτων, ἣν τις λογίζοιτο, σφᾶς. ἅπερ
 ἄξιον ὃν δεινῶς μετελθεῖν οὐ μετῆλθεν ὁμως, ἀλλὰ καὶ ἄλλα
 προσφιλοτιμεῖται, καὶ πρὸς ἀνατολήν πέμπει, χώραν ἱκανῶς
 ἔχουσαν σφᾶς τρέφειν. ἐκεῖνοι δὲ ἀλλὰ σοβαρευόμενοι ἀπειθοῦσι,
 καὶ προσέτι προσαπειλοῦσι, μηδὲν ἀκριβῶς εἰδότες τὴν βασιλείαν
 10 Ῥωμαίων ὅποσον ἰσχύει καὶ ὡς εὐπετῶς ἔχει καὶ τριήρεις ναυπη- D
 γήσασθαι καὶ μαχηταῖς ἑξαρτίσασθαι, μηδὲν δεομένην συμμάχων
 ἐκείνων, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον τὰς δυνάμεις ἀποχρώσας ἔχουσα ὥστ'
 εὐμαρῶς ἔχειν φόβον καὶ τοῖς μακρὰν ἐμβαλεῖν, κἂν τῷ τέως αἰ-
 τιῶν πολλῶν προσίστανται ἁμαρτίαι. εἰ τοίνυν ἀγαπῶεν λαμι-
 15 βάνοντες τὰ διδόμενα. εἰ δ' οὖν, καὶ αὐτὸν ἔχειν ἀμυνεῖσθαι
 ἀλιτηριώδεις φαινομένους ἀντὶ συμμάχων, εἴ που τοῖς καθεστῶσι

6. ὃν deerat.

13. τέως ἐξ αἰτιῶν?

quae iidem deinde in tractu Orientali fecissent, ut nimirum iniuriis et contumeliis plurimis non hostes sed Romanos affecerint. et nunc quoque traiecto Hellesponto quam saeve ac flagitiose vexaverint Occidui tractus Romanos habitatores attexuit; quorum quidquam ignotum inauditumque sibi esse si opinarentur, vehementer errarent. atque haec tot locis ab his corrassa si quis aestimatione rite inita in summam colligat, reperiet haud dubie plus satis iam eos stipendiorum ac mercedum accepisse. ubi cum indignandi locus esset quod quae violenter extorsissent iterum seditiose minaciterque reposcerent, his in eodem idque intolerabiliter peccantes, tamen consueta se utentem lenitate, non modo rapta non repetere, sed super haec offerre donum gratuitum pecuniae, si se ad modestiam componant, ipsis numerandae, assignareque regionem in qua commode vivant, provisum iam a se copiosis alimentis, in Orientali continente, quo transfretare ipsos iubeat. quid ad haec autem illi? nempe consueta fremunt audacia, et praeterquam contumaciter obsequium detrectant, etiam insolenter minari non verentur, non reputantes quale ac quam potens sit Romanum imperium, quam ipsi facile et triremes fabricare et fortibus easdem complere copiis, sicque ostendere quam non egeat auxiliis ipsorum; quippe quod optimo militum genere ita, cum vult, abundat, ut terrorem sui in dissitas procul gentes proferre soleat, utcumque nunc provocata peccatis multorum dei vindicta, cladibus attritum inopinatis langueat paululum, non sipe spe tamen pristini vigoris cito resumendi. consulant isti ergo rebus suis, et contenti, si sapiunt, donativis ex mera sua liberalitate oblati pacate se conferant quo iubentur. sin furere pergunt, sane sciant se haud cunctaturum amplius, quod facile queat, rebelles sceleratos poenis meritis subiicere; nec passurum ut, quod hactenus fecerunt, hostes se Romanis crudelissimos, nomine sociorum admissi, perfidiose prae-

- E** παρεγχειροῖεν. μηδὲ γὰρ ἀγνοεῖν ὅλως ὁπόσοις ἐκ τῶν Ῥωμαίων ὀλίγου ἐνικανώθησαν χρόνου, καὶ ταῦτ' ἐφ' ἱκανὸν ἐς Θεουδερίχου πολέμοις συνεχέσι ταλαιπωρούμενοι, καὶ μηδὲν ἀπονάμενοι τῶν ὅσα δεικνῦσιν εὐπορον. σημεῖον δ' εἶναι τὸ ἐκεῖθεν ἀπαλλάττοντας μηδὲν ἐς νέωτα ἐπιφέρεισθαι, ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἐρήμοις διαύγοντας, οὕτως ἐκεῖθεν φανῆναι γυμνοὺς τινὰς καὶ ἀνόπλους
- P 359** καὶ μηδὲ τῶν καθ' ἡμέραν ἐς τροφὴν εὐποροῦντας. νῦν δ' ἀλλ' ἄργοι κάθηνται καὶ ὑπερηφάνους τὰς μισθοφορίας ἀπαιτοῦσι, τί καὶ πράξαντες ἀγαθὸν καὶ μαχητῶν ἔργον γενναίων, τοὺς ἐχθροὺς καὶ ταῦτα ἐγγὺς ὄρωντες, πολέμοις συντραφέντες καὶ μάχαις,¹⁰ ὥς λέγουσιν. ὣν χάριν ἐγκαλύπτεσθαι δέον, οἱ δὲ καὶ ἀπειλοῦσι κατατρέχειν τὴν χώραν, ὥσπερ ἂν ἔρημος προύκειτο τοῦ πολωροῦντος, καὶ ὥς οὐκ οἶδασιν ὥς κατὰ νώτου τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ αἱ περὶ αὐτὸν δυνάμεις, ὣν μὴ ὅτι γε τὴν προσβολήν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν φήμην προσπελαζόντων ἐνέγκαιεν.¹⁵
- B** 20. Ταῦτα καὶ πλείονα τούτων διαλαλήσας ἐκείνοις μὲν τὸ σφίσι συνοῖσον ἀφῆκε βουλευέσθαι, αὐτὸς δὲ τὸν τοῦ οἰκείου

2. ἐς] ἐν?

beant. sese porro facultatesque circumspeciant suas, nec obliviscantur quod palam est, ipsos, quidquid habent, quo vivunt et spirant, a Romanis accepisse; quos dudum fame et egestate perisse necesse fuerat, nisi omnium inopes e Theuderichi castris Romanum imperium fomentis recreatos opportunis, incolumes ad hoc tempus perduxisset. pallidos, exangues, miseras reliquias belli Siculi, nudos vos atque inermes excepiimus, omnibus indiciis monstrantes quam sterilem ac damnosam alibi militiam militaveritis; ex qua utique vobis, quantum apparebat, ne unde quidem in diem posterum vel misere vesceremini supererat. nam ita facie luridi, ita vestibus laceri, ita professionis etiam instrumentis vestrae, armis, inquam, destituti in littus estis nostrum expositi, quasi e deserto quodam et vasta solitudine in terras demum cultas transiretis. nunc vero impinguati nostris copiis otiosi videlicet desident: quin et feroces tumidique laborum, quos ignave vitarunt, mercedes flagitant. quamam vero eas navanda opera promeriti? agite, quid memorabile gessistis? quo forti vos facinore manu rem gerendo commendastis? atqui hostes non deerant, quos ante oculos habebatis, summo vestri contemptu ferentes agentesque late cuncta. haecine decora vestra sunt, hominum, si ipsis de se praedicantibus creditur, bellis innutritorum ac praeliis? qui si vera memorant, pudere ipsos, quod a pristina virtute tam probrose degeneraverint, deceat, et latebras ignominiae suae quaerere. atque hi tamen sunt quos audio minari hostiliter incursuros terras nostrae ditionis, tamquam regiones nostro subiectae imperio praesidiis tutelae ipsarum invigilantibus careant. neque cogitant imminere ipsis a tergo Augustum Michaëlem, tot ac talibus instructum copiis, quarum ne famam quidem adventantium, nedum impetum ac vim irruentium queant sustinere.

20. Haec et plura horum prolocutus imperator Catelanos, ut de rebus suis secum deliberarent, dimisit. ipse autem proprii germani Con-

αὐταδέλφου τοῦ πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου υἱὸν ἀναδοχῆς
 ἀξιῶσας μεῖζονος ἢ κατ' ἀδελφόπαιδα, ἅμα δηλῶν ὡς τάχα ἂν
 καὶ τῷ πατρὶ τούτου καλῶς ἐς ἅπαν ἐχρᾶτο καὶ διὰ τέλους ἡγαλ-
 λεν, εἰ μὴ γ' ἐκεῖνος τὰ πρὸς αὐτὸν ἐφωράθη δύσοντας, τιμᾷ
 5 οὕτω τελέως τοῦ ἐπτακαιδεκάτου ἐπιβάντα ἔτους τῷ τοῦ πανυ-
 περσεβάστου ἀξιώματι, πλὴν οὐ κατὰ τὸ ἀρχῇθεν τῆς ἀξίας ταυ-
 τησὶ σχῆμα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκ τῶν κερῶν παρασήμοις σεμνύνει,
 ἃ δὴ τῆς ἐπαρχίας πρότερον σύμβολα ἦσαν, ἀξύμβολον ὅσον ἐπὶ P 360
 τούτοις τὸν τεῦθεν τὸν ἐπαρχον καταστήσας. οὕτω γὰρ πρότε-
 10 ρον κἂν δυσὶν ἐπάρχοις, τῷ τε Ὑπερτίμῳ καὶ τῷ Χαλκεοπούλῳ,
 πεποίηκεν, ἀξυμβόλους καταστήσας σφᾶς, ὡς ἄξιον ὄν τὸν ἐγ-
 γὺς βασιλέως ὄντα καὶ γε πρὸς αἵματος, λέγων, παρασήμοις
 τοιούτοις σεμνύνεσθαι. ταῖς δὲ περὶ τὸν υἱὸν καὶ βασιλέα δυνά-
 μεσι πέμψας προστάττει, ἐπεὶ ἐκείνους οὕτως ἀπέπεμπε, συνα-
 15 χθείσας περὶ πού τὴν Ἀπρω στρατοπεδεύεσθαι, κἂν πού συνεξορ-
 μῶν σὺν Ἀμογαβάροις Κατελάνοι, πειρᾶν ἐπέχειν πολέμῳ. καὶ B
 ταῦτα μὲν ἔπραττε βασιλεύς, οὐδὲ τὸν γαμβρὸν ἀφικεῖς ὅλως τῆς
 προσπαθείας καὶ ἀπαρτῶν τῆς κηδεμονίας, ἀλλὰ παντοίως
 προσποιούμενος καὶ Καίσαρα ἤδη φημιζόμενον, ἐπεὶ καὶ ἡ σύζυ-
 20 γος ἐκείνου τὰ Καισαρικὰ ἅμα δεξαμένη περιεβέβλητο. καὶ

4. ὑπογράθη P.

stantini Porphyrogeniti filium in maiorem honorem provehens quam spe-
 rare a patruo verisimiliter potuerat fratris filius (significare videlicet,
 opinor, volens; se patri huius adolescentis mortuo constans exhibiturum
 fuisse, dum viveret, officium benevolentiae fraternae, nisi ille se sibi in-
 fensum manifestis indicibus monstrasset) ornavit eum, nondum anno aetatis
 septimo decimo egressum, panhypersebasti dignitate, quamquam ei non
 concessit a principio habitum eius tituli proprium, sed gilvis eum insigni-
 bus honoravit; quae praetoriae prius erant symbola potestatis, ita ut
 deinceps praetor ornatum non haberet qui uni ipsi conveniret proprie.
 sic enim et prius duobus praetoribus Hypertimo et Chalceopulo fecerat,
 propriis eos privans insignibus, dum horum usum communicat aliis. aie-
 bat autem rationem reddens facti huius imperator videri sibi peculiariter
 aptum colorem gilvum insigniendis qui gradu ac consanguinitate proxime
 imperanti sunt admoti. iam quoniam providebat a Catelanis, super re-
 pulsam etiam obiurgatione a se irritatis aspera, insultum iure aliquem ti-
 meri posse, Michaëlem Augustum iussit, collectis cunctis in unum copiis
 circa arcem Apro dictam castra metari, ac si qua erumpere cum Amoga-
 baris Catelani conarentur, vi eos pugnaque cohibere. atque haec sic
 agens imperator haudquaquam affinem suum intimum et quasi generum
 Rontzerium plane abdicabat, aut benevolentiae curaeque, quas talis ne-
 cessitudo posceret, omnino expertem relinquebat, sed e contrario genere
 omni blanditiarum demulcebat, iam utique paene declaratum Caesarem:
 Caesarea quippe insignia uxor eius ab Augusto accepta induerat. sata-

ταῦτ' ἔπραττε τῶν πολλῶν διστᾶν ἐκείνον πειρώμενος, ἕπει καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πέμπων πρὸς βασιλέα διεμηνύετο.

- C 21. Ὁ δέ γε πατριαρχεὺν Ἀθανάσιος τὰ πολλὰ παρὰ τοῦ βασιλέως συγκροτούμενος, οὐδὲ αὐτός, ὡς ἐδόκει, καθυφίει τῆς πρὸς ἐκεῖνον θεραπείας, καὶ μᾶλλον ὅτι γε καὶ πολλῶν τῶν δυναμένων βασιλεῖ συνεῖναι καὶ ξυνεργεῖν εἰς τὰ γὰθὸν ἔρημον τοῦτον ποιεῖν συνέβαινε, τοῦτο μὲν ἀποφυγόντων ἐκουσίως ἐς πόλεις ἑτέρας, τοῦτο δὲ καὶ αὐτῶν αἰτίαις περιβαλλόντων ἐκεί-
D νους ὧν ἕνεκα καὶ ἀπηρτημένοι βασιλέως ἦσαν. καὶ διὰ ταῦτα ὑποποιούμενος τὸν καιρὸν οὗτος συνεχέσιν ἀγρυπνίαις καὶ λιτα-
10 νίαις περιεσπᾶτο, στίφος μοναχῶν συγκαλῶν καὶ ἱερωμένους καὶ πλήθος ἄλλο, καὶ πολλὰ ὑπερπαθῶν τῷ δοκεῖν συνόδοις ὁλομη-
ροις μόνος ἀρχιερέων, μόνος τῶν προυχόντων τῆς ἐκκλησίας,
P 361 τοὺς μὲν παραπέμπων ὡς δῆθεν εἰς τὰς λαχούσας, τοὺς δὲ καὶ παρὰ φαῦλον τιθέμενος, τὰς ἀμφισβητήσεις τοῦ πλήθους δια-
15 λύειν πειρώμενος, καὶ ἄλλως κακῶς εἶχε τὸ τῆς ἐκκλησίας πλή-
ρωμα, τῶν περιφανῶν ἐν ἐνδείᾳ καὶ ἀτιμίᾳ διαβιούντων. οὐ

gebat videlicet hac arte a communibus gentis suae consiliis Rontzerium abducere, occasionem eius spei e missis ab hoc arcano ad se nuntii sumens, quibus studiose persuadere conabatur se devoto perstare in Augustum animo, sed quandam agendi loquendique adversus imperatorem simulationem extorqueri sibi metu ac minis suorum, quorum contumaciam tacitus detestaretur.

21. Patriarcha porro Athanasius ut ingenti semper favore atque applausu imperatoris honorabatur, ita nec ipse videri volebat ulla vicissim in re cessare quae ad ei gratificandum obsequendumve pertineret. ad quod illum stimulabat maxime solitudo imperatoris et destitutio a multis sua causa absentibus, quorum praesentia et opera in tot illis difficultatibus gravissimi temporis iuvare potuisset, quibusdam eorum exilium sibi sponte consciscantibus recedendo in civitates alias, et iisdem caeteros implicantibus in easdem causas ob quas ipsi ab imperatore discessissent. quare patriarcha congruentem tristitiae temporum sollicitudinem ostentans, continuis vigiliis et litiis numen propitiando rerum in praecipiti pendens ruinas fulcire conabatur. multus igitur erat in congregandis ad orationem monachorum coetibus, sacerdotum quoque ac turbae caeterae, prae se ferens ex animo se compati calamitatibus publicis. quotidianas quin etiam celebrabat synodos, quamquam solus ipse quidem archiepiscoporum, solus ecclesiasticorum procerum, quippe cum reliquos ipse ab urbe amandasset omnes, alios quidem ad suas ecclesias praesenti cura regendas ire iubens, alios delationibus vulgi ad suum tribunal vocatos, secundum accusantium vota fere iudicans, ignominia deformatos cogens declinare conspectum multitudinis et prae pudore dedecoris inusti latebras peregre quaerere. reliquum vero ecclesiasticorum corpus graviter universum laborabat, illustrioribus quibusque horum partim inopia conflictatis, partim honore imminuto de gradu splendoris pristini deiectis. non enim

γὰρ ἐξήλλακτο τῷ ἀνδρὶ τὰ τοῦ ἡθους οὐδ' ἐς βραχὺ καταστά-
 σεως τῆς ἀρχῆθεν, καίτοι γε τοῦ βασιλέως πληροφοροῦντος,
 ὅτ' αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πάλιν πραγμάτων ἐποίει,
 ὥς τὸ ἡθος ἐνέλλακται. ὅλως δὲ ἀθώπευτος ἦν καὶ ἄτεγκτος,
 5 καὶ ἔν' οὕτως εἶπω, κατὰ τοὺς κερασβόλους κυάμους ἀμάλακτος, B
 βαρὺς μὲν μοναχοῖς, ἐξαλλάττων καὶ αὐτὰ τὰ τῶν μονῶν τυπικὰ
 καὶ μονοφαγίαν δι' ἔτους ἐξακριβούμενος, ὥς καὶ ἐννατίζειν αἶει,
 καὶ ἐφιστῶτο δεσπόσυννος ἐορτῇ καὶ τῶν πασχαλίων, βαρὺς δὲ
 καὶ κληρικοῖς, βαρὺς δὲ καὶ λαϊκοῖς, καὶ τὰ πάντ' ἄγων καὶ
 10 φέρων εἰς θεῖα δικαιώματα, οἷς οὐδ' ὅλως οὐδ' οἱ ὁμολογουμέ-
 νως περὶ τὰ θεῖα ἡκριβωμένοι κατεχρήσαντο. καὶ ἐπορεύετο
 κραταιούμενος ἐπὶ τούτοις βασιλέως συγκροτησιμοῖς, καὶ πάντες, C
 καὶ μᾶλλον τῶν ἐπιδήλων, δυσχερῶς εἶχον τοῖς παρ' ἐκείνου
 πραττομένοις. τὰ γὰρ ἐκείνου ἡθὺς πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ἐξαίσιμα
 15 ἦσαν καὶ οὐδ' ὅλως ἐκείνοις συνέβαινον, τοῖς μὲν ἐξ ἐναρξέτου
 δῆθεν δοκήσεως, τοῖς δ' ἐξ ἐμφύτου γνώμης δοκοῦν, τοῖς δ' ἐμ-
 παθοῦς διαθέσεως κατὰ γνώμην τῶν πάλαι. ὁπόθεν δὲ τοῦτ'

vel ad breve tempus Athanasius immutare quidquam aut remittere de illa
 morum acerbitate priori patriarchatu odiosissime exercita curaverat, ut-
 cumque et credidisset imperator et persuadere aliis spondendo studuisset,
 quando illum ecclesiasticis rursus negotiis praeponuit, alium plane iam
 ipsum a primo illo dudum exoso ac formidato nunc esse factum, cum ta-
 men is tunc maxime nullis se verborum officiis delinibilem, praerigidum
 plane quendam, et ut sic loquar, prout de fabis aiunt cornu tactis, nulla
 coctura emolubilem praeberet, gravem quidem monachis (quibus ipsum
 quotidie numerum psalmorum et cantus ecclesiastici, usu monasteriorum
 singulorum dudum definiti, modum passim exaggerans mutaret, eisdemque
 de novo praescriberet, tamquam instituti observationi monastici necessario
 annexam, religionem continuati citra intermissionem ullam per totum ae-
 que annum ieiunii, unica in die refectio contenti; unde fiebat num-
 quam plane hora prius nona gustare quidquam monachos, ne in festis qui-
 dem domini aut ipsis Paschalibus), gravem etiam clericis, gravem et laï-
 cis, dum omnia omnium ad divinarum, ut aiebat, iustificationum normam
 acerbè semper emendans revocat; quali severitate nullum eorum qui
 omnium confessione haberentur divinarum legum observatores exactissimi,
 usum fuisse constabat, inter hos ille velut inanes contemptim fremitus
 erecta fronte, quo intenderat gradiebatur, fretus sibi paratissimo, et quo
 magis pergeret, benignius semper aspirante favore imperatoris, quantum-
 vis interim omnes ringerentur, maxime autem insigniores quique aegerrime
 ferrent quae ab illo videbant fieri, tantumque abessent a dignandis as-
 sensu vel approbatione sua ulla eius actis, ut mores ipsius in compara-
 tione cum aliis laude omnium celebratis praesidibus ecclesiarum plane sibi
 videri monstrosos atque horribiles non dissimularent. in eam alios sen-
 tentiam adducebat recta aestimatio verae virtutis: alii sensu quodam in-
 nato et quasi genii abhorrentis incitabantur impulsu. nonnullos, nec forte
 paucos, stimulabant irae in Athanasium veteres, prioris olim eius regimi-

ἦν, ἔξεστι γίνεσθαι τοῦ πείθοντος λογισμοῦ. ἀμέλει τοι καὶ μὴ μόνον τοῖς ἀρχῇθεν σχιζομένοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγλευ-
D κῆς ἐδόκει καὶ ἀτενοῦς ἡθους καὶ ὅλως δυσπέμφελος. βασιλεὺς δὲ οὐ μᾶλλον ἐκείνον ἢ τὴν οἰκείαν συνιστῶν οἶον, ὥς ἐώκει, γνώμην, ἐφ' οἷς καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκεκρίκει, οὐδ' ἐς βραχὺ τῆς
ἐπ' αὐτῷ πολυωρίας καθυφίει. ἐπεὶ δὲ καὶ φάμουσ' ἄττα ρι-
φέντα μέχρι καὶ ἐς αὐτοῦ χειρας πεφθάκει, δειν' ἄττα λέγοντα καὶ ἀπάδοντα, οὐκ ὀλίγην κἀκείνος εὕρισκει σχεδιασθεῖσαν τῷ
πατριαρχοῦντι σύστασιν ἐξ αἰτίας τοιαύσδε. εἶχε μετὰ πολλῶν
E ἄλλων ἡ πόλις καὶ Ἀρμενίους ἐποίκους. τῶν τις καὶ προεπε-
φθάκει προσδραμὼν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μύρῳ τῷ ἁγίῳ
χρισθεὶς. παρ' ἣν αἰτίαν καὶ ἄλλοις μὲν τοῖς ὁμογενέσιν ἀπό-
στοργος ἦν, διαφερόντως δὲ γε τῇ ἀδελφῇ. ὥς δὲ καὶ πικρῶς
εἶχον καὶ ἐλοιδοροῦντο τῷ ἀποκλίναντι διὰ τὴν μετάθεσιν, ἐνε-
πικραίνεται οἱ καὶ ἡ ὁμαίμων, καὶ μέσον τούτων ἔχθρα συνίστατο.
P 362 ὧν ἐν μιᾷ διαλοιδορουμένων, κἀκείνου προσαπειλοῦντος ἀναφέ-
ρειν τῷ πατριάρχει καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ὀνειδῆ διεγκαλεῖν, εἰς
παρευρεθεὶς ἐκείνοις καὶ ἀναξιοπαθήσας οἶον, τὴν ἔγκλησιν

nis iniuriis accensae, quarum memoriam praesens similium experientia re-
fricabat. cuiusmodi praeiudicia quos insederint animos, iis nimirum facile
persuadent iustis se nec reprehensioni obnoxii moveri odiis, dum eos
aversantur quos tam merito cunctis exosos intelligunt. verum Athanasius
vel ignarus vel sic tanquam ignoraret securus adeo flagrantis in ipsum
invidiae, non iis solum quos priori functione patriarchalis potestatis irri-
taverat vexando, abscindique a sui communione coegerat, durum indomi-
tumque se praebebat, sed et sine discrimine cunctis aliis acerbis, auste-
rus, morosus, ac velut mare procellosum, minaci semper apparere perge-
bat, si non etiam affectabat, terribilis specie. porro imperator non ma-
gis illum quam proprii a principio de illo declarati auctoritatem iudicii
constantia perseverabat irrevocabili tueri; nec ei consulendi eiusque invi-
gilandi securitati providam sollicitudinem remittebat. quoniam vero tam
licenter in vulgus spargebantur libelli adversus Athanasium famosi, ut
quidam eorum gravia et valde absona continentes usque ad ipsas impera-
toris pervenirent manus, inventam is occasionem cupide arripuit patriar-
chae de novo ad populum commendandi ex causa quam mox exponam.
habebat urbs inter alios variarum gentium inquilinos plures etiam aliquos
Armenos. horum quispiam relicto suorum ritu nostrae se catholicae ag-
gregaverat ecclesiae, sacro ad hoc unctus chrismate; quo nomine ma-
gnum in se concitavit odium popularium suorum, praesertim vero sororis,
adeo ut passim eum cum caeteri consanguinei conviciis proscinderent,
quod e religione patria ad aliam descivisset, tum eundem amarissime ob
id ipsum germana increpare non desineret. eratque tali ex causa conti-
nuum inter eos commissum iurgium. quod dum die quadam ferventius
agitaretur, hinc de more conviciantibus homini domesticis, inde illo mi-
nante se ad patriarcham relaturum quae sibi exprobrarent et eos apud
ipsum accusaturum, repertus illic quidam est qui, velut rem indignam ra-

ἔβλασφήμει καὶ πίστιν καὶ πατριάρχην, τὸν καταφρονητὴν ὑπεμ-
φαίνων, ὡς ἥκιστα φροντιῶν, εἰ ἐπικαλοίη. μικρὸν διῆλθε τῆς
ῥας, καὶ ἀποστὰς ἐκεῖθεν, μεταξὺ τὴν ὁδὸν διερχόμενος,
παρὰ μηδεμίαν αἰτίαν ἐμφανῇ ὑμνοδίζεσθαι καὶ πίπτει πτώμα
5 δεινόν, καὶ ἔδοξεν ὑποσχὼν δίκας τῆς βλασφημίας, δεινῶς συν-
τριβεῖς τὸν πόδα. ταῦτα μαθὼν βασιλεύς, καὶ ὡς εἶκός τὸ B
πραχθῆναι ἡγησάμενος θανατούργημα, τὸ πᾶν τοῦ παραδόξου
τῷ πατριαρχοῦντι προσαντίθει, δέον ὄν, οἶμαι, καὶ μᾶλλον
θεῷ καὶ τῇ πίστει, ἣν ἐκεῖνος ἀφρόνως βεβλασφημήκει. καὶ
10 αὐτίκα πρώϊας σύναξιν κοινὴν παραγγέλλει, ἐπιτάττει δ' ἐνεχθῆ-
ναι καὶ τὸν καταραχθέντα ὡς εἶχεν ἐπὶ τοῦ σκίμποδος. οὗ δὲ
καὶ ἰς μέσον τεθέντος, πολλὴν καὶ διωλύγιον διεξήκει δημηγορίαν,
συνιστῶν ἐντεῦθεν ὅτι συνιστᾶν ἤθελε, τῶν δ' ἀπ' αὐτοῦ σχιζο- C
μένων, καὶ μᾶλλον τῶν ἰδίως ζηλούντων, τὰ πλεῖστα καθήπτε-
15 το, καὶ ἐκεῖνοι τὴν γνώμην ἀμετάθετον εἶχον ἐφ' οἷς ἀρχῇθεν
ἐπισχυρίζοντο. καὶ ἐπασχον μὲν, ἐπασχον δ' ἂν καὶ τὰ μέγιστα,
εἰ βασιλεὺς ὕψι καὶ συνεχώρει. ἀλλ' ἀνείχετο ὅπως τὰς ἐπ'
ἐκείνοις τῶν ἄλλων ὁρμὰς τρόποις χρηστότητος.

22. Ἐν τούτῳ καὶ ὁ ἀπὸ μεγάλου δουκὸς Ἰταλὸς μὲν τὸ P 363

tus intentari ipsis auctoritatem alieni patriarchae et iudicii eius periculum denuntiari, erupit in maledicta, diris devovens et fidem et patriarcham istum, quem contemnere se nec nauci facere, aut quid de se censeret, si coram eo citaretur, omnino curare demonstrabat. nondum huic tota a prolatis verbis talibus hora effluxerat, cum abscedens inde, dum per urbem ambulabat, ex nulla quae appareret causa supplantatur sterniturque humi diro casu, visus blasphemiae poenas pendere, quod eo lapsu pedum illi contritus alter est. eo imperator cognito, eventum ex prima statim specie manifesto miraculo imputans, pro caetera sua admiratione patriarchae, prodigium id esse a deo declarante suum in ipsum amorem et eius apud se merita mirabiliter patratum sine ulla dubitatione credidit, verisimilius, ni fallor, opinaturus, si fidei ab isto blasphemia violatae repetitam sic a numine ultionem fuisset interpretatus. postridie igitur mane confestim concionem frequentem advocat. praecepit autem eo in lectulo deferri eum qui pridie pedem, ut dictum est, fregerat, quo in medio posito sane longam et verbosam e superiore Augustus loco effudit orationem, exquisitis evehens praeconiis quem volebat commendare, abscissos autem ab eo, aut potius ei privatim invidentes, haud parce omni occasione incursans, frustra id quidem, quantum ad eos de sententia dimovendos pertinuit. adeo enim quidquid imperator diceret, nullam vim eorum animos immutandi habuit, ut contra in antiquis adversus Athanasium iudiciis et odiis magis magisque confirmarentur. et patiebantur illi quidem ab Athanasio multa, multo plura et gravissima passuri, si permitteret eum imperator ad extremum indulgere maligno suo genio. inhibebat enim ille omnino et ab illis arcebat, innatae mansuetudinis instinctu, saevos ferosque imminentium iis perdendis Athanasianorum impetus.

22. Inter haec is qui magnus dux fuerat, Italus quidem genere, sed

γένος, ταῖς δ' ἀπὸ τοῦ βασιλέως ὀνομασίαις ὡς γαμβρὸς κλειζόμενος, πέμπων πολλάκις πρὸς βασιλέα καὶ τεχνιτεύων τὰς σκαιωρίας, τέλος ἀποσταλέντα καὶ αὖθις τὰ τοῦ Καίσαρος σύμβολα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἐγέρσεως ὑποδέδεται καὶ Καῖσαρ φημίζεται, δέχεται τε παρὰ βασιλέως καὶ χρυσίου 5
 B νομίσματα χιλιοστίνας τρεῖς πρὸς τριάκοντα. ξυνέκειτο δὲ σφίσι λαμβάνειν καὶ σίτου τοπικοὺς μοδίους ἑκατὸν χιλιάδας, καὶ μέχρι καὶ ἐς τρεῖς χιλιάδας μαχίμων ἀνδρῶν παρακατασχόντα τοὺς ἄλλους ἀποπέμπειν, καὶ αὐτίκα περᾶν κατ' ἀνατολήν. ἀλλ' ὅμως ἐκ σκαιωρίας καὶ αὖθις οὐχ ὑπέλειπετο πρόφασις, ἀλλὰ πολλοὺς 10
 μὲν ἀνὰ Κύζικον πέμπει πολλοὺς δ' ἀνὰ Πηγάς, ἱκανὴν δὲ μοῖραν καὶ τῷ Λοπαδίῳ προσνέμει. αὐτὸς δὲ καὶ τοὺς περὶ τὸν Μπυριγέριον θάλπων ἤδη ἀποστατήσαντα, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀμφὶ
 C τὸν νόθον ἀδελφὸν Θευδερίχου ὑποποιούμενος, τούτοις μὲν μέχρι καὶ Μιτυλήνης τὸν πλοῦν περιώριζεν, ἐκείνους δὲ παρακατεῖχε 15
 καὶ προφάσεις ἐπλάττετο καὶ ἄλλας μὲν, τέως δέ γε τὴν ἔκδηλον, ὡς ἀκαθέκτους ὄντας οὐ δύναται καθυπάγειν εἰς τὸ οἰκεῖον θέλημα, καὶ ταῦτα μηδὲ ταῖς κεχρεωστημέναις μισθοφορίαις ἰκνωθέντας. ὑπεποιεῖτο δὲ καὶ τὴν τῶν ἑκατὸν χιλιάδων τοῦ σίτου συναγωγὴν· καὶ ἀνὰ μέρος μὲν οἱ τοῦ βασιλέως συνῆγον ἐκ τῆς 20

2. βασιλεῖ P.

qui generi appellatione ab imperatore honorabatur, mittens subinde ad Augustum et fraudum illum suarum artificiis implicans, denique rursus ab eo missa Caesareae dignitatis insignia, die qua Lazari resurrectio celebratur, induit et Caesar acclamatur. accepit autem ab imperatore tria et triginta nummorum aureorum millia. conveneratque inter illos tradenda praeterea illi fore modiorum frumenti mensurae locis illis usitatae centum millia. ipse autem spoponderat tria se dumtaxat bellatorum fortium millia e suis copiis retenturum, ac dimissis reliquis cum illis traicturum in Orientem. quibus in cunctis administrandis consuetas adhibebat astutias, variis praetextibus illudens. nam ex illis quos se dimissurum promiserat, multos Cyzicum misit, multos Pegas; nec modicam eorum partem Lopadii collocavit. interim ipse Mpyrigeria palam imperatori rebellem fovebat, et cum fratre notho Theuderichi eiusque classe piratica familiare commercium habebat, idoneis eos officiis deliniens. ac Siculis quidem illis spatium incursandi maris usque ad Mytilenem praefinivit: Catelanos autem quos dimissurum se promiserat contra pacta retinens, fictas perfidiae excusationes obtendebat, cum alias, tum illam iam tralatitiam, haud posse se adigere quo cuperet homines infraenes, qui praesertim debita dudum sibi nec adhuc repraesentata stipendia reposcerent. nec temperabat quin fraudandi occasionem arriperet ex imperata de qua diximus comportatione frumenti, ipsi prius quam transfretaret in Asiam admetiendi. ne enim unquam constitutus modiorum numerus plene posset confici, ut quamque illius partem resti ministri conferri locum in

χώρας ἐκείνῳ τὸν σῖτον, ἀνὰ μέρος δ' ἐκεῖνος τοὺς ἰδίους πέμ-
 πων ἔξεφόρει τὸ εὐρισκόμενον, προφάσει μὲν ὡς ἐπιταχύνων τὴν D
 ἀπανάστασιν, τὸ δ' ἄληθές καὶ ὃ μᾶλλον κατενοεῖτο, τὰς ἐπι-
 θυμίας ἐμπιπλῶν καὶ καταφρονῶν ἐς ὅτι μάλιστα. ἐν τοσούτῳ
 5 δέ, ἵνα δὴ καὶ πλεον τὸν βασιλέα ὑποποιήσῃται, ἅμα δέ καὶ
 κατὰ τινὰς ἐτέρας προφάσεις, τὴν μὲν πενθερὰν καὶ τὴν σύζυ-
 γον τῷ ἐγγαστρίῳ βαρουμένην φόρτιν πέμπει κατὰ πόλιν πρὸς
 τὸν κρατοῦντα, περιαργῶν τὴν διαπεραιώσιν ἐκ προφάσεως, ὡς P 364
 εἰ μὴ ἐπανέλθοιεν αὐταὶ ἐξηγνησμένων καὶ τῶν ἀπαιτουμένων,
 10 οὐδ' ὅλως περαιωθησόμενος. (23) αὐτὸς δὲ συμπαραλαβὼν B
 οἷς καὶ μᾶλλον ἐθάρρει, ποσομένους περὶ πού τοὺς ἑκατὸν καὶ
 πεντήκοντα, ἔγνω πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ κατὰ τὴν Ἀδριανοῦ διά-
 γοντα ἀπελθεῖν, προφάσει μὲν καὶ τῷ φαινομένῳ ὡς προσκυνή-
 σων καὶ βλέψων ὃν ἐς τόδε οὐκ εἶδεν, ἔτι δέ γε, καὶ ὡς ἔλεγε,
 15 συνταξόμενος μέλλων διαπερᾶν, τῷ δέ γε βαθυτέρῳ, καὶ ἐφ'
 οἷς ὑπωπτεύετο, κατασκοπήσων τὸ περὶ τὸν βασιλέα στράτευμα.
 καὶ γὰρ οὐδ' ἐκεῖνοι πρὸς τὰς αὐτῶν ἀτασθαλίας ἡρέμουν, ἀλλ' C
 ὑπονοοῦντες τὴν ἀπιστίαν, καὶ μᾶλλον Ἀλανοὶ καὶ τὸ ἐκ παλαιοῦ

praescriptum curaverant e variis regionibus tractus Occidui, eam statim
 per a se missos iubebat tolli exportarique praetextu accelerandae migra-
 tionis Augusto exoptatae Catelanorum, revera autem, quod satis clare pel-
 lucebat peritis rerum, inexplibili suae indulgens cupiditati et Romanum
 imperium licentissime ludificans. sub haec, ut imperatorem tanto ad-
 stringeret artius, prout ei erat opportunum ad varios quospiam perplexa-
 rum machinationum fines, socrum suam et cum ea uxorem gravidam in
 urbem ad imperatorem se conferre iubet, allegaturas ei, quibus scilicet
 invitatus a transfretando prohiberetur, causas plausibiles, a contumacia re-
 cusantium id facere militum ductas, professus etiam discedentibus matro-
 nis haud se sperare prius posse persuadere Catelanis traiectionem, vel cum
 iis, ut iubeat Augustus, in Asiam unquam transmissurum sese, nisi re-
 versae confectas impetratasque ab imperatore referrent militum petitiones
 et pecuniam plene solvendis suffecturam stipendiis cunctis retro debitis.
 (23) ipse autem sumens secum cohortem amicorum quibus maxime fide-
 bat, numero circiter quinquaginta supra centum, decrevit ad imperatorem
 Michaëlem Adrianopoli degentem proficisci, specie quasi veneraturus et
 visurus principem quem nondum viderat, praetereaque vale ipsi dicturus,
 stans velut in procinctu transmissionis in adversam continentem: altiori
 tamen, quod sagaces suspectabant, ad id impulsus consilio, nimirum ut
 sic praesens exploraret quales essent et an tantum metuendae Michaëlis
 Augusti copiae. haud enim adeo hebes erat Rontzerius ut prorsus non
 intelligeret, quod satis eminebat, infensum infestumque sibi ac suis Cate-
 lanis istum esse exercitum, quippe fama irritatum immanium iniuriarum
 per quas illi Romanos, cives ipsorum, quin et plerosque familiares et
 consanguineos, avarissime ac contumeliosissime vexassent. ad hunc ulci-
 scendi praeterita scelera impetum adiungebatur cura praeventendi futuram
 rebellionem, cuius mox erupturae multa extabant indicia paene manifesta.

Περσικόν, οὓς καὶ Τουρκοπούλους ὠνόμαζον, οἱ μὲν περὶ τὸν
 ἐκ Βουλγάρων Βοσσίλαν καὶ τοὺς οἰκείους κοσμήτορας, τὸ δὲ
 Ῥωμαϊκὸν περὶ τὸν μέγαν πριμικήριον τὸν Κασσιανὸν καὶ τὸν
 Δούκαν καὶ μέγαν ἑταιριάρχην ταττόμενοι, τὰ τῆς Μακεδονίας
 D τε ὀχυρὰ διελάμβανον ἀπαναστάντων τῶν οἰκητόρων κατὰ βασι-5
 λικὴν διὰ τὸν κίνδυνον πρόσταξιν, καὶ κύκλῳ περισχόντες τὸν
 τόπον ἐφ' ἡμέραις ἑστρατοπεδεύοντο, τοῦ μὲν προσβαλεῖν Ἰτα-
 λοῖς ἀποσχόμενοι, ἔννοιαν δὲ διδόντες ὥς ἐπιθήσονται φανεροῖς
 εἰς ἀποστασίαν κατασιᾶσιν, ὥς ἐκ πολλῶν ὑπωπτεύετο. ἦν τοί-
 νυν ἐντεῦθεν καὶ κατασκοπήσεως ὑποψία, ὥς εἴρηται, αὐτόθεν 10
 E ἀφικνουμένῳ, ὅτι γε καὶ ἐκάστῳ τῶν κατὰ δύσιν φρουρίων, οἷς
 ἐπιστάτῃ, ἰδίους ἐκ Κατελάνων ἄρμοστὰς καθίστη καὶ φύλακας.
 Βοηδρομιῶνος τοιγαροῦν ὀγδόῃ λήγοντος ἦν, καὶ ἡγγέλλετο τῷ
 κρατοῦντι Μιχαὴλ ἢ τοῦ Καίσαρος ἄφίξεις ἀνὰ τὴν δεῖξιν ἡμα
 τῷ στρατῷ διάγοντι. ἀγγελθὲν δὲ τοῦτο παρὰ τοῦ γυναικαδέλ-15
 P 365 φρου ἐκείνου Ἀσάν θαῦμα ἦν· καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἐπυνθάνετο
 πῶς ἂν καὶ παραγένοιτο, εἰ ὀρισθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως τε
 καὶ πατρός, ἢ αὐτὸς καὶ γνώμης ἦλθεν αὐτοθελοῦς. καὶ ὅς τὴν
 πρὸς αὐτὸν μὲν δουλείαν καθωμολόγει, καὶ ὥς προσκυνήσων
 πάρεστιν, ἡμα δὲ γε καὶ κατὰ τὴν προκειμένην ὁδὸν τὴν ἐπ' ἀνα-20

18. ἦ] εἰ P.

et hanc in partem eminebant Alanorum maxime studia, Persicorumque iti-
 dem veterum sub signis Romanis ordinum, qui Turcopulorum nominaban-
 tur. horum quibusdam praeerat oriundus e Bulgaris Bossilas. alii prae-
 fectis e sua gente sibi propriis parebant. Romanae vero legiones, quas
 ductabant magnus primicerius Cassianus et magnus hetaeriarcha Ducas,
 munitiora situ Macedoniae praeoccupaverant, iussu Augusti fuga incola-
 rum ob metum instantis periculi deserta, et castris circum positae amplexae
 locum illum, stativa ibi a diebus iam aliquot habebant, abstinentes quidem
 a committendo cum Italis praelio, ansam autem illis dantes opinandi, haud
 omissuros se impetum in ipsos facere, simul, quam moliebantur cuiusque
 suspecti merito erant, defectio in effectum prorupisset. haec prudentiores no-
 strorum reputantes non fere dubitabant, quin explorandi animum alio fucans
 Rontzerius obtentu istum ad Michaëlem Augustum accessum affectasset,
 maxime cum recordarentur certis nuper nuntiis auditum, quaecumque in
 Rontzerii venissent potestatem arces tractus Occidui, studiose ab eo Catela-
 nis praefectis fuisse commendatas, attributis cuique ad earum tutelam validis
 ex eadem gente praesidiis. octava igitur supra vicesimam Martii mensis dies
 illuxerat; cum imperatori Michaëli occasione census militaris apud exercitum
 forte tum versanti Caesaris adventus ab Asane fratre Caesarissae illius con-
 iugis nuntiatus est. hic statim Michaël per missos Caesarem interrogavit,
 cur, quo animo, cuius impulsu veniret, an sponte ipse ad id consilium ap-
 pulisset animum; et qui sibi obsequium iam rite professus esset, an debi-
 tam exhibiturus venerationem sibi se vellet sistere, valeque dicturus ad
 mox capessendum sibi praescriptum in Orientem iter. ad ea ille cuncta

τολῆς αὐτῷ συνταξόμενος. ὁ δ' αὖθις ἀντέπεμπε καὶ λόγοις
 ἐδεξιοῦτο προσήκονσι. τετρὰς ἦν τῆς τοῦ Θωμᾶ λεγομένης ἑβδο- B
 μάδος, καὶ τὴν ἐσπέραν ἀνέσας, βασιλεῖ φανείς καὶ φιλοφρονη-
 θείς ὡς εἰκὸς ἀξίως βασιλικαῖς ὁμεστιάσεσι, τὴν μετ' αὐτὴν ἡμέ-
 5ραν συνάμα βασιλεῖ τὴν Ἀδριανοῦ εἴσεισι. ταύτην δὲ καὶ τὴν
 μετ' ἐκείνην ἀγῆλας φιλοτησίαις αὐτὸν βασιλεὺς παρήνει τὰ εἰς
 προσήνεια διοριζόμενος, ὡς μηδὲν ὅλως τῶν Ῥωμαίων χωροίν-
 των τοιαῦτα ἤδη τυραννικὰ καὶ ἀπόκροτα. ἐκεῖνος δ' ἔτι σπεύ-
 δων τὴν ἀποχώρησιν οἷονεὶ συνετάττετο, καὶ τὴν παραίνεσιν
 10ἀσμένως ἐδέχετο. (24) οἱ δὲ Ἀλανοὶ ἐθύμουν κατ' αὐτοῦ, C
 τὸν καιρὸν ἐπιτηροῦντες, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν Γεωργοῦν,
 οὗ ὁ υἱὸς κατὰ τὴν Κύζικον ἀπεκτάνθη, καθὰ φθάσαντες εἶπο-
 μεν. παρηκολούθουν οὖν τούτῳ σιγῇ ἔνθεν καὶ κεῖθεν. δοθέν-
 τος οὖν ἐκείνῳ καιροῦ τὴν Ἀνγοῦσταν ἰδεῖν μόνον, τῶν ἄλλων
 15Ἰταλῶν πάντων ἔξω πον ἐστώτων, ἀπερχόμενος καὶ ἤδη τῆς
 πύλης ἀνοιγομένης τοῦ οἰκήματος ἐν ᾧ ἡ Ἀνγοῦστα ἦν, δέχεται D
 καιρίαν τὴν πληγὴν ὅπισθεν διὰ τῶν νεφρῶν παρὰ τοῦ Γεωργοῦ
 ζητοῦντος τὸ αἷμα τοῦ ἰδίου υἱοῦ. καὶ οὕτω παραχρῆμα πίπτει,
 ἀνὴρ βάρβαρος μὲν καὶ ἄδικος καὶ ὡς τὰ πολλὰ φρονηματίας,

6. ἐκείνης P.

obsequiosis humilibusque occurrens responsis, fidem pacifici ac submissi
 accessus plenam fecit. quarta erat feria hebdomadae quam Thomae no-
 minant, quando sub vespere admissus ab Augusto Caesar cum caeteris
 utriusque personae dignitati congruis affectus est honoribus, tum mensae
 regiae communi participatione dignatus. postridie simul cum imperatore
 in urbem Adrianopolim invecus est; qua et consequenti die omnibus in-
 diciis liberalissimae benevolentiae delinens suum hospitem Michael Augu-
 stus eum interim magnopere hortabatur ad tractandos modestius ac man-
 suetius Romanos, libere quin etiam denuntians fieri non posse ut ii am-
 plius obnoxie quieteque tolerarent tyrannicos istos et rigidos ipsius et
 suorum mores. eam ille admonitionem libenter audire prae se ferens,
 quasi festinans ad imperatam viam dimitti se postulavit, officiosissime in
 digressu vale dicens. (24) at Alani qui tum erant in Michaelis comi-
 tatu, dudum infensi Rontzerio, eius ulciscendi occasionem observabant,
 haud lenem ad id instigatorem secum habentes Georgum illum, cuius fi-
 lium apud Cyzicum Catelani occiderant, prout superius narravimus. hunc
 igitur taciti quocunque se conferret sequebantur. contigit autem ei po-
 sci dari horam admissionis ad Augustam, quo erat ipse solus introdu-
 cendus, Italis quos ducebat comites, procul extra fores palatii iussis sub-
 sistere. hoc momentum suis consiliis aptissimum Alani cupide captantes,
 destitutum praesidio suorum Caesarem in ipso cubiculi Augustae aditu a
 tergo plaga letali in renibus transfodiunt. auctor vulneris ipse Georgus
 fuit, poenas interfecti filii repetens. eo Caesar ictu protinus concidit,
 homo barbarus ille quidem et iniustus, magnorum tamen plerumque spi-

- ἀλλ' οὖν ὅξυς εἰς πολέμους καὶ διεγχευμένος. θροῦς ἐντεῦθεν
P 366 ἐγείρεται, καὶ οἱ ἀπ' ἀνατολῆς, ὡς εἰπεῖν, ἐκείνον διεσπάραξαν
καὶ ἀπερρόφουν τοῦ αἵματος, τῶν ἰδίων μεμνημένοι· οὕτως
ὥπλιζεν αὐτοὺς ἢ κακία. ἄραντες οὖν τὸν νεκρὸν ἐκείνου ἔξω
που καταρρίπτουσι. τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ μόλις ἑαυτοῦ
γεγονῶς ἡρώτα πρὸ πάντων περὶ τῆς Αὐγούστης εἰ περιῇ· φόνος
γάρ, ὡς ἤκουεν, ἐργασμένος ἐν τῷ αὐτῆς οἰκήματι μή τι κακί-
νη πέπονθεν ἀνήμεστον φοβεῖν ἐπῆγεν. ὥς γοῦν τὰ χρηστὰ μὲν
περὶ τῆς Αὐγούστης μαθὼν ἦν, καὶ οἷον ὑπερπαθήσας τοῦ ἀν-
δρός, ὅμως φρόνιμος ὢν προεμηθεύσατο πάνυ σοφῶς, καὶ¹⁰
B προσέταττε μὴ ἐκφανθῆναι τὸ σύνολον τοῖς ἄλλοις Ἰταλοῖς ἑκα-
τὸν καὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν οὖσιν. ἐκείνους οὖν μηδὲν εἰ-
δότας τῶν συμβάντων σιγῇ κατὰ τὸ πρόσταγμα περικυκλώσαντες
ἐκέλευσαν ὁρισμῷ τοῦ βασιλέως τὰ ὅπλα εἰς γῆν θεῖναι, καὶ ἀκο-
νιτὶ ἐχειρώσαντο, ταῖς εἰρκταῖς ἀνόπλους ἐγκατακλείοντες. ἐν-¹⁵
τεῦθεν οἱ Ἄλανοι καὶ ἀνατολικοὶ τοῦ Καίσαρος φονεῖς φανέντι
τῷ βασιλεῖ τὴν τόλμαν ἀπελογοῦντο, ὡς οὐκ ἄλλως οὐκ ὄν μὴ
C τὸν πολλῶν ἀλάστορα, αὐτῶν δὲ βασιλέων ἀποστάτην τὴν γνώ-
μην, ἀνηλεῶς κατασφάττοιεν. ἄλλοι δὲ καὶ μείζουσιν ὁρμαῖς

rituum altaeque mentis, nec non acute providus expeditique in bellis con-
sillii, ad haec experrectus et acer in occasionibus rei gerendae. strepitu
per hunc casum concitato cohors quaedam non longe inde distans militum
Asianorum prima quod acciderat cognovit. hi memores gravium iniuria-
rum quibus Rontzerius suos ipsorum cives popularesque, quin et plero-
rumque cognatos intimosque affines afflixerat, ea in ipsum irruerunt ra-
bie ut eius sanguinem ligurare velle viderentur. discerpserunt ergo mori-
bundum insatiabili furore, atque exangue iam cadaver in locum extra se-
ductum proiecerunt. consternatus isto inopinato tumultu Augustus Mi-
chaël primum omnium, quod vim in Augustae cubiculo factam audiret,
de ipsa timuit, ne quid sinistri passa esset. percontatusque, ut cogno-
vit salvam esse ipsam, solum trucidatum fuisse Caesarem, etsi viri casu
indoluit, tamen, ut erat prudens, praevertendum strenue putavit, ne quid
a Latinorum Caesaris comitum desperata rabie funestae commotionis ori-
retur. primum accuratissimam dedit operam ne ullum ad eos, foris ubi
stabant, rei gestae indicium emanaret; interimque iussu eius praetoriani
maximo numero circumdantes illos nihil minus opinantes et funditus igna-
ros patrati facinoris, iusserunt Augusti nomine arma quae gestabant humi
deponere. sic eos sine certamine exarmatos et comprehensos universos
custodiis incluserunt. sub haec danti se in conspectum Augusto Alanorum
primores auctores caedis et adiutores Asiani fidenter excusabant factum,
iure occisum a se falsum istum Caesarem aientes, cum in ultionem ra-
pinarum et flagitiorum quibus Romanos insolentissime vexasset, tum in
prae cautionem rebellionis quam perfidiosissime in Augustos machinaretur,
prout evidentibus erat indiciis compertum. interim vero totis trepidaba-
tur castris, alio alium Michaëlis militum passim adhortante ad erumpen-
dum in Latinos morte ducis ipsorum superatu faciliores futuros. in pri-

ἀλλήλους παρακροτήσαντες, καὶ μᾶλλον Ἀλανοί, ἐπιβάντες τῶν ἵππων ἐξέθειον πανταχοῦ, ὅπου ἂν καὶ καταλήψαιτο Κατελάνους. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὴν ἐκδρομὴν ὅλην τῶν στρατευμάτων, καὶ δείσας περὶ ἐκείνους μή πως ἀσυντάκτως ἐκθέοντες 5 ἤττηθῶσι καὶ εἰς κίνδυνον αὐτοῖς ἡ ὁρμὴ περιστῇ, πέμψας τὸν θείον αὐτοῦ Θεόδωρον συνάμα καὶ ἄλλοις ὑποστρέφειν ἐπέλρα. οὐ μὴν δὲ καὶ ἦνυτε τὸ παράπαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐξέθειον καὶ τόποις D τισὶν ἐπιστάμενοι Ἰταλοῖς μὲν (οὐδὲ γὰρ ἄπυστά πω σφίσι τὰ τοῦ Καίσαρος ἦσαν) φόνον ἐπῆγον, ἵππους δ' ἐκείνων καὶ ὄπλα 10 καὶ χρήματα τοὺς μὲν ἀπῆγον τὰ δὲ συνέλεγον. φθάνει δ' ἐπὶ τούτοις καὶ τὰ τῆς φήμης ἐντελέστερον, καὶ ἀκαρεῖ ἅμα Κατελάνοι πάντες τὴν Καλλίου εἰσελθόντες (ἦν γὰρ ἐκ πλείστου κατησφαλισμένον τὸ φρούριον) ἑαυτοῖς μὲν προνοοῦσι τὴν σωτηρίαν, E τοὺς δ' ἐν αὐτῇ Ῥωμαίους παμπληθεὶ κτείνουσι, μηδ' αὐτῶν 15 φειδόμενοι τῶν νηπίων. τέλος περὶ τῶν ἰδίων, ὧν τε Καῖσαρ ἐπήγετο καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ἐκασταχοῦ πεμφθέντων, δείσαντες μὴ κακείνοις κίνδυνος περιστῇ, κατασχόντες τοὺς περιόντας φυλακαῖς ἐτήρουν. ἔμελλον δὲ καὶ τοὺς περὶ τὸν νόθον ἀδελφὸν Θεωδερίχου ἐγγύς που ναυλοχομένους εἰσφρήσεσθαι· 20 ὥς δ' οὐχ ὠμολόγουν περὶ τὰ συμφωνούμενα, ἐκείνοις μὲν ἐφῆ- P 367

7. καὶ ante τόπ. deerat. 8. ἔκπυστα?

mis Alani conscensis raptim equis cum alia manu in istam incursionem feruntur. cuius certior rei Augustus factus, ac veritus non immerito ne suae fere universae copiae iniussu inexplorato solutisque ordinibus ruentes, insidiis exceptae aut iniquo uspiam deprehensae loco, clade aliqua insigni temeritatem privatam damno magno publico luerent, misso post eos solícite patruo suo Theodoro cum aliis, revocare conabatur, nequidquam id quidem, obfirmatis inflexibiliter cunctis in audaci proposito; praeterquam iam plus aliqui praecurrerant quam ut eos assequi serius egressi potuerint. itaque in manus aliquas stativaeque sparsim posita Itolorum inciderunt nostri, et perculsos eos nacti fama quadam necis Caesaris facile fuderunt fugaruntque, equis eorum abactis, armis et pecuniis direptis. pleniore autem cunctos iam imbuente Catelanos tristis eventus notitia, momento concurrerunt universi Callipolim, quam sibi arcem ex longo provide in perfugium dubiorum temporum paraverant. huc primo impetu delati, flagrantis irae vim saevam in Romanos illic repertos effuderunt, universos trucidantes, nulla vel aetatis tenerae vel infantiae misericordia. deinceps tamen reputantes eos e suis qui Caesarem comitati euntem fuerant, tum quosdam Constantinopoli degentes et varias in partes ad tractanda negotia communia dimissos, haud dubie detentum a Romanis iri, quibus permutatione redimendis utile foret habere Romanos in custodia, quos inde potuerunt capere, incolumes custodierunt. conati etiam per legatos sunt persuadere fratri notho Theuderichi, classem non longe habenti, ut infeste exscendens in terras imperii sese ipsis adiungeret. sed propositis hinc inde conditionibus haud coalescere foedus inter

- καν κατατρέχειν τὰς νήσους, κωφὴν ἑαυτοῖς συμμαχίαν καὶ ταῦθ' ἡγούμενοι, αὐτοὶ δ' εἰς στερεὰν παρεσκευάζοντο μάχην.
- B 25. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἡμέλει τὸ σύμπαν, ἀλλὰ τὰ τῶν Βουλγάρων ἐν ἀνακωχαῖς θέμενος τοὺς ἀμφὶ τὸν μέγαν πριμικήριον ἔξορμᾷ, ὅς καὶ περικαθίσας τὸ φρούριον⁵ πολιορκῶν ὡς εἶχεν ἐμάχετο, ἔστι δ' οὗ καὶ κατετροποῦτο. πληθουμένων δ' ἐκείνων καὶ ἤδη θαρρύντων τὰς ἐκδρομὰς διὰ τὴν κενὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἀσχολίαν (ὁ γὰρ Μπυριγέριος περιεβουκόλει τὰς ἐλπίδας τῷ βασιλεῖ, καὶ πέμπων παρ'
- C αὐτὸν τὴν δουλείαν καὶ τὸ ὑπήκοον ὑπεκρίνετο ὡς ἐν κενοῖς καὶ¹⁰ τῶν φόνων γενομένων, ὡς ἔλεγεν, ἀνακωχὰς σκαιωρῶν ἐντεῦθεν) κατοχυροῦσι μὲν ἐκεῖνοι καὶ αὐθις ἐπὶ πλεόν τὸ φρούριον, μακρὰς δ' ἐπὶ ναυσὶ καὶ ἄλλαις ἐννέα μικραῖς μάχιμον ἐμβαλόντες λαὸν εἰς τὸν κατὰ τῶν παραιγιαλίων σκυλευμὸν ἐκπέμ-

ipsos potuit. tandemque Siculis infecto societatis Catelanicae negotio, libera in fructum cessit incursatio depredatioque insularum; Rontzerianis exclusis illa spe, totam fiduciam collocantibus in munitione Callipolitanæ arcis: in qua, si oppugnarentur, acri atque invictæ se accingebant resistendi constantiæ.

25. At neque Michaël Augustus in tam ancipiti rerum cardine sibi ac reipublicæ deerat, sed indutiis, qualibus pro tempore licuit, pausam adeptus belli Bulgarici, magnum primicerium cum ipsi proprie subiecta parte non modica copiarum oppugnatum arcem Callipolis misit. atque ille obsidione amplexus locum, strenue rem adversus inclusos illic et non raro erumpere conantes Latinos gerebat, non sine prospero successu secundorum interdum praeliorum. procedente tamen tempore, ac hinc quidem Romanis longo irriti obsidii taedio languescentibus, Catelani accipiendo subinde illata navibus subsidia suorum adeo iam aucti numero sunt, ut potiri campo inferreque ultro bellum emissis ad regiones circumscitas vastandas sat validis copiis auderent. causa eius incommodi fuit nova Mpyrigerii fraus, qui nota sibi Andronici facilitate iterum in suorum periclitantium gratiam abuti tentavit, eo plane quem speraverat fructu. post illa enim quæ de illo diximus, et necem Rontzerii, literis ad imperatorem missis se ipsi videlicet subiectum nec a iurata fide obsequii desiscere volentem vanis verborum officiis exhibuit. tum huius obtentu auctoritatem consilio addens, commendare institit indutiarum et conventionis cum Callipolitanis, ut Romanis utiliore quam apertæ impugnationis, viam: seram enim et multo emendam Romano sanguine tam munitæ arcis expugnationem ostendi. quare ut, quas audiret sine operæ pretio frequentari, caedibus suorum parceret, pacisci utrimque aliquot dierum cessationem a vi suadebat, spem faciens ista mora conditionum digerendarum commodæ honestæque ambabus æque partibus pacis. hac ille dolosa negotiatione plus fidei quam merebatur nactus, spatium obsessis Callipoli Catelanis providit eius arcis oppugnatione acri non parum concussæ reparandæ inducendisque comæatibus et praesidiis, tutissime firmandæ. neque his contenti, longis septem navibus aliisque minoribus novem lectum militiæ imponentes robur, hos ad accolarum orae hinc inde

πουσι. καὶ ἐπειδὴ προσβαλόντες μὲν Ἀρτάκη ἐπινείω Κυζίκου, προσβαλόντες δὲ Προικοννήσω οὐδὲν ἦνυτον, ὑποσιάντων στερω-
 ρῶς τῶν ἐποίκων, τοῦ αὐτοῦ Πυαντιῶνος μηνὸς εἰκοστῇ ὁγδόῃ D
 Πειρίνθῳ προσβάλλουσι καὶ ἡβηδὸν τοὺς ἐν αὐτῇ κατασφάτ-
 5 τουσι. χώρας δ' ἡρήμουν τὰς παρ' ἐκάτερα, τῶν μὲν ἀπανι-
 σταμένων τῶν δ' ἄλωμένων, ὧν τοὺς μὲν ἔκτεινον τοὺς δ' ἐλα-
 φυροπώλουν. διὰ ταῦτα νυκτὸς ἀναπεπταμένων τῶν τῆς Κων-
 σταντίνου πυλῶν, παντοίων ποταμείων ὑδάτων ῥεῦμα μιμούμε-
 νον εἰσεχέετο, ὀλίγον καὶ ταῦτα ἐκ τοῦ τυχαίως ἐξ ὧν εἶχον ἐπι- P 368
 10 φερόμενοι. καὶ τὰ μὲν ἔξω αὐθημερὸν ἀπὸ θαλάσσης ἐντὸς
 ἡπείρου μέχρι καὶ ἐς πολὺ ἀνέδην τῶν νεῶν ἀποβαίνοντες ἐπυρ-
 πόλουν τὰς χώρας καὶ τὰ πάνδεῖνα κατεργάζοντο, πλείστων
 ὄσων πυρὸς καὶ μαχαίρας ἔργον γενομένων τὰ δ' ἐντὸς σφαῖρος
 ἦν ἄλλος ὁ Ἐμπεδόκλειος· οἱ γὰρ κατὰ τὴν περαιάν πῦσαν
 15 ἐσκεναγῶνουν, καὶ ὅσοι νησιδίους προσώκουν ἀποδράντες Πέρ-
 σας, μίαν εἶχον τὴν πόλιν ἐξ εἰκαλῶν ἐφοδίων καταφυγὴν.

26. Ἐφθασε δὲ καὶ βασιλεὺς ἕνα τῶν Κατελάνων προσ- B
 φυγόντα μετὰ τῶν ἰδίων εἰς ἀμνηραλὴν τιμήσας καὶ ὡς πιστῶ,

maritimae Romanorum vastationem immisere. primi horum conatus fuere oppugnatio Artacae, quod est urbis Cyzici navale, et Proeconesi, utraque irrita ob fortem incolarum defensionem. sorte tamen dispari eius Maii mensis octava et vicesima die Perinthum aggressi subegerunt, puberibus illic cunctis interfectis, regionesque in utraque continente illi circumscitas urbi desolarunt, harum incolis partim metu fugere compulsis, partim in potestatem redactis, quorum quosdam occiderunt, alios in servitutem vendiderunt. porro iis quos dixi ex Orientali Perinthe adversa continente caedem ac captivitatem fuga praevertisse, maximo undique numero ex tanta vicinia concurrentibus ad urbem, cuius ad hoc ipsum portae noctu apertae. tenebantur, videres immensam turbam plebis miserae, velut fluvios auctos torrentibus, influere, pauca inferentes e copia domestica, quantulum nimirum raptim quisque domo fugiens auferre potuerat, terrore consternatus Catelanorum; qui eadem die qua potiti Perinthe fuerant, promoti in oppositam Asiae oram navibus, et ex iis confidentissime militibus in littus expositis, ignem tectis per campos iniecerunt, omnique caetera hostilis furoris immanitate in obvia cuncta saevierunt, mortalibus plurimis qua ferro qua flamma consumptis. interiora vero infelicissimae Asiae aliam patiebantur, quasi ab illic incluso novo Empedocleo utre erumpentem tempestatem a Persis Orientales universos tractus depraedando scrutari pergentibus et usque in insulas ad hoc ipsum transmittentibus. unde tot varie miserrimorum e continente utraque, e vicinis insulis, Persarum ab oriente, Catelanorum ab occasu sanguinarias manus dimissis domibus declinantium, unum commune perfugium urbs erat, ad quam nullo aut pertenui viatico instructi convolabant.

26. Aliquo autem prius tempore quam haec fierent, exceperat imperator Catelanum quendam cum suis confugientem, et titulo ameralis ho-
 Georgius Pachymeres II.

ὥς ἐκ πολλῶν ἐδίδου δοκεῖν, χρώμενος, ὅτι γε καὶ εἰς Ἑλληνας
καὶ γνώμην καὶ στολὴν μετετάττετο. πολλαῖς δὲ καὶ φιλοτη-
σίαις πρὸς τοῦ κρατοῦντος ἐκυδροῦτο ταῖς εὐεργεσίαις. πρὸς
C τούτοις καὶ εὐγενεῖ κόρη τῇ τοῦ παχέος Ῥαοῦλ εἰς γάμον νόμιμον
συνωκίζετο. τούτῳ βασιλεὺς ἐκτόπως πιστεύων, ἐξ Ἰταλῶν
ἀρτυσάμενος ναῦν καὶ ῥόγαις ἐξικανώσας τοὺς ἐν αὐτῇ πρὸς τὸ
ἀποσιέλλειν ἦν, τριηραρχοῦντος αὐτοῦ. ἐμελλε δὲ ἄρα καὶ ἄλ-
λας κατόπιν ἐκπέμπειν συναμννουμένας τοὺς ἐπιόντας. ὥς γοῦν
P 369 συνετάττετο βασιλεῖ καὶ πρὸς ταῖς ἐξόδοις ἦν, ἀγγέλλεται οἱ
παρὰ τοῦ κόμητος τῆς νεῶς ὥς Ἀμογαβάρους καὶ ὑπὲρ τοὺς πεν-
10 τήκοντα, ὥς εἰκάσαι, κρυφῆδὸν ἔχει τῶν καταστρωμάτων ἐντός·
ὃ δὴ καὶ φωραθὲν εὐθέως τὴν ἀπιστίαν παρίστα καὶ τοῦ τριημά-
ρχου. καὶ ὁ μὲν ἐγκέκλειστο, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ (οὐπω γὰρ καὶ οὐ-
τοι τελέως ἠγγέλλοντο τὰ δεινὰ) ἐν τηρήσεσιν ἦσαν, πλὴν τῶν
ἀποσιάντων ἐκεῖθεν. ἀλλ' εὐθὺς αἱ πικραὶ φῆμαι κατελάμβαν-
15 νον, ὥς οὐκ ἄλλος ἀλλ' αὐτοὶ ἐφήμιζον οἱ πάθοντες, καὶ θροῦς

3. ταῖς] καὶ?

16. αἶς] ὥς P.

noraverat. hunc sibi fidum et esse et fore cum aliis idoneis e signis
autumabat, tum quod dogma vestitumque Latinorum Graeco mutaverat,
in nostrum non modo sacrorum ritum sed et cultum civilem se transfe-
rens, multis ideo ab imperatore amoris significationibus affectus, multis
ornatus beneficiis, et super omnia praenobili virgini filiae Raūlis Crassi
legitimo matrimonio coniunctus. isti tot datis tot acceptis mutuae bene-
volentiae pignoribus plane sibi certo, et prout securissime credebatur, con-
stantissime fideli armatam ex Italia navem et auctoratos pensionibus ido-
neis, quos imposuerat ei, milites committere decreverat, praemittereque
adversus hostes trierarchae potestate, pollicens se alias illi submissurum
naves, quibus piratas et classes hostiles mare nostrum infestantes coër-
ceret. dum in hoc apparatu res stabant et iam procinctus amerales tam-
quam mox soluturus vale diceret Augusto, ecce huic nuntiat, quē vo-
cant navis comitem, magister et moderator remigum, sese deprehendisse
sub tabulato triremis insidiose, ut apparebat, ab amerale illic abscondi-
tos plus quam quinquaginta Amogabarios armatos. id quod a missis illico
exploratoribus incredibilis facti verissimum repertum perfidiam trierarchae
manifestam fecit. quare is quidem clausus asservatur, deprehensi vero
in latebris milites, quasi ut plenius inquireretur de nondum perfecte con-
victis maligni animi, in custodias et ipsi dati sunt, praeter paucos inter
primum tumultum elapsos. eius rei fama statim per civitatem incredibi-
liter consternavit populum, imagine horrendi exitii in quod paene fuisset
nimia facilitate credendi respublica coniecta. primae in hoc tumultu par-
tes erant convenarum, de quibus diximus, illorum vi ac terrore Catela-
nicae incursionis compulsorum intra urbem. hi ut experti immanitatem
eius gentis, cuius in potestatem tantum non data urbs fuisset, eiulabant
videlicet impotentius caeteris, unos se nimirum omnium scire aientes
quantum haberet pernicipi Catelanica, quam tantum non incurrissent,
servitus; et moestitiam e vicinia periculi querulam contagione in plebem
facili vulgantes, luctus sibi planctusque pariter complorantium simul uni-

ἡγείρετο παμπληθής, καὶ θόρυβος ἐκ πάντων διὰ τὸ φίλοικτον B
 ἴστατο, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν νεῶν κατηγιῶντο κατάλυσιν, ὥς
 οὐκ ἂν πάθοιεν τοιαῦτα εἰ ὁ συνήθης στόλος περιῶν ἐξηρτύετο,
 καὶ πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἶκος διελάλουν. τοῦτο γνοὺς πατριάρ-
 5 χης, ἀπάρας ὥς εἶχε τῆς κατοικίας ἧ που κατῴκει, ἔργον ἔχων
 τὸ σπουδαιότατον περὶ τὸν δῆμον σπουδαιοτριβεῖν καὶ γε τὰ
 πολλὰ δημοχαριστεῖν, κατὰ τὴν μέσσην τῆς ἀγορᾶς μεσημβρίας
 ἐφίσταται, καὶ ξυγκαλεῖ τοὺς ξύγκλυδας καὶ οἷς συνήθης ὁ θό-
 ρυβος. καὶ ἔν τινι τῶν ἐκεῖ ναῶν καταστὰς μακρὰν κατέτεινε C
 10 τὴν διαλαλιὰν καὶ καταστέλλειν θορυβοῦντας ἡπείγετο, τὰ πολλὰ
 συναινῶν ἐκείνοις, καὶ τῶν δυναμένων, οἷος ἐν πολλοῖς οὗτος,
 καταιτιῶμενος. τέλος ἐπεὶ τὸν πολὺν γογγυσμὸν περὶ τῶν νεῶν
 κατεμάνθανεν, ὥς μὴ οἶον τ' ὄντος αὐτοὺς ἀσφαλῶς διαζῆν εἰ
 μὴ γε νῆες κατὰ τὸ πάλαι Ῥωμαίοις σύνηθες ἔξαρτύοιντο, γνώ-
 15 μαις ἀγριουμένας ἐξομαλίζειν θέλων ἀμυγέπη καὶ λόγοις καὶ ὑπο-
 σχέσει, τινὰς ἐκείνων καὶ τοὺς ἐκδηλοτέρους παραλαβὼν ἀνα-

versorum aggregabant. hinc procedebatur ad causas mali, nempe ideo
 exteris necessario rem navalem credi, quod classem dudum Romanam ne-
 gligentia praesidentium absumi ac funditus destrui siverit. id ni fuisset
 perperam admissum, haud se his nunc obnoxios miseriis futuros. hic
 effundebantur populari licentia in liberam vituperationem administrantium
 rem publicam, quam dissolutis perversisque consiliis perditum nimirum
 irent. increbrescebat tota civitate gliscens murmur, nec procul a sedi-
 tione res erat, concurrente ac vociferante undecunque turba, quando pa-
 triarcha eius commotionis indicio accepto raptim domo ubi diversabatur
 prodiit, nihil non experiri certus, quo spes esset deliniendi componendi-
 que in obsequiosam quietem efferati iam in tumultum populi. ergo, quan-
 tum affectare connitendo poterat, popularitatis arte homo parum ad id
 natura factus conciliare sibi gratiam iratae multitudinis studebat, meridie
 medio se foro densis et invicem trudentibus cuneis immiscens temere huc
 illucque cursantium. ibi convenas praesertim ad se convocat, uti prae-
 cipuos ex more tumultuum auctores. tractosque ad se non paucos in
 templum illic forte obvium inducens praelongam peroravit concionem,
 prout putabat, accommodatam pacandis animis et seditioni compescendae.
 in ea sensus ostentavit maiori in parte consentaneos iudicii audientium,
 pariter ut illi magistratus in multis culpans. denique illud ipsum maxime
 invidiosum querelarum caput, de classe Romana incuria regentium pes-
 sumdata, haud parce invehens exaggeransque ventilavit, et ipse affirmans
 large in hoc, nec non perniciosissime, peccatum, ultroque profitens nul-
 lam affulgere spem restituendae publicae securitatis, nisi naves, ut olim,
 Romanae Romanis instructae classiariis mare nostrum ac portus a vi ex-
 tera tutarentur. libens scilicet audiebat flagrans ira populus eadem quae
 sentiret ipse a patriarcha dici. quo ille ad eum sedandum prompte utens
 momento gratiae, disertissime affirmavit ac sancte promisit omnino cura-
 turum se ut isti male hactenus gestae reipublicae parti protinus succur-
 reretur. pro certo igitur haberent visuros se brevi armatam Romanam

D φέρειν καθυπισχνεῖτο, ἔτι δὲ καὶ τὴν ταχίστην ἐξοτρύνειν εἰς τὴν τῶν ἐπιόντων ἄμυναν πρόθυμον ἑαυτόν. καὶ ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν δημαγωγῶν καὶ δημοχαριστῶν ἐς τὰ μάλιστα, εἰ καὶ τὸ ἥθος αὐτῷ ἀμετάβλητον ἦν, βασιλεὺς δὲ Γεννοῦτίας ἡξίου καὶ χρημάτων χιλιοστίας ἐδίδου ἐς ὅπερ ἕξ αὐτῶν ἐσβήσαντες πολεμαρχικὸν ἐπιθήσονται. ὁ ξύγκλυς δ' ὄχλος εἰς ταῦτόν γεγονότες, **E** τὰ μὲν ἔξω δεινὰ κατηγγέλλοντο, αὐτοὺς δ' οὐκ ἦν ἐκεῖ γενομένους ἀμύνεσθαι, ἔγνωσαν τοῖς ἐντὸς τῆς πόλεως Κατελάνοις ἐπιχειρεῖν. οἷς μὲν ἦν συνδιάγειν κατὰ τὴν περὶ αὐτῶν τοῖς Γεννοῦταις, οὐκ εἶχον ἐκεῖ γενόμενοι τιμωρεῖν· μαθόντες δὲ τηρουμένους τινάς, ἐν οἷς ὁ ἀμνηραλῆς ἐπεφέρετο, κατὰ τὴν τοῦ παχέος 'Ραοὺλ οἰκίαν, παμπληθεὶ συρρεεύσαντες ἐμβριθῶς ἀπήτουν ἐκείνους. ὥς δ' οὐκ ἦν ἐκείνους ἐκ τοῦ ῥᾶστα προδοθέντας ἀναι-
P 370 ρεῖν, πῦρ ἐνιᾷσιν αὐτίκα καὶ οἰκίαν πυρπολοῦσιν ἐκείνην, καὶ πάντα τε τὰ κείνη διαφέρουσι καὶ οὐκ ὀλίγα δεινὰ κατὰ τὴν οἰκίαν τῶν τολμῶντων ἐγίνετο. Κατελάνους δὲ μέχρι καὶ αὐτοῦ θανάτου στερεῶς ἀντεχομένους σὺν πολλῷ τῷ πόνῳ ἅμα μὲν σιδήρῳ

classem; quam etiam ipse, si esset opus, alacriter conscenderet, duceretque adversus infestantes mare Romanum hostes. quin adeo iam nunc sese proficisci ad eam rem urgendam, istiusque negotii adiutores exposcere quorum eminere studia publicae salutis in ipsa concione cerneret. sic ipsa capita barbarum secum abiens abduxit, non mediocri nec a rigida eius indole facile sperabili artificio gratiae vulgi sane in tempore captandae. interim Genuenses orabat imperator, aliquot etiam nummorum milia ultro largiens, ut e suis sibi navarchis ad id aptum aliquem classi Romanae praeficiendum darent. multitudo porro convenarum temere per urbem vagans, causae ac fortunae societate in unum coacta coetum, querulis se mutuo, ut fieri solet, incendebat vocibus, iterans quae de vastationibus regionum extra urbem gravia in horas et miserabilia nuntiabantur. addebant quidam provinciis perditis civitatem nunc ipsam, unicum cladum perfugium, prope a dominatu hostium abesse. in ea impune versari, indulgenter foveri Catelanos, etiam postquam in flagrante scelere consiliorum opprimendae reipublicae deprehensi modo sint. haud aegre hinc deventum ad vehemens propositum ulciscendorum manu nefariorum hostium urbisque funesta colluvione purgandae. cum autem Catelanorum plerosque receptum apud Peraeam inter Genuenses quaesisse cognoscerent, illic tutos a plebis Constantinopolitanae vi, at eos certe qui servati intra urbem contigui suis telis essent, haud inultos dimittendos statuerunt. hoc impulsus furore manu magna facta aedes invadunt Raülis Crassi, ubi apud socerum amerales custodiri ferebatur. in eam numero maximo, vociferatione ac impetu vaesanis irrumpentes domum, dedi sibi latentes illic Catelanos flagitant. moxque incertis consilii domesticis haud sat cito expedientibus responsum, aut potius quod imperabatur exsequentibus, igne tectis subiecto domicilium id totum in cinerem redigunt, multis, interim dum incendium grassatur, crudelitatis et avaritiae in direptionibus rerum et resistere ausorum gravi multatione familiarium editis exemplis. in his Catelani sine spe veniae pro capite atque anima pugnantes haud inulti

ἄμα δὲ καὶ πυρὶ καθαιροῦσι, μηδενὸς οἴου τ' ὄντος τὴν ὁρμὴν
ἐπέχειν τοῦ πλήθους. καὶ γὰρ καὶ ὁ πατριαρχεῦν ἐπιστὰς λό-
γοις μειλικτηρίοις ἐπειρῶτο τὴν ὁρμὴν ἀναστέλλειν, ὅς καὶ τὴν
παρακινδύνευσιν ὑποτοπάσας, ἄλλως φανεῖς ἐκείνοις τῷ καθυ-
5 φεῖναι ἢ ὡς οἴκοθεν ὥρμα, καὶ πολλὰ ἐλπίζων, καθυπέστρεφεν. B
ὥρμων δ' αὐτίκα καὶ ἄλλαις οἰκίαις ἐπιχειρεῖν, καὶ μάλιστα με-
γιστάνων, τοῖς δημαγωγικοῖς λόγοις τῶν ἐπιστάντων καὶ μᾶλλον
παρακροτούμενοι. καὶ παρὰ τὴν τῶν Κατελάνων αἰτίαν ὡς δῆ-
θεν ἐν αὐταῖς κρυπτομένων, ἐχέουσι καὶ οἷς ἄρ' εἶχον ἐκ τινων
10 αἰτιαμάτων μέμφεσθαι.

27. Κἂν τὸ κακὸν προέβη, εἰ μὴ γε κατ' ἐκείνην τὴν P 371
νύκτα ἐκ Γεννούας μακρὰ νῆες ἐκκαίδεκα, ἐμπορικῶν ἐπίφορτοι
προσδοκώμεναι, νότον πεισόντος μετρίου καὶ παρὰ τὸν τῆς προσ-
δοκίας καιρὸν ἐφίσταντο. ἦν μὲν οὖν τοῖς Κατελάνοις καὶ Ἀμο-
15 γαβάροις ναυλοχησαμένοις κατὰ τὸ Ῥήγιον πραττόμενα τὰ δεινὰ,
καὶ ὡς φοβεροὶ κατὰ τὸ εἶκος δοκοῖεν, νήπια μὲν ἐξ ἀφεδρῶνος
ἐς στόμα τοῖς ἰδίους παλτοῖς ἐμπέρουσιν, ἀνδρῶν δὲ τοὺς μὲν B

ceciderunt, partim ferro partim flamma, a summa vi annitentibus seditio-
sis denique consumpti, nemine iam amplius sustinere aut sistere vim effe-
ratae multitudinis valente. nam et hoc conatus patriarcha re infecta
coactus est redire. nempe ille successu invitatus prioris suae concionis,
multa sperans, et parata quae diceret domo afferens, turbae nunc quam
antea saevius furenti ausus occurrere, minime iam familiaribus adstantium
obtusibus territus ac sibi vim ipsi timens, in lucro posuit quod a plebe
iam imbuta cruore civili incolumem regressum humillimis eblandiri valuis-
set obsequiis. hinc iam illi velut rerum haud dubie potentes, destina-
bant direptioni atque incendio alias domos, praesertim vero magnatum,
prout eos ducum suorum, cuidam procerum peculiariter invidentium aut
alia de causa infensorum, malitiosae instigationes in eum concitabant,
quasi suis in aedibus Catelanos occultantem; quarum videlicet praetextu
scrutandarum, ad eas deinde diripiendas, ac si ferret impetus, mox in-
cendendas occasionis facilitate, praedae pellacia, securitate impunitatis
efferata plebs impelleretur.

27. Et processisset in maximam perniciem inchoata et auctorata
successu primo vaesana licentia domuum expugnandarum, ni repente nova
res apparens civitatis universae ipsiusque concitati populi expectationem
et cogitationes in se vertisset. illa nimirum ipsa nocte in conspectum
urbis se dederunt sedecim naves longae onustae mercibus e Genua, ex-
pectatae illae quidem, sed beneficio lenis austri citius quam sperabatur
appellentes. sub eum temporis articulum Catelani et Amogabari nostris
institoribus apud propinquum urbi navale, Rhegium dictum, onerariarum
stationem habentibus, saevo supervenientes impetu et loco ac praeda vi
potiti, quo terrorem sui late scilicet spargerent, dira crudelitatis plus-
quam hostilis exempla ediderunt. parvulos enim illic repertos tragulis
per podicem in os immissis velut veru transfixerant; adultiores autem,

πυρπολοῦσι, τοῖς δὲ καὶ ὡς διαγωγεῦσι χρώμενοι τῶν ἰδίων πλού-
των καὶ ὕστερον κατακτείνουσι, καὶ πάντα ποιοῦσι τὰ χαλεπώ-
τατα. τοῖς μὲν οὖν ἦσαν ταῦτα, καὶ ἐνετρύφων ταῖς συμφο-
ραῖς· δέλτης δ' ὀψίας αἱ τριήρεις τὸ πέλαγος διεκθέουσαι κατε-
φαίνοντο. ἃς ἐξ ὅτι πλείστον τοῦ ἀποστήματος μόλις ἀποσκο-
πεύσαντες, ὡς ἰδίαις αὐτῶν φανείσαις (καὶ γὰρ ἐξ ὧν ἔφθασαν
C ἀποστόλων πέμψαι ἐκ Σικελίας σύναρσιν ἐξεδέχοντο) χορείαν εἰ-
λίττοντες ἐπεσκήρτων, καὶ ἔτοιμοι παρενθὺς ἦσαν, ὅπερ καὶ ἐκ
προρρήσεων σφίσιν ἦν, συμβάλλειν τῇ Κωνσταντίνου. ἀλλ' ὡς
ἤγγιζον καὶ τὰ σύμβολα κατεφαίνοντο καὶ δῆλοι ἦσαν Γεννοῦται 10
συμπλέοντες, τοῦ θάρρους μὲν καθυφῆκαν, οὐ μὴν δὲ καὶ τε-
λείως ἀπεγνώκισαν τὰ χρησιότερα. ἤλπιζον γὰρ ὡς ἐπιμύξασι
προτενοῦσι τὰ τῆς εἰρήνης, ὡς οὐκ ἂν πάντως τὰς καθ' ἐκάστην
D διαπλωϊζομένας νῆας τοῦ γένους αὐτῶν ἀνέτους τε καὶ ἀσχύλους
ἔῳεν, εἰ μὴ γε σφίσιν ἔνσπονδοι ἦσαν. καὶ γὰρ οὐδ' ὀλίγοι ἐξ 15
αὐτῶν τυχόντες κατὰ πόλιν παρὰ τοῖς Γεννοῦταις διεφνύσσον-
το, ὥστε καὶ νηὸς τῶν χρειωδῶν ἐπιφόρτων πρὸς αὐτοὺς παρ'

ubi prius coëgerant propriis humeris res ipsorum ferre quo suam congeri
praedam feri latrones volebant, deinde immaniter trucidaverant, caetera-
que his consentanea fecerant barbariae furorem omnis longe superante
Stygia quadam rabie. hoc illi tum recens facto velut glorioso successu
laetabantur, insultantes calamitatibus nostris, quando primis se noctis
intendentibus tenebris triremes quas diximus plenae velis pelago adventan-
tes apparere. quas e longinquo speculantes per errorem crediderunt
suas esse, hoc est foederatorum ipsis et suppetias venientium Siculorum.
miserant enim in Siciliam evocatum inde auxilia; et e spatio temporis
illam ipsam esse classem quam ipsorum legati a sociis impetrassent per-
suadebant sibi, credulitate, ut fit, in sui favorem praefestinate. ergo
effusi in gratulationis et gaudii signa exultabant choreasque implicabant;
moxque, simul se illis ex condito iunxissent, oppugnationem infestumque
exscensum in urbem Constantinopolitanam alacres destinabant. verum ut
admotarum e viciniori iam intervallo symbola navium intuiti haud dubie
agnoverunt Genuensium esse quam adnavigare cernerent classem, multum
illi quidem de fastu audacique ferocia remiserunt, non tamen plane de-
sponderunt animos aut fiduciam prosperi successus omnino abiecerunt.
ingressi quippe in spem sunt facile constituendae inter se ac Genuenses
pacis ac societatis, ubi primum venire cum iis in colloquium contingeret.
has habebant sic opinandi causas, primum quod appareret securitatem
navium suarum per haec maria quotidie commercii causa commeantium
libenter redempturos Genuenses devinciendis foedere iis quos posse cer-
nerent infestare ipsas et diripere, deinde quod iam non plane alieni ab
iis forent: nam suorum multos sciebant deprehensos in urbe, cum exar-
sit inter se ac Romanos bellum, a Genuensibus Galatae degentibus amice
benevoleque custodiri, protegique a parata vi Graecorum in ipsos effe-
ratorum. in quo quam sincera fide proluxaque voluntate Genuenses Ca-
telanis faverent, specimen nuper ipsos dedisse illustre. cum enim ipsi
ad suos tali occasione diversantes Galatae navem onustam necessariis ad

ἐκείνων ἀπολυθείσης, ἐπεὶ ἡ ναὺς παρὰ τῶν τοῦ βασιλέως ἔάλω,
 Γεννοῦτας ταῦτα δυσχεράναντας ἀποστεῖλαι τοὺς κτενοῦντας
 τὸν τοῦ βασιλέως ναύαρχον καὶ ἀποκτενεῖν, καὶ δι' ὀργῆς ἐκεί-
 νους διὰ ταῦτα γενέσθαι τῷ βασιλεῖ. καὶ διὰ δίκην ἔδωκαν τὴν Ε
 5 ἐσχάτην καὶ διὰ ταύτην καὶ δι' ἄλλην προηγησαμένην αἰτίαν,
 περὶ ἧς αὐτίκα λέξομεν, εἰ μὴ γε τὰ ζυμπεσόντα τὸν κρατοῦντα
 κατεμάλασσον ὥς ἐκείθεν τὰ τῆς ἀρωγῆς πλέον ἐλπίζοντα, καὶ
 σφίσιν ἐξίλειυτο. καὶ ἀμφοτέρωθεν κηρύγματα προύβαινον
 συνεχῇ, ἀνωρμημένων ἤδη καὶ τῶν Ῥωμαίων, μηδὲν ἐπιτολμᾶν P 372
 10 κατ' ἀλλήλων, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ ζημιοῦσθαι τὰ μέγιστα ὥς κα-
 ταφρονητὰς τῶν ἐπεσταλμένων. τούτοις θαρροῦντες Ἀμογά-
 βαροι ἐξεδέχοντο Γεννοῦτας καταίροντας. ἐκεῖνοι δὲ διερχόμε-
 νοι καὶ τὰς πυρπολήσεις καθορῶντες ἐν θαύματι ἦσαν, καὶ μα-
 θεῖν ἠβούλοντο τὰ πραχθέντα. ὥς δὲ προσίσχουσιν τῷ λημνί,
 15 ὁ προορηθεὶς Μπυριγέριος, ὅς δὴ προηγεῖτο τοῦ Ἀμογαβαρικοῦ
 στόλου, παρὰ τοὺς ἐξηγουμένους τῶν Γεννοῦτῶν ἐκείνων νεῶν B
 γίνεται, καὶ ἀρχῆς ἀπ' ἄκρης τὰ κατ' αὐτοὺς διελθὼν τέλος
 προσετίθει καὶ τὸ αὐτοὺς μὲν ταῦτα πράττειν ἐκδικήσεως ἕνεκα,

8. ἀποκτενεῖν P.

10. ζηλοῦσθαι P.

victum destinassent, istamque onerariam contigisset a Romanis inter-
 ceptam abduci, Galatenses eo facto indignatos misisse e suis qui impera-
 torium navarchum eius facinoris auctorem interficerent, qui et re ipsa
 interfectus ab iis est. quam quidem ob causam, uti et aliam quae prius
 acciderat, de qua mox dicemus, poenas utique gravissimas irato ipsis
 plurimum utroque isto nomine imperatori dedissent, ni mitigatus eius ani-
 mus fuisset necessitate rerum et periculo rei summae Romanae, successi-
 bus recentibus Catelanorum in extremum adductae discrimen, nec spem
 aut facultatem auxilii ullius aliunde quam a Galatinis Genuensibus ha-
 bentis. haec Augustum coegerunt compressa iracundia placatum se ipsis
 ferre, cohibereque Romanos, qui iam e portibus urbis adversus Gala-
 tenses processerant ulturi necem navarchi occisi, missis ad eos undique
 denuntiationibus absistendi a coepto, abstinendaeque a sociis violentiae,
 minis etiam additis atrocium poenarum in eos qui contra facerent, tam-
 quam suorum mandatorum contemptores. his freti Amogabari occurrunt
 ultro classi Genuensi appellenti, eamque uti haud dubie amicam exci-
 piunt. at Genuenses dum obiter per quae praetereunt urbis aut vicina
 urbi littora, vestigia incendiorum grassationumque hostilium recentissima
 conspiciunt, admirantes nosse auebant quid haec essent, a quibus et
 quas ob causas attentata, cum ipsis inter has cogitationes iam subeunti-
 bus portum obvium se ferens Mpyrigerius ille de quo multa superius
 diximus, dux tum Amogabaricae classis, colloquio cum navarchis trire-
 mium istarum Genuensium petito, a primis initiis res illic ipsorum quo
 loco essent originemque et seriem controversiarum cum Romanis suarum
 exequitur. tum adiungit haec quae mirarentur a se facta, iustam ultio-
 nem repentibus intolerabilium iniuriarum quas a Romanis et imperatore

εἶναι δὲ καὶ Γεννοῦτας ἐνσπόνδους σφίσι, ὥς ἐκ πολλῶν ἔστι
 μανθάνειν, εἰ βούλοιντο· ἐκείνοις δὲ καὶ βασιλέα χολᾶν καὶ δι'
 ὀργῆς ἔχειν μεγίστης καὶ ἄλλων μὲν πλείστων ἔνεκα, ἀλλὰ καὶ
 φρερίοις βοηθοῦντας ἐκπίπτουσι τῆς κατὰ τὴν πόλιν καθέδρας
 C αὐτῶν, ὑπ' ὀργὴν σφίσι γενέσθαι ξυμβῆναι, καὶ ἀπηρητημένους 5
 εἶναι τὸ παράπαν τῷ βασιλεῖ, ὥστε καὶ ἐπικεκλειῖσθαι σφίσι τὰς
 πύλας τῆς πόλεως καὶ τὴν πρὸς βασιλέα συνήθη πρόσοδον ἀφη-
 ρῆσθαι. ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ξυμφοροῦντα τὸν Μπυριγέριον
 τὰς τῶν Γεννοῦτῶν γνώμας μαλάττειν περᾶσθαι ἐφ' ὧπερ καὶ
 μετ' εἰρήνης ἀπαλλαγεῖν. ἀλλ' ἐκεῖνοι σοφώτερόν τι ποιοῦντες 10
 D καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἀπαρτῶντες νυκτὸς ἐξ αὐτῆς πέμπουσι πρὸς
 πόλιν τὸ πᾶν παρὰ τῶν οἰκείων πυθέσθαι, καὶ ὅπως ἔστι τὸ
 μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς θέλημα. καὶ μὴ μὲν τριήρης ταχυ-
 ναυτοῦσα εὐθὺς τῆς πόλεως ἔπλει, κατὰ νύστιν βεβύαιαν, πρὸς
 P 373 τοὺς κατὰ πόλιν Γεννοῦτας· (28) ἡμῖν δ' οὐ χεῖρον ἐν το- 15
 σούτῳ τὸ περὶ τῶν φρερίων διασαφῆσαι. τόπος ἀνεῖτο τῷ δη-
 μοσίῳ κατὰ τὴν ἀγοράν, ὃν καὶ ἀξιώσαντες ἐξωνοῦντο φρέριοι
 βασιλέως προστάξαντος. τὸ δὲ αἴτιον, ἐφ' ᾧ μόνῃ τις συσταίῃ

14. πίστιν P.

passi essent. in quo ipsos contendebat adiuvari pro virili a Genuensibus debere, tum quoniam, ut ex multis posset intelligi, earundem ambo populi partium et quasi foedere inter se devincti essent, tum vel maxime quia eundem utrique adversarium pariter iniuriosum et infestum imperatorem experirentur. hoc enim se ipsis verissimum nuntiare, si forte nondum propter absentiam ab urbe cognoverint, flagrare nunc cum maxime Andronicum in Genuenses ira maxima, cum aliis causis plurimis accensa, tum praesertim quod opem manu tulerint Freris, quando illi sede ipsorum et cathedra in urbe per vim expellebantur; cuius ausi atrocitas tanta imperatoris aestimatione iudicata sit, ut ab illo is tempore se palam atque irrevocabiliter infensum vehementerque iratum degentibus Galatae Genuensibus ostenderit, adeo quidem ut iusserit iis occludi portas civitatis, sicque auferri facultatem interdum adeundi, uti antea consueverant, imperatoris. his aliisque id genus multis ad scopum quo aspirabat accommodatis Mpyrigerius memorandis delinire atque inflectere in suas partes animos Genuensium conabatur, eo consilio ut saltem ab iis impetraret ne vim atque arma in suos verterent. verum illi haud paulo sapientius arbitrati minime sibi festinandum in re tanta esse, dilato interim responso, ipsa nocte fidos submittunt in urbem homines, audituros e suis et strenue quid comperissent relatu-
 P 373 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

σφίσι. καὶ φιλοτίμως συνίστατο, πολλῶν παρ' ἐκότερα κω-
 λόντων καὶ ἄλλων μὲν ἔνεκα, μάλιστα δὲ διὰ τὸ τῆς ἀκριβοῦς
 θρησκείας ζηλωτικόν· παρ' ἣν αἰτίαν καὶ ὁ πατριαρχεύων ὑπο-
 κινούμενος τὰς πρὶν τε ἀκелάμβανεν ὁμολογίας καὶ βεβηλοῦν B
 5 ἤρειτο τὸν τόπον. ὃ δὴ καὶ δεινὸν τοῖς φρεσὶ τοῖς ἐδόκει, καὶ ἀν-
 τεζήλουν φιλονεικότερον, εἰ μονὴν ἱερὰν ξυσταθεῖσαν τέως, ἐν
 ἧ καὶ θυσιαστήριον μὲν ἐπήχθη καὶ ὕμνος ἱερῶν ἀνδρῶν ἐκτελεῖ-
 ται, σώματα δὲ τεθάρθαι συνέβη, μεταποιεῖν εἰς κοινὴν κατα-
 μονὴν οὐκ ἀπώκνουν οἱ τέως ζηλοῦντες τὰ θεῖα. ἀλλ' ὅμως τὸ
 10 δοκοῦν ἀκριβὲς τοῖς θρήσκοις παρώρμα, καὶ βασιλεὺς συνεργεῖν
 ἤξιούτο. καὶ ὅς μὴδὲν ἔχων ἀντιλέγειν τῷ ἱερεῖ ἠυδόκει τὴν με- C
 ταποίησιν, καὶ τῷ μὲν ἀμνηραλῇ τὸν τόπον ἀπεχαρίζετο, τοὺς δὲ

nuerunt. causa ipsis eius emendi fuerat voluntas illic sibi monasterium
 condendi; quam in rem statim post soli possessionem aditam manu atque
 impensa incumbentes, inter multas licet varie obstare conantium interpel-
 lationes, cito aedificium ad fastigium perductum cunctis etiam ad habita-
 tionem et sacrorum functionem opportunis splendide magnificeque instruxe-
 runt. displicebat admodum ea res nostrorum plurimis, cum alias ob cau-
 sas, tum maxime propter aversionem vehementem qua a ritibus doctrina-
 que Latinorum abhorrebant, quorum sacrae disciplinae exercitium in urbe
 ostentari publicum haud concoquere prae suae melioris, ut certo crede-
 bant, religionis flagrantiori zelo taciti poterant. ergo per hos instigatus
 patriarcha aggredi non dubitavit, spretis rescissisque conventionibus, ut-
 cumque assensu imperatoris roboratis, Latinos monachos inde pellere et
 sacram aedem more ornatam Italo, in qua ritu proprio sacris operaren-
 tur, profanare. id enimvero attentari Freris peracerbum nec tolerandum
 videbatur. allegabantque contra contentiosissime haud fas esse sacrum
 monasterium publica auctoritate constitutum, et in sibi peculiarium legum
 ac ceremoniarum possessione aliquanti iam temporis permissu usu confir-
 matum, in quo altare stet erectum sacrificiis fungendis, in quo a rite
 consecratis viris deo laudes ecclesiastico more cantentur, in quo denique
 corpora Christianorum defunctorum deposita in sepulturam sint, reseccari
 rursus mutarique in vulgare diversorium. atque haec quae a nemine pos-
 sent fieri, minime aiebant convenire ab iis attentari qui studium ferven-
 tius erga res divini cultus profiterentur. talia illi quamlibet constanter
 obtendentes nihil agebant, utique apud hominem, qualis erat patriarcha,
 irrevocabiler quo intendisset ruere solitum. ergo is praeiudicatis suis
 indulgens affectibus, et persuasus zelo illo quo ferebatur exactae religio-
 nis, debere se omnino qualemcumque aliam, maxime autem Latinam, a
 libero exercitio, in loco praesertim tam publico metropolis sui patriarcha-
 tus, prohibere, urgebat nihilo remissius quod coeperat, et opem impera-
 toris ad perrumpenda quae amoliri per se ipse nequiret obstacula implo-
 rabat. pendebat Andronicus ex eius nutu, nec suo patriarchae pro viro
 eximiae sanctitatis gratiaeque apud deum maximae a se dudum culto ne-
 gare quidquam aut contra hiscere ulla in re poterat. itaque amotionem
 inde Freriorum quam is cupiebat, ipse auctoritate mandavit sua, eam in
 executione invidiosa moderationem adhibens, ut loci quidem ac soli pro-
 prietatem Latinis eripiendi homini Latino condonaret Ameralae, Freris
 autem expensas quas in emptionem et ornatum loci fecerant refundere se

φρερίους ἀξίοις ἀποτιμήμασι θεραπεύειν ἤρεϊτο, καὶ αὐτοὶ τὸ παράπαν ἀποστυγοῦντες τοῦ μὴ μεταπίπτειν προεῖντο καὶ τὴν ζωήν. πλὴν δ' οὐχ οἷοί τ' ὄντες πρὸς βασιλικὰς ἀντέχειν δια-
 ταγὰς, πρὸς μόνον τὸ εὐλαβὲς περὶ τὰ θεῖα τοῦ προστάσσοντος
 D ἀφειώρων. καὶ ἱερὰ μὲν ἐκεῖνα καὶ πᾶσαν τὴν αὐτῶν ἐτοιμασίαν 5
 ἀμετάθετον εἰακότες, οὐδὲν ἤττον καὶ περὶ τῶν λοιπῶν οὕτω
 διατεθέντες ὥς μηδὲν ἐκεῖθεν τῶν τοῦ ναοῦ μεταθεῖναι, ἡμέλουν
 ὥς μὴ ἂν μεταθησομένων, ὥς γε σφᾶς οἴεσθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ
 αὐθις ὁ κρατῶν ἠνωχλεῖτο καὶ ἀπαραιτήτον κατενόει τὴν βίαν,
 πέμψας τῷ τῶν Πισαίων ἐξάρχῳ προστάσσει ἐκ γειτόνων ὄντι 10
 συμπααραλαμβάνοντα τοὺς ἐν τῷ καθ' ἱεροῦ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου
 P 374 ἱερεῖς ἐπιστῆναι τῷ τόπῳ, καὶ γε τοὺς μὲν περὶ αὐτὸν ἐν ἀξιο-
 πίστοις τετάχθαι μάρτυσιν ὥς θ' εὖροιεν καὶ ἃ μεταθεῖν, μη-
 δυνὸς τὸ παράπαν ἐσκυλευμένον, τοὺς δ' ἱερεῖς εὐλαβῶς ἀναλα-
 βόντας τὰ κεῖ κείμενα ἐν τῷ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων μετα- 15
 θεῖναι ναῷ. ὥς δὲ γέγονε ταῦτα καὶ ἐπράχθη ἡ τῶν ἱερῶν καὶ
 τῶν ἄλλων μετὰθεσις, οἱ φρερίοι μηδὲν ἔχοντες ὅ τι τοῖς ἄλλοις

1. δ'] μὲν P.

paratum profiteretur; quod quidem ipsi recusarunt, nulla se adduci con-
 ditione posse prae se ferentes ad cessionem templi proprii, quo ad ex-
 tremum defendendo vitam etiam non dubitarent impendere. ac videbant
 illi quidem facile haud suarum esse virium mandatis imperatoris obniti,
 confidebant tamen ex ea quam celebrari audierant Andronici erga res
 sacras reverentia, nequaquam illum eo usque ruiturum, ut manu rapi ac
 dispergi iuberet sacram templi Christiani supellectilem. quare ipsi recu-
 santes, prout iubebantur, res suas alio transferre, sibi spondebant nemi-
 nem alium ipsis eas invitis loco moturum, Augusto id scilicet praescri-
 bere non ausuro. tamque secure indormiebant tali fiducia, vasis sacris
 ac vestibus palam in propatulo relictis assidentes, ut nihil minus quam
 vim ab imperatoris ministris formidare viderentur. interim qui semel
 Andronicum ad id negotium capessendum impulerant, non desistentes
 eidem ut coeptum absolveret instare, eo denique perpulerunt principem,
 clare iam videntem nunquam Latinos monachos voluntarie cessuros, nec
 perfici rem citra vim posse, ut Pisanorum exarcho, aedes incolenti vici-
 nas Latinorum monasterio, mandatum dederit assumptos e templo et ipso
 propinquo Sancti Petri Apostoli sacerdotes Graecos in templum Latino-
 rum inducendi, iisque loci praefecturam in perpetuam deinceps tradendi
 possessionem, ipsum imperans in censum exactum referre, sub testimonio
 fide dignorum hominum, tam ea quae inveniret in templo Latinorum,
 quam quae inde alio transferret, diligenter cavendo ne quisquam eorum
 re ulla sua fraudaretur; curare quoque praeterea ut sacram omnem su-
 pellectilem in Freriorum monasterio inventam et numerato acceptam
 Graeci sacerdotes reverenter deportatam deponerent in memorato princi-
 pis Apostolorum templo. ut autem haec facta sunt et executioni plene
 mandata sacrorum vasorum librorum vestium aliarumque id genus trans-
 latio rerum, quae Latinis in usu fuerant, perculsi casu inopinato Frerii,

χρησάιντο, πρὸς τὸν ἐπιστάντα τὸ πᾶν τῆς ὀργῆς ἐξεκένουν,
καὶ ἐνεκάλουν πρὸς Γεννοῦτας κατὰ τὴν περσίδα, καὶ ἡξίουν
τὸν καταφρονητὴν ἀμύνασθαι. καὶ ὁ ἐξουσιαστὴς ἐκείνων, τὴν B
ἐπὶ τούτοις ἄμυναν τῶν καλῶν ἡγησάμενος, ἐκπέμπει κρύφα
5 τοὺς ἐκεῖνον ἐγγὺς θανάτου ποιήσοντας· κτανεῖν γὰρ οὐκ ἐδι-
καίου, ἀλλὰ σπάθαις στίζειν ἐσχάτως. ἐνεδρεύσαντες τοῖνυν
ἐξεπλήρουν τὰ τοῦ βουλευμένου, καὶ πολλὰς τὸν ἄνθρωπον
ἐπεισπεσόντες ἐκ τοῦ αἰφνιδοῦ ἤκλισαντο, ὡς φορὰδην οἴκοι μό-
λις πιστευόμενον ζῆν ἀπαχθῆναι. τοῦτο βασιλεὺς εἰς ἑαυτὸν
10 ἀναφέρων ἀπὸ προσώπου τ' ἐποίει τὸν τῶν Γεννοῦτῶν ἄρχοντα,
καὶ σφιν ἐφ' ἡμέραις ἐπιζυγοῦσθαι τὰς τῆς πόλεως πύλας προσέ- C
ταττεν, ἀναρτῶν τὸ πρᾶχθὲν εἰς κρίσιν τοῦ κουμονίου, μέλ-
λοντος ἑτέρου κατὰ πύστιν ὅσον οὐκ ἤδη τὴν ἀρχὴν διαδέχεσθαι.

Ταῦτα Μπυριγέριος τότε ὡς λαβὴν προύτεινε σκανδάλου,
15 καὶ ἀλλοτριοῦν τοῦ βασιλέως τὰς ἐκείνων γνώμας ἐπείρα, μὴ εἰ-
δώς, ἥ καὶ ἐκὼν παραλείπων, ὡς βασιλεὺς φθάσας σφίσιν ἐξεν-

10. τὸν deerat.

nec quid agerent aliud habentes, totam iram in exarchum Pisanum qui negotio praefuerat effuderunt. hunc igitur acerbè conquerentes accusarunt apud Genuenses habitantes in Peraea, orantes ut in contemptorem communis religionis sacrilegum pro meritis vindicaret. existimavit magistratus Genuensium aequam a se rem peti, praeclarumque sibi fore facinus ultionem de Pisano gravem sumere. submisit igitur sicarios, qui clam circumventum plagis atrocibus caedendo proxime necem adducerent: non enim certis de causis plane interfici volebat, sed gladio citra mortem vulneribus exarari luculentis. fecerunt emissarii quod iussi fuerant, et irruentes ex insidiis in nihil minus opinantem exarchum Pisanorum tot eum cruentatum ensium ictibus reliquerunt, ut miser a suis e carnificinae loco cum modica spe vitae manibus domum referretur. hoc, ut erat, in sui contumeliam intolerabilem factum interpretatus imperator continuo praetorem Galatensium, in comitatu ad res ipsorum curandas versari solitum, apparere deinceps coram se vetuit, ipsisque ad dies aliquot praecipit obserari portas urbis, nec in eam ulli eorum aditum permitti. haec sic Augustus egit, sensum quidem iniuriae significans, eius tamen ultionem nondum exequens; cuius cognitionem reservandam integram putavit novis magistratibus Galatensium. nam respublica illorum concilio quodam publico lectorum e gente procerum gubernabatur, cuius erat regimini certum temporis spatium praescriptum. hoc exacto aliud communium (sic enim id collegium res gentis administrantium vocabatur) priori succedebat. cum igitur audisset imperator instare istius mutationis diem, et mox novos delegatos abrogato veteribus imperio habenas rerum sumptuos in manus, apud hos, ubi magistratum inivissent, expostulare de Pisani exarchi oppressionem decreverat.

Talia porro Mpyrigerius in ea quam retuli ad Genuenses peregre adventantes oratione cupide ut ansam opportunam arripuerat alienandis ab obsequio imperatoris illorum animis atrocique iis inserendo in ipsum odio. nempe aut nesciebat, aut sciens dissimulabat, placatum ultro iam

μενίζετο καὶ ξυμμάχους προσελάμβανεν, ἀγγελθέντων τῶν αὐ-
 D τοῖς πραττομένων. ὥς ἄνωρὶ τῶν νυκτῶν ἢ ναῦς ἐπέστη καὶ ἤδη
 Γεννοῦταις ἢ τῶν νηῶν ἡγγέλλετο ἄφιξις, πρόσσετι δὲ καὶ τὸ
 ποιητέον ἐζητεῖτο ὥς εὐθὺς ὑποστρεφόντων καὶ κομισόντων τὰς
 ἀγγελίας, εὐθὺς ἐκεῖνοι παρὰ βασιλείᾳ ὑπὸ λαμπτήρσιν ἀφίγμε- 5
 νοι τὰς ἐκεῖθεν ἐκχωρήσεις ἐλάμβανον, ὥς εἰ μὲν ὑποκλιθεῖεν
 ἀντιμαχοῦσιν, εἰ δ' ἀνθίσταντο, εὐθὺς πολεμεῖν, καὶ πλήθους
 E συγχοῦ πρώτας Ῥωμαϊκοῦ τοῦ μὲν κατὰ τὰς ἀκτὰς στησομένου
 πρὸς ἄμυναν, τοῦ δ' Ἀλιάσι διαποντίου γενησομένου· οὐδὲ γὰρ
 ἀπέβλεψεν, ὥς αὐτὸς μὲν οὐ ποιήσων, πρὸς ἐκείνους δὲ τὸ πᾶν 10
 πρᾶξοντας. σφίσι μὲν οὖν τὸ δῶος ἦν ἐν χειρσί, καὶ ὑπέστρε-
 P 375 φον· (29) βασιλεῖς δὲ μυρίους ἐξήλα μεθ' ὀπλῶν, πορθμὸς
 δ' οὗτος νηῶν ἐπληροῦτο διαπλωϊσόμενων πρὸς Ῥήγιον. οὐπω
 P 376 δὲ καλῶς ἐπέστησαν οἱ πεμφθέντες, καὶ κείνοις ἐξ ἐωθινοῦ στερρὰ
 συνίστατο μάχη, τοῦτο μὲν καὶ διὰ τὴν ἐντεῦθεν δῆλωσιν, 15

2. ὡς] ὡς γοῦν?

antea Genuensibus imperatorem, proluxa perperam actorum impertitis venia, etiam renovandi foederis instaurandaeque societatis probatas acceptasque ipsis conditiones obtulisse. id ille strenue praeoccupaverat facere, nuntiato ipsi adventu saepius memoratarum e Genua triremium, et inde orto metu provido imminentium urbi malorum, si eae, iunctis praesertim cum classe Catelanica viribus, aperto bello Romanos adorirentur. itaque navis, quam diximus, ad explorandum missa simul appulit Galatam et missos ad cognoscendum rerum statum exposuit in littus, confestim ii edocti a moderatoribus reipublicae de optima in gentem ipsorum imperatoris voluntate, negarunt deliberandum esse amplius, cum ipsone an cum eius hostibus Amogabaris arma coniungerent. pro urbe, quae ipsis communis cum Romanis quasi patria esset, sine ulla cunctatione pugnandum esse adversus illius oppugnatores. hoc nuntio ad classem operientem foris in salo per celeriter reversam allato triremim, subito ex ea delegati quidam ad imperatorem profecti nocte ipsa intempesta, praelucentibus facibus, admissi ab eo perbenigne sunt. eo colloquio constitutum est classem Amogabaricam et Catelanicam, nisi ultro eligeret cedere acceptisque pacis legibus abire, primo mane iunctis viribus Romanorum et Genuensium oppugnandam. promisit imperator cum prima luce apparituras Romanas copias, partim dispositas per oram maris ad iaculandum inde in Catelanos, partim e ripa evectas piscatoriis navibus, ut praelio navali pro virili rem gererent: nolle quippe se dixit suos otiosos sedere spectatores certaminis sociorum, sed partem ipsos laboris ac periculi, ut consentaneum erat, pro aris focisque certando capessere. ab his conventis digredientes ab Augusto legati Genuenses per nocturnas adhuc tenebras, cum funali quisque in manu, regressi ad suos sunt. (29) eduxit autem imperator decem armatorum millia, quos quae ferebant naves Rhegium euntes tanto erant numero, ut totum hoc maris spatium quo urbs a Rhegio dirimitur iis expleri videretur. ex parte porro Genuensium, vixdum plene reversis quos ab iis ad Augustum missos diximus, a primo diluculo acer est impetus in Amogabaros factus. causa properandi fuit,

τοῦτο δὲ καὶ τρόπον ἀνάγκης. τοῦ γὰρ Μπυριγερίου ἀπογόν-
τος τὰ τῆς εἰρήνης, καὶ μεγάλα χρήματα τοῖς ναυάρχοις καθυ-
πισχνομένου εἰ ἀφεθεῖεν, καὶ οὕτω σφῶν μαλακισμένων, οἱ
ἐπιβάται ζηλοτυπήσαντες εἰ μὴ κερδαίνοιεν καὶ αὐτοί, εὐθέως
5 πρῶτας ἄρχουσι μάχης. καὶ πρῶτον μὲν ἀκροβολισμοῖς Ἀμογα-
βάρους παρακινουῖσιν, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς ἀνάγκην τοῦ μάχεσθαι
καταστήσαντες κυκλοῦσι τούτους. καὶ πίπτουσι μὲν οὐκ ὀλίγοι
ἐξ ἑκατέρων, καὶ τραυματίαι γίνονται πλείους· ἀλλ' ὑπερτεροῦσι B
Γεννουῖται, καὶ κατὰ κράτος αἰροῦσι τὰς ναῦς, μιᾷς ἀποδρά-
10 σης καὶ μόνης. ὁ γὰρ Μπυριγέριος ὥς ἅπαξ τῷ τῶν νηῶν ἡγε-
μόνι προσῆλθεν, ἐπειδὴ ἄπρακτά οἱ ἦσαν τὰ προβαλλόμενα,
τὸ ἴδιον αἶμα ἐκείνῳ προσανενίθει, καὶ εἰσδὺς τὰ τῶν καταστρω-
μάτων κατώτατα, ἐκείνων ἄνωθεν πολεμούντων, αὐτὸς ἀπόλε-
μος τὸ παράπαν ἔμενε. τῆς δ' αὖ ἡμέρας, ἣτις ἦν τριακοστὴ
15 πρῶτη Πιυαντιῶνος, σταθηρᾶς ἰσταμένης μεσημβρίας, ἦν ὁρᾶν C
τὸν πορθμὸν ἀναπλευούσας τὰς τριήρεις ὑπὸ κώπαις καὶ συριγμοῖς,
πλὴν τὰς μὲν μετ' εὐκόσμου στόλου καὶ μειζόνων φρονηματισμῶν,
ἐπιρροιζούντων καὶ τὸν συμβόλων ἐκείνων πρὸς ἄνεμον, τὰς

praeter allatas a legatis conventiones cum imperatore initas, etiam nova
necessitas inde orta quod per noctem Mpyrigeria compererant, despe-
rata cum ductoribus classis Genuensis pace, tentasse alienare classarios
ab ipsis: circumvectum enim triremes navarchos singularum magnae pe-
cuniae pollicitationibus delinire studuisse, ut pugna temperarent navesque
alio flecterent; neque hoc frustra fecisse: emollire quippe quosdam coe-
perat. movit ea res cognita vectores aemulatione lucri, indignantes vi-
delicet solis navarchis certam eamque amplam mercedem constitutam, se
praedae omnis, si praelio abstineretur, expertibus. quare occupant illu-
cescente vix aurora pugnam invadere. ac primum iaculationibus Amoga-
baros excitant. deinde cunctantes tamen, spe videlicet promissae a na-
varchis remissionis, circum amplexi, ne elaberentur, naves ipsorum tri-
remium ambitu suarum, in necessitatem ineluctabilem pugnandi coniiciunt.
cadunt non pauci utrimque, plures autem vulnerantur. sed Genuenses
superant, cunctis hostium, praeter unam, quae effugit, solam, vi potiti
navibus. inter causas cur sint tam facile Amogabari subacti, non postre-
ma forte fuerit Mpyrigeria ducis ipsorum ignavia. is haud procedere
quos instruxerat dolos sentiens, et desperata summa rerum, propriae
saltem consulere salutis studens, adito summo praefecto Genuensis classis
ipsi deditionem sui, vitam pactus, fecit. admissusque ab illo altissimeque
sub tabulato navis absconditus, dum in ea superne a discurrentibus per
foros militibus pugnabatur, otiose ipse delituit, discriminis plane totius
expers. eius igitur meridie diei, quae prima et tricesima mensis Maii
numerabatur, spectaculum urbi laetum fuit videre longa serie praeter
oram maris evectas nostram, victrices pariter Genuensium et victas capti-
vasque Amogabarorum naves, illas festo insignes ornatu, vexillis speciose
volitantibus, non sine sibilo illa leniter impellentis aurae consonoque re-

δ' ἡττηθείσας ἀκόσμους καὶ ἀσυμβόλους, ὑποσαλευούσας μὲν τῷ ῥοθίῳ ὑπὸ κώπαις μετρίαις, τρόπον δ' ἐφορκίων ἐξημμένας τῶν προθεουσῶν προτόνοις μηκίστοις, καὶ φερομένας ἴν' ἂν ἐκεῖναι καὶ ἄγοιεν. ὥς γοῦν τὴν ἀκρόπολιν ἔκαμψαν, ὁδὸν μὲν ἐκεῖ-
D νην τὴν πρὸς τοὺς οἰκίους ἀπείπαντο, ἄνω δέ που τὰ μέσα τοῦ 5
 ἁγίου Φωκῆ καὶ ἐπίταδε ναυλοχησάμενοι ἀπεπαύοντο. τῇ δ' ὕστεραία νῆας μὲν ἐκείνας τὰς ἡττηθείσας, οὕτως ὥς εἶχον, ἀντάνδρους πρὸς οἰκίους κατὰγουσι καὶ ἐν τηρήσει ποιοῦνται παντοία, αὐτοὶ δὲ τῷ βασιλεῖ προσκληθέντες τὰ εἰκότα φιλοφρο-
 νοῦνται. καὶ τοῖς μὲν ναυάρχοις τὰ τῶν ἀναβολῶν ὥς εἶχον 10
 πρὸς βασιλέως φιλοτιμότερον μετημφίαστο, τοῖς δέ γε πλήθει
E τὰ εἰς δαιτὸς φιλοτιμίαν ἐδίδοντο. αὐτοὶ δ' ἐφ' ἡμέραις
 προσμείναντες, μήτε τι τῶν σωμάτων μήτε τι τῶν πραγμάτων
 δόντες, χρημάτων ἀποδόσθαι ἠβούλοντο. ἀλλὰ καὶ ὑπὸ μι-
 σθοῖς μὲν συνεφώνουν ἐπὶ τοὺς κατὰ τὴν Καλλίου στρατεύειν· 15
 τέλος δ', ὥς ἐδύκουν, γνωσιμαχήσαντες διὰ τοὺς ἐκεῖ Γεννοῦ-
 τας, οἶμαι, ἐξ αὐτῆς συμπαραλαβόντες καὶ Μπυριγέριον συνά-
 μα τοῖς πρωτίστοις αὐτῶν πρὸς τὴν τῶν Λαζῶν ἀνέπλεον χώραν,
P 377 μίαν μόνην τῶν τριήρεων πρὸς τὰ αὐτῶν ἦθη εἰς δῆλωσιν ἀπο-
 λύσαντες.

morum plausu, has deformes luctu, spoliatas insignibus, claudicanti aegre remigio provectas temereque fluctu impulsas huc illucque, ac vice remulci praecedentibus victricibus annexas rudentibus praelongis, sicque pertractas quo illae cumque ducerent. ut autem cuneum Acropoleos flexerunt, rectam illinc tenere ad suos Galatenses recusarunt viam, sed supra evecti circa medium orae sancto Phocae praetentae, citraque appulsae littori, acquieverunt. postridie naves quidem illas bello captas cum vectoribus earum ad suos perducunt et idoneis eas custodiis sepiunt. ipsi vero victores accitu imperatoris ad eum profecti, quibus par erat significatio- nibus honoris et benevolentiae sunt excepti. ac navarchi quidem conspi- cui fulgebant missis ad quemque illorum ab imperatore speciosissimis in- duti vestibus: vulgo autem classiariorum iussu eiusdem large in epulas cibaria vinaque praebebantur. in his remissionibus cum dies aliquot trans- egissent, non tamen emolliri tanta humanitate potuerunt ut imperatori quidquam de fructu victoriae tribuerent, nec partem ullam praedae ac spoli- orum, nec vel ex captivis unum ei donantes. offerebant cuncta illa venalia, non parvo singulis pretio taxato: gratis nihil largituros se pro- fitebantur. hinc invitante ipsos imperatore ut sub pacto mercedis ire mi- litatum adversus Catelanos Callipolim obtinentes vellent, primum de sum- ma pecuniae ipsis ab Augusto hoc nomine pendendae altercatum est; interimque dissensione circa id inter classis duces orta, instinctu, opinor, inquilinorum Galatae Genuensium, qui quodam iam antea, ut dixi, foe- dere praeoccupati a Catelanis erant, omnes sublati repente ancoris cur- sum Lazos versus intenderunt, assumpto secum, cum praecipuis Amoga- barorum, Mpyrigerio, una dumtaxat e triremibus ipsorum domum ad suos, ut nuntiaret quae contigerant, remissa.

Βασιλεῖ δ' ἐντεῦθεν φροντὶς ἦν πῶς ἂν μετέλθοι τοὺς κατὰ τὴν Καλλίον, ἐπεὶτοι γε καὶ βοήθεια μὲν ἐκείνοις ἡγγέλλετο παρ-
 ραγίνεσθαι, ἡκούετο δὲ καὶ ὡς Πέρσας ἐκ τῆς περαιῆς καλεῖν
 βούλοιντο. καὶ οἱ ἄμφι τὸν νόθον δὲ τοῦ Θεωδερίχου αὐτά-
 5 δέλφον προσδόκιμοι ἦσαν καὶ αὖθις φαίνεσθαι. οὐ μὲν δὲ
 (30) ἀλλὰ οὐδ' ὁ νέος ἄναξ Μιχαήλ ἡμέλει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς Β
 ἄφεις τὴν Ἀδριανοῦ καὶ πρὸς τῷ Παμφύλῳ γενόμενος τοὺς ἄμφι
 τὸν μέγαν ἑταιριάρχη τὸν Δούκαν καὶ τὸν μέγαν τζαοῖσιον τὸν
 Οὐμπερτόπουλον καὶ τρίτον τὸν Βοσσίλαν, ἱκανοὺς εἰς πολέμου
 10 ἑξάρτυσιν, ἐπὶ τοὺς κατὰ τὴν Καλλίον Ἀμογαβάρους ἐκπέμπει,
 οἳ δὴ καὶ ἀπὸ Βραγχιαλλοῦ ἱστρατοπεδευμένοι ἔτοιμοι προσβα-
 λεῖν ἦσαν, ἣν πον φανείεν. οἳ δὲ τῶν ἐντὸς ἀπαλλαγέντες φό-
 βων (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοὺς περιόντας τῶν σκυλευθέντων ἐντὸς τοῦ C
 φρουρίου εἶων, ἀλλ' ἐν τῷ κατ' αὐτοὺς καράβῳ ἔλεινὰ φορτία
 15 συνάμα τῷ σφετέρῳ νηυσάμενοι πλούτῳ εὐφυλάκτως εἶχον) τὴν
 μάχην αὐτόθεν σοφίζονται, καὶ πλείστην λείαν ἐξελάσαντες ζώων,
 ὡς ἂν μηδὲν ὑπειδόμενοι τῶν κακῶν, ἄνετον εἶων. τὸ δ' ἦν
 ἀπάτη· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ ἡπείς τε καὶ πεζοί, ἀγαθοὶ τὴν τῶν

2. τὴν deerat.

Restabat inde imperatori sollicitudo pellendorum Callipoli hostium;
 quod qua vi quibusve copiis continuo aggredere, haud in expedito
 erat. intendebat curam, quod auxilia Callipolim tenentibus adventare
 ferebantur. audiebatur quin etiam cogitare ipsos de advocandis in subsi-
 dium ex opposita continente Persis. exercitum quoque navalem cui fra-
 ter nothus Theuderichi praeerat, mox rursus in nostro mari apparitu-
 rum, iactabat fama, (30) caeterum iunior Augustus Michaël, haud et
 ipse tali articulo cessabat rerum aut negligebat bellum Catelanicum, sed
 motis ab Adrianopoli strenue castris progressus usque Pamphylum, inde
 magnum hetaeriarcham Ducam et magnum tzaūzium Umpertopulum, ter-
 tio insuper his addito Bossila, satis ad rem bene gerendam et numero
 et apparatu instructos misit adversus Amogabarios Callipolim occupantes.
 hi tres imperatorii duces castris a Branchialio aliquantum ulterius pro-
 motis parati ad acie decertandum stabant, sicubi hostis apparens pugnae
 copiam daret. porro Amogabari primum studuerant liberare se periculo
 quod a Callipolitanis genere Romanis, forte a tergo insurrecturis, dum
 ipsi contra exterius oppugnantes arcem defenderent, timeri iure poterat.
 id illi sibi videbantur assecuti nullo prorsus Romanorum intra Callipolim
 relinquendo. cunctos enim in sua quemque navicula, superimposita ibi-
 dem singulorum re domestica et pretiosa praesertim suppellectili, salo im-
 posuerunt intra portum, acri iugiter invigilante custodia illi miserandae
 plane multitudini, cuius et corpora et opes, praeda dominis crudelibus
 certa, servabatur. ab hac iam parte securi liberos animos ad belli pru-
 dentem administrandi rationem indagandam converterunt, tali fraude com-
 posita. extruserunt in agrum quasi temere magnam vim incustoditam pe-
 coris, prope collocato in insidiis peditatu equitatuque suorum fortissimo-

- P 378 ὅπλων ἔξιν καὶ ὡς ἰδεῖν ἀπρόσμαχοι, ἐνεδρεύουσι. τότε γοῦν τὸ μὲν καθαρὸν τῶν Ῥωμαϊκῶν συντάξεων ἐν ὅπλοις ἦσαν καὶ τὸν πόλεμον προσεδόκων, οἱ δὲ πλεῖστοι περὶ τὴν φανεῖσαν λιγνευσάμενοι λείαν ἐξέθεον ἀσυντάκτως. καὶ εὐθὺς οἱ ἐνεδρεύοντες ἐσυντάκτως ἐς ὅτι μάλιστα καὶ πεφυλαγμένως ἀφώρμων. 5 παρ' ἑκάτερα γὰρ ἐνὸς ἵππου δύο πεζοὶ ἐδοχμίζον, Ἰταλικοῖς τόξοις καθωπλισμένοι· αὐτοὶ δὲ μετὰ πελτῶν καὶ παλτῶν, ἐπι-
 B χωρίων δοράτων, ἃ δὴ τὸ παλαιὸν ἄγγωνες ἐκαλοῦντο, τὸν πόλεμον ἀπεθάρρουν. οἱ δὲ συστάντες μάχην ἔστησαν κραταίαν. καὶ πίπτουσι μὲν ἐκατέρωθεν, τέως δ' ἐπὶ τοῦ προτερήματος γί- 10 νονται Κατελάνοι, καὶ μέχρι καὶ Μονοκαστάνου τόπον κατατρέχουσι καὶ φονεύουσιν. ἡ δὲ πύστις ἐπὶ διακοσίοις ἴστα τὸν φόνον, πληγέντων καὶ αὐτῶν ἡγεμόνων. τότε βασιλεὺς ἐκ βασιλικῶν ἔξωθεν μηνυμάτων μαθὼν τὸ συμβὰν ἤλγησέ τε σφόδρα, καὶ ἐν μεταγνώσει ἦν τοῦ μὴ παντάπασιν μετέλθειν Γεννοῦτίας 15
 C ἐκείνους, καὶ μισθώμασιν οἷς ἀπῆτουν ἐξικανωσάμενον συμμαχεῖν πείθειν ἐπ' Ἀμογαβάρους, ὡς εἶχον εὐθὺς ὁρμήσαντες, ἀλλ' ὁμῶς περὶ τὰς δόσεις φειδώ τινα καὶ ὑπερημερίαν ἐνδειξάμενον νῦν ἐπὶ τοῖς ξυμβᾶσιν ἄλγεῖν. ἐκεῖνοι γὰρ ἐν ἑξ' ἡμέραις ἴστων χρυσίου τὸ μίσθωμα ἀπέλθειν συνόλους καὶ μαχέσασθαι τὴν τα- 20

5. ἐφώρμων?

rum militum, optime ad praelium instructis. oblatus aciei Romanae conspectus errantis sine apparente praesidio armenti solvit ordines cupidine lucrandi, traxitque plerosque ad abigendam sibi facilem, ut putabant, et paratam praedam. at in eos sic inordinate discursantes impetum ex improviso consurgentes e latebris faciunt Latini equites, duobus hinc inde optime armatis Italico arcu stipati adiutisque peditibus, ipsi cataphracti, cum peltis et tragulis, genere illic telorum usitato quae veteri nomine angones dicebantur. hos composite circumspecteque undique irruentes exceperunt paribus animis raptim coeuntes nostri. acre inde committitur praelium, cadentibus utrimque multis. sed victoria Catelanorum fuit; qui nostros caedendo mactandoque insecuti usque ad Monocastanum (id loci nomen) sunt. fama vulgaris numerum occisorum e nostris ad ducentos redigit. inter vulneratos duces fuerunt ipsi. tunc Andronicus citis a Michaële filio de re tota edoctus nuntiis, sero doluit quod non omnia quae vellent large pollicitus Genuensibus illos omnino ad bellum contra Callipolim suscipiendum perpulisset. intervenerat enim quaedam eius in licitatione petita ab his mercedis parsimonia; qua sublata si quanta poposcerant pro illa militari opera stipendia prompte ac liberaliter donasset, capessituros eos statim fuisse apparebat arduam istam pellendorum Callipoli Amogabarorum provinciam. nunc avare supputando, quodque ipsum offerebat non continuo expedite numeratum, repraesentando, voluntatem ipsis eius aggrediendae rei dempserat; quam si tentassent, haud esset ista, de qua nunc moereret, clades secuta Romanorum. petierant Genuenses expeditionis Callipolitanae sine mora ulla subito post debellatam

χίστην, τῶν περὶ τὸν Μπυριγέριον ἤδη ἐαλωκότων· βασιλεὺς δὲ πέμπων τῷ μέτρῳ μόνῳ ἐπίστευε συμπληροῦν τὸ τῶν ἀπαιτούμενων ποσόν. ὥς δὲ στήσαντες ἐκεῖνοι ζυγοῖς τὸ διδόμενον ἐδοκίμαζον καὶ πολὺ τὸ ἔλλειμμα ἦν, ἐξωργίζοντο καὶ ἄλλως ἐν με-

5 ταμέλῳ πως ὄντες, καὶ ἀντεπέστελλον τοὺς μισθοὺς. Πάτροκλος δ' ἦν τὰ ἐλλείμματα πρόφασις· ὥς γὰρ καὶ ταῦτα βασιλεὺς ἐπλήρου καὶ πέμπων ἐξώτρυνεν, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ λόγου τῶν βουλευμάτων κρουσάμενοι ἰδίας προὔτεινον ἐμπορίας, καὶ πρὸς αὐταῖς ἦσαν εὐθέως, καὶ ἀπηλλάττοντο τὴν ταχίστην.

10 Ὁ δὲ βασιλεὺς τοιαῦτα μαθὼν τοῖς ἰδίοις παρέβαλε τὰ μισθώματα καὶ τριήρεις ἐξηρτίετο, ἀναπαλαλεῖν τὴν ἥτταν αἰρούμενος. οὐ γὰρ ἰσχυρὸς ἐπιλελοίπει τῇ βασιλείᾳ, ἀλλὰ τὸ τῆς ἀρχῆς τέλειον ἦν, καὶ ἡσθένουν τὰ ὄργανα καὶ ἀτελεῖς αἱ λόγον ἔχουσαι σώματος στρατιωτικαὶ δυνάμεις, τῆς βασιλείας λόγον

15 ἐχούσης ψυχῆς, τῆς ἐπισπευσούσης αὐταῖς ἐνδείας ἐφαίνοντο· παρ' ἣν αἰτίαν καὶ παρεφέροντο καὶ μικρᾶς κινήσεως εἶχον σφαιδάζειν, κατὰ λόγον νεογνῶν ζώων, ἃ δὲ τελείας οὖσης τῆς ἐν

5. ἀνταπέστελλον?

16. καὶ P.

et captam Mpyrigerii classem adoriendae pretium sex millia nummorum. imperator pecuniae ad eam solutionem signatae parcens, aurum infectum loco monetae ad ipsos miserat, cura suis data ut explorato per stateram aestimatoque pondere summam ipsis istam conficerent. id lentum pensitandi ac supputandi dum negotium altercatiunculis trahitur, dumque illi queruntur tali commutatione monetae in massam haud levi intertrimento contrahi sibi fructum pecuniae promissae, otium scilicet alia cogitandi habuere; ac suggerentibus contraria fautoribus Catelanorum ut faciliores persuasus essent, indignatiuncula effecit ipsa illa qua movebantur e diminutione sperati praemii. poenitentes igitur ostensae voluntatis portatum ad se mercedis nomine aurum imperatori remiserunt. praetextus autem merus fuit ista quam causabantur ex mutatione monetae in massam emergens in damnum eorum iactura. nam istud quidquid foret detrimenti compensaturum se aliunde Augustus recepit. misitque adeo qui supplementum hoc repraesentarent et negotium absolverent, remoris omnibus abruptis. at, ut dixi, serum id fuit, illis iam alienatis et in diversa consilia deflexis. ergo sua obtendentes mercimonia, quorum rationes maturam ipsorum flagitarent profectionem ad Lazos, vacare nunc sibi aliis attendere praecise negarunt, confestimque solverunt.

Quo imperator comperto, in suos Romani generis destinata Genuensibus stipendia impendit, triremes comparans quarum ope damnum cladis acceptae repararet. non enim summae imperii vis ac robur deerat, sed cum valeret vigeretque quasi caput reipublicae, manus et actionum tunc necessariarum instrumenta languebant, infirmae, inquam, militares Romanorum copiae, quae velut corpus faciebant, cui erat vice animae potestas imperantis principis, nequidquam ipsa operans et satagens, dum conatus illius omnes membrorum reipublicae praecipuorum debilitas et defectus reddebat irritos. debilitas autem apparebat ista, ubi commovere se inciperent: statim enim sicut animalcula aetatis tenerae, gressum ante

Georgius Pachymeres II.

- P 379 αὐτοῖς ψυχῆς ἀτελῇ τὰ ὄργανα φέροντα τὴν μὲν κίνησιν πάντως ἐνδεικνῦσι καὶ τὴν τοῦ κινουῦντος ἐνέργειαν παριστάνουσι, τὰ δὲ εἰκαίως καὶ ὥς ἔχουσι φέρονται καὶ παραβολώτερον ἄττουσι. καὶ ταῦτά εἰσι τὰ λεγόμενα παλγνια, ψυχῆς τελείας ἐνέργεια ἐν
 B οὐ τελείοις τοῖς σκεύεσι. (31) τῷ τοι καὶ πρῶτον τέως ὁρμήν⁵ ἰδὼν ἀτακτοῦσαν λαοῦ εἰς νεωτερισμοὺς ἐξεγειρουμένην, ἣν τις καὶ ἀμηγέπη παρακινολή, εἰσάγει μὲν καὶ στρατιωτικὸν εἰς τινα δῆθεν ἀναστολήν, ὅμως δὲ καὶ Μαιμακτηριῶνος πρώτῃ τὸ πρω-
 τεῦον τῆς πολιτείας συνηθροικῶς μακρὰν κατέτεινε δημηγορίαν,
 C τὰ περὶ τῶν Κατελάνων ἀπολογούμενος, καὶ ὥς ἐξησθενγκιῶν¹⁰ τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ξένους ἀνακαλεῖσθαι ἀναγκασθεῖν τοῦτο μὲν Ἀλανοὺς τοῦτο δὲ Ἰταλοὺς, καὶ ὥς οὐδὲ μόνος καὶ πρῶτος τῶν ξένων δέξαιτό τινα καὶ τιμήσειεν, ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Δού-
 κας Γουλιέλμὸν τινα προσλαβόμενος ἐπ' ἀξίαις ἴστα Ῥωμαϊκαῖς,
 P 380 καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὸν Ἰκάριον τῷ μεγαλοδουκικῷ τετίμηκεν¹⁵

6. ἐξεγεροσμένην?

vires moliri audentia, concidebant. atque ut in hisce recens natis animantibus ex motu qualicumque illo imbecillo argumentum quidem certum sumitur inditae ipsis et penitus insidentis animae, suis praeditae facultatibus, sed quarum exercendarum instrumentis adhuc destituitur ob fluxam molliem nondum roboratorum incremento debito artuum, ita intellegebamus nos sane ex motu actuque in varia micantis exorsa principis subesse utique spiritum imperio: caeterum executione recte praescriptorum vitio invalide obsequentium corrupta ministrorum, res summa nihilominus in praecipiti pendebat, nihil efficacis remedii malis adhibente publicis illa infirma quasi palpitazione enervium reipublicae membrorum, quae illo titubante lapsabunde motu gressum molientia singulis quasi offensabant passibus, nihilque nisi risum hostibus movebant; quippe cursitationum aut affectationum serio agendi tentatarum a parvulis similia earum quas paeagnia dicimus, hoc est ludicra puerilia, spectacula sui ludibrio visum oblectantia, dum incepta vana exhibent, nec quidquam satagentis operari animae perfectae in organis imperfectis. (31) ante omnia conspicatus imperator excitatum in effraenes ausus impetum populi, sic tum comparati ut, quisquis in pravum auctor impelleret, additurus eo sese haud reluctantem videretur, praevertendis novitatibus opportunum iudicavit militares copias in urbem inducere. sed et praeter istud quasi fraenum plebeiae inditum contumaciae, kalendis ipsis Iunii, quae postera illuxit dies a debellatis per Genuenses Amogabaris, primis convocatis civium longam explicuit orationem, acta cum Catelanis excusans sua, demonstransque ultima se adactum necessitate, ob redactas in extremam infirmitatem Romanas copias, recte ac prudenter (utcumque bono consilio haud par exitus responderit) exterarum supplementa militiae quaesivisse, mercede conducendis auxiliaribus primum Alanorum, deinde Italarum, neque id se solum aut primum fecisse, cum et Ioannes Ducas Gulielmum quendam ex exteris assumptum Romanae aulae dignitatibus ornaverit, et recentiori memoria pater suus Michaël Icarium magni ducis splendide ti-

ἀξιόματι, καὶ ὥς οὐδ' αὐτὸς ἀνέησι σπεύδων ἐπὶ τῷ σῶσι εἶναι
 Ῥωμαίους, εἰ καὶ θεῖον μήνιμα τὰς ἡμῶν, φησὶν, ἁμαρτίας με-
 τέχεται, καὶ ὥς ἡγεμόνων τὰ πλεῖστα κακότητι παραπόλῳλε τὰ
 πολλὰ ἀμελούντων. καὶ πόλλ' ἄττα συννυφάνας τοιαῦτα, τέλος
 5 ἐφ' ἡσυχίας μὲν αὐτοὺς διάγειν ἐπέταττε καὶ τοῖς ἔργοις προσέ-
 χειν καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, ἀξίους μόνον ἑαυτοὺς καθιστάντας
 ἐφ' ὅσον δυνατόν, αὐτῷ δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ τὰ πράγματα ἐπιτρέ- B
 ποντας, κἄν που καὶ θορυβηθεῖη, τὴν ἀταξίαν ἀνείργοντας,
 καθ' ἣν πολλοὶ δυσχερῶς, ὥς καὶ ἑαυτοὺς ἔχειν εἰδέναι, κατὰ
 10 διαφόρους καιροὺς ἀπηλλάχασιν, ὥς μεγίστου πολέμου τῆς στά-
 σεως οὔσης τῆς ἐν ταῖς πόλεσι, καθ' ἣν οὐκ . . . . . καὶ πρα-
 γμάτων ἄλλ' εἰρήνης εἶναι καὶ ὁμονοίας ζημίαν, ἢ τὰ πάντα συγ-
 χέονται. ὥς γὰρ τὸ ὑφ' ἑαυτοῖς ἐξαπατᾶσθαι πάντων χεῖριστον
 διὰ τὸ καθῦν . . . . . σμικρὸν ἀποστατεῖν ἄλλ' ἀεὶ παρῆναι τὸν C

13. ἑαυτοῦ?

tulo cohonestaverit. sane nulla in parte cessatum a se, nec quidquam
 unquam praetermissum quo sustineri posse labantem rempublicam salutem-
 que populi constitui spes qualiscumque suaderet. unde non imputari eius
 negligentiae debere ruinas quae cernerentur rerum: sed irae primum di-
 vinae peccata nostra ulciscenti, postea ignaviae incuriaeque praefectorum
 negotiis, per quas satis constaret pleraque materiam publico luctui prae-
 bentia fuisse accepta detrimenta. his ubi similia multa subtexuit, tan-
 dem eo collegit summam orationis, ut magnopere cunctis praeciperet ae-
 stu animorum compresso quiescere, attendereque suis quemque domesticis
 rebus, nec temere se in curam publici regiminis ingerere. tantum pro
 virili sic vivere curarent, ut commutatione morum in melius dignos se
 prosperiori fortuna, iudicio moderantis humana numinis, redderent, sibi
 autem, et quibus ad id ministris uti vellet, arbitrium publicae rei guber-
 nandae permitterent integrum, nihil curiose sciscitando super consiliis
 actorum, aut circa successus in futurum incertos inani divinatione confi-
 ctando. neque in ista se quisque viritim continere modestia satis habe-
 rent: verum et si quos initium tumultuandi facere cernerent, contra sta-
 tim insurgendo cohibere conarentur, in eo promptos adiutores habituri
 quos ad hoc ipsum introduxisset in urbem milites. horum ope fides ipso-
 rum roborata magnam, si quantum par erat anniteretur, a civitate cala-
 mitatem averteret, seditionem, qua multos diversis temporibus in malo-
 rum extrema devenisse populos partim ipsi meminissent, partim indicio
 annalium e memoria veteri possent repetere. sic sane haberent, nullam
 quantumvis cruenti et internecini exteri belli tantam esse perniciem, quae
 damnis et exitiis civilium certaminum comparata non reperiatur tolerabi-
 lior ac levior. numquam enim seditiosis conflictibus aut saluti hominum
 consulitur aut tutelae domuum ac rerum, sed contra per eos pacis et
 censionis civilis, quae sunt prima fundamenta bonorum omnium, ia-
 ctura irreparabili facta universa in confusionem miserrimam veniunt. ac
 quemadmodum deceptionum ea longe omnium pessima est qua quis a se
 ipso decipitur, propter intime atque inseparabiliter admotum decepto de-

ἐξαπατῶντα καὶ πειθοῦς ἀνάγκαις δουλαγωγεῖσθαι τὸν ἐξαπατώ-
μενον, οὕτω καὶ τὸ ὕφ' ἑαυτοῖς πολεμεῖσθαι πόλιν δεινότερον,
ὥς ἐντὸς τῶν ὑπεκκαυμάτων ὄντων, εἰς βιαίας ἔτοιμα κακίας
ἄνασιν. διὰ ταῦτα καὶ περὶ πλείονος ἐποιεῖτο τὸ τῆς πόλεως
ἄστασίαστον, καὶ μᾶλλον ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ καθ' ὃν τῶν ἐκτὸς
ἀνεγερμένων ἐξ ἀναγκαίου καὶ τὸ ἐντὸς συγκραδαίνεσθαι. ὥστε
D καὶ ὁρᾶσθαι σφᾶς ἀνεγερμένους πρῶτον μὲν τῶν ξυμβαινόντων
χάριν ἐκ τῆς στασιώδους ταραχῆς ἐκείνης, ὥς παρακινήσειομένων
ἐκ τῆς τυχούσης προφάσεως, στρατιωτικὰς εἰσῆγε δυνάμεις κατ'
ἀναχαιτισμὸν τῶν προσδοκωμένων θορύβων. τότε τὴν ἐνταυθοῖ 10
σφῶν ἀσχολίαν περιττὸν ἄλλως κρίνων καὶ τῶν ἀναγκαίων ὑπερό-
ριον, ἄλλως ἐγνωκὼς ἀσφαλίσασθαι τὴν ὁμόνοιαν, καὶ ἐξ αὐτῆς
τοὺς συνειλεγμένους ἐπέταττε χεῖρας ἐπιτιθέντας τοῖς ἱεροῖς εὐαγ-
γέλοις ὁμνύειν ἢ μὴν πίστιν μὲν φυλάττειν εἰς βασιλεῖς, πάντα
E δὲ διχονοίας τρόπον καὶ στάσεως μὴτ' αὐτοὺς ἐνεργεῖν, καὶ τοῖς 15
ἄλλοις, εἴ που καὶ θορυβοῖεν, δυσὶν, ὃ λέγεται, χερσὶν ἀντω-
θεῖν. καὶ γε ἀνὰ τὴν πόλιν πᾶσαν [ἀνάγκη ἦν τοὺς παρευρι-
σκομένους] εἶδες ὡς παρερχομένους βασιλικούς, καὶ τοὺς παρευ-

2. ἐαυτῆς?

7. ὁρῶν?

12. ἐγνωκὼς σφαλίσασθαι P.

ceptorem et propter obnoxiam decepti facilitatem ad succumbendum in-
suspiciabilibus adeo cari ac coniuncti deceptoris fraudibus, ita belli supra
omnia capitalissimum genus est, quo cives urbis unius invicem commit-
tuntur, quod is exardescens furor faces applicet parato intus et congesto
fomiti, unde incendium erumpat universa consumpturum. haec cum ita
sint, prae omnibus cupere se ac tamquam optabilium maximum summo
studio quaerere tranquillum civitatis concordis statum. qualis cum expeti
semper debeat, hoc praesertim maxime necessarium appareat tempore,
quo rebus exterius turbatis inevitabile sit non urbem pariter ipsam ipso
circum undique titubantium regionum motu ac strepitu concuti; cui si ex-
ternae impressioni tumultus interior accedat, palam sit cuncta in prae-
ceps irrevocabiler lapsura. tam lubrico et ancipiti momento, se pro vi-
gilandi officio in communis salutis custodiam intentum, cum animadver-
tisset inquietum quorundam aestum in impetus summae rerum exitiales,
quin levi praetextu erumperet, vix sese posse continere, necessario ad-
vocasse quas cernerent militares intra urbem copias, bonis praesidio fu-
turas, levibus ac parum sanis licentiam sese una simul cum omnibus per-
dendi fraenaturas. boni consulere quod esset in commune salutariter
decretum; et hoc ipsum indicare ne gravarentur, et fidem, quam erga
principes integram animo foverent, profiteri rursum exterius, ea deo teste
confirmanda. hic prolato sacri evangelii codice, singillatim citati cuncti
qui aderant, ei manum imponere sunt iussi, sancte iurando et sese fidem
quam deberent Augusto utrique servaturos, et ab omni dissensione ac
turba civili cum temperaturos ipsos, tum alios, si qui forte tumultum in-
choarent, utraque, quod aiunt, manu repulsuros. inde a concione pro-
pagata per urbem confestim totam eadem renovandi iuramenti cerimonia
est, ministris varie imperatoriis cum sacro in manibus codice cursantibus,

ρισκομένους δεινόντας. καὶ τὰ μὲν ἐντὸς τῆς πόλεως ἐπράτ-
τοντο τῇδε.

32. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ οὐκ ἡρεμῶν ἦν τὴν μάχην, P 381
ἀλλὰ πάντα λίθον κινῶν, τὸ τοῦ λόγου, ὅπως τὴν ἤτταν ἀνα-
5 καλέσεται· οὐδὲ γὰρ ὑπέμενε τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐγενὲς καὶ
ἀνδρείον ἀκούειν τε καὶ ὁρᾶν τὰ δεινὰ ἅπερ ἔπασχον οἱ ἔλλεινοι
Ῥωμαῖοι ὑπὸ τῶν αἰμοχαρῶν Κατελάνων. ὅθεν καὶ πάντα λόγον
ἀφείς ἐπισυνάγει τὸ στράτευμα, καὶ καταλιπὼν τὴν Ὀρεστιάδα
περὶ τὴν Ἀπρω πλησίον κατασκηνοῖ, ὡς ἅμα ἔφ' προσμύξων τοῖς B
10 Ἰταλοῖς· ἐκέῖσε γὰρ πλησίον καὶ αὐτοὶ κατεσκήνουν. τῇ γοῦν
ὑστεραίᾳ συνταξάμενος κατὰ τὸν τοῦ Ἰμέρι λεγόμενον τόπον Ἀλα-
νούς μὲν καὶ Τουρκοπούλους ἐν ἡγουμέναις συντάξεσιν ἴστα, περὶ
τὸν Βοσσίλαν τούτους ποιούμενος, ἐπομένους δὲ τοὺς περὶ τὸν
μέγαν πριμικήριον Μακεδόνας διέταττε, καὶ μετὰ τούτους περὶ
15 τὸν Θεῖον αὐτοῦ Θεόδωρον τοὺς ἀντολήθεν ἀπηρκότας, τὸ Βλα-
χικὸν δὲ καὶ ὅσον ἄλλο ἐκ Θεληματαρίων συγκροτούμενον ἦν, καὶ C
αὐτὸ κατὰ τρόπον περὶ τὸν μέγαν ἐταιριάρχην συνταξάμενος οὐ-
ραγοῦν, αὐτὸς συνάμα καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ αὐταδέλφῳ τε καὶ
δεσπότῃ, καὶ τῷ πιγκέρνῃ Σιναχηρεῖμ τῷ Ἀγγέλῳ· οὐδὲ γὰρ
20 οὐδ' αὐτὸς λαὸν ἄγειν ἤρεϊτο, ἀλλ' ἀμφιπονεῖσθαι περὶ τὸν ἄνα-
κτα καὶ οἱ πολυωρεῖν τὴν ἀσφάλειαν ἤθελεν. οὕτως ἐκεῖνος τὰς P 382
συντάξεις ἀποτάξας, τὸ οἰκεῖον ἅπαν καὶ μαχιμώτατον προσλα-

et per omnes plateas ac hominum conventicula quoscumque reperissent ad
sacramentum adigentibus. haec tunc intra civitatem acta.

32. At imperator Michaël haud cunctabatur in apparatu pugnae
quam omnino pugnare decreverat, sed omnem, quod dici solet, movebat
lapidem ad nuperam belli offensionem emendandam. non enim sustinebat
nobilis eius et fortis animus audire ac videre iniurias atroces quas miseri
Romani patiebantur a sanguinariis Catelanis. missis itaque cunctis que-
relis minisque verborum cogit exercitum, et Orestia de relictis circum ca-
strum Apro dictum, loco illi proximo, figit tentoria tamquam diluculo
commissurus cum Italis praelium: nam et ipsi prope tabernacula habe-
bant. postridie igitur instructo progressus agmine, ubi ad locum cui no-
men est Imeri pervenit, copias ordinavit in hunc modum. Alanos et Tur-
copulos in fronte constituit, duce illis praeposito Bossila. post hos Ma-
cedonas collocavit, quibus magnus primicerius praeerat. his subiunxit
quos ductabat ex Oriente profectos patruus ipsius Theodorus. ultimam
in aciem submovit quantum e Blachico genere voluntariisque collectum
aderat, ac quantum subesse consueverat magno hetaeriarchae, quem ea
die curare extrema illa in parte iussit. ipse Michaël fidos hinc inde ha-
bebat stipatores Constantinum despotam fratrem suum et Sennacherimum
Angelum pincernam: nam neque hic proprios ducere ordines voluit; sed
satagere circa imperatorem et eius salutem ac securitati prospicere maluit.
sic Michaël acie instructa, sumpto secum quod habuit fortissimum prae-

βών, τὸν ὕστατον ἀνεπλήρου σύλλογον. καὶ αἱ μὲν Ῥωμαῖκαὶ δυνάμεις εἰς πέντε που τέλη τὰ μείζω συνεποσοῦντο, αἱ δὲ τῶν ἀντιπάλων εἰς τέσσαρα, ὧν ἓν ἦν τὸ τῶν Περσῶν· προσεκάλεσαν γὰρ καὶ Περσικὸν οἱ Κατελάνοι. καὶ δὴ καρτερᾶς γενομένης τῆς μάχης καὶ ἐκ χειρός, ἔνθεν μὲν Ἀλανοὶ ἐκεῖθεν δὲ Τουρκόπουλοις 5
 B συνεκθέουσι καὶ τῇ προηγουμένῃ συντάξει τῶν Κατελάνων προσβάλλουσι. καὶ εὐθὺς πύργος ἦσαν ἑκείνοι, μηδὲν μηδενὶ καθυπεύκοντες· ἐν ἀσφαλεῖ γὰρ ὀπλισμένοι καὶ τοῖς παρ' ἑκάτερα βάλλουσι πίσυνοι καρτερῶς ἀντεῖχον. οὐ μὴν καὶ εἰσβάλλοντες οἱ προσδραμόντες τὸ λοιπὸν ἐκατέρουν, ἀλλ' εὐθὺς παρεκκλί- 10
 ναντες ἐπὶ θάτερα δόξαν παρέσχον τροπῆς, τῷ μὲν φαινομένῳ καὶ οἷς ἐωρῶντο, ὡς δῆθεν ἀπογνόντες τὴν μάχην, τῷ δὲ βαθυτέρῳ καὶ οἷς ὑπωπτεύοντο, λειποταξίου ἐκόντες εἶναι γραφόμε-
 C νοι, οἷς ὅτι μὴ τοὺς μισθοὺς ἱκανοῦμενοι μελέτης ἐρραθέμονν πολεμικῆς. εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι καὶ ἀνάπυστον γεγονὸς ἐκεῖ- 15
 νοις τὸ ἀπὸ τοῦ Τουκταΐ πρὸς βασιλεία μήνυμα περὶ τῆς αὐτῶν ἀνθυποστροφῆς (δῆλον γὰρ ἦν ὡς ὁ Τουκταΐς ἐκείνους ὡς ἰδίους καὶ τῆς τῶν Τοχάρων ἀρχῇθεν χειρὸς ἀπῆται παρὰ τὸν ἄνακτα πρεσβευόμενος) διὰ ταῦτα καθυφέντες τὰς ὁρμὰς ἀρρωστοτέρας

8. ἐνασφαλεῖς P.

17. ὡς ὁ] καὶ ὁ P.

torianae ac palatinae domesticae militiae, novissimum effecit agmen. in totum Romanae copiae quinque maiorum legionum numerum explebant, adversariorum autem dumtaxat quatuor, quarum una Persarum fuit: Persas enim Catelani evocaverant. sub haec acri certamine manu quoque comminus conserto, hinc quidem Alani, inde autem Turcopuli concurrentes, in primos Catelanorum impingunt ordines. excepti ab his intrepide ac firmiter, instar turris videlicet persistentibus, nec quantumvis circum assultantes molirentur, vel uno cuiquam vestigio cedentibus. gravi quippe armatura protecti undique corpora, cum suis ipsi securi tegminibus contemnebant utraque ex parte immissa iacula, tum suorum utrimque dispositorum non defuturis in tempore auxiliis satis fidebant. atque ita sane fortiter obstantes tuebantur locum. caeterum qui praecurrerant Turcopuli et Alani, haud parem primae illi alacritati vividae impressionis urgendi perseverantiam adiunxerunt, sed subito declinantes in partem alteram speciem fugae praebuere, facile opinatis, qui spectabant, desperata ipsos victoria cedere. at quibus erat interiore notitia perspectior horum barbarorum animus, non abs re suspicabantur meditatam eos ad praelium attulisse voluntatem flagitii militaris palam consciscendi, loco ultro deserendo, quoniam haud persolutis sibi retro stipendiis gratuita periclitari militia stultum ducerent. sunt qui addant emanasse ad sensum eorum revocatos sese a Tuctaïne ipsorum principe, qui missis ad imperatorem nuntiis suos ad se remitti postulasset. erant hi videlicet ex gente Tocharorum Tuctaīni subiecta, nec erat obscurum venisse revera legatos ab eo ad Augustum, qui commodatas ipsi olim suas copias repeterent. his illi de causis remittentes impetum ac sponte languescens in obliqua de-

εἶχον καὶ ἰδοχμίῳζον. ἀλλὰ τοῦτο τοῖς κατόπιν ἰοῦσι δειλίαν ἐμ-
 βάλλει, καὶ ἀπροθύμως εἶχον περὶ τὴν μάχην. ὅπερ ὁ βασιλεὺς
 οὐραγῶν θεασάμενος, καὶ περὶ τοῖς ὅλοις ὡς εἰκὸς δείσας, αὐτὸς D
 ἠναγκάζετο πολεμεῖν οἰκείῳ σώματι, καὶ γοῦν ἔτοιμος ἦν μετο-
 5 χιτεύεσθαι πρὸς τὴν μάχην. ἀλλ' ὁ πρὸς τοῦτο ἵππος ἐκ τινος
 δαιμονίου συμβάματος καὶ ἥς οὐδεὶς αἰτίας ἤδει, τῶν χαλινῶν
 ἀνεθείς, ῥυτῆρας μὲν εἰς χεῖρας τοῦ ἡνιόχου ἀφίησιν, αὐτὸς
 δ' ὡς εἶχε κατὰ πεδίου κροαίνων τῶν ἐχθρῶν γίνεται. ἐπιβὰς
 γοῦν ἄλλου καὶ λαβὼν ἀνὰ χεῖρας ὑσσὸν ὅλαις ὁρμαῖς σὺν ὀλίγοις E
 10 τοῖς περὶ αὐτὸν Ἀμογαβάροις ἐπέρραξε καὶ ἀρεῖκὸν θάρος ἐδειξε,
 παραντίκα τὸν πόλεμον αὐτουργῶν. καὶ κατὰ πρώτην εἰσβολὴν
 ἐκείνην εἰς ἥρκεσε τῷ ὑσσῷ προσπαρεῖς καὶ πεσῶν, καὶ δεύτερος
 σπάθης γίνεται παρανάλωμα. ἐν ταύτῃ δὲ δυοῖν ὁρμησάντοιν
 μετὰ γέροντων εὐθὺ βασιλέως, ἐγγὺς τοῦ ἐν χρῶ γενέσθαι, τὸν
 15 μὲν ἔνθεν ὁ πιγκέρνης, τὸν δ' ἔνθεν νέος τις καὶ τῶν βασιλικῶν
 παιδαρίσκων δέχονται καὶ τὴν βασιλικὴν περιποιοῦνται ζωὴν · P 383
 πολλοὶ γὰρ ἄτε βασιλέως ἐκ τῶν σημείων φανέντος ἐπισφρήσαν-
 τες οὕτωςον, ὥστ' ἐξικνεῖσθαι καὶ κατὰ τοῦ σώματος τὰς πλη-
 γάς, κἄν καὶ βασιλεὺς ἀγχιστρόφους ἐποίει τὰς μετακλίσεις, εἰ

flexerunt. hoc ordinatis post ipsos terrorem iniecit. unde et hi iam ob-
 iecti hostibus, segni ipsi quoque sunt certamine defuncti, aut potius ma-
 iori ex parte defecti animis detrectabant pugnam. id imperator ab ex-
 tremo, ubi constiterat, ut diximus, conspicatus agmine, et rei summae
 discrimen merito metuens, facile vidit ultima sese necessitate adigi ad
 conatum restituendi manu propria praelii, nec posse defugere quin suum
 caput, hosti se immiscens, in Martis aleam proliceret. nec dubitavit,
 qua erat generositate, quin statim ita faceret. verum inscendere ad hoc
 volenti paratum sibi equum mira res contigit, quam adscribere ostento
 divino humanarum rationum inverisimilitudo prudenter aestimantes subigit.
 equus, simul eum insilire parans Augustus contrectavit, caput excutens
 fraenum eiecit ore, subtrahensque sese, habenis in agasonis manu reli-
 ctis, vage per campum exultabundus ad hostes transiit. nibilo tamen se-
 cius Michael, equo alio strenue consensu arreptaque manu hasta, toto
 impetu cum paucis ipsum stipantibus in Amogabaros irruit, obviumque
 primum hostium hasta transfixum deiecit, mox item alium ense occidit.
 eo puncto temporis duo ex hostili procurrentes acie, scutis late protecti
 Persicis, et gladio intento recta imperatorem petierunt; iamque fere con-
 tiguum habebant, et quod dicitur, in acie novaculae Michaelis imperato-
 ris vita versabatur, quando peropportune hinc quidem pincerna, inde au-
 tem adolescens ex ephebis honorariis apparere Augusto solitis, amborum
 excipientes et in se sistentes impetum saluti fuerunt in praesentissimum
 adducto discrimen principi. nam in eum ex imperialibus, quae conspicue
 gestabat, agnitum insignibus, post duos de quibus diximus, etiam multi
 ex hostibus alii passim et vehementer incurrebant, ictus ingeminantes,
 quorum aliqui perrupta lorica in corpus ipsum perferebant plagam, ut-

μὴ τῶν ἄλλων φυγομαχούντων αὐτὸς σὺν ὀλίγοις ἐν ἀναγκαίῳ
κινδύνῳ ἦν καὶ παρακληθεὶς ὑπέστρεφεν. ἀλλ' οἱ μὲν ἐπισπό-
μενοι οὐκ ἀνῆκαν ἔτι, ὁ δὲ μικρὸν ἀναχωρήσας τοῦ κυδοιμοῦ δά-
κρυά τε τῶν ὀφθαλμῶν, οἷα λόγος τὸν Ἀγαμέμνονα, ἔρρει, ἔλ-
B κετο δ' ἐκ κεφαλῆς προθελύνοντας τὰς τρίχας, τοῖς τῶν Ῥωμαίων 5
ἐποικτιζόμενος πράγμασι, καὶ ὑποστρέφειν ἐσφάδαζε, καὶ οὐκ
εἶχεν ὄλωσ. ἔλεος δ' ἦν ἐντεῦθεν θεοῦ, καὶ ἔννοιά τις εἰσήει
τοὺς ἀντιπάλους ὥς κατ' ἀπάτην ἀναχωροῦσι καὶ ὥς ἐνέδραιοις
προλοχίζουσιν ἄλλοι, καὶ οὕτως ἀνείργονται τῆς διώξεως. ὅθεν
καὶ οὗτοι μὲν τῆς ἐπὶ τὸ πρόσω φορᾶς ἴστανται, ἐκείνοι δὲ ἄλλος 10
ἄλλαχοῦ διασπαρέντες περισώζονται. ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς κα-
C ταλαμβάνει μόλις τὸ Πάμφυλον. καὶ δὴ τῆς φήμης διαδοθείσης
οὐκ ἦν ὅστις τῶν γεωργῶν, ἐν ἀκμῇ καὶ ταῦτα τοῦ θέρους, ἔξω
τῆς Κωνσταντίνου ἐναπολέλειπτο, ἀλλ' ἅμα πάντοθεν μυρμη-
κίαν μιμούμενοι ἐσκειναγώγον ἐφ' ἁμαξῶν, θέρη καὶ δράγματα 15
καὶ σωροὺς χαίρειν ἑλώντες. τοῖς μὲν οὖν ἐναντίοις, καὶ ἴστων
τὰ ὀρμήματα τότε κατὰ τινα ἐνεδρῶν ὑποψίαν, ἀλλ' οὖν οὐκ

cumque ille varie declinabundus plerasque petitiones eludere conaretur, obfirmans interim in coepto constantiam nec recedendi cogitationem admittens, quoad omni iam ex parte fugientibus Romanis princeps ab animadvertentibus extremum eius periculum viris fortibus, qui eum pauci circumstabant, crebro admonitus ne secum omnia pessum traheret, necessario denique obsequens consilio recessit, insequentibus tunc quoque irremisse hostibus. vix paulum se hoc cursu a praelio removerat, cum agente ferente generosam eius mentem immensa miseratione rerum Romanarum, inter lacrimas, quod in re simili de Agamemnone memorant, ex oculis fluentes etiam crines capitis vellebat, aestu animi subinde redeunte ad hosti occursandum iterum impulsus, utique obsecuturus, nisi praeter manifestae in tali fortuna reclamationem prudentiae vis quoque arcentium undique comitum obstaret. atque hic, miserante nos deo, vanus hosti victori obiectus terror est insidiarum a nostris positarum, in quas ipsos videlicet pertrahere artificiosa fugae simulatione cogitarent. haec illos ab ulterius persequendo cohibens causa spatium Michaëli dedit manus eorum evadendi. ac Romani quidem caeteri varie dispersi salutem, ubi quisque potuit, quaesiere. imperator aegre Pamphylum delatus ibi quievit. fama cladis huius late didita, nullus agricolarum, etsi summa, ut tunc erat, aestate vel maxime opera eorum maturis colligendis segetibus rure requireretur, extra Constantinopolim subsistere voluit. longis undique agminibus instar formicarum, domesticam suppellectilem plaustris impositam prae se agentes, in urbem ferebantur, securi messium, quas partim in campis nondum desectas falce, partim in areis manipulatim instrues congestas relinquebant, condonantes hostibus, et in lucro ponentes quod barbaricum servitium aut ferrum vel nudi et omnium inopes effugerent. victores barbari, ubi satis discussserunt suspicionem insidiarum quae illos a victis insequendo retardaverat, nec pauca nec levia obviis

ἄλλα τῶν ἀνηκέστων πράττει καὶ τὰ προστυχόντα ληϊσαμένοις ἐπῆει τὴν Ἀπρω περικαθῆσθαι τῶν εἰσδιδυκόντων ἔνεκα, καὶ ἐπειρῶντο πολιορκεῖν· ὥς δ' οὐκ ἤνυστον τὸ παράπαν, ἔγνωσαν ὑποστρέφειν. Ἀλανοῖς δ' ἄπαξ ἀφεικόσι τὴν πρὸς τοὺς βασιλεύοντας ἔννοϊαν σκυλεύειν τὰ ἐν ποσὶν ἔδοξε, καὶ φίλοι μὲν ἐφρίσταντο, ἐχθροὶ δ' ἀπανίσταντο.

Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπαλγῆσας τῇ συμφορᾷ, τῷ μὲν νύμφῃ τε καὶ βασιλεῖ τοὺς παρακλητηρίους ὡς εἶχεν ἐνεσχεδίαζε, τὸν δὲ Κουτζίμπαξιν ἀπολύει πρὸς Ἀλανούς, ἅμα μὲν ἐκείνους ἐγκαθειστήζοντα, ἅμα δὲ καὶ Τουρκοπούλους δουλαγωγήσοντα· τῷ γὰρ ὁμοεθνεῖ τε καὶ ὁμογλώσσῳ, καὶ ὅτι συνήθης ἦν Ἀλανοῖς ἐν Νογᾷ, καὶ ὅτι τὴν πρὸς Τουκτάϊν πρεσβείαν αὐτὸς ἐποιεῖτο, εἰς αἰδῶ πρέπουσαν ὑπηκόοις ἐπαγαγέσθαι σφᾶς ἐπιστεύετο. αὐτὸς δ' ἐξ αὐτῆς στρατολογεῖν τε καὶ ἐφορμᾶν ἤβούλετο μὲν, ἐπείχετο δὲ ἐξ ἀναγκαίων πολλῶν ἀντισπώμενος. διὰ ταῦτα καὶ ἀπὸ γῆς μὲν δυνάμεις ἀποστόλους προσετοιμάζει, οἷς θαρροῦντες οἱ πρόσχωροι ἀφόβως ἐργάζονται· ἂν τὰ τοῦ θέρους, Ἀμογαβάροις δὲ τέως ἀνακωχὰς διδοὺς ὡς αὐτίκα κατα-

12. Νογᾶ P.

crudeliter vastandis exempla passim avarae feritatis ediderunt. arcis deinde Apro dictae oppugnandae ex eo ipsis consilium natum est, quod in eam se recepisse multos e praelio cognoverant, unde praeda refertam arbitrabantur. copiis ergo admotis cum egregie repulsi parum proficerent, nec plus ex perseverantia sperarent, soluta obsidione reverti statuerunt. interim Alanis semel amissa erga imperantes benevolentia passim obvia diripere ac licenter latrocinari bonum factu visum est. ergo et isti, cum ut amici haberentur, hostes se feris maleficiis monstrabant.

His Andronicus cunctis cognitis, et quem par erat ex clade accepta dolorem et sentiens et profitens, filio quidem Augusto consolatorias quam primum scripsit, Cutzimpaxim autem dimisit ad Alanos, sperans revocaturum eos ad officium, simul et Turcopulos deliniturum, quibus esset generis et linguae communione commendatus, Alanis etiam familiaris ex eo iam tum tempore, quo militiae cum ipsis societatem Nogae communis ducis auspiciis habuerat; praeterea quoque legatione functus ad Tuctaïnem erat: unde credebatur auctor idoneus futurus suadendae ipsis emendationis ostendi ab his coeptae contumaciae et reditus ad frugem meliorem, resumendo, quod decet subditos, erga principes obsequio. ipse autem imperator senior conscribere confestim exercitum et impetum in hostes facere cupiebat quidem, retardabatur autem necessariis plurimis in diversa trahentibus. illud continuo expedivit, quod instantius urgebat, propter fugam tali tempore perniciosam ex agris rusticorum. paravit videlicet terra submittendas copias, illis dum segetes meterent et caetera aestate consueta in procuratione annonae opera exercerent, securitatem allaturas requisitam. Amogabaris indutias velut quasdam indulgebat interim, sed

δραμούμενος συναχθεισῶν τῶν δυνάμεων, ἔπειτα ἐν τρισὶ καὶ δέκα ναυσὶ Γεννοῦτίας ἐκ τῶν Λαζῶν ὑποστρέψαντας συμμαχίῃ ἐπεχείρει πείθειν. ἀλλὰ τοσοῦτον τῶν βουλευμάτων ἐδέξαι ὥστε καὶ ἐξ αὐτῶν δύο ναῦς τὰς καλλίστας ἐκπλεῦσαι ἀγούσας πρὸς Ἰταλῶν ἦθῃ καὶ Μπυριγέριον. οἱ δ' ἐν ταῖς λοιπαῖς Γεννοῦταις
 B τὸ ἐμπορικὸν προῖσχύμενοι ἀπαίρειν καὶ αὐτοὶ ἡτοιμάζοντο. μύ-
 λης ἀξιώσεως χάριν ἐκλέγονται δύο, μισθοῦ νομισμάτων ἐξακισ-
 χιλίων, πλὴν ἐπὶ ῥήτοϊς, ὥστε ὑφ' ὅρκῳ βεβαίῳ δύο μῆνας
 ἐκδουλεῦσαι τῷ βασιλεῖ, συμπράττοντας τοῖς λοιποῖς καὶ πολε-
 μοῦντας ἐς ἅπαν ὡς ἐχθροῖς βασιλέως τε καὶ τοῦ περιφανοῦς¹⁰
 σφῶν ξυνεδρίου. οἱ δ' ἐν ταῖς ἐπιλοίποις ἐννέα ὠμολόγουν τῷ
 C βασιλεῖ καὶ αὐτοὶ ἐπιστῆναι δωρεάν, καὶ ἐφ' ἡμέραις προσκαρ-
 τερήσαντες κατὰ τινα τῶν ἐχθρῶν δειλίαν πρᾶξαι καὶ ὑπὲρ τῶν
 Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων πειράσασθαι, κἀντεῦθεν ἀναχωρεῖν, κἂν
 εὐδοοῖεν κἂν μή. ταῦτα διαπραξάμενος βασιλεύς, πῶς ἂν τὸ¹⁵
 ἐντεῦθεν τῶν ἐχθρῶν περιγένηται, βουλευόμενος διεσκόπει.

P 385 33. Οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἀνὰ τὴν Ἀδριανοῦ ἐγκεκλεισμένοι
 Κατελάνοι, περὶ ἐξήκοντα ὄντες, οἱ καὶ τοῦ Καίσαρος ἐκποδῶν
 γεγονότος ἔπειτα ὅρκοις δουλαγωγηθέντες ἐγκατεκλείσθησαν, οὐδ'

quas breves fore minaretur, affirmans se statim atque congregasset co-
 pias, in illos infestum incursum. post haec reversos e Lazis Genuenses
 cum navibus tredecim ad armorum secum societatem ineundam est pelli-
 cere conatus. sed tantum abfuit ut id ei consilium succederet ex voto,
 ut duas continuo naves omnium optimas viderit expediri ab iis in Italiam,
 reportaturas illuc Mpyrigeria ad sedes ipsorum. qui autem supererant
 in aliis navibus Genuenses, ad solvendum et ipsi comparabantur, obten-
 dentes ita sui mercimonii rationes poscere. aegre tandem multis precibus
 in magna parte gratiae impetratum est, ut duae naves imperatori milita-
 turae segregarentur e classe reliqua, mercede pacta sex millium nummo-
 rum, idque sub conditione diserte stipulata et iureiurando inviolabili fir-
 mata, haud ultra menses duos illas imperatori servituras, sed isto bime-
 stri dumtaxat spatio imperatoriae istas accensendas classi, navigaturas et
 citra exceptionem pugnaturas ullam adversus Catelanos et Amogabaros
 uti hostes imperatoris et perillustri senatus ipsorum. aliorum quae su-
 pererant novem navium vectores polliciti sunt substitutos se ad dies ali-
 quot gratis, et ad terrorem hostibus incutiendum speciem praebituros
 quasi militantium auspiciis Augusti, quin et si se interim aliqua offerret
 occasio rei bene gerendae, collaturos pro virili operam adiuvandis Ro-
 manis, salva semper integra libertate quando vellent abeundi, sive ali-
 quid effectum iam esset sive non. his sic transactis imperator totus erat
 in disquirenda ratione victoriae de hostibus reportandae.

33. Inter haec ne ipsi quidem custoditi Adrianopoli Catelani circi-
 ter sexaginta, quos interfecto Caesare deditionem vita salva iureiurando
 pactos illic carcere conditos diximus, aut prorsus ignorarunt quid impe-

αὐτοὶ γε τὸ περὶ τὸν βασιλέα ἀνάπυστον γεγονὸς τὸ παράπαν
 ἡμέλουν, ἀλλὰ φήμης διαδοθείσης ὡς κατὰ κράτος ἡττηθέντων
 τῶν ἡμετέρων καὶ οἱ τοῦ γένους αὐτῶν μέχρι καὶ αὐτῶν ἴασι, B
 ἀρήζοντες σφίσι, ῥήξαντες τὰ δεσμιά, ἐπεὶ ἐκφυγγάνειν οὐκ εἶχον
 5 δυνασανόικτου ὄντος τοῦ πύργου ἵνα καὶ ἐγκαθίδρυντο, ἄνω που
 ἀνερρηφότες κατὰ τὸ ὑπαιθρον ἐκεῖθεν παρακειμέναις πέτραις
 ἡκροβολίζοντο καὶ τοὺς ἐπιόντας ἡμύνοντο, σκοπούμενοι κατα-
 πίπτειν μετ' ἀσφαλείας. ἀλλ' οὐκ ἦννυτον τὸ παράπαν, τῶν πο-
 λιτῶν ἐκείνῃ πῃ περιστάντων. ὅθεν καὶ ὀλίγων φυγομαχησάν-
 10 των καὶ ἑαυτοὺς παραδόντων, οἱ λοιποὶ μέχρι καὶ αὐτοῦ θανά- C
 του ἐνεργέστερον ἐπολέμουν καὶ βάλλοντες ἐτιτρώσκοντο. τέλος
 ἦλθον παντοδαπὴν συμφορῆσαντες οἱ πολῖται πῦρ ἐνιῶσιν ὡς κα-
 ταφλέζοντες καὶ πύργον καὶ τοὺς ἐν τούτῳ. καὶ τὸ μὲν ἤρρετο
 μέγα, οἱ δὲ τῇ φλογὶ ἐνειλούμενοι οὐδ' ἐς βραχὺ τοῦ εὐτόλμου
 15 καθυφείκεισαν λήματος, ἀλλὰ πρῶτον περιδνόμενοι ἐσθῆτας,
 κατὰ πυρὸς βάλλοντες, τὸ πῦρ οἷον ἡμύνοντο, ἔπειτα κατ' ὀλί- D
 γον κραταιουμένου τοῦ φλέγοντος ἀνηλίσκοντο ἐς αὐτὸ πηδῶντες
 ἐκόντες, φιλήμασιν ἀλλήλους ἀφοσιούμενοι καὶ σταυρῶ φραττό-
 μενοι. δύο δὲ τινες ἐξ αὐτῶν, ἀδελφῶ καὶ γένος καὶ γνώμας,

4. ἀρήζοντες] ἀρήξαντες P.

6. ἀνερρηφότες?

ratori contra suam ipsorum gentem pugnanti accidisset, aut ea uti notitia
 ad sibi quoque per se consulendum neglexere, siquidem cum fama late
 pervagans fusorum fugatorumque magno praelio Romanorum a suis con-
 tribulibus ad ipsos quoque pervenisset, audacia confestim inde sumpta
 sua primum ipsi vincula rupere. quoniam autem ne sic quidem effugere
 valebant, turre intra quam erant clausi cum muris solidissimi operis nec
 effringi manu facilibus, tum valvis securissime obstructis ineluctabiliter
 exitum negante, superato eius fastigio, ubi subdivale patebat spatium,
 inde repertas illic petras in nostros deiciebant, sic studentes praevertere
 ne descensus ex eo loco ipsorum, in quo quam securissime liceret ador-
 nando interim industria magna satagebant, a custodibus inferne repugnan-
 tibus prohiberetur. verum Adrianopolitanis ad tumultum accurrentibus
 iuvantibusque custodes, parum ipsis suis aut prorsus nihil quantuslibet
 conatus proficiebat. unde paucis qui demissi ex alto frustra, undique
 ambiti, fugere contenderant, denique sese dedere coactis, reliqui pugnare
 usque ad mortem, qua solent desperati ferocia, perrexerunt. et iacula-
 bantur illi quidem noxie: caeterum undique et ipsi telis appetiti vulnera-
 bantur. procedente in longum certamine, pertaesi morae cives strue cir-
 cum undique materiae congesta ignem subiiciunt, ut turrim simul cum ea
 inclusis combusturi. exarsit luculentum incendium, cuius involuti licet
 flammis Amogabari, ne vel minimum quidem de generosa pugnandi auda-
 cia remisere, sed principio quidem exuentes se vestibus eas in ignem
 indignabundi ac velut flammam ferire studentes iaciebant, deinde paula-
 tim aestu se corroborante consumeantur, ultro in globos flammarum in-
 silientes, postquam mutuis sibi osculis vale dixerant et signo crucis manu
 formato sese muniverant. duo inter hos iuvenes, et sanguine fratres et

στερωῶς περισχόντες ἀλλήλους καὶ τὰ ἴσχατα περιπτυσσόμενοι, ἅμα μὲν οἴκτω ἅμα δὲ καὶ ἀρεϊκῶ ἐπαρθέντες λήματι, τοῦ πύργου καταπεσόντες ἐξ αὐτοῦ διαπεφωνήκεσαν. παῖς δ' ἐκείνοις συνῆν, καὶ ἐπεὶ ἀργὸς ἦν ἐκ φιλοίκετον δειλίας καὶ δῆλος ἦν μένων τὴν αὐθεντίαν, εὐθὺς ἀφειδοῦντες ἐκείνοι καὶ περισχόντες τὸν νεανίαν ἐρρίπτουν κατὰ πυρὸς εὐθαρσῶς, ὥς οὐχ ἡκιστα σώσοντες ἢ ἀπολοῦντες. καὶ ταῦτ' ἔδρων ἐξ ἀπογνώσεως τοῦ ὅλως περιγενέσθαι· οὐδὲ γὰρ ἐκ τοῦ ἀντιπάλου σφίσι τε καὶ τοσαύτη πόλει ξυνέβαινε τὸν ἀγῶνα εἶναι.

B 34. Ἀνδρέας δὲ Μουρίσκος, ὃν καὶ βεστιiάριον πρὸς βασιλέως καταστῆναι ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις ἐλέγομεν (οὕτω γὰρ ὁ τῆς δαπάνης χορηγὸς τοῖς ἐπὶ τῶν νηῶν ὀνομάζεται), ὑπαρχὸς τοῦ στρατιωτικοῦ πάλαι γενόμενος, ἐν δυσὶ ναυσὶ Τενέδῳ προσσχὼν καρτερῶς ἐπολιόρκει τὸ ἐκεῖσε φρούριον. καὶ ἤδη μὲν οὗτος ἐπίδοξος ὡς ἀλώσων ἦν, Γεννουῖται δὲ τυχόντες ἐκ παρόδου

C σφίσι τε ἐκοινολογοῦντο, καὶ τὸν ἅπαντα λόγον ἐν τούτοις ἴστων, ὥς εἰ μὲν κατασχεῖν τὸ φρούριον θέλοιεν αὐτῶν μεσολαβούντων, ἀκονιτὶ γε λήψαιεν· ἄν, εἰ δέ γε τῶν ἐντὸς ἐς ἅπαν περιγενέσθαι, οὐκ ἂν ἀναιμωτὶ τὸ σύνολον ἀπαλλάξειαν. καὶ ὅπη σφίσιν ἐπιχειρητέα ἐς τὴν προῤῥῆξιν εἴη, διεπυνθάνοντο. ξυμφέρων δὲ τό γε

3. αὐτῆς?

4. μέλων P.

animo, arcte se invicem complexi, generoso pariter et miserabili ausu se pessum ex alto deficientes, lapsu statim contriti expirarunt. inter adhuc superstites caeteros puer fuit animo, ut cessans solus demonstrabat, imbelli, et quem appareret servitutem turpem leto emptae libertati, si copia daretur, praeferre paratum. hunc, haud parcentes illi, circum plures correptum, tamquam mori fortiter docentes, in ignem coniecerunt, servare se illum potius quam perdere, quantum ex vultu sic agentium se prodebat, arbitantes. huc illos perpulit desperatio salutis, in quam illos coniecerat iniquissima conditio certaminis, a paucis undecumque circumclusis adversus plenam populosamque ipsis infensam temere suscepti civitatem.

34. Andreas autem Muriscus, quem vestiarius ab imperatore fuisse constitutum in libris superioribus diximus (sic enim qui praebet expensas his qui sunt supra naves nominatur), qui vicarius summi praefecti classis iam pridem extitisset, cum duas quas ductabat naves appulisset Tenedum, arcta obsidione cinctam fortiter oppugnabat arcem illic sitam, adeo ut brevi capturus putaretur. ea forte vice rerum praetereuntes illac Genuenses cum obsidentibus sermones contulerunt, huius ferme sententiae. aiebant, si se uti sequestris vellent in tractando cum obsessis, arce ipsos citra laborem ac discrimen potituros: sin ad vi expugnandos quos oppugnarent obfirmarent animos, haud sine suo id assecuturos sanguine. quare percontantes utro modo fieri voti compotes mallent, audierunt, quod pronum erat, satius esse ipsis cum pace ac placide rem transigere. tunc Genuenses colloquio cum insulae incolis habito facile illis per-

μετ' εἰρήνης ἀπηλλάχθαι δόξαν, αὐτοὶ τοῖς ἐντοκηκόσι τῇ νήσῳ ἐπύκοινα βουλευσάμενοι τὰ μὲν σώματα σφῶν ἐπὶ ταῖς ἰδίαις ναυσὶν ἐπιβήσαντες περιεποιήσαντο, κενὸν δὲ τὸ φρούριον ἀφίῃσι. D καὶ μέγα τι ἐφημίσθη τοῦτο, ὥς αὐτὴν Καλλιόπολιν κατασχόντων· ἐς τόδε ὁμῶς καὶ μόνον ἀπεκρίθη τὸ φημιζόμενον.

Οὐδὲν δὲ τέως ἐνεώχμωσε καὶ τὸ περὶ τῆς Αὐγούστης φημισθὲν Εἰρήνης, ἥτις ἐπὶ δυσὶν ἤδη χρόνοις Θεσσαλονίκη παραμείνασα τὰ πρὸς αὐτῆς καὶ τῶν παιδῶν διώκει, εἰς ἐπιγάμους ὁρμῶσα συμβάσεις. τὸ δ' ἦν τῶν εἰς τὰ τῆδε ἀπτομένην συμ- E 10μαχικὸν ἐπάγεσθαι ἔκ τε Βελεγράδων Ῥωμαίων κατήκοον καὶ πλείστον ἄλλο Τριβαλλικὸν ξενικόν. ἀλλ' οἱ αὐτοὶ ἦσαν καὶ τὰ αὐτὰ ἔπραττον πάλιν οἱ ἐναντίοι. τέως δὲ ἐκεχειρία ἦν τῶν πολέμων, ἐξ ἑγγίονος τῶν κατ' Ἀβυδὸν στενῶν τῶν βασιλικῶν τριήρων πλεουσῶν κατὰ κωλύμην τῆς ἔωθεν τῶν Περσῶν περαιώ- 15σεως. οὗς οὐδ' αὐτοὶ προσεποιοῦντο, ὥς ἐλέγετο, Ἀμογάβαροι, ἵνα γοῦν δυνατὰ σφίσι εἴη ἄγειν καὶ φέρειν οὗς φθάσαντες P 387 διεπέρασαν, κατὰ τὸ αὐτοῖς ἀρέσκον, τῇ καθ' αὐτοὺς πληθυῖ δουλαγωγουμένους, εἰ καὶ πολλοὶ τὴν περαιάν διακατέχοντες, τοῖς τιτυσκόμενοι, τῆς ἡϊόνος ἀπήρτων τοὺς ἡμετέρους, ἦν τί που

suasere ut e loco quem tueri ad extremum nequirent, salvi cum suis rebus incolumesque ultro decederent. quare illis in suas acceptis naves vacuam arcem obsessoribus reliquerunt. ambitiosis celebratum famae praeconiis id factum est, adeo ut qui propenso, ut fit, favore vera fictis cumulabant, etiam adderent Callipolim a Genuensibus subactam. quod longe a vero abfuit, toto demum societatis Genuensis operae pretio ad arcis unius Tenedensis procuratam deditionem redacto.

Nec plus novi subsidii rebus imperatoris attulit rumore iactatus magno apparatus Irenes Augustae; quae duobus iam annis Thessalonicae suis et filiorum negotiis ordinandis intenta morabatur, inter quae non postrema illi cura erat splendorum utiliumque suae domui nuptialium foederum tractandorum. haec porro illic degens dicebatur invisisse consilium cogendi copias imperatori submittendas, partim Romanas e subditis imperio Belegradensibus, partim auxiliares externas e gente Triballica. caeterum hisce spebus cunctantibus, imperii hostes iidem qui prius erant eademque agere pergebant, nisi quod nunc laxamentum belli contigit modicum, repressa paulisper licentia hostili per admotas propius angustis faucibus Abydi triremes imperatorias, causa prohibendae, quae illic parari ferebatur, traiectionis ex Oriente Persarum; quam ne ipsos quidem cupere aut sibi utilem putare Amogabaros fama erat, veritos ne quibus e gente Persica evocatis fidis hactenus et obsequiosis auxiliariis in agendis ferendisque miseris Romanis utebantur, quod maiori gentis alienae numero circumdati haud impune sibi viderent fore, si quid attentare per contumaciam auderent, iidem adiuncti suis popularibus iusto exercitu transgressis obtemperare iam iis dedignarentur, quibus se haud inferiores potentia confiderent. interea vero cuncta illa ora littoralis Asiae Persicis longa ordinatis serie praesidiis insessa infesta sane nostris erat, si quo

- καὶ ἐγχειροῦν ὅπη παρατύχοι ὀρμίζεσθαι ἢ μὴν ὑδρεύεσθαι. πᾶσαν γὰρ ἡϊόνα διηνεκῶς ξυνέβαινε Πέρσαις κατέχεσθαι, πλὴν
B τῶν ὅσον κατ' Ἀτραμύτιον καὶ Φώκαιαν ἦν, ὃ δὲ τῷ Μανουὴλ Ζαχαρίᾳ κατείχετο, οὐτόσον χωρίων ἰσχυρὶ ὅσον τῷ τῶν περὶ ἐκεῖνον Ἰταλῶν ὄντων εἰς πόλεμον θρόσει πεφυλαγμένον. τῷ τοις καὶ ἀτμηλημέναις τὰς ἐκατέρωθεν νήσους ὀρῶντες οὗτοι ἐπιμα-
 χωτάτας κειμένας τοῖς τολμησεῖν συμβαλεῖν (οὐδὲ γὰρ σφίσιν ἀπόδραστα ἦν τὰ ἐς κίνδυνον σφῶν ἀλωμένων) πέμψαντες βα-
C σιλέα ἡξίουν ἢ αὐτὸν ταῖς νήσοις τὸ ἀδῆωτον προνοεῖν, ἢ αὐτοῖς ἐπαγγεῖλαι τὰ ἐς φυλακὴν, ἀνέντα καὶ τὰς ἐκεῖθεν εἰσπράξεις, 10 αἷς εἴη ἂν χρᾶσθαι ναῦς ἐξαρτυομένοις εἰς τὴν τῶν ἐπιτιθεμένων ἀνταγώνισιν· ἐκείνοις γὰρ καὶ πρὸς χρόνον ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ τὸν τόπον ἐδίδου πρὸς ἐργασίαν στυπτηρίας ἐπιτηδεύως ἔχοντα. οἱ δὲ καὶ τὴν πόλιν καταλαβόντες βασιλέως εὐμενοῦς ἐτύγγανον ἐς ὃ πρᾶξαι σφίσι τὸ κατὰ βούλησιν, εἰ καὶ ταῦτα ἐν ἀναβολαῖς 15 ἦν ἔτι.
- D** 35. Τότε καὶ ἡ πάλαι συζυγεῖσα τῷ Σμλιτζῇ καταλα-
 βοῦσα τὴν πόλιν, ὥς ἐλέχθη τὸ πρότερον, τὰς μετὰ τοῦ βασι-
 λέως ἐπιγαμίας κατησφαλίζετο. ἡ δὲ μαθὼν Ὀσφεντίθλαβος,

appellere aut aquandi gratia exscendere tentarent, statim repulsis immis-
 sione iaculorum. tantum illa pars littoris quae ad Atramytiū et Pho-
 caeam pertinet, Persica militia vacabat, quod eam in potestate haberet
 sua Manuēl Zacharias, non tam locorum munitione quam fama virtutis
 Italicorum, quos ille manu promptos animisque paratos ad quidvis auden-
 dum secum habere ferebatur. atque hic idem Manuēl cum suis, negligi
 videntes insulas utrimque Phocaeae, quam obtinebant, adiacentes, et de-
 defectu praesidiorum patere latrociniiis expositas, facillime expugnabiles cui-
 vis modo invadere audenti, ac simul intelligentes, si eas occupari ab ho-
 stibus contingeret, haud sibi effugium restare, nec recusare tunc ipsos
 posse quin servituti succumberent, missis ad imperatorem legatis eum ora-
 runt ut aut ipse provideret iis insulis necessariam securitatem a deprae-
 dari eas tentantium incursibus, aut sibi eam ipsis curam committeret, re-
 missis quae inde imperiales ministri solerent exigere vectigalibus, quibus
 ipsi usuri essent ad naves armandas prohibendis hostilium classium in ea
 littora exscensionibus necessarias. nimirum iam a multis retro annis im-
 perator Michaēl, Augusti nunc imperantis pater, istum illis locum dede-
 rat aluminis praeparationi aptum, quo cum expellendos se viderent, nisi
 prospiceretur defensionī vicinarum insularum, iure ad imperatorem recur-
 rebant, ad quem spectaret sua beneficia tueri ac clientibus imperiū con-
 sulere. itaque talia postulantes legati ubi ad urbem pervenere, facilem
 ad concedendum quod poscebant imperatorem repererunt, quamquam et
 horum utcumque decretorum executio tracta dilationibus pendebat adhuc.

35. Hoc porro tempore, quae uxor olim Smiltzae fuerat, cum iam
 ante in urbem advenisset, prout dictum est superius, de iis quae tracta-
 tura cum imperatore venerat, ipso assentiente, connubiis convenit. quod

ζητῶν καὶ αὐτὸς λιπαρῶς κῆδος ἐκ βασιλέως, καὶ ἤδη τὸν Ἑλτι- P 388
 μηρῆν ἀπογνοῦς ὡς πρὸς βασιλέα καὶ αὐτὸν ἀποκλινοῦντα, γαμ-
 βρόν γε ὄντα Σμιλτζαίνης, πέμψας δύο φρούρια τῶν καλλίστων,
 Ὑάμπολιν καὶ Λαρδαίαν, ἃ δὴ Ῥωμαίους ἀφελόμενος πρότερον
 εἰδίδον κατὰ χάριν Ἑλτιμηρῇ θείῳ γε πρὸς πατρός ὄντι, δι' ὁμο-
 λογίας καὶ αὐθις ἀναλαμβάνει καὶ φρουροῖς εἰσαχθεῖσι κατασφα-
 λίζεται, ἐπίδοξος ὢν καὶ τοῖς λοιποῖς ἐγγειρήσων. ἡ γὰρ ἀπο-
 τυχία τοῦ βασιλικοῦ πρὸς αὐτὸν κήδους τὰς ὁρμὰς ἐκείνῳ παρώ- B
 τρυνεν, εἰ καὶ ὕστερον καιροῖς ἰδίῳις καὶ τοῦτο γέγονει. καὶ ὡς
 10 πάλαι Βουλγάρων ὄντα τὰ χωρία ἐσφετερίζετο. ἐώκει δὲ τὸ δαι-
 μόνιον Ῥωμαίους καὶ κατὰ δύσιν εἰσπραττόμενον δίκας ὢν ἐμφα-
 νῶς οὐχ οἷοί τ' ἦσαν εἰδέναι πλημμελημάτων, εἰ καὶ ὁ τῆς πό-
 λεως ἱερεὺς τὰς τῶν εἰσπραττόντων ἐργολαβίας ἐπητιᾶτο, ὢν
 οὐδ' αὐτῷ ἐς ἅπαν, ὡς τοὺς πάντας εἰδέναι, οὐ μετὸν ἦν, καὶ
 15 μᾶλλον ἐπὶ τοῖς τῆς ἐκκλησίας πράγμασιν. οὐδὲν γὰρ ἦν ἐλλει-
 φθὲν τῶν προτέρων ἐκείνων ὅπερ οὐκ αὐτὸς ἔχων, καὶ αὐτὰ δὴ C
 τὰ τῶν ἀξιωμάτων προνόμια ἀκριβῶς αὐτοῖς ἐνεργούμενα, ὡς
 ἀπανανθῆναι τελέως τούτοις καὶ τὰς τιμὰς, πτωχῶν μὲν πολυω-

4. καὶ] καὶ τὸν P.

cum rescivisset Osphentisthlabus, qui et ipse instanter sed frustra, affi-
 nitatem sibi cum domo Augusta ex imperatore quaesierat, desperans iam
 se tenere suis fidum partibus Eltemerem posse, quippe quem inclinare
 versus imperatorem noverat utpote generum Smiltzaenae, duas arces ex
 optimis, Hyampolim et Lardaeam, quas a se Romanis prius ereptas de-
 inde in gratiae pignus donaverat Eltemerae suo patruo, missis ad eum
 qui poscerent, certis conventionibus iterum recepit et praesidiis impositis
 sibi asseruit. nec dubitabatur quin porro pergeret in eo genere conari,
 vindicando sibi quas posset Romanas arces illius limitis, tamquam olim
 ad Bulgaros iure quam optimo pertinentes. nam illum ad quacumque
 posset ratione nocendum Romano imperio instigabat sensus acer repulsae
 quam ab imperatore tulerat ambiens honorem, quem tamen serius est suis
 postea temporibus adeptus, necessitudinis nuptialis cum domo Augusta.
 videbatur autem haec ita disponens divinum numen a Romanis quoque
 tractus Occidui hactenus barbaricae vexationis immunis poenas repetere
 scelerum ipsis occultorum, quae ne sinus quidem animi scrutando intelli-
 gere manifeste poterant, quando quove modo conscivissent, quamtumlibet
 urbis antistes mancipum et redemptorum Augustalium ex illa ipsa gente
 concussionem in suos populares praetextu exigendorum tributorum avare
 ac crudeliter exercitas criminaretur, iis causam imputans irae coelestis,
 par ipse tamen, id quod omnes norant, haud expers culpa, maxime in
 ecclesiasticis possessionibus et proventibus. nihil enim iam erat istius
 generis e prioribus illis depeculationibus reliquum, quod non ipse usur-
 paret, usque ad ipsos dignitatibus ecclesiasticis sustinendis addictos olim
 census, adeo ut ad incitas redacti qui sacrorum honorum titulos gere-
 rent, obsolescerent prorsus et pudenda illuvie sorderent. et rapinis ille
 quidem istiusmodi curam mendicorum alendorum obtendebat, haud anim-

ρίαν προΐσχετο, τιμίους δ' ἄνδρας καὶ αἰδοῦς ἐπεικῶς ἄξιους παρ' οὐδέν ἔχων, μηδὲν ἐκείνοις ζωῆς προνοῶν, ἀλλὰ καὶ ἀναλγῆτως ὡς ἐντὴν προσφερόμενος ἐκ πικροῦ καὶ ἁτενοῦς ἥθους, πτωχεύειν ἐποίει, ὃ συμφορᾶς οὐχ οἷας τ' ἐνεγκεῖν ἐλευθέροις ὅλως, πανταχόθι τῆς πόλεως. τῷ γὰρ ἥθει πικρῷ γε ὄντι ὁ τῶν πάλαι5
D ξυμπεσόντων κατὰ μνήμην συντακεὶς κότος κοινὴν Ἑριννὺν ἀντικρυς ἐποίει τὸν ἄνθρωπον, μηδ' αὐτοῦ βασιλέως ὅλως δυναμέου μεταβάλλειν τὸ ἥθος, εἴ ποῦ γε καὶ οἰκτιρίζοιτο. ὁσημέραι γὰρ ἀναφορῶν πρὸς αὐτὸν γιγνομένων οὐδὲν τὸ παράπαν ἡνύετο. καὶ ὡς εἰκὸς κατενεῖτο καὶ πρότερον ταῦτα πράττειν θέλων, εἰ10
καὶ παρὰ πολλῶν καὶ μεγάλων τῷ βασιλεῖ πλησιαζόντων κατεκώλυετο. νῦν δ' ἀλλὰ τῶν μὲν ἐξ ἀνθρώπων γενομένων, τῶν δ'
E ἐκποδῶν ἐκόντων, τῶν δὲ καὶ κατ' ἐπήρειαν ἀπαλλοτριωθέντων καὶ βασιλέως καὶ πόλεως, αὐτὸς τὸ κατ' ἔθος πικρὸν ὡς εἰκὸς θελητὸν ῥαδίως ἐξήννε, μηδεὶς τὸν κρατοῦντα τολμῶντος νύτ-15
τειν. καὶ ὥσπερ ἂν εἰ θεοῦ ἀργοῦντος, κατὰ τὴν δημῳδὴ παροιμίαν, τινὰ πράττονται, οὕτω καὶ βασιλέως ἀργοῦντος, δικαιω-

6. κότος] εἰκότως P.

9. γενομένων P.

advertens multiplicare se hoc modo mendicorum numerum in eumque compingere viros natalium et dotium splendore magna dignos reverentia, quos omni vitae tolerandae facultate destitutos relinquebat, ne id quidem solatium indulgens miseris, ut eorum quas palam cerneret aerumnis condolere videretur. crudum enim et immitem pro sua caetera rigidae indolis acerbitate obvertere perseverabat vultum atque obtutum iis ipsis, quos e splendida fortuna spoliando compulerat ad victum sibi mendicato quaeritandum (o contumeliam libere natis et educatis prorsus intolerandam!) passim per vicos plateasque civitatis. tantum videlicet abfuerat a minuenda molliendaque vel paululum duritie antiqua, ut qua se quondam flagrasse ob eam invidia meminerat, eam quasi iam ulcisci studens, indeque accensus indignatione saeviori, Furiam plane quandam et communem Erinnyn se praeberet vice hominis; nec eum imperator, utcumque calamitates publicas miserans, deflectere ab immani rigore posset, querelis ad hunc quotidie obtestationibusque multorum dira patientium sine ullo prorsus effectu delatis. intelligebantque qui statum praesentem rerum cum superiori comparabant prudentius, quod nunc Athanasius licentius quam antea grassaretur, haud esse indicium auctae nunc ipsius maleficae voluntatis, sed cum pari semper eius atrox animus inclementia ferretur, cohibitum illum quadamtenus antea praesentia et monitis magnatum plurimorum propria nobilitate ac principis familiari gratia ipsi quoque verendorum; quales cum modo non adessent, partim morte subtracti, partim voluntario secessu alio delati, partim damnis acceptis alienati a principe proptereaque sponte aula et urbe digressi, ipse nunc solutis omnis respectus habenis libere totam exerebat innatae inhumanitatis feritatem, nemine iam qui auctoritate polleret aliqua de his interpellare Augustum audente. itaque sicut, iuxta populare verbum, deo cessante ac quasi dormitante quaedam aguntur, ita nunc feriente ac connivente Augusto

μάτων προῖσχομένων θεοῦ, οἷς οὐδ' αὐτὸς ἄνθρωπος γεγωνὺς
 ἐχρήσατο, ταῦτ' ἐγίνοντο. καὶ ὅτι μὲν δι' ἁμαρτίας ἢ παρα-
 χώρησις, πρόδηλον· πλὴν ἄλλ' ὁ πρὸς τὸ κολάζειν κληθεὶς φο- P 389
 βείσθω τὴν πρόσκλησιν, ὡς οὐδὲν ὅλως τῶν ἀγαθῶν ἀγγέλων
 5 κολάζειν τοὺς εἰς θεὸν ἁμαρτάνοντας. ἀλλ' ὡς ἔοικε, μέλον ἦν
 θεῷ κοινῇ καὶ τοὺς ἐντὸς κυρῆσαι τοῖς χαλεποῖς, εἰ καὶ μὴ
 ὁμοίως τοῖς προστιμιῶσιν ἐχρῶντο μηδὲ τὰς κολάσεις ὑφίσταντο
 τὰς αὐτάς, ὡς ἐκεῖ μὲν πολεμίων ὄντων τῶν ἐπιτιθεμένων, ἐν- B
 ταῦθα δ' ἰδίῳ, κάκεῖ μὲν εἰς σῶμα τοῦ κινδύνου περισταμέ-
 10 νον, ἐνταῦθα δὲ καὶ εἰς ψυχὴν διαβαίνοντος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
 ὅπη τῷ θεῷ φίλον ἀγέσθω, εἴθε δέ γε καὶ ἄμεινον· ἡμῖν δ' αὖ-
 θις ἐκτέον τῶν ἐφεξῆς.

7. ὁμοίοις?

hae impune secureque immanitates exercebantur, specioso commendatae
 obtentu, exequendarum dei iustificationum, quibus ipse qui sic ageret,
 quantumvis, ut homo, nihilo quam homines caeteri minus obnoxius, in
 se ipso tamen minime uteretur. atque hanc illi quidem propter peccata
 nostra nos ita conculcandi licentiam ex alto concessam, non est dubium.
 caeterum qui ad alios castigandos a deo vocatur, timeat praeiudicium in-
 famis ministerii, peccantium in deum cruciandorum; quippe ad quod rei
 solum et mali, non autem boni adhiberi angeli consueverint. verum uti
 apparet, id curabat deus ut Romani aequae omnes, imi summi, eccle-
 siastici laici, intra urbem et extra degentes, plecteremur malis in genere
 dissimili vix disparis gravitatis, licet foris quidem haec ab hostibus, intus
 a civibus inferrentur, noxa illic in corpore haerente, hic etiam pene-
 trante usque ad animae intimum. sed ista quo deo visum fuerit aguntur.
 utinam autem reflectantur in melius. nostra porro deinceps reddatur
 opera reliquis, prout sunt gesta, referendis.

H.

"Hδη μὲν οὖν τοῖν βασιλέοιν τῷ μὲν εἰκοστὸν καὶ τρίτον τῷ δὲ P 393
 δωδέκατον αὐτοκρατοροῦσι ξυνέβαινε ἐξανύεσθαι, καὶ τὰ μὲν
 15 κατ' ἀνατολὴν καὶ ἐς τόσον ἐνόσει ἐκ τῆς τῶν Περσῶν ἐπιθέσεως
 ὥστε καὶ ἀνηκέστως ἔχειν δοκοῦντα παρειῶσθαι τὸ ξύμπαν, καὶ
 16. παρειώφται P.

VII.

Ambobus iam imperatoribus, seniori quidem tertium et vigesimum, iu-
 niori autem duodecimum annum imperii evolvi contigit, quando regiones
 quidem Orientales adeo a Persarum incursionibus laborabant, ut velut
 desperatae curationis ac prorsus conclamatae negligenterentur, et quae inde
 Georgius Pachymeres II.

ἀποπροσποιεῖσθαι τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα οἷς οἷοις τ' ἦν ἀκού-
 ουσιν ἂν ἐξιᾶσθαι, τὰ δὲ κατὰ δύσιν, ἔνθεν μὲν Ὀσφεντίσθλα-
 B βος τὰ Ἑλτιμηρῇ κατήκοα, οὐδὲν ἐπευλογούμενος ὅτι μὴ τὴν ἐς
 βασιλέα οἱ ἀπόκλινιν αἰτιώμενος, ἄγων καὶ φέρων τὰ πάντα ἐξε-
 λήϊζετο, μηδ' αὐτῶν τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀπισχόμενος, ἐκεῖθεν δὲ 5
 Ἀμογάβαροι τῷ καθ' αὐτοὺς κρατυνόμενοι θυράσι ἕξ ὑπογύου
 κατὰ τὴν μάχην εὐημερήσαντες οὐδὲν ὅτι τοῦ ἐντὸς ποταμοῦ Μα-
 ρίτζης, οὕτω πως ἐπιχωρίως λεγομένου, ἀδελῆς εἶασαν καὶ ἐν κα-
 C ταστίᾳ. εὐέφοδος δὲ καὶ ὁ κατὰ Θράκην ἔκειτο τόπος, καὶ
 τοῖς προσοικοῦσιν ὅσα δὴ καὶ τὸν περὶ ψυχῆς τρέχουσι κατήπειγε 10
 τὸ μεταναστεύειν, τὸ πάντ' ἔρημ' ἦσαν τῶν ἐνοικούντων, πλὴν
 οἷς ἀφροντιστοῦσι κινδύνου σκυλεύειν καὶ φωρίοις ἀποζῆν ἐξ ἀλα-
 στορίας εἶθιστο. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς Μιχαὴλ τὸ Διδυμότειχον
 ὑπεισδύς, οὗ τι ἐκούσιός γε, ἀλλ' οὐκ ἦν ὅλως πρὸς ἡδονὴν τοῖς
 στρατιώταις ἐπισπένσθαι οἱ ὀκνήσει ἰσχυμένοις, τὰς ἐκ τοῦ πολέ- 15
 D μου τρώσεις ἐθεραπεύετο. βασιλεὺς δ' ἀπογνοὺς ἐντεῦθεν τὴν
 πρὸς Κατελάνους μάχην, ἄνδρας ὅλως δυσθανατῶντας καὶ τὸ
 ζῆν ἐν πεττοῖς ὥσανεὶ τιθεμένους, ἄλλως ἔγνω τὰ κατὰ τούτους

8. ἀπολογούμενος? 11. τὸ πάντ'] ὥστε πάντ'? 14. ἦν] ὄν?

tristia nuntiabantur, ab iis qui rebus praeerant quasi nihil ad ipsos per-
 tinentia reiici solerent ad alios, si qui uspiam forent, quibus facultas
 non deesset malis cognitis remedium adhibendi. in Occiduo vero tractu
 hinc quidem Osphentisthlabus terras Eltemerae subiectas, nihil aliud prae-
 texens nisi eius inclinationem ad imperatoris partes, agebat ferebatque
 hostiliter diripiens, ac ne Romano quidem abstinens limite; inde autem
 Amogabari successu nuper pugnae prospero in audacia confirmati nihil in
 regione, quanta patet citra fluvium vulgo Maritzam dictum, aut securum
 a terrore aut intactum a vi saeva integrumque sinebant. limes quin etiam
 finitimae Thraciae nullo praesidio munitus ad arcendam horum vim, si
 vellent irrumperere, expositam eam totam istorum iniuriis provinciam prae-
 bebat, cogebatque sui periculi conscios eius incolas certam necem matura
 fuga praevertere. quod cum strenue fieret a cunctis, vasta et habitato-
 ribus vacua cuncta erant per Thraciam, solis ibi remanentibus, quibus
 antea periclitari latrocinando solitis velut familiare institutum nefaria pro-
 fessio placebat rapto ac per scelera vivendi. porro imperator Michael
 Didymoticho, quam arcem subierat, clausum sese continebat, haud ille
 quidem volens: sed erumpere gestientem necessario sistebat, quod mili-
 tibus alacritas et animus deerat ipsum sequendi, si prodiret. nempe hi
 fracti animis ob acceptas clades ignava desidia torpebant; unde is nihil
 tunc agere aliud valens accepta bello vulnera per otium curabat. hoc
 Augustus senior comperto desperavit rem geri a suis manu cum fiducia
 successus prosperi contra Catelanos posse, homines eo difficiliores occisu
 quo se promptius ad necem offerunt. quod enim nihilo cunctantius vitas
 in praelio quam in ludo calculos in aleam iaciant, ut abundant ad quid-
 vis aggrediendum audacia, ita nihil non quod susceperint ista intrepidi-
 tate perficiunt. igitur aliam a periculis aperti Martis ineundam sibi de-

μεταχειρίσασθαι, καὶ μάλιστα ὅτι ἡγέλλετό οἱ Πέρσας μὲν καὶ αὐθις, ἣν νηῶν τύχοιεν, ἀντιπερᾶν ὥρμησθαι, εἶναι δὲ ταύ-
 τας, ἣν βασιλεὺς θέλοι, τὰς βασιλέως ἐκείνη πη σαλευούσας
 καθ' ὃν καὶ λέλεκται τρόπον, ἐπείτοι γε καὶ δι' ὑποψίας Ἀμο- E
 5 γάβαροι γενόμενοι τῆς ἐπὶ τὴν Καλλίου σὺν αὐτοῖς εἰσόδου διεκω-
 λύνοντο. αὐτοὺς δὲ Κατελάνους γνωσιμαχοῦντας εἰς τὴν μετὰ
 τοῦ βασιλέως εἰρήνην ῥέπειν, ἣν τις τὰ πιστὰ σφίσι διδοίη. ἔτυχε
 δὲ καὶ γραμματεὺς τοῦ Καίσαρος, Ἰάκωβος τοῦνομα, ἀλούς ἐπὶ
 Τενέδου γραφὰς παρὰ τοὺς ἐν Σικελίᾳ κομίζων, ὃν ἐπαναχθέντα
 10 πρὸς βασιλέα βασιλεῖ πληροφορεῖν ξυνέβαινεν, ὥς ἦν μή γε καὶ P 394
 ἄλλοι προστεθεῖεν σφίσι Σικελίῃθεν ἀναχθέντες, τὰς ὁρμὰς αὐ-
 τοῖ ὑποκλώμενοι ἔτοιμοί εἰσιν εἰρηγεῖν. τὸ γοῦν ἐκεῖθεν ἵεναι
 τινάς, ὅσοι τὸ ἀφ' ἐαυτοῦ συνεργοῦντος εἰ ἐπισταῖη, ἀλόντος
 ἀνακεκόφθαι. εἶναι δ' ἐντεῦθεν εὐχερὲς αὐτοὺς μετελθεῖν καὶ
 15 τὸ τῆς εἰρήνης προβεβλήσθαι σχῆμα βασιλεῖ τὰ μὴ μάχιμα ἐπαγ-

5. γινόμενοι P.

crevit rationem eorum a se ac suis violentiae avertendae. et causae com-
 modum aderant cur sperari posset eos non gravate compositionis mentio-
 nem admissuros. primum enim abducendi ab iis auxiliares Persas facul-
 tas offerebatur, siquidem hos novae sub Catelanis militiae taedebat, nec
 dubitabatur quin, si copia navium ad traiectionem in Asiam ipsis suppete-
 ret, redituri statim ad suos forent. posse autem, si vellet imperator,
 commodari eis ad istum usum imperatorias naves, in illo tunc mari, quo
 dictum modo est, morantes. adeo autem palam graviterque a Catelanis
 dissidere admixtos iis Persas fama erat, ut hos illi ab ingressu secum
 ipsis hactenus communi liberoque urbis Callipoleos novissime arcere coe-
 pisse satis constaret. quin et de Catelanis ipsis sciri, pugnare illos in-
 vicem sententiis de summa rerum suarum, nec paucos ipsorum ad consi-
 lium inclinare ineundae pacis cum Augusto, si eius secure tractandae fa-
 cultas offerretur. super haec isto ipso articulo rerum peraccommodate ad
 spes tales lactandas contigit capi quendam apud Tenedum, Iacobum no-
 mine, qui paulo prius a commentariis Caesari Rontzerio fuisset, ac post
 eius necem missus a Catelanis in Siciliam ad auxilia ipsis illinc evocanda
 literas inde referebat, cum quibus deductus ad imperatorem est. his ille
 visis, auditoque captivo, magnopere in hac persuasione firmatus est, de-
 spondere Catelanos animum, nec suis praesentibus fidere viribus satis,
 ut bellum a Romanis sustinere se confidant posse, nisi externis auxiliis
 roborentur; qualia cum e Sicilia, unde petierant, intercepto illuc misso
 tractatore non expectaturos ipsos verisimile sit, apparere non alienos a
 consiliis pacis fore. quam in sententiam Augustum Iacobi quoque huius,
 intime consicii status ipsorum, affirmatio trahebat, aientis sibi commissum
 uni id negotium fuisse: se iam capto antequam responsis perlatis conve-
 niri de re tota potuisset, fractam hanc prorsus nec ultra processuram ne-
 gotiationem esse. addebat videri sibi facile iam fore induci Catelanos ad
 tractandum disquirendasque communiter utilis utrimque conventionis vias,
 modo imperator nec ipsum se propendere ad belli consilia non gravaretur

- B γέλλοντι· πέμπειν δὲ τοὺς πιστοὺς ἐς τὰ μάλιστα σφίσι δόξαν-
 τας, καὶ οἷς ἦν ὡς ἥκιστα διαψεύδεσθαι ὑπειληφθαι. ταῦτ' ἄρα
 καὶ βασιλεῖ τοὺς λόγους ἀποδεξαμένῳ, τὸ μὲν αὐτῷ ἐπιστέλλειν
 τὰ τῆς εἰρήνης συνάμα καὶ ἄλλοις διαπρεσβεύσασθαι, ὅσον τῶν
 ὀνηϊστών, τοσοῦτον οὐκ ἐχέγγυνον ἐκ τῆς πρὸς τὸ γένος οἱ οἰκειό-5
 τητος κατεφαίνετο, ἄλλως δὲ τὰ τῆς γνώμης κατασφαλισμένον,
 οὐδὲν ἐμποδῶν ὑπετόπαζε τῷ τούτοις ἐπιχειρεῖν αὐτοῦ γε πρε-
 C σβεύοντος. ὅθεν καὶ ὄρκους προκατελάμβανε, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν
 τῶν Λατινικῶν ἐρμηνέα Κορόνην ἐξαποστέλλων ἐκέλευε τὴν τα-
 χίστην ἵέναι καὶ τὰ τῆς εἰρήνης πειρᾶν ὡς οἶόν τε διαπραττεσθαι. 10
 καὶ δὴ παραγενόμενοι οὐ πολλῷ ὕστερον σφίσι συνάμα καὶ τισιν
 ἄλλοις τρισίν, καθημένων δ' ἐν τινι τῶν φρουρίων καὶ μηνυτῇ
 χρησαμένων, οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ Καλλιωνπόλεως Κατέλανοι ἑμψύ-
 ρους δόντες κατὰ πίστιν τοῦ μή τι παθεῖν ἐκείνους ἀνήκεστον,
 D ἵππους πέντε πέντ' οὖσιν ἐξαποστέλλουσιν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐς αὐτοὺς 15

3. τὸ] τῷ P.

ultro monstrare, missis ad eos hominibus maxime fidis, quorum promissa quin secuturis certo effectibus deinde sancirentur, nulla posset ratione dubitari. hac imperator oratione Iacobi penitus in animum admissa, prae-terquam plane assensus ei est incubitque omnino in voluntatem pacifica-tionis cum Amogabaris tentandae, etiam cogitare coepit de isto ipso talis auctore consilii in eius exequendi sequestum et ministrum adhibendo, quibusdam illi ad hoc additis sociis. ac peridoneus is quidem, pro peri-tia Catelanicarum rerum, si par erga res imperii studium ac fides non deforet, ad eiusmodi negotium futurus videbatur. timere tamen coge-bat consanguinitas eius et intima necessitudo cum hostibus, ne omnia in fa-vorem suorum unice trahens aliquod fortasse rei Romanae grave damnum importaret. verum contra istam formidinem confirmavit imperator facile animum, autumans vel aliorum sibi fidissimorum interventu collegarum vel caetera sua vigilantia praecavendum omne incommodum eiusmodi. minime igitur periculosum arbitratus et hunc in parte legationis ad pacem Cate-lanis proponendam mittendae censer, dummodo sibi fidem ad id recte agendum obstringeret, ius ab eo iurandum exegit et accepit, eo-que sic religione praeoccupato deinceps securus comitem ei adiunxit Core-nen quendam, quo Latinarum literarum interprete utebatur. his duo-bus tres insuper alii sunt additi. qui omnes mandatis ab imperatore one-rati urgentibus etiam atque etiam negotii commissi quam maxima possent arte atque industria gerendi, confestim itineri se dare rectaque ad Cate-lanos celeriter se conferre iussi sunt. admoverunt se illi Callipoli pri-mum, quam proxime tutum fuit; admissique in illic situm imperatorium castrum inde miserunt indicatum Catelanis habere se quae ipsi propone-rent imperatoris, a quo mitterentur, nomine, paratos ad ipsos accedere, modo missis obsidibus suae ipsorum securitati caveretur. aequa et im-petrabilia peti visa sunt. mittuntur ergo Callipoli postulati obsides, in castro Romano custodiendi, quoad in potestate Catelanorum missi ab im-peratore peratitissent, in pignus fidei qua nihil ipsos passuros acerbum Catelani promittebant. mittuntur et equi quinque pro numero legatorum,

γένονται· πλὴν ἐκάστω συνεπωχέιτο ὅπισθεν ὁ φυλάξων τὸν ἐπι-
 βάτην, τῷ μὲν δοκεῖν, μή πως ἐξ ἐφόδου τις ἐκπηδήσας τῶν
 Κατελάνων ἄχαρὶ τι δράσοι τὸν πρεσβευτήν, τῷ δὲ βαθυτέρῳ,
 ὡς ἂν μηδὲ καιρὸν διδόντες σφίσι προμαθεῖν τι περὶ ἐκείνων ἐκ
 5 τινος περιεργίας ἐπερωτήσασιν. (2) οἱ καὶ ἐπιστάντες ἔλεξαν P 395
 τάδε. “ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ἡμέτερος μὲν δεσπότης, σφῶν
 δ’ ὑμῶν κλήτωρ, τὰδ’ ἐπήγγειλεν ὑμῖν. χρεὼν ἀνδράσι θεοῦ
 μὲν τιμᾶν αἰρουμένοις δίκην, βασιλεῖ δ’ ἐς τὰ μάλιστα μεμνη-
 σθαι χαρίτων δικαίοις οὔσι, μὴ ὅ τι βουλομένοις ἂν εἴη σφίσιν,
 10 ἀλλὰ καὶ ὅ τι συνενέγκοι ἂν ἐς τὸ μετὰ ταῦτα σκοπεῖν. τὸ μὲν
 γὰρ ἀβούλου καὶ πρὸς τὸ παρὰντικα μόνον ἀφορώσης γνώμης,
 τὸ δὲ τὴν εἰς τὸ μέλλον πρόνοιαν ἀταμίευτον οὐκ ἔα κεῖσθαι. καὶ B
 ὑμῖν τοίνυν, εἰ μὲν τὴν ἀρχὴν τὰ τῶν ἐχθρῶν ἐλόμενοι ἐς τὴν
 Ῥωμαίων γῆν ἐσβαλεῖν ἔγνωτε, οὐ δικαίως ἂν νεμεσᾶν ἔχοι τις·
 15 μηδὲ γὰρ ἀνθρώποις ἀσύνηθες τοῦτ’ εἶναι, καὶ μᾶλλον ὅτε καὶ
 τὰ γένη διαλλάττοιεν, οἷς ἔνι μὲν σπονδαῖς χρῆσθαι, ἔνι δὲ καὶ
 ὁμόσε ταῖς μάχαις ἵεναι. ἐπεὶ δὲ ξύμμοχοι προσκληθέντες τὰ

cum militibus totidem, quibus erat mandatum ut a tergo imperialium mis-
 sorum eodem cum ipsis equo veherentur. ratio inexpectatae praescriptio-
 nis allegabatur securitas legatorum, quos sic custos adhaerens ab insul-
 tibus forte obviatorum hominum sui generis, ab agnitis e veste Romanis
 haud facile temperaturorum manus, defenderet. sed praetextus hic fuit.
 vera enim, ut qui penitus introspeciebant iudicarunt, causa eius facti
 erat, ut per affixos ipsis arbitros legati prohiberentur explorare circum-
 spiciendo percontandoque statum Callipolis praesentem curiosius quam tu-
 tum tali tempore Catelanis in arce una illa summam rerum habentibus
 videretur. (2) illi introducti haec dixerunt. “imperator Andronicus,
 noster quidem dominus, vester autem vocator, haec nos vobis dicere
 mandavit. convenit viris dei vereri iustitiam ultro professis, principi au-
 tem supremo maxime, gratos se praebeere bene meritis, non solum quon-
 iam ita deliniunt et sibi magis devinciunt eos quibus rependunt acceptam
 gratiam, sed vel si praesens fructus eius facti nullus foret, quoniam id
 esse in posterum conducibile, qui recte iudicant praesentunt, ipsa even-
 tum experientia semper deinde suffragante. porro praesentibus dumtaxat
 attendere inertis est animi et ad boni prosecutionem infirma incertaque
 languescentis voluntate. prospectus vero futuri, et verisimiliter expectan-
 dorum praesumpta sollicitudo successuum, campum late detegit oculis ex-
 ploratrieis providentiae, eique longe consulenti nullas umbras aut caecas
 latebras, quibus suspicio subesse insidiarum possit, nihil obscurum ac non
 clare perspectum esse sinit. ac vobis quidem si a principio hostilem in
 nos animum professis susceptus deliberate fuisset impetus terras Romano-
 rum manu armata invadendi, queri iuste nemo posset. haud insuetum est
 etenim hominibus, praesertim origine divisis et generum diversorum, dis-
 sidere sententiis committique odiis, arcanosque istos sensus conatibus ex-
 promere invicem infestis. iure quippe communi genti cuivis licet aut pa-
 cem cum alia colere aut bello eandem oppugnare. postquam autem ad
 auxiliandum nobis bellantibus vocati hostes vos statim iniuriis atrocibus,

τῶν ἐχθρῶν, οὐ δέον ὄν, ἐκ τοῦ ἑξαίφνης ἀνθελίσθε, πῶς ἂν
 C μὴ θέλων τις ὑμῖν νεμεσᾶν ἐκφύγοι τὸ νεμεσᾶσθαι; μνησθῆτε
 γὰρ πρὸς ἐκείνους χεῖρας ἀνταίροντες, ὑπὲρ ὧν κινεῖν ὄπλα πρὸς
 τοὺς σφίσι πολεμοῦντας μεγάλων ὠμολογήσατε τῶν μισθῶν. πῶς
 δὲ δίκαιον καὶ νόμιμον, κειμένων εἴτε θείων εἴτε καὶ ἀνθρωπίνων, 5
 θέσθαι μὲν ἐν ἀλογίᾳ τὰ ὁμωμοσμένα, μεγάλων δὲ χρημάτων ὧν
 εἰς ὑμᾶς ἔδαπανήσαμεν, τὰς καθ' ἡμῶν ὁρμὰς ἀντιδοῦναι; τί
 δ' ὑμῖν καὶ ἀποκριθεὶς ἐς τὸ μετέπειτα ὄνομα; συμμάχους ὄνο-
 P 396 μάσειέ τις; ἀλλ' αἰρετέα τὰ τῶν ἐχθρῶν ὑμῖν ἔδοξεν. ἀλλ'
 ἐχθρούς; καὶ τίς ἂν καὶ τίνας μεγάλων μισθῶν ἐπὶ σφετέρῳ πο- 10
 νήρῳ προσκαλεῖσθαι δέξαιτο; ἀλλὰ συμμάχους μὲν τὸ πρῶτον,
 πολεμίους δ' ἐσέπειτα καταστάντας; καὶ τί γ' ἄλλο ὑμῖν τις ἐπι-
 καλοῖη δεινόν, εἰ σύμμαχοι ἐπιστάντες, πολλῶν καὶ ταῦτα τῶν
 ἀναλωμάτων, ἔπειτα ἐσπέισασθε μὲν τοῖς ἐχθροῖς δι' οὓς προσε-
 κλήθητε, μετ' αὐτῶν δὲ τὴν ἡμετέραν ληΐξεσθε; τί δὲ καὶ ἀπο- 15
 λογούμενοι Χριστιανοὶ Χριστιανούς τὰ ἀνήκεστα δρᾶτε, τῷ μὴ
 B ἐς ἀναβολὰς θέσθαι, κακοὶ δόξαι ὥσπερ αἰρούμενοι; τί γὰρ τῶν

13. πολλοῖς P.

quod nefas est, polliciti socios, monstrastis, quomodo qui vos arguere
 noluerit, meritam ipse iudicii parum aequi et malo faventis reprehensio-
 nem non incurrat? conscientiam hic provoco vestram, utique recordan-
 tium vos manus in eos ipsos violentas iniecisse, contra quorum hostes
 arma moturos, magnis in hoc auctorati mercedibus, receperatis. cui au-
 tem videri iustum queat et legibus seu divinis seu humanis consentaneum,
 nullam quidem pactorum iuratorum rationem ducere, pro ingentibus au-
 tem pecuniae summis, quas in vos impendimus, impetus in nos hostiles
 rependi a vobis? quonam vero vos deinceps apto appellare nomine lice-
 bit? an socios quis dixerit? sed vobis isti vocabulo praeeligere acerb-
 itatem hostilis nominis placuit. hostes igitur vocemus? sed obstat quod,
 cum nemo utique mercede magna hostes ad sibi nocendum conduxerit,
 vos accitos a nobis et largis auctoratos stipendiis hostes dici contra ra-
 tionem omnem est. forte distinguens aliquis tempora, prius socios fuisse
 vos, deinde mutatis animis factos esse hostes dicet. atqui ad vestram
 nihil hoc quidem foedius memorari contumeliam queat. quid enim vobis
 obiici odiosius vel ab amarissimis obtrectatoribus possit quam fide vos
 fracta, quam amicis oppigneraveratis, maximis in sinus per manus illo-
 rum vestros largitionibus effusis, repente depravata voluntate foedus qui-
 dem icisse cum hostibus contra quos vocati suppetias eratis, coniuncta
 vero cum iisdem hostibus opera et ira terras amicorum, ad quos iuvan-
 dos veneratis, qui ampla vobis numeraverant stipendia, pari furore de-
 vastasse. agite proferte, si quid habetis in excusationem vestram, quo
 videamini vel in speciem defendere facinus hoc vestrum, quo Christiani
 Christianos vehementissimis afficitis iniuriis; nisi non recusatis quin sta-
 tim, citra ulteriorem inquirendi moram, crudeles perfidique iudicemini,
 quod esse ultro elegistis. quid enim mali non a vobis actum est? nonne

κακῶν οὐκ εἴργασθε; οὐ χώρας ἡνδραποδίσατε; οὐκ ἄνδρας
 ἐκτείνετε; οὐ νήπια καὶ πρεσβύτας ἀνθρώπους οἰκτρούς, τὰ μὲν
 ἀνηλεῶς διεχρήσασθε, τοὺς δὲ πᾶσαν ἰδέαν βασάνων διενεγκεῖν
 ἀναγκάσαντες ἔπειτα ἐκποδὼν ἔθισθε; τί ὑμῖν τοῦ πράκτορας
 5 τοσούτων γενέσθαι κακῶν αἴτιον; Καῖσαρ ἀπίώλετο. ἀλλ' οὐχ
 ἡμῶν γε θελόντων, οἶδεν ὁ πάνθ' ὄρων ὀφθαλμός· ἀλλ' οἷς
 ἐντέτροφε μῖσος τὸ κατ' ἐκείνου ἐκ τινων παλαιῶν μηνιμάτων, C
 τούτοις καὶ μόνοις αὐτόβουλον εἰργασταὶ τὸ πραχθέν. τὸ παθεῖν
 οὖν ἐκείνον τὰ χερίστα, ὥς οὐχ ἡμῖν μετὸν ὅλως εἰς ζημίας δό-
 10 κησιν, σφίσιν αὐτοῖς εἰς ἐκδίκησιν περιγράφετε. καὶ μὴν παῖς
 ἦν ἡμῖν ἢ ἐκείνῳ συνοικοῦσα, ὥστ' ἂν καὶ συγγνωπία ἐδόκει, ἦν
 πού τί οἱ καὶ πεπλημμέλητο. καὶ τὸ οὕτω τὰ πεπλημμελημένα
 μετέρχεσθαι τοῖς ἰῶν Ῥωμαίων ἥδεσιν ἦκιστα χωρητέα. καὶ
 τοῦτ' ἦν ἴσως εἰ προὔπτον ἦν τὸ ἀδίκημα. ἦν δὲ μηδὲν ἔχοι τις
 15 ἐγκαλεῖν ὥς καὶ αὐτοῖς ἡμῖν βουλομένοις εἰδέναι ἂν εἴη, πῶς ἂν D

4. τοῦ] τοῦς P.

vos totas provincias pueris et mulieribus servitum abductis, viris trucidatis, desolastis? nonne in iis parvulos et senes invalidos, turbam miserabilem, illos quidem immanissime transfixistis discerpistis, hos autem, ut thesauros videlicet proderent, crudelissimis prius tormentis excruciatos, enecastis? quid vos autem impulit ad tam execrabilia patrandam? Caesar periit. sed nobis quidem haud volentibus. scit qui cuncta videt oculus dei. at manu illorum qui longa in eum ex antiquis offensionibus ira in animo nutrita, oblatam veteris doloris ulciscendi occasionem incantum opprimendo arripuerunt. illi hoc soli facinus proprio consilio, libera voluntate susceperunt; his unis aequum est eius invidiam criminis adscribi, non autem nobis, praeterquam inconsciis, etiam illo ipso scelere violatis. nostrum, inquam, quod insciis et invitis nobis Caesar passus est, nostrum ipsorum et quidem grave reputamus damnum, gratum ideo habituri si poenis per vos, qui potestis, condignis afficiantur auctores caedis, nostrae quoque domui funestissimae, per quam orbatum genero sumus. scitis enim nostram fuisse filiam illius coniugem. quae tam arta necessitudo facile suspiciones diluit nostrae cuiusdam ab eo aversionis ob nonnulla praecedentia dissidia. quis enim, cui mores perspecti sint nostri, non facile intelligit, etiam si quid ab illo molestiae accepimus, paratos magis nos futuros ad veniam impertiendum tam intimum affinem quam praecipites ad rapiendam ex eo perfidia et crudelitate cumulatam ultionem, a qua Romani propria generis lenitas immane quantum abhorret? hinc patet neque si manifesta praecessisset in nos Caesaris iniuria, debuisse quemquam suspicari de nobis tantam in eum saevitiam; unde quis pruden perspicat quanto incredibiliorem illam sit consentaneum haberi, cum eo quidem tempore quo Caesar oppressus est, nullam ei nobiscum intercessisse controversiam, nihil nos quod illi succenseremus habuisse, vobis quoque ipsis, si volueritis inquirere, constare manifesto queat. sed fingite nos adeo feros ut sine causa ludibunde in familiarium prorum-
 pamus caedes: etiamne tam imprudentes opinabimini, ut ultro attentemus

αἵρετέα ἡμῖν τὰ μὴ ξυνοίσοντα ξυνέβαινεν εἶναι; χωρὶς δὲ τούτων, τοῖς μὲν οὐκ ἔχουσιν ἂν ὄπη τραπέειν, ἣν πού τι τῶν ἀβουλήτων παρὰ τινων γένοιτο, ἐκείνοις ἂν ξυμβαίη καὶ παρὰ τὰ οἰκεῖα ἥθη παρατολμᾶν. οἷς γὰρ σφίσιν ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ τῆς ἐκδικήσεως, ἐπιχειρητέα καὶ τὰ ἥκιστα ἂν ἐς ἅπαν συνήθῃ· φέ-
E ρει γὰρ εἰς καιρὸν ταῦτα τὸ ἀπογνῶναι καὶ τὸ τῶν δρασειόντων ἀσθενὲς καὶ ἀμήχανον τοῦ καὶ τὰ συνήθῃ παραβαίνειν. καὶ ὧν πραττομένων ἡ μέμψις ἐφῆπται, αἰτιάσαιτ' ἂν τις δικαίως· οἷς δ' ἐν ἰσχυρί τὸ μετελθεῖν ὡς βούλονται ἂν, τὸ αἵρετήν αἰσχύνῃ περιβαλέσθαι σφίσιν ἑαυτοῖς πῶς οὐκ ἀβούλητον; τῶν μὲν οὖν
 πεπραγμένων οὐχ ἥττον ξυγγνώμονας εἶναι χρή, ἢ ἐκδικητὰς βούλεσθαι γίνεσθαι, τοὺς οὐκ ἂν εἰ μὴ αἰροῖντο κακοὶ φαίνεσθαι καὶ ἐκσπόνδων χεῖρους ζημιωθησομένους τὸ σύνολον. εἰ δ' οὔν, ἀλλ'
P 397 ἐκ τῶν φθασάντων σκεπτέα ἂν εἴη ὑμῖν ὁπόσοις, δέον παρ' ἐχθρῶν πλουτεῖν, ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐξωλβίσθητε. καὶ ἀφῆμι¹⁵

7. τὰ] εἰς τὰ P.

quae minime conducibilia, immo maxime damnosa nobis ipsis futura clare provideantur? cui autem queat esse dubium gravi nostra perniciē cecidisse Caesarem, in quo tot spes futuri, tantos effusos in eum ornandum sumptus, tam necessarium gravissimo nostro tempore praesidium imperii uno momento perdidimus? praeter hoc, ad plane nos omni suspitione procuratae necis Caesari purgandos efficacissimum apud recte iudicantes argumentum sit, quod in istiusmodi immania ruere consilia eorum est qui passi a quopiam quod non vellent, quo se vertant non habent, omni destituti facultate desideratae sibi satisfactionis, aut prosequendae apud potentiores viis legitimis, aut per se palam iusta potestate usurpandae. nam tales, urente intus iniuriae dolore, ultra morem interdum ac fas efferri ad conatum quamvis iniustae ultionis, exemplis, quam esset optandum, crebrioribus cernitur, quod hos efferare soleat desperatio iuris aut honoris imminuti alia ratione reparandi. quibus vero, qualis nostra dei beneficio conditio est, quibus, inquam, auctoritas et vis ad manum prompta suppetit contumeliarum, si quas accepimus, legitima et inculpata ratione vindicandarum, hos nemo sane sapienter aestimans autumaverit, probrosis potius pudendisque quam rectis et honestis ultro malle modis uti rei aut dignitatis quoquo modo detractae reponendae. maneat igitur ex his evictum evidenter non nisi per iniquissimam calumniam imputari nobis posse partem aut conscientiam ullam sceleris interficiendo Caesare patrati; vosque nihil fere minus grave, quam quod ulcisci velle videmini, conscituros crimen, si poenas illius caedis ab iis repetere pergatis, quos in illam consensisse, cum id facere nequiverint nisi non solum iurata foedera perfidiosissime violando, sed etiam capitalissima ultro in se ipsos stultissime attrahendo infortunia, perspicuum ratione utenti cuivis est nullo posse pacto verisimile videri. nunc ad vos vestraque acta referre orationem convenit, considerareque ex gestis huc usque quantum vos, quos ditescere ex damnis hostium par erat, ex nostris, sociorum, ut loquebamini, vestrorum, e Romanorum, inquam, quibus defendendis evocati veneratis, avarissime iniuria vestra direptorum praedis spoliisque locupletati hactenus fueritis. praetereo quae contra ius fasque usurpastis nulla

ὅσα ἡλογηκότες τῶν εἰς Ῥωμαίους σπονδῶν καὶ συνθηκῶν ἡνδρα-
 ποδίσασθε· ἀλλ' ὁπόσους ἡμῶν διδόντων ἢ καὶ ἐκκεχωρηκότων
 λαμβάνειν ἀπώνασθε. τὸ γὰρ τῶν συμμάχων σχῆμα, καὶ τὸ
 ἔτι δοκεῖν τῶν ἡμετέρων ὑπερπονεῖν, ὥς λαμβάνοντας διετίθει
 5 τοὺς οὐδὲν ἥττον διδόντας, κἄν τις καὶ ἄκων εἶναι ἐδίδου προσ-
 αφαιρούμενος. τούτων μνήσθητε, καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὁμολογίας
 αἰδεσθέντες αἷς ἐμπεπείδωσθε, Καίσαρα μὲν πρόφασιν τοῦντεῦ- B
 θεν ἀπόθεσθε, ἔννοια δὲ εἰσὶτω ὅπῃ γῆς προσκαθήμενοι ταῦτ'
 ἐργάζεσθε, καὶ εἰ ἀκίνδυνα σφίσιν αὐτοῖς τὸ ἐς νέωτα ἔσται.
 10 ἡμῖν μὲν γὰρ καὶ ἐς τόδε δόκησιν παρασπονδῆσεως, ὥς ἤκισθ'
 ἡμῖν πρέπουσαν, ἀποκλίνουσι μαλακώτερον τὰ τῆς μάχης ἐπιχε-
 χεῖρηται· δεινὰ γὰρ τὰ ξυγκείμενα ἀπρακτεῖν πείθει καὶ τὰ δει-
 νότατα πάσχοντας, καὶ πάσχουσιν ἔστι καταφυγὴ ἢ τῶν διομω-
 μωμένων αἰδώς, ἣν τις καὶ μέμφοιτο. ὑμῖν δὲ ὅποι περιστή- C
 15 σεται τὰ τῆς τόλμης, οὐκ εἰς μακράν, εἰ μὴ παύσησθε, εἴσεσθε.

2. αἰδόντων P.

12. πείθειν?

ratione habita societatis cum Romanis initae: illa solum nunc recordari
 vos velim, quae nobis conniventibus aut permittentibus accepistis. diu
 enim nos verecundia foederis et nomen amicitiae vobiscum dissimulare
 coëgit, dum rapinae vestrae narrarentur, iudicium doloremque de his no-
 strum, nosque ita gerere, quasi crederemus iure acquiri, sociorum tunc
 adhuc nomen gerentibus et militare nostro imperio visis, quae illi non a
 libenter dantibus accipiebant, sed vi aut minis extorquebant ab invitissi-
 mis miserrimisque Romanis. ista, inquam, sola computari a vobis po-
 stulo, quae longo illo nostri silentii vestrae licentiae patrocinantis tem-
 pore, depredationibus rerum, captivitatibus hominum, in lucra vestra
 congressistis. ex his reperietis in eam vos auctos opulentiam, ut et quae-
 stuosissimum vobis fuisse foedus nobiscum ictum fateri debeatis, et no-
 strae admirari constantiam fidei in illo inter tot ac tam vehementes rumpendi
 causas tam perseveranter observando. unde patebit manifesto unam alle-
 gari causam posse cur deinde palam defeceritis a nobis, quod nihil reve-
 ritis antiquas nobiscum conventiones vestras ultro ac ludibunde vobis pro-
 silire collibuerit in apertum earum et iniquissimum contemptum. desinite
 igitur allegare necem Caesaris. praetextus hic merus et vanissimus est.
 illud cogitate potius, in eamque vestra causa curam ingredimini, ubi tan-
 dem terrarum considentes talia non dubitetis agere, et num vos putetis
 impune ad extremum tam infanda scelera laturos. nec vestram in hoc
 genere confidentiam alat experientia successuum parum vobis, ex quo nos
 oppugnatis, adversorum. nondum enim in vos uti totis nostris volumus
 viribus, religione adhuc quadam iuratae vobis olim amicitiae cohibiti.
 grave quippe ac turpe adeo foedifragae perfidiae crimen existimamus, ut
 pro eius a nobis amolienda vel levi et vana specie ne maxima quidem
 damna recusaverimus pacisci. remissius ergo hactenus bellando adversum
 vos egimus, minus reputantes quid vos mereremini quam quid nos dece-
 ret. deinceps vobis clare denuntio, nulla nos nimis iam a vobis rupti
 manifeste foederis verecundia tardabit; atque adeo quantam in perniciem
 rerum ac capitum vestrorum vestra ista, nisi eius temere ruentis impetum

ἀλλ' ὅμως χρὴ καὶ προαναστέλλειν λέγοντας· οὕτω γὰρ καὶ τὴν τοῦ ἑσαυθις λελεῖφθαι ἡμῖν λόγον συγγνώμης παρὰ τοῖς τὰ δίκαια κρίνουσι δόξαν ἀποισαίμεθ' ἅν, καὶ προσέσται τὸ δίκαιον αὐθις, τὰς δίκας λαμβάνειν, ὑμῶν διδόντων καὶ ἀκόντων, σὺν ἀρήξει θείᾳ προαιρουμένοις, ἐπείπερ ἄρχειν τῆς μάχης οὐ κατο-
D κνεῖτε. δεῖ γὰρ τὴν τοῦ παρασπονδεῖν δόκησιν ἐς ἅπαν ἐκκλίνειν.
 ὁ γὰρ ἐπὶ τοσούτοις δεινοῖς τὴν ἀρχὴν ἐς εἰρηνικὰς ἀξιούμενος καὶ μὴ θέλων, ἐκεῖνος καὶ τὴν τοῦ παρασπονδεῖν τὴν ἀρχὴν δόκησιν δικαίως ἂν ἀπενέγκαιτ' ἅν. τοῖς γὰρ ἐπιούσι τὸ πρῶτον, οὐ τοῖς ἀμυνομένοις τὸ ἄδοξον τοῦτο πρόσρημα περιστήσεται, ἣν ¹⁶ πού τις ἀδικῶν τὰς συνθήκας τὴν ἄμυναν προσκαλοῖτο. δοῦν οὖν ἐλέσθαι θάτερον ἀναγκαῖον ἴσως καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ τῷ παρόντι καιρῷ πρέποντος, ἢ πάντα λαβόντας πρὸς τὰ ὑμέτερα ἐπανάκειν ἤθη, ἢ πάντ' ἔχοντας ἡμῖν προσφοιτῶν, ὥς ἐπὶ μισθοῖς καὶ αὐ-

2. ἐλελεῖφθαι P.

6. δεῖν P.

sistitis, praecipitet audacia, cito sentietis. ultimum hoc, ut exitium prae-
 verteremus vestrum, vobis si posset fieri ad frugem revocandis, experi
 monitum placuit. quod ipsum pignus habetote nondum prorsus obsepti ad
 nostram gratiam reditus, si eam vel sera promereri poenitentia velitis.
 in quo potestis agnoscere reliquias meae veteris aegre abruptantis se a
 vobis et adhuc in vos pronae voluntatis. quo vituperabilior, iudicio aequae
 arbitrantium, vestra censebitur durities, si nunc quoque oblata a nostra
 maiestate tam graviter laesa veniae tam benignae conditionem aspernabi-
 mini; minusque miseratione digna vestra videbitur calamitas, cum mox,
 quod deo iuvante faciemus, meritas a vobis poenas exegerimus, bello
 iam sine ulla dubitatione iustissimo, postquam id primi vos lacessere no-
 bis ultro impugnandis non estis veriti, nulla sumpta cura colore saltem,
 ut oportuerat, aliquo velandae nefariae transgressionis pactorum iurato-
 rum. cuius ne ulla tergiversatione declinare vobis probum liceat utcum-
 que conantibus, extremum hoc ad eam ineluctabiliter evincendam accedet
 argumentum, e recusatione oblatae nunc a me, si resipiscere velitis, re-
 niae ducendum. quis enim non eum manifeste reum iniuste illati ab initio
 belli habeat, qui nec idoneam allegare ullam eius suscepti causam quive-
 rit, et ab iis quos voluntarius impugnet invitatus ad redintegrationem
 gratiae superbe id pergat aspernari? arma ergo nostra, quibus post lon-
 gam patientiam ultum denique ibimus perfidiam foedifragae rebellionis
 vestrae, nemo tam iniquus reperietur qui arguere possit infractionis ini-
 torum vobiscum foederum. nam iis qui primi pacta infringendo vim in-
 tulerint, non illis qui vim sic illatam aut necessaria defensione repellere
 aut legitima ultione vindicare sint conati, probrosum illud et odiosum foe-
 difragorum vocabulum adiungitur. totaque invidia malorum et calamita-
 tum e tali bello secutarum iis solis imputatur, qui provocaverunt violan-
 dis iniuste conventionibus. quod superest, duarum vobis optionem condi-
 tionum fero, quarum alteram eligi a vobis, si rebus vestris in harum
 praesenti statu consulere salutariter velitis, plane arbitror necessarium,
 nempe ut aut praedis quas conguessistis vobiscum omnibus ablatis domos
 vestras repetatis, aut haec ipsa ut vobis iam propria spolia servantes ac-

θεις ἰσομένους, τῇ τῶν Ῥωμαίων ὑπηρετεῖσθαι ἀρχῇ. οὕτω γὰρ Ε
κατ' ἄμφω καὶ ἐπὶ βεβαίῳ τῆς κτήσεως συμβαίη ἂν τὰ πάντα
κεκτῆσθαι, καὶ τὸ εἰς ἄγαν τὰς σπονδὰς ἡμελῆσθαι ἥκιστ' ἂν
δόξειε. καὶ ὅποι ποτ' ἂν προσχωρήσητε, τὴν τῆς ἐν ἀσφαλεῖ
5 συμμαχίας δόξαν οὐκ ἐς ἅπαν ἀποβεβληκότες εἴητε, ἐπεὶ τίν' ἔχει
λόγον ἐφισταμένους ὑμύντορας, ἔπειτα ἐπὶ κλημ' ὅ τι τίχοι προ-
βεβλημένους ἐχθρῶν καθίστασθαι τὰ πικρότατα; εἰ δὲ καὶ μι- P 398
σθοφορίας, ὡς πέπυσμαι, προτενεῖτε, αἰδῶς καὶ μόνον τὸ λέ-
γειν. τίνων σπουδασμάτων χάριν καὶ πόνων; καλὰ γε ἐς Ῥω-
10 μαίους, καλὰ καὶ δίκαια μεγάλους ἐφέλκειν μισθούς. τὸ πρῶτ-
τειν γοῦν ταῦτα ὁμολογοῦντες ἐχθρῶδες εἶναι τοὺς ὑπὲρ τούτων
μισθοὺς ὡς σύμμαχοι ἀπαιτήσετε; καὶ ποίαν ἄρα ἀγνωμοσύνης
οὐχ ὑπερβαλεῖσθε ὑπερβολήν; ἂ γὰρ ὑπὲρ Ῥωμαίων πεπραχθαι
σφίσις ἡμῖν ἔδοξε, καὶ ὑπὲρ τὸ δίκαιον ἔμμισθ' ἂν εὖροιτ' ἂν B
15 σκοπούμενοι. τὰ δὲ κατ' αὐτῶν πεπραγμένα τόσον ἐφέλκειν μι-
σθοὺς δίκαιά εἰσιν ὅσα καὶ δίκας αὐτῶν ὑποσχεῖν δίκαιοι ἂν λο-
γισθείητε. χρεῶν οὖν ἐντελεχέστατα βουλευσαμένοις ὅπη δοκεῖ
ποιητέα εἶναι, ταῦθ' ἐλέσθαι, ὡς ἡμῖν γε τὸ ἀπὸ τοῦδε λόγος

5. ἔχειν P.
16. ὅσον?

6. ἀφισταμένους P.

12. ἀγνωμοσύνην P.

cedatis denuo ad nos, et nova conventionē ineunda sub pactis statutae mercedis nostris deinceps vos militaturos auspiciis profiteamini. hoc enim utrovis modo certa vobis et per nostram iam cessionem iusta continget possessio istarum opum iniuria partarum; et ignominiosum praeterea dedecus neglectorum a vobis foederum sic purgasse quodammodo videbimini. quod ni facitis, quocumque vos continget ire, odia in vos hominum concitabit eo prius delata vestrae foederum transgressionis infamia. quodsi super ista quae raptu licet acquisita condonare vobis parati sumus, alias etiam, retro videlicet debitorum stipendiorum nomine, pendi vobis e nostro aerario pecuniae summas petieritis, quod vos audio velle facere, id profecto adeo pudendum vobis est, ut si vestri vos honoris cura tangit aliqua, sedulo abstinere vel a prima rei talis mentione debeatis. enimvero quorum, quaeso, recte factorum, quorum laborum, cuius operae Romanae reipublicae navatae mercedes reposcitis? an hostilium illarum grassationum, quibus vos in Romanos usos ipsi quoque fatemini, praemia nunc uti nihilominus sociis vobis rependi aequum ducitis? quod quam ingrati ac scelerati animi non transcendat hyperbolem? nam si quid vobis videmini pugnando unquam pro Romanis meruisse, huius et ipsi vobis estis conscii iusto etiam ampliora stipendia tulisse; ut iam qui recte calculos posuerit, nihil aliud nos debere vobis nisi poenas inferre patratorum in nos scelerum clare perspiciat. optimum ergo fuerit, his cunctis attente consideratis, prudenter statuere quid consilii vobis deinceps capiendum, in quam agendi viam ab hoc velut cardine deliberationem inflectendam arbitremini. hoc vobis ultimum de his decernendi tempus est. nam nisi quae proposuimus accipitis, nullam in posterum scitote collo-

- οὐδείς πρὸς ὑμᾶς, ἦν πῇ γε ἄλλως ἢ ὡς ἡμῖν ἀνδάνη γνότητε.” οἱ μὲν οὖν πρέσβεις τοσαῦτα εἶπον, ἐκεῖνοι δὲ τοὺς λόγους ἐνδε-
C ξάμενοι οὐδὲν ὅ τι πρὸς εἰρηνικὰς ἐδόκει σπονδὰς ὑπεκρίνοντο, ἀλλὰ πλήρεις κορυζῆς Ἰταλικῆς λόγους ἐξέφερον. καὶ τέλος “ἦν βουλομένῳ βυσιλεῖ εἶη” ἔφασκον “ἐνσπόνδους ἡμᾶς ἀπαλλάσ-
 σεσθαι, παρεκτέα μὲν τοὺς μισθοὺς ὧν δεδουλευκάμεν, ἀπολυ-
 τέα δὲ καὶ τοὺς ἡμετέρους, τοὺς τ’ ἀλλαχοῦ καὶ τοὺς κατὰ πό-
 λιν, αὐτούς τε καὶ νῆας, Γεννουῖτας πείσαντι, ἐξωνητέα δὲ καὶ
 τοὺς ἵππους τιμῆς δικαίας, ἔτι δὲ καὶ τὰ ἀνὰ χεῖρας σκῦλα καὶ
 ἀλχημαλώτους. καὶ οὕτως ἀφέντες ὑμῖν πολεμεῖν τὴν ταχίστην¹⁰
D ἀπαλλαξόμεθα. ὡς ἡμῖν μὴ οὐχὶ τοῦ βίου τὴν ἀρετὴν ἀνταλ-
 λάττεσθαι, ἦν αἵρεσις ἀμφοῖν κέηται, αἰδῶς καὶ πόνος οὐχὶ μι-
 κρός.” ταῦτ’ εἰπόντες, καὶ τὴν πρεσβείαν ἐξ αὐτῆς ἀποπέμ-
 ψαντες, ἐρυσται πραγμάτων ἀτόπων ἐκτόπως ᾗσαν.
P 400 3. Ξυνηνέχθη δὲ καὶ τι ἐπὶ τῷ σφῶν ἐς μάλιστα ἀγαθῷ,¹⁵
 ὃ καὶ αὐτίκα ὡς λέξων ἔρχομαι. οἱ μὲν οὖν μετ’ αὐτῶν Πέρσαι
 μερῖται τῶν σκύλων ἐκείνοις γενόμενοι τῆς ἴσης ἡτέμβοντο καὶ
 παρὰ δύο ἐν λαμβάνειν ἐδικαιοῦντο, τὰς ἐπ’ ἴσων ἐν πᾶσι μερί-
 δας τὰ συγκείμενα ἔχοντες. Ἰταλοὶ δὲ ἱππεῖς σφῶς αὐτοὺς παρὰ

12. αἵρεσιν ἀμφοῖν κέητε P.

quendi vos nobiscum habituros copiam.” haec ut fuerant ab imperatore scripta, legati Catelanis cuncta recitarunt. quibus illi auditis nihil sane pacati reposuere, sed voces Italico fastu et arrogantia plenissimas. per quas iracunde ac minaciter debacchati satis, illud ad extremum pro ultima et irrevocabili voluntatis ipsorum declaratione subiecere. “si vult imperator placatos nos benevolosque e terris suis recedere, persolvat retro debita stipendia pro tempore quo ipsi militando servivimus; emittat custodia liberosque reddat nobis quotquot nostri ab ipso et suis in urbe aut uspiam alibi detinentur; naves nostras a Genuensibus captas, impetratas aut redemptas ex iis qui ceperunt, nobis restituat; equos nostros, quos navigaturi relinquemus, iusto numerato pretio emat; pro praeda et spoliis, quae in manibus habemus, tum praeterea pro lytro captivorum quos servamus, aequa aestimatione taxatam pecuniam rependat. haec ubi fecerit, desinentes bello vos persequi statim abibimus. sin noluerit, sic habeat, in parte magna probri ac dedecoris pudendi numeraturos nos, si optione oblata vitae ignave ac precario servandae aut fortiter bellando moriendi, vel tantillum cunctaremur in praeoptanda salutis virtute.” his dictis, dimissaque confestim legatione, sua se improbitate involverunt, nihil pensi habentes demonstrare palam placere ipsis quae prave fecerant, et abundare nefariam voluntatem adhuc peiora faciendi.

3. Ad horum porro rationes peraccommodatum mox contigit quippiam, quod modo referam. qui cum ipsis erant Persae in divisione spoliiorum fraudati aequa parte fuerant. cum enim pacti essent praedam partam communiter aequa ipsis et Latinis portione sortiendam, ita ut ex duobus paris pretii unum ipsis competeret, Itali cavillantes sibi ut equi-

πεζοὺς ἐκείνους τοὺς πλείστους συνέκρινον, καὶ ἄλλ' ἄττα δι-
 καιολογοίμενοι, δεινὰ ποιούντων ἐκείνων εἰ τῶν ἴσων στεροῖντο, B
 ἤμελλον εἰς ἄγαν. ὅθεν καὶ τισιν ἐκείνων ἀντιπερᾶν ἐδόκει, καὶ
 τῶν τινὲς Ῥωμαίων προστυχόντες ἐν ῥηταῖς ὁμολογίαις καὶ ὄρκοις
 5 συνεφώνουν αὐτοὶ μὲν διδόναι ἄξιον τὸ πορθμεῖον, ἐκείνος δὲ
 ἀκακουργήτως διαπερᾶν. ἀλλ' ἐκ τοῦ αἰφνηδὸν περαιουμένοις ὁ
 Ἀνδρέας Μουρίσκος ἐφίσταται, καὶ μέσον τοῦ πορθμοῦ προστυ-
 χὼν τοὺς μὲν Ῥωμαίους περιποιεῖται, Πέρσας δὲ ὥς ἂν μὴ ὦν
 αὐτὸς ἐπώμοτος ἔργον μαχαίρας ποιεῖται. τοῦτο γνωσθὲν Πέρ- C
 10 σαις τῆς ἐπὶ τὰ οἰκεία ἦθ' ἀφίξεως καὶ λίαν ἀνείργει, καὶ οὕτως
 ἔσαῦθις πρὸς Ἰταλοὺς κλίναντες σὺν αὐτοῖς τὰς Θρακικὰς κατα-
 τρέχουσι χώρας. ἀλλ' ὁ μὲν Μουρίσκος βασιλεῖ παραγεγονώς,
 ἅμα δὲ καὶ τῶν τριήρεων τῆς ἐπὶ τῷ πορθμῷ ἀσχολίας ἀπαλλα-
 γεισῶν, ἐκείνος μὲν τὴν τοῦ ἀμνηραῆς ἀξίαν παρὰ τοῦ κρατοῦν-
 15 τος λαμβάνει. Ἰταλοὶ δὲ καὶ Πέρσαι, ἐπεὶ οὐδεμίᾳ τῶν βασι-
 λικῶν τριήρεων ἐκεῖσέ πη προσεκώχενε, τὰ πιστὰ ἐπὶ τῷ φρου-
 ρίῳ τῷ τῆς Καλλίου σχόντες, ὀλίγους τινὰς κατὰ φυλακὴν ἀφέν-
 τες ὅλαις ὁρμαῖς τὰ προστυγχάνοντα ἐξεληΐζοντο, ἄνδρας κτεί-
 νοντες, τὰς δ' ἐν ἡλικίᾳ γυναικᾶς καὶ παῖδας ἀνοικτὶ ἐξανδραπο-

tibus plus quam illis plerisque peditibus in partitione deberi, quantum col-
 libuerat sumpserant, particula dumtaxat, quantulam sat fore quaestuosum
 ipsis sibi faventium arbitrio statuerunt, in Persas socios, uti nihil plus
 quam gregarios, aspersa. sic se iniuste ac contumeliose defraudari non
 ferentes Persae de hac iniuria et quibusdam aliis multum, sed frustra
 querebantur, surdis ad omnia, et quidquid laesi obtenderent, susque de-
 que habentibus secure ac superbe Catelanis. hinc natum Persarum non-
 nullis consilium retro se, unde venerant, trans mare referendi. ergo cum
 forte occurrente navarcho quopiam Romano clam transigunt ut se taxato
 navulo, et certis conditionibus in quas utrimque iureiurando dato est con-
 ventum, trans fretum innoxie ac fide bona deportaret. dum sic traiciunt,
 medio in cursu navem qua vehebantur Andreas Muriscus invadens occu-
 pansque Romanos quidem in ea repertos servavit, Persas autem, ut qui-
 bus nulla ipse sacramenti religione cavisset, gladio peremit. nuntiatum
 id Persis reliquis apud castra Catelanorum similia revertendi consilia ver-
 santibus, longe hos deinceps ab eiusmodi cogitationibus avertit, coactos-
 que ad patienter tolerandam qualemcumque conditionem peregrinae mili-
 tiae, cui essent insolubiliter impliciti, perpulit ad coniungendam denuo
 cum Italis militarem operam, Thracicis communiter regionibus incursan-
 dis. sub haec Muriscus remissa triremibus freti custodiendi taediosa ipsis
 ac publice salutari statione cum iis Constantinopolim rediit, ubi benevole
 exceptus ab imperatore praemium rei bene gestae Ameralis dignitatem
 tulit. verum Itali ac Persae recessu animadverso triremium, quarum
 ipsis fuerat vicinia terrori, nihil iam deinceps arci Callipoleos imminere
 periculi cernentes, paucis suorum uti iam suffecturis ad eius custodiam
 ibi relictis, effuso impetu obvia sunt cuncta depopulati, viros quidem oc-
 cidentes, adultas vero mulieres et pueros immisericorditer servitum abdu-

διζόμενοι καὶ χρήματα μυρία συλλέγοντες, ζώων αὐτῶν καὶ τῶν
 P 401 εὐόνων πραγμάτων παρορωμένων. λήϊα δὲ καὶ θημονίαι μυ-
 ρίαι, τὰ μὲν παρηβηκυίαις ἔφριττον ταῖς ἀθέραις, αἱ δὲ ἀτη-
 μελημέναι κείμεναι καθωρῶντο.

- B 4. Οὐ μὲν δὲ καὶ Ἀλανοῖς ἐτέρωθεν, ἔτι δὲ καὶ τοῖς ἐξ⁵
 ὑπογύου Χριστιανοῖς Τουρκοπούλοις, οἳ δὴ καὶ οὐ πολλῶ πρό-
 τερον χρόνῳ ἐκ τῶν βορείων βασιλεῖ προσεφοίτησαν, οὐδ' αὖ-
 τοῖς ἀλώβητον διειρηεῖτο τὸ ἔισπονδον, ἀλλὰ μίαν μὲν εἶχον τὴν
 γνώμην ἀποστατοῦντες, ἐκάτεροι δὲ τὰ ὀχυρώτατα κατασχόντες,
 οὐδὲν ὕπερ οὐ καταθέοντες ἐξηγάνιζον. καὶ οἱ μὲν Τουρκόπου-¹⁰
 C λοι ἄλλη πη ὠχέουσαν τὰς μετοικίας, ὁπόθεν ὥς ἐξ ὀρμητηρίου
 ἐκθέοντες δεινὰ Ῥωμαίους εἰργάζοντο· Ἀλανοῖς δὲ Κοντζίμπαξις,
 καθὼς ἐρρέθη τὰ πρότερα, ἐπιστὰς ἄλλως ἢ ὥς ἐπ' ἀγαθῷ
 Ῥωμαίων, ἥ καὶ ἀπέσταλτο, δόξαν παρείχεν ποιεῖν. ἤρξε γάρ
 οἱ τοῦ ἐπὶ τῷ δοκεῖν Ἀλανοῖς ἐκθύμως ἀποστραφῆναι τὰ βασι-¹⁵
 λέως καὶ δὴ καὶ πιστεύεσθαι ἢ τοῦ Τουκιάϊ πρὸς βασιλέα καὶ
 περὶ αὐτοῦ ζήτησις, καὶ ἐπεὶ συνάμ' ἐζητιῶντο αὐτός τε καὶ
 D Ἀλανοὶ ὥς ἀρχῆθεν τῇ τῶν Τοχύρων ἀρχῇ προσήκοντες, αὐτοῦ
 γε καὶ μᾶλλον σὺν ἐτέροις ἄρχουσι παρὰ βασιλέως πρὸς ἐκεῖνον

14. ἐπέσταλτο P.

15. τοῦ ἐπ' ἔσων δ.?

centes, pecuniae autem immensos congerentes cumulos, adeo ut animalia et caetera utcumque magno et facile vendibilia, ultro in manus incurrentia, nec tollere curarent, ditiori pleni praeda; qua etiam ex causa segetes in campis maturae struesque manipulorum in areis, illae perire defectu metentium, hae neglectae iacere passim cernebantur.

4. Aliunde porro neque Alanis neque Turcopulis recens ad Christianam traductis religionem, qui non multo ante haec tempore e Septemtrionalibus tractibus ad militiam imperatoris advenerant, fides et in observatione foederis initi perseverantia constabat: verum pari utraque gens consilio defecit palam a nostris, et munitissimis locis occupatis erumpentes inde nihil tutum aut securum per circuitum sinebant, incursionibus infestis late cuncta corrumpentes. ac Turcopuli quidem alibi sibi receptacula munierunt, unde ut ex arce procurrentes ingentia Romanis inferebant mala. Alanis vero Cutzimpaxis, ut est prius dictum, superveniens brevi dedit occasionem opinandi, haud istum cum iis congressum ad procuranda Romanorum commoda, ad quod mittebatur, fuisse collatum. coeperunt enim statim ab hoc audito Alani animosius quam antea partes imperatoris aversari, prae se ferentes certo credere iam se, id de quo prius dubitaverant timide dumtaxat suspicando; persuasum, inquam, plene iam habentes, missum a Tuctaine ad imperatorem Cutzimpaxim ad repetendos suos antiquos milites Alanos, eosque secum postliminio reducendos ad terras Tocharorum, ad quos pertinerent et quorum dudum auspiciis mili-

πρεσβεύοντος. ταῦτ' Ἀλανοὶ ὡς πρὸς αὐτῶν ἐκ τοῦ τύχης καὶ
 αὐτομάτου γεγονέναι δόξαν καὶ λίαν ἀποδεξάμενοι, ὑποποιούν-
 ται παντοίως τὸν πρεσβευτήν. καὶ ὁ τέως ἐξημερώσων σφᾶς
 βασιλεῖ ὅλος, ὡς δόξαι, ἐκείνων γίνεται, καὶ ἐς τοσοῦτον οὐ- E
 5 κειοῦται σφίσιν ὥστε καὶ ἄλλην τὴν τοῦ πρωτεύοντος ἐκείνων
 Κυρσίτη ἀδελφὴν ἀγαγέσθαι ἐς σύζυγον. ἡ . . . . . Ἀλανοὶ τὰς
 τῆς Νεάδος σκοπιᾶς καταλαβόντες τόπον διαρκῶς ὀχυροῦσι ταῖς
 κατὰ σφᾶς ἄρμαμάξαις, αἷς δὲ καὶ διεκομίζοντο. γύναια δὲ
 καὶ παιδάρια καὶ πᾶσαν ἄλλην περιουσίαν ἐκεῖ συγκλείσαντες,
 10 ἵντεῦθεν αὐτοὶ ὡς ἐπὶ βεβαίῳ τῆς ιδρύσεως ἐξορμώμενοι τὰ πάν- P 402
 δυνα διετίθουν Ῥωμαίους, μόνον δὲ φειδωλοὶ περὶ τὰς σφαγὰς
 ἦσαν. καὶ ταῦτ' ἠκούετο ἐργασμένος Κουτζίμπαξις, εἰ καὶ ὁ
 κρατῶν ἐπ' ἐκείνῳ ἔτι πληροφορούμενος οὐδ' ὅλως τὰ τῆς φήμης
 παραδεκτέα ἠγείτο· καὶ γὰρ κἀκεῖνος περιεβουκόλει τὰς ἐλπίδας
 15 τῷ βασιλεῖ, ὡς οὐκ ἐπὶ πονήρῳ Ῥωμαίων ταῦτα πράττοι, ἐξ
 ὧν ἠκούετο πρὸς τινὰς τῶν τοῦ βασιλέως ἀπολογούμενος. ἐτέ-
 ρωθεν δὲ κατ' ἀνατολὴν καὶ ὁ Ἀτταλειώτης ἀποστατῶν ἐκηρύσ- B
 σιτο, καὶ γράμματα ἀφικνούμενα τὴν ἀποστασίαν ἐδήλουν.
 ταῦτα μὲν οὐ λίαν, ὡς ἔωκει, ὠδύνα τὸν βασιλέα, τὰ δὲ κατὰ

2. δόξαντα? 4. ὅλως P.

tavissent. advenisse is nuntius in tempore visus est Alanis, quando eos multis de causis Romanae societatis taedium ceperat. itaque cum rem ipsam exceperunt avide, tum eius ad se missum negotii ministrum omnibus demereri officiosae benevolentiae declarationibus studuere. nec segnis ille aut parvus fuit in exhibenda mutua gratia. unde qui ad deliniendos imperatori exacerbatos Alanorum animos utilis conciliator accessisse sperabatur, brevi totus in eorum transisse partes haud dubiis est comperitus indicibus, utique qui eo usque se illis agglutinauerit, ut sororem Curstae primas apud ipsos obtinentis aliam uxorem duxerit. hinc iam palam imperio rebelles Alani loco potiti situs inaccessi, quem Neadis speculas vocant, eum quantum satis fore visum est muniunt, plaustorum quae plurima trahebant, continua serie velut vallo circumdatum. tum inclusis ea munitione mulieribus et parvulis caeteraque suppellectili, inde ipsi ut ex securo sibi ad receptum arce prodeuntes, omni hostilitatis genere Romanos infestabant, nisi quod parcebant sanguini minusque caedium edebant. et haec videlicet Cutzimpaxis transegisse cum Alanis tandem audiebatur, quamvis necdum credente imperatore; qui praeoccupatus magna opinione fidei eius viri ac benevolentiae erga se sinceræ, assentiri non sustinebat talia de illo memorantibus. ad quod aliquid artis etiam ipse adhibebat Cutzimpaxis, spem etiamnum imperatoris nuntiis submissis lactans, et ad quosdam ipsius familiares defensiones facti sui scriptitans, quibus affirmabat nihil in hoc actum a se quod in ullum incommodum rei posset Romanae redundare. altera vero ex parte in Orientali tractu rebellasse Attaleotam palam praedicabatur; ostendebanturque inde allatae literae id citra ullam dubitationem asserentes. sed id novum vulnus haud multum, ut apparebat, dolebat imperatori, desperata dudum salute re-

δύσιν διὰ φροντίδος ποιούμενος οὐκ ἀνίει, καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ τοῦ περὶ τὸν βασιλέα Μιχαήλ διασκεδασθέντος, καὶ διὰ ταῦτα μηδὲν ἔχων ἐκεῖνος πράττειν, τὸν πατέρα καὶ βασιλέα πέμπων ἑξώτρυνεν, εἰ δυνατὰ οἱ εἴη, αὐτὸν ἐκστρατεύειν
 C ἐκεῖνον καὶ κατὰ δύσιν περὶ που Ῥαιδεστὸν καὶ πρόσω στρατο-5
 πεδεύεσθαι. ὁρμὴ δ' ἦν πρὸς τοῦτο, ὁπόθεν δέ οἱ δυνάμεις συγκροτηθήσονται σκοπομένῳ (οὐδὲ γὰρ ἐκ τοῦ κοινῷ ταμείου ταύτας γενέσθαι ἐπιτελεῖς διὰ τὴν τῶν χρημάτων ἀπορίαν, ὡς ἔλεγον, δυνατὰ ἦν) ἢ ἐκ τῆς πολιτείας ἐκαρδοκεῖτο ἐθελουσία συγκρότησις. ὅθεν καὶ συνεκρότουν οἱ πλείους, καὶ συνελέγοντο 10
 χρήματα. ἀλλ' οὐκ ἦν πρὸς τοιαύτας χρεῖας ἀρκούντων τὸ συναγόμενον, καὶ ἡμελεῖτο τὸ ξύμπαν.

D 5. Ἐν τούτῳ καὶ φάμουσος τόμος πλήρης χλεύης ῥιπτε-
 ται. καὶ οὐ γὰρ ἄλλως τῷ τολμῶντι ῥίπτειν ὑπέλληπτο εἰς χεῖρας
 δεδόσθαι τὸν τόμον τῷ βασιλεῖ, ἢν μὴ ἐν αὐτοῖς τοῦ τῶν ἀνακτό-15
 P 403 ρων ἄλλο τις λαθὼν ἐκτεθείη ἐπὶ τὸν αὐτὸν θρόνον οὗ εἰῶθε κα-
 θέζεσθαι βασιλεύς, τοῦ ἀμφικεφάλου ὑπεντεθειμένου οἱ, πολλὴν
 τοῦ λαθεῖν πρόνοιαν ποιησαμένου τοῦ θεῖναι τολμήσαντος. ὡς
 δὲ ὁ τοῦ κοιτῶνος προκαθήμενος ὁ Χατζίκης εἰωθὼς ἐκ τοῦ ἐπὶ
 πλείστον εἰσῆι τὰ τῆς καθέδρας διευθετεῖν, φιλοκαλῶν συνή-

gionum Orientalium unice intento in Occiduas conservandas. cui eum instantem curae acriter pungebat quod exercitum Michaëlis Augusti plane illic constabat fuisse dissipatum. quam ob causam ipse Michaël crebris et urgentibus literis patrem Augustum obsecrabat ut quam primum posset fieri, veniret eo ipse cum exercitu et circa Rhaedestum pauloque ulterius castra metaretur. nec deerat Andronico impetus ad eam expeditionem capessendam: tantum aestuabat animo, unde copias ad hoc idoneas cogeret. nam quantum in aerario tum pecuniae reperiebatur, haudquamquam ad stipendia iusto exercitui numeranda suffecturum ex vero affirmabant intime conscii. restabat spes in voluntaria collatione civium, qua is defectus suppleretur. rogati non frustra multi, quod poterant, conferebant; dabaturque non indiligens opera colligendis his symbolis summae ad praesentem usum necessariae conflandae. sed immane quantum a modo requisito res aberat. itaque totum sensim negotium taedio curantium et desperatione perficiendi neglectum evanuit.

5. Inter haec famosus libellus plenus irrisione iacitur. eum qui iacere ausus est, cum aliter non speraret in manus imperatoris, quod cupiebat, venturum, ipse furtim in intima palatii conclavia penetravit, simulans se alium, et in ipso, ubi considerare Augustus solebat, throno deposuit; multam in aditu et recessu, capite videlicet diligenter obnupto, ad latendum curam adhibens. ut autem eo paulo post, prout erat saepe solitus, praefectus cubiculi Chatzices subiit, familiari ministerio sedile principis adornaturus, in quo solebat esse diligens, incurrit in libellum; quem a non alio quam ipso Augusto relictum illic autumans, et veritus ne arcana contineret quae minime is vellet cognosci a quoquam, vi curio-

θως τὸν δῖφρον προστετυχῆκει τῷ τόμῳ, δόξαν οἱ πρὸς βασι-
λέως αὐτὸν τεθῆναι ἅτ' ἀπόρρητά τινα περιέχοντα, μηδὲν πολυ-
πραγμονήσας, μὴ ἀναγνούς, ὡς εἶχεν ἐξ αὐτῆς, οὕτως ἐγχειρί-
ζει τῷ βασιλεῖ. καὶ δὴ ἔδοξε μὲν ἐκ τοῦ παραντίκα ἀγνῶτ' ἐγ- B
5 χειρίζων ξένον τι καὶ φροντίδος ἄξιον ἐργαζόμενος, εἰ ὃν βασι-
λεὺς οὐκ ᾔδει τεθέντα, ὡς θέντι οἱ παρέχοι. τέως δὲ λαβὼν
βασιλεὺς καὶ τὴν ἀρχὴν διελθὼν, τὸ πᾶν τῆς γραφῆς ὡς ἐκ κρα-
σπέδου τὸ ὕφασμα κατενόει, κἀντεῦθεν μεταξὺ τοῦ θέλειν γνῶ-
ναι καὶ μὴ ὡς τὸ εἰκὸς γιγνόμενος δεινὰ ἐποίει καὶ ἐν ἀμηχάνῳ ἦν.
10 εἰ γὰρ πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι φύσει ὀρέγονται, ὡς καὶ ἡ
τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις μαρτυρεῖ, τὸ περὶ ἑαυτοῦ, βασιλεὺς καὶ C
ταῦτα ὄντα, εἰδέναι, ὃ ἔνι μὲν καὶ κολακείας ἐνεδρευούσης παρὰ
μηδενὸς ἀκούειν τὰ δοκοῦντα ξύμφορα, ἦν οἱ παρὰ γνώμης εἶεν,
ἔνι δὲ καὶ κράτος ἰσχύος ἐξ ἀξιώματος τὸ θελητὸν ἐς ἅπαν ἐξο-
15 μαλίζειν, μηδενὸς ἀντιξοοῦντος διὰ τὴν ἐκ συνηθείας ὑποστολὴν
τοῦ μὴ δοκεῖν βασιλεῖ προσκρούειν, πῶς οὐ μανθάνειν κἀκεῖνον
τὸ πρᾶγμα γλίχασθαι παρεσκεύαζεν τὸν τοιαῦτα τολμῶντα; ἀλλὰ
ταῦτα μὲν ἐν παρατηρήσει ἐτίθει ἀνίχνευτον τὸν δεδρακότα.

10. ἡ deerat.

sitati facta convolutum, ut erat, nec vel coniectu intus oculi libatum, quam potuit celerrime imperatori tradidit in manus. in quo ille videri potuit quasi sedulitate nimia peccasse, scriptum ignotum et forte ingratum reddens principi, quod ei occultari quietis ipsius interesset, tamquam videlicet ab ipso positum; quod nec verum esset, nec sine argumento aut testimonio idoneo credi a prudente ministro debuisset. utut sit, explicato Augustus volumine, et primis raptim oculo versibus decursis, genus et argumentum scripti totum intellexit, velut ex lacinia de panni universo contextu aestimans. hinc illum acris incessit cupido noscendi scriptoris, quo in disquirendo cum parum proficeret, indignans ringensqueangebatur. si enim omnes homines natura scire desiderant, ut quam ex usu sensuum percipiunt delectatio testatur, mirum non est imperatorem tam incensa tunc fuisse punctum curiositate cognoscendae rei ad se pertinentis intime, hominis qui sibi primus diceret quae a nullo umquam audisset. non enim praesentis voce auctoris in principum aures nisi laudes ac praeconia perferuntur, circa thronos utique ipsorum adulatione subsidente, liberasque longe monitiones arcente, dum omnes illic certatim obsecundant dominantis nutibus, cunctaque sua ad eius quaevis indicia voluntatis sensa statim et obsequia inclinant, nemine frontem adversam opponere sustinente aut, quod temerarium et audenti exitiosum censetur, potentiori coram obniti. ista igitur novitas rerum furtivae huic inditarum chartae Andronicum stimulabat in cupiditatem sciendi quisnam hic tandem esset non modo censor audax sed etiam amarus irrisor sui. at isto ipso sese indicibus efferente principis studio is qui conscius sibi erat ancipitis facti, ad sese cautius scilicet abscondendum incitabatur; quod et ex voto assecutus omnes sese investigantium indagationes semper incognitus elusit.

- D** 6. Οἱ δὲ Ἀμογάβαροι, ὡς πολλάκις ἤδη προείπομεν, ἐκ-
 θέοντες πανταχοῦ καὶ τὰ δεινὰ Ῥωμαίους τιθέμενοι περικαθί-
 ζουσι φρούριον περὶ τὸν Σιγὸν ποταμόν, Μάδυτον ἐγγωρίως λε-
P 404 γόμενον. ὀχυρὸν δὲ ὄν, ὡς εἰκός, οὐ δυνατόν ἦν αὐτοῖς κρα-
 τηθῆναι. πολιορκήσεις δὲ καθ' ἑκάστην ποιοῦντες καὶ μηχανάς,⁵
 τὰ πάντα μάταια διεφαίνοντο. ἐπεὶ δὲ μὴ ἀνυστὰ τοῖς Ἰταλοῖς
 ἦν, λιμῶ τὸ φρούριον ἔγνωσαν πολιορκεῖν. χρόνου τοιγαροῦν
 τριβομένου ὁ λιμὸς ἐντὸς κραταιῶς ἐπῆρχετο, ὥστε καὶ τῶν ἀπη-
 γορευμένων τοὺς ἐποίκους ἄψασθαι λόγος. τέλος γοῦν ἀπορίᾳ
 συσχεθέντες ἐφ' ὁμολογίαις τοῦ μή τινας ἤδη φονευθῆναι, ἄλ-
B λως δὲ ὡς ἐκείνοις ἀρεστὸν χρήσασθαι, τὸ φρούριον ἤδη παρ-
 χουσιν. εἰσελθόντες οὖν ἅπαντας ἐξοίκισαν, ἄλλους ἀλλαχοῦ
 διασπείραντες. αὐτοὶ δὲ ὡς ὁρμητηρίῳ τούτῳ χρώμενοι ἐξέθειον
 πανταχοῦ τῆς Θράκης, τὰ πάνδεινα ἐργαζόμενοι.
- C** 7. Ὁ δὲ Μπυριγέριος, ὡς ἤδη προείπομεν, Γεννουῖταις¹⁵
 κρατηθεὶς καὶ εἰς Τραπεζοῦντα ἀναχθεὶς ὡς ἀλχμάλωτος, ἔπειτα
 πάλιν καταχθεὶς μετ' αὐτῶν, καὶ δύο μῆνας προσμεινάντων
 τριήρων δύο μισθοφορίαις τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸ στενὸν Καλλιον-
 πόλεως, τελεσθείσης δὲ τῆς τῶν δύο μηνῶν προθεσμίας ἀπάγε-
 ται μετ' αὐτῶν πρὸς τὴν Γέννουαν. τῶν δὲ Κατελάνων πρότε-
20 ρον τριήρων πρεσβευσάντων περὶ τούτου, οὐδὲν ἤνυσαν.

6. At Amogabari, ut saepius iam antea diximus, quoquoque
 excurrentes et Romanos dire vexantes, obsidione cingunt arcem Sigo
 amni adsitam, vulgo Madytum vocatam. verum haec adeo munita erat
 ut frustra omnis esset oppugnantium labor, utcumque illi quotidianis as-
 sultibus, machinis quin etiam adhibitis, nihil omitterent quod ei vi subi-
 gendae posset utile videri. quare tandem decreverunt, quos expugnare
 armis nequirent, fame debellare. diu ergo circumsidentes, omni aditu
 commeatibus obsepto, eo penuriae Madytenses redegerunt ut iam res quo-
 que foedas et naturae humanae fastiditas, vertere in cibum dicerentur.
 processu temporis cum crescente necessitate spes subsidii deficeret, dedi-
 derunt se obsessi, solam vitae incolumitatem pacti, caeteris omnibus ob-
 sidentium arbitrio permissis. sic Madyto Amogabari potiti, quotquot illic
 reperere, foras eiecerunt, alios alio dispergentes. de caetero ex arce illa
 valido suorum insessa praesidio erumpentes, cum securi fiducia regressus,
 omnem late Thraciam assiduus et saevis incursionibus vastabant.

7. Mpyrigerius autem, ut superius diximus, a Genuensibus captus
 et Trapezuntem delatus in vinculis, rursus inde reversis quae illum por-
 tabant navibus relatus, per duos menses in freto Callipolis perstitit, ubi
 mercede conductam ab imperatore naves duae Genuenses stationem ha-
 buerunt. illo quod pepigerant spatio transacto, teneri non potuere quin
 abirent, versus Genuam dirigentes cursum, et illuc perinvitum Mpyrige-
 rium ducentes, Catelanis nequidquam conatis impetrare liberationem
 eius. nam horum ad id missae legationes ad navarchos Genuenses plane
 successu caruere.

8. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς εἶχε καὶ ὡς δυνα- D
 τὸν ἐσπούδαζε ταῦτα θεραπεύειν, καὶ τὰ τοῦ πατριαρχοῦντος
 Ἀθανασίου θεραπεύειν περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο. διὰ τοῦτο παν-
 τοίως μετήρχετο τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον ὁμο-
 νοῆσαι τοῖς πραχθεῖσιν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου. ὁ δὲ
 οὐ μὴ μόνον συνῆναι τοῖς πραχθεῖσιν, ἀλλὰ προφανῶς ἀπεσχί-
 ζετο. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν ἄλλο τι ἐκείνον δρᾶν καθ' ἑαυτὸν ποιμε- P 405
 ναρχοῦντα καὶ μᾶλλον δόξαν ἐπὶ συνέσει καὶ ἀγχινοῖα ἔχοντα,
 πρὸς τὰ οἰκεία τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας χρησάμενον πλῶ ἵεναι ἠπεί-
 10 γετο. καὶ ὅς ἐξ αὐτῆς συσκευασάμενος, ἐπειδὴ οὐκ ἦν δυνατόν
 αὐτῷ ἐπ' Ἀλεξανδρείας τῷ τότε, ἐπὶ Βενετικῆς τριήρεως ἐς
 Κρήτην ἐστέλλετο· ἐκεῖ γὰρ ἔγνωστο αὐτῷ κατὰ τὸ τοῦ Σινᾶ
 (Σιναΐτης γὰρ ἦν ἀρχῇθεν) παραγενέσθαι μετόχιον. ὁμῶς γε B
 μέντοι μεταξὺ πον διερχόμενος εἰς τὴν κατ' Εὐβοίαν Μάκρην,
 15 ὁ λόγος εἶχε, κατήντησεν. ἃ δὲ τούτῳ συνέβη περιπλανωμένῳ,
 μετ' ὀλίγον ῥηθῆσεται. ὁ δὲ πατριαρχεύων Ἀθανάσιος τὰς
 ἐκείνου ἐκ χρυσοβούλλων μονάς, τὴν τε κατὰ τὸν Ἀνάπλουν τοῦ
 ἀρχιστρατήγου καὶ τὴν ἐντὸς τοῦ εὐεργέτου Χριστοῦ, χειρωσά-
 μενος, τοῦ βασιλέως ἀφιέντος σφραγίδα ἰδίαν, καὶ καθηγούμε-

8. Porro imperator inter opem eius exposcentia undique multa, qui-
 bus mederi pro viribus studebat, haudquaquam negligebat curam sui cari
 suscepti patriarchae Constantinopolitani Athanasii. ergo ei consulere quam
 efficacissime cupiens, variis ambiebat officiorum artibus ibi cognominem
 Alexandrinum patriarcham, eblandiri ab hoc satagens ut tandem reconciliari
 se sineret Constantinopolitano, evectionemque ipsius in thronum et acta
 caetera probaret. hactenus quippe ille non modo assensus istius promo-
 tionis non fuerat, sed et ab illo se palam abscissum tenebat. verum
 Alexandrino invicta in praeiudicato usu ac sensu pertinacia omnes istius
 generis invitationes eludente, imperator, qui nec alia ratione posset co-
 gere hominem aliunde ac sine suo beneficio patriarchatu illustris sedis in-
 signem, et alioqui vereretur quidquam decernere severius in virum pru-
 dentiae atque ingenii fama percelebrem, ad ultimum illud consilium de-
 scendit eum amovendi ex urbe, ubi exemplo nocebat, urgendo ut ad suam
 ecclesiam quam primum navi se conferret. ad hoc ille sese expedire
 haud gravate visus est; convasataque supellectili, quoniam Alexandriae
 tunc petendae copia non fuit, conscensa triremi Veneta solvit Cretam
 versus: ibi enim cum esse domum sciret Sinaïtae monasterio, unde ipse
 prodierat, subiectam, in ea diversari constituerat. sed in eo cursu de-
 latus obiter in Euboeam longam variis illic est casibus iactatus, et occa-
 sione horum erroribus itinerum multis implicitus, quos post paulo refere-
 mus. nec cunctatus est Constantinopolitanus Athanasius discessu aemuli
 proficere quam potuit plurimum, siquidem quae Alexandrinus loca dono
 Augustorum bullis aureis sancito in urbe possederat, nempe monasterium
 archistrategi ad Anaplum et aliud intra urbem Christi Euergetae, conti-
 nuo invasit, revulsis etiam Alexandrini, quae abiens concessu imperatoris
 impresserat, sigillis, pro iisque sua ipsius signacula substituens, ac prae-

C νον ἐπ' αὐταῖς καθίστα. ὕστερον δὲ καὶ τὴν τῶν Ὀδηγῶν μονήν οὕτως ἔδρα, αὐτὸς ἐπιστάς, αὐτὸς καταστήσας ἐκ χειροτονίας ἡγούμενον, αὐτὸς καινουργήσας καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ ἰδίου ὀνόματος, τότε χηρευούσης ποιμένος τῆς Ἀντιοχείας, ὥς ἐντεῦθεν καὶ τούτων ὥς καὶ τῶν ἄλλων ἐξουσιάζειν, καὶ τὰ δυνατὰ⁵ καὶ εὐπορα καρπίζεσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχε.

D 9. Συνέπεσε δὲ ἐντεῦθεν δεινὰ φρουρίῳ τινὶ κατὰ τὴν Μυσίαν τὴν ἐν τῷ Ὀλύμπῳ, τὰ Κουβούκλεια λεγομένῳ. ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ἐπιθεμένων τῶν περὶ τὸν Πέρσῃν Ἀτάρῃν ἐν χρωὶ κινδύνου ἐγένοντο, ἀμηχανοῦντες μόνον σύμφορον¹⁰ ἐνενόουν τὴν ἐκ Λοπαδίου ἀρωγὴν· ἐκεῖ γὰρ διῆγεν ὁ Μακρηνὸς σὺν ὀλίγοις τισὶ καὶ τοῖς περιούσιον Ἀμογαβάροις, οὓς φθάσας
P 406 ὁ Καῖσαρ ἀπέστειλεν ἐπὶ φυλακῇ τῶν ἐκεῖ. πέμψαντες οὖν βοηθεῖν ἡντιβόλουν τῷ Μακρηνῷ. πέμπει ἐξήκοντα Ἀμογαβάρους ὥς πιστοὺς τοῖς Ῥωμαίοις, οἵτινες δὴ παραγεγονότες πρότερον¹⁵ Πέρσαις κατὰ τὸ λεληθὸς κοινολογησάμενοι, καὶ τὰ πιστὰ δόντες καὶ λαβόντες, ἢ μὴν αὐτοὺς μὲν ἐπ' ἀγαθῷ τῷ ἰδίῳ συμπράξιν, ἐκείνους δὲ πρὸς Λάμψακον ὥς περαιωθεῖεν διασώσασθαι, εἰσελθόντες δὲ τὸ φρούριον οὐδὲν ἦν δεινὸν ὅπερ εἰς τοὺς ἐποίκους

positos a se pendentes iis coenobiis imponens. paulo post idem fecit et in Hodegorum monasterio, per se illud ipse adiens, ipse ordinationis propriae praepositum praeficiens; quin et de novo illic usurpans, ut vacante forte Antiochena sede, cuius iuri praesulis id erat coenobium subiectum, suum illic nomen inter sacra recitaretur. ita ille hic ut alibi iurium securus pro arbitrio cuncta dispensabat, quoad posset, ad se trahens universa, et reditus opimos ad fructum proprium vindicans. atque haec quidem sic se habebant.

9. Post haec autem acciderunt mala gravia cuidam arci Mysiae in Olympo sitae, cui Cubuclea nomen est. cum enim eius incolae acriter oppugnarentur ab exercitu Persae Ataris, et in extremum iam periculi venissent, unam sibi superesse spem auxilii viderunt a Lopadio, ubi Macrenus dux Romanus cum paucis sui generis degebat, habens secum et quosdam Amogabarios ex his quos olim Caesar Rontzerius ad id castrum custodiendum miserat. orarunt ergo Macrenum legatione supplici ne se in summo discrimine despiceret, sed quo posset auxilio servaret. Macrenus delectos sexaginta ex Amogabariis, fidos eos et benevolos Romanis, quales se ferebant, credens, ire suppetias Cubucleensibus iussit. hi primum profecti ad Persas clam cum illis convenerunt, fide data et accepta, se ingressos in arcem obsessam pro virili annisuros ut Persis traderetur, vicissim autem velle perducī Persarum opera se salvos Lampsacum, unde traicere ad suos possent. ab hoc arcano colloquio intra munitiones Cubucleensium ut socii admissi nihil immanis hostilitatis omiserunt quo non in miseros longe aliud expectantes indigenas vel inquilinos loci vario prae-

οὐκ ἐποίησαν. καὶ τέλος τοὺς ἐντὸς κατασφάζαντες φύλακας, B
τοὺς ἐποίκουσ πάντας ἐξελάσαντες, προδιδούσιν ἐπὶ ἀπωλείᾳ
τοῖς Πέρσαις τὸ φρούριον. αὐτοὶ δὲ σὺν ἱκεῖνοις ὑψάμενοι τῆς
ἐπὶ Λάμψακον, ἐντυγχάνουσι πλήθει Ῥωμαίων καθ' ὁδὸν ἄλ-
5 λους ἀλλαχοῦ φεύγοντας, καὶ τούτους ἐξανδραποδισάμενοι σὺν
ἄγρᾳ πλείστη καὶ μεγίστῃ ἑρμαίῳ τὸν Ἑλλήσποντον περαιοῦνται.

10. Ἐντεῦθεν καὶ ἀμφοτέρωθεν ἐστενωῶσθαι τὸ Βυζάν- C
τιον ἐκινδύνευεν, ἐξ ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, ὥστε ἀπόγνωσις
καὶ ἀπορία πλείστη Ῥωμαίοις συνέπεσεν. ὁ δὲ γε πατριάρχης
10 Ἀθανάσιος πρὸς τούτοις καὶ τῷ λαῷ ἐπεγκαλεῖν ἐγκλήματα διηνε-
κῶς οὐκ ἀπώκνει, ὡς δῆθεν τὰς αἰτίας τῶν συμβαινόντων ἐντεῦ-
θεν ἐπερχομένας ἐκ τῆς τοῦ λαοῦ πλημμελείας. διὸ καὶ συχναὶ D
λιτανεῖαι παρ' ἐκείνου μετὰ μοναχῶν καὶ κληρικῶν καὶ παντὸς
πλήθους ἐπετελοῦντο, καὶ συχνάκις ἐπαιτιῶτο ποῖ μὲν μοναχοῖς
15 ποῖ δ' ἱερωμένοις ποῖ δὲ λαϊκοῖς, καὶ πρόστιμα πολλάκις καὶ
φόβους καὶ ζημίας ἐπιτιθεῖν τοῖς ταλαιπώροις καὶ ἄλλως κακῶς
ἔχουσι. καὶ ἐπὶ τούτοις ἦ τε φιλενδειξία καὶ τὸ οἶσθαι τὴν φθο-
ρὰν ξυμβῆναι ἐκ τῆς τῶν προτέρων ποιμένων, καὶ μᾶλλον τοῦ E
μετ' αὐτὸν Ἰωάννου, ἀτημελησίας, τὸ προσηγὲς καὶ ἀγαθοθε-
20 λές οὕτω καλοῦντος, τὴν δ' ἐς τὸ κρεῖττον ἐπάνοδον ἐκ τῆς αὐ-

14. καὶ] εἰ καὶ?

textu grassarentur. ad extremum capto tempore, quotquot illic super-
erant, praesidiariis occisis cives eiectos produnt Persis, ab iis crudeliter
mactandos, arcemque iisdem iuxta pacta condonant. ipsi deducendo prae-
sidio Persarum iter ingressi versus Lampsacum, plurimos Romanorum huc
illucque fugientes variis obiter locis captos servitum abducunt; ac cum
alia diversi generis praeda immensa, ingenti potiti sceleris praemio, Hel-
lespontum transfretant.

10. Per hunc modum Constantinopolis ab utraque parte, continente
Orientali et Occidua, dum premitur, angustias sensim ad extremas peri-
clitabatur redigi, eo plerorumque moerore Romanorum ut in summa ino-
pia consilii parum a desperatione ultima abessent. et erat isto velut
quodam unguis in ulcere zelus acerbus Athanasii patriarchae, qui nullum
faciebat finem incusandi populum, causas, ut aiebat, suis sceleribus deo
praebere non cessantem immittendarum cladum tantarum. in earum porro
piacula culparum crebrae litaniae celebrabantur ab eodem, praesentibus
una monachis et clericis, cum frequentis conventu populi. nec preces in-
dicere contentus obiurgationibus amaris suppliciisque saeviebat, nunc mo-
nachos criminans, nunc sacerdotes, nunc laicos, saepe terrores iis mulctas
et id genus sensu acris in poenam sat aliunde infelicibus imponens. in
his ille ferebatur sive ostentandi sui prurigne, sive opinione qua sibi per-
suaserat pessum ire omnia propter priorum patriarcharum, maxime autem
Ioannis Cosmae qui sibi successisset, negligentiam (hoc enim traducebat
nomine ad gratificandum pronam et benevolam viri eius indolem), re-
stitutionem autem cunctorum in melius a sua ista instanti acrique

τοῦ σπουδαιοτριβήσεως προσδοκᾶσθαι. ὁ δὲ καὶ μᾶλλον εἰς τοῦναντίον συνέπιπτεν, ὥς ἐπὶ τοῖς ὅλοις ἐπὶ τούτου τὰ Ῥωμαίων ἐφθάρθαι, ὅσον εἰς διέγερσιν τῷ οὕτως αὐτονομοῦντι. ὥστε
P 407 καὶ ἐν μιᾷ λιτανεύσας κατ' αὐτὴν ἡμέραν ἐσπέρας, ἀπὸ τῆς τῶν κνηγῶν λεγομένης πύλης μέχρι καὶ τῆς τοῦ Προδρόμου μονῆς, 5
πᾶσαν τὴν ὑπώρειαν ἐκείνην τὸ πῦρ ἐπιλαβὼν ἐπημάθυνε, πλοῦτον δ' ἐκείνον ὅσον ἐμπορικὸν καὶ πᾶσαν ἄλλην πολυτέλειαν εὐγενῶν εἰς τὸ μηδὲν ἀπηκόντισεν· ὁ δὲ καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς αὐτοῦ πατριαρχείας ἐγένετο. ταύτῃ τοι καὶ διελοιδороῦντό τινες ὥς διὰ τὴν ἐκείνου λιτανείαν γεγενῆσθαι τὴν τοσαύτην πυρπόλη- 10
B σιν. ὁ δὲ τὴν ἐκείνων πρὸς τὰς ἱκετείας ῥαστώνην καὶ τὸ ἐρρα-
στωνευμένον τοῦ βίου καὶ ἀμελὲς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τῆς Θεομηνίας κατηγιᾶτο. ὁπότεροι δὲ τοῦ ἀληθοῦς κατηυστόχουν, λέγειν οὐκ ἔχω. ἀλλ' ἀφορμαὶ τῶν δικαστηρίων τῷ πατριάρχῃ ἐντεῦθεν ἐσχεδιάζοντο, οὐ μόνον πυρποληθέντων τῶν ἐν ταῖς ἐμπορίαις 15
συμβολαίων γραμμάτων, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλοὶ τῆς νυκτὸς ξυνδραμόντες ἐκείνης τὰς οὐσίας τῶν ἀνθρώπων ἐξεφάρουν διαρπάζον-

17. ἐκείνοισ P.

diligentia expectari. quae quidem expectatio in contrarium potius vertit, cum hoc eius demum patriarchatu res summa Romanorum prius concussa plane iam irreparabiliterque conciderit, ipsa etiam huius segura legum et pro libitu ruente gubernandi forma impulsu ei pro sua parte addente ad ruinam et in praeceps omnia trudente. nec temere rapi forte queat in huius rei signum et specimen fructus istarum litaniarum, quod quadam dierum, qua illas ipse praesens magno ambitu obiverat, ferale sub vesperam exarsit incendium, quo a porta Cynegorum dicta usque ad monasterium Prodromi, totus ille urbis quam late patet frequentissime habitatus clivus flamma grassante deletus est, redacta in cinerem ac plane perditā illa opulentia illic congesta mercium e longo advectarum, illa magnificentia superbarum aedium, pariter una cum pretiosissima supellectili splendide in iis diversantium nobilium familiarum; qualis et antea calamitas sub eius patriarchatu contigerat. inde non defuere qui Athanasio coram in os ipsi exprobrare non dubitarent praeclaras istas eius litanias facem fuisse luculentam quae tantam istam urbis partem inflammando corrupisset. quibus ille reponebat non litanias, sed ipsorum qui sic murmurarent, in ea precatione ac caeteris piis officiis rite persolvendis ac fungendis supinam socordiam causam incendii fuisse. addebat impetu hinc capto ardentes invectivas in reliquam eorum dissolutam voluptatibus et negligentem rerum divinarum vitam, e qua super omne aliud ira dei vindicis in nos saeviendi causas duceret. utri horum rem acu tetigerint, definire nequeo. caeterum occasiones litium ad densius deinceps constipandum patriarchae forum hinc extitere, non solum quoniam consumptis syngraphis et chartis plurimis apud aedes igne consumptas mercatorum confusae necessario sunt debiti et soluti rationes, sed etiam quia nocte illa plures concurrentes specie commodandae operae exportandis in tutum rebus ab igne periclitantibus furta multa fecerant, aliena in domos proprias portata deinceps

τες· ἡ γὰρ πᾶσα κρίσις ἀρχῇθεν τῷ πατριάρχῃ προσανειδίθετο, C
 τοῦ βασιλέως ἐνδόντος, τῷ μὲν φαινομένῳ διὰ τὸ καθαρὸν τῶν
 λημμάτων, τῷ δ' ὑπονοουμένῳ τὸ ἀπὸ πάντων αἰδοῖον καὶ φο-
 βερὸν περιποιῶντος τῷ κρίνοντι, ὡς ἐντεῦθεν ἐκ πρώτης μέχρις
 5 ἐσπέρας ὀχλαγωγεῖσθαι τὸν ἱερέα, ὅχλου μυρίου ἐπὶ τὴν μονὴν
 τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ (ἐκεῖ γὰρ ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον διῆγεν)
 ἱλαδὸν συντρέχοντος.

11. Πρὸ δὲ τοῦ ἁλωθῆναι Μάδντον πολιορκουμένην ὑπὸ P 408
 τοῦ Φαρέντα Τζιμῆ, ἐφίσταται ἀμηνόλης Ἀνδρέας Μουρίσκος
 10 ἀποσταλεῖς παρὰ βασιλέως σιταρχήσων τὸ φρούριον λειποσιτοῦν,
 συνάμα δύο ναυσίν· καὶ δὴ ἐπιστὰς μόλις εἰσάγει τὸν σῖτον. ἐκεῖ-
 θεν δ' αὖθις περὶ που τὴν Ἰμβρον ἐχώρει· ἔτυχε γὰρ μαθὼν ὡς
 ἀνάγονται δύο νῆες ἐκ Σικελίας Ἀμογαβύροις, καὶ προκαταλαβεῖν
 τὸν ἐκείνων ἔσπευδε δρόμον. αἱ δὲ ἐξ ἀφανοῦς διαδρᾶσαι καὶ B
 15 τῷ πορθημῷ ἐπιστᾶσαι κατὰ τὴν Καλλίου χειροῦνται μὲν ἐξ ἐφό-
 δου θατέραν τῶν τοῦ Μουρίσκου ἐκοντὶ προσσχοῦσαν τῷ τὴν
 πολεμίαν ὑποτοπᾶσαι εἶναι τὴν τὸν Μουρίσκον φέρουσαν. οἱ δὲ

ut propria servantes. inde igitur natae controversiae Athanasio diiudi-
 candae veniebant. nam ius omne arbitriumque quaestionum forensium ab
 initio secundi patriarchatus Athanasio in solidum cesserat, indulgente
 Augusto ob eam quidem, ut videri volebat, rationem, quod a notissima
 eius abstinencia puram et nullius suspectam acceptionis munerum expe-
 ctandam esse iurisdictionem crederet: sed non latebat perspicaces alia oc-
 cultata profundius istius attributionis causa. nempe imperator hominem pa-
 lam exosum, quem a popularis insultibus invidiae et querelis increbescen-
 tibus omnium aegre tota vi sua defenderet, efficere hac ratione studebat
 ut plerique venerarentur et timerent, uti eum a quo supremam auctori-
 tatem obtinente iudicandi suas saepe pendere fortunas intelligerent. quam
 spem ipsum quoque apparebat Athanasium sequi, dum assiduitate con-
 stantissima usque a primo mane ad noctis crepusculum turbis sese tru-
 dentibus altercantium compressus sacrae fastigium dignitatis ad cognitio-
 nem regularum vilium demittere pontifex sustinebat, immensa semper po-
 puli lites sequentis multitudine ad monasterium magni logariastae (ibi
 enim plerumque degebat) perpetuo eam ob rem affluxu concurrente.

11. Prius, porro quam caperetur Madytus obsessa a Pharenda Tzime,
 Andreas Muriscus ad eius viciniam se contulerat imperatoris iussu cum
 navibus duabus, commeatus, si qua posset, importaturus in arcem illam
 alimentorum penuria laborantem. et hactenus quidem consilium successit,
 ut, aegre licet, tandem tamen aliquam frumenti copiam Muriscus in id
 castrum immitteret. quo facto cum ad Imbrum recessisset, cognito illic
 duas adduci Amogabaris e Sicilia naves, harum studio praeoccupandarum
 eo qua veniebant cursum intendit. illae autem inobservatae longius quam
 nostri crederent processerant. adeoque in fretum iam evectae prope Cal-
 lipolim occurrunt improvise non advertenti et festinanti ulterius Andreae.
 hic forte contigit nautas alterius Murisci navium ultro se admovere hosti
 non agnito, quod navem conspicati Siculam illam esse ipsam crederent
 qua dux ipsorum Amerales vehebatur. haud pari errore delusi Siculi,

ὡς ἔτοιμον θήραν αὐτάνδρον περισχόντες τὴν ναῦν, πάντας, δίχα τινῶν τῶν θαλάσσης ἀποκειλάντων, ἔργον ποιοῦσι μαχαίρας, μόνον τὸν ναύαρχον περιποιησάμενοι· ὁ γὰρ ναύαρχος θεῖος ἦν τοῦ Μουρίσκου. ἐκεῖνοι δὲ μόλις τῷ σώματι διαπλεύσαντες, τὸ πραχθὲν ἐπιστάντες Τενέδῳ ἀγγέλλουσι τῷ Μουρίσκῳ· πλὴν καὶ τὸν τῶν νηῶν φόρτον δηλοῦσιν, ὡς κώπας τοῖς Κατελάνοις διακομίζοιεν. ταῦτα γνούς Μουρίσκος, καὶ ὡς κατὰσχεσιν ἐπύθετο καὶ ἑτέρας νηὸς ἦν προαπέστειλε βασιλεύς, δεινῶς ἤλυε, καὶ διανοεῖτο, ὡς ἔδειξε, τοῖς μετ' αὐτοῦ τὰ μὴ πρόσφορα. ἐπειδὴ γὰρ αὐτός τε καὶ οἱ ἐκ βασιλέως πεμφθέντες Ῥωμαῖοι ἐν δυσὶ καὶ μόναις ναυσὶν ἐπώκellon, τῶν λοιπῶν ἄλωμένων, ἀπύρας σὺν αὐτοῖς ἐκείθεν καὶ τῇ Προικοννήσῳ προσσχών, γυμνοὶ ξύμπαντας τῶν ὅπλων Ῥωμαίους οὓς εἶχεν ἐντὸς συμμάχους, γυμνούς τε καὶ ἀνόπλους ἀφείδεν ἵνα τε παραγγέλλει πρὸς βασιλέα καὶ δηλώσαι οἱ τὰ γεγονότα. ταῦτ' ἐπιστάντες ἐκεῖνοι, πλὴν μόλις καὶ μετὰ βίας, Γεννοῦτικῶν ἑπτὰ φανεισῶν νεῶν, αἷς θαρρήσαντες καὶ αὐτοὶ συνεκπλέουσι καὶ τῷ βασιλεῖ ἀγγέλλουσιν ὡς οὐδ' αὐτὸς Μουρίσκος, εἰ μὴ νῆες ἀρκεταὶ πρὸς ἀντιπαλάμῃσιν ἐπισταῖεν τῶν ἐναντίων, οὐ πρόθυμος ἂν εἴη ἐς τὴν βασιλικὴν δουλείαν, τὴν πειρατικὴν περιπλάνησιν καὶ τὰ ἐκείθεν κέρδη περι

paratam strenue arripientes praedam, navi Romana sunt potiti, nostrosque illic repertos occiderunt, praeter quosdam qui iactu in mare praecipiti gladii aciem fugerunt, et navarchum sponte a victoribus servatum. hic erat Murisci patruus. illi autem quos se in aquam iniecisce diximus, solo manuum remigio aegre tandem nudis corporibus salvi Tenedum appulsi, rem illic gestam Murisco nuntiarunt, praetereaue significarunt, quid Siculae naves oneris haberent, et ut remos atque id genus arma nautica, triremibus scilicet instruendis, apportarent Catelanis. his Muriscus cognitis, simul etiam audiens aliam e missis ab imperatore navibus captam et ipsam fuisse, in gravem deiectus moerorem est, anxiumque sic animum per varia versans consilia in eo denique acquievit, quod minime conducibile, ut eventus monstravit, comitibus ipsius foret. cum enim tam ipse quam qui sub eo missi ab imperatore Romani militabant, in duas iam solas relictas, caeteris ab hoste occupatis, contrusi naves essent, cum his solvens inde Proconnesum appulsus spoliavit armis Romanos omnes, et nullo instructos viatico dimittit, ire ad imperatorem iubens et ei narrare quae acciderant. pervenerunt hi tandem ad Augustum, aegre quidem, et diu quaesita in urbem transfretandi facultate. sed apparentibus commodum septem Genuensium navibus, exorato in eas ascensu, deportati eo denique imperatori exposuerunt quid ipsis accidisset, eique nuntiarunt nolle amplius Muriscum ipsi servire, nisi et naves ipsi darentur idoneo numero ac robore ad pugnandum cum spe verisimili victoriae contra classem hostilem mox potentissimam futuram, et eadem sibi naves cum plena potestate permitterentur ducendi eas quocumque vellet late per maria ad excursionses piraticas, qualium a se olim actarum lucrum exper-

πλείστον ποιούμενος. ἀλλ' οὐκ ἀπώνατο τῶν τοιούτων δὴ βουλευμάτων, ἀλλ' ἐπεὶ δύο νῆας ἔξαρτυσάμενος περὶ ποντὸν τῆς P 409 Ἑλλησπόντου πορθμόν, μαθόντες οἱ ἐναντίοι περὶ τούτου, σὺν οἷς Φίλιππος ἀρχηγὸς ἐκείνων, ὅσον τάχος ἐπ' ἐκείνον ἐξήλαυνον, καὶ περὶ ποντὸν Ἀρτιάκην τῶν Κυζικηνῶν ἐπίνειον κατὰ τὸ Ἀλώνιον συμβαλόντες ἐφ' ἱκανὸν διεμάχοντο, καὶ περιεγένοντο τοῦ Μουρίσκου, τῶν περὶ ἐκείνον ἀπειρηκότων. καὶ γίνεται φόνος πολίς, αὐτοῦ μόνου Μουρίσκου περισωθέντος ἐκ παλαιᾶς B φιλίας Φιλίππου· καὶ ἐκεῖνος γὰρ πάλαι ποτὲ ὑπὸ Μουρίσκου ἀλούς 10 κατὰ θάλατταν πειρατεύοντος ἔτυχεν εὖμενοῦς, ὥστε καὶ ὠνῆς ἀπεμποληθῆναι μετρίως. διὰ τοι ταῦτα καὶ αὐτὸς ἐκείνου ὡς ἥκιστα ἔτυχεν ἀχαρίστου, ἀλλὰ μικρῶν τριῶν χιλιάδων χρυσίου ἀπεμπόλησε τοῦτον πρὸς Τένεδον θείῳ ἐκείνου ἐκεῖ παρόντι. Ἀμογύβαροι δὲ ταῖς τόλμαις ἀναθαρρήσαντες οὐκ ὀλίγους τῶν C 15 περὶ Ἀτίνην Περσῶν συμμάχους διεπεραίωσαν, περὶ ποντὸν χιλιάδας δύο. ἐπιμιζάντων καὶ Ῥωμαίων ἐξ ἀνατολῆς, ἀθροῦν γεγονότες πλῆθος ἐξώρμησαν. καὶ τὰς μὲν δυσχωρίας τοῦ Γάνου

tus ingens fraudari eo per causam angustae ac sterilis circum suburbana littora navalis militiae haud se in posterum pati diceret posse. caeterum non longus huic suorum consiliorum fructus constitit. nam ex quo renuntiavit, quo modo diximus, obsequium Augusto, armatis sumptu suo duabus navibus, in iis dum opperitur in Hellesponto transitum commodum in aequor plenum ubi more suo ac quaestu veteri piratam ageret, conspicati eas adversarii, secum habentes appulsas recens e Sicilia naves quibus Philippus quidam praeerat, cursum confestim in illas expediunt. et summa celeritate insecuti deprehendunt circum Artacen Cyzicenorum navale, ubi prope Alonium pugna committitur diu anceps, acriter Murisco resistente, quoad huius militibus animos despondentibus Philippus superavit, et caede ac strage circum Muriscum edita non parva cum ipsum cepit, tum ambas eius naves suis adiungens victor est reversus. nec quidquam eo tempore vitam Murisco nisi Philippi gratitudo servavit. meminerat hic enim alias se in mari captum a Murisco eodem, piraticam tunc factitante, tractatum ab ipso humaniter fuisse brevique liberum dimissum, lytro non magno. ergo parem illi modo gratiam rependere Philippus voluit, non multo post redimi eum apud Tenedum sinens a patruo eius illic forte reperto, tribus aureorum parvorum millibus. per hunc successum Murisci metu Amogabari soluti, fidentius iam commeantes in Asiam, Persas illic non paucos sub duce Atina merentes, certis in suas partes conditionibus attractos, freto trajecto ad sua castra deportarunt. hi caeteris adiuncti, qui iam illic erant, suis popularibus, Persarum fere duum millium numerum explebant. quibus multi quoque mixti Orientalis olim tractus incolae Romani, nunc omnium inopes eoque qualemcumque oblatam vivendi conditionem amplectentes, copias in formidabilem multitudinem Amogabaricas auxerunt. hac usi opportunitate in rem suam duces illius gentis praeterquam saltus et iuga praerupta montis Gani validis suorum

- καὶ λίαν διέφυλάττοντο, τὰ περίξ δὲ καὶ διαδραμόντες ἀπὸ γούν
Καλλίου μέχρι καὶ *Τζουρουλου*, τὸ ἐντὸς ἅπαν κακίως διετίθουν,
 κτείνοντες παμπληθεὶ ὡς εἰς χιλιάδας πίπτειν, ζῶα καὶ βοῦς
 ἀροτῆρας ζευγίτας ἀνδραποδίζοντες, καὶ ταῦτα ἐν καιρῷ ἀρότου,
 D ὅτε οἱ μὲν ἐσφάττοντο, ὅσοι δὲ καὶ ἔφθασαν προσφυγόντες, ἐν-5
 τὸς τῆς πόλεως παρεδύοντο. αὐτοὶ δὲ τὰ μέγιστα τῶν κακῶν
 εἰργασμένοι, ἐπεὶ ἀποκεκλεισμένην *Ἡράκλειαν* ἤκουον (ἔφθασαν
 γὰρ οἱ τῇδε τῷ ἀπογνῶναι τὴν ἀσφάλειαν, καὶ μᾶλλον παρὰ τῶν
 ἡγεμόνων ἔξοτρυνόμενοι, καταβαλεῖν μὲν ὅσον ἴσχυσαν τοῦ πο-
 λίσματος, πυρὸς δὲ τὰ πάντα θέσθαι δαπάνημα, κατὰ *Σηλυ-10*
βρίαν δ' ἐγκλεισθῆναι), ὡς εἶχον εὐθύς *Ραιδεστῷ* προσβάλλουσι.
 καὶ ὅσον μὲν ἐκτὸς προκατέλαβον, ἀνοικτὶ κτείνουσιν ὡς καῖσθαι
 E πεσόντας ἐκ τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν μέχρι καὶ αὐτοῦ *Ραιδεστοῦ*
 παμπόλλους ἀνθρώπων, τὸν δὲ πύργον πολλῶν ἐγκλεισθέντων
 περικαθίσαντες ἤθελον ἐξελεῖν. καὶ ἐπεὶ ἀδύνατα ἦν σφίσι αἰ-15
 ρεῖν μαχομένοις, καθ' ὁμολογίας ἐπειρῶντο χειροῦσθαι. ἀλλ'
 οὐδ' οὕτως εἶχον· ταύτῃ τοι καὶ ἀπογνόντες ὑπέστρεφον.
 P 410 12. Τότε καὶ τῆς *Αὐγούστης* *Εἰρήνης* ἐπαναζευγνυούσης
 ἐκ *Θεσσαλονίκης* καὶ σταθμοῖς βασιλικοῖς ὥσεί δέκα ἐξαννύσης

1. γούν] τῆς?

praesidiis insessa nostris invia fecerunt, etiam ex abundante turba varias conflatas manus quoquoersum emittentes, cuncta quae circa Ganum sunt usque Tzurulum saevis incursionibus vastabant, trucidantes passim obvios, ut pluribus cadaverum millibus strati post horum transitum campi appa- rent, greges armentaque abducentes, ne bobus quidem arantibus par- cendo, quos ab opere abstrahabant licet publice utili et ob anni tempus opportuno. hinc magna scilicet consternatio miserae plebis per cunctas illas regiones erat, cunctis qui necem evadere potuerant in urbem confu- gientibus, ac intra eam quoque terrore durante illic in latebras se ab- dentibus. porro barbari editis immanibus toto illo tractu inauditae cru- delitatis exemplis, ubi se exclusos spe senserunt Heracleae, prout desti- naverant, occupandae (quoniam Heracleenses desperatione securitatis, et maxime praefectis urgentibus, urbis ipsi suae quantum manu potuere post- quam diruerant, reliquis igne subiecto intra Selybriam se concluderant) toto impetu Rhaedestum aggrediuntur. ac exteriora quidem omnia per circuitum eius oppidi primo incursu occupant, sine misericordia trucidan- tes, ita ut a tribus ecclesiis ad ipsas usque Rhaedesti portas strages in- gens obtruncatorum plurimum iaceret; turrim autem numeroso insessam praesidio exorsi oppugnare, utcumque summam in hoc contentionem adhi- bebant, frustra erant. itaque desperata expugnatione per vim apertam, pellicere obsessos ad deditionem conditionibus offerendis conabantur, ni- hilo feliciore incepto. quare omissa vires ipsorum excedente negotio, unde venerant, reverterunt.

12. Hac vice rerum Augusta Irene Thessalonica Constantinopolim revertente, ac iam decem circiter diebus eo itinere progressa, sed ea

τὰ τῆς ὁδοῦ, ἀγγελθὲν βασιλεῖ πέμψας ἀπήγγειλεν ὑποστρέφειν·
 μηδὲ γὰρ ἀνυστά οἱ πρὸς τὴν ἐπάνοδον εἶναι, τῶν κατὰ δύσιν
 πραγμάτων ἐκ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεως συγγεθέντων. αὐτὸς
 δὲ ὡς δυνατόν ἀντιπαλαμώμενος πρὸς τοσαύτην κακίαν (ἔφθα-
 5 σαν γὰρ καὶ τὸ Ἑξαμίλιον, φρούριον οὕτω λεγόμενον, προκα- B
 τασχόντες οἱ Τοῦρκοι, οἷς δὴ συνῆν καὶ ὁ Ῥομοφόρτος Κατελά-
 νος), ὁ δὲ βασιλεὺς παραπέστειλε τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ Μαρού-
 λην, παραδόνς δυνάμεις ὅσας ὁ καιρὸς ἐσχεδίαζε, καὶ περὶ πού
 τὴν Ἄφρω περικυβηθῆσθαι διετάττετο. οἷς δὴ ὁ Ῥομοφόρτος ἐν
 10 ἀπορρήτοις ὡς δῆθεν πέμπων τὴν πρὸς βασιλέα ἡμ' ἰδίῳ λαῶ
 περὶ πού διακοσίους ποσονμένῳ καθυπισχνεῖτο ἀπόκλιν, πλὴν C
 χιλιάδων χρυσοῦ τόσων ἀποσταλειῶν ἐφ' ᾧ τοὺς περὶ αὐτὸν
 δουλαγωγῆθῆναι καὶ τοὺς Πέρσας ἀπαξάπαντας προχειρίσασθαι·
 καὶ εἰς πέντε χιλιάδας τὸ δοθησόμενον ἴστων. ὁ δ' ἐπὶ στρατοῦ
 15 πέμπων σὺν ἄλλοις δωρήμασι διεπνυθάνετο πῶς ἂν πάντας δια-

6. Ῥομοφόρτος?

lentitudine qua solent reginae procedere, imperator re audita misit ei ob-
 viam qui a se magnopere monerent ut cursum reflecteret, differretque in
 urbem reditum tali tempore ipsi periculosum: nam ob incursiones hostiles
 tanta esse perturbatione confusum Occiduum tractum universum, ut nulla
 spes esset illac eam transire secure posse. porro ipse adversus tam ve-
 hementes insultus hostium quantam poterat opponens contentionem resi-
 stendi, postquam cognovisset Turcos in paulo ante ab ipsis occupata
 Examillii arce stativa habere, ubi cum iis erat Romofortus quoque Ca-
 telanus, Marulem ex magno archonte ducem exercitus creatum iussit, at-
 tributis ei quantas expedire pro tempore potuit, modicis copiis, circa
 locum Apro dictum castris munitis considerare. ad hunc isto haerentem
 loco Romofortus nuntiis clam missis indicat cogitare se transfugium ad
 imperatorem cum iis quos ex sua gente secum haberet peculiariter ob-
 noxios: nam de Turcis, quibus precario praeesset, spondere nihil posse.
 erant autem quos certo confideret se adducturum, circiter ducenti. sed
 antequam accederet, cupere se nobili et rei Romanae in primis utili fa-
 cinore specimen et quasi pignus fidei ac virtutis suae Augusto dare, Per-
 sis omnibus, qui contra Romanos in Occidua continente militarent, fundi-
 tus delendis. verum ad hoc egere aliquot millibus nummorum, ut ea pe-
 cunia perperelleret Turcos sibi quadamtenus parentes ad pugnandum in
 Persas socios, quod iis ostenso praemio facile persuadendum confidebat,
 licet a rursus obliganda imperatori fide adeo videret abhorrentes, ut eo
 illos umquam assensuros plane desperaret. accepit credule propositionem
 Marules, et quo magis inclinaret sic iam affectum Romoforti animum,
 munera ipsi per submissos ad ulterius tractandum non parva obtulit. his
 distinctius inquiringibus de summa quam posceret, ille respondebat haud
 minorem esse debere quinque aureorum millibus, pretio non magno, si
 cum promissi operae pretii utilitate ingenti compararetur. facile in hoc
 conveniebat Marules; sed prius percontabatur qua demum ratione rem
 quam pollicebatur oppido difficilem perfecturum se confideret. ad ea ille

- χειρίσαιο· ὁ δ' ἔφασκε οἱ τοὺς ἡμίσεας ἔξω που στείλαι, καὶ τοὺς ἐναπολειφθέντας ἐρήμην ἀποκτεινύναι, καὶ κείνους ἐκ διαδοχῆς. ὁ δὲ δεῖγμα τοῦ τοιούτου ἀπῆτει πρὸς πίστωσιν. καὶ δέχεται δὴ κεφαλὰς ἀνδρῶν ἀποσταλείσας παρ' ἐκείνου ὡς δῆθεν Περσῶν. καὶ ἠπάτησεν ἄν, εἰ μὴ τις γυνὴ μίαν τῶν κεφαλῶν 5
P 411 ἀριδῆλως ἐγνώρισεν τοῦ ἰδίου ἀνδρός, ἐξ ἧς τὰς λοιπὰς Ῥωμαίων εἶναι κατὰ τὸ εἶκος ὑποτοπήσαντες πείρας ἐκείνης ἀπέσχοντο.
- A 13. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς λιμῶ καὶ πολιορκίᾳ καὶ τὰ κατ' ἀνατολὴν φρούρια ταλαιπωρεῖσθαι πυνθανόμενος, τὸν μὲν λιμὸν ἐκ τῶν κατὰ πόλιν μεγίστων μονῶν τὸ περιττὸν τῶν σίτων 10 ἐκλέγων, στέλλων τοὺς διακομίσοντας κατὰ θάλασσαν, ὡς ἦν θεραπεύειν ἠπείγετο, τὴν δὲ τῶν Τούρκων καταδρομὴν, τὰ αὐτὰ τῷ Κάνι τῶν Τοχάρων Χαρμπαντῇ ἡ δὴ καὶ τῷ Καζάνῃ διαπρεσβενόμενος, ἡξίου κατὰ συμμαχίαν πέμποντα στρατὸν ἀνα-
B στέλλειν. μικρὸν ὅσον, καὶ πρέσβεις ἐκείθεν ἀφίκοντο, καὶ 15 ἀγγελλαι ὡς περὶ μ' χιλιάδας ἀνδρῶν μαχίμων ἤδη καθητοιμάσθησαν, ὧν τὰς κ' φθάσας ὁ τοῦ Χαρμπαντῆ ἀντανέψιος ἄγχι

persuasurum se aiebat parti dimidia Persarum ut alio abirent, praeda quam illic diriperent ostensa, cuius eos sciret avidissimos: iis sic digressis in residuos cum suis cunctis una iunctis Latinis et Turcis improviso ruiturum, interfecturumque haud dubie universos; tum in alios illos similiter moturum, parique exitio paucos nec opinantes affecturum. his ultro addebat sese, si Marules vellet, in arrham promissae operae iam nunc misurum aliquot capita Persarum clam a se occisorum. ad quod huic assentienti paulo post adfuerunt a Romoforto capita recens secta quorundam hominum, quos ipsi fuisse Persas affirmarent, afferentes; qua specie inductus in fraudem esset minus cautus dux noster, pecuniaeque iacturam damno insuper maiori mox ab insidiis perfidorum, transfugii obtentu cladem nobis novam molientium, cumulasset, nisi forte reperta illic Romana mulier unum e capitibus allatis sui viri a Catelanis nuper capti certissimo sibi agnitum, eiulatibus cuncta miscens, esse deieraret; unde suspicione orta reliqua quoque capita Romanorum esse malaque fide Romofortum agere, damnosus cum deprehenso iam proditore tractatus abruptus est.

13. At imperator fame et obsidione arces per Orientalem tractum laborare audiens, fami quidem succurrere conatus est frumento supra usum abundante necessarium e maximis quibusque urbis Monasteriis corrogato, ministrisque tradito idoneis, qui illud mari quo erat opus deferrent. Turcorum vero incursionem coercere studuit missis legatis ad novum Canin Tocharorum Charmpantanem, qui eadem a se illum rogarent quae iam impetrasset ab ipsius decessore Cazane, nempe ut sibi subditos populos ac satrapas vetaret terras imperatoris Romanorum sibi amici ac foederati hostiliter infestare. ac retulerant paulo ante reduces legati primum se ad annuendum postulatis reperisse Charmpantanem. iamque is adeo audiebatur in eam rem exercitum conscripsisse non minorem quadraginta millibus exercitatorum bello militum; quorum viginti millia eiusdem Charm-

- περί που τὸ Ἰκόνιον· μεθέπεσθαι δὲ καὶ τὰς λοιπὰς οἱ πρέσβεις
 διεβεβαίουν, εἶναι δὲ μὴ πλέον σφίσι τοῦ μαθεῖν τὴν τοῦ βασι-
 λέως θέλησιν, ὅπου καὶ ἐπὶ τίνας προσβάλλοιεν ἀμυνόμενοι τοὺς
 ἀλάστορας. καὶ ὁ μὲν κρατῶν ἐν τούτοις ἦν, καὶ δῶρα καὶ C
 5 πρέσβεις πρὸς ἐκείνους ἐξητοιμάζετο· ἀγγέλλεται δὲ καὶ φήμη
 προστρόπαιος, ὡς κατεῖληπται Ἐφεσος παρὰ τοῦ Περσάρχου
 Σασάν, ὃς γαμβρὸς ἦμα καὶ θεράπων τοῦ Καρμανοῦ Μαντα-
 χίου ὢν ἐκείνου μὲν ἐκ πολλοῦ ἀπεσιτάτησε, καθ' ἑαυτὸν δὲ δυ-
 νάμεις ἄγων ὑπὲρ ἐκεῖνον ἐκραταιοῦτο. καὶ δὴ προεάλω μὲν
 10 παρ' αὐτοῦ τὸ ἐκεῖσε τῶν Θυραίων φρούριον, λιμῶ πολυημέρῳ P 412
 τοὺς ἐκεῖ παραστησαμένου· ἐπεὶ δ' αὖθις ταύτης χάριν τῆς αἰ-
 τίας ἐξ ὁμολογίας τοῦ μή τι τῶν ἀνηκέστων τοὺς ἀνθρώπους πα-
 θεῖν συγκατεῖληπται καὶ ἡ Ἐφεσος, σκευὴ μὲν ἐκεῖνα τὰ τῷ ναῶ
 ἀφιερωμένα τοῦ ἡγαπημένου τῷ Χριστῷ καὶ παρθένον, χρημιά-
 15 των τε ἄπιστον πλῆθος διεφορεῖτο, μετωκίζοντο δὲ καὶ οἱ πλείους B
 τῶν πολιτῶν ἐπὶ τὸ τῶν Θυραίων φρούριον, δέει τοῦ μή τι πα-
 θεῖν ἐκ δόλου τοὺς Περσάρχας ἄχαρι ἐπιθεμένων ἐκείνων, ἦν
 καιρὸς διδοίη. ἄλλους δὲ πλείστους ἔργον μαχαίρας ἐποιοῦν
 ἀνοικτὶ σφάττοντες.
- 20 14. Ταῦτ' ἀγγελλόμενα, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἕτερ' ἄττα C
 δεινὰ καθ' ἡμέραν, δεινῶς ἀλύειν ἐποιοῦν τὸν βασιλέα. οὐ μὴν

pantani fratris filius ducere nuntiabatur, pervenisseque iam circum Ico-
 nium. reliquos mox secuturos legati affirmabant. esse porro his manda-
 tum ex imperatoris nutu pendere, quidquid ille significasset exequendo,
 veniendo quo vocasset, in eos movendo quos indicasset e satrapis suo
 imperio infestis. dum haec imperator audiens et legatos et munera quae
 in occursum tam opportunis auxiliaribus destinet exquirat, turbat ecce
 gratulationem eius fama sane feralis, nuntians captam Ephesum a Per-
 sarcha Sasane, qui gener simul et servus Carmani Mantachiae cum esset,
 ab illo quidem iam pridem defecerat, propriis autem auspiciis copias du-
 ctans adeo se opibus firmaverat, ut frustra iam, si tentaret antiquus he-
 rus, retrahere fugitivum conaretur. atque ab hoc iam antea coacta ad
 deditionem longa fame fuerat arx illic sita Thyraeorum. postquam au-
 tem pari famis necessitate subigente dedita eidem Ephesus quoque est,
 sub conventionibus tamen prius stipulatis nihil saevum in deditos statuen-
 di, vasa illa pretiosissima in templo dilecti Christo et virginis discipuli
 consecrata, cum opum illic conditarum infinito numero, inde asportaban-
 tur. translati etiam a victoribus sunt in Thyraeorum arcem plerique ci-
 vium, metu ne ab iis captato forte postmodum tempore in novos dominos
 dolo insurrecturis Persarchae improvise circumventi molesti aliquid pa-
 terentur. alios plurimos gladio Persae interemerunt immisericorditer
 mactantes.

14. Hi tam tristes nuntii cum aliis aliunde quotidie nihilo laetioribus
 perlatis gravi quidem moerore imperatorem affligebant, non tamen dei-

- δ' ἐς τέλος κατέπιπτεν, ἀλλὰ καὶ αὐτός, ὅσον εἶχεν, οὐκ ἤλεγεν ἀντιπαλαμώμενος, καὶ τέως τὸ ἐγκόλπιον κακὸν ὑπὲρ τῶλλα ἔθειλεν ἀνασπᾶν. τὸ δ' ἦν Ἀμογάβαροι τε καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Πέρσαι, οἷς δὴ καὶ οἱ ἄνω ῥηθέντες ὑπὲρ τοὺς χιλίους ὄντες
- D** Τουρκόπουλοι προσεχώρησαν. ἐπειδὴ γὰρ συνάμα Ἀλανοῖς ἄφει-5 στήκεσαν, ἐκείνοι μὲν κατ' αὐτοὺς ἦσαν, καὶ δόξαν ἐκ πολλῶν ἐδίδουν, εἰ μὴ ἱκανῶς πρὸς βασιλέως μισθοῖντο, ἀποχωρεῖν πρὸς Ὀσφεντίσθλαβον. ταῦτα γὰρ Κουτζίμπαξις ἐπανήκων πρὸς βασιλέα διεβεβαίον· πρῶτος δὲ τῶν ἱερομάγων τοῦνομα τοῦτο ἐξελληνίζεται. οἱ δὲ Ἀλανοὶ μαθόντες ὡς Τουρκόπουλοι¹⁰ ἀπέκλινον πρὸς Καλλιούπολιν ἅμα γυναιξὶ καὶ παισίν, αἵφνης
- E** ἐπεισεπρόντες κατὰ τὴν πρὸς βασιλέα δῆθεν χάριν, γυναικας ἐκ πολλῶν ὀλίγας καὶ παῖδας περισχόντες πρὸς τὸν κρατοῦντα ἀπέστελλον. ταύτῃ τοι καὶ τῶν ἐχθρῶν κρατυνομένων, ὡς καὶ ἐξελαύνειν καὶ κατατρέχειν τὰ λοιπὰ τῆς Θράκης ἡγγέλθαι, οἱ μὲν¹⁵ τοῖς προαστείοις ἐγκατωκημένοι τῆς πόλεως ἀπαίροντες πρὸς τὴν πόλιν ἐσκευαζώγουν, βασιλεὺς δὲ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἐπιχειρῶν
- P 413** ἐφ' ᾧ τοὺς ἐχθροὺς ἐπίσχοι, καὶ πρὸς Γέννουαν πέμπει πρεσβείαν, ἁξίων ἐκεῖθεν ἀναχθῆναι στόλον νηῶν κατ' ἐντελεῖς τοὺς μισθοὺς, καὶ ἅμα ἦρι πρὸς τὰδε ἀφίχθαι.

20

ciebant eius animum, qui perstabat erectus pertinaci spe, nec cessabat intendere conatus ad mala undique ingruentia quam posset efficacissime repellenda. et princeps quidem eius cura laborabat in excutienda sibi e sinu intestina peste urbi minantis e proximo tumultus, coniuratis simul Amogabaris cum Persis, ad quos memorati prius Turcopuli numero supra mille se aggregaverant. postquam enim hi Alanos imitati se ab aliis ab iunxerant, perstiterunt sic aliquandiu in suo ipsorum arbitrio, nemini alteri obtemperantes, quando multorum opinio non inverisimilis, ut res apparebant, fuit eos, nisi ab imperatore praeoccuparentur promissione stipendiorum quanta ipsi peterent, ad Osphentisthlabum accessuros. id enim fore, revertens ad imperatorem affirmaverat Cutzimpaxis; quod nomen si Graece interpreteris, primum hieromagorum sonat. verum Alani certiores facti Turcopulos Calliopolim versus iter intendere ductis una secum uxoribus et liberis, in eos improvise irruentes, quasi ut gratificarentur imperatori, paucas e multis mulieres et pueros sic captos ad Augustum miserunt. caeterum adiunctione Turcopulorum Catelani adeo tunc roborati sunt, ut confestim inde nuntiarentur incursando agere ferreque quidquid in Thracia reliquum erat. qua perculsi fama incolae iam ipsi suburbiorum Constantinopolis, ne illam quidem securam rati stationem, convasantes palam intra urbem se condebant. at imperator multa iam frustra expertus alia ad hos tam importunos hostes coercendos, appulit denique animum ad consilium mittendi legatos Genuam, qui suo nomine rogarent mitti suppetias inde ad se armatam classem, mercede a se ampla et recte solvenda suis auspiciis militaturam, quam ita tempestive vela facere orabat ut veris huc initio posset occurrere.

15. Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ τις τῶν διαπεραιωθέντων Περ- B
 σῶν, Ἰσαὰκ Μελήκ, σατράπης ὢν καὶ πολλοὺς ἄγων, πέμπων
 πρὸς βασιλέα κρυφῆδὸν παρὰ πᾶσαν τῶν Κατελάνων αἴσθησιν
 ἤξιον περὶ σπονδῶν, ὥς αὐτόθεν ἀποστατήσων Ἀμογαβάρων,
 5 καὶ ὅσα τοῖς τοῦ βασιλέως συνοίσει πράγμασι κατὰ τὸ δυνατόν,
 ὥς ἔχει, διαπραξόμενος, ἢ γοῦν αὐτόθι μένων, εἰ δυνατόν ἦν,
 ἢ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀντιπέραν σὺν ἰδίῳ λαῷ γενόμενος. βασιλεὺς δὲ C
 τῶν δεινῶν ὁσημέραι πληθυνομένων καὶ μὴ ἐώντων ἄλλο τι βου-
 λεύεσθαι ἢ τὸ χεῖρω ποιεῖν τὰ τῶν ἐχθρῶν κατὰ τινὰ σύνεσιν
 10 (ἄλλως γὰρ ἀντιπράττειν καὶ πολεμεῖν οὐδ' ὅλως ἦν) ἀσμένως
 προσίετο τὴν πρεσβείαν, καὶ ἀντιπέμψας διὰ τινος Πέρσου, μὴ
 φωραθεῖν δῆθεν τὸ μελετώμενον, δοῦναι μὲν εἰς γυναῖκα τὸ τοῦ
 παλαιοῦ ἐκείνου Μελήκ θυγάτριον τῷ Περσάρχῃ καθυπισχεῖτο,
 παρέχειν δὲ ὅσα τε κατὰ προῖκα καὶ ὅσα κατ' ἄλλην φιλοτιμίαν D
 15 τὰ ἱκανά. ἀλλὰ τούτων ὁσημέραι διαγγελλομένων, καθ' ὑποσχέ-
 σεις τοῦ καὶ αὐθις προσχωρεῖν τοὺς ἀποστατήσαντας Τουρκοπού-
 λους αὐτοῦ γε συμπράττοντος, εἰ μόνον πέμποιντο αἱ τούτων
 γυναῖκες, πλὴν μετ' ἀσφαλείας τοῦ μήτι παραβῆναι κατ' ἀπά-
 την τῶν συγκειμένων, ὥς γοῦν ταῦτ' ὠκονόμηντο καὶ ἤδη ἐπέμ-
 20 ποντο, φωρεῖται τοῖς Ἀμογαβάροις τὸ δρᾶμα, καὶ Ῥομοφόρτος E
 τὸν Περσάρχην εἰς κρίσιν ἄγει, καὶ ὅσοι συνεμελέτων αὐτῷ τὰ

6. διαπραξάμενος P.

16. ἀποστήσαντας P.

15. Inter haec quidam e Persis qui in tractum Occiduum traiecerant, Isaac Melecus, eius gentis satrapa et multos sub se habens, misit clam ad imperatorem, sine ullo Catelanorum sensu, qui rogarent ut se ipsi conciliari cupientem et foedus cum eo inire admitteret. offerebat autem se statim relicturum Amogabarorum partes, et quidquid ad res et rationes imperatoris expedire intelligeret, pro virili acturum, sive illic ubi erat, si fieri posset, persistendo, sive in adversam cum suis copiis transfretando continentem. his imperator auditis, reputans malis quotidie ingravescantibus non aliam aliunde spem remedii ostendi, quando exhaustae opes imperii facultatem negabant iusti exercitus rebellibus opponendi, quam a procuranda, si qua posset arte confici, debilitatione atque immutatione potentiae hostilis, perlibenter excepit legationem, et remisso ad Melecum Persa quodam fido, ut res tutius lateret, promisit se illi datum in uxorem antiquioris illius Meleci filiam, adiecturumque dotem amplam, nec in caeteris, quoties foret opus aut ipse cuperet, suam munificentiam requisiturum. et procedebat feliciter tractatio missis ultro citroque quotidie commeantibus; quorum quidam a Meleco nuntiavit ipsi videri posse Turcopulos a societate Catelanorum abscindi et dato idoneo fidei pignore Romanis conciliari, si suae ipsis mulieres, quas captas ab Alanis imperatori deditas dictum est, ab hoc illis redderentur. his facile annuente Augusto et mulieribus iam missis, deprehenditur ab Amogabaris arcana molitio. quare Romofortus ad iudicium Persarcham citat,

- τῆς ἀποστατήσεως. τοῖς δὲ μὴ ἔχουσιν ὅλως ἀπολογεῖσθαι, ἐν εἰς ἀπολογίαν προτείνεται, τὸ ἀπατᾶν ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν θάλειν τὰς συζύγους τοὺς Τουρκοπούλους. πλὴν ὑπονοηθέντες ἐντεῦθεν τὰς εἰς αὐτοὺς πληροφορίας τῶν Ἀμογαβύρων ἀπέλυν. ὁθεν καὶ ἐξ αὐτῆς ἀντιπερᾶν ἐγνώκεσαν τὸν Περσάρχην. αὐτοὶ 5
- P 414 δὲ κατὰ νότον λιπόντες τοὺς Πέρσας, περὶ που τὰ τῆς Μαδύτου μέρη, ἐνθεν μὲν ταῖς παρ' αὐτοῖς τριήρεσι χρώμενοι τὸ προστυχὸν ἐλητίζοντο τρόπον πειρατῶν κατὰ θάλασσαν, κατὰ δὲ ξηρὰν ἔθεον παμπληθεῖ, καὶ προσδόκιμοι ἦσαν προσβαλεῖν καὶ πόλει· προσετόλμων δὲ καὶ πρὸς βασιλέα πρεσβείαν πέμπειν, καὶ 10 ἀξιοῦν διδόναι μὲν τοὺς μισθοὺς, συνωνεῖσθαι δὲ καὶ τὰ σκυλευθέντα, καὶ οὕτω μετ' εἰρήνης ἐπὶ νηῶν πέμπειν αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια. λέπει δὲ ταῦτ' οὐκ ἐχώρουν γίνεσθαι, ἅπρακτα τὰ τῇδ'
- B ἦσαν, μόναις δὲ ταῖς πρὸς θεὸν ἰκετείαις ἤλπιζον σώζεσθαι, ἃς συχνὰς ὁ πατριαρχεύων παμπληθεῖ διεπράττετο. τέως δὲ καὶ 15 τὸ τοῦ Κοσμιδίου φρούριον, δεδιότων μὴ ἐπιστάντες κατὰσχοιντο, ἐκ μέρους κατήρειπτο, καὶ ξενικὰς δυνάμεις ἐκ τ' Ἰβηρίας (κακῇ γὰρ ἀποστέλλων βασιλεὺς περὶ συμμαχίας ἡξίου) ἐκ τε Γενοῦας ἀπεξεδέχετο. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὰ ἐντὸς ἐσάπαξ ἀσφαλῶς εἶχον τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ἐνθεν μὲν τις τῶν ἐπιρρήτων ἐκ δύ- 20

eosque omnes quos defectionis cum eo cogitatae suspicio contingebat. his causam difficilem, exitu sane ancipiti, dicentibus cum non occurreret quid aliud verisimiliter allegarent, in eo consenserunt ut affirmarent non vere deficere se voluisse, sed ostentanda falso eius rei voluntate ab imperatore retrahere uxores Turcopulorum. fidem invenit apud Amogabaros plausibilis excusatio. atque ita magno defuncti periculo coniurati, Persarchae Meleco persuaserunt velocem in Asiam traiectionem, quem is clam administrare eo commodius potuit, quod quasi soluti iam cura Catelani, Persis a tergo relictis circa partes Madyti, hinc quidem triremibus conscensis mare latrocinantes infestabant, inde autem terrestribus copiis late praedabundi regiones incursabant, ipsi quoque urbi formidati, anxia eorum expectatione sollicitae, quando et ausi sunt nova imperatorem legatione superbe lacessere, qua petebant solvi sibi plane stipendia retro debita, tum quae rapta in manibus haberent, alia ipsorum arbitrato taxanda pecunia redimi; iis peractis praeberi sibi ab imperatore naves, et sic cum pace in patriam remitti. ni haec fierent, internecinum ad extremum denuntiabant bellum. haec cum admitti nullo modo possent, palam erat cunctis spes conventionis nullam superesse. quare in sola fiducia divini auxilii precibus exorandi salutis publicae facultas et ratio pendeat, haud segni ad id officium patriarcha, qui maximis crebro conventibus solitas suas litanias iterabat. interim autem periti rerum bellicarum, ut defendi satis posset arx Cosmidii verentes, deserui et ex parte subverti suasere. imperator autem copias auxiliares ex Iberia et ab urbe Genua, unde poposcerat, expectabat eo cupidius, quo ne interiora quidem urbis

σεως, ἱερωσύνης περικτῆσθαι δόξας ἀξίωμα καὶ πρὸ χρόνων προσ-
χωρήσας ἐκείθεν τῷ βασιλεῖ, ὁ τοιοῦτος Δριμὺς τοῦ Πύκλῃν, C
ὄνομα θεὸς ἑαυτῷ ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Λάσκαρι καταγό-
μενος, ὑπῆρχετο τοὺς πολλοὺς καὶ τὴν ἐκ βασιλείως ἀποστasiaν
5 οἰκονομῶν οὐκ ἀπώκνει, ἔπεμπε δὲ λόγους καὶ γράμματα καὶ
πρὸς αὐτοὺς Ἀμογαβάρους, τὴν κατὰ βασιλείως μάχην σφίσι δο-
λερῶς ὑπανάπτων· ἐκείθεν δὲ ὁ εἰς ἀξίαν τοῦ δομestίκου προ-
χειρισθεὶς τῶν σχολῶν (ὁ Κατελάνος δ' οὗτος ἦν καὶ πρώην ἀμη-
ραλῆς) συνάμα τῷ ἐκ δύσεως Μυζάκῃ, ὃν ἐπὶ στρατοῦ εἶχεν ὁ
10 ἄναξ, πολλὰ τινα κατὰ Ῥωμαίων ξυνέρραπτον, πρὸς Ἀμογα- D
βάρους πέμποντες καὶ τὴν μάχην ὡς μάλιστα ἐξοτρύνοντες. ταύτῃ
τοι κἀκείνους φωραθέντας ποινή τις ἀξία λαμβάνει τετυχηκότας
δικαστηρίου κεκλεῖσθαι ταῖς φυλακαῖς. δόξαντας δὲ τι καὶ μέ-
ρει τοὺς σχιζομένους μετέχειν ἐκείνῳ τῶν βουλευμάτων ἅμα πάν-
15 τας, πλὴν τῶν μὴ δυναμένων κινεῖσθαι, μὴ μόνον τοὺς τοῦ Μω-
σελέ μονῆς ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως ξυνέπιπτε μετοικιζέσθαι, καὶ
ταῦτα καιρῷ χειμῶνος καὶ κρύους.

16. Ἡμῖν δὲ οὐδὲ τὸ κατὰ τὸν πάπαν Ἀλεξανδρείας σι- P 415
γητέον. ἔτυχε μὲν οὗτος συνάμα τοῖς περὶ αὐτὸν κατὰ τὴν Εὐ-
20 βοίαν, ὡς ἀνωτέρω μοι εἴρηται, παρὰ τινι τῶν δημοτικῶν μι-

sat sibi tuta sentiebat propter subodoratas quorundam machinationes pro-
ditorum. nimirum quidam cognomento Drimys, qui olim famae parum
bonae dudum ex Occiduo tractu ad imperatorem accesserat, sacerdotii
dignitatem se adeptum ratus, nomen in urbe sibi fecerat, iactans sese
ortum e stirpe Lascaris, et multorum studiis sic sibi conciliatis haud ces-
sabat quoad posset cunctos ad rebellandum adversus imperatorem con-
citare. missis quin etiam ad Amogabaros et nuntiis et literis, eos frau-
dulenti promissis incitabat ad urgendum quod coepissent bellum et summa
vi Augustum oppugnandum. aliunde vero in dignitatem domestici schola-
rum promotus Catelanus, memoratus pridem nobis Ameralis nomine, con-
iunctis consiliis cum quodam ex Occiduo tractu Myzace, quem alias im-
perator ducem exercitus habuerat, multa malitiose contra Romanos misce-
bant, Amogabaros et ipsi ad quam maxime iis nocendum adhortantes.
deprehensa tandem clare utraque coniuratio est, auctoresque iudicio con-
victi poenae carceris perpetui subiecti sunt. ac cum inter has ventilan-
das causas quaedam indicia manassent suspicionem moventia adversus
schismate discissos quasi et ipsi Drimy aut Myzaci adhaesissent, quotquot
eius factionis non modo in monasterio Mosele dicto, sed et alibi uspiam
intra urbem erant, iis exceptis qui per aetatem aut morbum moveri ne-
quiverunt, abire alio coacti sunt, idque perincommode tempore hiemis
et gelu.

16. Nobis vero ne res quidem Alexandrini papae reticendae hic sunt.
erat ille cum suis, ut est a me dictum superius, Kuboeae, conducto illic
Georgius Pachymeres II.

σθοῦ ξεναγούμενος· ἐπεὶ δὲ καιρὸς διῆλθε καὶ οὐδὲν ὅλως συνέμιξε τοῖς ἐκεῖ, εἰς ὑποψίαν καθίσταται, καὶ μᾶλλον φρερίοις ἐκ ζηλοτυπίας διὰ τὸ σέβας, οἳ καὶ ἐπιστάντες, ὅμα καὶ τινες τῶν
B δυναστευόντων, τὴν ἐνδημίαν ἀνέκρινον. ὥς δὲ πλέον οὐκ εἶχον μανθάνειν ἢ τὴν ἐκ παρόδου καταγωγὴν καὶ τὴν εἰς εὐκαιρον⁵ γενησομένην αὐθις ἐκεῖθεν ἀναγωγὴν, τέως περὶ τῆς δόξης ἀνέκρινον, καὶ ὅπως ἔχοι πρὸς τὴν αὐτῶν ἐκκλησίαν, καὶ οἷς εἰς ἁγιασμὸν χρῶνται ἀζύμοις, μετὰ πολλῆς ἡρώτων τῆς ἐπιθέσεως. ὥς δ' οὐκ ἦν αὐτὸν περὶ τούτων ἀποφαίνεσθαι, ἐκεῖνοι δίκαιον εἶναι καὶ πρέπον πατριάρχην γε ὄντα λέγειν αὐτὸν τὰ τῆς γνώμης¹⁰
C σφοδρῶς κατήπειγον· εἰ δ' οὖν, ταῖς οὐ καλαῖς ὑποψίαις δοκεῖν ἐνέχεσθαι. τοῦτο ἐφ' ἡμέραις ποιοῦντες, ἐπεὶ οὐδὲν ἦν-
 τον, τέλος θάτερον δυοῖν ποιεῖν ἔδικαίουν, ἢ λαμβάνειν τὴν ἐξ ἐκείνου περὶ αὐτῶν ὁμολογίαν, καθὼς ἦν βουλευτὸν σφίσι, ἢ κατακαίειν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτὸν ὥς περὶ τὴν ἐκκλησίαν¹⁵
 αὐτῶν ἁμαρτάνοντας. ὦριστο τοίνυν ἡμέρα, καὶ λαὸς ἤθροιστο,
D καὶ λιπαρῶς ἀνέκρινον πάλιν. ὁ δ' οἷδέν παρὰ τὰ πρότερα ἔλεγεν· εἶναι γὰρ ὁδίτην, καὶ μὴ ἀνάγκην ἔχειν μὴ τινος συνεστῶσης συνόδου λέγειν. καὶ ἐπεχείρουν κατακαίειν. καὶ εἰς ἔργον

7. τὴν decret.

hospitio diversans. cum vero longo ibi moratus tempore, plane segregatus viveret, communione commercioque omni cum indigenis constanter abstinens, suspectus esse coepit, praesertim Freriis zelo religionis instinctis, quod eum abhorrere a sacris ipsorum cernerent. hi ergo secum ductis quibusdam e magistratibus aut primoribus loci adeunt hominem, et quamobrem eo venisset, ad quid ibi haereret, interrogant. ubi autem nihil exprimere ab eo potuerunt aliud nisi se ut peregrinum viatorem meritorio interim uti diversorio, quoad expectata sibi adveniat opportunitas itineris quo intenderet proseguendi, ad ritum illi et res sacras examen transtulerunt, exquirentes quid de ipsorum ecclesia sentiret, et an probaret quod illic in usu erat, confici eucharistiam in azymis? de quo ut sententiam suam promeret vehemente instantia flagitabant. verum illo pari constantia negante super his pronuntiare, illi nihilo minus urgebant, aientes nec aequum nec conveniens esse patriarcham de re ad dogma vel religionem pertinente interrogatum silere. minabanturque, si obstinaret in tacendo, se id interpretaturos in partem sequiorem. sic instando ubi dies frustra multos insumpsissent, demum denuntiarunt alterum horum sibi certum esse facere, aut audire quae vellent ex eo, scilicet profitente proba sibi et legitima videri sacra ipsorum, aut ipsum et eius una comites vivicomburio punire tamquam blasphemos in ecclesiam ipsorum. ei peragenda rei dicta dies aderat, conveneratque ad spectaculum iam populus. tunc Frerii cum proceribus eadem iterum instantissime a patriarcha exprimere contendebant, illo pariter solita tunc quoque se involvente pertinacia tacendi, alleganteque in itinere se esse, non in synodo, ubi sententiam de dogmate dicere suam deberet. ergo illi ad comburendum, uti decreverant, recu-

προύβη τὸ μελετώμενον, εἰ μὴ γέ τις ἐξ ἐκείνων σταθεῖς τὴν βου-
 λην ἔλκε· μηδὲ γὰρ εἰς συνοῖσον τῷ γένει τούτων γενέσθαι τὴν
 πρῶξιν, ἀλλ' ἀνάγκην εἶναι μεγάλου τινὸς τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν
 καὶ ἱκανὴν συγγένειαν ἔχοντος ζητηθῆναι τὸν φόνον τούτου ἀπὸ
 5 τῶν ἐκεῖ καταιρόντων τῆς αὐτῶν φύτλης, οἳ δὲ κατὰ χρεῖαν ἐμ- E
 πορείας τοῖς κατ' Αἴγυπτον τόποις ἐφίστασθαι μέλλοιεν. ταῦτ'
 εἰπὼν ἔδοξε πιθανός, καὶ τὸ χεῖριστον ἐκεῖνο σκέμμα ὡς ἀράχνης
 ἱστὸς διελύετο. διωρίαν οὖν ἡμερῶν τῷ πατριάρχῃ διδοῦσι τῆς
 χώρας ἐξελεῖν, μεθ' ἧς εἰ ἐπιμείνῃ, δέχεσθαι τὸν κίνδυνον
 10 ἰδουμένον. ὥς δ' οὐδὲν ἐφίστατο οὐδὲ τὴν ἐγγύην ἐδίδου, εἰς
 δέκα πάσας τὰς ἡμέρας περισιτῶσι καὶ ἀπολύουσιν. ἀλλ' οὕτως P 416
 ἀλύουσι τούτοις, ἐπεὶ πρὸς ταῖς Θήβαις ἦσαν, μαθὼν δὲ τοῦ τό-
 που ἄρχων καὶ μέγας οὕτως φημιζόμενος κύριος κακὸν ἀπάντημα
 γίνεταί· κατασχὼν γὰρ εἰρκταῖς παραδίδωσι ταῖς ἀφαλεστάταις,
 15 καὶ τιμῆς δισχιλίων νομισμάτων ἡβούλετο ἀποδόσθαι. ὕστερον
 δὲ μετὰ καιρὸν χρησίμου φανέντος τοῦ πατριάρχου τῷ κατέχοντι
 νοσηλευμένῳ, ἐλευθερία τοῖς κατακλείστοις δίδοται. καὶ περὶ B
 τὸν Ἀλμυρὸν δεχθέντες ἐκεῖ που καὶ κατεσκήνουν, εὐμενῶς τῶν
 τοῦ τόπου κυρίων αὐτοὺς ὑποδεξαμένων. ἡμῖν δ' ἐφεξῆς ἐκτέον
 20 τῆς ἱστορίας.

santem respondere accingebant iam sese; perfecissentque quod destinave-
 rant, nisi quidam in medio stans admonuisset damnosum id ipsis et uni-
 verso ipsorum generi factum videri fore. nam hominem qui Alexandriae
 fuisset in patriarchalem promotus sedem, consentaneum esse ex magna
 illic et potente ortum familia; unde non esset dubitandum quin aut sua
 sponte aut concitati a viri cognatis perillustribus Alexandrini, tam crude-
 lem sui patriarchae necem male multandis eius auctoribus summa vi ul-
 cisci conarentur, cuius rei aut damnorum saltem ingentium Euboeensibus
 inferendorum occasio ipsis deesse non posset, nundinantibus his frequen-
 ter commerciorum causa circa portus et littora Aegypti. haec ille dicens
 recte monere visus est, totumque illud turbidum consilium momento est
 instar telae aranei disiectum. spatium ergo dierum certorum patriarchae
 praefiniunt, intra quod nisi e terris ditionis ipsorum excederet, suo peri-
 culo ibi moraturum declararunt, nec illi, nisi vades daret idoneos, inco-
 lumitatem praestare magistratus. ita ille, nihil conatus contra excipere
 aut in conquiendis fideiussoribus satagere, post decem dies, in quas
 ipsi solas erat securitas promissa, solvit Euboea. deinceps eidem comi-
 tibusque eius per illas oras vagantibus contigit Thebas adire, magno
 ipsorum infortunio. nam loci princeps, vulgo dictus magnus dominus, se-
 curissimae cunctos traditos custodiae dimissurum se negabat nisi nummo-
 rum duum millium persoluto pretio. tandem tamen cum forte accidisset
 aegrotanti magno domino nescio quid utilis officii a patriarcha exhiberi,
 libertas carceratis data est, in digressu hinc exceptis ab accolis Almyri,
 prope quem et ipsi amnem fixis tentoriis manserunt, perlibentibus locorum
 dominis. sed in orbem deinceps nobis historiae nostrae redeundum est.

- C 17. Μοναχός τις Ἰλαρίων, νέος ὢν καὶ κατὰ τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν ἐνασκῶν, ἐπεὶ κατ' Ἐλεγμοὺς ἐγεγόνει πεμφθεὶς ἐπὶ ταῖς τῆς μονῆς χρείαις (ἦν γὰρ τὸ κτῆμα τοῖς ἐκείνων μετοχίοις ἀρμόζον) ὁσημέραι τε τὰς ἐκεῖθεν ἐκστρατείας ἑώρα Περσῶν, ὥς πάντα μὲν τὰ ἐκεῖ ληΐζεσθαι, ἐπιχρᾶν δὲ καὶ τοῖς⁵ κατ' Ἐλεγμούς, καὶ τολμητίας ὢν ἄλλως καὶ ἐμπειρίαις πολεμικαῖς οὐκ ἀπᾶδων, τὸν ἐκεῖσε συλλέγων λαὸν καὶ προσβάλλων τοῖς
- D ἐπιωῦσι Πέρσας κακῶς διετίθει καὶ τὸν τόπον πολυωρῶν οὐκ ἀνίει. ἀλλ' ἡ πολιτεία εὐθὺς καὶ ἡ ὀφειλομένη σεμνότης καὶ ἡ κατ' ἀρετὴν οἱ κυρία καὶ μόνωσις πρῶτον μὲν τὸν αὐτοῦ καθ-¹⁰ γούμενον, μετέπειτα δὲ καὶ πατριάρχην πείθει μαθόντα ἐμβριθῶς καὶ δι' ἐπιτιμημάτων σφοδρῶν ἀπείργειν τῆς πείρας τὸν μοναχόν. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ προστιμᾶν ἐδέδοκτο τοῖς μεγίστοις διὰ τὸ τόλμημα, γνούς ἐκεῖνος βασιλεῖ προστρέχει. ὁ δὲ καὶ δέχεται καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν διακυβεργᾶ, οὐ μὴν δὲ καὶ τὸν πατριάρχην¹⁵
- P 417 ἐκείνῳ εἶχεν ἐξευμενίζεσθαι. ἐν τοσούτῳ τοῦ καιροῦ τριβομένον καὶ τῶν ἐκεῖ πραγμάτων ἀμεινομένων, ἐπισυνίστανται Πέρσαι καὶ ἐπιθέμενοι αἰφνηδὸν πλεῖστον φόνον ἐργάζονται, ἐκείνων φυλαχθέντων καὶ μόνων ὅποσοι καὶ παρεβύθησαν τῷ φρουρίῳ. ταῦτα γνούς βασιλεὺς, καὶ ἐπαλγῆσας τῇ συμφορᾷ, εἶχε μὲν²⁰

17. Monachus quidam Hilarion florentis aetatis in Peribleptae monasterio vitam religiosam exercitans, cum missus Elegmos versus ad curanda illic sita hospitium et praedia ad ius modo memorati pertinentia coenobii, videret inde uri quotidie omnia incursionibus Persarum, aspirareque inultos barbaros usque ad citimam viciniam oppidi Elegmorum, iuvenis aetate ferox, audax indole, nec militaribus, si adfuisset institutio, functionibus ineptus, collecta indigenarum manu secure grassantes aggressus Persas male illos plerumque multabat, sicque locum defendens intactum iniuriis hostilibus praestare pergebat, quando fama rei perlata in urbem religionem praepositis incussit, quasi contra fas sinerent sacrae professionis hominem, alienum a sanctitate sui habitus, a solitudine quam nomine polliceretur, a lenitate instituti suscepti propria, armorum et ductus turbae militaris exercere ministerium. ea res ante omnes praefectum Peribleptae, mox et de his edoctum patriarcham movit ad obiurgandum iuvenem vehementius, severeque sub interminatione poenarum gravium ei denuntiandum ne ullam deinceps partem bellicae administrationis attingeret. haud satis ille se morigerum monitis talibus praebebat, praesenti aliud necessitate suadente. quare cum intelligeret irritatos eius contumacia praepositos in eo esse ut sibi comprehendendi iusso acria infligerent supplicia, confugit ad imperatorem, qui eum libenter admisit et apud se detinuit, frustra interim satagens ei placare patriarcham. dum haec mora longe ab Elegmis Hilarionem tenet, nemine illic interim tutelae locorum invigilante, contigit Persas improviso irrumpentes magnam illic caedem facere, trucidatis cunctis qui se abdere intra munitionem sat mature nequivissent. percussus atroci nuntio Augustus, cladique indolens, recte

ἀνενέγκαι τὴν αἰτίαν ἐφ' οὗς καὶ δίκαιον ἦν ἀνενέγκαι· ἀλλ' ὅμως
τὸ περιὸν τῆς εὐλαβείας, καὶ ὅτι ἐδόκει ζητεῖσθαι συντήρησις B
τάξεως μοναχῶν, ἀμελεῖν ἐποίει, καὶ τὰ τῆς θεραπείας ὡς ἐνῆν
διεσκόπει, εἰ [γὰρ] καὶ ἄπρακτα πάντα κατὰ πεπραγμένων ἐφαί-
5 νετο. μόλις λιπαρῶς τῶν περιλειφθέντων ἀξιούντων βασιλέα
περὶ τοῦ Ἰλαρίωνος, ἐνδυναστεύει τὸ τῆς ἀνάγκης, καὶ πεμφθεὶς
ἐπὶ πατριάρχην μόλις ἀνίεται. καὶ αὐθις ἐπιστάς, ὅσον ἦν, τὰ
ἐκείσε διησφαλλίζετο· τὸ γὰρ περὶ ἕπαν τοῖς Πέρσαις κατεῖληπτο, C
καὶ Προῦσα τὰ δεινὰ τὰ πρὸς ἐκείνους διδοῦσα τέλους ὀνόματι,
10 σκιὰν εἰρήνης οὐκ ἐν εἰρήνῃ παρὰ τῶν Περσῶν ἀντελάμβανεν.

18. Ἀλλ' ἰδοὺ γε ἡμεῖς ἤρι μακρὰ νῆες περὶ που τὰς ἐν- D
νεακαίδεκα ἐκ Γεννούας ἐφίστανται, πλὴν οὐ καθὼς διαπρεσβεύο-
μενος βυσιλεὺς πρὸς αὐτοὺς ἤξιον. ἀλλ' ὁ μὲν κρατῶν ἐπ' αὐ-
τῷ τούτῳ τῷ τῆς συμμαχίας μόνῳ μετεκαλεῖτο τὰς ναῦς, οἱ δὲ
15 σκέπει διδόντες τὸ ἀξιούμενον καὶ τὸ πολὺ τῶν ἀναλωμάτων ἐκ-
λογισάμενοι, ὑποτοπάζοντες δὲ καὶ ταῦτα, μή πως βασιλεὺς ἐν
τοσούτῳ ἄλλως πως τοὺς ἐχθροὺς μετέλθοι, ἢ κατὰ μάχην στρα- E
τεύμασιν ἢ κατ' εἰρήνην χρήμασι, καὶ οὕτως ἄπρακτα σφίσι τὰ

quidem potuerat eam imputare culpae illorum, quorum esset superstitiosa morositate factum ut tam necessarium praesidium tam extreme periclitanti loco subtraheretur: sua tamen eum religionis abundantia, respectusque monasticae sanctitatis adeo abhorrentis a tractatione armorum, diu detinuit a vero et unice utili malo huic remedio adhibendo. quaesivit ergo modos alios eius incommodi levandi. sed quidquid moliretur, nihil proderat. interea conclusorum intra Elegmos, solo illic muri obiectu vitam tuentium, increbrescebant apud Augustum quotidianae infimaeque preces remitti ad se Hilarionem flagitantium, cui haud amplius invidiae ferendae se parem imperator negans, allegata patriarchae ineluctabili potentia victricis legum necessitatis, aegre tandem impetravit ut eo sinente rediret unde retractus erat Hilarion. reversus Elegmos ille fiduciam incolis, securitatem agris, quanta maxima sperari tali tempore poterat, reddidit. nam circumquaque cuncta a Persis occupata tenebantur, Prusa ipsa calamitatibus subacta ingentibus emere a Persis, numerato immani pretio, tributum nomine umbram pacis pro vera, quam mendacibus promissis ostentant, pace.

18. At ecce primo vere naves longae circiter novendecim e Genua superveniunt, verum non quales imperator per legatos poposcerat, bellicas universas, sed prout deinde consultantes super eo postulato Genuenses suis accommodatius rationibus censuerant, onustas mercibus et ad quaestuosarum negotiationum compendia instructas. sumptus enim quos absumeret ingentes numerosa classis ad bellicos dumtaxat usus adornata, illi reputantes, veritque insuper ne vehementer ex longo incumbens imperator ad pacem cum suis hostibus qualemcumque quomodolibet faciendam, interim dum ipsi classem ei molirentur, praeoccuparet bellum conventionem aliqua dirimere, quod si accideret, suae illis expensae periissent,

- καθ' αὐτοὺς φανείη, πρὸς τῷ καὶ τὰς ἐξόδους παρέχειν τὸν βασιλέα ἐνέχεσθαι ἕξ οὗπερ καὶ τῶν ἰδίων ὁρμῶν ἀπολυθήσονται,
- P 418 ὥς αὐτοῖς ἐστὶ σύνηθες, ἐμπορικὰς ταύτας εὐρόντες πρὸς ταῖς ἐξόδοις καὶ πλείστῳ λαῷ ἱκανομένας ἀποστέλλουσι, παραγγέλλαντες σφίσιν, εἰ βασιλεὺς προσκαλοῖται συμμάχους, πάσης ἄλλης ἀσχολίας ἀνωτέραν τὴν συμμαχίαν θέσθαι, ὁμολογήσαντες αὐτοῖς ἐκεῖθεν καὶ τὰς μισθοφορίας τῶν συνήθων ἐλαττουμένας χάριν τὴν πρὸς βασιλέα. συνέπραττε δέ τις ἐκείνοις ταῦτα Γεννοῦίτης Σπίνουλος, τὸν τοῦ βασιλέως νῖδον καὶ δεσπότην Θεόδωρον εἰς γαμβρὸν ἤδη λαβὼν ἐπὶ θυγατρί. ὁ γὰρ βασιλεὺς καὶ 10
- B πατὴρ τὸν μετὰ τὸν Ἰωάννην πολλοστὸν τῷ χρόνῳ Δημήτριον δεσπότην καταστήσας εἰς Λαγγιβαρδίαν ἐξέπεμπεν· ἡ δὲ μήτηρ ὥς μείζω ἐξέκρινε τὸν Θεόδωρον, καὶ ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἀντ' ἐκείνου τοῦτον πρὸς τὸν τοῦ ἀδελφοῦ κληρὸν ἀποκαθίστα, τὴν τοῦ μαρκεσίου τιμὴν ληψόμενον, ἐπεὶ ἐκεῖνος μὲν ἕξ ἀνθρώπων 15 ἐγένετο, τὸν δὲ βασιλέα οἱ ἐκεῖ πέμψαντες ἡξίουσαν διὰ τινος τῶν ἰδίων τέκνων, καὶ μᾶλλον τοῦ τῷ χρόνῳ τῶν λοιπῶν προφέροντος
- C Ἰωάννου, κατὰ τινὰ κληρονομίαν δικαίαν ἐκείνου ἄπαιδος τελευτήσαντος, τῶν κατ' αὐτοὺς ἀντίσχεσθαι. ὁ καὶ γεγονὸς ὕστε-

decreverunt haud sibi aedificandas de novo bellicas naves: sufficere quippe ad fidem quam legatis imperatoris dedissent liberandam, ex praesenti copia servientium mercimoniis navium delectas plusculas eo mittere, quarum pars ubi exoneratae forent, imperatori, si opus haberet, navaret militarem operam, aliae notos ipsis et iam pridem usu commercii pervies illorum tractuum adirent portus. tantum iis imposuerunt simul cum onere maiorem solito militum numerum. mandarunt autem praefectis ita ornatae classis solventibus, ut quando pervenissent Constantinopolim, siquidem imperator ipsorum imploraret auxilium, cunctis aliis omissis se promptos exhiberent ad eum bello iuvandum, pacti quidem de more stipendia militibus ab Augusto pendenda; quae tamen iubebant moderatius taxari, remittique de consueta classiariorum mercede aliquid in gratiam imperatoris. horum auctor consiliorum et quasi sequester totius conventionis fuit tunc quidam Spinulus, qui filium imperatoris despotam Theodorum generum iam sibi, data ei in matrimonium filia, fecerat. nam imperator pater, postquam despotam creasset Demetrium suum filium natu minimum, secundum a Ioanne, eum in Longobardiam miserat: mater autem ad eam sibi avitam cernendam hereditatem Theodorum praerogativa maioris aetatis censens magis idoneum, hunc Thessalonica recta misit in Italiam, legitimum heredem declaratum bonorum et principatus sui fratris, sumpturum illic eo titulo marchesii dignitatem. huic collocaverat filiam Spinulus: sed ut quae secuta sunt obiter adtexam, praemature is obiit sine prole mascula. unde marchionatus istius subditi rogarunt imperatorem ut sibi principem daret e suis ex Irene filiis quempiam, nominatim autem exposcebant Ioannem, cui ius moribus ipsorum peculiare competere aiebant, ut natu maximo, ad succedendum in locum defuncti absque prole virili fratris sui primogeniti. id factum est postea, et de-

ρον, ἐκεῖνοι κατ' Ἰταλοὺς τὸ πᾶν τὸν δεσπότην μετασκευάσαντες οὕτως ἡγάπων ὑποκλινόμενοι πρὸς ὑπακοήν. ἀναχθεισὼν τοιγαροῦν τῶν νεῶν, προηγούμενον τῶν ἄλλων ἐκείνοις ἦν τὸ τοῦ βασιλέως μανθάνειν θέλημα, ὡς πραξέουσιν ἢ ἂν αὐτὸς ἐπι- 5τάττοι. ὁ δὲ τὴν μετ' εἰρήνης διάλυσιν, εἰ δύναιτο, τέως τῆς μάχης πολέμου ἐτίθει πολλῷ περὶ πλείονος, εἰ καὶ χρήματα δαπανᾷν μεγάλα ξυμβαλή· τὴν μὲν γὰρ ἀναιμωτί, τὴν δὲ πολλῶν D πεισόντων κατὰ πόλεμον γίνεσθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐκεῖνοι πολλάκις πέμποντες ἡξίουν τὰ κεχρεωστημένα λαμβάνειν καὶ ἀπαλλάσσει- 10σθαι (τὰ δ' ἦσαν, ὡς ἐκεῖνοι ἐβρενθύνοντο, περὶ πού τὰς τριακοσίας χιλιάδας τοῦ νομιζομένου χρυσίου), καὶ γὰρ τότε ἦσαν ἐξ ὑπογύου καὶ οἱ πεμφθέντες εἰς τοῦτο πρέσβεις, ὧν δὴ προῤῥέ- ρουν μὲν Γεννουῖται, οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ τὰ τῆς πρεσβείας πρὸς βα- σιλέα διηνθέουν, μὴ δυναμένων ἐκείνων βασιλεῖ ἐμφανίζεσθαι. 15 διὰ δὲ ταῦτα προσεϊόμενος ὁ κρατῶν τὴν πρεσβείαν, τοὺς μὲν ἐν E ταῖς ναυσὶ παρακατέχειν οὐκ εἶχεν ὁρμῶντας πρὸς Εὐξείνιον διὰ

5. τῆς διὰ μάχης καὶ π.?

spota Ioannes illuc profectus prorsus se ad mores et usum Italarum trans- tulit, eo fructu accommodationis istius, ut ea deliniti Longobardi sese sub principis peregre appulsi, velut si esset indigena, imperium ultro incli- narent studiosis obsequiis. verum haec postea. nunc autem appulsis, uti dixi, Constantinopolim Genuensibus cum classe navarchis nihil fuit antiquius quam, prout in mandatis acceperant, exquirere quid vellet im- perator, exhibereque se ipsi paratos ad prompte agendum quod iuberet. ille non dissimulavit sic se animatum, ut bellum finire compositione pa- cata quam praelio et cruenta victoria haud paulo expetibilius duceret, etiamsi conventio ista magnis esset pecuniae profusionibus emenda. ratio- nem a sua naturali clementia sumptam allegabat, quod nimis carum vi- deretur quidquid parari oporteret pretio vitae hominum multorum, quot in acie praelio commisso cadere foret necesse, proptereaue praeoptare incruentam, quantumvis aliunde damnosam, pacem. sic a belli alea ten- tanda videntes aversum imperatorem duces classis Genuensis, indeque intelligentes nihil esse quamobrem illic morarentur, orarunt Augustum ut, si ei videretur, debitis retro Genuensi reipublicae pecuniis, sibi iussis eas exigere, recte numerandis, pergere cursu coepto se sineret. summam porro istam exaggerantes ascendere iactabant ad trecenta millia nummo- rum aureorum. et erant in classe quidam peculiariter delegati ad dis- ceptandas cum imperatore, si dubitare illum aut cunctari contingeret, prout tunc accidit, rationes huius nominis. quare cum ducibus per inter- nuntios tractantibus (exscendere quippe ac naves ipsis creditas deserere officio et periculo prohibebantur) respondisset Andronicus plus petere ipsos quam debere se putaret, litis deinceps sequendae longae haud sibi esse otium causantes, exposituros se in terram quos huius proprie cau- sae instructos tractatores ducerent reposuerunt: se vero ipsos quo nego- tia instantia vocarent, statim vela facturos. libenter se quos memorarent legatos admissurum respondit imperator; ac quos retinere non poterat,

τὰ φορτία διαπλώξασθαι, τέσσαρας δὲ μόνον τριήρεις ἐπὶ ῥη-
τοῖς μισθοῖς παρακατασχών, ἐφ' ᾧ διατηροῖεν τὰ τῆς Ἀβύδου
στενά, ἅμα μὲν κωλύειν τοὺς διαπεραιουμένους Πέρσας, ἅμα δὲ
καὶ τὰς πειρατικὰς ἐπέχειν, ἣν που φανεῖν, τὰς δ' ἄλλας ἀπέ-
P 419 λυε, πλὴν ἐπὶ ῥηταῖς ἡμέραις εἴκοσιν, ἔν' ἣν μὲν ἐν τῷ μεταξὺ 5
ξυμβιβάζοντο, εἰ δ' οὖν, συμμαχοῖεν τότε κατὰ τὰ δόξαντα.
καὶ οἱ μὲν ἀπέπλεον, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκλεξάμενος πρέσβεις πρὸς
Ἀμογαβάρους ἀπέστελλε, τάξας καὶ ὁ ἦν βουλομένῳ οἱ δοῦναι
χρυσίον, εἰς ἑκατὸν χιλιάδας ποσούμενον, εἰ δ' οὐ πείθουσι,
προστιθέναι καὶ πλέον. οἱ γοῦν πρέσβεις ἐπιστάντες οὐδὲν ἦν- 10
τον· ἔτυχον γὰρ παμπληθεὶ πρὸ ἡμερῶν ἐκεῖνοι τῆς Καλλίου ἐκ-
στρατευσάμενοι. οὐδὲ γὰρ ἡρέμον τὸ σύνολον κακουργοῦντες.
B καὶ δὴ τῆς βουλῆς ἐκείνοις ἐνδοιαζομένης, τοῖς μὲν ἐδόκει διέλ-
θόντας τὸ μεταξὺ Βραγχαλίου καὶ πόλεως, καὶ τὸ οἰκούμενον 15
ἐρημώσαντας, τέλος τῇ πόλει προσσχεῖν καὶ προσκαθημένους 15
ἀπαιτεῖν τοὺς μισθοὺς. εἰ οὖν λάβοιεν τούτους· εἰ δ' οὖν, τὸ
δόξαν ἐπιτελεῖν. τοῖς δέ, καὶ μᾶλλον Τουρκοπούλοις διὰ τοῖς
οἰκείους αὐτῶν κατεχομένους παρ' Ἀλανοῖς, ἐπ' ἐκείνους πρότε-

festinantes Euxinum versus ob urgentes opportunitates distrahendarum, quibus oneratas naves traherent, mercium, eo quo intendebant caeteros omnes navarchos passus est solvere, quatuor exceptis, quos cum totidem, quas ductabant, triremibus, navare sibi operam voluit certa mercede constituta custodiendis Abydi faucibus et impediendo per fretum traiectu Persarum tutaque a piratis, si qui ea maria infestare tentarent, ora illa praestanda. caeterum his denuntiavit velle se abstinere ipsos a vi hostibus inferenda usque ad diem a praesenti vicesimum, ne tractatum quendam iam institutum pacis intempestiva forte praelii commissio disiceret. post eum terminum, si conventio non coalesceret, tum sane arma expedirent virtutemque monstrarent. sic pleraeque appulsarum Genua navium, quatuor relictis, ulterius navigando sunt provectae. imperator autem delectos legatos ad Amogabarios misit, cum mandatis offerendi eis a se, si bello abstinere, centum aureorum millia: sin ea perpelli summa non possent, potestatem legatis dabat ad eam, quantum ipsis videretur, plus pollicendo adiungendi. hi profecti Callipolim legati nihil egerunt, non repertis illic, prout speraverant, gentis primoribus. causa fuit quod paucis ante diebus plerique duces cum parte copiarum maxima inde moverant: non enim patiebantur sibi mora ignava perire occasionem damna quam possent maxima universis quam latissime paterent subiectis imperatori terris inferendi. quamquam in summa consiliorum de ratione belli haud plane consentiebant, quibusdam censentibus traiciendum ipsis ad eum locum esse qui Branchialium et urbem interiacet, vastataque dehinc tota illa regione urbi denique ipsi copias admovendas; obsidione circum undique munita, mittendos ad imperatorem qui debita ipsis olim stipendia solvi continuo poscerent, ni faceret, civitatis oppugnationem minarentur, irrevocabiliter deinde scilicet acturi quod constituerant. alia praevertendum videbatur aliud: opinabantur enim (in qua maxime sententia Turcopuli erant propter captivos e suis detentos ab Alanis plurimos)

ρον ἔναι ἐδόκει, ἱκανῶς καὶ τῶν ἐφοδίων ἐφ' ἑμαξῶν ἔχοντας.
καὶ γὰρ καὶ Ἄλανοι ἤπαξ βασιλέως ἀποστατήσαντες, πέμποντες
πρὸς Ὀσφεντίσθλαβον ἤδη κραταιωθέντα (οὐδὲ γὰρ Ἀγχιάλου C
αὐτῆς, ἥδη δὲ καὶ Μεσημβρίας, ἀλλ' οὐδ' αὐτῆς Ἀγαθοπόλεως
5 καὶ τῶν πέριξ ἀπέσχετο, ἀλλὰ καὶ τούτων ἦν ἐγκρατὴς ἐξ ὁμολο-
γίας) ἤξιον πέμπειν Βουλγάρους, ἦν πη καὶ πρὸς αὐτῶν, ἐρ-
χομένων κατ' αὐτῶν, ὁρμῶεν Ῥωμαῖοι ἐφέξοντας. ἀλλ' ἐκεῖνοι
μὲν ἐπὶ χιλλούς, ὥς ἡ φήμη εἶχε, ποσούμενοι ἐξεπέμποντο. οἷς
καὶ θαρρήσαντες Ἄλανοι πολλὴν τὴν ἐκεῖ καταδραμόντες καὶ
10 ληϊσάμενοι, πρὸς Ὀσφεντίσθλαβον προσεχώρουν ἅμα γυναιξὶ D
καὶ τέκνοις. ὧν χάριν ὑπερκαλοῦντες Τουρκόπουλοι (οἱ γὰρ αὐ-
τῶν οἰκεῖοι παρ' ἐκείνοις ὄντες συνεξηλεύοντο) πείθουσιν Ἰτα-
λοὺς καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς Πέρσας Ἄλανοὺς καταλαμβάνειν πρό-
τερον σπεύσαντας· εἶναι γὰρ καὶ παρ' ἐκείνοις οὐκ ὀλίγην λείαν
15 διεβεβαίουν, ἦν φθάσαντες ἐκ Ῥωμαίων περιεβάλλοντο, καὶ τάχ'
ἂν αὐτοῖς ἐκ τοῦ ῥᾶστα προγενήσεσθαι περιγενόμενοι τῶν Ἄλα-
νῶν. ταῦτ' ἔλεγον Πέρσαι, καὶ ταῖς βουλαῖς περιῆσαν· πλὴν E

6. πη κατ' αὐτῶν ἐρχομένων πρὸς αὐτόν?
σθαι περιγενομένοις?

16. προσγενήσε-

tunc opportunius esse adversus Alanos proficisci; ad quam expeditionem se satis habere commeatum, plaustris secum exportandorum, aiebant. Alani quippe postquam ab Augusto pariter et ab Amogabaris defecerant, communes amborum hostes, inclinare ad Osphentisthlabum Bulgarum, iam satis, ut putabant, opibus ad ipsos protegendos firmatum, coeperant. hic quippe Anchialum iam ipsam et Mesembream occupaverat; quin nec ab ipsa temperabat Agathopoli vicinisque circum illi pagis, quibus cum maxime subigendis tum intentus erat, aut potius, ut recentissimi ferebant nuntii, cum iis iam universis et civitate illa ipsa tractatu stipulato de deditione transegerat. ab hoc igitur Alani missis legatis petierunt praefici sibi duces Bulgaros, quorum ductu militaturos se spondebant, et prohibituos transitu Romanos, si forte infestas immittere copias in Bulgariam conarentur. concessum id illis: venerunt enim ad eos ab Osphentisthlabo missi praefecti, mille admodum, ut ferebatur, milites secum Bulgaros ducentes. horum adiunctione audaciores iam Alani facti prodire in campum non dubitarunt, depraedantes subiectam regionem; qua demum late vastata se cum uxoribus et liberis ad Osphentisthlabum contulere. huius Alanorum itineris certiores facti Turcopuli valde doluerunt elabi sibi hostes e manibus et spem praecidi omnem captivos e sua gente plurimos et valde caros, quos illi vinctos trahebant, amplius recuperandi. ergo Italos et Persas secum militantes adeunt, facile fore aientes Alanos praeda onustos in via longa et difficili notis praevertendo compendiis deprehendere, nec arduum tum fore vincere improvise circumventos, sed et idem quaestuosissimum cunctis ipsis futurum, spolia illa multa et pretiosa, quae Romanis erepta aveherent, amplum victoriae praemium inter sese divisuris. ita illi alios quidem spe lucri ac praedae in suam sententiam non frustra conabantur attrahere: ipsos autem cura potissimum movebat

- γάρ τινων ὀλίγων πᾶσαι αἱ γυναῖκες σὺν τέκνοις τῶν Τουρκοπού-
λων παρ' Ἀλανῶν κατεῖχοντο. διὰ ταῦτα ἐπομένους εἶχον καὶ
τοὺς λοιπούς. ἀλλὰ καὶ ἱκανοὶ ἐάθησαν. πλὴν γὰρ τινων ὡς
αἱ σύζυγοι πρὸς τὴν πόλιν παρ' Ἀλανῶν ἀπεστάλησαν τὺς σπον-
δὰς ἐπικρατούντων . . . . . ἀποστατήσαντας πρότερον τοῖς 5
P 420 λοιποῖς πόνοις . . . . . διὰ τοὺς οἰκείους, καὶ διὰ ταῦτα προεκ-
θέουσι τούτοις ἐπομένους εἶχον καὶ τοὺς λοιπούς. οὐ μὴν δὲ
ἀλλὰ καὶ ἱκανοὶ ἐάθησαν παρὰ τῇ Καλλίῳ καὶ τῇ Μαδύτῳ (καὶ
αὐτὴ γὰρ πρὸ μικροῦ σὺν φόνῳ πλείστῳ αὐτοβοεὶ διὰ τὴν σιτο-
δείαν ἡλίσκετο, καθάπερ μοι εἴρηται) ἐφ' ᾧ φυλάττοντο τῷ 10-15
λίσιμα.
- B 19. Ἄμα δὲ τούτοις προσταττομένοις, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἀντι-
τάττεσθαι τοσούτῳ πλήθει τοὺς ἡμετέρους, οἳ δὲ ἐν μέρει μὲν
περὶ τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ Μαρούλην ἐν μέρει δὲ περὶ τὸν βασιλέα
τοῖς ὀχυροῖς κατεστρατοπεδεύοντο, πέμψας ὁ βασιλεὺς τὰ περίξ 15
τῆς πόλεως ἀπανίστα, καὶ ταῦτ' ἤδη καιροῦ δρεπάνου οὐκ ἔτι
P 421 καὶ θερισμοῦ. οὐ γὰρ ὀλίγον φόνον ἐργάζοντο ἐφιστάμενοι.
ᾧθεν καὶ φήμῃ ἦν ἐκείνους αὐτοὺς λέγειν, ἐρωτωμένων παρὰ τῶν
ἰδίων πόσους ἄρα ἐν τοῖς ἐνιαυτοῖς ἐκείνοις πεφόνευκεν ἕκαστος,
καὶ λεγόντων, ὥσει πέντε χιλιάδας τοὺς πεσόντας συμποσώῃ-20
ναι. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτα· ἐκεῖνοι δ' ἐφ' ἁμαξῶν σκευάζε

3. ὡς] πᾶσαι? caeterum cum manifesta sit loci διττογραφία, aut
illud πλὴν γάρ — ἱκανοὶ ἐάθησαν (E 1 — 4) eximendum, aut hoc
(E 4 — A 3). 12. πραττομένοις? 20. ὡς εἰς?

coniugum cum parvulis, quas ferme universas (paucis illis videlicet ex-
ceptis quas in urbem missas diximus) Alani abducebant, ab illa servitute
liberandarum. ergo Turcopulos pro studio acriori praecurrentes caeteri
quoque persuasi subsecuti sunt: non omnes tamen: relictis sunt enim ido-
neo numero qui Callipolim interim tuerentur et Madytum. nam et hanc
paulo ante fame longa debilitatam, infesto assultu, non sine caede maxi-
ma ceperant, prout est a me superius memoratum.

19. Dum haec ita varie parantur, Romanae copiae tanto maiori ho-
stili multitudini sese contra in campo haud valentes opponere, partim
sub duce Marule partim sub Augusto iuniore, locis se situ inaccessis,
valida etiam munitae circumvallatione continebant. imperator autem se-
nior urbem tenens emittebat inde qui segetes in agris falci iam maturas,
ne prodessent hostibus, ut opinio erat, adventantibus, corrumpere.
quamquam vel si nullus adversarius veniret, periturae nihilominus illae
fuerant defectu colonorum qui colligerent: tanta enim erat rusticae ple-
bis prioribus incursionibus strages facta, ut ex responsis hostium, interro-
gatorum quot quisque trucidasset, eliceretur quinque saltem agricolarum
millia non magno loci et temporis spatio videri ferro hostili cecidisse.
atque istam tunc quidem imperator belli sustinendi rationem inierat, pro
tempore arbitratus consultissimam. Turcopuli autem cum aliis, quos ab

ἰδίας καὶ τὰ ἐφόδια φέροντες (λόγος δὲ καὶ ταύτας ὑπὲρ τὰς
 τετρακοσίας εἶναι) ὅλῳ ὁπλίῃσι ὁμόσει τοῖς Ἀλανοῖς ἦσαν. καὶ
 δὴ περὶ που τὰς εἰσβολὰς τῆς τῶν Βουλγάρων ἐπικρατείας κατα-
 λαβόντες, μάχην στήσαντες κρατερὰν Ἀλανοῖς καὶ αὐτοῖς ταῖς B
 5 καθ' ἑαυτοὺς ἀρμαμάξαις ὠχυρωμένοις ἐμάχοντο. ἀλλὰ πολλοὶ
 μὲν ἐκείνων στήσαντες τῆς ἀγενοῦς φιλοζωίας εὐκλεῆ θάνατον
 ἀντηλλάξαντο· αὐτοὶ δὲ πολλοὺς ἀποβαλόντες, καὶ μᾶλλον τοῦ
 Περσικοῦ, τέλος τῇ μάχῃ εὐημερήσαντες, ἐξαναλωθέντων τοῖς
 Ἀλανοῖς τῶν κούφων βελῶν κακείνων εἰς φυγὴν τραπέντων, πολ-
 10 λὴν λείαν ἐξηνδραπόδισαν. καὶ τὰς ἐν ἡλικίᾳ γυναῖκας καὶ λά-
 φρα ληϊσάμενοι ἐς ἡμέρας ἐλαφροπώλουν. εἰσβαλεῖν ἐντεῦθεν
 καὶ ἐς Ὀρεισιὰδα ἐκ τοῦ αἰφνιδοῦ ἐγνώσαν, ἵνα γεγονότες πρῶτα C
 μὲν ἐξ ἀτασθαλίας τόσης ἀμπέλους μὲν κατέκλων, λήϊα δὲ μήπω
 παρηβηκότα πικρῶς ἐξεθέριζον. ἐντυχόντες δὲ καὶ τῷ κατ' αὐ-
 15 τὴν ἐμπορίῳ πυρποληθέντι τῇ προτεραίᾳ καὶ παρὰ τῶν ἐποίκων
 πρὶν αὐτοὺς εἰσβλεῖν, καὶ ἐκ τοῦ ῥῆστος κατασχόντες, ἐκείθεν
 κατὰ τοῦ ἄστεος, ὡς εἶχον, ἡκροβολίζοντο. ἀλλ' οἱ ἀμφὶ τὸν
 πικέρην Ἀγγελὸν καὶ γε τὸν Σκουτέρην Χοῦμον προτερήσαντες
 τῆς μάχης εἰσῆλθον τὸ ἄστυ, καὶ που περὶ τοὺς πεντήκοντα καὶ D

iis diximus in consilii persequendi Alanos societatem tractos, summa fe-
 stinatione post eos ibant, com meatibus et propria cuiusque suppellectili
 plaustris una ductis impositis. plaustra porro ista fama erat quadringen-
 torum numerum excedere. pervenerant iam Alani praeceuntes usque ad
 confinia et primos ferme aditus Bulgariae, cum eos qui persequerentur
 assequuntur. ibi praelium sane acre commissum est, Alanis pariter e
 plaustris, qualium et ipsi magnam habebant copiam iisdemque pro vallo
 utebantur, diu fortissime resistentibus. sed et multi eorum extra munitio-
 nem in aequo stantes ignavo vitae amori gloriosam eo die mortem praeo-
 ptarunt. nec ii inulti cecidere: multi quippe ex Amogabarica quoque
 acie caesi sunt, praesertim Persae: nam in hos belli vis maior incubuit.
 tandem exinanitis pharetris Alanorum, nec iis sagittas iam, quibus sunt
 exercitatissimi mittendis, quas in hostem iacularentur habentibus, sors
 fieri melior Amogabarorum coepit, quos fassi victores fuga passim effusa
 versi Alani sunt, multam et opulentam rerum ac corporum relinquentes
 praedam. qua hostes sublegenda, congregandisque ac partiendis inter se
 captivis, maxime mulieribus florentis aetatis, dies aliquot insumpserunt.
 decreverunt inde improvise adoriri Orestiadem, quando eorum tanta exti-
 tit rabies, ut toto eius urbis territorio vineas diffractis avulsisque pes-
 sundarent vitibus, segetes autem nondum plane maturas, sic ut erant
 acerbae, demeterent. irruentes inde in suburbium commutationibus rerum
 venalium addictum, emporiumque ex eo vocatum, cui pridie cives ipsi
 ignem iniecerant, ne integrum occuparetur ab hostibus veriti, eo facile
 potiti totis inde viribus urbem oppugnabant, telis maxime in propugnato-
 res iactis. at pincerna Angelus et Scuteris Chumnus paulo prius quam
 esset oppugnatio coepta, collectis secum ferme centum quinquaginta illic

ἑκατὸν ἀπωκηκότας ἐξ ἀνατολῆς καταλαβόντες ἐκεῖ σὺν τούτοις, ὡς δυνατόν, τὴν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν ἐποιούντο καὶ ὡς εἶχον τοὺς ἐπιόντας ἡμύνοντο. οἱ δὲ ἐφ' ἡμέραις ὀκτὼ σφοδρῶς ἐπιτιθέμενοι οὐδὲν τῆς καθ' ἡμέραν μάχης ἠφίεσαν. ἀπαιτοῦντες δὲ καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος ὅστις καὶ τοὺς ἔτι περιόντας τῶν Κατε-5 λάνων, ὅσοι τῶν ἀλόντων τοῦ Ῥοντζερίου φονευθέντος Καίσαρος
E κατελείφθησαν, περὶ πού τοὺς εἴκοσιν ἐναπολειφθέντας, εἰ καὶ τὸ ἄστυ παραδοῖεν, ἔφασκον μηδὲν ἄχαρι πείσεσθαι. ὥς δ' ἐπὶ μηδενὶ τοὺς ἐντὸς πειθηνίους εἶχον, ἐνεργέστερον ἐπολιόρχουν. καὶ τὰ μὲν πρῶτα τὴν τοῦ Βαρέως οὕτω πύλην καλουμένην, πῦρ 10 ἐνιέντες, πυρπολοῦσιν εἰς τέλος· ὥς δ' ἐνδοθεν καὶ αὕτη τῷ ἐκ πετρῶν τειχίσματι περιεφράγγντο, ἀμηχανήσαντες ἐλεπόλεις ἰστάσι. καὶ μηχανήματι πολιορκικόν, προώθουμένην εὐκινή-
P 422 τως ὑπότροχον κλίμακα, βύρσαις βοῶν δι' ὅλου κεκαλυμμένην, ἐξετοιμάσαντες φέροντες πρὸς τοῖς τείχεσιν ἴστων, καὶ τοὺς ἐπι-15 βητομένους ἐξώτρυνον. ἦν δ' ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ Φαρέντα Τζιμῆς σημαίαν ταῖς χερσὶ φέρων καὶ ἐξ ἄκρας κορυφῆς ῥῆξ μὲν Σικελίας φημιζόμενος, εὐέλπιδες ὦν καὶ ἐπὶ τῇ ἀλώσει ὅσον οὐπω τοῦ ἄστεος. ἐκ χειρὸς τοίνυν καταστάσης τῆς μάχης καὶ ἀναρριχωμένων ἤδη τῶν θερμότερων, οἱ ἐντὸς ἀντιπαλαμώμενοι, κίονα 20

reperitis ex Orientali continente profugis, cum his ingressi Orestiadem ei tuendae pro virili attendebant, fortiter repellendis assultibus hostium. qui post dies octo acerrimae sed prorsus irritae oppugnationis, pelliciendis ad deditionem quos expugnare nequivissent, has condiciones offerebant. redderentur sibi ossa Caesaris Rontzerii, et viginti circiter, quot adhuc in vivis servari ferebantur, ex profectis cum eo quando est oppressus, Catelanis comitibus: urbem praeterea traderent. ea si fierent, pollicebantur nemini Orestiadensium quidquam se de caetero molestiae illaturos. ubi autem surdos ad omnia obsessos repererunt, ad vehementiorem se oppugnationem accingentes ante omnia portam, cui a *bary* seu *gravi* nomen erat, igne iniecto consumunt totam, aditu per id ostium iam patens ipsis libero futuro, nisi cives praecoccupassent murum intus e lapide structum ipsis opponere. hoc illi viso desperantes illac ingressum, ad machinas moliendas animum appellant. constructam ergo turrim intus scala perviam, subiectis rotis mobilem et taurino exterius corio undecumque protectam, muris admovent; consensurosque in illam milites, ac per eam summa pinnarum urbis occupaturos ad rem strenue gerendam, adhortantes et praemia pollicendo animant. eminebat inter hos hortatores Pharenda Tzimes vexillum gestans manibus, quem arroganti ludibrio circumstantes Siciliae regem praedicabant. huius ea cernebatur confidentia contumacis oris, ut facile sentiret quasi de iam capta ipsum sibi civitate applaudere. manu igitur ad muri viciniam machina promota, ac fervidioribus quibusque iam super eam ascensu strenuo superatam stantibus, defensores muri longam et praegravem ad hoc in id fastigium ante sublatam deorsum columnam devolventes turrim subito casu afflictam deiciunt,

μακρὰν ὑπαναβιβασάμενοί τε καὶ προσαράξαντες ἐκ τοῦ αἰφνιδόν, B
τὸ μὲν μηχανήμα κατασπῶσι, πάντας δὲ τοὺς ἐκεῖ μεταχειριζομέ-
νους φθορᾷ προσεπέλασαν. καὶ οὕτω μὲν ἀπογνόντες τῆς ἀπα-
ναστιάσεως ἄπτονται, οὐκ ὀλίγους ἄνδρας ἀρεϊκόνς ἀποβαλόντες.
5 καὶ κεῖθεν Παμφύλου πειρῶνται, καὶ κεῖ τὰ ὅμοια δράσαντες καὶ
παθόντες ἐπὶ τὴν Καλλίου βαδίζουσιν. Διδυμοτείχου καὶ λίαν
ἀπέσχοντο· καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐκεῖθεν ἐξώρμησε καὶ
περὶ τὴν Μόρραν διέτριβε.

20. Πρὶν δ' αὐτοὺς ἐκεῖ παραγγεῖλαι, ἐπεὶ καὶ αἱ ἐκ C
10 Γεννοῦας νῆες ἐκ Τραπεζοῦντος καὶ τῶν ἄνω τόπων κατάρσασαι
προσέσχον τῇ Κωνσταντίνου καὶ ἤδη ἐπ' οἴκου ἔμελλον ἀποπλεῖν
(οὐδὲ γὰρ ἐδόκει τῷ βασιλεῖ παρακατέχειν σφᾶς κατὰ συμμα-
χίαν· αὐτοῖς μὲν γὰρ οὐκ ἦν κατὰ γῆν πολεμεῖν, Ἀμογάβαροι
δὲ κατέθεον τὴν μεσόγειον), τέως δ' ὅπερ ἦν αὐτοῖς δυνατόν
15 καὶ τῷ βασιλεῖ χρήσιμον κατεφαίνετο, βασιλέα τε ἡξίουσαν ὅπερ ἂν
βούλοιο προσιύττειν. ὁ δὲ ἐκ παρόδου προσσχεῖν τῇ Καλλίῳ P 423
προσέταττε καὶ πείραν προσάξει, καὶ κεῖνοι ὑφίσταντο, παρὰ τι-
νων εὐαριθμῶν φυλασσομένη, καὶ τι γενναῖον, εἰ δυνήθεϊεν,

16. post προστάττειν posuerim quae infra non suo loco leguntur,
καὶ κεῖνοι ὑφίσταντο. 17. καὶ αὐτὴ πείραν deest.

cunctosque in ea repertos obtulerunt, alios quoque universos, qui circum
magno undique numero satagebant, pari ruina involventes. isto Amoga-
bari successu denique persuasi haud suarum esse virium expugnationem
urbis talis, soluta inde obsidione abeunt, non paucis viris fortibus amis-
sis. inde profecti Pamphylium tentant. sed hic quoque post acta similia
paria passi, Callipolim iter intendunt, ne prima quidem vicini Didymo-
tichi oppugnandi cogitatione admissa: illinc enim erupisse cum manu va-
lida ad eos, si eo viam attentarent, priusquam admove se possent, cae-
dendos Michaëlem Augustum acceperant, hac ipsa expectatione circum
Morrhham considentem.

20. Priusquam autem Amogabari Callipolim revertissent, appulere
Constantinopolim reduces e Trapezunte ac locis superioribus Genuensium
naves, quas eo profectas diximus. hae cum iam essent in procinctu sol-
vendae domum versus, quoniam imperator terrestribus, non maritimis egens
auxiliis, utique adversus Amogabarios mediterranea vastantes (Genuenses
autem exscendere ac bellum terra gerere se negabant posse), eas deti-
nere ad sibi militandum non duxit operae pretium, duces earum Augu-
stum in digressu salutantes, ei se officiose promptos obtulerunt ad na-
vandam, si quam iuberet, militarem operam. ille ostendit gratum sibi
facturos, si priusquam vela facerent in Italiam, obiter admovent se
Callipoli, et quae illic se offerret rei bene gerendae occasio, captarent:
sibi enim nuntiari paucos ibi praesidiarios relictos, et fortasse non magno
conatu capi arcem illam posse. si quid tale reperiretur et ipsis brevi
tempore facinus edere aliquod memorabile contingeret, tum sane magna
apud se gratia, pari sibi ipsis gloria, exiguae morae facile reparabili

- διαπραξαμένους ἔπειτα ἀποπλεῖν. ὥς γοῦν προσέσχον, μάχην συστήσαντες τὸ μὲν ἐμπόριον πυρπολεῖν ἐπιχειροῦσι, πῦρ δ' ἐναύσαντες καὶ τινὰ τῶν νηῶν ἐφορμῶσαν τῷ λιμένι καταφλέξαντες τὸ μέρος, οὐδὲν πλέον ἤνυσαν. εἶτα καὶ τινὰ τῶν ἰδίων εὐγενῆ γεννάδαν ἀποβαλεῖν κατὰ πόλεμον, πληγῆναί τε καὶ τὸν Μουρί-5
 B σκον ἀμηραλῆν. ὥς δὲ τῷ ἄστει ἐπεχείρουν, μοῖρά τις τῶν πολεμίων φανεῖσα, πολὺν τε στήσαντες τὸν κονιορτὸν κἀντεῦθεν δόξαντες εἶναι τὸ σύμπαν τῆς στρατιᾶς, δειλίαν ἐμβάλλουσι μαχομένοις ἐκ τοῦ ἑξαίρνης. καὶ διὰ ταῦτα, οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν λαφύρων ἐκεῖνοι λαβόντες καὶ πρύμναν κρουσάμενοι, ἀπελύοντο 10 πρὸς τὰ ἴδια ἦθρ.
- C 21. Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐθις πέμπων ἐπεῖρα μετ' εἰρήνης τῷ λαβεῖν χρήματα ἀπαλλάττεσθαι πείθειν. ἀλλ' οὐκ ἔπειθε διαπρεσβευόμενος· τοὺς γὰρ αὐτοὺς ἀντέπεμπε Ῥομοφόρτος τὴν εἰρήνην ἀπεροῦντας, εἰ μὴ τὰ καὶ τὰ γένοιτο, λέγων ἅπερ δὴ 15 καὶ προείπομεν. ἦσαν δὲ καὶ πρέσβεις ἐξ Ὀσφεντισθλάβου πρὸς Ῥομοφόρτον, σπονδὰς ζητοῦντες καὶ τὴν ἀδελφὴν Ὀσφεντισθλά-
 D βου, τὴν τοῦ Τζακᾶ τοῦ φονευθέντος σύζυγον, ἐγγνωμένους πρὸς γάμον ἐκείνῳ, ὥστε ἔχειν ὁμαιχμίαν κατὰ Ῥωμαίων· καὶ τούτοις ὁ Ῥομοφόρτος συγκάταινος ἦν. τῶν δὲ ποῦ βασιλέως 20

5. γεννάδα P.

6. τὸ ἄστυ P.

10. ἀπέλυνον τὰ πρὸς P.

18. ἐγγνωῶντες?

parta dispendio, patriam lucro et honore auctiores repeterent. assensu haud illibenter Callipolim infesti tendunt, primoque impetu conantur emporium arcis proximum incendere. ac flamma illi quidem eo iniecta etiam navem e multis unam in portu stantibus ex parte combusserunt. sed ardorem instantius urgendi refrigeravit caedes ab hoste resistente interim facta cuiusdam inter ipsos viri fortis et stirpe praenobilis, vulnus praeterea Murisco inflictum Amerali. tamen deinde urbem ipsam adorti oppugnare territi sunt visa procul nube pulveris ingenti, quod esse indicium putarunt adventantis in ipsos Amogabarici exercitus universi. non erat id quidem verum: nam partis dumtaxat cuiusdam hostilium copiarum redeuntis Callipolim istum pulverem fuisse signum est postea compertum. tamen hic error desperationem perpetrandi coepti Genuensibus incutiens referre pedem coëgit, spoliisque non paucis inde ablatis domum versus cursum reflexere.

21. At imperator rursus tentandos de pace Amogabarios ratus, misit qui eis suadere conarentur ut accepta pecunia migrarent alio, sed nihil profectum est: nam per hos ipsos legatos renuntiari Romofortus imperatori iussit frustra illum sperare conventuram sibi unquam cum ipso pacem, nisi prius haec et haec faceret. enumerabat autem eadem quae ante retulimus. aderant autem et ab Osphentisthlabo ad Romofortum legati, qui eum ad foedus secum contra Romanos ineundum invitarent oblata in coniugem Osphentisthlabi eiusdem sorore, vidua Tzacae nuper occisi. ad quae Romofortus facile consensit. interim in urbem reversi

πρέσβειων ἐς πόλιν παραγγειλάντων, καὶ ἀγγελλόντων ὥς καὶ τινες τῶν Περσῶν διαπερῶν ὑπὲρ τετρακοσίους (καὶ τοῦτο γὰρ ἐβρενθύετο Ῥομοφόρτος, ὥς εἴη τὰ δυνατὰ οἱ ὀπόσους θέλοι διαπερᾶν τοὺς κατὰ Θράκην αἰγιαλοὺς κατέχοντι ὥς ἂν μηδὲν P 424
 5 μηδ' ὅλως παρὰ τῶν τοῦ βασιλέως νηῶν κωλυθησομένων), παρ-
 αυτικά μοῖρά τις καὶ μάλιστα τῶν Περσῶν εἰς τὰ τοῦ Γάνου
 στενὰ εἰσβαλόντες αὐτοβοεῖ τὸν αὐχένα κατέσχον, καὶ πολλὴν
 λείαν ἐξ Εὐδημοπλατάνου ληϊσάμενοι, τοὺς πολλοὺς φονεύσαντες,
 ἀρτύναντες ἑαυτοὺς ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἀσφαλὲς σχόντες ἐκ τοῦ
 10 φρουρίου τοῖς λοιποῖς ἐνεργέστερον ἐπεχείρουν. ἐκεῖθεν καὶ ἕως
 Ῥαιδεστοῦ, τὰ πρὸς τὰ ὧδε κατὰ τε πλάτος Βιζύης καὶ πρόσω, B
 ἅπαντα τὸν τοσοῦτον τόπον ἀνθρώπων παντελῶς ἐρημώσαντες
 τοῖς ἐκείνων καρποῖς ἐνετρίφων· πελάγει γὰρ ληϊῶν κυματίζοντι
 προστυγχάνοντες, ἐξ αἰχμαλώτων τοὺς ἀμητῆρας ἐπιστήσαντες,
 15 μυρίον διεφόρουν πλοῦτον, ἀμάξαις καὶ ζώοις διακονούμενοι.
 βασιλεῖ μὲν οὖν ἐδόκει καὶ βουλευταῖς ἐκ πολλοῦ πέμπειν διὰ
 ταῦτα καὶ κατακαίειν τὰ ἄνω καὶ πόρρω πον Σηλυβρίας· ἔτι δὲ
 πολλῶν αἰτιῶν χάριν ὥκνουν καὶ ἀνεβάλλοντο τὴν ἐγχείρησιν. ἐς
 τοῦτο δ' ἀπεκρίθη τότε οἶμαι καὶ ὅψις ὀνείρου φανείσά τινι τῶν C

qui missi ad tractandum cum Amogabaris fuerant, praeter caetera Romoforti responsa etiam rem obiter compertam imperatori retulere, Persas videlicet supra quadringentos ex Asia traicere ut se Amogabaris coniungerent. id quod aiebant congruere cum eo quod coram ipsis Romofortus inter alia iactasset, sibi esse facile quot vellet ex Orientali continente in a se possessa Thraciae littora transportare, ne quidquam illud impedire conaturis quantislibet imperatoris navibus. hac porro rerum vice pars quaedam Amogabarici exercitus e Persis maxime conflata, artis faucibus Gani montis impune penetratis, iugum ipsius primo impetu occupant; et arce illa, postquam eam sibi valido praesidio imposito asservissent, freti, ad subiectam inde regionem populandam, orsi ab Eudemoplatano, excurserunt, multos occidentes, praedam immensam corradentes. quin et talis loci ad receptum ipsis tuti fiducia ulteriora palam ausi tentare, inde usque Rhaedestum et huic citeriora, in latum vero usque Bizyam et ultra, totum illum tam vastum terrae tractum, nullo ibi hominum vivo relicto, desolarunt, frugibus et proventu reliquo agrorum, illic sane tunc opimis, ipsi se ingurgitantes. undabant enim pro anni tempore ac terrae feracitate per hos campos immensa visu aequora expectantium falcem segetum, quas sibi Persae demetere coactis quos magno habebant numero captivis, inaestimabiles inde opes plaustris et iumentis ibidem usi repertis avexerunt. quibus imperatori nuntiatis, decrevit is tandem exequi quod ipsi dudum eius consilarii suaserant, hactenus multis, ut fit, causis intercurrentibus dilatam, mittendo qui flamma iniecta maturas segetes, hosti alioqui profuturas, corrumpere circa Selybriam et longe superius, quantum tuto posset fieri. tunc eventu perpetratum apparuit praesagum quod-

ἐκ τῆς τάξεως τοῦ παλατίου χρόνοις τρισὶ πρότερον ἢ ταῦτα γε-
 γέναι. Πέρσαι γὰρ ὀχοῦμενοι καμήλοις καθ' ἑῶν αἰγιαλὸν ἀπὸ
 Σκουταρίου καὶ τὸ ἐπέκεινα ἴστασθαι τὸ ὄναρ ἐδείκνυ, ἐξαίφνης
 δὲ κατ' αἰθέρα τὰς καμήλους πετομένας καὶ τοὺς ἐπιβάτας φε-
 ρούσας πρὸς τὴν ἀντίπεραν γίνεσθαι. καὶ ταῦτ' ἐπρώττετο μη-
 νὸς Ἀνθιστηριῶνος, ὅτε βασιλεὺς Μιχαὴλ ταῖς σφῶν ἀταστα-
 λiais προσκόπτων, ὀλίγους περὶ αὐτὸν ἔχων τοὺς συναναβάντας
 ἀπὸ δύσεως ἐκ προσπαίου, πέμπων πρὸς τὸν πατέρα ἐκχωρεῖ-
 σθαὶ οἱ τὴν πρὸς ἐκείνους ἀφίππευσιν, εἰ μὴ ἄλλως καὶ αὐτόθεν
 θέλοι ξυμμαχεῖν, ἐζητεῖτο· τὴν γὰρ χώραν ἤδη προνενομηῖσθαι,¹⁰
 καὶ ἄρδην φανερὰν εἶναι ἀπολουμένην, ἣν μή τις ὑπέρσχη. ἀλλ'
 ἢ περὶ ἐκείνον ὀλιγοχειρία ἐμποδὼν ἦν, καὶ μέλλησις προμηθῆς
 σπουδῆς ἐπικινδύνου τὸ τηνικάδε κρεῖττον ἐδόκει.

P 425 Ἄλλο δέ τι μᾶλλον ἐπραγματεύετο. (22) ὥς γὰρ ὁ Πέρ-
 σης Ἰσαὰκ (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα), ὃν καὶ τὰ πρότερον ἴστο-
 ροῦμεν τοῖς Ἰταλοῖς κατὰ δύσιν συνόντα πέμπειν παρὰ τὴν ἐκεί-
 νων πρὸς βασιλέα αἰσθησιν, καὶ σπονδὰς πρὸς αὐτὸν συντίθε-
 σθαι θέλειν κατὰ τι γαμικὸν κῆδος τὸ ἐπὶ τῷ τοῦ Μελέκ θυγα-
 τρίῳ, καὶ φωρεθέντα μετ' εἰρήνης καὶ αὐθις ἀντιπεραιωθῆναι
 B πρὸς Ἰταλῶν συνάμα καὶ τῷ ἰδίῳ λαῷ, — ὥς γοῦν καὶ αὐθις²⁰

2. Πέρσας γὰρ ὀχουμένους?

10. προνενομηῖσθαι P.

dam somnium ante annos retro tres cuidam ex ordine palatinorum obla-
 tum. viderat is inequitantes camelis Persas ad Orientale littus a Scuta-
 rio ad ulteriora longe loca extensos stare; mox autem subito ferri per
 aërem volando camelos cum suis sessoribus eosdem, et in oppositam per-
 venire continentem. acta haec sunt mense Iulio, quando Augustus Mi-
 chaël tot tantarumque cladum suis subditis ipso otiose praesente illata-
 rum convicium non ferens, paucos secum habens qui cum eo nuper ex
 interiori Occiduo tractu ascenderant, misso ad patrem nuntio poposcit
 permitti per eum sibi cum exiguo quem haberet equitatu in hostes irruere,
 ni mallet ipse sibi mature suppetias accurrere: nam serum deinde auxi-
 lium fore, ubi universa regio, quod si vel tantillum cessaretur, mox fu-
 turum apparebat, destructa excisaque irreparabiliter fuisset. caeterum
 paucitas comitum Michaëlis obstitit ne ipsi per Andronicum tam pericu-
 losa excursio liceret: visum enim sapienter est cunctandum potius, nec
 committendum ut intempestivo generositatis aestu Augustus iunior tantam
 temere aleam iaceret, praesertim cum in alio quopiam maiori praesentium
 malorum remedio machinando pater eius nunc cum maxime satageret.

22. Etenim Persa Isaacius nomine, quem superius retulimus mi-
 sisse clam Amogabaris, quibuscum tunc militabat, ad Augustum, qui se
 ad eius partes velle transire dicerent, omninoque facturum, si ei, prout
 fuerat oblatum, uxor daretur Meleci filia, tunc detecto arcano tractatu
 ab Italis fugisse inde in Asiam cum suis copiis, is, inquam, ex Orien-
 tali tractu, in quo tunc erat, novos ad imperatorem miserat nuntios, qui

πέμπων ἀντολήθην οὗτος κατήπειγε τὰς σπονδάς, ὑπισχνόμε-
 νος πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τοῖς Ῥωμαίων συνοίσοντα πράγμασιν,
 οὐ μὴν δὲ ἄλλα καὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ πρῶην ἀποστατήσαντας
 Τουρκοπούλους ἐκ μηνυμάτων τῶν πρὸς ἐκείνους προσάξασθαι,
 5 ἣν μόνον γυναῖκες ἐκείνων ἐπισταῖεν καὶ τέκνα τὰ παρὰ τῶν Ἀλα-
 νῶν πρὸς πόλιν ἀποσταλέντα, βασιλεὺς ἐξ ἅπαντος θέλων τὰς
 τῶν Ἰταλῶν δυνάμεις ἄρρωστοτέρας ἐγκαθιστῶν δέχεται τὴν
 πρεσβείαν, καὶ φιλανθρώπους τὰς ἀποκρίσεις διδούς πῶς ἂν
 κατὰ τρόπον ταῦτα καταστήσειε διεσκέπτετο. οὐδὲ ἡμῖν ἴσως
 10 χεῖρον προαναλαβεῖν καὶ δηλῶσαι περὶ τοῦ κορίου, τίνος μὲν
 Μελήκ θυγάτριον, ὅπως δὲ κατὰ πόλιν ἐν τοῖς Ῥωμαίων ἤθεσι
 προσέκυρσε διαιτᾶσθαι. Ἀζατίνης μὲν οὖν σουλτὰν ἐκεῖνος περὶ
 οὗ ἐν τοῖς προτέροις λόγοις ἐλέγομεν, ἔτι τῆς Περσίδος καθε-
 στῶσης, ἐπεὶ ἐκποδὼν ἦν αὐτῷ ὁ πατὴρ Ἰαφατίνης, οὗ δὲ καὶ
 15 Πέρσαι κατήκουον, εἰς διαφορὰς μεγίστας πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελ-
 φὸν Ῥουκρατίνην καθίστατο· διημφισβήτει γὰρ τῆς ἀρχῆς ἐκεῖ-
 νος καὶ διετέλει μαχόμενος, ὥς καὶ εἰς Τοχάρους ἀποκλῖναι ἤδη
 τοῖς Περσῶν ἐπιχειροῦντας πράγμασι, καὶ τὰς ἀρχούσας δυνά-
 μεις ἐκείθεν λαβὼν τὰ δυνατὰ τὰδελεφῶ ἐπείσφρειν. καταταχοῦ-
 20 μενος δ' ὑπ' ἐκείνων Ἀζατίνης ἔγνω κατὰ σπονδὰς προσχωρεῖν E

foederis prius propositi clausulam urgerent, et a se pollicerentur, si hoc fieret, acturum ipsum multa Romanae rei tali tempore valde conducibilia. inter caetera vero Turcopulos, qui nuper ab Amogabaris deficere conati perpetrare inceptum nequivissent, per se plane, quo nosset ad id efficaci modo, abducendos ab hostium partibus et imperatori reconciliandos. datam quippe ab iis sibi recens fuisse per arcanos internuntios fidem serviendi Augusto, si per eum ipsis redderentur uxores eorum cum liberis ab Alanis in urbem missae. haec imperator audiens, cum facile videret nihil sibi tali rerum statu expetibilius esse quam imminui ac debilitari quomodocumque cervicibus imminentes Amogabarorum copias, Isaaci legatis perhumana responsa reddidit. interimque cum iis suisque consultabat quonam optime ac citissime modo posset id perfici negotium. non erit autem hic abs re ex retro acta nos memoria repetendo quidpiam docere, quaenam haec et cuius Meleci filia fuerit, de qua nunc Isaacio isti collocanda tractabatur, quove casu contigerit educari eam in urbe et ad mores Romanorum institui. Azatines ille Sultan, de quo in prioribus multa libris scripsimus, Perside adhuc ipsi subiecta perstante, postquam est e medio sublatus pater ipsius Iaphatines, cui Persae libenter obediebant, gravibus commissus dissensionibus est cum Rucratine suo germano. vertebatur enim inter ipsos controversia de principatu, quem hic pertinere ad se contendens vi etiam armisque vindicabat, inclinans, ideo quod illinc auxilia speraret, in partes Tocharorum, qui iam invadere Persidem coeperant. ab his instructus copiis quae facile sufficerent ad fratrem, praesertim imparatum, opprimendum, toto in eum ruebat impetu, adeo ut Azatines suorum hostium vim, celeritate quae cursum omnem suum prae-

Georgius Pachymeres II. 39

τῷ προβεβασιλευκῷ τῷ Λάσκαρι. ὁ δ' ἐκείνον καὶ ὑποδέχεται
 προσενεχθεὶς φιλανθρώπως καὶ τιμᾷ τοῖς προσήκουσιν, οὐ μὴν
 δὲ ὥστε καὶ παρακατέχειν δεῖν ἔκρινεν, ἀγωνιῶν περὶ τῆς σφετέ-
 ρας, μὴ πως ταῖς πρὸς τὸν Ῥουκρατίνην συμμαχίαις οἱ τέως ἄλ-
 P 426 λοτρίως τοῖς Πέρσαις ἔχοντες Τόχαροι κατοικειωθέντες ἔγκρατις⁵
 μὲν αὐτῶν γένωνται, τοῖς Ῥωμαίων δὲ πράγμασι προσβάλλειν
 ἔχοιεν ἐξ ἐγγίονος. ταύτῃ τοι καὶ τὴν περὶ αὐτὸν συγκαθίσας
 βουλὴν ἐπήγγελε βουλευέσθαι περὶ τῶν προκειμένων, ἐνὸς ἀπι-
 σχομένους καὶ μόνου, τοῦ τὸν Ἀζατίνην παρακατέχεσθαι· τὴν
 γὰρ βουλὴν εἶναι ταύτην ἀπίστου μὲν πρὸς βασιλέα, ἐπὶ πονήρῳ¹⁰
 δὲ καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων βουλεύειν προαιρουμένον,
 B ὁμοιον ἄρα ποιῶντος καὶ λέγοντος ὥσπερ εἴ τις τὸν Θρηγγὸν κα-
 ταλύειν ἐβούλετο τῶν ὀχυρωμάτων καὶ θέλων ταῦτα διατηρεῖν.
 ὥς γοῦν οὕτως ἀπείρητο βασιλεῖ μὴ παρὰ Ῥωμαίοις τὸν Ἀζατίνην

11. βασιλεύειν P.

verteret se insequentium, effugere aliter nequiret quam se recipiendo sub
 tutelam imperantis tunc Romanis Lascaris. excepit hic eum benevole, ac
 quantis par fuit humanitatis et honoris significationibus coluit, non tamen
 ut putaret illum apud sese retinendum, veritus periculum ex eo immi-
 nens rei Romanae. reputabat enim fieri facile posse ut iam ante prae-
 valida in Perside Tocharorum factio, societatis modo cum Rucratine ini-
 tae illicio Persis hactenus ei fortiter obsistentibus fucum faciens, ad fi-
 ctam illos conciliationem attraheret, cuius deinde fiducia indormientes
 ipsos plane subigeret; ac tum conspirantes Persae cum Tocharis, prae-
 textu Rucratinis iurium et specie ulciscendorum qui eius aemulum hospiti-
 o foverent, Romanum e vicino irrumperent limitem, bellum interneci-
 num imperio moventes. adhibito ergo imperator perhumaniter Azatine
 cum suis, hortatus eos est ad disquirendum inter sese quid tali rerum
 cardine iniri consilii utilis ad fortunam afflictam extorris principis suble-
 vandam posset. in quo aiebat non recusaturum se quascumque sibi auxi-
 lii officiique ad istud delegarent partes. unum modo necessaria ex causa
 deprecari, ne a se petendum existimarent ut residere Azatinem in suo
 comitatu pateretur. exitiale id utrisque, ipsis videlicet et sibi, consilium
 futurum, quippe unde secutura provideretur ingens calamitas imperii,
 cuius opibus ipsi utique iuvare nequirent, nisi salvum ipsum incolumemque
 perstaret. his locis, ut tum erant tempora, fateri sese ipsis, exterius
 quasi vallum esse Romanae securitatis foedus dudum contractum, hacte-
 nus illaesum, cum finitima Perside. huius infringendi manifestum esse
 plausibilem obtentum datum iri Rucratini et Tocharis, exoso ipsis apud
 Romanos principe servando. unde clare perspicui quam foret haec impru-
 dens sententia; cuius auctores arcem, quam invictam et aeternum firmam
 prae se ferrent cupere, suaderent tamen nudari omni exteriori munimento,
 et septi ac clathrorum accessum arcentium cunctis obstaculis amotis viam
 ab ipsis eius defensoribus hosti ultro pandi aequum ducerent ad intimum
 contactum extremi, quo unice tegitur, muri. tali oratione vel persuasit
 vel perpulit Azatinem Augustus Lascaris ad perfugium alibi quaerendum.

κατέχεσθαι, καὶ ἡ βουλὴ συνεφώνει, ἐπανεζεύξε μὲν αὐτίκα καὶ αὐθις ὁ προσχωρήσας, οὐ μὴν δὲ καὶ βασιλικῆς ἀπήλυνσε βοήθειας ὥστε περιγενέσθαι τοῦ ἀδελφοῦ. ὥς δὲ καὶ αὐθις ἐκεῖνος ἐνεργέστερον ἐπολέμει καὶ οὐκ ἦν παραμένειν τὸν ὑστεροῦντα, 5 ἐπεὶ καὶ ἐκποδὼν ἤκουε τὸν Λάσκαριν γεγενῆσθαι καὶ ἐπὶ τῶν ὅλων κατασιτῆναι τὸν Παλαιολόγον, ἐχέγγυον ἔχων ἐκεῖνος τὴν C πρὸς τὸν βασιλεύσαντα συνήθειαν προσχωρεῖ καὶ αὐθις ἐκείνῳ τευξόμενος συμμαχίας. ἀλλὰ πολὺ τῶν ἐλπίδων ἐψεύσθη· ὁ γὰρ βασιλεὺς τοῦ πρὸς Τοχάρους κήδους δεύτερα πάντα τὰ τοῦ 10 σουλτὰν τιθέμενος, τὸν μὲν Τοχάρων ἄρχοντα Χαλαοῦ, τὸ ἐκ σπερμάτων σκοτίων θυγάτριον τὴν Μαρίαν πέμπων, κηδεύει, εἰ καὶ τούτου ἐν τοσούτῳ ἐξ ἀνθρώπου γεγονότος ὁ Ἀπαγὰς, ἀδελφὸς ὢν ἐκείνου ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τεταγμένος, τὴν Μαρίαν ἡγάγετο. τὸ δὲ σουλτὰν κατὰ πόλιν ἔχων ἤδη Ῥωμαίοις ἁλωμένην D 15 περιεβουκόλει ἀλλαχόθεν αὐτῇ τὰς ἐλπίδας. ὁ δὲ μὴ ἀγνοῶν τὰ βουλευόμενα, καιροῦ δραξάμενος, ὥς ἐλέγομεν ἐν τοῖς προτέροις, Αἴνοθεν φεύγει, καὶ ξὺν Τοχάροις τοῖς κατὰ δύσιν, ἅμα δὲ καὶ τῇ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντι Κωνσταντίνῳ, τὴν φυγαδείαν διατίθεται ἀνὰ τὰ τοῦ Εὐξείνου βόρεια. πολλοῖς δὲ χρόνοις ὥστε- 20 ρον, ἐκποδὼν γεγονότος ἐκείνου, ὁ ἐξ ἐκείνου Μεληκ τὸν Εὐξεινον διαπεραιωθεὶς πρὸς Καστάμονα γίνεται. καὶ ἤδη Τοχάροις E

nec tamen continuo discedentem a se prosequi auxiliis validis destitit; quorum ope, caeteris suis praesidiis adiunctis, fuit deinde cum fratri praevaleret Azatines, et extortum ipsi paternum denuo possideret imperium. verum eo iterum ferocius etiam quam olim apparatiusque rebelante, cum stare in recuperato solio nequiret viribus haud dubie Azatines inferior, audiens is Lascari defuncto praesidere suprema potestate Romanis rebus Palaeologum, fretus quadam contracta sibi cum eo quondam adhuc privato necessitudine familiaris amicitiae, ad novum imperatorem convolat, quin esset ab eo impetraturus auxilia non dubitans. quamquam sua illum in hoc quidem large fiducia fefellit. nam imperator Palaeologus Michael, foedus cum Tocharis longe Sultanis amicitiae praeoptans, spes huius et vota posteriora cuncta suae isti destinationi habuit, quam eo promovit usque ut filiam suam notham Mariam principis Tocharorum Chalaū connubio sociandam miserit; quo inter apparatus nuptiarum facto functo, frater ipsius idemque in principatu successor Apagas Mariam uxorem duxit. Sultanem porro Michael in urbe iam e Latinis recepta honorifice secum habens variis sed vanis astute lactabat spebus; qui eius artes quo spectarent non ignorans, arrepto, ut in libris prioribus memoravimus, tempore ex Aeno arce fugit, et deducantibus Tocharis, tum in Occiduo militantibus tractu, simulque Constantino principe Bulgarorum, tutum nactus est receptum in partibus borealibus Euxini. multis vero post annis, isto Azatine mortuo, filius eius Melec Euxino trajecto Castamone constitit, ubi reconciliatis sibi obsequio Tocharis favore horum

ὑποκλιθεὶς τὴν πατρικὴν αὐτοῦ καὶ παππῶν λῆξιν ἐπανασώσασθαι οἱ διεπειρᾶτο. ἀλλ' Ἀμούριος ἐμποδὼν ἐγένετο, καὶ μάχόμενος οὐκ ἀνίει, μέχρις οὗ κατισχυθεὶς ἅμα γυναικὶ ὁ τοιοῦτος παραγεγονῶς πρὸς τὴν κατὰ Πόντον Ἡράκλειαν βασιλεῖ προσχωρεῖν ἔγνω. καὶ παραγεγονῶς κατὰ πόλιν, ὅπως τούντεῦθεν ἐκ-
 P 427 δημοῦντος τοῦ βασιλέως τότε πρὸς Νύμφαιον, αὐτὸς ἀφείς τὴν σύζυγον κατὰ πόλιν, ὅφ' ὁδηγοῖς τοῖς τοῦ βασιλέως τὴν πρὸς ἐκεῖνον διήρχετο φέρουσας, καὶ ὅπως ἐξ Ἀτραμυτίου λαβὼν τὰς βουλὰς ἀπέδρα, καὶ ὅπως τὰ καθ' αὐτὸν διώκησεν, ἐρρέθη τὰ πρότερα. ὕστερον δὲ καὶ ἡ σύζυγος ὑποστρέφει, ἐκείνου μὲν¹⁰ ἀξιοῦντος, βασιλέως δ' ἐφιέντος. τὸ δὲ κόριον ὡς ὅμηρον καταλείπεται. ἤδη μὲν οὖν τὸ τοιοῦτον ἐτέθραπτο κατὰ πόλιν ἐπὶ συχνοῖς τοῖς χρόνοις ὑπὸ βασιλικῷ σιτηρεσίῳ, καθὼς ἄρα καὶ ὁ
 B Μελῆκ Κωνσταντῖνος, τῶν τοῦ σουλτάνου νιῶν ἄτερος, καὶ αὐτὸς παρὰ Ῥωμαίοις ἐγκαταλέλειπτο, ὃς δὴ καὶ βαπτισθεὶς ἐκθ-¹⁵ μως προσετιτέθεικε τοῖς Ῥωμαῖκοῖς ἡθεσιν. αὐτὸ δὲ τὸ τοῦ Μελῆκ ἐκείνου θυγάτριον μαθὼν Ἰσαάκ, Μελῆκ φημιζόμενος καὶ αὐτός, πρὸς γάμον καὶ αὐθις ἤτει. ἐζήτει δὲ καὶ τὸν θεῖον ταύτης Μελῆκ προβληθῆναι πρὸς βασιλέως σουλτάν, καὶ κεῖσε καὶ αὐτὸν πεμφθῆναι, καὶ οὕτως νίοποιθέντα καὶ αὐτὸν Ἰσαάκ βασιλεῖ τὰ²⁰

paternam avitamque ditionem recuperare conabatur, obstante vehementer Amurio, cum quo longo et sibi ad extremum infelici collisus bello, denique victus, Heracleam Ponti cum uxore se contulit; unde confugiendum sibi ad Andronicum imperatorem statuens Constantinopolim venit. ubi cognito diversari Nymphaei tum Augustum, coniuge in urbe relicta, iis se adiunxit quos ad ipsum ad se perducendum certior de illius adventu factus imperator ei obviam miserat. ut is dehinc consilio repente capto Atramytio fugerit, utque inde res suas administraverit, dictum a me iamdudum est. longo post tempore uxor, ipso postulante, concedente Augusto, ad eum reversa sua est, sed filia in obsidem relicta, hac de qua nunc sermo est, educata hinc in urbe multis annis, victu ipsi large ab imperatore suppeditato. quem ipsum in modum et Constantinus Melec, Azatinis Sultanis alter filius, et ipse relictus apud Romanos ac volens baptizatus, caritatem in res nostras educatione contraxisse visus est, eius haud disparem quam conscia origo et affectus e stirpe inolitus natis civibus erga patriam inspirat. istam igitur in urbe servari Meleci Azatinis nati filiam Melec ipse quoque dictus Isaacius audiens, in praemium et auctoramentum navandae quam pollicebatur imperatori operae dari sibi ab eo coniugem petiit, profitens talis connubii necessitudine se deinceps semper sic affixum Augusti obsequiis, quasi non in generum dumtaxat sed et in filium adoptatus ei foret, istiusque necessitudinis officium serviendo quam posset efficacissime Romanis expleturum. rogavit item praeterea ut patrum huius ipsius quam in sponsam optabat virginis, eum cuius modo meminimus Melecum, imperator in Sultanis dignitatem pro-

πρὸς Ῥωμαίων κατὰ τὸ δυνατόν ἐνεργεῖν. ταύτῃ τοι καὶ βασι-
 λεὺς ἐνασμενίσας τῇ κοινοπραγίᾳ τοῦ Πέρσου, τὸ μὲν σουλτὰν C
 ἐγκαθιστᾷ τὸν Μελέκ καὶ θεῖον τῆς κόρης οὐκ ἐδοκίμαζε τέως,
 τὸ γύναιον δέ, καὶ μεγάλην ἐξετοιμασάμενος προῖκα, σὺν αὐτῷ
 5 διαποντίους εἰς Πηγὰς πέμπει, ἵνα δὴ καὶ ἐπήγγελε καθημένους
 τὰ συμφωνούμενα καθιστάνειν σὺν τῷ καὶ τῆς πόλεως Πηγῶν
 τὸν Μελέκ ἡγεῖσθαι. πλὴν δ' ἄλλὰ καὶ συχνὰ τῶν ἀκατίων
 ἐκείσῃ πῃ παρεσκευάζετο, διαπερᾶν, εἰ θέλοιεν, Πέρσας. ὅτε
 δὴ καὶ περικαθημένων σὺν Πέρσαις τῶν Ἰταλῶν τὸν τοῦ Ῥαιδε-
 10 στοῦ πύργον, διανοομένων ἐξελεῖν καὶ οἱ χρωμένους ὁρμητηρίῳ D
 τοῖς περὶ τὴν Θορύκην πράγμασιν ἐφεδρεύειν, βασιλεὺς πέμψας
 τριήρεις δύο ἐπειρᾶτο μετᾶγειν ἐκεῖθεν τὴν ἄχρηστον ἡλικίαν, ὥς
 διαμενούντων καὶ μόνων τῶν ἐνεργῶν κατὰ πόλεμον. καὶ δὴ
 ἐπιστᾶσι τοῖς βασιλέως ἐμποδῶν ἔστησαν Πέρσαι κατὰ στόμα
 15 διακινδυνεύοντες· εἴτα μαθόντες τὴν περὶ αὐτοὺς τοῦ βασιλέως
 προμήθειαν καθυγῆκαν τέως καὶ ἐκόντες φυγομαχοῦσιν ἐώκειςαν. E
 καταταχῆσαντες δ' ἐν τοσούτῳ οἱ τῶν τριήρεων πολλοὺς τῶν
 ἀχρήστων ἐκεῖθεν κατάγουσι, καὶ οὕτω διαφορήσαντες εὐρωστο-

moveret. verum Andronicus de caetero perlibenter admittens propositiones Persae, haud putavit opportunum eo rerum statu Melecum constituere Sultanem. at puellam ipsam, magna ei dicta dote, una cum isto ipso suo patruo mari perducere curavit Pegas, ubi considerare ipsos voluit, et ea de quibus inter se ac Melecum Isaacium convenerat administrare; quod ut fieret facilius, eiusdem Pegarum urbis praefecturam Meleco attribuit. sed et naviculae quam plurimae ibidem comparabantur, usui futurae deportandis ex Occidua continente Persis, ubi eis, prout spondebat se facturum, persuasisset Isaacius retro in Asiam traicere, quando Latino exercitu, cooperantibus auxiliis Persicis, circumsidente Rhaedesti turrim (cuius loci potiundi magna Italos cupiditas incesserat, eum situ peropportuno ratos ad reliquam cum occupandam excurrando, tum postquam usurpassent, continendam in potestate inde Thraciam) imperator missis eo triremibus duabus conabatur ex illo praesidio extrahere turbam per aetatem aut sexum bello inutilem et alimentorum absumptione damnosam, quo illius sollicito consortio liberi milites expeditius et efficacius possent tutelae castri, cuius foret iactura Romanae rei plurimum exitialis, attendere. ad id exequendum cum se admovissent littori trierarchae imperatorii, obviam forte habuere illic ad ostii defensionem oppositam Persicam cohortem, quae sane fortiter exscendere tentantibus obstabat, quoad significato in aurem quibusdam ex illo corpore, ac per eos in alios vulgato, quid ad eos, quo dudum cuperent, transferendos benevole ipsis pararet imperator, inflexi illi remiserunt de repugnandi pertinacia, ultroque, sed quasi fugere vi compellerentur, tamen retenta certantium specie recedentes, locum nostris dedere feliciter exequendi quae destina- verant. festinarunt quippe triremium vectores eo brevi fugae Persarum momento pleramque partem imbellis multitudinis e Rhaedesti extractam turri ad sese recipere, quam avehentes residuos obsessos haud paulo con-

τέρους τοὺς περικλείστους κατέστησαν, ὥστε καὶ ἐξιόντας ἐκ πο-
δὸς διώκειν τοὺς ἐπιόντας. οἱ καὶ δυσχρηστούμενοι ἐπὶ τούτοις
τὰ μέχρι Σηλυβρίας καὶ ἐπίταδε κατατρέχουσι, καὶ κακῶς διετί-
θουν οἷς ἄρα καὶ ὑστεροῦν συνέβαινε φρουρίοις ἐγκατακλείεσθαι.

- P 428 23. Τούτοις δὲ γενομένοις ὁ πατριαρχεὺν Ἀθανάσιος⁵
ἐπιδραυιζόμενος οἶον τὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἐξοσιώσεως, δις μὲν καὶ
τρὶς τῆς ἐβδομάδος τὰς λιτὰς ἐποιεῖτο, βαρυτέρας δὲ τὰς προσ-
τιμήσεις τοῖς κατὰ τι προσκόπτουσι διετίθει. οὐ μὲν δὲ ἀλλὰ
καὶ ἐς πλεον εὐσεβείας ἤκειν δοκῶν, στήλην μὲν ἐκείνην πατριαρ-
B χῶν τῶν τριῶν Γερμανῶν, τὴν ἐπὶ δεξιᾷ εἰσιούσι τῶν ὡραίων¹⁰
πυλῶν ἱσταμένην, διὰ τὸν ὕστερον τὸν ἐξ Ὀρεστιάδος μετατε-
θέντα, ὅτι τῇ πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς εἰρήνῃ αὐτὸς ἐκεῖνος πρεσβύ-
σας συνήργησε, κατασπᾶ, στήλην δὲ βασιλείον ἐκ χρυσονήματος
διασκευασμένην κατ' ὄξυν πέπλων, ἣν ἐκεῖνος βασιλεὺς Μιχαὴλ
P 429 πατριαρχεὺν ἀνήρτα τῶν πρὸς τῇ δύσει μέσον ἐρυθρῶν κίωνων,¹⁵
κατὰ τέ τι κλείσμον τοῦ νέον ἐκεῖνον Κωνσταντῖνον φανῆναι

16. τι] τινα?

firmatiores ad diutius animosiusque resistendum reliquerunt. cuius novae alacritatis praesens tunc quoque edidere specimen acri statim eruptione in oppugnatores facta, non sine horum damno. quibus adversis obsidentes irritati successibus, solatium suo dolori quaesiere manibus late praedatoriis spargendis, quae cuncta usque Selybriam ultraque ad viciniam urbis cruentis incursionibus vastarent, omnes male multando quos reperissent segniores in mature se condendo intra muros arcium eius tractus.

23. Interim dum haec gererentur, patriarcha urbis Athanasius, quasi ostentans religionis abundantiam, bis et ter in hebdomade preces celebrabat, graviores quoque solito multas poenasque iis qui offendissent quomodolibet infligens. quin et eximium se quoddam sublimioris pietatis specimen editurum ratus, tabulam illam pictam imaginibus Germanorum trium qui patriarchatum urbis diverso tempore gesserunt, ab eorum ultimo, ex Orestiadensi sede in Constantinopolitanam translato, in monumentum positam ad dexteram ingredientibus per speciosas fores, sustulit in eius qui posuerat ignominiam, cui se ferebat eo nomine infensum quod is legatione obita paci Graecorum cum Latinis conciliandae fuisset cooperatus. effigiem insuper imperatoris Michaëlis Palaeologi, titulo et habitu inclyti illius prisci Constantini, quam cum idem Germanus, dum esset patriarcha, filorum subtextu aureorum exprimi curasset in velo figurae desinentis in acumen, id postea velum publice appenderat in Occidua magni templi parte inter duas illic sitas e porphyro columnas, inde quoque detraxit, suae adversus utriusque memoriam, Michaëlis videlicet ac Germani, obsequens irae. nam huius quidem opus erat monumentum istud, in illius autem commendationem excogitatum et erectum fuerat a Germano, significare studente Michaëlem urbe recuperata reparataque, quam antiquus Constantinus condidisset, eidem praeterea fortitudine ac pietate similem, actis simul et virtutibus promeritum ut recte in imperio vocari novus Constantinus posset, praesertim cum Constantini appellatio-

Ῥωμαίοις εἰς τὸ τοῦ πανευκλεοῦς Κωνσταντίνου σχῆμα μεταλλά-
 ξας ἴσθη. καὶ ἄπερ τῶν προτέρων τιμῆς ἡμερῶν τοῦ πατριαρ-
 χοῦντος κατὰ σχῆμα διετηρήθησαν, ὕστερον μεταγνόντων οἶον
 κατὰ τιν' ὀλιγωρίαν μετηλλάττοντο, ὥσπερ ὁστράκου μεταπε-
 5 σόντος. ἐκεῖνος δὲ καὶ θεῖα εἰς τὰ πάντα δικαιώματα μινύων,
 τοῖς πολλοῖς ἀνέδην ἐπέχρα, αὐτοπροσκοπίτης ἐγγὺς φαινόμενος,
 καὶ πῶς πρὸς τὸν κρατοῦντα λόγος ἐξ εὐλαβείας ἠπράκτει, καὶ B
 εἰρκται καὶ καταγνώσεις τοὺς κατὰ τι προσκόποντας διεδέχοντο.
 τὰ δὲ τῆς κοινῆς ἐκκλησίας εἰς ὀλίγον γε περιστάντο, ἐξορισθέν-
 10 τος μὲν τοῦ Ἀλεξανδρείας, ἀλλοτριουμένου δὲ καὶ τοῦ τῆς Θεο-
 πόλεως διὰ τὴν τῶν Ὁδηγῶν μονήν, ἣν πού δὴ καὶ καταθῆναί
 τις ἠλπίζετο, τοῦ δ' Ἱεροσολύμων Ἀθανασίου ἐκποδῶν κἀκείνου
 γενομένου διὰ τὰς ἐκεῖθεν κατ' αὐτοῦ φήμας, ὥς δὲ Βρουλᾶς
 15 τις ἐκ Ῥωμαίων, καὶ Καισαρείας τῆς Φιλίππου ἐπίσκοπος, βα- C
 σιλεῖ καὶ αὐτῷ προσελθὼν πατριάρχῃ καὶ ἀνενέγκας, πεμφθεὶς
 συνάμα καὶ τοῖς ἐκ βασιλείως πρέσβεσι κατελέγγειν ἠπεύγετο· οἱ
 καὶ ἐπιστάντες Ἱεροσολύμοις τὸν μὲν πατριάρχῃν ἐξωθοῦσι, τὸν

6. ἀπέχρα P.

11. καταστῆναι?

nem praesago quodam omine iam olim adhuc puer et privatus acceperisset. atque has quidem imagines Athanasius toto tempore prioris sui patriarchatus, et transacto huc usque spatio secundi, stare in loco ac spectari passus erat: nunc autem quasi damnans in hoc sese vituperabilis tolerantiae, quam emendare poenitentia par esset, velut fortuito interlapsu tegulae, statim mutato consilio amovendas nunc abscondendasque decrevit. idem autem divinas, ut loqui solebat, iustificationes ad promiscuum suae aspererrimae censurae in omne indiscriminatim genus et hominum et rerum odiosissimum exercitium allegans, in obvios aequae cunctos saevus ac respectuum securus irruebat, offendendi occasiones prope studiose ac data impense opera quaerere visus et captare. nec erat cuiquam ab eo tali modo vexatorum in recursu ad Augustum spes ulla posita. nam hic veneratione sui patriarchae constrictus ingenti, partem pietatis vel maximam putabat in cunctis ei obnoxie morem gerere. carceres ergo et ignominiosae damnationes in quantulocumque deprehensos lapsu certo ac subito quoslibet excipiebant. commune porro concilium ecclesiae, ne quis ad id synodo coacta suam referri causam aut querimonias posse confideret, in paucissima redactum capita paene nullum erat, exterminato utique Alexandrino patriarcha, Antiocheno alienato propter Hodegorum monasterium, Hierosolymitano quoque, cui et ipsi nomen fuerat Athanasius, nuper exauctorato propter allatas ex illis partibus in urbem accusationes eius per quendam Brulam nomine, ex Romanis oriundum, Caesareae Philippi episcopum; qui convento de criminibus quae deferebat imperatore ipsoque patriarcha, redire iussus unde venerat cum imperatoris legatis ad explorandum coram itane se res haberent uti accusator dixerat, hi, ut ipsis est visum, plene convicti de veritate delatorum, profecti Hierosolymam patriarcham quidem extruserunt sede, Brulam autem in Aeliae

δὲ Βρουλᾶν παρὰ τὴν τοῦ βασιλέως θέλησιν (τὸν γὰρ βασιλέα
 ζῆλος μόνος κατήπειγε ἐξετάζεσθαι τὰ ἐγκλήματα) ἐπὶ τοῦ τῆς
 Αἰλίας θρόνου, φέροντα καὶ ταῦτα μύσος ἀφορισμοῦ, ὡς ἐλέ-
 γετο, φέροντες ἐνθρονίζουσι. καὶ λοιπὸν ἀπηρτημένου κακίνου
 D ὄντος, μόνος ὁ πατριαρχεὺν συνάμα τῷ προσκομίζοντι, ἀπηρ-5
 τημένου τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Θεοπόλεως ἤδη, ἐν τοῖς ἱεροῖς
 διπτύχοις ἐμνημονεύετο. ἀρχιερεῖς δὲ οἱ μὲν ἀπεδῆμον, καὶ
 τοὺς ἐπιδημοῦντας ἀποδημεῖν κατηνάγκαζε. τοὺς δὲ τοῦ κλήρου
 τιμίους, οὓς δεινῶς ὑφείωρα, τοὺς δὲ προσαφαιρούμενος καὶ τὰ
 σιτηρέσια ἀπρακτεῖν ἐποίει. ἦν δὲ καὶ τοῖς κατὰ τι προσκόπτου-10
 σιν εἰς αὐτὸν ἢ ἐκ βασιλέως ἀποστροφὴ ἀπαραίτητος, θέλοντος
 E ἐκεῖνον εὐλαβείας τρόποις ἐξῆπαντος συνιστᾶν. καὶ πολλοὶ τινες
 εἰρκταῖς ἐδίδοντο ὡς μήτε τινὰ παράκλησιν ἔχειν μήτε μὴν ἐκ τοῦ
 τυχόντος ἐλευθεροῦσθαι, ὡς καὶ τινας ἀποδράντας τῶν μονα-
 χῶν, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσιν ὅπου ἄρα καὶ προσφύγοιεν, προσφυγῖν15
 τοῖς κατὰ τὴν περὶ αὐτὸν φρερίοις. τὸ προτεινόμενον τοῖς εὐθύ-
 νουσιν ἢ κακουχία, ἵνα γοῦν ἄλλ' οὕτως σωθεῖεν. καὶ τοῦτο

11. ἐπιστροφή?

throno collocarunt, per vim id attentantes et contra imperatoris volun-
 tatem, qui solo instinctu religiosi, ut putabat, zeli delata examinari cri-
 mina aequum censuerat, non autem excommunicatum prius hominem, qua-
 lis Brulas deprehensus postea est, in sacra illa sede constitui. novo igitur
 etiam ipso patriarcha Hierosolymorum Brula propter anathema sus-
 penso, cum et antea, ut est dictum, suspensi pariter fuissent Alexan-
 drinus et Theopolitanus, nullius iam alterius e sacris publice diptychis
 recitabatur nomen nisi Athanasii Constantinopolitani solius patriarchae,
 et qui sacram tunc oblationem celebrabat, sacerdotis. episcopi autem
 versari alias in urbe soliti plerique ultro abierant; si qui vero adhuc
 comparerent, summa vi facessere inde compellebantur. e primoribus vero
 cleri quosdam quidem patriarcha gravium suspectos habebat criminum,
 quosdam autem subtractis alimentis cessare ab officiorum exercitio coge-
 bat. tantundem porro erat gratia excidisse apud patriarcham et impera-
 toris ipsius indignationem incurrisse: nam quoscumque quomodocumque
 exosos haberet Athanasius, eosdem Andronicus pietatis suae putabat esse
 irrevocabiliter et immisericorditer persequi. unde multos passim contin-
 gebat in ergastula compingi, et ibidem sine ulla consolatiunculae admix-
 tione, citra ullam expectationem aliquando successurae liberationis, ad
 desperationem adigi. unde monachorum nonnulli ex ista infelici sorte na-
 cti effugium furtivum, cum nullum asylum viderent inter nostros tutum,
 profecti ad Frerios in Peraea degentes eorum protectione utebantur. at-
 que in his mirum erat, contra omnem iustae ac canonicae animadversio-
 nis formam, non emendationem aut salutem ex hac secuturam delinquen-
 tium videri esse pro scopo propositam punientibus, sed aerumnam ipsam
 ac miseriam eorum in quos animadverteretur. quae si quis suis momen-
 tis aestimet, verissimum profecto per haec comprobari deprehendet illud

ἦν ἄντικρυς τὸ τοῦ Διοδώρου πατρός, τὸ κακοποιεῖν τινὰς βα-
 θείως, ὅταν δικαίωμα θεῖον μίξωσιν. ἀλλὰ γὰρ παράδοξόν ἐστιν P 430
 οὐκ εἰ γέγονέ τι τῆς συνηθείας ἔξω, ἀλλ' εἰ μὴ πᾶν ἐστὶ τὸ γι-
 γνόμενον ἐν ἑλλήσι πρὶν ἢ καὶ γενέσθαι. ἡ μὲν οὖν περὶ τὸν πα-
 5 τριαρχοῦντα τοῦ βασιλέως αἰδώς, καὶ τὸ συγκεχωρηκὸς ἐφ' ἡπα-
 σιν ἐκ πληροφορίας οὗτι μικρᾶς, ὡς ἐδόκει, ὡς καὶ στολαῖς
 ἀγάλλειν ταῖς λαμπροτάταις συνάμα πλείστοις τοῖς εἰς τὸν ναὸν
 ἀναθήμασιν, ἐς ὅτι πλείστης φιλοθείας εἶναι ταῦτα καὶ φιλοκα- B
 λίας τοῦ βασιλέως πιστεύεσθαι, καὶ ὑπακοῦειν ἐτοίμως ἐς ὃ τι
 10 δὴ καὶ διαμηνύσειε, καὶ ἀπαντᾶν συχνάκις ἐν ἑορταῖς ἐξῆλλους
 καὶ πολυταλάντους τὰς στολὰς φέροντα, ἡρεμεῖν ἐκείνον οὐκ εἶα,
 ἀλλ' ὅσημέραι ὑπανοιγνὺς δικαστήρια τὰς κρίσεις ἡϋθέτει, ὡς
 καὶ τύπους ἀρχαίους μεταλλάττειν κατὰ τὸ δόξαν συμφέρον καὶ

Diodori patris antiqui dictum, quosdam tum exitiosius nocere, cum anim-
 adversioni suae divinarum iustificationum allegationem immiscuerint.
 caeterum mirabile est non quidem in hoc homine nihil apparuisse secundo
 patriarchatu a prioris acerbitate diversum, sed ab iis qui rursus illum
 talem experti promoverunt, non fuisse provisum, et citra ullam dubita-
 tionem priusquam evenisset expectatum, haudquaquam illum ab usu na-
 tura et consuetudine inolito deflexurum. in hoc autem nunc ipsum magis
 magisque confirmabat insigniter eminens et continuis se observantiae fa-
 vorisque propensissimi quotidie liberalius efferens obsequium promptum ad
 omnia veneratioque demississima imperatoris. hic enim alta quadam eius
 viri meritorum virtutum gratiaeque apud deum intimae existimatione prae-
 occupatus, summam sibi religiosae pietatis laudem constituebat in nullo
 fine aut modo faciendo ipsius officiis et beneficiis ornandi. quare illum
 subinde munerabatur stolis splendidissimis pretiosissimi textus; addebat
 una plurima donaria votiva, quae circum aras appenderentur, monumenta
 in templo conspicua devotionis pariter et magnificentiae donantis eximiae,
 eademque veluti pignora patriarchae futura paratissimae sibi ad nutus
 omnes, quidquid praecipere aut indicare libuisset, efficacis Augusti vo-
 luntatis. accedebat ostentata studiose ab eodem obedientia in occurrendo
 quoties a patriarcha vocaretur ad quaslibet functiones sacras. quod fa-
 ctitabat praesertim in festis, cum cura peculiari honorandi invitatem,
 accedendo ad eum in vestitu ac cultu exquisitissimi splendoris. ex qui-
 bus signis palam demonstratis cum non magis ipse patriarcha quam omnes
 omnis generis homines sentirent addictissimum et esse et irrevocabiliter
 futurum Andronicum Athanasio, inde consequbatur, ut hinc quidem uni-
 versi ordines sub patriarchae tyrannide gementes de mali huius levamento,
 quod aliunde quam ab Augusti potestate nequiret expectari, desperarent,
 ipse autem patriarcha experientia sui pleni in principis animum dominii
 non parum in dies quidlibet attentandi imperiosiusque ac inexorabilius op-
 primendi quoslibet feram licentiam augetet. itaque haud unquam furo-
 rem remittens horribile quotidie tribunal aperiebat, miseris citandis quos
 sine misericordia damnaret. in quo pensi nihil habebat, esset quod age-
 bat necne a regulis antiquis et forma canonica dissentaneum. confiden-
 tissime quippe pro arbitrato innovabat immutabatque cuncta, prout iudi-
 cabat accommodatum ad, quam informatam dudum animo mordicus tene-
 bat, religionis et ecclesiasticae disciplinae prorsus enormem ideam. igi-

εὐλαβές, καὶ ἄλλους μὲν καθιστᾶν ἐν ἄλλοις, μοναχοὺς δὲ μονοφαγίαν κατ' ἐννάτας δι' ἔτους ἀσκεῖν, δίχα μέντοι σαββάτου καὶ κυριακῆς. ὅθεν δὴ καὶ τρία ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦντος τὰ μείζω ταῦτα πλημμελεῖσθαι ξυνέβαινε, πρὸς τῷ καὶ πατέρων τύπους ἀρχαίους ἀλλάσσεσθαι, οἷμαι, τοῖς ἀμελεστέροις, λαθροφαγίαν ἀπληστίας τε καὶ ὑπὲρ τὸ δέον τοῖς ἐστιωμένοις δειλῆς ὀψίας, καὶ τρίτον τὸ παραθεωρεῖσθαι τὰς θυσίας τὰς μυστικὰς τοῖς ὀψὲ σιτουμένοις. ἀγλευκῆς δὲ τοῖς πᾶσιν ἐδόκει καὶ ἄχαρις, τὸ περὶ τοὺς νόμους ἐπιεικὲς μὴδ' ὄναρ εἰδώς.

P 431 24. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς τῷ δυσχερεῖ πανταχόθεν τῶν¹⁰ πραγμάτων ἀντιπαλαμώμενος πέμπει μὲν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Κασσιανὸν καὶ ἐξ ἀξιώματος μέγαν πριμικήριον ἀνὰ τὰ μέρη τῆς Μεσοθινίας, ἐφ' ᾧ περ καὶ ὡς ἔχοι ἂν τὰ κεῖ καθιστᾶν· ὃς καὶ καιρὸν διατρέψας ἐν τοῖς ἐκεῖ φρουρίοις, ἐπεὶ ἔδοξε τῇ βουλῇ φό-
B ρους ἐκλέγειν ἐκ τῶν κτηματικῶν τοὺς συνήθεις, ἵν' εἴεν οὗτοι¹⁵ τῷ ἐκεῖ στρατιωτικῷ εἰς μισθοὺς, ἐκεῖνος ἢ καταδημιαγωγῶν τὸν λαόν, ἢ καὶ ἄλλο τί οἱ δόξαν, τὸν εἰς τοῦτο πεμφθέντα Βαρδαλῆν κατασχὼν πολλαῖς ταῖς πληγαῖς ἱμάσσει, καὶ μᾶλλον ὅτι φθάσας Βαρδαλῆς προσήγγειλε βασιλεῖ τὰ χεῖριστα κατ' ἐκείνον,

tur alios amovebat, alios praeiciebat officiis, citra respectum ullum. monachos vero severissime cogebat toto anno ieiunare, semel in die nec hora prius nona comedendo, exceptis sabbato et dominica. unde multos minus robustae virtutis imbecillitas humana subigebat in tria quaedam non parum abhorrentia a scitis patrum labi piacula, primum ad clam usurpandas comestiones furtivas, deinde ad excedendum in his, licentia secreti per tenebras nocturnas, debitae modum temperantiae, denique ad irreverenter assistendum mysticis mane celebratis sacrificiis, quae scilicet nocturnis ingurgitati comessionibus pleni adhuc crapula obirent, immane quantum indecenti et a forma ecclesiastica antiqua degenerante ministerio. horum tamen patriarcha securus omnium, pergebat instituta via, cunctos fastidiosae despiciens, nemini non stomachose acerbis obvio, benignae accommodationis legum ad infirmitatem hominum, quam epikiam vocant, ne per somnium quidem unquam visus cogitationem ullam admisisset.

24. Caeterum imperator adversis undique ingruentibus, qua vi atque industria poterat, occurrens misit in partes Mesothinae generum suum Cassianum, vocabulo dignitatis qua insignitus erat magnum primicerium dictum, ut res illic laborantes quo posset modo sustentaret. is cum in arcibus eius tractus aliquanto fuisset tempore moratus, interimque decretum exisset imperatorii consilii, quo agrorum illic possessores tributa pendere consueva iubeantur, quae in stipendia militantium in ea provincia copiarum expendi deberent, vel demereri volens populum, vel nescio quid aliud secutus, profectum illuc ad id vectigal exigendum Bardalem comprehensum multis plagis affecit, infensus huic maxime, quod acceperat graviter infamatum se ab eo fuisse apud Augustum, cui Bar-

δεξάμενος τοὺς λόγους παρ' ἄλλου, ὡς κῆδος πρὸς τὸν Πέρσην
 συνιστῶν αἰρεῖται καὶ κοινοπραγίαν πρὸς ἐκεῖνον κατὰ τῶν βασι- C
 λικῶν πραγμάτων συντίθεται. ταύτῃ τοι καὶ προσταττόμενος
 ἀπαντῶν, ὃ δὲ δυσελπιστῶν περὶ οὗ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα φέ-
 5 ρουσιν ἀναβάλλεται. προσεταιρισάμενος δὲ καὶ λαὸν στρατιω-
 τικόν, πέμπων καὶ ζητῶν ἀσφαλείας πίστεως πρὸς βασιλέως, ἄνε-
 τος ἦλᾶτο. ἐπεὶ δὲ τῇ Χηλῇ ἑαυτὸν ἐνεπίστευε καὶ τὰ πιστὰ
 τῆς ἀσφαλείας ἐκείθεν εἶχεν, ὡς ᾔετο, Χηλίται τινες κατὰ πόλιν P 432
 εὐρεθέντες συντάττονται βασιλεῖ ἢ μὴν κατασχεῖν ἐκ δόλου τὸν
 10 φρυγαδίαν καὶ παραδοῦναι τοῖς ἄξουσιν. ὃ καὶ γίνεται τὴν ταχί-
 στην· ὡς γάρ τις τῶν εὐνούχων ἐπὶ τούτῳ ἐπέμπετο, αὐτὸς μὲν
 ὑπὸ τῶν καταστροφμάτων τῆς νηὸς ἐκρύπτετο, ἐκεῖνοι δὲ ᾗτε
 συνήθεις εἰσελθόντες τὸ φρούριον κοινοῦνται τὸν λόγον κρυφη-
 δὸν καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ μεσοῦσης ἡμέρας μετὰ δεῖπνον ἐπιστάν-
 15 τες ἅμα, τῶν συντηροῦντων διεσπαρμένων, περισχόντες δε-
 σμοῦσι καὶ ἅμα παρὰ τὸν βασιλέα φέρουσι δέσμιον. βασιλεὺς δὲ B
 πρὸς ἐκεῖνον μηδὲν ἀξιώσας εἰπεῖν, συνάμα τῷ Κοτανίτζῃ τοῦτον

dales tamquam auditum ex alio retulerat convenisse iam Cassianum cum
 principe Persarum de affinitate inter eos contrahenda, promittente ipso
 transfugium et communem operam in oppugnando imperio Romano. qua-
 propter accersitus ab imperatore in urbem fuerat, et iussus omissis
 omnibus se sistere. verum ille vix sperans purgare se satis apud Angu-
 stum posse, iter sibi periculosum moras nectens primum differebat;
 deinde postquam vulgus militum beneficiis et spebus ita demeruisse visus
 est, ut in omni sibi fortuna fidum fore non temere confideret, iam au-
 dacius responsans misit ad imperatorem, qui nomine suo peterent caveri
 prius ab eo, fidei pignoribus idoneis, nihil sibi damni ex hoc ad ipsum
 accessu proventurum; quo denuntiato, quasi iam solutus officio parendi,
 liber securusque vagabatur. quoniam autem postea impetrato in arcem
 insularem Chelen aditu exceptus illic est ea benevolentia civium, ut se
 tutum loco tali de caetero putaret, forte tunc Constantinopoli reperti
 Chelensium quidam non dubitarunt imperatori promittere, freti cognatio-
 nibus et clientelis suis, sese dolo comprehensum fugitivum his tradituros
 quos ipse ad eum retrahendum mitteret. et praestitere quod receperant.
 cum iis enim ad hoc ire quidam iussus e palatinis eunuchis, ubi navis
 Chelen appulit, ipse quidem sub tabulato delituit, Chelenses autem in-
 gressi ad suos intra munitionem, communicatoque clam amicis et neces-
 sariis consilio, his probantibus et pro virili iuvare promptis, sub meri-
 diem facta manu Cassiani diversorium petunt. acquiescebat ille post
 prandium, nihil minus quam quod parabatur metuens; satellitesque ipsius
 ac custodes corporis varie dispersi erant, prout res aut remissiones
 quemque vocarant suae. ergo coniurati Cassianum facile correptum alligant,
 coniectumque in navem reversi curriculo in urbem imperatori vin-
 ctum tradunt. porro Augustus nullo eum dignatus verbo in eundem ubi
 Cotanitza detinebatur compegit carcerem, occasione sic agendi ex eo du-

καθείργυνσιν, ἐπεὶ ἔφθασεν ἐκεῖνος γράψας πρὸς τὸν ἴδιον συμ-
πένθερον τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου, ὁμοίαν ἀποστασίαν καὶ τὴν
αὐτὴν τῷ Κοτανίτζῃ, εἰ μὴ συμπαθοῖτο, προσαπειλούμενος.
καὶ ἔδοξε μὲν τότε ζημιωθείς ὁ κρατῶν τῶν στρατηγῶν τὸν κρά-
τιστον, ὅμως γε μέντοι φροντίζων οὐκ ἀνίει οὐδ' ἐς βραχὺ πῶς 5
ἂν διοικήῃ τὰ καθ' ἑαυτὸν οὕτω πονήρως ἔχοντα.

- C 25. Ἐνθεν τοι καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἐφ' ὧν Ἰβήρας πρεσβεῖαν
στεῖλασθαι κατὰ συμμαχίαν ἐκ πλείστου διανοούμενος, πέμπει
τοὺς συγκαλέσοντας, ἐπεὶ καὶ οἱ ἔτοιμοι ἀπαντᾷ ἦσαν ἀμισθὶ
καὶ ἐπὶ μόνοις ἵπποις καὶ δαπάναις ταῖς ἀρκούσαις προσαμύνειν 10
τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν. ὅθεν καὶ μετ' οὐ πολὺ Χατζίκης τις
τῶν τῆς Ἰβηρίας μεγιστάνων προσελθὼν βυσιλεῖ ἐφ' ὧπερ καὶ
τὴν πρὸς Ῥωμαίους κατωστήσαιο κοινοπραγίαν, ἐπέειπε οὐ
συνέβαινον σφίσι αἱ συμφωνίαι, ἄπρακτος ὑποστρέφει. τὸ δὲ
P 433 πρὸς τὸν Χαρμπαντῶν κῆδος καὶ λίαν ἐξητοιμάζετο. καὶ τὰ 15
τῆς Νικαίας μέρη κακούμενα πυνθανόμενος, τὴν οἰκίαν αὐτα-
δέλφην Μαρίαν, τὴν καὶ δέσποιναν τῶν Μουγουλίων θρυλλου-
μένην, συνάμα λαῶ τῷ ἀρχοῦντι πέμπει πρὸς Νίκαιαν. ἀπήγ-
γειλε δὲ καὶ αὐτὴν καθεμένην τῇδε καθιστάνειν τὸ πρὸς τὸν

18. ἐπήγγειλε?

cta, quod Cassianus ad suum consocerum canicleo praefectum antea scri-
bens minatus fuisset se, nisi mitius ab imperatore tractaretur et suae
haberetur dignitatis ratio, haud minus periculosa et noxia rei Romanae,
quam olim Cotanitzza, defectione rebellaturum. existimabatur Cassianus
Romanorum tum ducum omnium scientissimus rei bellicae; unde pro cae-
tera infelicitate sua imperatori contigit talis viri usuram tali tempore
perdere. ille tamen non remittens sollicitudinem satagebat, ne ad mo-
mentum quidem cessans, in ordinandis, qua commodius posset, rebus
suis ita omni ex parte turbatis ac plene deploratis.

25. Unde et cum dudum agitasset animo de mittenda legatione ad
Iberos Orientales, qua eos ad belli societatem secum ineundam invitaret,
experiendum nunc denique putavit, destinatis illuc qui auxiliares inde co-
pias evocarent. audiverat enim paratos eos ad Romanis militandum sine
stipendio, modo equi solum ipsis et alimenta, quantum sat esset, prae-
berentur. tamen cum paulo post Chatzices quidam, unus ex Iberorum
primoribus, ea ipsa de re tractatum venisset ad Augustum, quod de con-
ditionibus foederis convenire inter ipsos nequivisset, re infecta rediit ad
suos. priori spe successus affinitatis cum Charmpantane contrahendae
negotiatio procedebat, adeoque strenue incumbabatur in apparatus des-
tinati connubii proximum. urgebant enim ad maturandum nuntii ad im-
peratorem appellentes crebri, regiones circa Nicaeam bello infestari Per-
sico ferentes. igitur sororem propriam Mariam, quae titulo dominae Mu-
guliorum passim honorabatur, cum idoneo comitatu deduci Nicaeam curat,
mandans ipsi ut illic considens ex proximo suum cum Charmpantane con-
iugium promoveret, nec prius quam re perfecta desisteret, tumque daret

Χαρμπαντιῶν κῆδος καὶ τὰ τῶν Περσῶν δουλαγωγεῖν ὡς οἶόν τε πράγματα.

26. Οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἀνὰ τὴν δύσιν Τοῦρκοι τὸ παράπαν B | ἡμέλουν, ἀλλὰ τὸν τοῦ Γάνου κυριεύσαντες τόπον καὶ τὸ τοῦ 5 ἁγίου Ἡλιοῦ περικαθίζουσι φρούριον, καὶ τοὺς κατ' αὐτοὺς οὐλαμοὺς δίχα τεμόντες ἐκεῖ τοὺς ἐντὸς ἐκάκουν, ἕως οὗ συντακέντες ἐκεῖνοι τῇ πολυημέρῳ λειψυδρίᾳ, ὡς καὶ τὰ φύλλα τῶν δένδρων λείχειν καὶ θύοντες ζῶα ἀπορροφᾶν τοῦ αἵματος ἐπὶ πλείσταις ἡμέραις, πολλοὺς δὲ καὶ ἀποθανεῖν, ἔγνωσαν ἑαυτοὺς προ- 10 διδόναι καὶ φρούριον. πλὴν οὐκ ἐθάρρουν τοῖς Πέρσαις διὰ τὴν C ἁλλοτριώσιν τοῦ σεβάσματος, καὶ πέμψαντες Ῥομοφόρτον ἐπεκαλοῦντο. καὶ ὃς παρῆν, καὶ βία μὲν μόλις δ' ὅμως οἱ περὶ αὐτὸν τὸ Περσικὸν ἐξελάσαντες, τὰ πολλὰ δικαιολογούμενον πρὸς αὐτούς, καθ' ὁμολογίας προσχωροῦντας μετὰ τῶν θείων εὐαγ- 15 γελίων δέχονται, καὶ ὅσον τὸ ἀφ' αὐτῶν φιλάνθρωπον τὴν διαγωγὴν παρέχουσι. τοῦτο ποιοῦσι καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ῥαιδεστοῦ. ἐπὶ πολὺ γὰρ διετέλουν τῷ φρουρίῳ ποιοῦμενοι προσβολάς, ἀλλ' οὐκ ἦνυτον. τέλος καὶ μηχανήματα ἐπιστήσαντες πε- 20 τροβόλον νυκτὸς τὰ πολλὰ κατηκύντιζον τὰς βολάς, ὡς ἐπιρρι- 20 φῆναι πέτρας περὶ πον τὰς ἑκατὸν καὶ πολυταλάντους· πεντη-

quam posset operam exarmandae Persarum in Romanos irae, ipsisque viri auctoritate revocandis ab imperio vexando.

26. Qui vero in Occidua continente bellum in nos gerebant Turci, haud segnes feriebantur, sed Gani iugo superato arcem cui a Sancto Elia nomen est obsidebant, divisisque bifariam copiis obsessos utrimque adeo premiebant, ut illi tandem longa siti enecti (nam aquae penuria cogebantur ardori faucium levando arborum folia lingere, et occisis animalibus ligurire sanguinem; nec alio per dies plurimos potu victitarant, unde et multos mori contigit) decreverint se ipsos et arcem dedere. sed Persis ob diversitatem religionis se credere veriti, destinato ad Romofortum Christianum Latinum quodam e suis, ostenderunt, si suas admoveere propius copias vellet, se suaeque ipsius potestati permissuros. accessit Romofortus, et huius exercitus, quamquam haud facile, tandem tamen Persicum vi expulit, multa expostulantem et frementem quod parata sibi praeda per socios vocatos extorqueretur e manibus. tum Romoforto pacti certas condiciones, utrimque manu sacris evangeliis imposita iuratas, obsessi deditionem fecerunt. nec fides tum in Latinis desiderata est, humane siquidem, quod promiserant, tractarunt, et quo transferri poposcerant, tuto perduxerunt. hoc illectus successu Romofortus turrim etiam Rhaedesti subiicere sibi voluit. et huic ergo munitioni copiis admotis longo institit tempore, crebris oppugnans assultibus, at semper irritis. tandem elata contra super altum aggerem balista petras in muros per eam iaculabantur diu noctuque, sed nocte frequentius, adeo ut noctis unius spatio centum circiter numerati iactus sint saxorum prodigiosae

- πονταμναῖαι γὰρ τὰ πολλὰ ἔπιπτον, εἰ καὶ διὰ τὸ ὀλίγιστον τοῦ φρουρίου αἱ πλεῖσται ἡστόχουν καὶ ἔξω ἐπέρρητον τὰ πεμπόμενα. οὐ μὴν δὲ καὶ ἀζημίωτοι ἔμενον, ἀλλὰ πολλάκις ὑπὲρ τριακοσίους
- P 434 οἱ ἐντὸς ὄντες εὐθαρσῶς ἐξελαύνοντες σφίσιν ἐπέρραττον καὶ τὰ πολλὰ ἐζημίουν, ἕως οὗ κατισχυθέντες καὶ οὗτοι προσχωρεῖν⁵ καθ' ὁμολογίαν ἰκέτενον. ἀλλ' οὐκ ἔπειθον· ἐπώμοτος γὰρ ἦν Ῥομοφόρτος, ἐπεὶ πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν ἰδίων, ἥ μὴν καὶ θέλοντας προσχωρεῖν μὴ δέχεσθαι, καὶ μᾶλλον τοῦ πύργου σαθρωθέντος ταῖς συνεχέσι τῶν λίθων βολαῖς αὐτοῦ μηχανήματος. τὸ γὰρ τοῦ ἁγίου Ἡλίου φρούριον χειρωσάμενος φιλανθρωπῶς¹⁰
- B προσηνέγκατο τοῖς οἰκήτορσι, καὶ φρουροὺς ἐμβαλὼν ἐκείνοις πρὸς Ῥαιδεστὸν γίνεταί, ἐξελεῖν διανοούμενος καὶ ἀνοικτὴ φονεύειν. οἱ δὲ προσελιπάρουν θερμότερον, καὶ ἑαυτοὺς παρεδίδosan καθ' ὁμολογίας τοῦ σωθῆναι, ἐκ χειρὸς ἥδη τῆς μάχης οὔσης καὶ τοῦ κινδύνου ἐπηρητημένον. κἂν ἐκινδύνενον, ἦν μή τις τῶν ἐπι-¹⁵ σκόπων συμπαρῶν σφίσι καὶ σὺν αὐτῷ ἄλλοι τὸν βάρβαρον ἰκετεύουσι μὴ ἂν τόσον ἐργάσασθαι φόνον. ἅμα δέ γε καὶ συμβου-
- C λεύουσιν; ὥς ἐλέγετο, τοὺς τοῦ βαρβάρου θυμοὺς κολακεύον-

2. ἐπέρρητον] ὑπερίπταντο?

9. αὐτοῦ] ἀπὸ τοῦ?

gravitatis, quippe quae quinquaginta minarum singula fere pondus aequarent. sed turris exiguitas interdum per tenebras fallebat collineantium aciem; unde ab utroque latere multa intacto castris corpore cadebant. nec indemnis Latinis obsidio erat: nam praesidarii turris trecentis plures audacter interdum in eos erumpebant maleque multabant, quoad denique debilitati diffisique viribus et hi sunt compulsi descendere ad pacta, oraque Romofortum ut certis conditionibus abire se sineret incolumes. id ille ferociter renuit: indignans enim quod ea obsidione multos suorum amisisset, iuraverat se obsessos, quantumvis vellent rogarent, numquam ad compositionem admissurum. in qua eum maxime sententia firmabat, quod latera videbat obsessae turris multis iam locis hiantia ob labes quas petrae muris per balistam impactae intulerant; unde brevi se vi potiturum castro sperabat. quoniam autem pactione constrictus coactus fuerat cum praesidiariis arcis Sancti Heliae nuper captae humaniter praeter genium se gerere, prosecutus etiam praesidio abeuntes, quo secure ad destinatum deducerentur, in Rhadestinis, quos oppugnatum inde statim venerat, constituere volebat exemplum illustre sui adversus Romanos odiū, cunctis iis immisericorditer necandis. adversus hoc obsessi iam redacti ad extrema infimis precibus certabant, vitam saltem ac miserum spiritum indulgeri sibi, portas statim, si hoc promitteretur, aperturis, suppliciter orantes. diu surdis ad haec irati victoris auribus, periclitabantur Rhadestini repulsae ipsis exitiali subiacere, nisi quidam quem secum habebant episcopus, et cum hoc alii, pro eis apud barbarum deprecatores intervenissent. hi pro ecclesiasticae lenitatis officio monebant haud deo probatum iri Christianorum per Christianos caedem fieri tantam. adiongebant interesse sua ipsius, mansuetudinis apud arcem Heliae partam famam hic quoque tueri. ubi enim non uno iam experimento compertum

τες, ὡς εὐθίχτως καὶ ἄλλοι προδοῖεν ἂν ἴσως ταῖς φιλανθρωποῖς
 ἐκ φήμης μετεωρισθέντες ἐλπίσι. ταῦτα λέγοντες τῇ δεινότητι
 τῶν λόγων μόλις τὸν βάρβαρον κατεργάζονται. καὶ τὰ μὲν χρή-
 ματα ἀφαιρεῖται, γυμνὰ δὲ τῶν ἐνόντων τὰ σώματα καταλείπει,
 5 ὥστ' εἰ μὲν μένειν θέλοιεν, κηδεμονίας τινὸς ἀξιοῦσθαι, εἰ δ' οὖν,
 ἄλλ' ὡς ἔχουσιν ἐξ αὐτῆς ἀπαλλάττεσθαι. προῆγε δὲ τὰς δυνά-
 μεις, ἀπὸ ῥυτῆρος ἐλαύνων, καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ φρούρια. φήμη D
 δ' ἔκετο συμπεριάγειν καὶ τὸν ἐπίσκοπον (Πανίου δ' οὗτος ἦν) ,
 καὶ τὰ πολλὰ καὶ αὐτὸν ἐφιστάμενον συνεργεῖν τοῖς ἐχθροῖς, ἐφ'
 10 ᾧ προδίδοιεν αἱ πόλεις. καὶ διὰ ταῦτα ὡς εἰκὸς καὶ παρὰ τῆς
 ἐκκλησίας ἐκεῖνος ἠϋθύνετο, καὶ ἡ δίκη πατριάρχου γράμμασιν
 ἐδηλοῦτο τῷ καταδικασθέντι. ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὴν φήμην καὶ
 τὰ τῆς ποινίμου δίκης ὑπεραλήθης, καιροῦ δραξάμενος φεύγει,
 καὶ τὴν ταχίστην τῷ βασιλεῖ παραγίνεται.
 15 27. Βασιλεὺς δὲ ταῖς ἀπὸ τῶν ξενικῶν ἐλπίσι μετέωρος P 435
 ὦν τὴν ψυχὴν, ὅμως καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ πολλὰ ἐτεχνᾶτο ὑπο-
 σπόνδους ἐκ τιμημάτων προσάγεσθαι τοὺς ἀλάστορας. Γεν-

increbuisset lenem et exorabilem Romofortum esse, aliae tractus istius
 arces facile adducerentur ad ei se dedendas. ne igitur successus, gloriae
 sibi magnae ac quaestui futuros, intempestivo gratuita immanitatis op-
 probrio corrumpere, tamquam ei benevole consulentes, dum blande ob-
 secrarent, vix tandem eloquentia et gratia exarmarunt ferociam viri, per-
 suadendo ipsi ut spoliatis omni pecunia et suppellectili dedititiis viva so-
 cium et libera corpora relinqueret. impetratum insuper et illud, ut si qui
 Rhaedestinatorum manere in loco sub victoris potestate ultro eligerent, illic
 ut subditi cura dignarentur aliqua, sin aliud mallerent, statim quocumque
 luberet migrare sinerentur. inde Romofortus pronas ad fortunae obvium
 favorem habenas laxans, circumferebat exercitum per arces reliquas fi-
 nium illorum, subigendis iis imminens, in quo tentando non inefficaci uti
 opera ferebatur episcopi cuiusdam, quem circumducebat. Paniensis hic
 erat, de quo fama perlata in urbem est cooperari eum victoriis Latino-
 rum, suadendo Romanis eius tractus ne sese et quas custodirent arces
 aut urbes dubitarent iis tradere. in quo culpam admittere merito visus
 est ecclesiastica animadversione dignam. reus igitur citatur literis ad eum
 missis patriarchae, cum denuntiatione, nisi vadimonium sisteret et satis-
 faceret, poenae canonicae, debitae hostium fautoribus, incurrendae. hoc
 ille percussus nuntio, dolens ob infamiam contractam et supplicii gravita-
 tem intentati metuens, occasione arrepta fugit e castris Romoforti, et
 festinanter imperatorem adiit.

27. Hoc statu rerum imperator, etsi expectatione peregrinae, quam
 accersere satagebat, militiae suspensum habebat animum, tamen ex se
 quoque, si qua posset comminisci, malorum remedia exquirens, non ab-
 horrebat a tentanda de novo reconciliatione ferocium illorum et imma-
 nium Amogabarorum, certus non parcere impensis etiam magnis, si lar-
 gitionibus pecuniae ad pacis illi consilia inflecti se siperent. tales mente
 cogitationes Augusto versante, forte accidit venire tunc primum ad Ge-

νουῖται μὲν οὖν οἱ κατὰ πόλιν ἄρτι πρῶτως παρὰ τοῦ σφῶν συνεδρίου ἄββῶν δεξάμενοι (δηλοῖ δὲ ἡ φωνὴ τὸν ἡγούμενον, ἔχει δ' οὗτος τὴν τοῦ δήμου προστασίαν, ὡς παρὰ Ῥωμαίοις ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου πύλαι) Ἀμογαβύροις ἤθελον διαλλάττεσθαι· οὐδὲ γὰρ εἶχον ἄλλως τὴν κάτω διαπλωῖζεσθαι κατὰ τὰς αὐτῶν⁵ πραγματείας θάλασσαν. ταύτῃ τοι καὶ τὰ τῆς πρεσβείας ὁ ἄββῶς ἀνιδέχετο. καὶ βασιλεῖ γνωσθέν, ἐπεὶ στρατὸν βάρους ἔχοντα οὐκ εἶχε πέμπειν, ἀλλὰ τινα τῶν ψιλικῶν ταγμάτων περὶ τὸν μέγαν ἐταιρειάρχην ἦσαν τὸν Δούκαν, οὗς ἤγεν ὦν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ πρότερον, ἣν πῇ ποτε κρυφῆδὸν καὶ ἐξ ἐνέδρας προσβάλλοιεν¹⁰ (οὐ γὰρ ἦν φανερώς ἀντιτάττεσθαι), διὰ ταῦτα οὐκ ἦν ἀποδέχεται¹⁵ Γεννοῦτας πρὸς ἐχθροὺς τῶν Ῥωμαίων εἰρήνην συντίθεται θέλοντας. ἔνθεν καὶ πρῶτον μὲν πέμψας ἀναστέλλειν ἐπαρᾶτο τὸ βούλημα, ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, εἶναι μὲν καὶ πάλιν οὐδὲν ἥττον σφῶς φίλους καὶ βασιλεῖ καὶ Ῥωμαίοις, ἐφ' οἷς καὶ ὄρκους¹⁵ ἀπαιτούμενοι τοὺς παλαμναιοτάτους ἐδίδουσαν, ἥ μὴν καὶ αὐθις ὑπὲρ Ῥωμαίων . . . . . καὶ ὄρκους . . . . . ἐτέραν βουλὴν

nuenses Constantinopoli degentes destinatum iis regendis ab ipsorum metropolis senatu magistratum supremum, quem dicunt Abbam, voce praefectum aut praepositum sonante. hic praeditus auctoritate in populum est eius simili quam olim apud Romanos praetor populi habebat. huius occasione adventus, consultantes de rebus suis Galatini Genuenses uno assensu convenerunt necessario sibi faciendam cum Amogabaris pacem: aliter enim quam iis per ea loca praevalentibus in compositionem secum adductis, liberas ipsis ac securas non fore navigationes Euxinum versus ad emporia illarum partium, e quorum commerciis spes ac rationes mercaturae, cui potissimum vacabant, magna ex parte penderent. eo consensu et rei verisimilitudine ipsius Abbas motus legationem ei paci tractandae per se obeundam ad Amogabaros suscepit. indicatum id consilium imperatori est tum maxime, ut dictum est, intento excogitandis modis resistendi Amogabaris. exercitum enim iustum, quem iis opponeret, nec habebat ad manum nec unde cogeret suppetebat. tantum quidam levis armaturae ordines supererant; quos magnus hetaeriarcha Ducas exercitus totius, antequam dissiparetur, dux, reliquas adhuc habebat, ad usum furtivarum dumtaxat excursiuncularum: haud enim palam ostentare ex adverso frontem tam multis tam paucos belli ratio aut communis prudentia sinebat. haec cuncta secum imperator reputans primum experendum putavit, ecquid revocare Genuenses a consilio pacis Amogabaricae posset. misit ergo qui eam dissuaderent; quibus cum esset responsum a Genuensibus necessariis se causis ad eam tentandam conventionem trahi, nec fraudi eam Romanis aut imperatori fore, quibus amici et fidi esse ut antea non desisterent, postquam indemnem in loca ipsis opportuna transitum ab hostibus Romanorum pepigissent, prout suorum rationes mercimoniorum flagitabant. post quae rogati ut saltem iurisiurandi fide interposita caverent se non adiuturos adversus rem Romanam Amogabaros, aut quidquam hoc toto in negotio acturos abhorrens ab obsequio imperatori a se debito et ad extremum uti hactenus exhibendo, illi haud cum-

ὁ κρατῶν προσαντιθῇ τῷ ἡγουμένῳ καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ πρε-
σβείαν πρὸς Ἀμογαβάρους, ἐφ' ᾧ ἐθέλοιεν χρημάτων μεγάλων D
καὶ τιμῆς τῆς προσηκούσης καὶ κυβερνήσεως, ὥς καὶ ἀναδοχῆς
ἀξιοῦσθαι τοὺς βασιλεῖ δουλεύειν θέλοντας, διαλύεσθαι. καὶ
5 ταῦτα προσαναθῇς τῷ ἀββᾷ ἐκπέμπει· καὶ τῇ μεταξὺ διημερεύ-
σει ἀνακωχῇ ἦν, εἰ καὶ ἄλλο τι ἐσκευαγῶγει πρὸς πόλιν, καὶ ὁση-
μέραι λαὸς καὶ ζῶα ἐντὸς τοῦ ἄστεος ἐπληθύνετο, ὥς καὶ τὰ
περιττὰ τῶν ζώων σφαγῇ καὶ μακέλλῳ δίδοσθαι. ἀλλ' ὁ μὲν
ἀββῶς ἐπιστάς, καὶ ἐφ' ἡμέραις τὰ τῆς πρεσβείας μεταχειρίζων, P 436
10 οὐδὲν ἤνυσε πλέον, οὔτε ἄπρακτος ὑποστρέφει, πολλὰ τε καὶ
ἀτάσθαλα καὶ γε μὴ οἶά τ' ἂν γενέσθαι ἀπαιτοῦντος τοῦ Ῥομο-
φόρτου. ἐβούλετο γὰρ καὶ τόπους καὶ σώματα καὶ φρούρια ἀπεμ-
πολεῖν πρὸς βασιλεῖα μεγάλων χρημάτων, καὶ γε προσαπῆται καὶ
τὰς μισθοφορίας. εἰ δ' οὖν, ἄλλας χώρας σπεύδει λαβόντα κα-
15 τέχειν, καὶ ἄλλον ἐπιβάλλεσθαι ὃν ἂν δύναίτο τρόπον ἀντιπάλων,
καὶ ἐς τέλος διαμάχεσθαι διετείνετο. ταῦτα καὶ ὁ κατὰ τὸ Μά- B

10. οὔτε] ἀλλ'?

14. σπεύδειν?

ctanter sibi suisque capitibus horrenda sunt imprecati, si secus facerent. tum demum imperator procinctum iam ad iter versus Amogabaros Genuensem Abbam suum quoque ad eosdem legatum instituit, dans in mandatis ut eorum primoribus a se offerret pecunias plurimas, honores et praefecturas illustres, affinitates quin etiam, et quidquid a se optare maximum possent, si suorum eos qui vellent imperatori militare, ut prius, constitutae pactione mercedis id libere sinerent facere. his Abbae commendatis eum dimittit. interimque sibi quadam expectatione successus ex eo tractatu prosperi blandiens in quibusdam quasi curarum induciis paulisper acquievit, non tamen placide, obstrepente utique continuo et magis semper magisque increbescente tumultu concursantium trepide in urbem, Amogabarici belli terrore, rusticorum, greges armentaque prae se agentium sua. unde animalibus et plebe inopi cunctae iam urbis viae refoetatae visebantur. minuendusque necessario esset pecoris extra pascua mactantis numerus, ingenti bestiarum esui humano aptarum multitudine in macellis quotidie mactanda. at Abbas multis diebus apud Amogabaros commissa tractando moratus, quod res quidem attineret Genuensium suorum, non sine operae pretio rediit, de pace autem cum Romanis nihil prorsus impetravit, multa improba et facultatem modumque omnem excedentia flagitante Romoforto. petebat enim ut ex se ac suis, priusquam e locis emigrarent quae tenerent, numerata pecunia imperator oppida urbes arces singulas, praeterea quoque quotquot Romani generis captivos in custodiis servarent, redimeret. iubeat item reddi ad exactum militibus stipendia cuncta retro debita. ni haec fierent, denuntiabat se, praeter quas iam occupassent urbes et arces, reliqua pariter loca subacturos, neque ullum hostilitatis in Romanos exercendae omissuros genus, atque in istis proposito et conatu bellandi ac praeliandi perseveraturos ad extremum irrevocabiliter. similia respondit Madyto, ubi erat, alius dux La-

Georgius Pachymeres II.

δυτον Φαρέντα Τζιμῆς πέμπων ἀπέλεγεν· εἰ γὰρ ἡμερώτερον οὗτος παρὰ τὸν Ῥομοφόρτον τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν. ἐκεῖνος ἄμα Τούρκοις καὶ τοῖς ἰδίοις, ἔτι δὴ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἀποστα-
 τήσασιν ἐξ ἀνατολῆς, οἳ δὴ καὶ κουρᾷ τριχῶν καὶ γενείου Ἀμο-
 γαβάροις ἐξοικειοῦντο, οὕτω καλῶς τὰς ἀποκρίσεις τοῦ Ἀββᾶ 5
 δόντος, διατάξας τὴν στρατείαν κρότῳ κερῶν μέχρι καὶ τῆς πό-
 λεως ἤλαυνε. καὶ ἦν ἐντεῦθεν βλέπειν σκευαγωγοῦντας τοὺς ἔξω
 C καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς ἐν περαίᾳ κατωκημένους, ὥς νύκτα καὶ ἡμέ-
 ραν ἀνὰ τὰς τῆς πόλεως πύλας συνθλιβομένους δυσχερῶς διεκ-
 παλεῖν αὐτοὺς καὶ ζῶα παντοῖα, καὶ πολλοὺς ἀνὰ τὰς τῆς πόλεως 10
 κεῖσθαι ῥύμας ἀφεμένους τῶν ἔργων. τότε ὁ μὲν πατριαρχεύων
 ὁσημέρην τὰς λιτανείας ἐντὸς τῆς πόλεως ἐπεδαψιλεύετο, βασι-
 λεὺς δ' ἐπαμηχανῶν τοῖς φημιζομένοις, ὅτι καὶ οὐκ ὀλίγος ἐπέ-
 πρακτο φόνος, οἷς ὕστερεῖν συνέβαινε τῶν ἐπὶ τῆς πόλεως ἄπτε-
 σθαι, (αἱ γὰρ δυνάμεις ἐπιλελοίπασιν) ἢ θεῶ τὴν δίκην ἀνατι- 15
 D θέναι καὶ παρ' ἐκείνου ζητεῖν τὴν τοῦ ἐκκεχυμένου ἀδίκως ἐκδίκη-

1. εἰ] εἶχε?

tinorum Pharenda Tzimes, excusans per missum privatim ad imperatorem se, si mitius quam Romofortus agere cum Romanis vellet, praeterquam in sese potentiores concitaret, etiam nihil in summa profecturum, quoniam quae Romoforto propriae parebant copiae, triplici genere constantes, Turcorum Amogabarorum et transfugarum in eius castra ex Orientali continente Romanorum, qui tonsura capillorum et rasura barbae sese Amogabaris similes fecerant, ut ex ea esse gente viderentur, istae, inquam, adeo numerosae ac fortes copiae, abunde, se quantumlibet cessante, suffecturae forent ad bellum atrox in imperatorem continuandum. vixdum ea tristitia responsa redux Abbas Augusto reddiderat, cum duces Amogabarorum ordinato exercitu iter recta Constantinopolim pronuntiarunt, processeruntque statim, instructam promoventes aciem solito lituorum et cornuum cantu. fama eius expeditionis momento sparsa, videre passim erat quotquot degebant extra urbem festinatione maxima vasa colligere, cumque suis quosque sarcinis trudere se in portas urbis aegre turbam consternatorum in fugam capientis. unde et trajecto multi freto, alii neque in adversa se tutos continentis rati, aditum tentabant intra muros Peraeae, sua quoque praese agentes animalia, ac dense simul cum iis confertim penetrabant. strataeque cernebantur viae passim urbis ac plateae otiosa iacentium multitudine rusticorum, intermissis agri operibus male illic feriantium. his malis patriarcha non aliud quam consuetum ipsi remedium adhibebat suarum litaniarum, iis tunc instantius quotidie intra urbem frequentandis. imperator autem exanimatus diris nuntiis (nam caedes obiter ferae crebraeque ab Amogabaris factae memorabantur, una his consolatiuncula admixta, quod iis ne pervenirent Constantinopolim, quo iter intenderant, aliquid obstitit) his, inquam, attonitus imperator iudiciis aliis super alia ingruentibus cladibus, destitutus copiis, unum quod erat reliquum tenebat, ut deo ultionem earum iniuriarum reservaret, peteretque ab eo quam solus posset sumere vindictam effusi ini-

σιν αἵματος ὁμῶς δὲ καὶ τὰ δυνατὰ οἱ πρὸς τὸ παρεστὸς οὐκ ἡμέ-
 λει ποιεῖν. τῷ γὰρ Δούκα καὶ μεγάλῳ ἑταιριάρχῃ ἐξ ἀξιώματος
 συχνότερον πέμπων ἐπέσκηπτε κατ' ἔχνος ἡρέμα τοῖς ἀλάστορσιν
 ἐπισθαι, ἐπεὶ οὐ δυνατὰ ἦν κατὰ πρόσωπον παντὶ τῷ συστήματι
 5 ἀντιτάττεσθαι. ὅθεν καὶ οὗτος μὲν ἐμπέπτων πολλάκις ἐξ ἀφα-
 νοῦς τὸ οὐραγοῦν ἐζημίον, ἐκ δὲ Τζουρουλοῦ οἱ ἐντὸς ἀναθαρ-
 σήσαντες ἀνδρικώτερον προσβάλλουσι 'Ραιδεστῷ καὶ κακῶς τοὺς Ε
 ἐκεῖ δρωσι, πρὸς τῷ καὶ λείαν ἱκανὴν περιβαλέσθαι. ὁ δὲ καὶ
 γεγονὸς δῆλον, ὥς ἔδειξε, τοῖς ἐχθροῖς, οἱ δὲ πρὸς τὸ τυχόν
 10 λαβόντες ὁπισθόπουν τὴν πορείαν πεποιήντο. οὐ μὲν δ' ἀλλὰ
 οὐδ' οἱ καθ' ἑω τῆς περάλας Τοῦρκοι καλῶς ἀπηλλάττοντο, ἀλλὰ
 πολλάκις προσέβαλλον καὶ πολλοὺς κακῶς ἐποιοῦν εἰς τρυγητὸν
 ἐξιόντας, ὥστε καὶ τοὺς ἐν τῷ 'Ιερῷ ἀναγκαζομένους, ἐπεὶ ποτε P 437
 καὶ ἐντὸς ἐκεῖνοι λαθόντες ἐγένοντο, εἰ καὶ αὖθις φοβηθέντες
 15 ἐξήεσαν, οὐχ ἱκανοὶ τὸ πλῆθος ὄντες κατέχειν τὸ φρούριον, κα-
 ταβολαῖς τεταγμένων τελῶν τὰς σπονδὰς ὠνεῖσθαι. τοῖς δὲ καὶ
 κατὰ τὴν Μηλέαν τραχυνομένοις καὶ πολλοῖς ἐν αὐτῷ συστῆσαι τὸ
 ἐκεῖ μάχιμον ἐμπέπτει καὶ ἐπὶ τοῦ προτερήματος γίνεται, ὥς τῆς

que sanguinis. non negligebat tamen administrare ex usu praesenti, quod
 poterat. Ducam enim, magnum hetaeriarcham titulo dignitatis vocitatum,
 crebris admonuit nuntiis ut a tergo ex occulto et protecte vestigiis exer-
 citus Amogabarici versus urbem tendentis insisteret; et quoniam ad ei
 se ex adverso opponendum vires idoneas non haberet, imminendo a dorso,
 quadam illis respiciendi cura, moram saltem aliquam ac sollicitudinem in-
 iiceret. his ille mandatis obtemperans improvise idemdem carpebat po-
 stremum agmen ex tuto irruens; qua ratione saepe illi contigit non mo-
 dica inferre Amogabaris damna. sub hoc tempus qui intra Tzurulum
 erant, ex recessu exercitus Amogabarici sumpta fiducia, forti erumpentes
 manu Rhaedestum nuper ab hoste occupatum adoriuntur, et castro potiti
 repertos illic male multarunt, haud parvae praeterea compotes praedae,
 quam hostes ex rapto congesserant. id nuntiatum exercitui versus urbem,
 ut dictum est, eunti novi eius ducibus consilii occasionem dedit: retro ce-
 dendum enim putaverunt, differendamque in tempus aliud oppugnationem
 urbis. interim nec qui continentem Orientalem dudum infestabant Turci
 vim crudelem remittebant, sed multis nunc cummaxime assultibus tenta-
 bant arces, multosque caedebant ad vindemiam necessario ex urbibus
 prodeuntes. itaque qui castrum dictum Hierum nostri tenebant, coacti
 sunt pacem facere cum barbaris tributum pendendi pactione. quippe Turci
 clam semel in eam arcem penetraverant, non tamen idoneo numero ad
 eam occupandam; unde territi retulerunt pedem. verum hoc eventu Hie-
 renses admoniti et de voluntate hostium ipsos invadendi et de sua impari
 eis repellendis, ubi maiori multitudine redissent, potentia, optimum factu
 putarunt cladem certam conventionem qualicumque praevertere, securitate
 vivendi nummorum impendio redimenda. Meleam quoque arcem qui tene-
 bant nostri, vicinia barbarorum aspere premebantur, plurimis eorum in
 proximo stationes habentibus: sed quod illic erat robur militiae Romanae,

αὐτῆς σχεδὸν ἡμέρας φήμας ἀγαθὰς τὸν κρατοῦντα καὶ ἀμφοτέ-
 ρωθεν δέξασθαι. ἔδοξε δὲ ταῦτα τῶν συχνῶν ἐκείνων λιτανειῶν
 B τοῦ πατριαρχεύοντος κάρπωμα, καὶ ἦν ἐντεῦθεν τοῖς γεωργοῦσιν
 ἐξιέναι κατὰ σπορὰν τῶν καρπίμων, εἰ καὶ αὖθις ἔνθεν μὲν ἡ
 τῶν ἐχθρῶν προσδοκία καὶ ὁ ἐκεῖθεν φόβος, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ
 πεκωλῦσθαι σπείρειν, οὕτω τῆς περὶ τὸν βασιλέα δοκιμασάσης
 βουλῆς ὥς μὴ τοῖς ἐχθροῖς ἐς νέωτα σπείρειν, ἀριστοτέρας τὰς
 ὁρμὰς σφῶν ἐπόλει, καὶ οὐκ ἀπεθάρρουν τοῦμφανὲς τὴν ἐξέλευ-
 σιν. διὰ ταῦτα καὶ τὰ τοῦ ἀρότου ἠπράκτουν, καὶ λιμὸς ὁ βα-
 ρύτατος ἠπειλεῖτο τοῖς ἡμετέροις, κἄν τοῖς ἐχθροῖς βαρείας χει- 10
 C ρας ἐφείναι τούτων προσεδοκᾶτο, μὴδὲ τούτοις σπείρουσι. πλὴν
 Ὀσφεντίσθλαβος μὲν τῆς εἰρήνης ἐδίψα, καὶ κῆδος πρὸς βασιλέα
 συντιθέναι ἤθελεν, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν πατριαρχεύσαντα Ἰωάν-
 νην (ἐκεῖ γὰρ καὶ ἐκεῖνος συνεάλω Σωζοπολίταις) μεσίτην πρὸς βα-
 σιλέα περὶ τῶν ζητουμένων προυβάλετο. βασιλεὺς δὲ ὑπερτιθέ- 15
 μενος ὅμως τῆς ἀνάγκης ἡττάτο, καὶ πέμπων τὴν εἰρήνην ποιεῖν
 κατὰ τὸ αὐτῷ βουλευτὸν ἐδοκίμαζεν. ἐκεῖνος γὰρ ἐν τῶν θυγα-
 D τρίων τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἐζήτει λαβεῖν· αὐτὴ δὲ προύφθασε τῶν

7. σπείροιεν, ἀρρωστοτέρας?

11. τούτων] τούτων?

in eas Persicas irruentes copias de iis victoriam retulerunt. cuius utrius-
 que successus, et Hieri pactione redempti et Meleae vi liberatae, laetos
 ambos uno die nuntios imperator accipiens, fructum hunc tandem appa-
 rere incipientem esse credidit crebrarum illarum patriarchae litaniarum.
 inter haec vero appetente sementis tempore cultores agrorum hinc quidem
 exire urbe gestiebant ad necessariam rure operam vocati: inde autem eo-
 dem hostium terrore, quo fuerant intra urbem compulsi, ne rursus eo
 pergerent unde vix salvi evaserant, pari exitii periculo nunc quoque illic
 perdurante, tenebantur. pendenti sic in ancipiti sententiae momentum in-
 cessandi partem imperatoris auctoritas addidit. is enim censens sementem
 cessuram in commodum hostium, qui campi domini segetes olim maturas
 essent in potestate habituri, consultius existimavit non periclitari rusticos
 de vita in opere sibi et Romanis inutili, barbaris dumtaxat profecturo.
 ita est in hunc annum frumenti satio praetermissa, nostris inde in magno
 famis metu versantibus; quam una consolatio temperabat e spe debilita-
 tionis ipsorum hostium proventu messium deficiente secuturæ. nam ipsos
 haud daturus per se operam agris seminandis confidebant; unde fiebat
 verisimile difficultate annonae graviter laboraturos. caeterum Osphentis-
 thlabus pacem sitiebat, admoveri familiae Augustae affinitatis necessitu-
 dine cupiens. ergo habens in potestate Ioannem expatriarcham cum So-
 zopolitis captum, eum interpretem suorum apud imperatorem desiderio-
 rum misit. cunctatus aliquandiu ad eam propositionem Augustus est:
 vincente tamen tandem negandi consilium necessaria tali tempore minuen-
 dorum imperii hostium cura, misit qui assensum ad eius quaesita suum
 afferrent. petebat autem dari sibi coniugem unam e filiabus Michaëlis
 Augusti iunioris. quæ autem occupaverat Romana oppida reddere ab-

πολισμάτων κατασχεῖν, οὐκ ἀπέλυε μὲν, ὅμως γε μέντοι τοῖς νέοις καὶ ὁμοζύγοις διενοεῖτο ταῦτα διατηρεῖν. βασιλεὺς καὶ ἄλλως θέλων πράττειν τὸ συνάλλαγμα ἐκεῖνον ἀνέβαλλε. καὶ ἐν τοσούτῳ ἐκεῖνος μετέωρος ὢν τὸν ἐκεῖσε σῆτον διαπλώϊζεσθαι κα-
5 θυφίει, καὶ οὕτω Ῥωμαῖοι ἐσιταρκοῦντο, καὶ φάρμακον ἦν τοῦ λιμοῦ τὸ πραττόμενον.

28. Τὰς δὲ δυνάμεις οἱ Ἀμογάβαροι ἀεὶ κατὰ Θράκην P 438
ἐκίνουν, καὶ τοῖς κατ' αὐτὴν φρουρίοις προσέβαλλον, καθὼς
καὶ Βρύσει τῇ λεγομένῃ· ἀλλὰ ταῖς ἔνδοθεν ἀντοχαῖς οὐκ εἶχον
10 ὅ τι ποιοῖεν. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ προσεζημιοῦντο ἀφιππευόντων
ἐπὶ σφῶς ἐκείνων, καὶ περιγενομένων πολλάκις τῷ ἀκμῆτας προσ-
βάλλειν καὶ κραταιότερον διαμάχεσθαι. ἐκεῖθεν τοίνυν οἱ ἀμφὶ P 439
τὸν Φαρέντα Τζιμῆν ἐπὶ Βιζύης προῆγον, ἅμα Πέρσαις πλείους
γενόμενοι. καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν μέγαν τζακούσιον τὸν Οὐμπερτόπου-
15 λον, πλείους τῶν διακοσίων ὄντες ἵππεις, ὀλίγοι τὴν πρὸς πολ-
λοὺς οὐκ ἐθάρρουν ἀφίππευσιν καὶ τῷ φρουρίῳ ἐγκεκλεισμένοι
παρέμενον. ἀλλὰ τὸ ἐκεῖ πλῆθος λῆμα λαμβάνει ἀρεῖκόν, καὶ
περισιάντες τὸν ἄγοντα δῆλοι ἦσαν, εἰ ἐκχωροῖ ἐκεῖνος, πολε-

6. λοιμοῦ P.

10. ἐφιππ.?

11. περιγιγνομένων?

nuebat, causans liberis se ex destinato coniugio suscipiendis, et ipsis ex imperatoris domo futuris, illa servare. nec factum nec facti ratio satis Andronico probabatur; volebatque omnino aequiori conditione contrahi. itaque responso differendo negotium extrahebat, haud tamen spem praecidens, cunctatione Romanae tunc rei perutili. nam Osphentisthlabus interim, dum pendet in ambiguo conventionis ab ipso tractatae successus, frumentum quo abundabat Bulgaria inde asportari plenis navibus Constantinopolim permisit. quod praeterquam opportunum penuriae iam illic prementi subsidium, etiam formidatae in futurum fami quasi antidotus ac praesumptum in tempore fuit remedium.

28. Copias porro suas Amogabari incessanter per Thraciam movebant, circumferentes bellum in arces eius regionis, quas singillatim oppugnabant. inter has unam, cui Brysis nomen est, adorti acri eorum qui erant intus defensione redigebantur ad inopiam consilii, nihil inventientes quod proficeret ad votum, quin et damnis interim non mediocribus affecti. erumpebant enim in eos e castro equites, et plerumque superabant, quod et iuvenes robusti erant et summa contentione decertabant. inde igitur recedens Pharenda Tzimes Bizyam promovit suas copias, Persis obiter adiunctis numerosiores quam ad Brysin steterant. magnus illic tzaüzius Umpertopulus equites sub se habebat plures ducentis, sed quibus comparatione tanto maioris multitudinis hostium, impares sese ad iis aequo campo contra standum sentientibus, animus haud erat prodeundi; quare se clausos munitione continebant. longe diversis vigeat sensibus vulgus plebis Bizyensis, Martium spirans et impatientiam praeliandi cum vincendi fiducia ostentans. ergo praesidii ducem frequentes circumstabant,

B μησεύοντες. ὁ δὲ τῷ σφῶν θράσει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ καταγοη-
 τευθεῖς (εἰς χιλιάδας γὰρ συνεπλήρουν τὸ πεζικὸν) τοὺς ἱππεῖς
 συντάξας ἅμα τόξοις ἐξήλαυνε. σῶφρον τοίνυν ἦν τὴν ῥαχίαν
 κατέχειν καὶ προμηθέστερον διακινδυνεύειν ἐκεῖθεν ταῖς δυσχω-
 ραῖς βοηθουμένους· ἐπεὶ δὲ μοῖρὰ τις σφῶς προσῆγεν ἀπολου-
 μένους, ἀφήμενοι ταύτης ἐπ' ἀγχωμάλου τῆς ἐκεῖ πεδιάδος ἱπ-
 πεῖς ἅμα πεζοῖς παρετάττοντο. καὶ δὴ τῶν πολλῶν προλοχιζόν-
 των, τῶν Περσῶν σόφισμα, ἱππεῖς μὲν τὰ πρῶτα ἐπαράττουσι
C τοῖς φανείσιν. ἀλλ' οὐπω καλῶς ὥφθησαν κατὰ στόμα κινδυ-
 νεύοντες, καὶ ὁ λόχος ἐμφανὴς ἦν, καὶ δειλὰ συσχεθέντες ἀνὰ 10
 κράτος ὑπέστρεφον φεύγοντες. καὶ μυρίῳ πλήθει προσπαίσαν-
 τες τῶν πεζῶν ἔλεινῶς, ποιμνίων δίκην, κατέσφαττον, ὥς πε-
 σεῖν πολλοὺς αὐθωρόν, ὅτε καὶ περὶ τῷ φρουρίῳ οἱ ἐντὸς δει-
 σαντες καὶ γυναῖκας αὐτὰς εἰς ἄνδρας μετασκευάσαντες κατὰ φυ-
 λάκων δῆθεν εἰς δεῖγμα ἐπὶ πύργους ἐφίστων, μέχρις οὗ βασιλεὺς 15
 ἀκούσας καὶ περιαλήσας τῇ συμφορᾷ, πέμψας τοῖς προσήκουσι

3. σῶφρων P.

8. τῶν] τὸ?

14. κατὰ] ἀντι?

orantes ut erumpere in hostem se sineret. ille deceptus tam alacri signi-
 ficatione audaciae, simul etiam numero eorum fretus (nam aliquot pedi-
 tum millia ex his videbat posse confici), armat illos et ordinat, praepo-
 sito in fronte armato arcubus equitatu. ita omnes emittit, pro sua ipsis
 militari prudentia magnopere praecipiens ut in lata, quam monstrabat,
 crepidine rupis eminentis hostem operirentur, indeque circumspecte ac
 vitato quam possent providentissime circumventionis periculo praelium ini-
 rent. ita ille sapienter, sed inutiliter. illi enim, quasi fato quodam suo
 perituros in paratum exitium urgente, temere omissa loci superioris secu-
 ritate ultro in subiectam, equites simul peditesque, descendentes plani-
 tiem, aequo se campo instructae hostium aciei obiecere. illic eos expe-
 ctabant delitescentes more ipsorum in insidiis copiae Persicae auxiliares
 Latinarum. tegendo tamen dolo turmae quaedam apparebant; in quas
 simul nostri equites fecerunt impetum, statim e latebris insidiatores ex-
 urgentes horrendam inevitabilis undique periculi faciem ostendere nihil
 minus opinantibus. unde hi subito despondentes animos retro consternati
 refugerunt. iter erat fugae nullum aliud quam acies conferta sequentium
 peditum nostrorum. per eam ergo incitati fugacium equi dum rumpunt
 aditum, contigit stipatam multitudinem miserabiliter conculcari ac velut
 agnos in ovilibus lupo irruente mactari: nam multos ipsa hora primus hic
 nostrorum impetus occidit; reliquos superveniens hostilis acies delevit.
 quo luctuoso percussi spectaculo qui intra Bizyam stabant, iure metuen-
 tes ne victores, arbitrati nullo iam (quod vere ita erat) praesidio de-
 fendi arcem, eam undique insilientes facile caperent, istam ipsis demere
 opinionem studuerunt mulieribus virili veste indutis et armatis e pinnis
 procul turrium idoneo tutandae urbi ostentandis numero. ea falsa specie
 lucrifactum est spatium admonendi de Bizyae periculo imperatoris. quo
 ille audito, et clade videlicet tanta deplorata, submisso novo praesidio

τὸ φρούριον κατωχύρωσεν. ὁ δέ γε πατριάρχης, καὶ ἀρχιερεῖς D
καὶ τοὺς τιμίλους τοῦ κλήρου ἐκποδῶν ποιησάμενος, καθηγουμέ-
νοις μονῶν ἐχρᾶτο συνέδροις εἰς κρίσεις, καὶ τούτοις μὲν τὰ ἐκ-
κλησιαστικὰ συνδιέφερεν. οἷς δὴ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῖς μοναχοῖς
5 ἅμα πρεσβυτέροις καὶ τῷ λαῷ, ἐκάστης ἑβδομάδος συνελιτάνευεν,
τετρεμαίνειν ἁγίων καὶ περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως, καὶ πρόσθε παλ-
δων καὶ γυναικῶν ἴστασθαι δεομένους θεοῦ. δέησις μέντοι δι-
καίων καὶ λαοῦ ἁμαρτία ἀντιταλαντεύειν τὰ ἡμέτερα ἔδοξαν, ὥς E
ἃ μὲν ἐζημίωnton, ἐξ ἁμαρτίας καὶ ζημιουῖσθαι, ἃ δὲ ἦσαν, ἐκ
10 τῆς τῶν δικαίων δειήσεως περισώζεσθαι. καὶ τὰ μὲν τῆς θείας
ὀργῆς δῆλα ἦσαν καὶ ἐωρῶντο· ὁπόθεν δὲ καὶ τίσι τοῖς πλημμε-
λήμασιν ἐξεκαίετο, ἐπεικῶς ἄδηλον ἦν, ἄλλων ἄλλα αἰτιωμένων.

29. Τότε καὶ Ἰσαὰκ Μελέκ, ᾧ δὴ καὶ κατὰ Πηγάς, πό- P 440
λιν παραθαλάσσιον, ἡ νυμφαγωγία ἡντρεπίστο, συγκείμενον σφίσι
15 τοὺς πέραν Πέρσας διαπερᾶν καὶ οὕτω τοὺς γάμους διατελεῖσθαι,
παραλαβὼν τινὰς τῶν τῆς αὐτοῦ δυναστείας αἰρετιστῶν, τὰ στενὰ
τοῦ Ἑλλησπόντου ἔδει διαπερᾶν καὶ αὐτοπροσώπως Πέρσας δου-
λαγωγεῖν. μέντοι γε καὶ πορθμείου τυχῶν, συνάμμι τισὶ διαπε-

illud oppidum munivit. patriarcha interim episcopis et illustrioribus e
clero quibusque per artes et iniurias varias qua eiectis qua ultro abire
compulsis solus iam reliquus, praepositis monasteriorum assessoribus in
conventibus et iure dicundo utebatur, paratoque illorum assensu de rebus
cunctis ecclesiasticis pro libitu statuebat. cum iisdem greges una tra-
hentibus subiectorum cuique monachorum, adhibitis simul presbyteris et
populo, singulis hebdomadis litanias celebrabat, adhortans ut pro urbe
iam periclitante solliciti divinam ei opem exorare conarentur; curarent
etiam patresfamilias excitandis ad idem domesticis, ut mulieres ipsorum
et liberi pro se quisque in orationibus perseverantes deo pariter propi-
tando intenderent. caeterum preces iustorum et peccata populi quasi
paribus et neutro neutrum exuperantibus momentis quodam in aequilibrio
res nostras suspendebant, ita ut quae damna quotidie ingruerent, propter
peccata inferrentur, quae adhuc incolomia durarent, precibus iustorum
crederentur servari. ac gravem quidem in nos flagrare iram numinis,
manifestissimis et nulli non clarissime perspectis experimentis constabat.
unde autem et quibus sceleribus illa inflammaretur, admodum erat obscu-
rum, aliis alia culpantibus.

29. Tunc Isaacus Meleceus, cui ad Pegae urbem maritimam spon-
sae deductio praeparabatur, in eo erat ut iuxta conventa Persas ex Occi-
dua continente in Asiam reduceret, et sic nuptias ipsi promissas in prae-
mium celebraret. sincero igitur animo pacta exequendi, sumptis secum
quibusdam magnae apud gentem Persicam existimationis viris, quorum
auctoritas valitura putaretur abducendis a societate Latinorum populari-
bus ipsorum, cum iis occasionem trahendi commodam nactus in litus
Occiduum ex Asia transfretavit. persuadereque aggressus quod volebat

ραιωθεὶς πείθει Πέρσας, καὶ μᾶλλον οἷς αὐτὸς ᾤκειάτο, Ἀμο-
 B γοβάρων ἀποστατεῖν. οἳ καὶ θαρρήσαντες παραντίκα τοῖς ἄγουσι
 τῶν Ἰταλῶν ἐπιτίθενται, καὶ δόλῳ κτείναντες ἀνὰ κράτος ἐπ' αἰ-
 γιαλοὺς ἐφυγομάχουν, ὥς ταῖς τοῦ βασιλέως ναυσὶ περαιωθησό-
 μενοι. ὃ δὲ γνωσθέν, ἐκθυμότερον ἢ ὥς ἔδει ἐλάσαντες Ἀμο- 5
 γάβαροι προσβάλλουσι φυγᾶσιν ἐκείνοις. καὶ τῆς Εὐδήμου μά-
 χης συστάσης πίπτουσι μὲν καὶ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγοι, ἀλλ' ὅ-
 μως ὑπὲρ τοὺς διακοσίους τῶν Περσῶν πεσόντων κατὰ κράτος
 C σφῶν αὐτοὶ περιῆσαν. ὥς δὲ καὶ αὖθις Πέρσαι πρὸς ἐκείνους
 ἀπέκλινον, οὐ πρότερον αὐτοῖς ἐνεπίστευον τὰ τῆς συμμαχίας, 10
 πρὶν ἢν παραδοῖεν, οὐχ ὅπως τὸν Ἰσαὰκ Μελήκ, ἀλλὰ καὶ τὸν
 σφῶν ἐξηγούμενον Ταχαγτζιάριν, ὃς ἰδίως ἤγε τοὺς Τουρκοπού-
 λους, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τρίτον αὐτὸν τὸν αὐτάδελφον τοῦ Ἰσαὰκ
 Μελήκ, ὥς φανέντι οἱ προστεθέντας. ὧν καὶ προδοθέντων τὸν
 μὲν Ἰσαὰκ φιτρῷ καὶ ξίφει διεχειρίσαντο, οὐ μόνον αὐτὸν ἀλλὰ 15
 καὶ τὸν αὐτάδελφον, τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐν τῷ φρονεύειν κατὰ
 P 441 γῆς ἐπαλλάξαντες ὥς ἅμα τὴν τομὴν γενέσθαι καὶ ἀμφοτέρων.
 εἶτα δὲ περιδύσαντες τὸ βασιλικὸν πρὸς ἐκείνον χρυσόβουλλον ἐπὶ
 μάλῃς εὖρον ἐξηρημένον, ὅπερ ἀναγνόντες σύναμα καὶ ἄλλοις

18. ἐπὶ] ὑπὸ?

Persis illic militantibus, et sua apud sibi obnoxios et comitum apud alios
 gratia cito voti compos est effectus, ab omnibus facile impetrans ut ab
 Amogabaris deficerent. id illi confestim audenter sane sunt facere ag-
 gressi: ducibus enim suis Italis insidiati, eos astu circumventos occide-
 runt, moxque pro se quisque strenuo cursu fugam armati, et ulcisci ob-
 sistentes parati, versus maris littora intenderunt, ubi quaedam illos op-
 periebantur imperatoris naves, quibus tuto in Asiam deportarentur. id
 simul atque cognoverunt Amogabari, repente ira ingenti consurgentes in-
 sistere summa vi fugacibus. deprehensos acri adorti praelio cadunt cae-
 duntque vicissim, tandem tamen non paucis suorum amissis, sed Persis
 longe pluribus, nempe supra ducentos interfectis, haud dubie superiores
 evadunt, Persasque rursus in suam potestatem redigunt. hi cum aliud
 non possent, iterum inclinabant ad militandum Amogabaris, ut antes.
 verum ipsos hi admittere se velle in socios negarunt, aut omnino iis fi-
 dere, nisi prius sibi traderent non modo Isaacium Melecum, sed ipsorum
 quoque praefectum Tachantziarin, qui proprie Turcopulos ductabat, quin
 et tertium Isaaci Meleci germanum, quo maxime viso ad defectionem in-
 ducti putabantur. his traditis, Isaacio quidem iusso collum cippo appri-
 mere caput gladio absciderunt; nec illum solum, sed et eius fratrem ferro
 pariter in cervicem impacto peremerunt, deiectis simul in terram capiti-
 bus amborum, quod uno tempore fuerat utrique ictus inflictus. truncos
 inde spoliantes imperatorium diploma munitum aurea bulla super hume-
 rum Isaaci pendens sub veste reperiunt; quo lecto in eo observant nomi-
 natim invitatos magnis praemiis propositis ad transeundum in partes im-

τοῖς τῶν κατὰ δύοσιν ἐξηγουμένοις Περσῶν εὕρισκον, καὶ ὑπο-
σχέσεις εἰ ἀποστατοῖεν μεγάλας, καὶ τὸ τοῦ Ταχαγτζιάρι ὄνομα-
ἐφ' οἷς ἐκεῖνοι εἰς ἀπόλογον καταστάντες προφάσεις ἐπλάττοντο
τὰς σφᾶς ὠφελούσας. ταύτῃ τοι καὶ τὸν φόνον μὲν ἀνεῖχον, φυ-
5 λακαῖς δ' ἐδίδουν ταῖς ἀσφαλεστάταις. ὥς γοῦν καὶ αὐθις τὰ
πιστὰ πρὸς Πέρσας λαβόντες καὶ δόντες ἔμελλον ἐπὶ Τζουρουλοῦ B
ἐξελαύνειν, οὐκ ἄλλως συμπροάγειν σφίσιν ἤθελον οἱ Τουρκόπου-
λοι, εἰ μὴ γε τῆς εἰρκτῆς ὁ σφῶν ἐξηγούμενος Ταχαγτζιάρις ἀπο-
λυθείη. καὶ γέγονε τοῦτο, μιᾶς γνώμης συνόλων, ὥς ἔφκει,
10 γινομένων, ὅτε καὶ δοξάντων εὐθὺς τῆς πόλεως ἐλαύνειν καὶ αὐ-
θις οἱ ἐκτὸς ἐσκευαγῶν, οὓς ἡ ἀρότου χρεῖα παραμένειν κα-
τήπειγεν. ἀλλ' ἐκεῖνοι Τζουρουλῷ προβαλόντες ἐπὶ τοῦ ὑστερή-
ματος ἐγεγόνεισαν, τῶν ἐντὸς ἀντεχόντων. Ταχαγτζιάρις δὲ νυ-
κτὸς συνάμα πλείστοις τῶν Τουρκοπούλων ἀπὸ ῥυτῆρος ἤλαυνον C
15 πρὸς Τζαράπην ἐπὶ Ἄπρω, καὶ προσεδέχθησαν ἐπιστάντες προῦ-
πηργμένων ἐκ μηνυμάτων τῶν ὑμολογιῶν τῆς αὐτομολήσεως. οἱ
μέντοι γε τῶν Περσῶν ἀπολειφθέντες ἐν Τζουρουλῷ, μαθόντες
τὸ δρᾶμα, εὐθὺς ἀνὰ κράτος ἐπ' αἰγιαλοὺς ὥς διαπεραιωθησό-
μενοι φεύγουσι τῷ ταῖς ναυσὶ τῶν Ἰταλῶν χρήσασθαι. οὐ μὴν

16. ἐκ] εἰς P.

peratoris, praeter duces omnes Persas in Occiduo tum tractu militantes, etiam Tachantziarin. unde iniecta cunctis illis sollicitudo est se viritim, ut quisque optime potuit, a cogitati transfugii suspicione purgandi. rationes ergo certatim ad id aptas congerentes allegabant, non prorsus inutiliter. per has enim impetrarunt dilationem caedis, contentis in praesens Amogabaris in custodias omnes condere securissimas. sic reconciliata sibi Persica militia, et ei vicissim ipsi quoque Latini placati ac iam denuo fidentes, cum vellent copias contra Tzurulum ducere, Turcopuli negarunt se ituros, nisi dux ipsorum Tachantziaris prius custodia liberaretur. concessum hoc illis est, ita ut universae iam copiae concordēs et ad quidvis uno animo agendum satis ipsis paratae viderentur. hinc rursus didita fama est totum illum exercitum recta in urbem processurum; ex quo nova incessit trepidatio rusticos sementis causa faciendae rure hactenus moratos, ut convasarent ipsi iam quoque, seque ac sua intra urbis moenia conditum currerent. verum Amogabari tunc quidem oppugnationem Tzuruli aggressioni urbis praevertendam rati oppido se isti admoverunt, hand quali speraverant successu: valida quippe Tzurulensium defensione repulsi damna non parva patiebantur. hic capto tempore Tachantziaris cum plerisque Turcopulorum noctu aufugit, ad Tzarapen arci Apro dictae praefectum cursu contento se conferens. et admissus a praesidiariis intra castrum illud, facta prius idoneis indicibus fide veri transfugii ad partes Romanorum. Persae autem relictī ad Tzurulum, fuga Turcopulorum cognita, subito et ipsi versus littora fugiunt, ubi stare sciebant naves Italicorum vacuas, quibus vi occupatis traicere in Asiam se sperabant posse. hac ipsorum Itali perfidia comperta retro fugitivos in-

δὲ ἄλλα καὶ Ἴταλοι τὴν χλεύην μὴ ἐνεγκόντες κατόπιν διώκουσι.

- P 442 Καὶ ἔδοξαν ἀγαθὰ ταῦτα Ῥωμαίοις, (30) καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ Φαρέντα προσδόκιμος ἦν ἀποκλίνειν πρὸς βασιλέα ἐπὶ μεγάλαις ταῖς ὑποσχέσεσιν. ἀλλ' ἐκεῖνος ἤδη προσποιούμενος τὴν 5 προσχώρησιν, Μπυριγερίου ἐκ τοῦ αἰφνηδὸν ἐπιστάντος ἐπὶ μεγίστου καράβου καὶ πολλοὺς τῶν ἱππέων ἐν αὐτῷ φέροντος, ἀσθενέστερος μὲν ἐγίνετο ταῖς ὁρμαῖς, ὅτι γε καὶ ἐκ Σικελίας
- B ἐπαγγελίαι πρὸς Θεωδερίχου συχναί τε καὶ μέγισται πρὸς ἐκείνους ἦσαν, εἰ ἐπιμένοιεν. ὅμως γε μέντοι οὐ δῆλος ἦν τὰ πρὸς βα- 10 σιλέα προὔπηργμένα ἔξαθρετῶν. καὶ πέμπων προηγουμένως μὲν περὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσανίνης τὰ πάνδενα διεμήνυε, προσαγγέλλων ὡς αὐτὴ πρὸς αὐτοὺς πέμπουσα τὸν οἰκεῖον αὐτῇ Κανναβούριον ἔξοτρύνει κατὰ βασιλέως ἐκ τῶν ὑπὲρ
- C τοῦ Καίσαρος μηνιμάτων πάλαι. ὃ δὲ μαθὼν βασιλεὺς καὶ ζῆ- 15 τήσας, καὶ ἐκ μέρους καταλαβὼν ὃ κατέλαβεν, δι' ὀργῆς ἐποιεῖτο τὴν αὐταδέλφην καὶ πέμπας ἐγκαθεύουσαν τοῖς ἀνακτόροις, εἰς ἐντελεστέραν ἑξέτασιν τὰ κατ' αὐτὴν ἀναρτῶν. ἐκεῖνος δὲ τοὺς ἀνακομίσοντας αὐτὸν πρὸς βασιλέα πέμπων ὡς δῆθεν ἐζήτει, καὶ δύο ἐπὶ τούτῳ τριήρεις ἔξαπελύοντο. οἱ καὶ ἐπιστάντες ὥρμησαν 20

sequuntur, gratulantibus Romanis hostes suos civili invicem discidio commissos.

30. Sed et maior iis erat gaudendi causa, quod Pharenda Tzimes expectabatur mox in partes imperii transiturus, pellectus ad hoc ab Andronico ingentium promissione praemiorum. atque ille quidem fide, ut apparebat, bona profectionem ad Augustum adornabat suam, quando ecce improvise supervenit Mpyrigerius in nave maxima, multos secum equites adducens. hoc Tzimes appulso lentius iam administrare negotium visus est, consilio, ut est verisimile, priori novis spebus concusso: afferebant enim Mpyrigerii comites ingentes e Sicilia pollicitationes Theuderici, adhortantis ut bellum quod coeperant urgerent, missurum se quippe mox illis auxilia praevalida. nondum tamen prorsus larvam Pharenda deposuit, lactare adhuc imperatorem pergens sui propinqui expectatione accessus. quin ut haerere cum maxime sese iam conventis et Augusto bene velle luculentius ostenderet, indicavit ei per fidos a se missos Asanis viduam, eius sororem, clam ipsi nocere quam posset gravissime: venisse quippe ab illa ad se aliosque Latinorum duces missum isti fidissimum matronae Cannaburium, ad omnes in imperatorem concitandos; cui se infensam ferret ob necem olim illatam Caesari suo genero. ictus inopinato imperator indicio, inquisivit de re, ac partim ita esse ut nuntiabatur comperit. quare iratus sorori custodiri eam in palatio iussit, quoad plenius explorasset quidquid hic latebat, de causa ista iudicium suspendens. interim hoc quasi novo pignore de fide Pharendae certus, misit qui eum ad se venire, ut aiebat, cupientem honorifice deducerent. duae ad id profectae triremes in navigium, de quo diximus, Mpyrigerii forte inci-

ἐπὶ τὸν τοῦ Μπυριγερίου κάραβον ὡς αἰρήσοντες. ἀλλ' ὁ Τζιμῆς D
πέμπας περιποιεῖτο τὴν ναῦν, ἴδιον λέγων εἶναι τὸν ἐν τούτῳ
λαόν· μὴ χρῆναι δὲ πολεμεῖν τὴν πρώτην οἷς καταλλάττεσθαι
ἄρχονται, ἀλλὰ σφῶν ἐξελθόντων προσβαλεῖν, εἰ θέλοιεν, ἔω-
5 θεν. ταῦτ' εἰπὼν ἐξηπάτα, καὶ χηλοὺς ὡς οἰκέλους θησαυροὺς
μετὰ τινος στιβαδίου ἐξαποστέλλων τὰ πιστὰ ἐδίδου τοῖς λόγοις
ἐξ ὧν ἔπραττε δῆθεν. ἀλλὰ νυκτὸς ἱκανωθέντος πλείοσι πολε-
μύρχοις τοῦ καράβου, τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνῳ σκέμμα τῶν ἡμετέρων
μάταιον ἐντεῦθεν ἦν, καὶ οὐκ ἐπεχείρουν τὸ σύνολον, αὐτὸς δὲ E
10 ἔδειξε μὴ ὑγιῆς ὧν τὰς πίστεις. καὶ διὰ ταῦτα ὑπόπτως καὶ
περὶ τῶν χηλῶν ἔχοντες ἀνοιγνύουσι, καὶ τὸν δόλον εὐρίσκουσι
φανερὸν· ἄμμος γὰρ καὶ πέτραι τὰ πληρώματα ἦσαν, καὶ οὐδὲν
ἦν τὸ παράπαν ἀμφίβολον τοῦ μὴ φενάκην εἶναι τὸ πᾶν ὃ ἐκεῖνος
ἔλεγέ τε καὶ ἔπραττεν. ὁθεν καὶ κENOI πρὸς βασιλέα ὑπέστρεφον. P 443
15 Ἄλλος δέ τις ἐκείνων Φαρεντζανέζας, αὐτάδελφος τοῦ κα-
ταστάντος δομεστίκου τῶν σχολῶν, Ἀμογαβάρου καὶ τούτου,
προσχωρεῖ βασιλεῖ σὺν πεντήκοντα· ὃν καὶ προσδεξάμενος ὁ αὐ-
τοκράτωρ τοῖς προσήκουσιν αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἔστελλεν.
ὡς καὶ πρέσβεις ἐκ Ῥόδου ἐξαποστεῖλαι πρὸς βασιλέα φρερίους
20 ἐπὶ τῶν βασιλέως νηῶν, ἀξιοῦντας ἐκχωρηθῆναι σφίσι τὸ φρού- B

14. ἀπέστρεφον P.

dentes illud expugnaturs circumsteterant, nisi occurrens Tzimes suos esse
diceret illius vectores navis, negans idcirco convenire initium exequendae
reconciliationis a praelio cum reconciliandis conserendo ducere. caeterum
se nocte inde suos extracturum. postridie mane posse illos navem illam
iam suis amicis vacuum, si vellent, capere. haec loquens, ut cautius
falleret, quasi ultro dans pignora Romanis suae benevolentiae sinceræ,
arcas aliquot sane graves in ferculo constipatas quodam, quibus claudi
suos thesauros diceret, ipsis in triremi deponendas tradit. ea illi tanta
velut arrha confirmati nefas putarunt de viri dictorum veritate dubitare.
verum nocte insecuta centurionibus aliquot cum manipulis eorum in Mpy-
riggerii navigium introductis, id ita munitum postridie apparuit, ut elap-
psam sibi de manibus eius expugnandi occasionem sero iam trierarchae
imperatorii sentirent, iidemque non sine causa suspectarent fraudem in eo
quandam Pharendae versatam. cui suspicioni cum occurreret memoria
pignorum datorum, subiit quosdam cura explorandi quid lateret in cistis
traditis. has igitur ubi aperuissent, arena plenas et lapidibus reperiunt.
ergo cubilibus iam ipsis perfidiae deprehensis, nihil dubitantes amplius
quin nefariam prodicionem pacificae conventionis obtentu Tzimes machi-
naretur, spei ac votorum irriti trierarchae ad imperatorem redierunt.

Alius tamen quidam ex ista gente, Pharentzanezas, frater eius qui
constitutus fuerat domesticus scholarum, Amogabarus et ipse, transfugit
ad imperatorem cum sociis quinquaginta. excepti ab eo cuncti sunt be-
nevole ac munifice tractati. unde sumptis animis Rhodo inbiantes Frerii
ipsis impositos imperatoris navibus legatos ad ipsum miserunt, per quos

ριον, ὥς μετ' ἀγάπης οἰκεῖν καὶ εἰς ὑποταγὴν τοῦ βασιλέως λογίζεσθαι, μαχομένους ἐκεῖθεν Πέρσαις, καὶ βασιλεῖ τριακοσίους τῶν ἀρίστων πολεμάρχων συγκροτοῦντας, ὅπου ἄρα καὶ προστα-
C χθεῖεν. (31) οὐ μὴν δὲ καὶ βασιλεὺς ταῦτα τούτοις ἐπέειπετο, ἀλλὰ προσητοιμάσας καὶ αὐθις τὰς νῆας ἐπὶ Ῥόδου πέμπει τὰς δυνατὰ προσαρήγων Ῥοδίοις.

Τοῦ δ' αὐτοῦ μηνὸς Βοηδρομιῶνος κατὰ τὴν καινὴν κυριακὴν καὶ ὁ φυλακίτης Μελιτηνιώτης θνήσκει, τῇ ἑξ ἀρχῆς ἐπιμένων γνώμῃ ὥσπερ καὶ ὁ Βέκκος, μηδὲν πλέον πρὸς βασιλέως ἀξιόσας ἢ τὸ ἐπὶ τινι τῶν περὶ τὴν πόλιν ἀοικήτων νήσων¹⁰ ἀπαχθὲν τὸ ἴδιον σκῆνος ταφῆναι. ὃ καὶ γέγονε. καὶ εἰς τὴν Πλάτην ἐκκομίζεται καὶ εἰκαίως θάπτεται. μόνος δὲ τῇ φυλακῇ ὁ Μετοχίτης ἐγκαταλείπτο, μηδὲν καὶ αὐτὸς ἐνδιδούς ἔτι ὢν ἑξ ἀρχῆς ἐξείχετο.

P 444 32. Ἀμογάβαροι δὲ τὰ πολλὰ τῷ λιμῷ προσταλαιπω-¹⁵ροῦντες (οὐδὲ γὰρ σπεῖρειν ἤθελον), ἅμα δὲ καὶ τῆς ἐκ τῶν θνησκόντων δυσωδίας μὴ ἀνεχόμενοι, Ῥαιδεστόν καὶ Πανία καὶ τὰ τοῦ Γάνου καταλιπόντες παμπληθεὶ κατὰ τὴν τοῦ Καλλίου γίνονται. ἐκεῖ τοὺς ἐς φυλακὴν αὐτάρκη λιπόντες ὄλῳ ῥυτῆρι ἐπὶ Αἶνον καὶ Μεγαρίσιον γίνονται, ὅπου καὶ ἑξ ἀνάγκης καὶ ἐν-²⁰20
B δείας προσβάλλοντες καὶ ῥιψοκινδύνως μαχόμενοι οὐδὲν ἤττον παρὰ τῶν προσχώρων ἐζημιοῦντο. καὶ πύστις ἦν πιστευομένη

orabant condonari sibi arcem eius insulae, in qua concorditer habitarent, eius imperio subiecti; quod si annueret, offerebant trecentos e suis experientissimos rei bellicae, ut non pugnare solum, sed praeesse aciebus et ductare exercitus perite possent. hos pollicebantur a se ituros ad Augustum, et quocumque vellet destinare, ad rem contra Persas manu et consilio gerendam profecturos. (31) non tamen haec illis imperator assensus est: quin et rursus paratas naves Rhodum misit, pro virili Rhodios adiuvans.

Eodem mense Aprili, ea die quae nova dominica vocatur, vetus hospes carceris Meliteniotes moritur, in prima sua, ut et Veccus, permansens sententia, nihil amplius imperatorem precatus nisi ut in aliqua desertarum insularum cadaver suum sepeliri mandaret. quod et factum est: nam in insulam Platen deportatum corpus eius ibi est tralatitiae humatum. solus vero in carcere Metochita remansit, nec ipse quidquam adhuc remittens in iis quae a principio decreverat.

32. At Amogabari fame vehementer pressi (non enim seminare curaverant) et morientium inde vulgata lue plurimorum foetorem non ferentes, Rhaedesto et Paniis, ac quaecumque ad Ganum tenebant, locis relictis, prono cursu ad Aenum et Megarisium se transferunt. ubi ob penuriam nihilo secius urgentem coacti aleam iacere certaminis, iniquo etiam loco pugnam lacescendo, ne sic quidem malis suis medebantur, non parvis ab illarum incolis partium damnis affecti. tunc fama increbuit ex opi-

ἐνίοις, καὶ τοῖς δοκοῦσι τῶν ἀκουόντων, ὡς τοῦ ποταμοῦ τῆς Μαρτίτης τὸ πολὺ τοῦ ὕδατος πρὸς θάλασσαν ἀποπτύσσοντος καὶ βατοῦ ποσῶς γενομένου ποσὶ πρὸς Βολερὸν διαπεραιωθήσονται. ὅθεν καὶ πολλοὶ προφθάνοντες ἐξώκουν ἐκεῖθεν καὶ τοῖς φρου- 5 ρίοις ἐγκατεβύοντο, ὡς προνομῆς τύπον ἔχειν καὶ ὃν τόπον οὕτω τινὶ προενόμεισαν.

33. Ἐτέρωθεν κατ' ἀνατολήν, καὶ μᾶλλον περὶ τὴν C Νίκαιαν, δυσφόρως εἶχον τὰ πράγματα, τοῦ Ἀτμὰν κλονοῦντος τὰ τῆδε, καὶ μᾶλλον ὅτι ἡ αὐταδέλφη τοῦ βασιλέως Μαρία καὶ 10 τῶν Μούγουλλίων οὕτω πως δέσποινα ὀνομαζομένη ἐπιστᾶσα Νικαίᾳ ἐξ ὑπερτέρου φρονήματος τῷ Ἀτμὰν προσεφέρετο, καὶ εἰς τὸν Χαρμπαντᾶν ἐπεγκαλεῖν δῆλη ἦν ἀπειλοῦσα. καὶ γέγονε ταῦτα, καὶ μυριάδες τρεῖς, ὡς ἡ πίστις εἶχε, περὶ πον τὰ ἐῷα μέρη Περσίδος ἐξεπέμποντο. καὶ πρὸς βασιλέα τὰ μήνυτρα ἔφθα- 15 νον, καὶ βασιλεὺς πέμπων ἐπολυώρει σφᾶς συχνοῖς καὶ μεγαλο- P 445 πρεπέσι φιλοτιμήμασιν. οὐδὲν δὲ ταῦτα νωθέστερον τὸν Ἀτμὰν ἐποίουν καὶ περὶ τὰς πράξεις ὥσανεὶ προμηθέστερον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον παρώτρυνον, ὥστε καὶ Νικαίᾳ προσβάλλοντα ἐκσπᾶν

2. ἀποπτύσαντος? 11. τὸν P. 13. πίστις P. *ibid.* πον] οὐ P.

nione verisimili multorum, a viris etiam prudentibus, ubi audierunt, facile credita, eos velle traicere Maritzam amnem, sed quod scirent eum quo magis appropinquaret mari, eo altiori turgere alveo, loca de industria quaerentes fonti eius viciniora versus Bolerum tendere, ubi quadamtenus vadosus ferebatur, ut eum illic pedibus transirent. hoc qui circa tractus illos habitabant cognito, passim consternati deserebant domos, se suaeque abdentes intra munitas arces, non alio quam maturae fugae praesidio tutos se futuros arbitrati a gravissimis malis, quae ab horum nota crudelitate non immerito timerent. ita nondum ullis vastata hostibus regio, vana trepidatione discursantium huc et illuc incolarum, eam praeferebat speciem quasi cum maxime a pabulatoribus magni exercitus passim diriperetur.

33. Aliunde per Orientem, et maxime circa Nicaeam, malo sane loco res erant, Atmane cuncta illic agente ferenteque, praesertim ex quo soror imperatoris Maria, Muguliorum domina vocitata, Nicaeae residens alto Atmanem despiciere supercilio visa est, accusaturam se illum apud Carmpantanem fidenter comminata. nec minae fuerunt vanae: nam a compellato per Mariam Carmpantane triginta, ut fama fuit, armorum millia ex interiori Perside versus Orientalem Romaniae limitem missa sunt. cuius indiciis rei mature ad imperatorem praemissis, studuit ille obviam venientibus mittere qui quam gratus sibi foret illorum adventus cunctis demonstrationibus benevolentiae et xeniis magnificis testarentur. sed nihil horum Atmanem terruit aut segniorem ad destinata exequenda reddidit. quin et aucto ex his impetu incumbere vehementius ad coepta strenue perpetranda videbatur. itaque infestum exercitum Nicaeae ad- movens agros primum circum undique vastavit, vineis excidendis, segeti-

μὲν ἀμπελῶνας, ἀφανίζειν δὲ λήϊα, καὶ τέλος προσβαλεῖν Τρι-
κοκκίᾳ τῷ τῶν Νικαίων ἐπιτειχίσματι, καὶ περικαθίσαντα σὺν
πλήθει παντὶ τῷ περὶ αὐτὸν τῶν Περσῶν πολλὰ μὲν παθεῖν ἐξ
ἐκείνων ἀρειμανίων ὄντων καὶ μᾶλλον ῥυτῆρων τόξων ἀρχῇθεν,
B τέλος δὲ τοὺς τάφρους, οἷς ἐθάρρουν, σταυροῖς ἀναχώσαντα καὶ 5
πέτραις καὶ δένδροις καὶ χώμασιν αὐτοὺς παραστήσασθαι, καὶ
φόνον μὲν πολλὸν ἐξεργάσασθαι, ἑαυτῷ δὲ τὰ πιστὰ δοῦναι, ὥς
γε ἐφίκει, πρὸς τὴν τῶν Τοχάρων, εἰ ἐπιστῶσιν, ἐπίθαισιν.

Θέρους δὲ ἦν ἀκμή, καὶ αἱ μὲν τοῦ βασιλέως νῆες περὶ
που δέκα μετὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ Μαρούλη πρὸς Θάσον ἐξα- 10
πεστέλλοντο. καὶ γὰρ ἐπιστὰς τῇ νήσῳ δυοὶ ναυσὶ πρότερον ὁ
τοῦ Μανουὴλ Ζαχαρίου πιστοτάτου τῇ βασιλείᾳ θείου ἀνεψιὸς
C ἀπιστότατος, καὶ πειρατοῦ τρόπον ἐπιχειρήσας, αἰρεῖ τὸ φρού-
ριον. ὁ δὲ καὶ ἀνακτίσας ὥς ἐχρῶν ἐχρῶτο φρουρίῳ, καὶ ὑπὸν
διὰ τῶν οἰκείων κατεῖχε. καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς ἐξαποστείλας 15
τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ σὺν ναυσὶ, προηγούμενον μὲν αὐτοῖς τὴν
ἐπὶ τὴν νῆσον προσεδρίαν ἐπανετίθετο, ἐφ' ᾧ καὶ τὸ φρούριον
παραστήσαιντο, ἐπέσκηπτε δὲ πολυωρεῖν καὶ πρὸς Αἴνον διὰ τοὺς

5. ἀναχώσαντες P.

bus corrumpendis; mox oppugnare aggreditur Tricocciam, arcem in Ni-
caee vicinia munitissimam et velut propugnaculum eius civitatis. arcta
igitur id castrum, omnibus circum suis copiis dispositis, obsidione cingit.
obtinebant eam arcem praesidarii fortissimi et ex longo exercitissimi
arquitae; unde ab his summa vi repugnantibus multa et gravia pati
damna milites Atmanis contigit. tamen hi trans omnia obstacula pergen-
tes usque ad fossam processerunt profundam et latam, qua obsessi magno-
pere fidebant. at eam Persae decussatim connexis e trabibus super eam
quasi pontem suspendentes, tum petras desuper, arbores, terrae cumu-
los et rudera, mole ingenti devolventes, coaequarunt tandem, et per
illam sic constratam insilientes in muros Tricocciam vi ceperunt, caede
immani repertorum intus edita. ea in munitione a se instaurata et prae-
sidio sibi fidissimorum praevalido insessa perfugium habere se tutum ac
paratum adversus omnes casus belli, quod imminere ipsi diceretur a To-
charis suppetias Augusto venientibus, Atman credidit.

Aestas porro erat summa; et imperatoris naves circiter decem, duce
illis praeposito qui exercitui praefuerat, Marule, Thasum versus iussae
solverunt. causa mittendi fuit, quod Manuël patrui vel avunculi Zacha-
riae imperio fidelissimi nepos ex fratre aut sorore perfidiosissimus, in
eam paulo ante insulam piratae ritu duabus navibus irrumpens, arcem in
ea sitam occupaverat, denuoque diligentius munitam ut iam suam habe-
bat, absens quidem ipse, sed vicaria sibi fidorum illic degentium potestate
regens. hos ut inde pelleret, et imperio restitueret iniuste usurpatam in-
sulam, quem nominavi, cum exercitu navibus vecto imperator ducem mi-
sit. ille, ut erat iussus, exposito in Thasum milite, illic immorans ar-
cem amissam recuperare conabatur. fuerat autem illi praeterea impera-

Ἀμογαβάρους, ἐπεὶ καὶ οἱ περὶ τὸν Τζιμῆν, ὡς ἐλέγομεν, ἐπὶ
 τὴν Αἶνον γερόμενοι ἐπολιόρχουν καὶ ἐνεργέστερον ἐπεχείρουν,
 ὥστε καὶ ἀνορύττειν ἐκ μέρους τὰ κείνης θέμεθλα, εἰ καὶ πέτρα D
 συμφύτῳ προσαράξαντες οὐκ εἶχον ὅτι καὶ πράττειν. τέως δὲ
 5 καὶ οἱ ἔνδον, ἐνὸς τῶν τέχνην ὀρύττειν ἐχόντων προσφυγόντος
 ἐκείνοις, ἀνώρυττον ἔνδοθεν ἀντικρὺ, καὶ προτερήσαντες αἰφνης
 τὸ ἀνορυττόμενον προσάξαντες τοὺς ἔξωθεν ἐκεῖ συνέσχον καὶ
 ἐξηφάνισαν. σιτηγεῖσθαι δ' ἤθελον, ὅτι καὶ λιμοῦ ἐκινδύνεον
 γίνεσθαι παρανάλωμα. ὅθεν καὶ μικράς τινας νῆας ἐξετοιμασά-
 10 μενοι ἐς τὸ πέραν κατήπειγον τῆς Μαρτίτζης, ἐφ' ᾧ περ ἐκ Βολε-
 ροῦ σιταρκοῖντο. αἷς δὴ καὶ κατὰ θάλασσαν ἐντυχόντες οἱ τοῦ E
 ἐπὶ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὴν ἐπ' αὐτὰς ἐπέσπευσαν δίωξιν, λιχνευ-
 σάμενοι πρὸς τὸ θήραμα. τάχ' ἂν καὶ κατηυστόχουν τῆς ἄγρας
 εἰς τέλος· εἰ γὰρ ὑφεικότων τούτων τῆς ἐλυσίας ἐκεῖνοι ἀνωΐστως
 15 καὶ εἰσέτι τὸν ποταμὸν παρήλλαξαν, καὶ ἐπὶ τῶν πέραν τόπων
 ἐς ὅσον ἦν ἀποτέρω ἐγένοντο, τάχ' ἂν φθάσαντες οὗτοι ἐντὸς
 ἀφύκτων ἀρκύων εἶχον ἐκείνους, μηδὲν ὠφελήθησομένους, εἰ καὶ P 446
 τῇ χέρσῳ προσήραττον, ἀδυνάτου ὄντος ἐπανασώζεσθαι πρὸς

tum ut Aeni arcis ab Amogabaris obsessae, quoad inde posset, tutelae
 prospiceret. nam Tzimes cum suis, ut nuper dicebamus, versus Aenum
 profecti eam munitionem oppugnabant, omni ope subigere satagentes, adeo
 ut cuniculis sub humum ductis ipsa eius penitus emoliri fundamenta con-
 tenderent. in quo magnus illis occurrit labor, quod petram subitus per-
 petuam reppererunt ferramentis haud facile forabilem. tamen cum in-
 ceptum perseveranter instando proveherent, opportune obsessis accidit
 transfugere ad ipsos peritum quendam subterraneorum istiusmodi molito-
 rem operum, cuius suasu ductuque contrarium et ipsi cuniculum effodiunt,
 quo progressi usque ad hostes caeca illa progredientes via nec opinato
 deprehensos interemerunt, labore ipsorum irrita reddito. istud obsiden-
 tium incommodum aggravabat penuria commeatum, et hinc metus ne
 fame perirent. huic ut obviam malo irent, naviculas expediunt quibus in
 adversam Maritzae amnis delati ripam e Bolero et agris circumsitis ali-
 menta corraderent, eisdem postmodum scaphis in castra ipsorum depor-
 tanda. talem ipsos traiectionem administrantes forte conspicati nostrorum
 quidam classiariorum, e mari fluminis alveum ingressi, ruunt statim cu-
 pidi venatores in praedam visam; quam ne caperent nihil eis magis quam
 nimia obstitit aviditas. si enim lentiori pedetentim progressi remigio
 cymbas hostiles, quibus fluvium oblique secantibus, quippe cum non ad-
 versum recta littus sed aliud multo remotius peterent, longus erat per
 amnem cursus emetiendus, evehi a ripa, unde solverant, paulo latius si-
 visissent, deprehendissent utique illas in medio, et nec opinantibus super-
 venientes, quasi retibus undique inevitabilibus conclusas, cum suis uni-
 versas vectoribus in suam potestatem redigissent, nisi si quae, nihil pro-
 uturo ipsis effugio, in littus impactae ulterius vectores suos in hostilem

τοὺς ἰδίους διὰ τὸ μεταξὺ ἐμποδῶν κείσθαι τὸν ποταμόν. νῦν δ' ἀλλὰ λιχνευσάμενοι οἱ ἡμέτεροι ἐμφανεῖς ἦσαν ἐκείνους καταδιώκοντες πρὶν παραλλάξαι τὸν ποταμόν. ὅθεν καὶ ἐν στενῷ τῆς σωτηρίας ἐλθόντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσι πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως μάχεσθαι, προσαράττουσι τῇ ξηρᾷ, καὶ τῇ χέρσῳ πιστεύ-
 B σαντες ἑαυτούς, τινῶν ἐαλωκότων συνάμα ταῖς ναυσίν, οἱ πολλοὶ σώζονται. οἱ μὲν οὖν ἔργον μαχαίρας, αἱ δὲ πυρὸς ἐγένοντο παρανάλωμα.

Γίδας δέ τις ἀνεψιὸς Θευδερίχου τοῦ κατὰ Σικελίαν ἐξάρχοντος, ἀκουσθὲν ὥς οὐδὲν ὅλως οἱ τῶν Ἀμογαβάρων ἐξάρχον-
 C τες συμφωνοῦντες ἐνὶ τὴν σφῶν ἡγεμονίαν πιστεύουσιν, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Φαρέντα Τζιμῆν ἐθέλουσι τάττεσθαι, οἱ δὲ σὺν αὐτῷ τῷ Φαρέντῃ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ὅλων Μπυριγερίῳ προτρέ-
 D πουσιν (καὶ γὰρ οὗτος αὖθις ἐπανῆλθε, καθὼς ἐν τοῖς ἄνω λόγοις ἐλέγομεν, οὐκ οἶδα πῶς ἐκ Γενούας ἀποδράς), οἱ δὲ περὶ τὸν Ῥομοφόρτον ταπτόμενοι τῶν λοιπῶν οὐδὲν ἐπαίτουσι (μηδὲν γὰρ αὐτὸν Ῥομοφόρτον τὸ ὑπὸ τὸν Μπυριγερίον τάττεσθαι κατα-
 P 447 δέχεσθαι), (34) διὰ ταῦτα ὁ τοιοῦτος παρὰ Θευδερίχου συνάμα μακρᾷς ναυσὶν ἐπτά, ὥς ἡ φήμη εἶχεν, ἐξαποστέλλεται. οἱ δὲ τὸν τοῦ ῥηγὸς Σικελίας Ματέρκα Φαρέντε ταῦτα πράττειν ἐφήμιζον. οὐκ οἶδα δὲ εἰ Γίδας ὦν κατ' ὄνομα κρεῖττον τῶν

1. ἐκ ποδῶν P.

exponerent regionem, certo perituros in loco infesto, unde regressus ipsi ad suos amne praealto interfluente prohiberetur. praepropere igitur sese nostri ostendentes, et scaphas insecuti Amogabarorum nondum emensas dimidium spatium latitudinis alvei, eos impares resistendo coegerunt respicere unde solverant, et naviculis in ripam a suis insessam reflectendis saluti propriae consulere. ita plerique isto sunt periculo defuncti, paucis duntaxat ipsorum et cymbis aliquot captis per nostros, qui homines quidem gladio, cymbas autem igne absumpsere.

Inter haec Gidas quidam, e Theuderici dominantis in Sicilia fratre natus, missus a patruo ad Amogabarios est eorum inter sese, si posset fieri, conciliandorum gratia. audierat scilicet Theudericus laborare dissensione civili Catelanorum res, dum supremum imperium partium plerique ipsorum deferunt Pharendae Tzimi. nec pauci alii, Tzime ipso assentiente, ductum exercitus totius attribuunt Mpyrigerio, qui, ut superius diximus, abductus Genuam, inde nescio quomodo elapsus, rursum eo redierat. diverse ab his cunctis sentiebant proprie subiecti Romoforto: hi enim duci suo praefecturam copiarum universam deferri aequum censebant, nec ipsi, nec Romofortus, subiici Mpyrigerio sustinentes. (34) eas se compositurum controversias Theudericus ratus, si aliquem e sua cognatione, cui nemo ipsorum parere recusaret, ad Amogabarios mitteret, Gidas hunc ad eos destinavit cum septem longis navibus, vel, ut alii dicebant, Matercam Pharentem proprium filium, sive re vera hic venerit, sive Gidas, ut se venerabiliore titulo commendaret, se natum e

νίων τοῦ ῥηγὸς ὑπεκρίνετο, ὥς ἔξωθεν περιλαλεῖσθαι τὸ τοιοῦ-
 τον ὄνομα κατὰ τι σέμνωμα μέγιστον. ὁμως μὲν οὖν ἐλθόντος
 κακείνου, οὐδὲν ὅλως οἱ πάντες συνεφώνουν ὑπ' αὐτῷ τάττε-
 σθαι, καὶ μάλιστα Ῥομοφόρτος, ὑπερηφανῶν ὅλως καὶ μεγαλι-
 5 ζόμενος, εἰ χώρας ἧς αὐτὸς διὰ σπάθης ἤρξε, καὶ δυναστείαν
 ἐτέρῳ παραχωροῖν ἐξ ὑπογίου φανέντι. καὶ οὐ τῇ τῶν λοιπῶν B
 βουλῇ συνυπήγετο, ἀλλὰ καθ' αὐτὸν στρατηγεῖν ἠβούλετο. πύ-
 σταις τὸν βασιλέα κατελάμβανον καὶ ὥς οὐδ' αὐτὸς Γίδας ἔτι
 προσμενεῖ, οὕτως ἀσυμφώνως ἐχόντων Ἀμογαβάρων. τέως,
 10 ὁπόσον ἦν, τοὺς περὶ Τζιμῆν κατεμάλασσαν ὁ κρατῶν μεῖζοσιν
 ἢ κατ' αὐτοὺς ὑποσχέσει, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐφάπαξ ἀσυμ-
 φωνίαν ἐντεῦθεν συνίστα, καὶ τὰς καθ' ἡμῶν συνθεσίας τοῦ- C
 των ὥς τὸ εἰκὸς ἀνέβαλλεν. ὅσον γὰρ ἦν τὸ ἀπὸ μεθόδου καὶ
 ξυνέσεως, οὐδὲν οἱ καὶ ἐνελέλειπτο, βαθυσκεμμονι ὄντι, εἰ καὶ
 15 δυνάμεισιν ἐνελέλειπτο, ἐπικλᾶν ἐς ὅσον γε καὶ ἐνεδέχετο τὰς τοῦ-
 των ὁρμᾶς. ὅθεν καὶ τὰ κατ' ἀνατολὴν οἶον ἐς τριβὰς ἐτίθει,

Theuderico simulavit notamque filii regis istius sibi appellationem sumpsit.
 utut sit, opinio tunc quidem increbuit, fama late dissipante, advectum
 his navibus regis Siculi filium. caeterum spe ista sua Theudericus fal-
 sus est: nam ne huic quidem ab eo misso subiicere se omnes Amogabari
 voluerunt. contumacissime inter caeteros id reiecit Romofortus, sublato
 renuens supercilio, et glorianter disserens rem esse ne auditu quidem
 primo tolerabilem, quas ipse arces ac regiones manu ac ferro quaesisset
 propriis, alienae hominis modo peregre impulsus obnoxie cedere potestati.
 ergo vel si cuncti ad Siculum inclinarent caeteri, solum se haud acquie-
 turum est superbe professus, nec concessurum ulli, quod et meritis et
 idoneus teneret ac tenere porro vellet, supremum in suas copias impe-
 rium. horum inter Amogabaros rumor discidiurum perlatus ad Augustum
 non parvo ipsius solatio est. nam et hinc intellexit non perstiturum in
 hisce partibus Gidam, tanta utique offensum contumelia, et spem inde
 concepit in partes attrahendi proprias alicuius istorum discordium inter
 sese ducum Latinorum, si artibus eo ac promissis anniteretur. ad id
 ergo se accingit, fecundum talium industriarum ingenium illuc applicans,
 nihilque, ut solebat, sibi reliqui faciens ad summum conatum sustentan-
 dae consilii et artificii reipublicae labantis, cui subvenire armis et manu
 nequiret. submitit itaque certos homines ad Tzimem, qui eum novis
 ostensis quam magnificentissimis emollire praemiis ac quasi Attalicis con-
 ditionibus tentarent. in quo sic rationes subducebat, reputans haud poe-
 nitendam talem fore operam, vel si tractatus successu careret ad extre-
 mum. praesentem enim extare incepti fructum, quod sic foverentur si-
 multates iam sibi suspectorum invicem et fomites inter eos odiorum ven-
 tilarentur; qui nunc modus restaret unicus frangendi formidolosam illam,
 quamdiu conspiraret unanimis, et Romanae rei nunc prorsus exitialem
 gentis efferae potentiam. huic negotio ita totum imperator animum ad-
 vertit, ut quasi pepigisset cum Persis Orientalem irrumpentibus limitem
 certas indutias, nihil de illis interim coercendis cogitaret, reputans se
 postmodum facile recuperaturum quae occupassent, ubi liber iam Latino

ὡς αὐτίκα ξεζόμενος τῶν ἰδίων, ἦν γε καὶ ἐπιεικῶς ὀρμήσειε.
D τὰ δὲ κατὰ δύσιν καὶ λίαν ἐπολυώρει, ἔξανασπᾶν ἐφιέμενος τὸ
οἶον κακὸν ἐγκόλπιον. ταύτῃ τοι καὶ Ἀτμὰν ἐπὶ πλεῖστον ταῖς
ἐλπίσιν ἀπαιωρούμενος, οὐδὲν ἦν τῶν περὶ Νίκαιάν τε καὶ Πύ-
θια καὶ πάντα μέχρι καὶ θαλάσσης, ἅπερ οὐ κατέσχευε. 5

P 448 35. Οἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας πρωτεύοντες, καὶ ὡς ἤδη προεί-
πομεν, ὑφορώμενοι, οἱ δὲ ἐν οὐδενὶ λογιζόμενοι, καὶ οἱ ἔχοντες
οἰκονομίας ταύτας ἀποστερούμενοι καὶ αὐτῶν ὀφφικίων (ὅταν
γάρ τις ἐν οὐδενὶ λογίζεται, καὶ ὀφφικίον ἔχη, εἰς οὐδὲν αὐτῷ
χρησιμεύει), ἀλλὰ καὶ τῶν προσόδων ἀποστερούμενοι, καὶ ὄνει- 10
διζόμενοι ἀμέλειαν, καὶ καθ' ἑορτὰς μεθ' ἱματίων ἀπαντᾶν
προσταττόμενοι, ἐπιμέλειαν δὲ ζωῆς παρὰ τοῦ πατριαρχεύοντος
B οὐδὲ κατ' ὄναρ ἔχοντες, οὕτω γοῦν πάσχοντες τῷ βασιλεῖ
προσανέφερον, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς προσόδου αὐτῶν. ὁ δὲ βα-
σιλεὺς οἷον ἐπικαμφθεὶς, καὶ πατριάρχην μετακαλεσάμενος, εἰς 15
κοινὴν τοῦτο σκέψιν θέμενος, ἐσκόπουν περὶ τούτου. ὁ δὲ πα-
τριάρχης τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν προεβάλλετο. τέλος συνε-
τάξατο δοῦναι ἑκάστῳ ἀνὰ ἑξ τῶν νομισμάτων, ἄλλῳ δὲ ἀνὰ
C ὀκτώ. ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδὲν ἔλεγεν εἶναι· ὀλίγον γὰρ καὶ ταῦτα

9. τις] τι P.

19. ὀλίγοι P.

bello vel modicis illuc expeditionem susciperet copiis. curae autem ipsius impendebantur omnes in comminiscendam, si posset, rationem tumultuum tractus Occidui componendorum. miro enim ardebat desiderio eximendi sibi velut e sinu propinquum et intime admotum malum. quo Atinan observato spebus elatus maioribus cunctas iam libere in partes grassationem extendit suam, eo successu ut nihil circa Nicaeam et Pythia, nihil in universis inde ad mare usque patentibus tractibus prorsus esset non ab ipso occupatum.

35. Primores autem ecclesiae, alii, uti superius diximus, suspecti, alii nullo numero habiti, alii curationibus privati quas prius habuerant, ex quo ipsorum, quorum titulos gestabant, officiorum iactura sequebatur (ubi enim quis nullo numero habetur, et si obtineat officium, id nihil illi prodest), sed et redditibus privati, praetereaque obinrgati ac lacerati probis quasi negligerent quae agere debuerant, indeque severis edictis comparere cum vestibus ad celebrationes festorum iussi, victus autem necessarii subministrationem a patriarcha ullam ne per somnium quidem habentes, haec, inquam, patientes querelas de his suas ad imperatorem detulerunt, in eo maxime insistentes, ut sui eis proventus, unde possent vivere, redderentur. talia imperator audiens, velut miseratione inflexus quadam, advocato patriarcha communem super his cum eo deliberationem instituit. allegabat patriarcha, ne ablatos restitueret ecclesiasticis redditus, difficultates communium temporum. demum eo descendebat ut dari unicuique ipsorum curaret alii sex, alii octo nummos, proportionem habita differentium inter eos graduum dignitatis. ad quod contra excipiebat imperator nihil hoc esse: nam ne dignam quidem videri tam exiguum summam quae vel saecularibus offerretur: quanto minus sufficiat ecclesiasti-

βιωτικοῖς. ὁμῶς τούτου γεγονότος οὐδὲν οὐδεὶς ἐλάμβανεν. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μέσον νυκτὸς ἐγγὺς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀπαντῶν ἠναγκάζοντο, καὶ διὰ μέσον τῆς ὑμνωδίας ὁμιλῆσαι μηδὲνα μηδενί, μήτε εἰς ἀριστερὰ κλίνειν μήτε εἰς δεξιὰ, ἀλλὰ ἀκλινεῖς 5 ἵστασθαι, καθὼς ὁ τῶν ἱερῶν κανόνων βεβαιοῖ λόγος. διὰ ταῦτα γοῦν ἀμελῶς εἶχον καὶ σπανίως ἀπῆντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὡς εἰπεῖν ἀπεσχίζοντο. ὁ δὲ πατριάρχης γραφὰς ἀποστέλλων D αὐτοῖς μετεκαλεῖτο, καὶ μᾶλλον ἔλεγεν ἀναγνωσθῆναι ταύτας μέσον τῆς συνόδου τῶν ἡγουμένων (μετὰ τούτων γὰρ τὰς συνό- 10 δους ἐποίει) ὡς δῆθεν εὐλογα λέγων. ἀναγκαζόμενοι οὖν οἱ τῆς ἐκκλησίας πρωτεύοντες ἀποστέλλουσι γράμμα τῷ πατριάρχῃ ἔχον ἐπὶ λέξεως οὕτως. “ἄνωθεν ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, παναγιώτατε δέσποτα καὶ οἰκουμενικὴ πατριάρχα, οὐχ εὔρε θεσμοὺς καὶ τά- E ξεις, ταύτας ἐφύλαττε μέχρι σοῦ· καὶ οἱ κατὰ καιρὸν πατριαρ- 15 χεύσαντες καὶ εἰς ἕκαστος τῶν τοῦ κλήρου τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας κατὰ τὸ στοιχοῦν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ χρόνου P 449 βαθμὸν εὗρισκον. ἡμεῖς δὲ σμικρολογίαν καταγνωσθείμεν καὶ βαρυνκάρδιοι ὀνειδισθείμεν, ὅτι ἀφέντες τὰ μελῶ ζῆτεῖν ζητοῦμεν τὰ ἐλάττω καὶ οὐδὲν εἰς ψυχὴν χρησιμεύοντα; οὐ ζητοῦμεν 20 ἡμέτερα, δέσποτα, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας. αὕτη 5. τῶν deerat. 13. οὐχ] οὐς?

cis? persistens nihilominus patriarcha in sententia offerri sacris hominibus pensiunculas istas iussit. sed nemo eorum quidquam tale voluit accipere. sic istos nihil a priori levatos inopia, cogebat nihilo secius imperiosissimis mandatis patriarcha intempesta hora, paulo scilicet post noctem mediam, somno abrupto in ecclesiam occurrere, ibique tam severo silentio toto hymnodiae tempore perstare, ut quemvis interim alteri quidpiam insusurrasse pro piaculo acriter vindicando haberetur. stare autem toto illo tempore iubebat immobiliter erectos, numquam neque in sinistram neque in dexteram vel tantillum inclinato corpore. sic enim aiebat a sacris canonibus praecipui. hac illa tam arcta constringi disciplina non ferentes, remittebant sese, ac raro conveniebant in ecclesiam, velutque pro abscissis a patriarchae communione se gerebant. at eos ille minacibus missis revocabat literis, hasque ipsas ad ignominiam illorum in medio coetu praefectorum monasteriis (cum his enim suas celebrabat synodos) iubebat recitari, ostentanda per hunc modum fiducia irreprehensibilis suae in tam aspero regimine rectitudinis. huiusmodi diu vexationibus primores ecclesiae fatigati epistolam tandem ad patriarcham mittunt his plane conscriptam verbis totidem. “superiori tempore dei ecclesia, sanctissime domine et oecumenice patriarcha, non invenit has leges, neque ordinationes istas observavit usque ad te, sed qui pro tempore patriarchatum gerebant, et unusquisque clericorum sanctae dei magnae ecclesiae, pro virtutis profectione praerogativam temporis et gradum aetati debitum reperiebant. nos autem pusillanimitatis nimium querulae damnamur, et nobis exprobratur gravitas cordium, quod omittentes quaerere maiora minora quaeramus et nihil ad animam utilia. non quaerimus nostra, domine, sed quae dei sunt

- ἡ τάξις τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ κλήρου, ἣν ἡμεῖς εἰς τὸ ἀκριβὲς εἰδότες, ταύτην ἐνεγερᾶσαμεν. καὶ καθ' ἑκάστην ἄλλοι καὶ ἄλλοι προσήρχοντο καὶ προσεδέχοντο, οὐ μάλιστα ὄντες καὶ φαῦλοι, B ὅτι ἔξ νομισμάτων κατ' ἐνιαυτὸν δουλεύειν ἀπέστησαν, οὐ μὲν τοὺς ἱεροὺς θυσίους, οὗς οἱ πατέρες παρέδοσαν· ἀλλὰ τῇ χάρι-5 τος φυλαττόμενοι δυνάμει πάντες ἐκεῖνοι καὶ πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς ἦσαν, καὶ διδάσκαλοι κοινοὶ καὶ φωστῆρες τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐμπρέποντες ἀξιώμασι, τίμιοι καὶ βασιλεῦσι καὶ ἄρχουσιν, ἔχοντες ἐλευθερίαν προηγουμένως, ὥς δὴ αὐτῶν γινομένων τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀπάντων. καὶ οἱ κατὰ καιροὺς τῆς ἐκκλησίας 10 C προστατοῦντες τοὺς τοῦ κλήρου μέλη αὐτῶν ἐλογίζοντο. νῦν δέ, ἀλλὰ τί; ἀλλ' ἔχει τις προβάλλεσθαι τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν, ὥς καὶ πολλάκις ἡ ἀγιοσύνη σου. ἀλλὰ μετὰ πάντων τῶν Ῥωμαίων καὶ ἡμεῖς, καὶ ὥς ἕκαστος ἔτυχεν ἔχων οὕτω καὶ ἡμεῖς· ἀλλὰ μόνοι ἡμεῖς δυστυχοῦμεν. καὶ οὐχ ὅτι ἀπορεῖ ἡ ἐκκλησία· 15 ἀλλὰ καὶ εὐπορεῖ, ὅσον οἶδαμεν. ἀλλ' ὅτι ἀπαιτούμενοι κατὰ κυριακὰς καὶ ἑορτὰς ἀπαντᾶν μεθ' ἱματισμῶν ἡμεῖς καὶ καθ' ἑκάστην σχολάζομεν καὶ οὐχ ἁμαρτάνομεν εἰς τοῦτο. ἀλλ' ὅμως D καὶ εἰς τοῦτο ἀπολογούμεθα. οἶδαμεν γὰρ τοὺς μεγίστους ἄνδρας ἐκείνους τοὺς πρὸ ἡμῶν, ὧν καὶ τοὺς τόπους ἡμεῖς ἐφθά-20 σαμεν, ὅτι οἴκοι ναοὺς ἔχοντες καὶ ἱερεῖς τὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτῶν ἐξετέλουν, ἐσχόλαζον δὲ καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ὥς

et ecclesiae. hic ordo est ecclesiae ac cleri; quem nos exacte scientes in eo consenuimus, ad quem uti esse noverant tenendum et alii accessere aggregantes se nobis, eumque usu comprobant, haudquaquam idcirco stulti et mali quod mercede sex numorum toto anno servire abnuerent. non, per sacras leges quas patres tradiderunt: sed gratiae custoditi virtute omnes illi et patriarchae et episcopi erant, et magistri communes, et luminaria ecclesiasticis, ornati dignitatibus, venerabiles imperatoribus et principibus, pleno ex vi possessae potestatis iure praediti constituendi pro libito de rebus et personis ecclesiae, cunctis ex eorum arbitrio pendentibus. et qui variis temporibus praefuerunt ecclesiae, eos qui e clero essent, membra sua ipsorum reputabant. nunc autem quid? forte obtinere velit quispiam difficultates praesentium temporum, prout saepe fecit sanctitas tua. verum in Romanorum omnium numero censemur nos quoque; et quo iure quave conditione quisque illorum est, ea et nos esse convenit. atqui haud ita est. nos enim soli miseri necessarii victus inopia premimur. neque hoc inde est quod egeat ecclesia: illa enim etiam abundat, quantum novimus. an id pati merito dicemur, quia requisiti quot dominicis et festis praesto adesse cum vestibus, nos quotidie vacamus? verum in hoc non peccamus. excusationem quippe facti eius afferimus idoneam. scimus enim viros magnos, quorum in loca successimus, sacella domi habuisse et sacerdotes qui sacra pro ipsis ministeria et ordinis ipsorum officia peragerent. inde ipsi vacabant prout vellent, convenientes in ecclesiam quando dumtaxat cuique videretur, pro viribus et

εἶχεν ἕκαστος δυνάμειός τε καὶ προαιρέσεως. αἱ δὲ ὑπηρεσίαι
 ἐκείνων αἱ τῶν ὀφφικίων ἐκείνων ἦσαν ἐνέργειαι, τοῦ μὲν ὡς οἰ-
 κονόμου, τοῦ δὲ ὡς σακελλαρίου, τοῦ δ' ὡς χαρτοφύλακος, καὶ
 σκευοφύλακος ἄλλου, καὶ καθεξῆς τῶν λοιπῶν. ξένον οὖν εἰ Ε
 5 ἐκείνων ἀφαιρεθέντες τὰ μὴ προσήκοντα ἀπαιτούμεθα. τέως
 δὲ καὶ συχνὰ γραφαὶ τῆς ἀγιωσύνης σου εἰς τοῦτο ἀναγκάζουσιν
 ἡμᾶς εἰς ὅπερ οἱ πατέρες ἡμῶν νηπιόθεν ἡμᾶς ἐδίδαξαν καὶ οἱ
 παιδαγωγῆσαντες. εἶτα δὲ καὶ πολυετὴς οὗτος χρόνος, καθ' ὃν
 τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ προσεδρεύομεν καὶ σχολάζομεν μεθ' ἱερῶν
 10 ἐνδυμάτων. ταῦτα ζητησάσης τῆς ἀγιωσύνης σου πράττομεν,
 οὐτόσον δι' ἐντολὴν πατρικὴν ὅσον καὶ ἡμῖν αὐτοῖς περιποιούμε- P 450
 νοι τὴν τιμὴν. ἀληθὲς δὲ ὅπ' ὀλίγον ἡμελήσαμεν. καὶ ἡ αἰτία
 οὐκ ἀφ' ἡμῶν. ἐπειδὴ ἐπέστη ἡ ἀγιωσύνη σου, ὥσπερ ἂν μὴ
 εἶχεν ἡ ἐκκλησία κληρον, οὕτως ἤρξω πρὸς ἡμᾶς διατίθεσθαι,
 15 μὴ φροντίζων ἡμῶν τὸ σύνολον, μήτε μείζονος μήτε ἐλάττονος.
 καὶ πρὸς τριαύτην ἀκυβερνησίαν τὰ πολλὰ τῆς προσεδρείας κατη-
 μελήσαμεν, ὅτι οὐκ ὀφφίκιον ἐνηργεῖτο, οὐδὲ ἄλλο τι, ἢ πρόσο-
 δος ἢ τιμὴ ἢ ζωὴ, ἐκείθεν ἐφαίνετο. διὰ τοῦτο προσεδράμομεν B
 εἰς τὸν κοινὸν εὐεργέτην ἡμῶν τὸν βασιλέα τὸν ἅγιον. καὶ ὁπό-
 20 θεν ἐνεποδίσθη ἡ ἀπεκεῖθεν εὐεργεσία ὃ Θεὸς οἶδεν. ὁμῶς διε-

affectu singulorum. ministeria porro quae obire per se ipsi publice de-
 berent, officiorum quorum titulos gerebant, functiones erant, puta oeco-
 nomi illius, huius sacellarii, alterius chartophylacis aut custodis sacrae
 suppellectilis, et sic de caeteris. mirum igitur et novum est nos istarum
 dudum commissarum nobis curationum auctoramentis et exercitio privatos
 cogi iam ad alia quae ad nos non pertinent ministeria. nunc autem
 crebrae illae obiurgatoriae literae sanctitatis tuae adigunt nos ad minu-
 tas observatiunculas, quales a nobis olim parvulis patres ac paedagogi
 scuticae minis exprimebant. atqui iam senuimus, maiori aevi spatio in
 assidua ecclesiae dei celebrandae et frequentandae perseverantia con-
 sumpto, assistendo quoties oportebat cum sacro vestitu publicis ritibus.
 tamen ista inusitata nunc exigente a nobis sanctitate tua paremus, et fa-
 cimus non solum ob reverentiam paterni tui mandati, sed cura etiam ho-
 noris nostri et amore laudis eius quae talia praestantibus competit. ve-
 rum quidem est nos istam paululum interdum remisisse diligentiam, ali-
 quoties ab his cessando. sed causa eius rei a nobis non est, nec nostrae
 culpae imputanda. est autem haec. ex quo praeest tua sanctitas, quasi
 non haberet ecclesia clerum, sic te nobiscum gessisti, nullam plane cu-
 ram ostendens aut rationem habens cuiusquam nostrum, maioris aut mi-
 noris. haec praetermissio tuae in nos providentiae cessationem suasit no-
 strorum obsequiorum et remissionem assiduitatis in ministrando nostrae
 pristinae, quoniam neque ex usu officii nobis adempto quidquam emolu-
 menti percipimus, neque aliud undepiam subsidium apparet, statim proven-
 tus aut honorarii nomine, unde vitam toleremus. propter hoc recurrimus
 ad communem benefactorem et dominum nostrum imperatorem sanctum:
 a quo autem impedita sit quam inde speraveramus beneficentia, deus scit.

τάξω διδόναι τὸ ἥμισυ τῆς ῥόγας. καὶ ὁ βασιλεὺς ὀλίγον εἶναι
διέκρινεν. ἀλλὰ τί κἄν τοῦτο γίνεται; ἢ ἐν λόγῳ τινὶ ἔσμεν ἢ
ἐν τιμῇ; ὁπόσῃν δὲ κακοπάθειαν ἔχομεν, ὁ Θεὸς μαρτυρήσει
καὶ οἱ ἔλεοῦντες ἡμᾶς. εἶτα τί ἔδοξε τῇ ἁγιωσύνῃ σου ἡμᾶς
ἐπισκέψασθαι, καὶ τοῦτο μετὰ πικρίας; ὄνειδιζόμεθα γὰρ ὡς
! C καιροσκοποῦντες Μαρτίους καὶ Σεπτεμβρίους. καὶ ἐπὶ τούτοις
ἢ θρυλλουμένη δόσις τὰ ἔξ ὑπέρπυρα ἢ καὶ ὀκτώ. αἱ αἱ, δέσπο-
τα, τί πρὸς ταῦτα διανοεῖται ἡ ἁγιωσύνη σου; θαῦμα μὰ τὴν
ἀλήθειαν, ὅπερ εἰς ἡμᾶς διαπράττει. ὅτε καιρὸς δόσεως, ἢ
ἀνάγκη τῶν πραγμάτων, ἢ βία καὶ τὸ δυσχερὲς τοῦ καιροῦ.¹⁰
καμνέτωσαν, ταλαιπωρεῖτωσαν· κοινὴ γὰρ ἡ δυσχέρεια. ὅτε δὲ
καιρὸς δουλείας, ἀπαιτεῖς ἡμᾶς οὕτως δουλείαν ὥσπερ εἰ εἴχομεν
ἱκανῶς τῶν οἰκονομιῶν ἡμῶν. ὅταν δὲ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸν
ναὸν τοῦ Θεοῦ, πρῶτον ἀμειδῆς ἦθος καὶ ἀπροσήγορον λαμβάνο-
D μεν. τέως δὲ εὐχὴ ἀνεθῆναι τῶν δυσχερῶν καὶ τὸν ἅγιον βασι-¹⁵
λέα ἡμῶν. καὶ τότε ἀναδραμούμεθα πρὸς τὸ Θεῖον κράτος αὐ-
τοῦ, καὶ ὅπερ ἂν νέυσῃ ἡ ἁγία ψυχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τοῦτο
καὶ γενήσεται· εἰ δὲ καὶ οὕτως ὁρίσῃ δουλεύειν ἡμᾶς, οἱ κατα-
δεξάμενοι προσκυνήσουσιν. ἡμεῖς δὲ πλέον οὐκ ἔχομεν λέγειν
πρὸς τὴν σὴν ἁγιότητα, εἰ μὴ ὅτι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ²⁰

tamen praecepisti dari nobis dimidium pensionis. quod imperator parum
esse iudicavit, merito sane: non enim per hoc tam exiguum in meliorem
reponi conditionem possumus, aut gradui convenientem nostro recuperare
dignitatem; quin nec a probro in quo sumus ac despectu vindicari.
quanta autem ex inopia extrema patiamur, testari deus, qui novit, po-
terit, et quidam hominum, quibus contigit nostras aerumnas introspicere,
non sine acri miserationis sensu. deinde quid ita visum est sanctitati
tuae animadvertere in nos, idque cum acerbitate. exprobratur enim no-
bis quasi avide expectemus Martios et Septembres. et super his decan-
tata largitio: sex Hyperpyra, vel etiam octo. heu heu, domine, quid
super his cogitat sanctitas tua? mirum est, per veritatem, quod erga nos
agit. dum venit tempus statae largitionis, allegatur aut necessitas nego-
tiorum aut vis aut difficultas temporis. tum additur, pergant ergo con-
flictari, perdurent in miseria: communi quippe omnes aerumna premimur.
quando autem adest hora ministerii, tunc ita servitium a nobis exigis,
quasi eius auctoramenta et idoneas mercedes, solitas scilicet olim nobis
subministrari pensiones, nunc cum maxime haberemus. cum autem oc-
currimus in sacram aedem primum torvo vultu, obtutu truculento despi-
cimur. sed et praeclare secum agi dominus ipse noster Augustus puta-
verit, si ei fronte forte amoeniori excipi contingat. at vovemus nos qui-
dem ac precamur liberari eum aut saltem levare quibus nunc premitur in-
commodis. tunc enim recurremus iterum ad sacram eius maiestatem, et
quidquid innuerit anima eius sancta, illud fiet. vel si tam dura ut hacten-
us servire in posterum quoque nos conditione decreverit, qui hoc ita
praescriptum admittent, insuper etiam adorabunt. de reliquo non habemus
nunc quid amplius dicamus sanctitati tuae, nisi et in dei ecclesia

ἐγενήθημεν καὶ ἐτράφημεν καὶ ἐγηράσαμεν, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πά- E
 λιν μενούμεν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἡμῖν δουλεύσομεν. ἡ δὲ σὴ ἁγίω-
 σύνη οἶδεν ὅ τι ποιεῖ, ὅτι καὶ ἐὰν, καὶ τι ἐναπολειφθὲν ἢ τῶν ἡμετέ-
 ρων οἰκονομιῶν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ αὐτὸ περισυνάγει ὁ τῶν σῶν
 5 δικαίων ἔφορος. καὶ τοῦτο καλόν; πλὴν δὲ τοῦτο μόνον παρακα-
 λούμεν, ὅτι ἐπεὶ τὰς σὰς γραφὰς τὰς πρὸς ἡμᾶς συνοδικῶς προσ-
 τάττεις ἀναγινώσκεισθαι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν οἱ ἡγούμενοι ἐπι- P 451
 ψηφίζονται ἡμῖν τὰ ἀρεστὰ τῇ ἁγίωσύνῃ σου, ἵνα ἀναγνωσθῇ
 καὶ αὕτη ἡ γραφὴ ἡμῶν, καὶ ὁ τι ἂν διακρίνωσιν ὡς Χριστια-
 10 νοί. καὶ ἄλλο πιέζει ἡμᾶς δεινότερον, τὸ ἐπὶ τοσοῦτοις χρόνοις
 ἀπροβιβάστους διαμένειν ἡμᾶς. ἔδοξε τοῦτο ὑμῖν, καὶ ἔστω.
 ὅπου ἡ ζημία πίπτει, ὁ συνετὸς οἶδεν. τὸ δὲ καὶ τῶν προσόδων
 τῶν ὀφφικίων ἡμῶν στερεῖσθαι καὶ ἀπὸ λιμοῦ ἀποθνήσκειν, ποῖος
 κανὼν τῆς ἐκκλησίας ἢ ποία τῶν πατέρων πρᾶξις ἢ ποῖα δικαιο-
 15 ματα δίδωσιν; ὁμως ἔστω καὶ τοῦτο. πλὴν ἵνα μὴ αὐτοφόνται B
 γενώμεθα, τὰς τῶν Χριστιανῶν περιθρεζόμεθα θύρας καὶ ἀπαι-
 τήσομεν, καὶ μολοβοί, οἴμοι, οἱ τῆς ἐκκλησίας τρόφιμοι ἐκ
 τῶν Χριστιανῶν θυρῶν τραφησόμεθα, πλατεῖ τῷ στόματι ἐκ-
 τραγωδούντες, ὡς εἰκός, τὰ ἡμέτερα. παρακαλοῦμεν ἡσυχά-
 20 ζοντες. καὶ μὴ ἐκ τῶν σῶν γραφῶν παροτρυνώμεθα, καὶ ταῦτ'
 ἀδικούμενοι. τέως δὲ δουλεύειν μὲν μέλλομεν κατὰ δύναμιν,

13. λιμοῦ P.

nos natos et educatos fuisse, in eadem etiam senuisse, porroque in ea
 permansuros usque ad finem, et quoad nostra facultas ac vires ferent,
 servituros. tua vero sanctitas scit quid faciat. nec ignorat, si quid no-
 strorum proventuum ab hostili adhuc vastatione immune permanserit, tam-
 quam tuum colligi a procuratore iurium tuorum. hoc autem num aequum
 est? caeterum hoc saltem oramus, ut quoniam quas scriptitas nobis cen-
 sorias epistolas praelegi iubes in plena synodo, et fratres nostri praepo-
 siti monasteriorum suis comprobant suffragiis quaecumque sanctitati libet
 tuae dicere de nobis, nostra haec quoque recitetur epistola illis audien-
 tibus, et ea intellecta iudicium de causa nostra ferant, ea rectitudine
 quae Christianos decet, nihil tribuentes praeiudiciis aut acceptioni per-
 sonarum. aliud praeterea pungit nos gravius, quod iam tot annis nulla
 cuiusquam facta promotio est. sic vobis visum est. perferatur et hoc.
 quo damnum eius omissionis recidat, prudens quivis intelligit. privari
 autem nos proventibus nostrorum officiorum et fame emori, quis canon
 ecclesiae, qui usus patrum, quae iustitia permittit? verum et istud quo-
 que toleretur. tamen ne nostrae ipsi, quod non licet, mortis auctores
 simus, cursabimus mendicando circum Christianorum ostia, misera panis
 frustra conquirentes. et nunc lurida mendicabula, Eheu! olim alumni ec-
 clesiae, sordidum victum in ostiis Christianorum precario impetrare co-
 nabimur, hianti lamentantes ore summam infelicitatem nostram. oramus
 autem ut in eo saltem miserrimo statu pacem ex te habeamus quiescen-
 tes, nec tuis infestemur literis, in cumulum tot aliarum, quibus opprimi-

τὸν δὲ μισθὸν ἡμῶν θαρροῦμεν ὥς, εἰ θεὸς θέλοι, οὐκ ἀπολέ-
C σομεν, κἄν κάλαμον συντετριμμένον κατεάγειν οὐκ ἀποκνεῖς καὶ
τοῦ καιροῦ δριμύτερος γίνεσθαι. ἔχρῃν δὲ οὐχ οὕτω τοῦ ἀγα-
θοῦ καὶ φιλανθρώπου πιστευόμενον πνεύματος. ταῦτα ἡμεῖς βια-
σθέντες εἶπομεν, πλὴν ὥς Ῥωμαῖοι καὶ ἐν Χριστῷ ἀπελεύθεροι, 5
οὐ καταδουλούμενοι τὴν ἐλευθερίαν. καίτοι γε Σευήρου καὶ Ἀν-
τωνίνου ἀσεβῶν βασιλέων ἀντιγραφῇ καλῶς ἔχουσαι καὶ ἐπὶ τοῖς
εὐσεβέσι κατέχονται, ὥς μὴ ἀναγκάζεσθαι παρὰ δύναμιν τοῦς
D δούλους κἄν ὀπωσδήποτε. εἶτα τὰ δικαιώματα τοῦ θεοῦ ὥς ἐπ'
ἐκκλησίας ἱσταμένους ὅλους ἐστηλωμένους εἶναι θεῷ δεῖ, μηδὲν 10
πρὸς ἀλλήλους, κἄν ἀναγκαῖα παρεμπέσοι χρεῖα, τὸ οἰονοῦν ὁμι-
λοῦντας, καὶ τοῦτο ἔπρεπε καὶ ἡμῖν γίνεσθαι, δέσποτα; εἰ κατὰ
μοναχοὺς καὶ ἡμεῖς, ὥς ἐκεῖνοι ἐκκλησιαζώμεθα, ὥστε μὴ καλῶς
ἐπιφώσκειν τὴν ἡμέραν καὶ ἀπολύειν, μηδέ τινας τῶν ἔξω προσα-
παντῶν. νῦν δὲ ἐκ μεσονυκτίου ἐς μέσην ἡμέραν ἱστάμεθα, καὶ 15
E λαὸς καὶ πλῆθος καὶ κώδωνες, καὶ οὐκ ἔστι τὸ ἐνεργούμενον πᾶν
προσευχῇ, ἀλλ' ἔστι καὶ καλλιφωνία καὶ ἀναγνώσματα καὶ κα-
θέδρα καὶ ἄνεσις διὰ μέσου, καθ' ἃ ἄλλους μὲν ἔξειστι καὶ λέγειν
καὶ πράττειν τὸ παριστάμενον ὥς ἀναγκαῖον. οὐδὲ γὰρ καὶ ἡμεῖς
ἄλλους τοῦς οἰκονόμους ἔχομεν, ὥς ἐντεῦθεν ἀπολυομένους τρα- 20
πέζαις ἐτοίμαις ἐφίστασθαι, ἀλλὰ τυχὸν ἐκ διαλειμμάτων κατὰ

mur, iniuriarum. de caetero serviemus nos quidem quantum poterimus: mercedem vero nostram confidimus, si deus voluerit, nos non amissuros, etiam si tu calamum contritum confringere non cuncteris, et isto hoc ipso aerumnosissimo tempore asperior nobis sis. atqui non sic oportebat agere hominem qui credi dignus esset a bono et hominum amante instinctus spiritu. haec nos summa vi adacti diximus, nempe ut Romani et in Christo liberi, nec cuiusquam obnoxiam respectui libertatem enuntiandi quae sentimus retinentes. enimvero Severi et Antonini, gentilium licet imperatorum, praescripta extant bona et a Christianis quoque principibus ut salubria retenta, quibus vetatur ne a servis opera supra vires exigatur, aut cuiuscunque sortis mancipia contendere cogantur ultra quam valent. quae autem istae sunt quas allegas iustificationes dei, quibus scilicet ut obtemperes, a nobis exigis ut stemus in ecclesia erecti, immobiles, instar columnae defixi, nihil hiscentes ad nos invicem, quantumvis urgens cuiquam inciderit necessitas verbulum socio insusurrandi? utrum et hoc decuit te nobis iniungere, domine? si legibus monachorum teneri nos aequum censes, sit ita sane; celebremus ergo quo illi ritu ecclesiasticas vigiliis. ubi primo diluculo dies coeperit albescere, a choro dimittamur; neminem, dum preces nocturnas peragimus, sinamus externorum in templum ingredi. nunc nobis a nocte media ad meridiem standum est, obiectis oculis populi in concursu multitudinis excitae tintinnabulorum sono. nec vero quod tanto continuo spatio in ecclesia fit, oratio solum est. sunt vices illic officiorum. est quando modulate cantantur quaedam; est cum aliquid audiendum pronuntiatur a lectore; est denique sedendi tempus;

τὸ εἶδος φροντίσομεν. μὴ οὖν κατὰ τὴν ὑψηλὴν ταύτην δὴ καὶ P 452
 μεγίστην καὶ τοὺς χθαμαλοὺς ἡμᾶς καὶ βιωτικοὺς ἔχειν θέλει, καὶ
 εἰς κατάγνωσιν ἀμελείας τίθει τὰ τῆς ἀνάγκης. ἀτονήσομεν γάρ,
 πίστευσον. καὶ ἐὰν μέλλωμεν ἐντεῦθεν κατακρίνεσθαι, πλέον
 5 μὴ ζητείτω ἡ ἀγιωσύνη σου εἰς ἐτοιμὴν κατάγνωσιν. καλὸν τά-
 ξις, καλὸν προσευχή, καλὸν εὐλάβεια, καλὸν τῶν ἀγαθῶν ἔκα-
 στον. ἀλλὰ τί ταῦτα τοῖς κυμαγωγουμένοις ἡμῶν διὰ τὴν ψῦξιν
 τῆς ἀγάπης, ὡς ὁ κύριος ἔφησεν; ἔστ' ἂν τὸ σκάφος σώζηται,
 τότε χρὴ καὶ ναύτην καὶ κυβερνήτην σπεύδειν πρὸς σωτηρίαν τοῦ
 10 κλυδωνιζομένου, ὅταν δ' ἡ θάλασσα ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ συμ-
 φορῶν περιγένηται, μάταιος ἡ σπουδή. ὅπως δὲ κατηντήσαμεν
 νῦν, καὶ τὰ ἡμέτερα καλύβια μαρτυρήσουσιν. ταῦτα γοῦν
 πρόσαναφέρειν μέλλομεν τῷ ἁγίῳ ἡμῶν δεσπότῃ καὶ βασιλεῖ. καὶ B
 εἰ μὲν διακρινεῖ ἡ ἁγία αὐτοῦ βασιλεία πάσχειν ἡμᾶς τοιαῦτα,
 15 ἴσως ὑποστησόμεθα καὶ μὴ θέλοντες· τοῖς γὰρ ζωῆς καὶ τιμῆς
 ἀναξίοις οὐκ ἀποθύμιος οὐδὲ ὁ θάνατος. εἰ δέ τι καὶ φιλαν-
 θρωπευθεῖημεν χάρις μὲν θεῷ, χάρις δὲ καὶ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ.
 κεφάλαιον τῶν λόγων. ἡ ὡς κληρονόμους δυσωπήθητε, καὶ

est et inserta illic contentioni quaedam remissio, per quam conceditur dici agique quod praesens forte usus poposcerit. non enim nos alios a nobis ministros rerum familiarium habemus, quorum opera, ubi choro excesserimus, mensas instructas domi reperiamus. itaque subsecivas e ministerio tam longo particulas liberi temporis necessariae curae corporum recte impendimus. ne igitur ad tuam istam institutionem vitae austerae, sublimis et longe humanum supergressae modulum, nos humi repentes saeculares velis exigere per omnia; et cum severis istis iudiciis causas nostras absentium expendes, ne prius nos condemna negligentiae, quam necessitatis rationem habueris. sic enim tibi persuade. utemur et in posterum ut prius remissione necessaria, utcumque nos eo deinde nomine a te damnatum iri expectemus. itaque si tibi certum est deinceps ut hactenus infirmitati nihil compati, exere iam nunc mucronem censurae iudicialis in crimina nondum licet patrata; nec aliud quaerat tua sanctitas ad nos iam nunc damnandos ob ea quae mox certo, quippe inevitabiliter, peccabimus. pulcher ordo, bona oratio, honesta religio, nulla non bonarum rerum commendabilis est. sed quid haec nobis, vitae sollicitae ac egentis necessariis, fluctu agitat, idcirco quod, sicut dixit dominus, caritas refrixit. quoad scapha natat adhuc nec depressa nec fracta, navtam et gubernatorem sane convenit satagere, conarique quantum valet ad salutem periclitantis asserendam. ubi navem mare obruerit fluctibus, ubi iam vita aerumnis oppressa in profundum absorpta, stulta sit omnis contentio servare quod iam periit studentium. quo malorum extrema nunc denique omnium inopia devenerimus, testabuntur tuguria nostra funditus exinanita, e quibus reliquias ultimas absumptae longa fame vel paupertinae supellectilis delaturi sancto nostro domino imperatori sumus, in specimen miseriae infra quam nihil sit. at siquidem sacra eius maiestas, intellecto ad quas simus incitas redacti, dignos qui patiamur talia, cunctis perpensis, nos iudicaverit, acquiescemus animo, utcumque natura re-

φροντίδα θέσθ' ὅπως καὶ εἰς τὸ λοιπὸν στρατολογοίμεθα ταύτην δὲ τὴν πνευματικὴν στρατείαν, εἰ ὀρέγεσθε, πλὴν κατὰ τὸ ἐνδε-
 C χόμενον τῆς δυνάμεως, καὶ μὴ ἀναγκαστῶς οὕτω καὶ μετ' ἐπι-
 ταγμάτων μειζόνων· πολλῶ γὰρ ἔλλειπον πρὸς τὰς ἐπιταγὰς καὶ
 τὸ δοθησόμενον οἶδαμεν. ἢ ὥς κατασαπεῖσιν ἤδη τῇ τοιαύτῃ 5
 στρατείᾳ καὶ ἀποτάκτοις τὸ γράμμα δότε τὸ τῆς ἀφέσεως. κἂν
 τι τότε καὶ διδῶτε πρὸς σιτισμόν, μὴ ὥς μισθὸς λογιζέσθω, ὥς
 προσαπαιτεῖσθαι μεγάλας καὶ τὰς δουλείας, οὐ κατὰ χρεῖαν τό-
 σον, ὥς οἴομεθα, ἢ κατ' ἐπήρειαν, ἀλλ' ὥς προϋπηργμένων
 πόνων τε καὶ καμάτων πολυχρονίων ἀντέκτισις. πάντως δέ γε καὶ 10
 τὸ ἀπόλεμον γῆρας ἐν τοῖς τιμίοις διὰ τὰ φθάσαντα."

P 453 36. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον εἰς δεῖξιν μετρίαν τῶν
 καταλαβουσῶν τοὺς τῆς ἐκκλησίας παραλυπήσεων. ἡμῖν δὲ πό-
 νος ἄλλως εἰς τέλος τοὺς καταλύσαντες τῆς ἱστορίας λόγους.
 πλὴν ἄλλ' εὐχόμεθα πάλιν καὶ τὰ βελτίονα. καὶ εἰ θεὸς βρα- 15
 βεύει, οὐκ ἂν τὴν χεῖρα ἐφέξομεν τοῦ μὴ προθύμως τὰ τῆς ἐπα-

2. δὴ? 14. εἰς τέλος τοιοῦτο καταλύσαι τοὺς τῆς? 16. ἂν deorat.

pugnante, et sortem boni consulemus, quae nobis obtigit, pessimam: nam qui vita et honore indigni iudicantur, iis neque mors recusanda est. quodsi aliquid miseratus indulgebit nobis, gratias primum deo, mox beneficae principis humanitati debitas reddemus. summam dictorum in haec colligimus. si nos ut ecclesiae filios participandae maternae haereditatis ius habentes agnoscitis, curate sultis suppeditari necessaria nobis huic tolerandae ac continuandae, in quam dudum scripti sumus, spirituali militiae: sed et huius necessarias functiones ne arbitrariis aggravetis auctariis. ne plus imponatis quam ferre possumus; ne imperiis nos acerbis et dominante obterentes supercilio ingenuitatem conculcando deprimatibus nostram in pudendam necessitatem mancipatus servilis. etenim his quae praestare nos paratos profitemur, satis scimus haudquaquam debita proportionem responsura quae dabuntur stipendia; ut his esse contenti debeatis. quodsi nostra uti effectorum et aevo enervium iam militum in sacris hisce castris uti deinceps opera renuitis, eia igitur dimittite, cedo libellum exauctorationis date, bonam emeritis repraesentate missionem. si quid sic ablegatis unde victitemus adieceritis, non ut stipendium reputetur, ex quo ulterioris ministerii onus nobis praestandi, vobis exigendi ius pendeat; unde titulum habere vos putetis iterum nobis acerbis iniungendi servitia incongrua, non tam ad usum publicum, ut putamus, ullum quam ad nostram contumeliam pertinentia. sed si quo abeuntes donativo prosequemini, sit id longorum grata quaedam remuneratio laborum: nam et imbelles senium post vitam honorata militia expensam, clementi ducum iudicio, dignum honorario censetur, recordatione certaminum olim exantlatorum.

36. Haec describere operae pretium est visum, ut essent vel exiguum specimen aerumnarum quas tunc ecclesiastici ab Athanasio patriarcha peracerbas passi sunt. nobis autem iam hic cursus in portu est, et laborem alia nostrum vocant, historia, quam scribendam susceperamus, in finem destinatum aliquando perducta. verum, siquidem accincturi nos alias ad rerum gestarum narrationem sumus, optamus, et a divina be-

νακλήσεως καθόσον εὐποροῦμεν συντάττεσθαι. δεινὸν γὰρ εἰ
 συμφορὰς μὲν ὑπέστημεν γράφειν ταύτας κοινὰς, δεινὰς δὲ καὶ P 454
 τῷ κόσμῳ, δεινὰς δὲ καὶ ἡμῖν, ἀποναρκοίημεν δὲ εἰ θεὸς διδοίη
 τὰ καλὰ, καὶ ταῦτα τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῆς εἰς θεὸν μεγίστης ἐλ-
 5 πίδος καὶ πίστεως προσδοκῶντος τὰ βελτίονα, μηδὲ αὐτοῦ τὸ
 παράπαν ἐπινυστάζοντος, ἀλλ' ὡς δυνατόν ἀντιμαχομένου πρὸς
 τὰ παγχάλεπα. νῦν δὲ ἐπιεικῶς φημιζονται καὶ τὰ βελτίω, καὶ
 ἔνθεν μὲν ὡς ἑγγὺς τρισμῦριοι. Τόχαροι πεμφθέντες παρὰ τοῦ
 Χαρμπαντᾶ μεγάλην, καὶ ὡς οὐκ ἔλπισέ τις ἀναστολὴν ἐργάζε- B
 10 σθαι ἄρχονται τῶν Περσῶν, ὥστε καὶ ὅσα φρούρια Ῥωμαίων
 ἐαλώκεσαν πρότερον, ἀνὰ δὲ τὰ ὄχυρά τοῦ Ὀλύμπου παραβυ-
 σθῆναι. ἐκ δύσεως δὲ Ἀμογάβαροι ἀφέντες αἱ κατεῖχον, τὸν
 ποταμὸν περῶσι Μαρτίζαν, ἐς ὃ τὰ κεῖ διελθόντες ἀπαλλαγεῖν,
 ὡς ἂν τε καὶ δύναιντο, καὶ ὡς μὲν οἴκαδε, ὡς δὲ ἔλεγον, ἐφ' ᾧ
 15 προσβάλλοιεν Ἀθῶ, εἰ τέως αὐτοῖς ἀναιμωτὶ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ
 κλεισωρείας διελθεῖν γένοιτο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῆς φήμης· C

nignitate, non desperantes fieri voti compotes, petimus suggeri nobis fellicius ac saltem minus luctuosum, hoc quod hactenus obtigit, scriptionis argumentum. et sperabatur hoc articulo rerum quaedam in melius commutatio publicae fortunae. quae si contigerit, haud retrahemus manum, prompte occursuri desideriis revocantium ad provinciam semel utcumque gestam commendandi memoriae pro modulo facultatis nostrae, quae viderimus evenire non indigna notitia posterorum. illiberale quippe nec consequens fuerit nos, postquam ultro taedium devoraverimus consignandi monumentis illa tot exposita libris hisce, mundo acerba, Romano imperio funesta, urbi huic nostrae et ecclesiae luctuosa, prosperiora deinde, quando successerint, nolle nec invitatos attingere. vertat modo, qui facile potest, scenam hanc feralem, et conversione rotae meliora deus tandem propitius reducat tempora: haud cunctantes occurremus ad fausta posteritati nuntianda; qualium non semper defuturam huic aevo copiam licet augurari ex perseveranti spe ac fide longanima imperatoris, cuius haud fractus adversis animus et fidenter expectat commutationem sortis publicae, et ei pro virili procurandae sedulus insistit, nusquam indormiens, sed toto conatu generosae virtutis infestis contra ingruentibus ob-
 luctans casibus. sane hoc tempore quaedam pro tristitia praeteritorum satis laeta sermonibus celebrabantur. nam hinc quidem triginta circiter millia Tocharorum a Charmpantane in auxilium imperatori missa plane magnam, etiam supra quam sperari verisimiliter potuerat, Persis per Asiam grassantibus inferre trepidationem coeperant; qua illi perculsi non solum se continebant a novis incursionibus et oppugnationibus tentandis, sed et multa loca prius invasa, et quotquot arces Romanorum ante occupaverant, passim relinquebant, sese intra Olympi montis inaccessa-
 tesqua, arto transitu, et praeruptis hinc inde munita rupibus, recondentes. ex Occidua vero continente Amogabari nuntiabantur, dimissis quae tenebant, Maritzam fluvium traicere, animo per ulteriores illi amni regiones recedendi, quam citissime possent, in patrias ipsorum, ut quidem audiebatur, ut autem ipsi dicebant, proposito invadendi urbem Atho sitam in monte cognomine Macedoniae, si tamen ipsis incruente penetrare

ἐκείνοι δὲ ἀπάραντες ἀπὸ τῆς Αἴνου, Ῥομοφόρτος σὺν τοῖς Τούρκοις, Μπυριγέριος σὺν Φαρέντα Τζιμῇ καὶ Γίδας, ἔχθραν δὲ πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες, ἀλλ' οὕτω μὲν ἀπελθόντες κατήντησαν εἰς Κασάνδρειαν, κακεῖ πρὸς ἀλλήλους διετεχνάζοντο. ὁ γὰρ Ῥομοφόρτος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν Τούρκοις ἐχθραίνων ἦν Μπυρι-5
 D γέριον, Φαρέντα Τζιμῇ καὶ Γίδαν, κακεῖνοι σύμπαντες τούτῳ. ὁ δὲ Ῥομοφόρτος συνείς τὴν ἐπιβουλὴν ἐνέδραις τὴν μάχην ἐπί-
 στευσεν, καὶ πόλεμον προσαράξας κατὰ κράτος νικᾷ, ὥς πεσεῖν μὲν Μπυριγέριον, τὸν δὲ γε Φαρέντα ἀκλεῶς ἀλῶναι, εἴτ' αὐ-
 θις ἀπολυθῆναι παρὰ τοῦ Ῥομοφόρτου. ὁ δὲ Φαρέντα Τζιμῆς 10
 ἀπογνούς τοῖς ὅλοις, ὥσπερ τις πλανήτης καὶ αἰχμάλωτος αὐτο-
 μολεῖ τῷ δομestikῷ πρὸς Ξάνθειαν· ὁ καὶ μόλις γνωσθὲν περι-
 E σῶζεται. οἱ μέντοι γε παρὰ τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ πεσόντας προσέπε-
 στον Ῥομοφόρτῳ, καὶ οὕτω πρὸς Θετταλίαν ἀπῆρεν. ἀλλὰ ταῦτα
 μὲν, ὅπη θεῷ φίλον, ἀγέσθω. ἄγοιτο δὲ κατ' ἐλπίδας χρηστής, 15
 καὶ ὥς ἡ τοῦ κρατοῦντος ἔχει πεποίθησις. ἡ μέντοι γε συνόλη
 ἱστορία τῶν δεκατριῶν λόγων περιέχει χρόνους δέοντος μόνου
 πεντήκοντα, καθ' ὃν καιρὸν καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τὸν αὐ-
 τὸν τῆς ἡλικίας παρίπνευε χρόνον.

13. μένονντοιγε P.

contingeret angustias faucium per quas illuc necessarium est iter. ac ta-
 lia quidem fama ferebantur. caeterum illi motis ab Aeno castris, Romo-
 fortus cum Turcis, Mpyrigerius cum Pharenda Tzime, et Gidas, insensi
 licet invicem, iunctis nihilominus copiis, communi comitatu Cassandream
 pervenerunt. ubi considentes, pro eo quo clam in sese mutuo ardebant
 odio, intenderunt animos machinandis in sibi suspectos dolis, quoad in
 vim apertam discidium erupit, commissis palam factionibus. nam Romo-
 fortus cum suis Turcis iram hostilem, nec ipsam bene dissimulatam, co-
 quebat adversus Mpyrigerium, Pharendam Tzimem et Gidam; hique vi-
 cissim haud satis tegebant voluntatem Romofortum insidiis circumventum
 opprimendi. quod hic intelligens, aleae Martis spem credere atque an-
 cipi discrimine fraudum occultarum invadendo palam praelio semel defungi
 duxit consultius. quod et illi e sententia successit: plenam enim de ad-
 versariis, in eos irruens, victoriam retulit, adeo ut Mpyrigerius quidem
 ea pugna ceciderit, Pharenda vero Tzimes primum ignominiose captus,
 post a Romoforto liber dimissus, desperata summa rerum, ut erro et
 captivus quispiam, ad domesticum prope Xantheam transfugerit; a quo
 aegre agnitus servatur. qui praelii carnificinae superfuere, ad partes
 Romoforti se adiunxerunt. sicque ille cunctos sub se habens unus iam
 dux in Thessaliam movit. verum haec qua deo cordi fuerit ferantur. uti-
 nam autem illi placeat secundum spes nostras meliora sibi despondere orsas
 cuncta dirigere, ac quo vota et fiducia constans principis nostri dudum in-
 cumbunt. historia haec universa tredecim librorum, annos complectitur
 uno minus quinquaginta, aequaeva exacte Andronico imperatori: nam is quo
 illa desinit tempore, pariter undequinquagesimum aetatis agebat annum.

P E T R I P O S S I N I

E SOCIETATE IESU

**OBSERVATIONUM
P A C H Y M E R I A N A R U M**

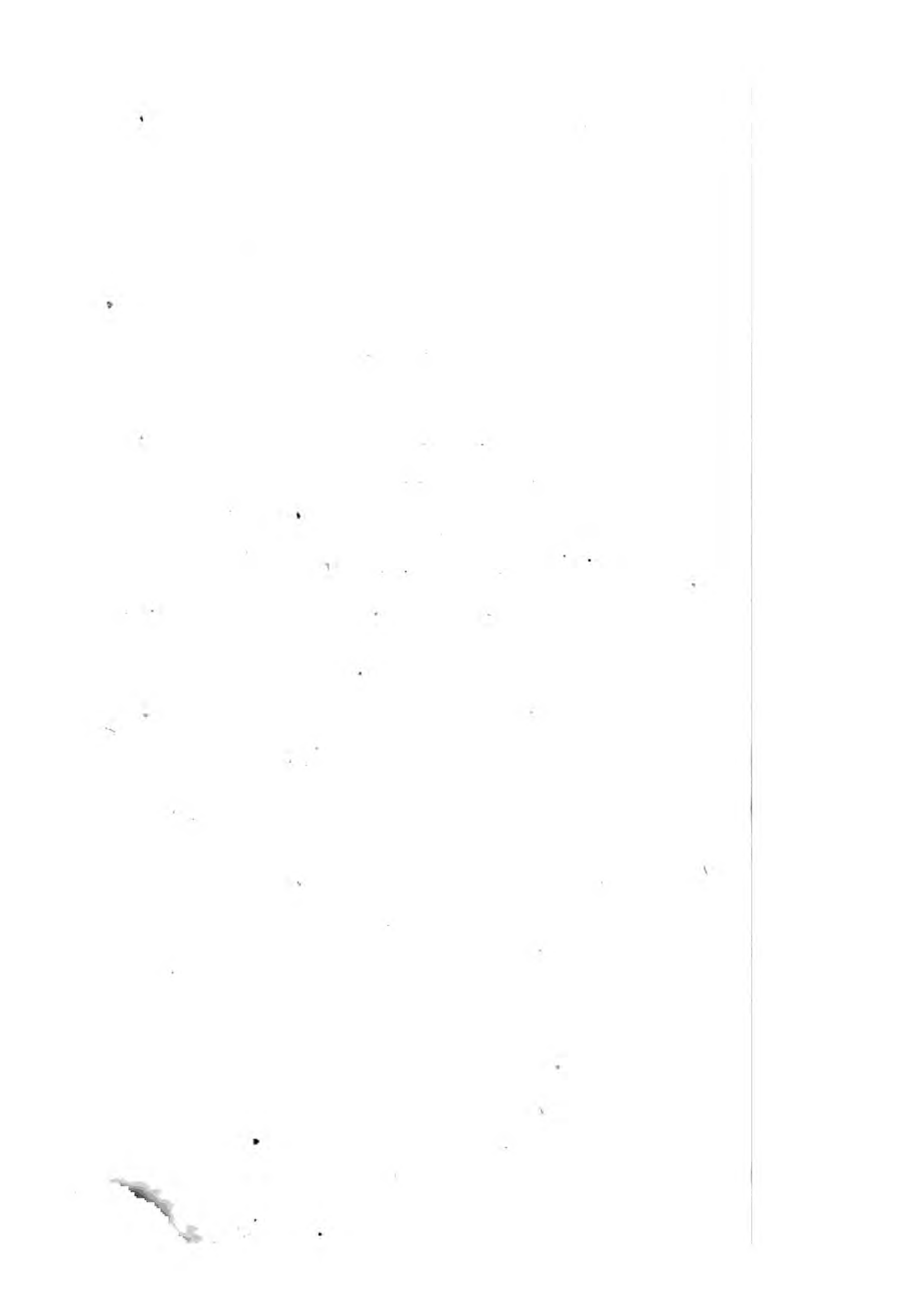
**AD HISTORIAM RERUM
AB ANDRONICO PALAEOLOGO SENIORE
IN IMPERIO GESTARUM**

LIBRI TRES.

I. GLOSSARIUM.

II. NOTAE.

III. CHRONOLOGICUS.

PETRI POSSINI E S. I.
OBSERVATIONUM
PACHYMERIANARUM
LIBER I.
GLOSSARIUM.

"Αγγωνες p. 544 v. 8. telum eius simile quod Medis olim P 457 familiare Xenophon in Cyri paedia παλτόν appellavit, cum usurparent postea bellis contra Graecos aut alios populos Orientales Franci, ἄγωνα ipsi vocabant; unde et res et nomen Graecis recentioribus innotuit, non enim illud τὸ παλαιόν nostri hoc loco Pachymeris ad ultimam vetustissimae Graeciae aut florentium P 458 Athenarum memoriam referendum est, sed ad saeculis aliquot anteriores Pachymere Byzantinae Graeciae scriptores. ex quibus et Suidas et Eustathius istiusmodi teli descriptionem hauserunt. prior sic loquitur: ἄγγωνες ἐπιχώρια δόρατα παρὰ Φράγκοις. quem ut vides Pachymeres descripsit, Francos tantum non memorans, quod Italos ibi ante nominatos iis synonymos duceret. revera enim a sacrarum praesertim expeditionum in Terram Sanctam temporibus Asiani Francorum vocabulo transmarinas omnes Europae nationes comprehendebant. Eustathius quoque ad Odyss. τ sub initium Ἄγγον (lege Ἄγγων) εἶδος δόρατος Φραγγικοῦ οὔτε λίαν μικροῦ, φασίν, οὔτε μεγάλου, οὐδὲ τὸ πλεῖστον σιδήρεω περιέχεται, οὐ κατὰ τὸ παρὰ Λυκόφρονι σίγυμνον· ἐκεῖνο γὰρ ὁλοσίδηρον. *Angon species hastae Francicae neque nimis parvae, ut aiunt, neque magnae; quae fere tota ferro comprehenditur, in hoc dissimilis memorato apud Lycophronem sigymno: hoc enim telum est totum ferreum.* videtur auctor Etymologici existimare nomen hoc ab ἀκοντίζειν ductum, ut quoniam istiusmodi pila non longi manubrii non modo manu quassa vibrataque hostem comminus admotum foderent, sed et habili brevitate ad iaculationem apta eminens in remotos mitterentur, ἄγγωνες dicta sint. verba eius scriptoris haec sunt: ἄγγωνες δοράτια οὐ λίαν μικρά,

ἀλλ' οὐδὲ μεγάλη, ἀλλ' ὅσον ἀκοντίζεσθαι ὅπου δεήσοι. sed vanum, opinor, sit quaerere originem vocabuli Francici in lingua Graeca.

ἀγρωτίδες p. 269 v. 7. casas rusticas ac tuguria aestiva messorum manipulos in areis terentium, opinor, intelligit; quas a fundamentis avulsas eluvie, et quod fere tabulis ac materia constarent, torrente abreptas significat innatantes aquis, quoad impactae moenibus urbis allisu dissiparentur. agi autem potissimum de temporariis tabernaculis circum areas frugibus plenas positis ad custodiam congestarum illic in moles frumenti spicarum, quas excuti et ex iis granum secerni, opera multorum continenter dierum laborem exigente, oportebat, suadet temporis articulus sub extremum Augustum et adiuncta mentio ἔργων αἰζηῶν ἀνδρῶν *operum iuvenum virorum*, hoc est valentium messorum. ἔργα enim universim opera rustica circa fruges vocantur, extenso etiam eius vocis significato ad fructus ipsos istis laboribus paratos; quo sensu etiam Psalm. 127 2 labores manuum suarum manducare homines, nempe agricolae, dicuntur. corroborat autem coniecturam, quod mox Pachymeres in membro periodi respondente his verbis, αἰζηῶν ἀνδρῶν ἔργα, subiungit τὰ δ' ἀφανίζεσθαι ταῖς προχώσεσι, disiecta et disperdita ista opera dicens cum molibus aut metis frumentariis, struibus videlicet aggestis manipulorum tritici ac frugum caeterarum, quae solent per aestatem in areis extare. favet his coniecturis epitome in hunc locum Vaticana, quam vide recitatam in hoc glossario infra verbo προχώσεις. quod huc pertinet, admoneo satis rarum videri vocabulum ἀγρωτίδες cum ω scriptum: nam vulgo ἀγρότης rusticus scribitur. sed fortasse noster ex usitato eadem notione verbo ἀγροιώτης, crasi quadam, hanc vocem formaverit; aut etiam in mente habuerit et scriptioni suae, ut interdum solet, inseruerit locum poetae cuiusdam. certe haec cuncta, praesertim vero αἰζηῶν ἀνδρῶν ἔργα, poëtici styli saporem habent.

P 459 ἀδήριτον p. 152 v. 2. vocem ἀδήριτον hic usurpat auctor in notione ab Hesychio observata, dum ἀδηρίτω pro synonymis copulat ἄμαχον, ἀκαταμάχητον, *invictum ineluctabile*. quare verbum διέφερον, quod mox subditur, nullum eorum elegantium significatum hic obtinet, quibus insignitur in plerisque disertorum operum libris, sed simpliciter sonat *ferebant*.

ἀλλαγαί p. 496 v. 2. τοῦτον βασιλεὺς μετ' εὐμενείας δέχεται καὶ ἀλλαγαῖς ἀγάλλει. p. vero 498 v. 4 de Mpyrigerio sic scribit: καὶ ἐκυδνοῦτο ταῖς συχναῖς ἀλλαγαῖς. Hesychius ἀλλαγὴν exponit ἀμοιβήν. sed eam generalem notionem his nostri locis haud quadrare nemo non videt. multo minus contentus quispiam esse possit ea quam Eustathius παρεκβολαῖς ad Iliad. ε p. 531 ed. Rom. annotat his verbis: αἱ δὲ ἱστορίαι σταθμοὺς οἶδασι λέγειν καὶ τὰς ὁρισμένας, εἴτ' οὖν τεταγμένας, ἐνοδίους

ἀναπαύλας τοῖς εἴτε ἱππεῦσιν εἴτε πεζοδρομοῖς, ὥς καὶ ἀλλαγὰς ἔλεγον τινες. in quam sententiam duo Meursius testimonia allegat, alterum Basilicon Eclog. 58 εἴαν τις παρελάσῃ μίαν γοῦν ἀλλαγὴν, τὸ τετραπλάσιον τῆς τοῦ ζώου τιμῆς διδότω, alterum e glossis veteribus, σταθμὸς ζῶων δρομικὸν (forte legendum σταθμὸς ζῶων δρομικῶν) ὃς λέγεται νῦν ἀλλαγὴ. verum nihil hinc elicio quod declarationi duorum quae proposui locorum sufficiat. repperio ἀλλαγὰς praeterea vestes dici speciosiores, ornatus potius in festo aut pompa quam necessitatis aut usus civilis gratia sumi solitas. Codinus lib. de Offic. c. 10 n. 7: ἔπειτα ὁ πατριάρχης, μᾶλλον δὲ οἱ πατριάρχαι εἰ παρόντες εἰσὶν, ἐνδεδυμένοι τὰς ἀλλαγὰς αὐτῶν. agit de pompa diei Palmarum. vestes quoque imperatori eadem solemnitate usitatas n. 3 vocaverat ἀλλάγματα, uti et n. 4 vestimenta τῶν ἀρχόντων principum aut praecipuorum magistratuum, apparere cerimonia tali splendido habitu ex more debentium, ἀλλάγματα pariter dixerat. videtur haec appellatio derivata e sacris literis, ubi vestimenta quaedam insigniora comparata potius ad speciem quam ad vulgarem usum מַשְׁכָּנִי a verbo מָשַׁךְ mutare dicuntur IV. Reg. v. 5 et 22. Isaiae vero 3 22 et Zachariae item 3 4 vocantur מַשְׁכָּנִי, ad quae omnia loca Hieronymus mutatoria interpretatur. duobus vero prioribus locis septuaginta seniores ἀλλασσομένας στολὰς pro מַשְׁכָּנִי reddunt: Genesis vero 45 22 (de quo loco mox agemus) ἐξάλλασσούσας στολὰς. haec nos movent ut initio propositis historici nostri locis munera pretiosarum vestium ab Andronico honorandis hospitibus impensa dici ἀλλαγὰς putemus. sane perantiquus mos principum caros advenas donativo splendorum vestium demerendi, iam inde a Iosephi Aegypto praepositi temporibus est celebris. ille quippe loco modo memorato Genes. 45 22, dum se agnoscendum fratribus praebuit, singulis eorum (verba sunt S. Hieronymi vulgatae auctoris) proferri iussit binas stolas. Benjamin vero (utique germano prae caeteris dilecto) dedit trecentos argenteos cum quinque stolis optimis. in historia quoque Augusta Romanos imperatores munerari solitos pretiosis vestibus quos vellent honorare, de Alexandro Severo refertur a Lampridio, de Probo a Flavio Vopisco. quem olim morem in aula Constantinopolitana Orientalium Caesarum viguisse, praeterquam hi Pachymeris loci indicant, etiam potest intelligi ex consuetudine Turcarum illic hodie regnantium; quos in admissionibus legatorum insigniumve personarum donativis talibus vestarum, ut vulgo vocant, passim uti compertum est. et Andream igitur et Mpyrigeria Pachymeres, dum ἀλλαγαῖς ab Andronico honoratos scribit, significat donis pretiosarum et speciosarum vestium non semel cultos. haec hactenus scripseram, quando forte in locum incidi paraphrastis Vaticani quo declaratur ipsum in eadem mecum de potestate vocis ἀλλαγὴ sententia fuisse, siquidem is illa verba Pachymeris

p. 542 v. 10. τοῖς μὲν ναυάρχοις τὰ τῶν ἀναβολῶν, ὡς εἶχον, πρὸς
 P 460 βασιλέως φιλοτιμότερον μετημφίαστο, sic exprimit: οἱ ναυάρχοι
 Γεννοῦνται τιμῶνται παρὰ τοῦ βασιλέως ἀλλαγῆς ἱματίων λαμ-
 πρῶν. ita ille; in quibus non temere suspicor vocem quidem
 ipsum ἀλλαγῶν ex hisce quae modo tractamus Pachymeris locis
 accepisse, quid autem ea suo iudicio valeret, demonstrare stu-
 duisse adiunctione ad illam exegetica ἱματίων λαμπρῶν. non
 omittatur ad extremum, hinc fortasse originationem duci plausi-
 biliorem posse vocabuli ἀλλάγιον ea quam priori nostro Glossa-
 rio haesitabundi proponebamus. quid si enim ἀλλάγια putemus
 dicta fuisse collegia seu corpora militum ἀλλαγῇ simili, hoc est
 veste, utentium? quae communio facile coalescere inter eiusdem
 nationis armatos potuit. certe id convenisse proprio praesertim
 imperatoris ἀλλαγίῳ nominatim ab Acropolita memorato, sive
 τάξει, quam idem vocem pro illius alterius synonyma ponit, ve-
 risimillime cogitabitur ex usu quoque hodierno distinguendi certo
 genere coloris, insignis habitus aut peculiaris chlamydis certos
 ordines militum, principi nomine ipso ac singulari delectu addi-
 ctorum. post haec omnia scripta animadverti locum alium huc
 pertinentem nostri auctoris, quem vide p. 81 v. 9.

ἀλληλένδετα p. 93 v. 18. ita optime omnium Barberinus
 codex, cum Allatianus ἀλληθενδεκτά scribat, Vaticanus autem
 ἀλληλενδοτά, ille vitiosius, hic propinquius vero. notum est
 δετόν vinctum et nexum sonare, a δέω *ligo*. est ergo ἀλληλένδε-
 τον *in vicem nexum*, ut sit ἰσοδύναμον τῷ ἀλληλόπλοκα mox po-
 sito, aptissima notione ad loci sententiam, ut lector oculatus sta-
 tim cernet.

ἀμαγείρευτοι p. 88 v. 4. qui vocarentur hoc loco ἀμα-
 γείρευτοι cum foret divinare necessarium in silentio scriptorum,
 non occurrit quod verisimilius dicerem quam quod in interpreta-
 tione posui, sic nempe vocatos eos qui postquam in aliqua parte
 ministerii aut praefecturae coquinae Palatinae diuturnam probas-
 sent operam, inde emeriti promovebantur in speciosiora officia,
 ut hic Nicolaus ad episcopatum, quamquam ne ἀμέσως manus e
 culina sordidas ad aras ferret, professione prius monastica pur-
 gatus videri potuit, nomen ex ea sumptum, Neophyti, cathedrae
 Prusensi honestius inferens. etsi autem in Graecis originibus
 culinae hic Palatinae nulla indicatio est, res tamen ipsa prudenti
 coniecturam suggerit, talem intelligi oportere, hoc ipso quod cu-
 lina memoratur. nam id per se tam vile ministerium nisi e prin-
 cipali domo splendoris aliquid accipiat, obsoletius obscuriusque
 per se sit quam ut in scripto publico recte ostentetur. praeter-
 quam favorem principum, sine quo iste Neophytus non promove-
 retur in episcopatum urbis illustris, pronum aestimatu est non
 alia gratia huic aspirasse quam ex commendatione intimi ministe-
 rii olim regnantibus impensi. congruit autem analogia, ut mis-

sionem nactus bonam a coquinariis imperatori exhibendis obsequiis sic ἀμαγείρευτος vocetur, ut ἀστράτευτος dicitur qui bonam a militia missionem emeruit.

Ἀμογάβαροι p. 393 v. 9. haec prima quod meminerim, in hac historia mentio est Amogabarorum, quos alibi noster, nempe P 461 p. 416 v. 3, sic dictos putat quod originem traherent ex Avaris sive Avaribus, Borealibus videlicet Asiae populis circa Caucasum sedes habentibus. sed ea historici suspicio est plane inverisimilis: quid enim Avaribus Hamaxobiis ex Scythico genere cum hisce Catelanis esse commune potuit ex Sicilia profectis, quo prius ex Hispania transierant? plausibilis hi nomen duxisse videri poterant a promontorio Tarraconensis Hispaniae, quod Ptolemaeus Ἀῶρον *Auarum* vocatum scribit. reperio apud Marianam, l. 12 c. 17 de rebus Hispaniae, *Almogaraves* illic appellatos veteranos milites e gente Maurica. horum multos admixtos Catelanis subsidio missos Friderico bellum in Sicilia gerenti a fratre ipsius rege Aragoniae arbitror, et hos bello Siculo pace facta terminato, duce Rogerio Brundusino, quem noster Rontzerium vocat, Constantinopolim venisse. itaque pari licentia qua Fridericum in Theuderichum, Rogerium in Rontzerium, Pachymeres deformat, etiam in *Amogabaris* balbutierit, sic eos pro *Almogaravis* nominans. habet ea vox haud dubium linguae Arabicae Mauris familiaris characterem. itaque placet, quam vir pereruditus mihi que amicissimus Dominicus Magrius e patrii Melitensis idiomatis usu et domestica notitia suggerit, originatio vocis huius. ait is Africanos *Algharbi* Melitae vocari, quod vocabulum *Occidentales* sonat, quoniam ab Occasu Melita Africam respicit. inseritur autem inter primam et secundam syllabam vocabuli *Algharbi* particula *mo* Latinae praepositioni *ex* aequivalens, quoties designare opus est aliquem ex Africa sive alia regione Occidua profectum: talis enim illic *Almogharbi* dicitur, hoc est *qui ex Africa sive Occiduo tractu venerit*. nec est incredibile ex etymo eiusmodi in Hispania quoque nomen istud inolevisse: nam Mauros omnes certum est ex Africa traiecisse in Iberiam, et ex huius Occiduis partibus in caeteras dominatum extendisse, unde isthic quoque recte *Almogharbi* dici potuerint, aut vocabulo in popularem sonum detorto *Almogabari* seu, prout Mariana scribit, *Almogaraves*, Mauri milites ex Africa et Occiduis tractibus venientes. postquam haec scripseram, vidi quae Petrus d'Outremannus noster, in notis ad c. 3 libri sui de excidio Graecorum, circa vocem *Amogabari* tradit. ea nihil mutandum in iis quae supra posui suadent. indicandum tamen locum putavi studioso lectori, ut eo, si ipsi videbitur, adito, eligat ex omnibus pro arbitrio quae magis probaverit.

ἀμφιδρόμια p. 282 v. 5. οὐδὲ γὰρ εἰκὸς — καὶ εὐλογεῖν. perobscurum de more auctoris hunc locum, qui Graeca

inspiciet, reperiet, ni fallor. mihi quidem haud parum negotiū dedit, quoad omnibus pensatis quam interpretatio exprimit exsculpsi sententiam. caeterum ἀρχαιολογία hic notanda in verbo ἀμφιδρόμια, quod noster ex suo mutuatur Hesychio, sic scribente ἀμφιδρόμια ἡμέρα ἀγομένη τοῖς παιδίοις, ἐν ᾗ τὸ βρέφος περὶ τὴν ἐστίαν ἔφερον τρέχοντες κύκλῳ, καὶ ἐπετίθεσαν (forte corrigendum καὶ ἐπετίθουν) αὐτῷ ὄνομα ὅτε ὑπὸ τῶν οἰκείων καὶ φίλων δῶρα ἐπέμπετο. paulo distinctius Suidas, qui nomen hoc singulare femininum facit. ἀμφιδρομία, inquit, ἣν πέμπτην ἄγουσιν ἐπὶ τοῖς βρέφεσιν, ἐν ᾗ ἀποκαθαίρονται τὰς χεῖρας αἱ συναψάμεναι τῆς μαιώσεως, τὸ βρέφος περιφέρουσι τὴν ἐστίαν τρέχοντες, καὶ δῶρα πέμπουσιν οἱ προσήκοντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολύποδας καὶ σηπίας, τῇ δεκάτῃ καὶ τοῦνομα τίθενται. hoc est: *Anphidromia, quam diem celebrant quintam a natis infantibus, qua purgant manus quae obstetricationi operam dederunt, infantem circum focum gestant currentes, et dona mittunt propinqui, polypodas plerumque ac sepias; decima vero nomen imponunt.* ex his apparet cerimoniam veterem aptare studuisse Christianis ritibus Pachymerem: et forte is voluit isto verbo baptismi P 462 panegyrim exprimere. ego tamen coniecturae docti lectoris divinationem istiusmodi relinquens, satis habui quintam ab ortu diem exprimere, quotam voce ἀμφιδρομία, cui synonyme consonant τὰ ἀμφιδρόμια, designari Suidam retuli docentem.

ἀνάγωγος p. 337 v. 13. vocis ἀνάγωγος quae hic usurpatur notio repetenda ex Hesychio est, apud quem legimus: ἀνάγωγος ὑβριστής, ὁ μὴ τῆς δεούσης ἀγωγῆς τετυχηκώς.

Ἀναξαγόρεια χρήματα p. 150 v. 4. πάντα δ' ἀνέτρεπον καὶ συνέχεον διὰ τὴν νομιζομένην ἀκρίβειαν, κατὰ τὰ Ἀναξαγόρεια χρήματα. sic duo codd. optimi concorditer B et A. Vaticanus interpolator, pro suo more obscura transiliendi, sic tantum habet: καὶ πάντα ἀνέτρεπον καὶ συνέχεον διὰ τὴν νομιζομένην ἀκρίβειαν. habuit autem in animo haec scribens Pachymeres initium celebris operis ab Anaxagora de rerum natura scripti, recitatum a Diogene Laertio in eius vita his verbis: πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ· εἶτα νοῦς ἔλθων αὐτὰ διεκόσμησε. omnes res erant simul. deinde mens veniens ipsas ornate disposuit.

ἀποσκίπτω. huius quoque nusquam alibi a tot diligentissimis vocabulorum collectoribus reperti verbi aliquam in hoc minus obviorum censu fieri mentionem aequum est; cuius praeteritum infinitivi passivi noster usurpat dum sic scribit, p. 269 v. 10: μὴ τῆς φορᾶς ληγούσης πρὶν ἂν ἀπεσκίφθαι τῷ τείχει τῆς πόλεως. non cessante impetu priusquam illiderentur muro civitatis. agit de casis rusticorum eluvione avulsis et torrente abreptis. quod verbum vulgo scribitur σκίπτω, alias per ι scribi solitum, non obscura vestigia supersunt in vocibus inde derivatis, σκίπων, quam Hesychius exponit βακτηρία ῥάβδος, et σκιπών, quam iam

olim Latini arripuerunt, scipionem baculum dicentes. quin et ipsum, sed ἐπενθέσει τοῦ μ auctum reperitur verbum σκίμπτω Hesychio saepius memoratum: nam apud hunc legitur σκίμπτει σκίμπτεται, χαλεπαίνει, ἐρείδεται, ἐπιπίπτει, et σκίμψαι ἐμπαγήναι, ἐμπελασθῆναι, denique ut alia omittam, σκιμψθῇ ἐγγίσει προσπελάσει. bene habet, dicet aliquis: sed τὸ ἀπὸ τῶ σκίμπτεσθαι praepositum significationem in contrarium vertit. huic ego sic occurro ut ultro confitear plerumque στερητικόν esse τὸ ἀπὸ in compositione verborum aut nominum. sic ἀπανθεῖν est deflorescere, ἀπάξιος indignus, ac similia passim obvia sexcenta. in quibus iuvat obiter memorare vocem ἀπαρτιτόκος elegantissime compositam ab auctore pulcherrimi epigrammatis ab eruditissimo Octavio Falconerio descripti e basi marinorea nuper effossa et cum notis eiusdem doctissimis editi. sustinebat olim ea basis signum Aesculapii, repraesentans illum ut infantem recens natum. unde primum distichon sic habet:

τὰν παιδὸς καλλίσταν εἰκὼ τάνδε θεοῖο

Παιῖνος κούρου ματρὸς ἀπαρτιτόκου

ἀρτιτόκον, hoc est recens enixam, Aesculapii modo nati genitricem vere appellare Nicomedes epigrammatis scriptor non potuit, quoniam eam sciebat nunquam peperisse, utique non ignorans vulgarissimam et constantissime creditam fabulam, qua quaecumque tandem fuerit mater Aesculapii (nam alii Coronide, Arsinoë alii natum autumant) prius mortua quam pareret asseritur, ex illius vero statim exseco utero vivum puerum Aesculapium extractum. quare is merito vocatur κούρος ματρὸς ἀπαρτιτόκου filius matris non puerperae, quippe quae illum dumtaxat alvo conce- P 463 perit et formaverit, enixa in lucem numquam fuerit, morte partum praeoccupante. inest ergo sine dubio in compositione vis negandi τῶ ἀπὸ: sed non semper. nam ad v. 773 Iliadis β, ubi legitur de Achille κεῖτ' ἀπομηνίσας, sic annotat Eustathius: ἐν μὲν τοῖς ἐξῆς ἀπομηνῖσαι τὸν Ἀχιλλέα ὁ ποιητὴς ἐρεῖ, τουτέστιν ἀποθέσθαι τὴν μῆνιν· ἐνταῦθα δὲ εἰπὼν ὅτι ἐν νήεσσιν ἔκειτο ἀπομηνίσας Ἀγαμέμνονι, τὴν ἐπιμονὴν δηλοῖ τῆς μηνίδος. κεῖται γὰρ ἢ ἀπὸ πρόθεσις ἀργή, ὡς καὶ ὅτε τις λέγει ἀπομνημονεύειν χάριτος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀπομνημόνευμα. οὕτω δὲ καὶ τὸ ἀπαντᾶν ἀδιάφορον πρὸς τὸ ἀντᾶν. in consequentibus dicet poeta Achillem ἀπομηνῖσαι, hoc est deposuisse iram. hic vero dicens quod is in navibus iacuerit ἀπομηνίσας Ἀγαμέμνονι, perseverantium irae significat. praepositio enim ἀπὸ hic otiosa iacet, sicut et quando quis dicit ἀπομνημονεύειν χάριτος recordari se gratiae; unde est et nomen ἀπομνημόνευμα. eiusdem formae ac notionis verbum ἀπαντᾶν occurrere, idem valens ac simplex ἀντᾶν etc. doctrinam huius magistri ad rem ego meam conferens aio in hoc nostro verbo ἀποσκίμπτεσθαι τὸ ἀπὸ vacare, et idem valere compositum ac simplex, σκίμπτειν καὶ ἀποσκίμπτειν, nisi si quam maioris

impetus emphasim compositio adiciat, ut cum σκίμτεσθαι sit solum ἐπιπίπτειν incidere, ἀποσκίμτεσθαι sit vehementer incidere, hoc est, ut vertimus, illidi,

ἀρματοφυλάκιον p. 135 v. 11. ἐν τῷ πάλαι ἀρματοφυλάκιῳ. nimirum in veteri armamentario. unde confirmantur quae in Glossario priori de notione vocis ἄρμα apud Graecos posteriores notavimus; quibus addo testimonium veterum Glossarum Iuris, ubi legitur ἄρμα παρ' Ἑλλήσι μὲν τὸ ζευγὸς βοῶν, παρὰ δὲ Ῥωμαίοις τὴν καρῶσαν, σημαίνει καὶ ὄπλον.

ἀρχή. omisi annotare in Glossario priori notionem pecuniariam vocabuli ἀρχή, usurpatam vol. I huius historiae p. 17 v. 6, ubi sic scribitur: τῆς ἀρχῆς ἐγγύθεν οὔσης ἀνθεξούσης ἐτοίμου πρὸς ἅπαν τὸ ἀντιστησόμενον. sententia loci exigit ἀρχήν hic vocari aulam sive comitatum imperatoris, aut urbem imperii sedem.

Αὐγουστεῶνος ἀύλατα p. 196 v. 1. agit de concursu multitudinis ingentis quae forum aut plateam propylaeo templi S. Sophiae contiguam impleverat studio visendae cerimoniae inaugurationis Michaelis a patre Andronico in imperii collegam assumendi, et solemniter coronandi. a congregata tali occasione turba confertam stipatis corporibus et se arte complimentibus fuisse ait Αὐγουστεῶνος ἀύλατα, quod utrumque vocabulum declarandum est. incipiamus a priori. non videtur dubium quin Αὐγουστεῶν forum sit idem quod Codinus Παρεκβολαῖς περὶ τῶν πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως docet vocatum fuisse Αὐγουσταῖον a Constantino, cum antea στρατήγιον diceretur. verba Codini sunt ἐν τῷ στρατηγίῳ λεγομένῳ φόρῳ, ἔνθα ποτὲ οἱ στρατηγοῦντες τὰς τιμὰς αὐτῶν ἀπεδέχοντο, ἑαυτὸν ἐπὶ λιθίνῃς ἀνέγραψε στήλης . . . καὶ τὸν τόπον ἐκάλεσεν Αὐγουσταῖον. in foro strategio dicto, ubi militares magistratus suos honores accipiebant, suam ipsius statuam lapideae columnae imposuit . . . et locum Augustaeum nominavit. ita Codinus iuxta editionem Georgii Douzae anno 1596. aliter tamen eundem, ut apparet, locum

P 464 Meursius recitat, verbo γουστεῖον, ex Codini Originibus Constantinopolis referens forum istud Αὐγουστεῶνα denominatum, cum antea γουστεῖον vocaretur, hoc est ὀψοπώλιον. de foro eodem haec habet Procopius l. 1 de Aedificiis c. 2: ἀγορά τις ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου ἐτύγχανεν οὔσα, καλοῦσι δὲ Αὐγουσταῖον τὴν ἀγορὰν οἱ Βυζάντιοι. hoc est ex interpretatione Maltreti: pro curia forum est, dictum Byzantiis Augustaeum. fuisse hoc forum, quod Pachymeris narratio exigit, prope templum S. Sophiae, suadet ex iis quae scribit Petrus Gillius de Topogr. Constantin. l. 2 c. 17 his verbis: Procopius forum quod Constantinopolitani Augustaeum nominant, declarat ante regias situm fuisse columnis circumdatum. nunc nomen non modo amisit, sed ne forum quidem extat, totum fere exaedificatum. regiae dudum deletae sunt. fuisse tamen Augustaeum ubi nunc cernitur aqua

saliens, non longe a Sophiae angulo ad Occasum vergente, assequor ex stylobata paulo ante extante columnae Iustiniani a Turcis sublatae, quam Procopius tradit Iustinianum in Augustaeo foro, Zonaras in aula ante aedem Sophiae excitasse. Suidas addit Iustinianum, cum Sophiae templum condidisset, purgasse aulam et marmore stravisse, appellatam prius Augustaeum forum. hactenus Gillius. Suidas verbo Ἀγούστος meminit ὀψοπωλίου εἰς ἀγούστειον μετωνομασμένον. sed videtur agere de loco veteris Romae sic dicto, nempe de foro Augusti. verba eius sunt: οἱ ῥεγεωνάρχαι καὶ σεβαστοφόρα ἐχόρευον ἐν τῷ ἀγούστειῳ, οἷον ἐν τῷ ὀψοπωλίῳ, εἰς τιμὴν Τιβερίου. τὸν δὲ τοιοῦτον τόπον οὕτως ἐκάλεσαν ἀπὸ τοῦ Ἀγούστου. ita Suidas, continue subiungens ἔσκησε δὲ καὶ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος εἰς τὸ ἀσκεπὲς τῆς δάφνης στήλην τῆς ἑαυτοῦ μητρός, ἐξ ἧς ὠνόμασε τὸν τόπον Ἀγούστειον. forte vult significare Constantinum studentem novam quam condebat Romam veteri per omnia similem facere, fori etiam Augustei, cuius apud antiquam Romam dudum visi meminisset, simulacrum eadem appellatione Byzantii fecisse, et locum prius Strategium vocatum, erecta ibi matris suae Augustae statua, Augustaeum nuncupasse. atque hinc forte repetenda ratio fuerit cur Codinus et Procopius forum hoc Constantinopolitanum Ἀγούσταϊον per αἰ scribant, Suidas vero forum antiquae Romae Ἀγούστειον per εἰ, nimirum quod hoc a nomine imperatoris Augusti appellationem sumpserit, ex quo iuxta analogiam formari debuerit ἀγύστειον, illud vero ex Augusta Helena denominatum cum αἰ scribi debuerit. utut sit, positae in hoc Constantinopoli tanto foro a magno Constantino praeter propriam statuam etiam alterius statuae matris suae Helenae, meminit quoque Codinus loco superius indicato; in quo videtur successio temporis fuisse, ut primo suam matrem honoraverit simulacro illius illic erecto et loco ex ea nominato, deinde signum quoque se ipsum referens ibidem extare voluerit. porro lapsu temporum invaluisse ut locus prius dictus ἀγούσταϊον, postea aetate Pachymeris vulgo vocitaretur Ἀγούστεών, ex hoc istius Historici testimonio recte, ut opinor, colligimus.

Restat videndum quid ἀλαίαν idem vocet. ἀλαία Suidae est τὸ τῆς σκηνῆς παραπέτασμα, proscaenium, velum obiectum oculis spectatorum mimis operam dantium. Hesychius praeter istam notionem aliam etiam subiicit voci huic, dum scribit: ἀλαία ἐν ἀλῇ διατρίβουσα. disquiratur ergo quid sit ἀλή; quod vocabulum in huius ipsius mentione loci usurpant et Zonaras, et Suidas supra citati a Petro Gillio. Athenaeus (lib. 5 δειπνοσοφιστῶν p. 189 ed. Commelini anni 1597) ad versum Aristarchi

Ζηνός που τοιήδε γ' Ὀλυμπίου ἔνδοθεν ἀλή
sic disputat de significato vocis huius. ἔτι τοίνυν οὐδ' ἡ ἀλή ἀρμόττει ἐπὶ τοῦ οἴκου. ὁ γὰρ διαπνεόμενος τόπος ἀλή λέγεται.

praeterea vox αὐλή aedibus non congruit: apertus enim perflatusque locus αὐλή dicitur. notat hunc locum animadversor Athenaei, censura, ni fallor, parum digna caetero eius acumine critico. sic scribit c. 3 l. 5. haec Athenaeus: sed quam ista levia? . . . quid enim vetat per αὐλήν et palatium intelligere, et paulo post: e contrario affirmamus nos Διὸς αὐλήν Homerum appellasse Iovis palatium. sic enim loqui observamus antiquissimum poëtam, et quod in primis ad rem facit, summum Homeri imitatore Aeschylum, cuius est illud in Prometheo victo: ὅσοι τὴν Διὸς αὐλήν οἰχνεῦσι. hactenus Casaubonus, quem sane miror id ipsum pro argumento allegare quod eius causam unice iugulat. itane vero? ex eo quod Homerus et Aeschylus Διὸς αὐλήν memorent, sequitur eos aliam Iovi habitationem assignasse quam qualem αὐλῆς vocabulo exprimi contendit Athenaeus, intactam et aura perflabilem? quin potius ex Iovis, qui Aether ipse est iuxta illud Ennii aspice hoc sublime candens quem invocant omnes Iovem; ex Iovis inquam natura prudens quivis Homeri et Aeschyli lector intelligat tale utique illi assignari diversorium qualis ipse est, sine murorum lateribus, sine tecti fastigio, patens omnem in partem atque perflabile. quis legens apud Virgilium annosasque domos avium, aut de Aristaeo intra fluenta Penei amnis admissio iamque domum mirans genitricis et humida regna, subiiciat animo aedes ad humanum usum lapide ac caemento structas, tectas laquearibus, et non potius domus vocabulum utrobique accipiendum putet consentaneae ad conditiones rerum quarum est illic mentio, volucrum in ramis arborum, Nympharum sub aquis degentium? equidem inde potius suspicor sola terrarum patentia, superne intacta loca dici ὑπαίθρα, subdialia, sub love frigido posita, quod Διὸς Iovis ipsius habitaculum eiusmodi esse vulgo existimetur. quare nihil in adductis a Casaubono video quod me moveat ad fidem negandam docenti verum significatum vocis αὐλή antiquissimo grammatico, haud paulo, ut est verisimile, perspectiorem habenti nativam potestatem vocabulorum linguae propriae, in cuius sit meditatione accuratissime versatus, quam recte credi de ullo recenti queat quantumvis diligenti literatore. illud potuerat elegantius illustrator Athenaei in eius interprete culpae, quod in illo Aristarchi versu Latine reddendo vocabulum Latinum atrium tamquam Graeco αὐλή ἰσοδυναμοῦν adhibuerit. atrium enim, prout erudite demonstrat Fannianus Nardinius in sua Roma Antiqua l. 3 c. 13, plane contrariam αὐλήν, hoc est, ut vidimus, loco ὑπαίθρῳ et sine murorum obicibus perflabili, notionem apud Latinos veteres habuit, significans nimirum partem aedium structis omni ex parte lateribus murorum et laqueari superne imposito protectam. unde Ausonius in Mosella laqueati adiunctum atrio aptat; et Apuleius describendo atrium regiae Psyches, summa eius laquearia citro et ebore

curiose cavata sustineri ait aureis columnis. sed et usus apud veteres attributi atrio tectum illud fuisse demonstrant. illic enim ex Plinio l. 35 c. 2, Polybio l. 6, Iuvenale Sat. 8 et aliis, imagines maiorum servabantur, quas in loco aëris iniuriis exposito non est verisimile relinqui solitas. ex Servio ad primum Aeneidos in atriis coenabatur, ad quod subdivalis locus, noctu praesertim, ineptus est. ibidem ex eodem Servio ad 11 Aeneidos senatus interdum habebatur. ibi, ut docet Corippus l. 3 de laudibus Iustini minoris, legati gentium exterarum ab imperatoribus admittebantur. illic denique, ut ex concordii testimonio evangelistarum Marci Lucae Ioannis constat, ignis excitabatur; unde etiam Isidorus vocis etymon repetendum putat, *atrium* existimans dictum *quasi ab igne et fumo atrum*. nihil horum commode loco aperto ac perflabili fieret. sed haec obiter. ad orbem instituti redeamus, definiamusque quid *αὐλαίας* verbo designare Pachymeres hoc quem tractamus loco voluerit. equidem non dubito quin is *αὐλαίαν* ab *αὐλή*, iam expressa notione intellecta, deflexerit, ac studuerit indicare subdivalem aream Augustaei fori, spatium videlicet extra laterales hinc inde porticus in medio purum ac late vacuum, quod densa tunc multitudo compleverit.

αὐτοπροσκοπίτης p. 615 v. 6. agit de Athanasio patriarcha consueta sibi atque innata morositate cunctos sine discrimine offendere nihil pensi habente. divinanda est origo et notio huius vocabuli mihi quidem alibi non lecti. unde autem verisimilius duci putem quam a *προσκοπή* voce ecclesiastici usus ex epistolis Pauli notissima? ad Cor. 2 c. 6: *μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν* nemini dantes ullam *offensionem*, ex qua idem sanctus apostolus appellativum alibi format *ἀπρόσκοπος*. ad Cor. 1 c. 10 32: *ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλήσι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ*. ut ergo significet Pachymeres Athanasium non modo non cavisse, ut oportuerat, ne actis a se aliud spectante, bono etiam animo, contingeret aliquos offendi, sed ita se gessisse ut paene videretur de industria quaerere ac captare occasiones offendendi omne genus hominum, eum *αὐτοπροσκοπίτην* hoc loco vocat.

Βλαχικόον p. 106 v. 4. congruunt quae hic Pachymeres de gente Blachica scribit, cum iis quae prius Anna Comnena in Alexiade de Blachis scripserat, l. 8 p. 227: *καὶ ὅποσοι τὸν νομάδα βίον εἴλοντο, Βλάχους τούτους ἢ κοινῇ καλεῖν οἶδε διάλεκτος*. de quibus iuverit videre quae in nostro Glossario primae Alexiadis editioni subiuncto pridem annotavimus.

Βοηδρομιών. etsi semper alibi Pachymeres hoc vocabulo mensem Aprilem indicat, tamen, propter rationes a me l. 3 Observ. c. 6 n. 9 allatas, necessario dicendum est eum p. 524 v. 12 hoc nomine designasse Martium mensem. nec novum est variare

illum in nomenclatione mensium: vide quae verbo *Ληναιών* et verbo *Μαιμακτηριών* hoc ipso Glossario notamus.

βοῦτζον p. 399 v. 3. quid sint hoc loco *βοῦτζα* quaeritur. puto idem quod *βουτζαί* et *βουτζία*, vocabula dudum explicata a Meursio, dolia videlicet vinaria lignea rotunda, qualium liquore vacuorum et terra oppletorum usus est frequens in subitis obvallationibus; quas Galli hodie *barricades* vocant, quia dolia vinaria *barricas*, sive, ut solent scribere, *barriques*, appellant. Italis eiusmodi dolia *botte* dicuntur, voce propius accedente ad sonum *butzi*, cuius significatum obtinet et fortasse origo est.

γλυκὺς ἀγκών p. 44 v. 8. in huius enarratione adagii dissident invicem grammatici sententiis contrarie commissis. Zenobius cent. 2 n. 92, Anonymus Vaticanus cent. 1 n. 55, Eustathius ad Iliad. π p. 791 ed. Rom. contendunt per antiphrasim dici de re molesta. Suidas contra iudicat cent. 4 n. 94. sic enim scribit: *γλυκὺς ἀγκών οὐ κατ' ἐναντίωσιν ἢ παροϊμία. ἀλλὰ βουλόμενος εἰπεῖν, ὃ γλυκέα ἦθη ἐχρήσατο Ἰλῆτων ὁ κωμικὸς ἐν τῷ Φάωνι. γέρον δ' αὐτῷ ὑπόκειται ἐρῶν ἀνλητρίδος, ὃ χρυσοῦν ἀνάδημα . . . ὃ γλυκὺς ἀγκών.* Suidae Pachymeres accedens facilem ad quidvis cuivis gratificandum Cozyleni episcopi animum hac formula expressit.

δεῖξις p. 524 v. 14. quid sit hoc loco *δεῖξις*, diu quaesivi. nec vulgaris notio ostensionis vel ostentationis, nec peculiaris quam notat Plutarchus Convivialium sermonum l. 8 quaest. 15, docens sic vocari speciem aut partem quandam *ὀρχήσεως saltationis*, huc quidquam faciunt. aliquando suspicabar *δεῖξιν* vocatum campum quendam suburbanum urbi Adrianopoli, in qua tunc diversabatur imperator Michael, exercitum, ut solet fieri, in castris habens suburbanis loco *δεῖξις* vocato positus, ad quae se ille tum forte contulisset cum nuntiatus est adventus Caesaris. nec abluderet usus praepositionis *ἀνά*, quae saepe aequivalet Latinae *per* et locum per quem itur denotat. sic Homerus habet *Ὀδυσ. ξ: χῶρον ἀν' ὑλοέντα per locum sylvosum*, et alibi *ἀνὰ στρατόν per exercitum*. aliorum quoque scriptorum classicorum testimonia in promptu. sed figere sententiam in coniectura mera non sum ausus, donec auctoritas me doceret idonea locum ita nominatum prope Adrianopolim fuisse. illud in hoc dubio quod minus inverisimiliter sequeretur se unum obtulit, novatum in usu vocis huius hic aliquid agnoscere ex posteriorum militari disciplina temporum. nempe Franci, qui per Asiam sacri belli causa diu militaverant, census militum, quales maxime solvendorum cuique stipendiorum occasione a duce ipso supremo rege aut imperatore celebrantur, *montres* hodieque vocant, quasi diceret *ostensiones*, quibus scilicet unusquisque militum ad nomen citatus se ostendit atque exhibet. manifestum autem est, si quis vocem Gallicam *montre* Graeco vocabulo velit reddere, non aliud aptius repertu-

rum nomine δεῖξις. res autem ipsa narrationi aptissime congruit, ut dicatur imperator ex urbe in vicina castra census militaris et solutionis stipendiorum causa prodiisse, ibique repertum cum ei nuntiatus accessus ad eum novi est Caesaris.

δεφενδεύειν p. 175 v. 7. δεφενδεύειν plane pro *tueri*, *protegere*, *defendere* ponitur. nec nunc primum hoc verbum e Latio transit in Helladem. Glossae Basilicorum δεφενδεύεται explicant ἐξκουσέεται, ἐκδικεῖται. sed haec defensio iudicialis est patronorum aut advocatorum reos excusantium, aut ab iis crimina obiecta refellendo depellentium. magis huc facit declaratum iisdem glossis vocabulum δεφένσωρες in hunc modum: οἱ μετὰ τοὺς κουρῶρας ἦτοι προμάχους ἐπακολουθοῦντες πρὸς ἐκδίκησιν αὐτῶν. utitur et alibi noster hoc verbo, nempe l. 3 c. 18 sub finem, sic scribens: καὶ γὰρ καὶ τὰς τῶν Ἰταλῶν (οἰκίας) χρεῶν ἣν δεφενδεύειν. etenim et domos Italorum defendere imperatorem oportebat. hoc est, ab iniuria tutas praestare, et vindicare si quid fuisset in eas contra ius factum. agit de domibus Genuensium Galatae permissu imperatoris habitantium; quas cum Veneti flamma iniecta corrumpissent, multa iis per imperatorem indicta damnum reparare sunt compulsi.

διακινήσιμος p. 50 v. 13. τῇ γὰρ δευτέρᾳ ἐβδομάδῳ P 468 μετὰ τὴν ἀναστάσιμον, ἣν δὴ καὶ διακινήσιμον λέγουσιν. legabatur in ms mendose, opinor, τῆς γὰρ δευτέρας, quasi referretur ad ἐβδομάδῳ. quod a recto aberrat: non enim meminit secundae cuiuspiam hebdomadis, sed feriae secundae hebdomadis Paschalis, quae feria diem resurrectionis domini ἀμέσως sequitur, ita ut in δευτέρᾳ intelligatur ἡμέρα, et dum τὴν ἀναστάσιμον appellat, non ἐβδομάδα subintelligat sed ἡμέραν aut ἑορτήν, hoc est dominicam ipsam Paschae, quam Vaticanus paraphrastes vocat hoc loco κυριακὴν νέαν, diem nimirum quam fecit dominus. Graeci enim hebdomadem quae incipit a die statim sequente diem Paschae, τὴν διακινήσιμον nuncupant, uti et eam quae inchoatur postridie octavae Paschae nominant ἐβδομάδα τοῦ Θωμᾶ, quod illi quoque, ut Latini, in missa octavae Paschae recitent evangelium in quo narratur Thomae apostoli correctio et confessio; cuius hebdomadae Thomae in hac quoque nostra historia fit mentio l. 6 c. 13, recte siquidem Iacobus Goar O. P. in Euchologio p. 933 haec verba τῇ πέμπτῃ τῆς διακινήσιμου vertit *feria quinta post Pascha*. ut autem illic πεμπτή feriam, sic hoc loco δευτέρα non hebdomadem, ut monui, sed hebdomadis diem indicat, feriam videlicet secundam, qua fuerit edictum, de quo hic agitur, promulgatum. ex his confido apparituram necessitatem emendationis loci huius a me factae. restaret excutienda diversitas scripturae in voce διακινήσιμος, quam alii διακαινήσιμος, nonnulli etiam διακενήσιμος scribunt. nos codicibus adhaeremus nostris sic constanter, uti repraesentamus, scribentibus. idque sufficere

nunc quidem ducimus: nec enim vacat aut tanti est in ratione talis appellationis aut etymo vocis indagando conflictari.

διασωσται p. 307 v. 18. agit de Alanis Noga sublato, cui militaverant, ultro se offerentibus Andronico, qui eos velut divinitus missos accepit, summam eis rei militaris permittens, adsciscens in locum copiarum Romanarum, adeo ut delectis ex isto genere qui equitatu operam navaturi viderentur, detractos propriis equitibus equos assignaverit, ipsos quoque Romanos horum barbarorum obsequiis mancipans. nam cum esset iampridem in Orientali equestri militia usitatum ut cataphractis equitibus adessent in praeliis quidam pedites, qui eos, si forte, vulneratos aut alio casu periclitantes iuvarent servarentque, tales istis ministrare homines Romanos iussit. hoc genus equestrium ministrorum noster hoc loco διασωστάς, quasi dicat conservatores, vocat. δεποτάτους sive διαπωτάτους appellaverat Mauricius recitatus a Rigaltio in Glossario, sic continuo eorum officium describens: οἱ παρακολουθοῦντες τῇ τάξει καὶ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τραυματίας γενομένους ἀνακομίζοντές τε καὶ περιποιούμενοι. adiungit hic eruditissimus Rigaltius loca varia Constitutionum Leonis de hoc genere subsidiariorum multa docentia. horum in uno ex Constit. 3 § 15 dicitur istos assecclas et adiutores equitum olim deputatos dictos, Leonis Augusti tempore appellari solitos σκρίβωνας scribones. in altero ex Constit. 12 § 52 noto glossam hanc τοὺς λεγομένους δεποτάτους, τοῦτ' ἐστὶ τοὺς ἐπιμελητάς τῶν τραυματιζομένων στρατιωτῶν. praescribit deinceps ibidem Leo quaedam circa numerum et delectum horum deputatorum, iubens constitui ad omne signum (Graece βάνδον, nempe turmam aut alam equitum sub uno vexillo merentium, quales Galli *cornettes* vocant)

P 469 octo aut decem ex deputatorum ordine ἐλαφροὺς καὶ γοργοὺς ἀνεὺ ὀπλῶν *agiles et strenuos sine armis*, qui debeant turmas quibus inserviunt intervallo centum pedum retro insequi, ut in praeliis periculose saucios aut quocumque casu delabentes ex equis milites colligant, recreent, deportent in tutum. tum iis solvi praecipit pro quolibet servato milite nummum unum. § vero 54 idem Leo imperat in usum istorum deputatorum addi ephippiis militarium equorum scalam geminam ad laevam, ut harum altera deputatus, quoties opus fuerit ad subsidium equitis periclitantis, adiuvari possit ad scandendum in equum. verba Leonis sunt: πρέπον ἐστὶν ἵνα ὁ δεποτάτος τὰς δύο σκάλας εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τῆς σέλας ἔχη. addit denique eosdem deputatos debere καὶ εἰς φλάσκια ὕδωρ βαστάζειν διὰ τοὺς πολλάκις λειποθυμοῦντας τραυματίας, circumferre aquam in lagenis, unde revocent ad sensum saucios saepe ex dolore vulnerum aut iactura sanguinis deliquium patientes. obiter observo ex hactenus relatis: quod hi *deputati* Leonis imperatoris tempore, ut ipse testatur, *scribones* dicebantur, quae affinis notionis vox est *actuarius*, satis indicat et hos

ex actuariorum genere fuisse, qui multi, prout ostendimus in ea voce primo nostro Glossario, castra olim Romana sequebantur. ac quod ibi diximus medicos quoque, chirurgos et νοσοκόμους universos eo vocabulo pariter cēseri, confirmat Leo idem Augustus Const. 3 § 15, dum his δεποτάτοις medicorum partes clare tribuit, sic de illis scribens: οἵτινες παρακολουθοῦντες τῇ παρατάξει τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τραυματίας γινομένους ἀναλαμβάνονται ὡς ἱατροὶ καὶ περιποιοῦνται. hinc istos hoc loco noster vocat διασωστάς *servatores*, seu δεποτάτων vocem usitatam, quod alienae esset originis, vere Graeca mutans, ut solet in nominibus mensium et occasionibus similibus (nam et quas σκάλας modo descripto loco Leo imperator dixit, stapedas designans, Pachymeres vol. I p. 411 v. 16 κλίμακας maluit dicere), sive quod forte tunc sic usus invaluisse, ut qui δεποτάτοι appellati fuerant, tum vulgo audirent διασωσταί. caeterum hos διασωστάς solitos fuisse, saltem Pachymeris tempore, interdum armari et militarem praestare operam tuto deducendis per vias infestas viatoribus, docet nos locus ex p. 429 v. 16 huius historiae, ubi refertur Rontzerium magnum ducem, cum Magnesia Constantinopolim Cannaburium quendam mitteret, Nostongo provinciae illic praefecto mandasse ut ei διασωστάς e suis copiis comites daret, quorum tutus praesidio secure iter istud conficeret: πέμπει πρὸς τὸν Νόστογγον παρεγγυῶν ἱκανῶσαι διασωσταῖς ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ τὸν ἀποστελλόμενον. additque mox historicus Nostongum ostendere affectantem abundans gratificandi duci magno studium, plus quam rogabatur fecisse: obivisse enim ipsum cum suis praetorianis id officium, et Cannaburium in urbem perduxisse.

διβάμβουλον p. 186 v. 8. quid dicatur hoc loco διβάμβουλον *dibambulū*, eo mihi diligentius est quaerendum, quo doctissimorum hominum editae hactenus de huius vocabuli notione sententiae a vero aberrare vel ex hoc ipso historici nostri testimonio manifeste deprehenduntur. eruditissimus Iacobus Pontanus noster in Latina, quam sine Graeco contextu solam edidit, interpretatione Chronici Georgii Phrantzis protovestiarii, l. 3 c. 19 p. 197 ed. Ingolstad. an. 1604, referens ritum quo patriarcha Constantinopolitanus eius dignitatis inire possessionem erat solitus, inter alia haec habet: *secundum haec patriarcha cum lampadibus ad diababula sive atrium descendebat*. ita ibi. recte porro, ut opinor, Meursius in Glossario verbo Διβάμβουλον, et ex eo verba ipsa describens Mathias Martinus in suo Lexico Philologico verbo *Monobambulū*, pro *diababula* dibambula illo Phrantzae loco rescribi debere putaverunt. non recte autem, P 470 quantum arbitror, glossema illud, *sive atrium*, pro vera vocis eius expositione receperunt. sic enim uterque scribit; *Μονοβάμβουλον simplex conclave palatii secretius, in quo congregabatur clerus patriarcham novum electurus. Codinus eius meminit: ὁ*

δεύτερος ὁστιάριος κρατῶν τὸ μονοβάμβυλον. *ante hoc erat aliud, in quod promiscue conveniebant omnes qui cuperent scire quem clerus patriarcham creasset; et illud διβάμβυλον dicebatur.* ita illi ambo; et hoc continue probant prolato, quem supra descripsi, Phrantzae aut potius Pontani loco. sed in hoc utrumque falli non diffitebitur, qui attenderit quam ridicule diceretur a Codino δεύτερος ὁστιάριος κρατῶν τὸ μονοβάμβυλον, *secundus ostiarius manu tenens Monobambulum*, si Monobambulum atrium esset, quale utique *manu tenere* (hoc enim est κρατεῖν) nemo unus potest. unde manifestum est ex mente Codini Monobambulum fuisse rem aliquam manu gestabilem. ac paritate argumenti idem erit statuendum de Dibambulo, quod eiusdem formae ac generis esse gestamen debuisse et ratio communis etymi et series ipsa narrationis Phrantzae, et ut ad rem meam redeam, hic Pachymeris locus tantum non evidentissime demonstrant. quem enim quaeso possent sensum tolerabilem habere verba haec nostri auctoris, *patriarcha pastorali baculo ab imperatore accepto, honoratur et dibambulo*, si Dibambulum atrium esset exterius? quidnam igitur hic significare Pachymeres voluit verbo *Dibambulum*? idem sine dubio quod alias clarius expressit, dum refert (vol. I p. 112 v. 10 sqq.) sollicitos antistites eo quod Arsenius e patriarchio in monasterium sponte profugus scripto expressam abdicationem dare rogatus recusasset, ut aliquid haberent scriptae cessionis aequivalens, ab eo repeti curasse *βακτηρίαν καὶ λαμπάδον* *baculum et candelabrum*, rati si ea reddidisset per quae investitus patriarchatu fuerat, hoc ipso satis indicaturum sedi se renuntiare, ac liberam synodo facturum ad novam patriarchae electionem procedendi potestatem. hic necessario de antiqua forma inaugurationis episcoporum repetendum e monumentis ecclesiasticis aliquid est. primum autem admoneo consuetudinem ecclesiae Latinae, ut in aliis plurimis, sic in hoc a Graecae usibus discrepasse. S. Bernardus serm. in Coena Domini: *variae sunt, inquit, investiturae secundum ea de quibus investimur. verbi gratia investitur canonicus per librum, abbas per baculum, episcopus per baculum et anulum simul.* ita ille. ecclesia Graeca duo quidem et ipsa coniunctim adhibuit symbola in conferenda electis pastoribus et sponsis ecclesiarum episcopalis possessione dignitatis, quae similiter responderent duobus memoratis titulis *pastoris et sponsi*. at in primo dumtaxat cum Latinis Graeci convenientes, in posteriori lampadem sponsis praeferri solitam ex evangelica parabola et usu Orientalium nationum, ad nuptialem ceremoniam accommodatissimam, annulo praetulerunt, quem tamen Occidentalis ad id potius adhibuit ecclesia, ut populari forte gentium Europaearum mori congruentius conjugalis necessitudinis signum. quidquid porro circa hoc in consuetudine Latinorum fuerit, Asianos quidem episcopos lampadis praelatione au-

spicatos dignitatem, praeterquam indicant quae alias notavi Observationibus vol. I p. 638, etiam adstruit Codini locus de Officiis c. 1 in sexta Pentade, ubi agens de ordinationibus episcoporum solitis a patriarcha celebrari (id enim indicant illa eius verba εἰς τὰς χειροτονίας, explicantia quid primus et secundus ostiarii proprii sibi quisque ministerii gereret in ea ceremonia) sic scribit: ὁ πρῶτος ὀστιάριος κρατῶν τὰς θύρας . . . ὁ δεύτερος κρατῶν τὸ μονοβάμβυλον: primus videlicet ostiarius interim dum patriarcha, aut alii eius concessu episcopi, novum episcopum intra presbyterium sive βῆμα consecrarent, fores soleae manu tenebat, ut statim eas panderet atque perfecta intus solitis ritibus inauguratio fuisset. tunc enim produci novus antistes et ostendi populo debebat. quia vero prodire is bemate debebat praevia lampade, ad hanc illi praefendam secundus ostiarius accinctus stabat, κρατῶν τὸ μονάμπουλον vel ut alia est lectio, τὸ μονοβάμβυλον, manu tenens gestamen cui erat inserta lampas una. nam μονάμπουλον a μόνῃ ἄμπουλλᾷ. quid sit autem ἄμπουλλα docent Aëtii verba illa l. 7: ἄμπουλλαν ὑέλλινην πλήσας ἐλαίου *ampullam vitream ubi repleveris oleo.* est ergo ἄμπουλλα *lampas*, et μονάμπουλον instrumentum portatile cui esset una lampas indita. verum ubi patriarcha Constantinopolitanus inaugurabatur, satis prudens quivis intelligit aliquid illi praecipui honoris supra episcopos haberi debuisse. nimirum huic prodeunti ad populum non μονάμπουλον aut μονοβάμβυλον praeferebatur, sed quod noster hic docet auctor διβάμβουλον. de hoc vocabulo quid nos doceat Codinus, videamus. is libro de Officiis c. 10 de festis, dum explicat quomodo pompa instrueretur qua imperator ad celebrandum Christi natale venire admittique in ecclesiam solebat, ait paratum adstitisse *lampadarium cum dibambulo aureo in manu.* verba sunt Codini: λαμπαδάριος κρατῶν τὸ χρυσοῦν διβάμβουλον. quid ita vero, nisi quia hunc praeire oportebat processuro per templum Augusto? quodsi, ut vidimus, μονοβάμβουλον gestamen erat lampadem unicam insertam habens, quid restat nisi ut διβάμβουλον intelligamus aut *lucernam* fuisse *bilychnem*, qualis meminit Petronius in nuper edito fragmento Traguriensi, aut instrumentum aliud bifidum in duobus hinc inde protensis ramis geminas lampades ardentes habens. sane opportunissime ad hanc rem admonet Balsamo imperatori, quando in solemnitatibus accedebat ad ecclesiam, duplicem lampadem praeferre consuevisse; ministrum quoque gestatorem eius duplicis lampadis *lampadarium* vocatum. igitur quod Codino *dibambulium aureum* dicitur, vas est iuxta Balsamonem gemina lampade insigne. quare his auctoribus non sane iam reformido falsi dicam impingere Latino Phrantzae, *dibambula* per atrium exponenti. utinam copia inspiciendi daretur archetypi contextus. quaesivi diu et solícite, sed frustra. confido tamen in Graeca, si uspiam extet, oratione nullam pror-

sus reperiendam *atrii* mentionem. et quod Phrantzes *dibambula* in plurali posuit, significare puto voluisse gemina candelabri brachia, quorum suam unumquodque sustineret lampadem. quis enim neget perapte cadere sensum istum in haec verba *cum lampadibus ad dibambula*?

Opponi adversus haec posset ex modo laudato Balsamone, singularem imperatoris fuisse praerogativam praevis duabus per ecclesiam incedere lampadibus, qualis nec patriarchae ac ne ipsi quidem imperatrici tribuebatur. his enim tradit Balsamon singulas tantum praeferre solidas lampades. ad hoc duplex responsio mea est. prior: non omnia quae primis auspiciis ineundae dignitatis quibusdam magistratibus legitime dabantur, eadem itidem quotidiano vitae usu tribui. quot ceremoniae imperatoribus, regibus, aliis principibus inaugurandis adhibentur, quas nefas est ultra illum diem repeti? sic et in patriarchis Constantinopolitanis institutum fuisse potuit ut prima dumtaxat ordinatione dibambulo honorarentur, reliqua vita cum prodirent per ecclesiam, non nisi monobambulum ipsis praeiret, ut multis hodie episcopis primo ingressu in urbes suas umbellae honorem dari videmus, qui postea negatur. altera: satis magnum esse discrimen inter Balsamonis et Pachymeris aetatem. nam centum fere annis Balsamon Pachymere antiquior est. eo autem intervallo multa constat in magistratuum ecclesiasticorum et saecularium praerogativis et honoribus fuisse immutata. unde pronum est creditu ab imperatoribus schismaticis, suum Constantinopolitanum thronum ad invidiam et depressionem etiam omnium primi Romani ambitiose attollere certantibus, facile isto spatio concessum ut, cum antea unius praelatione lampadis patriarchae honorarentur, deinceps bilychni quoque lucerna (qui erat antea solis Augustis reservatus honos) ante ipsos portata conspicui ambulant in ecclesia, tam prima potestatis usurpatione quam deinceps. eligat igitur aequus lector utrum malit, an aetate quoque Balsamonis

P 472 Constantinopolitanos patriarchas in prima consecratione usos Dibambulo, in reliquo, etiam solemnitatum magnarum, per ecclesiam incessu Monobambulo contentos; an neutrum dum Balsamon scriberet concessum ipsis, utrumque, aut saltem prius, ante hanc editam a Pachymere historiam Byzantinis fuisse antistitibus per suos principes indultum. confirmatur prior responsio ex eo quod ait Balsamon, episcopis praeter patriarcham et paucos eximie honoratos, ut Cypri et Bulgariae archiepiscopos, fuisse caeteris negatam in processu per ecclesiam, solemnibus etiam diebus, unius praelationem lampadis; qua tamen illos in prima saltem inauguratione fuisse cohonestatos vix potest ob superius dicta dubitari. quidni ergo sic dicatur de patriarcha quoque, in prima illi inauguratione dibambulum concessum; in reliquis ceremoniis monobambulum dumtaxat. superest ut veriloquium vocum ista-

rum μονοβάμβουλον et διβάμβουλον inquiramus. puto equidem e Latina voce *obambulus* deduci, et ut rem ita nomen in aulam Romae novae e veteri migrasse. in aulam dico, non in ecclesiam. nam praelationes lampadum episcopis usque ab Apostolicis in Asia usitatas temporibus scio. Augustis quidem ignem praelatum prius Romae quam Constantinopoli fateri necesse est, cum iam Comodi aetate solemne Romae esset ignem Augustis praeferri. Herodianus l. 1: Λουκίλλα ἦν τῷ Κομμόδῳ πρεσβυτάτῃ πάντων ἀδελφῇ. αὕτη πρότερον Λουκίῳ Βήρῳ αὐτοκράτορι συνώκει . . . ἀλλ' ἐπεὶ συνέβη τὸν Λούκιον τελευτῆσαι, μενόντων τῇ Λουκίλλῃ τῆς βασιλείας συμβόλων, Πομπηϊανῶ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐξέδοτο. οὐδὲν ἦττον μέντοι ὁ Κόμμοδος ἐφύλαττε τὰς τιμὰς τῇ ἀδελφῇ· καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθῆστο ἐν τοῖς θεάτροις καὶ τὸ πῦρ προεπόμπευεν αὐτῆς. en Herodianus Augustis Romae imperantibus tanto ante Constantinum et uxoribus eorum ignem quaqua incederent praelatum docet, et (ut hoc obiter admoneam) solus docet, ne miremur ab uno interdum auctore scripto notata reperiri quaedam olim usu vulgatissima ideoque quod tunc essent notissima literis scribentium non expressa. sic fuisse in usu quondam et pretio quendam honorem *bisellii* vocatum (quem est verisimile situm fuisse in praelatione *sedis geminae* aliquibus eximie concessa) ex una nuper exscripta et vulgata constat per virum doctissimum Chimentellium Pisani marmoris inscriptione, reliquis ea de re vetustatis monumentis silentibus. unde nec si primus et solus Pachymeres istam de qua nunc agimus dibambuli vocabulo designatam geminae lampadis ante patriarcham Constantinopolitanum praelationem memoriae prodidisset, mirari prudens lector aut suspectam unius habere fidem propterea deberet. sed quod coepimus agamus de origine vocis *dibambulum*. credo equidem ministrum qui lumen imperantibus Romae praeferret vulgo dictum *obambulum*, quin et instrumento aut vasi quo is igni portando uteretur eandem quoque appellationem accommodatam usu populari; et translata per Constantinum e Roma veteri in novam sede imperii, nomen idem Latinae originis Graecis literis signatum. ac cum forte postea excogitati gradus essent in participatione huius honoris, ita ut fax aut lampas unica ante quosdam portaretur, ante alios duplex, explicatam istam differentiam vocibus Graeca forma compositis, ita ut instrumentum unicam gerens lampadem *monobambulum*, geminas habens *dibambulum* vocaretur. dicet aliquis commodius *dibambulum* dictum videri posse quasi *dibampulum* ab *ampulla*, mollito p in b. atqui si hoc esset, *monambulum* ex analogia formari debuisset. agnoscamus ergo in voce *monobambulum* veram tam *monobambuli* quam *dibambuli* originem Latinum vocabulum *obambulum*. haec mea circa *dibambulum* coniectanea, ut soleo meo iudicio diffidere, cum aliis discutienda obtuli viris eruditis, tum doctis-

simo et mihi amicissimo Dominico Magrio theologo ecclesiae Viterbiensis; qui rem adeo probavit ut statim, quae dudum scripserat in suo Onomastico ecclesiastico duabus iam editionibus vulgato, quaeque in tertia, in qua nunc praelum laborat, decre-

P 473 verat ponere de notione vocis *dibambulum* opinioni Meursii et Martinii consentanea, in meam sententiam refinxerit.

Hactenus de his scripseram, cum sorte incidit in meas manus historia Graeca concilii Florentini, auctore, ut nuperus editor vocat, Sylvestro Sguropulo: alii Syropulum dictum volunt. in hoc ego libro reperi luculentam confirmationem coniecturae de *dibambulo* meae, quam tacitam transmittere praevaricari sit narrat is scriptor c. 17 sect. 3 p. 62, cum esset patriarcha Constantinopolitanus in procinctu desideratae sibi navigationis in Italiam ad concilium illic celebrandum et concordiam ecclesiarum statuendam, voluisse, repugnante Syropulo et aliis quibusdam in schismate et odio Latinorum obfirmatis, portari secum vasa sacra omnia sanctae magnae ecclesiae: *πατριάρχης παρεκελεύσατο ἐτοιμασθῆναι καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη πάντα τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, δυσχεραινόντων δὲ ἡμῶν* etc. ea occasione, cum sacra illa vasa recenserentur in sarcinas liganda, quae ipsorum aevo aut longo usu passa quippiam fuerant, reconcinnata ac restaurata sunt; in quo dum elaborant artifices, contigit offerri eis tria *ῥιπίδια*. Creygtonus inscite *pyxides* vertit. *ventilabra* enim illa vox sonat, aut ut auctor antiquus vitae S. Petri Cavensis apud Henschenium die 4 Martii c. 4 scribit, *flabella*. verba eius hic ponam, quia usum τῶν *ῥιπίδιων* in sacro indicant: *cum Teresini in ecclesia S. Ioannis missas (S. Petrus Cavensis) celebraret, et quidam flabelli ministerium negligenter exhiberet, lampadem impulit et oleum super altare fudit.* erant nempe *ῥιπίδια* laminae tenues in alarum formas extensae, quae circa Christi corpus, dum in altari stabat, a ministris movebantur. istiusmodi instrumenta tria e pretioso fusa metallo, sed contusa aut maculosa ideoque reparationis egentia, haudquaquam fuere, ut alia, in priorem reflecta et eliminata figuram, verum in unicum conflata *dibambulum*. *ἀντὶ τοῦ ἐδρασθῆναι καὶ εὐτρεπισθῆναι, ὥς καὶ τὰ λοιπὰ ἡντρεπίσθησαν . . . εἰς διβάμβουλον μετεσκευάσθησαν, τῆς μορφῆς τῶν ἑξαπτεράγων ἀποπτάσης ἢ ἀπελασθείσης, εἰπεῖν, ἐξ αὐτῶν. priori forma in iis sculpta Cherubinorum sex alis instructorum avo-*lante aut inde, ut sic dicam, *expulsa*. en ergo ex relatione Syropuli, tres laminae argenteas simulacris Cherubinorum celatas, in unum conflatas *dibambulum*. restat videre quid tandem rei esse *dibambulum* existimaverit, immo certo scierit, et ex publica tunc omnium notitia innuere satis habuerit Syropulus idem. intelligitur id ex quadam ipsius auguratione inde captata; quam his verbis mox explicat: *καὶ ἀντὶ τοῦ θεία ἐναποτίθισθαι τραπέζῃ, ὥς ἱερὸν ἀνάθημα, τὸ δὲ λαμπαδοῦχον περιάγεσθαι ὧδε κἀκεῖσε,*

καὶ ὥς ἔτυχεν ἀποτίθεσθαι καὶ διπτεῖσθαι προοίμιον, εἶπεν ἄν τις τοῦτο τῆς ὅσον οὕτω γενησομένης παρατροπῆς τοῦ καθαροῦ καὶ ἀκιβδήλου τῆς ἐκκλησίας δόγματος. haec sonant. ex ista conflatione trium ventilabrorum ex argento formis Cherubinorum celatorum, in unum dibambulum, consecutum esse ut illa materia exciderit honore quo dignata prius fuerat, insidendi sacrae mensae et ex ea speciem augustam ostentandi circum venerantibus, deiecta vero fuerit in usum longe viliolem, quippe facta candelabrum huc illucque portabile et deponi aut proiici ubivis solitum. quam rem Syropulus, qui negotium conciliationis ecclesiarum Graecae ac Latinae nec suscipi unquam voluisset nec perpetratum admisit, in omen rapuit mox secuturae perversionis puri et sinceri ecclesiae dogmatis; qualem evenisse, sancita, unanimi Orientis cum Occidente consensu, in sacro Florentino concilio doctrina processions Spiritus Sancti ex patre filioque, hic pertinax in haeresi et schismate scriptor temere ac blaspheme non veretur affirmare. illud tamen haec eius impia divinatio mihi affert commodi, ut ex ea manifeste appareat *dibambulum* aliud nihil quam λαμπαδοῦχον, instrumentum lampadibus gestandis in pompa praeferrī patriarchae solitum, quale is processuro in Italiam sibi, quo maxime augustam rerum suarum speciem praeberet Latinis, curasse ut quam speciosissimum mole ac forma pararetur, hinc intelligimus; unde in id unum materia quae tribus altaris vasis suffecerat, est impensa. et pertulit revera suum istud sic fusum P 474 cusumque *dibambulum* Iosephus Constantinopolitanus patriarcha Florentiam, idque ibi solemni suo ad papam accessu ostentare studuit. audiatur idem Syropulus c. 24 sect. 4 p. 99: εἶτα διεμνήνυστο ὁ πατριάρχης τῷ πάπᾳ ὡς βούλεται καὶ ἰδεῖν αὐτόν, καὶ ἵνα τάξῃ ἡμέραν καθ' ἣν ἀποδέχεται τοῦτο ποιῆσαι. deinde significavit patriarcha papae velle se ipsum visere, rogans ut diem admissioni assignaret. Paulo post ἐπιστάσης οὖν τῆς ἀποταχθείσης ἡμέρας, cum praestituta dies advenisset, ait Syropulus patriarcham inter caetera quae ad pompam sui versus papae palatium processus commendandam providit, iussisse ut sibi *dibambulum* et *dicanicium* praeferrerentur: ἐπέταξε δὲ ἵνα κατέχωσι καὶ τὸ διβάμβουλόν καὶ τὸ δικανίκιον ἔμπροσθεν αὐτοῦ. est *δικανίκιον* *dicanicium* aliquid simile baculis illis aut contis argenteis specie clavarum (vulgo *massas* vocant) quas praeferrī videmus S. R. E. Cardinalibus, dum solemniter incedunt; qualium Graecis patriarchis usitatorum meminit Chronicon Constantinop. his verbis: ἰδίαις χερσὶ δέδωκεν αὐτῷ δικανίκιον πολλοῦ ἄξιον, ἥτοι ῥάβδον ἀργυρᾶν περικεχυσμένην. propriis manibus dedit ipsi *dicanicium* magni pretii, sive virgam argenteam circumauratam. motam vero pergens Syropulus fuisse refert patriarchae controversiam de praelatione *dibambuli* et *dicanicii*, dicente illi magno chartophylace ὅτι ἐνταῦθα οὐδὲν ἀνήκουσι προηγείσθαι ταῦ-

τα, καὶ εἰ ὁρίσεις, καταλειφθεῖτωσαν. haec hoc loco praegestari
 nihil attinet; quare, si tibi videtur, relinquātur. contra ta-
 men tendente patriarcha, convenit ad extremum solius dibambuli
 praelationem omitti. ὁμῶς ἀφῆκε τὸ διβάμβουλον. candelabri
 bifidi praegestatio, tamquam ab usu in Italia recepto nimis aliena,
 vel aliam quamlibet ob causam, ultro a patriarcha remissa est:
dibambulo domi relicto. potuitne clarius adstrui a me prius tra-
 dita διβαμβούλου notio? tamen hoc mihi Syropuli suffragium eri-
 pere Creyhton interpret conatur: quo successu, videndum modo
 restat. ille priori ex indicatis locis, c. 17 sect. 3 p. 62, verba
 illa τὰ δὲ (hoc est τρία ῥιπίδια) εἰς διβάμβουλον μετεσκευάσθησαν
 sic vertit: *sed hae . . . tres pyxides in unam, sed eandem et*
geminam ampullam prodire. idem porro in notis ad eum lo-
 cum docet: *dibambylum* esse a Latina voce *ampulla*, sonareque
ampullam bigutturam gemino ore seu epistomio superne hiantem.
 debuerat autem addere quem usum tale vas habuerit, aut quam
 ob causam ituro in Italiam patriarcha instrumentum eius formae
 tam sollicite paratum fuerit, tribus etiam sacris ex altari vasis in
 id conflatis: contentus erroris damnare Gretserum Iesuitam,
 quod lib. Comment. in Codin. 3 c. 1 p. 217 *dibambylum cum*
lampade confundit. id vero Gretsero falso imponitur. is enim
 ibi tantum dicit sibi alias non displicuisse διβάμβουλον dici *au-*
reum contum cui lampas imponebatur, sed se in alia mente nunc
esse. quæ etsi non mutasset sententiam, dici non posset eum
confudisse dibambylum cum lampade. aliud enim est *lampas*,
 aliud *contus gestans lampadem.* quodsi *contus* intelligatur bifi-
 dus duos quasi ramos protendens, quorum quisque in summo ha-
 beat loculum capiendae lampadi aptum, veram διβαμβούλου expres-
 sisset Gretserus formam; et si audiret suum Syropulum Creyhton,
 idem ipse sentire debuerat. sic enim non laboraret in divinando
 quorsum is λαμπαδούχον *instrumenti lampadibus gestandis ac-*
commodati mentionem v. 35 faciat, ponens id vocabulum tam-
 quam synonymum διβαμβούλου. at nihil mirabilius est quam
 quod omnium horum oblitus Creyhton, dum c. 24 sect. 4 p. 99
 iterum illic memoratum a suo Syropulo διβάμβουλον interpreta-
 tur, *aestivum papilionem* id appellat. et Notarum p. 18 hunc
 locum indigitans sic scribit: διβάμβουλον *in hoc loco omni du-*
bio procul velum significat umbratile. . . . illud enim velum dum,
ut umbram arceat, a conto longiori supra capitis fastigium ex-
plicatur, incurvum et cameratum fornicem repraesentat, dum
rursus ad contum reducitur, ventrosam lagunculam aut ampul-
lam. in his non quaero cur dicatur *umbella*, sive, ut Creyhton
 loquitur, *aestivus papilio*, *umbram arcere*, cum soli potius ar-
 cendo et umbrae faciendae comparatum eiusmodi instrumentum
 sit. illud etiam atque etiam explicare Creyhtonum ne gravetur,
 rogo, qua tandem ratione metallum *trium pyxidum* conflare in

unum *aestivum papilionem* sive umbellam potuerit. sed omnia haec arbitranda aequo et erudito lectori permittantur: interim dum, quae multa nos vocant alia, prosequimur.

διωρία p. 389 v. 8. videri posset διωρίαν hic dici duarum horarum spatium, sicut *trihorium* (Ausonio poetae usurpata vox) tres horas indicat: sed non est ita. nam glossae veteres universim exponunt διωρία *intercapedo spatium*. et Suidas: διωρία *ἀνακωχή*, quod probat adducto statim loco ex quodam, ut apparet, historico: δόξαν δ' ἐπανεῖναι τὴν πολιορκίαν, καὶ διωρίαν βουλῆς τοῖς στασιασταῖς παρασχεῖν. *cum autem esset visum remittendam oppugnationem urbis et spatium deliberandi seditionis dandum*. ergo et in hac reliqua historia noster aliquoties διωρίαν pro mora et spatio, quo cessatur aut deliberatur, ponit, ut p. 497 v. 12: ἐν διωρίαις ἐτίθει τὰ κατ' ἐκεῖνον. utitur et hoc vocabulo S. Abbas Nilus in epistola iuxta editionem nostram 150 p. 159 (in posteriore et longe pleniore Allatiana est 213 l. 3 p. 396, inscripta Rodomino, cum in archetypo unde descripsi Mediceo codice olim legerim ego et ediderim Rhodonymo). ibi ergo haec loquentem facit sanctus pater peccatorem impenitentem in iudicio supremo: οἷμοι πῶς ἐκουσίως ἀπώλεσα τὴν διωρίαν τοῦ παρελθόντος χρόνου! *hei mihi, quod volens passus sum effluere in vanum spatium transacti temporis ad poenitentiam concessum!*

ἐγκλητεύειν p. 370 v. 9. an ἐγκλητεύειν reperiatur apud alium Graecum auctorem, dicant qui omnes me diligentius legunt. mihi, etsi alibi non occurrerit, non fuit dubia eius notio, utique recordanti ἐγκλητον δίκην vocari litem de cuius iudicio provocatum sit; et forum in quo ex provocatione disceptatur, ἐγκλητον δικαστήριον.

ἐκφανσις p. 113 v. 8. verba haec referuntur ex tomo Gregorii Cyprii Constantinopolitani patriarchae. εἰ δὲ καὶ παρὰ τῷ θεολογικωτάτῳ Δαμασκηνῷ τὸ διὰ λόγου εὗρηται προβολεύς, οὗ τὴν εἰς τὸ εἶναι καθαρῶς τοῦ πνεύματος πρόοδον ἡ λέξις δηλοῦν βούλεται ἀλλὰ τὴν εἰς αἰδίου ἐκφανσιν. cum saepius paucis his versibus repetatur vox ἐκφανσις, semel tantum codex noster eam exprimit addito ν, alias ἐκφασις scribens. unde verebar equidem corrigere tot loca indicio unius, nisi animadvertissem codicem Vaticanum constanter ἐκφανσιν scribere. inde intellexi sic revera scriptum a Pachymere, more utique recepto aliorum, etsi nonnusquam ἐκφασις quoque legitur. sed maioris momenti fuerit notionem scrutari vocis huius. vulgo video a summis theologis Graeca Latine reddentibus ἐκφανσιν, ἐκφαντορίαν, ἐκφαντορικὸν πνεῦμα enuntiationis significato declarari. non reprehendo. iure tamen meo visus mihi sum posse hoc nomen ducere ab ἐκφαίνω, quatenus sonat *eluceo*, ut ἐκφανσις recte vertatur *explendescencia*. quod commodius ad subiecti loci sententiam, ni fallor, accidit.

P 476 *ἐνικανόω* p. 103 v. 13. huius verbi satis in libris quos viderim rari notionem e paraphraste Vaticano sumpsit, totum hunc locum sic reddente: *ἐκατὸν πενήκοντα χρυσίνους αὐτοῖς ἐδώρησατο*. sic ille coniungens quae auctor discreverat, centum aureos Vecco, quinquaginta Meliteniotae suppeditatos memorans. cui quatenus simpliciter donandi significatum vocabulo *ἐνικανούτο* subiicit, adhaereo defectu melioris auctoris; interim tamen suspicans assignationem annuae pecuniae istas summas aequantis, duobus exulibus in alimenta et usus vitae caeteros praebendae, isto vocabulo indicatam a Pachymere; ut dicere voluerit, cum eatenus nihil constituisset imperator de victu captivis duobus suggerendo, tunc per Alexandrinum patriarcham et logothetam ipsis assignari e fisco curavisse annuas pensiones, Vecco quidem auroreorum centum, Meliteniotae vero quinquaginta.

ἐννατίζειν p. 519 v. 7. codex optimus Barberinus in contextu habet *ἐννεατίζειν*: sed meliorem, ut opinor, idem lectionem in margine suggerit, *ἐνατίζειν*, pro quo Vaticanus *ἐννεάζειν* exhibet. nos ad marginalem lectionem probam illud ex duabus aliis contulimus, ut τὸ ν geminaremus. cum enim hoc verbum, ut mox ostendemus, formetur, ab *ἐννάτῃ*, quod frequentius per duplex ν scribitur, rectius putavimus *ἐννατίζειν* quam *ἐνατίζειν* dici. etsi nos non fugit scriptionem τοῦ ἐνάτῃ pro ἐννάτῃ non modo ut probam defendi ab Eustathio ad Iliad. β p. 223 ed. Rom. sed etiam ad Iliad. θ p. 712 commendari tamquam λογίοις eruditae usurpatam, ut dent locum ingeniosae traiectioni literarum, qua *ἐνατον* in *νέατον* mutetur: *nonum* quippe per *ἐνατον* signatum, cum sit ultimum in numeris simplicibus, *νέατον* idem quoque est: haec enim vox sonat *novissimum*. at mihi quidem haud placet haec argutia, quae vocabulum ab origine sua divellit. si enim *ἐνατον* quasi *νέατον* dictum est, iam hoc numerales nomen a suo numero *ἐννέα* non derivabitur; quod absurdum videtur. ut sit, scriptum a Pachymere *ἐννατίζειν* cum ν duplici, ex scriptura contextus et Vaticani codicis non temere, ut puto, auguror; existimoque usitatum in monasteriis hoc verbum ad indicandam refectionem corporis semel in die dumtaxat, nec prius hora ab ortu solis nona, usurpatam; quod diebus religioso ieiunio sacratissimum olim fiebat. nunc vero Athanasius patriarcha ita quotidie fieri iubebat *μονοφαγίαν δι' ἔτους ἑξακριβοῦμενος*. nimirum qui ad necessariam observantiam monastici instituti pertinere duceret toto anno nonnisi semel in die comedere, idque non ante horam a meridie tertiam, a solis ortu nonam, sic per monasteria fieri quotidie iubebat. *ὥς καὶ ἐννατίζειν αἰεὶ* hoc est; ita ut inde sequeretur semper monachos hora dumtaxat nona ieiuniumolvere, etiam festis domini et Paschalibus. legitima videlicet in coenobiis iam olim, quo die ieiunabatur, refectionis hora nona erat; prout demonstrare possem multis testimoniis veterum, nisi

eum laborem praeoccupasset Rosweidos noster in Onomastico ad Vitas Patrum, verbo *nona hora*, quem vide. in confirmationem hactenus dictorum noster hic idem auctor inferius p. 618 v. 1, quasi explicans quid prius vocasset *ἐννατίζειν*, ait Athanasium coëgissee *μοναχοὺς μονοπαλίαν κατ' ἐννάτας δι' ἔτους ἀσχεῖν*: *monachos ieiunare quotidie per totum annum, semel tantum in die, idque non ante horam nonam comedendo* *).

ἐξ αὐγώνια p. 284 v. 20. etiamsi vulgo grammatici ἐξ αὐγώνια P 477 dici censeant quasi ἐξ αὐγώνος, quae sint extra certamen, nihil ad causam attinentia, ἀπροσδιόνυσσα, videor mihi tamen vel ex hoc nostri loco non temere suspicari, significari eo vocabulo quae Latini *subseciva* vocant, ultra mensuram rectam excedentia in partitionibus agrorum. cum enim agrimensio per lineas fiat invicem ad rectos angulos sectas, saepe in campis obliquae figurae contingebat abundare spatium aliquod extra angulum ἐξ αὐγώνιας, quod ἐξ αὐγώνιον Graeci, Latini, ut dixi, subsecivum vocarent, saepe per haec vocabula utrique tropo quodam indicantes res accessorias nec praecipue intentas, sed quae auctarii loco ad primarias accumulentur, sicut istae subsecivae agri partes alteri confinium colonorum addebantur. πάρεργα Graeci aliter appellant, quibus praecipue intentum designans respondet τὸ προύργον, quod et hic noster usurpat.

ἐξ ἀντης p. 265 v. 19. scio ἐξ ἀντην vulgo putari dictum quasi ἐξ αὐτης, *sine noxa, incolumem, indemnem*. cuius notio- nis in Phaedone Platonis exempla leguntur. sed non quadraret ad loci sententiam interpretatio, quae istis vocabulis hic uteretur. non enim ideo vocabant Bulgari ad regnum Michaëlem Constantini regis quondam sui filium, quod eius cum spe successus inchoandi negotii tempus nunc esse putarent, cum adversa stirpi Constantini potentia Tocharorum in Bulgariae confinio dominantium staret incolumis: sed id volunt significare, infirmam esse modo illam minusque quam prius formidabilem, unde occasionem offerri non aspernandam censebant Michaëlis in paterni regni possessionem reducendi. nec abludit ab origine ac veriloquio iam

*) Post haec scripta reperi verbum *ἐννατίζειν* hoc ipso quem hic exposui significatu usurpatum a S. Theodoro Studita in Laudatione funebri S. Platonis monachi, quae ms. servatur in cod. Vaticano 1660. in ea oratione paulo ante medium referuntur haec verba Antonii monachi, qui discipulus et minister fuerat S. Platonis dum adhuc viveret: ἄστος φησὶ τῷ πατρὶ καὶ κύαμος πρὸς λαχάνοις καὶ ἀκροδρόνις, ἢ καθ' ἡμέραν ἐννατίζουσα ἀνέλαιος διατροφή, πλὴν κυριακῆς καὶ ἑορτῆς, καθ' ἃς εἰώθει ὁμοτράπεζος εἶναι τῇ κοινῇ ἀδελφότητι. ubi vides ἐννατίζουσαν διατροφήν vocari, refectionem hora nona sumptam. hoc enim totum testimonium sic Latine sonat: panis (inquit) patri, et faba cum oleribus ac teneris fastigiis stirpium, quotidianum erant sine oleo alimentum, nona non prius hora sumi solitum; nisi dominica esset aut festum: quibus diebus communi cunctis patribus mensa consueverat vesci.

indicato vocis huius haec secunda notio. nam *ἐξάντης* ex vi etymi proprie sonat eum qui ex gravi noxa primulum emergere incipit et *ἔξω ἄτης* esse. itaque votum est febre laborantis et morbo periclitantis sontico, illo versu expressum quem recitat Etymologici auctor, ὃ Ζεῦ γενέσθαι τῆσδὲ μ' ἐξάντην νόσου. *da Iupiter evadere me periculum huius morbi.* iam porro sanus esse dicitur, cuius remittens aut penitus cessans febris spem rediturae valetudinis relinquit integram. cuius rei quia somnus in acute febrientibus interdum signum est, discipuli dormire languentem Lazarum a Christo audientes aiunt Ioan. 11 12: κύριε, εἰ κοιμήται, σωθήσεται. *domine, si dormit, salvus erit.* ergo cum, quem Hippocrates *ἐξάντην* dicit, Galenus *ὕγιη sanum* interpretatur, sic intelligendum putarim, ut malo defunctum et febre purum velit dicere: nam et hi dicuntur *ὕγιαλναι*, licet ad plenum robur integri vigoris nondum confirmati sint, sed adhuc debilitatem imminutarum morbo virium sentiant. ac forte more suo Hesychii glossas in animo habuerit Pachymeres haec scribens, ubi legerat: *ἐξάντης ὁ τῆς νόσου ἔξω ὢν.* qui autem e morbo recens emergit, debilis videlicet imbecillisque adhuc est, quales tum videri poterant Tocharorum Bulgaris finitimorum opes, utpote qui paulo ante bello inter se civili, ducibus hinc Tuctaï inde Noga, ad internecionem usque conflixerant, secuta inde miserrima desolatione totius ipsorum regionis, et paucis admodum ipsorum Tzacam fugientem in Bulgariam secutis, nuper illic oppressis praevalente Osphentisthlabo. unum superest dubium, cur Pachymeres in secundo casu *ἐξάντης* scribat: nam in primo accipi non potest, cum tribus mox adiunctis femininis genitivis coaptetur *φανεῖσης Τοχαρικῆς ἐξουσίας.* an error hic agnoscendus et *ἐξάντους* rescribendum, contra fidem P 478 codicum optimorum B et A? nam Vaticanus hoc de more omisit. an potius existimandum, e nominativo feminino *ἐξάντη* patrium hunc casum a nostro duci? quod vereor ut analogia et recta grammaticae ratio permittat.

ἐπιτύμβιον p. 66 v. 5. agit de Nicandro Larisseno irritante Andronicum olim episcopum Sardensem, postea monachum, sed per ambitionem e vita monastica reversum ad dignitates; quibus subita conversione sortis eiectus, multis quos irritaverat ludibrium debuit, in primis Nicandro isti eius opera episcopatu pulso. qui ut Andronico exprobraret ambitiosam eruptionem e statu monastico, monachicum ei *ἐπιτύμβιον* iniecit, ipso statim reiiciente. non reperio alibi hanc vocem, sed manifeste docet hic ipse locus capitis tegmen monachorum proprium sic dictum; unde et cucullum Latine reddidi, et mox in repetitione rei eiusdem ecclesiasticis usurpatam scriptoribus pro cuculli synonyma caputii vocem adhibui. videri possit cucillum monasticum ideo dictum *ἐπιτύμβιον* quod cum vestis ipsa sit quasi sepulcrum monachi, cucullus extet velut apex ac fastigium tumbae.

ἐσκαμματισμένος p. 115 v. 11. quid sit hoc loco ἐσκαμματισμένος minus mirum est ignotum mihi esse nusquam alibi tale vocabulum nacto, cum ne Vaticano quidem paraphrastae vocis huius potestas perspecta fuerit, prout apparet ex eo quod ἐσκαμματισμένος viri nomen intelligit distincti a Moschampare, huius videlicet in chartophylacis officio successoris. sic enim ab eo hic locus redditur: συμβάν δέ τι καὶ περὶ τὸν ἐσκεμματισμένον χαρτοφύλακα καὶ Μοσχάμπαρα. ἔχοντες οὖν οὗτοι καὶ τὸν Πεντεκκλησιώτην ἐνεκόντων τῷ πατριάρχῃ. ita ille, tres ponens, ubi satis manifeste duorum tantum auctor meminit, Moschamparis exchartophylacis et Quinqueecclesiensis antistitis. nam cum nominasset ἐσκαμματισμένον χαρτοφύλακα, mox exponens quis is esset et quam ob causam ἐσκαμματισμένος diceretur, parenthesim inserit qua docet Moschamparem officio chartophylacis, prius quam haec fierent quibus se narrandis accingebat, decessisse, hoc ipso indicans ἐσκαμματισμένον χαρτοφύλακα hic a se positum pro exchartophylace sive chartophylace exauctorato. quid σκάμμα sit et quid τὰ ἐσκαμμένα, nemini est ignotum non plane peregrino in Graecorum librorum lectione. quid autem hic comminisci verisimilius possumus quam vel finxisse Pachymerem verbum σκαμματίζειν ex nomine σκάμμα, vel id verbum aut apud auctorem nobis incognitum repertum aut usu vulgari sermonis Byzantini tunc tritum suae historiae inseruisse. excogitari porro duplex potest notionis talis huic participio ἐσκαμματισμένος hoc loco inditae ratio. prior quia tabularium ecclesiasticum, cui custodiendo praepositus erat chartophylax, credibile est in loco septis circumdato fuisse servatum. septa autem ἐσκαμμένα, et σκάμμα locus fossa et vallo circumclusus dicitur; unde σκαμματισθεὶς aut ἐσκαμματισμένος dicatur, qui septo ecclesiastici archii excesserit iure amisso illic praesidendi post chartophylacis officium amissum. est praeterea σκάμμα magis proprie locus certaminis. Hieronymus ad Pammachium: *cur tu omissis super quibus pugna est, de scammate et loco certaminis egrediens, in peregrinis et longe alienis disputationibus immoraris?* sic sanctus doctor; ex quo liquet usitatissimo significato σκάμμα dici septum intra P 479 quod certant athletae, quod Galli *champ-clos* vocant. hinc altera ducitur causa cur a Pachymere Moschampar chartophylax dici ἐσκαμματισμένος potuerit. commiserat enim is sese cum Vecco in celebri illo colloquio l. 1 c. 35 narrato, contra eum disputans, sed infelici successu: nam quae dixit adeo valide sunt a Vecco retusa, ut ab ipso patriarcha, cui tunc Moschampar militabat, reprobata sint. quare quod victis athleticis et septo pulsus convenire videbatur ἐσκαμματισμένου sive ἐξωσθέντος ἐκ σκάμματος vocabulum, adaptaverit hic noster Moschampari.

εὐφυνής. vol. I p. 32 v. 3 sic Pachymeres, causam morbi quo gravi et longo laboravit imperator Ioannes Lascaris indicans,

scripsit: τὸ δ' ἦν, ὡς ἔοικεν, ἐκ ζέσεως φυσικῆς ἐγκαρδίου. ὅθεν, οἶμαι, καὶ τὸ εὐφρὲς ἐκείνῳ καὶ ὑπὲρ τὸ προσήκον ἦν. haec ego in hunc modum verteram: *origo eius verisimiliter imputabatur naturali effervescentiae cordis; quam et causam ei fuisse reor ruboris in vultu flagrantis.* super his edita iam priori parte illa Pachymerianae historiae convenit me vir et dignitate illustrissimus et ingenio ac eruditione praestans, idemque humanissimus ac mei longe supra meritum amans; et mirari se dixit quod τὸ εὐφρὲς, quo vulgo ingenium, industria, bona indoles, in classicis auctoribus signatur, ego ad vultus ruborem contulerim. huic ego gratiis prolixè habitis, et ex vero significata docilitate mea ad obtemperandum recta monentibus, ostendi quid secutus a nota vocis eius notione deflexissem. et ille me audito, innuere non est gravatus sibi satisfactum. quia vero eruditis quoque aliis lectoribus simile quidpiam occursu eius loci venturum in mentem est credibile, quae illi respondi, palam hic exponere operae pretium putavi. non me latet εὐφρὲς adaptatum homini plerumque sonare τὸ δεξιὸν τοῦ νοῦ καὶ εὐ πεφνκὸς πρὸς τὸ μαθεῖν, industriam et facilitatem quandam acris ingenii. sed et scio Hesychium εὐφρῇ explicare per ὠραῖον formosum. formae autem partem in vultu quis neget ruborem esse? et quid aliud ad formam pertinens ἐκ ζέσεως φυσικῆς ἐγκαρδίου *ex naturali fervore cordis,* quam ruborem hic dici existere verisimiliter comminisci potui? recte Eustathius ad Iliad. β p. 172 ed. Rom. ζητέον ὡς διττὴ ἡ φωνή, ἡ μὲν κατὰ τὰ ἐκτὸς . . . δεξιότης οὖσα σωματικὴ καὶ εἰς ταυτὸν ἤκουσα τῷ κάλλει . . . ἄφ' ἧς καὶ πρόσωπον εὐφρὲς . . . καὶ αὐτὴ μὲν ἡ κατὰ σῶμα φωνή . . . ἑτέρα δὲ κατὰ νοῦν, ὅθεν καὶ εὐφρὴς ὁ εὐ ἔχων εἰς τὸ εἰδέναι. vides hic clare distingui duplicem vim verbi εὐφρῆς, quarum ad mentis acrimoniam una, ad corporis ac vultus speciem pertineat altera. iuxta priorem nequaquam hic Pachymerem locutum suadet, quod sit inconsequens promptitudinem ingenii nimiae ac morbosae cordis effervescentiae tamquam proprium effectum assignare, praesertim cum mox addat rem plane contrariam, nempe *fuligines ex isto cordis incendio sursum in cerebrum perlatas rationis in Ioanne Augusto usum perturbasse.* haec enim est sententia verborum illorum: οὐ στέγοντος τοῦ μορίου τὸ πάθος κἀντεῦθεν ἐκτρεπομένου τοῦ εἰκότως, ὡς μηδὲ χρησίμους πολλάκις ἀναπέμπειν τῷ ἐγκεφάλῳ τὰς ἀναπνεύσεις. quin et dum reputo Pachymerem lectione antiquitatis plenum potius in scribendo respicere quid apud auctores viderit quam curare quid minus ipso tritus in veteri eruditione lector intellecturus statim sit, in animo, cum haec chartae illi-neret, habuisse simul illos Homeri versus Iliad. δ τοιοῖ τοι Μενέλαε μῖανθην αἶματι μηροῖ εὐφρῆες, simul Plutarchi ex libro πῶς ἂν τις αἰσθοίτο ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ locum hunc de iuvene progresso iam in studio virtutis: ἀλλὰ καὶ προσαγορευθεῖς

ὕφ' ἑτέρου ταύτῃ τῇ προσηγορίᾳ (φιλοσόφου) φράσσειν ἂν εὐ-
φυῆς νέος, ὥστ' εἰπεῖν μεδιᾶσας καὶ ὑποπλησθεῖς ἐρυθρήματος, P 480
οὐ τίς τοι θεός εἰμι, cum in primo cruentam rubedinem, in al-
tero verecundum ruborem faciei, coniuncta cum vocabulo εὐφυῆς
videret, illud in sua scriptione posuisse, animo indicandi con-
spicuum ardorem vultus flagrantis, qualem in Ioanne Lascari ex
cordis inflammatione, ut credebat, ortum observaverat.

Ζευξίππου φυλακὴ vol. I p. 519 v. 9. agit de Latinis
captis ad Bellagrada, quos Constantinopolim ductos et illic osten-
tatos plebi, deinde ait historicus in hunc quem vocant τῆς Ζευ-
ξίππου Zeuxippi carcerem fuisse conclusos. nullum vidi idoneum
auctorem qui fuisse Constantinopoli carcerem sic dictum doceat.
Procopius l. 1 de Bell. Pers. p. 70 ed. Reg. et l. item 1 de Aedif.
p. 23 βαλανεῖον balnei publici meminit quod ὁ Ζεύξιππος voca-
retur. Nicephorus item Callisti l. 9 c. 9 p. 697 ed. Paris. δημό-
σιον λουτρὸν περιφανές τε καὶ μέγιστον, publicum lavacrum con-
spicuum et maximum, τὸν Ζευξίππον fuisse nominatum tradit.
Thermas a Severo conditas has ferunt in templo Διὸς Ζευξίππου
Iovis equos iungentis seu curru subiunctis equis tracto vehentis,
quod Ζευξίππου vox indicat, fortasse sic dicto quia tali specie
Iupiter olim in eo templo effictus videretur. ex veteri porro illo
fano vocabulum recentiori Thermarum aedificio ei adiuncto ad-
haesisse apparet. estque id verisimilius quam quod alii suspican-
tur, a Zeuxis pictoris tabulis, quales illic prostarent, locum no-
minatum. statuis enim et signis fuisse videtur insignior quam
tabulis: vide quae de loci eius ornatu exquisitissimo collegit e ve-
teribus Petrus Gyllius l. 2 de Topog. Constant. c. 7, ubi proli-
xum exhibet catalogum statuarum illic erectarum. frequentari
solitum concursu curiosorum indicat Nazianzenus orat. 25, ubi
Zeuxippum propterea vocat novam Ierusalem, quod templo a
S. Helena in Calvaria condito et nova Ierusalem vocato splen-
dore ac magnificentia non cederet. quare solus Pachymeres arti-
culo fem. generis τῆς Ζευξίππου φυλακὴν dixerit, non plane
comperi. suspicabar posterioribus temporibus, collapsa aevo
parte antiquarum balnearum (nam ante hos centum annos nulla
restare vestigia Zeuxippi testatur Gyllius) rudera in στώαν por-
ticum efformata, iuxta quam spatiis vacuis septo circumdatis
multitudo haec captorum bello Latinorum, quam urbis ordinarii
carceres minus caperent, conclusa tunc fuerit; et haec a nostro
τῆς Ζευξίππου (subaudi στώας) φυλακὴ vocata. sic hodie apud
Algerium, ex veteri lol caesaria deformatum nomen, a piratis
capti custodiuntur in balneo, nel bagno, prout ab expertis di-
dicimus.

ζυγὸν εὐαγγελίου τιθέναι p. 146 v. 12. agit de or-
dinatione Athanasii patriarchae Constantinopolitani, in qua quae-
rendum ad intelligentiam huius loci, quid sit iugum sancti evan-

gelii ponere. docet id nos ritus ordinationis episcoporum apud Graecos, qui extat in Euchologio p. 302, ubi diserte traditur completo Trisagio celebrantem episcopum ascendere in crepidinem sacrae mensae, ibique illi offerri a praesentibus tribus episcopis ordinandum a dextris celebrantis; a sinistris autem adstare chartophylacem, qui celebranti chartam offert, in qua scriptum sit *ψῆφω καὶ δοκιμασίᾳ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων καὶ τῶν δόσιωτάτων πρεσβυτέρων, ἡ θεία χάρις ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῇ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα προχειρίζεται τὸν δεῖνα τὸν θεοφιλέστατον πρεσβύτερον ἐπίσκοπον τῆς θεοσώστου πόλεως*

P 481 *τῆςδε. εὐξώμεθα οὖν ὑπὲρ αὐτοῦ ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ παναγίου πνεύματος.* hoc est *suffragio et approbatione dei amantissimorum episcoporum et sanctissimorum presbyterorum, divina gratia, quae ubique infirma curat et deficientia supplet, promovet N. dei amantissimum presbyterum episcopum a deo servatae civitatis N. oremus igitur pro eo, ut veniat super eum gratia sanctissimi spiritus.* ubi chartam hanc celebrans accipit, archidiaconus audientiam indicit, clamans *πρόσχωμεν attendamus.* mox celebrans quae scripta sunt in charta pronuntiat, intelligibili cunctis voce. post quod ut praecepto orandi pro ordinando pareant, tam qui sunt intra cancellos presbyterii quam qui extra, pariter acclamant *κύριε ἐλέησον domine miserere.* tunc celebrans evangelii volumen explicat et sic apertum imponit capiti et collo eius qui ordinatur, adiutantibus in eo et aliis episcopis: *ἀναπτύσσει τὸ εὐαγγέλιον ὁ ἀρχιερέυς, καὶ ἐπιτίθῃσι τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ τραχήλῳ τοῦ χειροτονουμένου, συνεφαπτομένων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων.* en quid sit *ζυγὸν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου τιθέναι*, quod hic noster memorat, caerimoniae ordinationis partem illam obire qua sacer evangelii codex explicatus ponitur supra caput et collum eius qui ordinatur ad modum iugi ζυγοῦ. porro in codicis apertura curiosa superstitio captabat omen ex verbis in oculos adstantium incurrentibus visu primo diducti voluminis; cuius vanitatis exemplum hic Pachymeres recitat, prout in ordinatione Athanasii contigit.

Θεμέλιον p. 306 v. 8. quid vocet hoc loco Pachymeres *Θεμέλιον πρῶτον*, exponit mox in versu per illa verba *πρώτη βᾶσις.* est ergo ex eius mente *Θεμέλιον σελήνης πρῶτον* primus a synodo novilunii processus, hoc est *νουμηνία* et verum mensis lunaris initium. idcirco autem non otiose id notatur, quod plerumque in mensibus, quales sunt Romani, solaribus contingat plenilunium, et neomeniam ad menses diversos pertinere. ostendimus autem libro harum Observationum 3, ubi defectionis huius lunaris calculos dabimus, contigisse illam die 14 Ianuarii anno Chr. 1302. unde est consequens *νουμηνίαν* quae praecessit hoc plenilunium eclipticum in ipsas Ianuarii kalendas incidisse. nam 14 lunae die plenilunia fiunt. exprimere igitur noster hic voluit

Iunae menstruum cursum allegoria quadam aedificii: quia enim substructionis initium fundamentum est, Graecis dictum *θεμέλιον*, recte transferri posse id nomen putavit ad significandum initium motus, quo luna statim a puncto coitus cum sole ad novum circuitum sese incitat. forte autem *κυριολογίαν* quandam auctor posuit in voce *μήν*, ut per eam alioqui totum *τριακονταήμερον* spatium triginta, et si quid excurrit, dierum indicare vulgo solitam, hic proprie intellexerit kalendas ipsas sive primam mensis diem; ita ut, cum dicit *μήνα δὲ Ἀθηναίων πρώτη βάσις ἵστατο μήνης*, indicare quod dixi voluerit, mensem lunarem eo anno cum civili paria inchoando fecisse, ac primo ipso Ianuarii primum inivisse lunaris periodi diem. quod ex tabulis hodieque astronomicis verissimum deprehenditur.

ἵκταρ p. 43 v. 4. iterum p. 155 v. 10. Hesychius τὸ *ἵκταρ* exponit *ἐγγύς prope*. idem docet Eustathius ad Odyss. ψ et uterque recitat usurpatum Platoni 9 de Rep. adagium, οὐδ' *ἵκταρ βάλλει*, de iaculatore infelici, qui non solum non ferit scopum sed ne prope quidem accedit. ad hanc huius vocis notionem cogitatam in his locis Pachymeri interpretationem utrobique meam accommodans, haud aberrasse me ab auctoris sententia confido. adiiciam obiter quod in mentem venit, etymon vocis Latinae *instar* non aliunde videri quam ab hac Graeca *ἵκταρ* repetendum. est *ἵκταρ*, ut monet Hesychius, ἀπὸ τοῦ *ἰκνεῖσθαι*, quod sonat *pervenire*, ex ea origine accommodatum ad significandam imitationem seu expressionem formae, quae tantum non pervenit et abest proxime a vera similitudine archetypi, ut recte *instar* illius possit haberi. grammatici, et in his novissime accuratissimus Vossius, frustra, ni fallor, conflictantur in extundendo Musis invitis veriloquio vocis huius e verbo *instare*. habemus ex eo quod subiicio etiam literam n, ex ν τοῦ *ἰκνέομαι*. cappa vero facile credi potest ob euphoniā sublatum aut in s emollitum in vocabulo Latino *instar*. sic opinabar: iudicent οἱ τοιαῦτα δεινοί, quorum arbitriis obnoxius et libens stetero. antequam desino, admoneo tertium uti verbo hoc Pachymerem, p. nimirum 290 v. 1: οὐδ' *ἵκταρ* ἄξιον κρίνουσα τὸ συνάλλαγμα de Augusta matre Ioannis despotae huius matrimonium cum filia Chumni praefecti canicleo, licet id Andronicus pater despotae optaret, impar dignitati filii ducente. sed et alter occurrit locus p. 502 v. 2: τὸ μὲν ὅσαπερ ἤτουν διδόναι, οὐδ' *ἵκταρ* βάλλον οὐμένουν ἐδοκίμαξε. significat ne prima quidem cogitatione tenus venisse in mentem imperatori dare Catelanis stipendia flagitantibus quantum pecuniae poposcerant. vide etiam p. 480 v. 15.

ἱπνὸς ἅγιος p. 80 v. 11. vulgata notione *ἱπνός* furnus est, aut etiam fimetum et receptaculum sordium. hinc in aedibus sacris locus in quem res sacrae putredine inutiles consumendae proiiciuntur Graecis, ut hic docet noster, *ἱπνὸς ἅγιος* dici-

tur. memini et alicubi legere δεξαμενήν vocatum. Latini piscinam appellant.

ἰχνηλάτης. hoc verbum priori a me Glossario tractatum repono, ne lectorem lateant quae Claudius Maltretus illic a me scripta legens de suo contulit ad rem illam illustrandam, auro contra non cara. “*Texeira* (inquit) Lusitanus in historia Persidis l. 1 c. 35 meminit regis cuiusdam *Resere Anuxiron* vocati. is nimirum est *Chosroes Anasuranus* tui Symeonis Seth. addit *Texeira* eius regis tempore delatos ex India in Persidem libros duos philosophicos, quorum uni nomen fuit *Celilah*, alteri *Vuademana*. unum nimirum librum divisit in duos, pro duplici nomine duorum interloquutorum primae dissertationis. כֶּלִּיל celilah apud Schindlerum p. 861 significat arabice corona, in voce *vuademana* primum v coniunctio est γ. secunda syllaba va est verbum נָבַּא va, ingressus, vel quid ex eo derivatum. reliquae tres syllabae *demana* videntur esse a נָבַּא dama, observavit, unde cum adiuncto נ Nun *heemantico* nomen formatur significans observatorem gressuum, ἰχνηλάτην videlicet ac vestigatorem tuum. Symeon Seth ait initio primi Prolegomeni *Chosroen Anasuranum* fuisse filium *Davidis*. meus Procopius eundem asserit *Cabadis* filium. liceat suspicari exscriptores libri Seth Δαβίδ pro Καβὰδ vitiose posuisse: nam in tota historia regum Persicorum nullus reperitur *David* dictus. puto etiam eos errasse in nomine Perzoes traiectione literarum, cum *Perozes* recta scriptio sit: nam hoc nomen Persis usitatum reperitur. quare corrigendum quoque puto Ammianum Marcellinum lib. 19, dum *Pirosen* pro *Perozen*, ut opinor, scribit. totum locum ita et legerem et interpretarer pace doctissimi Valesii: Persis Saporem et *Xahan-xa* et *Perozen* appellantibus, *regum regem*, et *dissipatorem*, supple hostium, a נָבַּא parats Hebraeo. unde Baal peratim dictus locus ubi *divisit dominus inimicos Davidis*. 2 Sam. 5 20.” Haec Maltretus, quibus addo quod amici Florentia scribunt, nempe illic in celeberrima Ducis Magni Medicea bibliotheca servari exemplar Graecum huius eiusdem libri, cum indicio temporis, quo is est e barbarica in Graecam translatus lingua. asseritur enim id factum iussu Alexii Comneni, quem constat imperium Orientale tenuisse ab anno Christi 1080 ad 1118. nec abhorret ab hac chronologia aetas Symeonis Sethi, quippe quem illustriss. Leo Allatius diatriba de Simeonum scriptis p. 181 floruisse testatur sub imperatore Michaële Duca; cuius imperium cum ab anno Christi 1071 ad 1078 pertinuerit, facile potuit florentis tunc aetatis Sethus vitam ad multos inde annos propagasse et consequenter diu vixisse sub Alexio Comneno.

καβαλλαρικαὶ τιμαί p. 498 v. 16. agit de comitibus Mpyrigeria Tentzae, quorum aliquos docet ab imperatore equestribus fuisse honoribus affectos. intelligit, opinor, equestrem

dignitatem certis formulis et publica cerimonia ipsis ab Andronico Augusto honorifice collatam. quod in historiis aevi citerioris crebro factitatum a regibus legimus, puta cum manu sua calcaria nobilibus sibi caris induunt, aut torquem in collum iniiciunt, insigne honorarium equestris dignitatis.

κάκη καὶ κάκην ἐπιλύειν p. 128 v. 4. μηδ' ἐπιλύειν τὴν κάκην. ita codex uterque Barberinus et Allatianus, quae Vaticanus omittit. in hoc loco notanda praesertim vox κάκην cum accentu in priori syllaba, longe ideo diversa a feminino adiectivi κακός, quod semper κακή cum gravi in ultima scribitur. nec antiquis ignota est haec differentia. enarrat Hesychius quendam locum innominati auctoris, in quo visebantur haec verba τῆς ἐμῆς κάκης, voci κάκης ut synonymam subiiciens vocem κακουκίας (rescribe κακουχίας). Eustathius quoque παρεκβολαῖς ad Iliad. ν, ad illum versum 634 ἦν ἐμὲ λωβήσασθε κακαὶ κύνες, agnoscit vocabulum κάκη diversum a κακή, sic annotans: κάκη γὰρ οὐ μόνον ἡ κακία, κατὰ τοὺς περὶ Πλάτωνα, ἀλλὰ καὶ ἡ δειλία. denique antiquus grammaticus auctor opusculi cui titulus est ὅσαι λέξεις πρὸς διάφορον σημαίνονμενον διάφορον δέχονται τόνον, inter vocabula pro accentus diversitate significatum mutantia recenset κάκη, vocabulum aliud sonans quam κακή. restat nunc statuendum quam huic voci notionem hoc loco subiiciat Pachymeres. alias observavi pendere illum ex Hesychio. Hesychius autem, ut modo monui, κάκην per κακουχίαν exponit. resciamus autem licet ex eodem Hesychio quae sit apud ipsum vis huius vocabuli. κακουχία, inquit ille, ἀσθένεια, ἀμέλεια, ἀθεραπεία. est ergo Hesychio κακουχία non quaelibet infirmitas, sed incurata et neglecta. quid ergo hic sibi volunt Ephesinus, et Cyzicenus episcopi, negantes declarandum esse orthodoxum Gregorium Cyprium priusquam iudicium subierit, et secus facere dicentes fore ἐπιλύειν τὴν κάκην *solvere plagam incuratam*? hoc, opinor, volunt: tam perperam id actum iri, quam inconsulte medicus chirurgus vulnus altum nondum coalitum aut cicatrice obducta persanatum solveret fasciis et pro plane curato dimitteret ac temere iactaret. hunc sensum adstruunt duae illae, quas continuo subiungunt, proverbiales item locutiones, ἄλλα P 484 κεύθοντας ἄλλα βάζειν. *alia occultantes alia effutire*, et οἰκονομοῦντας ἀνοικονόμητα *excusantes inexcusabilia*, quae in parem sententiam facile coeunt pro conditione argumenti subiecti.

κάμπος μαινομένου p. 314 v. 2. campi Latinum nomen Graeci recentiores suis literis eadem notione scripserunt. exempla dat Meursius. nec dubium videtur quin hic de campo quodam et planitie agatur, forte interiore ditioni Romanae et distante a limite, usque in quam tamen licenter excurrendo barbari penetrarint. quis proprie hic locus inter Orientales imperii

regiones fuerit, et cur *μαινομένου κάμπος furentis campus* appellatus, nondum reperi, etsi repperim in actis S. Platonis Ancyranis martyris elegantissime Graece scriptis, quae manu scripta servantur in bibliotheca Vaticana, fuisse prope Ancyram locum, qui *κάμπος* vocabatur, in quo sanctum eius martyris corpus a Christianis sepultum est, ubi et idem amputato capite martyrium consummaverat. haec enim illic leguntur: τὸ δὲ τίμιον καὶ ἅγιον λείψανον τοῦ μακαρίου Πλάτωνος, λαβόντες οἱ Χριστιανοί, κατέθεντο ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, τῷ ἐπιλεγόμενῳ κάμπῳ.

κανικλεῖον p. 193 v. 7. quid esset *κανικλεῖον*, nusquam satis explicatum occurrit. vereor autem ut possim credere Pontano arcem id et monasterium fuisse Constantinopoli aienti, notis ad c. 14 l. 1 historiae Cantacuzeni, ubi de hoc ipso Nicephoro Chumno, quem Pachymeres hic ait canicleo praepositum fuisse ab Augusto, quemque prius p. 164 v. 17 dixerat ex quaestore creatum ab eodem mysticum, Cantacuzenus consentaneae nostro haec scribit: καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Νικηφόρος ὁ Χοῦμος, σοφὸς ἀνὴρ καὶ θαυμάσιος ἐν φρονήσει, πολλῆς τε ἀπολαύων βασιλέως εὐνοίας τε καὶ τιμῆς. *et qui canicleo praeeerat Nicephorus Chumnus, sapiens et mirae prudentiae vir, in primis carus imperatori magnique ab eo habitus.* arcem fuisse Constantinopoli canicleum vocatam non memini legere, monasterii eius nominis meminit obiter Zonaras in Alexio Comneno, dum ait Comnenos fratres urbe capta iam securos evocasse matrem et coniuges e monasterio caniclei in Palatium. verba Zonarae sunt: ἤδη δ' ἐν ἀσφαλεῖ γεγονότες οἱ Κομνηνοὶ καὶ τὴν μητέρα σφῶν καὶ τὰς ὁμεννέτιδας ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Κανικλείου πρὸς τὰ βασίλεια μετέστειλαντο. tamen id monasterium, quo abstractas e templo S. Sophiae, in quod asyli iure confugerant, matronas Comnenorum Botaniates transtulerat, ut idem Zonaras mox ait, Anna Comnena rem eandem referens l. 1 p. 54 vocat *γυναικείαν μονὴν τῶν Πετρίων*, muliebre monasterium Petriorum, quod et ait situm fuisse prope *Ferreā* τὴν ἀγγοῦ τῆς Σιδηρᾶς διακειμένην. suspicor *κανικλεῖον* aedes fuisse in quibus asservabantur scripturae publicae et ubi expediebantur imperatoria diplomata, quale Romae visitur palatium cancellariae, monasteriumque illud Petriorum proprie vocatum ex eius domus publicae ac notissimae vicinia indicatum et denominatum a Zonara fuisse, praefectum autem caniclei vocatum, quem cancellarium dicimus, cui esset tabularii regii custodia et chartarum imperatoriarum expeditio commissa, amplum iam et celebris in aulis omnibus splendoris officium. auctorem habeo Radevicum l. 1 de Gestis Friderici imperatoris c. 47. *unus*, ait, *de servis palatii, caniclinus videlicet, quem nos cancellarium dicere possumus.* sic ille, melius, opinor, quam Guntherus, qui metri forte commoditatem secutus *caniclinum* interpretatur *camerarium*.

Graeci cognominis usu

hic caniclinus erat. nobis camerarius idem esse potest.

est in eadem sententia Spelmannus in Archaeologo, verbo *cancellarius* et *caniclinus*. videtur idem confirmare Nicetas l. 2 in Alexio, dum de officio praefecti canicleo scribit, existimatum P 485 id fuisse summae apud imperatorem aut sub imperatore potestatis. verba eius sunt: *παρὰ βασιλεῖ δύνασθαι τὰ πάντα οἰόμενος τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀφφίκιον*. quod cui magis quam *magni*, ut nos loquimur, *cancellarii* officio conveniat, non video: hoc enim qui exercet, mens veluti et manus est principis. *κανικλείονα* uno vocabulo, *canicleonem*, isto fungentem magistratu virum appellatum affirmat Gregentius. agens enim de quodam *Herba*, probato et caro imperatori, qui et hunc e sacro fonte susceperat, ait eum a favente ipsi Augusto cooptatum in senatum et factum *ὑπεκκλησίονα hypcclesionem*, qualem, ut addit, *Romani patri-cium et canicleonem appellant*. *Ἐνα τῆς συγκλήτου τοῦτον ἀπέ-φηνε, ὑπεκκλησίονα αὐτὸν ποιήσας, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι πατρίκιον καὶ κανικλείονα προσαγορεύουσι*. ubi obiter habemus non memoratum alibi magistratus huius nomen *ὑπεκκλησίονα*. de etymo vocabuli huius, nisi est a Latina voce *cancelli*, unde *cancellarium* merito Spelmannus deducit, rationem originis explicans, amplius quaerendum puto.

Κάνης p. 456 v. 11. de voce *Κάνης* aut, ut alibi noster scribit *Κάνης*, dixi quaedam Glossario priori. iis nunc haec habeo quae addam. animadverti in Chronico Arabico Abulpharagii, unde universam imperii Tocharorum Mogulici chronologiam, quatenus ad Pachymerianae historiae illustrationem pertinet, inferius libro harum Observationum 3 c. 7 digeram, animadverti, inquam, duplicem in usu Orientalium gentium affinis soni vocem fuisse supremae indicativae potestatis, quarum altera communis Tocharis cum Praesteiannensibus et Sinensibus, alia Mogulensium fuit propria. voces hae sunt *Chan* et *Kaan*. priore insignitus legitur qui ultimus ei praefuit imperio quod presbyteri Ioannis appellabatur; ex cuius eversione Mogulicum ortum est. refert enim Abulpharagius extremum illum *Ioannem* fuisse proprio vocabulo *Ung-Chan* appellatum. hunc qui occidit eiusque occupavit solium *Tamuiinus* primum dictus, novo deinde adscito *Gingiz* nomini *Chanis* nomenclationem ut regni indicem addidit, *Ginhiz-Chanes* nuncupatus. huius filius et haeres prius vocatus *Ogtai*, *Kaanis* in auspiciis regni vocabulum accepit, quod et illustre reddidit gestis rebus victoriisque clarissimis. inde factum puto ut quidam eius posterorum nomen illud pro regni insigni usurparent. dico quidam: non enim omnes, cum qui *Kaani* huic ipsi *ἀμέσως* successit eius filius *Cayuchus*, non *Kaanis* sed *Chanis* appendicem in imperii notam privato nomini adiunxerit,

Georgius Pachymeres II.

vocatus constanter Cayuch-chan. primus qui Cayucho decedenti suffectus est, Munkakao non *Chanis* sed *Kaanis* epitheton adscivit. Munkakao mortuo et eius successione incerta propter Kublai et Aribugae candidatorum imperii per duodeviginti annos bella civilia, *Hulacu* frater Munkakai, missus dudum ab eo ut pro se praeesset Occiduis imperii tractibus, etsi, numquam rite lectus aut inauguratus imperator, haud obtinere videretur verum ius regni Mogulensium, tamen quia de facto tali potestate fungebatur, ab Abulpharagio aliquando appellatur *Hulacu il Chan*. hoc vero mortuo, ubi legitimis suffragiis gentis collocatum in Mogulensium solio Abakam Hulacu filium retulit, semper illum deinde *Alaka-il Chan* Abakam Chanem nominat, ut emphasim *αὐτοκρατορικῆς* monarchiae in voce *Chan* non dubiam agnoscat. Cazanen deinde, quem Pachymeres celebrat principum veterum in paucis illustrium ambitiosum aemulatorem, facile crediderim *Kaanis* secundi suae gentis longe clarissimi monarchae cognomen potius optasse quam *Chanis*, quod in reges quoque suae gentis non laudatissimos vulgatum et in aliis insuper populis usitatum noverat. etenim Sinarum rex, quem *Kaan*
P 486 vicit et ad necem ultro sibi consciscendam adegit, *Altun-Chan* nominatus traditur. haec cum ita sint, Pachymeres, uti et multi alii scriptores, ex *Chan* et *Kaan* unicam conflare appellationem, Tatarorum, ut putant, peculiarem principum, cum tamen sit, meo iudicio, verisimilius vocem quidem *Kaan* propriam gentis Mogulicae fuisse, *Chan* autem Sinensibus saltem et Praesteiannensibus, fortassis etiam et aliis interioris Asiae gentium dynastis tribui praeterea fuisse solitam.

κάραβος p. 211 v. 16. Hesychius *κάραβον* a Macedonibus dici ait *πύλιν*. haec sola e multis huius vocis notionibus huc quadrat, dum ea pro natura subiectae rei significatos putemus exitus paludis sive canales certis locis defossos et hinc inde tignis alte fixis munitos ad aquam corrivandam. horum capita extantia tignorum primum devinxisse invicem validis funibus Philanthropenus hic narratur, deinde instravisse transversis tabulis, tum hoc plano pro fundo usus turribus tollendis, e quibus arcem oppugnaret. non me latebat cum haec scriberem *κάραβον* navem quoque significare. nam et alibi hanc usurpatam a Pachymere vocem sic sum interpretatus. ideo tamen mihi minus verisimile visum est, id vocabulum isto loco a nostro historico in hac vulgari notione usurpatum, quod naviculas, quantumlibet inter se vinctas, innatantes stagno, parum solidum fundum existimarem poliorceticis machinis sustinendis, prout factum illic narratum exigit. quia tamen exempla non desunt *μωσύνων*, *obsidionalium turrium*, et machinarum id genus, *ἐκτεπόλεων*, navibus impositarum in oppugnationibus littoralium arcium; si cui prudentiori me lectori praeferenda videretur simpli-

cior et magis obvia loci eius expositio, interpretationem illam meam in hunc modum refictam hic habeat: pro hisce Graecis Pachymeris verbis p. 211 v. 15 ἐπισχῶν τοὺς τῆς λίμνης καράβους συνδεῖ σχοίνοις, καὶ ξύλα μέγιστα ἐνιέεις ἐπ' ἐκείνων κατασκευάζεται μόσυνας; haec in Latina versione substituantur: *arrepas, quae in stagno repertae sunt, cymbas, funibus colligat; et lignis super eas constratis maximis, turres in eo tabulato, et machinas construit.* atque hanc ingenue fateor, nunc mihi verisimiliorem videri sententiam; ex eo praesertim quod Pachymeres statim addat τὰ δ' ἄλλα πλοῖα πληρώσας. ista enim *aliarum navium* mentio satis indicat, putasse ipsum: καράβους quoque, quos paulo ante memoraverat, ex eodem πλοίων, sive navigiorum genere esse.

καρπός p. 146 v. 18. vox καρπός hic in notione qualem alibi nuspiam observaveram ponitur, folii paginam indicans, metaphora nimirum populari, quali vulgo in Gallia scapus chartae vocari solet *une main de papier.* est καρπός iunctura brachii cum manu, ἄρθρον χειρὸς καὶ βραχίονος, ut loquitur Aristoteles 1 de part. animal. apparet tamen volam ipsam seu palmam et mediam planitiem concavae manus καρπὸν etiam dici. nam Homerus Iliad. σ choreas describens iuvenum cum virginibus manibus invicem consertis saltantium, tali videtur significato καρπὸν usurpare, dum scribit

ἐνθα μὲν ἦϊθεοι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι
ὠρχεῦντ', ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχοντες.

si enim alter in alterius carpo manum habebat, ut ait, non utique brachii iuncturam carpum dicit, sed palmam et volam, qua teneri et stringi solet manus se invicem saltando trahentium. habet autem quandam speciem volae extensae pagina, ut fundamentum translationis non desit, usitatae tunc forte vulgari sermone, etsi rarius in libris reperiatur. aliquando putaram καρπὸν hic reddi posse *articulum* aut *capitulum*, comma scilicet primum in oculos incurrens libro aperto, quod potest interdum esse ex media aut infima pagina. sed id dici nequit hoc loco. satis enim noster indicat omen de quo agit, captari solitum ex verbis in capite sive principio paginae occurrentibus. alioqui enim non omnes convenissent in animadvertendo malo augurio ex verbis iisdem: fieri enim potuisset ut tres episcopi, qui cum celebrante cooperabantur in illa apertione et impositione codicis evangelici, non in eandem omnes paginae partem oculos coniecissent. hae me causae impulerunt ad καρπὸν hoc loco *paginam* interpretandum.

κάστρον. ad ea, quae dudum notavi Glossario vol. I p. 571 περὶ κάστρου sive εἰρκτῆς λήθης, de castello sive carcere oblivionis, addam hic quae suggessit Pater Claudius Maltretus Soc. Jesu, datis ad me post illa lecta humanissimis literis. "*dudum* (inquit) haec notaveram ad c. 5 l. 1 Procopii de bello Per-

sico, de castello oblivionis: huius arcis mentionem faciunt in
P 487 vita S. Ioannis Eleemosynarii Leontius et Metaphrastes apud Bol-
landum Mens. Ian. tom. I p. 508 et 525. de eodem agunt Cedre-
nus ed. Reg. p. 346, auctor Miscellae l. 17 p. 510, Theophanes
p. 220, Agathias l. 4 ed. Reg. p. 138. accuratius caeteris Theo-
phylactus Simocatta, cuius verba ad calcem huius capituli com-
modius reddam. simile quoddam habuisse castellum videntur
Graeci imperante Andronico seniore, cui Nicephorus Gregoras
l. 9 p. 200 ed. Basil. datam fuisse dicit optionem malletne mona-
sticum habitum induere aut aliud subire malum; quae postrema
verba aut caedem innuebant, inquit Gregoras, aut exilium, aut
βίαιαν ἀπαγωγήν εἰς τὸ τῆς λήθης φρούριον violentam abductionem
in castellum oblivionis. Leunclavius in Pandectis historiae
Turcicae p. 445 ed. Reg. n. 128 castellum illud Bosphoro fuisse
appositum ex Gregora coniicit. at nusquam Gregoras eius situm
designat. *de castello vero Persico oblivionis dicto, postquam*
ostendi tragicam Arsacis historiam a Procopio narratam, eam-
dem referri ab Ammiano Marcellino l. 17., sic notavi ad illa
verba mei Procopii: Arsacem in castellum oblivionis detrudi.
verba Theophylacti Simoc. quae me redditurum promisi supra,
hic accipe ex l. 3 c. 5. φρούριον (Γιλιγέρδων ὄνομα αὐτῷ) ἐνδο-
τέρω τῆς Μηδικῆς ὁκοδοῦνται ἐν χώρᾳ ἐπιλεγομένην Βιζακοῦ, οὐ
πόρρω Βενδοσαβείρων τῆς πόλεως. πρόσσεσι δὲ τούτῳ καὶ τις
εἰρκτή. λήθην δὲ ὀνομάζουσι ταύτην οἱ βάρβαροι. hinc nos vi-
detur abducere Ammianus Marcellinus, cum ait Arsacem exter-
minatum fuisse in castellum Agabana. at hoc ipsum, mea qui-
dem sententia, illius est carceris nomen ex duobus coalitum
cum articulo. proxime ad origines accedet qui ita scripserit,
Hagoba-nas vel Hagoba-nasa. etenim Gob, et Chaldaice goba
vel gubba, quod toties in c. 6 Danielis occurrit, foveam et la-
cum significat. utroque autem vocabulo Scripturae Sacrae inter-
pretes carcerem bene septum et praealtis parietibus munitum de-
signant. carcer in quem Ioseph coniectus fuit, fovea dicitur
Sap. 10 13, a LXX λάκκος, et Gen. 41 14 ὀχύρωμα munitio.
haec est Chaldaici potestas nominis גבא vel גר. alterum vero a
verbo נש progenitum oblivionem sonat. originem quoque no-
minis Giligerdon mihi videor in eo deprehendisse quod subiicit
Simocatta, arcem illam fuisse addictam custodiendis bello captis,
quos rex intentius asservari vellet. gili vel geli deduco a verbo
גל, quod valet captivum abduci. est autem gerd, nisi fallor,
idem ac geder, Latine septum, a verbo גדר gadar, unde nomen
Gades, et Γάδειρα, quod Hesychius περίφραγμα interpretatur.
subscribit Avienus v. 914, cum ait

barbara quin etiam Gades hinc lingua frequentat:

Poenus quippe locum Gadir vocat undique septum.
ex illo fonte transmarino fluxisse arbitror voces Gallicas garde,

garder, leviter transpositis literis, ut fit in ultima parte nominis *giligerd*, quod, nisi me fallit coniectura, *captivorum septum* significat." haec verbis totidem Maltretus noster, cuius specimen notarum doctissimarum, sed nondum editarum, in Procopium, qui dudum typis Regiis cum eius accurata et eleganti interpretatione prodiit, vidisse hac occasione non pigebit lectores eruditos.

καταφλᾶν p. 240 v. 10. nusquam alibi hoc verbum legisse memini. intellexi autem quid significet ex eo quod Hesychius verbum φλᾶν exponat *μαλάσσειν πληγαῖς*, *plagis subigere*. Eustathius ad illum versum Iliad. α καὶ κατίστοις ἐμάχοντο φηρ- P 488
σιν ὄρεσκόοισι, contendit Ἀττικῆς esse διαλέκτου permutationem φ in ϕ et iuxta illam dici φῆρ pro θῆρ, φλάω pro θλάω. quod si recipitur, iam patet quid sit φλάω, *pertundo* videlicet ac *perfringo*. quare καταφλᾶν hic a nostro positum istam notionem impetu quodam ex praepositionis adiectione roborabit, ut intelligi debeat expressus vehementissimus ictus, qualis erat vasti molaris tormento eiaculari, aut ut hodie, suppositis in vicem veterum ballistarum tubis aeneis praegrandibus, globo ferreo ignea vi fulminato. Vaticanus paraphrastes ignoti verbi quasi contagionem perhorrescens, totam cui erat insertum transiliit sententiam, omnemque ballistae ac explosorum per eam molarium indicationem conscio silentio absorpsit, sic plerumque defungi solitus.

κατατροποῦμαι p. 528 v. 6. agit de magno primicerio iussu Augusti Michaëlis Catelanos Calliopolim tenentes oppugnante, non sine aliquo interdum successu praelii secundi, quo illos funderet fugaretque. non alibi quam apud Suidam reperitur hoc verbum κατατροποῦμαι. Suidas autem notionem eius non exprimit, sed tantum accusativo iungi monet. ex hoc Pachymenis loco habemus activi esse significatus, et fundere ac fugare aliquos recte dici Graece κατατροποῦσθαι τινας.

κερασφόλοι κύαμοι p. 519 v. 5. agit de Athanasio patriarcha, duritiei immanis et inexorabilis homine. hunc comparat fabis ex iis ortis, quae cum in terram a serente iacerentur, bovis cornu tetigerint: tales enim ferebantur adeo durae nasci, ut nulla coctura ad molliem esui opportunam subigi possent, meminit huius ut antiquae et celebris fabulae Theophrastus l. 4 c. 14, his eam verbis pro superstitione frivola traducens: ὃ δὲ λέγουσιν οἱ πολλοὶ διότι τὸ κερασφόλον ἀτέραμον γίνεται, μή ποτ' ἄγαν εὐήθες ἦ· σκληρότερος γὰρ ὁ λίθος, πρὸς ὃν πολλάκις προσπίπτει τὰ σπέρματα· καὶ μὴ προσκόψῃ, μηδὲ βουσὶν ἀροτριᾷ τις, οὐδὲν ἦττον ἀτέραμον γίνεται. quod autem vulgo dicitur, cur cornu contactum incoctile fit? videndum an non reiiciendum pro vano et nugatorio videri debeat. durior quippe quam cornu

est lapis, in quæm saepe incidunt, dum e manu iaciuntur in terram semina. et videmus, quæ ad cornu non offenderint, ac ne opera quidem boum iis serendis adhibita fuerit, nihilominus incoctilia nasci. caeterum ex hoc qualicumque vulgari dicto iam olim invaluit ut homines immorigeri et ductu legum inflexibiles κερασβόλοι dicantur. Plato l. 9 de Legibus: ἀνεμέσθητον δὴ φοβεῖσθαι μή τις ἐγγλγνηται τῶν πολιτῶν ἡμῖν οἷον κερασβόλος, ὃς ἀτεράμων εἰς τοσοῦτον φύσει γίγνεται ἄν ὥστε μὴ τήκεσθαι, καθάπερ ἐκεῖνα τὰ σπέρματα πυρὶ, νόμοις οὗτοι καίπερ οὕτως ἰσχυροῖς οὖσιν ἄττικοι γίγνονται. haec sic vertit Serranus: *minime indignandum est, si mereamur ne quis civium ita proiecta audacia nobis nascatur, vel cornu minabundus atrox nimirum et ferus, ut quasi legumina coctu praedura, ita illi adeo indomito sint et refractario ingenio, ut vehementissimarum robustissimarumque legum igne liquefieri nec perdomari possint.* ita ille. atqui κερασβόλος non valet hic cornu minabundus. ego locum sic interpretarer, iudicium, ultra sit melior versio, aequo et perito lectori permittens. *nec reprehensibile fuerit vereri ne civis existat nobis quispiam velut cornu contactus, qui eo usque indomabilis nascatur, ut sicut illa id passa legumina negant igne posse subigi, sic isti a legum vi quantumvis valida intacti perdurent.* hunc locum Platonis videtur potissimum in animo habuisse Pachymeres haec scribens. sed totam hanc rem magis illustrat Plutarchus hoc argumentum quasi ex professo tractans l. 7 convivium sermonum quaest. 2. ac factum quidem ex communi opinione verum ponens, causam eius comminiscitur minime superstitiosam. nempe ait legumina aut semina quæ, ut solet dici, dum in terram iaciuntur in cornua impingunt boum arantium, non ex eo contactu qualitate affici maligna, qua deinde fiat ut quæ inde germinaverint duræ cocturae sint, sed quod ea offensione reperiussa alio resiliant quam quo manus serentis destinabat, in sinum nempe sulci, ubi statim terra tegerentur: nunc vero in campi superficiem temere effusa, ibi exposita frigori ac reliquis aëris iniuriis relinquantur, unde non nisi sero et aegre pullulent sequioris etiam naturæ fructus ac contumaces ad cocturam. de caetero idem agnoscit usitatam inde translationem ad prae fracti homines ingenii κερασβόλων verbo designandos, δηλον γάρ, inquit, ἦν ὅτι τῶν σπερμάτων τὰ προσπίπτοντα τοῖς τῶν βοῶν κέρασιν ἀτεράμονα τὸν καρπὸν ἐκφύειν νομίζοντες, οὕτως τὸν αὐθάδη καὶ σκληρὸν ἄνθρωπον ἐκ μεταφορᾶς κερασβόλον καὶ ἀτεράμονα προσηγόρευον. *liquet enim, ab opinantibus ea semina quæ in boum cornua inciderunt fructum edere durum et coctu difficilem, fuisse inde vocabulo translato hominem prae fractum et contumacem ateramona et kerasbolon dictum.* ita Plutarchus. vide etiam haec eadem confirmantes Plinium et Suidam: nam nobis testimoniorum abunde iam est.

κλοβός. ἐπιφερόμενος — ἀδελφὸν ἐν κλοβῷ — p. 165 v. 2. ita codd. B et A. Vaticanus solum habet ἐπιφερόμενος καὶ τοὺς κατακρίτους δεσμῶν τὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν Στρατηγόπουλον, vocem κλοβοῦ, ut reliqua solet quae non intelligit, omittens; in quo non solum mutilat sententiam auctoris, sed corrumpit et pervertit, faciens ut affirmare Pachymeres videatur, quod potius apparet ipsum studiose negare voluisse, nempe Constantinum Porphyrogenitum a fratre Augusto vinctum abductum non minus quam Strategopulum, cum inter eos historicus discrimen habitum ponat huiusmodi, ut Strategopulus quidem ligatus deportatus fuerit, Constantinus vero pro reverentia natalium vinculis quidem caruerit, sed in septo clathrato aut cavea, velut carcere portatili, sit gestatus. considerata nobis deinceps est vox κλοβός, quam alii κλουβόν, alii κλωβόν scribunt. eam recte interpretatur hic noster εἰρηκτὴν φορητήν, *carcerem portatilem*, definiens. est enim, ut glossae veteres docent, κλωβός *cavea*; unde est diminutivum κλωβίον recensitum a scholiaste Oppiani inter instrumenta piscatoria. igitur vehiculum quoddam aut cellam vel lecticam gestatoriam clathratam hic significari vocabulo κλοβοῦ apparet, quo tuto deportatus sit Nymphaeo Constantino-polim, citra vincula, Porphyrogenitus, septo prohibitus effugere, utcumque catenis liber. reperio tamen ad mulierum usum, quas clausas haberi ad sexus honorem pertinet, adhibitum carpenti genus κλουβόν nuncupatum, cancellis videlicet munitum. id docet Ioannes Tzetzes, dum Chiliade 5. p. 90 ed. Basil. an. 1545 de avia sua memorat, pari eam fuisse honore dignatam cum alia primaria femina, in eundem cum illa κλουβόν, hoc est muliebre carpentum cancellis clathratum, impositam. istam enim, ni fallor, habet sententiam ille Tzelzis versus

ἰσοτιμῶν καὶ τῷ αὐτῷ κλουβῷ συνεμβιβάζων.

κομμέριον p. 448 v. 14. commercium Latinam vocem Graecis hoc loco scriptam literis auctor adhibet, ex multo scilicet cum Genuensibus Latinis usu Graecis quoque Byzantinis usitatam.

κόκκοι. in priori Glossario quod dixi ad hoc vocabulum, p. 490 confessio potius fuit ignorantiae meae quam vocis propositae declaratio. lux deinde mihi quaedam a coecis affulsit. coniecturam inde ductam hic obnoxie propono prudentis iudicio lectoris, et de re ipsa et de suspitione mea plenum ei arbitrium tribuens. cum legerem in hac secunda historiae Pachymerianae parte, l. 4 c. 2, saepius memorari τυφλοὺς μοναχοὺς, in eam opinionem sum ingressus, eosdem illic significari qui vol. I p. 489 v. 16 κόκκοι μοναχοί a Pachymere vocantur. certe toto illo capite exempla excoecationum crudeliter multis illatarum congeruntur multa; post quae subdit auctor sub finem capitis v. 16 κόκκους δὲ μοναχοὺς καὶ τοὺς κατ' ἐκείνον ἔω. ubi relativo ἐκείνον indigitari vel

καιρόν, tempus nimirum prius illud exorientis Arseniani schismatis, vel ipsum eius schismatis causam aut praetextum expatriarcham Arsenium, credi poterit. comparat enim tacite historicus duo tempora, quibus similem impotentiam saeviendi Michaël imperator ostenderit, prius exorientis sub patriarchatu Iosephi Arsenianae factionis, auctoribus maxime monachis; in quos ideo impulsu Iosephi, iussu Augusti Georgius Acropolita immaniter grassatus ulciscendo sit, χαλεπῶς ἀλκίζόμενος, δαίρων, κρεμνύων, μαστίζων, omni crudelitatis et ignominiae genere caedens ac dehonestans venerabiles populo professores vitae religiosae, ex celebri praesertim monasterio, Pantepoptae dicto, quos et postquam male mulctaverat exulatum amandabat. tunc excoecatos fuisse istos antesignanos Arsenianae partis, quos convincere et ad concordiam reducere conatus longo post tempore Andronicus est, prout refert noster eius historiae p. 462 v. 5, equidem crediderim, cum id alibi narratum ab eo distinctius non legam, puto autem istos tali causa et tempore privatos oculis monachos, vol. I p. 489 v. 16. a Pachymere indicatos, populari nomine, quo a suis Arsenianis pertinaciter in sententia haerentibus vulgo appellabantur, κόκκοι μοναχοί, cum laude ac commendatione tamquam confessores celebrari ab his solitos, vocabulo videlicet Latino *coeci*, ut alia multa per id tempus, Graecae plebis usu frequentato et expresso Graecis literis; ut forte legendum illic sit καῖκοι, aut iuxta scripturam multis Latinorum usitatam κοῖκοι, quod propius a κόκκοι aberit. *coecum* enim per diphthongum oe a multis Latinorum, vocabulum τυφλῶ Graeco respondens, scribi in non paucis hodieque, ut non dicam plerisque, etiam antiqua exaratis manu, cernitur libris. qua occasione non verbor dicere forte istam emendatiorem, utpote accommodatiorem ad etymum, scriptionem esse. video accuratissimos grammaticos multum se contorquere in disquirenda origine vocis *coecus*. Isidorus, Perottus, Decembrius, relati a Vossio in suo accuratissimo Etymologico, *caecum* per ae scribentes a *carendo* aut *capiendo* dictum autumant, quod nimirum *careat* aut *captus* sit oculis, quod ut longe petatum, nullus non emunctioris paulo naris transmittat lector. Martinus postquam a Graeco καλεῖν urere *caecum* videri formatum proposuit, sicut τυφλόν a τύφω accendo (neutiquam in hoc ipsi assentiente Graeco Etymologista), deinde longe prudentius fatetur *caeci* originationem plane *caecam* et occultam esse. quid si autem *coecum* per oe scribamus, et eius sic scripti vocabuli veriloquium accersamus a Graeco κοῶ, quod est νοῶ, ut sit κοῖκός idem quod νοῖκός, qui acie solum mentis videat, intuitu oculorum carens? sane Eustathius παρεκβολαῖς εἰς Ἰλιάδ. § p. 736 ed. Rom. vocem comicam κοάλεμος exponens, ἡγουν (inquit) ἐν τῷ κοεῖν, ἥτοι νοεῖν ἀλώμενος. ergo κοεῖν νοεῖν est; ut κοῖκόν *coecum* primi Latini profecti e Graecia κατ' εὐφή-

μισμόν privatum lumine oculorum vocare potuerint, quasi ad consolandam calamitatem hominis principe corporeorum sensuum orbat; quo genere solatii recreasse coecum Didymum magnus P 491 olim Antonius legitur, negans grave illi esse debere, quod destitueretur instrumento corporeo videndi communi homini cum cullibus et infimis insectorum, cum mente valeret aemulante perspicacem intelligentiam immortalium mentium, praesertim cum ingeniosiores et acutiores plerumque caeteris in operationibus mentis luce cassi oculorum experientia probentur; unde et Democritum aiunt, quo philosopharetur felicius, ultro sibi videndi sensum ademisse. sed haec nimis multa extra rem nostram. hoc quippe solum significare volui: seu vox Latina *coecus* per oe seu *caecus* per ae scribatur, et cuius ea demum cumque sit originis, mihi videri probabile monachos quosdam passim celebres visu orbatos, a Constantinopolitana plebe, ex frequenti convictu commercioque Latinorum multa in suam vocabula linguam transferrere *καίκους* sive *κοίκους μοναχούς* dictos, idque vulgare verbum expressisse vol. I p. 489 v. 16. Pachymerem, licet eius librarii, codicum quos vidimus descriptores, in eius scriptura verbi leviter erraverint, *κόκκους* pro *καίκους* aut *κοίκους* scribentes. reperio apud Hesychium *καίλους οὐρανούς Ῥωμαῖοι*: an magis mirum *coelos* vocem Latinam a Graecis ad idem quod Romane sonat significandum usurpatam, quam *καῖλον* ab iisdem dictum *τυφλόν*, quoniam sic Latini vocant? et hic etiam nota abusum scriptionis, dum *καῖλον* tamquam ex Latino *caelum* Graece scribitur, quod omnino scribi debuit Latine, *coelum*. est enim manifeste a Graeco *κοῖλον cavum*; ut minus te moveat, si, quod monuimus, increbuerit usus scribendi *caecus*, cum sit rectius *coecus*.

κουβουκλείσιος p. 480 v. 5. agit de honore habito corpori post longum tempus incorrupto reperto cuiusdam monachi, quem *κουβουκλείσιον* dicit, hoc est, ex eo genere qui exquisitoris religionis causa perpetuo inclusi cella permanebant; qualium cum sit creberrima in ecclesiasticis historiis mentio, lucrifacere operam possum demonstrandi tales extitisse exemplis quae passim occurrerent colligendis. tantum dico, quos inclusos Latini vocant, hic a Pachymere *κουβουκλείσιος* dici, quasi clausos cubiculo: nam *κουβουκλείον* Graeci posteriores, voce a Latinis mutuata, *cubiculum* appellarunt, ut dudum observavit Meursius. eosdem *ἐγκλείστους* nominatos intelligimus ex epistola S. Abbatis Nili, l. 2 96 in editione nupera Leonis Allatii τοῦ πάνν. ea inscribitur *ΦΛΑΟΤΜΕΝΩ ΕΓΚΛΙΣΤΩ*. ita oportuit in ms archetypo legi, nisi error est typographi: sed ausim quovis pignore contendere *ἐγκλείστῳ* scriptum a Nilo. agit enim manifeste cum homine, qui sponte inclusus degeret; quem et arguit quod parum consentanee tali professioni viveret. describam tan-

tum verba quaedam, quae hoc evidenter probant. sic incipit: εὖ γε τῶν ὑμετέρων κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ἀριστευμάτων. εὖ γε τῶν ὑμετέρων κατ' ἀρετὴν τροπαίων. ὑπέρευγε τῆς ὑμετέρας κατὰ τὸν ἐγκλεισμόν ματαίας καὶ σκηνικῆς καὶ κατεσχηματισμένης διαγωγῆς. vides in his claram mentionem ἀναχωρήσεως *secessionis a congressu hominum*, et διαγωγῆς κατ' ἐγκλεισμόν *instituti vitae intra clausuram se continentis*. obiurgat autem hunc quod ex fenestella cubiculi intra quod clausus durabat, et trans obducta illi clathra, audiebatur cupidissime ac loquacissime negotiando tumultuans, quin et iracunde convicians nonnumquam manus per crates ad pulsandos rabiose obvios emittens, ut ursus e cavea. verba haec sunt: τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ θεορμῶς ἐμπορευομένων, καὶ τῶν τὰς μυρίας δίκας καὶ τὰς ποικίλας λογομαχίας ἐν Πραιτωρίοις πλεκόντων, οὐδὲν δοκεῖς διαλλάττειν, πραγματείας παντοίας ἐπινοῶν, κρᾶζων μετ' ὀργῆς καὶ βρύχων, ἀπὸ τῆς γαλεάγρας καθυβρίζων καὶ σκώπτων καὶ λοιδορῶν, διαμεμφόμενος τοὺς παρατυγχάνοντας, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ τὰς ἰδίας χεῖρας προσφέρων διὰ τῆς θυρίδος, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τύπτων. paulo post huius cellam inducit lamentantem ob immanitatem et acerbiter ferri huius, quem velut in vivario clausum detineret. deinde ipsum affatur: εἰπέ μοι, παρακαλῶ. τί κεκέρδακας τῷ οἰκιδίῳ κατακλεισθεῖς *dic mihi amabo te quid lucratus es domuncula te includens?* τί ὧν-σας τὴν σαντοῦ ψυχὴν, τοῖς τοιχαροῖς τὸ σῶμα ἐγκεκρυφώς; *quid profuisti animae tuae, corpus tuum intra muros arctos abscondens?* haec dubium non relinquunt quin haec epistola inscripta fuerit *Philumeno Incluso*. porro permagnum iam olim inter Graecos Byzantinos fuisse numerum istorum cellis inclusorum, inde intelligimus quod anonymus scriptor vitae S. Mariae iunioris in Vatic. cod. 800, qui se vixisse indicat sub Basilio Macedone, circa Christi annum 875, in duas quasi notissimas et copiosas species monachorum genus universum dividat, sic de S. Maria iuniore scribens: μοναχοῖς, τοῖς τε ἐν σπηλαίοις καὶ τοῖς ἐν οἰκίσκοις ἑαυτοὺς ἐγκλείουσιν, ἐχορήγει τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν. *monachis, sive in speluncis sive in domunculis se ipsos includentibus, quae opus erant praebebat*. huc facit quod S. Theodorus Studita de S. Platone monacho in eius pereleganti Oratione funebri, nondum edita, sub finem scribit: μεθ' ἡσυχαστῶν ἡσυχαστῆς ἔννομος, μετὰ καθηγητῶν καθηγητῆς, ἔνθεσμος, μετ' ἐγκλειστῶν, οὐ μόνον ἐγκλειστός, ἀλλὰ καὶ ὑποτακτῆτης, ὃ καὶ σεβάσιμος. ubi clare vides inter species monachorum ἐγκλειστοὺς recenseri. in quo et obiter notanda toni diversitas, ad quam ut emendatiorem refingi volumus eam qua sumus usi, ἐγκλειστον cum acuto in antepenultima scribendo.

κουμούνιον p. 539 v. 12. scio vocem κουμουνίου usurpari in concilio Florentino pro eo quod Gallice dicitur *communauté*, sonans complexionem omnium ordinum ac civium urbis

ac reipublicae cuiusvis. quales collectiones universae cum nequeant simul intervenire conventibus, certos homines destinant qui loco ipsarum adsint. et hi vocantur in actis Florent. synodi *τοποτηρηταὶ τῶν κομμουνίων*. hoc loco ea vox videtur significare certum numerum lectorum suffragiis populi consiliariorum, qui praescripto spatio temporis praeesse regimini reipublicae debeant. ait enim noster Andronicum offensum Genuensibus quod ii quemdam male multandum curassent, exclusisse ipsos urbe, versarique solitum in eius comitatu legatum quendam aut magistratum eorum a conspectu amovisse, de facto tamen ipso nondum iudicando aut iudicari per Genuenses postulando, quod eius iudicium reservaret novo *communio*, hoc est collegio magistratuum delecto ad regiminis administrationem. istiusmodi quippe novum concilium aut collegium praefectorum regimini iam designatum mox initurum possessionem gubernationis rerum audiebat.

κτητορικὸν δίκαιον p. 193 v. 4. agit de corpore protovestiarum Constantinopoli mortui, quod ait portatum Nicaeam, quia ius ibi sepulturae is haberet dotali ratione partum, uxore ipsius patronatum in id monasterium obtinente, quod maiores scilicet eius aut ipsa totum vel ex parte fundassent. hoc videtur hic dici *κτητορικὸν δίκαιον ἀπὸ τῆς συζύγου*. *κτήτορες* Hesychio sunt *πιστάι* conditores, seu, ut vulgo loquimur, *fundatores*; unde ius, quod ex *conditu* sive *fundatione* fundatoribus competit, recte *κτητορικὸν δίκαιον* dici potuit. saepe autem ecclesiastico usu inter alia honoraria, quae fundatoribus ecclesiae monasterii aut sacri cuiusvis loci competunt, est ius sepulturae in iis locis.

λεπὰς p. 53 v. 14. hoc proverbium tomo priori a se usurpatum, et illic a nobis declaratum in Glossario, eo aptius et elegantius hic adhibet Pachymeres, quod istud Prodromi monasterium, a quo se divelli aegre sinebat Theodorus Cyzicenus, fortiter abducere conantibus obluctans, Petrae cognomen habebat. idem enim, ut videtur, est cum illo quod superius p. 44 v. 15. *μονὴ τοῦ Προδρόμου τῆς Πέτρας*, *monasterium Prodromi Petrae*, appellatur. P 493

λέκνος p. 19 v. 13. *λέκνος*, vulgo cuna, videtur hic dici genus lecticae aut ferculi, quo gestaretur senex decrepitus, nempe *gestatorium*, vox usurpata Suetonio in Claudio: *solitus in gestatorio ludere*.

Αθηναίων p. 306 v. 3 sqq. τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους — Ἐκατομβαιῶνα λέγουσι. et infra

μῆνα δὲ Αθηναῖω πρώτῃ βάσις ἴστατο μῆνης.

habes in his Pachymerem secutum auctoritatem interpretum Hesiodi, dum carmen apud ipsos pangeret, Ianuarium vocasse *Αθηναῖωνα* quasi sic ille mensis ab Atheniensibus nominaretur, cum re vera iuxta exactiorem, ut putat, sententiam Romanorum Ia-

nuarius Atheniensibus Hecatombaeon dictus sit. iam pridem in Observationibus ad priorem Historiae Pachymerianae partem l. 3 c. 1 demonstravi hanc historici nostri opinionem et illi singularem et falsam esse, nisi solum velit primum anni Attici mensem *Ἑκατομβαιῶνα* dictum, quemadmodum primus anni Romani mensis Ianuarius dicitur. hoc enim sane verissimum, illud autem falsissimum, Ianuarium *Ἑκατομβαιῶνι* respondere, ita ut temporibus indicandis alterum illorum vocabulorum usurpari tamquam aequivalens alteri queat, quod constanter, sed singulariter et mendose, Pachymeres facit. hic videndum solum est quinam sint illi quos hic memorat, *ἐξηγηταὶ τοῦ Ἀσκραίου ποιητοῦ ἐνarratores Ascræi poetae*. habemus Hesiodum mere Graece cum mere Graecis scholiis, editum Venetiis an. Chr. 1537 opera Victoris Trincaveli, cuius in libri folio 68, ad illum eius poetae versum

μῆνα δὲ Ἀθηναίων καὶ ἥματα βούδορα πάντα,

Moschopulus sic annotat: *κατὰ δὲ μῆνα τὸν Ἀθηναίων, ὅστις ἐστὶν ὁ Ἰανουάριος*. folio postea 71 Proclus alter scholiastes, varia disputans de vocabulis mensium, propendit eodem. denique folio 73 Ioannes Tzetzes diserte scribit *Ἀθηναίων ἥτοι τὸν Ἰανουάριον, ὡς Ἀθηναῖος παρὰ Ἰωσὶ καλεῖται*. videmus hinc quoniam innuat Pachymeres, nempe Moschopulum Proclum et Ioannem Tzetzen. quid significat autem cum se *ἐποποιήσαντα καὶ αὐτούς* memorat? an se, cum puer illorum ludum frequentaret et versus quos recitat de lunari deliquio compositos ut scholasticum pensum illis magistris redderet, isti eorum in his opinioni adhaesisse? an potius, cum privatim Hesiodum legens horum adhiberet scholia, et interim subortus ipsi esset impetus meditando carmen imitatione vatis quem commentaretur, obvio argumento lunaris defectionis, noluisse in eo recedere a sententia scholiastarum Hesiodi, utcumque minus sibi probata? suspicari, opinor, liceret alterutrum, si Moschopulum Proclum et Tzetzen eo constaret simul omnes tempore vixisse quo potuisset dare ipsis puer operam Pachymeres in ludo literario. cui ne nos implicemus disquisitioni non necessariae, secundam potius viam tenebimus, nisi si quis malit suspicari Pachymerem, apud qualescunque magistros daret operam literis, quod ii vulgo celebrium istorum Hesiodi interpretum sententiam eo poeta enarrando sequerentur, illam dicis causa et perfunctorie in versibus iuxta ipsorum dictata scriptis amplexum fuisse.

P 494 *λογαριαστὴς τῆς αὐλῆς* p. 296 v. 12. *παρῆγε δὲ καὶ μάρτυρα λεγομένων τὸν τότε λογαριαστὴν τῆς αὐλῆς Ἀγγελον*. mox illum ait fuisse *ὀφφικίῳ τετιμημένον honoratum officio*, hoc est magistratu honorifico insignem. huius munus Codinus c. 5 n. 84 his verbis exprimit: *ὁ τῆς αὐλῆς λογαριαστὴς λογίζεται τοὺς ἐν τῇ αὐλῇ εὐρισκομένους πάντας ῥογάτορας, εἰ λείπει τινὲ ἀπὸ τῆς*

λόγας αὐτοῦ, ἣ ἐξεδούλευσεν ὑπὲρ ὧν ἐρογέυθη. hoc est interprete Gretsero nostro: *logariastes aulae numerat et computat omnes milites qui in aula stipendia merent; et dispicit numquid alicui de stipendio desit, aut num plene satisfecerit pro stipendio quod accepit.* meminit huius officii saepe alibi Codinus. erat et alius Logariastes magnus memoratus eidem non semel, ut c. 2 n. 40. ab hoc prior distinguitur adiuncto aulae vocabulo. quod a Codino scribitur c. 5 n. 61 de Logariaste aulae, οὗτος οὐκ ἔχει τι ὑπερῆρέτημα νῦν, *carere nunc functione*, facile quadrat in haec aut paulo posteriora his temporibus, quibus vixisse Codinus putatur sub Cantacuzeno aut cum illo, hoc est principatu Andronici Iunioris, huius Andronici, cuius historiam Pachymeres hoc opere tradit, nepotis et aliquando collegae. cum enim ex his quae saepe superius noster questus est de neglecta solutione pensionum militibus decretarum, quas λόγας Codinus et alii vocant, intelligatur sensim inductum sub Andronico seniori morem primum sero nec integre solvendi quod constitutum militantibus erat, deinde, ut apparet, prorsus negandi, locum amplius non habuit functio Logariastae aulae, si eius erat, ut est dictum, providere ut integre pensiones istae pro modo navatae operae numerarentur. potuit tamen nomen et honor huius magistratus retineri, quod hic noster indicat, etsi iam tum forte, si Codinus, cuius aetas est incerta, sub Andronico seniore scripsit, eius ministerium, ὑπηρέτημα, cessasset.

Μαιμακτηριῶν p. 382 v. 19. cave putes hoc ut aliis locis huius historiae priori nostro Glossario indicatis Μαιμακτηριῶνα Iunium dici. repugnat manifeste character seriae. nam certissimum est annum quo hic narrata geri contigit, fuisse Christi 1304, qui sine ulla controversia cyclum solis numeravit 25. quia vero bissextilis fuit, duplicem habuit indicem dominicae literam, E et D, quarum prior usque ad 28 Februarii diem, reliquo inde tempore posterior in usu fuit. mense igitur Iunio, si eius meminisset hoc loco Pachymeres, oporteret in Kalendario ad latus vigesima primae diei literam B indicem sextae feriae, quando D primam designat feriam, signari. atqui contra, ut palam cernitur, D litera, character videlicet dominicae ipsius, vigesimam primam Iunii diem insignit. non igitur de Iunio hic sermo. vidit hoc quisquis est auctor paraphraseos Vaticanae. nam is etsi alibi semper Μαιμακτηριῶνα Iunium reddit, sic praeter morem hunc locum παραφράζει. ἡμέρα μὲν οὖν παρασκευῇ εἰκοστῇ πρώτῃ τοῦ Ἰουλλίου μηνὸς etc. caeterum hic argutior in odoranda vocis Μαιμακτηριῶν ancipiti notione quam felicius in una vera ex pluribus discernenda fuit. nec enim Iulio mensi character hic congruit ut 21 diem litera B insignem habeat. nota haec propria sextilis sive Augusti mensis est, et quidem solius inter omnes anni menses. unde non videtur dubitandum quin quem alibi

Ποσειδεῶνα noster appellare consuevit, hoc loco *Μαιμακτηριῶνα* dixerit. sane ipse innuit non ex propria se hic sed ex aliena loqui sententia, dum hunc mensem non absolute *Μαιμακτηριῶνα* vocat, sed eum qui iuxta Athenienses sic appelletur; quemadmodum idem p. 306 v. 7 scribit Ianuarium, quem nimirum ipse, ut c. 1 l. 3 Observationum tomi prioris ostendimus, Hecatombaeonem iudicat debere appellari, Lenaeonem iuxta Athenienses a quibusdam dici, non recte suo quidem iudicio, quamquam ipse aliquando eorum auctoritatem secutus fuisset. simile quiddam hic intelligendum, etsi auctor pro suo more obscure ac dimidiate res exprimendi clare utique non indicat, sed absolute videtur dicere Augustum Atheniensibus Maemacterionem esse, cum tamen satis appareat id illum non credidisse plane ita se habere. etenim si sic censeret, non tam saepe alibi *Maemacterionis* vocabulo lunium, Augustum vero *Posideonis* indicasset.

μαμάκουθος. δεύτεραι φροντίδες καὶ φίλων τῶν λογίων ὑπομνήσεις suggerunt hic aliquid quod addam ad olim a me notata ad hoc verbum. occurrit mihi deinde forte legenti Tzetzen huius enarratio vocabuli Chiliade 4 his versibus:

ταυτὸν τῷ βλιτομάμμοντι μαμμάκντος σημαίνει,
ἥτοι μωρὸν συγκρούποντα μάμμαν τε καὶ τὸν ἄρτον.
μωρέ, φησὶ γὰρ προφανῶς, συγκρούπτε τὸ μάμμαν σου.

origini hic indicatae vocis μαμάκουθος ἀπὸ τῆς μάμμης consentanee scribit Phavorinus in Lexico: μαμάκουθοι ἀντὶ τοῦ μαμμόθρεπτοι. Henricus Stephanus in Thesouro μαμοθρέπτους dici putat pueros mollius et indulgentius educatos, quales illi sunt qui ab avia pro senum more tenerius nepotulos amante nutriuntur. eiusmodi cum inertes et voluptarii esse soleant, hinc adhaesisse putat vocabulo μαμμόθρεπτος similem dissolutionis et ἀκολασίας infamiam ei quam Latini usu antiquo affixerunt verbo *nepos*. ita ille; ex cuius sententia nullam stultitiae ac hebetudinis mentis, sed solum luxuriei indicationem contineret vocabulum μαμμόθρεπτος, atque adeo non aequivaleret τῷ μαμμακούθῳ, prout docet Phavorinus; cui tamen, ut opinor, tutius creditur enarranti suae linguae origines quam tanto recentiori Grammatico, quantumvis accurato, Stephano. multo igitur melior illa vocis μαμμόθρεπτος expositio est quam suggerit S. Augustinus Concione 2 in Psalm 30, ad illa verba v. 15: *ego autem in te speravi domine. si attendis, inquit, adhuc hominem, et eum quaeris imitari et ex illo pendere, adhuc lacte vis nutriri et fies mammothreptus, quales dicuntur pueri qui diu sugunt, quod non decet.* notum autem est experientia, cuius assignant causam medici, pueros qui non ablactantur tempestive, adolescere bardos ac stupidos, et quales describuntur ab Aristophane βατράχοις, fol. 123 p. 2 ed. Graeca Florentinae anni 1525. ἀβελτερώτεροι, κεχηνότες, μαμμάκνθοι, stulte hiabundi et salivam ore

defluere sinentes, quod 1 Sam. c. 21 13 ut insaniae signum ponitur. Galli hodie vulgari sermone tales indicant verbo *τοὺς κεχηνότας* exprimente, *badaux*. sed de his plus satis.

μαρκούτζας. quod in priori Glossario suspicabar *μαρκούτζας* legendum vol. I p. 282 v. 8, comprobatur Maltretus noster, cuius e literis ad me datis haec describo: "in verbo *Μαρκμούτζας* praefero tecum exemplaria quae *μαρκούτζας* scribunt, cum eius vocabuli sic scripti origo Arabica saveat sententiae illic indicatae Pachymeris. *مر* *mar* enim Arabibus *vir* sonat, et *كوتزي* *kutzi* longinquus, sive ex longinquo profectus advena.

μεσιτεύοντες p. 208 v. 7. ex multis historiae huius locis, et aequalium Pachymeri scriptorum, observandum semel, ad huius et aliorum intelligentiam locorum, *μεσιτεύοντας* illa tempestate Constantinopoli dici eos solitos, qui gratia et existimatione in primis pollentes apud principem instrumenta illi praecipua regiminis universi erant, cuncta fere per illos aut eorum suasu interventuve gerenti. ministros quaedam Europae aulae hodie tales *κατ' ἐξοχήν* et antonomastice appellant, functionemque ipsorum absolute ministerium. eiusmodi fuit apud Andronicum huius historiae argumentum primo Theodorus Muzalo l. 1 c. 1 et 2, deinde Chuminus praefectus caniclei, l. 2 c. ultimo, l. 4 c. 7 et alibi. quos Pachymeres *μεσιτεύοντας*, videtur Cantacuzenus et Phrantzes *μεσάζοντας* vocare; de quibus vide quae annotat Pontanus noster in Prolegomenis ad Phrantzen. ad ea quae hic scribo refingi velim quae priori Glossario notavi verbo *μεσάζων*. illud etiam adiungo, unde non parum confirmantur hactenus dicta, eos qui ad istud principale ministerium promovebantur, dici consuevisse *ἀποκαταστήναι ἐπὶ τοῦ μέσου*, ut videre est apud hunc nostrum auctorem in titulo c. 32 l. 2, ubi *τὸ μέσον* nomen est officii huius; quod illic Latine reddidi *curam primariam principum negotiorum*.

Μέπε. de Mepe Iberiae memorato in Glossario vol. I ex p. 216 v. 15 sic admonet Claudius Maltretus noster: "quid si suspicemur principem Iberiae Mepe dictum a Pachymere additione Graecis citerioris aevi usitata *τοῦ μ* ante *π*. sic enim illi scribunt *πάλλα* *palla*, *παρουσία* pro *baronia*, *πασίας* *bassa*, *ποτέστας* potestas, et alia multa apud Meursium. potuerit ergo dynasta Iberorum illis vocari *πηπ* *peheh* et contracte *pe*, quae vox ducem ac principem indicat, et a Pachymere, solemni istorum *τοῦ μ* praepositione, *Mpe* nominari, unde vitio exscriptoris *Mepe* fluxerit."

μονοκελλικόν p. 390 v. 6. quid dicatur hoc loco *μονοκελλικόν*, libentius discerem quam aggrediar docere. multa enim diu quaerenti, parum quod satisfaceret occurrit. res ipsa locum totum expendentibus persuadet hoc *μονοκελλικόν* pertinere ad genus *προνοιῶν* pensionum seu annuorum censuum e fisco prae-

bitorum; qualia nunc auctoramenta, gravissimo reipublicae tempore, remitti a ius habentibus ad illa conferrique ad militem novum conducendum, decrevisse imperatorem refert historicus hoc loco, addens tamen exceptum fuisse *μονοκελλικόν*, quod salvis possidentibus maneret. quid aliud suspicer quam ita vocatam partem pensionum praecise necessariam ad victum diurnum; quo privari pensionarios utique non oportebat. *κέλλα*, ex Latino *cella*, penum non raro significat, apothecam quotidiani alimenti. quidni ergo *μονοκελλικόν* demensum intelligatur cuique auctoratorum e fisco descriptum ad alimenta; praeter quod istae plerumque pensiones abundabant ad ornamenta et minus necessarias expensas. saepe legi apud Ciceronem in Verrinis dari solitum a provincia magistratibus Romanis ei regendae missis *frumentum in cellam* aut pecuniam unde id emerent, hoc est, ut opinor, P 497 unde mensam sibi et familiae quotidianam instruerent. pensionum igitur fiscalium quidquid cuique abundaret supra mere necessariam vitae tolerandae annonam, conferri ad delectus habendos iussum, sola victui quotidiano sic auctoratorum parte suffectura relicta, quam hic *μονοκελλικόν* dici autumem. quod si cui haud placet, aliud suggerat.

Μουγούλιος p. 620 v. 17 et p. 637 v. 10. quos plerique Latinorum *Tartaros*, Graeci passim et Arabes *Tataros*, Pachymeres *Tocharos* (Plinium secutus, qui l. 6 c. 17 inter Scythicas gentes diserte *Tocharos* recenset; non longe abludente Strabone, qui libro 11 eosdem *Tacharos* appellat), eos dixerat iam vol. I idem historicus noster, p. 344 v. 15, sese ipsos vocare *Mugulios* consuevisse. *Mogulenses* constanter appellat Gregorius Abulpharagius in accuratissimo Chronico arabice scripto sub idem tempus, aut non multo superius quam suam hanc historiam Pachymeres commentaretur. quin et Aytonus eiusdem aevi scriptor c. 16 Historiae suae Orientalis, quae Latine extat, *Mogli* eosdem vocitatos memorat. quod nomen Leunclavius indicat proprie designasse aliquot singulares populos (septem ab Aytono numerantur) communi Tocharicae aut Tataricae gentis appellatione censitos, ita ut adiuncto quodam inter se discernerentur, quemadmodum in Gothis Ostrogothis Visigothis fieri videmus. nam, ut is scriptor ait, *Sumogli* dicebantur accolae Tatari amnis, quae vox ipsorum lingua *Mugulios aquaticos* significet; ac sic alii aliis differentiis ad notitiam insigniebantur. huius porro peculiaris speciei Tocharorum, quae Muguliorum vocabulo generalem Tocharicae aut Tataricae gentis nomenclationem contrahebat, proprium fuit illud imperium quod ab anno Christi 1202 per centum et quod excurrit annos late per Asiam et partem Septentrionalis Europae magnis victoriarum successibus inclaruit; cuius quia saepe noster meminit, breve specimen damus c. 7 l. 3 harum Observationum. Gingizchanes videlicet, auctor eius imperii, ex

illa Tocharorum parte stirpem trahebat, ut innuit Abulpharagius, quae peculiari *Mogulensium* appellatione noscebatur. certe, quod idem disertissime affirmat, Mogulensium concordi electione et delato unanimiter obsequio idem Gingizchanes primam suam et, ut sic dicam, originariam potentiam accepit, transmisitque in posteros. non est incredibile habitasse hos populos in regione antiquitus *Megala* vocata, quam in confinibus Mediae prope Elymaidem collocat Plinius l. 6 Nat. Hist. c. 26, ubi suspicari licet mutationem irrepsisse aliquam, qualis in translatione ex una in aliam linguam nominum peregrinorum fere semper intervenit. *Mogola* sane aut *Mugula* facile a Graecis omnia ad sui origines idiomatis trahere solitis (ut in *Byrsa* pro *Bosra*, in *Axino* et *Euxino* pro *Ascenez*, et aliis sexcentis cernimus) in *Megala* potuit deformari, quod ex his, ut alia pleraque, sumpserit Plinius. equidem arbitror maximum hodie ac potentissimum imperium *Mogolis* superstitem istius *Mogolae* appellationem servare. ferunt enim illud conditum a Baburxa magni Tamerlanis pronepote. Tamerlanem autem se genus a Mogulensibus antiquis principibus duxisse haud vane gloriatum, satis est verisimile. nam etsi hunc vilissimo genere, patre pecuario natum in Sogdianis montibus Turci praesertim historici Ottomanicis principibus adulantes scripserint, ad infamandam eius memoriam qui Baiazetem bello victum ac captum dira usque ad mortem custodia tenuisset, tamen Alhacenus Arabs, qui ei comes individuus expeditionum omnium adhaesisse dicitur et ideo merito creditur res eius prae caeteris perspectas habuisse, in eius quam scripsit vita testatur illum, cum inclarescere stupendis facinoribus circa Christi an-

P 498

dumque stirpis suae posteris Mogolicum hodie florens imperium profecisse, adamato, prout suspicatu pronum est, potissimum isto nomine, quod id Gingizchanidum regum maiorum suorum olim inclytam vocabulo Mogulensium principum potentiam, e veteri repetitam memoria, praesentibus obiiceret. haec de Muguliorum vocabulo Tocharis a Pachymere tributo hic duxi memoranda; quae ad illustrandum hunc nostri historici locum non parum esse utilia aequus credo lector iudicabit.

νά p. 341 v. 11. ὁ δ' ὅρκος ἰδιωτικῶς πως οὕτως ἐξενεχθεὶς “νά ἡμαι δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, οὐ μὴν εἰμὶ μεθ' ὑμῶν, εἰ μὴ τὰ γένοιτο.” cum autem dubitaretur an hoc esset vere iuramentum, consultus ipse Ioannes Cosmas patriarcha, qui haec dixerat, quid censeret, respondit in hunc modum p. 350 v. 14: ὅπερ ἐφ' ἐγγράμῃ ἀπὸ παραλυπήσεως τῶν ἀδελφῶν μου, οὐχ ὡς ὅρκον λογιζόμενος εἶπον, ἀλλ' ἀπλῶς ἐκ συνηθείας τοῦτο λέγειν, νά ἡμαι δοῦλος τοῦ θεοῦ etc. et antea similia attulerat vulgaris sui usus verba illa: νά ἔχω τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ, νά εἰμὶ δοῦλος τοῦ θεοῦ, νά ἀποθάνω ἐν μετανοίᾳ. in his νά non videtur plane usurpari in notione hodie trita in vulgari idiomate Graecorum (nam huius linguae Graecae corruptae lexicographi νά exponunt ἰδοὺ *en ecce*), sed videtur potius usu quodam peculiari Ioannis Cosmae positum pro *ναὶ utique, certe*. illi autem qui iurasse illum per haec verba crediderant, νά pro νή videntur intellexisse: νή enim ut notum est, lingua veteri Graeca iurandi adverbium est. posset etiam videri Cosmas in aliqua ex recitatis formulis, puta illa νά ἀποθάνω ἐν μετανοίᾳ posuisse νά pro εἴθε *utinam*.

Νέα p. 145 v. 19. suspicabar hic νέαν dici, ut assolet, per compendium subintellecta voce πύλην. sed deterruit, quod Petrus Gillius, ubi urbis Constantinopoleos portas enumerat, l. 1 c. 20, nusquam meminit ullius portae quae νέα *nova* diceretur. potuit et subintelligi aliud substantivum femininum, puta μονή aut ἀγορά, *monasterium* vel *forum*: sed cum μονήν aut ἀγορὰν νέαν vocitatum Constantinopoli fuisse alibi non legerim, divinare non ausus, in interpretatione nomen ipsum Νέα *Neam* velut loci noti proprium retinui, donec aliud quod sequeretur certius occurreret.

P 499 ξενῶν p. 283 v. 8. videntur hic ξενῶνος συνήθη νομίσματα dici eleemosynae ab imperatore suggeri patriarchae solitae, ut eas impenderet in excipiendos hospitio peregrinos et in alia egentium solatia; quam in rem sumptum fere annum mille aureorum imputari consuevisse rationibus patriarchae ex occasione docet hic noster. non omittam admonere haud recte intellectum hunc locum videri a paraphraste Vaticano, dum eum sic exprimit: καὶ τὰ συνήθη τοῦ ξενῶνος νομίσματα πέμπων· ἐποίει γὰρ κατ' ἔτος βασιλεὺς ἐλεημοσύνην κρυφίως, εἰδότος τοῦ πατριάρ-

χον, εἰς χιλιάδας πολλὰς ποσούμενην. haec qui contulerit cum contextu auctoris, facile discrepantias notabit.

οἰκονομίαι p. 163 v. 2. agit de ecclesiasticis a Saba monacho vexatis, in quorum eum οἰκονομίας irruiſſe detinendo et repetendo proventus, tamquam illi iure illos percipiendi exciſſissent crimine perduellionis, in quod illos incurriſſe aiebat, habens iam tum ipsos pro convictis et damnatis. ex his videtur colligi οἰκονομίας hic vocari quas vulgo *praebendas* aut *beneficia* dicimus, iura varia percipiendarum portionum ex redditibus ecclesiae certis clericis aut sacerdotibus ratione functionum aut ministeriorum ipsis demandatorum competentia. sic opinabar. tamen ne quid praeiudicarem, ipsam *Oeconomiarum* vocem interpretando retinui.

Ὁδηγοί p. 85 v. 17. agit de arca intra quam erat conditum Arsenii corpus; quam paulo ante κιβώτιον vocavit, et fuisse repositam dixit περὶ τὰ δεξιὰ τοῦ βήματος *a dextris altaris*, hic autem ait, feria tertia cuiusvis hebdomadis, concurrenti de more populo ad cultum Hodegorum subaperiri consuevisse arculam istam; hoc est, ut opinor, modice reserari, ut obtutibus intuentium per rimas aut clathra ossa intus reposita paterent, non conſpectationi. hic ante omnia disquirendum est quidnam hic Ὁδηγοί dicantur, et quis hic eorum usitatus tertiis feriis popularis cultus. cogor micare in tenebris, qui de his in Graecorum libris nihil invenerim. diu et attente circumſpectis omnibus, nihil verisimilius video quam solitam feriis tertiis Constantinopoli plebem veneratum ire SS. Angelos. nam hos Ὁδηγῶν indicari vocabulo ex Chrysostomi liturgia colligo, in qua diaconus sic voce sublata pronuntiat: ἄγγελον εἰρήνης πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ κυρίου αἰτησώμεθα *angelum pacis, fidelem ducem, custodem animarum et corporum nostrorum, a domino postulemus.* cui respondens chorus acclamat: παράσχου κύριε, *praebe domine.* ad hunc locum sic annotat Cabbasilas c. 34: εὐχόμεθα περὶ τοῦ φύλακος ἀγγέλου οὐχ ἵνα ἡμῖν τότε δοθῇ (δέδοται γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐκάστῳ τῶν πιστῶν ἄγγελος) ἀλλ' ἵνα ἐνεργὸς ᾖ καὶ τὰ αὐτοῦ ποιῇ καὶ φρουρῇ καὶ πρὸς τὴν εὐθειαν ὁδὸν ἡμᾶς ὁδηγῇ. *oramus super custode angelo, non ut nobis detur (datus enim est a principio unicuique fidelium angelus) sed ut intente operetur et quae sui sunt muneris agat, custodiat nempe ac in rectam nos viam dirigat.* haec ibi; ex quibus patet quam frequens Graecis indicatio custodum angelorum per vocem ὁδηγῶν fuerit. est autem et illud antiquae in ecclesia traditionis hodierno experimento notissimae, ut feria tertia cuiusvis hebdomadis cultui angelorum assignetur. existimo igitur solitum Constantinopoli populum tertiis feriis ad venerationem angelorum concurrere. quem autem in locum? indicat hic Pachymeres concursum hunc factum ad partem dexteram arae maximae

in templo Sanctae Sophiae: ibi enim, ut dixit, collocatum fuerat feretrum aut theca ossium Arsenii quondam patriarchae, quam occasione concursus istius tali die solitam relinqui apertam ait. non vana, opinor, coniectura fuerit electum hunc locum in quo potissimum residere angelos crederetur, ex eo quod Luc. 1 11 *stans a dextris altaris incensi apparuisse Zachariae angelus dicitur*; unde in illam tamquam legitimam et sacris oraculis declaratam angelorum sedem ac quasi stationem populi angelos venerantis devotio ferretur. quo pertinet dictum Hilarii Can. ult. in Matthaeum, affirmantis significatum scissione veli, quae in morte Christi contigit, discessum angelorum a custodia synagogae et sacrorum Iudaicorum, quibus excubabant ad velum templi consistentes, hoc est prope altare incensi, quod intime admotum velo erat sancta sanctorum operienti, ut notissimum est. verba sunt Hilarii: *veli honor cum custodia angeli protegentis auferatur*. superest ut rationem lectori reddam emendationis ex coniectura necessariae. in duobus codicibus optimis B et A (nam V hunc locum funditus omittit) *πρὸς τὴν τῶν ὁδηγῶν* scribebatur; quae sane lectio intricata est. quorsum enim istud *τὴν* pertinet, aut quam rem indicat, cum nulla occurrat ei generi conveniens e prius aut post memoratis? solent veterum istiusmodi descriptores librorum certa vocabula compendiariis notis pingere. multa in hoc utroque talia visuntur, ubi passim *ἄνους* pro *ἄνθρωπος*, *οὐνός* pro *οὐρανός*, ut sexcenta omittam similia. putarim ergo hic *τὴν* compendiarie scriptum pro *τιμὴν*, vocabulo iam ad sententiam non incommode quadrante iuxta modo exposita. confirmat hoc alius nostri auctoris locus infra p. 302 v. 14 ubi *προσκυνησεως ἕνεκα* procedere solitum feria tertia in monasterium Hodegorum populum et ipsum principem indicat. verba eius haec sunt: *εἰτ' ἐκεῖθεν ἐπὶ τρίτῃ τῆς ἑβδομάδος ἦν καὶ γ' ἐξ ἀνάγκης ἐκ πολλοῦ τῷ βασιλεῖ ἦν τῇ Ὁδηγῶν μονῇ κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν παραβάλλειν προσκυνήσεως ἕνεκα*. ex quibus vides feriis tertiis solitum imperatorem, ex more videlicet etiam populari, ad templum monasterii Hodegorum, cui, ut licet suspicari, nomen id adhaesisset ex eo quod illic peculiaris memoria *τῶν ὁδηγῶν*, hoc est iuxta prius dicta angelorum custodum, celebraretur.

ὅντως *σις* p. 248 v. 3. *ἡ θεοῦ ἀγαθότης ἀρχὴ τις γενομένη τοῖς μὴ οὖσιν εἰς ὄντωςιν*. sic B et A codices: V totum hoc comma transilit. *ὄντωςιν* hic apparet a Pachymere dictam *ὑπαρξιν extantiam*, aut ut scholae loquuntur *existentiam*. exempla desunt, quae quidem viderim huius ab aliis usurpati vocabuli. quod si non alibi noster legerat, viderat tamen certe illa S. Dionysii lib. de Divin. Nominibus c. 5 de deo scripta, *ἀρχὴ καὶ μέτρον αἰώνων, καὶ χρόνων ὄντως*. quae etiam verba idem Pachymeres prolixè declaravit in sua ad eum locum paraphrasi. cum ergo nomen *ὄντως* ibi reperisset quasi ex verbo *ὄντως*,

derivato e participio ὧν ὄντος, deductum pari analogia se posse putaverit indidem producere vocabulum ὄντως, quod hic ponit.

ὁ ῥθοδοξία p. 281 v. 5. ἡ δ' ἦν ἡ τῆς ὁρθοδοξίας ἡμέρα. P 501
fuisse hanc primam dominicam quadragesimae diserte docet Philotheus homilia in 1 Dom. Quadrag. sic scribens: τῇ κυριακῇ ταύτῃ καὶ πρώτῃ τῶν νηστειῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἐορτάζειν παρέλαβε τὴν ὁρθοδοξίαν, ἥτοι τὴν ἀναστήλωσιν τῶν σεπτῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων γενομένην παρὰ Μιχαὴλ βασιλέως καὶ Θεοδώρας τῆς τοῦτου μητρὸς τῆς μακαρίας βασιλίδος, καὶ τοῦ ἁγίου Μεθοδίου πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. *ista dominica prima ieiuniorum Christi ecclesia suscepit celebrandam orthodoxiam, sive restitutionem venerandarum et sanctarum imaginum factam a Michaële imperatore et Theodora huius matre beata imperatrice, et sancto Methodio patriarcha Constantinopolitano.* quod in ea dominica Codinus l. de Offic. innuit recitari solitum adstante imperatore synodicum, videtur significare formulam fidei sive anathematis in haereses a synodis decretos. quibus consentanee scribit Pachymeres p. 32 v. 11 Ioannem Veccum patriarcham addidisse aliquot anathematis iis qui solebant recitari die orthodoxiae. ex quo intelligimus non fuisse necessario illud synodicum decretum aut canonem synodi oecumenicae, sed potuisse sub id nomen venire sanctiones statutas in ordinariis synodis patriarchae cuiusque.

παράθεωρεῖσθαι p. 618 v. 7. agit de his qui acerbis iussis Athanasii patriarchae inviti coacti ieiunare clam comessabantur; unde consequbatur eos, quod nocte intempesta comedissent, adstare postridianis sacrificiis saturos et crudos; in quo erat irreverentia disciplinae veteri damnata. vocat ergo noster hic παράθεωρεῖσθαι μυστικὰς θυσίας violari reverentiam mystico sacrificio debitam ex usu veteri, assistentia non ieiunorum a nocte media. θεωρεῖν et θεωρεῖσθαι verbum est sacris olim addictum, caste obitas cerimonias et religiosis praeparatum ritibus conspectum mysteriorum exprimens. hinc in epistola Platonis οἱ θεωροῦντες ἐν Δελφοῖς ministri iuxta ritus illic consuetos Apollinis cultui vacantes et varias functiones religionis eius proprias, opera consulentibus praesertim oraculum navanda, obeuntes. unde Thucydides l. 5 θεωρεῖν κατὰ πάτρια hoc est, opinor, ritu a maioribus tradito sacra officia obire, coniungit cum θύειν et μαντεύεσθαι sacrificare et oraculum consulere aut acceptum edere. non enim accedo scholiastae verbum θεωρεῖν eo loco exponenti θεωροῦς πέμπειν; de quo pluribus disserendi non est hic locus. porro quando ab indignis aut non legitimo initiatis apparatu ἐποψία conspectus mysteriorum, aut contra quam fas est neglecto statuto ritu religiosum aliquod obitur officium, παράθεωρεῖσθαι despici et quasi pollui sacra dicuntur.* sic Hesychius exponit παρθεωροῦντο κατεφρονοῦντο. ubi etsi videatur respicere locum

Act. Apost. 6 1, tamen latius hoc extendi iure potest; et ad irreverentiam, qua religio violatur, non immerito hic a Pachymere accommodatum est. contemptus enim non dubius est divinae maiestatis, praescriptas ab ipso deo in eius cultu observationes negligere. quare Paulus Corinthios tamquam dei ecclesiam *contemnentes καταφρονούντας* increpat 1 Cor. 11 22, quod in ea velut in loco profano comederent: *μη γὰρ οἰκίας ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε.* quid autem si suspicemur Pachymere nostrum, cum apud suum magnum Apollinem Hesychium legisset, loco a me modo descripto, *παράθεωρεῖσθαι* et *καταφρονεῖσθαι* ut *ἰσοδυναμοῦντα* comparari, simulque haberet in animo memoratum Pauli locum contemni *καταφρονεῖσθαι* ecclesiam comestione conquerentis, irreverentia qua praesumpto nocte intempesta cibo non ieiuni clerici aut monachi aris, dum sacrificatur mane adstarent, *παράθεωρεῖσθαι*, hoc est *καταφρονεῖσθαι*, despici contemni sacras oblationes criminantem, posuisse?

πάροικοι p. 209 v. 12. quos hic vocat Pachymeres *παροίκους*, opponit habentibus *προνοίας*, quas ab eo vocari pensiones pendi solitas e publico militantibus aut aliquam reipublicae navantibus operam, docemus ad id verbum hoc ipso Glossario. ait enim hic (quamquam intrincate ac perobscure: nam totum hoc prae caeteris caput confuse elliptice tenebrosissime conceptum est) ait, inquam, vel potius utcumque significat, Andronicum, cui magna opus erat pecunia unde stipendia Cretensibus ab ipso in Orientem evocatis et illic fidam ipsi navantibus operam cum fide repraesentaret, eam indicta subditorum collatione confecisse. quia vero eiusmodi extraordinariis sumptibus assignata dudum fuerat exactio decimae pensionum annuarum a stipendia quocumque nomine merentibus, cum iam ii continuata diu ea diminutione mercedis exhausti enervatique solvendo non essent, onus id devolvebatur ad *παροίκους*, hoc est, ut res ipsa monet, ad privatos patrimonio viventes aut peculio domestico, sine ullis a fisco subsidiis. en qui dicantur hoc loco *πάροικοι*. ego privatae rei dominos et patresfamilias interpretor.

παρυστάσεις p. 144 v. 12. *ὡς εἶπερ εὐρεθεῖεν — τῶν ἀγαθῶν ἀπουσίας.* haec scribens auctor sine dubio cogitabat illud S. Dionysii Areopagitae dictum l. de Divinis Nominibus c. 4 p. 217 ed. Lancelii Parisiensis an. 1615: *διὸ οὐτε ὑπόστασιν ἔχει τὸ κακὸν ἀλλὰ παρυστάσιν.* significat, cum malum nihil sit aliud quam boni privatio, hoc vocabulo *malum* non significari veram extantiam aut subsistentiam rei cuiuspiam, sed quasi extantiam aut quasi subsistentiam, solo modo loquendi exprimente positiva forma rem mere privativam. unde idem noster Pachymeres in paraphrasi ad eum Dionysii locum p. 124 eiusdem editionis, rationem quare Dionysius neget *ὑπόστασιν* subsistentiam malo, hanc

affert: ἡ στέρησις γὰρ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις. unde infert non posse habere virtutem ullam: τὸ δὲ μὴ ὑφιστάμενον ποῖαν ἔξει τὴν δύναμιν; enarret igitur Pachymeres se ipsum; et cur παρυσποστάσεις vice-subsistentias, ut sic dixerim, ἐκ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπουσίας vocet κακά, declaret iis ipsis verbis quae non longo intervallo post modo descripta in eius paraphrasi leguntur: ὅτι τότε ἡ στέρησις παρυσφίσταται ὅτε τὸ ἀγαθὸν ἀπέρχεται, *quoniam tunc privatio quasi subsistit, quando bonum (cuius est privatio) abscedit.* unde nihil est solidum, sed forma solidi expressum. ut cum tenebras quis dicit, videtur positivum aliquid dicere, re vera autem nihil dicit nisi positivae rei absentiam lucis.

πεισμονή p. 120 v. 6. ait patriarcham Cyprium errorem in eius tomo deprehensum agnoscere ac corrigere nolentem non solum πεισμονῆς, hoc est assensus in errorem contra fidem, sed etiam αἰρέσεως, contumacis videlicet in ostenso errore pertinaciae, accusatum apud imperatorem fuisse. unde apparet voci πεισμονῆ ecclesiastico usu hanc fuisse subiectam notionem, ut ea designaret adhaesionem male persuasae mentis ad dogma falsum; quae nondum haeresis censeretur, nisi postquam admonitus, qui erraverat, P 503 obtemperare monentibus et pravam opinionem revocare abnuisset pertinacia se involvens sua.

πέλαγος p. 142 v. 12. vocem πέλαγος aliud quidpiam a pervagata obviaque notione hoc loco sonare quisquis intime introspexerit sentiet. reperio apud Hesychium πελαγίζειν explicari ἐγγίζειν, πλησιάζειν, ut non temere suspicemur quandam viciniae indicationem vocabulo πελάγους hic a nostro inditam, quam loci sane sententia exigit. quem enim alioqui saporem habeat, dicere Pachymerem se *ex eo quod pertineat ad Christum, ab ipso eodem puniri benignitatis existimare pelagus?* diceret potius *pignus*: nihil enim ad fiduciae omen accommodatum habet vox *pelagus*, si vulgari significatu usurpetur. nimirum a πέλας, quod est ἐγγύς *prope*, aut a πελάζειν, quod sonat *admoveri, appropinquare*, videri non immerito potest ductum vocabulum πέλαγος, propterea non plane abhorrens a *viciniae* ac *propinquitatis* mentione, huc sane opportuna, quam ideo interpretando expressimus.

Πηλεός. ad ea quae Glossario priori circa hoc verbum notavi, quaedam in meae supplementum inscitiae ab amicis suggesta hic adiungam. R. P. Ioannes Fayonus S. I. viso edito Pachymere scripsit ad me sibi videri Pachymerem haec scribebat de Vecchi castitate, ὁποῦ γὰρ εἰς πορνείαν καὶ Πηλεὺς ὤφλεν ἢ ἂν ἐκεῖνος, habuisse in mente locum Aristophanis in Nubibus p. 112 ed. Basil. anni 1547: καὶ τὴν Θέτιν δ' ἔγημε διὰ τὸ σωφρονεῖν ὁ Πηλεὺς, in quae verba scholiastes multa memorat quae castimoniae insignis Peleo laudem asserunt, inter alia hoc: Ἀστυδάμεια δὲ ἡ Ἀκάστου γυνή, ἐρασθεῖσα Πηλέως, καὶ μὴ πείσασα διὰ σωφροσύνην συνελθεῖν αὐτῇ, καταψεύδεται αὐτοῦ πρὸς Ἀκαστον etc. paulo ante idem

scholiastes eandem historiam retulerat ex alio auctore, qui illam Acasti uxorem Ἰππολύτην Hippolyten appellat. quae verius *Phaëdra* diceretur, cuius similis castissimum Peleum, uti *Phaëdra* Hippolytum pellicere ad adulterium conata, cum persuadere nequisset, reum ut *Phaëdra* Hippolytum, sic *Astydamia* vel *Hippolyte* Peleum attentatae ipsius pudicitiae apud virum nimis credulum peregit; unde *Peleus* ab *Acasto* inermis expositus feris, feliciore quam *Hippolytus* sorte, μάχαιραν (ἔλαβεν) ἡφαιστότευκτον, καὶ οὕτως ἔφυγε τὸν κίνδυνον, ense a *Vulcano* cusum divinitus accepit, cuius ope periculum effugit. *Suidas* eandem rem paulo aliter refert verbo Ἀταλάντη. hactenus *Fayonus* noster, opportune in memoriam revocans quae a me alias in *Aristophanis Νεφέλαις* lecta funditus animo exciderant. gaudeo autem mihi hanc qualemcumque oblatam occasionem venerationis et gratitudinis testandae meae erga virum optimum et doctissimum, mihi quae olim amicissimum, quem dum haec scribo, plenum religiosis meritis ad meliorem vitam migrasse audio, in longaeva sed omnibus virtutum exemplis commendata senectute. his addit *Claudius Maltretus* annotationem *Eustathii* ad v. 195 *Iliad* ρ: λέγει ἡ παροιμία, Πηλεὺς τὴν μάχαιραν ὥς διὰ σωφροσύνην λαβόντος αὐτοῦ καὶ ξίφος θεόθεν. adagium hoc memoratur a *Suida* duobus locis, v. μέγα φρονεῖ et v. Πηλεὺς. priori loco sic scribit: μάλα φρονεῖ μᾶλλον ἢ Πηλεὺς ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ. φασὶ ταύτην ἀπὸ τοῦ Ἡφαιστοῦ γενομένην, δῶρον Πηλεῖ σωφροσύνης ἕνεκα ὑπὸ Ἡφαιστοῦ δοθῆναι, ἢ χρώμενος πάντα ἐκατόρθου καὶ ἐν ταῖς μάχαις καὶ ἐν ταῖς θήραις. *Erasmus* huius adagii mentionem factam ex *Zenobio* refert apud *Anacreontem* et apud *Pindarum*. ego in editis hodie *Ana-*

P 504 creontis nihil huc pertinens reperi. *Pindarus* in *Nem. Od. 4* memorat ense *Pelei* et calumnias in eum *Hippolytes*. eius scholiastes ad eum locum legi digna scribit. *Catullus* sub finem *epithalamii* *Pelei* et *Thetidos* domibus castis *Pelei* domum accenset, dum ait domos invisere castas *Coelicolae*, nondum sprete pietate, solebant. haec *Claudius Maltretus*.

ποντογέφυρα p. 330 v. 20. ἡ Ἰουστινιάνειος πεντεγέφυρα. sic ibi optimus codex *Barberinus*, tamen habens notatam in margine aliam huius ultimi vocabuli lectionem πονταγέφυρα, vitiosam et ipsam, sed eatenus ad rectum accedentem quatenus ex altera errantium syllabarum duarum mendum sustulit. scripsit enim sine dubio *Pachymeres* ποντογέφυρα. quod ut demonstrem, primum pono haud quaquam imposuisse *Iustinianum* *Sangari* amni quintuplicem pontem, nimirum quinque veluti contignationibus sublatum, cuiusmodi τριγέφυρα pons triplex antiquissimi et miri operis hodieque superstes visitur supra *Gardonem* fluvium in *Gallia Narbonensi*, paucis ab urbe *Ucetia* miliaribus. non enim si hoc fecisset diligentissimus recensitor omnium eius imperatoris aedificiorum, in proprio de hoc argumento opere, praetermissurus

fuerat Procopius. ille autem haec solum habet libro περὶ κτισμάτων quinto c. 3: ὁ μέγας δὲ ποταμὸς οὗτος, ὅνπερ Σάγγαριν καλοῦσι νῦν, σφοδρῶ μὲν κατιῶν ἐς ἄγαν τῷ ρείθρῳ, ἐπὶ μέσης δὲ πεφυκῶς ἄβυσσος, εὐρυνόμενος δὲ θαλάσση ἴσα, διαγέγονε μὲν τά γε εἰς γέφυραν ἀνέπαφος πᾶσιν, ἐξ οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι, ἀκátων δὲ συνδέοντες πληθὸς καὶ φορητὸν αὐτὰς ἀλλήλαις ἐναρμολογούμενοι ἐνταῦθα διαπορθμεύεσθαι τολμῶσι πεζοί, ὥσπερ ποτὲ δέει τοῦ Ξέρξου τὸν Ἑλλήσποντον ὁ τῶν Μήδων στρατός. ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὐκ ἀνεπικινδύνως αὐτοῖς γίνεται· πολλάκις γὰρ ὁμοῦ τοῖς δεσμοῖς συλλαβὼν τὰς ἀκátους ἀπάσας, εἴτα τὴν διάβασιν ἀνεχαίτισε τοῖς τῇδε ἰοῦσι. βασιλεὺς δὲ Ἰουστινιανὸς γέφυραν αὐτῷ ἐγκεχειρήκεν ἐποικοδομεῖσθαι τὰ νῦν, ἀρξάμενός τε τοῦ ἔργου ἤδη πολλὴν ἐς αὐτὸ διατριβὴν ἔχει. ὅπερ εὖ οἶδα ὅτι ἀποτελέσει οὐ πολλῷ ὕστερον, τεκμηριούμενος ὅτι δὴ αὐτῷ τὰ ἔργα συνεπιλαμβάνεται ὁ θεὸς ἅπαντα. haec ille, quae sic Latine sonant ex accuratissima et pereleganti interpretatione Claudii Maltreti nostri: *magnus fluvius, quem hodie Sangarin vocant, cursu violentissimus in medio, profundus admodum latitudineque aequoreus, nunquam post homines natos pontem subiit: sed scaphis pluribus connexis tegetisque instar inter se aptis audent transgredi pedites, ut quondam Medorum exercitus Hellespontum transiit, Xerxis metuens indignationem. at res non vacat periculo: nam saepe flumen scaphis omnibus abreptis cum nexibus transitum viatoribus abnuit. nunc Iustinianus Aug. pontem illi imponere aggressus acriter in opus incumbit, brevi procul dubio absolvendum; idque ex eo coniicio, quod omnibus illius coeptis manum deus admovet.* pontem igitur supra Sangarin aedificare Iustinianus aggressus, quando suos de eius aedificiis commentarios Procopius edidit, postea perfecit. vocatumque illud opus Ἰουστινιάνειος ποντογέφυρα. cum enim simplex γεφύρας vocabulum, etsi ex origine, si Eustathio credimus, sonare videatur solidum ex lapide ac caemento super loca humentia stratum (sic enim ille annotat ex Herodiano ad Iliad. φ: κυρίως γεφύρα ἐστὶ γῆ ἐφ' ὑγρᾶς, Ἡρωδιανὸς λέγει), tamen satis frequenter adhibetur ad exprimendum mobilem contextum tabularum, quo e littore in navim aut e navi transitur ad littus: moles illae lapideae ingentes, quibus magnorum ripae fluminum fiunt viatoribus perviae, videntur ad differentiam non simpliciter γέφυραι sed proprie ποντογέφυραι vocatae. id Mauritius innuit l. 2 Strateg. c. 21 de ponte amnis imponendo, quatenus id ad imperatoriam ductoris exercitus curam P 505 spectat, praecipiens his verbis: εἰ μὲν γεφυρῶσαι χρεῖα, τουτέστι ποντογέφυραν ποιῆσαι, δεόν ἀπὸ τῆς ἰδίας ὀχθῆς ἀρξασθαι τὰ ἐπὶ τούτων, τουτέστι ναύκλας μεγάλας καὶ ποντυλῶσαι, ἥτοι καταστρῶσαι, πάντων ἐν ἐτοίμῳ ὄντων. en magister militaris seu potius imperatoriae artis hic praecipit, ubi in amnis occursu, quem belli ratio non tantum cum exercitu transgredi sed etiam per cum

viam liberam servare ad regressum suadeat, opus fuerit solida illum mole consternere quam *ποντογέφυραν* potius quam *γέφυραν* (quae sit extemporaneum quidpiam) vocari ait, inchoare et apparatus operis et opus ipsum a ripa quam imperator cum exercitu obtinet, non autem ab adversa. nec movere quenquam debet adversus haec quod *ponti* nomen male fluminibus, quae sola fere pontes patiuntur, convenire videatur. nam praeterquam quod sunt quidam fluvii, ut de modo memorato Sangari Procopius loquitur, *εὐρυνόμενοι θαλάσση ἴσα*, latitudine aequiorei ac ponto similes, etiam ex origine ab omnibus quibusque latioribus designandis non videtur abhorrere *πόντου* vocabulum, siquidem, ut Eustathius admonet ad Iliad. δ, *πόντος λέγεται ὡς οἷά τις πνότης, ἐκ τοῦ παταπνεῖσθαι ἀνέμοις*. a verbo *πνέω* *spiro* deduci *πόντου* nomen ait, quod supra aequor aura spiret. id autem et paulo amplioris alvei amnibus convenire quis non videt? quare non repugnaverit etymi ratio eos quoque ponti appellatione aspergi, quo iure suum Garumnam Ausonius in Mosella *aequoreum* appellat. atque hanc *ποντογεφύρας* notionem longe antiquiorem Mauricii et Pachymeris aetate non male forsitan quis autumaverit ex antiquissimo apud Latinos usu vocis *pons* pro *γέφυρα*; quae vox videri potest ex *ποντογέφυρα* deducta. haec quae timida suspicione protuli, audentius amplecterer, si (quod nec contigit nec spero) nactus essem idonea testimonia auctorum Graecae linguae veterum, ex quibus constaret iam tum, antequam Latinus sermo e Graecis esset originibus productus, *ποντογεφύρας* vocabulum in usu Graeciae fuisse, ut ex eo ducta existimari posset vetustissima in Latio vox *pontis*. interim igitur vulgaribus inhaerens veriloquiis autumantium *pons* dictum quasi *pens* compendio verbi *pendens*, quod spatio subtus vacuo superne impendeat, existimo vocem *ποντογέφυρα* Graecis tantum aevi citerioris usurpatam, quibus solemne fuit pleraque tritiora usu Romani Latii vocabula suis exprimere literis, scriptionibus inserere. cuius consuetudinis non pauca in hoc ipso scriptore nostro exempla vidimus, loquendi morem, qui tunc erat, repraesentante, ut tot alios omittam, quorum vocabula istius generis tot sunt lexicis Graecobarbaris Glossariisque recensita. itaque *ποντογέφυραν* et Mauricius auctor Strategicorum et noster hic ex usu sermonis tunc popularis dixerint, mixta mentione *pontis*, Latinae vocis, cum antiqua Graeca *γέφυρα*, ut facilius intelligeretur quid exprimerent a vulgo iam bilingui ac multa mixtione Italorum assueto patriam antiquam linguam insertis variegare Latinis vocibus. ad extremum hic opponam ex Livio quaedam a lectore non inutiliter conferenda iis quae de situ locorum istorum, natura Sangarii amnis et necessitate imponendi ei pontis noster hoc, quem illustratum hic imus, loco scribit lib. 8 4 decadis, ubi expeditionem Cneii Manlii consulis in Gallo-Graecos describit. sic Livius habet: *cum ad Sangarium flumen pervenis-*

set (Manlius cos. cum Romano exercitu), *pontem*, quia *vado* nusquam transitus erat, *facere instituit*. *Sangarius* ex *Adoreo* monte per *Phrygiam* fluens miscetur ad *Bithyniam* *Thymbreti* fluvio; inde maior iam geminatis aquis per *Bithyniam* fertur et in *Propontidem* sese effundit, non tam magnitudine memorabilis quam quod piscium accolis ingentem vim praebebat. ita ille.

Ποσειδεῶν p. 268 v. 15. quod in priori Glossario admo- P 506
nebam, in prioribus sex libris huius historiae desiderari *Pachymerianum* Augusti mensis nomen, *μνημονικὸν* fuit σφάλμα, ut mox dicam. certe hoc loco Ποσειδεῶνος vocabulo plane *sextilis* et *Augustus* Latinis dictus mensis exprimitur. id demonstrat non modo quam continuo auctor adhibet, indicatio tempestatis anni, qua nimirum ab aestivo cardine ad aequinoctialem sol declinat: sed clare Vatic. paraphr. exprimit, sic ibi scribens: τότε δὲ ἐννάτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Ἀγούστου μηνός. memoraverat et hunc mensem vol. I p. 493 v. 3 noster, licet ego per oblivionem, uti iam fassus sum, vol. I p. 692 scripserim Augusti *Pachymerianum* nomen in eo volumine nusquam extare. sic enim ibi scribit: τότε δὲ Ποσειδεῶνος ἑκκαίδεκάτῃ μετὰ τὴν τῆς Θεοτόκου ἑορτήν. ibique ambo codices optimi adscribunt orae marginis Ἀγούστος, et Vaticanus solum id nomen in contextum recipit. demonstratque idem satis, ut alia indicia deessent, quod sextam decimam illam cuius meminit diem illuxisse ait *postridie festi deiparae*, maximi nempe omnium *Mariae* matris dei festi, quod sic per antonomasiam sine addito vocatur, nempe assumptionis eius in coelum, quod Graeci iuxta cum Latinis die Augusti mensis quintadecima celebrant. est tamen ubi *Pachymeres* a se ipse quodammodo deficiens, et ex aliena, ut opinor, magis quam ex propria sententia, mensem Augustum non Ποσειδεῶνα sed *Μαιμακτηριῶνα* κατ' Ἀθηναίους vocat, p. 382 v. 19. in quem locum vide quae annotamus in hoc ipso Glossario, verbo *Μαιμακτηριῶν*, et l. 3 harum Observationum c. 4 n. 5.

πρόνοιαι p. 209 v. 11. dicuntur hic πρόνοιαι *pensiones*, quae vel in mercedem operae praesentis vel in praemium praeteritae merentibus aut emeritis e publico solvuntur; quales hodieque ab Italis et Gallis *provisioni*, *provisions* vocitari audimus. annotasse iam hoc debueramus in tomi prioris Glossario: saepius enim in historia Michaelis noster hanc vocem ista notione usurpavit, quae in classicis non reperitur auctoribus. unum hic e multis in specimen locum ponam, p. 16 v. 9: προνοίας δ' ἐκ τούτων τοὺς ἐπιδοξοτέρους καὶ οἷς τολμοῖεν τὸ φρόνημα γράμμασιν ἔδωροῦντο βασιλικοῖς.

προσκομίζων p. 616 v. 5. contra meam huius loci expositionem, qua προσκομίζοντα sacerdotem celebrantem interpretatus sum, grave stare praeiudicium video hominis utique valde docti et a me semper cum suo tum sui ordinis merito permagni

habiti, Iacobi Goaris. hic enim suis notis ad missam S. Ioannis Chrysostomi locum, opinor, hunc ipsum tractans quem hic innuit Pachymeres, referens in solemnī liturgia tunc, propter expunctos e sacris diptychis Alexandrinum Antiochenum et Hierosolymitanum patriarchas, solum ex ecclesiasticis Constantinopolitanum Athanasium *συνάμα τῷ προσκομίζοντι una cum offerente* fuisse inter sacra memoratos, per *προσκομίζοντα* intelligit *eum qui hostias et oblatas in ecclesiam intulit*, et ab eo distinguit *sacerdotem celebrantem*. ego vero et unum hic designari per verbum *προσκομίζοντα* sacerdotem sacris operantem contendo, et nominatim, quod hinc constet nuncupari solitum a diacono *eum qui panes ex quibus oblatæ fierent in ecclesiam intulit*, pernego. evincique utrumque istud satis clare puto ex ipsis quæ Goar exponit sacrae liturgiae verbis, nempe hisce: *ὁ διάκονος πρὸς τῇ θύρᾳ στάς λέγει τοῦ δεῖνος πανιερωτάτου μητροπολίτου*, nimirum episcopi ecclesiae in qua sacrum fiebat, qualis erat Constantinopoli patriarcha. mox subdit: *καὶ ὑπὲρ τοῦ προσκομίζοντος τὰ ἅγια δῶρα ταῦτα εὐλαβεστάτου ἱερέως τοῦ δεῖνος et pro offerente sancta haec dona religiosissimo sacerdote N.* quis satis attendens unicum hic nomine proprio palam appellari non videat sacrificantem sacerdotem? sane si *προσκομιδῇ*, quod idem P. Goar recte annotat p. 16 sui Euchologii, est *oblatio perfecta*, nempe illa quæ fit a sacerdote ad aram faciente panis et vini mox consecrandi, quidni *ὁ προσκομίζων* is dicatur et intelligatur qui ea rite fungitur? equidem arbitror, si eum qui antea panem et vinum, ut essent materia sacrificii, in ecclesiam intulerat, designare diaconus vellet, non *προσκομίζοντα* in praesenti eum vocaret, sed in praeterito *προσκομίσαντα*. hae mihi causae confidendi sunt, interpretationem meam, etsi gravetur auctoritate contraria viri tam praestantis, veritatem suam aequo et erudito lectori probaturam.

προχώσεις p. 269 v. 11. refertur hoc ad *ἔργα τῶν ἀνδρῶν* opera agricolarum, congestas videlicet in areis fruges, quas eluvie abreptas et disperditas dicit *ταῖς προχώσεσι cum ipsis molibus*, nempe aggeribus manipulorum pro anni tempestate (erat enim aestas mense utique Augusto) in areis extantium, quas aquae torrentes dispergendo corruerint. elegans in hunc locum est epitome codicis Vaticani tam multa Pachymeris verba in haec pauca contrahentis *θημονιαὶ δὲ καὶ ἄλωνα ἀντοῖς καρποῖς κατάθρουν ἐφέροντο*. in his vox *θημονιαί* respondet *προχώσεσι*: sunt autem ex Hesychio *θημονιαὶ οἱ σῶροι τῶν δραγμάτων acervi manipulorum*. *ἄλωνα* hic *areae* pro frugibus ponitur usitata synecdoche contenti pro continente, ut in illis Tertulliani libro ad Scapulam: *sicut sub Hilariano praeside cum de areis sepulturarum nostrarum acclamassent, areae non sint, areae ipsorum non fuerunt: messes enim suas non egerunt*. expositionis ergo clarioris gratia *ἀντοῖς καρποῖς* additum. nam solum ipsum terrae *οὐκ ἐφέ-*

ρετο κατάρξουν, sed quae super illud stabant, spicarum et manipulorum aggeres προχώσεις hic nostro dicti, aut ex iis excussarum cumuli frugum.

ῥησεΐδια p. 29 v. 17. sententiolas, diminutivum a ῥήσις. ita Gregorius Nyssenus or. 12 λεξεΐδια. verba eius sunt: κατορχεῖ τῷ κρότῳ τῶν λεξειδίων, ἐνσατυρίζων τοῖς ῥήμασι.

σκαραμάγκιον p. 504 v. 6. quae multa de scaramangio aut scaramancio veste senatoria praecipui honoris Meursius docet, non repeto; nec describo hic alia nostri auctoris loca istius quasi paludamenti mentionem facientia. tantum observo, ex hoc loco (cum quae peculiaris fuerit eius vestimenti forma nuspiam hactenus legerim) videri fuisse instar penulae largum et profundum in summo assutum caputium habentis, idque ex panno crassiori nec simplici, ut facile hians perseveraret. tali enim figura opportunum memorato hic ludibrio fuerit. nempe pueri Mpyrigerii, eius P 508 iussu, coram missis ab imperatore, corpore illius talaris pallii profunde utebantur, quo ex ora navis ad aquam pertingentes in mare caputium ἰμmergebant, et id aqua impletum inde velut cadum aut situlam tollebant. quod exprimens Vaticanus epitomator sic hunc locum παραφράζει: καὶ τὸ σκαραμάγγιον εἰς γέλωτα κατὰ θαλάττης ἔβαλλεν et scaramangium per derisum in mare demittebat. ubi videtur innuere cucullum praecipue illum instar cadi liquoris capacem, qui summo adhaerebat scaramangio, peculiari iure scaramangium dici, uti praecipuam eius partem: illud enim solum cavum patulum, quippe hauriendo aptum, in aquam ex ora navis demissum fuisse putandum est.

σκορδινιᾶν p. 329 v. 13. ita plane omnes codices vocem hanc scribunt, quam alibi legere non memini. tantum apud Hesychium reperio: σκορδινᾶσθαι (puto legendum σκορδινιᾶσθαι) τὸ παρὰ φύσιν τὰ μέλη ἐκτείνειν καὶ στρέφειν μετὰ χάσματος. γίνεται δὲ τοῦτο περὶ τοὺς ἐγειρομένους ἐξ ὕπνου, ὅπου τε χασμώδεις ὄντες ἐκτείνωσι τὰς χεῖρας. σκορδινιᾶσθαι significat praeter naturalem modum membra extendere cum oscitatione, ut solent qui e somno expergiscuntur, quando oscitabundi manus extendunt. ita ille; ex quo, aut ex communi utrique antiquiorum scriptorum fonte, sine dubio suum hoc loco σκορδινιᾶν Pachymeres hauserit, etiam extensionem manuum memorans, quam trucidationis exercendae signum Meleus hic suis instituisse dicitur. parem cuiusdam quaestoris crudelitatem epigrammate 36 libri 7 tradit Martialis.

σπουδαιοτριβεῖν p. 384 v. 7. verbum σπουδαιοτριβεῖν alibi non reperi. sed partim ex originibus vocabuli, partim ex contextu loci, quid valeret hoc loco divinavi, ut et feci alias in ἐλπιδοκοπεῖν, ἐλπιδοτριβήσις et similibus.

στασείδιον p. 146 v. 4. est στασείδιον subsellium aut locus, in quo vel considentes vel stando innitentes acquiescebant

sacerdotes aut alii ministri vel etiam laici, dum in templo sacris operam dabant. habemus imaginem eius rei obviam in templis nostratibus, ubi chorus est canonicorum aut monachorum. ibi enim circum disposita magno numero videmus sedilia sic formata, ut aliquando plane in iis sedendo conquiescere, aliquando standi laborem cubitis hinc inde reclinandis et mole corporis innixu humerorum in dorsum statiuunculae non indecore deoneranda, qui longae vacant psalmodiae possint. est autem inter has sedes speciosior una et sublimior praesidis loci, quam hic noster peculiariter indicat, communi licet *στασείδιον* nomine, sicuti et Philotheus patriarcha C. P. in libello inscripto *Διάταξις τῆς ἱεροδιακονίας*, ubi sic scribit: *εἶτα ὁ διάκονος ἀπέρχεται καὶ θυμιᾷ τὴν ἁγίαν εἰκόνα τὴν εἰς τὸ στασείδιον τοῦ προεστῶτος καὶ αὐτὸν τὸν προεστῶτα*, quae P. Goar sic vertit: *tunc diaconus discedit, et sanctam imaginem superioris sedili superpositam et ipsum superiorem incensat.* igitur *στασείδιον* cuius hic noster meminit sedes fuit, in qua stabat patriarcha Athanasius, dum perageretur ceremonia eius *χειροτονίας* inaugurationis sive consecrationis. erat autem ea sine dubio sedes praesidis loci, *στασείδιον τοῦ προεστῶτος*, certo semper loco fixa, cui in templo magno S. Sophiae fenestrae quaedam
P 509 superne responderent; ex quarum succussu, si contingeret, quieto alioqui caelo et nullo vento flante, augurium Graeci captabant, perseveraturusne patriarcha qui ordinabatur in ea quam tunc accipiebat potestate foret usque ad mortem, an vivus inde esset eiiciendus.

σταυρωτήρες p. 332 v. 14. in ms legebatur *ἐν σαρκοτῆρσιν ὕσσας*. sed voci quidem *ὕσσας* in margine subiiciebatur *ύσσούς*; quod ut emendatius sum amplexus: vocabulum autem *σαυρωτῆρσιν* manifeste mendosum ex coniectura reformavi in *σταυρωτήρσιν*; cuius utique origo in aptum huic loco significatum congruens apparet, utcumque verbum hoc apud ullum alium scriptorem Graecum nondum invenerim. sunt, inquit Hesychius, *σταυροὶ οἱ καταπεπηγότες σκόλοπες, χάρακες, καὶ πάντα τὰ ἐστῶτα ξύλα, ἀπὸ τοῦ ἐστάναι σταυρούς, ἐκ τοῦ εἰς τὴν αὔραν ἵστασθαι*. hinc *σταυρόω vallum seu palum figo*, usitatum Thucydidi l. 7, et *σταύρωσις* pro munimento e vallis defixis ab eodem Thucydide alibi libro eodem posita; quod libro 6 *σταύρωμα* dixerat, sic scribens: *παρά τε τὰς ναῦς σταύρωμα ἔπηξαν.* et Xenophon l. 4 *Ἑλληνικῶν*: *σταύρωμά τ' ἐποιήσαντο καὶ τάφρον.* hinc *σταυρωτήρας* credibile est Pachymeri dicta tigna defixa, et ut solet ad operis firmitatem, decussatim invicem plexa, impositis crepidini superne ad hostes, ubi accederent, submovendos contis ferro armatis, quos *ύσσούς* appellat. Appianus in fragmento *Κελτικῆς*: *τὰ δὲ δόρατα ἦν οὐκ εἰκότα ἀκοντί (lege ἀκοντίοις) ἃ Ῥωμαῖοι καλοῦσι νησσοῦς (lege ύσσούς), ξύλον τετραγώνου τὸ ἡμῖν, καὶ τὸ ἄλλο σιδήρου τετραγώνου, καὶ τόδε καὶ μαλακοῦ, χωρὶς γε τῆς αἰχμῆς.* sigai-

ficat his verbis ὕσσους dici iacula in hostem mittenda; qualium stare copiam promptam ad subitos usus dispositam super vallum oportebat. huiusmodi iacula sive hastas ab accedentibus ad munitionem, dum praesidiarii dormirent, hostibus hic noster ablatas ait.

στήλη p. 614 v. 9 et 13. vereor ne praeoccupatus vulgaribus notionibus quispiam dicam hic mihi παρερμηνείας scribat, quod Graecum vocabulum στήλη cum Latino *columna* vel *statua* non commutaverim. sed, quaeso, quem sensum commodum faceret *columna vel statua trium Germanorum* aut *columna vel statua in velo aureis contexta filis Michaëlem repraesentans Palaeologum specie prisci Constantini et titulo novi?* an parum est evidens στήλην priori loco tabulam esse pictam imaginibus trium patriarcharum qui Germani sunt vocati, posteriore autem effigiem Michaëlis Palaeologi eo habitu formatam, in textu veli, qui tribui magno Constantino consuevit? nimirum στήλη a στάω et ἵστημι verbale nomen generaliter quidquid extat et eminet in prospectu positum significat; unde cippi monumentorum, ac quaecumque fastigia, et in conspectum obiectae marmoreae tabulae inscriptae literis, frequentissime στήλαι dictae reperiuntur. itaque cavendum ne species pro genere lectori obrepat assueto cippos et columnellas in apicibus sepulcralium molium aut id genus monumentorum erectas στήλων nomine intelligere. illa enim στήλαι sunt, sed non sola: pertinet quippe haec vox latius, tabulas etiam et vela figuris insignita in conspicuo statuta indicans.

συνδοσίαι p. 293 v. 9. etsi apud veteres auctores legere συνδοσίας non memini, puto tamen Pachymerem, cuius omnes aequae codices vocabulum hoc loco istud exhibent, id in notione *lar-* P 510 *gitionis* usurpasse, quasi ductum a συνδίδωμι *condono*. cui verbo usu antiquo Latinorum inest vis peculiaris indicandi vitiosas profusiones in indignos. Cicero Philipp. 2: *apothecae totae nequissimis condonabantur*. nec abhorret hic significatus ab huius loci sententia. vituperans quippe patriarcha conventionem imperatoris cum crale, cuius occasione multa pretiosissima munera eidem et eius comitibus magnifice ab Augusto donata superius noster memoravit, facile potuit, ad querelam avare auctorum vectigalium, adiungere cohaerentem reprehensionem exhausti ambitiosis profusionibus aerarii.

σπάκελος p. 245 v. 3. quod hic noster σπάκελος scribit, videtur idem esse quod vol. I p. 511 v. 11 φακέλλον vocabulo indicavit, fascem videlicet aut fasciculum sive fascellum chartarum significans. laudavimus in priori Glossario Synesium eadem notione φακέλλον usurpantem. reperio apud Dionysium Halicarnasaeum l. 7 σπακέλλους φρυγάνων pro *fasciculis virgultorum* positum. Pachymeres hic neutro genere et cum unico λ idem vocabulum pari significato exhibet.

σφενδόναι p. 66 v. 7. videntur hic dici σφενδόναι laciniae pendentes e pontificio galero funiculis Sericis in fundae modum perplexis inter sese, more etiam hodie Latinis usitato.

σφραγίς p. 42 v. 16. ego hic σφραγίδα *benedictionem* verti intellexi enim signum crucis manu expressum a patriarcha Iosepho super istum, de quo hic agitur, Georgium, una pronuntiata certa verborum formula, qua is electus ad officium primi ecclesiastis Palatinae concionis (hoc enim sonat πρωτοαποστολάριος) rite ad fungendum id ministerium missus fuisset. quia vero talem benedictionem episcopi non impendunt nisi sibi probatis, et de quorum recta fide, sufficienti eruditione, probis moribus certi forent, hinc rebatur Andronicus hunc Georgium gratum et commendabilem visum iri Iosephi sectariis, quem utique Iosephus, ipsi ad concionem dicturo bene precando, bonum doctum orthodoxum declarasset. hic obiter praemuniendus lector est, ne decipiatur legens apud Meursium vocationem ad patriarchatum σφραγίδα dictam. quam et duplicem ariolatur, μικράν καὶ μεγάλην parvam et magnam, quasi prior *designatio* sit, posterior *confirmatio*. λήρος πολὺς. nec Codinum, quem asserti fundum laudat, intellexit. is enim nihil vult aliud nisi episcopos, qui ordinant et consecrant patriarcham, illum in ea functione bis cruce signare, quarum benedictionum prior *parva*, posterior *magna* consueverit vocari. dicebantur eadem benedictiones μηνύματα, ut observavit idem Meursius verbo μήνυμα: nam μήνυμα *signum* est et κατ' ἐξοχήν *signum crucis* manu benedicendo formatum. μήνυμα *signum* dicitur, non autem, ut is ibi somniat, *vocatio*.

P 511 τὰ τετελεσμένα p. 77 v. 13. quid sit hic ἐπαληθεύειν τοῖς τετελεσμένοις, comminisci multum cogitans aliud non potui quam quod interpretando expressi, contigisse tunc nimirum aliquid quo sacra symbola consecrati et verbis sacramentalibus mutati in Christi corpus panis alia etiam notione quam illa in ecclesiis usitata recte vocari τὰ τετελεσμένα potuerint, nempe quod finita et alteratione accidentium ex specie in novam formam corrupta fuerint. τὸ τελεῖν videlicet non solum ex usu sonat *peragere perficere sacrificare*, sed etiam ex origine *finire consumere*. unde passivum τὰ τετελεσμένα, quae velut propria appellatio speciebus eucharisticis e sacrificio servatis more Graecorum tribuebatur, alio sensu tum convenire sic putrefactis et in informem speciem transfiguratis symbolis Christi corporis potuit, quatenus nimirum ex nativa, ut dixi, significatione radicis unde verbum istud germinat, sonat praeterea *consumpta corrupta*, ex priori desita iam forma in novam aliam *demutata*. haec utcumque dici verisimiliter poterant: puto tamen aliud Pachymerem, dum haec scriberet, spectasse. sui videlicet Hesychii memor, quod in eo legisset τετελεσμένον τὸ οἶον πράγμα τελεσθῆναι ἢ γοῦν πληρωθῆναι, ἢ καὶ μεμιασμένον, raram illic indicatam notionem, qua

τετελεσμένον μειασμένον pollutum et contaminatum sonat, hic voluit innuere ignotam non esse sibi.

τέρα p. 394 v. 14. ponitur hic Graecis literis nomen Latinum *terra*, sed cum unico ρ scriptum τέρα. videtur autem hanc vocem retinuisse historicus, quod vulgaris esset loquendi forma illis temporibus, ut qui principes regionum ab aliis possessarum ius sibi vindicantes titulum sumerent, ad differentiam possidentium *sine terra* χωρὶς τέρας ἢ τ' οὖν γῆς tales appellarentur. puta rex Hierosolymorum aut imperator Constantinopoleos, qualis hic declaratus a papa regis Siculi frater dicitur, iure videlicet dotali e filia Balduini, qui olim imperaverat Constantinopoli, in sponsam illi iuncta tracto. sed *sine terra*, hoc est citra possessionem eius imperii, ab Andronico videlicet detenti.

τζαγκρατόρες p. 414 v. 2. fuisse per haec tempora apud Graecos Byzantinos in usu frequenti arcus quosdam peculiaris formae a Latinis acceptae, quae τζαγγρά vel τζαγγρούς vocabant, intelligimus cum ex aliis locis scriptorum eius aevi, tum ex hoc Cantacuzeni l. 1 c. 36 p. 108 ed. Reg.: τῶν ἐκ τόξων Λατινικῶν λεγομένων τζαγγρῶν ἀφιέντων βέλη. huiusmodi arcubus qui uterentur, τζαγκρατορες Pachymere auctore vocabantur, opinor, ἀπὸ τοῦ κρατεῖν τὰ τζαγγρά a manu tenendis *tzangris* Latinae formae arcubus. sic etiam hoc vocabulum antea scripserat Nicetas in Manuële Comneno l. 2 his verbis a Meursio relatis: φραζόμενοι τε, ὡς εἶχον, τὰ τελεχὴ τοξόταις καὶ τζαγγράτορσι. Nicetas idem in Alexio l. 3 milites eiusdem generis τζαγγροτοξότας vocat. eosdem porro proprium habuisse στρατοπεδάρχην, sicut hic docet Pachymeres, confirmat, bis eius στρατοπεδάρχου mentionem faciens, Codinus. sed utrobique mendum est librarii τζαγγατόρων pro τζαγγρατόρων, ait Meursius, immo pro τζαγκρατόρων, scribentis. in voce hac interpretanda non debui adhibere arquitae aut sagittarii vocabula, quae peculiarem formam armorum huius ordinis non exprimerent. retinui ergo tamquam proprium vulgo tunc usitatum nomen.

τριβαί p. 641 v. 16. nota est vulgaris potestas vocis τριβή duplex: nam et usum exercitatione partum et moram aut cunctationem apud auctores classicos sonat; quod utrumque breviter Hesychius expressit, dum τριβή explicat διατριβή ἢ βραδύτης. sed hic noster plurali numero vocem hanc usurpat peculiari, ni fallor, notione, pro induciis. sententia quippe loci haec videtur esse, imperatorem totum intentum hostibus, a quibus e propinquo molestius urgebatur, reprimendis, inducias interim velut quasdam concessisse Persis per tractus imperii Orientales grassantibus, nihil contra eos moliendo, quoad malo viciniore et in sinu posito ἐγκολπίῳ mederetur. suspicor ergo in usu populari Graecorum Byzantinorum fuisse vocabulum τριβαί ad significandum quod Latini *inducias* dixerunt. argumentumque eius sumo ex

Georgius Pachymeres II.

voce hodie Gallica *treves* idem valente, quam puto a Francis occasione sacrarum expeditionum diu illic versatis inde relata in patriam.

ὑπερπυρον p. 646 v. 7. merito elevat largitionem sex hyperpyrorum, si, quod ex Graeco homine fide dignissimo audi, ὑπερπυρον nummus est argenteus quatuor *aspris* aequivalens. cum autem, ut idem tradebat, *aspra* non plus singula valeant sex minutis aeneis sive *quadrinis*, ut vulgo hic Romae loquuntur, quorum quinquaginta Iulium sive denarium Romanum pretio adaequant, intelligitur hyperpyron quatrinos viginti quatuor pendere, hoc est, ne semiiulium quidem Romanum, quem *grossum* vocant, aestimatione assequi: nam is viginti quinque quatrinos continet. usitatum et aliis scriptoribus hoc Graecae monetae nomen dudum te Meursius docuerit: sed quantum ea valeat, si credendum duxeris in re Graecorum popularis usus homini nato educatoque in Graecia, unde nos hausimus, ex hac nostra testimonii eius recitatione, lector, disces.

φάμουσος p. 245 v. 4. dudum notavi ad illa verba Annae Comnenae l. 13 Alexiadis p. 377: φάμουσά τινα γράφοντες κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἔριπτον σκηνήν, et hoc Latinae stirpis vocabulum Byzantinae Graeciae fuisse civitate donatum iam a temporibus Alexii Comneni; quo minus mirum tanto posteriorem id hoc loco usurpare Pachymerem, ex vulgari illic consuetudine loquendi scripta maledica mutuato ab Italis nomine φάμουσα et τόμους sive λόγους φαμούσους dicentem.

φιάλη ἐκκλησίας p. 22 v. 11. φιάλη, ut doctissimus Iacobus Goar O. P. observavit notis ad διάταξιν τῆς ἱεροδιακονίας p. 25 sui Euchologii, fons erat in ecclesiis Graecorum ἐν αὐλῇ τοῦ νάρθηκος in subdivali area narthecis, ultimae partis aedis sacrae, aquas fundens usui ad lotionem ingredi volentibus futuras. colligitur autem ex Balsamone ad can. 76 sextae Synodi, aream etiam ipsam, in qua fons est, usitata videlicet synecdoche φιάλην dictam. connumerat enim φιάλας τοῖς ἑτέροις μέρεσι τῶν θείων ναῶν, phialas aliis partibus sacrarum templorum, quas omnes utcumque subdivales communi προνάων nomine comprehendendi ex probatiori multis sententia tradit. est igitur φιάλη τῆς ἐκκλησίας vel fons ante fores aedis sacrae positus, vel area quoque ipsa templi ostiis praetenta, in qua sub divo in concha fons tubulis ductus aquas salientes eructat. imitatos et hunc morem Latinos demonstrat Paulini locus epist. 33 in vestibulo, inquiens, cantharum ministra manibus, et oribus nostris fluentia ructantem fastigiatus solido aere tholus ornat et inumbrat, non sine mystica specie quatuor columnis salientes aquas ambiens. de more antiquo lavandi manus extra ecclesiam ante ingressum vide epistolam S. Nili 24 l. 1 ed. Rom. typis Barberinis p. 9.

φυλλοκρινεῖν p. 115 v. 8. *φυλλοκρίνουν ἀκριβῶς τὴν ἐξήγησιν.* ita clarissime exprimit hunc locum codex optimus Barberinus, quem haec editio praecipue sequi profitetur. quare aliam lectionem Allatiani *ἐφίλοκρίνουν* pro *φυλλοκρίνουν* legentis, silente praesertim Vaticano, qui comma istud praeterit, posthabendam duxi, etsi ultro fatear eius expeditiorem sensum esse. nam *φιλοκρινεῖν* notum verbum est, etiam commode quadrans in sententiam loci. sed cum sciam Pachymerem ab obviis saepe refugere, obsoletiora cupide accersere, arbitror illum raro vocabulo hic uti maluisse, et quod codex omnium emendatissimus suadet, *φυλλοκρίνουν* posuisse, ut indicaret singula folia dissertationis a Vecco scriptae excussa perattente a lectoribus fuisse. iterum utitur hoc verbo noster p. 148 v. 7, ubi sic scribit de odiosissimis criminatōribus asseclis Athanasii patriarchae: *καὶ τοσοῦτον ἐφυλλοκρίνουν ταῦτα καὶ ποιναῖς ἐξεκόλαζον, ὥς μὴ μόνον τοὺς ἀδιοφοροῦντας δεδιέναι καὶ τρέμειν ἐκείνων ἐπιστάσιαν, ἀλλὰ καὶ τὸν δοκοῦντα προσεκτικώτατον.* hic similiter Barberinus codex clarissime scribit *ἐφυλλοκρίνουν*, Allatiano in suo *ἐφίλοκρίνουν* perseverante, Vaticano autem sic locum exprimente: *καὶ τοσοῦτον ταῦτα ἐξετάζοντες ἐξεκόλαζον ὥστε.* videtur velle auctor totos istos fuisse in studiose cognoscendis libellis delationum, utcumque nugatoriarum, chartis istiusmodi cunctis avide scrutandis. confirmat hactenus dicta et alius nostri locus p. 357 v. 7: *βασιλεὺς δ' ὅμως ἅπας διὰ σκοποῦ θέμενος αὐτοὺς προσλαβέσθαι, οὐδὲν ἐφυλλοκρίνει πρὸς ταῦτα nihil nimium scrutari aut curiosius disquirere de his voluit.*

χοᾶς θαλάσσης p. 279 v. 12. *fixit mihi crucem* hic locus haud in promptu habenti quid hic essent aut quorsum huc facerent *χοαί* seu verius, ut mox ostendam, *χοεῖς θαλάσσης.* quid divinaverim proponam. videtur auctor allusisse proverbium e sacris sumptum literis de re quam quis cuipiam minime indicare curaverit, ut deus hominibus quot hydrias sive aquae measuras contineat mare. ante omnia constituendum est vocem *χοᾶς* in accusandi casu plurali significare certam mensuram liquoris. docet hoc scholiastes Aristophanis ad illum eius poëtae in comoedia *Νεφέλαι* dicta locum: *ἕξ χοᾶς χωρήσεται.* ubi sic annotat: *χοεὺς δὲ ἐστὶν εἶδος μέτρου, ᾧ μετροῦσι τὸν οἶνον· ὃ καὶ κλίνεται χοέως πληέως, ὡς καὶ ἐν Ἰππεῦσιν, ἀλλ' ἐνεγκέ μοι ταχέως οἴνου χοᾶ. ἐνταῦθα δὲ τὸ χοᾶς, εἰ μὲν περισπᾶται, ἐκ τούτου τοῦ χοεὺς* P 514 *ἐστὶ κατὰ ποιητικὴν ἄδειαν· χοῆς γὰρ ὄφειλεν εἰπεῖν, ὡς ἱππῆς.* similiter et Eustathius ad Odyss. α: *ἐστὶ καὶ ὁ χοεὺς μέτρον τι.* vide et illum ad Iliad. ι, ad Iliad. π, et ad Odyss. σ. hinc sumpsisse hoc verbum Pachymerem est credibile, versatissimum hominem in scholiis poëtarum antiquorum, uti etiam peculiariter ipse significat p. 306 v. 5. *χοᾶς* ergo *μέτρα* intellexit. videtur autem habuisse haec scribens in animo loca illa sacrarum litera-

rum, quibus deus inter ea quae sibi notissima incomptissima sunt hominibus, numerat mensuram maris, numerum scilicet hydriarum aut metretarum, quo definitur immensitas undarum eius. Ecclesiastici 1 2: *arenam maris et pluviae guttas et dies saeculi quis dinumeravit?* Graece ἄμμον θαλασῶν. ubi etsi obviis sensus est probabilis de summa granorum sabuli desperatissima inventu propter infinitatem omni supputatione maiorem, tamen ex comparatione loci alterius 1 Reg. 4 29: *dedit quoque deus Salomoni latitudinem cordis quasi arenam, quae est in litore maris*, Graece καὶ χῦμα καρδίας ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὴν θάλασσαν, ubi ἄμμος singulariter ponitur pro vase, ut sic dicam, aut alveo maris in arena ubique cubantis, cui vasi, non autem arenae granatim sumptae, convenit χῦμα *latitudo*, quae illi tribuitur in loco illo. quare in hoc nostro pari notione possumus accipere idem ἄμμον et arenae nomen, pro alveo scilicet capacissima maris universi; in quo, ubi de numero agitur, synecdoche usitatissima continentis pro contento, sicut quando vinum vocatur calix, intelligendum sit agi de mensura liquoris eius, ita ut dicere "quis dinumeravit arenam" sit dicere "quis tenet numerum amphorarum aut urceorum aquae, quibus tota expletur capacitas maris?" atque ut illo ecclesiastici principio deus ostendat reservatam istam sibi notitiam mensurarum elementi Oceanum implentis, ita in l. Iob. c. 28 23 istam scientiam se negare hominibus et sibi ut propriam habere innuit: *deus intelligit viam eius* (sapientiae) *et ipse novit locum illius. ipse enim fines mundi intuetur, et omnia quae sub coelo sunt respicit; qui fecit ventis pondus, et aquas appendit in mensura.* in Graeco legerat Pachymeres pro his ultimis verbis ὕδατος μέτρα ὅτε ἐποίησεν aquae *mensuras quando fecit.* en aquae mensuras singulari dei scientiae imputat. similiter et eiusdem libri Iob c. 38, inter exprimendum magnifice quid deus possit et sciat, quid nequeant et ignorent homines, v. 16 ponitur: *numquid ingressus es profunda maris, et in novissimis abyssi deambulasti?* quae utcumque numeri mensurarum aquae diserte non meminere, tamen per praesentiam quasi obeuntis et curiose lustrantis notitiae interioris emphasis habent. hinc videtur invaluisse proverbialis inter Graecos formula de rebus alicui celatis, tam ea illi esse ignota quam numerum amphorarum liquoris quo expletur mare; quem ut deus scire vult solus nec communicare dignatur hominibus, ita imperator suum de foedere Serbico nuptiis conglutinando consilium impertiendum patriarchae non putavit.

PETRI POSSINI E. S. I.
OBSERVATIONUM
PACHYMERIANARUM
AD HISTORIAM ANDRONICI
LIBER II.
NOTAE.

P. 12 v. 7. *imperatorem ab ecclesiae auctoritate iam animo* P 516
deficere. est hic imperator quo de agitur sine dubio Andronicus;
quem vivente adhuc patre, cui erat in imperio collega, perterri-
tum tumultu schismaticorum iam animo defecisse a patris et ec-
clesiae auctoritate historicus hoc loco docet. unde intelligatur
quam congruam defectionis poenam tulerit, qui metu turbarum
revolutus in schisma: nullum fere in omnium infelicissimo prin-
cipatu diem vacuum a turbis domesticis civilibus bellicis ecclesia-
sticis habuerit, ut ex huius decursu historiae patebit.

v. 12. *loco Acropolitae mortui.* clarissime hic asserit Pachy-
meres Georgium Acropolitam magnum logothetam vivente adhuc
Michaële Palaeologo imperatore fato functum; quod idem cum supe-
riori volumine l. 5 c. 26 et 34 innuisset potius quam diserte affir-
masset, mihi non persuaserat, ut in notis ad illa capita l. 2 Observa-
tionum mearum p. 684 et 686 exposui, quae a me dicta nunc non
vellem. non enim video cur fides negari debeat tam clarae asser-
tioni historici quae praesens cerneret scribentis. induxit me in
istum errorem non bene consideratum testimonium Demetrii Raü-
lis, quod in iisdem notis p. 654 recito. sed, quod animadverto
nunc sero, in eo non agitur de Georgio Acropolita, verum de
Georgio Metochita, quem Demetrius magnum fuisse logothetam
ibi scribit, quod mihi fucum fecit, et quomodo verum esse po-
tuerit non intelligo, cum vivente Michaële solus, quod ex Pa-
chymere appareat, Georgius Acropolita tali dignitate functus sit;
quae post eius mortem in Theodorum Muzalonem ab ipso Mi-
chaële Augusto est translata, prout hic locus docet.

p. 13 v. 3. *mensis tum primum appositione.* de reservata
seniori Augusto subscriptione *cum appositione* mensis, vide quae
notavimus Glossario priori ad verbum *μηνολογείν*.

P 517 p. 15 v. 18. *supplicium fustuarii*. vide rem narratam vol. I p. 495 sqq.

c. 3. Obiter hic admonuerim: quae hoc capite traduntur (p. 16 v. 6 — p. 17 v. 6) de fraudata schismaticorum odio anima Michaëlis imperatoris in Romana communione mortui subsidio piacularium sacrorum, et tamquam irrevocabiliter addicta Tartaro, declarata incapaci habenda suffragiorum ecclesiae, quae propriis in dei caritate defunctis, non pro deo exosis et in suo gravi peccato mortuis offerri consueverunt, satis demonstrare quam falsum sit, quod multi, praesertim heterodoxi, persuadere sunt conati, doctrinam in ecclesia Romana receptam de purgatorio a Graecis penitus reiici.

p. 19 v. 15. *post diem trigesimam*. videtur indicare trigesimam primam Decembris diem: ea enim est *post trigesimam*, unde festum cuius paulo post fit mentio, fuerit octava nativitatis et circumcisio domini a vespera pridiana, ut fit, incipiens. sic inferius p. 22 v. 6 quinta Ianuarii sub vesperam festum Theophaniorum, aut ut nos vocamus, Epiphaniae celebrari coeptum innuitur, dum ibi scribit historicus v. 12 datis unicuique cereis peracta fuisse *quae festi ritus poscebat*.

c. 8 et 9. Quae in his capitibus duobus, sed distinctius in 9, de Vecco traduntur et eius sententia, declaratione indigent, ut iis species dematur *ἑτεροδοξίας*. pronum quippe fuerit non praemunito lectori, ubi viderit Veccum negantem filium esse causam, hoc est principium, spiritus, concausam sive principium cum patre, denique subicientem anathemati tam eos qui ea senserint ac dixerint, quam qui sic sapientibus et loquentibus scientes communicaverint, accusare ipsum praevaricationis in causa suscepta purgandae ab haeresis suspitione doctrinae Latinorum circa processionem Spiritus Sancti ex patre filioque aut potius pudendi lapsus in errorem Graecorum a Latina ecclesia damnatum, aientium a patre solo procedere Spiritum Sanctum; a quibus is tamen culpis longissime abfuit. animadvertere igitur opus est, Catholica doceri veritate non esse nisi unum principium S. Spiritus, licet is ex *patre per filium*, ut Graeci patres loquuntur, et ex *patre filioque*, ut Latini vere declarantes idem proferunt, procedat. pater enim ut essentiam et naturam divinam filio per generationem communicat, ita eidem principium spirans sive spirationem activam tradit, adeo ut quemadmodum eadem numero natura et essentia divina patri filioque, licet duabus alioqui distinctis personis inest, ita principium spirans sive spiratio activa una eademque numero in patre generante, in filio genito reperitur; unde fit ut ex unico principio procedat spiritus, quantumvis id principium unicum indistinctum in duabus personis subsistat identificatum utrique. unde etiam fit ut, quod disertè tradit S. Maximus in Dial. cum Anom., pater S. Spiritum

non producat qua pater est (nam Spiritus patrem non habet), nec filius S. Spiritum producat, qua filius est (filius enim ut P 518 filius solum patrem respicit), sed tam pater quam filius eatenus tantum producant Spiritum, quatenus identificatum sibi quisque obtinent, et exercent unicum indivisibile spirandi principium, quod spiratio activa vocari praesertim in scholis solet. doctrinam hanc antiqua continue traditione inde usque a Christo et Apostolis transmissam, sic diserte Graecis ipsis agnoscentibus et admittentibus, explicat concilium oecumenicum Lugdunense et ei coram praesidens Gregorius X pont. max. decretum id refero prout a Manuele Caleca recitatur, quale illinc ad Graecos missum ipsorum lingua est. is enim scriptor libro contra Graecos c. 39 sic habet: Γρηγόριος ἐν τῇ κατὰ Λούγδουνον συγκροτηθείσῃ καθολικῇ συνόδῳ. εὐλαβεῖ καὶ πιστῇ ὁμολογίᾳ φαμέν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αἰδίως ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ, οὐχ ὥς ἐκ δύο ἀρχῶν ἀλλ' ὥς ἐκ μιᾶς, οὐ δυὶ πνεύσεσιν ἢ ἐκπορεύσεσιν ἀλλὰ μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐκπορεύεσθαι. τοῦτο ἄνωθεν ὁμολόγει καὶ διδάσκει ἡ ἱερὰ καὶ ἁγία Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία, ἡ μήτηρ πάντων τῶν πιστῶν καὶ διδάσκαλος. τοῦτο κατέχει ἡ τῶν ὀρθοδόξων πατέρων καὶ διδασκάλων τῶν τε Λατίνων καὶ τῶν Γραικῶν ἀληθὴς καὶ ἀμετακίνητος ψῆφος. hoc est: *Gregorius Decimus in apud Lugdunum congregata universali synodo, devota et fideli confessione dicimus Spiritum Sanctum aeternaliter ex patre et filio, non tamquam ex duobus principiis sed tamquam ex uno, non duabus spirationibus aut processionibus sed una et eadem procedere. hoc hactenus professa est, praedicavit, docuit, hoc firmiter tenet, praedicat, profitetur et docet sacrosancta Romana ecclesia, mater omnium fidelium et magistra. hoc habet orthodoxorum patrum atque doctorum Latinorum pariter et Graecorum vera et incommutabilis sententia.* ita ibi Gregorius X, statim post indicans ex ista non satis distincte observata veritate lapsos quosdam in varias haereses, nempe duas istas e contrario oppositas, dicentium ex solo patre procedere Sanctum Spiritum, et affirmantium ex patre filioque eundem tamquam ex duobus procedere principiis. quod utrumque exorbitat a recta fide, hinc ad dexteram illinc ad sinistram ab una vera sita in medio deflectens via. quia vero hanc secundam haeresim duo Spiritui Sancto principia assignantem Graeci Latinis imputabant, et priorem patri soli eius productionem tribuentem Latini vicissim impingebant Graecis, ut ambos aut errore aut suspicione istis Gregorius purgaret, prout ad consensionem inter utrosque stabiliendam oportebat, ultro damnat falsas opiniones istas et ut haereticas proscribit. verba eius superioribus continua hic describamus. ἀλλ' ἐπεὶ τινες διὰ τῆς ἀρρηκτοῦ ταύτης ἀληθείας ἄγνοιαν εἰς ποικίλας αἱρέσεις ὑπωλισθῆσαν, ἡμεῖς πᾶσαν ὁδὸν ταῖς τοιαύταις αἱρέσεσι ἀποφράττειν ἐπιθυμοῦντες, τῆς ἱερᾶς συμψηφισμένης συνόδου,

κατακρίνομεν καὶ ἀποδοκιμάζομεν πάντας τοὺς ἀρνείσθαι τοῦ μὴ-
 τας αἰωνίως ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι πνεῦμα,
 ἢ προπετεῖ τινὲς τὴν δισχυρίζεσθαι τὸ πνεῦμα ἐκ πατρὸς καὶ
 υἱοῦ ὡς δυοῖν ἀρχῶν ἀλλ' οὐχ' ὡς ἐκ μιᾶς ἐκπορεύεσθαι. *sed*
quoniam per irrefragabilis istius ignorantiam veritatis in varias
haereses quidam prolapsi sunt, nos omnem aditum istiusmodi
haeresibus obstruere cupientes, sacro suffragante concilio, dam-
namus et reprobamus omnes qui negare praesumpserint aeter-
naliter Spiritum Sanctum ex patre et filio procedere, aut qui
temerario ausu asseruerint Spiritum ex patre et filio tamquam ex
duobus principiis et non tamquam ex uno procedere. haec Gre-
 gorius X in concilio Lugdunensi. ex quibus apparet quam ex-
 acte ad Catholicam veritatem, quamque citra suspicionem favendi
 Graecorum errori, tres illos Veccus anathematismos formulae
 fidei quotannis in ecclesia die orthodoxiae recitari solitae addi-
 derit. cum enim anathema dixit ei qui affirmaret filium esse
 causam sive principium Spiritus, et ei pariter qui diceret filium
 esse concausam sive comprincipium una cum patre eiusdem Spi-
 ritus, intellexit de principio *quo* sive *formali*, ut loquuntur in
 scholis, nimirum *spiratione activa*, quae cum sit una et eadem
 indivisibiliter existens in patre et filio, et ab illo huic communi-
 cata, dici non potest competere filio, qua praecise filius est qua-
 P 519 *que patri relative opponitur et ab eo distinguitur, spirationem*
activam, sive rationem principii respectu Sancti Spiritus, quia
 secundum istam rationem non distinctus a patre sed idem cum
 illo est, quemadmodum et secundum divinam, quam item ab
 illo accipit, essentiam et naturam. ac propter eandem rationem
 perperam diceretur *comprincipium filius patri respectu S. Spi-*
ritus, si agitur de principio *quo*, quia indicata *compricipii* vo-
 cabulo dualitas principiorum simplicissimam identitatem unius
 spirationis activae in patre simul ac filio subsistentis videretur
 excludere. idque satis indicavit ipse Veccus se ita intelligere,
 cum p. 32 v. 6 sqq. Graecis obiicientibus, ex eo quod ipse
 cum Latinis affirmaret Spiritum Sanctum ex patre et filio pro-
 cedere, manifeste sequi filium dici oportere principium Spi-
 ritus Sancti aut saltem comprincipium una cum patre, respondet
 non magis rectam hanc esse collectionem *pater cum filio est prin-*
cipium S. Spiritus, ergo duo sunt principia S. Spiritus, quam
 istam alteram ab omnibus sine dubio explodendam: *pater est*
perfectus deus, filius est perfectus deus, Spiritus Sanctus est
perfectus deus: ergo tres sunt perfecti dii. ita ibi Veccus. quod
 idem inferius p. 92 v. 3 repetiit, in disputatione contra pa-
 triarcham Gregorium Cyprium, utrobique significans, sicut
 una unice indistincta individua divinitas in tribus personis di-
 stinctis patre filio et Spiritu Sancto subsistens non patitur eos
 tres deos dici, ita una unice indistincta individua spiratio activa

in patre ac filio existens non sinere eos dici duo principia Spiritus Sancti. eandem quoque istam unitatem spirationis activae, in patre licet filioque distinctis existentis, illa respiciunt quae refertur a nostro historico dixisse p. 32 sub finem, si quis inesse contenderit praepositioni *διὰ per* notionem causae, eum iure temeritatis accusandum. vult enim, quando patres Graeci dicunt S. Spiritum a patre *διὰ υἱοῦ per filium* procedere, cum illa praepositione *διὰ per* indicent communicationem a patre factam filio spirationis activae unius eiusdemque, omnino negandam esse praepositionem illam *διὰ per* indicare ullam rationem principii Sancti Spiritus, quae filio competat, distincta ab ea quae inest patri quamque illi pater communicat. his ita in universum praestructis ad amoliendam a Vecco suspicionem omnem haereseos, quaedam alia in c. 9 restant explicanda nobis.

p. 30 v. 1. τὴν δὲ κατασκευὴν τῆς προτάσεως. respiciunt haec locum Hermogenis l. 1 de Inventione, ubi *κατασκευὴ τῆς προτάσεως* dicitur *αἰτία*, causa sive ratio cur enuntietur et affirmetur aliquid. est enim *πρότασις propositio*, enuntiatio, affirmatio; quae cum habere fundamentum aliquod debeat, illud *κατασκευὴ* dicitur.

v. 3. *παρηρημένην* opponitur τῷ *κειμένην*. *κειμένη* cum sit propositio expresse, clare, intelligibiliter et citra interpretationem visu primo agnoscibiliter posita (nam τὸ *κειμένον* textus dicitur glossemata excludens), sequitur e ratione contrarii ut *παρηρημένη* sit oblique insinuata, latenter adumbrata. nec penitus id abhorret a notione usitata τοῦ *παραιγεῖσθαι*, quae est adimere, suffurari, auferre, publicae videlicet cognitioni subtrahere, hoc est abscondere nec nisi per ambages et coniecturas indicare, aut etiam penitus tollere. unde disiunctivam posui, *aut omissam aut oblique insinuatam* interpretans, ne qua me fugiat νοῦς σκοτεινοῦ συγγραφέως *sententia lucifugae scriptoris*: eam enim, ne aliquaversum elabatur, sepire undique consultum est.

v. 20. Inducit historicus Veccum purgantem sese a suspicionem culpandi Graecos aut favendi Latinis. in quo ei affingit aliquid, ex suo fortasse sensu, eiusmodi quod non citra iniuriam Latinorum sit, qui et in tractatione prioris istius concordiae quae tempore Michaëlis Palaeologi in concilio Lugdunensi coaluit, et in apparatu secundae in concilio Florentino firmatae, semper defenderunt se iuste ac sine culpa verbum *filioque* symbolo Nicaeno dicto addidisse, cum tamen hic Veccus graviter in eo peccasse illos, quasi ultro praevaricans, profiteatur. verba P 520 historici tale Vecco dictum tribuentis haec sunt: δεδιώς δὲ αὐθις — *κείσθαι τὸ μέγιστον*. en ut Veccus, si Pachymeri credimus, etiam iuratus, nimium sane liberaliter, ut non dicam in-

iuste ac calumniose, concedat *crimini subiacere maximo Italos*, hoc est Latinam et Romanam ecclesiam, eo quod vocem *filioque* apposuerit symbolo. hoc visum sibi audisse (ut sensus affectibus serviunt) schismaticum historicum, dum huic Vecci et suorum Graecorum concertationi interesset, facile concesserim: Veccum re vera ita locutum aegre adducar ut credam. nam prolabi scriptores studio ac favore causae propriae, exemplum in hoc ipso praesens habeo Vaticani paraphrastis, qui cum haec dumtaxat modo a nobis descripta in Pachymere legisset, ea immaniter amplificans deformavit in hunc modum: ἀλλὰ τέως καὶ μόνον τὸ ἔγκλημα θεραπεύοιτο, οὐ τῶν Ἰταλῶν οὐ μένον· ἐκεῖνοι γὰρ χωρὶς τῶν ἄλλων ὧν ἔχουσιν αἰρέσεων, τῷ τολμῆσαι μόνον προσθῆναι τῷ συμβόλῳ τὴν λέξιν, μεγάλης αἰρέσεως εἰκότως ἔνοχοι γίνονται. hoc est: *sed hactenus dumtaxat, ut crimen excusaret* (Veccus) *non utique Italorum: illi enim, praeter alias quibus tenentur haereses, vel solo ausu additionis symbolo appositae unius vocis, ingentis haereseos rei iure peracti sunt habendi.* ita interpolator schismaticus, oblitus quam saepe apud scriptorem, quem compilat, legerit Veccum omnem lapidem movisse, in eoque summam semper contentionem adhibuisse, ut evinceret puros omni haereseos labe Latinos esse, ut inde inferret recte potuisse illos in communionem a Graecis admitti, etiamsi forte non satis purgarent invidiam adiunctionis verbi ad symbolum; quae, ut summo iure ageretur, error contra dogma esse non posset, sed peccatum dumtaxat contra disciplinam, qualia non inducunt obligationem communionis abrumpendae. ut igitur historiam quam scriptam prae oculis habebat anonymus epitomator, affectui privato erga schisma indulgens, in praeiudicatam corrumpit sententiam, ita suspicari licet, audientem Vecci verba Pachymerem, contententis, vel si forte afferri nequiret idonea excusatio additamenti Latinorum ad symbolum, in quo ipse pugnare odiosius non duceret necessarium ad causam, tamen haereticae immunes labis utique ipsos esse, qui in ea quam tradebant de processione S. Spiritus etiam ex filio doctrina non dubie suffragatores patres Graecos primae auctoritatis haberent. eam ille concessionem in expressam Latinorum ob additionem ad symbolum damnationem augendo perverterit. utut sit, equidem satis clare demonstrasse mihi videor propria super eo argumento dissertatione, quae extat l. 2 mearum Observationum ad prius volumen huius historiae a p. 665 — p. 674, additionem ad symbolum recte ac prudenter factam nulli esse obnoxiam reprehensioni; ut eam seu Veccus seu Pachymeres culpae voluerit, frustra sint.

p. 32 v. 3. καίτοι γε τὰ μέτριά γε τοῖς λόγοις αὐτοῦ προσαρθρούμενος, obnoxie fateor in ms me legisse προσαρθρούμενος. sed verbum ignotum et huic quidem loco ἀπροσδιόνυσον

cum προσαρθρούμενος mutasse: sententia percommoda, quam interpretatio mea exprimit.

p. 34 v. 29. *at Vēccus aliud potius quodvis* etc. notentur haec ad excusandum Veccum, si quando in his concertationibus, praesertim in colloquio eius cum adversariis infra c. 35 P 521 libri huius recitato, multa subticuerit ad causam pertinentia, sed quae si dicerentur, auditores praeiudicatis ruentes affectibus effarent. nam talia etsi iusta et vera, pacis causa laudabiliter interdum silentio comprimi, intelligitur ex facto S. Gregorii papae, qui, ut ipse testatur, synodi 5 etsi probatae sibi mentionem facere supersedit apud eos qui ea offenderentur. verba sancti pontificis haec sunt ex epistola 37 l. 3, ad Constantium episcopum Mediolanensem: *quod autem scripsistis, quia epistolam meam Theodelindae reginae transmittere minime voluistis pro eo quod in ea quinta synodus nominabatur, si eam exinde scandalizari posse credidistis, recte factum est ut minime transmitteretis.* mox ubi de ista synodo Constantinopolitana, a multis quinta nominata, subiunxit probari eam sibi, addit: *nos tamen, sicut voluistis, ita fecimus, ut eiusdem synodi nullam memoriam faceremus.*

p. 39 v. 5. Πάτροκλος δ' ἔδοξεν Ἰωσήφ. usurpatur hic vox Πάτροκλος proverbialiter significatu προφάσεως. qui usus creber apud Annam Comnenam, ut ad eius Alexiadem in Glossario notavi, sed et apud alios ceterioris aevi Graecos scriptores. trahit originem e versu Homeri notissimo Il. τ: — ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναικες Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη. ad quem locum annotat Eustathius illic a me relatus abiisse rem eam in proverbium, ut Πατρόκλου verbo compendiose signaretur simulatio, qua quis aliqua causa facere se quidpiam studens ostendere, aliud re vera sequitur. in eo usu hoc habet singulare noster, quod fere Anna duo continue vocabula Πάτροκλον πρόφασιν iungit, Pachymeres hic solum Πάτροκλον exprimit. etiam et illud admoneatur, in hoc, ut et in vocabulis crebri usus, manu scriptos antiqua codices uti compendio. itaque nostri codices B et A integri soli (nam Vat. epitomator haec ut solet decurtans, ne sententiam quidem loci huius reddit) πρῶκλος pro Πάτροκλος habebant.

p. 43 v. 1. Cur hic σφραγίδα benedictionem verterim, causam dico in Glossario. de voce πρωτοαποστολαρίου et eius notione nihil addo ad Meursium.

p. 46 v. 27. *ne qui autem in superioribus* etc. totam huius loci sententiam abbreviator Vaticanus, vix quintam huius capituli exhibens partem, etiam in contrarium menti auctoris deformat sensum. cum enim Pachymeres manifeste affirmet ne e Catechumeneis quidem despectandi in templum facultatem cuiquam concessam, positus ibi ad hoc prohibendum custodibus, ille ta-

men ait ἄνω δὲ τῶν Κατηγουμενείων πάντες, καὶ βασιλεὺς καὶ ἄρχοντες καὶ πάντες λαὸς (forte voluit scribere λαοὶ vel λαϊκοί) ἑώρων τὰ τελούμενα *imperatorem, principes et omnem populum inde spectasse sacra, dum fierent.* quod δις διὰ πασῶν discrepat a scriptoris asserto. quare caute legendus hic epitomator; nec ei sine pignore fidendum in iis quae Pachymeris nomine, ipso plerumque invito, recitat.

P 522 p. 54 v. 17. Pro eo quod habent codd. B et A, ἀκριβῶς παριστῶσαι τὴν φύσιν, de guttis sanguinis clare apparentibus supra vela saxa et frondes, Vaticanus habet ἀκριβῶς τὴν φύσιν ἐξαρκητήριζον, eleganti paraphrasi.

p. 55 v. 5 sqq. E regione huius capitis in codice optimo B haec alia manu scripta extant: τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνεδρίου κατὰ τῶν ὑποδεξαμένων τὴν εἰρήνην τὴν πρὸς τὸν πάπαν ψῆφον καὶ ἀπαιτήσεις, quae ostendunt narrata in hoc capite acta esse synodi eiusdem de qua historicus p. 50 sqq. egerat. sed cum id non exprimatur in contextu, ego quod κατὰ τὸ σιωπώμενον per se scriptor intelligi a lectore voluit, σαφηνείας χάριν verbo indicandum credidi.

Sub finem capitis (p. 56 v. 17) significat Pachymeres negatum ab Athanasio patriarcha Alexandrino assensum in acta synodi, utcumque quaesitum sub interminatione omittendae, ni daret, commemorationis eius e sacris diptychis. plane contrarium suo periculo et nulla fide affirmat interpolator Vaticanus sic diserte scribens: καὶ πολλῶν λεγομένων τέλος καθυποκλίνει καὶ τὰ ζητούμενα ἐκπληροῖ, multis ultro citroque allegatis tandem Alexandrinus dat manus, et quae postulabantur exequitur. cave credas: negat enim id tantum non diserte oculatus testis Pachymeres.

p. 59 v. 8. Cur haec Anna Eulogiae Andronici amitae filia, Michaëlis despotae uxor, ut constat ex vol. I p. 243 v. 10, hic et alibi βασίλισσα regina dicta reperitur, quaerendum. an, quod non extaret Graece femininum vocabulum e verbo δεσπότης *despota* formatum, quo uxores despotarum insignirentur, βασίλισσῶν eas appellatione dignari usus obtinuerat?

p. 65 v. 7. Initium huius capitis quadam inter codices differentia scripturae et antiquarii scriptoris affectata ad rem non valde notam allusione me torsit. horum omnium hic reddenda ratio lectori est. codex Allatianus ita exhibebat hunc locum: οὐ μὲν δὲ πρὸ τοῦ κατὰ Λάμψακον καὶ ἡ δίκη ἐπὶ μήκιστον χρόνον ἀργὸς ἦν. Barberinus autem optimus omnium οὐ μὲν δὲ κατὰ Λάμψακον πρὸ τοῦ. sed ad marginem e regione manu perantiqua sic scriptum habebat: οὐ μὲν δὲ πρὸς τοῦ κατὰ Λάμψακον. haec videtur sola recta lectio, quam ideo unam sum amplexus. operosior fuit inquisitio fabulae aut historiae, quam auctor hoc loco innuit, rei ad Lampsacum gestae. circumspectis diu omni-

bus in hoc tandem acquievi, ut crederem habuisse Pachymerem haec scribentem in animo id quod auctor Etymologici refert verbo *Λάμψακος* in hunc modum: ὅτι τοῖς Λαμψακηνοῖς χρησμὸς ἐδόθη, ὅπου ἂν αὐτοῖς λάμψη, ἐκεῖ πόλιν κτίσαι. ἀστραπῆς οὖν γενομένης, εἶδον τὸν τόπον καὶ ἔκτισαν τὴν πόλιν, Λάμψακον ταύτην προσαγορεύσαντες, καὶ τοὺς πολεμοῦντας αὐτοῖς βαρβάρους, λόχον ποιήσαντας, διὰ τῆς ἀστραπῆς ἰδόντες κατέκαυσαν. ita ille. hic eventus, insidiarum luce fulguris a Lampsacenis urbem molientibus detectarum, et statim immisso igne in suis ipsis latebris incensorem hostium, videtur quasi proverbiali celebritate relatus ad significationem vindictae celeris divinitus immissae, clade post minas non tardante, sed continuo excipiente P 523 indicationem primam. atque haud scio an non inde Adrastea Nemesis, sive hic memorata *δίκη*, peculiariter apud Lampsacenos culta olim fuerit, cuius velut auspiciis structa illa civitas fuisset. Strabo videndus l. 13 p. 684 ed. Basil.

p. 77 v. 13. Quid hic esse putem ἐπαληθεύειν τοῖς τετελεσμένοις, videat aequus lector in Glossario, verbo τὰ τετελεσμένα, antequam meam interpretationem damnet.

v. 18. τὸ δ' αὖ ἐκ τοῦ παρεικότος etc. τὸ παρεικός sonat hic remissum, dissolutum, negligens, quod negat posse convenire dei sapientiae, acri semper vigilia intentae in res quae fiunt, et nulli non eventui suum interponenti iudicium.

p. 78 v. 1. μανίαισιν ὑποκρέκει, φησὶ Πίνδαρος. alludit quod extat hodieque apud Pindarum in Olymp. τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν μανίαισιν ὑποκρέκει.

Non dissimulo, mihi hoc caput et legenti et interpretanti saepe taedium obortum ob εὐήθη δεισιδαιμονίαν scriptoris, qui tot praefationum anxiarum ambages casui minime miro praetendas putaverit, aestum animi ostentans aniculae superstitionisae potius quam viro, praesertim theologo, consentaneum. quare non prolixè solum ignosco Vaticano breviatori, quod verbosas lacinias ridicularum admirationum ex hoc capite recidens illud in versus paucissimos contraxerit, sed etiam eius hic quidem iudicium laudo, et in eius gloriam totam hanc eius epitomen adscribo: ὃ δὲ μέλλω εἰπεῖν (inquit) τινὲς μέγα τι σημεῖον ἔκρινον, διὰ τὸ εὗρεθῆναι τὸν ἅγιον ἄρτον ἐν τῷ ἄρτοφορίῳ σεσηπότα. τοῦτο δὲ καιρὸν οὐκ ἔστιν εἰ σεσηπτο. κατὰ τὴν τῶν βατῶν ἐορτήν, ὅτε ὁ Κύπριος ἀρχιερεὺς ἐτελεῖτο, πεποίηντο κατὰ τὸ σύνθητες προηγιασμένα· καὶ κατὰ τι συμβὰν τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ τετραδί παρελείφθη μὴ τελεσθῆναι τὰ τῆς θείας ἱερουργίας προηγιασμένης. κἀντεῦθεν ἐναπολειφθεῖς ὁ ἅγιος ἄρτος ἦν ἐν τῷ ἄρτοφορίῳ μέχρι καὶ τῆς τυρινῆς εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος. μέλλοντος γὰρ τοῦ ἱερέως κατὰ τὴν τῆς κυριακῆς ἡμέραν ἐμβαλεῖν τῷ ἄρτοφορίῳ προηγιασμένους ἁγίους ἄρτους, εὗρε τὸν χρόνον διαβιβᾶσαντα ἅγιον ἄρτον σεσηπότα πάντῃ καὶ ἀπηχειωμένον. καὶ τοῦτο μέγα

σημεῖόν τινες τῶν μικροθανμάστων ὑπέλαβον. quod dicturus (ait) sum, quidam ingens portentum putaverunt, inventum nempe esse in sacra pyxide panem consecratum putrefactum. panem autem longo aevo putrescere minime mirum est. nimirum in festo Palmarum, quo die inaugurabatur patriarcha Cyprius, cum de more fuissent consecrati panes ex quibus deinde, quo ritu per insequentem hebdomadam fas est, sacra ex praesanctificatis dicta celebrarentur, contigit casu quodam feria quarta maioris hebdomadae sacrum eo die fieri solitum ex praesanctificatis omitti. unde consumenda per illud, si rite peractum foret, panis consecrati particula in sacra pyxide relictæ est usque ad dominicam Tyrinen vocatam insequentis anni. qua die cum ad aram sacerdos ficiens novas consecrati panis particulas indere sacrae pyxidi deberet, reperit in ea putrefactum tanti temporis mora, qui ei anno superiori fuerat inditus, sacrum panem. et hoc magnum prodigium quidam parva mirantes putaverunt. hactenus hic brevior, cuius in negotio suscepto tractando securae libertatis hoc specimen habe, lector; in quo si minus fidam epitomen, certe non immeritam censuram nostri hoc loco historici videbis, nec usquequaque improbabis, ut opinor.

p. 85 v. 17. De veneratione angelorum feria tertia cuiusvis hebdomadae a Constantinopolitanis celebrari solita populari concursu ad partem dexteram altaris templi S. Sophiae, vide quae annoto in Glossario verbo Ὁδηγός.

P 524 p. 87 v. 25. Irenen. fuit haec soror Marchionis Montisferati in Subalpina regione; cui etiam deinde sine liberis mortuo filius Andronici ex hoc secundo natus coniugio, ut postea noster docet, iure materno successit.

p. 93 v. 10. a cunctis. cuncti nimirum qui aderant, praeter Veccum et archidiaconos, praeoccupatis schismate et errore animis iudicabant de praesenti controversia: aliter enim nunquam valide et ineluctabiliter disputata censuissent, quae Theodorus Muzalo hic refertur protulisse prorsus ἀσύστατα et sese invicem destruentia. duo enim affirmat, prius, se agnoscere pro vera Damasceni sententiam a Vecco allegatam, qua is S. doctor affirmat patrem esse productorem per verbum enuntiatorii Spiritus; alterum, se tamen non admittere Spiritum per verbum et filium originem ex patre trahere. atqui citra ullam dubitationem est, originem passivam ex aequo respondere origini activae; unde qui admittit istud assertum producit pater per filium Spiritum, nonnisi cum absurdissima inconsequentia negare potest hoc aliud Spiritus Sanctus producit a patre per filium. quomodo igitur tam manifesta ἀσυλλογιστία plausum a cunctis adstantibus meruit? nisi quod praeiudicato sensu sapiebant et similes habebant labra lactucas. quam mox adiungit Muzalo dicti sui rationem,

quod nimirum ex ea quam respuit doctrina sequeretur *aliud esse S. Spiritus principium activum patrem, aliud eiusdem principium activum filium*, vanam esse demonstrat doctrina Vecci a nobis declarata superius notis ad c. 9 huius libri, quam is haustam ex antiquis patribus distinctius explicatam a Lugdunensi generali concilio et Gregorio X tenebat, affirmans vim spirandi, sive rationem principii activi respectu Spiritus Sancti, unam indivisibiliter et eandem existere in patre et filio, ab illo huic communicatam, ex quo fieret ut pater et filius unum essent principium activum Spiritus Sancti, non duo, sicut pater filius et Spiritus Sanctus non tres dii sed unus deus sunt.

p. 94 v. 7. *nihil habentes quod obiicerent* etc. temere iudicat Pachymeres archidiaconos nihil habuisse quod opponerent secundae parti orationis patriarchae, qua is affirmaverat non posse illos demonstrare *testimonium Damasceni conflare confirmarique ex aliis quoque auctoritatibus patrum*. hoc enim illi non omiserunt facere quia non possent, sed quia de hoc nunc non agebatur, et statum propositae tunc ad tractandum quaestionis mutare nolebant. hic nempe cardo erat controversiae loco illo ac tempore disceptandae, rectene Veccus conclusisset ex Damasceni loco Spiritum ex patre per filium procedere aientis, non esse haereticos Latinos, qui Spiritum ex patre et filio dicerent procedere. ut bona ea iudicaretur illatio, nihil aliud oportebat quam verum et orthodoxum agnosci a Graecis et patriarcha Damasceni testimonium, et aequipollentiam praepositionum *per et ex*, quam adeo illi admittebant, ut etiam Muzalo paulo ante professus sit audacius affirmari *per filium* quam *ex filio* procedere Spiritum. alioqui qua fide scribit hic Pachymeres archidiaconos Vecci assecclas non potuisse confirmare Damasceni testimonium consonis auctoritatibus patrum aliorum, cum idem hoc ipso libro superius p. 28 v. 10 retulerit Veccum sanctorum scripta attentius P 525 perlegentem in horum plerisque dici observasse Sanctum Spiritum *ex patre per filium profundi, exsplendescere, praeberi, prodire, procedere*, laudasseque in eam sententiam S. Maximum, Tarasium, Athanasium, Basilium, praeter Graecos recentiores magni nominis Maroniensem Nicetam et Nicephorum Blemmidam; ut omittam quos ibidem percenset Graecis quoque venerabiles Latinos patres, Ambrosium, Augustinum, Hieronymum. quin et mox hoc ipso c. p. 95 idem affirmat prolutum a Vecco pro dogmate eodem luculentum testimonium Gregorii Nysseni. calumniose igitur et in contumeliam causae catholicae schismatici hoc Vecco et eius sociis impingunt; qui utique poterant, si status id praesentis controversiae caperet et catholicum dogma publica disputatione propugnari, non impactum ipsis falsum crimen privata defensione refelli res posceret, poterant, inquam, effundere congestam ipsis longa lectione patrum chrestomathiam eru-

ditionis orthodoxae, qua manifesto evincerent didicisse Damascenum quae tradit de S. Spiritus per filium a patre processione ab antiquioribus doctoribus ecclesiae, nimirum ex Athanasio lib. de Humana Natura suscepta c. 4, ubi tractans locum prophetae Davidis ex Psal. 35 10: *quoniam apud te est fons vitae*, sic scribit de Davide loquens: οἶδε γὰρ παρὰ θεῷ πατρὶ ὄντα τὸν υἱὸν πηγὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος. *noverat enim apud patrem filium esse fontem Sancti Spiritus.* ex Didymo l. 2 de Spiritu Sancto, cuius Graecum contextum Veccus habere potuit: nos in sola quae extat Latina eius auctore Hieronymo versione, haec legimus ad illa Christi in evangelio Ioannis verba "*non enim loquetur a semet ipso*" *hoc est, non sine meo et patris arbitrio, quia inseparabilis a mea et patris voluntate, quia non ex se sed ex patre et me est. hoc enim ipsum quod subsistit, a patre et me illi est.* ex Epiphanio in Ancorato n. 67: Χριστὸς ἐκ τοῦ πατρὸς πιστεύεται θεὸς ἐκ θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ Χριστοῦ ἢ παρ' ἀμφοτέρων. *Christus ex patre creditur deus de deo, et Spiritus ex Christo aut ab ambobus.* et antea clarius eodem libro n. 8: πνεῦμα θεοῦ καὶ πνεῦμα τοῦ πατρὸς καὶ πνεῦμα υἱοῦ, οὐ κατὰ τινὰ σύνθεσιν, καθάπερ ἐν ἡμῖν ψυχὴ καὶ σῶμα, ἀλλ' ἐν μέσῳ πατρὸς καὶ υἱοῦ, ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ τρίτον τῇ ὀνομασίᾳ. *Spiritus dei et Spiritus patris et Spiritus filii non compositione aliqua, quemadmodum in nobis anima et corpus, sed inter patrem filiumque medius ex patre et filio, appellatione tertius.* ex Gregorio Nysseno l. 1 contra Eunomium: ὡς συνάπτεται τῷ πατρὶ ὁ υἱός, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ εἶναι ἔχων οὐχ ὑστερίζει κατὰ τὴν ὑπαρξιν, οὕτω πάλιν καὶ τοῦ μονογενοῦς ἔχεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπινοία μόνη κατὰ τὸν τῆς αἰτίας λόγον, προθεωρουμένου τῆς τοῦ πνεύματος ὑποστάσεως. *ut patri coniunctus est filius, et cum ex illo esse habeat, non tamen posterius existit, sic etiam Spiritus Sanctus proxime haeret filio, qui sola cogitatione secundum rationem principii prius consideratur subsistentia Spiritus.* ex Cyrillo Alexandrino l. 1 de Adorat.: ἐστὶ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, καὶ μὴν καὶ τοῦ υἱοῦ, τὸ οὐσιωδῶς ἐξ ἀμφοῖν εἶναι οὐν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ προχέομενον πνεῦμα. *est dei et patris, sed et filii quoque, qui substantialiter ex ambobus, nimirum ex patre per filium, profunditur Spiritus.* ex Chrysostomo in quadam Homilia tom. 5 ed. Savil. p. 674: ὁ σωτὴρ δείκνυσιν ἑαυτὸν πηγὴν ζωῆς, καὶ ὕδωρ ζῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. *et dicens πηγὴ ὕδατος τὸν θεόν, ζῶν δὲ ὕδωρ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· πηγὴ ὕδατος ζῶντος ὁ πατήρ, ποταμός ἐκ τῆς πηγῆς προερχόμενος ὁ υἱός, ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.* *salvator ostendit se ipsum fontem esse vitae, et aquam vivam esse Spiritum Sanctum. et vides fontem aquae deum; aquam autem vivam Spiritum Sanctum. fons aquae vivae pater est, flumen ex fonte procedens filius, aqua fluminis Spiritus Sanctus.*

Haec quae pauca de multis speciminis hic gratia posuimus, quin et in eandem sententiam non minus diserta plura, sine dubio potuerant ex patribus allegare socii Vecci, quippe quibus diu cum Vecco in theologiae Spiritus Sancti perscrutatione versatis P 526 ignota in hoc genere esse non poterant quae fuere ipsi Vecco perspectissima, ut intelligitur ex huius scriptis, quae partim edidit Ill. Allatius, partim legit in manu exaratis codicibus et ex iis plurima descripsit Petavius noster in Opere Theologicorum Dogmatum. sed consulto id omiserunt, quod nunc non erat his locus. agebatur quippe, ut dixi, verumne esset crimen haereseos impactum Vecco et sociis: non autem de dogmate inquirebatur. et calumnioso artificio Vecci adversarii eludere conabantur vim defensionis eius, alio traducenda quaestione.

p. 95 v. 21. *non confiteris Spiritum Sanctum continuum patri* etc. hoc ipsum absurdum Latinis impingit acer Graecorum haereseos defensor Gregorius Palamas, contendens doceri a patribus, Spiritum Sanctum continue ac citra medium a patre procedere. καὶ μὴν, inquit, ἐρρέθη καὶ τὸ θεῖον πνεῦμα ἐκ πατρὸς ἀμέσως. vultque id adstrui versibus quibusdam S. Gregorii theologi, quibus filius et S. Spiritus pariter dicuntur θεοῦ πατρὸς τὰ δεύτερα ἔχειν secundas a deo patre habere. sed frustra sunt hi schismatici. nam iuxta patrum tam Graecorum quam Latinorum orthodoxam doctrinam utrumque verum est, et procedere ἀμέσως citra medium a patre Sanctum Spiritum, et eundem δι' υἱόν per filium a patre produci. apte conciliat haec in speciem contraria Ricardus Victorinus l. 5 de Trinitate c. 6, similitudine ex humanis generationibus adducta: procedit namque (ait) persona de persona quandoque quidem tantummodo immediate, quandoque tantummodo mediate, quandoque autem mediate simul et immediate. exemplum deinde processions tantummodo immediatae ponit in Isaaco respectu Abraami, siquidem Isaacum immediate Abraamus genuit; processions vero tantummodo mediatæ in Iacobo respectu Abraami: nam Iacobus patriarcharum duodecim pater, mediate tantum ab Abraamo est genitus, quatenus filium Abraami Isaacum patrem habuit, ipse Abraami nepos. hoc secundo modo vere negatur a doctoribus catholicis S. Spiritum mediate a patre procedere. sed est alia processio immediata simul et mediata, cuius formam Ricardus statuit in generatione Sethi ex Adamo et Eva. nam quoniam Eva ex Adamo processerat, utique ex eius costa formata, Sethi productio per Evam facta mediata eatenus respectu Adami fuit: verum quia idem nihilominus Adamus per se ad illam generationem concurrat, immediata eadem Adamo extitit. verba Ricardi haec sunt: nam Seth quidem processit de substantia Adae immediate, utique in quantum fuit de proprio semine; mediate vero in quantum fuit de semine Evae. talem autem esse ait processio-

nem S. Spiritus ex patre, mediatam quidem quatenus ex filio est, quem pater genuit, simul autem immediatam quoque, quoniam filius pariter et pater Sanctum Spiritum producant. *Spiritus enim Sanctus* (verba sunt Augustini l. 15 de Trinitate c. 27) *non de patre procedit in filium, et de filio procedit ad sanctificandam creaturam, sed simul de utroque procedit, quamvis hoc filio pater dederit, ut quemadmodum de se, ita de illo quoque procedat.* haec Augustinus; quae quatenus mediata, quatenus immediata patri sit Sancti Spiritus processio, luculenter explicant.

p. 96 v. 8. *sentire autem continuum* etc. significat his verbis Veccus non posse catholice dici *dumtaxat immediatam* processionem Sancti Spiritus ex patre: dicendam enim esse *simul immediatam et mediatam*. itaque hic τὸ προεχῶς *continue* usurpatur *exclusive*, hoc est cum subintellecta negatione *mediationis* ullius. qualis tamen aliqua in processione Sancti Spiritus a patre agnoscenda orthodoxis est, sed quae non excludat immediatam patris ipsius actionem in productione Spiritus, at tantum admittat in ea consortium filii, cui prius ratione pater ipse communicaverit et ei per generationem identificaverit illam ipsam unam et individuum, quam ipse originaliter, hoc est non aliunde tractam sed naturaliter identificatam suae personae, habet spirationem activam, in qua, non solum in natura et essentia divina, pater et filius unum sunt. audiat S. Anselmus haec eleganter explicans l. de Processione Spiritus Sancti: *constat inexpugnabili ratione Spiritum Sanctum esse de filio sicuti est de patre, nec tamen esse de duobus diversis sed de uno. ex eo enim quod pater et filius unum sunt, id est ex deo, est et Spiritus Sanctus, non ex eo unde alii sunt ab invicem. sed quoniam deus, de quo est Spiritus Sanctus, est pater et filius, idcirco vere dicitur esse de patre et filio, qui duo sunt.* cuius ratio est, quia principium activum Spiritus Sancti, sive spiratio activa, eiusmodi quaedam vis est, quae ut in actum exeat exigit identificari personis duabus, quarum una ex altera processerit. unde causam repetit Ricardus Victorinus l. 5 de Trinitate c. 7, cur ordine posterior sit processio S. Spiritus processione filii. *naturaliter* (inquit) *prior est dualitas quam trinitas: nam illa potest esse sine ista, ista vero numquam sine illa. naturaliter itaque et processio prior est, quae potest subsistere in personarum dualitate, quam illa, quae non potest esse sine personarum trinitate.* hinc intelligitur id quod innuit verbis supra descriptis Veccus, proprietatem esse distinctivam processionis filii a processione Spiritus Sancti, quod filius quidem procedat ab uno solo principio quod et quo, ab unica nimirum persona divina, patre, et per unicam generationem activam incommunicabilem alteri personae, Spiritus vero Sanctus procedat et procedere exigit per unicum quidem

principium quo, nempe *spirationem activam unicam* indivise propagatam ex patre in filium, tamen a duobus principiis quod, geminis videlicet personis, quarum ubi prior alteri communicaverit vim propriam spirandi, ambae conspirantes per unam indivisibilem operationem producant tertiam personam, quae Sanctus est Spiritus. atque haec est illa *ratio differentiae* quam allegat hic Veccus, eam ob stare aiens quominus dici possit Spiritus *continue ex patre* προσεχῶς ἐκ τοῦ πατρὸς, quod sumpsit ex Gregorio Nysseno in epistola ad Ablabium, unde totum hunc locum iuvat hic descriptum proponere: τοῦ ἐξ αἰτίας ὄντος πάλιν ἄλλην διαφορὰν ἐννοοῦμεν· τὸ μὲν γὰρ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς. *eius quod ex principio est rursus aliam differentiam intelligimus. nam aliud continue ex primo est, aliud vero per illud quod est continue ex primo.* unde statim infert Nyssenus idem ὥστε καὶ τὸ μονογενὲς ἀναμφίβολον ἐπὶ τοῦ υἱοῦ μένειν. hoc loco μονογενὲς non idem quod Latine *unigenitum* sonat, sed, prout erudite hunc ipsum Nysseni locum tractans explicat Manuël Calecas c. 3, significat *id quod unum ex uno producitur.* verba sunt Calecae: καὶ τὸ μονογενὲς ἀναμφίβολον (lege ἀναμφιβόλως) ἐπὶ τοῦ υἱοῦ μένει. μόνος γὰρ ἐκ μόνου, ἐπεὶ μέχρι τούτου ἴστησιν ὁ λόγος τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ τὸ ἰδίωμα. *monogenis titulus sine dubio filio proprius manet: solus enim ex solo est, quandoquidem eatenus orthodoxa doctrina sistit illius existentiae proprietatem.* potuerat hoc Gregorius Nyssenus didicisse a seniore fratre Basilio, cuius extat ad fratrem Nyssenum epistola, in qua haec leguntur: ὁ δὲ υἱός, ὁ τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον πνεῦμα δι' ἑαυτοῦ καὶ μεθ' ἑαυτοῦ γνωρίζων, μόνος μονογενῶς ἐκ τοῦ ἀγεννήτου φωτὸς ἐκλάμψας, οὐδεμίαν κατὰ τὸ ἰδιάζον τῶν γνωρισμάτων τὴν κοινωνίαν ἔχει πρὸς τὸν πατέρα ἢ πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον *filius vero, qui ex patre progredientem Spiritum per se ipsum et in se ipso notum facit, solus unigeno modo ex ingenta luce resplendens, nullam secundum proprietatem notionum communionem habet cum patre aut Spiritu Sancto.* ex quibus omnibus patet, iuxta doctrinam catholicam patrum, characteristicam esse proprietatem filii aeterni, qua et a patre et a Spiritu Sancto distinguitur, *ab uno procedere*, sive ut loquitur Manuël Calecas, μόνον ἐκ μόνου *solum ex solo* produci. hoc idem est quod Veccus ex Nysseno hoc loco vocat *esse filium continue ex patre.* notionem autem ac proprietatem pariter distinctivam Spiritus Sancti *esse produci per eum qui continue ex patre est*, hoc est, identificata duabus personis et a prima alteri communicata spiratione produci.

p. 97 v. 4. *ita vero loqui non didicimus* etc. responsum est Alexandrini patriarchae ex lectulo, sane somnulosum et oscitabundum. cui merito reponi poterat illud Christi ad Nicodemum Ioan. 3 10: *tu es magister in Israël et haec ignoras?*

quod autem negat se *ita loqui didicisse*, culpa eius est, quod scripta magistrorum non legisset ut debuerat, patrum nimirum antiquorum, ubi quae afferebat Veccus invenerat. sed longe inscitius huius dictum refertur v. 11, ubi schismaticus iste definit haeresim reputari τὸ συνιστᾶν θέλειν ἀσύνηθες, καὶ ἀσφαλὲς ἦν, *stabilire velle insuetum quippiam, etsi securum sit.* quo iniquissimo edicto omnes ecclesiae patres, omnes theologi, omnes sacrorum librorum interpretes in haereticorum ergastula compinguntur. quotus enim quisque illorum non aliquid profert *insuetum*, idiotis praesertim aut in studio sacrae doctrinae negligentius versatis, qualem se hic patriarcha schismaticus prodit.

v. 22. *ubi enim plus clare deprehendatur* etc. verba sunt Constantinopolitani patriarchae Gregorii Cyprii, quae illum ostendunt nihilo aut doctiorem aut moderatiorem Athanasio isto Alexandrino, quem modo notavimus. profecto enim, si ex aequo respondente vel famae qua celebrabatur, vel dignitati qua fulgebat, esset eruditione praeditus, non ignoraret quae de immediata simul et mediata processione Sancti Spiritus ex patre veteres, ut paulo superius ostendimus, ecclesiae doctores magno consensu tradunt; et si eam reverentiam antiquis patribus tribueret quam iis a catholico quovis, maxime autem episcopis, deferri par est, numquam *nugatoriae loquacitatis* plenissimam diceret, quam a Sancto Gregorio Nysseno disertis affirmari verbis sententiam fateretur.

p. 98 v. 2. *fatemur temeritatem et veniam poscimus.* verba sunt Vecci, in quibus vel ironia quaedam agnoscenda tacita est, vel permissio necessaria homini causam accusatae calumniose innocentiae apud praeoccupatos errore incurabili iudices agent. videbat ille ruere manifeste et inconsequenter loqui patriarcham, sed eo supercilio ut se revinci non passurum appareret. frustra igitur contenderet, si vindicare a calumnia nugacitatis impacta usquequaque orthodoxam Nysseni doctrinam conaretur; et interim occasionem perderet se ac suos ab haereseos infamia purgandi. usitatissimum patronis est reos in iudicio defendentibus, postquam satis refutarunt criminationem aliquam minus ad rem pertinentem, ea non agnita quidem pro vera, sed omissa ut parum curanda, referre se ad caput causae hoc aut simili genere loquendi “verum sit ita sane ut vultis: tamen vel hoc etiam concesso extra culpam esse in causae capite meum susceptum patet.” talem omnino sensum haec Vecci habet oratio, ut clare intelligitur ex consequentibus.

p. 99 v. 9. *alludens ad nomen aliud.* quodnam fuerit illud aliud nomen Georgii Moschamparis, ne Ill. quidem Allatius in accuratissima de Georgiis Diatriba multa de hoc memorans prodit. licet suspicari ex urbano illo Vecci dicto, ψύλλα τις ἐπικαθίσασα etc., *Psyllum* fuisse cognominatum. recitat hunc

locum p. 349 editae de Georgiis diatribae modo laudatus Leo Allatius cum aliqua diversitate tam in contextu Graeco quam in Latina interpretatione, cuius hic admonere lectorem debeo. illic igitur illa verba ψύλλα τις vertuntur *culex quispiam*. suspicor mendum typothetae, qui c pro p in priori vocabulo posuerit, facili utique lapsu, qualem amanuensium eruditi agnoscunt in loco P 529 Plinii l. 19 c. 10: *napis culices* etc. ubi ex Theophrasto, quem describebat, *pulices* auctor sine dubio posuerat. sed memoratu dignior in Graecis varietas est. ubi enim clarissime codex Barberinus, fundus nostrae editionis, habet οὐτ' ἀνασπᾶν οὐτε κατασπᾶν ἔχει τὴν πείρινθα, Ill. Allatius, vel ex proprio codice, quem ad manum modo non habeo, vel ex coniectura legit τὴν μῆρινθον. arbitrum discrepantiae codicum duorum Vaticanum exemplar ferrem: sed is utramque illam vitavit vocem, hunc locum sic exprimens: ψίλα (scribere voluit ψύλλα) τις ἐπεκάθισεν τῷ τῆς ἀμάξης ὄνυχῳ, ἥτις οὐτε βάρος φέρει τῇ ἀμάξῃ οὐτε μὴν ἐλαφρόν τι καὶ κοῦφον, verbosius quam breviatorem decuit, nec multum eleganter. ego cur abrogarem fidem meo archetypo causam non habui, cum proba et Pachymere digna videatur haec lectio, utpote quam appareat ductam ex Homero Iliad. ω: αὐτὰρ ὃγ' ὕλας ἀμαξάν ἐντροχὸν ἡμιονεῖην ὀπλίσαι ἡνώγει, πείρινθα δὲ δῆσαι ἐπ' αὐτῆς, et Odyss. ο: καὶ τὰ μὲν ἐς πείρινθα τίθει Πεισίστρατος ἥρωος. quorum locorum ad priorem Eustathius docet πείρινθα dici τὸ πλινθίον τὸ ἄνω τῆς ἀμάξης, ὅπου τὰ φορτία ἐπιτίθενται, ad posteriorem autem εἴη δ' ἂν πείρινθα καὶ ἡ πρὸ τούτου ῥηθεῖσά πον ὑπερτερία ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν Ναυσικάαν ἀμάξης, ὅπερ οἱ ὕστερον ἐσχάρα καλοῦσιν. ex quibus habemus πείρινθα vocari loculum aut cistam sive capsam quandam formae quadratae curribus imponi solitam capiendis rebus quae vehendae sint, ὑπερτερίαν et ἐσχάραν aliis dictam. unde satis, opinor, defenditur nostra et lectio et versio. nec obstat quod verba ἀνασπᾶν et κατασπᾶν magis convenire videantur μῆρινθῳ funi quam πείρινθῳ plaustrī cistae. etsi enim trahendi notio ex origine ipsis inest congruentior funi tractionis instrumento, tamen non minus frequens est istorum verborum usus ad significandam depressionem, quae fit aggravando, aut sublevationem, quae fit minuendo pondus. ut sensus hic sit, pulicem insidentem tracto cum impetu curru nec addere nec detrudere quidquam oneris, sed perinde habere ac si non esset.

p. 100 v. 22. *volo et vobis orthodoxe* etc. per hyperbolem haec dici credendum est, et ea fiducia qua, si fierent quae fieri non posse qui loquitur intelligit, is se durae cuipiam obiicit conditioni. similem quandam nonnulli interpretes appingunt sententiam illis Mosis et Pauli verbis: *dimitte illis, aut dele me de libro*, Exod. 32 32, et *optabam anathema esse a Christo pro fratribus meis*, Rom. 9 3.

Supplendum hic, quod historicus diserte non exprimit, perlatum a schismaticis de Vecco et sociis iudicium; atque hoc ipsum colloquium, cum secuta reorum auditorum condemnatione, synodum vocatam, cuius acta publicata rite sint. huius qualiscumque synodi exemplar antiquum nactus Iacobus Sirmondus noster, id communicavit Henrico Spondano episcopo Apamiensi, qui summam eius exhibet in sua continuatione Annalium Baronii ad annum 1283 n. 10. dicitur illic ista synodus habita sub Andronico Palaeologo imperatore et Gregorio patriarcha contra Ioannem Veccum et huius socios Constantinum Melitenioten et Georgium Metochitam, qui Latinorum dogma de processione Spiritus Sancti profitebantur ab annis octo. hunc ibi numerum Acta synodi exprimunt, ex quo illam hoc anno celebratam evincitur, qui, ut libro tertio harum Observationum c. 2 demonstrabimus, vere octavus est ab inito a Vecco patriarchatu et recepta palam (quod sub idem tempus contigit) Constantinopoli communione cum ecclesia Romana. deinde memorant eadem Acta pseudosynodi Ioannem Veccum iam ante ob eandem causam fuisse damnatum in quadam Graecorum synodo; quam apparet eam esse cuius meminit noster p. 34. nam in ea dicunt Veccum *libellum* P 530 *resipiscentiae obtulisse, quo acquiescebat damnationi ac depositioni suae.* sic nimirum appellant, quam extortam ibi Vecco Pachymeres narrat *subscriptionem compositi libelli, quo professio rectae fidei coniungebatur cum amolitione suspicionum, si quae in contrarium extarent, quibus ad extremum annectebant abdicationem sacerdotii.* adiungit pseudosynodus codicis Sirmondiani Veccum postea in priorem sententiam rediisse. id vero negabat Veccus, qui eo scripto se revocasse fidem prius propugnatam non crediderat, sed tantum temporis causa throno cessisse. sequitur illic sententia condemnationis in Veccum et duos eius socios latae, cum refutatione capitum doctrinae illorum de Spiritu Sancto, et iterata detestatione factae conciliationis ecclesiarum Graecae ac Latinae, quam *πεπλασμένην οἰκονομίαν καὶ εἰρήνην πολεμίαν* vocant. adduntur in fine subscriptiones, primo imperatoris rubris literis, *Andronicus in deo fidelis rex et imperator Ducas Angelus Comnenus Palaeologus*, deinde patriarchae, *Gregorius misericordia dei archiep. C. P. novae Romae et oecumenicus patriarcha.* subscribunt inde 42 episcopi, quorum primus est Ioannes Ephesinus, et e clero in dignitate constituti viginti octo. locus Synodi omissus in codice Sirmondi, fuit, ut Pachymeres docet, Alexiacum triclinium in palatio Constantinopolitano.

p. 109 v. 3. *sacra Hoplothea.* hic liber, quod scire hactenus potuerim, non extat. collectio fuit, ut apparet testimoniorum e patribus, per quae impugnari et convinci haereses possent, eaque summa cura et fide facta; unde illi vulgo praeiudicata in-

dubitabilis fidelitatis auctoritas adhaeserit. ex eo quod paulo post hoc loco memoratur ei operi attexta *exceptiuncula Comneni Manuëlis Augusti submonentis* quippiam ad sententiam ibi recitatam S. Ioannis Damasceni pertinens, oborta mihi suspicio quaedam est, quam meo periculo hic exponam iudiciis lectorum eruditorum. quid si Manuëlis Comneni iussu compilatam et nomine editam autememus farraginem istam sententiarum patrum, quae pro armamentario esse posset catholicis theologis ad heterodoxos impugnandos? sane talia curandi avitum exemplum Manuël habuit, nepos utique imperatoris Alexii Comneni, quem ipsius filia, Manuëlis amita Anna memorat Alexiadis l. 15 p. 490 ed. Reg. curasse opus componi et edi argumenti atque usus non absimilis. non erit abs re verba hic Annae ponere iuxta interpretationem nostram. ubi egit fuisse de Basilio quodam auctore haeresis quam vocat Bogomilorum, quorum dogmata et facinora ob turpitudinem referre se audere negat, memorem verecundiae mulierem eamque principem decentis, sic continuo subiungit: *quae si cui nosse tanti est, consulere is poterit librum qui inscribitur Dogmatica Panoplia, iussu mei patris scriptum atque editum. auctor eius est monachus Zygodenus nomine, notus dominae meae aviae maternae, et omnibus deo sacris hominibus, sacerdotibus ac pontificibus familiaris. hunc summum grammaticum eundemque rhetorem non inexercitatum, theologiae vero et catholici dogmatis prae omnibus scientissimum, Augustus pater meus ad se accersitum iussit digerere ordine in opus unum cunctas haereses, et unicuique relatae singillatim opponere refutationes sanctorum patrum, post omnes denique subiungere ultimam hanc Bogomilorum haeresim eiusque dogmata, prout ea impius ille Basilius exposuerat. ex hoc Alexii mandato extitit opus ingens plures in libros tributum, cui hodieque universo adhaeret nomenclatio ab imperatore primum excogitata atque indita illa quam diximus Panopliae Dogmaticae.* hactenus Anna; ex cuius verbis quis prudens non agnoscat haud abhorruisse a genio domus Comnenae, aut ab indole peculiari Manuëlis summam sibi P 531 ponere soliti in imitatione facinorum omnis generis laudatorum in avo suo Alexio Augusto, descendere in curam concinnandi talis commentarii et suo nomini eius editionem imputandi. in quo forte non parum illi profuerit prior illa Zygodeni scriptio, quam resectis tantum descriptionibus haeresium et recitationibus absurdarum assertionum, quibus illae constabant, tum testimoniis patrum a Zygodeno congestis in ordinem commodum distributis, breviaverit, et proprii nominis auctoritate munitum vulgaverit novo titulo *ἱεράς ὁπλοθήκης sacri armamentarii.*

v. 12. ait nimirum idem Sanctus. ex his Damasceni verbis, quae leguntur hodieque apud illum l. 1 de Fide, capite, ut quidam citant, 12 (ego in 11 reperiō ed. Basileensis anni 1575

p. 43), non modo Graeci schismatici antiqui, Macarius Ancyranus, Gregorius Palamas, Iosephus Bryennius, Emanuël Palaeologus Augustus, Georgius Scholasticus monachus, Matthaeus monachus, Maximus Margunius, Gabriel Severus Philadelphiensis, Georgius Coresius, et passim alii, colligunt eum negasse S. Spiritus processionem ex filio: sed et e recentioribus Latinis id pro certo admittit Ioann. Gerardus Vossius l. 2 de Historicis Graecis p. 281. quin multo ante vir summae auctoritatis S. Th. doctor Angelicus idem concesserat in Summa, 1 parte quaest. 36 art. 2, ubi cum sibi obiecisset argumento 3 hunc ipsum locum Damasceni, sic respondet: *ad 3 dicendum quod Spiritum Sanctum non procedere a filio primo fuit a Nestorianis introductum, ut patet in quodam symbolo Nestorianorum damnato in Ephesina synodo. et hunc errorem secutus fuit Theodoricus (forte legendum Theodoritus) Nestorianus et plures post ipsum, inter quos fuit etiam Damascenus. unde in hoc eius sententiae non est standum. quamvis a quibusdam dicatur quod Damascenus sicut non confitetur Spiritum Sanctum esse a filio, ita etiam non negat ex vi verborum. ita ibi S. doctor.* defendunt tamen hic ab errore Damascenum Graeci quoque ipsi, sed orthodoxi et alieni a schismate, Nicephorus Blemmida or. ad Iacobum episcopum Bulgariae de processione Spiritus Sancti, Bessario Cardinalis epist. ad Alexium Lascarum Philanthropenum et oratione dogmatica ad synodum Orientalem, Demetrius Cydonius opusculo de processione Spiritus Sancti, Iosephus Methonensis et Gregorius Protosyncellus contra epist. Marci Ephesii, Gennadius patriarcha pro concilio Florentino, quos omnes laudat, fusissime et eruditissime tractans hunc locum, Ill. Leo Allatius l. 2 de Eccl. Occid. et Orient. perpetua consensione, c. 2. horum plerorumque pro Damasceno responsio fere coincidit cum postremis S. Thomae Aquinatis modo relatis verbis. aiunt scilicet et isti nequaquam sequi ex eo quod scribat Damascenus *se non dicere Spiritum ex filio*, negari ab ipso istud ipsum. quaedam enim certa ex causa non dicuntur, quae non negantur tamen, quia verba quae haeretici pravo sensu protulerint, interdum catholici verentur usurpare, ne audita putentur appictam illis per damnatos auctores adhuc retinere sententiam. quoniam ergo Eunomius trinitatis consubstantialis hostis S. Spiritum esse ex filio affirmaverat, eo scilicet modo id intelligens quo ipsum ex patre filium et verbum non consubstantialiter procedere aiebat, vitabant catholici simpliciter talem sententiam efferre, cui ex late vulgato Eunomii errore reprobi dogmatis calumnia haereret. qua sola cautione idem Damascenus refugit vocare beatam Mariam Christiparam, licet minime negaret eam vere Christum peperisse, tantum ne utens notis verbis Nestorii, quibus ille haeresiarcha blasphemam suam exprimebat opinionem, personas duas Christo asfingentem,

divinam et humanam, sic ut Maria solius humanae personae mater esset, unde illam contendebat Christiparam vocari debere, non autem deiparam: ne illis, inquam, iisdem Damascenus verbis utens videri posset minus cautis non satis vitare contagionem Nestorianae labis, non solum iis uti noluerit, sed etiam nequam se ita loqui diserte sit professus. haec utcumque plausibiliter allegentur: vera tamen eius nodi solutio est, quam ex Bessarione epist. ad Lascarim afferunt Petavius tomo 2 Theol. Dogm. l. 7 c. 17 n. 8, et Allatius l. 2 de Consens. Ecclesiarum c. 2 n. 10. nempe ideo absolute ac sine adiuncta patris mentione *esse S. Spiritum ex filio* non dixisse Damascenum, quod metueret ne sic videretur agnoscere in filio προκαταρκτικήν αἰτίαν, *originale principium* Spiritus, quod a dogmate catholico abhorret; iuxta quod, ut superius ostendimus notis ad c. 8 et 9 l. 1, ita inest filio vis spirandi, hoc est producendi Sanctum Spiritum, ut is illam a patre acceperit, non ex se, quatenus a patre distinctus est, habeat, immo eadem simplicissime una patri pariter insit ac filio, huic ab illo communicata, sic ut illa quatenus in patre est προκαταρκτική dicatur, quia illam ex se habet a nullo sibi alio tributam, non item quatenus filio convenit. hic enim aliunde hausit, nempe a patre tribuente per generationem ipsi omnia quae habet, praeter *esse patrem*, ac consequenter ipsam quoque dante in se originaliter existentem spirationem activam, qua simul cum filio per modum unius principii spirantis Spiritum producit. ergo Damascenus cum diserte professus fuisset τὸν πατέρα προβολέα δι' υἱοῦ τοῦ ἐκφαντορικοῦ πνεύματος *patrem productorem per filium enuntiatorii spiritus*, recte recusavit dicere ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα *ex filio spiritum esse*, ἀπλῶς et sine adiuncta patris, qui ei ex se praebitam vim spirandi simul cum eo exerceat, mentione. fallitur ergo Pachymeres, dum hoc loco ait isto Damasceni testimonio quasi mucrone quodam confodi cum Latinos Spiritum ex filio procedere dicentes, tum Graecos iis patrocinantes adstruenda aequivalentia praepositionum *ex* et *per*: neutros enim re vera vel minimum perstringit ista χρησις ex vero Damasceni sensu declarata.

p. 114 v. 10. *perlatus tomus in manus Vecchi* etc. extat hic indicatum Vecchi opus, editum tomo 2 orthodoxae Graeciae a p. 215 ad 286, ubi auctor sub ipsum principium questus primum hunc Cyprium ad schisma Graecorum a trecentis iam annis inchoatum isto impio suo tomo haeresim addere, in tanti auctorem mali fas putans irae liberae aculeum exerere, vocat eum p. 216 κακὸν διαπόντιον, θῆρα θαλάττιον, ἄγριον κῆτος τῆς Κύπρου ἐπαναστὰν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐνδεδημηκός, οὐχ ἵνα φυγάδα προφήτην ὑποδέξεται καὶ εἰς ὑπηρεσίαν θεοῦ διασώσεται, ἀλλ' ἵνα ἐκκλησίαν ὅλην καταπιὼν ἄφρατον ἀπεργάσεται. *malum ponto deportatum, feram marinam, immanem cetum Cypro*

erumpentem et huc peregre appulsum, non ut fugitivum prophetam ad dei ministerium servaret, sed ut ecclesiam universam absorbens aboleret. inde pergit diserte, accurate, eleganter, acriter quae Cyprius mendose in tomo scripserat arguere.

v. 14. *praesertim incursabat expositionem in eo traditam.* iuvabit, ni fallor, eruditum lectorem Vecci locum, quem his verbis indicat Pachymeres, videre. reperiet illum oratione 1 in tomum Cyprii p. 227 et 228 tomi secundi Graeciae orthodoxae ab Ill. Leone Allatio editae Romae an. 1659.

p. 117 v. 12. vix tanti est admonere comparari hic Veccum, post damnationem et eiectionem suam Gregorio Cyprio persecutori suo graviter et periculose molestiam facessentem, cum
P 533 illo ex fabulis notissimo Nesso Centauro, qui dum rapiens Deianiram eminus telo Herculis transfixus expirat, suo sanguine misto cum veneno Hydrae, quo esset tincta cuspis vulnerantis ipsum iaculi, vestem infecerit, quam deinde induens Hercules ex ea perierit. illud forte opportunius notabitur, scribi a Pachymere hoc nomen cum unico *sigma*, cum tamen et passim ab aliis cum duplici scribatur et ita fieri debere doceat Eustathius ad Iliad. ω.

p. 146 v. 3. Ut clarius intelligatur hic motus fenestrarum circum superne imminentium throno patriarchali apud S. Sophiam, ex quo, ut hic docet Pachymeres, consueverant Graeci captare augurium eventis comprobatum de fortuna inaugurati, curavi delineandum prospectum interiorem templi S. Sophiae ex imagine eius perantiqua perque eleganti, quam reperi in codice vetusto bibliothecae Barberinae. habes, lector, hic subiunctam iconem eius prospectus, in qua fenestras hoc loco memoratas facile intelliges eas esse e pluribus illic expressis, quae bemati sive presbyterio in media et intima templi parte sito circum undique affundunt lucem, et inter has illas praecipue quae throno patriarchae superstabant.

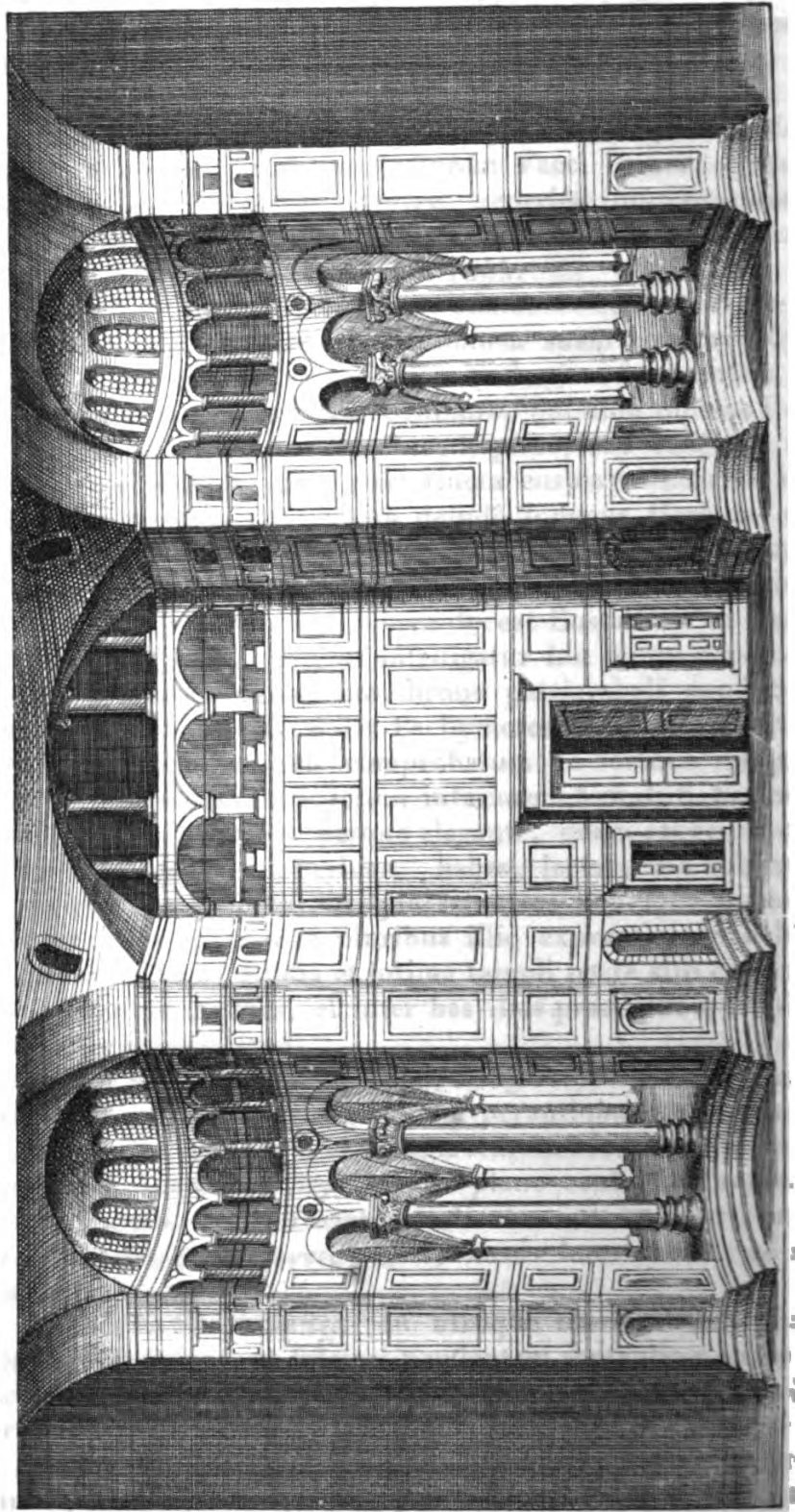
p. 150 v. 8. *ὡς ἀταλαιπωρήτως ἔχοντες περὶ τὸ κακόν.* sic restituimus ex marginali correctione perantiqua, cum ἐν τῷ κειμένῳ utriusque codicis B et A legeretur καλόν. sed qui penitus introspectat, manifeste deprehendet plane contra loci sententiam hic καλόν poni. et suffragatur Vaticanus interpolator, qui pro illis ἀταλαιπωρήτως ἔχοντες περὶ τὸ καλόν haec subdit: τὸ κακὸν μὴ μισοῦντες.

p. 169 v. 17. *πέμπει.* in utroque ms legebatur *πέμπειν.* unde lector quidam, ut fulciret pendentem sententiam in margine adscripsit *ἔγνω.* sed expeditior correctio est extritio abundantis litterae *ν* in voce *πέμπειν.* Vaticanus haec omittit.

P 534 p. 178 v. 7. *κατὰ τὴν περᾶν τὴν δυτικὴν.* requireret quispiam in interpretatione mea quod respondeat voci *δυτικὴν.* existimavi me, cum *Galatam* dicerem, duas illas voces *περᾶν* et *δυτικὴν*, unica illa explicare. sive enim suburbia transmarina Byzantio

Ad. p. 746.

duo fuere, alterum ad Ortum vergens, alterum ad Occasum, ex istis hoc solum secundum, in quo Genuenses habitarunt, Galatam dictum reperio; et de hoc solo agere hic Pachymerem existimavit ante me paraphrastes Vaticanus, a quo hic locus sic effertur: *κατὰ ἀντίπεραν τῆς πόλεως πρὸς τῷ Γαλατᾷ μέρει.* sive unius tantum suburbii duae distinguuntur partes *ἀνατολική* et *δυτική*, quarum hanc solam incendium corripuerit, ex eodem paraphraste intelligo propriam appellationem istius *περαίας δυτικῆς Galatam* fuisse. hoc sequebar. si me ratio fefellerit, ignoscat lector et corrigat.

p. 186 v. 7. *ποιμαντικὴν βακτηρίαν λαβὼν παρὰ τοῦ κρατοῦντος.* hunc morem Orientalium imperatorum imitari Germani voluerunt, quibus male cum Romana ecclesia convenit, arrogantes et hi sibi ius investiendi episcopos traditione pastoralis baculi; quod ab Hadriano papa fuisse concessum Carolo Magno, ac consequenter ipsius quoque successoribus, Sigebertus regnanti et a Romano pontifice discordi Henrico assentans confinxit, laud dignus fide sine antiquiori teste rem affirmans trecentis prius annis gestam, ut observat Baronius, an. Chr. 774. quid sit *dibambulum* hic continue memoratum, vide in Glossario.

l. 3 c. 1. Narratur simul assumptio Michaëlis in consortium imperii, simul eiusdem coronatio sollemnis; quas tamen diversis contigisse temporibus, et hanc illa toto anno fuisse posteriorem, ostendemus l. 3 harum Observ. c. 3. quod diem attinet ceremoniae delectam Maii 21, ea ipsa hodie in libris ecclesiasticis Graecorum memoriae anniversariae magni Constantini et matris eius S. Helenae consecrata cernitur. descriptio ritus coronationis Augustorum Orientalium, quam hic Pachymeres paucis exequitur, satis consona reperietur longiori a Cantacuzeno editae c. 41 l. 1, si quis utramque contulerit. unam observavi discrepantiam, ex qua non inverisimiliter mihi videor confirmare coniecturam modo indicatam de distinctione evectionis ad imperium et coronationis in hoc iuniori Michaële; ideoque istam differentiam exponam distinctius. scribit hoc loco laudato Cantacuzenus: *τοῦ μέλλοντος χρυσήσεσθαι βασιλέως ἐπὶ ἀσπίδος καθεσθέντος, ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ τοῦ ἀναγορευομένου, εἴ γε περὶ ἐστι, καὶ ὁ πατριάρχης, τῶν ἐμπροσθίων μερῶν ἐπιλαμβανόμενοι τῆς ἀσπίδος, τῶν δ' ἐπιλοιπῶν οἱ ἐν ἀξιώμασιν ὑπερέχοντες, δεσπόται τε καὶ σεβαστοκράτορες, εἴπερ εἰσὶν, ἢ οἱ ἐπιφανέστατοι μάλιστα τῶν συγκλητικῶν, καὶ μετεωρίσαντες ὥς ἐνι μάλιστα αὐτὸν ἅμα τῇ ἀσπίδι, τοῖς πλήθεσιν ἐπιδεικνύουσι τὸν βασιλέα πάντοθεν περισταμένοις.* hoc est: *imperatore inungendo super scutum considente, imperator pater eius, qui acclamatur, si quidem superest, et patriarcha, anterioribus scuti partibus correptis, reliquas vero tenentibus magistratibus primariis, nempe despotis et sebastocratoribus, si adsunt, aut illustrissimis qui-*

P 535 *busque maxime senatoriorum, ipsum una cum scuto quantum altissime possunt elevantes inaugurandum imperatorem circumfusae undique multitudini ostentant.* ita Cantacuzenus. at noster in elevatione scuti nullam imperatoris senioris operam memorat, totumque id factum in solidum adscribit τοῖς ἐν τέλει magistratibus, non omissurus, ut apparet, Andronici patris mentionem, si qua in ista functione pars eius extitisset; sicut paulo infra dum meminit impositae capiti Michaëlis post inunctionem coronae, distincte admonet patrem eius seniore Augustum coronasse iam inunctum Michaëlem, *adiuvante patriarcha, ac coronae dum imponitur partem tenente.* quid hic dicemus? an negligentiae taxandum Pachymerem? an exquisitiori ceremonia usum in Andronico nepote inaugurando Andronicum avum quam patrem eundem in Michaële filio longe carissimo? nihil horum verisimile putaverim: sed existimo et unam utrobique observatam formam, et ambos historicos quod viderint fide optima narrasse. tantum animadvertendum, duas functiones una et die et opera in Andronico iuniore exercitas, assumptionis in imperium et coronationis, in Michaële dicta quidem die Maii 21 alteram duntaxat, nempe coronationem, cum iam assumptio anno superiori praecessisset; id quod distincte quidem hic non exprimit Pachymeres, alibi tamen insinuat, vel in titulo c. 4 l. 3, ubi Michaëlem iam tum quando sponsa ei quaeri est coepta (quod longe ante hoc tempus contigit) Augustum iuniorem vocat, vel c. 1 l. 7, ubi Andronici annum vicesimum tertium cum Michaëlis duodecimo concurrisset ait, prout alibi fusius explicabimus, Observ. l. 3 c. 3. non fuisse autem rite assumptum ab Andronico avo in consortium imperii Andronicum iuniorem, sed tantum designatione tacita, dum vixit eius pater Michaël, ut haeredem imperii a populo reveritum, non obscure se arbitratum innuit Andronicus ipse senior, dum, prout narrat Cantacuzenus l. 1 c. 2, mortuo Michaële Andronici iunioris patre, vetuit ne iuraretur deinceps in huius nomen, talem ei patre vivo habitum honorem videlicet existimans, non ut iam Augusto sed tantum ut Augusti filio, quam appellationem patris morte perdidisset. atque haec primae avum inter et nepotem discordiae causa extitit, qua denique composita simul assumptus solemniter in collegam imperii simul coronatus iunior Andronicus est, quod a Cantacuzeno l. 1 c. 41 refertur. idque praestructum, utriusque iam concordis consilio innuitur ad apparatus nuptiarum, quas iunior celebraturus erat cum filia comitis Sabaudiae, quam ideo frater eius (pater enim obierat) ubi rite Andronico iuniori iam, ut a legatis audiebat, imperatori inaugurato despondit, non uti antea quasi sororem natu minorem et sibi subditam tractavit, sed ei deinceps ultro decessit, sibi superiorem illam agnoscens et dominam appellans. ita diserte memorat Cantacuzenus c. 40. sane ante hoc tempus nomine dum-

taxat tenus ac praesumptione, citra ullam legitimis celebratam ritibus assumptionem, fuisse tributam Andronico iuniori appellationem imperatoris, et senior Andronicus demonstrat dum, referente Cantacuzeno l. 1 c. 9, Andronicum eum Palaeologum simpliciter vocat et ut principem agnosci prohibet; et ipse fateri videtur Andronicus iunior, dum eodem libro c. 23 petit ab avo admitti se in consortium imperii cum iure successionis. recte igitur cum simul assumptus, simul inunctus ac coronatus Andronicus iunior fuit, quod narrat Cantacuzenus c. 41, scuti partem anteriorem ipse avus Augustus tenuit, eo consueto ritu ipsum evehens in Augustam dignitatem, quod nondum fecerat: quando autem inunctus et coronatus dumtaxat iam antea evectus in imperium a patre Michaël est, scutum in quo elevabatur a patre sublatum non est, prout Pachymeres rem a se visam describens significat. de sparsis in hac occasione in populum nummulis intra lini segmenta ligatis, quorum hic meminit Pachymeres, vide quae annotavimus in Glossario tomi prioris verbo *ἐπικόμια*.

p. 197 v. 4. Irene marchionis Montisferrati in Lombardia P 536 filia, secunda coniux Andronici senioris imperatoris, tres ei mares peperit, Ioannem, Theodorum, Demetrium. hoc diserte docet Cantacuzenus praefatione ad Historiam p. 5 ed. Reg. mortuo sine liberis fratre Irenes marchione Montisferrati, cum ad successionem principatus eius mittendus esset aliquis ex Irenes filiis, pater omnium minimum Demetrium eo destinavit, et despotae titulo honoratum in Longobardiam misit ad illam haereditatem iure materno cernendam. sed mater Irene, quae tunc procul a viro Thessalonicae degebat, quaeque, ut Pachymeres alicubi timidius indicat, multo autem exertius Gregoras profitetur, rationes in multis sequens proprias haud multum obnoxie mariti placitis suas subiungere solebat voluntates, aptiorem praerogativa aetatis adultioris ad hoc Theodorum autumans, eum ex propinquiore strenue mittens, adventum Demetrii praevenit. quare marchionatus Montisferratensis possessionem Theodorus adiit, coniuge accepta Spinuli Genuensis viri primarii filia, ex qua cum prolem dumtaxat femininam suscepisset et sic obiisset sine mascula sobole, Montisferratenses Ioannem despotam nominatim ut primogenitum Irenes in principem petierunt, impetraruntque tandem. haec narrat noster l. 7 c. 18, ubi et observat hunc Ioannem plane se accommodasse ad mores Italorum et gratum subditis fuisse. propagasse hic dicitur longam seriem principum non schismaticorum domus Palaeologicae, in vera professione fidei catholicae Romanae.

p. 202 v. 7. *inconcessae affinitatis*. erat ista affinitas quae de personis sexto inter se gradu cognationis iunctis, matrimonio copulandis, speciali ad id obtinenda praelatorum ecclesiae venia, tractabatur, ut auctor capite superiori declaravit. atqui, uti

vol. I noster idem historicus p. 440 v. 10 docuerat, similis impedimenti, sex pariter consanguinitatis graduum, obstantis connubio inter Michaëlem Occidui tractus despotam et Annam imperatoris Michaëlis filiam conciliando, gratiam fecerant, poscente Augusto, qui tunc praeerant ecclesiae, cum tamen adeo praesens et praestans utilitas in rem imperii ex isto coniugio non speraretur quam quae certo apparebat ex hoc secutura. nimirum schismatici nunc potentes rerum affectabant religiosiores apparere catholicis tunc et ecclesiae et reipublicae praesidentibus; atque ut Andronicus eiurata concordia cum papa, quam eius pater sancte coluerat, videri studuit, hac superstitiosa omissione affinitatis utilissimae imperio propter metum inanem, quasi eius impedimentum removeri ecclesiae auctoritate nequiret, plus sapere quam ille, quem meminerat pari occasione praesulum ecclesiasticorum auxilium implorasse, ita patriarcha nunc sedens et eius assessores antistites, omnes schismati addictissimi, Ioannis Vecchi, qui tunc de sententia catholicorum ei assistentium episcoporum ecclesiastica potestate relaxaverat vinculum e sexto cognationis gradu ortum, quo a iure contrahendi matrimonium despotae Michaël Angelus et Anna Palaeologa filia Michaëlis imperatoris arcebantur, factum damnare voluisse, ultro fatendo excedere id vim patriarchalis auctoritatis. permittebat autem deus, qui non raro factiosos contra ecclesiam conspirantes mutuis inter sese simultatibus committit, sese istos vanis hisce scrupulis invicem infestare. nam paulo superius c. 3 Pachýmeres refert patriarcham et episcopos praeefracte negasse Andronico instantissime oranti constitutionem ecclesiasticam qua sub interminatione anathematis omnes imperio subditi iuberentur Michaëli iuniori Augusto fidem et obedientiam praestare, quasi esset ab ecclesiae materna lenitate alienum diris in perduelles saevire; et istius in ultionem repulsae Andronicum eundem Novellam edidisse, qua largitionem sportularum in episcoporum ordinationibus usitatam ex longo Constantinopoli ut Simoniacam damnabat et deinceps adhiberi prohibebat, vicissim urens praetextu quaesito eos qui se nihilo probabiliori obtentu pupugerant.

Ad adstruenda quae modo dixi, pertinere puto notam marginalent a lectore Graeco manu satis antiqua in ora Barberini codicis positam, e regione si quidem illorum verborum ὥστε τὸν νέον βασιλέα γαμβρὸν ἐκείνη γενέσθαι sic ibi scribitur: ἵνα μὴ τοιαῦτα καὶ αὐτῷ συμβάλῃ, ὁ τῆς Ρώμης ἀρχιερεὺς τὰ τοιαῦτα παραχωρεῖ. quae, opinor, significant cavisse illos, qui ecclesiae nunc praeerant, ne imitari viderentur exemplum a Vecco et aliis episcopis Graecis Romanae communionis in illo permittendo connubio, de quo vol. I p. 440 v. 10 actum fuerat, praebitum. causam vero cur id diligenter vitaverint, exprimunt verba sequentia; ὁ τῆς Ρώμης ἀρχιερεὺς τοιαῦτα παραχωρεῖ, *Romanus*

pontifex talia permittit. nempe auctor annotatiunculae significat studio reprobandi usum et consuetudinem ecclesiae Romanae pro-
vectos Graecos schismaticos ad negandam istiusmodi matrimonia-
lium impedimentorum relaxationem, quasi eam Veccus contra
fas attentasset propterea quod Romani pontificis auctoritatem se-
queretur.

p. 206 v. 4. *Eiurato ritu patrio.* agit de Maria filia regis
Armeniae destinata sponsa Michaëli Augusto iuniori, quam ait
opera et suasionibus deducendum adductam ad eiurandum ritum
patrium. acri circa religionem discidio invicem abhorruisse
Graecos et Armenos non semel in hisce historiarum libris
Pachymeres innuit. vide vol. I p. 429, vol. II p. 242
v. 10 sqq. et p. 520. solitos porro Graecos eos qui ritum
patrium cum suo mutarent unctione velut initiare quadam,
et hic vides a nostro historico et infra p. 520 v. 16 diserte affir-
matum de Armenis; et idem eos usurpare in Latinis ad ritum
Graecum transeuntibus, accipimus e literis nostrorum hodieque
in Graecia degentium.

p. 209 v. 13. *Latinis.* hos Latinos apud Cretam insulam
armis praevalentes fuisse Venetos indicat noster infra l. 7 c. 8,
dum solvisse Constantinopoli Cretam versus Athanasium patriar-
cham Alexandrinum nave Veneta testatur. sed et idem l. 3 c. 19
clare dixerat Cretam paruisse Venetis.

p. 211 v. 20. mirari licet quomodo Philanthropenus offerre
conditionem connubii secum huic mulieri potuerit, quem ex
p. 226 v. 9 intelligitur habuisse tunc aliam legitimam uxorem et
ex ea filium. an repudiaturum se ostendit antiquam coniugem, P 538
ut locum novae daret? an potius, cum sciret istam viduam Sa-
lampaxis Persae non unam ipsi sed primariam inter plures fuisse
uxorem, speravit illam credituram posse connubium rite iniri
cum viro praeoccupato aliis nuptiis? seu, quod innuit historicus,
non ex vero haec sed astute obtendebantur ad inducendam in frau-
dem feminam exteram, et sic eripiendam ei quam tenebat arcem.

p. 225 v. 13. *ἀντιδόσεις ἱερῶν ἐγκολπίων.* de hoc more
firmandi pacta per mutuam traditionem sacrorum amuletorum e
collo suspensorum videnda quae notavimus Glossario priori,
verbo ἐγκόλπια, ubi geminum huic Cantacuzeni locum l. 3 c. 17
a παρερμηνεία doctissimi alioqui et accuratissimi necessario vin-
dicamus interpretis.

p. 233 v. 19. *terrae motui, qui per excellentiam magnus
appellatur.* puto hic innui terrae motum qui anno Chr. 1202
omnium fando auditorum per Orientem dirissimus contigit, quem
Robertus monachus Autisiodorensis in sua chronologia incepisse
ait triduo ante Ascensionem, et eo Tyrum Acconem Tripolim
etc. magna ex parte concidisse. huius antiqui terrae motus memi-
nisse poterant, cum iste alius de quo noster agit hoc loco Con-

stantinopoli contigit circiter annum Chr. 1296, quicumque vivebant centenarii aut paulo centenariis maiores. meminit alterius Constantinopolitani terrae motus magni scriptor vitae Gregorii 9 Romani pont., referens eum contigisse anno Chr. 1231, quo ait multas domos et templa Constantinopoli corruiſſe. at huius recordari vel septuagenarii poterant. indicat autem noster solos eos qui ultra vulgarem modum ſenuiſſent, illius magni terrae motus potuiſſe memoriam teſtari. quare verisimilius forte fuerit hic ſignificari terrae motum anni 1222, quo Caesarius l. 10 c. 47 refert in Cypro insula duas civitates terrae motu fuiſſe ſubverſas, et in earum altera episcopum ſacris operantem et circum praesentem populum templi ruina pariter obrutos periſſe.

p. 239 v. 16. Petrus Gillius l. 2 de Topographia urbis Constantinopolis c. 6 exiſtimat Pharum fuiſſe ſitam in promontorio *Ceras* dicto. de hac Pharo hic agi verisimile videtur. unde crediderim aberrare ab auctoris ſententia breviatorem Vaticanum, dum hos terminos ſpatii intra quod digladiari Veneti cum Genuenſibus ex pacto cum imperatore inito nequirent, ſic exprimit: ἀπὸ τοῦ ſτενοῦ Καλλιουπόλεως μέχρι καὶ τοῦ ἱεροῦ. quid vocet *ἱερόν* ipſe viderit. fauces quidem ad Callipolim eadem non ſunt cum faucibus quae ad Seston et Abydum, ſed e diametro illae ſunt invicem oppoſitae, media inter utraſque Propontide.

P 539 p. 242 v. 11. Quod codices B et A ἐκ τινος αἰτίας εἰκαſτας habent, Vat. exprimit ἐκ τινος μηδαμινῆς αἰτίας, *causa* vel offenſiuncula *nihili*.

v. 15. *rex Armeniae*.... hunc regem Armeniae Sanutus l. 3 p. 13 c. 2 Haythonem vocat, et veniſſe Constantinopolim dicit eo quod Michaël Andronici filius ſororem ſuam deſponſaſſet. congruunt haec cum Pachymere, qui ſuperius docuit regis Armeniae filiam Mariam nomine Michaëli nupſiſſe. explicat autem Sanutus de quo genere convictus Pachymeres agat, dum ait hunc regem cum Freriis vixiſſe. docet quippe ſumpſiſſe illum habitum ordinis Minorum S. Franciſci, et ut ſodalem horum patrum et fratrem Constantinopoli vixiſſe; unde ſumpta occasione Sebath Haythonis frater regnum Armeniae occupavit. qui etiam Haythonem deinde captum excoecavit. ſed is divino miraculo ruſum adeptus uſum oculorum, regni quin etiam compos eſt factus; et Sebathum Constantinopolim miſit, rogans imperatorem ut eum illic detineret. haec ibi Sanutus. et ex eo fuſius Spondanus an. Chr. 1294 n. 10 et 11.

p. 247 v. 10. τὴν γοῦν ἀνάγκην γίνεſθαι χάριν νικᾶ τῇ συνέſει. ſic codex B. Vat. autem νικά γοῦν ἢ συνέſεις τὸ ποιεῖν χάριν τὴν ἀνάγκην. perobſcuri loci ut poſſit intelligi, primum conſtituenda ſcriptura eſt. puto in voce νικᾶ, ut in c. B cum circumflexo in ultima legitur, mendum eſſe. non enim eſt haec tertia perſona indicativi praesentis a νικάω, νικά, ſed ſecunda

persona praesentis imperativi. itaque acuenda penultima est, ut sit *νικά* contractum ex *νικάε*. et huius vestigium scripturae aliquod videri potest praeferre Vat. codex, dum ultimam acuit in voce *νικά*, in sede accentus, non in accentu peccans. sic ad verbum haec sonant: *vince prudentia, ut necessitas gratia fiat*. hoc est: cum sit necesse usu iam recepto dare titulum fratris in literis Sultani, ne dubites hoc libenter facere, consideratione scrupulum vincens.

p. 250 v. 20. *quae cum ita sint, acri opus esse deliberatione etc.* his verbis explicatur aestus animi, quo patriarcha et imperator ex repertis Athanasii scriptis diras intentantibus turbabantur, vano quidem metu. nam quid ex impotenti privati iam hominis iracundia chartis clanculariis timide indita formidari iure poterat? tamen isti schismatici, qui dirissima omnium anathemata ultro arcessere in sua ipsorum capita non dubitabant obedientia Christi vicario neganda et dilaceranda ecclesia, religiosi usque ad superstitionem apparere affectabant, illic trepidantes timore ubi non erat timor, ut dicitur Psal. 13. id quod illis merito exprobrat quidam prudens verbis hisce ad oram codicis B e regione loci huius adscriptis: *ἡ ἀπαιδευσία καὶ ἡ ἀμάθεια τὰ μηδαμῇ μηδαμῶς φοβερά φοβεῖται, τὰ δ' ἀληθῶς φοβερώτερα οὐ δέδοικεν.* *inscita insulsaque stultitia, quae nulla prorsus ratione metuenda sunt, metuit; quae autem longe formidolosissima merito censeantur, securo contemptu negligit.* quibus utique illud Christi Matth. 23 24 convenit: *duces coeci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.*

p. 251 v. 1. *disquirebat anxio incertoque consilii animo.* ad haec ille idem censor marginalis haec annotat: *οὐχ οὕτως Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τὸν Γορδίου δεσμόν πελέκει ἔλυσεν.* P 540 *non sic Alexander, sed Gordii nodum securi solvit.*

p. 266 v. 4. *quae sequuntur in contextu Graeco post haec verba: ἀλλ' οὕτω μὲν Ὁσφεντίσθλαβος,* sic plane ut hic leguntur in utroque optimo cod. expressa, inextricabili perplexitate confusa sunt. nam noster natura tenebrosus, quoties multa paucis studet cogere, densiori se caligine involvit. Vaticanus epitomator paulo distinctius hunc locum explicat. eius haec verba sunt: *εἶχε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν Τερτερῆ μετὰ πολλῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ Ῥαδόσθλαβον σεβαστοκράτορα Βουλγάρων, εὐγενῆ τῶν ἐκεῖ· ἀδελφὸς γὰρ ἦν τοῦ Μίλτζου ὃς ἐβασίλευσε Βουλγάρων βουλῇσει Νογᾶ ἀποσιάντος τοῦ Τερτερῆ· ἐλθόντος δὲ τοῦ Τζακᾶ, τῆς ἀρχῆς ἐξέβληται ὁ Μίλτζος. τοῦτον οὖν τὸν Ῥαδόσθλαβον εἶχε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς περὶ τιμῆς, καὶ τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος ἀξίωμα βεβαιοῖ. ἀποστέλλεται οὖν ὁ Ῥαδόσθλαβος ἀπὸ Θεσσαλονίκης παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ μεγιστάνων Ῥωμαίων καὶ ἱκανῆς δυνάμεως κατὰ τοῦ Ἑλτιμηρη, ὃς ἦν ἀδελφὸς τοῦ Τερτερῆ. νικᾷ γοῦν ὁ Ἑλτιμηρη τὸν Ῥαδόσθλαβον, καὶ κρατήσας αὐτὸν καὶ ἐκτυφλώ-*
Georgius Pachymeres II. 48

σας στέλλει παρὰ βασιλέα πρὸς τὴν οἰκείαν αὐτοῦ σύζυγον· τοὺς δὲ μεγιστάνας τῶν Ῥωμαίων ἐκράτει, μέχρις ἂν ὁ βασιλεὺς τὸν Τερτερῆ καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ δοὺς ἀνταλλάττει τούτους. haec Vaticanus brevior Pachymeris, qui non meminit memoratae auctori δεσποτείας Ἐλτιμηρῆ κατὰ τὸν Κροῦνον. ea vox a Pachymere bis posita in altero loco Κροῦνον scribitur. nos utrobique Κροῦνον scripsimus, quod Cruni loci mentionem apud geographos reperimus, non autem Cruri Κρούρου. praeterea epitomator omittit Eltimerem fuisse fratrem non solum Terteris, sed et coniugis Smiltzi, rem diserte expressam a Pachymere. deinde contra huius auctoritatem affirmat venisse in potestatem imperatoris Rhadosthlabum una cum Tertere: hic enim ait sponte illum ad imperatorem transfugisse ὁ γὰρ Βουλγάρων σεβαστοκράτωρ Ῥαδόσθλαβος βασιλεῖ προσχωρήσας. deinde asserit epitomator ab Eltimere commutatos proceres Romanos cum Tertere et eius proceribus ab imperatore detentis, cum auctor nullam mentionem faciat Bulgarorum procerum simul ista permutatione liberatorum, sed unius tantummodo Terteris cum Romanis numero tredecim magnatibus commutati meminerit, ac permutationem ab Osphenisthlabo, ad quem Eltimeres Romanos misisset, factam dixerit. nos nihil in Graeco Pachymeris contextu immutare ausi, sententiam loci, prout divinare potuimus, exprimere sumus conati quam clarissime.

p. 268 v. 2. Praeter hanc filiam notham Andronicus et aliam habuit similiter illegitimam, Irenen nomine, cuius meminit Gregoras l. 7, quam et nuptui deinde traditam ait Ioanni duci Pelasgorum et Thessalorum principi. haec eadem esse potuit, quam oblatam in sponsam Cazani noster inferius indicat, nuptiis, prout apparet, non secutis.

p. 270 v. 19. Constantissime perstitisse Veccum usque ad extremum spiritum in semel edita professione recti dogmatis de processione Spiritus Sancti etiam ex filio, et subiectionis Christi vicario Romano pontifici debitae, praeter quam satis indicat noster historicus et hic et quoties de illo agit, manifeste evincit eius testamentum instante morte in carcere tot annis pro religione a schismaticis tolerato conditum. cuius ideo exemplar nactus beneficio Ill. Allatii, hoc loco illud apponam cum Latina interpretatione mea.

P 541

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΕΩΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.

Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ἐξορίαις καὶ φυλακαῖς τὸν ἴδιον καταλύοντες βίον, εἰ καὶ μηδὲν ἴσως ἕτερον ἔχουσιν ἐφ' ᾧ ἂν καὶ

TESTAMENTUM

CONSTANTINOPOLITANI PATRIARCHAE IOANNIS.

Plerique hominum in exiliis et carceribus vitam absolventes, utcumque forte morientes nihil habeant quod supremis tabulis cuiquam legent, prae-

διαθῶνται, ἀλλ' ὡς ἐν τύπῳ γοῦν διαθήκης τὴν τοῦ ἐγκλήματος ἐξάρνησιν διατίθενται, ἐφ' ᾧ ἂν τις αὐτῶν καὶ τύχοι τὴν ἐξορίαν καὶ φυλακὴν καταδικασθεὶς, ἐντεῦθεν, οἶμαι, οὐδὲν πραγματευόμενοι ἕτερον, ἢ τὸ τῆς κακουργίας, δι' ἣν οἱ πολλοὶ τὰς τοιαύτας καταδικὰς ὑφίστανται, ἀποτριβόμενοι ὄνειδος. ἐμοὶ δὲ τῷ ταπεινῷ καὶ ἀμαρτωλῷ, τοῦ τε θρόνου ὃν τοῖς ἀρρήτοις θεοῦ κρίμασιν ἔλαχον διωχθέντι, τὰς τε μέχρι θανάτου ἐξορίας καταδικασθέντι καὶ φυλακάς, οὐ μὲνουν μέλει, οὐδὲν ἐν χρεῖα γεγονότι πτωχῆς καὶ πενιχρᾶς διαθήκης, τὸ τούτων μοι παραίτιον ἐγκλημα ἐξαρνήσασθαι· ἀλλὰ καὶ τόσον διὰ σπουδῆς ἢ ὁμολογία, ὅτι καὶ τὴν ἐπιτελεύτιον φθάνων ἀνάγκην καὶ διατίθεμαι καὶ ὁμολογῶ. ὡς γὰρ τοῖς ἄλλοις εἰς ἀποσκευὴν ὀνειδους τοῦ ἐπὶ κακουργίᾳ τοῦ ἐγκλήματος ἢ ἀπάρνησις, οὕτως ἐμοὶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἢ ἀπολογία. ἐπεὶ γὰρ τὸ τὴν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐκπόρευσιν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ ὑπαρξιν φρονεῖν καὶ πρεσβεύειν με ἐγκλημα ἐλογίσθη τῆς τοῦ πατριαρχικοῦ ἐκπτώσεως θρόνου καὶ τῶν ἐπὶ ταύτῃ ἕως θανάτου ἐξοριῶν καὶ φυλακῶν ἄξιον, οὐ φεύγω τὸ ἐγκλημα, οὐκ ἀπαρνοῦμαι ὡς μῶμον, ὡς ὄνειδος οὐκ ἀποσκευάζομαι· κἂν τινι ἐπάξιον ὕβρεως, ἐγὼ τοιοῦτον ὕβρεως στέφανον ἀναδεῖσθαι οὐκ ἀπαναίνομαι. πῶς γὰρ ἂν καὶ ἀρνησαίμην ὀνειδισμόν ἐπὶ δόγματι, ὅπερ καὶ εἰς ὀνειδισμόν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ οἱ ἀντιλέγοντες ὑμῖν περιτρέπουσιν; εἰ γὰρ τινα ὀνειδισμόν τοῦ

textu tamen et forma condendi testamenti luculentam criminis, ob quod addici eos exterminio ac custodiae contigit, infitiationem codicillo rite ultimo consignant, non aliud, quantum arbitror, inde sibi proventurum potissimum commodum spectantes quam amolitionem famae sinistrae, memoriam quoque ipsorum post vitam exhaustam gravaturae; qua plerisque hactenus persuasum sit iure ipsos ac merito poenis fuisse istiusmodi subiectos, quippe vere reos sceleris ob quod iuste legitimeque damnati fuerint. mihi contra humili et peccatori, et throno, quem ineffabilibus dei iudiciis sortitus fueram, delecto, et exiliis carceribusque usque ad mortem damnato, nec quidquam in mendica et misera fortuna quod transmittam haeredibus habenti, haudquaquam scribendi tamen testamenti consilium innascitur ut in eo crimen abnegem tantarum mihi calamitatum causam: eius quippe profitendi ac quasi glorianter ostentandi tanto potius studio teneor, ut hac solum gratia obtentum hunc usurpem supremarum tabularum pro moribundorum consuetudine scribendarum, quo nimirum in iis ultimo et irrefragabili testimonio confirmem me in istius professionis irrevocabili constantia usque ad extremum halitum durasse. nam quae aliis amolitioni dedecoris est, criminis, cuius habentur rei, negatio, mihi eadem infamiae causa esset, proptereaque famae posthumae consulens illud hic ultro clareque confiteor. quoniam enim imputatum mihi vice criminis est, quod processionem Sancti Spiritus ex patre per filium et eiusdem Spiritus ex patre per filium extantiam crederem et docerem, ideoque dignus iudicatus sum qui et e patriarchico throno deiicerer et exiliis custodiisque usque ad mortem addicerer, non me illud conscivisse, non in eo perstare infitior, non id a me ut probrum, ut dedecus, amolior: quin si cui forte id contumelia dignum pudendumque videatur, ego ab eo dissentiens laudis hoc in parte pono, ac talis quidem opprobrii velut corona quadam redimiri me non renuo. quorsum enim infitiando repellerem opprobrium, quod ob professionem recti dogmatis non magis in me quam

Χριστοῦ φησὶν ἡ γραφή, τοῦτον οὐκ ἄλλον ἐγὼ φημι τὸν τοιοῦτον εἶναι ὀνειδισμόν. οἱ γὰρ ὑπὸ τῆς στενοχωρίας τοῦ τῶν γραφῶν ἐλέγχου ἀναγκαζόμενοι τὴν δι' υἱοῦ ἐκπόρευσιν πατρικὸν εἶναι δόγμα ὁμολογεῖν, καὶ μηδὲ εἰς τὴν τῆς ἐκπορεύσεως ὁμωνυμίαν ὀρθοποδοῦντες, ὥς ὑπὸ τῆς τῶν γραφῶν στενοχωρίας ἀγγόμενοι τῶν ὑποστατικῆν τοῦ πατρὸς ιδιότητα τὴν ἐκπόρευσιν διατρανουσῶν, ὅμως μέντοι ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς ἀναισχυνοῦντες λέγειν τὸ πνεῦμα ἔχειν τὴν ὑπαρξιν, παντὶ σθένει ἀνάγκης ἀποδεικτικῆς ἀπελέγχονται κατ' αὐτὴν τὴν ἐκπόρευσιν, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν τὴν ὑπαρξιν, ἥν, ὥς αὐτοὶ φασιν, ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς τὸ πνεῦμα ἔχειν τὸ ἅγιον, ὁργανικῶς διῆκον αὐτὸ φρονεῖν διὰ υἱοῦ ὥς ἐπόμενον τούτῳ συναφαίνεσθαι τῷ φρονήματι, καὶ τὸ μέγρι λόγων ψιλῶν ἴδιον υἱοῦ, ἀληθῶς δὲ ἀλλότριον πρεσβεύειν αὐτοῦ ἐπεὶ λόγος ἔσται ὁ πείσων οὐδείς, ἴδιον εἶναι υἱοῦ τὸ μὴ ἐξ αὐτοῦ, ἥτοι δι' αὐτοῦ. ὅτι γοῦν τὰ δύο ταῦτα ἔκτοπα ὥς ἀληθῶς ἀσεβήματα, ὁργανικὴ τε ὑπηρεσία τοῦ υἱοῦ τῷ πατρὶ ἐπὶ τῇ ἐκπορεύσει τοῦ πνεύματος, ἀλλοτριότης τε τοῦ πνεύματος ἐξ υἱοῦ, ἀναγκαστικῶς ἀποδείκνυται ἐξ ὧν φασὶν οἱ ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς τὸ πνεῦμα ἔχειν τὴν ὑπαρξιν λέγοντες, καὶ τὴν δι' υἱοῦ ἐκπόρευσιν κατὰ τὴν τοῦ γραφῶν ἐλέγχου στενοχωρίαν, σὺν τῷ ἰδιάζοντι τῆς ἐκπορεύσεως ἀπαρνέσθαι μὴ ἔχοντες, εἰς ὀνειδισμόν, ἐγὼ φημι, τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐκπόρευσιν περιτρέπειν αὐ-

in ipsum Christum a communibus utriusque intorquetur adversariis? nam si fieri posset aliquod Christi opprobrium sacris affirmari literis, hoc ego unum prae omnibus esse contenderem, si ex sacra doctrina, quod isti volunt, re vera conficeretur. caeterum in hoc hallucinantur ii quibuscum mihi controversia est, quod ipsis, vi argumentorum ex authenticis scripturarum et patrum testimoniis depromptorum ineluctabiliter pressis, cum nulla ostenderetur via declinandi, quin fatenda esset ac pro certo dogmate habenda Sancti Spiritus ex patre per filium processio; aliunde vero cum pari theologicarum ex scripturis ratiocinationum evidentia constringi se putarent ad affirmandum, proprietatem esse personae patris hypostaticam originalem spirationem activam, concordare cum eo nequiverere consortium in spirando filii cum patre; indeque in frivolam abstracti cavillationeulam vanae distinctionis sunt, qua pernegant idem esse *processionem* et *extantiam*, ac fatentes *procedere* quidem Spiritum ex patre per filium, dici tamen vetant Spiritum per filium *extare*, spirationem activam transire per filium fingentes quasi per medium et instrumentum inanime in nullo cooperans, ut ea ratione procedens Spiritus consequens quiddam intelligatur ad filium sola cogitatione, cui nihil respondeat in re, ita ut proprius filii Spiritus verborum tenus et meri soni dicatur, re autem vera alienus ab eo sit, utpote qui e solo procedat et extet patre. nulla quippe persuadeat ratio Spiritum filii dici, qui ex filio non sit, aut, quod idem est, per ipsum suam non habeat extantiam. quoniam igitur duo haec absurde, ut vere dicam, et impie asserta, nimirum filium esse instrumentum ministratorium patri in processione Spiritus, et eundem Spiritum alienum esse a filio, necessaria consecutione demonstrantur ex his quae isti aiunt, dum Spiritum ex solo patre habere extantiam affirmant, aio ego processionem per filium, quam arte stringentia scripturarum testimonia fateri cogunt, cum eo quod proprium processionis est, infitiri non valentes ipsos, pervertere in opprobrium Christi processionem ex patre per filium.

τούς. τί γὰρ ἂν εἰς ὀνειδισμόν Χριστοῦ καὶ γένοιτο χειρόν τοῦ τὸ ἴδιον αὐτοῦ πνεῦμα, ὅπερ ἡ ἀληθὴς ἐστὶν αὐτοῦ δόξα ὡς αὐτός τοῦ πατρὸς, αὐτοῦ ἀλλοτριῶν; καὶ τί ἂν εἰς ὀνειδισμόν Χριστοῦ καὶ γένοιτο χειρόν τοῦ ὑπηρετικὸν αὐτὸν πρεσβεῦειν ὄργανον τοῦ πατρὸς; Ἀρειανισμὸς πάντως ταῦτα λαμπρός. καὶ τοῦτον φεύγων ἐγὼ τὸν τε ὀνειδισμόν οὐκ ἀναίνομαι, ἂν τινι αἰσχύνη δοκεῖ τὴν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐκπόρευσιν, ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ ὑπαρξιν φρονεῖν καὶ πρεσβεῦειν με, τὴν τε ὁμολογίαν ταύτην τῆς παρουσίας μου διαθήκης προανατάττω. ἐφεξῆς δὲ διατίθεμαι οὐ πλοῦτον, οὐ χρήματα οὔτε κτήματα (πάντα γὰρ συναφηρέθη τῷ P 543 θρόνῳ) οἰκείοις διανέμων καὶ ἀλλοτρίοις, τὰ δὲ προσόντα μοι βραχεία καὶ πενιχρά τοῖς ἐν τῇ φυλακῇ συμπαραμείνασί μοι παισίν, ὧν ὁ μὲν εἰς τάξιν υἱοῦ μοι λελόγισται, εἰς ὑπηρέτην δέ μοι ὁ ἕτερος, κατὰ τὴν ἐνοῦσάν μοι διαμερίζων ἐπίκρισιν.

Ἰωάννης ταπεινὸς ἐλέω μὲν θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, διὰ δὲ τὸ ἀληθὲς τῶν πατέρων δόγμα, τὴν ἐκ πατρὸς δηλονότι δι' υἱοῦ ἐκπόρευσιν τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου, τὴν ἕως θανάτου ἑξορίαν καὶ φυλακὴν καταδικασθεὶς, οἰκιοχείρως τὴν παροῦσάν μου διαθήκην γράψας ὑπέγραψα.

quid enim in opprobrium Christi statui peius possit quam alienare proprium ab ipso Spiritum, qui gloria eius est, sicut et ipse gloria est patris? et quid rursus in opprobrium Christi decernatur peius quam si declaretur et praedicetur esse ipsum ministratorium instrumentum patris? Arianismus omnino haec manifestus sunt. et hunc fugiens ego, non recuso quod inde in me redundat opprobrium, si cui pudenda res et dedecus inferens videatur, sentire ac praedicare me patris per filium processionem esse item ex patre per filium extantiam. itaque hanc professionem in capite huius mei testamenti colloco. deinde vero suprema voluntate statuo non de divitiis, non de pecuniis, non de possessionibus (omnia enim ista simul cum throno mihi erepta sunt), eas aut domesticis dividens aut alienis, sed de reculis quas habeo hic paucis, cunctas pueris, qui mecum in carcere permanserunt, quorum alterum loco filii habui, altero famulo sum usus, mei arbitrio iudicii dispertiens.

Ioannes humilis miseratione dei archiepiscopus Constantinopolis, propter autem verum patrum dogma, videlicet processionem Spiritus ex patre per filium, exilio usque ad mortem et custodia damnatus, propria manu scriptum praesens hoc meum testamentum subscriptione firmavi.

Requireret forte aliquis in hoc testamento Vecchi professionem subiectionis ad Romanum pontificem. verum ea satis, ni fallor, innuitur in subscriptione, ubi pro Constantinopolitano archiepiscopo se adhuc ferens Veccus, quod suam depositionem merito irritam existimaret, abstinet tamen a titulo ambitiose usurpato ab eius sedis antistitibus schismaticis, oecumenici patriarchae.

p. 279 v. 1. Illa hic memorata consuetudo vetus commemorationem defunctorum multa facum accensione celebrandi non ad paulo ante factam *Ἀθηναίωνος ἐνεστηκότος ineuntis Februarii* mentionem referenda est, quasi eius potissimum mensis initio ex

more antiquo is ritus observaretur, sed ad indicationem praecedentem vesperae parasceues sive sextae feriae, quando iam usu ecclesiastico sabbatum postridianum inchoari censebatur, siquidem cunctis hebdomadarum omnium sabbatis ecclesia Graeca mortuorum memoriam recolebat. hoc docet nos Gennadius patriarcha libro de Purgatorio sic scribens: ἀκμήν ἀσύνετοί ἐστε, καὶ οὐκ ἔγνωτε ὅτι ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία εὐχεται ἀεὶ ὑπὲρ κεκοιμημένων, καὶ κατὰ πᾶν σάββατον μόνως περὶ τῶν ψυχῶν μνείαν ποιεῖται, καὶ σαββάτῳ ἔτι δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἄγει πανηγύριν περὶ μνήμης ψυχῶν μνείαν, ἐν τῷ πρὸ τῆς Ἀπόκρυφου φημι καὶ τῷ πρὸ

P 544 Πεντηκοστῆς. adhuc et vos sine intellectu estis, et non cognovistis Christi ecclesiam orare semper pro iis qui dormierunt, et per omne sabbatum memoriam facere solitam animarum. praetereaque bis in anno panegyrim celebrare commemorationis animarum, nimirum sabbato praecedente dominicam Carnisprivii et sabbato ante Pentecosten. haec Gennadius. annus quo contigit hoc loco narrata Andronici Thessalonicam profectio, ut infra l. 3 c. 7 ostendam, fuit Christi 1299. qui annus cum numeraverit cyclum solis 20, cui competit litera index dominicae D, intelligitur hic memoratam feriam sextam ineunte Februario in sextum Februarii diem incidisse. fuit ergo talis diei vespera inchoata commemoratio defunctorum mere hebdomadaria, non autem una ex solemnibus mortuorum panegyribus, quae bis, ut ex Gennadio audivimus, in anno ceremonia exquisitiori celebrantur, sabbato praecedente dominicam Ἀπόκρυφου sive, ut cum vulgo loquar, Carnisprivii Graecorum, quae coincidit cum nostra dominica Sexagesimae, et sabbato ante Pentecosten: nam de sabbato quidem Pentecostes, satis patet quam a mense Februario remotum sit. sabbatum autem dominicae Carnisprivii Graecorum sive Sexagesimae, illo anno Pascha 19 Aprilis habente, fuit dies 21 Februarii, quae ad Ἀθηναίων ἐνεστηκότα ineuntem Februarium nullo pacto pertinet. notum quippe satis decem tantum primos cuiusque mensis dies ista μηνὸς ἐνεστηκότος mensis ineuntis apud Graecos appellatione designari; cum qui sequuntur ad 20 μεσοῦντι μηνὶ medianti mensi, reliqui ad finem usque λήγοντι, hoc est desinenti, mensi tribuantur. atque hoc ipsum, videlicet ordinariam et hebdomadariam dumtaxat fuisse hanc commemorationem mortuorum, indicat noster historicus, dum non πανηγυριζομένων sed μνημονευομένων hoc loco τῶν κεκοιμημένων meminit. mentionem porro hic factam accensarum facum, quam ego in interpretatione ad ecclesiasticum usum revoco, non deerit forte qui contendat ad mere civilem referendam fuisse rationem. enimvero nec ego ignoro tali plerumque locutione designari tempus vesperae adultae usque ad iam increbrescentes tenebras post occasum solis, quando ad necessarium videndi usum, intra domos praesertim faces accenduntur. sed si quis attentius reputet,

videbit haud esse verisimile imperatorem, summa praesertim et rigida hieme, horam elegisse profectioni ex urbe capessendae, qua nocte ingruente aër magis magisque obscuraretur. prima ergo pars vespertini temporis, sole ad occasum vergente sub tertiam horam a meridie, intelligenda est. tali enim tempore recte imperator cum numerosissimo suo comitatu dare se in viam potuit, reliquiis lucis diurnae suffecturis ad perveniendum in dissitam paucis milliaribus ac suburbanam stationem Dripeam: ibi enim diversorium habebat paratum in noctem insequentem. non ergo quando urbe imperator exivit sole adhuc lucente civilis necessitatis gratia faces accendebantur, cum longe crepusculum abesset. quare restat ut id ad ceremoniam religiosam sit referendum, occupari videlicet solita iam tum postridiana commemoratione defunctorum, accendendis per omnia templa luminibus. ad extremum observo mentionem hic παρασκευῆς non intellectam a Vaticano paraphraste iuxta veram et usitatam auctori notionem feriae sextae. sic enim hunc locum exhibet: τότε γοῦν παρασκευασθεὶς ὁ βασιλεὺς ἔξεισι. tunc igitur paratus imperator exiit. ita ille, translata ad apparatus profectionis diei parasceues expressione; quo et valde superficialiter defunctum hunc epitomatorem apparet, et non valde fuisse peritum rituum Graecorum suspicio movetur. non fuisse mihi tamen illum inutilem, hic ipse grate profitendi locus est. nam quaedam in hoc capite, prout describitur in codicibus duobus alioquin optimis, diminute aut confusiuscule posita exertius Vaticanus paraphrastes et intelligibilius exponit. quare nonnihil ex illo interpretans adscivi; quod quale sit, ne, cui forte id curae fuerit, ignoret, verba eius hic adscribam. loco igitur eorum quae sequuntur in nostro contextu Graeco post illa verba Ἰωάννης δὲ usque ad finem capitis, Vaticanus haec exhibet: ὁ δὲ πατριάρχης ἔμαθε τὰ P 545 βουλευόμενα παρὰ τινος. ἔξεισι γοῦν τῷ βασιλεῖ συνταξόμενος καὶ τὰ περὶ τούτων κινήσεων βουλόμενος. πολλὰ γὰρ ἦν τὰ προσιστάμενα τῷ συναλλάγματι, πρῶτον τὸ ἀπολῦσαι τὴν ἰδίαν γυναῖκα τὸν κράλην, δεύτερον ἀνῆλικον τῆς θυγατρὸς, τρίτον τὸ ἀκουσθῆναι ὡς ἐπιδημήσασαν τὴν μοναχὴν γυναικαδέλφην τοῦ προτέρου ἀδελφοῦ Στεφάνου τοῦ κράλη εἰς Σερβίαν ἰδεῖν τὴν ἀδελφὴν, ἣτις ἦν γυνὴ τοῦ Στεφάνου, ὅστις ἦν καὶ κατεαγὼς τὸ σκέλος· διὰ τοῦτο καὶ ἀπραγμόνως ἔζη· αὐτὸς γὰρ ἦν δικαιότερος τὴν ἀρχὴν ἔχειν, ὡς πρῶτος ἀδελφός· αὐτὴ γοῦν ἡ μοναχὴ καὶ τοῦ βασιλέως ἦν γυναικαδέλφη ἐκ τῆς τοῦ ῥήγος Οὐγγρίας. ταύτην οὖν (forte ταύτη) πορνικῶς ἠκούσθη συμμιγῆναι ὁ κράλης ὁ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως λαμβάνων.

p. 306 v. 3. enarratores Ascraei poëtae. sane in Graecis scholiis hodie in Hesiodum extantibus (fol. 68 ed. Venetae Trincavelli anni 1537) legitur ad illa poëtae verba μῆνα δὲ Ἀθηναῖωνα haec Moschopuli annotatio: κατὰ τὸν μῆνα δὲ Ἀθηναῖωνα, ὅστις

ἔστι Ἰανουάριος. infra fol. 73 p. 2 post medium Ioannes Tzetzes ad eundem locum sic observat: μῆνα δὲ Ἀθηναῖον τὸν Χοιάκ ἦτοι τὸν Ἰανουάριον, ὃς Ἀθηναῖος παρὰ Ἰωσὶ καλεῖται. quod autem se Pachymeres alioqui dissentientem in hoc ab iis, tamen dum carmen apud ipsos pangeret (εἰ καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς κατ' αὐτοὺς ἐποιοιοῦντες) quasi excusat, quod eorum improbatam alias sententiam expresserit, aut indicat se alicuius horum magistri ludum frequentantem eos versus conscripsisse; aut si aetas vel aliud repugnet quominus Ioannis Tzetzae aut Moschopuli Pachymeres auditor fuerit, dici posset id carmen ab eo scriptum dum ludimagistris operam puer daret, qui Hesiodum ex prius publicatis Ioannis Tzetzae aut cuiusvis alterius expositionibus enarrarent. dixi et de his in Glossario.

p. 308 v. 13. ὥς μὴτ' αἰδῶ παρ' ἀλλήλων ἀπειῖναι σφίσι. ultro fateor me in his verbis supplevisse syllabam ἀπ in verbo εἶναι, quod solum in codicibus B et A legebatur, mendo a loci sententia manifeste redarguto.

p. 321 v. 14. Respicit his auctor rem narratam Iliad. δ a v. 93 ad 154. ibi Pandarus refertur inobservatus et contra fidem pacti foederis sagittam in Menelaum immisisse, quae tamen summam illi dumtaxat cutem perstinxit leviter. in quo dissimilis fuit exitus utriusque iaculationis. nam haec ab Alano pari fraude perfidiaque attentata grave re vera et profundum vulnus in Raülis magni domestici vitalia pertulit, quo spectant illa nostri verba οἷσθ' ἄλλῃ, καὶ καιρίαν, οὐ κατ' ἐκείνον (nempe Pandarum) πληγὴν δίδωσι: de Pandari enim telo sic Homerus scribit

ἀκρότατον δ' ἄρ' οἷσθ' ἐπέγραψε χροῖα φωτός.

summam extimamque sagitta superscripsit cutem viri. Raüli autem Alanus καιρίαν, hoc est altam et periculosam, si non etiam letalem, infixit plagam.

P 546 p. 325 v. 14. Haec digitum intendunt in Odysseam μ, ubi refert poeta vidisse Ulissem raptos a Scylla discerpi ac vorari sex e suis sociis, summo dolore suo, quod iis opitulari nullo pacto posset. unde ait

οἴκτιστον δὴ κείνο ἐμοῖς ἴδον ὀφθαλμοῖσι
πάντων ὅσσ' ἐμόγησα, πόρους ἄλως ἐξερείνων.

non potuit autem noster aptiori imagine repraesentare cordolium Romanorum suos cives in mari a piratis cruciari e litore spectantium sine ulla facultate succurrendi.

p. 327 v. 21. Fuerit haec Thymaena urbs, quam Ptolomaeus in Galatia collocat; cuius et Arrianus meminit in Periplo. alii Teuthraniam appellant.

p. 338 v. 23. Sumptum ex Iliad. ε v. 449:

αὐτὰρ ὃ γ' εἰδῶλον τεῦξ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων,
αὐτῷ τ' Αἰνεία ἔκελον, καὶ τεύχεσι τοῖον.

unde Virgilius Aeneid. 10

*tum dea nube cava tenuem sine viribus umbram
in faciem Aeneae, visu mirabile monstrum,
Dardaniis ornat telis.*

p. 350 v. 19. Quae hic citantur ex Ethicis S. Basilii, inter ea quae hoc nomine leguntur in collectione edita operum eius S. P. non reperi. in epist. ad Amphilochoium can. 10 p. 764 ed. Paris. an. 1618 quaedam de iuramento habentur, a causa et casu hic a Pachymere tractato non omnino abhorrentia.

p. 356 v. 12. Vitio vertitur episcopo Marmaritzienti, *quod multos simul ordinaret eiusdem in sacerdotio ordinis una sacra functione.* hoc est, opinor, quod causa compendii in ordinationibus, quas, ut ante historicus retulerat, pecunia venderet, unica impositione manuum multos simul initiaret, errore intolerabili existimans nihil esse necesse unicuique singillatim ritum illum sacrum adhibere, quod ei festinanti lucri Simoniaci gratia, in quam plurimis quam brevissimo tempore ordinandis, id commodum videretur, parum pensi habens quaestuoso se illigare sacrilegio. ergo *ἑρωςύνη sacerdotium* hoc loco generatim ordines maiores indicat, puta diaconatum et presbyteratum, et cum *multos* dicit *eiusdem ordinis unica sacra ceremonia* *μὴ τελετῇ* ordinasse, significat plures diaconatus, plures etiam presbyteratus petitores, non singulis adhibendo sacrum ritum sed uni pro cunctis, aut super omnes in commune ceremoniam legitimam exercendo, abunde universos pro P 547 recte ac viritim initiatis habuisse.

v. 14. Quatenam sit his verbis memorata magna synodus, post quam *episcopi defecisse* dicantur in *Occidente*, hoc est, esse desiisse legitimi ecclesiarum praesules verae ordinationis character insigniti, quaeri non immerito potest. mihi non videtur dubium quin hic agatur de synodo oecumenica 8 eademque Constantinopolitana 4, et tempore et causa Photii celebrata, maxime super controversiis Ignatium inter et Photium. post hanc cum fraudibus et mendaciis suis Photius ita Graecos a Latinis alienasset, ut numquam deinceps bona fide universa Orientalis ecclesia cum Occidentali consenserit, desierunt oecumenica concilia in Oriente celebrari, unde ultima fuit synodus octava inter eas quae in Orientalis imperii celebratae ditione in commune consulentes concordii assensu Graecos pariter et Latinos habuere. finxerunt autem Graeci schismatici, quod refert hoc loco Andronicus additissimus schismati et infensissimus ecclesiae Romanae, ex illo tempore quo vixit Photius et est synodus oecumenica octava celebrata, desiisse in Occidente veram episcoporum successionem. de conflictu ab impostore notissimo Photio, et a Photianis iactata synodo, quam isti nomine octavae venditant, vide opus ante hos annos sex hic Romae editum ab Ill. Leone Allatio, hoc titulo: *De octava synodo Photiana.*

p. 374 v. 7. E regione horum verborum: *ἐμοὶ μὲν, ἔλεγεν, ἐν ἀναγκαῖον* etc., quibus Andronicus magnifice iactat *unum sibi videri necessarium, esseque idem vita et spiritu carius, fieri quod deus vult*, legitur in Barberino codice annotatum in margine *ἀλλ' ὃ βέλτιστε, αἰδεσθαι συχνὰ ζημίαι οὐκ ἂν εἴεν θεοῦ θέλημα. atqui, o optime, damna et infestationes hae crebrae non utique fuerint voluntas dei.* manus porro qua haec verba scripta sunt, non minus videtur antiqua quam ipse contextus; cuius scriptura, ut alias observavi, non immerito credi potest aequalis aetati Pachymeris. itaque non inverisimiliter quis opinetur hanc censoriam ad hunc locum notam fuisse appositam ab aliquo eorum clericorum, quos non raro deinceps historicus memorat dira perpressos ab Athanasio post restitutionem in thronum, quam nunc cummaxime molebatur imperator.

p. 389 v. 3. *ἐπίρρητον*. aliquando suspicabar legendum *ἐπάρατον*. sed contra stat consensus codicum. nec vero est necesse: nam et *ἐπίρρητον* ad vituperationem et execrationis significationem confertur. unde Eustathius ad Iliad. i p. 736 ed. Rom. *τὸ ἐπίρρητος* exponit *καταρρήσεων ἄξιος, maledictis dignus*.

v. 5. Nove hic Pachymeres *Panici* adiunctum, quod vulgo terrori lymphatico ac consternationi subitae tribui solet, audaci supra modum et vi maiore afflatuque velut numinis concitato impetui adaptat. sed proclivis est transitus ab activo ad passivum. furentes videlicet motus, quos Pan dux, ut fabulae aiunt, in exercitu Bacchi in suis militibus ciebat, unde illi in improvisos et vehementissimos insultus erumpebant, metum trepidum in iis quos peterent creabant. nisi forte *τὸ Πανικόν* generatim causam superiorem humanarum cuiuscumque generis perturbationum indicat, ut aequae timor et audacia, si non spontanea sed vi divina impressa fuerint, *Πανικά* dicantur.

p. 393 v. 7. Hic quem Pachymeres Rontzerium nominat, non videtur esse posse alius a Rogerio Lauria, de quo multa satis splendida narrat Thomas Fazellus in opere de rebus Siculis l. 9 posterioris decadis.

v. 15. Merito quae deinceps refert de Rogerio Pachymeres habuit ipse suspecta, praestareque fidem illorum noluit. fuerunt enim, quantum e Latinis monumentis illorum temporum potest intelligi, falsa pleraque, a Graecis videlicet odio in Rogerium suo indulgentibus conficta, puta, illum fuisse militem e religioso sodalicio Templariorum. deinde illius religionis habitu rejecto ac professione impie sprete piraticam fecisse, inde exosum Romano pontifici et ab eo ad poenas petiit, et similia; quorum nec vola nec vestigium in eius rebus prolixè a pluribus tractatis apparet. imo invenimus literas huic a Romano pontifice perhonorificas scriptas. Petrus d'Oultremanus noster, in libro singulari de excidio Graecorum, ait hunc Rogerium ab Hispanis Brundisium dici, Ger-

manum vero stirpe fuisse, filium Ricardi Flori. unde et ipsum Moncada Florum cognominat.

v. 10. *Pharendus Tzimes*. hic vero nomine dictus est Ferrandus Ximenes, uti nos docet Petrus d'Oultremanus libro modo laudato, auctorem citans Moncadam, qui et paulo inferius, c. 14, memorati a Pachymere Ferrandi e Cyzico recessus meminit.

p. 394 v. 8. *Theuderico*. agitur hic sine dubio de Friderico Aragonio, cuius ut noster balbutit in nomine, ita in genere peregrinatur. erat enim gente Hispanus, non Germanus; et non Manfredi nepos, sed Petri regis Aragoniae filius.

v. 15. *Ecaterinam connubio sibi junxit*. quando Fridericus cum Carolo rege Neapolis pacem fecit eamque affinitate firmavit, anno Christi 1302, qua de re hoc loco agitur, Fridericus ipse, non eius frater, duxit uxorem non Ecaterinam sed Eleonoram Caroli filiam, prout ex eiusdem Friderici publicis literis datis apud Castrum Novum anno Chr. 1302, mensis Augusti die 19, ab Oderico Raynaldo in eo Annali descriptis constat. sed videtur Pachymeres in hoc errandi occasionem sumpsisse ex eo quod anno Chr. 1295 tractatum fuerat connubium Friderici huius cum Catherina, ex filia regis Caroli Neapolitani et Balduino, qui Constantinopolitanum imperium amiserat, nata. id matrimonium vehementer urgebat Bonifacius VIII Rom. pont., cuius plures de illo argumento literas recitat Odoricus ad illum annum. non successit tamen negotium, et illa Catherina deinde nupsit Carolo Philippi regis Francorum fratri, anno Chr. 1301. quod ipsum alieno loco, prout obiter audierat, visus est commemorare Pachymeres, parum attendens pertineret id necne ad rem de qua nunc agit, ad pacem videlicet inter Carolum regem Neapolitanum et Fridericum sancitam anno Christi 1302, cum iam anno superiori Carolus frater regis Franciae evocatus in Italiam a pontifice, ut Carolo II regi Neapolis adversus Fridericum Siciliam occupantem auxiliaretur, conciliante ipso Bonifacio matrimonium iniisset cum modo memorata Catherina, imputato in dotem imperii Constantinopolitani titulo, ad quod Catherina ius e patre trahebat. narrat haec Ioannes Villanius l. 9 c. 105. Iordanus temporum illorum historici, cuius opus ms servatur in bibliotheca Vaticana n. 1960, de hac re verba haec recitat diligentissimus Odoricus Raynaldus anno Chr. 1301 n. 15: *mortua coniuge Caroli (fratris regis Franciae) duxit Catharinam, cui ius imperii Constantinopolitani debebatur. ideo cum Venetis composuit pro Constantinopolitano imperio recuperando, et venit Romam MCCC I, et a papa Bonifacio honorifice susceptus vicarius et defensor ecclesiae constituitur etc.* satis porro verisimile est Carolum istum, simul Catherinam duxit, sumpsisse titulum imperatoris Constantinopolitani, collatum ipsi a pontifice coronam imperialem ei tribuente. id saltem innuere videntur illa continue subiuncta nostri verba: *quem papa*

coronans imperatorem sine terra, commovit illi spem Constantinopoleos recuperandae, ex iure quod scilicet traheret a sponsa nepte (imo filia) Balduini. quid hic dicatur imperator sine terra, vide explicatum in Glossario verbo τέρα. verum haec cuncta, ut dixi, pertinent ad tempus superius pace Sicula, cuius occasione Rogerius Catelanos, qui in Sicilia militaverant, volente sua causa Friderico in Orientem abduxit. de quo audiendus Fazellus l. 9 dec. post. p. 477: porro Sicilia tot bellorum motibus libera in militum Catelanorum Aragonensium et Siculorum rapinas et depredationes incidit. quos Fridericus, ut insulam expurgeret, contra Turcas, qui Constantinopolim infestabant, auxiliares misit.

p. 401 v. 23. Quod hoc facile praesentes crediderint et historicus ita esse re vera iudicaverit, non continuo rem evidentem et indubitabilem opinor reddet apud iudicii severioris viros. mutus ille ac surdus ex utero, miro prodigio repente audiens et loquens, quid tandem affirmavit? nempe id solum quod paulo superius positum est, se vidisse *virum imperatoris ornatum insignibus, qui sese aiebat ipsum urbis sibi tuendae curam assumere.* nominavitne hunc Ioannem Batatzam? aut visae sibi imaginis illius formam sibi conspectam asseruit fuisse similem? nihil horum: nam Pachymeres si quid tale dixisset, non taceret. fundamento igitur caret idoneo haec quae exprimitur hoc loco, tum istorum Magnesia praesidiariorum tum Pachymeris opinatio ipsius. nam forma viri insignibus imperatoris ornati qui magis Ioanni Batatae convenit quam Theodoro eius filio imperatori ibidem quoque Magnesia sepulto, aut, si Constantinopolitanos imperatores laudatae memoriae et in fide orthodoxa ac catholica communione indubitatae constantiae quaerimus, quam Constantino magno, quam Marciano aliisve paris meriti? nam Ioannem Batatzam etsi multae virtutes commendabant, tamen praeter communem Graeci schismatis et circa S. Spiritus ex filio processionem haeretici erroris invidiam, libido etiam in aetate senili probrosa deformabat. vide summum alioqui eius admiratorem Acropolitam historiae suae n. 52 p. 56 ed. Reg., ubi eum infamem amoribus cum aliarum tum Marcesinae cuiusdam pedissequae Annae Alemannae Augustae secundae illius coniugis fatetur. quanto verisimilius credi potuisset, isti muto et surdo formam viri imperatoris ornati insignibus oblatam repraesentasse S. archangelum Michaëlem protectorem Christianorum contra barbaros? hunc Graeci passim ἀρχιστρατηγόν appellant, qui titulus imperatorem sonans imperialibus non disconvenit insignibus.

P 550 p. 406 v. 1. Ad finem huius capituli, ubi dicitur de Michaële Augusto iuniore ὥσπερ τις τροπαιοῦχος τὴν πόλιν εἰσέρχεται, non tenuit se libera indignatio lectoris cuiuspiam quin haec orae marginali Barb. codicis allineret: τροπαιοῦχος ὁ φηγὼν τοὺς ἐχθρούς,

καὶ αἴτιος διὰ τὴν ἑαυτοῦ δειλίαν γεγωνὸς πάντων δεινῶν; *itane trophaeum referens, qui tergum vertit hostibus, et causa fuit ob suam ignaviam omnium malorum!* alludunt haec turpissimam Michaelis et totius Romani exercitus in ipso procinctu praelii fugam, superius narratam l. 4 c. 18.

p. 428 v. 8. *Amurio se admoveere festinavit.* his verbis in Graeco B codicis contextu respondebant ista ἔρχεται πρὸς τὸ Ἀμύριον, iuxta quae Ammorium videtur esse loci nomen, in quem se Alisyra victus et saucius receperit. sed praeterquam quod mentio non extat arcis aut oppidi sic dicti per hos tractus, id credi vetat ipse Pachymeres c. 25 affirmans Alisyram ex fuga se recepisse Tripolim, quam urbem prius occupaverat. est saepius supra et infra memoratus in hac historia dux barbarus Amurius. hinc est mihi suborta suspicio mendi in hac scriptura, Pachymeremque scripsisse non πρὸς τό sed τὸν Ἀμούριον. quod, quia ex priori lectione consequitur quippiam Pachymeris narrationi contrarium, ut demonstravi, emendandum putavi, eo quem innui modo *).

p. 454 v. 2 κατὰποίησιν. allusit haec scribendo Pachymeres varios simul miscens Homeri locos, primum illum Iliad. θ 135:

δεινὴ δὲ φλόξ ὤρτο θεείου καιομένοιο.

deinde illum ex Iliad. ψ 216:

μέγα δ' ἴαχε θεσπιδὰς πῦρ.

unde etiam illa paulo superius verba ἐφύσσα λιγέως sumpserat: pergunt enim ibi poeta

παννύχιοι δ' ἄρα τοίγε πυρὴς ἀμυδὲς φλόγ' ἔβαλλον
φυσσῶντες λιγέως.

quibus et istud ultimum de fumo, vel ex suo quodam vel ex alterius mihi nunc non succurrentis vatis poemate addidit.

Libro sexto praeter morem Pachymeres peculiarem praefixit prologum, qui tamen sine proprio titulo in codicibus est cum capite 1 confusus. ego distinguendum putavi. porro non parum laborandum fuit in extricanda nitideque declaranda auctoris hic praefantis sententia, quam et percepisse me et satis explicasse confido. causa istius in proloquendo novitatis opinor fuerit, quod

*) Quod scripsi non reperiri per tractus Orientalis limitis imperii Byzantini locum, qui vocetur Ammorium, re melius considerata nunc revoco. inveni enim apud Theophanem p. 291 et 292 ed. Reg. itemque apud Leonem Grammaticum p. 454 eiusdem editionis, luculentam mentionem urbis munitae *Amorium* vocatae, sitaeque in iis partibus, cuius etiam Ptolomaeus meminit. quare fateor non recte emendatum a me fuisse Pachymerem p. 428 v. 5 ubi pro τὸ Ἀμόριον, reposui τὸν Ἀμούριον. et illa verba: ἔρχεται πρὸς τὸ Ἀμόριον, simpliciter fuisse vertenda: venit *Amorium*. nam hoc non impedit quominus verum esse potuerit, quod p. 435 v. 11 ait historicus, Alisyram se Tripolim recepisse. prius scilicet quam in hoc ultimum perfugium pervenisset; Amorii, quae fida ipsi urbs tunc erat, persequentium vim obiter declinaverat.

aliquo intervallo post hactenus scripta Pachymeres operi se reddiderit; et ei rei dum se accingeret eventuumque narrandorum atrocitatem reputaret, hac lectoris praemonitiuncula proludendum putaverit.

P 551 p. 456 v. ult. Quae deinceps pertexit de Cazanis laudibus Pachymeres, satis congruunt cum iis quae Aythonus Villanius Sanutus et S. Antoninus de illo memorant, quae vide collecta apud continuatores Baronii Henricum Spondanum et Odoricum Raynaldum, ad annos 1294 1301 et 1304.

p. 457 v. 22. Haec Cazanis adversus Sultanem Syriae expeditio oculatum ab Aythono, qui ei se interfuisse narrat, testimonium habet. refert is Hist. Or. c. 41 Cassanum regem Tartarorum Christianum, una cum regibus Armeniae et Georgiae pariter Christianis, expeditione communiter suscepta duxisse contra Melechnazerum Sultanem Aegypti, Syriae dominantem, exercitum ducentorum millium, magnam partem equitum; et occurrentem sibi Sultanem apud Hamam, antiquis Emesam dictam, cum centum equitum millibus et infinita multitudine peditum, ingenti praelio fudisse fugereque in Aegyptum coëgisse. idque praesens Aythonus contigisse ait die Mercurii ante festum nativitatis domini. existimat Spondanus ad an. Chr. 1300 n. 1 id referendum ad Decembrem superioris anni Chr. 1299, quo cyclus solis 20 litteram dominicalem D habuit, cuius indicio cognoscimus Christi natalem illo anno incidisse in feriam sextam. quare 23 Decembris feria quarta, die ante Christi natalem tertia, clades illa Sultani contigerit. nisi quis retro eam movere ad annum superiorem Christi 1298 malit, quo vigilia natalis Christi dies Mercurii fuit. de his disseremus postea l. 3 harum Obs. c. 7 n. 19.

v. 28. Ante omnia lectori rationem reddo suppletæ a me lacunae, quae hic in ms archetypis hiabat. sic enim ibi extat: *εἰ μὴ γ' ἐκείνῳ τὸ ἐν τῷ . . . τόπων ἀμυῶδες*. ego inter τῷ et τόπων duo haec verba *πρόσω χωρεῖν* inserenda censui, non sine verisimilitudine confidens haud longe sic a vera primigenia scriptione abesse hunc ita suppletum locum.

p. 458 v. ult. Haec quae Pachymeres hoc loco de Cazane scribit, caruisse illum liberis, non bene cohaerent cum iis quae Villanius l. 8 c. 35 et ex eo Sanctus Antoninus tit. 20 c. 8 § 9 ex relatione cuiusdam civis Florentini diu in Perside versati memorant. nimirum Cassano uxorem fuisse filiam regis Armeniae speciosissimam, eandemque Christianam; ex qua cum ei natus esset filius ita deformis ut vix humani aliquid habere videretur, Cassanum uxorem quasi compertam adulterii una cum monstroso, quem ex se negaret editum, foetu incendio perimi mandasse. sed cum impetrasset a Cassano mulier ut sibi per eum liceret, antequam flammis cum puero traderetur, confessione apud sacerdotem purgare animum et sacram eucharistiam percipere filiumque baptizare,

contigisse ut sacro lavacro tinctus puer repente formosissimus evaderet. quo motus Cassanus non modo revocavit praeceptum iudicium, sed et Christi palam religionem est amplexus. ita illi; quae non innotuisse Constantinopoli, etiam alio ex hac historia ducto argumento suadet. superius enim p. 402 v. 13 scripsit noster Andronicum certiorum factum de potentia Cazanis, ut eum sibi adiungeret, offerendam ei curasse filiam suam notham in coniungem, quam et ille propositionem benigne acceperit. P 552

p. 459 v. 6. Etiam Aythonus c. 45 Hist. Or. et Sanutus l. 3 p. 13 c. 8 diserte affirmant successorem Cassani fratrem ipsius, licet Bizarus his posterior et minus, ubi dissentit, fide dignus, filium Cassano morienti successisse scribat, l. 8 Rerum Persicarum. discrepant tamen hi omnes in huius nomine a Pachymere, dum Carbandam seu Carbagandam vocant, quem noster hic Carm-pantam, alibi Carmpantanem appellat. tradunt autem modo laudati auctores istum Cassani fratrem matre Christiana editum, et ipsum Christianum, Nicolai nomen in baptismo accepisse, perseverasseque in vera religione, quoad vixit mater, sed ea mortua, quod post annos sex contigit, ad Mahometismum defecisse.

p. 464 v. 6. Χρησις S. martyris Ignatii hoc loco lecta quacumque fuerit, non facile divinatu est, quod multae in eius epistolis legantur in eam sententiam qua subiectio populi ad episcopum ut necessaria commendatur. indicabo hic aliquas. in 1 epist. ad Smyrnaeos: πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ πατρὶ, καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς Ἀποστόλοις . . . μηδεὶς χωρὶς ἐπισκόπου τι πράσσει τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ἐκείνη βεβαία εὐχαριστία ἡγείσθω ἡ ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον οὖσα, ἣ ὧς αὐτὸς ἐπιτρέψῃ. ὅπου ἂν φανῇ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἔστω, ὥσπερ ὅπου ἂν ᾖ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία. οὐκ ἔξόν ἐστι χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου οὔτε βαπτίζειν οὔτε ἀγάπην ποιεῖν, ἀλλ' ὃ ἂν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ etc. hoc est ex antiqua interpretatione Latina: *nullus sine episcopo aliquid operetur eorum quae conveniunt in ecclesiam. illa firma gratiarum actio reputetur, quae sub ipso est vel quam utique ipse concesserit. ubi utique apparet episcopus, illic multitudo sit, quemadmodum utique ubi est Christus Iesus, illic catholica ecclesia. non licitum est sine episcopo neque baptizare neque agapen facere, sed quod utique ille probaverit etc.* idem epist. 2 ad Polycarpum: τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, ἵνα καὶ ὁ θεὸς ὑμῖν. ἀντίψυχος ἐγὼ τῶν ὑποτασσομένων τῷ ἐπισκόπῳ. *episcopo attendite, ut et deus vobis. unanimis ego cum subiectis episcopo.* in 3 ad Ephesios: πρέπει ὑμῖν συντρέχειν τῇ τοῦ ἐπισκόπου γνώμῃ. *deceat vos concurrere episcopi sententiae.* quartae ad Magnesios haec sunt in hoc propositum inter alia: πρέπει οὖν ἐστὶ μὴ μόνον καλεῖσθαι Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ εἶναι ὥσπερ καὶ τινες ἐπίσκοπον μὲν καλοῦσιν, χωρὶς δὲ αὐτοῦ πάντα πράσσουσιν. οἱ τοιοῦτοι δὲ οὐκ εὐσυν-

εἰδητοί μοι εἶναι φαίνονται. *decens igitur est non solum vocari Christianos, sed et esse, quemadmodum quidam episcopum quidem vocant, sine ipso autem omnia operantur. tales autem non bonae conscientiae mihi esse videntur.* in sexta ad Trallesios haec habet: ὅταν τῷ ἐπισκόπῳ ὑποτάσσεσθε ὡς Ἰησοῦ Χριστῷ, φαίνεσθε μοι οὐ κατὰ ἀνθρώπινον ζῶντες ἀλλὰ κατ' Ἰησοῦν Χριστόν. *quum episcopo subiecti estis ut Iesu Christo, videmini mihi non secundum homines viventes sed secundum Iesum Christum.* horum aliqua, vel forte omnia, aut etiam his plura, quae in Ignatianis epistolis leguntur, crediderim iussisse hic recitari Andronicum. unice enim faciebant ad scopum illi propositum persuadendi Arsenianis ut Athanasio patriarchae se subderent; et eum ex pluribus Ignatii epistolis quaedam allegasse, argumento esse potest quod nullam nominatim designavit, ex qua verba quae audiri voluit erueret.

p. 465 v. 9. Ut superius schismaticus imperator persuadere
P 553 voluit a tempore magnae synodi, hoc est oecumenicae octavae (aut potius pseudosynodi suppositae a notissimo impostore Photio, quam Photiani pro oecumenica octava ostentant et venerantur) defecisse in Occidente veram successionem legitimorum praesulum, quod notis ad p. 356 v. 14 refutavimus, ita nunc pari vanitate ait sedem Romanam, ex quo deprehensa damnataque labes Honorii fuerit, orthodoxam esse desiisse; quo nihil, non dicam iniquius et calumniosius, sed et obtusius stultiusque dici potuit. ut enim omittam collisionem horum duorum assertorum, quorum alterum hic ponit, desiisse in Honorio pontifices Romanos esse orthodoxos, alterum p. 356 v. 14 superius adstruxerat, post octavam demum synodum, hoc est ducentis annis ab Honorio, desiisse in Occidente veram successionem legitimorum praesulum: ex quo sequitur Romanos pontifices totis annis ducentis et fuisse legitimos pontifices et recte ut tales a Graecis ipsis agnitos, cum tamen orthodoxi non essent: illud modo aio, satis esse manifestum Honorii, si quis fuit, lapsum in mera facti haesisse imprudentia, ad fidem ac dogma minime pertinuisse. Sergius patriarcha Constantinopolitanus, nondum agnitus pro haeretico, scripsit ad Honorium Romanum pontificem anno Christi 632, agitari magno tumultu controversias, *duaene an una sola in Christo agnoscendae essent voluntates et operationes*; quibus rixis compescendis opportunum interim sibi videri suggerebat imponi a pontifice ex aequo utrisque super tali altercatione silentium. fecit quod rogabatur Honorius; et quia tale consilium eventu noxium catholicis, commodum haeticis deprehensum est, multorum postea querelis et criminationibus nomen fuit illius et memoria notata, quasi temere credendo subdolo haesiarchae, qui nondum larvam deposuisset, haeresi Monothelitarum *fomentum impendisset*. in quo toto quis non videt ne primam quidem speciem defectionis ab orthodoxa fide apparuisse

ullam, aut vel fingi potuisse? an enim silentio ad tempus quibusdam inter se contendentibus indicendo damnavit aliquid recte assertum, aut prave dictum aliud sancivit? nihil minus. sileri quippe de re etiam vera sine ullo veritatis praeiudicio potest; et interdum propter commune bonum expedit. plura de celeberrima controversia a viris doctissimis hodieque eruditissime tractata dici a me non postulat hic locus.

p. 469 v. 11. τῶν ἀνεπιλήπτων. hic errore librarii descriptoris negatio exciderat, quae sententia clare flagitante restituenda fuit, οὐκ ante ἀνεπιλήπτων reposito. sonat enim ἀνεπίληπτος, ut patet et Hesychius distincte admonet, ἄμειπτος ἀκατάγνωστος, *irreprehensibilis nec reprobari dignus*. cuius contrarium de sacerdotio ecclesiae praesentis Arseniani, ut et hoc loco et alibi Pachymeres docet, affirmabant, asserentes videlicet dubiam saltem, si non manifeste invalidam, ordinationem eorum esse qui a patriarcha tunc Constantinopolitanam ecclesiam regente sacris initiarentur. scripsit ergo sine dubio Pachymeres, prout restituimus ex iusta coniectura, ἐν μέρει τίθετε τῶν οὐκ ἀνεπιλήπτων.

p. 472 v. 3. παριδὼν ταῦτα ἐλὼν τε ὑμᾶς. sunt in hac oratione perobscura et ὁσύνδετα *inconnexa* quaedam, nisi, quod interdum factum est a me, paraphrasi ex antecedentibus et consequentibus necessaria divinante suppleantur. in istis perintricatis locus hic fuit, in cod. Allat. sic scriptus: παριδὼν ταῦτα ἔλωμαι τε ὑμᾶς. cod. Barb. habet ἔλωμα. neutra lectio cum sequentibus cohaeret. reposui ἐλὼν τε ὑμᾶς, sententia iam tolerabili.

p. 477 v. 8. ἀλλ' ἀκριτοῦ αὐ. sic necessario reposui, cum in codd. corrupte legeretur ἀλλὰ κριτοῦ αὐ. praeterquam enim insulsa esset illa nominis κριτοῦ quasi continuata repetitio, manifeste loci sententia exigit, ut sequentia declarant, significare Arsenianos opus esse ad decisionem controversiae suae iudice supremo, qualem vocant κριτὴν ἄκριτον, iudicem iudicio subeundo non obnoxium, ex cuius sententia provocari nequeat, utpote supra quem alius non sit in terris iudex; et talem istos adulatores schismaticos agnoscere laicum imperatorem, in causis etiam ecclesiasticis et spiritualibus, non pudet. sed similes habent labra lactucas. P 554

p. 482 v. 1. Πλάτων ἐν Νόμοις. locus hic indigitatus a Pachymere extat apud Platonem l. 1 de Legibus, p. 630 ed. Steph., ubi sic legitur: διαβάντες δὲ καὶ μαχόμενοι ἐθέλοντες ἀποθνήσκειν ἐν τῷ πολέμῳ (φράζει Τυρταῖος) τῶν μισθοφόρων εἰςὶ πάμπολλοι· ὧν οἱ πλείστοι γίνονται θρασεῖς καὶ ἄδικοι καὶ ὑβρισταὶ καὶ ἀφρονέστατοι σχεδὸν πάντων, ἐκτὸς δὲ τινῶν μάλα ὀλέγων. quod addit mox noster ex Platone de cive inter seditiones fido, hoc est pro republica fortiter stante et eam sua virtute ac sapientia iuvante, videre est in verbis quae ἀμέσως praecedunt modo descri-

pta, ubi Atheniensis interlocutor cum a Clinia Cretensi expressisset videri Tyrtaei versibus commendari potissimum illos, qui bello externo contra hostes gentis alterius, non autem bello civili contra cives suos, bellicam fortitudinem probarent, sic resumit: ἡμεῖς δὲ γε ἀγαθῶν ὄντων τούτων ἔτι φαμέν ἀμείνους εἶναι καὶ πολὺ τοὺς ἐν τῷ μεγίστῳ πολέμῳ γιγνομένους ἀρίστους διαφανῶς. ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρα ἔχομεν, Θεόγνιν, πολίτην τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων, ὅς φησι.

πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντερούσασθαι
ἄξιός ἐν χαλεπῇ, Κύρνε, διχοστασίῃ.

τοῦτον δὲ φαμέν ἐν πολέμῳ χαλεπωτέρῳ ἀμείνονα ἐκείνου πάμπαν γίνεσθαι, σχεδὸν ὅσον ἀμείνων δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ φρόνησις εἰς ταυτὸν ἐλθοῦσα (ἴσ. ἐλθοῦσαι) μετ' ἀνδρείας· πιστὸς μὲν γὰρ καὶ ὑγιής ἐν στάσεσιν οὐκ ἂν ποτε γένοιτο ἄνευ ἐμπάσης ἀρετῆς· διαβάντες δὲ καὶ εὖ μαχόμενοι etc. superius descripta, quae illic continue sequuntur. in quorum Latina interpretatione verborum (ut hoc obiter admoneam) nescio quare Serranus mentionem patriae Theognidis in Graeco diserte positam omiserit. cur item non expresserit ἀντίθεσιν a Platone affectatam poetae ad poetam, dum Tyrtaeo prius laudato Theognin poetam et ipsum sic opponit, ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρα ἔχομεν Θεόγνιν πολίτην τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων, poetam autem et nos testem habemus Theognin civem in Sicilia Megarensium. sed ut ad Pachymerem revertar, in hoc eius contextu duo necessario emendavimus. prius quod scriptum erat Πλάτων ἐννόμως, pro quo repositum ἐν Νόμοις, in opere nimirum inscripto Νόμοι *leges*, in libros expanso 12 aut potius 13, computata in eum numerum, quasi appendice, quam vocat Ἐπίνομιν. alterum in illis verbis: θρασυνομένοις μὲν, ὡς ἀδίκως, κατὰ δικαιοσύνης· θρασυνομένοις δὲ ὡς ὑβρισταῖς, κατὰ σωφροσύνης. ubi quis non videt illud ὡς ἀδίκως male respondere τῷ ὡς ὑβρισταῖς cui ἀντιτίθεται? rescribendum ergo fuit ὡς ἀδίκους. non abscedam hinc prius quam et illud observarim, διαβάντας a Platone hic vocari milites externos (cuius tamen vocis nullum vestigium in interpretatione Serrani visitur), quod fere tales in Graeciam mari transportarentur. διαβαίνειν enim est traicere flumen aut mare. Graeciae autem situs erat eiusmodi ut ad eam ex exteris gentibus mari fere veniretur. porro ex isto μισθοφόρων διαβάντων genere vel in primis hi erant ducis magni milites, e Sicilia aut Italia ab ipso deportati, quibus tam implacabiliter Pachymeres irascitur in omni occasione de his agendi. hic autem etiam contra eos Platonis testimonium subornat.

P 555 p. 484 v. 17. Existimo *Berengarii* nomen a Pachymere in *Mpyrigeria* deformatum. nam Occidentalium vocabulis a B praesertim inchoatis Graeci temporum illorum Mp praeponabant. sic videmus et supra a nostro p. 242 v. 19 et apud Cantacuzenum

Mpaiulum positum pro *Baiulo*, ut similia praeteream sexcenta. certum est Catelanis valde usitatum fuisse Berengarii nomen. in collectione historicorum qui res Aragoniae scripserunt, saltem quindecim Catelanos viros illustres qui Berengarii vocarentur memoratos reperio; quorum aliquem hunc ipsum fuisse, de quo hic agitur, crediderim, licet quis sit ex omnibus designare certo non possim. vidi post haec iam scripta librum Petri d'Outremanni nostri de Excidio Graecorum, in quo lego c. 3 p. 465 verum et patrium nomen huius Mpyrigerii Tentzae fuisse *Berengarius Entensa* vel de *Intentiis*; eumque fuisse genere Catelanum. hunc Phrantzes l. 1 c. 8 vocat *Piceriotetzam*, conflatis in unum et monstrose corruptis vocabulis duobus, *Mpyrigerius Tentza*. Gregoras l. 7 p. 103 propius ad Pachymerem hunc Catelanum *Piringerium Tentzam* nominat.

p. 517 v. 7. τοῖς τῶν κίτρινων παρασήμοις. ita B codex; V autem τοῖς ἐκ τῶν κίτρινων παρασήμοις. τὰ κίτρινά gilvi coloris, ut notum est, vestimenta sunt, medii inter album et rufum, melini a melle quibusdam dicti. idem autem videntur exprimere τὰ κίτρινά V codicis: vox quippe ea est a κίτρινό malo citrio ducta, cuius corticis naturalis color a gilvo aut melino non abhorret. dubito tamen de scriptura an non congruentius ad analogiam scribi τὰ κίτρινά debeat.

p. 519 v. 5. De fabis cornu tactis memoratis hoc loco vide Glossarium v. κεράσβολοι κύαμοι.

p. 526 v. 11. Persuadere hac tota narratione studet Pachymeres solos Alanos sine iussu consensu aut conscientia Michaëlis Augusti auctores fuisse necis Rontzerii. Phrantzes tamen protovestiarius l. 1 c. 8 diserte affirmat Michaëlem satellitibus suis et stipatoribus mandasse ut Rogerium (sic recte Rontzerium appellat) obtruncarent. Gregoras l. 7 p. 102 ait caedem illam factam a militibus Michaëlis, quod ei iratum illum nossent, gratam ipsi fore arbitratis. idem tamen paulo post non iuniorem solum sed et seniore Augustos istius facinoris suspicione aspergit, dum scribit Rontzerium interfectum a Romanis, quod ipsos eius accersiti poeniteret. satis enim patet non a privatis hunc Romanis sed ab imperantibus accersitum.

p. 529 v. ult. *Catelanum quendam*. nomen huius Catelani P 556 prodit Outremannus lib. de Exc. Graec. c. 3 p. 466, Fernandez Aones. ubi et eius socerum, quem Παύλ παχύν Pachymeres appellat (nos Raülem Crassum vertimus) ipse nominat Radulfum Paqueum.

p. 532 v. ult. Hac seditione Outremannus occisos memorat Rodericum Perez de S. Cruce, Arnaldum de Moncortes, et Ferrerium de Torellas, a Berengario legatos ad Andronicum missos.

p. 554 v. 23. *circiter sexaginta.* superius dixerat centum quinquaginta Catelanos comitatos fuisse Rontzerium ad Michaëlem euntem, tum eosdem illo interfecto captos. nimirum multi primo tumultu fugerint, multi longi carceris incommodis absumpti perierint, ut nunc tantum sexaginta superessent. Gregoras et Phrantzes comites hosce Rontzerii liberaliter multiplicant, numero ad ducentos rotundando.

p. 558. Quae hic referuntur de Smiltzaena, hoc est uxore Smiltzae, quae neptis erat imperatoris Andronici ex fratre Constantino sebastocratore, respiciunt prius narrata a nostro historico c. 18 l. 5, cum quibus, ut intelligantur, comparanda sunt.

p. 559 v. 11. Hoc ex occasione Pachymeres attingit ultra metas eius historiae excurrans. nam sub finem vitae imperatoris Michaëlis iunioris, quem libro harum Observ. 3 c. 1 n. 4 demonstrabimus mortuum fuisse Octobri mense anni Chr. 1320, tredecim ferme annis post id tempus in quo historia Pachymeriana desinit, hic Osphentisthlabus rex Bulgariae Theodoram alteram filiarum eiusdem Augusti Michaëlis iunioris duxit uxorem, prout diserte testatur Gregoras ipso principio l. 8 p. 129, quam et longe prius pelisse noster memorat infra c. 27 l. 7. porro (ut et hoc obiter attexam) quod huic interdum nomini Pachymeres O literam praemittit, hoc loco et quibusdam aliis Osphentisthlabum vocans, quem alibi Sphentisthlabum nominat, favet, ni fallor coniecturae Wolfii, notis ad Gregoram p. 271 suspicantis a Graecis *Sphentisthlabum* scribi nomen a Pannonibus hodie ac Sarmatis *Venceslaum* efferri solitum.

p. 577 v. 10. τοῦ εἶδέναι φύσει ὀρέγονται πάντες. quinque priora huius commatis verba notissimum sunt et decantatissimum Aristotelis effatum, ex initio primi eius Metaphysicorum P 557 libri. quae autem continue memoratur a Pachymere ἀγάπῃς τῶν αἰσθησέων, non eam solum quam in interpretatione expressi delectationem in usu percipiendi obiecta per sensus designat, sed praeterea, iuxta notionem propriam Graeci verbi ἀγαπᾶν, satisfactionem et quasi plenam satietatem hominis contenti, desiderare plus non valentis, dum fruitur vegeta facultate suorum omnium sensuum. hanc quietem humanae curiositatis in usu expedito sensuum eleganter declarat Cicero l. 2 Quaestionum Academicarum his verbis: *ordiamur . . . a sensibus; quorum ita clara indicia et certa sunt; ut, si optio naturae nostrae datur, et ab ea deus aliquis requirat contentane sit suis integris incorruptisque sensibus, an postulet melius aliquid, non videam quid quaerat amplius.* hactenus Tullius.

Caeterum (de quo semel admonendus hic lector est) codex optimus Barberinus hic deserere nos incipit, crebris in reliqua

libri huius lacunis hians, et ubi continuat utcumque scriptionem, interdum irreparabiliter corruptus. unde assutis illi ad calcem supplementis ex aliis exemplaribus, diligentes attentione magna quae probabiliora videbantur, usi saepe sumus; ex codice quin etiam illo Vaticano, etsi evagari ab auctoris verbis libere solito, ubi melius non occurrit, excerptes, unde sententiam tolerabilem efficeremus.

p. 585 v. 28. *saltus et iuga praerupta montis Gani validis suorum insessa praesidiis nostris invia fecerunt.* postquam haec erant edita, dubitavi an non Graeca his respondentia, καὶ τὰς μὲν δυσχωρίας τοῦ Γάνου καὶ λίαν διεφυλάττοντο, potius significarent iuga praerupta Gani adhuc a Romanis fuisse custodita. quare barbari tunc tantum potuerint incursare quae circa Capum sunt. cui opinioni favet quod infra c. 21 tamquam eventum his posterius refertur, artas fauces Gani montis ab Amogabaris fuisse penetratas et arcem in iugo positam captam. iuxta istam sententiam refingi debet mea interpretatio in hunc modum: *duces illius gentis, cum saltus et iuga praerupta Gani montis valide adhuc custodita tentare non auderent, varias ex abundante turba conflatas manus quoquoersum emittentes* etc. hoc indicare volui, etsi adhuc sentiam non carere penitus verisimilitudine quam expressi in editis sententiam. potuerunt enim Amogabari, ne a tergo irrumpentibus praesidiariis arcis Gani caederentur, custodes ipsis angustarum faucium e suis opponere.

p. 598 v. 13. Ex monumentis Genuensium habeo vocatum hunc Opicium Spinolam, potentissimum ducem Gibellinorum, generum principis Antiochiae filii Friderici II imperatoris, ut affirmat Constantius c. 258 in historiis Siciliae. porro Zurita tom. 2 c. 12 et Corius c. 165 aiunt Palaeologos exquisivisse affinitatem cum modo memorato Opicio Spinola, ut per illum Gibellinos sibi adiungerent. quod idem affirmat Foglieta in Elogiis, et in Tristano Calco l. 19 c. 424, qui et ait ob potentiam Opicii omnes Italiae civitates in eo oculos fixisse.

v. 14. *data in matrimonium filia.* haec filia Opicii Spinolae Theodoro Palaeologo Montisferrati marchioni nupta Argentina vocabatur.

Ibid. v. 23. Agit de Theodoro. vocem Graecam ἄπαις non debui vertere *sine liberis* sed *sine prole mascula*: quoniam historici Itali affirmant natam ex Argentinae Spinolae cum Theodoro Palaeologo coniugio filiam *Iolanten* dictam, quae postea nupsit P 558 Aymoni comiti Sabaudiae. videtur hic fuisse filius Amadei IV, cui postea morienti in comitatu successit, quando, quasi ut ostenderet quam non eum poeniteret affinitatis cum domo Palaeologa contractae, libentissime consensit in propositam ipsi conditionem

sororis suae Ioannae (quā Graeci Annam vocaverunt) Andronico iuniori, Michaëlis saepius hoc opere memorati filio, in imperii consortium adscito, collocandae. prout fuse narrat Cantacuzenus l. 1 c. 40.

p. 611 v. 15. Filius Chalaü Apagas, non frater erat, ut agnoscit ipse Pachymeres vol. I p. 175 v. 2 et in hac secunda parte p. 262 v. 17. idemque attestantur summo consensu historici Arabes. vide librum 3 harum Observationum c. 7 n. 12. ignoscendum igitur hoc loco est *μνημονικὸν σφάλμα* Pachymeri.

p. 620 v. 17. *Μαρίαν τὴν δέσποιναν τῶν Μουγουλίων θρυλουμένην*, similiter inferius p. 637 v. 8: *ἀνταδέλφη τοῦ βασιλέως Μαρία, καὶ τῶν Μουγουλίων οὕτω πως δέσποινα ὀνομαζομένη*. Carmpantani successori Cazanis et novo Kani Tocharorum obtulerat in sponsam Andronicus Augustus sororem propriam
P 559 Mariam, et illo acceptante eandem cum regio comitatu Nicaeam miserat. hanc ait historicus vulgo fuisse nominatam dominam Muguliorum. sic enim Mogulenses principes primariam et prae caeteris nobilem uxorem solebant a caeteris distinguere addito ei *dominae* titulo. id diserte testatur Abulpharagius p. 429 sui Chronici Arabici, agens de Gingizchano primo imperatore Mogulensium, cuius uxorem primariam et nobilissimam *الخاتون* *Al Chatun*, hoc est *dominam* vocatam, proprio nomine nuncupatam fuisse ait *Ovisuniin Begi*. similiter in aliis, quorum ordine meminit, imperatoribus eius gentis plerumque memorat praecipuam cuiusque coniugem, semper illi uni tribuens titulum *Chatun* sive praeposito articulo *Al Chatun*; quem titulum Eduardus Pocockius, Latinus eius Chronici interpres, solet exprimere vocabulo *dominae*. Maria igitur Palaeologa, uti iam nunc primaria uxor Carmpantanis Kanis Muguliorum, a suis Graecis titulum *Chatun* ei a Mogulensibus tributum sua lingua reddentibus *δέσποινα* *domina* Muguliorum vocitabatur, prout his duobus locis Pachymeres affirmat.

p. 629 v. 13. Bizyam fuisse in mediterraneis Thraciae dudum docuerunt Ptolomaeus et Stephanus. πόλιν autem eandem, non κώμην extitisse, civitatem, non vicum, demonstrat scriptor anonymus aequalis temporum Basilii Macedonis, qui annis fere quingentis prius Andronico hoc nostro Orientale tenuit imperium, in vita nondum edita quam Graece scripsit Sanctae Mariae cognomento iunioris, servatur haec in bibliotheca Vatic. cod. 800 fol. 230. ibi autem postquam dixisset auctor Mariam cum viro suo ex vico quodam, αἱ Καμάραι vocato, ubi mariti eius Nicephori paterna erat domus, migrasse Bizyam, addit: *ἐνταῦθα ἡ μακαρία τὸν μὲν τόπον ἤμειψεν ἀπὸ κώμης εἰς πόλιν*. hic beata locum quidem mutavit e vico in urbem, quam et non multo post πολυάνθρωπον vocat, celebrem et populosam. quo facit

quod Pachymeres mox dicit, multa millia bellatorum ex eius civibus subito conflata.

v. 19. *magnus illic tzaüzius* etc. veteri plane instituto Augusti Byzantini praesidio equestri Bizyam tenebant, et eius praefecturam viris praestantibus committebant. nam iam ab anno Christi circiter 880 modo laudatus scriptor vitae S. Mariae iunioris docet viro eius S. mulieris Nicephoro, quod bello Bulgarico fortibus se factis commendasset, in praemium datam esse turmae praefecturam habentis stationem Bizyae. verba eius haec sunt: τότε τόνυν ὁ τῆς Μαρίας ἀνὴρ Νικηφόρος ἀριστεύει τοῖς Βουλγάροις μαχόμενος, καὶ ψήφῳ τῶν κρατούντων εἰς τὴν τῆς Βιζύης τοῦρμην ἐκπέμπεται.

p. 638 v. 12. ὁ τοῦ Μανουήλ. hunc innominatum e familia Cataneorum Genuensium Phocaeam obtinentium fuisse, pro certo est habendum ex iis quae vol. I ad p. 420 v. 14 observavimus p. 676, utique cum hic eum noster Manuëlis Zachariae, qui primus Phocaeam beneficio Michaëlis primi Palaeologi imperatoris accepit, ἀνεψιόν, hoc est ex fratre vel sorore nepotem vocet. etsi enim vox ἀνεψιός aliquando patruelem significat, tamen hic e fratre aut sorore genitum designare debet intelligi ex eo quod ad θεῖον refertur, qua una Graeci voce geminam indiscriminatim Latinam exprimunt *patrui* et *avunculi*. quare in interpretatione utramvis disiunctim necessitudinem expressi. fuerunt sane Catanei ac Zachariae diversae Genuensium familiae, tamen, ut a P 560 peritis rerum illarum accipio, crebris affinitatibus et connubiis ita inter se confusae, ut potuerit unus et idem nomine illo duplici, hinc a patre inde a matre ducto, promiscue nominari, praesertim ab exteris scriptoribus parum in his ad exactum rem calere plerumque curantibus.

p. 640 v. 19. *eas se compositurum controversias Theoderichus ratus.* circa hanc rem gestam haec apud d'Outremannum reperio lib. de Exc. Graec. c. 3 p. 467: *a Friderico rege Siciliae, cuius auspiciis pugnare coeperant, missus Ferdinandus Balearici regis minor filius in pace Catalanos ponere nequivit.* ita ille; quem ergo hic Gidam aut Matercam Pharentem Theoderichi filium vocat Pachymeres, credibilis est fuisse Ferdinandum Balearicum. quin et fortasse vocabula illa *Materca Pharentis* e *Balearico Fernande* sive *Ferdinando* deformata fuerint.

PETRI POSSINI E. S. I.
OBSERVATIONUM
PACHYMERIANARUM
AD HISTORIAM ANDRONICI
LIBER III,
QUAE AD TEMPORA ET AD CHRONOLOGIAM PERTINENT TRACTANS.

CAPUT I.

De numero annorum, quos haec rerum Andronici historia complectitur. huius finis quantum absit ab initio historiae Cantacuzeni.

P 561 I. Ante omnia operae pretium duco figere utrimque metas huic historiae, et ex quo limine procedens in quem excurrat limitem, definire metiendo. scribit noster p. 12 v. 4 Andronicum Palaeologum capessentem solum extincto iam patre habenas imperii, annos natum fuisse quatuor supra viginti; ac c. 36 et ultimo libri 7, huius operis postremi, affirmat desinere hanc historiam in anno undequingagesimo aetatis Andronici eiusdem. unde infertur, res gestas annis sex et viginti huius secundi Pachymerianae historiae voluminis argumentum facere. annos quippe sumimus expletos ad expeditiorem calculum; id quod citra magni detrimenti periculum posse nos facere, ex iis quae numero mox tertio de nato circa Iuliani anni principium Andronico dicemus apparebit.

II. Restat explorandum quoti numerentur in aera vulgari Christiana duo hi anni, qui spatium temporis, in quo explicando haec historia versatur, utrimque terminant. eorum prior quidem, unde principium ducitur, cum statim a Michaëlis Palaeologi Augusti morte inchoetur, et haec, ut demonstratum est vol. I p. 747, die 2 Decembris anno Christi 1282 contigerit, fuit sine dubio annus idem aerae vulgari 1282, sed postrema dumtaxat sui parte, diebus videlicet viginti. huic anno si

25 solidos addamus, fiet annus Christi 1307, in cuius die undecima Decembris necesse sit metam defigere ultimam temporis hac historia descripti. quia vero in collectione maiorum summarum fere minutiae contemnuntur, haud magnopere repugnaverim, si quis malit a kalendis Ianuariis anni Christi 1283 huius P 562 historiae initium ducere, ac finem eiusdem in kalendis iisdem anni 1308 statuere, neglectis utrobique viginti diebus, qui supra priorem epocham abundant, posteriori desunt ad perfectam plenitudinem.

III. Et commodum ad istam putandi rationem satis apte quadrant anni vitae Andronici, quos insigniendo principio spatii narratarum a se hoc opere rerum noster adhibet historicus. nam editum in lucem vel mense Ianuario vel Februarii principio Andronicum hunc imperatorem, dudum collegimus (vol. I p. 743) ex illis Nicephori Gregorae verbis l. 10 p. 214, quibus in monodia de Andronici eiusdem obitu affirmat eum die duodecimo Februarii morientem explevisse annum aetatis quartum supra septuagesimum. τέταρτον μὲν ἤδη καὶ ἐβδομηκοστὸν ἔτος ἀπὸ γενέσεως αὐτοῦ τελευτῶντι ἠνύετο. *quartus et septuagesimus annus a nativitate ipsi morienti absolutebatur.* cum autem eum natum definiverimus ibidem anno Christi 1258, intelligimus ipsum ingressum annum quartum et vicesimum aetatis primo sesquimense anni Christi 1282 cuius anni mense ultimo patri decedenti solus in imperio succedens extremos trahebat menses anni suae vitae quarti et vicesimi, post non multos dies vigesimum quintum initurus; ex quo tempore cum annos quinque supra viginti evolvisset, quando ea gerebantur in quibus narrandis desinit haec historia Pachymeris, quadragesimum nonum Andronicus vitae annum prope absolverat, quinquagesimum proxime inchoaturus.

IV. Atque hic declarandi locus est quod obiter dixi praefatione ad universum hoc opus, quae in fronte partis prioris proposita et ad hanc nihilominus extenditur. scripsi autem illic per hanc nunc prodeuntem Pachymeris historiam expleri velut quendam hiatum publicae memoriae a Niceta et Acropolita ad Cantacuzenum. id quod non ὁλοσχερῶς accipi aut resecari ad vivum volui, quasi ἀμέσως et protinus contiguae initium Cantacuzenianae historiae fini Pachymerianae committatur. inchoat Cantacuzenus narrationem suam a morte imperatoris Michaëlis secundi Palaeologi, quem nepotem prioris Michaëlis Andronicus senior Michaëlis primi filius, secundi pater, primogenitum suum imperii collegam habuit. hunc Cantacuzenus primo statim libri primi capite diem suum obiisse Thessalonicae scribit, τρίτον πρὸς τεσσαράκοντα χρόνον ἄγοντα τῆς ἡλικίας, ἔτους ἑννάτου πρὸς τοῖς εἴκοσι καὶ ὀκτακοσίοις καὶ ἑξακισχιλίοις, δωδεκάτῃ μηνὸς Ὀκτω-

βῆλον, ἡμέρα πρώτη τῆς ἑβδομάδος. *tertium et quadragesimum annum agentem aetatis, anni noni et vicesimi supra octingentesimum et sexies millesimum, duodecima mensis Octobris, feria prima hebdomadis.* ut anni aerae Graecorum ad aeram nostram vulgarem reducantur, perpetua methodo ex illis tollendi sunt anni solidi 5508. tali subtractione facta reperietur annus, quo est mortuus Michaël, Christi 1321. sed in his diligenter observare oportet discrepantias initii annorum. nam Graeci annos suos aerae mundi a Septembri, sicut et indictionem, inchoant, nos vero a kalendis Ianuarii. itaque quando per methodum modo indicatam comperimus annum Graecorum 6829 respondere anno Christi 1321, intelligendum id ex maiori dumtaxat parte, non autem ut alter alterum perfecte adaequet. concurrunt enim in octo dumtaxat mensibus, quorum primus Ianuarius sit. ab hoc enim ineunt Christi anni, quando iam a kalendis Septembris superioris annus aerae Graecorum, qui respondere tali Christi anno creditur, inchoaverat. id nisi quis animadverterit, in hoc ipso quod tractamus exemplo se lapsum sentiet. ecce enim ait Cantacuzenus diem duodecimum Octobris, quo est mortuus Michaël, illo anno aerae mundi 6829 fuisse dominicum. id vero anno Christi 1321 minime convenit. est enim hic in periodo Iuliana 6034, qui numerus per 28 divisus dat cyclum solis 14 ei Christi anno 1321 proprium. cyclo porro solis 14, cui litera dominicalis D competit, duodecimus Octobris dies lunae fuit. nimirum Octobri praecedentis Christi anni 1320 Michaël obierat, nam is annus cyclo solis 13 et litera dominicali gemina F E, quia bissextilis fuit, insignitus a mense Martio literam E seriae primae indicem habuit. haec autem litera duodecimum Octobris diem signat. unde caractere chronologico certa redditur epocha obitus imperatoris Michaëlis iunioris in Octobrem anni Christi 1320 exacte incidens. ex quo limine cum procedat historia Cantacuzeni, caput eius a fine Pachymerianae, desinentis, ut est dictum, sub exitum anni Christi 1307, distat spatio annorum tredecim, quod non impedit quo minus populari et minus scrupuloso numerandi more dici possit excipi Pachymerianam a Cantacuzeniana, et hanc illi continuari historiam, sicut Thucydideam Herodotianae succedere multi dixerunt, licet illa proprie ducat initium ab exordiis belli Peloponnesiaci, quae competunt anno periodi Iulianae 4288, haec in Plataeensi clade Persarum Mardonio duce et fine belli Medici deficiat, anno periodi Iulianae 4235, intervallo medio inter epocham utramque annorum 58.

CAPUT II.

*Ioannis Vecci eiectio e patriarchatu, exilium, carcer, obitus
suis annis assignantur; tempus definitur secundi patriarchatus
Gregorii Cyprii, denique prioris quoque patriarchatus
Athanasii.*

I. Iam demonstravi (vol. I p. 733) Ioannis electionem in patriarchatum Constantinopolitanum contigisse die 25 mensis Maii anno Christi 1275, inaugurationem vero eiusdem factam dominica Pentecostes; quae incidit illo anno in diem secundam Iunii. de huius e throno deiectione narrat noster hoc tomo secundo p. 19 v. 11, Veccum animadversa mutatione rerum et propensione novi principis ad restituendum schisma, cui obsistere nequiret, ultro abire patriarchio paratum expectasse tamen dum a satellitibus ab imperatore missis abduceretur; quos libens secutus est anno ipso et mense quo erat mortuus Michael, concordiae cum Latinis auctor et usque ad obitum defensor. id gestum postridie natalis domini tradit ibidem historicus. Decembris igitur die 26 anno Christi 1282 desiit Veccus se pro patriarcha gerere. quare septem solidis annis et totidem integris mensibus in eius dignitatis possessione Veccus perstitit. sic igitur intelligenda sunt illa Gregorii Cyprii verba de Vecco ab Ill. Leone Alatio descripta col. 766 operis de Perp. Cons. *πλήν ὀγδοὺν μὲν τῷ κακῷ τῷδε σχεδὸν ἠνύετο ἔτος· ἐς τοσοῦτον δὲ κακῆϊνος τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς οὐ καλῆς ἐπικρατίας εἶχεν ἐνίδρυσιν*: ut non plane absolverit Veccus in patriarchatu octavum annum, sed is in cursu fuerit et maiore ex parte transactus, cum est throno deiectus.

II. Docet p. 19 v. 13 Pachymeres Iosephum die Decembris tricesima, eodem anno, iterum in aedes patriarchales reportatum. ostendi vol. I p. 732 Iosephum e patriarchio secessisse die undecima Ianuarii anno Christi 1274. annis igitur octo, minus duodecim diebus, extra palatium patriarchale cum privatam egisset vitam, in id est denuo relatus. ibi non totis duobus mensibus patriarcham egit. nam affirmat noster p. 38 v. 16 mortuum P 564 fuisse illum ineunte Martio anni sine dubio 1283. dixerat autem capite praecedenti eum morbo et senio gravatum paulo ante patriarchatum abdicasse, cuius abdicationis scriptum rite formatum prodierit. oportuit id factum mense Februario eiusdem anni. quare brevior bimestri secundus Iosephi patriarchatus fuit, quem vitae finis est secutus paucorum dierum intervallo.

III. Ad Veccum redeamus. is mense Ianuario anni 1283 variis schismaticorum exagitatus calumniis, et quod c. 10 narratur, citatus ad synodum, brevi post ab imperatore Prusam rele-

gatur. docet id noster c. 11, tempus non exprimens: sed colligitur ex serie actorum id actum sub initium Februarii. revocatio Vecchi e Prusa in urbem c. libri eiusdem primi 34 refertur. sed eius tempus divinandum est. si codex antiquus ex quo Sirmondus noster Acta pseudosynodi, qua est post colloquium capite huius libri 1 35 relatum damnatus Veccus, quorum Actorum apographa misit ad Henricum Spondanum et ad Odoricum Raynaldum continuatores Annalium Baronii, ut illorum uterque testatur, prior anno Christi 1283 n. 10, posterior an. seq. n. 48, — si codex, inquam, ille integer fuisset, haberemus ex eo tempus, hoc est diem et mensem, celebratae istius synodi, quae statim a Vecchi revocatione Constantinopolim e Prusa est habita, unde intelligeremus quo mense talis in urbem Vecchi reditus contigerit. sed ut observat Spondanus, titulus synodi, in quo tempus eius et locus verisimiliter notata fuerant, magna ex parte oblitterata in eo codice fuere.

IV. Restat ergo via unica indagandi finis exilii, quod Veccus apud urbem Prusam pertulit, ex serie rerum quae inter eius abductionem illuc et postliminio retractionem intervenisse ab historico nostro memorantur. sunt eae mors Iosephi c. 13, evectio in patriarchatum Georgii sive Gregorii Cyprii c. 14 et 15, profectio imperatoris in Orientem c. 21, et conventiones Adramytii per ignem habitae sabbato ipso sancto pridie Paschae, ut p. 62 v. 17 expresse dicitur. fuit hic annus Christi 1283 in periodo Iuliana 5996. numeravit cyclum solis 4, lunae autem 11, qui Pascha assignant Aprilis 18. fuit ergo dies, quae Arsenianorum et Anti-Arsenianorum utrorumque ex aequo schismaticorum, scripta probationis gratia in ignem iniecta pariter arserunt, decima septima mensis Aprilis, quem et sabbatum fuisse oportuit, quoniam 4 cycli solaris annus literam dominicae indicem habet C, quae cernitur in kalendario notata ad diem sequentem octavam decimam eiusdem Aprilis. memorantur inde ostentum pluviae sanguineae mense Maio p. 54 v. 12, expeditio protovestiarum in Occiduos tractus c. 25, exercitus strages ex lue et ducis ipsius protovestiarum mors c. 27, consecrati panis in sacra pyxide deprehensa corruptio dominica *Tyrine* vocata c. 28, ubi p. 79 v. 4 diserte traditur eam particulam putrefactam fuisse illic depositam anno superiori feria quarta hebdomadae maioris. annus ille superior sine dubio fuit Christi 1283, quo cum, ut diximus, Pascha inciderit in diem 18 Aprilis, feria quarta maioris hebdomadae fuerit omnino 14 eiusdem mensis. annus post hunc sequens Christi 1284 cyclum solis numeravit 5 et aureum numerum 12. hae notae Pascha conferunt in diem nonum Aprilis. unde cum dominica *Tyrine*, eadem cum ea quam nos dominicam Quinquagesimae vocamus, illo anno bissextili in diem convenerit 19 Februarii, quo mense superioris anni relegatum Prusam Vec-

cum vidimus, liquet istud eius exilium annuo diuturnius fuisse, siquidem post illam consecrati panis corrupti reperti mentionem, quae ante narrationem revocationis Vecci, ordinem, ut apparet, gestarum rerum sequens, interserit historicus, aliquot facile mensium tempus expleverint, nempe debellatio Scytharum c. 29, conatus imperatoris ad factiones ecclesiae componendas c. 30, reportatio in urbem reliquiarum patriarchae Arsenii c. 31, clades P 565 Christianorum in Syria seu initium belli a Sultane Babylonis Latinis Antiochiam Tripolim et Ptolemaïdem tenentibus illati, cuius secuti posterius ultimi eventus a nostro per occupationem memorantur c. 32, denique secundum matrimonium Andronici imperatoris, de quo c. 33. his cunctis circumspectis, haud temere videbimur affirmare evocationem Vecci Prusa Byzantium anno Christi 1284 circa mensem Maium Iuniumve contigisse, ipsum vero synodo tunc habita damnatum, ab imperatore frustra diu conato eum ad partes trahere, in custodiam arcis a Sancto Gregorio nominatae traditum, quod sub finem c. 35 docet Pachymeres. haec faciunt ne assentiri possim Henrico Spondano, dum Vecci damnationem, sub quam mancipatus est carceri, anno Christi 1283 tribuit.

V. Perstitit quidem Veccus usque ad mortem in ea arcis San-Gregorianae custodia, sed conditione non semper eadem. nam initio durissime habitus est in summa inopia, sine ulla provisione necessariorum ad victum. eius incommodi laxamentum aliquod quando et quomodo acceperit, indicat obiter loco non suo Pachymeres, ad calcem modo memorati c. 35, cum ait a proficiscente in Orientem Athanasio iam creato patriarcha, et fretum ad Helenopolim traiciente, missum ex itinere in arcem S. Gregorii magnum logothetam, qui Vecco centum aureos, Meliteniotae quinquaginta donaverit, Metochita sociorum Vecci altero iam antea propter morbum in domum propriam relato. investigemus, si qua possumus, istius gestae rei tempus. successit Gregorio Cyprio in Constantinopolitano patriarchatu Athanasius, nec statim ac nullo interregno medio successit. primum igitur videndum quamdiu Gregorius in sede perstiterit, tum quo inde intervallo suffectus ipsi fuerit Athanasius, postremo professionis huius in Orientem tempus. primum quod attinet, Gregorius in abdicatione throni scripto expressa, quae recitatur p. 130 v. 20, ait se annos sex et quod excurrit in possessione patriarchatus perdurasse. creatio huius et inauguratio, capitibus libri prioris 14 et 15 narrata, contigit, ut illic innuitur, paulo post Iosephi mortem, quam superiori capite demonstravimus sub initium Martii anno Christi 1283 evenisse. initum porro a Gregorio patriarchatum ante medium Aprilis, cogit affirmare, quod historicus p. 48 v. 5 memorat, feria iam tum secunda maioris hebdomadae fuisse Cyprium in plena possessione patriarchalis

potestatis. fuit enim illo anno, ut capite superiori ostendimus, Pascha die Aprilis 18; unde maioris hebdomadae feria secunda diem Aprilis 12 insederit. quo anteriorem inaugurationem Gregorii fateri necesse sit: ex qua si sex anni pleni et aliquid praeterea excurrentis temporis numerentur, reperiemus eius abdicationem in annum Christi 1289 post medium Aprilem conferri oportere. ponamus ergo licet abdicationem Cyprii et secessum eius in monasterium Aristinae c. 10 l. 2 narratum, mense Maio aut Iunio anni modo memorati a Christo nato 1289 accidisse. hinc duo tresve menses fluxerint in altercationibus et disquisitionibus a nostro historico relatis a capite 11 libri 2 ad 15, quo tandem scribitur Athanasium iam antea electum patriarcham, die 14 mensis Octobris in templo rite fuisse ordinatum. procedit ergo prior patriarchatus Athanasii a pridie Iduum Octobris anni aerae Christi vulgaris 1289.

P 566 VI. Paulo ante memoratam Athanasii patriarchae transmissionem freti ad Helenopolim et profectionem in Orientem communem illi fuisse cum Andronico imperatore docet noster hoc libro 2 c. 18, dum imperatorem se contulisse Nymphaeum narrat, et eo itinere partes Bithyniae transgressum ibi obiter egisse circa Veccum et eius socios, quae paulo ante (nimirum c. 35 l. 1) se memorasse ait. quibus verbis innuit Athanasii quidem patriarchae nomine, imperatorem Andronicum comitantis, missum magnum logothetam ad Veccum: caeterum id totum esse actum instinctu et iussu imperatoris. nec enim erat verisimile patriarcham, austerum hominem ac ferum, sponte initurum cogitationem Vecci et sociorum eius, quos pessime oderat homo schismati addictissimus, sublevandorum. unum hic quandam male cohaerentis et secum ipsa collisae narrationis speciem habet, siquidem illo priori loco p. 103 v. 11 affirmat historicus magnum logothetam, qui ad Veccum ab Athanasio missus est, nondum fuisse protovestiarium, p. autem 153 v. 6 diserte scribit Andronicum imperatorem, iis obiter cum Vecco transactis quae paulo ante diximus, Nymphaeum pervenisse comite secum ducto Muzalone, super antiquum honorem magni logothetae nova protovestiarii dignitate decorato. sed haec facilem conciliationem habent, si dicatur statim, postquam a praescripta sibi profectione ad Veccum Muzalo rediens imperatorio comitatu se iterum adiunxit, ab Augusto in ipso itinere, prius quam Nymphaeum perveniret, fuisse protovestiarium declaratus. nihil ergo causae est cur istud laxamentum aerumnarum Vecci non ad illud pertinere affirmemus tempus quo Andronicus ex urbe regia Nymphaeum se contulit, prout l. 2 c. 18 memoratur. explorandum ergo nobis est quando contigerit ista profectio. narrat capite superiori noster historicus mortem expatriarchae Cyprii et circa eius sepulturae formam praescriptiones ab ipso Augusto ad fune-

ris curatores missas, quae satis indicant non abfuisse tunc illum ab urbe: nam si iam tunc peregrinaretur, non tam cito perferri ad eum nuntii mortis Cyprii potuissent, ut exiguo illo spatio, quod ab obitu ad funus interest, per crebros subinde missos tam distincte caveret ne modus excederetur sepulcralium privati hominis honorum. erat ergo Constantinopoli Andronicus, quando mortuus et sepultus est Cyprius; et primus post istum notabilis eventus fuerit discessus imperatoris eiusdem ex urbe, propterea sequenti mox capite a Pachymere narratus. cesserat patriarchio Cyprius iuxta verisimiliter a nobis paulo superius statuta circa mensem Iunium anni Christi 1289. post tres aut paulo plus menses, pridie Idus Octobris Athanasius in thronum evectus est. Novembri, Decembri, Ianuario insequentibus verisimiliter acciderit, quod capite libri 2 c. 17 refertur, nempe Cyprium gloriae avidum hominem, cum se tamdiu neglectum in secessu ac solitudine doleret, ringi ac confici aegritudine coepisse; ex quo ei taedio languor ille multorum dierum extiterit, quo consumptus demum est circiter mensem, ut apparet, Martium. Aprili mox insequente, apta regiis expeditionibus tempestate, Andronicus Augustus ex urbe movens, amoenae ac circumductae peregrinationis metas Nymphaei denique defixerit, eo perveniens sub mensem Iunium. circa Maium igitur anni Christi 1290 laxata custodia Vecco fuerit, postquam egestatis cum captivitate iunctae incommoda tolerasset annis sex integris, a mense videlicet Maio aut Iunio anni Christi 1284 iuxta prius definita n. 5 huius capituli.

VII. Hac eadem in Orientales tractus peregrinatione Andronici contigisse praeterea oportuit accessum eius Dacibyzam, ubi sub custodia tenebatur Ioannes Theodori Lascaris filius, quem Michaël Andronici pater immani fraude circumscriptum imperio deiecit et excoecavit. huc profectum Andronicum narrat Pachymeres l. 1 c. 36 petiisse a Ioanne coeco veniam iniuriae ipsi a Michaële patre suo illatae, et multis benevolentiae significationibus ac donis eblanditum ab eo fuisse cessionem iuris ad imperium sui. ratio, quae cogit dicere tunc id actum, haec est. noster illo capite diserte asserit post conventum ab Andronico Ioannem missum fuisse ab Athanasio iam patriarcha protovestiarium ad Veccum; quod idem alibi factum affirmat eo itinere quo Nymphaeum se denique, illic diu commoraturus, imperator contulit. igitur et haec eadem via per Dacibyzam Andronico ducta est. non enim bis patriarcha Athanasius protovestiarium ad Veccum misit. P 567 recte itaque admonet sub finem capituli historicus haec se in antecessum hoc loco ex multo posteriori memoria praelibasse. dicet aliquis: quare igitur Pachymeres ipso initio istius capituli p. 103 v. 16 sic loquitur: *sed me praeterierat quod paulo prius contigit, imperatorem videlicet ex urbe se contulisse Dacibyzam, etc.*

respondeo: non haec referenda sunt ad colloquium Vecci cum patriarcha Gregorio habitum, toto praecedenti capite 35 descriptum, sed ad obiter adtextam ad calcem illius capitis mentionem laxatae multo posterius Vecci custodiae, in quam post id colloquium est coniectus. id ergo tantum illa capitis 36 prima verba significant, paulo ante quam in saepius memorata imperatoris Andronici profectione in Orientem, per missum in arcem S. Gregorii protovestiarium, Veccus in paulo tolerabiliorem conditionem transferretur, aditum Dacibyzae ab Andronico Ioannem Theodori Lascaris Augusti filium.

VIII. Mors inde Vecci narratur p. 270 v. 14. sed quo anno contigerit disquirendum nobis historicus relinquit. experiamur ergo ecquid, sequendis vestigiis rerum ab illo serie continua, qua gestae sunt, narratarum, possimus certo deprehendere quantum praecise spatii intercesserit a modo memorata relaxatione acerbitalis in Vecci carcere ad perfectam eius, quae felici demum obitu ei obtigit, liberationem ab aerumnis omnibus. primum certum est Andronicum imperatorem Nymphaei perstitisse spatio plus annuo. refert enim noster p. 154 v. 11 fuisse eum illic *undetrigesimo mensis Iunii die quo sanctorum apostolorum* (Petri nempe et Pauli) *festum celebratur, altero currente anno ex quo imperator castra illic habebat: διετέλας τρεχούσης ἐστρατοπεδεύ- μένῳ τῷ βασιλεῖ.* cum ergo numero superiori verisimiliter statuerimus Andronicum Augustum pervenisse Nymphaeum circa initium Iunii anno Christi 1290, quod illo c. 9 Pachymeres memorat dissidium principum matronarum contractum occasione panegyris apostolorum, contigerit 29 die Iunii anni Chr. 1291, quando iam annum alterum suae apud Nymphaeum commorationis Andronicus inchoaverat. reditus eius inde in urbem notatur p. 165 v. 3, et assignatur diei duodetrigesimae Iunii, anni videlicet statim sequentis aerae Christi vulgaris 1293, cum iam reparata fuissent damna incendii, quo biennio ante abdicationem Athanasii, ut diserte traditur p. 178 v. 6, Forum magnum conflagraverat.

IX. Abdicationis porro modo memoratae Athanasii tempus satis diserte Pachymeres exprimit, dum p. 177 v. 9 scribit ipsum *exactly quadriennium in patriarchatu explevisse, ita ut initi relictiue regiminis ecclesiae eandem ferme numeraverit diem sextam decimam Octobris.* alludunt haec ad prius scripta p. 146 v. 1, ubi dicitur quartam decimam Octobris diem primam Athanasio patriarchatus initi fuisse. pertinet hoc, ut dixi num. 5, ad annum Chr. 1289, ex quo anni vertentes quatuor in diem 14 Octob. an. 1293 desiere. biduo post throno cessit Athanasius, gesta patriarchali dignitate annis omnino quatuor et duobus praeterea diebus. incendium ergo magni Fori anno 1291 sub medium Novembrem evenit, cuius ruinae spatio mensium fere

octo adeo strenue a civibus reparatae sunt, ut rediens in urbem imperator extremo Iunio anni 1292 *gratularetur*, quod historicus ait p. 180 v. 8, *solo sibi aurium indicio constare notitiam incendii, nullo iam oculis superstite sui vestigio sensibilis.* ab hoc loco quae narrantur a nostro historico serie continua, res prout evenere declarante, usque ad c. 29 l. 3, quinque fere annorum explent spatium. unde quod scribitur p. 270 v. 16, mortuum esse Veccum sub finem Martii, ad annum sine dubio pertinet Christi 1298. octo igitur annis post laxatam aliquantulum custodiam, perstans nihilominus Ioannes Veccus in carcere, quoniam imperatori assentiri ad schisma revocanti constantissime semper renuit, ad suorum, ut sperare licet, praemia laborum a deo vocatus in coelum est. at Meliteniotes, alter eius sociorum, non prius quam post decem evolutos inde annos, pari laude com- P 568 mendatus invictae in fide Romana constantiae, decessit. tempus sic exprimit Pachymeres p. 636 v. 7 *μηνὸς Βοηδρομιῶνος κατὰ τὴν καινὴν κυριακὴν mense Aprili circa novam dominicam.* inter dominicas Graecorum nullam in horum ecclesiasticis libris reperio quae proprio nomine *καινή nova* vocetur. puto sic dictam a Pachymere dominicam Paschalem, cuius hebdomas *διακαινήσιμος* illis dicitur: sic enim aliqui vocem illam scribunt. fuit ille annus, ut ex serie rerum in synopsi demonstro, Christi 1308, quo Pascha incidit in 14 Aprilis. circa illum ergo diem obierit Meliteniotes.

C A P U T III.

Definitur tempus evectionis ad imperium Michaëlis Palaeologi Andronici filii, nec non huius coniugii cum Maria filia regis Armeniae.

I. Scribit Pachymeres l. 3 c. 1, cum videret Andronicus Michaëlem filium suum primogenitum iam ultra puberem proventum aetatem, et ea edentem specimina bonae indolis morumque proborum quae dignum eum Augusto fastigio monstrarent, adsciscendum ipsum sibi putasse in imperio collegam, ideoque solemnem eius inaugurationem in templo Sanctae Sophiae a patriarcha celebrari curasse; quam describit illo c. 1 l. 3. fuisse illum patriarcham Ioannem Cosmam ex rebus, quae ante ac post narrantur, manifestum redditur. unde cum is ecclesiae Constantinopolitanae praeesse coeperit, ut capite sequenti et in synopsi chronologica huius historiae demonstrabimus, kalendis Ianuarii anni Christi 1293, non videtur dubium quin statim post illic memorata Michaëlis coronatio, ministerio patriarchae facta die festo magni Constantini, ad illum quem dixi annum pertineat, et ad mensem eius Maium. nam ut diserte historicus memorat, et ex

usu etiam hodierno Graecorum ac ecclesiasticis eorum libris, quos editos habemus, patet, anniversaria memoria magni Constantini simulque matris eius S. Helenae die mensis Maii vicesima prima recolitur in ecclesia Graeca. unde verisimile est traditione veteri Constantinopoli acceptum tali die fato functum Constantinum; quamvis Socrates l. 1 Hist. Eccl. c. 26 diserte scribat illum obiisse 22 Maii, ἐτελεύτησε inquit τῇ δευτέρῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Μαΐου μηνός.

II. Ex his sequi videtur imperium Michaëlis iunioris Palaeologi a mense Maio anni Christi 1294 procedere. sed huic obstat quod Pachymeres p. 561 v. 13 duodecimum Michaëlis huius annum cum Andronici patris ipsius tertio supra vicesimum comparat. cum autem, ut c. harum Observationum primo demonstravimus, solus imperare Andronicus coeperit sub finem anni Christi 1282, unde est consequens ut anno Christi 1294 duodecimum is imperii annum egerit, sic manifestum est, si primus Michaëlis cum patris eius duodecimo concurreret, duodecimum Michaëlis eiusdem cum Andronici vicesimo quarto fuisse concursurum. ergo ut duodecimus Michaëlis Andronici vicesimus tertius sit, promovenda necessario est in annum praecedentem, Christi 1293, Andronici undecimum, epocha principatus Michaëlis; et fatendum ante coronationem solemnem, quae anno Christi 1294 celebrata est, iam illum a patre adscitum fuisse in consortium Augustae potestatis. nec illud prorsus Pachymeres tacuit: nam in titulo c. 4 l. 3 Michaëlem iam tum Augustum iuniorem vocat, cum de eius matrimonio tractaretur longe ante adductam ex Armenia Mariam, quam deinde duxit. credibile igitur est iam a principio anni Christi 1293 Michaëlem ab Andronico patre fuisse collegam assumptum.

III. Et sit illud sane verisimile ex aetatis mentione qua obiter indicat historicus invitatum Andronicum ad imperatoriae communicationem dignitatis filio abunde iam adulto non ultra differendam. scribit illic videlicet Pachymeres ipso protinus ingressu l. 3 p. 195 v. 1, ἐπεὶ δ' ἀντίπαις ἦν ὁ υἱὸς Μιχαὴλ ἤδη τῷ βασιλεὶ καὶ τὸν ὑπὲρ τὸν ἔφηβον ἤλανθεν. quoniam vero erat imperatori filius iam ultra puberem adultus aetatem Michaël. ἀντίπαιδες Graecis ἔφηβοι dicuntur adolescentes annum aetatis supergressi quartum decimum. atqui sat longo intervallo provectum ulterius Michaëlem hoc tempore oportuit; cum eum aut anno Christi 1273 aut non multo post natum fuisse sit verisimile. nam Andronicus eius pater nuptias cum eius matre celebravit anno Christi 1272, iuxta dudum a nobis constituta l. 3 priorum Observ. c. 8. ponamus Christi 1274 aut, quo vix recedi ulterius potest, 1275 ortum in lucem Andronici primogenitum Michaëlem. iam ergo quando Andronicus imperii undecimum Christi anno 1293 numerabat, Michaël saltem octavum decimum vitae annum attigerat. unde causa non erat cur differret pater iam pridem decretam eius assumptionem in

collegam principatus. apparet igitur iam tum illo anno Christi 1293 euectum a patre in consessum Augusti solii fuisse Michaëlem: licet, forte propter nutantem illo anno patriarchae Athanasii mox exauctorati dignitatem, differendam Andronicus putaverit imperantis secum ex tunc filii celebrem inaugurationem in illud tempus quo novus patriarcha Ioannes Cosmas in pleno ac pacifico aliquot iam mensibus perstitisset exercitio patriarchalis potestatis, et ad augustiorem istam ceremoniam reddendam expectatus esset dies Constantini Byzantini imperii fundatoris anniversaria celebritate insignis. nuptiae deinde eiusdem Michaëlis Augusti iunioris cum Maria filia regis Armeniae, l. 3 c. 5 et 6 a nostro historico relatae, ad diem 16 Ianuarii anni Christi 1296 pertinent, prout ex serie rerum in synopsi monstramus.

CAPUT IV.

De Ioannis Cosmae patriarchatu, et restitutione Athanasii.

I. Inter Athanasii Constantinopolitani patriarchae deiectionem e throno et restitutionem in thronum Ioannis Cosmae patriarchatus infinditur, multis vicissitudinibus varius, per quas tamen sat longo spatio duravit. eius qua ineuntis qua desinentis definire momenta, spatiaque totius durationis exacte dimetiri, cum est huius historiae callere chronologiam volenti necessarium, tum idem propter confusionem perplexe mistarum rerum historicique nostri ambiguum alicubi de his affirmationem haud sane obvium facileque explicatu fore sperandum est, lectori praesertim primum ad haec advertenti et defungi, ut fere fit, obiter cupido. huius ego studio ut pro mei ratione officii serviam, cuncta hic eius generis quam brevissime et clarissime potero exponam.

II. Id agenti ante omnia considerandum occurrit, quod a Pachymere scriptum extat p. 368 v. 2, Athanasium expatriarcham, quando eum die Ianuarii decima nona imperator Andronicus cum episcopis et populo convenit, transegisse in illo monasterii secessu annos decem, minus novem mensibus. in eo asserto sibi egregie constat historicus: dixerat enim p. 177 v. 8 Athanasium, renuntiato patriarchatu, monasterio Cosmidii fuisse inclusum die 16 Octobris, cum ante annos quatuor die quarta decima mensis eiusdem patriarchatus possessionem adiisset. erat ille annus, quo Athanasius in monasterium Cosmidii e patriarchio migravit, Christi aerae 1293, prout in Synopsi subiicimus oculis: alter autem annus, cuius Ianuarii 19 conventus illic idem ab Andronico Athanasius fuit, in eadem Christi aera sine dubio millesimus trecentessimus quartus numerabatur. quia vero nonus annus privatae commorationis Athanasii apud monasterium Cosmidii evolutus fuerat die 16 Octobris anni praecedentis Christi millesimi trecen-

tesimi tertii, et si decimus a tali epocha fuisset explendus annus, perseverare idem clausus in isto loco debuisset usque ad 16 Octobris insequentis diem, a quo dies 19 Ianuarii novem fere solidis abest mensibus, apparet quam ad verum exacte definita Athanasii in Cosmidii monasterio secreta habitatio fuerit spatio praeciso decem annorum, minus novem mensibus.

III. Haec utcumque non inutiliter in rem nostram annotata sunt, non absolvunt tamen propositam de principio et fine patriarchatus Ioannis Cosmae quaestionem, siquidem is nec inchoavit statim a recessu Athanasii in monasterium Cosmidii, nec eo momento desiit quo Andronicus Athanasium eundem ibi convenit. sed de initio quidem clare tradit Pachymeres p. 186 v. 9, kalendis Ianuarii Ioannem Cosmam rite fuisse inauguratum patriarcham. nec dubium ex toto contextu rerum ante ac post ibi narratarum est, quin istae kalendae Ianuariae fuerint proxime secutae post discessum e patriarchio Athanasii et huius inclusionem in monasterium Cosmidii, quam 16 die Octobris anni Christi 1293 contigisse vidimus. maneat igitur pro certo Ioannem Cosmam a kalendis Ianuariis anni Christi 1294 praeesse patriarchali potestate Constantino-politanae ecclesiae coepisse. quia vero quando, novem annis et octodecim diebus inde vertentibus, Andronicus imperator episcopos clerum et populum secum ducens Athanasium adiit, nondum manifeste Cosmas abiecerat possessionem patriarchalis honoris, quem nec ipse Athanasius utcumque tunc delatum admisit, et Cosmas postea, ipso fatente imperatore adhuc patriarcha verus, etiam ut talis anathemati subiecit quemcumque qui moliretur Athanasium in throno reponere, quaerendus alibi est verus et indubitatus finis patriarchatus Cosmae.

IV. Is porro non alibi reperietur quam p. 382 v. 18 sqq., ubi refert Pachymeres Andronicum abscindentem nodum quem solvere nequibat, dum episcopos in synodo sine modo aut spe conventionis de abdicatione Ioannis Cosmae et restitutione Athanasii altercantes videt, assumptis secum iis qui Athanasio favebant, eum iuris securum usu ac facto in patriarchatus possessione constituisse, multis episcoporum et ipso Ioanne Cosma nequidquam reclamantibus, et hoc quidem (etsi vi maiori cedens Sozopolim in patriam recessit) verum se adhuc patriarcham arbitrante. ex tunc tamen ab imperatore ac plerisque Ioannes Cosmas haberi pro patriarcha desiit; et Athanasius functiones eius potestatis (quo iure quave iniuria, deus scit) exercuit. habemus autem hanc epocham insignitam caractere chronologico, sed propter affectatam a Pachymere quandam in verbo ambiguitatem indigente declaratione non perfunctoria.

V. Ait nimirum noster historicus p. 383 v. 13 diem, quo est ab Andronico imperatore vi et manu throno impositus Athanasius, fuisse vicesimum tertium mensis Atheniensibus Maemacteronis dicti, cuius primus et vicesimus dies illo anno in parasceu-

en, hoc est, modo loquendi huic auctori usitato, in feriam hebdomadis sextam inciderit. Maemacterionem alibi Pachymeres constanter, ut in priori observavimus Glossario, Iunium mensem vocat. hic autem non uti eum hactenus consueta notione illud ipsum subindicat, quod non ἀπλῶς et absolute, sed κατ' Ἀθηναίους iuxta Athenienses istum de quo agit mensem fuisse Maemacterionem asserit. sane is esse hoc loco Iunius non potest, quoniam, quo haec gesta esse anno series narrationis fateri cogit, Christi millesimo trecentesimo quarto, cum cyclus solis numeraretur 25, cui competit pro mensibus Februarium sequentibus litera index dominicae D, vicesimus primus Iunii dies dominica, non autem feria sexta fuit. nec medetur huic incommodo, postquam illud animadvertisse visus est, paraphrastes Vaticanus, dum solitus semper alias Maemacterionem Pachymeris Ἰούνιον Iunium interpretari, hoc dumtaxat loco Ἰούλιον Iulium reddidit: nam neque Iulii mensis dies vicesimus primus affixam lateri literam B habet in vulgari kalendario, prout oportuerat ut feria sexta censi posset, sed literam F, feriae tertiae indicem quando D feriam primam sive diem dominicam designat. omnino unus in toto anno est mensis Augustus, cuius diei vicesimae primae litera B anno tali feriam sextam indicans ad latus appicta cernitur. hoc igitur ipso mense contigisse oportuit memoratam p. 384 v. 1 a Pachymere promotionem Athanasii. ac sane suadet idem ille vehemens solis flagrantis aestus, quo excoctum fuisse Andronicum dum hoc ageret Pachymeres innuit verbis illis, ὑπ' αἰθρῇ πῦρ πνέοντι καὶ καιρικῶ πνίγει, sub aëre ignem spirante, ac prout tali tempestate solet fieri, paene suffocante trahentes halitum. quae nemo non fatebitur Sextili sive Augusto mensi, sub Leonis signo et Caniculae sidere longe omnium ardentissimo, eximie convenire.

VI. Idem adstruit ordo gestarum et a Pachymere memoratarum rerum, quae exacte totum spatium inter diem 19 Ianuarii et mensis Augusti 21 complent, ut breviter demonstro. refert historicus l. 5 c. 2 statim a refrigerato primo illo ardore, quo in Athanasii repositionem in sede die 19 Ianuarii passim omnes abrepti fuerant, non paucos antistitum adversa ei promotioni studia monstrasse. qua contentione durante, addit Pachymeres mox p. 376 v. 2 Andronicum diebus Tyrophagiae, qui proxime quadragenarium ieiunium praecedunt, adiisse Ioannem Cosmam. fuit illo anno feria quarta Cinerum dies undecima Februarii; unde illa profectio imperatoris ad Ioannem aliquo septem dierum undecimam Februarii diem ἀμέσως praecedentium contigisse debuit, narrat postea historicus perculsum Andronicum excommunicatione a Ioanne, postquam illum ipse verum adhuc patriarcham agnoverat, in eos intentata qui Athanasium reponere in sede molirentur, multum remisisse de studio in eam restitutionem suo. supervenit his morbus et mors Theodora Augustae matris Andronici, rebus humanis

subtractae feria secunda secundae ieiuniorum hebdomadae, hoc est die Februarii decima sexta, ut p. 377 v. 20 refertur; significaturque ibidem curas universas imperatoris ad curandam, dum aegrotavit, et postquam fato functa est, magnifico ac regio funere honorandam matrem esse conversas. post Paschales non magno inde intervallo secutas ferias aliae urgentes domesticorum affectuum sollicitudines Andronici animum a cogitando de Athanasio averterunt, cura nimirum adornandae profectionis Irenes suae coniugis Thessalonicam cogitantis, et nuptiarum Ioannis despotae sui filii cum filia Chumni sui primarii ministri celebrandarum; quae capite quinto memorantur, et facile dies a Pascha quindecim expleverint. incidit autem illo anno Pascha in diem 29 Martii. adulto igitur iam Aprile resumptum ecclesiae negotium est; et longae illae c. 6 indicatae institui ab episcopis deliberationes coeptae circa excommunicationem a Ioanne Cosma coram in os Andronico Augusto intentatam; quibus absumptum Maium mensem et Iunium non temere prudens aestimator ex historici verbis autumaverit, donec mense Iulio, nihil ab iis sibi sperandum Andronicus videns ad exemptionem scrupuli quem eius animo iniecerat molestissimum inopinata illa Ioannis Cosmae comminatio excommunicationis, se vertere statuit, et longo tempore per missos varios eblandiri a Ioanne ipso conatus est revocationem anathematis illius; cuius tandem voti compos est factus, in optatam ipsi sententiam edita declaratione remissionis ab eodem impetratae Ioanne Cosma; quam scripturam imperator accepit feria illa sexta eademque die vicesima prima mensis Augusti, supra memorata saepius. unde triduo post, die mensis eiusdem vicesima tertia Athanasium in sedis patriarchalis iteratam possessionem imperator induxit. en ut successio et contextus actorum illius anni eundem nos in locum pedetentim ducit, quem procul quasi signaveramus indicio alte se ostentantis characteris chronologici, hoc est coniunctionis feriae sextae cum die Augusti 21; quae coniunctio cum annum exigat cyclo solis 25 insignitum, qualis nullus isto temporum tractu alius est ab anno qui in aera Christiana numeratur quartus supra trecentessimum et millesimum, restat demonstratum anno Christi 1304, die 23 Augusti, desiisse patriarchatum Ioannis Cosmae, Athanasium autem Constantinopolitanae ecclesiae praesidere iterum coepisse. unde consequitur Ioannem Cosmam a kalendis Ianuariis anni Christi 1294 ad diem 23 Augusti anni Christi 1304, annis novem, septem mensibus et 22 praeterea diebus, patriarchatum tenuisse.

P 572

VII. Restat hic definiendus annus eventi notabilis a nostro historico relati l. 3 c. 24, quod sine dubio ad patriarchatum Ioannis Cosmae hic a nobis chronologica ratione definitum pertinet. refert loco laudato Pachymeres pueros quosdam, dum mense Septembri nidos columbarum in Catechumeneis scrutarentur, testas

reperisse intra quas Athanasius patriarchio excessurus scripta quaedam incluserat, prout idem narraverat c. 22 et 23 l. 2. his sic prolatis chartis turbatum vehementer Andronicum fuisse propter memoratum illic anathema ab Athanasio intortum in adversantes sibi. itaque allegasse certos homines ad Athanasium privatim in monasterio degentem, qui ex eo rescirent an et quo animo ista scripsisset. his eum tradidisse scriptum, quo imperatorem omni exolvit scrupulo. scriptum autem istud fuisse consignatum nota temporis ait, mensis Aprilis et indictionis 11 (p. 256 v. 18). igitur id contigerit anno Christi 1298, quo certissimum est indictionem 11 fuisse numeratam Graecis a Septembri anni praecedentis, Latinis a kalendis Ianuariis. illud hic occurrit incommodum, quod literae istae Athanasii declaratrices mentis eius mense demum Aprili post inventionem chartarum absconditarum octavo consignentur, cum tota narratio historici demonstret multo brevius spatium intercessisse inter scrupulum insertum et evulsum animo imperatoris. omnino credo mendum hic esse in duobus alioquin optimis codicibus Pachymeris B et A diserte habentibus μηνὶ Ἀπριλλίῳ, et apud unum Vaticanum veram huius loci extare lectionem. in eo enim legitur μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος ια', hoc est *mense Septembri indictionis 11*. Septembris igitur initio anni Chr. 1297, quo iam Graeci indictionem 11 numerare suo more occupabant, repertae chartae istae fuerint, post paucos vero dies eodem mense literae Athanasii quas diximus conscriptae. fuit autem is annus Cosmae patriarchatus quartus.

CAPUT V.

De lunae defectione totali Constantinopoli visa die 14 Ianuarii anno Christi 1302, quam describit Pachymeres l. 4 c. 15.

I. Fuit Ioannis Cosmae patriarchatus alia quoque conspicuus coelesti nota, eo hic a nobis pertractanda diligentius, quod eius consideratio speretur redundatura in non vulgare stabilimentum chronologicarum huiusce totius historiae rationum. loco modo P 573 indicato, nimirum p. 306 v. 3, scribit noster historicus eodem anno cuius post aequinoctium autumnale cometa praecedente capite descriptus apparuerat, Ianuario currente, cum primus lunae a novilunio progressus simul cum illo mense incepisset, eum planetam plenilunio in deliquium incidisse, prout imperatori praedixerant astronomicarum periti rationum, nempe ita ut obscurari coeperit fere tertia noctis hora, a parte disci lunaris Orientali, paulatimque per horae spatium caligine subintrante, prorsus intra umbram luna tota absorpta, nigra perstiterit horae triente. post quod resumens lento progressu, a limbo coeli parti Orientali obverso, perditum lumen, tota sensim hora tenebris emergens, pura

denique plenum os, ut antea, lucens ostendit. his fere verbis auctor istud phaenomenum exprimit, quotus is annus ab orbe condito, qua solet interdum uti aera, numeratus fuerit tacens. consului ego super hoc domesticum oraculum doctissimi humanissimi mihiq[ue] amicissimi patris Ioannis Baptistae Riccioli societatis nostrae, datis ad illum hinc Roma literis circa initium Aprilis anno Christi 1667. ad eas mutuam eius epistolam hic describere operae pretium duxi.

Epistola Ioannis Baptistae Riccioli soc. Iesu ad Petrum Possinum eiusdem societatis.

Reverende in Christo pater.

Pax Christi.

Cum Pachymeres l. 4 c. 15 narret visam Constantinopoli eclipsim lunae totalem mense Ianuario, hora noctis 3, ita ut luna post horam fere tota intra umbram telluris immersa fuerit et emergere visa sit ab umbra post horae trientem tandemque post horae intervallum tota emergerit, neque vero diem neque annum exprimat, sed solum id accidisse tempore Andronici Palaeologi referat, iubes me, pater doctissime et amantissime, inquirere ex mea Astronomia Reformata quoto Christianae epochae anno talis eclipsis contigerit; supponisque ex contextu rerum gestarum annum huiusmodi consistere inter 1298 et 1310 dictae epochae. ut votis tuis obsecundarem, examinaui plenilunia Ianuarii omnium praedictorum annorum; et respondeo distincte per tres conclusiones; supponoque pro certo, ex mea tum Geographia tum Astronomia Reformata, Constantinopoli altitudinem poli esse graduum 42 56, eiusque meridianum orientaliorem esse Bononiensi (cui affixae sunt meae tabulae) hora 1 min. 20 26.

I conclusio.

Inter annos Christi 1298 et 1310 nullus fuit, in cuius Ianuario fuerit plenilunium eclipticum, nisi anni 1301 1302 et 1303.

Ratio est quia, ut lunae eclipsis sit naturaliter possibilis, lunae distantia a propiore nodorum non debet excedere gradus 17 20, ut docui libro 5 Almagesti Novi. at in pleniluniis Ianuarii omnium annorum ab anno 1298 ad 1310, demptis annis 1301 1302 1303, luna distat a propiore nodo plus quam gradus 17 20, ut ex prima tabella infra scripta liquet. ergo etc. et ad id discernendum sufficit adhibere plenilunia media.

T A B E L L A.

P 574

<i>Anni vulgaris epochae Christi.</i>	<i>Menses.</i>	<i>Plenilunium me- dium Constanti- nopoly post me- ridiem.</i>	<i>Lunae locus verus tem- pore pleni- lunii.</i>	<i>Nodi Ω Bo- rei locus ve- rus.</i>	<i>Distantia lunae a nodo pro- piore.</i>
Anni	Menses	Dies. H. <i>ι.</i> <i>υ.</i>	S. Gr. Min.	S. Gr. Min.	Gr. Min.
1298	Ianua- rius.	28 8 48 51	4 15 46	0 20 59	65 4
1299		17 17 37 29	4 9 35	11 22 13	42 38
1300		7 2 26 7	3 28 42	11 13 27	44 45
1301	Ianua- rius.	24 23 58 48	4 16 6	10 23 8	8 2
1302		14 8 47 26	4 1 26	10 4 22	2 56
1303		3 17 36 4	3 16 53	9 5 36	11 17
1304	Ianua- rius.	22 15 8 46	4 4 23	8 25 16	39 7
1305		11 0 57 24	3 25 7	8 6 30	48 37
1306		0 8 46 2	3 17 32	7 17 44	59 48
1307	Ianua- rius.	18 6 18 33	3 28 0	6 27 28	89 28
1308		8 15 7 22	4 0 9	6 8 39	68 30
1309		26 12 40 3	3 18 50	5 18 19	59 28
1310		15 21 28 41	4 3 31	4 29 33	26 1

II conclusio.

Ex tribus pleniluniis eclipticis mensis Ianuarii annorum Christi 1301 1302 et 1303 solum plenilunium anni 1302 respondet conditionibus a Pachymere relatis. plenilunia enim annorum 1301 et 1303 Ianuario facta neque totalem eclipsim cum mora notabili in umbra terrae habuerunt; neque aut initium in iis aut medium eclipsis fuit circa tertiam noctis horam, sed longe pluribus horis post. at eclipsis anni 1302 Ianuarii die 14 fuit totalis, cum insigni mora lunae in tenebris; et eius initium fuit prorsus hora tertia noctis Constantinopoli, ut patebit ex calculo infra scripto; et quoad hoc respondet exacte relationi Pachymeris.

III conclusio.

Recuperatio luminis post horae trientem asserta a Pachymere non fuit vera recuperatio luminis radiorum solis directe lunam illuminantium, cum luna morata sit re vera in umbra terrae hora 1 42 24. sed ob radios solis refractos rubicunda coepit apparere, licet intra umbram esset, ut plerumque evenit in eclipsibus totalibus, iuxta ea quae demonstravi in 5 libro Almagesti Novi, c. 5.

P 575

C A L C U L U S

*eclipsis lunae totalis cum mora, visae Constantinopoli anno
Christi MCCCII, Ianuarii die 14, nocte sequenti.*

altitudo poli Constantinopoli. Grad. 42 56.
meridianus Constantinopolis orientior Bononiensi hor. 1 20 26.

tempus aequale plenilunii post merid. hor. 10 37 32.
tempus apparens plenilunii post merid. hor. 10 25 20.

	Signa	Grad.	min. 1.	min. 2.
Solis verus locus in Aquario post signa	10	2	33	18
apogei solaris locus.	3	2	29	38
anomaliam solis aequata	6	29	55	58
lunae locus verus in Leone seu post signa	4	3	33	18
anomaliam lunae coaequata	5	29	14	44
nodi ♄ borealis lunae locus medius	10	4	21	31
et nodi australis ♄	4	4	21	31
distantia lunae a nodo australi	0	1	18	13
verus igitur locus nodi ♄ australis	4	4	15	46
lunae latitudo maxima	0	4	58	30
argumentum latitudinis verae lunaris	5	28	17	32
latitudo ergo vera et borealis lunae in me- dio eclipsis, seu in momento plenilunii	0	0	8	52
semidiameter apparens lunae	0	0	16	12
et diameter	0	0	32	24
semidiameter umbrae correcta in loco				
transitus lunae	0	0	47	43
scrupula deficientia	0	0	55	3
digiti eclipsati 20 19 4				
horarius lunae motus a sole	0	0	35	30
scrupula incidentiae aut repletionis	0	0	53	21
scrupula semimorae in umbra.	0	0	30	13
	dies	horae	min. 1	min. 2
semidiurnum tempus Constantinopoli	0	5	43	20
initium eclipsis in horis post meridiem	14	8	43	30
in horis noctis sequentis	14	3	0	10
initium totalis immersionis post meridiem	14	9	34	28
in horis noctis sequentis	14	3	51	8
medium eclipsis seu plenilunium post me- ridiem	14	10	25	20
in horis noctis sequentis	14	4	42	0
initium verae recuperationis luminis post meridiem	14	11	16	32

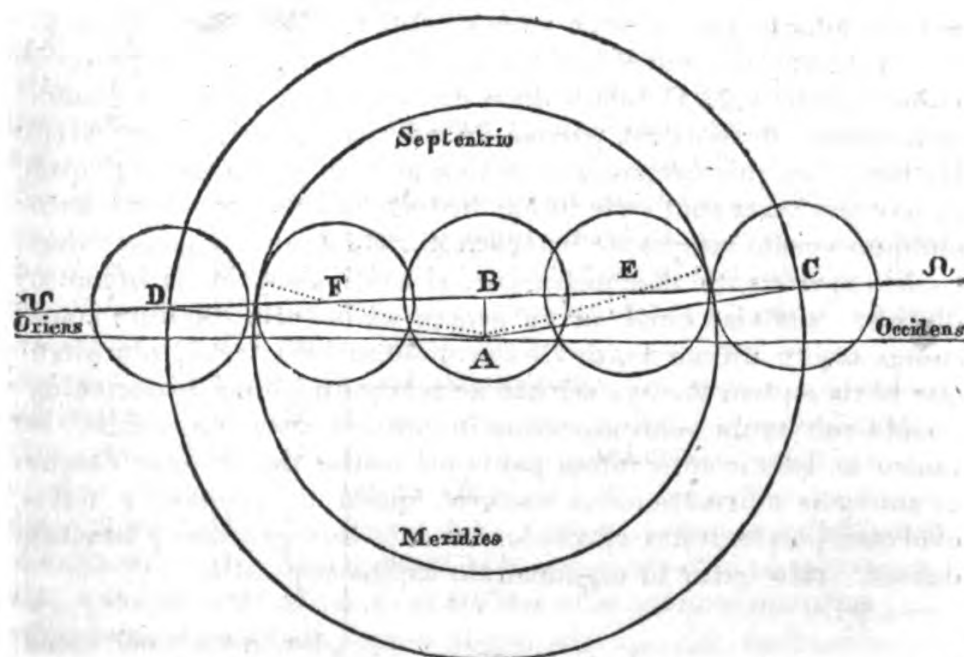
	dies	horae	min. 1	min. 2
in horis noctis sequentis	14	5	33	12
finis eclipseos verus post meridiem	14	12	7	30
in horis noctis sequentis	14	6	24	10
tota mora lunae in umbra terrae	0	1	42	24
tota duratio eclipseis	0	3	24	20

Bononiae 16 Aprilis 1667.

R. V. Servus in Christo
Ioannes Baptista Ricciolus.

Hactenus epistola R. P. Riccioli, cui ad notitiam perfectam P 576 deliquii lunaris a Pachymere memorati nihil addi potest nisi forte typus eclipseos eiusdem, quem a summo amico talium peritissimo meo rogatu delineatum, hic, cum bona R. P. Riccioli venia, ne quid lector e solitis tali occasione praestari desideret, apponam.

Typus eclipseos lunaris visae Constantinopoli die 14 Ianuarii anni MCCCII.

- A centrum umbrae. C B media duratio hor. 1 42 10.
 B centrum lunae. B D idem.
 A B latitudo lunae borealis 8 52. C D integra duratio hor. 3 24 20.
 A C et A D summa semidiametrum, umbrae 47 43 et lunae E B media mora 51 12.
 16 12. B F idem.
 integra mora hor. 1 42 24.

III. Primus usus huius deliquii lunaris est certa indicatio anni, quo memoratus capite praecedenti cometa comparuit. ait Pachymeres eodem anno quo post aequinoctium autumnale visus

cometes fuerat; mense Ianuario conspectam eclipsim lunae. scribit et numerat more Graecorum. hi enim mundi annos, qua aera vulgo utebantur, a Septembri mense inchoabant. unde non est dubium quin per autumnum anni Christi 1301 nova illa crinita stella conspecta in coelo fuerit; quin a vernis mensibus eiusdem anni ad finem Septembris prodigiosa illa, quam describit historicus extremo c. 14, exarserit coeli ariditas, prata et segetes plantasque omnis generis adurens, puteos quoque perennes et vivas uberrimorum fontium scaturigines exsiccans. denique quod *inter haec*, hoc est circa hoc tempus, contractum historicus memorat p. 304 v. 3, Michaëlis despotae cum Terteris filia a cræle Serbiae repudiata connubium, ad hunc quoque ipsum 1301 Christi annum haud dubie pertinere putandum est. et confirmatur idem caractere chronologico, quo antè narrata superiori anno Christi trecentesimo supra millesimum vindicantur, refert siquidem Pachymeres p. 302 v. 8 patriarcham Ioannem Cosmam se contulisse ad Andronicum imperatorem, et cum eo simul ad Palaeologorum monasterium ivisse die 25 Octobris, quae tunc numerata fuerit feria hebdomadis tertia. nempe anno Christi 1300 bissextili cyclus solis 21 literas dominicales habet duas, C et B, quarum posterior cum insigniens 23 Octobris diem ostendat eam illo anno dominicam fuisse, demonstrat pariter 25 eiusdem mensis fuisse feriam tertiam. ac quia caetera eventa tum ante tum post istam eclipsim ea fere qua gesta sunt serie in hac historia referuntur, eorum ferme omnium verum tempus ex hac coelesti nota designari posset; quod facili experimento demonstrarem, si tanti esset in iis immorari diutius. sufficiat quod in eo genere ad lectoris solatium consti sumus capite ultimo huius Observationum libri tertii, ubi pleraque libris septem Pachymerianae de rebus Andronici historiae descripta sub unum velut aspectum in annos digesta coniecimus. est tamen ex istis eventis unum paulo intricatius implicatione casuum et ambiguis affirmationibus auctoris, quam ut relinqui a nobis, evolvere perplexitates chronologicas hoc loco professis, intactum debeat. esto igitur id argumentum capitis sequentis.

C A P U T VI.

Intricatae rationes temporum circa Rontzerii ac Catelanorum res et acta explicantur.

I. Quae tribus ultimis libris huius historiae de Rontzerio, Pharenda Tzime, Mpyrigerio Tentza et quibusdam aliis Latinis duobus, tum de militibus quibus praeerant, Catelanis et Amogabaris, primum auxiliaribus infidis, deinde feris hostibus Andronici et Romanorum, referuntur, haud satis dilucide ordinata sunt ab historico, vel sub finem longi et laboriosi operis fesso, vel ob in-

dignationem in Catelanos et duces eorum, propter atrocissimas in suam gentem iniurias, numquam fere sine indicio perturbationis ex vehementi odio eorum recordante, ideoque imperfecte defungente distinctione et explicatione necessaria. huic ut pro virili medeamur incommodo, in gratiam lectoris studiosi confusam istam congeriem hic evolvere, et chronologica methodo suis acta eiusmodi et eventa singula alligare epochis aggredimur, initio a prima Rontzerii et Catelanorum e Sicilia in terras Orientalis imperii evocatione ducto.

II. Narrat l. 5 c. 12 Pachymeres : imperatorem parum praesidii adversus Persarum irruptiones in Orientales imperii regiones in Romana militia reperientem, ideoque respicere coactum externa auxilia, primum Pharendam Tzimem cum manu militum, quos e sibi subditis armaverat, suppetias ultro venientem grate excepisse; ac praeterea offerentem se ad idem per literas Rontzerium amplis conditionibus invitasse, quibus ille permotus postea cum magno navali exercitu venerit Constantinopolim. istius Andronicum inter et Rontzerium per literas invicem scriptas initae stipulataeque conventionis tempus non diserte notatum a nostro historico, ex causa, qua inductum ad eam tractationem Rontzerium ait, divinandum est. scribit autem ille Rontzerium ex milite templi post captam ab Aethiopibus (hoc est Saracenis duce Sultane Aegypti Melec Seraf dicto) Ptolemaidem, ditissimam et munitissimam urbem Phoeniciae (quod anno Christi 1291 die 18 vel, ut alii, 19 Maii contigisse accurate Spondanus illo anno docet ex scriptoribus illorum temporum) manu collecta sibi obnoxiorum, quaestuosam aliquandiu per illa maria piraticam fecisse, partisque magnis opibus ducem iam classis validae Friderico Siciliam obtinenti (Theuderichum hunc perperam vocat Pachymeres) militarem longo tempore certi pactione stipendii operam navasse, P 578 bello quod ille adversus ecclesiam rebellis contra Carolum gerebat Apuliae regem. caeterum hoc tandem bello nuptialibus conditionibus dirempto, quibus Ecaterina regis Caroli filia regis Siculi fratri collocata sit, Rontzerium haerere amplius in Sicilia non valentem, quod eum Romanus pontifex dedi sibi puniendum a rege Siculo poscebat, pactum de quo diximus iniisse cum Andronico.

III. Ita ibi Pachymeres, in rebus quae de alienis terris aut gentibus obiter memorat, suo more balbutiens. voluit enim sine dubio illic indicare pacem factam anno Christi 1302 inter Carolum regem Neapolis et Fridericum in Sicilia dominantem, qua non Ecaterina sed Eleonora regis Caroli filia, non fratri regis Siculi sed ipsi Friderico desponsa coniux est, prout Fridericus ipse attestatur in instrumento conventionis istius publice per ipsum edito ad Castrum Novum die 19 mensis Augusti anno Christi 1302, indictione 15, quod totum recitat Odoricus Rainaldus eo Annali, unde manifestum est ab illo iam tempore institui coeptum esse

tractatum inter absentes, hinc Rontzerium inde Andronicum imperatorem, de auxiliari classe ab illo ad hunc adducenda. sane praesens status rerum impellere vehementer Andronicum ad admittendum oblatum auxilium debuit: eo quippe anno Michael Augustus iunior eius filius omnes secum imperii copias ductans ter-
gum inhoneste Persis verterat, fugaque praecipiti se incluserat Magnesia, ubi et deserebatur a militibus et omnium rerum extrema laborabat inopia, cui subvenire Andronicus pater cum maxime cuperet, obstaculis ineluctabilibus prohibebatur, prout prius narra-
verat ipse Pachymeres l. 4 c. 18, consequenter inde referens miserrimam desolationem omnium imperii regionum per illos Orientales tractus ex his secutam, praesertim post novam et luculentam cladem Romanorum duce Muzalone hetaeriarcha, die 27 Iulii circa Bapheum prope Nicomediam a Persis duce Atmane illatam, quae l. 4 c. 25 describitur. extremis ergo mensibus an. 1302 et primis anni sequentis 1303 fuit conventio ista commeantibus ultro citroque nuntiis conclusa; rursusque aliquot inde mensibus in classis apparatu impensis, tandem ea mense Septembri Constantinopolim appulit.

IV. Mense inquam Septembri anni Christi 1303, diserte siquidem attestatur Pachymeres p. 393 v. 6, insecuto mox Septembri, post mensem Augustum cuius die octavo terrae motus incepit quo subversa est Rhodus, appulisse Rontzerium Constantinopolim cum classe auxiliari, indictione secunda. verba eius sunt: *κατὰ τὸν ἐπὶ τούτῳ Γαμηλιῶνα δευτέρας ἐπινεμήσεως εἶδεν ἡ Κωνσταντίνου καὶ τὸν Λατίνον Ποντζέριον*. Gamelion, hoc est usu perpetuo Pachymeris September, indictionis secundae, est sine ullo dubio September a quo incepit more Graecorum numerari Indictio secunda. indictiones autem, quas Latini a kalendis Ianuariis numerare incipimus, Graeci semper a quarto retro mense inchoant, unde et initium ducunt annorum aerae suae a mundi principio juxta calculos ipsorum. unde cum viderimus superius n. 3 Fridericum literas publicas, quibus pacem a se cum Carolo rege Neapolis initam promulgavit, consignasse anno Christi 1302, die 19 Augusti, indictione 15, intelligere debemus fuisse illum annum ultimum cycli indictionis complectentis annos quindecim, ita ut Septembri post illum Augustum mox secuto Graeci numerare primam indictionem coeperint, Latini vero id facere distulerint usque ad primum diem Ianuarii sequentis, quo Christi annus 1303 calculo ipsorum est initus. rursus huius anni Christi 1303 mense Septembri Graeci secundam indictionem numerarunt, dum Latinis indictio adhuc prima per spatium quadrimestre curreret. nec alius ab hoc September indictione secunda Graecis insignis reperiri hoc tractu temporum potest, nisi quis retrocedat annis quindecim ad annum P 579 Christi 1288, aut progrediatur pari spatio consequentis temporis usque ad annum aerae Christianae 1318, quorum item annorum

duorum mense Septembri apud Graecos δευτέρα ἐπισημείωσις secunda indictio numerari coepta est. quam vero est manifestum ad neutrum illorum annorum pertinere potuisse appulsum Rontzerianae classis Constantinopolim, tam certum haberi debet illum esse assignandum mensi Septembri anni Christi 1303.

V. At ecce hoc assertum tam diserta Pachymeris affirmatione constitutum contrario eiusdem testimonio evertitur. scribit ille in hunc modum p. 561 v. 13. *ambobus iam imperatoribus, seniori quidem tertium et vicesimum, iuniori autem duodecimum annum imperii evolvi contigit, quando etc.* eventa varia memorat, quae in illum inciderunt articulum temporis, quo Andronici annus imperii 23, Michaëlis autem eius filii 12 evoluti erant, hoc est, expleti numerabantur, sequentibus iam inchoatis. inter alia vero istius generis eventa paulo post recenset inclusionem Michaëlis Augusti iunioris intra Didymotichum, munitam arcem, in qua se necessario continebat, quod milites Romani, quibus praeerat, fracti animis ob acceptas clades, inde progredi et os hostibus obvertere non auderent. hostes hic non alios intelligere historicus quam Catelanos potest. et ipse statim clare de iis se loqui demonstrat, dum continue subiungit Andronicum experimentis evidentibus persuasum, vinci non posse Marte aperto suorum armis Catelanos, alias eorum debilitandorum aut alliciendorum ad conventiones pacis rationes iniisse. clades igitur, quarum Pachymeres hic meminit Romanis militibus exercitus, cui Michaël iunior Augustus in Occiduo tractu praeerat, a Catelanis illatarum, non aliae fuerint quam quas idem retulit l. 6 c. 30 et libri eiusdem c. 32, quorum in priori narrat progressum contra Catelanos aliquanto post necem Rontzerii Caesaris, Adrianopoli Pamphylum usque, Michaëlem Augustum iuniorem, cum toto Romano exercitu, partem huius sub tribus ducibus, Duca Umpertopulo et Bossila, contra Calliopolim misisse, ubi Catelani et Amogabari suas copias habebant: sed hi obiecta Romanis armentorum praeda, cum sic eorum ordines solvissent, immisso in discursantes inordinate equitatu fuderunt eos fugaruntque, ducentis interfectis, vulneratis ipsis ducibus. posteriori autem loco, nempe l. 6 c. 32, idem historicus fuse describit commissum postea a Michaële Augusto, digestis in aciem universis Romanis copiis, adversus Catelanos praelium, eo successu ut Romanus quidem exercitus fugatus, ipse vero Michaël fortiter pugnans periclitatus de vita fuerit, et vix denique fuga ipse quoque servatus Pamphylum primum se receperit; paulo vero post, iuxta ea quae deinde c. 1 l. 7 noster idem auctor tradit, Didymotichum se transtulerit, ubi exanimatas metu ex claudibus acceptis Romanas copias intra muros munitae arcis continere cogeatur. id porro si contigit quando evolvebatur aut potius evolutus iam erat annus imperii Andronici vicesimus tertius Michaëlis duodecimus, oportuit sine dubio contingere anno Christi

1306: tunc enim Andronicus, cui primus a patris morte imperii annus fuit 1283, vicesimum tertium principatus annum absolverat et vicesimum quartum inchoaverat, Michaël vero, cuius primus annus imperii cum patris undecimo Christi 1293 concurrit, principatus duodecimum annum evolverat, decimum tertium iniverat.

VI. Atqui cum hoc quidem constare nequit quod Pachymeres ex publicae memoriae conscientia, tamquam certissimum et a se visum, asseverat, Rontzerium mense Septembri secundae indictionis appulisse Constantinopolim. hoc nunc demonstratur ex serie ac nexu rerum intervallisque temporum diserte memoratis a Pachymere. Rontzerius Septembri secundae indictionis, hoc est an. Chr. 1303, in urbem appulsus ab Andronico magnifice excipitur, magnus dux creatur, uxorem ducit imperatoris neptem, Cyzicum in hiberna missus in digressu ab urbe a Genuensibus oppugnatur. haec narrata l. 5 c. 14 facile reliquum anni 1303 expleverint. igitur circa initium anni Christi 1304 excepti a Cyzicenis Catelani uberi et copioso hospitio, nihil minus cogitarunt quam cuius causa missi erant, Persas ulterioribus imperii provinciis infestos oppugnatum ire. itaque perstiterunt *a vere illic ad Arcturum*, ut scribit Pachymeres, hoc est ab Aprile ad Septembrem, quo mense oritur Arcturus *stella undecim diebus ante aequinoctium autumni*. verba sunt Plinii l. 2 c. 47. iis verbis significat historicus universam eos tempestatem aptam expeditionibus in stativis consumpsisse, non tam desidendo, quod ipsum esset flagitiosum, quam depraedationibus ebrietatibus extorsionibus stupris et nullo non iniuriarum maxime intolerabilium genere miserrimos hospites vexando. quae scelera non ferens Pharenda Tzimes unus e Latinis ducibus, pars militiae istius, sed non subiectus Rontzerio, at sibi proprie auctoratos milites ductans, una cum iis recessit patriam repetens, ut tradit Pachymeres l. 5 c. 14. ea aestate per totam passim Orientalem imperii ditionem licentissime Persae barbari agebant ferebantque cuncta; quod fuse describitur a nostro l. 5 c. 21. quare sollicitati Rontzeriani, ut suppetias oppressis accurrent, cum ab aliis tum a Marule imperatorio duce, qui cum aliquibus Romanis copiis admixtus Catelanis Cyzici degebat, variis semper praetextibus profectionem differebant. et cum ipse Marules cum suis, frustra invitato Rontzerio, adversus provectos in viciniam hostes movens prospere pugnasset, praeda quam de Persis ipse et eius milites tulerant, redeunti a Catelanis est extorta. cum propter haec et multa talia in aula nuntiata gravi Rontzeriani infamia apud imperatorem laborarent, profectus in urbem sub anni finem, ut videtur, Rontzerius facile omnia credulo et sibi addicto Andronico purgavit; grandemque ab eo pecuniam accepit in stipendia, ut aiebat, Alanorum, quos etiam admixtos suis Cyzici habebat, expendendam; et promissa ingentis alterius summae ex collatione tributorum intra quadagesimum inde diem nume-

randae, prout ex fide factum est. sicque onustus thesauris Rontzerius ad suos rediit circa initium veris an. 1305, ut apparet, mox videlicet, uti sperabat imperator, eos contra Persas ducturus. verum interim non pauci e Catelanis, convasata in naves praeda quam Cyzici et locis circumvicinis Romanos diripiendo corraserant, domos proprias iniussu repetierunt. inde secuta stipendiorum per Rontzerium iniqua divisio est, Italis large donatis, Alanis maligne aspersis imperatoria pecunia. hinc inter hos et illos ortae simultates diu suspicionibus odiisque rixisque inter ipsos mutuis exercitae sunt. per haec detrectata variis elusionibus in huius quoque anni aestatem expeditio in Persas est, Catelanis stativa commoda relinquere nolentibus, quantumvis urgente imperatore; quem maxime premebat obsideri coepta, Alisyrae Persae satrapae validis copiis, Philadelphia; quod sub autumnum an. 1305 evenisse crediderim.

VII. Iniiit annus Christi 1306, quando sollicitus imperator pro Philadelphia iam acri fame laborante, frustra per missos et litteras expertus duobus primis mensibus emoliri Cyzico Rontzerium, mense tertio socrum eius Irenen, Asanis viduam, sororem suam, ad eum allegavit nave celeri, quod factum ait Pachymeres p. 421 v. 21 *coepta iam hebdomada maiore sub finem Martii τῆς μεγάλης ἑβδομάδος καταλαβούσης, Κρονίου μηνὸς λήγοντος*. haec characterem certum habent huius anni Christi 1306, quo Pascha incidit in diem 3 Aprilis; nec convenire superiori possunt, qui Pascha habuit die Aprilis decima quarta, unde finis Martii hebdomadam maiorem nequivit attingere. nihil omisit artis et industriae Irene ad persuadendum Rontzerio ut contra Persas tenderet. sed Catelani praetextus quaerebant haerendi loco sibi grato; interimque superbissime insultantes Alanis, in ipsos per iurgia minatos, gratulatione nocturna irruunt; unde atroci commissa pugna vincuntur Alani, filio ducis ipsorum Georgi occiso. sed postridie, quae fuit dies Aprilis nona, vicissim insurgentes Alani circiter trecentos e Catelanis peremerunt. placatis utcumque Alanis, mense tandem P 531 Maio procedere coepit Rontzerianus exercitus e Romanis Catelanis Alanis constans. haec ex Pachymere constant l. 4 c. 21. c. vero 23 idem memorat solutam Rontzerii adventu Philadelphiae obsidionem, commisso ad Aulacem praelio, ex quo vulneratus dux Persarum et Carmanorum Alisyrae matura sibi fuga consuluit, Amurii suarum partium ducis castris se admovens. ex hoc successu late inclutus Rontzerius avarissime pecunias a Romanis extorquet, l. 5 c. 26, partem praedae deponens apud fidam sibi, ut putabat, Magnesiam, cuius occupatorem Attaleotam imperatori reconciliaverat. sed hoc ipso auctore Magnesienses in Rontzerium rebellant, et ab eo totis viribus nequidquam oppugnantur. Alani ex eius castris fugiunt, l. 5 c. 31. Andronicus multis missis et literis frustra diu conatus Rontzerium a Magnesia oppu-

gnatione avellere, tandem ei persuadet traiectionem in Occiduum tractum, ut ibi copias cum prius eo profecto Michaële Augusto iunior coniuheret. ergo ille cunctis Romanis regionibus quaquam transiit vastatis, copias denique traducit partim Mitylene partim Lampsaco Madytum et in alia continentis Occiduae loca, ubi Romanos hostiliter Catelani depraedati sunt. narrat haec Pachymeres l. 6 c. 3. quae sine dubio pertinent ad Octobrem aut Novembrem anni Chr. 1306, quando nondum Andronicus 24, Michaël 13 imperii annum expleverant. unde ultimum id tempus est quo verum esse potuit illud quod scribit noster in fronte libri septimi: *ambobus iam imperatoribus, seniori quidem tertium, et vicesimum, iuniori autem duodecimum annum imperii evolvi contigit.* progressi enim uterque multum erant in anno ille 24, hic 13, sed neuter illum absolverat: desinunt enim anni aequae amborum extremo Decembri. usus ergo repetitione quadam est dum ista scripsit Pachymeres, et retro ex ea quam tum tractabat memoria resiliit, insignire, ut opinor, volens verum initium belli Catelanici, quod si quis recte consideret, ex hoc tempore processit. etsi enim adhuc Rontzerius et eius milites se stipendiarios imperii ferebant, tamen non dubie apertam defectionem machinabantur, cuius certa indicia Genuenses degentes Galatae Andronico detulerunt, ut noster refert l. 6 c. 6 et 9. et sane res id ipsae loquebantur: nam ex hoc praesertim tempore relictae oppugnationis Magnesia nihil minus contumaciae in imperatorem, saevitiae in Romanos omnes Catelani monstrarunt quam ipsi hostes Persae barbari. ac quamquam eos Andronicus tractare adhuc ut socios pergebat, ignavo constrictus metu, tamen alter imperator Michaël pro veris eos, quales erant, palam habuit hostibus, adiungere illos sibi renuens iubente licet patre, et irruere in ipsos se paratum ferens, ut docet noster l. 6 c. 3 et 13.

VIII. Verum quidem est geri coeptum a Catelanis in Romanos multo apertius et immanius bellum post necem Rontzerii, quae anno sequenti contigit. sed inde aliud non conficitur nisi duo quasi fuisse initia Catelanici belli, quorum alterum ad autumnum anni Christi 1306, alterum ad ver anni 1307 pertinet. unde credimus Pachymerem cum secundo referendo se accingeret, in ipso limine libri 7 prioris epocham ex retro actis retraxisse, eique mentione coniunxisse eventa multa, quorum quaedam posterioris erant memoriae, et non ad annum Andronici 23 expletum, 24 currentem, Michaëlis 12 expletum, 13 currentem, qui fuit Christi 1306, pertinebant, sed ad sequentem Chr. 1307, quo Andronicus 25, Michaël 14 iniverant. haec igitur solutio est obiectionis superius n. 5 propositae. concedo secuturum, quod opponitur, incommodum submotionis adventus in urbem Rontzerii retro in indictionem primam, si Michaëlis Augusti duplex a Catelanis clades et inde secuta eius intra Didymotichum inclusio in annum Andronici

23 expletum, 24 inchoatum, Michaëlis 12 evolutum, 13 initum conveniret. nego autem id ita esse, et aio commemorari tempus illud ex transacta memoria per anacephalaeosim; et ex multis P 582 eventis, quae simul ibi conglobantur, pleraque non illius esse anni, qui fuit, ut saepe dictum est, Christi 1306, sed sequentis 1307. nunc caetera quae ad Rontzerium pertinent reddamus.

IX. Satis diligens noster fuit in huius et promotione in Caesarem dignitatem et caede non multo post secuta referendis, adiunctis etiam notis temporis, sed quarum aliqua subobscura est. tradit Pachymeres p. 522 v. 4 Rontzerium ad se missa ab Andronico Caesareae dignitatis insignia induisse ac rite acclamatum Caesarem fuisse *die qua Lazari resurrectio celebrabatur*. hic dies in kalendario Graecorum est sabbatum contigue praecedens dominicam palmarum. porro cum illo anno Chr. 1307 cyclum solis 28, lunae 15 numerante, dominica resurrectionis septiduo serior dominica palmarum inciderit in 26 Martii, sabbatum Lazari pri-dianum dominicae palmarum omnino fuerit 18 Martii dies. adiungit his noster historicus c. sequenti, hoc est p. 524 v. 12, novum Caesarem Rontzerium adeundum sibi putasse Michaëlem Augustum iuniorem, qui apud Adrianopolim castra habebat; praemissequae ideo ad illum Asanem uxoris suae fratrem, a quo ait primum indicium venturi Rontzerii perlatum ad Michaëlem *die octava supra vicesimam Boëdromionis*. *Βοηδρομιῶνος τοιγὰρ οὗν ὀγδόη λήγοντος ἦν*. Boëdromion alibi semper a Pachymere dicitur Aprilis mensis. sed ne hic ita intelligatur, prohibet quod p. 525 v. 2 addit, *quarta feria post hebdomadam Thomae admissum fuisse ab Augusto Caesarem*. hebdomas Thomae est apud Graecos sine ullo dubio ea quae sequitur octavam Paschae, a nobis dictam *in albis* aut *quasi modo*; in qua dominica post Pascha prima Graeci item ut Latini, inter sacra recitant comma evangelii ex c. 20 Ioannis, quo narratur dubitatio Thomae apostoli de resurrectione Christi convicta curataque tactu sacrorum eius vulnerum, unde nomen hebdomadis Thomae contiguis isti dominicae diebus usu Graecorum adhaesit. manifestum porro est hebdomadam Thomae illo anno, qui, ut ostendimus, Pascha 26 Martii habuit, sequi non potuisse diem 28 Aprilis. sed neque sequenti anno Christi 1308: nam hoc Pascha in Aprilis 14 incidit. igitur aliud quam Aprilem nomine Boëdromionis hoc loco expressit Pachymeres. nec est novum illum variare in appellationibus mensium, utpote quem certo deprehenderimus Ianuarium, quem solet vocare *Hecatombaeonem*, aliquando *Lenaeonem* appellasse, et Augustum, cui consuevit Posideonis nomenclationem adaptare, semel designasse vocabulo *Maemacterionis*, quo alibi est solitus Iunium exprimere. itaque necessario intelligendum *Boëdromionem* nunc Pachymeri Martium dici. cuius die 28, tertia post Pascha feria, monitus de Rontzerii adventu Michaël, ubi eum se benevole excepturum de-

clarasset, dedit se hic in viam, et nono ab hoc die, feria quarta hebdomadae Thomae, primae post Paschalem, admissus est. fuit ea dies Aprilis quinta. sexta insequenti Caesar Rontzerius una cum Augusto Michaële in urbem Adrianopolim solemniter occursu invehuntur. sed paulo post idem Caesar in limine cubiculi Augustae, quam salutatum ibat, ab Alanis necem filii Georgi Cyzici a Catelanis patratam ulciscens interfectus est, prout l. 6 c. 24 distinctius narratur.

P 583

CAPUT VII.

Quae Pachymeres in utraque parte huius historiae sparsim tradit de rebus et principibus Muguliorum, ex monumentis Arabicis illustrata, ordine temporum digeruntur.

I. Muguliorum imperii late per Asiam ab anno Christi circiter ducentesimo supra millesimum ad millesimum trecentissimum quadragesimum clari, sed quod iure nonnulli questi sunt, Graecis Latinisque scriptoribus nimis perfunctorie memorati, non facile quisquam alius horum temporum nota per Europam lingua usus historicus crebriorem distinctioremque suis scriptis mentionem inseruit quam Pachymeres hic noster. cui propterea illustrando addictam dudum habens operam, fugere salvo officio non potui, quin illigare certa ratione chronologica conarer quae varie ille ac confuse indicans passim de Muguliis plurima congerit; ad quod parum utique subsidii in Graecis Latinisque historicis reperiens consulere sum Arabas coactus. ex his Gregorius Abulpharagius, Christianus auctor accurati Chronici, nuper ex Arabico Latinitate donati atque utroque coniunctim idiomate Londini editi ab Eduardo Pocockio, in hoc de re literaria optime merito, me, quod grate fateor, iuvit insigniter. vixit et scripsit is chronographus, prout colligitur e variis eius operis locis, incipiente dominari Constantinopoli domo Palaeologa, sub primis eius nominis imperatoribus Michaële et Andronico seniore, quorum acta duorum Pachymerianae huius historiae voluminum argumentum sunt: scripsit autem et ad rerum vere gestarum exactam indicationem et ad temporum ordinationem, quantum ex collatione cum optimis quibusque explorare potui, fidelissime. quare accuratatione quam praestat in iis quae possunt alieno testimonio coargui, dignus videtur cui fides secure habeatur in his quae affirmat solus.

II. Hic igitur sui Chronici in Arabico quidem contextu p. 427, in Latina vero interpretatione p. 280, ait anno Hegirae 599, cuius initium fuit dies 20 Septembris in anno aerae nostrae Christi vulgaris 1202, coepisse imperium Mogulensium, desiisse autem imperium Praesteiannis sive Presbyteri Ioannis. Ioannes erat commune nomen principum latissime quondam dominan-

tium super Scythas Asiaticos, ad montem Imaum, adeo ut quidam scribant duos et septuaginta reges ipsis aliquando fuisse vectigales. Christianam autem religionem, sed iuxta Nestorii haeresim, colebant, crucemque in bellis prae se duplicem ferebant, alteram auream alteram gemineam. huic imperio qui ultimus praefuit, ut docet Abulpharagius, praeter commune Ioannis nomen proprie *Ung Chan* vocatus, cum quendam Tamuiinum nomine, quo fuerat usus diu, in bellis praesertim, strenuo et felicissimo ministro, calumniis aemulorum invisum sibi factum comprehendere aggrederetur, ab eo fortissime repugnante victus ipse occisusque est. quo tempore quidam inter Mogulenses magnae auctoritatis, apparuisse sibi deum affirmans, et declarasse electum a se Tamuiinum in quem orbis terrarum imperium atque in eius posteros transferre decrevisset, universam illi conciliavit Muguliorum gentem; cuius consensu creatus imperator, a deo ipso, ut ille quem dixi fanaticus aiebat, impositum ipsi accepit *Gingizchanis* nomen. hactenus Abulpharagius, cui satis consentaneae noster Pachymeres priore tomo c. 4 l. 5 legislatorem Tocharorum, qui se ipsi Mugulios nominant, nomen habuisse *Tzinciscanis* asserit, addens eum ex fabro ferrario ad imperium evectum. tum eorum instituta mores et acta fuisse memorat, sedem etiam novi huius imperii indicans, Portas Caspiae, qui locus in Mediae ac Parthiae confiniis situs est.

P 584

III. Pergit Abulpharagius, referens anno Hegirae 600 captam a Latinis Constantinopolim. est annus Hegirae 600 in aera Christi 1203, sed a die dumtaxat decima mensis Septembris Iuliani, quam in diem neomenia Muharram primi Arabum mensis incidit. cum autem nos demonstraverimus tomo superiore occupatam a Latinis Constantinopolim fuisse die 12 Aprilis anni Christi 1203, eam epocham retro trahere aliquot mensibus cogimur, et ad quadrimestre ultimum anni Hegirae 599 conferre, ut magnae illae conversiones duae, imperii a Praesteiannensibus ad Mugulios translati et redactae in Latinorum potestatem metropolis imperii Graecorum, in unum eundemque aerae Arabicae, quam *Hegirae* vocant, annum undesexcentessimum convenerint. anno inde 606 Hegirae, qui iniit 6 Iulii anni Chr. 1209, Gingizchanes imperio suo subiunxit regiones Caracathae, quae videntur Tartarorum Sinensi regno confinium. anno Heg. 610, cuius est initium a Maii 23 anni Christi 1213, Gingizchanes bello indicto Sultani Mohamedi, in ultionem iniustae necis quorundam mercatorum, urbem maximam Otraram post quinque mensium obsidionem vi cepit cum infinita hominum caede, ut et anno 617, cuius kalendae in 8 Martii incidunt, Bocharam et Samarkandam urbes longe amplissimas, quarum huic praesidio fuisse imposita a Sultane Mohamede centum viginti equitum millia tradit Abulpharagius. sed his praelio cruentissimo profligatis dedita

et direpta Samarkanda est, triginta hominum millibus occisis, totidem in servitutem abductis.

IV. Anno Heg. 618, ineunte a Februarii 25 anni Christi 1221, Balkam Talakanum et Albamiyanum, reliquas e Chorazani ditione civitates opulentissimas et munitissimas, expugnavit Gingizchanes, et ad Sendiam annem acie Ialalodinum vicit, huius tamen admirans praedicansque fortitudinem, quod cum illum vivum ad se perducere iussisset, is e strage circa se suorum intelligens quare sibi hostes parcerent, eques fluvium tranavit, et ex eo medio natans conversus sagittam est ei acutus in Mogulenses. contigisse hoc ait Abulpharagius mense Raiebo, qui in anno Arabico mensis septimus est, ex hoc miro successu fortitudinis Ialalodini natum asserens proverbium Arabicum, quo dici solet *vide ad Raiebum, et videbis mira*. ex occasione hic ponam experimentum consensionis Abulpharagii cum nostris chronographis a me cum voluptate observatum. ait hoc eodem anno Heg. 618 Sultanem Aegypti Damiatam de Francis recuperasse die Mercurii, Raiebi 19, postquam in ea substitissent Franci annum integrum et undecim menses. vix alius eventus est cuius plures et certiores e nostris spectatae fidei scriptoribus habeamus auctores. Ioannes de Vitriaco, Sanutus, S. Antoninus, Nauclerus, Blondus, Aemilius et alii summa concordia memorant anno Christi 1219, nonis Novembris, post menses octodecim obsidionis captam fuisse Damiatam ab exercitu cruce signatorum; eandem autem Sultani redditam anno 1221, die natali B. virginis Mariae octavo Septembris. vides quam exacte tempus detentae a Latinis Damiatae definiat Abulpharagius anno uno et undecim mensibus. nunc inquirendum an pari fide feriam quartam et 19 mensis Raiebi diem isti restitutioni assignet. hic 618 Hegirae annus Muharrami primi sui mensis kalendas, ut dixi, habuit eodem die anni Iuliani aerae Christi 1221 qui vicesimus quintus Februarii numeratus est. hinc patet kalendas Raiebi, septimi, ut monuimus, P 585 Arabum mensis, in diem Augusti vicesimum primum illo anno incidisse. ex die Aug. 21 si novemdecim dies numeres, pervenies ad octavum Septembris. de quo si velis scire quanta feria fuerit, quaere quotus isto anno numeratus fuerit cyclus solis. fuit annus Christi 1221 periodi Iulianae 5934. divisus hic numerus per 28 reliquos facit 26, qui fuit cyclus solis huius anni. cyclò autem solis 26 competit litera dominicalis C. quae cum in Iuliano kalendario respondeat diei quintae Septembris, ostendit illam eo anno fuisse primam feriam, ac consequenter diem octavam eiusdem mensis diem Mercurii, ut Abulpharagius notat, sive feriam quartam, necessario esse debuisse.

V. Anno Hegirae 624, cuius Muharram incepit a die 22 Decembris anni Christi 1226, mortuus est Gingizchanes primus imperator Mogulensium die 4 mensis Ramadani, noni ordine in

anno Arabico. incidit ea mors in autumnum anni Christi 1227. addit Abulpharagius imperasse illum circiter viginti quinque annis; quod verum est, cum, ut vidimus, imperare coeperit anno Christi 1202, Hegirae 599. anno inde Hegirae 626, cuius Muharram incepit a die 30 Novembris anni Christi 1228, congregatis comitiis universae gentis Mugulicae ex testamento Gingizchanis creatus est imperator Ogtai tertius eius filius, qui prae modestia per dies quadraginta recusans, quod suos patruos aut fratres natu maiores praeferendos sibi diceret, tandem consensu victus, ab Utacino patruo et Iogtai fratre maiore collocari se in throno passus cognomen ab iisdem impositum *Kaan* accepit. anno Hegirae 627, cuius kalendae Muharrami occupant diem vicesimum Novembris Iuliani anno aerae Christi 1229, expeditionem suscepit novus imperator Mogulensium *Kaan* in regem Cathaiae. Cathaia porro quid fuerit, qui ex hoc discere auctore idoneo malet quam e nugacibus fabellis institorum illudentium credulitati vulgi, non dubitabit amplius quin Sinense regnum, hodie in Europa notissimum navigationibus Lusitanorum, id ipsum re vera sit cum eo quod Aiton Armenus, Paulus Venetus, et si qui alii scriptores rerum interioris et maxime Orientalis Asiae, nomine Chatai significarunt. docet enim hic Abulpharagius *Altun Chan* ea tempestate Cathaiae regem in urbe sua primaria *Nam Cinc*, sive ut vulgo alii scribunt, *Namquin*, expectasse successum irruptionis huius Tartaricae, misso ad arcendos finibus Mogulenses centum millium fortissimorum militum exercitu. sed has copias a Kaane, numerosissimas per se ductante Mogulensium legiones, cruentissimo fuisse praelio deletas, alia longe sperans, inopinatissime *Altun Chan* audivit, inde adeo consternatus ut filios et uxores in suo secum palatio incenderit, ne vivus in Mogulensium manus veniret; qui paulo post venientes et *Namquinum* et caeteras maximas Cathaiae urbes sibi subiecerunt. notissimum porro est *Namquinum* nomen esse alterius urbis regiae imperii Sinarum, quam tum fuisse captam a Tartaris videri incredibile non debet, cum hac nostra aetate similem irruptionem Tartaricam in Sinense regnum contigisse certissimis nuntiis cognoverimus; qua etiam haec eadem *Namquinensis* civitas capta et vastata fuisse disertissime traditur, itemque altera *Pequinum*, ubi deprehensus Sinensium rex non minus tragico quam tunc *Altun Chan* exitu desperationem ostendit. nam ne victoribus ludibrio esset, nubili prius filia obtruncata, sese ipse ex arbore suspendit, anno Christi 1644, ut legitur in historia Martini Martini nostri testis paene oculati hac de re edita, quae et eadem ex eius ore et P. Michaëlis Boymi item nostri, hic Romae dum visa referrent audivimus. sed et Cathaiam non aliud esse quam *Sinam*, missus Goa an. Christi 1603 16 Ianuarii Benedictus Goëz noster ad hoc ipsum explorandum, trienni peregrinatione cla-

rissime deprehendit, in urbem Sinensis regni Suceum sub finem anni Christi 1605 perveniens. denique id ipsum diserte Abulpharagius alibi testatur, nempe p. 351 huius ipsius sui Chronici.

VI. Hic caetera breviter secundi Mogulensium imperatoris
P 586 acta reddemus, eo libentius quod quae horum proxime occurrunt, illustrandae huic nostrae Pachymerianae historiae non parum accommodata deprehenduntur. reversum e Sinensi expeditione Kaanem Abulpharagius memorat *Batu* sive Batuo, Tusbi fratris sui natu maximi nuper mortui filio, numerosas et validas dedisse copias, cum mandato expeditionem suscipiendi in tractus septentrionales et subiugandi Sclavoniam, Alaniam, Russiam, Bulgariam. hisce obtemperans mandatis Batuus ingentes mortaliū strages edidit: nam, ut ibi ait Abulpharagius, cum Kaan proficiscentibus ad hoc bellum militibus edixisset ut hominum quos quisque occideret aurem dexteram, ad indicium numeri, recisam e cadavere secum auferret, qui ferali huic censui habendo praefecti erant, ducenta septuaginta hominum millia totidem exhibitarum dextrarum auricularum argumento compererunt neci tradita fuisse. addit Arabs chronologus, re bene in Sclavonia gesta, decrevisse Batuum adoriri Constantinopolim, et eo animo in Bulgariam movisse. sed illic habuisse obvios Francorum reges, hoc est duces Latinorum qui tunc Constantinopolim tenebant, qui frequentibus praeliis victos Mogulenses *terga dare coegerunt* (verba sunt Abulpharagii) *adeo ut ab his incursionibus reversi Mogulenses haud iterum ad hunc usque diem Graecorum Francorumve regiones aggressi fuerint.* tali narratione multorum annorum bella et incursiones in varias imperii Romani Orientalis partes, diverso successu a Mogulensibus tentatas, innui satis apparet; unde non vana coniectura sit hunc circumminantem Romanis provinciis Tocharicum tumultum, ab anno circiter Hegirae 628 ad 638, hoc est ab anno Christi 1230 ad 1240, inquietasse, partim Nicaeae dominantes Graecis Lascarum, aut Batatzam, partim imperantem Constantinopoli Balduinum eius nominis secundum. fortius porro ac felicius restitisse Tocharis Latinos quam Graecos eo bello, quod forte parum candide Pachymeres dissimulavit, diserte hic affirmat Abulpharagius. ex quo etiam discimus debuisse Graecos fortitudini Latinorum, victoriis in Bulgaria de Mogulensibus relatis probatae, recessum Tocharorum ab ipsorum finibus; a quibus bello tentandis nisi terrore Latinorum cohibiti temperassent, quantum profecturi forent, consternatio Graecorum ad solam mentionem belli Tocharici saepe ac fuse a Pachymere memorata satis augurandum praebet. huc enim sine dubio pertinent quae ille vol. I p. 133 v. 10 narrat de terrore imperatorum Nicaeensium, quoties rumor Tocharorum increbuerat; tum quae p. 149 v. 6 refert de consternatione Panica Nicaeae urbis ad ortum ex vano murmur irruptio-

nis horum. videntur autem repulsi metu a Romanis tunc provinciis Mogulenses incubuisse in Persidem; ubi navasse ipsos operam, Calypha illic dominante victo et oppresso, narrat ibidem fuse Pachymeres p. 133, adiungens hos in Perside belligerantes Tocharos vulgo *Atarios* vocatos. quod nomen forte haud temere suspicetur quispiam e nomine ducis ipsorum detortum, ut qui se ipsi *Batuarios* a *Batuo* dicerent, quod huius auspiciis militabant, populari corruptione vexatarum ab ipsis linguae diversae gentium *Atarii* nominarentur.

VII. Interim quae alii Mogulensium duces alibi agerent exequens Abulpharagius, tradit anno Hegirae 633, cuius est initium a die 16 Septemb. anni Christi 1235, captam fuisse a Mogulensibus Carmalisam urbem maximam in regione Arbela, et anno sequenti ipsam Arbelam post quadraginta dierum obsidionem, magna pecunia taxatam. anno Hegirae 635, Christi 1237, ab Augusti mensis die 24, Mogulenses in Bagdadi fines procurentes primum acie victi sunt, sed postea cum novis copiis redeunt, ad locum Canekinum vocatum, Bagdadensium exercitum cruento praelio profligarunt. anno 639 Hegirae, Christi 1241, a die 12 Iulii, Mogulenses duce Iarmaguno urbem Arzen Rumam vi ceperunt. anno Heg. 640, Christi 1242, a kalendis Iulii, Mogulenses Sultanem Giattodinum acie vicerunt, eius urbes Sivasam et Caesaream et Azenganum ceperunt, et his malis fracto Sultani tributum imposuerunt. anno Hegirae 643, Christi 1245 a Maii 29, Kaan secundus imperator Mogulensium vivere desiit, designato prius successore et accersito ad hoc, dum adhuc viveret, Cayuco suo filio; qui in itinere nuntium accepit de patris morte. mater Cayuci, dicta *Turacina*, quae *Chatun*, hoc est *domina* sive uxor primaria, Kaanis fuerat, imperium administravit, donec comitia gentis universae convenirent. anno Heg. 644, Christi 1246 a Maii 19, celebratus est magnus conventus principum et ducum Mogulensium *tempore verno*, ait Abulpharagius, hoc est, ut opinor, mense Aprili anni Christi 1247, adhuc currente 644 Hegirae. his comitiis Cayucus filiorum Kaanis natu maximus, non sola aetatis praerogativa aut patris iudicio sed et praestantium virtutum ac dotium merito praelatus Cubano et Siramuno minoribus fratribus, imperator declaratur; titulusque ipsi additus est Cayuc-Chanis. hic duos praecipuos ministros Christianos habuit, quorum alteri *Kadako*, alteri *Ginkai* nomen fuit; quorum favore episcopi et monachi a Cayuc-Chane matre ipsius universaeque regia familia impense honorabantur. unde contigit adeo illic crescere Christianam religionem, quantum his verbis Abulpharagius ostendit, *factumque est* inquiens *imperium Christianum, et magni habitae sunt gentes quae huic religioni nomen dederunt, e Francis, Russis, Syris et Armenis. ac eo redacti sunt tam melioris notae quam e plebe Mogulenses alique iis*

permixti, ut inter salutandum dicerent b a r e c h m o r, quod verbum est compositum Syriacum, sonans benedic domine. ad huius ego Mogulensis imperatoris Cayuc-Chanis tempora referendum puto quod Pachymeres narrat, tomo priore c. 3 et 4 l. 5, de Noga uno e ducibus exercitus quem a Kaane secundo imperatore Mogulensium missum diximus in septentrionales tractus ad eos subiugandos, praeposito cunctis Batuo fratris sui filio, a quibus Sclavoniam et Russiam fuisse occupatas superius n. 6 huius c. ex Abulpharagio indicavimus. sed improspere a Mogulensibus tentato Constantinopolitano imperio propter acres in ipsos impetus victoriasque Latinorum Byzantii dominantium, Batuus non ab iis solum sed et a Graecis lacessendis abstinens, cum praecipua parte copiarum videtur in Persidem primum, deinde ad suos in Orientis interiora recessisse, proxime ad Cayuc-Chanis sui propinqui comitatum, relicto in Sclavonia et Russia, qui parta illic tueretur, Noga. hic autem, ut refert Pachymeres, cum auctis ex indigenarum iuventute in suos mores traducta copiis satis se instructum putaret ad defendendas suis auspiciis uberes eas fertilesque regiones, ex praefecto se principem supremum declaravit, obedientia deinceps Mogulensibus imperatoribus negata. quam contumaciam diu impune tulit, aut negligentibus eam rem illis, aut non sufficientes rebelli domando copias contra Nogam mittentibus; unde illum in principatu perfidia quaesito corroborari contigerit florereque potentia; qua motus Michael Palaeologus recuperata Constantinopoli totum Orientale imperium obtinens, eius amicitiam et affinitatem ultro ambierit, data Nogae in uxorem propria filia Euphrosyne, prout fuse narrat noster c. 4 l. 5 partis prioris, ubi possessione diuturna et crebra prosperitate successuum, partim in eludendis arte ac dolo, partim in vi repellendis conatibus dominorum veterum fugitivum repetentium, sensim fuisse confirmatam Nogae dynastiam Pachymeres insinuat. unde non incongrue suspicari licet, ab anno maxime Christi 1250, quo Batuus, ut mox dicemus, negotiis maioribus reipublicae Mogulicae a cura septentrionalis limitis avocatus in longum tempus est, coepisse Nogam res illic suas agere; perseverasseque crescendo semper, quousque duodecim post annis, anno scilicet Christi circiter 1262, eum talem imperator Michael iudicaverit cuius affinitas intima, qua tunc eum sibi generum faciens admovit, et honori et praesidio rebus suis futura videretur.

P 588

VIII. Anno Hegirae 647, cuius primus dies fuit sextus decimus Aprilis Iuliani anno Christi 1249, mortua primum Turacina matre dilectissima Cayuc-Chanis, ipse prae dolore locum mutans in itinere versus partes Orientales fato functus est, nono die Rabiae prioris, tertii mensis in anno Arabico, hoc est die quinquagesimo septimo a kalendis Muharrami, quae nota numeri diem Iunii undecimum designat. turbatis eo inopinato casu Mo-

gulensium rebus, tota cura imperii ad Batuum e stirpe Gingizchanis natu maximum devoluta est. is per interregnum regimine in manus sumpto dabat operam congregandis de more gentis comitiis; quae res ob distantiam locorum, principumque ac ducum occupationes in provinciis, longiores nunc solito moras habuit. in hunc eundem annum recte ac consentanee nostratibus chronologis confert Abulpharagius priorem in Syriam et Aegyptum expeditionem Sancti Ludovici, quem sono vocis fama iactata in literas Arabicas coniecto *Redefrans* appellat. ab hoc refert captam Damiatam; tum caetera de illo eadem plane parique ordine ac nostri exequitur historici. quae obiter, ad specimen veracitatis huius Chronici, tanti fuit indicasse. anno dehinc Hegirae 648, cuius kalendae Muharrami a die Aprilis quinta procedunt in anno aerae vulgaris Christianae 1250, evoluta iam biennio a morte Cayuc-Chanis, cernens Batuus frustra se hactenus laborasse in accersendis e longinquo cogendisque in legitima comitia Mogulensium principibus, de consilio praesentium, et assensu absentium per missos et literas declarato, Munkakaum e Gingizchanis stirpe magnis dotibus insignem rite imperatorem declaravit, adiuncto ei Kaanis titulo. neque hic tamen prius quam verno tempore anni sequentis, Hegirae 649, in solio solemnibus ceremoniis collocatus est. incepit is annus Arabicus a die 26 Martii Iuliani in anno Christi 1251. unde intelligimus auspicia imperii Munkakai Kaanis, diei nono Rabiae prioris, ut diserte asserit Abulpharagius, affixa, exacte procedere a kalendis Iunii Iuliani anno Christi memorato 1251. videtur hic Munkakaus Kaan aliquid, quod observare nostra interest, primus innovasse in regimine imperii. adscivit enim sibi veluti collegas e suis fratribus septem duos natu maximos *Kobla* et *Hulacu*; quorum priorem in ultimos Orientis fines, Cathalam videlicet et Sinenses provincias misit tuendo illic Mogulensis imperii limiti, alterum *Hulacu* moderandis Occiduis tractibus imperii eiusdem, hoc est regionibus Persidis Babyloniae et aliis Romano imperio confinibus, praefecit suprema potestate, quam multis annis illic exercuit; unde a Pachymere vol. I p. 174 v. 5 Χαλαοῦ *Chalau* (nam ita *Hulacu* vocabulum deformat) ἄρχων Τοχάρων *princeps Tocharorum* absolute dicitur; et apud Abulpharagium p. 337 consilarii Caliphae Bagdadi, de modo resistendi copiis ingentibus quas *Hulacu* ductabat deliberantes, eum *regem praepotentem* vocant. videtur ad id consilium partendi cum fratribus imperii Munkakaus Kaan descendisse, doctus experientia quam esset difficile tot tam late patentes provincias unum regere. anno quippe secundo sui imperii, Hegirae 650, cuius kalendae Muharrami processerunt a die 14 Martii Iuliani in anno Christi 1252, is vix salvus effugerat coniurationem adversum se validam principum suae gentis, post quam oppressam statim refert Abulpharagius destinatos ab eo *Koblam* fratrum

maximum in partes Cathaiae et *Hulacu* secundum ab hoc, in Occiduum Mogulensis imperii limitem.

P 589 IX. Anno Hegirae 651, cuius primus dies in anno Iuliano aerae Christi 1253 est tertius mensis Martii, capessivit *Hulacu* sive *Chalaü* commissam sibi anno superiore praefecturam provinciarum Occiduarum Mogulensis imperii, ad quas profectus est ducens exercitum numerosissimum atque lectissimum: nam e singulis decadibus militum duos elegit. suppeditavit etiam ei Munkakaus Kaan ingentem apparatus armorum et machinarum cum fabris earum. duxit quoque secum *Hulacu* filium suum natu maximum (*Abakam*, inquit Abulpharagius: est is sine dubio quem Pachymeres *Apagam* vocat) et primariam uxorem Christianam *Dukusam* nomine. quae cuncta iuvat memorare, quoniam iis quae de *Chalaü* Pachymeres tradit fidem adstruunt. annis Heg. 653 et 654 recenset Abulpharagius quaedam acta *Hulacu* satis conspicua, sed parum ad nos pertinentia. unde ad annum Heg. 655 promovemus gradum: in eo quippe nimis etiam multa ad nos spectantia Abulpharagius memorat. incepit is annus Arabicus a die 19 Ianuarii anni Chr. 1257, unde totus fere cum hoc commensuratur. eo scribit Abulpharagius p. 334 et deinceps aegrotasse *Theodorum imperatorem Graecorum* in urbe *Nicia*; interimque vexasse patricium quendam e suo comitatu *Michaëlem cognomento Palaeologum*, quod e quibusdam vaticiniis quae ferebantur suspectaret regnaturum; iussisse illum in territorii *Thessalonicensis* castro quodam comprehendi, ducique in carcerem a quodam *Gadino*, qui tamen ei praedixerit imperium, exequendo nihilominus iussum imperatoris *Theodori*. hunc addit adducti ad se *Michaëlis* misericordia motum eum liberasse, et tutorem parvo, quem relinquebat, filio *Calo-Ioanni* vocato praefecisse. ac paulo post mortuum in monasterio *Magnesiae* fuisse sepultum. addit *Muzalonis* caedem, *Michaëlis* *Palaeologi* promotionem ad imperium, circumscriptionem pueri *Calo-Ioannis*, eiectionem *Arsenii* patriarchae in exilium iussu *Michaëlis*, quod is ipsum de pupilli oppressione reprehendisset; denique accumulata super omnia recuperationem urbis *Constantinopolitanae* et eiectionem ex ea *Latinorum*, modum rei gestae referens, in quo, ut et superius memoratis, quaedam non adeo magni momenti discrepantiae a *Pachymeriana* narratione facile cum deprehendi tum corrigi poterunt ex collatione cum l. 1 partis prioris huius nostrae historiae. unum necessario hic emendamus, quod ait spatium temporis, quo urbs *Constantinopolis* tunc *Graecis* reddita permansit in potestate *Latinorum*, fuisse annorum circiter quinquaginta trium. verius quippe *Georgius Acropolita*, quem descripsimus et recte numerasse demonstravimus priorum *Observationum* l. 3 c. 4 n. 3, detentam a *Latinis* *Constantinopolim* per annos octo supra quinquaginta affirmavit,

cum ab iis expugnata fuerit anno Christi 1203 die 12 Aprilis, et Graecis reddita anno Christi 1261 die 25 mensis Iulii. fraudi nimirum Abulpharagio fuit, quod haec cuncta, prout simul audierat, uno fasce in annum sui Chronici unicum congeffit; quae si distinxisset, perducturus fuerat ad annum Hegirae 659, cuius kalendae Muharrami cum inierint a die sexta Decembris anni Christi 1260, maiori sui parte annus ille Arabicus cum Iuliano in aera nostra vulgari 1261 concurrat.

X. Ignoscamus autem, censeo, Abulpharagio culpam istam qualemcumque confusorum in unum annorum quatuor, quam excusat in homine Arabe peregre degente vix evitabilis ignorantia rerum Graecarum haud per se magnopere insignium et locis a commercio abruptis transactarum, cum praesertim eodem tempore mentes ad se omnium per interiorem Asiam raperent prodigiosi Mogulensis imperii sub auspiciis *Hulacu* sive *Chalau* progressus, nec iis spatium alia longe minora distinctius observandi relinquerent. nam statim post annum illum Hegirae 655, quo aegrotasse Theodorum Graecorum imperatorem tradit Abulpharagius, non male ad nostram chronologiam tomo priori c. ultimo l. 3 Observationum expansam. etsi enim illic nos anno Christi 1258, respondente anno Hegirae 656, primam morbi Theodori mentionem posuerimus, quod tunc ingravescere magis coeperit, superius tamen inolevisse non negamus: immo id historiae series indicat. statim, inquam, post, nempe anno Hegirae 656, cuius fuit initium dies Ianuarii octavus in anno Christi modo memorato 1258, Hulacu mense ipso anni primo Muharramo oppugnavit expugnavitque vi summa urbem longe maximam Bagdadum, olim Babylonem dictam, metropolim regni Caliphae. quo in ordinem redacto, ditioneque eius in imperii Mogulici provinciam conversa, finitimum dynastam Mauselae dominum minis territum sibi tributarium fecit; et Astraphum dynastam, arcis munitissimae fiducia iugum subire detrectantem, in ipsa illa sua urbe Mihapharekino, licet inexpugnabili, fame domandum obsideri iussit a suis. duravit obsidio plus biennio. tandem anno Hegirae 658 Astraphus plerisque suorum fame absumptis dedens sese ad Hulacu perducitur, et iussu eius interficitur. eodem autem anno Hegirae 658, qui cum inceperit a 18 Decembris anni Christi 1259 usque in Decembrem anni Christi 1260 excurrit, Hulacu ponte Euphrati imposito traiecit in Syriam, ducens secum formidabiles copias millium quadringentorum, quibus Damascus obiter cepit, Halebum post dierum paucorum oppugnationem cum caede innumerabilium illic repertorum expugnavit. Al Naser Halebi dominus cum uxoribus et liberis iam ante profugus, captus deinde et occisus est. sub haec a recedente e Syria Hulacu relictus ab eo illic qui provinciae praeesset Cetbuga cum decem millibus equitum, praelio victus et interfectus est a Kutuzo

Turcomanno praefecto Aegypti. eodem anno Munkakaus Kaan supremus imperator Mogulensium praelio adversum regem Sinarum rebellantem commisso sagitta ictus occubuit. de huius successione inter duos eius fratres per annos inde octodecim certatum est, succumbente denique et cedere coacto Arigbuga natu minore, et Kublaï praeter aetatis praerogativam praestantibus quoque commendato dotibus, armis etiam praevalente. quo civili tam longi temporis discidio tanto videlicet certius confirmatus est Hulacu in absoluto tractuum Occiduorum, quibus praeerat, imperio.

XI. Ergo is ut amissam clade Cetbugae Syriam recuperaret, anno Hegirae 659, qui coepit a die 6 Decembris anni Christi 1260, et consequenter excessit in partem maximam anni Christi 1261, ingentem suorum exercitum eo misit duce quodam *Gugalcio*, qui cuncta primo adventu facile subegit Halebum usque, plurimis passim obsistentium occisis. sed cum praepropere ad suos revertisset, supervenientes Aegyptiorum magnae copiae Mogulensibus denuo Syriam eripuerunt. interest nostra hic observare enius auspiciis haec tam felix Aegyptiorum expeditio sit suscepta: de hoc enim non perfunctorie agit noster Pachymeres l. 3 c. 3 4 et 5 tomi prioris, res exequens a Michaële Palaeologo gestas statim a solemnij sua coronatione, quam accepit ministerio patriarchae Arsenii, prout narratur ibidem c. 2. demonstramus autem, l. 3 Observationum nostrarum ad eum tomum c. 4 et 10, eam coronationem celebratam fuisse anno Christi 1261, hoc est illo ipso in quo nunc versatur Abulpharagius, eum numerans Hegirae 659. scribit igitur loco modo indicato Pachymeres sollicitum Michaëlem de sibi stabiliendo recens parto imperio, quos maxime potentes circa se principes videbat, sibi conciliare studuisse. ac facile videntem eminere tunc opibus inter finitimos dynastas Chalaï principem Tocharorum, hoc est *Hulacu*, cuius crebro meminit Abulpharagius, et Sultanem Aethiopum, utriusque gratiam ambire officiis legationibusque affectasse. ea occasione de Sultane Aethiopum memorat, fuisse illum genere Comanum, quae regio est prope Pontum Euxinum; hinc olim venditum in servitutem Aegyptio domino, sua illic industria serviles catenas in regium diadema commutasse. eundem addit in primis prudentem habitum; et quod in Aegypto natos parum habiles bellicis laboribus videret, emisse pueros magno numero e Scythia et aliis regionibus trans Pontum, quibus apud se nutritis fortibus deinde militibus utebatur, permittente id commercium, magno rei Christianae detrimento, imperatore Michaële: hinc enim auctum opibus Aegypti Sultanem Latinos Palaestinam occupantes illinc expulisse. haec Pachymeres; quae multum illustrantur comparatione cum iis quae Abulpharagius hoc loco scribit. ait enim, postquam Kutuzus Turcomannus Aegypti domi-

nus Cetbugam Mogulensium in Syria praefectum acie victum occidisset, quod ait contigisse die 27 mensis Ramadani anno Hegirae 658, hoc est die 3 Septembris anni Christi 1260, satis gnarum illum haud quieturos Mogulenses ab ultione cladis istius reposcenda, properasse in Aegyptum, ut copias illic pararet, quibus ipsis obsisteret: sed eo itinere prope Gazam progressum a quodam *Baibars* vocato fuisse interfectum. addit hunc *Baibars*, conciliatis et adiunctis sibi copiis quae Kutuzo militaverant, cum iis ingressum Aegyptum eam occupasse. tradit ibidem istum *Baibars* servum antea fuisse magni cuiusdam in Aegypto ducis, cui *Bundokdar* nomen fuerat; unde initio *Bundokdar* minorem nominatum. at postquam Sultan Aegypti factus est, cognominatum a suis fuisse *Rucnodinum Al Malec Al Dhaher*. eum tamen pergit in sequentibus Abulpharagius vocare *Bundokdarem*, successus eius maximos recensens contra Christianos Latinos Antiochiam et Syriae maritima obtinentes, quos illinc expulit, ut etiam deplorat Pachymeres tomo 1 l. 3 c. 5, culpam earum cladum ex parte imputans imprudenti avaritiae Michaëlis Palaeologi, qui propter quaestum modicum permittebat e Ponto exportari in Aegyptum Scythica mancipia tenerae aetatis, quae deinde illic in robustos et Christianis rebus exitiales bellatores adoluerent. quem igitur Pachymeres e servo apud Comanos nato factum Aethiopum Sultanem expulisse Syria Latinos Christianos ait, is sine dubio fuit quem patrio vocabulo *Baibars* dictum, domini cui servierat nomine *Bundokdarem* nuncupatum Abulpharagius docet.

XII. Referamus nos iam ad res intermissas *Hulacu* sive *Chalau* et subiectorum ipsi Mogulensium cum deinceps narratis a Pachymere utiliter comparandas. tradit Abulpharagius eodem hoc modo indicato anno Hegirae 659, cuius fuit initium dies sextus Decembris anni Christi 1260, missum in Syriam ab Hulacu Mogulensium exercitum, duce Samdagu Christianis favente, obsidione cinxisse Mauselam urbem incluso in ea Al Saleho Syriae principe, et copiis e Syria obsessis suppetias venientibus per longum illis occurrentes Mogulenses circumventis et occidione deletis Mauselam cepisse, plurimis in ea repertis occisis, aliis servitum abductis, ipso principe Al Saleho ad Hulacu pertracto huiusque iussu interfecto. hae tantae Chalau victoriae moverunt Michaëlem Palaeologum Augustum ad omni ope satagendum in paranda sibi benevolentia tam potentis et paene finitimi principis. igitur, quod narrat Pachymeres l. 3 c. 3 partis prioris, legatos ad eum misit, qui ipsum a se salutarent et eius amicitiam poscerent, oblata in sponsam propria filia Maria. indicat Pachymeres venisse a Chalau ad Michaëlem mutuam legationem, qua is significaret placere sibi conditionem oblatam. idem vero distinctius expressum in Abulpharagii Chronico legitur p. 355, ubi narrata

Hulacu morte, de qua mox dicetur, scribit eum iam antea mississe legatos Constantinopolim, qui filiam illic imperantis in uxorem sibi poscerent. has mutuas Michaëlis et Hulacu legationes obitas apparet ab anno 661 Heg. ad 663, quorum annorum prior incipit a die 15 Novembris anni Christi 1262, posterior a 24 aut 25 Octobris anni Christi 1264. perspecta porro Michaël Hulacu voluntate, filiam suam Mariam apparatu magnifico deducendam ad eum strenue curavit per archimandritam monasterii Pantocratoris nomine Principem, ex illustri familia Peloponnesiensium dynastarum, quem ait loco proxime laudato Pachymeres in eo itinere nuntium accepisse mortis Chalañ, nec tamen re infecta rediisse, sed perduxisse sponsam illi destinatam ad filium eius et successorem Apagam, qui eam sibi iunxerit uxorem. haec eadem distinctius etiam exprimit Abulpharagius, memorans legatos imperatoris Constantinopolitani, qui huius filiam Hulacu desponsam comitarentur, ubi Caesaream pervenissent, accepisse nuntios de Hulacu obitu, nec tamen ideo retrocedendi consilium inivisse, sed puellam perduxisse ad *Abakam* in patris *Hulacu* iam solio regio locatum, qui eam sibi rite coniugem sociavit. hoc sine dubio pertinet ad annum Hegirae 664, cuius kalendae

P 592 Muharrami diem insederunt tertium decimum Octobris anni Christi 1265. et quia quae multa et molis magnae ab Abulpharagio in hunc annum congeruntur, nempe mors *Hulacu* et aliquo intervallo secuta mors etiam Dukusae Christianae coniugis ipsius, tum post hanc comitia Mogulensium principum, qui *Abakam* ob perspectam ipsis, ut ait Abulpharagius, eius *prudentiam sufficientiam eruditionem* etc. liberis suffragiis in supremum suae gentis imperatorem elegerunt et subinde ritu ipsorum coronarunt, non videntur posse in primum anni Arabici trimestre facile compingi, verisimilius differimus auspicia imperii Abakae huiusque cum Maria nuptias in annum Christi 1266. observandum hic est *Abakam*, sive ut Pachymeres vocat *Apagam*, titulum supremi Mogulensium Kanis rite delatum accepisse, cum eius pater tale imperium exercere satis habens vocabulo eius abstinnerit. hoc eo videri potest mirabilius, quod satis constabat vivere adhuc Kublaï, qui Munkakao Kaani occumbenti successerat in imperio, anno ab hinc retro quinto aut sexto, Hegirae 659, ut paulo superius n. 10 retulimus. verum quia, ut ibidem dictum est, Arigbuga fratre minore Kublaï successionem sibi imperii vindicante bellum inter eos civile conflatum est, quod annos ipsos octodecim tenuit ac consequenter ad duodecim aut tredecim ab hinc annos propagatum est, totum instar imperii Mogulici ex Orientalibus fraterna dissensione turbatis tractibus in Occiduis et fundata dudum illic Hulacu (qui et ipse Munkakai Kaanis frater fuerat) domo et potentia constitit; successioque Mogulensium principum hinc deinceps a chronologis Arabibus est deducta,

neglecto Kublai, quem tandem praevaluisse Arigbugae Abulpharagius tradit, et in quadam specie absoluti imperii aliquamdiu pacifice indicat vixisse; et si qui post in extremo illo limite Mogulensium Kaanum titulum sumpserunt. quos ne mentione quidem dignandos putaverunt aut noster hic Abulpharagius, aut e quibus supplementum concinnatur huius Chronici, Al Iannabius, Abulfeda et Ebn Yusephus, Arabes et ipsi chronologi. unde Munkakao Kaani ἀμέσως continuare possumus Abakam, numerando eum quartum a Gingizchane et absolute quintum imperatorem Mogulensium.

XIII. Abakas - Chan (sic enim illum nominat Abulpharagius ex quo est inauguratus imperator) misit ad recuperandam Syriam exercitum, cui ducem praefecit fratrem suum natu minorem, vocatum *Kungortai*, *Bundokdaro* Aegypti et Syriae Sultane paulo ante victo et mortuo. Mogulenses ductore Kungortai cuncta statim illic subegerunt, facile progressi Halebum usque, et illa ipsa urbe subiugata: verum, ut alias fecerant, nimis cito recesserunt, ideo mox coacti eo redire duce Munga Timuro, corroborato copiis regis Armeniae, prout consequenter illic exponitur distinctius. sed ego harum rerum, prout in Chronico digeruntur, seriem attentius explorans conturbatas paululum deprehendo Abulpharagii rationes; quod equidem, propter in aliis probatam huius fidem ac diligentiam, errori librariorum in numerorum notas irrepenti libentius imputaverim. scriptum videlicet legitur p. 360 huius Chronici anno Hegirae 679 missum in Syriam Kungortai. kalendae Muharrami anni Arabici istius cadunt in diem tertiam Maii Iuliani in anno Christi 1280. statim post additur hunc exercitum duce Kungortai rem in Syria gessisse hieme anni Hegirae 680, quem inchoasse certum est ea die quae Aprilis vice-sima secunda in anno Christi 1281 numerata est. hic illud primum inopinatissimum occurrit, quod mora solidi fere biennii interiicitur inter initium expeditionis e propinquo susceptae et rem per eam gestam. addit Abulpharagius Kungortai cuncta peragrata Syria et usque ad Halebum facile subacta recessisse: verum rebellantibus denuo videlicet illic gentibus missum eodem ab Abaka alium exercitum quinquaginta millium anno Hegirae 681, praeposito illi ductore Munga Timuro fratre suo natu minimo; cui comitem se adiunxit rex Armeniae cum propriis copiis. P 593 hi duo simul iuncti exercitus obvios inter Hamam et Hemesam habuerunt Syros simul et Aegyptios praevalidis copiis instructos, cum quibus statim acri et cruento praelio commisso, nec plane victores Mogulenses et Armenii, nec tamen prorsus victi fuerunt. post illum dubium eventum Munga exercitu in Mesopotamiam reducto, in itinere versus Nisibin veneno extinctus est. his continue Abulpharagius attexit eodem anno, nempe Hegirae 681, Abakam, postquam Hamdani festum Paschae cum Christianis ce-

Georgius Pachymeres II.

lebrasset, postridie, die lunae, convivio exceptum a quodam Persa nomine *Banham*, mistum ab hoc cibus venenum hausisse, ex quo die Martis statim sequente graviter aëgrotare coeperit, die Mercurii contiguo mortuus sit. hunc porro diem Mercurii ait fuisse vicesimum mensis Dhul-Haiae, hic est mensis ultimus in anno Arabum. habemus in his characteres duos, Paschae Christianorum et feriae quartae concurrentis in diem 20 Dhul-Haiae, quorum neuter anno Hegirae 681 competit, prout clarissime demonstro. annus aerae Christianae vulgaris 1283, in cuius mensem saltem ultra tertium necessario excurrit annus Hegirae 681 Aprilis undecimo die anni praecedentis 1282 inchoatus, cum fuerit periodi Iulianae 5996, cyclum numeravit solis 4 cum litera dominicali C, cyclum vero lunae 11. haec signa Pascha Christianorum indigitant in die 18 mensis Aprilis, qui dies necessario extra Hegirae anni 681 fines excessit. hoc infitiri non poterit qui sciet, quod certum est, annum Arabum Iuliano esse minorem diebus saltem decem. unde manifestum est, si annus Arabicus 681 die 22 Aprilis anni Chr. 1282 init, desinere illum debuisse ante 18 Aprilis anni Chr. 1283, quoniam a 22 Aprilis die ad diem eiusdem mensis 18 non intercedunt dies decem. en ostensum evidenter Pascha Christianorum anni Hegirae 681 in mensem Dhul-Haiam ultimum anni Arabici non potuisse convenire. deinceps pari evidentia demonstro vicesimam Dhul-Haiae diem eodem illo anno Hegirae 681 feriam quartam non fuisse. fuit ille annus Arabicus embolimaus ac consequenter 355 dierum, et Dhul-Haia mensis eius ultimus in annis ordinariis cavus, in eo plenus fuit, dies numerans triginta. tollantur 355, qui est numerus dierum anni Heg. 681, de 365 a die 22 Aprilis anni Christi 1282 incipientibus: ultimus residuorum cadet in undecimum Aprilis anni Christi 1283. hic est tricesimus Dhul-Haiae; a quo si retro decem diebus promoveas, invenies vicesimum eiusdem Dhul-Haiae primum Martii, qui dies Iovis et quinta feria, eo anno literam dominicalem C habente, fuit, non autem, ut ait Abulpharagius, dies Mercurii sive quarta feria.

XIV. His lector adactus ad fatendum characteres istos duos chronologicos, Paschae incidentis in mensem Dhul-Haiam et feriae quartae insignientis vicesimum Dhul-Haiae diem, minime convenire in annum Hegirae 681, quaeret forte num in aliam convenient. non longe abibitur: aio aptissime ambos quadrare in annum *αὐτῶς* praecedentem, videlicet Hegirae 680. hic annus initium duxit a die 22 Aprilis Iuliani anno Christi 1281, desiit autem die decima eiusdem Aprilis anno Christi sequenti 1282. fuit annus Christi 1282 periodi Iulianae 5995. cyclum solis habuit 3 cum litera dominicali D, cyclum vero lunae 10. ex his patet Pascha eius anni occupasse diem 29 mensis Iuliani Martii. haec dies deesse non potuit quin ambitu mensis Arabici Dhul-

Haiae in anno Hegirae 680 clauderetur, quoniam is annus a 22 Aprilis anni Chr. 1281 inchoatus usque ad 10 Aprilis anni Chr. 1282 protenditur: Dhul-Haia vero ultimus mensis anni Arabici viginti novem postremos eius anni dies continet, qui cum retro numerati a 10 Aprilis ad 13 Martii perveniant, ibi defigunt neomeniam Dhul-Haiae. prior igitur character manifeste competit anno Hegirae 680. nec minus evidenter posterior eidem adaptatur. nam vicesimus nonus dies Martii, quem fuisse diem Paschae ostendimus in anno Christi 1282, fuit necessario decimus septimus Dhul-Haiae mensis Arabici, siquidem is incepit, ut est dictum, P 594 a die 13 Martii. porro ad diem 29 Martii, quae Paschae dominica fuit, si tres ferias adiungas, secundam tertiam et quartam, hanc profecto ultimam residere deprehendes in kalendis Aprilis Iuliani, in quas incidit vicesimus dies Arabici Dhul-Haiae. ergo vicesimus Dhul-Haiae anno Hegirae 680 fuit dies Mercurii sive quarta feria; qui erat, secundus chronologicus character annum, quo est Abaka mortuus, insigniens. quare hunc imperatorem Mogulensium non anno Hegirae 681, ut perperam in Abulpharagii Chronico scribitur, sed praecedenti Hegirae 680 vivere ac regnare desiisse tenendum pro certo est. unde quae proxime antecessisse illic dicuntur eius obitum expeditiones Mogulensium in Syriam duae, sic verisimiliter ordinandae sunt, ut prior duce Kungortai coepta verno tempore anni Hegirae 679 hieme anni eiusdem terminetur. postea vere anni sequentis Hegirae 680, nuntiata nova Syrorum defectione, eo Munga Timurus minimus Abakae frater cum exercitu Mogulensium quinquaginta millium moverit, habens praeterea secum sociales Armenorum copias, rege ipso Armeniae ductante. hi simul omnes cum Syris et Aegyptiis dubio Marte inter Hamam et Hemesam conflixerunt. inde Munga Timurus se ad Abakam recipiens cum in Mesopotamiam pervenisset, ibi ex veneno per fraudem propinato in itinere versus Nisibin extinctus est, eorundem videlicet insidiis qui non multo post Abakam ipsum pari scelere ac dolo peremerunt: nam effectus tam gemini recte uni et eidem imputentur causae, odio quorundam coniuratorum in Abakae domum. at de his pro instituto plus satis.

XV. Abakae mortuo successit eius insidiator Ahmedes et ipse filius Hulacu, sed alia matre natus, ex qua praeterquam novercalem in Abakam animum trahere potuit, etiam instinctus videtur ad eundem Abakam perdendum odio Christianae religionis, cuius cultorem fuisse Abakam clare affirmat Abulpharagius, dum eum celebrasse festum Paschae una cum Christianis scribit. huius Ahmedis acta principatus omnia rediguntur in unam proximam epistolam in commendationem Alcorani et superstitionis Mahomelicae ad Sultanem Aegypti scriptam, quam Abulpharagius recitat, continuo referens indulgentem Ahmedem dudum

concepto in Abakae familiam furori, dum Argunem Abakae filium studet opprimere, ab eo et ei studentibus fuisse comprehensum et custodiae mancipatum die Mercurii Iomadi prioris undecimo, anni Hegirae 683, qui incepit a die 20 Martii anno Christi 1284. est Iomadi prior quintus ordine mensis in anno Arabico; cuius kalendae a 20 Martii numeratae incidunt in decimum sextum Iulii eius Christi anni 1284 bissextilis, cuius cyclus solis fuit 5 et litera dominicalis B A, unde patet undecimum Iomadi prioris re vera fuisse diem Mercurii: talis enim fuit feria 26 dies Iulii, cum undecimo die Iomadi prioris coincidens. iam tum a clauso in carcere Ahmede coepit Mogulensium consensu imperare Argun titulo Chanis assumpto: nam deinceps *Argun-Chan* est dictus. meminit huius Pachymeres p. 327 v. 22 Arganen Kanin vocans. censuerunt autem principes Ahmedem, ut caedis Abakae-Chanis reum, iure posse interfici; idque auctores ipsi iubendi erant. verum ille recusavit, satis habens Ahmedem matri Kungortai et huius filiis dedere, qui eum occiderunt in ultionem paternae caedis die 2 Iomadi posterioris, quae dies in feriam item quartam incidit, ut ait Abulpharagius et verum cernitur, siquidem Iomadi posterioris, sexti mensis Arabum, dies secundus in diem eo anno Christi 1284 cedit sextum decimum mensis Augusti, cui diei ad marginem adiacet in Romano kalendario litera D, nota quartae feriae, quando, ut tunc, litera feriae primae sive dominicae index est A. hic desinit Chronicon Abulpharagii; cui Latinus interpres perutiliter supplementum attexuit ex Al Iannabio, Abulfeda, Ebn Yusepho et aliis chronologis Arabibus expressum, unde hic Mogulensis imperii extrema tempora, quantum ad rem nostram conferet, reddemus.

- P 595 XVI. Argun-Chan anno Heg. 690, qui a die 4 Ianuarii anni Christi 1291 duxit initium, finem imperandi et vivendi fecit, veneno, ut est creditum, sublatus a Iudaeis, mense Rabia priori: hic tertius est in anno Arabico, et tunc maiori ex parte Martio Iuliano respondit. huic successit *Caichtu* vel, ut alii scribunt, *Ganiatu*, cui communis cum Argun-Chane pater fuit Abaka. hunc morum improbitate suis exosum factum Mogulensium plerique facta coniuratione, cuius dux fuit *Baidu* filius Targihi fratris Abakae, fugientem assecuti trucidarunt, anno Hegirae 694, cuius kalendae Muharrami diem occuparunt 21 Novembris in anno Christi 1294; unde mensis Rabia posterior, quo *Caichtu* dicitur occisus, extremam Iuliani Februarii et priorem Martii partem insedit in anno Christi 1295. puto extremo Argun-Chanis principatu cogitatum ab eo de recuperandis septentrionalibus Europae provinciis ultra Bulgariam; quas, ut est superius dictum n. 6, auspiciis Kaanis secundi Mogulensium imperatoris a Batuo subiugatas Noga, eis tuendis a Batuo Persidem versus recedente praefectus, progressu temporis suas fecerat, ob-

sequium imperatori Mogulio recusans; diuque prout multis locis Pachymeres significat, istam rebellionem impune tulit, in ea etiam Michaëlis primi Palaeologi Augusti affinitate firmatus, ducta ipsius filia Euphrosyne. talis ab Argun-Chane suscepti consilii vestigium in fine Abulpharagiani Chronici reperio, ubi scriptum legitur: *Argun-Chanem imperio sibi stabilito unicuique filiorum praefecturam alicuius regni sui exercituum commisisse.* filii Argun-Chanis fuerunt Cazanes, Carmpantas, Tuctais. ex his Cazanes videtur exercitui et provinciae loco ubi degebat imperator propinqua praepositus. nam occupato postmodum, ut mox dicetur, a Baidu imperio, primus qui obsisteret, vicinia, prout apparet, beneficio, extitit. alii duo Cazanis fratres longius a patre leguntur amandati, siquidem Carmpantanem Pachymeres p. 459 v. 5 partis posterioris ait exercitum in India ductasse: Tuctainem idem refert partis eiusdem l. 3 c. 26 et 27, longum difficile atque anceps cum Noga gessisse bellum, quoad eum iam senem acie postrema victum occidit funditusque profligavit factionem eius, restitutis imperio Mogulensium praetentis Euxino ex parte Europae regionibus, quas inde Nogae rebellio alienaverat, et iis ipse patris Argun-Chanis primum, deinde fratris Cazanis auctoritate regendis praesentem impendens operam. cuius tam potentis vicini Andronicus imperator, patris Michaëlis imitatione, gratiam sibi firmasse affinitate studuit, filiam ei Mariam volenti despondendo, quod narrat noster c. 27 l. 3. haec longa Tuctainis bella videntur tenuisse ab anno circiter Chr. 1290 ad 1296.

XVII. Sublato e medio Caichtu successore Argun-Chanis, Baidu, qui eum oppresserat, in eius se solium intrusit. sed ei obstitit Cazanes Argun-Chanis filiorum, ut videtur, natu maximus, avitum paternumque imperium sibi armis vindicans. commisso itaque inter regni candidatos praelio, Baidu proditione suorum victus et occisus liberum aemulo Cazani reliquit imperium, postquam illud per octo circiter menses occupavit. contigit mors Baidu mense Dhul-Haia eiusdem anni Heg. 694, hoc est circa finem Octobris aut initium Novembris anni Chr. 1296. hinc procedit imperium Cazanis, cuius dotes praeclaras, instituta laudabilia, acta illustria effuse laudans memorat Pachymeres c. 1 l. 6. res gestae sic summatim perstringuntur in supplemento Chronici Abulpharagii, anno Heg. 697, qui coepit a die 19 Octobris anni Chr. 1297, occiso Niruzo, cuius proditione Baidu fuerat oppressus, *Atabegi* dignitatem (erat id nomen illustris in imperio Mogulensi magistratus) qua Niruzus functus fuerat, transtulit in *Kotlu Sahum*; quem eundem esse suspicor cum *Chutluchaimo* nominato a Pachymere sub finem modo laudati c. 1 l. 6, ubi p. 459 v. 12 vocat *Χουτλουχάϊμ κατὰ τὸν Εὐξείνιον ἄρχοντα* praetorem provinciarum imperii Mogulici ad Euxinum sitarum. fuerat

P 596 ista, uti diximus, praefectura Tuctainis. quare hinc licet intelligere, circa quartum aut quintum principatus Cazanis annum Tuctainem ad fratris imperantis comitatum se transtulisse, forsitan eo vocante, ut mores eius observaret, statueretque an dignus is foret quem imperii successorem designaret. quae probatio parum e Tuctainis voto succedens hunc exclusit imperio. scribit enim Pachymeres, saepe indicato c. 1 l. 6 Cazanem in dubia sua valetudine successioni regni consulentem, cum mores Tuctainis, quem in propinquo haberet, fratris suis dissimiles notasset, Carpantanem alium fratrem ex India, ubi exercitui praeerat, evocasse, eumque ad id accurata institutione praeparatum imperii haeredem designasse. igitur decedenti ex partibus Euxino vicinis Tuctaini suffectum in istarum provinciarum regimine Chutluchaimum arbitror, quem illic tali officio fuisse functum quando est mortuus Cazanes, affirmat Pachymeres.

XVIII. Pergit continuator Abulpharagiani Chronici acta Cazanis exequi, scribens anno 699 moventem cum exercitu in Syriam Cazanem cum occurrente sibi Sultane Aegypti, qui vocabatur Al Malec Al Naser Mohammedes, conflixisse praelio, eumque fusum in fugam vertisse, dein Damasco potitum; quibus gestis, relicto in Syria praefecto *Kapiak* vocato, in regiones Orientales rediisse. habuit annus Hegirae 699 initium a die 28 Septembris anni Christi 1299. quia vero dies, quo acie victus est Sultan Aegypti dicitur illic fuisse vicesimus septimus Rabiae prioris, indicat nota illa diem vicesimum secundum mensis Decembris eiusdem Christi anni 1299. quod autem addit continuator Abulpharagii diem illum fuisse Mercurii, haud usquequaque quadrat, siquidem illo Christi anno cyclus solis 20 literam attulit feriae primae indicem D, quae 22 Decembris diem feriam fuisse tertiam demonstrat. crediderim mendum irrepsisse in numeros, et pro 27 Rabiae prioris scribi oportere 28, qui dies fuit 23 Decembris feria 4. fundamentum mihi sic opinandi est testimonium oculatum scriptoris illorum temporum Aythoni. extat huius opus titulo Historiae Orientalis, cuius c. 41 affirmat se fuisse comitem expeditionis quam *Cassanus* (sic enim vocat) *rex Tartarorum* Christianus, una cum regibus Armeniae et Georgiae pariter Christianis, suscepit in Syriam contra Melechnaserum Sultanem Aegypti Syriae dominantem, quem et habuit obvium prope Hamam, antiquis Emesam dictam. ducebat Sultan secum equitum centum millia cum infinita peditum multitudine, Cassanus autem exercitum ducentorum millium, magnam partem equitum habebat. commissum fuisse praelium inter hos exercitus Aythonus, qui praesens interfuit, asserit *die Mercurii ante festum natiuitatis*. cadit aptissime nota haec in diem 23 Decembris, quae illo anno, ut est dictum, feria quarta fuit. addit Aythonus praelio victum et fugere compulsum fuisse Sultanem, tum die

post victoriam 45 deditam Cassano fuisse urbem Damascum, in qua Cassanus praefectum pro se Syriae cum parte exercitus reliquit quemdam ducem Saracenum ad se a Sultane transfugam, nomine Capcakum; cui dedit in mandatis ut si Christiani ab Occidente venirent, eis Syriam traderet. sed cum Europae principes ire illuc aut exercitus mittere neglexissent, Capcacus rebus suis consulens, impetrata a Sultane transfugii venia, Syriam illi rursus expulsis Tartaris subiecit. haec Aythonus de hac expeditione; quae quam sint consentanea traditis a continuatore Abulpharagii ex collatione patet. etenim apud hunc legitur Aegyptios audito Cazanis abitu reversos in Syriam fuisse, et Capcako in partes eorum transeunte, Tartaros qui erant in Syria ea relictia in Orientem contendisse, et Damascum iterum in Aegyptiorum potestatem rediisse.

XIX. Anno Hegirae 700, cuius initium fuit dies sextus decimus Septembris in anno aerae Christi vulgaris 1300, Cazanes secundam expeditionem duxit in Syriam, ait continuator Abulpharagii: sed cum tribus circiter mensibus in Halebi ditionibus substitisset, re infecta iterum se subduxit. ita ille. ad hoc tempus equidem retulerim quod scribit Pachymeres loco saepe memorato de Cazane his verbis: *vastans quin etiam Aegyptum cladesque illic Arabibus non leves inferens, longe pluribus et gravioribus sine dubio damnis illos affecturus, nisi ei, ne penetraret interius, locorum arenis inviis et aquae inopibus late squalentium insuperabilis difficultas obstitisset.* hactenus Pachymeres; unde licet suspicari vel ipsum Cazanem vel partem eius exercitus, ipso apud Halebum interim morante, Aegyptum tentasse, at ob impedimentum memoratum coepto abstinuisse. refero etiam ad hanc secundam expeditionem illa quae paulo superius idem Pachymeres dixerat, nempe *Cazanem Hierosolymis hostiliter admotum parum abfuisse ab urbe illa tanta, cui Sultan Christianis ereptae dominabatur, expugnanda.* ita ille, longe verisimilius quam quidam Latini scriptores citati ab Henrico Spondano in continuatione Annalium Baronii anni Christi 1300 n. 1, qui aiunt tunc a Cassano *Hierosolymam fuisse captam, et sacris locis magna veneratione visitatis restauratis et dotatis, habitandam concessam Christianis Armenis Georgianis caeterisque ex Cypro et latebris convolantibus.* nam id, si vere contigisset, non videtur aut ignorare potuisse Aythonus tunc vivens, aut in historia de his scripta silere voluisse; in qua tamen nihil tale reperitur. anno dehinc Hegirae 702 (pergit supplementum Abulpharagii) Cazanes copias in Syriam misit duce Kotlu Saho, sive ut Pachymeres vocat, Chutluchaimo; primus dies istius anni Hegirae 702 fuit vicesimus sextus mensis Augusti in anno aerae nostrae vulgaris 1302. ex his quae refert de morbo Cazanis diurno Pachymeres, necesse est dicere iam tum illum aegrotasse,

atque adeo morbo impeditum a per se obeunda expeditione necessaria hominem cui maxime fideret vice sua misisse Chutluchaimum, sive illum evocavit e partibus septentrionalibus circa Euxinum, quibus eum, in locum Tuctais sive Tuctainis, fuisse iam antea praefectum paulo superius suspicabamur, sive illum adhuc in officio Atabegi circa se habuit, et tantum post ipsius reditum e Syria ad istum septentrionalem limitem destinavit, ne occasione secuturae brevi (quod praesentiebat) mortis suae Tuctais, quem exclusum imperio volebat ex istis sibi dudum obnoxiiis provinciis opes ducere posset ad negotium Carmpantani, sibi in successione praelato, facessendum. utcumque sit, utrumque idoneis auctoribus discimus, et bellum in Syria pro Cazane gessisse illo iam aegrotante Chutluchaimum, et Cazane non multo post mortuo eundem regionibus circa Euxinum prius a Tuctai possessis praefuisse.

XX. De successu porro Syriacae huius expeditionis Chutluchaimi sic breviter collector supplementi Abulpharagii tradit. primum equites decies mille exercitus Mogulici a ducibus copiarum Aegyptiarum, inter quos fuit Abulfeda, prout ipse testatur in historia de his scripta, fuisse profligatos, deinde universum exercitum fractum fugatum et pessumdatum. unde credibile est Chutluchaimum cum reliquiis copiarum revertisse quamprimum ad Cazanem, a quo ingravescere languorem suum sentiente propter causam supra indicatam missus ad Arctoum limitem fuerit. eodem anno, Hegirae 702, die 18 mensis Shavalis, ut ait Iannabius, Cazanem est mortuus. est Shaval decimus Arabum mensis, cuius diem tertium decimum incurrisse oportuit in diem 31 mensis Maii anno Chr. 1303, siquidem, ut est dictum, kalendae Muharrami sextum vicesimum Augusti mensis anni superioris insederant. hinc definire certo possumus controversiam, quae inter quosdam mox referendos auctores de numero annorum imperii Cazanis agitur. si enim, quod superius n. 17 statuimus, coepit Cazanem imperare circa initium Novembris anno Christi 1296, moriens in fine Maii anni Christi 1303 utique sex in imperio annos explevit, et menses insuper septem. plus ergo iusto spatii Cazanis principatui tribuit Arabs chronologus Iannabius, dum eum regnasse dicit *annos octo et menses circiter decem*.

P 598 Ioannes Villanius l. 8 c. 15, Sanutus l. 3 p. 13 c. 8 et Aythonus Hist. Orientalis c. 45, etsi diserte spatium regni Cazanis non exprimunt, quaedam tamen affirmant unde ultra praescriptos a nobis limites illud haud paulum excessisse sit consequens. nempe duo priores aiunt coepisse illum imperare anno Christi 1294, et Aythonus obitum eiusdem confert in annum Christi 1304, ex quibus inferendum esset eum ultra novem plenos annos Mogulense imperium rexisset. sed de vera sede epocharum initi a Cazanem principatus et mortis obitae tutius, opinor, creditur Arabibus

chronographis quam aut Aythono Armeno aut Villanio et Sanuto Europaeis scriptoribus, praesertim cum ad Arabum chronologiam se accommodet nostri Pachymeris assertio mortuum Cazanem affirmantis *cum ad sex annos imperasset*; quod, si de annis expletis agitur, exactissime scriptum est. eius qui Cazani successit nomen sic effert Iannabius: *Giyathoddin Chodabandah Mohammed, filius Argunis filii Abagae*. Abulfeda et Ahmed Ebn Yuseph, propius ad Pachymeris *Carpantan, Chorbendam* hunc principem appellant. is post fratris decessoris funus die 23 Dhul-Haiae solemnibus ceremoniis inauguratus, pro *Chanis* titulo maioribus usitato *Aliaitu* se dici voluit, quae vox teste Iannabio *magnum imperatorem* significat. vereor ne mendum sit apud Iannabium, ubi coronationem Carpantanis die 23 Dhul-Haiae celebratam confert in annum Hegirae 703, hoc est in mensem fere quintum decimum a decessoris obitu, quod parum est verisimile, praesertim cum, ut Pachymeres videtur significare, non solum designatus a Cazane adhuc vivente fuerit unicus haeres imperii, sed et iam tum in possessionem regni missus. id me invitat ad credendum eodem quo est Cazanes mortuus anno, sed altero fere post mense, nempe die 23 Dhul-Haiae, coronatum Carpantanem. cum autem dies 13 Shavalis, ultimus vitae Cazanis, fuerit in anno Iuliano 31 Maii, oportuit diem 23 Dhul-Haiae anni eiusdem concurrere cum 29 Iulii anni Christi 1303. vitam et principatum produxit Carpantan usque ad annum Hegirae 716, quo vivere simul et imperare desiit mensis Ramadanis die 27. coepit annus Hegirae 716 a die 26 Martii anni Christi 1216. unde Ramadanis mensis Arabum noni dies 27 coincidit cum die 13 Decembris eiusdem anni Christi 1316. Carpantani suffectus est *Bahadur-Chan*, puer undecim annorum; quo imperante quisque praefectorum provinciis eas sibi iure supremo coeperunt usurpare. unde hoc moriente (quod contigit anno Hegirae 736, qui coepit ab Augusti 21 anni Christi 1335) *Bahadur-Chane*, inquam, decedente nullus deinceps est creatus imperator Mogulensium, tanta illa dynastia in partes minutas fracta et penitus dissipata.

Hactenus brevem synopsis dedimus imperii Mogulici, quod ab anno Christi 1202 ad annum Christi 1335, per annos 133, sub imperatoribus undecim, Gingizchane, Kaane, Cayuc-Chane, Munkakao, Abaka, Ahmede, Argun-Chane, Caichtu, Cazane, Carpantane, Bahadur-Chane, magnis per Asiam rebus gestis inclaruit.

CAPUT VIII.

*Origines imperii Ottomanici a Pachymere indicatae
distinctius explicantur.*

I. Ut regum quibus in interiore Asia commune nomen presbyteri Ioannis fuit, vastum et diu florens imperium Mogulici exitu deletum est, ita ipsum Mogulicum magna ex parte in Ottomanicum defecit, rebellionem primi huius fundatoris Ottoman, quem noster Pachymeres Atmanem nominat, contra Cazanem et Carmantanem primum impunita remanente, inde sensim invalescente in iustum instar regni proprii, auctibus postea stupendis usque ad extinctionem imperii Romani Orientalis et regni Mamelucorum in Aegypto profecturi in terrorem Europae, cui minatur, hodieque universae. huius novae dynastiae quasi cunabula, obiter a Pachymere perstricta, nesciente scilicet in quantam ex his illa molem foret immaniter crescendo surrectura, operae pretium duxi considerare hic paulo attentius, et epochas originum istarum in principiis parum notabiles, ex inopinato deinde successu momentum et aestimationis meritum nactas, suis exacte locis figere.

II. Othmanis sive Ottomanis genus historici Arabes deducunt e quodam *Soliman Shaho*, quem aiunt circa annum Hegirae 611, cuius fuit initium Maii dies 13 in Christi anno 1214, praefuisse provinciae Persis subiectae, quae vocabatur *Mahan*. hic cum a Mogulensium potentia, tunc sub primo illorum imperatore Gingizchane irruptionibus in omnem partem vehementibus fines dilatante, tueri suam praefecturam desperaret posse, convasatis quae potuit auferre, assumptisque secum quae e principibus quae e populo, qui novas alibi quaerere sedes mallent quam in patria servire, in Asiam minorem iter intendit. sed dum incerto vado Euphratem traiecit, aquis hausto *Soliman Shaho*, e tribus qui eius fugam comitabantur filiis duo priores, *Sankur Zengi* et *Cun Tugdi*, redierunt in Persidem, tertius *Ortogrules* ibidem ad ripas Euphratis domicilium fixit, illicque diu moratus tres educavit filios, *Condozum Sarubanum* et *Othmanem*. verum cum anguste incommodeque habitarent, *Sarubano* filio ad *Aladinum Iconii* satrapam legato misso supplex petiit ab eo assignari sibi locum ubi cum liberis degeret in terris ipsius ditionis. annuit satrapa, et *Ortogruli* permisit ut cum suis migraret in regionem sitam inter montes *Tumalagii* et *Armeniae*. *Karaiaptag* ei loco nomen fuit, quem insedit *Ortogrules* tanto numero suorum ut quadringenta tentoria illic fixa explerent. rem ibi strenue multis annis, limitem tutans et auspiciis *Aladini* principis *Iconiensis* feliciter militans, *Ortogrules* gessit, magni ob hoc ab illo habitus et deside-

ratus cum fato functus est, quod contigit anno Hegirae 687, qui coepit a die 6 Februarii anno Christi 1288. haeres Ortogrulis Othman fuit, cui ut in Karaiaptagi principatu patri succederet prono favore Aladinus indulset, et eum, quoad ipse perstitit in potentia, beneficiis fovit. verum Aladino et annis iam fracto et opibus diminuto, ut iam amplius armis Mogulensium sub Chalaū et Apaga in istis partibus praevalentium ac cuncta subiugantium par sustinendis haud foret, res sibi suas agere Othmanes coepit, et propriis auspiciis in Romani imperii provincias irrumpere, non praedis solum inde abigendis intentus, sed et arcibus atque urbibus ibidem occupandis. quod coeptum cum ei ex voto successisset, expugnatis et praesidio suorum insessis validis quibusdam munitionibus, unde regionum illis adiacentium facile dominium sibi perpetuum assereret, Sultanis tum demum Othman, hoc est supremi principis, titulum palam usurpavit, anno Hegirae 699, cuius kalendae Muharrami inciderunt in diem 28 Septembris anni Christi 1299.

III. Hactenus relata de Othmanis primordiis tradunt Arabes scriptores; cum quibus comparare sparsim de his asserta a Pachymere, ac quam haec iis apte congruant ostendere, labor deinceps meus sit. principio repeto quae in ipso sui operis limine noster historicus partis 1 l. 1 a c. 3 ad 6 fuse disserit de arcibus limitis Orientalis Romanae ditionis contra Persidem deque illarum momento ad tutelam imperii; tum de cura, qua eas amplexi dominantes Nicaeae post amissam Constantinopolim imperatores Graeci optime consuluerint reipublicae numerosis virorum fortium praesidiis in eo limite auctorandis, cum largorum stipendiorum fida solutione ad diem, tum assignatione agrorum in illa vicinia et concessione praedae omnis quam ex hostili agro infestis incursionibus possent corradere. innuitque ad id adhibitos a Byzantinis Augustis exteros probatae virtutis et experientiae bellicarum rerum; quorum multos illic, qua spoliis ex hoste raptis, qua pensionibus cum fide numeratis, qua fructibus datorum ipsis agrorum, magnas adeptos divitias ait, unde tanto terribiliores hostibus fierent, ac fortius propugnarent Romanas provincias, barbaris procul intra ipsorum terras vel terrore continendis, vel vi armisque, si erumpere conarentur, retrudendis. non videtur dubium quin par in contrarium cura fuerit infestorum Romano nomini et Christianae religioni Saracenorum principum, aut Persidem aut vicinas ei limiti provincias sub sua ditione habentium; inter quos Aladinus fuit dynasta sedem imperii habens Iconii, quae est urbs Lycaoniae primaria. quare cum apud Arabas historicos legimus evocatum ab hoc ex Transeuphratensi regione Ortogrullem cum familia et inter montes Tumulagii et Armeniae, in loco cuius ipsi toparchiam concesserit, collocatum, intelligere debemus illam *Karaiaptagam*, regionem attri-

butam Ortogruli ab Aladino, fuisse confinem Romanis illis modo memoratis arcibus; et militiae illic dudum constitutae lateque formidandae stipendiariorum exterorum Romanis Augustis militantium, oppositam a Sultane Aladino istam cohortem sequentium fortunam Ortogrulis peregre appulsi Turcorum, qui quadringenta illic tabernacula complerent, quodsi tempus indagemus quo migrasse Karaiaptagam e ripa Euphratis ulteriore Ortogrulis familiam Arabes indicant, reperiemus fere convenire in principatum Ioannis Batatzae, qui Nicaeae Graecis imperavit ab anno 1228 ad 1255, quo moriens successorem habuit Theodorum filium. per illa tempora et inde ad receptam e Latinis Constantinopolim vigentibus et numero atque alacritate praevalentibus praesidiariis limitaneorum arcium imperii Romani contra Persidem, facile ab illis sustinebatur impetus barbarorum in quotidianis velitationibus plerumque inferiorum; quoad pessimo consilio suggesto a Chadeno, Michaël Palaeologus postquam in imperium invasit circumscripto pupillo Ioanne Theodori Lascaris filio, ubi se potitum Constantinopoli Latinis erepta vidit, isti praesidiarii Romani limitis vexari fiscalibus calumniis et ad inopiam redigi, minuique inde cum animis tum viribus et numero coeperunt, ut observat Pachymeres ibidem. quando potissimum contigisse credibile est, quod Arabes indicant, ut Ortogrules cum suis prospere in Romanos pugnando laudem ab Aladino, cuius auspiciis militabat, mereretur.

IV. Nec vero istam Ortogrulis et filiorum eius adversus praesidiarios Romanarum arcium comparatam operam, et quaesitam in vicinia ex parte adversae Persidis stationem Pachymeres ipse dissimulat. en eius verba vol. I p. 18 v. 20: *post haec viris fortibus inter Persas, quibus omnis vivendi spes et conditio in armis erat, caeteris inclinatis ad Tocharos, qui nuper imperium Persarum occupant, rebellantibus visum opportunum est refugere ad claustra castellaque montium, et inde vicina incur-sando raptu ac praedis victum quaerere.* haec ille, quae quin Ortogrulis familiae conveniant Karaiaptagae prope arces Romanas in finibus Persidis collocatae, negare nemo poterit, qui praesertim attenderit ad hic indicatam eius aversionem a Tocharis invasoribus Persidis, quibus ne parere cogeretur Soliman-Shabus Ortogrulis pater, inde relicta provincia fugerat. addit statim Pachymeres praesidiarios Romanarum arcium utcumque agris multatos et praedae parte spoliatos imprudenti avaritia Michaëlis primi e Palaeologis imperatoris, abstinuisse quidem ab incur-sando fines hostium, quod antea utilissime fecerant, tamen arces ipsis commissas fide constanti tenuisse, quamdiu annuae pensiones ad victum necessariae praebitae ipsis e fisco sunt: has vero ipsis suppeditari desiisse post mortem Michaëlis, solo iam Andronico P 601 imperante, diserte noster asserit vol. II p. 208 v. 18, ubi alterum

fontem enervationis imperii fuisse scribit parsimoniam plene solvendarum ex fide pensionum, quae praesidiariis arcium in limite sitarum olim statutae fuerant in mercedem operae militaris, adeo illic ad communem tutelam necessariae. hae maligne nunc suppeditabantur, avaritia praefectorum erogationi pecuniae publicae, quorum apponebatur lucris quod per astutas frustrationum artes diffundenda praetextibus vafri solutionis die miseris militibus subtrahebatur, pretium sudoris et sanguinis. ita ille ibi; qui et multis inferius locis significat non iam solum per fiscalium calumniosas fraudes, sed edicto ipso ac iussu diserto Andronici Augusti pensiones et auctoramenta istiusmodi fuisse interversa. unde necessario contigit arcium custodiam negligi, ac quasdam ipsarum in militum ex parte Persidis contrarias Romano limiti stationes obtinentium venire potestatem. sustinuit quodam tempore labem illam ac ruinam felix Alexii Philanthropeni per illos tractus militia, circiter annum Christi 1295, Andronici 13, eo missi cum valido exercitu, prout fuse narrat Pachymeres l. 3 vol. II c. 9. sed postquam is rebellans a Libadario est oppressus, et Persae, qui sub eo militaverant, male multati reversi domum, et causa cladis ulciscendae et fiducia nullius satis validae occursurae Romanae potentiae, Philanthropeno quem unum timuerant amoto, arcibus iam cunctis potiti licentissime in subiectas imperio regiones passim inundarunt. hoc memorat Pachymeres l. 3 vol. II c. 14, et coepisse videtur ab anno Chr. 1297, imperii Andronici 15. durasse vero sine intermissione, immo cum atrocioribus subinde malorum augmentis, usque ad finem huius historiae, intelligitur ex frequentissimis ea de re nostri historici querelis ac lamentationibus per cunctos fere consequentes huius operis libros sparsis.

V. Ex his patet quam consentanee ad nostrae huius historiae memoriam Arabum annales referant quod superius exscripsimus, Ortogrullem Othmanis patrem obiisse anno Hegirae 687, qui ex parte coincidit cum anno Christi 1288, inclytum bellicis successibus, de Romana videlicet Persici limitis militia relatis, quippe quae iam tum a recepta de Latinis Constantinopoli, hoc est ab annis retro sedecim, debilitari valde coeperat. quare succedens Ortogruli Othman filius aliquot iam tum habuit loca de Romanis manu parta, quibus plura maioraque postquam annorum plurium continua felicitate ad paternam Karaiaptagae adiecisset ditionem, Sultanis denique, hoc est supremi principis, nomen haud dubitavit usurpare, tueri se illud posse sperans. huius primae ac quasi fundamentalis epochae Ottomanici imperii sedem ex vero in ordine temporum statuere nostrum est, quod efficere conabimur comparatis Arabum chronologorum et nostri Pachymeris testimoniis. refert Pachymeres, p. 327 v. 6, Atmanem invaluisse opibus adiuncta sibi manu fortissima bellatorum acerrimi-

morum e Paphlagonia, et obsistere sibi conatum Muzalonem Romanum ducem acie vicisse prope Nicomediam Bithyniae metropolim, quam inde urbem velut obsessam campi dominus tenuerit. haec contigisse circa Bapheum prope Nicomediam die vicesima septima mensis Iulii diserte Pachymeres tradit: annum ex serie rerum verisimiliter affirmamus in Synopsi hunc fuisse Christi 1299. sequenti 1300 putarim evenisse quod noster narrat p. 415 v. 1, videlicet quasdam Romanas copias duce quodam Siuro, ab imperatore ad eam tuendam provinciam misso, collectas ab Atmane occidione fuisse deletas; unde victor *Atman* progrediens *Belocomam* (verba sunt Pachymeris) *insiliens vi capit, et ibi repertos interficit. ipse autem immensis opibus ea clausis munitione potitus praedives inde est habitus. arcis quippe illius munimentis situ et arte validis ad quaesitae pecuniae custodiam usus, magnos sibi thesauros, unde belli ac principatus expediret sumptus, secure conditos ad manum habuit. harum magna pars calamitatum in Prusam redundavit, sic nudatam possessione agri sui et intra murorum ambitum redactam etc.* haec P 602 Pachymeres; quae satis clare indicant mutationem hoc tempore in Atmane factam, quasi e privato in principalem statum. audiamus iam Arabas. hi magno consensu affirmant Othmanem e toparcha Karaiaptagae et simplici satrapa Sultani seu supremi domini nomen adscivisse anno Hegirae 699. huius anni cum kalendae Muharrami insederint diem 28 Septembris Iuliani in anno Christi 1299, et quam memoravimus e Pachymere Belocomae expugnatio ad menses aestivos pertinuisse videatur, intelligendum relinquitur regnare Atmanem, sine ulla iam dissimulatione vocabulum imperii palam usurpando, coepisse anno Christi 1300, idque in Bithynia ad urbem Prusam, quam paulo post ei fuisse subiectam tributariae pacis nomine, re vera deditione ac subiectione plena, innuit Pachymeres, dum sic scribit p. 597 v. 14: *Prusa ipsa calamitatibus subacta ingentibus emere a Persis numerato immani pretio umbram pacis, pro vera, quam mendacibus promissis ostentarunt, pace. ita ille.*

VI. Haec tamen non eo traho ut existimem Prusam Atmani iam tum regni principio plene possessam, cum eam quidam Arabum sub finem tantum vitae Atmanis, quidam nonnisi post eius obitum a filio eius et successore Urchane penitus subiugatam tradant. verum cum eam urbem arcibus undecumque a se possessis cinctam et vectigalem ad libitum haberet, aequo interim animo ferebat eius se ingressu exclusum, quem sibi ac suis aliquando, ut res tum se habebant, libere pandendum certa praesumebat spe. in hoc igitur incumbibat, ut agri ac provinciae illius, nempe Bithyniae universae, sibi dominium assereret, quod consequeretur arcibus primariis, et unde urbium magnarum salus et securitas

penderet, occupandis et validissimo praesidio tenendis, sicut modo eum vidimus in Belocoma fecisse, in qua claves Prusae reperit; uti et Nicaeam sibi subiugasse visus est capta et suis firmissimis copiis insessa Tricoccia. qua de re iuvat nostrum hic Pachymerem audire p. 637 v. 13 scribentem in hunc modum: *circa Nicaeam malo sane loco res erant, Atmane cuncta illic agente ferenteque. ac paulo post: itaque infestum exercitum — venientibus, Atman credidit.* hactenus Pachymeres, ex cuius triplici modo memorata narratione rerum ab Atmane, ad Nicomediam victo Muzalone, ad Prusam capta Belocoma, ad Nicaeam expugnata Tricoccia gestarum, manifestum est habuisse illum in potestate universam Bithyniam, tribus illis primariis eius provinciae urbibus, etsi non plene possessis, saltem undique circumdatis, et lenta sic obsidione cum interim prohibito macerandis et pecunia multandis, tum denique certissime trahendis sub absolutum integrumque dominium. id quod non ipsi quidem obtigit Atmani. verum illius haeres et filius Urchanes, quem Cantacuzenus l. 3 c. 9, statum in quo eum pater moriens reliquerat, exprimens *satrapam* Orientalis Bithyniae appellat, brevi se Bithyniae totius principem ostendit Prusa Nicomedia et Nicaea plane domitis, postquam huic ultimae periclitanti suppetias Andronicus iunior accurrens repulsus et vulneratus in femore recessit. cuius pugnae ac vulneris meminit Cantacuzenus P 603 l. 2 c. 7, inde secutam tamen Nicaeae deditionem parum candide dissimulans, quam ingenue fatentur Gregoras l. 9 et Phrantzes c. 11 l. 1, ut omittam idem diserte affirmantes Arabas scriptores, inter quos omnes convenit *Iznicmid* et *Iznik* (sic illi Nicomediam et Nicaeam nominant) ab Urchane Othmanis filio post patris mortem captas fuisse. Brusiam vero (ita Prusam appellant) quidam illorum Othmani adhuc viventi, alii eo mortuo Urchani deditam aiunt. fato vero functum Othmanem omnes ii magno consensu tradunt anno Hegirae 726, cuius fuit initium dies 8 Decembris anni Christi 1325, adeo ut mors Othmanis in annum Christi 1326 videatur differenda.

VII. Hactenus dictis liceat mihi per benignum lectorem mantissae loco apponere considerationem duorum veterum oraculorum, quae per haec fuisse patrata eventis non immerito credi potest; id quod eo minus alienum ab hoc loco forte fuerit, quod eorum alterum est implicatum cum rationibus chronologicis quibusdam, numeros a nobis hic subductos recto positos calculo adstruentibus. recitat antiquus scriptor Zosimus, *historiarum* l. 2, Erythraeae vel Epiroticae Sibyllae hoc vaticinium:

δὴ τότε Βιθυνῶν γαῖαν λύκοι οἰκήσουσι
 Ζηνὸς ἐπιφροσύναισι· ταχὺ δ' ἐπιβήσεται ἀρχὴ
 ἀνδράσιν, οἱ Βύζαντος ἔδος καταναιετάωσι.

*tunc Bithynorum terram lupi habitabunt
divino consilio; celeriter autem superveniet (horum)prin-
cipatus
viris qui Byzantis solum incolunt.*

huius eventum prophetiae conatur Zosimus adaptare aetati Constantini et restorationi atque amplificationi per eum factae Byzantii. quam recte, ipse viderit: non enim satis apparet quid ista mentio *luporum Bithyniam habitantium* cum exornatione Byzantinae urbis commune habeat. dicamus nos licet accommodatius ad speciem veri, per Sibyllam divino afflatam spiritu, tanto ante his fuisse praenuntiatum verbis exortum Ottomanici imperii a praedonibus avidis et lupina voracitate ac crudelitate praeditis in Bithynia fundati, cui non multo post tempore succumbere deberet Byzantinae urbis imperantis potentia et splendor, barbaricae deinceps servitutis iugum gravissimum et probrosissimum laturae. Graeci Byzantini in poenam impii et pertinacis ab ecclesia Romana omnium matre inde usque a Photii temporibus continuati schismatis, duram a Latinis Constantino-
polim per annos octo supra quinquaginta obtinentibus servitutem passi fuerant; ex qua profecisse visi sunt, dum ea liberati Romani papae primatum agnoverunt. at ubi Michaële istius concordiae auctore mortuo, filius eius Andronicus pessimo consilio, quae pater saluberrime statuerat rescindens, se suosque iterum a sede Petri contumaciter abruptit, statim dei ultoris providentia praeparari coepit et sensim in Bithynia concrescere Ottomanica tyrannis, a qua diris continenter cladibus flagellati Byzantini, cum minime resipiscerent sed magis magisque in haeresi ac schismate obfirmarentur, vi tandem saeva subacti ab uno ex Atmanis successoribus Mahomete secundo, anno Chr. 1453, captivitatem Babylonica Iudaeorum eo tristiores, quod Cyrum nullum qui eam solvat expectant, ducentis iam et quod excurrit annis infelicissimi tolerant, fidem ingenti suo luctu sancientes Sibyllini, quod retulimus, oraculi.

VIII. Aliud de his habemus suspicioni fictionis minime obnoxium vaticinium, quippe quod in sacro et canonico libro clarissime legatur, Apocalypsi S. Ioannis. in ea Novi Testamenti prophetia, eventa complectente praecipua rerum quae a Christi resurrectione et prima foundatione ecclesiae ad hanc usque diem dei regnum attinentes contigerunt, postquam persecutiones imperatorum adumbratae sunt a c. 12 ad 20, in hoc iam per symbolum alligationis Satanae tempus illud describitur quo Constantinus, victo et occiso Licinio imperii Romani plene potens, liberalissimis et quasi triumphalibus edictis religionem Christianam studuit ornare. ista edicta recitantur ab Eusebio l. 2 de vita Constantini, a c. 25 ad 60. in horum uno (tria enim sunt), nempe

in Rescripto ad Eusebium c. 45 descripto, quo imperatur ut ecclesiae Christianorum ubique sumptu publico aedificentur, fit distincta mentio draconis, quem hic Ioannes ligatum memorat. sic enim illic Constantinus loquitur: *νυνὶ δὲ τῆς ἐλευθερίας ἀποδοθείσης, καὶ τοῦ δράκοντος ἐκείνου ἀπὸ τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως τοῦ θεοῦ τοῦ μεγίστου προνοίας, ἡμετέρα δ' ὑπηρεσία ἐκδιωχθέντος, nunc autem libertate reddita, et dracone illo* (Licinium innuit idololatriae promotorem) *ab administratione rerum dei maximi providentia et nostro ministerio deiecto.* contigerunt ista circa Christi annum 320. inde per mille annos in plena possessione liberae pacis intra imperium Romanum Christiana religio permansit, nempe usque ad annum Christi 1320, quo tempore, ut vidimus, Othmanes exitiale Christi religioni fundavit imperium, foedissimam Mahumetis superstitionem orbe ferme toto propagaturum, ex qua non minus fere dei regno detrimentum quam ex invalescente ac subnixa olim regum opibus idololatria illatum est. accessit circa idem tempus emergens Wiclefi haeresis, in Ioannem deinde Hus, Lutherum, Calvinum aliosque propagata. denique circa idem tempus semina sunt iacta longi schismatis post obitum Gregorii XI per annos supra sexaginta Romanae sedis auctoritatem, qua eatenus ecclesiasticae monarchiae salus steterat, perniciosissime labefactaturi. haec simul tria mala millesimo vertente post pacem a Constantino datam anno exorientia, solutione prius ligati Satanae a sancto vate designantur. id vero, quod ad nostram proprie rem attinet, adstruitur ex eo quod Turci Ottomanici ab omnibus habentur originis Scythicae. Scythae autem ex Magog secundo filio Iapheti memorato Gen. 10 4 propagati haud dubie creduntur. idem porro Magog Gog quoque dictus per apocopen, occupata coloniis Lydia, Gyges Graecorum literis appellatus fuerit. hinc Plinius l. 5 c. 23 Hierapolim Syriae dictam a Syris *Magog* testatur, nimirum quoniam ea civitas, ut docet Lucianus libro de dea Syria, a Deucalione Promethei sive Magogi aut Gogi filio, Scytharum auctore, sit condita. quae his adiungit Ioannes de actis Gog et Magog magnam habent cum narratis de gestis Ottomanicorum principum similitudinem. primum ait *congregandos in praelium, quorum numerus sicut arenae maris*, morem istorum innuens numerosissimos armandi exercitus. addit *et ascenderunt super latitudinem terrae.* Europa originis Graecae nomen est ex *εὐρος latitudo* et *ὄψ ὀρός terra*: nam hoc vocabulo designatam Cybelen, quae eadem *Tellus* et mater magna, apud veteres videmus. unde *inopes* defunctos insepultos, qui terra carent, Virgilius in 6 Aen. vocat illo versu

haec omnis quam cernis inops inhumataque turba est.

et Ausonius in Mosella de ossibus insepultorum in campi superficie iacentium

infletaeque iacent inopes super arva catervae.

igitur transitus Ottomanidarum in Europam his verbis innuitur. is primum contigisse ab Arabibus traditur anno Hegirae 758, qui paene totus coincidit cum anno Christi 1357, quippe cum coeperit a die 25 Decembris anni Christi 1356. tunc enim iussu Urchanis filius huius Solimanes *connexis trabibus copias in Graeciam traiecit, et anno sequenti cepit urbem Callipolim.* verba sunt continuatoris Abulpharagiani Chronici. quod autem ex Asia in Europam, nempe septentrionalem, ad Callipolim *ascendi* dicitur, recte quadrat ad naturalem situm: nam vere Maro scripsit *mundus ut ad Scythiam Ripaeasque arduus arces consurgit* etc.

P 605 pergit sacer vates adiungens de Gog et Magog, hoc est Turcis Ottomanicis: *et circuieram castra sanctorum.* voci *castra* in originibus Graecis respondet *παρεμβολή* locum singularem designans. ego per *castra sanctorum* terram sanctam et Hierosolymanam intelligo, tot Christianorum sacris expeditionibus et bellicis facinoribus quaesitam et diu possessam. hanc Ottomanica potentia circumiit *ἐκύκλωσεν* illinc Aegypto, hinc Asia maiori, inde Phoenice Cyproque occupatis, ut iam ne adiri quidem a privatis causa religionis, nisi empto ab ipsis transitu, possit. ultimum Ottomanidarum facinus S. Ioannes his verbis exprimit: *et capient civitatem dilectam.* quaenam haec intelligi possit alia quam Constantinopolis, a Muhamete secundo an. Chr. 1453 expugnata, et ab eius successoribus hactenus pro imperii Ottomanici primaria sede habita? *dilectam* vocat, quia eam fundator Constantinus non ut patriam in qua esset natus amaverit, sed naturali sita et praestantibus eius coeli ac soli dotibus prae cunctis delegerit et dilexerit, sedem in ea Romani collocans imperii et veteris Romae splendorem cum novae Romae nomine in eam transferens. ita utraque tam Sibyllae quam S. Ioannis prophetia excidium urbi Constantinopoli a domo Ottomanica denuntiat: haec vero id illa plus facit, ut tempus invalescentis Ottomanidarum potentiae distincte prodatur, millesimum scilicet annum a pace per Constantinum ecclesiis data.

Deinceps nihil, opinor, chronologicae operae circa Pachymeris historiam superest aliud, nisi ut res hac secunda parte in ea memoratas, sicut in priori fecimus, suis annis assignatas et expansas in tabulam lectori proponamus; cui rei caput sequens operis ultimum impendimus.

CAPUT IX.

Synopsis chronologica praecipuarum rerum hoc secundo historiae Pachymeris tomo memoratarum, eas assignans annis suis.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Martini IV	Impp. Ro- man. Andronici	Andronicus Michaëli imperatori 11 Decemb. mortuo succedens solus imperare incipit. l. 1 c. 1.
1282	2	1	Tocharos a patre evocatos in Triballos immittit. ibid. sponte propendens in abrogationem concordiae ecclesiarum Latinae ac Graecae Michaëlis eius patris studio initae, consiliis praeterea Eulogiae amitae et Theodori Muzalonis magni logothetae ad idem impulsus, veniam petit quod in eam consenserit. l. 1 c. 2. Ioanni Vecco e patriarchatu deiecto Iosephum dudum exauctoratum substituit. l. 1 c. 3 4 et 5.
1283	3	1	Ecclesiastici et laici, qui ecclesiarum concordiae assenserant, multis et piaculis subiecti vix tandem in communionem recipiuntur. c. 6 et 7. Veccus et alii concordiae auctores in synodo accusantur. c. 8. Veccus condemnatus relegatur Prusam. c. 10 et 11. Arseniana factio revalescit. c. 12. Iosephus moritur mense Martio. c. 13. P 606 Georgius Cyprius, nomine in monachatu sumpto Gregorius vocatus, creatur patriarcha circa initium Aprilis. c. 15 et huius Observ. l. 3 c. 2 n. 5. Mense Aprili stella Saturni per diem apparet. c. 16. Antistites qui paci ecclesiarum consenserant, condemnantur et gradu deiiciuntur. c. 17. Mense Maio sanguis de coelo cadit. c. 18. Augusta Theodora renuntiare cogitur obedientiae papae. c. 19.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Martini IV	Imp. Ro- man. Andronici	
1283	3	1	Ab Athanasio patriarcha Alexandrino exigitur damnatio actorum in causa concordiae ecclesiarum. <i>ibid.</i> Foedus imperatoris Andronici cum Tere, quem pro legitimo rege Bulgariae agnoscit. c. 20. Sectas Iosephitarum et Arsenianorum imperator conciliare studet. c. 21. Inito inter hos tali conventionis pacto, ut utrique chartas iura ipsorum complementes in ignem iniicerent, et ii superiores agnoscerentur quorum scripta non arsissent, utrorumque libelli pariter consumpti flamma sunt. contigit id sabbato sancto pridie Paschae 23 Martii, praesente imperatore. c. 22 et huius Observ. l. 3 c. 2 n. 4. Perculsi eo successu Arseniani, cum se patriarchae Gregorio obedituros promississent, statim a pactis resiliunt. <i>ibid.</i> Andronicus olim episcopus Sardensis, ex multum gratioso apud imperatorem reus laesae maiestatis peractus, ignominiosissime eiicitur. c. 23. Cotanitza monachus ex latrone factus Prusa fugit. c. 24. Tarchaniota protovestiarius mittitur ab imperatore cum exercitu in Occiduos tractus. c. 25. Classis Romana negligitur pessimo consilio, et sensim aboletur. c. 26.
1284	4	2	Panis consecratus in sacra pyxide corruptus et plane putrefactus reperitur in magna ecclesia Constantinopoli, dominica Graecis <i>Tyrine</i>, Latinis <i>Quinquagesimae</i> dicta, die 23 Februarii. l. 1 c. 28 et huius Observ. l. 3 c. 2 n. 4. Imago deiparae picta in pariete domus privatae Constantinopoli multis diebus lacrimas fundit. c. 30. In aedibus Charsiae apud eandem Constantinopolim ex effigie S. martyris Georgii sanguis copiose manavit. <i>ibid.</i>

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Martini IV	Impp. Ro- man. Andronici	
1284	4	2	Arsenii patriarchae dudum mortui reliquiae in urbem solenni pompa reportantur. c. 31. Sultan Babylonis Christianos Syriam obtinentes bello vexat. c. 32. P 607 Andronicus imperator viduus secundam ducit coniugem Irenen filiam marchionis Montisferrati. c. 33. Veccus Prusa evocatus congregitur cum schismaticis in Alexiaco triclinio, et rationem reddit fidei suae et actorum. tamen ab infestis condemnatus deportatur cum sociis duobus archidiaconis in arcem S. Gregorii, ubi nulla victus provisione, durissima custodia detinentur sex annis integris. c. 34 et 35. vide praeterea c. 2 huius libri Observ. 3 n. 6. Ex neglectu et debilitate Romanae classis licentia piratarum increbescente, littorum accolae migrare in mediterranea iubentur. c. 37. Scythis Danubii accolis incursionem in Thraciam et Macedoniam minantibus, cadaver Michaëlis imperatoris, ne ab illis ablatum redimendum foret postea, ex Allage Selybriam transfertur. ibid. Blachi ne se Scythis adiungerent, ex Occidua continente in Orientalem transfretare coguntur. ibid. p. 66 edit. Possin.
1285	Honorii IV 1	3	Martinus IV sum. pont. Perusii moritur 4 kalend. Apr. hoc est 29 Martii. huic suffectus est Iacobus diaconus Card. e familia Sabella, qui coronatus est Romae 17 kal. Maii, dictus Honorius IV. Curopolates Umpertopulus Scythas Danubii accolae acie vincit et fugat, in eius rei bene gestae praemium magnus papias creatus. c. 29. Disceptatur inter ecclesiasticos de allegatis patrum testimoniis a Vecco, dum in colloquio synodali auditus est; quibus multi non bene satisfactum mussitabant. l. 2 c. 1 p. 73 et 74.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Honorii IV	Impp. Ro- man. Andronici	
1286	2	4	Plurimi e Blachis altero abhinc anno ex Occidua continente in Orientalem transire compulsi, cum et parvuli et greges ipsorum ei coelo non assuescerent, quod crebrae utriusque generis mortes testabantur, reditum in priores sedes ab imperatore pecunia redimunt; l. 1 c. ult. p. 66.
1287	3 Sedes va- cat	5	Ad sedandos circa Vecci allegationes multorum scrupulos negotium datur tomi scribendi Gregorio patriarchae. l. 2 c. 1 p. 74. Honorius IV moritur Romae die coenae domini, quae fuit 3 Aprilis, ut Spondanus et Rainaldus recte observant. illo enim anno, qui cyclum solis numeravit 8, lunae autem 15, et lit. Dom. habuit E, Pascha incidit in Apr. 6. vacavit sedes a coena domini huius anni usque ad 22 Februarii anni sequentis, per menses fere undecim.
1288	Nicolai IV 1	6	Die cathedrae S. Petri, 22 Februarii, creatur Romae pontifex F. Hieronymus Ord. S. Francisci, Card. Praenestinus, dictus Nicolaus eius nominis IV. Tomus anno superiori a Gregorio patriarcha conscribi coeptus editur, et publice legitur in ecclesia. l. 2 c. 1 p. 74. Multi e clericis ei subscribere recusant. p. 75 lit. B et C. Propter hoc varie vexantur. ibid., et p. 76. Athanasius patriarcha Alexandrinus degens Constantinopoli vehementer, sed frustra, urgetur ad subscribendum tomo Gregorii. l. 2 c. 5 p. 81. Arsenius patriarcha Antiochenus Constantinopoli damnatur et e sacris diptychis eraditur, quod auditus esset consensisse in negotio ecclesiae cum rege Armeniae. ibid.

Anni Chr.	Roma- rum Pon- tificum Nicolai IV	Imp. Ro- man. Andronici	
1288	1	6	Veccus in carcere scribit contra tomum Gregorii; et eius liber Constantinopoli lectus multorum animis scrupulum iniicit, vitia tomi detegens. l. 2 c. 2 p. 76 et 77. Tomus accusatur a quinquecclesiensi et exchartophylace Moschampare; insurgunt in eundem alii quoque. c. 3 p. 77 et 78.
1289	2	7	Exardescit antistitum scandalum in Gregorium occasione commentarii a Marco eius discipulo editi, ipso probante. c. 4 p. 79. Imperatore tomum corrigi oportere iudicante, Gregorius id facere recusat. p. 80. Gregorius invidiae ferendae se imparem sentiens patriarchio recedit. c. 6 p. 82. Tandem patriarchatum abdicat circa mensem Iunium, post transactos in ea dignitate sex annos et paulo plus. c. 9 p. 87 et 88. l. 3 Observationum, c. 2. Corrigitur tomus Gregorii sublata ex eo expositione sententiae S. Ioannis Damasceni. c. 11 p. 90. Athanasius monachus e monte Gano eligitur et inauguratur patriarcha die 14 Octobris. c. 15 p. 97 et 98.
1290	3	8	Gregorius expatriarcha moritur. c. 17 p. 102. Imperator Andronicus ex urbe se confert in arcem Nicetiarum Dacibyzam, ubi custodiebatur Ioannes Theodori Augusti filius et haeres, olim excoecatus a Michaële patre Andronici, ab eoque officiose salutato et liberaliter munerato eblanditur cessionem iuris ad imperium. l. 1 c. 36 p. 64. Inde idem Andronicus per Athanasium patriarcham, quem comitem ducebat, mitti curat ad Veccum et socios in arce S. Gregorii custoditos Theodorum Muzalonem, qui eorum sublevavit egestatem. l. 1 c. 35 p. 63 et c. 36 p. 64. praeterea l. 2 c. 17 p. 102.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Nicolai IV	Impp.Ro- man. Andronici	
1290	3	8	Andronicus Veccum et socios carcere eductos humaniter admittit, comitate illa praeparare illos studens ad amplectendum schisma. quem in finem iterum quoque Lopadii eos allocutus est. l. 1 c. 36 p. 64 et 65. sed tractatu non succedente relinquuntur in carcere, ut intelligitur ex c. 29 l. 3. Imperator collata Theodoro Muzaloni magno logothetae protovestiarii dignitate, Nymphaeum pervenit sub finem Maii. l. 2 c. 18. ibique spatio plus annuo moratur, ut intelligitur ex cap. sequenti. vide et c. 2 l. huius Observ. 3 n. 7. Constantinus Porphyrogenitus imperatoris frater Nymphaei Augusti gratia excidit, et dure ac contemptim ab eo tractatur. l. 2 c. 19 p. 105 et seq.
1291	4	9	Constantinus Porphyrogenitus affectati imperii delatus mense Martio huius anni custodiae traditur una cum Strategopulo. l. 2 c. 19 p. 108. Constantinopoli circa medium Novembrem forum magnum casu exorto incendio conflagrat. l. 2 c. 25. In restaurandas eius incendii ruinas cives strenue incumbunt. ibid. Athanasius patriarcha Alexandrinus iniurias ipsi ab Athanasio Constantinopolitano illatas non ferens Rhodum secedit. l. 3 c. 5. Circa hoc tempus Melec Masur Azatini Sultanis filius, post patris mortem, auxilio Arganis Tocharorum Kanis, Thymaenae ultra Pontum Euxinum et locis circumsitis dominatus, magnis deinde claudibus ab Amurio satrapa Tocharorum validis copiis adiuto affectus, supplex ad Andronicum imperatorem cum uxore ac liberis confugit. sed eo Constantinopoli non reperto, dum uxore in urbe relicta Nymphaeum ad eum, accitu ipsius, a prothieracario imperatoris Abrampace ducitur, offensus in itinere observari se a

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Nicolai IV	Impp. Ro- man. Andronici	
1291	4	9	deductore curiosius quam suae dignitati conveniret, Atramythi noctu a comitatu se abiungens fugit ad Persas, et horum auxilio Amurium oppugnat. l. 4 c. 25. Filia eius in urbe obses retenta illic educatur. l. 7 c. 22.
1292	5	10	Hoc anno Andronicus imperator natam P 610 sibi filiam, metuens ne non vitalis esset, quod erat aliquoties expertus infelicem in feminis uxoris partum, superstitiosa cerimonia praemunire studuit ab eiusmodi periculo, Simonidem eam vocans ex occasione eventui narrati. l. 3 c. 32. Nicolaus IV Romanus pontifex Romae moritur circa festum Paschae, quod incidit illo anno bissextili, cycli solis 13, lunae 1, in sextum Aprilis, cum inchoasset annum pontificatus quintum a 22 Februarii, circiter per sesquimensem, vacavit sedes longo tempore. Andronicus imperator Constantinopolim redit, fratrem Constantinum in lectica clathrata secum ducens, et sic urbem ingreditur die 28 Iunii. l. 2 c. 20. Magna exardescente in Athanasium patriarcham invidia ob ferum eius rigorem et immanium eius ministrorum saevas in quosvis grassationes, ecclesiasticis ea causa se ab illo abscindentibus graviter succenset. <i>ibid.</i> Theodoro Muzaloni longo morbo decumbenti substituere imperator incipit in cura primaria principalium negotiorum Nicephorum Chumnum. <i>ibid.</i> Imperator filiam Muzalonis fratri suo Theodoro despondet; et iis sponsalibus solutis ob deprehensum in puella ex incestu praegnante vitium eandem nihilominus Constantino proprio filio sponsam destinat. l. 2 c. 26. Idem Sophoniam hieromonachum in Apuliam mittens ad ibi tractandum filii sui Michaëlis matrimonium cum nepte Balduini olim imperatoris, nata ex filia

Sedes va-
cat

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Sedes va- cat	Imp. Ro- man. Andronici	
1292		10	Caroli regis Apuliae, dare illi noluit literas ad papam, ne illum <i>patrem sanctissimum</i> in his appellare cogeretur. l. 3 c. 5. Tamen ipse Andronicus postea scribens ad Sultanem Babyloniae fratrem illum vocare non dubitat, auctoribus episcopis, praesertim Philadelphiensi Theolepto, qui etiam daemones malos fratres ecclesiae in Cantico Canticorum dici ex quodam Gregorii Nysseni testimonio affirmavit, eo nomine acriter reprehensus a Dyrrhachiensi Niceta, sed excusatus et defensus ab imperatore concione super eo proprie argumento habita. l. 3 c. 5 et c. 23. Circa hoc tempus Tuctaïs Nogam praelio victum occidit; ac mox desponsam sibi prius Andronici imperatoris filiam notham uxorem accipit. l. 3 c. 28.
1293		11	Episcopi et ipsi a Saba et aliis Athanasii patriarchae ministris vexati, clericis ab imperatore, quod ab Athanasio se abscinderent, inclementer habitis se palam adiungunt; et primum patriarcham de suorum excessibus admonent, deinde a negligentis satisfacere communionem se ab iungunt. denique per missos ad imperatorem duos eum graviter monent ne actis inconvenientissimis favorem praebeat. l. 2 c. 21. Ab hoc anno Pachymeres imperium Michaëlis iunioris Augusti inchoat, comparans 12 huius annum cum 23 illius. l. 7 c. 1. unde oportet Michaëlem collegam hoc anno fuisse declaratum, etsi tantum sequenti die 21 Maii a novo patriarcha coronatus fuerit. Athanasius, scripto data patriarchatus cessione, in monasterium recedit die 16 Octobris, annis quatuor et duobus insuper diebus patriarchali dignitate possessa. l. 2 a c. 22 ad 25. Melec Masur auxiliis Persarum contra veterem hostem Amurium praevalens,

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Sedes va- cat	Impp. Ro- man. Andronici	
1293		11 Mich. Au- gusti iun. 1	eum ad se supplicem venientem coram ipsius filio Ale crudeliter trucidat. l. 4 c. 25. Athanasius patriarcha Alexandrinus Rhodo Constantinopolim redit. l. 3 c. 5. Nicephorus Angelus despota, Occiduum tractuum dynasta, moritur. l. 3 c. 4.
1294		Andron. 12 Michaël. 2	Kalendis Ianuariis prima huius anni die Cosmas, qui et Ioannes alio nomine vocabatur, rite antea electus, consecratur patriarcha Constantinopolitanus. l. 2 c. 28. Tzaca Nogae filius Bulgariae regnum invadit, fugiente Tertere. l. 3 c. 26. Imperator sub initium Martii conventum in Alexiaco triclinio celebrat, in quo causas damnati a se Constantini despotae fratris sui et cum eo Strategopuli exponit, et plerisque approbat. c. 29. Quidam Lachanae dudum a Noga occisi nomen usurpans ab imperatore conii-citur in vincula. c. 30. Theodorus Muzalo protovestiarius moritur. c. 31. Ei sufficitur in cura primaria principum negotiorum Nicephorus Chumnus canicleo praefectus. c. 32. Die 5 mensis Iulii eligitur in Rom. pontificem a Cardinalibus Perusii congregatis Petrus de Murrhone, qui aegre honorem admittens Aquilae in Vestinis coronatus 4 kal. Septembris Celestini V nomen accepit. Sed mox pridie Idus aut Idibus Decembris idem Neapoli in publico consessu Cardinalium pontificatum abdicavit, recitata cessionis ex scripto formula. in cuius locum ibidem electus est Benedictus Cardinalis Caietanus, qui Bonifacii nomen assumpsit.
	Celestinus V		

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bonifacii VIII	Impp. Ro- man. Andronici	
1295 P 612	1	13 Michaël. 2	Bonifacius papa coronatur Romae in basilica S. Petri 17 kal. Februarias. Andronicus Michaëlem filium, iam anno superiori in collegam imperii assumptum, 21 die Maii coronari solemniter curat in templo S. Sophiae, opera Ioannis patriarchae. l. 3 c. 1. Ales, Amurius ex patre cognominatus, Melecum patris interfectorem singulari certamine victum occidit. l. 4 c. 25. Ioannes Andronici imperatoris ex Irene secunda coniuge primogenitus filius, creatur a patre et fratre Michaële novo Augusto despota l. 3 c. 2. Cum patriarcha et episcopi Augustis petentibus negassent expeditionem constitutionis ecclesiasticae, qua diris et anathemati subiicerentur qui obedientiam negassent Michaëli iuniori Augusto, in ultionem eius repulsae Andronicus imperator Novellam promulgavit, qua distributiones sportularum ab episcopo, dum consecratur, suffragatoribus et ordinatoribus suis fieri solitas ut Simoniacas damnavit et in posterum prohibuit. l. 3 c. 3. Matrimonium Michaëlis Augusti cum Ithamare filia defuncti Nicephori Angeli despotae, ambitum ab Anna puellae matre, licet imperio utile, ob sextum inter destinatos coniuges consanguinitatis gradum reiicitur. l. 3 c. 4. Veneti et Genuenses Constantinopoli se mutuo infestant, implacabilibus commissi odiis. l. 3 c. 15.
1296	2	Andron. 14 Michaël. 3	Michaël Augustus iunior die 16 Ianuarii apparatu splendido nuptias celebrat cum Maria regis Armeniae filia, paulo ante Constantinopolim appulsa. l. 3 c. 5 et 6. Novus imperatoris conatus in reconciliandis ecclesiae Arsenianis irritus. l. 3 c. 7.

Ann. Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bonifacii VIII	Impp. Ro- man. Andronici
1296	2	14 Michaël. 3

Desperata Cretae insulae adversus Latinos eam acriter oppugnantes defensione, copiae inde evocatae Persis Asiam incursantibus opponuntur. l. 3 c. 8.

Alexius Philanthropenus dux Asiae minoris ab imperatoribus declaratus, illic aliquandiu contra Persas limitem Romanum irrumpentes rem bene ac prospere gerit. l. 3 c. 9.

Osphentisthlabus Terteris regno Bulgariae pulsi filius, paulatim invalescens, Tzacam dolo captum interficit, Ioachimum Bulgarorum patriarcham praecipitio necat. l. 3 c. 26.

Radosthlabus sebastocrator Bulgariae eiectus inde ab Osphentisthlabo ad imperatorem confugit. ibid.

Ales Amurius ex paternae caedis ultione clarus factus, collectis copiis, primum bello palam non indicto latrociniis infestat Romanum limitem; deinde cum repentino casu, Martio mense, Sangaris fluvius alveum mutans arcium illic Romanarum praesidiarios, munimento amnis invadabilis obiecti hostibus nudatos, fugere inde compulisset, transgressus in mediterranea minori iam verecundia Romanos hostiliter infestat, instinctus ad hoc aemulatione Atmanis, alterius satrapae loca Nicaeae vicina prospere incursantis. l. 4 c. 25. P 613

Muzalo dux Romanorum capitur ab Atmane, sed mox liberatur. ibid.

Kalendis Iunii terrae motus ingens et exitiosissimus Constantinopolim et eius tractus provincias concussit. duravit vario tenore usque ad desinentem Iulium. damna eius memorantur. l. 3 c. 15.

Ea occasione Andronicus imperator deo propitiando supplex cum populo procedit, et prolixam habet concionem. moxque corruptelas iudiciorum constitutione bulla aurea munita de iis edita emendare nititur. ibid. c. 16 et 17.

Veneti cum 75 longis navibus infesti Constantinopolim adversus Genuenses illic

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bonifacii VIII	Impp. Ro- man. Andronici Michael.	
1296	2	14 3	degentes appellunt, die dominica 22 Iulii ingressi Galatam, non repertis illic Genuensibus, domos eorum incenderunt urbemque ipsam variis locis oppugnarunt. et comperto pugnare pro Genuensibus Romanos, Galatam reversi aedes insuper illic sitas Romanorum flammis absumpserunt. c. 18. Imperator Nicephorum episcopum Cretensem, qui de his expostularet, Venetias mittit. interimque Venetis urbis inquilinis in reparationem damni per ipsorum cives illati multam nummorum octoginta millium indicit, oppigneratis in eam summam omnium illorum bonis. l. 3 c. 19. Mense Decembri Genuenses Venetos Constantinopoli degentes, initio a baiulo facto, trucidant: primores Venetorum urbis inquilinorum omnes ea carnificina interempti. vilior ipsorum plebs et mechanicarum professores artium, nece primo latebris vitata, deinde clam Venetias recedunt. l. 3 c. 20. Ob haec Andronicus imperator monachum Maximum Planudem et praefectum orphanotrophii Leonem Aquileiam misit, sui apud senatum Venetum purgandi gratia. Alexius Philanthropenus rebellat, et paulo post captus excoecatur a Libadario protovestiarite, sub finem Decembris. l. 3 c. 10 et 11. Eius successus fama strenue in urbem perlata extremis anni diebus, imperator deo et deiparae solemniter gratias agit. l. 3 c. 13.
1297	3	Andron. 15 Michael. 4	Andronicus imperator nactus clam iactum famosum libellum, in quo de multis accusabatur, ad episcopos clerum monachos et populum convocatos longam orationem habuit, qua se purgare ab omnibus obiectis solícite contendit. l. 3 c. 22. Hoc anno mense Septembri, quando iam more Graecorum incipiebat indictio undecima, quam Latini tantum inchoa-

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bonifacii VIII	Impp. Ro- man. Andronici	
1297	3	15 Michaël. 4	bant a kal. Ian. anni sequentis Christi 1298, reperta sunt scripta ab Athanasio, antequam patriarchatu cederet, composita et recondita, quibus anathema intorquebat in sibi adversantes. horum lectione turbatis patriarcha et imperatore, conventus ipse expatriarcha Athanasius novum scriptum dedit, quo illa priora emendabat aut revocabat. l. 3 c. 24. Ioannes Tarchaniota mittitur cum exercitu ad limitem imperii firmandum adversus minas et incursiones Tocharorum Triballorum Serborum et Persarum; quo in negotio prudenter et strenue versatur. l. 3 c. 25. Michaël Constantini olim regis Bulgariae et Mariae Andronici consobrinae filius ab hoc mittitur ad recuperandum paternum regnum: sed factione illic Osphentisthlabi praevalente, exclusus Ternobo circum errat. l. 3 c. 26. Diluvium perniciose inundans ex imbre vehementi et longo, die 29 Augusti cadente, videtur hoc anno contigisse, narratum l. 3 c. 27.
1298	4	Andron. 16 Michaël. 5	Ioannes Lazorum princeps moritur, succedente illi filio Alexio. l. 3 c. 29. Matrem huius Eudociam a viri morte ad fratrem Andronicum imperatorem profectam hic collocare crali Serbiae cogitat. l. 3 c. 30. Ioannes Veccus olim patriarcha moritur in carcere apud arcem S. Gregorii, sub finem Martii. l. 3 c. 29. Eudocia in viduitate perstare certa conubium cralis Serbiae recusat. l. 3 c. 30. Ea spe deiectus Andronicus imperator, cum necessarium putaret devincire sibi cralem affinitate intima, propriam filiam Simonidem, non multum sexenni maiorem, ipsi offert in sponsam. l. 3 c. 31. Theophano soror Mariae coniugis Michaëlis Augusti iunioris, Theodora nominata in memoriam matris Andronici sic

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bonifacii VIII.	Imp. Ro- man. Andronici	
1298	4	16 Michaël. 5	dictae, despondetur Ioannis sebastocrato- ris filio, item Ioanni dicto. l. 3 c. 6. Sed ante nuptias moritur. l. 4 c. 3. Persae irritati caede suorum qui Phi- lanthropeno rebeli adhaeserant, univer- sas Orientales regiones saevis excursioni- bus desolant. l. 3 c. 14.
1299	5	Andron. 17 Michaël. 6	Maxima et rigidissima omnium quas ho- mines meminissent hiems primis huius anni mensibus desaevit. unde contigit destinatam imperatori profectionem Thes- salonicam necessario differri. l. 3 c. 33. Tandem ineunte Februario die para- sceues, hoc est feria sexta, quam incidisse oportuit illo anno, cyclum solis 20 et li- teram dominicae indicem D habente, die sexta mensis eius, sub vesperam Andro- nicus imperator urbe exiens Dripeam se confert, unde reliquam profectionem ad- ornavit, nonnulla illic mora. l. 4 c. 1. Ioannes patriarcha dissuadere Androni- co volens coniugium Simonidis cum crale Dripeam tendit: sed a gnaro quorsum ve- niret imperatore, praecedere Selybriam per missos obviam rogatur. ibid. Selybriae elusus ab Andronico Ioannes, nec permissus quae volebat de Simonidis coniugio disserere, ibi perstare decernit imperatore abeunte, nec redire in urbem, donec ille Thessalonica redisset. l. 4 c. 2. Thessalonica imperatoris Andronicus Radosthlabum cum Romanis copiis in Bulgariam remittit, unde is pulsus ab Osphentisthlabo fuerat. l. 3 c. 26. Eltimeres pro Osphentisthlabo pugnans Radosthlabum praelio victum capit, et excoecat ad uxorem remittit. ibid. Osphentisthlabus Terteren patrem ab Andronico imperatore custodia detentum permutatione Romanorum ducum ab El- timere captorum redimit; nec tamen ei regnum Bulgariae reddit, sed civitatem attribuit, ubi liber privatus vivat. ibid.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bonifacii VIII.	Impp. Ro- man. Andronici
1299	5	17 Michaël. 6

Imperator Thessalonicae, tractatu af-
finitatis cum crale Serbiae concluso, ab
eo Cotanitzam transfugam et priorem cra-
lis coniugem filiam Terteris accipit, vi-
cissimque crali propriam filiam Simoni-
dem sponsam consignat, puellulam vix
octennem viro prope quinquagenario et
plurium iam uxorum marito, custodien-
dam videlicet intactam usque ad puberem
aetatem (quem tamen Gregoras l. 7 scri-
bit festinanda per intemperantem expe-
ctandi impatientiam defloratione virgun-
culae inhabilem illam gignendis postea
liberis reddidisse.) l. 4 c. 4 et 5.

Venetorum legatio Andronicum impe-
ratorem Thessalonicae convenit, petens
remitti multam Venetis urbis Constantino-
politanae inquilinis indictam, et relaxari
oppignerationem bonorum iam dudum
factam propter incendium Galatae: sed
nihil impetravit. l. 4 c. 6.

Imperator Andronicus frustra conatur
conciliare matrimonium Alexii principis
Lazorum, sui ex sorore nepotis, et pu-
illi testamento patris, cum filia praefecti
canicleo, et irritare iure tutorio prius
coniugium ab eodem Alexio sine auctori-
bus matre aut avunculo contractum cum
quadam unius e primoribus Iberorum fi-
lia. l. 4 c. 7.

Hinc deiectus nequidquam tentat ean-
dem praefecti canicleo filiam collocare fi-
lio suo Ioanni despotae, matre iuvenis
Augusta Irene repugnante. ibid.

Die 22 Novembris Andronicus impera- P 616
tor e Thessalia redux in urbem Constan-
tinopolim solemni occurso invectus est.
l. 4 c. 8.

Atman Persarum satrapa, aliis Otto-
manes dictus, auctor domus hodie re-
gnantis apud Turcos, invalescit opibus,
adiunctis sibi numerosis copiis ferocium e
Paphlagonia latronum. l. 4 c. 25.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bonifacii VIII.	Imp. Ro- man. Andronici	
1300	6	18 Michaël. 7	Ioannes patriarcha dolore initae ab Andronico sine suo consilio noxiae ac turpis, ut putabat, affinitatis cum crale Serbiae, in Pammacaristi monasterio quasi privatus degit. l. 4 c. 8. Imperator postquam eum placare per multos a se missos frustra tentasset, denique kalendis Februarii multa nocte illum ipse convenit; et ei circa tria querelarum de se capita plene satisfacit, persuadetque ut in patriarchales remigrans aedes regimini ecclesiae se reddat. l. 4 c. 9. Post Paschales ferias imperator Andronicus palam revocavit latam a se in Ioannem Ephesinum sententiam, eumque declaravit innocentem criminis ob quod falso impactum throno deiectus et datus in custodiam fuerat. l. 4 c. 10. Tamen Ioannes patriarcha cum episcopis Philadelphiensi et Smyrnensi Ioannis Ephesini restitutioni obsistunt. ibid. Iurgiis inde exortis offensus Ioannes patriarcha iterum e patriarchio in Pammacaristi monasterium recedit. ibid. Contra illum antistites libellum querelarum plenum imperatori offerunt. l. 4 c. 11. Ioannes patriarcha ultro imperatorem adiens 25 Octobris feria tertia, illo anno cycl. sol. 21 numerante cum litera dom. C B, ex eius voto functionibus patriarchatus se reddit, quod sibi per angelum imperatum aiebat. l. 4 c. 12.
1301	7	Andron. 19 Michaël. 8	Michaël despota repudiatam a crale Serbiae Tërteris filiam uxorem ducit. l. 4 c. 13. Hoc anno sub aequinoctium autumn, sole in Virginem ingresso, apparet Constantinopoli cometa, descriptus a Pachymere. l. 4 c. 14. Praecesserat exortum cometae siccitas insolita, ex qua fontes perennes exaruerunt; unde terrae fructus et segetes perire funditus contigit, ventis etiam cre-

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bonifacii VIII.	Imp. Ro- man. Andronici	
1301	7	19 Michaël. 8	bris aridis et procellosis aërem vix spirabilem reddentibus. <i>ibid.</i> Alani qui sub Noga militaverant, numero sedecim millium, in partes imperatoris transeunt. l. 4 c. 16. Missi in Asiam Romanos vexant et spoliant; tamen iuncti copiis imperatoriis ad locum Chenam dictum hostes imperii egregie vincunt, praeda inde non modica ditati. <i>ibid.</i> Circa hoc tempus Atman sive Ottomannes regium nomen sumpsit, et occupata postea Prusa regni sedem illic posuit. is moriens deinde anno Hegirae, ut tradit Al Iannabius chronologus Arabs, 726, hoc est anno Christi circiter 1327, Urchanem filium regni in urbe Prusa recens capta inchoati reliquit haeredem. Prusae obsidionem innuit Pachymeres l. 5 c. 21 p. 296, expugnationem autem l. 7 c. 27.
1302	8	Andron. 20 Michaël. 9	Die 14 Ianuarii visa est Constantinopoli eclipsis lunae horribilis. l. 4 c. 15. Michaël Augustus iunior primo vere circa Paschales ferias cum valido exercitu in Orientem movet, et magnam consternationem sui fama Persis iniicit. l. 4 c. 17. Persae tandem eliciuntur ad certamen: sed in procinctu praelii imperator persuasus a ducibus Romanis ignave pugnam detrectat. unde in contemptum hostibus venit; a quibus universae mox illorum tractuum Romanae regiones saevis et avaris incursionibus desolatae sunt. l. 4 c. 18 et 21. Muzalo hetaeriarcha dux copiarum Romanarum in Bithynia, dum Atmani cuncta vastanti se adversum ferens obsistere nititur, militum Romanorum, taedio livore ac desperatione ignave pugnantium, degeneri languore vincitur; et vix Alano- rum forti opera reliquias fusi exercitus secum intra Nicomediam recondit. contigit haec clades die 27 mensis Iulii circa Bapheum prope Nicomediam. l. 4 c. 25.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bonifacii VIII.	Impp. Ro- man. Andronici
1302	8	20 Michaël. 9

Tredecim Venetae triremes cum septem piraticis navibus meridie Constantinopolim infestae invehuntur, portum *Ceras* dictum ineunt, e regione imperialis palatii statione fixa hostiliter grassantur, igne ac telis in obvia immissis. sicque imperatorem cogunt concedere quod legatis Venetis Thessalonicae negaverat, nempe remissionem multae et expignerationem bonorum occupatorum. l. 4 c. 23.

Eodem tempore piratae insula Principum occupata cogunt imperatorem ad redimendos praesenti pecunia captivos plurimos, quos illic fecerant. l. 4 c. 24.

Clauso Magnesia Michaelē Augusto iuniorē, Alani qui sub eo militabant, missionem petunt. aegre tandem blanditiis verborum trimestre morae spatium ab iis impetratur. monitus de his Andronicus subministrare filio ea quibus egeret, cum maxime vellet, nequit. l. 4 c. 19.

Quae impedierunt Andronicum a providendis quae necessaria erant exercitui Augusti Michaelis, fuerunt, praeter modo memoratum bellum Venetum, turbae tunc coortae ecclesiasticorum in urbe, quae narrantur l. 4 a c. 27 fere ad finem libri.

Hoc anno inter Carolum regem Neapolitanum et Fridericum dominantem in Sicilia post bellum diuturnum pax coaluit, Eleonora Caroli filia Friderico in uxorem data. filiam hanc Caroli Pachymeres Eatherinam perperam vocat; cuius erroris occasionem in notis refero. pontifex Bonifacius eas nuptias et pacem approbat, licet in conditionibus mutari aliquid voluerit. vide accuratissimum Odoricum Raynaldum hoc anno a numero 1 ad 8.

Rogerus Lauria, quem Pachymeres Rontzerium nominat, qui bello praecedente Friderico utiliter militaverat, ab Andronico imperatore, cui se suppetias venturum obtulerat, cupide acceptus et diplomate aurea bulla munito ad spes amplas invitatus, classem et copias parat ad eo proficiscendum. l. 5 c. 12.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bouifac. VIII	Impp. Ro- man. Andronici	Alani trimestri, quod cum imp. Mi- chaële pepigerant, spatio clapso missionem armatis precibus extorquent. l. 4 c. 20.
1303	9	21 Michaël. 10	Imp. Michaël, nullo a patre subsidio interim accepto,* barbaris satrapis Ale Amurio, Laminse, Atmane ac plurimis aliis ipsum Magnesiaë clausum circum undique oppugnantibus, noctu inde perturbatione ac confusione maxima aufugit Pergamum. ibid. Inde omnes Orientales imperii regiones in praedam barbaris cedunt. c. 21. Alani e ditione imperii iniussu abeuntes retinere conantem in traiectu ad Calliopolim magnum domesticum Raülem Alexium interficiunt. c. 22. Post hoc excusantes factum Alani iterum ab Andronico in gratiam recipiuntur. ibid. Patriarcha Ioannes Cosmas variis episcoporum Ioanni Ephesio faventium machinationibus clam palam oppugnatus, prout fusc narratur capitibus libri quarti 27 28 29, ad extremum die quinta Iulii eademque feria sexta (quae nota est huius anni cyclum sol. 24, cui convenit litera dominicae index F, numerantis) e synodo indignatus excedens, patriarchio in monasterium Pammacaristi migrat; unde postridie scriptam patriarchatus abdicationem ad imperatorem mittit. Imperator trepidis simul undecumque nuntiis turbatus, non unius alteriusve urbis aut provinciae barbaris succumbentis, sed universi ubique imperii uno tempore oppressi, utique cum Persae universae Orientalis continentis sine controversia domini, mare classibus piraticis ingressi, Tenedo occupata, inde Chium Samum Carpathum Rhodum subitis exscensionibus depraedarentur, causam patriarchae, et deliberationem ecquid valida esset eius abdicatio, episcoporum suffragiis permittit. ibid. Ipsa interim procuranda clam affinitate inter Cuximpaxim Tocharum sibi fidum,

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bonifac. VIII	Imp. Ro- man. Andronici	
1303	9	21 Michaël. 10	et Solymampaxim ducem exercitus barbarorum Nicomediae minantis, servare illam urbem satagit, et minuere aliquantulum belli atrocis mala; qua in re non multum proficit. l. 4 c. 30. Post synodicas deliberationes circa Ioannis Cosmae patriarchae cessionem, et varias utrimque ista occasione tricas c. 31 32 memoratas, re adhuc indecisa imperator, spe attrahendorum Arsenianorum in suas partes ostendit se non abhorreere a promotione episcopi Marmaritziensis, ab iis ad hoc nominati, in patriarcham. l. 4 c. 33. Michaël Augustus iunior vehementissimis insultibus Persarum resistendo impar, Pergamo Cyzicum recedit; ac ne illic quidem se tutum sentiens, Pegas, quae erat urbs maritima munitissima, se recipit. l. 5 c. 10. Bonifacius VIII summus pontifex moritur Romae 5 idus Octobris, cum sedisset annos 8, menses 9, dies 18. eligitur ei successor 11 kal. Nov. Fr. Nicolaus Bocasinus Ord. Praedicatorum, Cardinalis episcopus Ostiensis, qui dominica sequenti 6 kal. Nov., vigilia Apost. Simonis et Iudae, coronatus apud S. Petrum Benedicti nomen assumpsit. hunc IX inter Romanos pontifices sic appellatos Spondanus numerat, etsi plerique XI censeant. Septembri huius anni, coepta iam numerari more Graecorum indictione 2, Rontzerius cum exercitu auxiliari Constantinopolim appellit. creatur ab imperatore dux magnus; et filiam Asanis ex Augusti sorore natam uxorem accipit. mittitur Cyzicum. in digressu oppugnatur a Genuensibus. drungarius Muzalo missus ab imperatore ad rixam dirimendam interficitur. l. 5 c. 14.
1304	Benedict. IX	Andron. 22 Michaël. 11	Menas monachus cognomento Scoleces, discipulus Athanasii expatriarchae, die 25 Ianuarii sub solis occasum Andronicum imperatorem adiens, aegre tandem au-

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Benedict. IX	Imp. Ro- man. Andronici 22 Michael. 11	
1304			dientia impetrata denuntiat ei dixisse Athanasium se praesente iram dei urbi ac populo imminere proximam, et cupere se ut statim Augustus iuberet per omnia urbis monasteria orari et pervigilari a cunctis toto triduo. arripiente consilium Augusto statim ipsa nocte mandatae preces indicuntur. postridie mane animadvertit imperator lenem terrae motum, idque esse initium mali ab Athanasio praenuntiati censuit. die mox septima decima Ianuarii terrae motus extitit vehementior, non tam- P 620 men qui usque ad aedificiorum subversionem invalesceret. tunc non dubitavit quin revelatum Athanasio fuisset ingruens urbi periculum, et quin supplicationibus ab eo praescriptis noxia vis terrae motus debilitata fuisset. unde ipsum tamquam hominem deo carum suspexit et in throno ponere decrevit. die 18 Ianuarii convocatis imperator episcopis ecclesiasticis et monachis disseruit de consilio sibi suggesto et secuto post hoc eventum, nomen Athanasii reticens. inde die 19 eiusdem mensis ad cunctos non solum ecclesiasticos et monachos, sed et cives convenire iussos, concionem in eandem sententiam habuit, commendans innominatum adhuc illum vaticinii et consilii salutaris auctorem. tum ex ipsa concione, professus adire se protinus velle prophetam beneficium, ut se sequerentur invitavit universos; sicque fere cunctis comitantibus se confert ad Athanasium, quem primo visu episcoporum plerique patriarcham acclamaverunt, ad regimen ecclesiae resumendum hortantes, ipso ficta modestia recusante, et tantum petente impetranteque statim ab imperatore auctoritatem sublevandi oppressos. unde contigit omnium paene in urbe rerum supremam potestatem ipsi deferri, cunctis ad illum ex quocumque iudicio provocantibus. narrantur haec fusius tribus ultimis capitibus l. 4 et 1 l. 5. Dissensio exardescit inter episcopos circa Athanasium, an rite is

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Benedict. IX	Impp. Ro- man. Andronici
1304		22 Michaël. 11

et prudenter in throno reponi posset.
l. 5 c. 2.

Andronicus imperator resistentium Athanasii promotioni antistitum eluctari auctoritatem studens assensu Ioannis Cosmae in eam impetrando, eum adit diebus Tyrophagiae, qui sunt 7 feriam 4 Cinerum praecedentes (fuit haec illo anno 11 Februarii), et ab illo interrogatus ecquid se putaret patriarchalem adhuc obtinere potestatem, obnoxie assentiens audivit: *atqui, siquidem patriarcha ego vere sum, mea nondum abdicatione vel probata vel accepta, perseveranteque adhuc in magna ecclesia et monasteriis commemoratione mei nominis, auctoritate sanctae trinitatis excommunicationi maiori subiicio eum qui volet dominum Athanasium in patriarchali rursus sede constituere.* l. 5 c. 3.

Theodora Augusta imperatoris Andronici mater moritur feria 2 secundae ieiuniorum hebdomadae, Februarii decima sexta; et ab eo magnifice sepelitur. l. 5 c. 4.

Post Pascha, quod illo anno incidit in 29 Martii, nuptiae Ioannis despotae cum filia praefecti canicleo celebrantur. l. 5 c. 5.

Irene Augusta uxor imperatoris Andronici ex urbe Thessalonicam proficiscitur. ibid.

Melitas ambitiosus clericus, solvendo impar aeri alieno quod immane contraxerat, laqueo se suspendit Constantinopoli hoc anno die 30. Iulii. l. 5 c. 8.

Die 8 Augusti terrae motus incipit, quo Rhodus, Alexandria, Peloponnesi pars magna et Cretae insulae misere deformatae sunt. l. 5 c. 11.

Andronicus imperator de excommunicatione, qua ipsum Ioannes Cosmas Athanasii repositionem in throno meditantem obligaverat, sollicitus, disquiri curat inter episcopos ecquid valida illa necne censenda foret. sed illis sine fine aut spe concordiae dissidentibus, per multos ad ipsum Ioannem Cosmam deprecatores missos tandem imperator eblanditur revocationem

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Benedict. IX	Impp. Ro- man. Andronici	
1304		22 Michaël. 11	anathematis illius scripto expressam; quod scriptum accipit feria sexta, incidente in diem vigesimam primam mensis Augusti. l. 5 c. 6 et 7. Andronicus verbo admonitos episcopos de relaxatis a Ioanne excommunicationis vinculis in eos intentatis qui Athanasium restituere in patriarchatum vellent, de illius promotione deliberare iubet congregatos in templo SS. Apostolorum. id illi fecerunt infinite altercando toto sabbato sequente et antemeridianis horis dominicae, quae fuit dies 23 mensis eiusdem Augusti, cuius ipso meridie Andronicus, intellecto per suos, quos id explorare iusserat, antistites in factiones scissos numquam conventuros unanimiter videri in restitutionem Athanasii, profectus ad synodum inde secum arripit episcopos qui Athanasio favebant, et cum illis ad Athanasium procedens hunc pontificaliter ornatum ipse pedes sub flagrantissimo sole ad ecclesiam perducit et in patriarchatus possessionem inducit. l. 5 c. 7. Michaël Augustus iunior apud Pegas, quo se receperat, ex diro morbo periclitatus ope deiparae convalescit. l. 5 c. 10. Rontzerius cum suis ingressi Cyzicum diram ibi tyrannidem exercent. l. 5 c. 14. Ioannes Batatza olim imperator apparet custodiens Magnesiam, et qui eum videt, antea mutus loquendi facultatem recipit. l. 5 c. 16. Cazanem Tocharorum Orientalium Kamin Andronicus imperator sibi conciliare studet oblati filiae nuptiis; qua ille conditione grate accepta, edicto iubet duces barbaros Romanum imperium infestantes ab iniuriis cessare, comminans, ni pareant, se illos armis repressurum. l. 5 c. 16. Caeteris satrapis parum istas minas curantibus, unus Alaïs iis motus indutias quasdam paciscitur cum praesidiariis urbis Sardium; a quibus adiuvante Romano duce primicerio aulae Alaïdis copiae circumventae, internecione sunt deletae. ibid.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Sedes va- cat.	Imp. Ro- man. Andronici 22 Michaël. 11	
P 622 1304			Benedictus IX Rom. pontifex moritur Perusii die 6 vel 7 Iulii. dissidentibus circa successoris electionem Cardinalibus, plus decem mensibus sedes vacat. Rontzeriani a vere ad autumnum flagitiosissime Cyzici desident, socios vexantes, movere in hostem detrectantes. multi eorum praeda e civibus raptā in naves imposita fugiunt; quarum rerum excusandarum causa extremis huius anni mensibus Rontzerius Andronicum adit. ei quae vult persuadet; magna insuper pecunia donatur. l. 5 c. 21. Hoc anno contigit mors Cazanis Kanis Tocharorum, memorata c. 1 l. 6. vide notas nostras ad illud caput, et c. 7 l. 3 nostrarum Observationum. paulum eam praecesserat Carmpantanis Cazani fratri succedentis coronatio.
1305	Sed. vac.	Andron. 23 Michaël. 12	Michaël Augustus iunior ex Orientali expeditione redux die 24 Ianuarii, solemni patris et urbis occursum, Constantinopolim ingreditur. l. 5 c. 17. Die 13 Martii Michaël despota perduellionis damnatus perpetuo carceri addicitur. l. 5 c. 19. Sphenthisthlabo Bulgaro bellum imperio indicente, Andronicus imperator praesidiis illum limitem firmat, Eltimerem Sphenthisthlabi patrum donis praeoccupando continere in fide satagit. denique Michaëlem Augustum iuniorem eo destinat, attributis ei possessionibus Michaëlis despotae. l. 5 c. 18 et 19. Mense Martio instanter urgens Andronicus imperator abscissos ab Athanasio antistites, ab iis impetrat ut ei reconciliari velint. unde mox proximo Palmarum festo, quod incidit in 7 Aprilis, convenientes in templum, Athanasium ut patriarcham agnoverunt, cum eo communicantes. l. 5 c. 20. Solus Athanasius Alexandrinus communicare Athanasio Constantinopolitano inflexibiliter respuit. ibid.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Sedes va- cat.	Imp. Ro- man. Andronici 23 Michaël. 12	Ex universa Orientali continente im- pune a Persis direpta concurratur in ur- bem Constantinopolim, inde gravatam nu- mero immenso egentium advenarum. l. 5 c. 21. Nicaea Nicomedia et aliae magnae ur- bes, circumsitae arcibus et suburbanis pa- gis in barbarorum potestatem redactis, obsessae vix durant. ibid. Atman in Catoeciae partibus copias Ro- manas sub Siuro stratopedarcha interne- cione delet. inde arcem Belocoma dictam, munitissimam et omni apparatu instructis- simam, occupat; qua praeda ditissimus evadit. ibid. Persae a Marule duce Romano ad tur- rim Gulielmi dictam caeduntur: sed parta ex his spolia Catelani victoribus Romanis eripiunt. ibid. Horrenda exempla crudelitatis avari- tae libidinis a Catelanis edita Cyzici. ibid. Vigilia Pentecostes, Nonis sive quinto die Iunii creatur Perusii pontifex Bertran- P 623 dus de Agutis archiepiscopus Burdegalen- sis, qui sumpsit nomen Clementis V. Rontzerius sciens se et suos gravi infam- ia in aula laborare, quod Cyzici otiose et flagitiose desiderant, interim dum ho- stes impune per imperii provincias eius tractus volitantes etiam Philadelphiam ca- stris circum positae commeatu exclusam fa- me ad deditionem compellere conarentur, Constantinopolim sub finem huius anni proficiscitur, et ibi Augusto allegat recu- sasse milites in hostem tendere propter stipendia non soluta. hoc intelligitur ex c. 21 l. 5.
1305	Clementis V 1		
1306	2	Andron. 24 Michaël. 13	Rontzerius huius anni primo vel se- cundo mense, facile purgatus apud credu- lum et sibi addictum imperatorem crimi- nationibus sui ac suorum, grandem etiam ab eo impetravit pecuniam (cuius partem praesens accepit, alterius vero certa pro-

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum, Clementis V	Imp. Ro- man. Andronici
1306	2	24 Michaël. 13

missa intra diem quadragesimum Cyzici numerandae, prout factum est) qua non solum suis Catelanis, sed Alanis etiam stipendia plene solveret. l. 5 c. 21.

Cyzici Rontzerius dum pecuniam imperatoriam suis large, Alanis maligne dividit, causam querelarum et simultatum inter ambas nationes praebet. *ibid.*

Irritati Catelani Alanos contemptim tractant, nec vim abstinentes. unde ad pugnam venit, vincentibus primo Catelanis occiso Georgi Alanorum primoris filio: sed postea Catelani trecenti ab Alanis perimuntur die 9 Aprilis. *ibid.*

Alisyra cum exercitu Carmanorum Philadelphiam arta obsidione cinctam in extremam famem adigit. *ibid.*

Andronicus pro Philadelphia sollicitus Rontzerium urget, ut cum iis quas Cyzici habebat suis et Alanorum copiis eo suppetias accurrat. *ibid.*

Sed iis moras adhuc nectentibus, adulto iam Martio, Andronicus germanam suam Irenem Asanis viduam, Rontzerii socrum, coepta iam hebdomada maiore sub finem Martii (Pascha enim illo anno fuit 3 Aprilis) Cyzicum proficisci iubet, et illic apud generum instare ne tam necessariam expeditionem ultra differat. *ibid.*

Tandem mense Maii, reconciliatis utcumque Alanis, Rontzerius universum exercitum Achiraüm promovet, indeque Germae admovet, quam arcem fuga Persarum desertam capit. Romani res suas in praeda Persica agnitas recipientes male a Rontzerio multantur. ea occasione Chranisthlabus magnus tzaüsus periclitatur de suspendio. l. 5 c. 21 et 23.

Constantinus Porphyrogenitus Andronici imperatoris frater in carcere moritur die quinta mensis Maii. l. 5 c. 22.

Rontzerius ad Aulacem praelio vincit Alisyram, quo vulnerato fugiente Philadelphia liberatur. l. 5 c. 23.

Antea Tripolis ad Maeandrum strategate capta per noctem a Persis. l. 5 c. 25.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Imp. Ro- man. Andronici Michael. 13	
1306	2	24	Magnus dux Attaleotam occupatorem Magnesia, imperatoris, cui suspectus erat, gratiae restitutum suae intimae fiduciae admovet. l. 5 c. 24. Nostongus magnus hetaeriarcha, praefectus illi provinciae, iniuriis ducis magni cogitur iniussu imperatoris redire Constantinopolim, ubi a praeoccupato in favorem Rontzerii principe male accipitur et dignitatibus privatur. ibid. Dux magnus ingentes a Romanis pecunias crudeliter extorquet. l. 5 c. 26. Magnesia duce et suasore Attaleota deficiens a magno duce ab eo summa vi, sed frustra, oppugnatur. ibid. Arx, Cenchreae dicta, quo multi Romanorum confugerant, diu a barbaris obsessa et auxilio a Choerobosco illato ad breve tempus recreata, siti ad extremum compellitur ad deditionem. l. 5 c. 27. Michael Augustus iunior cum exercitu in tractus Occiduos profectus regionem iugo exteriori subiectam, quae Bulgaris hostibus parebat, die mensis Augusti vicesima tertia hostiliter ingressus late vastat. l. 5 c. 28. Alexius princeps Lazorum Trapezunte prospere contra Genuenses pugnat. l. 5 c. 29. Anna regina in Occiduis tractibus a genere Philippo, cui dotales terras dare iuxta pacta differebat, bello impetitur. l. 5 c. 30. Mutus linguae usum subito recuperat intercessionem Sanctae Theodosiae martyris. l. 5 c. 32. Alani e castris magni ducis fuga elapsi prope Pegas Persas nongentos ipsi multo pauciores internecione delent. l. 5 c. 31. Andronicus imperator ducem magnum ab oppugnatione Magnesiae iteratis saepe iussis necquidquam conatur avellere. ibid. Tandem is in Occiduum, ut iuebatur, tractum, cuncta in itinere vastans, copias traducit. l. 6 c. 3.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Imp. Ro- man. Andronici
1306	2	24 Michaël. 13

P 625

Cazanes Tocharorum Kanis, Romano-
rum amicus, moritur, successore sibi prius
designato Carmpantane fratre, quem ad
hoc ex India accersiverat. l. 6 c. 1.

Amurius cum **Andronico** imperatore de
pace tractat. ibid.

Die 29 Septembris imperator longam
concionem ad **Arsenianos** pertinaci dudum
schismate a caeteris discissos habet, re-
ducere illos ad consensionem in cassum
studens. l. 6 c. 2.

Traiecti in **Occiduam** continentem **Amo-
gabari** crudelissime **Romanos** diripiunt,
praetextu non solutorum ipsis stipendio-
rum, et victoriam a se apud **Philadelphiam**
de **Carmanis** partam sine fine praedican-
tes. l. 6 c. 3 c. 13 c. 14 et l. 7 c. 1.

Hunc enim puto esse locum epochae li-
bri 7 initio descriptae. nam re vera hoc
tempore contigerat evolvi 12 **Michaelis**,
23 **Andronici** annum. etsi enim titulus
huius anni in hoc nostro indice **Mich. 13**,
And. 24 habet, nihil obstat, quoniam nos
in titulo inchoatos annos ponimus, **Pachy-
meres** vero de absolutis manifeste loqui-
tur. utcumque igitur annus 13 **Mich.**,
And. 24 in cursu esset, expletos quidem
annos numerare non poterant nisi ille 12,
hic 23. voluit autem, opinor, historicus
illa insolita sibi diligentia annorum, qui-
bus principes imperaverant, exprimendo-
rum insignire principium belli **Catelanici**.
vide dicta superius huius libri chronolo-
gici c. 6 n. 8.

Genuenses Galatae degentes imperato-
rem **Andronicum** admonent parari a **Ca-
telanis** contra **Romanos** bellum, expectari-
que ad hoc auxilia e **Sicilia**. sed imperatore
fidem indicio non tribuente, ipsi ad bel-
lum illud propulsandum se comparant. l.
6 c. 6 et c. 9.

Mpyrigerius Tentza Catelanus cum no-
vem longis navibus ad **Madyti** portum ap-
pellit, accitus a magno duce, quem is ut
conciliaret **Andronico** et auctorari hono-
ribus stipendiisque suaderet, ad eum ac-

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Imp. Ro- man. Andronici 24 Michaël. 13	
1306	2		cessit sub finem Octobris, et suis quidem militibus trecenta nummorum millia in stipendiorum debitorum solutionem poposcit, Tentzae deinde suffragatus honorari eum petiit. imperator tantae pecuniae flagitatione perculsus primo assentiri negat; postea tamen iterum adeunti illum Rontzerio ac stipendiorum petitionem in summam moderatiorem contrahenti utrumque indulget. l. 6 a c. 4 ad 8. Andreas pirata imperatori militarem operam cum duabus armatis navibus offerens admittitur. sed ab infensis Andreae Venetis altera eius navium comburitur, ipso cum altera fugiente. l. 6 c. 10. Mpyrigerius Tentza circa medium Decembrem Constantinopolim accitu imperatoris appellit, exscensurum se e navi negans, nisi obsides darentur. tandem persuasus ad festum Christi natalis exscendere creatur dux magnus, et fidem imperatori, sed cum exceptione, iurat. l. 6 c. 11 et 12. Adhibitus inde ad consilium super petitionibus Catelanorum, ubi audivit ab imperatore quantum ipse iam dedisset Catelanis et quantum adhuc dare paratus esset, queri coepit avare secum agi, cui tam pauca caeterorum comparatione donarentur. indeque defectionem ab imperatore cogitavit. l. 6 c. 14 et 15.
1307	3	Andron. 25 Michaël. 14	Mpyrigerius invitatus ab imperatore ad P 626 comparendum secum simul in festo luminum, hoc est Epiphaniae, celebrando 6 Ianuarii, proterve recusat ire, irridens etiam contemptim concessa sibi ab Augusto insignia honorum; ac tertio post die vela fecit Calliopolim ad Catelanorum castra, insalutato Augusto, qui eum satis compertum parare defectionem invadi destinerique a suis vetuit. l. 6 c. 15. Imperator videns Catelanos plane certos belli palam Romanis inferendi, quod Genuensibus dudum et recentius Michaëli

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Impp. Ro- man. Andronici
1307	3	25 Michaël. 14

Augusto indicantibus credere noluerat, ut id quoquomodo impediret, Caesaream dignitatem per legatos offert Rontzerio, qui eam certis aegre tandem conditionibus admittit. l. 6 c. 16.

Theodorus Chumnus portans ab imperatore ad Rontzerium insignia Caesareae dignitatis cum diplomatibus auro bullatis et triginta nummorum millibus, audiens in itinere Catelanos non exequi pacta, et vim ab iis metuens, re infecta redit. l. 6 c. 17.

Insula Chios a Persis capta direpta vastata est, plerisque incolarum barbarica immanitate trucidatis. ibid.

Rontzerius apud Calliopolim iniuriosam imperatori et superbe minacem concionem habet. l. 6 c. 18.

Post decem inde dies literis ad Andronicum datis Rontzerius, poenitentiam a se contra illum actorum et dictorum simulans, et necessitatem ex vi a suis in seditionem concitatis excusans, veniam petit. l. 6 c. 18.

Die nono Martii ad legationem a Catelanis missam Andronicus, magno coetu congregato, orationem habet, qua eos officii admonitos etiam minis deterrere a contumacia tentat. c. 19.

Andronicus imperator filium Constantini Porphyrogeniti, fratris sui, panhypersebastum creat. l. 6 c. 20.

Athanasium patriarcham ob immanem in omnes saevitiam cunctis exosum et ideo clam sparsis libellis famosis proscissum, adversus invidiam munire studens imperator, concionem habet de eius laudibus, addens exemplum cuiusdam Armeni, qui postquam Athanasio maledixisset, casu crus fregerat, quod ipse poenam esse divinitus illatam persuadere conabatur. l. 6 c. 21.

Inter haec die qua Lazari excitati per Christum e mortuis evangelium inter sacra recitatur in ecclesia Graeca, quod certum est fieri sabbato contiguo dominicae

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Impp. Ro- man. Andronici	
1307	3	25 Michaël. 14	Palmarum, sive pridie eius festi, quod illo anno Pascha habente 26 Martii omnino incidit in 19 eiusdem mensis, ac consequenter praecedens sabbatum 19 Martii diem in- sedit, Rontzerius Caesaris insignia ab Andronico imperatore ad se missa, cum tribus et triginta nummorum aureorum mil- P 627 libus, solemniter induit. l. 6 c. 22. Rontzerius iam Caesar cum 150 lectis e suorum numero Adrianopolim se confert, salutaturus illic Michaëlem iuniorem Augustum, a quo magnifice excipitur. l. 6 c. 23. Rontzerius Caesar ab Alanis interficitur Adrianopoli in ipso aditu cubiculi Augustae, ad quam salutandam admittebatur. l. 6 c. 24. Eius comites in custodiam tunc dati, postea fuga evadere conantes, obsessi, oppugnati, igne absumpti sunt. l. 6 c. 33. Catelani Callipoli, ubi dominabantur Romanis ibi crudeliter interfectis, obsidentur ab exercitu Romano, duce magno primicerio: sed obsidione, fraude impetratis indutiis, laxata arcem illam com meatibus, et praesidiis muniunt. tum aucti copiis regiones Romanas incursant. Perinthum die 28 Maii vi capiunt, puberibus ibi repertis occisis. et eadem die traiectione freto ignem tectis rusticis per campos iniiciunt, obvios quoque obtruncantes, et terrorem urbis ipsius portis admovent, confugientium in tutum vix capientibus turbam l. 6 c. 25. Cuiusdam Catelani ad imperatorem transfugae, quem is Amiralem creaverat, proditio detegitur. l. 5 c. 26. Inde seditione in urbe concitata, plebs quaerendorum Catelanorum latentium praetextu aedes civium diripit et inflamat. ibid. Frerii, hoc est monachi Latini, domo et templo, quae consensu imperatoris intra urbem habebant, per Athanasium patriarcham expelluntur. exarchus Pisanus, qui ei executioni praes fuerat, per sub-

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Imp. Re- man. Andronici	
1307	3	25 Michaël. 14	missos a Galatinis Genuensibus sicarios vulneratur. eam ob rem Andronicus Galatenses urbis ingressu arcet. l. 6 c. 28. Andronicus reconciliatur Genuensibus, et appellentes in urbem longas eorum naves sedecim contra classem Catelanam duce Mpyrigerio urbi minantem pugnare persuadet. omnes, praeter unam, Catelanorum naves in Genuensium potestatem veniunt. dux ipse Mpyrigerius capitur. l. 6 c. 29. Duo Romani duces, a Michaële iuniore Augusto cum parte exercitus contra Catelanos missi, ab iis in insidias pertracti vincuntur. l. 6 c. 30. Plebem in urbe tumultuantem imperator Andronicus concione habita minis et monitis coërcet. l. 6 c. 31. Iunior imperator Michaël universum exercitum contra Catelanos acie instructum ipse ductans vincitur, et de vita periclitatus aegre fugit. l. 6 c. 32. Maturae segetes in campis, collectae fruges in areis et villis a rusticis undique in urbem fugientibus relictæ, in praedam Catelanorum cedunt. ibid. Duae naves bellicae Genuensium magna mercede in bimestrem militiam ab Andronico imperatore conducuntur. ibid. Andreas Muriscus pro imperatore Tenedum obsidens, procurata per Genuenses deditione, arce illa potitur. l. 6 c. 34. Manuël Zacharias Phocæae imperitans insulas illi obiacentes custodiae suae immunes permitti ab Andronico impetrat. ibid. Mpyrigerius a Genuensibus captivus in Italiam abducitur. l. 7 c. 7.
1308	4	Andron. 26 Michaël. 15	Incluso Didymotichi Michaële Augusto iuniore post pugnam adversam, et hinc Osphentisthlabo Bulgaro Romanum limitem vexante, inde Catelanis cuncta instantibus, Andronicus imperator de pace cum Catelanis per legatos Callipoli tractat,

Ann. Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Impp. Ro- man. Andronici	
1308	4	26 Michael. 15	sed frustra, illis conditiones intolerabiles exigentibus. l. 7 c. 1 et 2. Persae qui Catelanis militabant, dum iis offensi, se ad suos in Asiam recipientes, traiciunt fretum, ab Andrea Murisco imperatoris navarcho intercepti perimuntur. l. 7 c. 3. Inde Muriscus in praemium operae creatur Ameralis. <i>ibid.</i> Alani et Turcopuli ab imperatore deficientes Romanos impugnant. l. 7 c. 4. Attaleota in Oriente contra imperatorem rebellat. <i>ibid.</i> Catelani late omnes Romanas regiones populantur. l. 7 c. 3. Madyto longa obsidione Catelanorum fame laboranti Andreas Muriscus frumentum importat. l. 7 c. 11. Paulo post ab Augusto deficit. <i>ibid.</i> Madytus tandem ad deditionem compulsa capitur a Catelanis duce Pharenda Tzime. l. 7 c. 6 et 11. Athanasio patriarcha Constantinopolitano cunctis exoso, litanias deo in tot malis propitiando quotidianas celebrante, ferale incendium casu aut dei nutu preces illas se aversari declarantis sub vesperam exortum, a porta Cynegorum ad monasterium Prodrumi, frequentissime habitatum et ditissimum urbis tractum in cinerem redigit inaestimabili iactura. l. 7 c. 10. Athanasius Alexandrinus patriarcha irrevocabiler infensus Athanasio Constantinopolitano, ab Andronico imperatore frustra saepius conato hunc illi reconciliare in suam ecclesiam redire iussus, solvens Cretam versus defertur in Euboeam, ubi graviter periclitatus a Latinis illic dominantibus, Thebis deinde coniectus in carcerem, tandem liber emittitur l. 7 c. 8 et 16. Mense Aprili, dominica quae <i>nova</i> vocatur, Meliteniota constans in fide Romanae ecclesiae moritur. l. 7 c. 31.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Impp. Ro- man. Andronici
1308	4	26 Michaël. 15

Cubuclea arx Mysiae in Olympo sita per Amogabaros Persis perfidiosissime ac crudelissime proditur: ipsi Lampsacum salvi deducuntur. l. 7 c. 9.

Turci arcem Examilii occupant, duce Romoforto Latino, cuius in imperatorem adornata proditio detegitur. l. 7 c. 12.

Arx Thyraeorum per longam obsidionem famis necessitate cogitur se dedere, et post illam Ephesus a Persarcha Sasane capitur; ubi templum S. Ioannis evangelistae, opulentissimum sacrae suppellectilis, tali occasione diripi contigit. l. 7 c. 13.

Viginti millia militum a Charmpantane Kani Tocharorum in auxilium imperatori missa Iconium pervenisse nuntiantur. ibid.

Catelani Turcopulis adiuncti Thraciam universam desolant. l. 7 c. 14.

Imperator Andronicus auxilium a Genuensibus, legatis ad eos missis, implorat. ibid.

Monachus Hilarion manu et armis adversus Persas feliciter rem gerit, ideo vexatus a patriarcha, protectus ab imperatore. l. 7 c. 16.

Prusa tributum pendere Persis cogitur. ibid.

Primo vere naves longae circiter novemdecim Genta Constantinopolim appellunt. l. 7 c. 18.

Iis uti contra Catelanos negligit Andronicus, spe conveniendi cum illis de pace; quam ad rem legatos Callipolim frustra mittit. ibid.

Turcopuli iuncti Amogabaris Alanos praelio vincunt in finibus Bulgariae, et multam iis praedam ereptam praemium victoriae inter se partiuntur. l. 7 c. 19.

Amogabari ab Orestiae diu necquidquam oppugnata recedere coguntur, multis suorum amissis. ibid.

Pars Amogabarici exercitus e Persis maxime conflata, Gani montis faucibus et arce occupatis, subiectam regionem va-

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Impp. Ro- man. Andronici 26 Michaël. 15	
1308	4		stat segetibus maturis demetendis, mense Iulio. l. 7 c. 20. Alias arces eius tractus Romofortus cum Latinis capit. l. 7 c. 26. Isaacius Melecus Persa, Persarum, qui Amogabaris militabant, ab iis abducendorum data imperatori fide, hoc vicissim ei promittente nuptias filiae alterius Meleci, neptis Sultanis Azatinis, deprehensus dum quod erat pollicitus tentat, obtruncatur. l. 7 c. 15. 22 et 29. Magnus primicerius Cassianus contra P 630 imperatorem rebellans, proditus a Chelensibus, ducitur Constantinopolim, carceri mancipatur. l. 7 c. 24. Societas cum Iberis ab imperatore successu irrita tentatur. l. 7 c. 25. Arx Rhaedesti dedere se Romoforto cogitur. l. 7 c. 26. Imperator, legatis suis cum Genuensibus ad Catelanos missis, impetrare ab iis pacem nequidquam tentat. l. 7 c. 27. Romani ad Bizyam ab Amogabaris caduntur. post eam cladem, ne arx Bizyae caperetur, mulieres pro viris ostentatae prohibent. l. 7 c. 28. Gravissimae oppressiones omnium, praesertim ecclesiasticorum, ab Athanasii patriarchae immanitate describuntur. l. 7 c. 22. 28 et 35. Pharendae Tzimis in imperatorem proditio, specie transfugii adornata, deprehenditur. l. 7 c. 30. Maria soror imperatoris, sponsa Charmantani Kani Tocharorum destinata, Nicaeae degens, impetratis a sponso armorum triginta millibus, ut fama ferebat, adventantibus, frustra conatur deterrere Atmanem a Romanis arcibus tractuum illorum oppugnandis. nam ille eo ipso tempore Tricocciam, munitissimum Nicaeae propugnaculum, vi expugnat. l. 7 c. 33. Thasi arcem a Manuële Genuensi, Zachariae fratris aut sororis filio, occupatam, missis summa aestate decem navi-

870 OBSERVAT. PACHYMER. LIB. III. CHRONOLOG.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Impp. Ro- man. Andronici	
1308	4	26 Michaël. 15	bus, praefecto Marule, recuperare impe- rator nititur. <i>ibid.</i> Aenus arx Romana frustra oppugnatur a Latinis, duce Tzime. <i>ibid.</i> Duces Catelanorum inter se dissidentes ne a misso quidem a rege Siciliae proprio filio conciliari queunt. l. 7 c. 34. Tandem ad Cassandream Catelanorum duces inter se pugnant. Mpyrigerio in- terfecto, Pharenda Tzime fugato, solus Romofortus rerum potitus universas Ca- telanicas copias in Thessaliam ducit. l. 7 c. 36. Finis huius historiae in anno vitae Andronici undequinquagesimo desinentia. <i>ibid.</i>

INDEX GRAMMATICUS.

- Ἀγαθοθέλεια** I, 320, 1. 339, 10.
ἀγαθοθελῶς II, 287, 3.
ἄγγωνες II, 544, 8.
ἀδιαστάτως II, 377, 12.
ἀζημίωτος II, 622, 3.
αἶθ' εἰ II, 360, 7.
αἰωνίζειν I, 252, 7.
ἀκάθιστος I, 257, 6.
ἀκαινοτόμητος I, 386, 19.
ἀκτονάριος I, 530, 10.
ἀκυβερνησία II, 645, 16.
ἀλλάγια I, 310, 4. II, 407, 9.
ἀλλακτής II, 15, 14.
ἀλληλόπλοκος II, 93, 19.
ἄλλοσεβής I, 267, 6.
ἄλωπεκισμός II, 284, 19.
ἄμπνευσις II, 324, 16.
ἀμφιγνωμονεῖν II, 300, 5. 357, 17.
ἀμφιγνωμόνησις II, 299, 10.
ἀμφιγνώμων II, 338, 6.
ἀμφιθαλασσιδιδος II, 233, 7.
ἀνάνηψις II, 392, 9.
ἀναξιότης II, 47, 1.
ἀνανδήτως II, 390, 8.
ἀναχαιτισμός II, 548, 10.
ἀναχωματοῦσθαι I, 363, 11.
ἐνέγρεται I, 531, 11.
ἐνεξαντλήτως I, 37, 6.
ἐνηβότης II, 73, 8.
ἐνίκανος II, 175, 22.
ἐνισοῦν i. q. ἄνισον τιθέναι II, 334, 7.
ἐνοικονομησία II, 129, 9.
ἐνταγώνισις II, 192, 13. 222, 17.
 272, 3. 330, 3. 445, 19. 558, 12.
ἐντεπιβουλή I, 141, 3.
ἐντερετικόν II, 70, 2.
ἐντιδιατείνεσθαι II, 340, 3.
ἐντίδωρον I, 361, 2. 407, 8.
ἐντιλλάζειν I, 140, 4.
ἐντιπαλάμησις II, 323, 8. 456, 6.
 584, 18.
ἐντιπροσχωρεῖν II, 426, 19.
ἀντιπροσωπεῖν II, 52, 3.
ἀντολίηθεν II, 609, 1.
ἀνυπομονησία I, 116, 10.
ἀνυποστροφή II, 331, 16.
ἀνύπουλον I, 218, 10.
ἀνύψωσις II, 14, 1.
ἀξινοκοπεῖν II, 330, 15.
ἀπεντευκτεῖν I, 446, 6.
ἀπέντευξις I, 446, 1.
ἀπερικτυπήτως II, 410, 12.
ἀπνοεῖν I, 424, 17.
ἀπόδραστος II, 558, 8.
ἀποπροσπαθεῖν II, 431, 16.
ἀποπροσποίησις II, 158, 9.
ἀπορροφᾶν I, 621, 8.
ἀποσκολιούσθαι I, 362, 1.
ἀποστατησεῖν II, 217, 13.
ἀποστάτης II, 260, 7. 592, 1.
ἀποφημίζειν II, 168, 15. 169, 8.
ἀπροβίβαστος II, 647, 11.
ἀπρομήθευτος I, 345, 16.
ἀργυροτυποῦν II, 61, 15.
ἀργυρόχρυσος II, 498, 11.
ἀριστουργεῖν I, 308, 11. II, 332, 3.
ἀρματοφυλάκιον II, 135, 11.
ἀρχιερότης II, 186, 17.
μέγας ἄρχων II, 417, 3. 424, 2.
ἄσματίζειν II, 247, 12.
ἀσμένισις I, 275, 2.
ἀσπλαγχνία II, 143, 4.
ἀσυγκατάβατος II, 150, 1. 373, 12.
ἀσυγκάταινος II, 297, 17.
ἀτημελησία II, 150, 13.
ἀττάλλειν I, 44, 14.
αὐθεντοπουλεύεσθαι I, 24, 6.
αὐθορμήτως II, 302, 6.
αὐταρσεκεῖν I, 388, 6. II, 60, 9.
αὐτοκρατορεῖν II, 561, 14.
αὐτόνεως I, 397, 6.
αὐτοπροσκοπίτης II, 615, 6.
ἄφηλικίωσις II, 279, 17.
ἄφηνίασις II, 329, 3.

- ἀφίππενυσις II, 608, 9.
 ἀψικορεῖν I, 298, 11.
 βαθυσκεμμων II, 641, 14.
 βαθύσκοπος II, 395, 7.
 βανανσιζεσθαι II, 458, 3.
 βαρδαρειῶται I, 321, 3.
 βαρυφορτηγεῖν I, 421, 2.
 βασιλεο(ω)πατορία I, 75, 9.
 βασιλεο(ω)πάτωρ I, 74, 3. 75, 9.
 βασιλ(ε)ογραφείον I, 492, 1.
 βεστιάριος ὁ τῆς δαπάνης χορηγὸς τοῖς ἐπὶ τῶν νηῶν II, 556, 1.
 βοασμός I, 355, 7.
 βοῦλλα I, 33, 11. 395, 17.
 βοῦτζον II, 399, 3.
 γετινιότης II, 246, 13.
 γεωλοφουῖσθαι I, 510, 4.
 γνωμοδοτεῖν I, 271, 17 et 20.
 γονικεύειν I, 164, 3.
 δαπάνησις II, 277, 9.
 ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων II, 205, 7.
 δεισιδαιμόνημα II, 144, 5.
 δεσποινικῶς I, 343, 10.
 δεσπότης II, 182, 6; 286, 3.
 δεφενδύειν II, 175, 7. 242, 5.
 δημοχαιοῖται II, 461, 7. 531, 7. 532, 3.
 διαγνωμονεῖν II, 104, 13. 349, 3.
 διαγωγεύς II, 534, 1.
 διακινήσιμος II, 50, 13.
 διαμφιγνωμονεῖν II, 340, 9.
 διαπλώϊσις II, 397, 9.
 διασαφήνις II, 91, 6.
 διαστοχάσασθαι II, 13, 15.
 διασωστής II, 307, 18. 428, 16.
 διβράμβουλον II, 186, 8.
 διγλωσσέειν I, 360, 9.
 διδυμοῦν I, 364, 18.
 διεκβακχευθεῖς I, 483, 19.
 διεκμειλίσσειν II, 407, 3.
 διένεξις II, 422, 4.
 διερμηνευτής I, 384, 17.
 διέχεια II, 95, 20. 96, 13.
 διημέρευσις II, 625, 5.
 διοπτία I, 123, 6.
 διφαγία II, 148, 4.
 οἱ δοκοῦντες i. q. οἱ ἔνδοξοι I, 117, 1. 138, 18. 148, 15. 162, 17. 402, 5.
 δομέστικος τῆς τραπέζης I, 324, 13.
 δουλευτής II, 504, 2.
 δογματίζειν II, 544, 6. 551, 1.
 δραστηριότης II, 67, 14.
 μέγας δρουγγάριος τοῦ πλωῖμου II, 398, 13.
 δυοάνοικτος II, 555, 5.
 ἐγγωνιάζειν II, 293, 1.
 ἐγκαταβύειν II, 509, 15.
 ἐγκόλπια I, 265, 21.
 ἐδρασμός II, 234, 8.
 ἐθέλιμος I, 274, 18.
 εἰρκτοσύνη II, 502, 8.
 εἰς] ἀποβαίνειν εἰς ἀληθινὸς ὑπηρέτας I, 217, 9. γίνεσθαι εἰς συμμάχους I, 345, 9. δοθεῖς εἰς ὄμηρον I, 243, 3. εἶναι εἰς ὁμόζυγον I, 127, 18. εἰς περιποίησιν I, 342, 5. εἰς ὑποψίαν I, 303, 1. καταστῆναι εἰς μέγαν δομέστικον I, 322, 13. κεκλησθαι εἰς πατέρα I, 301, 13. λαβεῖν εἰς γυναῖκα I, 349, 16. τετάρχθαι εἰς πατέρα I, 291, 8. 300, 14. 301, 11. 386, 6. τετελείσθαι εἰς ἀρχιερέα I, 305, 4. τετιμῆσθαι εἰς ῥῆγα I, 361, 12. γεγαμβρεῦσθαι εἰς θυγατέρα I, 350, 21. εἰς ὃ κρατεῖν I, 319, 3. 342, 8. 402, 19. 431, 15 et passim.
 ἐκκλησιαρχεῖον II, 166, 7.
 ἐκκλησιαρχής II, 182, 15.
 ἐκκοιτίζειν II, 331, 4.
 ἐκκοφεύειν II, 401, 5.
 ἐκμειλίξις I, 335, 19.
 ἐκπανεγγύς II, 450, 20.
 ἐλπιδοκοπεῖσθαι II, 189, 13.
 ἐλπιδοτρίβησις II, 189, 10.
 ἐλπισμός I, 281, 15. 391, 11. 428, 17. 432, 17. 446, 5. 509, 12. 515, 16.
 ἐμμάργαρος II, 137, 2.
 ἐμπέδωσις II, 203, 8. 500, 10.
 ἐμπερίσκεπτος II, 176, 11.
 ἐμπερισκέπτως II, 301, 11.
 ἐμπερισκεψία II, 253, 14.
 ἐμφροντις I, 121, 15.
 ἐνευκαιρία II, 101, 7.
 ἐνευμενίζεσθαι II, 133, 12.
 ἐνθαυμαστοῦν II, 60, 11.
 ἐνθουσιότης I, 371, 16.
 ἐνικανωμένος I, 435, 3.
 ἐννατίζειν II, 509, 7.
 ἐνορία I, 451, 14. 452, 4 et 8.
 ἐνσοριάζειν II, 193, 5.
 ἐνσπαταλᾶν II, 336, 4.
 ἐνσποδιάζειν II, 149, 11.
 ἐξαγορεία II, 133, 7.
 ἐξαθετεῖν II, 634, 11.
 ἐξασθένεισις II, 406, 9.
 ἐξατιμοῦν II, 433, 6.
 ἐξευγενίζειν II, 181, 7.
 ἐξικανοῦν II, 209, 8. 395, 14. 425, 17. 530, 6. 544, 16.
 ἐξισωταί I, 222, 4.
 ἐξολβίζειν II, 415, 2. 568, 15.

- ἐξοσίωσις II, 614, 6.
 ἐξουθενεῖν II, 401, 12. 476, 11.
 ἐξουριάζειν I, 396, 19.
 ἐπαγωνίζεσθαι II, 74, 13.
 ἐπαιτίαις II, 216, 15.
 ἐπαμαθύνειν II, 582, 6.
 ἐπαμηχανεῖν II, 626, 13.
 ἐπανασπείρειν I, 348, 1.
 ἐπειλύειν I, 354, 12. 462, 7. II, 16, 5.
 51, 15. 93, 4. 128, 4.
 ἐπευλογεῖσθαι II, 562, 3.
 ἐπικλύσιμος II, 269, 18.
 ἐπικόμπια I, 294, 1.
 ἐπικόρως ἔχων II, 18, 17.
 ἐπικύρωσις I, 342, 10.
 ἐπιμώκησις II, 316, 15.
 ἐπινησίδιος I, 419, 2.
 ἐπίποδες μύωπες I, 330, 18.
 ἐπιρραντίζειν II, 20, 11.
 ἐπιρράντισις II, 20, 10.
 ἐπιστημονάρχης I, 261, 3.
 ἐπιτελεσμός I, 409, 17.
 ἐπιτεχνίτευσις II, 244, 18.
 ἐπιτύμβιον μοναχικόν II, 66, 4.
 ἐπιχωλαίνειν II, 167, 5.
 ἐποικοδόμημα II, 475, 15.
 ἔρρογος I, 284, 3.
 ἔταιρειάρχης I, 321, 5.
 εὐθές II, 499, 6.
 εὐπροσωποῦν I, 344, 1.
 εὐσυνειδητεῖν I, 315, 15.
 εὐχέλαιον I, 511, 11.
 εὐχερεῖν I, 223, 5.
 εὐχίτης II, 478, 5.
 ἐχόμενα i. q. πλησίον I, 125, 17.
 ζευγηλατεῖα I, 69, 7.
 ζωαρχικὴ τριάς II, 172, 4. 173, 6.
 θαλασσανεῖν II, 505, 6.
 θεληματάρχιοι I, 110, 17. 138, 15.
 164, 3. II, 549, 16.
 θεράπευσις II, 274, 14.
 ἰδιωννυμείσθαι II, 416, 13.
 ἰπνὸς ἄγιος II, 80, 11.
 ἰσχυρογνωμονεῖν II, 121, 11.
 καδδηνάλιος I, 360, 2.
 καθικανοῦν I, 289, 15.
 κάθισμα I, 322, 10.
 καθυποστρέφειν II, 287, 9.
 καιριακά διαλείμματα I, 260, 22.
 καιρόνδε II, 307, 8.
 κακοσπλαγγχεῖν I, 527, 5.
 κάνις II, 402, 14.
 κάραβος II, 211, 16.
 καστροφύλαξ II, 400, 16 et 19. 401, 4.
 καταδημαγωγία II, 261, 3.
 καταπροΐζεσθαι II, 218, 13. 380, 17.
 καταρρυπαροῦν II, 32, 10.
 κατασείστης I, 451, 8. 473, 13.
 κατασπαθίζειν I, 142, 5.
 κατεποπτεῦειν II, 237, 17.
 κατευμεγεθεῖν I, 196, 17.
 κατωπαδὶς I, 62, 1.
 καχυποψία I, 322, 3.
 κελλίον I, 299, 13. 402, 16.
 κελλύδριον I, 270, 19.
 κεράτιον II, 494, 15.
 κλείσμός II, 614, 16.
 κλοβός II, 165, 2.
 κοινοπληθής II, 410, 10.
 κορτινάριοι I, 321, 3.
 κράλαινα II, 304, 9.
 ἐν κρυφῇ II, 249, 11.
 κτητορικὸν δίκαιον II, 193, 4.
 Κυζίκωσις II, 421, 15.
 κυμαγωγεῖν II, 649, 7.
 κωδίκιον I, 374, 18.
 λαμπαδάρχης I, 290, 5.
 λαμπήνη 307, 13.
 λαφυρτικός I, 309, 14.
 ληΐστωρ II, 257, 16. 330, 1.
 λίβελλος I, 114, 10. 257, 9. 455, 6.
 λογαρσστής τῆς αὐλῆς II, 296, 11.
 λογοθέτης τῶν ἀγγέλων I, 109, 21.
 τῶν γενικῶν I, 496, 2. τῶν οὐ-
 κειακῶν I, 109, 22. 522, 10.
 λοιποὶ ἄλλοι I, 417, 11. λοιποὶ ἑτε-
 ροὶ I, 142, 15.
 λύξιος I, 316, 7.
 λυσσομαχεῖν I, 466, 19.
 μακελλικὸς φιτρός II, 437, 3. 438, 17.
 ματρῶνα I, 33, 20. 55, 17. II,
 154, 15.
 μεγαλοδουκάτος I, 206, 6.
 μεγαλοδουκικὸν ἀξίωμα II, 546, 15.
 μεγαλοικονομάτος I, 79, 8.
 μεγαλοφωνεῖν I, 25, 4.
 μελισσεῖον II, 143, 11.
 μέντοι γε ab initio I, 482, 13. II,
 631, 18.
 τὰ μέρη I, 34, 4.
 Μεσοθινῆται I, 310, 8.
 μεσονήσιον II, 460, 7.
 μετεγγραφή I, 269, 18.
 μετόχιον I, 270, 21. 342, 13. II,
 579, 13. 596, 4.
 μηνολογεῖν I, 319, 9. μηνολογεῖσθαι
 II, 13, 2.
 μηνολόγημα II, 13, 16.
 μηνύτρια II, 250, 11.
 μισοχρηματία I, 217, 5.
 μίτωμα II, 387, 4.
 μονοκελλικόν II, 390, 6.

- μονύδριον I, 271, 10. II, 133, 4.
 μόσυνες II, 211, 17.
 μπαϊτούλος II, 242, 19.
 μυστικός I, 109, 18. II, 164, 17.
 183, 22.
 μωμητικός I, 279, 19.
 Νικαίαζε I, 227, 15. Νικαίαθεν
 II, 57, 11. Νικαίαθι I, 249, 9.
 νυκτέπαρχος I, 159, 11.
 ξυλοφάγος Μαλίας I, 396, 6.
 ξυναύλισις II, 408, 4.
 οίκειόχειρος II, 132, 15. 466, 12.
 οίκειοχειρώς II, 174, 17. 254, 4.
 ὀλιγοχειρία II, 608, 12.
 ὀλοήμερος II, 193, 15. 418, 12.
 ὀμαιμονεῖν II, 266, 9. 354, 12.
 406, 21.
 ὀμεστίασις II, 525, 4.
 ὀμωννμίζειν II, 114, 11. 117, 5.
 118, 10.
 ὄντωσις II, 248, 3.
 ὀξύλευκα παράσημα I, 322, 1.
 ὀπισθοποδεῖν I, 329, 13.
 ὀπλοτέχνης I, 364, 16.
 ὀρθοσεβεῖν II, 36, 6.
 ὀρθοσεβής II, 24, 19. 127, 13.
 ὀρμητίας I, 450, 5.
 ὀρυγή I, 357, 6.
 ὀσιομάρτυρ II, 452, 15.
 ὀστοτραγεῖν II, 232, 10.
 ὅτι γενναίου I, 62, 4. ὅτι δυσχώ-
 ρων I, 135, 6. ὅτι θαυμαστής
 I, 77, 12. ὅτι θερμῆς I, 306, 22.
 παιδόπουλος I, 24, 6. 33, 21.
 πανευκλής II, 615, 1.
 πανθαυμαστος I, 516, 9.
 πανύμνητος II, 392, 3.
 μέγας παπίας II, 12, 12. 81, 11.
 παπική ἀξία I, 370, 1.
 παραγγεῖλαι i. q. ἀφικέσθαι I, 352,
 14. II, 385, 11. 605, 9. 607, 1.
 παραδογματίζειν II, 99, 8.
 παραιγιάλιος II, 528, 14.
 παρακινησεῖν II, 33, 20. 548, 8.
 παρακλητήριος II, 553, 8.
 παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης σφεν-
 δόνης I, 465, 5. 493, 9.
 παρακνυπτικά II, 495, 6.
 παραπληκτίζειν I, 372, 3.
 παράστασις τοῦ μὴ αἰρεῖσθαι I,
 33, 3.
 παρασνλᾶν I, 339, 11.
 παρασύναξις I, 277, 5.
 παρατόλμημα II, 98, 3.
 παροδία I, 234, 20.
 παρότρυνσις II, 64, 12.
 παρουσιάζειν I, 387, 2.
 παρυνποκλέπτειν II, 504, 10.
 πεισμονή II, 100, 16. 120, 6.
 πεντεκκλησιώτης II, 115, 14.
 περιβουκολεῖν II, 575, 14. 611, 15.
 περιδρυφακτοῦν I, 273, 12.
 περιφρονητής I, 281, 2.
 πιγκέρονς II, 12, 12. 181, 16.
 210, 6.
 πληθοῦν II, 528, 7.
 πλὴν ἀλλὰ I, 34, 7. 59, 20. 67, 11.
 πλὴν δ' ἀλλὰ I, 379, 7. 397, 3.
 πλὴν μὴν I, 389, 14.
 ποιμανσις II, 152, 3. 167, 6.
 ποιμεναρχεῖν II, 467, 13. 471, 15.
 579, 7.
 πολίτην II, 154, 3.
 πολιορκικὸν μηχανήμα II, 604, 13.
 ποντογέφυρα II, 330, 20.
 πραξείειν II, 188, 15. 496, 16.
 599, 4.
 πριγκίπισσα II, 290, 4.
 προαγιάζειν II, 47, 3 et 13. 78, 16.
 προικοδοτεῖν I, 134, 8.
 προκαταρκτικά II, 397, 5.
 προκατοχαί I, 504, 13.
 προκεντήματα II, 302, 2.
 προοδοποιήσεις II, 370, 5.
 προπατριαρχεύσας I, 384, 14.
 προσελώντες I, 209, 9. 309, 20.
 425, 14.
 προσεπαμύνειν II, 407, 2. 414, 15.
 προσερέτης I, 425, 18.
 προσεχίζεσθαι II, 96, 19.
 προσκωχεύειν II, 573, 16.
 προσμωκᾶσθαι I, 282, 14.
 προὔπάντησις I, 341, 6.
 προφοιβαστής I, 105, 11.
 προφωσφορεῖν II, 305, 11.
 πρωθιερακάριος II, 328, 17.
 πρωθιερακάρις I, 24, 4.
 πρωταποστολάριος I, 374, 10.
 πρωτοβεστιάρισσα II, 230, 11.
 πρωτοβεστιαρίτης II, 210, 9. 220, 19.
 πρωτοθύτης I, 79, 1.
 πρωτοτακτεῖν I, 334, 9.
 πρωτοστρατόρισα II, 207, 5.
 πυρεκβολεῖν I, 271, 5.
 πυροδέκμων II, 61, 14.
 πυρσολάτρης II, 134, 20.
 Ῥωμογενής I, 317, 15.
 σακελλάριος II, 645, 3.
 σάριττα II, 321, 7.
 σεβαστοκρατορεία II, 266, 8.
 σεβαστότης II, 444, 10.
 Σικελίτην II, 563, 11.

- σιτόκριθον II, 492, 17.
 σκαμματίζειν II, 115, 11.
 σκαρμαγκιον II, 498, 14. 504, 6.
 σκευοφύλαξ II, 645, 4.
 σκυλευμός II, 390, 1. 528, 14.
 σπουδαιοτριβεῖν II, 384, 7. 531, 6.
 σπουδαιοτριβήσις II, 582, 1.
 σταθιρότης II, 259, 17.
 στασείδιον II, 146, 4.
 στρατολόγημα II, 397, 4.
 στρατοπεδάρχης I, 412, 4. 512, 3.
 συγκροτησμός II, 519, 12.
 συγχάρεια I, 149, 2.
 συμπάτησις II, 317, 18.
 συμποσοῦν II, 393, 10. 486, 18.
 493, 8. 502, 12. 550, 2.
 συμπροφέρειν II, 327, 18.
 συμφρῆσαντες II, 168, 13.
 συνδιάσκεψις II, 379, 13.
 συνδοσία II, 209, 11. 293, 9. 387,
 16. 495, 9.
 συνδοσις II, 215, 12.
 συνεκκλησίασις II, 47, 17.
 συνιέναι καταστάσει I, 254, 12.
 συνοπαδεῖν I, 295, 7.
 σφάκελος i. q. φάκελλος I, 460, 2.
 511, 16. II, 245, 3. 370, 12.
 502, 11.
 σφετέρεισις II, 262, 13.
 ταινιωτής II, 88, 1.
 ταρίτας νῆας I, 419, 21.
 τάρη II, 399, 3.
 τατᾶς τῆς αὐλῆς I, 512, 5.
 τελεῖν εἰς πατριάρχην II, 16, 4.
 124, 7.
 τελγινώδης II, 162, 1.
 μέγας τζαούσιος II, 13, 4. 426, 4.
 543, 8. 629, 14.
 τις] παρὰ των I, 95, 8. 460, 9. II,
 296, 7. περί των II, 282, 2.
 τολμησεῖν II, 558, 7.
 τοποτηρεῖν II, 25, 11.
 ἐν τοσούτῳ τῆς χειροτονίας I,
 126, 12.
 ὁ ἐπὶ τραπέζης II, 400, 14.
 τυρινή II, 78, 14.
 ὑβριοπαθεῖν II, 119, 18. 155, 12.
 280, 10. 321, 9. 340, 3. 348,
 1 et 16. 429, 5. 431, 9. 449, 1.
 ὑγείαι βασιλικαί I, 224, 17. ὑγείαι
 II, 154, 5.
 ὑπαπαντῆς ἑορτή I, 306, 12. 453, 9.
 ὑπεξούσια τέκνα II, 200, 18.
 ὑπέρασις II, 158, 8.
 ὑπέρπυρα II, 646, 7.
 ὑπονόησις II, 93, 18. 461, 1.
 ὑποποίησις II, 229, 19.
 ὑποσήμανσις I, 390, 15.
 ὑποτόπημα II, 489, 11.
 ὑστεροῦν II, 614, 4.
 ὑψηλοφωνεῖσθαι I, 141, 17.
 φάμουσος II, 245, 4. 520, 6,
 576, 13.
 φιλενδειξία II, 581, 17.
 φλοιδοῦντες II, 229, 6.
 φρυγιάς II, 619, 10.
 φωσάτα I, 137, 16.
 φώσσωνες I, 422, 15. 424, 2 et 15.
 425, 2. II, 28, 7.
 χειροθετεῖν I, 173, 11.
 χειροκρατεῖν II, 20, 11.
 χριστουγέννιοι ἡμέραι II, 229, 10.
 χρυσοβούλλειοι λόγοι II, 14, 19.
 χρυσοκόκκινος II, 59, 11.
 χρυσολογία II, 295, 14.
 χρυσόνημα II, 614, 13.
 χρυσόσυρμα I, 337, 2.
 χρυσοτραγεῖν I, 129, 8.
 ψαλτῳδῆμα II, 463, 5.
 ψευδολόγημα II, 337, 14.
 ὤατον I, 405, 9.
 ὥς λίαν I, 82, 15. 343, 8.

INDEX HISTORICUS.

Abbas Genuensium magistratus ad populares Cpoli degentes missus II, 623, 17. paciscitur cum Amogabaris pro suis prospere II, 624, 6 sqq. 625, 8. frustra pro Romanis II, 625, 10.

abdicatio patriarchatus exacta ab Arsenio I, 111, 12 sqq. suasa Germano I, 292, 2. Iosepho supposita I, 398, 6. ultro data a Vecco I, 454, 17. Athanasii subdola habita II, 175, 15 sqq. Ioannis Cosmae ambigua II, 347, 12 sqq.

Abrampax prothieracarius II, 328, 16.

Abula Persarum incursionibus vexata I, 311, 7.

Acacius ecclesia dissidente medium se gerens II, 45, 1.

Achaiae princeps Michaëli despotaë auxiliatur I, 84, 1. Ioannem Michaëlis F. nothum laedit ib. 18. ab eo proditus Romanis I, 85, 5. libertatem redimit I, 86, 15. magnus domesticus creatur ab imperatore I, 88, 13. iureiurando imperatori dato solvitur a papa ib. 16.

actuarii qui sint I, 539.

additio vocis „Filioque“ ad symbolum Nicaenum quando et quo iure facta sit a Latinis I, 666.

Adrianopolitani Amogabaros turri inclusos comburunt II, 554, 17 sqq.

Aecaterina Michaëli Andronici F. uxor destinatur II, 153, 7. neque tamen ei nubit II, 202, 8.

Aegypti princeps Bulgaros ignorat I, 428, 17.

Aeliae patriarcha concitatus adversus Michaëlem imp. a Maria Bulgariae regina I, 427, 12. imperatori

resistit de ecclesiarum conciliatione I, 428, 11.

Aeni arx a Bulgaris et Tocharis obsessa I, 235, 13. a Catelanis II, 639, 1. inde fugit Azatines sultan II, 611, 15.

aerae Graecorum anni qua ratione reducantur ad aeram Christi I, 741.

Aesculapius cur dicatur natus esse e matre non puerpera II, 661.

Aethiopes Scythas emunt in usum militiae I, 176, 13. liberum eorum transitum a Michaële imp. impetrant ib. 16. eorum ope Syriam Palaestinam aliasque provincias Romanis eripiunt I, 178, 14. Aethiopum sultan a Maria Bulgara frustra contra imperatorem concitatur I, 428, 11. 17 sqq.

affinitas Michaëlis imp. cum Apaga Tocharorum sultane I, 174, 3. 21. cum Noga principe Tocharorum I, 344, 7. cum Michaële despota I, 242, 18. 439, 11 sqq. cum Pannoniae rege I, 317, 4. cum rege Bulgariae I, 342, 16. cum Ioanne Asane I, 430, 18. cum Ioanne Lazarum principe I, 520, 19.

Agabana Oblivionis Castellum ab Ammiano Marcellino dictum II, 691. eius nominis origo ib.

Agalmatis monasterium prope Nicaeam I, 112, 1.

Agari Albi dicti a Latinis Graeci I, 367, 8.

Agathiopolis capta I, 348, 14.

Agathopolis cum Osphentisthlabe de deditione transigit II, 601, 5.

Alacca Nogae uxor Tzacae mater II, 264, 8.

Alais Persa Cazanis Canis Tocharorum edicto terretur II, 402, 15 sqq.

- cum Romanis praesidiariis Sardium paciscitur II, 403, 6. fraudem parans a Romanis opprimitur II, 404, 10.
- Alani cum Tocharis coniuncti I, 345, 5. ad Andronicum imp. trans-eunt II, 307, 1. in tractum Orientalem ab eo missi ib. 15. vexant Romanos II, 309, 3. strenue pro iis pugnant II, 312, 2. Michaëlem cogunt ad missionem sibi dandam II, 314, 16 sqq. Alexium Raülem occidunt II, 320, 7. 321, 13. veniam eius caedis ab imperatore petunt ib. 16. fortiter pugnant contra Atmanem II, 334, 10. ob iniquam stipendiorum distributionem Rontzerio caedem minantur II, 421, 18 sqq. 422, 13. cum Rontzerianis dimicant ib. 15. fugiunt e castris Rontzerii Magnesium oppugnantis II, 451, 8. Persas fugant II, 452, 8. Rontzerium interficiunt II, 525, 10. praepropere fugientes Romanis magnae cladis causa existunt II, 550, 5. deficientes ex agro Romano praedas agunt II, 574, 5 sqq. Turcopulos captos imperatori tradunt reconciliationis causa II, 590, 10. vicissim ab iis vexantur II, 602, 19. Osphentisthlabo se adiungunt II, ib. ab Amogabaris Turcopulisque vincuntur II, 603, 2.
- Alexandrinus patriarcha Nicolaus depositionem Arsenii improbat I, 271, 20. Athanasius Michaëlem imp. comitatur in expeditione ad Sangarim I, 502, 9.
- Alexius Alyattes dux contra Genuenses missus I, 423, 5.
- Alexius Ioannis Lazorum principis F. patri succedit II, 270, 9. filiam praefecti canicleo ducere recusat II, 287, 10. ducit Iberam quandam imperatore invito II, 288, 4.
- Alexius Philanthropenus. v. Philanthropenus.
- Alexius Philes. v. Philes.
- Alexius Strategopulus Caesar. v. Strategopulus.
- Alexius Tarchaniota. v. Tarchaniota.
- Alhacenus comes Tamerlanis et eius vitae scriptor II, 705.
- Alisyras Carmanorum dux Philadelphiam obsidet II, 421, 4. vulneratus in proelio cum Rontzerio comisso fugit II, 427, 4. Tripolim urbem capit II, 433, 9. 435, 11.
- Alizones II, 413, 10.
- Alubardas ad papam missus I, 168, 14. occiso socio redit I, 169, 6.
- aluminis fodinae atque praeparatio et usus in pannorum tinctura I, 678.
- Philippus Amerala Caninorum et Coryphi princeps Michaëlis despotae affinis I, 508, 10.
- Amogabari qui sint et unde nomen trahant II, 659. v. Catelani.
- amuleta sacra in pignus fidei a paciscentibus commutari solita II, 225, 13.
- Amuras Persa Mesothiniam vexat II, 346, 8.
- Amurius Tocharis sibi conciliatis Melecum identidem vincit II, 328, 3. Meleco supplex occiditur II, 329, 6.
- Anagurda direpta a Persis II, 413, 1.
- Anaplum oppidum iuris dubii I, 88, 4.
- Anasuranus s. Anasurion cognomen Chosrois regis Persarum II, 686.
- Anaxagorae libri de rerum natura initium II, 660.
- Anazarbi episc. Theodorus I, 437, 5.
- Anchialus capta a Romanis I, 211, 1. ab Osphentisthlabo II, 601, 2.
- Andreas pirata Venetos vexat II, 495, 13. navem Persicam captam imperatori dono dat ib. 16. propterea honoribus augetur ib. sqq. una ex eius navibus a Venetis incenditur II, 496, 4. arcem Tenedi expugnat II, 556, 10. Muriscus cognominatus II, 573, 12. Persas captos occidit ib. ameralis dignitate ornatur ib. 14. Madytensibus obsessis commeatum subvehit II, 583, 8. ab imperatore deficiens Romanos spoliatur II, 584, 7. pugna navali victus et captus II, 585, 1 sqq. redimitur a patruo ib. 7. in Callipoli obsidenda vulneratur II, 606, 4.
- Andronicus Sardensis episc. aegre consentit in coronationem Michaëlis Palaeol. I, 102, 4. Arsenii abrogationem improbat I, 118, 7. monachus fit I, 120, 1. priorem dignitatem recuperare studet I, 272, 2. Arsenianorum dux apud imperatorem pro iis agit II, 38, 9. monasticae

vitae pertaesus patriarchatum ambit II, 43, 10. pristinam dignitatem recuperat et imperatori a sacris confessionibus II, 50, 12. Chalaza cognominatus ib. 13. inique in antistites agit II, 52, 1. accusatus maiestatis II, 65, 23. ignominiose honoribus privatur ib. sqq. v. Chalaza.

Andronicus Tarchaniota. v. Tarchaniota.

Anemae turris carcer Vecchi I, 378, 16.

angeli Cpoli honorati concursu populi tertiis feriis II, 85, 14. cur ad dexteram Arae maximae culti II, 707. mali cruciandis improbis adhibiti ib.

Angelocoma a Persis capitur II, 413, 2.

Angelus logariastes II, 296, 11 sqq. angonis teli Franci descriptio II, 655.

Anna Alemanna Manfredi soror Ioannis Ducae vidua Michaëlis imp. incestos amores eludit I, 181, 9. quominus ab eo uxor ducatur a patriarcha impeditur I, 182, 3 sqq. ad Manfredum remittitur I, 184, 13.

Anna Eulogiae F. Nicephoro despotae nubit I, 242, 18. Michaëlem Ducam Andronico imp. se prodituram esse spondet II, 67, 12. promissum exsequitur II, 72, 9. coniugium Ithamaris filiae cum Michaële Andronici F. procurare frustra studet II, 201, 2 sqq. 250, 6. filiam Philippo Caroli F. uxorem dat II, 450, 7. urbes in dotem genero assignatas retinens ab eo debellatur ib. sqq. Thomam F. cum Michaëlis imp. iunioris filia connubio iungit ib. 15 sqq.

Anna Michaëlis despotae F. Guilielmi Achaiae principis uxor I, 82, 20.

Anna Pannonia Andronico Michaëlis imp. F. nubit I, 318, 2. obit I, 499, 13. splendidae eius exequiae I, 500, 19.

antimensia quid sint I, 553.

Antiochia direpta ab Aethiopibus I, 179, 13. a Babylonis sultane II, 86, 10.

Antiochenus patriarcha Euthymius ut Arsenio patriarchatus abrogetur consentit I, 271, 13. S. Nicolai ope mire conservatus I, 429, 3. mortuus Cpoli I, 437, 1. successor eius Theodosius monachus I, 436, 18.

Antisthenis prudens votum I, 331, 1.

Antonini imperatoris edictum de servis laboribus non aggravandis II, 648, 6.

Apagas s. Apagan ducit Mariam Michaëlis imp. F. notham I, 174, 21. Chalaū F. II, 262, 15. memoriae lapsu frater Chalaū a Pachymere dictus II, 611, 15. 774. Mogulensium Abakas-kan h. e. imperator creatur II, 815 sq. eius mortis annus demonstratur II, 817.

Apamea destructa I, 179, 14.

Aphamea castrum ab Italis defenditur I, 110, 9.

apocrisarii ad Martinum papam I, 505, 7.

Aprenorum gens patricia Cpoleos I, 65, 10.

Apuliae rex Manfredus gener Michaëlis despotae I, 82, 20.

aquilarum imagines honoris causa conceduntur Constantino Porphyrogenito I, 499, 18.

Aquileia sedes senatus Venetorum II, 243, 10.

archidiaconi Meliteniota et Metochita doctrinam sanam propugnant II, 90, 19 sqq. carcere et exilio multantur II, 102, 11.

arcuum genus Tzangra II, 721.

Areopagus institutus ab Andronico cito exolescit II, 237, 5.

Arganes Tocharorum Kanis Melecco Masuri conciliatur II, 327, 12.

Argentina Opicii Spinolae F. Theodoro Andronici F. Montisferrati marchioni nubit II, 598, 14. 773.

argentum vivum quo differat ab hydrargyro I, 660. eius usus in excavandis portubus nunc ignotus ib.

Argos iuris dubii I, 88, 5.

Argun-Chan imperare Mogulensibus incipit II, 820. moritur ib.

Armeniae rex Euthymius Antiochenum in mare relegat I, 429, 3. principes legatis imperatoris duas regis filias tradunt, e quibus eius filio sponsa eligatur II, 205, 13.

Arseniani schismatici ab ecclesia deficient I, 273, 2. de iis concio ib. 14. eorum potentia I, 314, 6.

Arsenius patriarcha vocatur ad liberationem de eligendo tutore principis I, 66, 5. honorificentissime a Michaële Palaeologo magno duce ex-

ceptus I, 72, 12. favet promotioni eius in imperium I, 79, 1. sollicitus de eo negotio I, 90, 1. in monasterium se abdit I, 111, 12. frustra revocatus I, 113, 11. patriarchatu cedit I, 115, 2. revocatus in patriarchatum I, 172, 2. Palaeologum iterum coronat I, 173, 15. eum excommunicat I, 201, 18. absolutionem ei petenti pernegat I, 211, 7. 255, 10. 261, 7. eum reprehendit quod cum Christianis bella gesserit I, 241, 1. accusatus ab Epsetopulo I, 257, 5. coram synodo recusat comparere I, 264, 5. damnatur et exauctoratur I, 268, 4. deportatur in Oxeam insulam I, 270, 10. Andronicum Sardensem in integrum restituere frustra conatur I, 272, 2. accusatur maiestatis I, 285, 4. mittuntur a synodo qui eum de eo crimine interrogent ib. 19. eius responsa, I, 287, 2. ab imperatore crimine solvitur et muneribus donatur I, 289, 5. eius cadaver splendide Cpolim reportatum in Sophiae templo deponitur II, 83, 8 sqq. translatus inde in monasterium S. Andreae II, 85, 19. eius vitae et duplicis patriarchatus initium et finis I, 724.

Arsenius Hagiosymeonita patriarcha Antiochenus creatus II, 56, 6. nomen eius Cpoli e sacris diptychis recitatur ib. 9. accusatus exauctoratur ib. 10.

Arsenius Pergamenus a synodo ad Ioannem Cosmam legatus II, 349, 11.

Asan senior Bulgariae rex Theodorum Angelum imp. captum excaecat I, 82, 5.

Asan iunior senioris nepos Irenen imperatoris F. ducit I, 439, 1. 19 sqq. ab imperatore in regnum Bulgariae evehitur I, 440, 4 sqq. contra Lachanam ducit I, 446, 6. Ternobo potitur et fit rex Bulgariae I, 447, 6. fugit Ternobo metu rebellionis I, 448, 14. Romaidis despota creatur in compensationem regni Bulgariae II, 57, 13.

Asan Michaëlis imp. avunculus contra Persas militans moritur II, 315, 10.

Aspra genus monetae Graecis usitatum II, 722.

Astrabite expugnatur a Persis II, 412, 14.

Astytzium arx ad Scamandrum, ubi Theodori imp. pecunia servatur I, 68, 6.

Asunes fl. alluens Bellagrada arcem I, 510, 1.

Asus arx Persis deditur II, 437, 19.

Atar dux Persarum Cubuclea capit II, 580, 7.

Atarii i. q. Tochari I, 129, 3. cur vocati milites Mogulenses in Perside II, 809.

S. Athanasii testimonium de processione Spiritus S. I, 383, 19. II, 29, 17.

Athanasius patriarcha Alexandrinus creatus post constitutam ecclesiarum pacem imperatori favet I, 428, 15. 429, 10. eum comitatur in expeditione ad Sangarim I, 502, 9. refert Pachymeri quid sibi tum dixerit imperator I, 313, 15. synodo contra Veccum praesidet II, 25, 6. antistitum damnationem ratam habere recusans II, 55, 5. inter patriarchas non recitatur II, 56, 18. interest colloquio Gregorii patriarchae cum Vecco II, 97, 2. tomo Gregorii non vult subscribere II, 120, 9. suadet Cyprio abdicationem patriarchatus II, 121, 13. ab Athanasio patriarcha Cpolitano vexatus Rhodum secedit II, 203, 3 sqq. redux ad Armeniae regem legatus mittitur ib. 16. spoliatur a piratis II, 204, 6. legatur a synodo ad Ioannem Cosmam II, 349, 11. Athanasii in sedem Cpolitanae restitutioni resistit II, 367, 8. 409, 9. Alexandriam redire cogitur II, 579, 1. defertur in Euboeam ib. 14. ab Euboeensibus Freriis tentatur II, 593, 18. inde profectus Thebas in custodiam datur II, 595, 11. liber dimissus prope Almyrum hospes degit ib. 15. patriarchatu privatur II, 615, 9.

Athanasius patriarcha Hierosolymitanus a Brula Caesariensi deponitur II, 615, 12.

Athanasius Lependrenus interest conventui Atramyttiensi II, 59, 15.

Athanasius monachus Andronico per Eonopoliten oblatus multum placet et in monasterio Logariastae collocatur II, 107, 10 sqq. patriarcha electus II, 139, 7 sqq. vilem cultum affectat

II, 140, 3. horribilis eius oratio II, 142, 1. contrarii de eius virtutibus et miraculis sermones hominum II, 143, 1 sqq. celebratur eius promotio II, 145, 7. sinistra patriarchatus omnia ib. 18. 146, 1 sqq. ministris utitur monachis inhumanis II, 147, 16. ignarus artis regendi homines II, 150, 4. Agri monasterium Athanasio Alexandrino eripit II, 203, 6. cunctis exosus II, 165, 17 sqq. se ultro cessurum patriarchatu significat II, 169, 17. libellum quo sibi adversantes excommunicat migraturus absconditum relinquit II, 173, 13. in Cosmidii monasterium abducitur II, 175, 12. cessio eius scripto expressa ib. 15. libello quem abscondit reperto incusatur II, 249, 6. eius responsa II, 253, 4. vaticinatur futurum terrae motum II, 359, 4. patriarchatum sibi delatum recusare se fingit II, 368, 1 sqq. Andronici favore in patriarchatum restituitur II, 382, 18. Athanasii Alexandrini nomen non vult recitare II, 409, 9 sqq. litanis celebrandis etiam per noctes vacat II, 420, 19. 581, 12. 626, 11. 631, 4. gravis in eum invidia conflata II, 460, 18 sqq. monopolia conatur tollere II, 461, 6. ab Arsenianis in concione nocturna probris conscinditur II, 475, 16 sqq. libelli famosi in eum sparguntur II, 520, 6. seditione coorta fugit II, 530, 8. bona cleri occupat II, 559, 10. Athanasii Alexandrini electi bona cupide invadit II, 579, 1. cunctos vexat II, 581, 9. arbitrium quaestionum forensium obtinet II, 583, 1. Hilarionem monachum multari vetat II, 596, 1 sqq. tollit imagines trium Germanorum II, 614, 8. Michaëlis imp. ib. 13. in omne genus hominum saevit II, 615, 5. 631, 1. eius prior patriarchatus ipsorum quatuor annorum fuit II, 781. secundus quando incepit II, 790.

Athenaeus defensio adversus animadversionem Casauboni II, 663.

Atman regiones Cpoli circumscitas infestat II, 316, 7. viciniam Nicaeae aliasque regiones incursat II, 332, 2. collectas a Siuro copias delet II, 414, 1. Belocomam capit ib. 18. Prusam obsidet II, 415, 3. regio-

nem Nicaeae aditam vastat Mariae Muguliorum dominae minis irritatus II, 637, 7. Tricocciam expugnat II, 638, 1. loca Nicaeam et Pythia circumiacentia occupat II, 642, 3.

Attaleota equiso Magnesiam occupat II, 428, 10. Nostongum urbe excludit ib. 14. per Rontzerium gratiam imperatoris impetrat II, 429, 10 sqq. a Rontzerio deficiens II, 439, 19. Italos Magnesiae repertos adoritur ib. 20.

Atramyttii conventum imperator celebrat ad componenda ecclesiae dissidia II, 59, 1.

Augustaeum forum Cpolitanum II, 662.

S. Augustinus a sexta synodo vir beatæ memoriae vocatus II, 29, 7.

Augustus mensis plerumque Posideon nonnunquam Maemacterion dictus Pachymeri II, 701.

Aulax locus II, 427, 5.

auro liquefacto occisus Chalypas I, 129, 3. 249, 6.

Australium hominum natura I, 175, 7 sqq.

Azatines sultan Persidis Tocharorum metu fugit ad imperatorem I, 129, 8. 130, 17. 609, 19. splendide excipitur I, 132, 5. fucum ei facit imperator cum hostibus eius foedere coniunctus ib. 11. ignavus et luxuriosus I, 129, 15. coniurat in imperatorem I, 229, 3 sqq. inclusus in arce Aeni I, 235, 16. deditur Bulgari et Tocharis I, 237, 10. encolpia petit ab imperatore I, 265, 15. an Christianus fuerit dubitatur I, 267, 1. matrem habuit Christianam I, 131, 2. de regno certat cum Rucratine fratre II, 609, 12.

Baburxa Tamerlanis nepos Mogolis imperium condit II, 704.

Babylas episcopus Ancyranus II, 377, 9.

baculum pastorem patriarchae schismatici ab imperatoribus accipere soliti II, 747.

Bahadur-chan ultimus princeps Mogulensium quando imperare incepit, quando desierit II, 825.

Baibras e servo fit sultan Aegypti Bundokdar dictus II, 815. mancipiis Scythicis utitur ad militiam ib.

- baiulus magistratus Venetorum I, 163, 2. trucidatus a Genuensibus Cpoli II, 242, 19.
- Balanidiota ephebus Theodori imp. I, 33, 23.
- Balduinus imp. Latinus Cpoli capta fugae semandat I, 144, 11. eius negligentia in conservando palatio I, 161, 7. excipitur et affinis assumitur a Carolo Appuliae rege I, 163, 12. 317, 6.
- balneum ecclesiae Cpoli I, 259, 9.
- Balsamon centum annis antiquior Pachymere II, 672. conciliatur eius narratio de imperatoris praerogativa aliqua cum Pachymere ib.
- Bardareotae pars regii satellitii I, 321, 2. unde dicantur I, 549.
- Basilius Barlaam episc. Adrianopolitanus excaecatus in perpetuam custodiam datur I, 302, 4 sqq.
- Basilici fratres a sultane ad imperatorem transfugiunt I, 129, 16. alter magnus hetaeriarca alter Basilius excubitor I, 130, 7.
- S. Basilius Valentis imp. dona ecclesiae oblata accipit I, 480, 13. eius de processione Spiritus S. testimonium I, 481, 17. posteriorem filio Spiritum dicit II, 29, 20.
- Basilius Bulgaroctoni imp. cadaver repertum et honorifice humatum I, 125, 1.
- Basilius Caballarii F. I, 34, 7.
- Batu Sclavoniam aliasque terras Mogulensibus subiicit II, 803. victus a Francis in Persidem recedit et Calypham opprimit II, 809.
- Bebryces Pylopythii vexantur II, 413, 11.
- Beclas vocabulum conflatum ex litteris initialibus quinque verborum I, 28, 14.
- Bellagrada arx obsessa ab Italis I, 509, 9. eius situs et descriptio I, 510, 1.
- Belocoma s. Angelocoma direpta a Persis II, 413, 1. capitur ab Atmane II, 414, 18.
- bema quid sit I, 611, 13.
- Berengarius Entenza Catelanus dictus Pachymeri Mpyrigerius Tentza, Frantzi Piceriotetza II, 770.
- Berytus destructa ab Aethiopibus I, 179, 14.
- bisellii honor qualis sit I, 673.
- Georgius Pachymeres II.
- Bizya a Pharenda Tzime obsidetur II, 629, 13. urbs Thraciae in qua praesidium equitum imperatores habent II, 774.
- Blachernarum palatium I, 161, 7. 421, 6.
- Blachernensis synodus saevit in antistites a monachis accusatos II, 50, 12.
- Blachi qui sint II, 665.
- Nicephorus Blemmidas monachus religione et doctrina insignis aditur ab Iosepho patriarcha I, 338, 17. eius sapientia I, 339, 12. eius testamentum I, 341, 18. irritum factum I, 342, 9. eius scripta contra schisma I, 477, 3. processionem S. Spiritus probat libello II, 23, 17.
- Booses fl. I, 510, 11.
- borealium hominum natura I, 175, 7 sqq.
- Bospilas contra Catelanos mittitur a Michaële Palaeol. II, 543, 6.
- Bossilas dux Bulgarorum pro Romanis pugnatum II, 445, 20. Bulgaros Osphentisthlabo parentes caedit II, 446, 2. captos liberos dimittit ib. 7. Alanis et Turcopulis contra Amogabaros praeest II, 549, 10.
- Brulas Caesareae episc. Athanasium Hierosolymitanum accusat II, 615, 12. missus ad rem inquirendam ipse eius sedem occupat ib. 15. exauctoratur II, 616, 4.
- Brysis arx frustra oppugnatur a Catelanis II, 629, 8.
- Bucellaria a Persis vastata I, 221, 10.
- Bulgari Theodorum Angelum imp. devictum capiunt I, 82, 5. eorum rex Constantinus adversus Michaëlem imp. concitatur ab Irene uxore I, 210, 1. coërcentur ib. 8. cum Tocharis coniuncti imperatorem capere conantur I, 231, 5 sqq. Aeni arcem oppugnantes dedito Azatine recedunt I, 235, 13. pacem faciunt cum imperatore I, 342, 16. denuo contra eum bellum parant impulsu Mariae reginae I, 427, 1. contemnuntur a sultane Aegypti I, 428, 17. vincuntur a Lachana I, 434, 7. eum regem accipiunt I, 443, 8. devicto Lachana a Tocharis Asanem regem agnoscunt I, 445, 10. Asanem fugant Tertere in regnum evecto I, 448, 2.

caeduntur in transitu Scafidae fl. II, 446, 2. vicissim Romanos vincunt ib. 10. eorum mos captivos liberos dimittendi ib. 7.

Caballarii trecenti dati a domino Thebarum Ioanni Notho I, 328, 14.

Caballiorum gens primaria Cpolcos I, 65, 9.

Michaël Caballarius magnus conostaulus perit I, 411, 20.

Cabasilas actuarius admonet Andronicum de periculo patris aegrotantis I, 530, 8.

cadaver monachi alicuius sanctum habetur II, 480, 5.

Caesar. v. Strategopulus.

Callipolis a Catelanis seditiosis occupata munitur II, 527, 10. obsidetur a Romanis II, 528, 3. induciis fraude impetratis liberatur ib. 8. Romani iterum urbem oppugnantes fugantur II, 543, 6. oppugnatur a Genuensibus II, 605, 9.

Caloidas excaecatur I, 492, 3.

camelopardalis descriptio I, 177, 9.

campanarum sonitu populus convocatur II, 32, 18.

Campus Furentis locus II, 687.

canicleum quid sit II, 688. eius praefectura i. q. cancellarii officium ib.

caniclinus i. q. cancellarius II, 689.

Canina arx Carolo regi dedita I, 508, 17. Itali devicti eo confugiunt I, 515, 3.

Canis regem significat apud Tocharos I, 346, 1.

Cannaburius minister Irenae Asanis viduae II, 509, 6.

Canstritzis urbs capta I, 348, 18.

Cantacuzenorum gens primaria I, 65, 11.

Caracalus Nicomediensis iugum evangelii ponit in ordinatione Athanasii patriarchae II, 146, 11.

Carbas eunuchus trucidatur II, 76, 16.

cardinales a cardine dicti I, 360, 1. de ea re locus Pii II, 659. eos ambit imperator I, 209, 20.

Carmani Alisyra duce Philadelphiam obsident II, 421, 6.

Carpantas s. Carmpantanes a Cazane fratre ex Indis ad successionem imperii vocatur II, 459, 4. imperium suscipit ib. 8. Persas debellat II, 588, 8. eius imperii initium et finis II, 825.

Carolus Apuliae rex eligitur a papa dux contra Manfredum rebellem I, 185, 7. 317, 10. devicti regnum accipit I, 185, 14. Balduino Cpoli profugo affinitate iungitur I, 163, 12. 317, 6. parat bellum contra Romanos ib. eius gerendi facultatem negari sibi a papa dolet I, 409, 16. Caninorum arcem in deditionem accipit I, 508, 8. praesidium ei imponit I, 509, 1.

Carolus quidam Muzalonem protovestiarium occidit I, 61, 7. invitatus ad coniurationem contra Michaëlem imp. coniuratos prodit I, 284, 16.

Carthago Aethiopibus pro arce I, 363, 3.

Caspiae portae I, 344, 16.

Cassianus magnus primicerius praefectus Mesothinae prodicionis accusatus revocatur II, 618, 10. negat se venturum nisi caveatur sibi pignoribus II, 619, 5. proditus a Chelensibus capitur ib. 7. peritus artis bellicae II, 620, 4.

Castoria ab Ioanne despota capta I, 107, 2.

Castrum Oblivionis carcer cur ita dictus II, 691. cur ab Amiano „Agabana“ a Simocatta „Giligerdon“ vocetur II, 692.

Catanei Phocaeae domini I, 676.

Catechumenea quid sint I, 46, 15.

Catelani Rontzerio duce Cyzici dire grassantur II, 399, 4. 416, 1. unde Amogabari dicti ib. 2. nonnulli domum abeunt II, 418, 21. soluta obsidione Magnesia II, 480, 12. in Occiduum traieci continentem libidinis et avaritiae edunt exempla II, 481, 13. iusto plura ab imperatore postulant oburgantur II, 486, 5. 487, 9. legationes eorum ad imperatorem irritae II, 501, 12 sqq. 514, 4. Rontzerio interfecto a Romanis caeduntur II, 526, 5. Romanos Callipoli obvios occidunt II, 527, 10. a Siculis deseruntur ib. 18. Romanos accolae maris spoliunt II, 528, 3. Perinthum expugnant II, 529, 1. Catelani cuiusdam ab Andronico honoribus aucti proditio detegitur ib. 17. poenas dat II, 593, 7. Catelani Michaëlem imp. vincunt II, 549, 3. regiones citra Maritzam fl. infestant II, 562, 5. Cabculeenses Persis produnt II, 580, 7.

- loca Gano monti vicina populantur II, 585, 17. Rhaedestum frustra oppugnant II, 586, 11. mare infestant II, 592, 5. Orestiadis territorium vastant II, 603, 11. Pamphylum frustra tentant II, 605, 3. Didymotichi obsidionem solvunt ib. 6. pace sprete II, 625, 1. Cpolim tendunt II, 626, 2. revocantur ab incepto audita suorum clade II, 627, 8. fame et lue afflicti Maritzam fl. traicere cupiunt II, 636, 15. infensis invicem sibi ducibus Cassandream tendunt II, 651, 12. e proelio ibi commisso Romofortus superior evadit II, 652, 4.
- Catelanici belli duplex initium a Pachymere confunditur II, 799.
- Catharus legatus reginae Bulgarorum I, 428, 2.
- Catherina Balduini F. Carolo regi Franciae nubens ei titulum Cpolitani imperatoris affert II, 763.
- Cazanes Kanis Tocharorum e Chalaū et Apaga genus trahens II, 262, 15. Andronici imp. filiam ducit II, 402, 15. barbaros imperium Romanum incursare vetat ib. Cyrum Darium alios sibi imitandos proponit II, 457, 1. Iberis Christianis in bello utitur ib. 7. in crucis signo magnum vincendi omen positum putat ib. 11. sultanem Arabum debellat ib. 13. artis mechanicae peritus II, 458, 3. deum in gubernandis hominibus imitandum censet ib. 8. nummus auro purissimo ab eo cusus ib. 13. Tuctainem fratrem imperio excludit ib. 16. Carmantanem sibi successorem designat II, 459, 4. moritur anno imperii sexto aetatis quinto et trigesimo II, 456, 11. 459, 15.
- Celtae securigeri custodes fidi I, 71, 9. carcer iis custodiendus traditur I, 378, 16.
- Cenchreae arx ad Scamandrum I, 485, 3. a Persis oppugnatur II, 443, 9. ad deditionem compulsa incendio deletur II, 444, 15.
- Ceras portus Cpoleos I, 524, 1.
- ceremonia coronationis Michaëlis descripta I, 195, 1. promotionis Ioannis in despotam I, 196, 21.
- Chabaea arx ad Sangarim I, 419, 8.
- Chadenus a praesidiariis tributa exigit I, 18, 2 sqq. ut Michaëlem Palaeol. capiat Thessalonicam missus I, 27, 5. 29, 14. clementia in eum utitur ib. 17. ominatur ei insciens imperium I, 30, 15 sqq.
- Chalaza Sardensis episc. Germano suadet depositionem patriarchatus I, 296, 13. inde accusatus a Germano apud imperatorem I, 297, 16. v. Andronicus Sardensis.
- Chalcedonensis canon a Graecis falso dictus contulisse primatum Cpolitanae sedi I, 664.
- character sigilli Michaëlis imp. I, 532, 2.
- Chatzices pro Iberis cum Andronico imp. frustra de foedere agit II, 620, 7 sqq.
- Chela arx locus exsilii Iosephi expatriarchae I, 419, 1. capitur a barbaris II, 412, 14.
- Chius crudeliter diripitur a Rontzerio II, 436, 19. vastatur a Persis II, 510, 1. incolae fugientes naufragio pereunt ib. 5.
- Chliara arx terrae motu eversa II, 233, 9. 234, 4.
- Choeroboscus. v. Ioannes.
- Chosroës Anasuranus rex Persidis II, 686.
- chrismate inunguntur qui se ad ritum Graecum adiungunt II, 520, 10.
- Christiana religio floret apud Mogulenses II, 767.
- Ioannes Chumnus accusat Veccum I, 376, 19.
- Nicephorus Chumnus mysticus Theodoro Muzaloni aegrotanti intimus minister II, 164, 14. protovestiarius et praefectus caniclei creatur II, 193, 6. eius filia sponsa destinatur Alexio principi Lazorum II, 287, 10. et Ioanni despotae Andronici F. II, 289, 15 sqq.
- Theodorus Chumnus legatus ad Rontzerium re infecta redit II, 508, 12.
- Chutluchaimus Pachymeri dictus quem Arabes Kotlu Sahum vocant II, 823.
- clerici urgentur et vexantur ab imperatore I, 386, 7. 390, 10. templo exclusi foris preces persolvunt II, 19, 17. suspenduntur per Iosephi ministros II, 21, 15. dum consecratur Gregorius sero in templum admissi dimittuntur sine liturgia II, 46, 10 sqq. communionem frustrantur pane profano sibi per fraudem dato II, 48, 5. tomo

Gregorii Cyprii subscribere recusantes multantur II, 111, 12 sqq. Gregorium accusaturi in iudicio adsunt II, 124, 17. donantur ab eo II, 133, 1. vexantur a Saba monacho II, 163, 2. ab Andronico II, 165, 4. oppressi ab Athanasio patriarcha II, 642, 6. litteras ad eum mittunt II, 643, 9.

Cocci monachi I, 489, 16.

Colonea a Ioanne despota capta I, 107, 2.

Colyba quae sint I, 574.

cometa anni 1264 I, 647. a. 1664 I, 648. a. 1695 I, 649. cometa Cpoli apparens describitur II, 304, 3.

concio Muzalonis protovestiarii I, 41, 15. Michaëlis Palaeol. I, 49, 7. eiusdem de urbis expugnatione I, 153, 9. ad populum de schismaticis I, 273, 14. ad ecclesiasticos I, 457, 4.

coniuratio contra imperatorem detecta et punita I, 284, 16.

Constantinopolis capitur a Graecis I, 140, 6. ab imperatore intratur I, 159, 16. ordinatur I, 163, 18. munitur I, 186, 11. quando a Latinis capta I, 694. quando a Graecis recuperata sit I, 722.

Constantinopolitanus patriarchatus ordine quartus ambitione in secundum promotus I, 661.

Constantinus dictus Michaël Palaeol. in infantia I, 301, 1.

Constantinus Melangiorum episc. I, 102, 9.

Constantinus Thecus Bulgarorum princeps Irenen Theodori imp. F. ducit I, 36, 1. concitatus ab ea contra Michaëlem imp. I, 138, 1, 210, 3. irrumpit in fines Romanos cum Tocharis coniunctus I, 231, 5. cohibetur I, 210, 8. Irene mortua Mariam Michaëlis imp. neptem ducit I, 342, 16. proelio a Lachana victus interficitur I, 432, 8 sqq.

Constantinus Melec Azatinis sultanis F. Cpoli baptizatus et educatus II, 612, 13. ne sultan fiat ab Andronico imp. impeditus II, 613, 1. Pegarum praefecturam ab eo accipit ib. 4.

Constantinus Magnus Helenae matris statuum in Strategio foro collocavit II, 662.

Contoskelium instauratur I, 365, 14. contus i. q. comes I, 181, 1.

coronatio Michaëlis Palaeol. prima I, 101, 13. secunda I, 173, 9. Andronici cum coniuge I, 318, 16.

Corone terrae motu concussa II, 393, 3.

Corones interpres missus ad Catehanos II, 564, 9.

Cortazes Cretensium dux suspectam habet Philanthropeni cunctationem II, 221, 18. Philanthropenum sibi proditum hosti tradit II, 224, 12 sqq.

Cosmas Sozopoli oriundus cum fratre et filio fit monachus II, 182, 8. e monasterio eiicitur ib. 20. liberatus in insulam solitariam secedit II, 183, 3. insinuat imperatori ib. 11. confessarius eius et patriarcha fit ib. 14. II, 184, 18. Ioannis nomen assumit II, 185, 11. baculo pastoralis et dibambulo honoratur II, 186, 8. solos monachos ad episcopatus evehit II, 187, 3. imperatori invitus assentitur II, 197, 12. de scriptis Athanasii repertis cum eo deliberat II, 249, 19. aegre fert non consuli se ab eo super Simonidis nuptiis II, 279, 8. imperatori propter consilium filiae dandae in matrimonium crali Serbiae iratus II, 281, 8. aedes patriarchales intrare recusat II, 283, 16. placatus ab imperatore officium patriarchale resumat II, 292, 7. obstat restitutioni Ioannis Ephesini II, 299, 10. in monasterium secedit ib. 17. accusatus ab episcopis II, 300, 3. ultro adit imperatorem eumque sibi reconciliat II, 302, 4. voce divinitus edita imperatum sibi ait ut ecclesiae regendae munus resumat ib. 17. oppugnat ab episcopis II, 337, 5. Hilarionem Selybriensem frustra criminatur II, 339, 17. patriarchatu cedit II, 341, 5 sqq. imperatorem sibi insidiantem anathematis interminatione turbat II, 375, 15. anathema tollit II, 380, 13. Sozopolim recedit II, 384, 11. ab Osphentisthlabo mittitur ad imperatorem II, 628, 12.

Cosmidii monasterium I, 475, 10. arx diruta II, 592, 15.

Cotanitza monachus e Periblepti monasterio in monasterium Maximum traducitur II, 66, 15. inde aufugit II, 67, 6. Triballis iunctus Romanos vexat II, 257, 12. adiungit se

erali ib. 15. 271, 12. ab eo imperatori deditur II, 285, 15.

Cozylenſis antistes consecrat Georgium Cyprium II, 44, 3. Philippo magno domino confessarius ib. 8.

crales Serbiae perfidus I, 350, 18. 352, 14. fines Romanos incursat II, 257, 14. 271, 12. inconstans II, 272, 11. plures uxores habet ib. 17. libidinosus II, 273, 5. Simonidem vix octennem Andronici imp. F. in matrimonium accipit II, 285, 15 sqq. Cotanitzam imperatori tradit ib. ab imperatore honorifice excipitur II, 286, 5.

Creta terrae motu concussa II, 393, 4.

Cretenses a Latinis subacti militatum in Asiam transeunt II, 209, 5. Philanthropeno auxiliares II, 210, 10. eius cunctationem suspectam habent II, 221, 18. eum produnt II, 224, 12 sqq.

Crotonae episc. honoratur ab imperatore I, 360, 8.

crucis gloria causa bellandi Francis I, 363, 13.

Cubuclea arx a Persis oppugnatur II, 580, 7 sqq.

Cudumenes Traianopoleos episc. I, 351, 5.

Cula arx II, 435, 17.

Cursites Alanus sororem Cuximpaxi in matrimonium dat II, 575, 5.

Cutritzaces auctor consilii expugnandae Cpoleos I, 118, 15. ad id exsequendum plurimum confert I, 129, 14.

Cuximpaxis nomen sonat principem Hieromagorum II, 590, 9. Tocharus superstitionis Persicae antistes II, 345, 5. Christianus fit ib. 10. filiam Solympaxi collocat ib. 12. suspicionem perfidiae incurrit II, 346, 6. ab Andronico missus ad deleniendos Alanos cum iis se coniungit II, 553, 3. 574, 12.

Ioannicius Cydon episc. Thessalonicensis ex praefecto Sosandrorum I, 126, 7.

Cypri rex filiam Michaëli Andronici F. uxorem dare recusat nisi probante papa II, 205, 8.

Cyprius. v. Gregorius.

Cyrilli testimonium de processione

S. Spiritus I, 383, 9. II, 30, 10. Filium vocat os Patris ib.

Cyrillus Tyrius a Syris eligitur Antiochenus patriarcha II, 56, 16. Dionysium Pompeianopolitanum in aditu sedis praevertit ib. 17. ut sui electio rata habeatur Cpolim venit II, 122, 19. assignatur ei diversorium in monasterio Hodegorum II, 123, 8.

Cyziceni a Catelanis oppressi II, 399, 5.

Cyzicenus episc. Georgius legatus ad papam I, 374, 10. Theodorus dire vexatus a schismaticis II, 53, 8.

Dacibyza arx I, 192, 10. II, 103, 17.

Damasceni testimonium de processione S. Spiritus I, 489, 4.

Damascus funditus eversa I, 179, 17.

Daniel Cyzicenus tomum Gregorii vituperat II, 116, 6. recusari ei testimonium sanae doctrinae vult II, 128, 2. 129, 2. obiurgatus ab imperatore in custodiam datur II, 129, 11.

Daphnusia insula oppugnata a Latinis I, 138, 20. liberatur I, 145, 6.

David Mepe Iberiae I, 216, 15.

debilitatio imperii sub Andronico unde orta II, 208, 4. 545, 12.

decretum de fide a Vecco auctum II, 32, 10.

Demetrias turribus munitur II, 71, 14. ab imperatore Theophanoni destinata dotis loco II, 284, 9. ea mortua ante nuptias repetitur ib.

Demetrius Michaëlis despota F. I, 242, 18. patre mortuo Michaël vocatur I, 439, 13. ducit Annam Michaëlis imp. F. ib.

deputati quod munus habeant in equitatu II, 668.

desposyni dignitas qualis sit II, 182, 4.

despoticae dignitatis quae sint insignia I, 337, 10.

diakinesima quae sit hebdomas II, 50, 13. 667.

dibambulum quid sit II, 669 sqq. dicaeophylax Scutariotes testis

contra Iosephum I, 398, 11.

dicanicium quid sit II, 675.

Didymium Mileti arx nunc dicta munitio Duorum Collium II, 211, 6.

S. Diomedis monasterium I, 113, 14.

Dionysius Pompeiopolitanus electus patriarcha Antiochenus a Cyrillo aemulo praeoccupatur II, 56, 17.

Drymis contra Andronicum rebellionem molitur II, 593, 2. convictus perpetuo carceri addicitur ib. 11.

Ducas magnus hetaeriarca ad Amogabarus legatus II, 502, 6.

Dyrrhachium terrae motu evertitur I, 355, 5. instauratur et occupatur ab Illyriis I, 508, 4.

Ecaterina. v. Aecaterina.

ecclesiarchus adhibitus a schismaticis ad ordinandum Gregorium Cyprium patriarcham II, 46, 5.

eclipsis solis a Pachymere ambigue designata I, 693. suo anno reddita I, 700. eius epilogismus I, 704. ea quae a Gregora memoratur quo anno contigerit I, 735. eclipses non portendunt adversa I, 716.

S. Eliae arx a Turcis obsessa Latinis Christianis se dedit II, 621, 3.

Elimeres s. Eltemeres Croni despota Romanos vincit II, 266, 16. Radosthlabo excaecatum remittit et duces Romanos captos Osphentisthlabo donat II, 267, 2. inclinatur ad partes imperatoris II, 558, 19. propterea oppugnatur ab Osphentisthlabo II, 562, 2.

encolpia quid sint I, 265, 20, 553.

Encone Mancusi F. a Pantoleonte adoptata Osphentisthlabo nubitur II, 265, 1.

Eonopolites spado magnus drungarius custos sepulcri Michaëlis imp. Athanasium monachum Andronico imp. offert II, 107, 10. Michaëlis imp. ossa Selybriam deportat ib. 14.

Ephesi episc. Nicephorus patriarcha factus I, 117, 2. moritur Nymphaei I, 126, 12. Isaac arbiter conscientiae imperatoris I, 451, 9. procurat ab imperatore promulgari novellam de stauropagiis ib. sqq. clam infensus Vecco I, 479, 9. sqq.

Ephesus expilatur a Rontzerio II, 436, 16. capitur a Sasane Persarcha II, 589, 5. templum ibi S. Ioannis diripitur ib. 13.

Ephraimus Cosmae patriarchae F. male ab eo praefectus dispensandis rebus ecclesiae II, 300, 18.

epicombia quid sint I, 561.

S. Epiphanii testimonia de processione S. Spiritus II, 30, 14.

episcopi propter communionem cum Latinis per trimestre suspensi II, 21, 15.

Epsetopulus libello accusat Arsenium patriarcham I, 257, 5.

Euboeenses Athanasium Alexandrinum apud se diversantem de eucharistia tentant II, 593, 18. respondere nolenti vivicomburium minantur II, 594, 12.

eucharistiae reliquiae pueris comedendae dantur I, 258, 8. 535.

euchelaem quid sit I, 564.

Euchita vocatur Athanasius patriarcha ab Arsenianis II, 478, 5.

evangelii codex episcopis dum ordinantur imponi tanquam iugum solitus II, 683.

exarchus Pisanus ob eiectos e monasterio Latinos per sicarios vulneratur II, 538, 8.

fabae cornu tactae quae dicantur II, 693. de iis loci Platonis Theophrasti Plutarchi declarati ib.

faces accendi solitae ob memoriam defunctorum II, 279, 1.

famosi libelli clam sparguntur II, 245, 3. 520, 6. 576, 13.

Ferdinandus Balearici regis F. ad conciliandos inter se Catelanos missus frustra in eo laborat II, 775.

festi Graecorum a pridiana vespere inchoari solita II, 726. 758.

festum Acathisti quando celebretur I, 257, 5. eius origo I, 537. Hypapantes festum I, 453, 8.

flabella qualia et quo usu sint in sacro altari II, 674.

fortuna vulgo credita favere magnis ducibus II, 210, 10.

forum Magnum Cpoleos incendio deletum splendidius reficitur II, 178, 6. forum Constantini primum Strategium deinde Augustaeum dictum II, 662.

Frangopulus v. Phrangopulus.

fratres duo Catelani e turri igne circumditi se praecipitant II, 555, 19.

fratris titulum ab imperatore sultani tribui licitum esse quidam censent II, 246, 13.

Frerii ad imperatorem missi a papa I, 371, 2. iisdem imperator nuntiis ad papam utitur I, 359, 3.

monasterium condunt Cpoli II, 536, 15. inde pelluntur II, 537, 5 sqq. Euboeenses in Athanasium Alexandrinum concitantur II, 594, 1. Hierosolymitani Rhodi arcem ab imperatore frustra sibi expetunt II, 635, 19.

Fridericus Siciliae rex I, 181, 10.

Furni castrum Persis deditum a Rontzerio recuperatur II, 436, 1.

furnus sanctus II, 80, 8.

Gades nomen quid ex origine significet II, 692.

Galata arx ab imperatore oppugnata I, 122, 1 sqq. Genuensibus concessa I, 168, 6.

Galenolimen locus I, 288, 16.

Galenus missus ad Arsenium exsulem I, 286, 12.

Galesiota Galactio excaecatus a Michaële imp. II, 17, 7. templum expiat II, 20, 10. Andronicum Sardanensem magistrum prodit II, 65, 11.

Ganus mons I, 235, 1. regiones ei subiacentes occupatae II, 585, 17. 607, 5.

Gasmuli qui dicantur I, 309, 14. 550.

Gemistus commentariensis ecclesiae I, 290, 4.

Gennadius monachus Cpolitano obiurgat II, 21, 8.

Gennadius olim episc. patriarchatum recusat I, 139, 7. imperatorem monet ne clerum contemnat II, 167, 1.

Genuenses Venetis ante inferiores postea potentiores I, 419, 10. quidam eorum montana Phocaeae dono accipiunt I, 420, 10. nonnulli invito imperatore Cpolim praetervecti graviter multantur ib. 17 sqq. a Venetis dissident II, 232, 14. ab iis coacti Galatam deserunt inque regionem circa Blachernas migrant II, 237, 9 sqq. in Venetos urbis inquilinos grassantur II, 242, 8. sqq. male cum Alexio Lazorum principe pugnant II, 449, 1. Trapezuntis suburbium incendunt ib. 16. pacem cum Alexio facere coacti II, 450, 4. contra Catelanos Siculosque bellum parant II, 489, 12. tentantur a Catelanis ad favendum ipsis II, 534, 9. monachos Latinos ulciscuntur II, 536, 15. Andronico sibi propterea rato reconciliantur II, 535, 4. cum eo conspirantes Catelanos proelio

navali vincunt II, 540, 12. de pretio opis bellicae cum Andronico dissident II, 544, 13. suadent Tenedensibus obsessis ut imperatoriis se dedant II, 556, 10. classem imperatori auxilio mittunt II, 597, 11. quatuor triremes ei commodant ad custodiendas Abydi fauces II, 600, 1. cum reliqua classe Callipolim oppugnant II, 605, 9.

Georgius Acropolita magnus logotheta docet rhetoricam I, 283, 7. punit obtrectantes Iosepho patriarchae I, 316, 2. dicitur fuisse liberioris conscientiae ib. 4. defenditur I, 653. interest iudicio de Vecco I, 377, 6. legatus ad Gregorium X papam conciliationem ecclesiarum perficit I, 384, 10 sqq. quando mortuus sit II, 725.

Georgius Cyprius adiuvat imperatorem ad reconciliandas ecclesias I, 374, 11. v. Gregorius Cyprius.

Georgii Nostongi arrogantia I, 65, 12.

Georgius Pachymeres. v. Pachymeres.

Georgius Serbus legatus a crале artificiose agit cum legatis Michaëlis imp. I, 352, 15.

Georgius Moschamper chartophylax spurium esse testimonium S. Damasceni asserit II, 92, 9. loco cedit II, 115, 12. aliud praeterea nomen habet II, 99, 6. 740.

Georgius Alanorum dux Rontzerium Caesarem interficit II, 525, 10.

Germa locus II, 425, 10.

Germanus Adrianopoleos episc. creatur patriarcha I, 278, 17. eius mores ingenium et vita I, 279, 2. factio in eum conflata I, 281, 18. Holobolum scholae praeficit I, 282, 18. patriarchatu cedit I, 299, 8. dona imperatoris recusat I, 301, 7. legatus mittitur in Pannoniam I, 318, 7. ad Gregorium X papam I, 384, 10. e naufragii periculo evadit I, 396, 4. pacem ecclesiarum perficit I, 398, 2. eius patriarchatus initium et finis I, 730.

Germanus Acacii F. creatus episc. Heracleensis ad inaugurandum patriarchatu Cyprium II, 45, 1. ab eo se abscindit II, 133, 4. exauctoratur ib. 3.

Gidas a Theuderico mittitur ad

componendas Amogabarorum discordias II, 640, 17. ei se subiicere Catelani recusant II, 641, 3. bello civili inter Catelanos orto vincitur a Romoforto II, 652, 4.

Giligerdon quid significet II, 692. gilva insignia praetoriae dignitatis II, 517, 6.

Glabas curopalates Mesembream recipit I, 350, 8. Tarchaniota et magnus conostaulus Tocharis praeficitur II, 12, 12. contra cralem Serbiae missus II, 271, 15. bello parum proficiens suadet imperatori ut pacem cum eo faciat II, 272, 1. mittitur comes Michaëlis imp. iunioris in partes Occiduas II, 445, 13. rei militaris peritissimus ib. podagra laborat ib.

Glabatus inter primos murum Cpoleos conscendit I, 142, 14. gradus cognationis quales sint Graecis I, 680.

Gregorius X papa creatus imperatorem invitat ad conciliandas ecclesias I, 369, 9. Cpolim mittit qui id negotium urgeant I, 371, 2. pace facta proclamatur Cpoli patriarcha oecumenicus I, 399, 16. Carolum regem prohibet a bello Graecis inferendo I, 409, 16.

Gregorius Cyprius synodo contra Veccum interest II, 25, 13. Iosephitis gratus II, 42, 15. designatur patriarcha eblanditis imperatoris suffragiis ib. monachus et diaconus factus II, 44, 17. postremum inauguratur patriarcha II, 45, 9. Gregorii nomen accipit antea Georgius vocatus II, 64, 2. invitatus tolerat vexationes antistitum II, 53, 2. non permittit ut Arseniani sectae suae veritatem ostento divino probare tentent II, 60, 10. Arsenianos excommunicat II, 64, 4. solemnique colloquio disputat cum Vecco II, 90, 8. ei demandatur ut tomum contra Latinos scribat II, 111, 1. tomum firmari curat subscriptionibus imperatoris et antistitum ib. 7. corrigere tomum recusat II, 120, 3. propterea nonnulli se ab eo ut haeretico abscindunt ib. 6. patriarchatu cedit II, 121, 18. migrat in hospitium S. Pauli II, 123, 8. apologiam sui scribit ib. 15. iudicii subeundi occasi-

onem cupide arripit II, 124, 5. consentit in abdicationem si detur sibi testimonium incorruptae doctrinae II, 126, 14. quo concessio II, 129, 18. dat scripto conceptam abdicationem fraudulentam II, 130, 13. ignoscit adversariis II, 132, 15. in monasterium Aristinae secedit II, 133, 14. cum Germano Heracleensi et Neophyto Prusaensi a se exauctoratis in gratiam redit II, 133, 3. eligit hospitium Raülaenae ib. 15. Melitas eius alumnus II, 385, 11.

Gregorii monachi vaticinia II, 185, 11. 18. 186, 1.

Gulielmi turris II, 417, 14.

Gulielmus Achaiae princeps I, 83, 3. capitur a Romanis I, 86, 4.

Gulielmus Ioannis Thebarum magni domini frater Ioannis Nothi gener I, 328, 8. fratri succedit in dominio Thebarum I, 413, 8.

Ioannes quidam ab Ioanne Duca honoribus ornatus II, 546, 13.

Hadriani V papae pontificatus I, 666.

Haemus mons ditionis Bulgarorum I, 210, 19.

Hagobanasa nomen Castri Oblivionis II, 692.

Hales Amurii F. patre mortuo etiam Amurius dictus Melecum occidit II, 327, 10. Romanas regiones incursat II, 330, 8. ad acrius infestandos Romanos incitatur aemulatione Atmanis II, 332, 2. expetit sibi ab Andronico imp. Interamnem ad Sangarim II, 460, 2.

Haytho rex Armeniae Cpoli monachus factus II, 752. visum divinitus recuperat a Sebatho fratre excaecatus ib. in regnum restituitur ib.

Heraclea Ponti quo anno a Persis capta sit I, 749.

Heracleenses urbe diruta Selybriam migrant II, 586, 6.

Heracleti sententia illustrata I, 656.

Hermi arx prope Magnesium I, 39, 18.

Hesychius emendatus I, 594.

hetaeriarchae admissionibus praefecti I, 321, 4.

Hieri arx oppugnatur a barbaris II, 412, 14. qui eam tenent cum Turcis pacem facere coguntur II, 627, 13.

S. Hieronymus a Damaso eruditus et S. Basilii aequalis processionem S. Spiritus ex Filio docet II, 29, 5.

Hilarion episc. Selybriensis criminatur Cosmam II, 337, 8. ab eo accusatur II, 339, 12. a quibusdam damnatio eius impeditur II, 340, 7.

Hilarion monachus cum manu collecta feliciter contra Persas pugnat patriarcha frustra eum prohibere conante II, 596, 1 sqq.

Manuël Holobolus mutilatur naso et labris I, 192, 20. praeficitur scholae ecclesiasticae I, 282, 18. ab Andronico imp. adhibetur ad conciliandas ecclesias I, 374, 9. Nicaeam relegatur I, 392, 13 sqq. inde arcessitus ignominiose per urbem traducitur I, 394, 2. synodo contra Veccum interest II, 25, 14. cum eo disputat II, 90, 7.

hoplothea sacra liber magnae auctoritatis apud Graecos II, 31, 10.

Hulacu Pachymeri Chalaū dictus II, 812.

Hyacinthus monachus intimus Arsenio I, 294, 8. dux Arsenianorum in conventu Atramyttiensi II, 59, 12. a Gregorio patriarcha excommunicatus in eum rebellat II, 64, 8. Pyrsolatrarum Arsenianorum dux a ceteris Arsenianis dissentit II, 134, 13. iis reconciliatus II, 207, 12. ab imperatore in carcerem coniicitur ib. 17. post eius mortem Arsenianorum factio nihilominus viget II, 353, 19.

Hyampolis arx ab Eltimere dedita Osphentisthlabo II, 558, 19.

Hyperpyron nummus Graecis usitatus II, 722.

Hypoplaciae Thebae locus II, 58, 5.

Iacobus minister olim Rontzerii a Romanis captus II, 563, 7. legatus ab Andronico ad Catelanos pacis causa II, 564, 2 sqq. nihil proficit II, 572, 2.

Iacobus praefectus monachis Athonis montis unus e tribus electis ad patriarchatum II, 139, 7.

Ianuarius mensis Atheniensibus Lenaeon dictus II, 699.

Iasites Iob electus a schismaticis ad componendum libellum imperatori offerendum I, 380, 2. auctor est

Iosepho patriarchae palam iurandi se nunquam consensurum in pacem ecclesiarum I, 382, 4. relegatur Chabaeam I, 419, 7.

Iasites Melias ignominiose traductus per Cpolim I, 394, 8.

Iatropulus logotheta domesticorum I, 522, 10.

Iberiae Mepe David I, 216, 15.

Icarius princeps Anemopylarum deficit a Latinis ad Romanos I, 410, 17. Ioannem magnum dominum Thebarum capit I, 411, 7. classi praeficitur I, 413, 15. eius frater pugna victus capitur I, 411, 17.

S. Ignatius plebem episcopis obedire iubet II, 464, 3.

Ignatius episc. Romam missus I, 462, 15.

Ignatius Rhodius monachus I, 295, 1.

imago Deiparae lacrimat II, 81, 19. S. Georgii sanguinem profundit II, 82, 5. urbis Cpoleos terrae motu deiicitur II, 234, 16.

imber ingens II, 268, 15.

incendium Galatae duplex Gregorio patriarcha II, 178, 6. Cpoleos ib. 8. 581, 7.

indictiones Graeci a Septembri numerant II, 798.

insectum vivum auri insidens surditatis causa II, 453, 3.

Insula Principum a piratis occupata et vastata II, 324, 15.

Ioachim Bulgarorum patriarcha legatus ad imperatorem missus Osphentisthlabum obsidem patri reducit II, 267, 12. ab Osphentisthlabo necatur II, 265, 13.

Ioannes Batatza imp. Michaëlem Palaeol. custodiae mandat I, 21, 11. liberat I, 22, 8 sqq. Theodorum F. optime erudit I, 38, 11. contra Tocharos arces munit bellumque parat I, 134, 2. aegrotans sanitatem recuperat eleemosynis I, 70, 6. parcus I, 68, 6. vocatur Romanorum pater I, 69, 2. Annam Siculam senex ducit I, 181, 9. eius mors et tempus imperii I, 693. negligentiam custodum aerarii punit II, 296, 5. apparuisse creditur post mortem II, 400, 11 sqq. eleemosynarius dictus II, 401, 18.

Ioannes Theodori imp. F. patri

succedit admodum adolescens pupillus Muzalone tutore I, 39, 12. optimates ei insidiantur ib. 17. a tutore defenditur ib. 18. occiso Muzalone de tutela eius certatur I, 64, 5. Michaëlem Palaeol. tutorem declaratum I, 66, 12. imperii collegam admittit I, 81, 15. 96, 15. coronatione frustratur I, 101, 13, 173, 18 sqq. exauctoratur a tutore I, 127, 11. excaecatus I, 191, 18. in arcem Dacibyzae includitur I, 192, 9. eius amici mutantur ib. 20. Pseudoioannes imperator declaratus a Zygenis ad Persas fugit I, 193, 17. 206, 1.

Ioannes Choeroboscus s. Matzucatus in carcerem conicitur II, 442, 4 sqq. inde elapsus contra Persas feliciter pugnat ib. 16. de eius exitu varii sermones II, 443, 12 sqq.

S. Ioannis Damasceni corpus Arsenianis ad probandam ipsorum doctrinam conceditur II, 40, 6 sqq. eius de processione S. Spiritus testimonium II, 31, 13. 110, 16. explicatur a schismaticis ib.

Ioannes Glycys petitionum minister I, 164, 19. mittitur legatus in Cyprum et Armeniam II, 205, 6.

Ioannes Ephesinus absens tomi Gregoriani accusatoribus adscriptus II, 116, 4. adventu suo turbas auget II, 122, 12. testimonium sanae doctrinae Gregorio dari vetat II, 128, 2. 13. ab imperatore custodiae mandatur II, 129, 2 sqq. eius liberatio a Cosma patriarcha impeditur II, 298, 11 sqq.

Ioannes Lazorum princeps moritur II, 270, 9.

Ioannes magnus dominus Thebarum auxilia mittit Ioanni Notho I, 328, 4. vincitur et capitur ab Icaro I, 411, 7. liberatus in patria moritur I, 414, 8.

Ioannes Michaëlis despotae F. notus Achaiae principem Romanis prodit I, 84, 18 sqq. Megaloblachitis praeest I, 83, 6. fines Romanos incursat I, 307, 17. sebastocrator creatur I, 308, 13 sqq. Andronicum Tarchaniotam ab Andronico transfugam excipit I, 322, 5. obsessus clam elabatur I, 326, 8. Patras obsessas liberat I, 328, 4.

Ioannes Parastron legatus a papa

ad imperatorem ecclesias conciliaturus I, 371, 2. II, 22, 2.

Ioannes Tarchaniota. v. Tarchaniota.

Ioannes Vecceus. v. Vecceus.

Ioannicius Cydon. v. Cydon.

Ioannicius Ternicopulus. v. Ternicopulus.

Iolante Theodori Palaeol. F. Aymoni Sabaudiae comiti nubit II, 773.

Iosephitae h. e. asseclae Iosephi ab Arsenianis impugnantur II, 39, 2 sqq. consentiunt cum iis in diudicatione controversiarum per ignem II, 61, 1 sqq.

Iosephus uxorem habens clero domestico Irenes imp. adscriptus I, 304, 3. monachus et confessarius imperatoris I, 256, 2. dissuadet imperatori ne absolutionem a Germano accipiat I, 290, 17. eligitur patriarcha I, 304, 3. eius mores et ingenium ib. imperatorem anathemate solvit I, 306, 11. factionem contra se conflam opprimere conatur I, 314, 6 sqq. proficiscitur in Orientem monachos sibi conciliaturus I, 338, 12. ecclesiarum pacem impedire studet I, 379, 10. exauctoratur I, 398, 6. comiter agit cum Vecco successore suo I, 413, 19. relegatur Chelam I, 419, 1. imperatori offenso satisfacit I, 506, 17. decrepita aetate suae in thronum restitutioni assentitur II, 16, 16. tantum non exanimis portatur ad patriarchales aedes II, 19, 12. eius ministri pro arbitrio agunt II, 20, 15. obit II, 38, 16.

Irene Theodori imp. F. nubit Constantino Techo I, 36, 1. virum contra Michaëlem imp. concitat I, 210, 3.

Irene Asanis vidua v. Palaeologa Irene.

Irene Montisferrati marchionis F. nubit Andronico imp. viduo II, 87, 13. coronatur II, 88, 1. nuptias Ioannis F. cum filia praefecti canicleo differri cogit II, 287, 10. tandem in eas consentit II, 378, 20. Thessalonicam profecta ib. 18. cogit copias in subsidium imperatoris II, 557, 6.

Isaacus episc. Smyrnensis I, 126, 10.

Isaac episc. Ephesinus confessarius Michaëlis imp. I, 451, 9. in-

fensus Vecco patriarchae I, 479, 9. procurat promulgari novellam de stauropagiis I, 452, 9.

Isaacus Meleus Persarum satrapa in Catelanos perfidus II, 591, 1. se iis purgat ib. 15 sqq. in Asiam traiectus cum imperatore tractare pergit II, 592, 5. 608, 14. persuadet Persis ut Amogabarios deserant II, 631, 13. traditus Amogabaris poenas dat II, 632, 9.

Ithamar Nicephori despotae F. Michaëli Andronici F. sponsa offertur II, 200, 17 sqq. eae nuptiae ab episcopis propter consanguinitatem non admittuntur II, 201, 11. Philippo regis Apuliae nepoti nubit II, 202, 3.

Iudaei ad carnificis ministerium adhiberi soliti II, 229, 1.

Iustinianus pons super Sangarim II, 330, 19.

Iznicmid Arabibus dicta Nicomedia, et Iznic Nicaea II, 831.

Kanis Tocharorum Cazanes II, 456, 11. id vocabulum diversum a Chane II, 689.

Kublai Mogulensis imperator II, 814

Laceras primus in moenia Cpoleos escendit I, 142, 18.

Lachanas e subulco fit dux exercitus I, 430, 18. Constantinum Bulgariae regem victum occidit I, 432, 8. Maria eius vidua in matrimonium ducta coronatur rex Bulgariae I, 441, 9 sqq. crudelis in captivos I, 445, 10 sqq. rebellant in eum Bulgari eiusque uxorem dedunt Romanis I, 446, 14. Ternobum obsidet I, 466, 3. Romanos bis vincit ib. 9. supplex a Noga trucidatur ib. 20 sqq. Pseudolachanas fraude deprehensa in carcerem coniicitur II, 188, 14 sqq. 192, 4.

Laminses dux Persarum bello infestat loca Cpoli adiacentia II, 316, 9.

laqueo reos strangulare Italicorum non Graecorum moris II, 425, 18.

Lardea arx ab Osphentisthlabo munita II, 558, 19 sqq.

Latini Cpoli pelluntur I, 144, 11. proelio navali a Romanis vincuntur I, 334, 8. admissi ad communionem pace ecclesiarum facta I, 399, 17 sqq. eorum clades ad Bellagrada I, 508, 4 sqq. capti in triumpho ducuntur et carceri mancipantur I, 515, 17 sqq.

Laura locus I, 414, 4.

Lazarus Gorionites excaecatus interest conventui Atramyttiensi II, 59, 14. vocatur ab Andronico imp. ad colloquium nocturnum II, 354, 14.

legati Michaëlis imp. ad papam I, 168, 14. 209, 16. 384, 10. 505, 7. ad Tocharos et Aethiopes I, 174, 3. ad regem Pannoniae I, 317, 14. ad cralem Serbiae I, 351, 1. ad regem Franciae I, 361, 5. papae ad imperatorem I, 369, 9. 398, 4. Andronici imp. ad papam infecta re redeunt II, 243, 7. legati gentium exterarum ab imperatoribus in atrio excipi soliti II, 665.

leges Tocharorum earumque lator I, 345, 16.

Lemnus expilatur a Rontzerio II, 436, 19.

Leo praefectus orphanotrophii legatus ad Venetos II, 243, 9.

Leo III papa non admittit additionem ad symbolum quoddam I, 669.

Leovitius praedicens ex eclipsibus futura vanitatis notatus I, 719.

Libadarius protovestiarita et Sardibus praefectus sollicitus propter rebellionem Philanthropeni II, 220, 18. cum Cretensibus de eius prodicione agit II, 223, 8. contra eum ducit II, 226, 5. eum proditum sibi capit ib. 16. Iudaeis excaecandum tradit II, 229, 1. ob rem bene gestam honoribus augetur II, 231, 17.

logariastae quale officium sit II, 700.

Lucas episc. Bizyensis II, 377, 11.

Lucas praepositus monasterio Pantepoptae II, 185, 12.

Ludovicus Cellotius defensus I, 613. lunae eclipsis visa a. Chr. 1302 II, 791.

Macarius Columba accusatus perduellionis poenas dat I, 489, 8. excaecatus interest conventui Atramyttiensi II, 59, 14. vocatur ab Andronico imp. ad colloquium nocturnum II, 354, 14.

Macarius episc. Pisidiae I, 267, 10.

Macarius Achridensis benedicit nuptiis cralis cum Simonide II, 285, 19.

Machrama Rontzerii iussu interficitur II, 437, 7.

Macronus cubicularius excaecatus I, 207, 14.

Madytus arx ab Amogabaris expugnatur II, 578, 1. 602, 7.

Magedones Romanis subiecti I, 220, 6. vexantur a Persis I, 311, 7.

Magnesia ad Hermum delecta ad custodiam Ioannis principis I, 39, 18. servatur ibi pecunia publica I, 71, 7. occupatur ab Attaleota II, 428, 10.

Magnesienses rebellantes contra Rontzerium II, 439, 6. diu ab eo obsessi II, 440, 6. tandem liberantur II, 480, 12.

magnus dominus princeps Thebarum I, 328, 4. 655.

Maius de Belicurto Theodori imp. filiam ducit I, 180, 19.

Manda s. Mercurius domesticus ecclesiae in Apuliam missus I, 475, 16.

Manfredus Apuliae rex Michaëlis Angeli despotae gener I, 82, 20. auxilia socero mittit I, 83, 3. 89, 9. a papa deficiens debellatur a Carolo fratre I, 185, 7. regno spoliatur I, 317, 10.

Mantachias Persa Tralles capit I, 472, 8.

Manuël Genuensis Phocaeae dominus I, 420, 5.

Manuël patriarcha pro Michaële Palaeol. apud Ioannem imp. intercedit I, 22, 8. consentit in obedientiam erga papam I, 374, 5.

Manuël episc. Thessalonicensis non consentit in coronationem solius Palaeologi Ioanne puero excluso I, 102, 4 sqq.

Nicolaus Manuëlites praefectus Nicacae I, 246, 18.

Marcus Hierae monachus I, 290, 6.

Marcus monachus commentarium edit II, 117, 14 sqq.

Maria regis Armeniae F. sponsa destinatur Michaëli Andronici F. II, 205, 13. aegrotans in itinere Rhodum defertur ib. 20. eiurato ritu patrio ungitur II, 206, 8.

Maria Eulogiae Palaeol. F. v. Palaeologa Maria.

Maritza fl. II, 562, 7.

Marmaritzensis licet simoniacus unicus tamen indubiae ordinationis episcopus ab Arsenianis iudicatur II, 356, 2. 761.

Marmutzas dictus Germanus patriarcha I, 282, 7.

Marpu vox coelitus missa I, 27, 17 sqq.

Martinus IV papa Michaëlem imp. excommunicat I, 505, 7. 18.

Martius mensis a Pachymere plerumque Cronius semel Boëdromion dictus II, 665.

Marules magnus archon milites aegre continet ab ulciscendis iniuriis Catelanorum II, 417, 3 sqq. Persas fugat ib. 14. spolia Catelanis concedit II, 418, 10. mittitur ad accessendos Cpolim Rontzerium eiusque socrum I, 505, 16. magnus dux creatus decipitur a Romoforto II, 587, 3 sqq. iubetur Thasi arcem recuperare II, 638, 9. Aeni arcem obsessam liberare ib. 18.

Maryandeni vexantur a Persis I, 221, 10 sqq. cantus lugubris artifices I, 653.

Maurozomas suspectus impudicae consuetudinis cum matrona principe multatur II, 156, 5.

S. Maximi martyris verba de processione S. Spiritus ut spuria reiciuntur II, 109, 13 sqq.

Maximus Planudes legatus missus ad Venetos II, 243, 7.

Megaloblachitae Ioanni despotae subiecti I, 83, 10.

Megistanum insigne magno logothetae concessum II, 59, 10.

Melas fl. II, 331, 1.

Meleae arx a Persarum obsidione liberatur II, 627, 16.

Melec sultan detentus ab imperatore I, 131, 5.

Melec Azatinis sultanis F. Tocharorum Kanem sibi conciliat II, 327, 17. satrapas Persarum sibi subiicit II, 328, 1. victus ab Amurio ad Persas fugit ib. 3 sqq. uxor eius Cpoli ad eum proficiscitur filiam obsidem relinquens II, 612, 10. Amurium supplicem trucidat II, 328, 20 sqq. ab Hale Amurii F. occiditur II, 329, 16.

Meletius multandus Romam missus I, 462, 15.

Meletius cognomento Sanctus lingua privatus cooperatur restitutioni Iosephi II, 17, 5 sqq.

Melias Iasites ignominiose traductus per urbem I, 394, 8.

Meliteniota archidiaconus adiuvat reconciliationem ecclesiarum I, 374, 9. dignitate in perpetuum privatur II,

- 21, 19. Vecco socio carceris mortuo adiungitur Metochitae II, 271, 2.
- Melotino cralis Serbiae F. despondetur Anna Michaëlis imp. F. I, 350, 18. 583.
- Menas monachus renuntiat Andronico imp. vaticinium Athanasii expatriarchae II, 359, 4. 472, 12.
- Mepe Iberiae Ioannis despotae filiam notham ducit I, 216, 14.
- mesazon nomen magistratus I, 352, 16.
- Mesembrea Andronico imp. tradita I, 350, 6. ab Osphenthithlabo occupatur II, 601, 4.
- mesites i. e. primicerius notariorum I, 257, 7.
- Mesothinia nomen legionis vel cohortis I, 310, 7. 581.
- Methodius Cosmae patriarchae frater missus ad imperatorem II, 250, 5.
- Methone I, 397, 13. portus oppositus Coronae I, 676. terrae motu concussa II, 393, 3.
- Metochita archidiaconus dignitate privatur II, 21, 19.
- Theodorus Metochita logotheta agelarum legatus in Cyprum et Armeniam II, 205, 6.
- Michaël despota imperium affectat I, 81, 19. Romanos vincit I, 89, 4. ad pacem inclinatur I, 107, 11. cum Ioanne despota foedus facit I, 215, 1.
- Michaël antea Demetrius dictus fit gener imperatoris et despota I, 242, 18. 439, 13. Terteris filiam ducit II, 304, 3 sqq. ab expeditione Michaëlis imp. morbo recedere coactus II, 315, 10. imperatori suspectus II, 396, 1. convictus carceri perpetuo addicitur II, 407, 16 sqq.
- Michaël Constantini regis Bulgariae F. paternum regnum frustra recuperare studet II, 265, 16.
- Michaël Ioannis sebastocratoris F. a Nicephoro despota fraude captus II, 72, 9. imperatori venditur ib. 12. carceri addicitur ib. 14. fugam frustra meditatatur II, 75, 19. carceri ignem subiicere satagens interficitur II, 76, 7. idem etiam Comnenus vocabatur II, 201, 6.
- mitris honorantur episcopi Graeci a Rom. pontifice I, 397, 19.
- Mitylene expilatur a Rontzerio II, 436, 19.
- Mocessi episc. missus ad Arsenium exsulem I, 286, 14.
- monachi rebellionem Philanthropeno suadentes excaecantur II, 229, 4. toto anno ieiunare iubentur ab Athanasio II, 618, 1.
- monasteria destructa restaurantur a Michaële imp. I, 164, 10.
- monasterium Acatonii I, 27, 19. Agalmatis I, 112, 1. S. Andreae in Crisi II, 85, 20. 133, 15. Aristinae ib. 14. Archistrategi II, 182, 13. S. Basilii II. 38, 17. Christi Benefactoris I, 365, 9. Cosmidii I, 475, 10. Dei qui est I, 342, 4. S. Diomedis I, 113, 14. Fontis I, 141, 15. Galesii I, 291, 1. Hierae I, 290, 6. Hodegorum I, 402, 16. Laurae II, 203, 7. S. Lazari II, 17, 8. 238, 3. Lipsae II, 378, 15. Magni Agri II, 203, 7. Manganorum I, 459, 2. S. Michaëlis archangeli I, 449, 6. Mossele II, 138, 2. 353, 20. 593, 15. Nigri montis I, 280, 9. Oxeense I, 270, 20. Pammacaristae II, 284, 1. Pantepoptae I, 315, 4. Pantocratoris I, 273, 12. Peribleptae II, 596, 1. Praecursoris I, 193, 3. Salvatoris I, 120, 5. 125, 19. Sanidum II, 214, 12. Sosandrorum I, 126, 7. Theologi I, 124, 14. Xeropotami I, 126, 11.
- Monembasia Romanis subiecta I, 205, 5.
- Monembasiotae ne Mpyrigeria ulciscantur prohibentur ab Andronico imp. II, 504, 11.
- moneta aurea non pari semper pretio II, 493, 17.
- Monoconstantinus episc. Neocaesareae missus ad Arsenium I, 286, 13.
- monopolia annonae plebem affligunt II, 461, 2. a patriarcha tolli non possunt ib. 6.
- montani rebellantes contra Michaëlem imp. ob Ioannem excaecatam oppugnantur I, 193, 17.
- Morea s. Moreum dicta Peloponnesus I, 180, 19. 586.
- Moschampar. v. Georgius.
- Mosynes vexantur a Persis I, 311, 11. 586.
- Mpyrigeria Tentza dictus a suis Mpyrigeria de Intensis Catelanus cum classe Madytum appellit II, 484, 16. Andronico imp. commendatus a

Rontzerio II, 485, 5. 492, 4. ab imperatore arcessitur II, 496, 8. magnopere honoratur ib. 18. fide imperatori sponsa creatur dux magnus II, 499, 2 sqq. offensus eius erga Catelanos liberalitate II, 503, 4. Callipolim redit ib. 10. ab eo obsessus per dolum inducias impetrat II, 528, 3. dux classis Amogabaricae frustra conatur Genuenses sibi conciliare II, 535, 14. proelio vix commisso deditionem sui facit II, 541, 5. Genuam abductus II, 578, 15. aufugit ad Catelanos Andronicum oppugnantes II, 640, 12. proelio civili ad Cassandream coorto occiditur II, 652, 1 sqq.

Mugulii i. q. Tochari I, 344, 15.
mutus surdusque subito sanatus II, 401, 5. 452, 15.

Muzalo hetaeriarcha ab Atmane victus Nicomediam se recipit II, 333, 13.

Andronicus Muzalo magnus domesticus Cloistam Raülis F. ducit I, 24, 2. occiditur I, 60, 6 sqq.

Georgius Muzalo protovestiarius Theodorum Cantacuzenam ducit I, 23, 20. declaratur Ioannis pueri tutor I, 39, 12. invidiam in se conflata frustra studet placare I, 40, 15. trucidatur a seditiosis I, 60, 6 sqq.

Stephanus Muzalo magnus drungarius missus ad conciliandos Catelanos ac Genuenses perit II, 398, 12 sqq.

Theodorus Muzalo logotheta generalis I, 495, 15. propter pertinationem in schismate iussu Michaelis imp. punitus resipiscit I, 496, 5. suadet Andronico imp. restitutionem schismatis II, 15, 5. comburendum offert libellum quo ecclesiarum paci assentitur II, 26, 8. honoratur magnopere II, 59, 9. Arsenianis favet ib. colloquio cum Vecco interest II, 90, 5. commentarium Marci monachi reprobatur II, 118, 17. libello perscribit laudes Athanasii patriarchae II, 145, 3 sqq. eum libellum improbat comburitque II, 177, 9. filia eius Constantino imperatoris F. nubitur II, 180, 9 sqq. moribundus veniam petit a laesis clericis I, 192, 10 sqq. monachi habitu indutus obit ib. sepelitur Nicaeae in monasterio Tornicii II, 193, 2.

Mytzes Mesembream Michaeli imp. tradit I, 350, 5. eius filius Ioannes imperatoris filiam ducit et fit rex Bulgariae ib. 12. 435, 13. 438, 16.

Myzaces rebellionem machinatur contra Andronicum imp. II, 593, 7. Nastratius Amurii Halis frater diu apud Romanos obses II, 327, 10.

navalis potentia Romanorum negligentia pessumdatur II, 69, 8.

Neadis Speculae locus ab Alanis occupatus II, 575, 6.

negligentia custodum aerarii punita ab Ioanne imp. II, 296, 5.

Neophytus monachus comes Athanasii Alexandrini in Armeniam legatus II, 204, 5.

Nicaea falso nuntio turbata I, 244, 7. obsidetur II, 412, 18.

Nicander Larissensis loco motus Chalazae opera eum ulciscitur II, 66, 2.

Nicephorus Ephesi episc. patriarcha factus I, 117, 2. obit Nymphaei I, 126, 12.

Nicephorus Michaelis despota F. Strategopulum capit I, 89, 11. Annam Eulogiae F. ducit I, 243, 6.

Nicephorus episc. Cretensis Cpolim fugit II, 241, 13. legatur ab imperatore ad Venetos ib. a synodo ad Ioannem Cosmam II, 349, 13. iram imperatoris incurrit II, 377, 9.

Nicetas Heracleota mittitur a synodo ad Arsenium I, 113, 13.

Nicetas Thessalonicensis in Dyrrhachiensem thronum promovetur I, 126, 15. Dyrrhachium terrae motu destructum relinquit I, 357, 17. Theoleptum Philadelphicensem reprehendit II, 248, 6.

Nicetas Maroniensis e chartophylace Thessalonicensis episc. processionem S. Spiritus docet II, 28, 17.

Nicolaus III papa a Pachymere lapsu memoriae Urbanus dictus I, 461, 10. 763.

Nicolaus Alexandrinus depositionem Arsenii patriarchae reprobatur I, 27, 20.

Nicolaus monachus episc. Prusae factus II, 88, 3. Romanorum communionem improbat ib. 9. ob id reprehenditur a Vecco ib. 16. exactoratur a Gregorio Cyprio patriarcha II, 133, 3 sqq.

Nicomedis epigramma II, 661.
 Nicomedia obsidetur II, 412, 16.
 Niger mons I, 280, 9.
 Nili pseudomonachi Siculi prava doctrina I, 218, 16.
 Nogas dux Tocharorum sibi regnum condit I, 344, 13. delenitur ab imperatore I, 344, 7. Lachanam supplicem trucidat I, 466, 20. auxilia imperatori mittit I, 525, 8. victus occiditur a Tuctai II, 263, 15 sqq.
 Gregorii Nostongi arrogantia I, 65, 12.
 Nostongus Ducas ex primicerio aulae magnus hetaeriartha creatus II, 428, 14. ab Attaleota Magnesia excluditur II, 429, 2. imperiose tractatur a Rontzerio ib. 5. Cpolim secedit ib. 10. accusando Rontzerio imperatorem irritat II, 430, 10. dignitatibus privatus in custodiam datur II, 433, 5. eius scribe ignominiose tractatur ib. 1.
 Nostongonissa monacha Arsenianorum factioni addicta I, 292, 7.
 novella Andronici imp. de ordinationibus II, 200, 7.
 Octai secundus imperator Mogulensium II, 807.
 Oenaeota lampadarius ad Arsenium amicum missus I, 290, 3.
 omen ex evangelio sumptum II, 146, 11. e nomine Arsenii II, 147, 9.
 Opicius Spinola dux Gibellinorum II, 598, 13. 773.
 optimatibus praefectus Michaël Palaol. I, 24, 15.
 Orestias obsidetur ab Amogabaris II, 603, 11.
 Oreum captum a Romanis I, 205, 3.
 Orthodoxiae dominica II, 32, 10. 281, 5.
 Ortogrules Othmanis pater quo anno mortuus sit II, 829.
 osculo invicem se salutare die Paschae Graeci solent II, 49, 6.
 Osphentisthlabus Terteris F. obses apud Romanos II, 267, 12. patri redditur ib. 15. Encone ducta ditatur dotali pecunia II, 265, 1. Bulgariae regnum affectat ib. 7. Tzacam levitum circumventum trucidat ib. 10. Ioachimum patriarcham interficit ib. 13. rex Bulgarorum fit ib. 15. Terterem patrem a Romanis redemptum in regnum non restituit II, 267, 5.

contra Romanos arma movet II, 406, 4. arces ab Eltimere receptas munit II, 558, 19. Anchialum et Mesembream occupat II, 601, 2. cum Agathopolitanis de deditione transigit ib. 5. Alanis auxilia mittit ib. 6. foedus cum Catelanis facit II, 606, 16. Michaëlis imp. filiam in matrimonium petit II, 628, 12.

Othmanis genus ex monumentis Arabum II, 826.

Oxea insula I, 270, 20.

Pachomii ager I, 488, 8. 532, 5.

Georgius Pachomius imperatori suspectus excaecatur I, 487, 15.

Georgius Pachymeres ubi natus et educatus sit I, 11, 1. protecdicus et dicaeophylax ib. 4. qua fide historiam scripserit ib. 6 sqq. legatur ad Arsenium expatriarcham I, 285, 19. periclitatur ad Galenolimena I, 288, 16. adiuvat Iasiten in componendo libello pro schismaticis I, 380, 5. Vecci patriarchae abdicationem litteris consignat I, 455, 5. ad Gregorium patriarcham mittitur II, 126, 12. promittit ulteriorem hac historiam II, 650, 15.

Palaeologi:

Andronicus Michaëlis imp. F. I, 159, 17. Annam Pannoniae regis F. ducit I, 318, 5. coronatur imperator cum uxore ib. 17. expeditio eius in Orientem I, 468, 21. Tralles restauratas Andronicopolim vocat I, 469, 2. patri moribundo eucharistiam ministrandam curat I, 530, 16. imperare solus incipit II, 11, 1. animo deficit ab auctoritate ecclesiae II, 12, 5. primus subscribit litteris regiis addito mense II, 13, 2. manum habet in scribendo paternae similem ib. 16. consensum suum in ecclesiarum pacem reprobat II, 14, 5 sqq. Iosephum in thronum restituit II, 16, 15. patrem mortuum catu funebri dignari vetat II, 36, 12. 121, 5. inter Iosephitas et Arsenianos medius II, 42, 13. Georgium Cyprium evehit ad patriarchatum II, 43, 1 sqq. pacem facit cum Tertere II, 57, 3. Asani titulum despotae Romaidis concedit ib. 13. factionibus pacandis conventum indicit ib. 18 sqq. convenit cum Arsenianis ut eorum controversiae divino ostento decendantur II,

60, 10 sqq. laetatur reductis ad frugem Arsenianis II, 62, 13. resiliens a pactis ancipiti quaestione implicat II, 63, 6. aegre fert fugam Cotanitzae II, 67, 12. Michaëlem Ioannis Ducae F. sibi prodendum curat ib. 13. Tarchanotam cum copiis Demetriadem mittit II, 68, 4. rem navalem negligit II, 71, 2. Michaëlem captum carcere detinet II, 72, 9. Arsenianos reconciliare iterum frustra tentat II, 81, 13. ducit secundam coniugem Irenen Montisferatensis marchionis F. II, 87, 13. Vecchi cum patriarcha disputationi interest II, 89, 19. ab Ioanne Lascaaris F. excaecato impetrat ut iuri imperii renuntiet II, 103, 16. Blachos sibi suspectos vexat II, 106, 4. ossa patris Selybriam transferri curat II, 107, 14. Gregorio patriarchae abdicationem suadendam curat II, 121, 13. 126, 1. eum orthodoxum declarat II, 129, 2 sqq. rursus tentat reconciliationem Arsenianorum II, 134, 13. Ioannem Tarchanotam varie vexatum tandem tanquam imperium affectantem in carcerem coniicit II, 135, 7 sqq. Nymphaeum se confert II, 153, 3. Michaëlem filium in imperium evehere studens repulsam patitur a clero II, 197, 12. edit novellam de ordinationibus II, 199, 6. eius facilitas rei publicae pernicioosa II, 208, 15. Cretensi militia utitur II, 209, 3. subditos tributis exhaurit ib. 9. Philanthropenum rebellem placare studet II, 229, 9 sqq. ea seditione oppressa Deiparam veneratur II, 230, 17 sqq. instaurat iudicia II, 236, 18. legatos ad Venetos mittit II, 243, 7. criminationes sui diluit oratione ad populum II, 245, 3. sultanem fratris titulo appellare non gravatus Romanum pontificem vocare patrem non sustinet II, 246, 13. perturbatur ob anathema ab Athanasio sibi intortum II, 250, 17. Ioannem Tarchanotam Orienti praeficit II, 258, 1. Osphentisthlabo regnum Bulgariae affectanti adversatur II, 265, 16. crali Serbiae Rudociam sororem et ea recusante propriam filiam offert in matrimonium II, 272, 14 sqq. Thessalonicam profectus II, 278, 9. patriarcham eludit II, 281, 4. cra-

lem honorifice excipit II, 286, 14. reversus Cpolim Cosmam exorat ut patriarchatum resumat II, 292, 7. Ioannem Ephesinum in integrum restituere studet II, 298, 11. a Cosma alienatus II, 292, 7. ei reconciliatur II, 302, 7. a Venetis oppugnatus II, 322, 13 sqq. pacem cum iis init II, 326, 16. abdicatione Ioannis Cosmae conturbatur II, 343, 14. Cuximpaxis opera utitur ad coercendos Persas II, 345, 5. ad Arsenianos se inclinat II, 353, 15 sqq. Athanasium in thronum restituere satagens episcopos ei reconciliare studet II, 365, 13 sqq. a Ioanne Cosma minis anathematis constringitur II, 376, 5. Athanasio patriarchatum reddit II, 382, 18. annua stipendia intervertit II, 390, 2. Rontzerium operam suam contra Persas offerentem admittit II, 395, 3. magnos in eum honores confert ib. 9 sqq. Osphentisthlabo Eltimerem opponere studet II, 406, 14. bona Michaëlis despotae Michaëli F. donat II, 408, 17. filium contra Osphentisthlabum mittit II, 407, 9. orationem habet ad reconciliandos Arsenianos II, 461, 15. insolentia eius in patrem matrem et priorem coniugem II, 465, 15. Rontzerium et Catelanos obiurgat II, 486, 5. iudicium adversus eos delatum negligit II, 489, 12 sqq. pecuniam in Rontzerium profundit II, 493, 10. monetam publicam adulterat ib. 17. arcessit et splendide excipit Mpyrgerium II, 496, 8. cogitur offerre Rontzerio summas dignitates II, 505, 9 sqq. Catelanos concione terrere conatur II, 514, 7 sqq. Constantini fratris filium panhypersebastum creat II, 516, 17. Rontzerium demulcet II, 517, 13. Genuensium societate excidit II, 544, 19. tumultuantem populum concione castigat II, 546, 5. connivet ad Athanasii patriarchae in ecclesiasticos acerbiter II, 559, 10 sqq. Catelanos ad pacem frustra invitat II, 564, 10. arces Orientales periclitantes adiuvat II, 588, 8. legatos mittit ad Carmpantanem ib. 11. ad Genuenses II, 591, 1. Hilari-nem monachum protegit II, 596, 1 sqq. Athanasio Cpolitano nimio indulget II, 615, 5. Genuensium cum Cate-

lanis pacem turbare frustra conatus ab illis conciliari Catelanis petit II, 624, 13 sqq. Osphentisthlabum affinitatem suam petentem differt II, 628, 12. Bizyam servat II, 630, 15. Rhodios contra Frerios Hierosolymitanos adiuvat II, 635, 19. Marulem mittit ad loca nonnulla recuperanda II, 638, 9. Gidam et Tzimen in partes suas tentat allicere II, 641, 7. quando natus et mortuus sit II, 776.

Andronicus viduam Andronici Muzalonis ducit I, 109, 10.

Andronicus protostrator in carcere mortuus annua memoria honoratur II, 207, 7.

Anna Michaëlis imp. F. desponsa filio cralis Serbiae cur non nupserit I, 350, 16 sqq. Michaëli despotae iuniori nubit I, 440, 9.

Anna Eulogiae Palaeol. F. v. Anna.

Constantinus Michaëlis imp. frater sebastocrator et Caesar creatus I, 108, 3.

Constantinus Porphyrogenitus Michaëlis imp. F. I, 183, 16. missus cum exercitu in tractus Occiduos I, 474, 10. Cotanitza capto redit I, 497, 10. eum servare studet I, 498, 3. Andronico fratre in regnum evecto vestes purpureas deponit I, 499, 18. Athanasio monacho favet II, 108, 6. praemissus in Orientem II, 153, 1. turrim Nymphaei exstruit II, 226, 7. Maurozomam dire tractat II, 156, 5. Andronico imp. suspectus ib. 12. eius opes II, 157, 6. odium Andronici fratris incurrit II, 159, 20. carceri mancipatur II, 160, 5. Cpolim portatur II, 164, 19. ducitur Thessalonicam II, 279, 6. aegrotus se permittit Athanasio patriarchae II, 424, 6. eius filius panhypersebastus creatur II, 516, 17.

Constantinus despota Andronici imp. F. ex Anna Ungara II, 87, 7. Muzalonis protovestiarii filiam ducit II, 181, 13.

Helena Michaëlis F. Manfredi regis Apuliae uxor I, 83, 1.

Eudocia Michaëlis imp. F. nubit principi Lazorum I, 522, 18 sqq. marito mortuo redit Cpolim II, 270, 9. crali Serbiae nubere recusat II, 273, 9 sqq. coniugium filii cum Chumni filia probare se simulat II, 287, 10 sqq.

Georgius Pachymeres II.

ad id conciliandum profecta ad Lazos contrarium agit II, 289, 2.

Eudocia Pulcheriae mittit imaginem Deiparae a S. Luca pictam I, 160, 8.

Eulogia soror Michaëlis imp. ei carissima I, 127, 20. suadet ei ut Ioannem puerum in ordinem redigat I, 128, 19. favet impense schismaticis I, 379, 16.

Euphrosyna Michaëlis imp. F. notha nubit Nogae principi Tocharorum I, 344, 7. Asanem servat I, 467, 13. Enconen Mancusi F. e sacro fonte suscipit II, 265, 3.

Ioannes Michaëlis frater magni domestici dignitate ornatur I, 81, 1. missus in tractus Occiduos cum exercitu bene res gerit I, 106, 17 sqq. fit sebastocrator I, 107, 9. Caesar et despota I, 108, 3. mittitur adversus Michaëlem despotam I, 205, 7. eum vincit I, 214, 13. in Orientem ducit I, 215, 15. eius virtutes I, 216, 8. imperium tuetur I, 310, 2. regnantibus suspectus I, 320, 18. Ioannem Nothum debellat I, 324, 8. vincitur ab eo I, 328, 8. adiuvat classem contra Latinos I, 334, 8. deponit insignia despotae I, 335, 12.

Ioannes Andronici imp. F. creatur despota II, 197, 4. Chumni filiam ducit II, 378, 20. aedes Michaëlis Angeli dono accipit II, 409, 2. praefectus urbis II, 408, 3. fit marchio Montisferrati II, 598, 10 sqq.

Irene Michaëlis imp. F. nubit Asani I, 440, 1. Ternobi cupide excipitur I, 447, 6. inde fugit I, 448, 15. coniuge mortuo Cyzicum ad generum mittitur II, 421, 12. eum accusatum defendere satagit II, 431, 7. imperatori se Cpolim invitanti non obsequitur II, 505, 16. proditiōis accusata custoditur II, 634, 11.

Irene Andronici imp. F. notha Ioanni duci Pelasgorum nubit II, 754.

Maria Eulogiae F. nubit Alexio Philae I, 108, 21. vidua Constantino Bulgariae regi nubit I, 342, 16. maritum concitat contra imperatorem I, 344, 5. schismati favet I, 427, 12. Aeliae patriarcham et sultanem Palaestinae sollicitat contra imperatorem I, 428, 1. Sphentisthlabum adoptatum interficit I, 430, 4. Lachanae nubit et iterum coronatur

regina Bulgariae I, 443, 2 sqq. imperatori dedita custodiae mandatur I, 447, 3 sqq.

Maria Michaëlis imp. F. notha desponsa Chalaū I, 174, 13. eum mortuum reperiens nubit eius filio ib. 21.

Maria Andronici imp. soror Carpantani desponsa II, 620, 15. Atmanem minis irritat II, 637, 6.

Martha Michaëlis soror praestigiarum rea cruciatur I, 33, 21 sqq. monacha Arsenianis favet I, 292, 7. 294, 10. 13 sqq.

Michaël a Theodoro imp. in carcerem coniectus I, 25, 4.

Michaël magnus conostaulus I, 21, 2. Theodoro imp. suspectus conicitur in carcerem ib. 11. liberatus I, 22, 8 sqq. summis honoribus ornatur I, 23, 10. ad Persas fugit I, 25, 14. reconciliatus imperatori dux mittitur Epidamnū ib. 21 sqq. imperii praesagium accipit I, 27, 17 sqq. vinctus reducit a Chadeno I, 29, 14. fit tutor Ioannis principis I, 66, 12. magnus dux I, 68, 1. conciliat sibi populum largitionibus I, 71, 7. clerum I, 72, 12 sqq. impetrat despotae titulum I, 74, 7 sqq. declaratur collega imperii I, 81, 15. 96, 15 solvitur pristinis iuramentis I, 95, 4. arces in confiniis munit I, 99, 6. solus coronatur I, 101, 13 sqq. legatos undecunque accipit I, 105, 20. fratres et reliquos proceres honorat I, 107, 9. 108, 3. Selybriam capit I, 110, 5. Galatam frustra oppugnat I, 122, 1. puerum collegam exauctorat I, 127, 11 sqq. eius post expugnatam Cpolim concio I, 153, 9. restituit Arsenium in patriarchatum I, 172, 2. iterum coronatur I, 173, 15. cum Tocharis et Aethiopibus foedus init I, 174, 13 sqq. sorores Ioannis principis viris collocat I, 180, 15. Annam viduam Ioannis imp. ducere cogitat I, 181, 9. moenia Cpoleos restaurat I, 186, 11. puerum collegam exaecat I, 191, 18. ob id excommunicatur a patriarcha I, 203, 2. Bulgaros debellat I, 210, 1. ab insidiis Azatinis sultanis graviter periclitatur I, 231, 19 sqq. patriarcham accusat I, 257, 5. damnatum et depositum I, 268, 6. in Oxeam insulam relegat I, 270, 12. concio eius contra Arsenianos I, 273, 14. Ger-

manum in patriarchatum promovet I, 278, 17. clam adigit ad abdicandum I, 296, 13 sqq. Barlaamum exaecatū perpetuo carceri addicit I, 302, 4 sqq. Iosephum patriarcham creari curat I, 304, 3. ab eo solvitur anathemate I, 306, 11. Andronicum F. collegam imperii assumit I, 318, 17. cum rege Bulgarorum foedus componit I, 342, 16. Nogam principem Tocharorum sibi conciliat affinitate I, 344, 7. Mesembream accipit I, 350, 6. affinitatem cralis Serbiae frustra tentat I, 350, 17. legatos ad regem Francorum mittit I, 361, 5. parat contra Carolum I, 364, 3 sqq. ad ecclesias conciliandas animum applicat I, 369, 9 sqq. Veccum in suas partes pertrahit I, 380, 16. clerum varie urget ad pacem admittendam I, 386, 7 sqq. legatis Romam missis rem conficit I, 395, 16 sqq. Gregorium papam proclamari curat I, 399, 16. Veccum patriarcham facit I, 402, 20. Icarium classi praeficit I, 413, 15. Genuensium fastum deprimit I, 419, 10. Asanem regem Bulgariae facit I, 440, 4. promulgat novellam de Stauropegis I, 452, 1. Veccum exauctoratum in patriarchium reducit I, 455, 13. episcopos quosdam Romam mittit puniendos I, 462, 15. expeditionem ad Sangarim suscipit I, 502, 1. se excommunicatum a Martino papa aegre fert I, 505, 7. Latinos captos triumpho per urbem traducit I, 515, 2. 17. Lazorum principem generum facit I, 520, 19. Tocharos arcessit contra Ioannem Sebastocratorem I, 524, 16. in mari periclitatur I, 527, 3 sqq. obit I, 528, 15 sqq.

Michaël Andronici imp. F. infans insignibus imperii ornatur II, 87, 7. coronatur imperator II, 195, 1. Mariam Armeniam ducit II, 205, 13. cum patre proficiscitur Thessalonicam II, 279, 3. redit II, 290, 8. in Orientem missus rem male gerit II, 310, 7 sqq. fugit Pergamum II, 318, 2. Pegas transit I, 391, 1. ibi aegrotans a Deipara sanatur ib. 5 sqq. Cpolim redit II, 405, 7. contra Osphentisthlabum ducit II, 445, 10. recentibus coactis militibus II, 446, 7 sqq. Bulgaros infestat II, 447, 7.

Osphentisthlabo et Eltimeri resistit II, 481, 1. **Rontzerium** splendide excipit II, 523, 10. victus a **Catelanis** II, 549, 3. arce **Didymotichi** se continere cogitur II, 562, 13. coërcetur a patre temeritas eius II, 608, 5.

Theodora vel **Theodosia** **Marthae** **Palaeol.** et **Tarchaniotae** **F.** **Balanidiotae** desponsa **Caballario** nubere recusat I, 33, 21 sqq. **Balanidiota** marito mortuo monacha fit et **Arsenianis** favet I, 296, 5.

Theodora **Michaëlis** imp. vidua quaerit e patriarchis quid a se factū opus sit ad iuvandam animam viri defuncti II, 16, 8. exigitur ab ea ne postulet ei persolvi iusta funebria II, 55, 5. cogitur renuntiare conventioni ecclesiarum ib. 121, 5 sqq. **Theodoro** **F.** titulum despotae frustra expetit II, 181, 14. queritur de custodia **Constantini** **F.** II, 188, 1. mortua splendide sepelitur II, 377, 19.

Theodorus despotas **Andronici** imp. ex **Irene** **F.** II, 598, 12.

Theodorus **Andronici** imp. frater nunquam impetrat titulum despotae II, 181, 14. sebastocratoris dignitatem respuit II, 182, 3.

panhypersebasti ornantur insignibus gilvis II, 517, 4.

Paniensis episc. **Romoforto** operam navare creditus ultro imperatorem adit II, 623, 7.

Pannoniae rex captivam aliquam ducit uxorem I, 318, 2.

Pantepopteni monachi **Iosepho** patriarchae infensi I, 315, 4.

Pantoleon mercator filiam adoptivam **Osphentisthlabo** collocat II, 265, 1.

papias cuius dignitatis nomen sit I, 588.

Papylae urbis custodia magno **tzaū-**sio commendata II, 13, 2.

Parasceue dies mortis **Michaëlis** imp. I, 532, 7.

Pegae urbs lue desolatur II, 415, 4. multatur ab imperatore ob intromissum **Rontzerium** ib. 8.

Peloponnesus terrae motu concussa II, 393, 3.

pensiones ab **Andronico** imp. interversae II, 390, 2.

penulae sacrae antistitum damnatorum discerptae II, 52, 16.

Perdiccas medicus naso truncatus I, 487, 9.

Pergamenus episc. recusat subscribere novellae de ordinationibus II, 200, 11.

Persae **Philanthropeni** partes secuti poenas dant II, 227, 14. imperii fines incursant II, 232, 1. movente contra se **Michaële** iuniore terrentur II, 311, 1 sqq. eum in fugam vertunt II, 312, 4 sqq. terras et maria latrociniis infestant II, 343, 20. duces subinde mutant II, 346, 12. ipsam **Cpolim** trepidatione implent II, 388, 5. suburbana desolant II, 410, 18. a **Choerobosco** fugantur II, 443, 8. eum victum occidunt ib. 15. ab **Alanis** vincuntur II, 452, 8. a **Catelanis** fraudantur II, 572, 15. proelio navali caeduntur a **Murisco** II, 573, 6. **Thraciam** vastant cum **Latinis** coniuncti ib. 15. **Cubuclea** capiunt II, 580, 7. **Atina** duce in Occidentem transeunt **Amogabaris** militatum II, 585, 14. ab **Hilarione** vincuntur II, 596, 1 sqq. in **Rhaedesti** oppugnatione dimicandi acrimoniam remittunt in gratiam **Andronici** imp. II, 613, 13. eorum duces **Amogabaris** suspecti in carcerem coniiciuntur II, 631, 18 sqq. e castris **Amogabarorum** aufugiunt II, 633, 16. **Carpantanis** adventu terri fugae se mandant II, 651, 7.

Pharengas **Tzimes** **Romanis** contra **Persas** opem fert II, 393, 10. **Catelanorum** iniurias cohibere frustra conatus ab iis recedit II, 399, 10. **Madytum** capit II, 578, 1. 602, 7. rex **Siciliae** nominatur II, 604, 16. duras imperatori pacis condiciones proponit II, 625, 16. **Brysis** arcis obsidionem solvit II, 629, 8. **Bizyam** obsidet ib. 13. meditatur transitum in partes imperatoris II, 634, 3. consilium mutatum dissimulat ib. 6. imperatori sororis eius prodicionem defert ib. 11. **Romanos** impedit ne **Mpyrigerii** navem capiant ib. 20. detegitur eius fraus II, 635, 5. **Aeni** arcem cuniculis oppugnat II, 639, 1. **Mpyrigerio** se et socios subiici boni consulit II, 640, 8. iterum promissis tentatur ab imperatore II, 641, 9. victus capitur a **Romoforto** II, 652, 4. dimissus supplex a magno domestico servatur ib. 10.

- Pharentzanezas Amogabarus transfuga ab Andronico benigne excipitur II, 635, 15.
- phiala locus extra ecclesias II, 22, 11. 722.
- Philadelphia a Carmanis obsessa II, 421, 6. liberata a Rontzerio II, 427, 4. magnopere ab eo vexatur II, 428, 7.
- Philanthropenus custos Magnesiae II, 400, 13.
- Alexius Philanthropenus protostrator creatus I, 109, 15. classi praefectus insulas vastat I, 209 5. Latinos vincit I, 334, 8. magnus dux creatur I, 337, 4.
- Alexius Philes magnus domesticus I, 206, 1.
- Theodorus Philes excaecatus a Theodoro imp. I, 24, 6.
- Philippus Caroli regis Apuliae nepos Ithamarem ducit II, 202, 3. urbes dotis nomine promissas sibi vindicat II, 450, 18.
- Philippus dux classis Siculae Muriscum victum capit II, 585, 1 sqq. a Murisco antea captus et clementer tractatus gratiam parem ei refert II, 585, 9.
- Philippus magnus dominus II, 44 9.
- Phocaeae fodinae aluminiis Manuëli Genuensi donatae a Michaële imp. I, 420, 5.
- Photii de processione S. Spiritus iudicium II, 28, 21.
- Phrangopulus laesae maiestatis reus I, 284, 16.
- Phrantzaena coniux Philippi magni domini II, 44, 12.
- piacula indicta purgandae communicationi cum Latinis II, 20, 14 sqq.
- Pinacas Heracleensis episc. praeficitur sacris palatinis I, 305, 5.
- pincerna Angelus Orestiadem defendit II, 603, 17.
- Pisani Cpoleos inquilini consulem sibi praeficiunt I, 163, 2.
- Planudes monachus legatus ad Venetos II, 243, 7.
- pons Iustinianus super Sangarim II, 712.
- Ponti Euxini navigatio Genuenses ditat I, 419, 18.
- Potestas nomen magistratus Genuensium Cpoli habitantium I, 162, 17.
- praetoria dignitas insignibus suis privata II, 517, 4.
- Princeps nomen proprium dynastae Peloponnesi I, 402, 6. 596.
- prothieracarii dignitas Muzaloni collocata I, 24, 4.
- Prusa locus exsilii Vecco indictus II, 36, 6. obsidetur ab Atmane II, 415, 3. subacta vexatur II, 597, 14. 830.
- Ptolemais Christianis erepta II, 86, 17.
- Purpura pars palatii Cpolitani puerperis addicta I, 183, 26. 644.
- pyramides in supellectile imperatoria quae sint I, 681.
- Pyrgii oppidum expilatum a Rontzerio II, 436, 16.
- Pysolatrae qui sint II, 134, 20.
- Quinquecclesiensis Moschamparis socius Gregorii patriarchae tomum accusat II, 115, 14.
- Radosthlabus sebastocrator Bulgariae opibus praecellit II, 266, 6. profugus ab imperatore cum copiis remittitur in patriam ib. 16.
- Alexius Raül protovestiarii dignitate privatus a Theodoro imp. I, 23, 18. Cloista eius F. Muzalonis coniux I, 24, 2. eius filii summam potestatem ambiunt I, 65, 4.
- Alexius Raül classi praefectus II, 69, 8. mittitur cum copiis revocatum Alanos II, 319, 15. ab iis vulneratur II, 321, 8.
- Isaacius Raül excaecatur I, 484, 5. destinatur legatus ad Philanthropenum rebellem II, 230, 10.
- Manuël Raül excaecatus relegatur Cenchreas I, 484, 5 sqq.
- Raülis Crassi domus diripitur II, 532, 10.
- Reachubis nomen duo loca significans II, 547, 7.
- Redefrans Arabibus dictus S. Ludovicus II, 811.
- reginae nomen despotarum uxoris datum II, 732.
- rex Armeniae Cpoli cum Frerüs Italis degit II, 242, 10.
- Rhaedestus exilio destinatur clericis pacem recusantibus I, 391, 15. eo appellit Michaël imp. a tempestate periclitatus I, 528, 7. oppugnatur ab Amogabaris II, 586, 11. liberatur II, 613, 8. Rhaedesti tur-

- ris capta a Romoforto II, 621, 16 sqq. recuperatur a Tzurulensibus II, 627, 5.
- Rhodus terrae motu concussa II, 393, 1.
- Rhos Solymas dux Latinorum Belagrada oppugnantium I, 509, 14. capitur I, 513, 5 sqq.
- rhos phalangii species I, 600.
- Romofortus dux Latinorum contra Romanos militantium voluntatem transfugiendi simulat II, 587, 6. fraus eius detegitur II, 588, 3. cum Osphentisthlabo foedus init II, 606, 16. Eliae arcem occupat II, 621, 10. turrim Rhaedesti expugnat ib. 16. imperatori durissimas pacis condiciones proponit II, 625, 8. reliquis ducibus ad Cassandream devictis totius exercitus dux existit II, 652, 1.
- Rontzerius s. Rogerius Italus cum classe Cpolim appellit II, 393, 6. dictus e milite templi ad vitam piraticam transiisse ib. 18. navat operam Theuderico Siciliae regi contra Carolum II, 394, 3. exposcitur ad poenam a papa ib. 16. incolumis dimissus a Theuderico opem suam offert Andronico imp. ib. 18 sqq. dux magnus creatur et ducit Mariam Asanis F. II, 395, 9. cum Genuensibus pugnat II, 398, 7. eius milites grassantur in Cyzicenos II, 399, 5. fugat Persas II, 425, 12. Chranislabum carnificibus strangulandum tradit II, 426, 3. Alisyrum vincit II, 427, 4. Philadelphiam obsidione liberatam ib. 15. vexat II, 428, 7. Attaleotam imperatori reconciliat II, 429, 10. Cula et Furnis castris receptis saevit in eos a quibus dedita sunt II, 435, 17. Magnesienses seditiosos frustra oppugnat II, 440, 6. obsidione soluta Madytum traicit II, 418, 12 sqq. Mpyrigeria imperatori commendat II, 485, 5. 492, 4. alienatus ab imperatore II, 505, 16. Cpolim ire recusat II, 506, 5 sqq. Caesarea dignitate ornatur II, 508, 8 sqq. concionem superbam ad suos habet II, 510, 8. Caesar acclamatur II, 522, 3. fraudibus imperatorem implicat ib. 12. a Michaelē Palaeol. splendide exceptus II, 523, 10. trucidatur ab Alanis II, 525, 10. eius comites carceri mancipantur II, 526, 12. comburuntur II, 554, 17 sqq.
- Rucha monachus praepositus supplicetili ecclesiae I, 172, 19.
- Rucratines Iaphatinis sultanis F. cum Azatine fratre de regno certat II, 609, 12. eum fugat II, 611, 3.
- Rucnodinus sultan Aegypti II, 815.
- Sabas monachus Andronicum et Constantinum Palaeologos fratres committit II, 158, 17 sqq. clerum vexat II, 162, 18 sqq.
- Salampacis Persae vidua coniugium Alexii Philanthropeni respuit II, 211, 9.
- Salpacis cognomen ducis Persarum I, 472, 8.
- sancti dicti imperatores tincti I, 507, 3. II, 301, 12.
- Sangaris fl. munitus praesidiis contra Persas I, 504, 5. ponte oneratus ab Iustiniano et derivatus in alium alveum II, 330, 12. 712.
- sanguinis ostenta II, 54, 12. 81, 19 sqq.
- Sardensis arcis praesidiarii Persas intromittunt II, 403, 6 sqq. eos fraudis compertos occidunt II, 404, 10.
- Sasan adversus Mantachiam dominum seditiosus fit dux Persarum II, 589, 5. Ephesum subigit ib. 9.
- Saturni stella Cpoli meridie conspicitur II, 49, 16.
- scaramangium insigne dignitatis senatoriae II, 504, 6. 717.
- scipio insigne ducis magni II, 498, 8.
- Scuteris Chumnus Orestiadem strenue tutatur II, 603, 17 sqq.
- Scythae pueri ab Aethiopibus emti educantur ad militiam I, 176, 13.
- Danubii accolae II, 80, 18. debellantur ab Umpertopulo II, 80, 18.
- Securigerorum cohors ad palatium imperatorum excubare solita Michaelē Ioannis Sebastocratoris F. obtruncat II, 77, 6.
- seditio Cpolitanorum II, 530, 15.
- Selybria Latinis erepta I, 110, 5 sqq.
- Senacherib Malus cognominatus quidam iudex I, 92, 4. aegre refert receptam a Graecis urbem I, 149, 6.
- Serborum iniuriae in legatos imperatoris I, 354, 3.
- Serrani interpretatio loci Platonis emendata II, 769.

Severi imp. edictum de servis labore non gravandis II, 648, 6.

Sibyllae prophetia de imperio Othmanidarum II, 831.

sigillum Michaëlis imp. I, 688.

Simonis Andronici imp. F. crali Serbiae vix octenius in matrimonium datur II, 275, 5 sqq.

Sisinii canones de matrimoniis I, 440, 9. 679.

Siurus stratopedarcha Tzancratorum copias cogit contra Persas II, 414, 1. devincitur ib.

Smiltzus in regnum Bulgariae electus a Noga huius filio Tzacae cedere cogitur II, 266, 11. eius vidua Andronicum imp. adit connubia tractatum II, 558, 17.

Smyrnensis episc. renuit subscribere novellae de ordinationibus II, 200, 11. obstat restitutioni Ioannis Ephesini II, 299, 2.

soleas ecclesiae instauratur a Michaële Palaeol. I, 173, 1. quid sit I, 606.

Solymampaxis dux barbarorum Romanos oppugnantium his conciliatur II, 345, 12 sqq.

somnium praesagum eventu patratum II, 607, 18.

Sophonias monachus missus in Apuliam ad procurandas nuptias nihil proficit II, 202, 9 sqq.

S. Sophronius Hierosolymitanus antistes II, 465, 5.

Sphenthilabus adoptionis specie deceptus occiditur a Maria Bulgariae regina I, 429, 18 sqq.

Spinulus e primariis Genuae Andronico imp. affini classem auxiliarem a Genuensibus mitti procurat II, 598, 8.

S. Spiritus ex Filio processio testimoniis patrum probata II, 27, 16.

sportulas tribui ordinantibus ab ordinatis probatur ab episcopis nonnullis, ab imperatore damnatur II, 199, 9.

statua S. Michaëlis archangeli terrae motu deiecta II, 234, 16.

Stephanus Uresis cralis Serbiae affinis fit Michaëli imp. I, 350, 18 sqq. eius sordes domesticae I, 351, 16.

Stephanus frater maior cralis Serbiae verus heres regni II, 273, 18.

Strategopulina Constantino Por-

phyrogenito Palaeol. exosa ab eo veratur II, 154, 14 sqq.

Alexius Strategopulus Caesar a Nicephoro Michaëlis despotae F. victus capitur I, 89, 10. liber dimittitur ib. 16. contra Michaëlem iterum rebellem mittitur I, 137, 20. Cpolim capit I, 140, 6 sqq. a Michaële despota victus et ad Manfredum missus inde redimitur I, 89, 18.

Michaël Strategopulus vice imperatoris praesidet synodo Blachernensi II, 52, 3. conicitur in carcerem II, 159, 20 sqq. convictus damnatur II, 188, 8. moritur in carcere II, 425, 9.

summates extortam sibi ab imperatore pecuniam ipsi v'cissim a subditis exigunt II, 69, 3.

surdus mutusque subito sanatur II, 401, 5. 422, 15.

Symeon Seth quando vixerit II, 686.

Synadenus magnus stratopedarcha II, 69, 9.

Synesii epistola nunc primum edita I, 639.

synodus celebrata contra Veccum II, 25, 10.

Syrperus legatus a rege Apuliae ad Andronicum imp. coniugii conciliandi causa II, 195, 15.

Tachantziaris dux Turcopulorum Amogabaris suspectus clauditur carcere II, 632, 9 sqq. liberatus ad Tzarapen fugit II, 633, 5 sqq.

tactus ferri candentis imperatus ad probandam innocentiam I, 33, 6. 631. eius usus antiquitas I, 632.

Tamerlanis genus II, 705.

Tamuiinus conditor regni Mogulensium II, 805.

Tanaites ventus I, 422, 9. 614.

Tarasii sententiam VII synodus sequitur I, 481, 8. is Spiritum ex Patre per Filium procedere affirmat II, 28, 15.

Tarchaniota magnus domesticus coniux Marthae Palaeol. I, 33, 24. eius filii aemulatione discordes I, 295, 13.

Tarchaniota protovestiarius exercitui Orestiadem ducendo praeficitur II, 68, 4. dignitatem Caesarem priusquam re bene gesta se eo honore dignum praestiterit recusat ib. 13.

Alexius Tarchaniota protovestiarii F. Philanthropenus dictus ex avo materno II, 210, 3. pincerna imperatoris ib. 6. dux Asiae minoris declaratur ib. 7. eius virtutes ib. 10. arcem Duorum Collium expugnat II, 211, 6. cura provinciae liberari frustra cupit II, 212, 13. ad affectandum imperium urgetur a monachis et exercitu ib. 10 sqq. tandem seditiosa concione rebellionem inchoat II, 216, 8. imperii nomen assumit II, 219, 2. alacritatem exercitus cunctando frustratur II, 221, 10. uxorem et filium praesidio munit II, 226, 5. captus a Cretensibus hosti deditur ib. 16. Iudaeis excaecandus traditur II, 228, 15.

Ioannes Tarchaniota dux partis Arsenianorum II, 38, 5. abscindit se ab Hyacintho II, 134, 16. propterea ab Andronico imp. carceri destinatur II, 135, 6. eludit Athanasium Alexandrinum ib. 14. suspectus affectati imperii male multatur II, 136, 18. praefectus Orienti prudenter res gerit II, 258, 1. 10. seditione militum coactus ad Andronicum imp. fugit II, 260, 1 sqq. iterum in carcerem coniectus educitur ad colloquium ab imperatore cum Arsenianis habendum II, 462, 1.

Tarchaniota Glaba ex magno papia magnus conostaulus declaratus dux praeficitur Tocharis II, 12, 12.

Tarchaniotissa Nostonga Arsenianis addicta II, 354, 11.

Tarchas praefectus monasterio Sanidum Alexium Philanthropenum hortatur ad imperium usurpandum II, 214, 10. poenas dat II, 229, 4.

Tarites naves Genuensium I, 419, 21. 614.

Tatari s. Tartari qui sint II, 704. tatas aulae quali sit dignitate I, 512, 5. 614.

Telchines dicti malefici daemones I, 253, 7. 615.

templum ut pollutum communione Latinorum expiatur a schismaticis II, 20, 6.

Tenedi arx obsessa a Murisco deditionem facit II, 556, 10.

Ioannicius Ternicopolus discissus licet a patriarcha cum eo se coniungit contra Latinos I, 379, 13.

Georgius Pachymeres II.

Ternobus urbs Bulgariae Lachanam oppugnantem recipit regem I, 444, 2. deditur Asani I, 447, 6.

terrae motus ingens II, 233, 9.

Terteres legitima uxore repudiata ducit sororem Asanis et creatur despota I, 447. 8 sqq. Asane eiecto fit rex Bulgarorum I, 448, 7. pacem init cum Andronico imp. II, 57, 3. minis Nogae territus ad imperatorem fugit II, 264, 10. Comanus natione II, 265, 9. captivus detentus ab imperatore liberatur opera Osphentisthlabi filii II, 266, 4. a filio in regnum non restituitur II, 267, 8. testamentum Arsenii suspectum II, 467, 11.

Thasi arx a Phocaeae domino occupatur II, 638, 9. ad eam recuperandam Marules mittitur ib.

Thecus. v. Constantinus.

Theoctisti Adrianopolitani vaticinium II, 25, 1.

Theodorus Angelus arrepto imperio coronatur I, 82, 5. bello captus excaecatur ib. 10.

Theodorus Lascaris a matre dictus Ioannis Batatae imp. F. a patre praeclare eruditur ad imperandum I, 38, 11 sqq. patri succedens novos homines promovet, principes deicit I, 23, 18 sqq. Michaëlem Palaeol. sibi reconciliatum in Occidentem mittit I, 26, 9. mox suspectum retrahit I, 29, 14. eius sororem cruciat I, 33, 21. aegrotans suspicionibus indulget I, 32, 1. eius ingenium I, 35, 6. obit ib. 21. Muzalonem filio tutorem relinquit I, 39, 12.

Theodorus Cyzicenus vexatus a schismaticis II, 53, 8.

Theodorus Manuëlitæ corpus Arsenii e Proconneso Cpolim transfert II, 83, 8.

S. Theodosia adolescentem surdum mutumque sanat II, 452, 15.

Theodosius Princeps patriarcha Antiochenus in Syriam ad Latinos migrat II, 55, 15.

Theodosius Saponapulus monachus synodo contra Veccum interest II, 25, 15.

Theoleptus Philadelphiensis accusat tomum Gregorianum II, 116, 6. in commentario Marci monachi errorem deprehendit II, 118, 17.

Gregorii patriarchae abdicationem aliis suspectam pro sufficienti habet II, 132, 10. sultanem ab imperatore fratrem appellari licitum esse censet II, 247, 6. militibus adversus Tarchaniotam seditiosis se adiungit II, 260, 5 sqq. obstat restitutioni Ioannis Ephesini II, 299, 2. Cosmam in patriarchatu retinere cupit II, 358, 7.

Theophanes episc. Nicaenus Romanam legatus naufragio perit I, 384, 14.

Theophaniorum festo ecclesiastici in psalleudi communionem assumpti II, 22, 2.

Theophano Armeniae regis F. Ioanni Sebastocratori desponsa II, 206, 11. moritur in itinere II, 284, 12.

Theudericus s. Fridericus Siciliae dominus adversus ecclesiam rebellis II, 394, 6. 763. Mpyrigerii amicus II, 499, 6. classem ad infestandas insulas imperii mittit II, 490, 4. 508, 8.

Thomae hebdomas quae sit II, 803.

Thomas Nicephori Angeli despota F. II, 200, 17.

Thymaena urbs Galatiae II, 760.

Thyraeorum arx deditionem facit II, 589, 9.

Timurus Abakae imperatoris Mogulensium frater veneno necatur II, 817.

Tochari Persas sibi subiiciunt I, 129, 3. Romanis terribiles I, 133, 16. Mugulios se nominant et principem Kanem I, 231, 14. 344, 13. eorum leges I, 345, 14. dux Nogas I, 344, 13. fines Romanos incurrant I, 232, 2. auxilio vocantur a Michaële imp. I, 324, 16 sqq. ab Andronico imp. contra Triballos mittuntur II, 11, 3. contra imperium Romanum movent II, 257, 12. a Tocharis Orientalibus se abscindunt Nogae rebelles obediētes II, 262, 15 sqq.

tomus a Gregorio Cyprio editus II, 133, 18.

Tornicius Sebastocrator I, 485, 7.

Traianopoleos episc. Cudumenes missus in Serbiam I, 351, 5.

Tralles ab Andronico Michaëlis imp. F. instauratae Andronicopolis nominantur I, 469, 7. destruuntur a Persis I, 472, 4 sqq.

Triballi a Romanis bello petiti II, 12, 15.

triclinium Alexiacum II, 89, 13. 188, 5. Iustinianum II, 145, 10. Augustum dictum Manuēliten II, 197, 3.

Tricoccia arx ab Atmane expugnata II, 638, 1 sqq.

Tripolis arx ad Maeandrum fl. a Duca imp. munita II, 433, 9. vetus de ea oraculum ib. 14. a Carmanis capitur ib. 17 sqq. Alisyras fugatus eo se recipit II, 435, 11.

Tripolis Syriae Christianis eripitur a sultane Aegypti II, 86, 15.

tritichordeum quod genus tributi sit II, 492, 16.

Tuctais Tocharus Noga devicto elus regno potitur II, 263, 15. Andronici imp. filiam notham ducit II, 268, 1 sqq. a Cazane fratre excluditur successione imperii II, 458, 16. 820.

Turcopuli in proelio cum Catelanis commisso fugiunt inter primos II, 550, 5. ad Christianam religionem traducti Andronico imp. militant II, 574, 5. deficientes Romanorum terras incursant ib. 8. coniungunt se cum Catelanis II, 590, 3. de eorum cum imperatore reconciliatione agitur II, 609, 3. Tachantziarem duces liberant II, 633, 5. e Tzuruli obsidione fugiunt ib. 13.

Tyrine s. Tyrophagiae dominica II, 78, 14. 376, 2.

Tzacas Nogae F. Bulgariae regnum affectat II, 264, 8 sqq. circumventus ab Osphentisthlabo leviro necatur II, 265, 7 sqq.

Tzasimpaxis protostrator Lachanae cum eo trucidatur I, 467, 17.

Tzernicum captum ab Ioanne despota I, 107, 3.

Tzurulum ab Amogabaris frustra oppugnatum II, 633, 5 sqq.

Umpertopulus curopolates Mesembreae praefectus Scythas debellat II, 80, 18. propterea ab imperatore honoratus II, 81, 8.

Umpertopulus magnus tzaūsus mittitur contra Amogabarios II, 543, 6. Bizyam tenet II, 629, 15.

Ung-chan ultimus Presteianensis regum II, 805.

Uresis v. Stephanus.

vaticinium in solo Trallium urbis repertum I, 469, 15.

Ioannes Veccus chartophylax suspendit sacerdotem I, 225, 11 sqq. legatus ad cralem Serbiae I, 351, 4. resistit imperatori ecclesiam Graecam cum Latina conciliaturo I, 375, 18. accusatur a Chumno I, 376, 18. conlucitur in carcerem I, 378, 8. lectis patrum veterum libris respiscit I, 383, 5. fit patriarcha I, 402, 20. intercedit pro egenis apud imperatorem I, 403, 15. accusatur calumniose I, 449, 17. renuntiat throno I, 454, 17 sqq. restituitur I, 460, 4 sqq. scribit contra schismaticos I, 476, 7. iusta funebria persolvit Annae imp. I, 499, 13. patriarchio recedit II, 18, 16. absens accusatus damnatur II, 25, 18. patrum testimonia de processione S. Spiritus expendit II, 28, 9 sqq. decretum de fide auget II, 32, 10. citatus coram synodo causam dicit II, 34, 3 sqq. Prusam exsulatum abducitur II, 36, 6. colloquium eius cum adversariis II, 89, 13. schismaticis adiungere se recusans relegatur in arcem S. Gregorii II, 102, 11 sqq. tomum Gregorii redarguit II, 114, 7. moritur in carcere II, 270, 14.

Veneti Cpoli degunt sub baiulo magistratu I, 163, 2. cum Genuensibus commissi II, 32, 14. cum magna classe Cpolim appulsi Galatam incendunt II, 237, 9. Venetorum Cpoli habitantium bona oppignerantur ingenti multa II, 242, 1. eorum senatus de ea re conqueritur II, 243, 17. multam remitti postulant Cpolim classe oppugnant II, 322, 13. impetrant remissionem oppignationis II, 326, 10.

vestiarii quale officium sit II, 556, 10.

Aurelii Victoris locus de actuariis explicatus I, 539.

voluntarii Graecos adiuvant in recuperanda Cpoli I, 138, 15 sqq.

Xahan - xa vocatus Sapore Persarum rex II, 686.

Michael Xiphilinus notarius creatus I, 409, 4.

Theodorus Xiphilinus magnus oeconomus accipit a Vecco promissum non scribendi de controversiis I, 416, 1.

Manuel Zacharias Phocaeae dominus tutelam insularum sibi committi petit II, 558, 2. eius nepos Thasi arcem occupat II, 638, 9.

Zeuxippi thermae Cpoli II, 683.

LIPSIAE

TYPIS B. G. TEUBNERI.

